LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927
1er FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 249 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՐԵՆՑ ԲԱԽՏԻՆ ՁԳՈՒԱԾ

Հակառակ ակներեւ տագնապին եւ ամէն կողմէ յայտնուած թելադրութեանց, չի տեսնուիր ո՛ր եւ է լուրջ ձեռնարկ, անգործութեան անմիջական հետեւանքները մեղմացնելու համար։

Մեզի կը հաղորդեն թէ Փարիզի Աղքատախնամը ամէն օր ապուր կը բաշխէ մաս մը անգործներու։ Միւս կողմէ, Հօկը ինքն իր գլխուն մարմին մը կազմեր է, որ աջէն - ձախէն դրամ կը մուրայ եւ օրական 3 ֆրանք կը բաժնէ եղեր քանի մը թաղերու մէջ (խեղճեր կան որ 1ֆր. 20 մէթրոյի դրամ կուտան և Պէլվիլ կ'երթան, այդ երեք ֆրանքը ստանալու համար. ուրեմն խօսքով, կ'առնեն 1 ֆրանք 80)։ Այս վարկարեկ մարմինին հովանաւորած կոմիտէն հինգ հազար ֆրանք ստացեր է Բարեգործականէն, հազար՝ Աղքատախնամէն, երկու հազար տուեր է ինք, իսկ հանգանակութենէ գոյացեր է միայն 805 ֆրանք։ Բայց, իր իսկ օրկանին յայտարարութեամբ, «կարիքը այնքան մեծ է որ, նպաստի բաշխումը կանոնաւոր կերպով առանց ընդհատումի շարունակելու համար կոմիտէին հարկաւոր է միանուագ գումար մը»։ Եւ, «այս գումարը կրնան միայն ձեռք բերել մեր բարենպատակ ազգային կազմակերպութիւնները»։

Նո՛ր բարիլոյս։ Երբ, տագնապին սաստկութեան առաջին օրերուն, թելադրեցինք որ համաժողովրդական մարմին մը կազմուի անմիջական օգնութեան համար, այս միեւնոյն մարդիկը գոհհիկ ակնարկներ ուղղեցին եւ ծափ զարկին իրենց խեղճուկրակ ձեռնարկին համար։ Մեր առաջարկը այն էր որ գործին գլուխը անցնին բոլոր իրաւասու մարմինները։ Եւ եթէ մասնաւորապէս կը յիշէինք Հ. Հ. Պատուիրակութեան եւ Գաղթ. Կեդր. Յանձնաժողովին անունները, պատճառը շատ պարզ էր։ Գործազրկութեան տագնապը միայն նպաստի բաշխում չի թելադրեր, այլ եւ կը պահանջէ մասնաւոր հետաքրքրութիւն եւ աշխատանք, ի հարկին խմբական տեղափոխութիւններ կատարելու, պետական զանազան դիւրութիւններէ օգտուելու, կամ անակնկալներ կանխելու համար։ Զգիտենք. մինչեւ հիմա ի՛նչ ձեռնարկներ կատարեր են մեր ակնարկած մարմինները։ Քանի մը գաւառներու մէջ, ժողով գումարած եւ բանաձեւեր ղրկած էին այդ նոյն օրկաններուն։ Կը թուի թէ Բարեգործականը ուզեր է թօթուել օձիքը, քանի մը հազար ֆրանք նուէր ղրկելով։ «Առէք, բաժնեցէք, միայն թէ գլս մի նեղէք»։ Աղքատախնամն ալ կը պարծենայ իր բաժնած ապուրով։

Այս բոլորը լա՛ւ։ Բայց, ո՞ւր է միութեան գիծը, կեդրոնական կապը՝ այս մասնակի ձեռնարկներուն։

Ո՞ւր է իրական օգուտը այս պատահական գործունէութեան։ Եւ, ինչո՞ւ միայն Փարիզի մէջ։ Թշուառութիւնը նոյնքան կսկծալի է գաւառներու խորը։ Թշուառներ կան որ ձայն չեն հաներ, որովհետեւ գիտեն թէ լսող չկայ։ Շիրակի աղէտին առթիւ, հաւաքուեցաւ ոչ միայն դրամ, այլ եւ հագուստակապուստ եւ ճերմակեղէն։ Այստեղ, Փարիզի մէջ, անգործներ ունինք որոնք շապիկի մը կամ գուլպայի մը կարօտը կը քաշեն։ Ո՞վ պիտի կազմակերպէ այս գործը, երբ «ազգային» կոչուած օրկանները իրենց պատեանին մէջ կը քաշուին, կամ փոխանակ ասպարէզ իջնելու եւ գործելու, փշրանքներ կը նետեն, որպէս զի ազատին գլխու ցաւէ։

Այս հարցումները կ'ընենք ոչ թէ մէկը միւսը վիրաւորելու, այլ տիրող անհոգութիւնը պարզելու համար։ Աղքատախնամին ապուրը, Բարեգործականին հինգ հազարը աջակցութիւններ են, բայց իրական գործեր չեն։ Բոլորը մէկ ձեռք ձեռքի տալով եւ համախորհուրդ աշխատանքի մղուելով, կրնային կազմել ցանց մը, որ իսկապէս նպատակի ծառայէր։ Մինչդեռ ներկայ ձեւով, հասարակ աղքատախնամի գործն է որ կը կատարուի, այն ալ շատ խեղճուկ սահմանի մը մէջ։ Եւ իբրեւ հետեւանք, իրենց բախտին ձգուած են գործազուրկները, ու մանաւանդ ամէնէն թշուառները։

Այս առթիւ, նորէն խորհուրդ կուտայինք մեր հայրենակիցներուն, որ թօթուեն իրենց աչքը կեդրոնին յառելու, կամ ո՛ր եւ է կեդրոնէ հրաշք սպասելու սովորութիւնը։ Ինչպէս ազգային կազմակերպութեան կամ նմանօրինակ պարագաներու մէջ, այս տագնապին առթիւ ալ, ամէնէն խելացի ճամբան՝ ինքնագործութիւնն է։ Թող իւրաքանչիւր շրջան ինքն իր մասին մտածէ, իր տեղին մէջ հաստատէ փոխադարձ օգնութեան մարմիններ, գործի մղելով բոլոր ազգային օրկանները։ «Ազգ»ը, այնպէս ինչպէս կ'ըմբռնեն ոմանք, դրասենեակներու մէջ թաղուած, չի կրնար շատ հեռուները տեսնել, կամ կը տեսնէ այնպիսի աչքով մը որ չի համապատասխաներ բուն իրականութեան։ Ինչ որ կը կատարուի ո՛ր եւ է թաղի կամ քաղաքին մէջ, տեղական նախաձեռնութեամբ եւ գործակցութեամբ, շատ աւելի արդիւնաւոր է։ Եթէ «ազգ»ն ալ բարեհաճի իր օրհնութիւնը ընծայել, պէտք է շնորհապարտ ըլլալ...։

Անցողակի հարցում մը,—Հայրենակցական Միութիւնները, որոնք այնքան եռանդով գործի լծուեցան Շիրակի աղէտին առթիւ, ինչ ձեռնարկ փորձած են մինչեւ այսօր, գործազրկութեան առթիւ։

Անոնք աւելի մօտ են տառապողներուն, եւ հաւանաբար վիճակագրութիւններ ալ ունին, իւրաքանչիւր շրջանի տարագիրներու մասին։

Արդ, ո՞ր օրուան կը սպասեն, շարժելու համար։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՊՏԱԿ ՄԸ ՈՐ ՉԱՐՆՈՂԻՆ ԳԼԽՈՒՆ Կ'ԻՋՆԷ

«Խորհրդային Հայաստան»ի տուքը գետնէն կտրեր է, Թուրքիոյ հետ կնքուած նոր պայմանագրութեան առթիւ։ Ինչպէս գրած էինք, համաձայնութիւն գոյացած է Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, Արաքսի ջուրերէն եղբայրաբա՛ր օգտուելու համար։ Երեւանի պաշտօնաթերթը հաղորդելով այս լուրը, հետեւեալ չնաշխարհիկ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ (18 Յունուար).—

«Նոյնպիսի բերկրութիւն կը համակէ մեզ, որ Թուրքիան եւս նոյն իրաւունքներով օգտուելով, պիտի կրնայ սահմանի այն կողմը ինկած տարածութիւնները ջրել, բարձրացնելով մեր հարեւան աշխատաւորութեան տնտեսութիւնը։

Երկու երկիրներու այս բարեկամական քայլը խոշոր ապտակ մըն է հակախորհրդային բոլոր տեսակի տարագիրներու երեսին, որոնք ամէն ջանք կը թափեն մեր բարեկամական յարաբերութիւնները խառնակելու, խանգարելու համար անոր յետագայ ամրապնդումը։

Մանաւանդ՝ մեր դաշնակցական տարագիրներուն, որոնք աւելի չեն փախցներ խորհրդային իշխանութիւնը վարկաբեկելու աշխատաւոր զանգուածներու աչքին արտասահմանի մէջ, յարձակելով Թուրքիոյ հանդէպ վարած մեր բարեկամական քաղաքականութեան վրայ։

Բայց ոչ մի վայրահաչութիւն չի կրնար մեզ շեղեցնել մեր ընտրած ճիշտ ուղիէն։

Մեր այսօրուայ քաղաքականութիւնը կը բղխի աշխատաւոր զանգուածներու եւ խորհրդային իշխանութեան անմիջական շահերէն։»

Այո՛, մանաւանդ խորհրդային իշխանութեան շահերէն։

Ուրեմն այս ողորմելիները տակաւին չեն ըմբռներ թէ, այդ սիրակցորդ կենակցութեան շնորհիւ կամ անոր ամլութեան հետեւանքով, այսօրուան Հայաստանը դարձած է վարձու ապարակ մը, իսկ հայ ժողովուրդը՝ զանցառելի քանակութիւն մը։ Եթէ առու մը հոսի «Արաքսի թրքական ափերից», կամ Թուրքիա քանի մը բեռ փայտ շնորհէ իր յափշտակած Սօղանլուի անտառէն, Հայաստանի կը մնայ «թէմէննահ»ի կենալ եւ փա՛ռք տալ Հայկոմկուսին, որ այնքան սակաւապէտ է...։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕՏԱՐՆԵՐԸ

Գործազրկութեան տագնապին առթիւ շատ խօսուեցաւ օտար բանուորներուն մասին։ Նախապարէն սկսեալ մինչեւ ընկերվարական երեսփոխանները համաձայն էին որ այլեւս օտար բանուոր չառնուի Ֆրանսա, և եղածներն ալ «համոզելով» իրենց երկիրը ճամբուին։ Ազգայնական «Էքօ տը Փարի»ի մէջ Ժիւլ Վէբան խօսելով այս խնդրին մասին, կը գրէ.

— Բնականոն պայմաններու մէջ, կասկած չկայ որ պէտք ունինք օտար բազուկներու աջակցութեան։ Արդէն պէտք ալ չկայ զանոնք հրաւիրելու։ Ամէն երկրի մէջ, ծնունդներու նուազումը, օդ առնելու պէս իրեն կը կանչէ աւելի կամ նուազ չափով գաղթականներ։ Կառավարութեան կ'իյնայ կազմակերպել ներգաղթը,— ինչպէս օտար ապրանքներու մուտքը,— այն ձեւով որ ո՛չ մէկ վնաս բերէ ազգային արդիւնաբերութեան։

«Պատերազմէն ի վեր, օտար աշխատաւորները մեծ ծառայութիւն մատուցին մեր ճարտարարուեստին, առանց վնասելու ֆրանսացի աշխատաւորներուն։ Հիմա կացութիւնը փոխուած է։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԲՈԼՈՐ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐԸ 40 ՖՐԱՆՔ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԵՆ

Պաշտօնաթերթը տակաւին չհրատարակեց այն հրամանագիրը, որով երեք նախարարութիւններ (Ներքին, Աշխատանքի եւ Երկրագործութեան) պիտի բացատրէին վարձու աշխատաւոր (Travailleur Salarié) *բառին իմաստը։*

Խիստ վաւերական եւ ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ՝ ներքին նախարարութիւնը Յունուար 15ին մասնաւոր հրահանգ ղրկած է ոստիկանական տեսչութեան, յանձնարարելով որ ինքնութեան թուղթի համար այսուհետեւ միայն ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՖՐԱՆՔ գանձուի այն բոլոր բանուորներէն, որոնք օրական 60 ֆրանքէն աւելի, եւ բոլոր պաշտօնեաներէն, որոնք ամսական 1500 ֆրանքէն աւելի չեն շահիր։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

Թուրքիա դարձեալ կը սարսափի Իտալիայէն

Չըրչիլի եւ Մուսոլինիի տեսակցութեան առթիւ, Թուրքիա դարձեալ ահազանգը հնչեցուցած է։ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Հռոմի տեսակցութեան մէջ Պալքաններու եւ Անատոլուի մասին եւս խօսք եղած է։ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ այս լուրը կը բաւէ լրջօրէն անհանգստացնելու համար Թուրքիան, որ դառնօրէն կը գանգատի թէ «Իտալիոյ կողմէ խռովութեան այս կէս-սպառնալիքները կը ստիպեն զինքը զինուորական պատրաստութեանց համար ծախքեր ընել եւ այս ուղղութեամբ գործածել այն դրամը, զոր պիտի ուզէր յատկացնել ընկերային բարենորոգումներու»։

«Իտալիա պէտք է ծաւալի կամ պայթի»

Մուսոլինի հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է «Նոյէ Ֆրայէ Փրէսէ»ի թղթակցին.—

— Իտալիոյ հողը խիստ նեղ է մեր յարաճուն բնակչութեան համար, որով ստիպուած ենք անկէ քաղել իր սնուցիչ ուժին մինչեւ ամենայետին կրամը։ Հակառակ գիտական բոլոր ջանքերուն, Իտալիա չի կրնար սնուցանել իր ամբողջ բնակչութիւնը։ Պէտք է ծաւալինք կամ պայթինք։ *Զեմ կրնար հաւատալ խաղաղասէրներու մարդասիրական գաղափարապաշտութեան, որոնք բանաստեղծական են եւ ցնորամիտ։ Պէտք է նկատի ունենանք միջազգային կացութիւնը, ուր բանաստեղծական ոչինչ կայ։ Ասով ըսել չեմ ուզեր թէ Իտալիա պիտի յարձակի իր դրացիներէն մէկուն վրայ։ Աճումը յեղաշրջումի գործ է։ Պէտք է համբերութիւն ունենանք Անգլիացիներուն պէս. հապճեպով կարելի չէ բան մը կատարել։ Իտալիա պիտի ծաւալի Պատմութեան դանդաղ եւ տրամաբանական ուժով։ Մենք պէտք է նպաստաւորենք մեր բնական ձգտումները ծաւալումի, որ համոզուած եմ թէ խաղա՛ղօրէն պիտի կատարուի։*

Խօսելով Աւստրիոյ Գերմանիոյ կցուելուն մասին, Մուսոլինի յոյս յայտնեց որ ատիկա պիտի իրականանայ օր մը, որովհետեւ ժամանակի ընթացքին մեծ պետութիւնները պիտի ծաւալին եւ շատեր կը կարծեն թէ մէկ դարու մէջ փոքր պետութիւնները պիտի անհետանան։

Խռովութիւններ Կովկասի մէջ?

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի Ռիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ հակապոլշեւիկ խռովութիւններ ծագած են Կովկասի մէջ եւ թէ Վրաստանի վարիչներէն Օրախելաշվիլի ժողովի մը մէջ հաստատած ըլլալով այս իրողութիւնը, որոշած է աւելցնել Հայաստանի եւ Վրաստանի պահակազօրքը։

Ուրիշ աղբիւրէ լուր չունենալով այս մասին, վերապահութեամբ կ'արձանագրենք զայն։ Երեւի Խորհուրդներու նոր ընտրութեանց առթիւ անկարգութիւններ ծագած են։

Հսկողութիւն Չիչէրինի վրայ

«Տէյլի Էքսփրէս»ի Վիսպատընի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ գերման ոստիկանութիւնը խստիւ կը հսկէ Չիչէրինի շարժումներուն վրայ։ Կը կարծուի թէ Չիչէրին միայն դարմանուելու համար չէ որ Ֆրանքֆորթ կը մնայ, այլ քաղաքական նպատակներ կը հետապնդէ։

Կացութիւնը Պալքաններու մէջ

Յունաստանի նոր կառավարութիւնը տակաւին չկրցաւ երկիրը խաղաղեցնել։ Ամէն օր ներքին խլրտումներու եւ դաւադրութիւններու լուրեր անպակաս են։ Վերջին անգամ Աթէնքի թերթերը գրեցին թէ արքայականները ընդարձակ դաւադրութիւն մը կազմակերպած են՝ հանրապետութիւնը տապալելու համար եւ թէ բանակին մէջ խռովարարական թռուցիկներ կը բաժնեն։ Պատերազմական նախարարը քննութիւն մը բանալով, հաստատեց այս լուրին սխալ ըլլալը։ Արքայական նախարարները պահանջեցին որ Ա. զօրաբանակի հրամանատար Մանէթաս հրաժարի։ Նախարարական Խորհուրդը որոշեց միայն մէկ ամիս արձակուրդ տալ զօրավարին, որ կ'ամբաստանուի թէ զինուորական լրտեսներուն հրաման տուած է լրտեսել արքայական պետական մարդիկը։

Ամէն պարագայի, վտանգը չէ անհետացած եւ հանրապետութեան դէմ դաւադրութիւնները կը շարունակուին։

Կացութիւնը վարդագոյն չէ նաեւ Եուկօսլաւիոյ մէջ։ Դահ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԿԱԶՄԱԼՈՒԾՈՒՄԸ ԿԱՐՄԻՐ ՏԻՐԱՑՈՒՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔՈՎ

Երեւանի «Ազատ Եկեղեցի»ն, որ կը հրատարակուի պոլշեւիկներու դրամով եւ վարձկան «բարեկարգիչներու» ձեռքով, Դեկտ. 31ի թիւին մէջ կը հրատարակէ՝ հետեւեալ «յեղափոխական» դէպքերը.—

«Այսպէս թէ այնպէս, Էջմիածնի գերագոյն խորհուրդը անելի մը մէջ փակուած կը գտնէ ինքզինքը։ Թիֆլիսի մէջ Քամոյեան առաջնակարգ եկեղեցին, Վերայի Ս. Խաչ, Ս. Սարգիս, Խոջիվանք, Ս. Նշան, Ս. Գէորգ ամէնէն հասութաբեր եկեղեցիներն են, որ փոխանցուած են Ազատ եկեղեցական եղբայրութեան։ Մարդիկ ձերբակալուած են, կառավարութիւնը միջամտած է։

Այս բաւական չէր, եւ Երեւանէն լուրեր հասան թէ քաղաքին կեդրոնական եւ ամէնէն պայծառ եկեղեցին, Ս. Լուսաւորիչը, անցաւ Երեւանի Ազատ Եկեղեցական եղբայրութեան ձեռքը։ Հարուած հարուածէն զգալի։ Խորէն ու Գարեգին արքեպիսկոպոսները մեկնեցան Երեւան, բաւական օրեր հոն մնացին, տեսնուեցան, բանակցեցան, եւ վերադարձան գլխիկոր...։

⁂ Թիֆլիսէն կը հաղորդեն թէ, Վիրահայ Թեմական իշխանութիւնը չէ ճանչցած Թիֆլիսի Քաղգործկոմի (քաղաքային գործադիր կոմիտէ) կարգադրութիւնը, որով Քամոյեան եւ այլ եկեղեցիներ յանձնուած են Ազատ Եկեղ. եղբայրութեան։ Թեմականը բողոքած է Վրաստանի Կեդր. Գործադիր Կոմիտէին, բայց բողոքը մերժուած է...»։

⁂ Գրած էինք թէ, Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիին մէջ ցոյց կատարուած է Բենիկի դէմ, երբ ան կը փորձէր քարոզել։ Վրացերէն «Մուշա» թերթը այսպէս կը նկարագրէ այդ դէպքը.—

«Ճիշտ այն միջոցին երբ Բենիկ Ծ. Վրդ. կը քարոզէր, յանկարծ ներս կը խուժէ Սահակ Քհնյ. իր մարդոց հետ։ Եկողները մեծ անկարգութիւն կը յարուցանեն, եւ կը սկսի գլխի ու երեսներու ջարդ։ Կը լսուին նաեւ «կորչի՛ Բենիկը» բացագանչութիւններ։

Բենիկը, ստիպուած, վերջ տուաւ քարոզին։ Երեւցաւ միլիսը, եւ սրիկայ քահանան, իր կնոջ եւ խումբին հետ այժմ կը հանգստանայ պահականոցին մէջ։ Այնտեղ են (ձերբակալուած են) նաեւ Սարգիս Գրիգորեան, Վախտանգ Խեչումեան, Լիպարիտ Ադամեան եւ Վասիլ Աղրաշէվ։

Բանտարկեալներուն դատը շուտով կը սկսի։»

⁂ Երեւանի Ազատ Եկեղ. եղբայրութիւնը իր մէկ ժողովին մէջ որոշած է խնդրել Կեդր. Կոմիտէէն, իր անդամները ազատ կացուցանել ցարական եւ միջնադարեան կամայականութիւններէ եւ անտեղի հալածանքներէ, որոնք կրնան անախորժութեանց տեղի տալ։

Երբ Դեկտ. 5ին տեղի կ'ունենայ ուրիշ ժողով մը, ժողովուրդէն բազմութիւն մը կուգայ եւ կ'ըսէ Ազատ Եկեղեցիի «եղբայր»ներուն.— Ինչո՞ւ ժողով կը գումարէք, դուք Լուսաւորիչը չէք ճանչնար, սուրբ պատկերները պիտի պատռտէք եւլն.։

Ջուր անցան յորդորները։ Կարգը խանգարուեցաւ, եկեղեցին փողոցի վերածուեցաւ։ Մարդիկը պատրաստ էին ամէն տեսակ սրիկայութեան։ Բայց շնորհիւ մեր պաղարիւնութեան, շնորհիւ անոր որ չդիմադրեցինք, դէպքը անցուցինք, առանց միլիսը կանչելու եւ ոեւէ անձ դատի տալու։

Վրաստանի Հայոց Թեմական Խորհուրդը հաշիւ տալու կանչած է այն 7—8 քահանաները, որոնք ուրիշներու հետ ժողով գումարելով, Բենիկը իբրեւ քարոզիչ հրաւիրեր են։

ՀԱՅԵՐԸ ՔԱՆԹԻԻ ՄԷՋ

ՔԱՆԹԻ, 20 Յունուար

Քանթիի հայ գաղութը համեմատաբար ամենալաւ կազմակերպուածն է ամբողջ Յունաստանի մէջ։

Այս գաղութը քանի մը տարի առաջ կազմակերպած է «Ազգ. Մարմին» անուն վարչութիւն մը, ժողովրդական ընտրութեամբ, որ կանոնաւորապէս կը շարունակուի եւ որուն ղեկավարութեան եւ հակակշիռին տակ են գաղութի ազգային բոլոր հաստատութիւնները։

Ազգային Մարմինը հաստատած է ազգային պարտադիր տուրք, կարողութիւններու համաձայն եւ համեմատական սկզբունքով։ Ազգային տուրքի հասոյթներով է որ կը մատակարարուի եկեղեցին եւ մանկապարտէզ-նախակրթարանը մասամբ։

Ազգային Մարմինը իր կազմակերպութենէն կարճ ժամանակ յետոյ, նշանակած է շինութեանց յանձնաժողով մը, որուն յանձնուած են եկեղեցիի ու վարժարանի շինութիւնները։

Յանձնաժողովը կարճ ժամանակի ընթացքին ժողովրդային հանգանակութեամբ, ազգապատկան հողի մը վրայ կը շինէ եկեղեցին եւ վարժարանը միեւնոյն շրջափակին մէջ, որուն համար ծախսուած է 280,000 տրախմի։

Նախքան վարժարանի շինութիւնը, որպէսզի երախաները փողոց չմնան, «Քոմփանիի Ճէնէրալ» ծխախոտի ընկերութեան տնօրէն Թագւորեան, իր ծխախոտի գործատեղիներէն մէկը կը յատկացնէ Ազգային Մարմնին վարժարանի գործածութեան։ Այսօր ալ այդպէս կը շարունակուի, մինչեւ Նոր վարժարանին շինութիւնը։

Նոր դպրոցին մէջ դասախօսութիւնները սկսած են 1926 Յունուարին։ Ունի տնօրէնութեան սենեակ մը, որ միաժամանակ կը ծառայէ իբրեւ Երիտասարդաց Միութեան գրադարան։ Այստեղէն, դասերու ժամերէն դուրս եւ կիրակի օրերը ընթերցասէրներ կը ստանան իրենց գրքերը։

Ունի կոկիկ սրահ մը եւ կողքին երեք դասարաններ։ Սրահը յատկացուած է տարրական առաջին եւ երկրորդ կարգերուն։ Դասարաններէն երկուքը՝ միջին երրորդ եւ չորրորդ կարգերուն, իսկ մէկ դասարան ալ մանկապարտէզի։

Մանկապարտէզին մէջ կան 36 երկսեռ աշակերտներ, իսկ նախակրթարանին մէջ 56 երկսեռ աշակերտներ։ Դպրոցը ունի տնօրէն մը, երկու հայ եւ մէկ յոյն ուսուցիչներ եւ մէկ այցելու ուսուցիչ, որ շաբաթը 12 պահ դաս կուտայ։

Պիւտճէն ամսական 7000 տրախմիի կը հասնի, որուն մէկ մասը կուտայ Ազգ. Վարչութիւնը, մէկ մասը թոշակներէ կը գոյանայ, իսկ մէկ մասն ալ իր վրայ առած է Երիտասարդաց Միութիւնը, որ պարբերաբար տրուած հանդէսներու հասոյթէն կուտայ։

Աշակերտներու թոշակը 25—75 տրախմի է, համաձայն կարողութեան։ Ամբողջ Յունաստանի մէջ այս դպրոցը միակն է որ այսքան բարձր գնով թոշակ նշանակած է եւ ծնողները կանոնաւորապէս կը վճարեն առանց դժուարութեան։ Ազգային մարմինը նշանակած է նաեւ աղքատախնամ յանձնաժողով մը, որ մարմին առած է Թուրքիոյ Ազգ. Խնամատարութիւնը լուծուելէ յետոյ։ Այս յանձնաժողովը, տօնական օրերու առթիւ պարբերական հանգանակութիւններով, հիմնադրամ մը կը կազմէ, կը նպաստէ կարօտ հայրենակիցներու։

Երիտասարդաց Միութիւնը այժմ ունի 60 անդամ։ Միութեան ուրջը համախմբուած են բոլոր սրտցաւ երիտասարդները, որոնք երեկոյթներով ու ներկայացումներով կը գոյացնեն բաւական հասոյթ։ Այս գումարով է որ կը պահեն ու կը ճոխացնեն իրենց գրադարանը ու ամսէ ամիս դպրոցին կը վճարեն պիւտճէին մէջ նախատեսուած իրենց բաժինը։

Գոյութիւն ունի նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ մը 30 հոգիէ բաղկացած։ Իրենց կողքին կազմուած է ֆութպօլի խումբ մը, որ յաճախ մրցումներ կ'ունենայ տեղական ուրիշ խումբերու հետ։ (Անցողակի ըսեմ որ առ հասարակ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր խումբերը անջատ են եւ կապ չունին ընդհանուր կեդրոնի մը հետ։ Համապատասխան մարմիններու ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ այս երեւոյթին վրայ)։

Ասկէ առաջ կայ եղեր Չափահաս Որբերու Միութիւն մը, որ այժմ կազմալուծուած է, շատերու հեռացման հետեւանքով։

Գաղութը կը բաղկանայ 200 ընտանիքներէ ու 100ի մօտ ամուրի երիտասարդներէ։ Կէսը կը զբաղի առեւտուրով, իսկ կէսն ալ արհեստաւոր կամ գործաւոր է ծխախոտի գործարաններու մէջ։

Գլխաւոր զբաղումներն են, կերպասեղէն, գոհարավաճառութիւն, դերձակութիւն, կօշկակարութիւն, ապակեղէնի գործ, դեղագործութիւն եւն.։

Նկատելի է որ քաղաքի 16 դեղարաններէն վեցը հայ դեղագործներու ձեռքն է։ Կան նաեւ չորս բժիշկներ։ Մասնաւորապէս անոնցմէ մէկը, Տօքթ. Ստեփանեան՝ Թոսսոմեցի, մեծ ժողովրդականութիւն շահած է։

Յ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԹՇՈՒԱՌ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

«Անապաստան երեխաներին օգնող ընկերութիւնը, վերջին օրերս երեւանի փողոցներից հաւաքել է 50 երեխայ»։ «Խ. Հ.»

Եօթը տարի է Արարատեան հայութիւնը կը հեծէ պոլշեւիկեան լուծին տակ։

Այս եօթը տարուան մէջ, եօթն անգամ եօթանասուն գովաբանութիւն ու թմբուկի հազարաւոր ձայներ ենք լսած հայ պոլշեւիկներէն եւ ռամկավարներէն, մեր դժբախտ ժողովուրդի վիճակի բարուքման, քաղաքական անդորրութեան ու ապահովութեան եւ երջանկութեան մասին։

Սեւը ճերմակ ներկելու վարժուած հրապարակագրութիւնը եւ կուսակցական միտումները չեն որ գիտակից եւ ճշմարիտ հայրենասէրին պիտի պարզեն Հայաստանի մէջ տիրող պայմաններուն իսկական պատկերը։

Այդ հրապարակագրութեան շնորհիւ, մեր ժողովուրդի զանազան խաւերը, եւ նոյն իսկ անոնք որ լրջօրէն կը հետաքրքրուին Հայաստանով, չեն կրնար հարազատօրէն հետեւիլ, շատ մը խնդիրներու եւ երեւոյթներու, որոնց պարզաբանումն ու բացատրութիւնը ինքնին պիտի դիւրացնէր ամէն գործ։

Այս անգամ խօսքը կուտանք Երեւանի պոլշեւիկեան պաշտօնաթերթի մեծերեան «Խորհրդային Հայաստան»ին, որ իր Յունուար 13ի թիւին մէջ կուգայ հրապարակաւ մատնանշելու՝ թէ ինչպէս պոլշեւիկեան իշխանութիւնը իր եօթը տարուան տիրապետութեան ընթացքին, տակաւին բառով, թշուառութեան մէջ կը պահէ բուն իսկ մայրաքաղաքը։

«Վերջին օրերս Երեւանի փողոցներէն 50 անապաստան երեխայ հաւաքուած»...։

Ո՞ւր է խորհրդային իշխանութեան բերած բարիքներու տողբակը, երբ տակաւին անտէր եւ անօգնական հայ խլեակներ կը վխտան Երեւանի փողոցներուն մէջ, այն ալ ո՛չ թէ մէկով կամ երկուքով, այլ տասնեակներո՛վ...։

1920ին, Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն, կառավարութիւնը եւ Ամերիկացիները յաջողած էին հաւաքել ծնողազուրկ որբերը, որոնք հազարաւոր տարագիրներու հետ խճողուած էին կեդրոններու եւ քաղաքներու մէջ։

Եօթը տարի է, գործի գլուխ անցած է նոր կառավարութիւն մը, որ տիրացուներու կողմէ կը համարուի լաւագոյնն ու միակը իր տեսակին մէջ, եւ սակայն անապաստան երախաներ, անդամալոյծներ ու ամէն տեսակի հիւանդներ ու ախտաւորներ կը վխտան փողոցներուն մէջ։

«Անապաստան երեխաների թիւը քաղաքում աւելանում է, կը շարունակէ «Խ. Հայաստան»,— որովհետեւ այստեղ են կենտրոնանում գիւղից եկած բաղդակները եւ Ամերիկայից փախած որբերը»։

Ո՞ւր է խորհրդային հայ իշխանութիւնը։ Երեւա՞ն է թէ Մոսկուա։ Մի՞թէ կարելի է կառավարական, վարչական եւ յեղափոխական յաւակնութիւններով սնուիլ, ու թոյլ տալ որ անապաստան երեխաներու թիւը օրէ օր աւելնայ։

Ինչպէ՞ս կարելի է հանդուրժել որ հայ որբերը փողոցները թափառին եւ չունենան իրենց մասին մտածող բարեկամ մը։

Պոլշեւիկեան իշխանութիւնը ինչո՞ւ եւ ինչպէ՞ս պիտի կարենայ ինքզինքը արդարացնել եւ ի՞նչ փաստաբանութիւն պիտի ընեն այս առթիւ այդ իշխանութեան երդուեալ պաշտպանները։

Խե՛ղճ Հայաստան։ Տէրեր, իշխանաւորներ եւ մարզպաններ շատ ունիս, բայց գունաւոր, տխրօրինակ մարդոց այս շքախումբին մէջ, քանի՞ հոգի են իրական հայրենասէրները։

Անապաստան մանուկներու եւ պատանիներու պատմութիւնը յիշեցնենք։

Սակայն կայ դեռ չափահասներու եւ տարիքաւորներու ողբերգութիւնը։

Լսենք կրկին «Խ. Հայաստանը» Թիւ 11 (1664)՝ 15 Յուն. 1927) որ աւելի պերճախօս է, քան ո եւ է քննադատութիւն կամ ընդդիմադիր տեսակէտ։

Համայնավար լրագրող մը կը բողոքէ թէ, խենդ մը դարմանատունէն փախչելով Երեւանի փողոցներն է ինկած եւ սարսափ կը տարածէ խաղաղ բնակչութեան վրայ։

Հայաստանի մայրաքաղաքի Հոգեբուժական հիւանդանոցի բժշկապետը, Դրօ, պատասխանելու նպատակով կը յայտարարէ, որ «Փողոցում եղած ուրիշներին վախեցնող խելագարը մեր հիւանդանոցէն չէ»։

«Ուրիշներին վախեցնող հիւանդներու թիւը շատ է դժբախտաբար եւ մենք հնարաւորութիւն չունինք հիւանդանոց ընդունելու բոլորը։ Միմիայն անցեալ տարուայ ընթացքին ցուցակագրուած են եւ հերթի են սպասում 33 հիւանդ։ Կան եւ ուրիշ հիւանդներ, որոնք չեն ցուցակագրուած։»

Կը տեսնէ՞ք դրախտային երկիրը։ Հայ որբերը չինեակներով փողոցները կը թափառին. խելագար հիւանդները դարմանատուններէն փախչելով կ'ահաբեկեն մայրաքաղաքի բնակչութիւնը, նման բազմաթիւ հիւանդները հիւանդանոց ընդունելու հնարաւորութիւն անգամ չկայ, հիւանդները տասնեակներով կարգի կը սպասեն դարմանատուն մտնելու համար. եւ ուրիշներ ալ կան որոնք չեն իսկ ցուցակագրուած...։

Թո՛ղ ինչքան կ'ուզեն բարբառին ու ստաքանեն հայ կոմունիստներն ու ռամկավարները, Խորհրդային Հայաստանը վարդագոյն նկարելու համար։ Շատ մը տեսակէտներով, իրականութիւնը նոյն իսկ պոլշեւիկներու վկայութեամբ, այնքա՛ն սարսափազդեցիկ է, որ անկարելի չէ չաղաղակել։

— Թշուա՛ռ Հայրենիք։

ՆՈՐԲԵՐ

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Վիսպատէն, 28 Յունուար

Տնտեսական անօրինակ տագնապը որ կը տեւէ տարիներէ ի վեր, կրկնապատկուած քաղաքական տագնապով մը, այնպիսի մթնոլորտ մը ստեղծած են Գերմանիոյ մէջ՝ որ ուրիշ որ եւ է երկրի համար հեղձուցիչ պիտի ըլլար։

Անշուշտ կարելի չէ ըսել թէ Գերմանիան յուղումի անընդունակ է։ Զայն արտաքին նշաններով արտայայտելու կարողութիւնն է որ կը պակսի իրեն։ Գերման ժողովուրդը հաւատարիմ շան մը նման կը սպասէ երկար, երբեմն անվերջ մինչեւ որ պետութիւնը վճռէ ամէն բան։

Ամէնէն ծանրակշիռ խնդիրները, ամէնէն կենսական եւ վրդովիչ հարցերը կը լուծուին հոս այնպէս, ինչպէս կը կարգադրուի որ եւ է խնդիր առեւտրական ընկերութեան մը վարչական խորհուրդին մէջ։ Երկրին դրական եւ մասնաւոր տեսական շահերը միայն իբրեւ ուղեցոյց կ'ընտրուին ամենայն պաղարիւնութեամբ. այնպէս որ օտարի մը աչքին անլուծելի թուող ամէն խնդիր յաճախ անակնկալօրէն կը գտնէ իր լուծումը, հայրենիքին համար շատ նպաստաւոր եղանակով մը։

Ներկայ քաղաքական տագնապը բացառապէս կնճռոտ հանգամանք մը կը ներկայացնէ։ Գոյութիւն ունեցող դժուարութիւններուն վերահասու ըլլալու համար, կը բաւէ ակնարկ մը նետել Խորհրդարանի խմբակցութեանց յարաբերական ուժերուն վրայ։ Տասը գլխաւոր կուսակցութիւններէն Գերման Ազգայնականը (Տոյչ Նացիոնալ) ունի մասնաւորապէս 100 անդամ, Ազատականը (Լիպէռալ), Ժողովրդայինը (Ֆոլքս փառթայ)՝ 50, Ռամկավար-Ժողովրդայինը՝ (Տէմօքրաթիշը Ֆոլքս փարթայ)՝ 25, Կեդրոնի կուսակցութիւնը՝ 65, Պավիերական Ժողովրդայինը (Պայրիշը Ֆոլքս փարթայ)՝ 18, Տնտեսականը (Վիրթշաֆթս փարթայ)՝ 18, Ազգ. Ընկերվարականները՝ 3, Ժողովրդականը (Ֆէօլքիշ) Հիթլէրի եւ Լիւտէնտորֆի կուսակցութիւնը) 10 եւ վերջապէս ձախակողմի կուսակցութիւններէն Սոցիալ-Դեմոքրաթները՝ 105 եւ կոմունիստները՝ 40։

Պէտք չէ մոռնալ որ վերոյիշեալներէն Կեդրոնը, Պավիերականը, Ժողովրդային եւ տնտեսական կուսակցութիւնները քաղաքական որոշ դաւանանք չունին եւ կը ձգտին մասնաւոր շահեր հետապնդելու։ Այսպէս՝ Կեդրոնը կաթոլիկ կուսակցութիւն է, որուն ծոցին մէջ գրեթէ հաւասար ուժեր կը ներկայացնեն աջակողմեան եւ ձախակողմեան տարրերը եւ այս կամ այն դաշինքին ուժ տալու պարագային, հարկ կ'ըլլայ անվերջ բանակցութիւններ կատարել որոշում մը տալու համար։ Պավիերականը, Ժողովրդայինը Կեդրոնի երկրորդ կուսակցութիւն մըն է որ Պավարիոյ կաթոլիկ ժողովուրդը կը ներկայացնէ։ Հոս ալ կը տեսնուի այն երեւոյթը՝ ինչ երեւոյթ որ գոյութիւն ունի Կեդրոնի կուսակցութեան մէջ։ Դալով տնտեսական (Վիրթշաֆթս) կուսակցութեան, ան միջակորեար դասակարգին կուսակցութիւն է՝ բաղկացած ընդհանրապէս պզտիկ կալուածատէրերէ եւ արհեստաւորներէ, որոնք իրենց դասակարգի մասնաւոր շահերը կը հետապնդեն միայն։ Ասկէ զատ պարունակելով թէ՛ աջակողմեան եւ թէ ձախակողմեան տարրեր, մեծ տագնապներու ատեն իր անդամները դժուարաւ կը համաձայնին իրարու հետ՝ դաշինքի մը կազմութեան համար։

Կը տեսնուի ուրեմն որ այսօրուան Ռայխսթակը ընկերային աններդաշնակ ուժերու հաւաքոյթ մըն է, ուր հակոտնեայ շահերը ներկայացուած են գրեթէ հաւասարապէս։ Նախ փորձուեցաւ ձախակողմեան, գլխաւորաբար Սոցիալ-Դէմօկրատներու կրթնած կառավարութիւն մը կազմել, բայց քաղքենի կուսակցութեանց ընդդիմութեան պատճառաւ, անկարելի եղաւ։

Նմանապէս ձախողեցաւ չափաւոր տարրերէ բաղկացած կուսակցութեանց միացումով դաշինք մը կազմելու փորձը։ Միակ ելքն էր ուրեմն, աջակողմեան տարրերու կոչում ընել ինչ որ Սոցիալ-Դէմոկրատներու սնանկութիւնը կը նշանակէ։

Արդ՝ կուսակցութիւն մը որ 1918ի յեղափոխութենէն ի վեր նպաստած է ժողովուրդին հանրապետական դաստիարակութեան միապետութիւնը տապալելէ ետք եւ ինքզինքը կը նկատէ խոնարհ դասակարգերուն ազատարարը, պիտի հանդուրժէ՞ այս պարտութեան։ Մօտաւոր ապագան ցոյց պիտի տայ սակայն։ Առ այժմ իրողութիւն մը կայ մէջտեղը, աջակողմեան կուսակցութիւնները գրաւելով իշխանութիւնը, աւելի կ'ընդլայնեն իրենց տիրապետութեան շրջանակը։

Հիմակուհիմա տնտեսական տագնապը կը գործէ իր աւերը, բայց գերմանացի ժողովուրդը կը նմանի դարերէ ի վեր դաշտերու կեանքը ապրող գիւղացի կայտառ տղամարդուն, որ իր դիմադրական ուժին շնորհիւ, կուրծք կուտայ ամէնէն վտանգաւոր հիւանդութիւններուն անգամ։

ՀՐ. Ն. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԱՆԽԱՐՀԻ ՊԱՏՈՒՀԱՆԷՆ

ՄԱՀԸ ՈՐ ԿԸ ՊԱՐԷ...

Գեղեցիկ է հոգեկան մեծ տագնապներու փոթորկոտ ժամերուն, ներդաշնակ արժանապատուութիւն մը պահպանել գիտնալը։ Գովե՛ստ ուրեմն Իզատօրա Տէօնքանի, արժանի հին հելլէնուհի մը ըլլալու, որ կրնայ իսկապէս այսպէս կոչուիլ, եթէ սրբազան Ելլադայի մէջ ծնած ըլլալու ձեւակերպութիւնը ըրած ըլլար։ Ճակատագիրը կրնայ իր պղնձեայ ձեռքը իջեցնել անոր վրայ, կրնայ խլել իրմէ մէկ կամ երկու ամուսին, առաջինը խեղդելով Սթիւքսի սեւ խորխորատներուն մէջ, ու միւսը գինիի կարմիր յորձանքներուն մէջ ընկղմել։ Պիտի խորտակէ Իզատօրայի սիրտը բայց չպիտի կրնայ անշարժութեան մատնել անոր ոտքերը։ Իզատօրա լալու համար իր առաջին ամուսինը ու ինքզինքը պաշտպանելու համար երկրորդին կիցերէն, չի դադրիր պարելէ. հոգիի պէս թեթեւ, ան պարեց ամուսնական բագինին շուրջ, պարեց իր թիւ մէկ ամուսինին մահուան անկողնին մօտ, պարեց գերեզմանատան սիւներուն մէջ, պարեց այրիացած, պարեց միշտ, առանց վարձատրութեան ու վճարումի փոխականոի եւ հաճոյքի համար, հաճելի ըլլալու համար մարդոց ու անցնելու համար պատմութեան։

Կշռականօրէն իր սրունքները շարժելու վրայ էր Նիսի մէջ, դաշնակահարի մը ընկերակցութեամբ։ Բայց դաշնակահարը, իրիկուն մը, իր թեւերուն մէջ առաւ ուրիշ կին մը ու առեւանգեց զայն, արուեստի երկինքներուն մէջ տանելու վստահութեամբ, բայց առժամանակեայ կերպով անցնելէ վերջ իր անձնական ափարթմանէն։ Իզատօրա սարսափելի տրտմութենէ մը գրաւուեցաւ։ Ամէն բանի ունայնութեան գիտակցութիւնը ունեցաւ։ Զմրխթա[…] գինքը իր ոսկեճամուկ հագու[…] որ արեւոտ ամրան պատրան[…] կը ծածկէր իր գեղեցկութեան շունը։ Անմխիթար ու վհատ, […] հուսկի որոշում մը տուաւ։ […] պի ծով երթալու որոշումը ու […] — ո՛չ ոք կրնայ գիտնալ թէ […] կը պատահի — խեղդուի՜լ...

Լուսնկան կը ձինէր վիլլա[…] վրայ, ափունքին ու ծովին վրա[…] ու ոսկեղէն կինը կ'արծաթագօծ[…] Իզատօրա պարեց կեանքն իր հ[…] ժարումը, աշխարհի գեղեցիկ բա[…] ներուն իր մեծաբարօրը, պա[…] ծաղիկները, պտուղները, ամուս[…] ները, դաշնակահարները։ Հետ[…] իր բարեկամները կը տեսնէին զ[…] քը ու կուլային։ Անաս բարո՛վ պատօրա՛։ Դուն կ'երթա՞ս, ուր[…] մեռնելու։ Կ'երթաս այսպէս, սր[…] ռելով քու ներքին երաժշտ[…] թեանդ վրայ, փափուկ հետքեր[…] փոշին։ Ահա՛, կշռական քայլ[…] կ'իջնես ջուրին մէջ։ Ահա՛, […] կ'իջնե՜ս։ Գեղեցիկ մա՛հը։ Գեղ[…] ցի՛կ մահը։ Կատարեալ դիմա[…] զերով, այնքան յաջող, որ կրն[…] յիր հրաւիրել հասարակութ[…] ալ։ Պայծառ Արուեստ։ Արուեստ հողին վրայ ու արուեստ ջուր[…] մէջ, արուեստ կեանքին մէջ, […] արուեստ հոգեւարքի մէջ։ Այս[…] պիսի անձնասպանութիւն մը […] կապէս կը վարձատրէ մեզի […] խարհի բոլոր գոհէկութիւններ[…] ու մեզի երազել կուտայ...։

Զոհաբերութիւնը ա՛յսպէ[…] կատարուած, տրտում Իզատօրա Տէօնքանը թոյլ կուտայ սակայ[…] որ անգլիացի նախկին սպայ մ[…] ազատէ զինքը։ Անոր հետ տուն վերադառնայ։ Իր անթիւ հիացո[…] ները կը նուիրեն խունկ ու պաղ[…] տանք աստուածներուն, որպէս[…] անձնասպանը ազատէ հարբու[…]

ՀՐԱՆՏ

ԱՐՏԱՌՈՅ ՇԻՃՈՒԿ ՄԸ

Աւստրիացի բժիշկ մը, Իև[…] պուրկի բժշկական համալսարա[…] նին դասախօսներէն, Փրոֆ. Հա[…] պէրլանտ, գտած է շիճուկ մը, որ ժամանակաւորապէս ամլո[…] թիւն կուտայ կնոջ։ Շիճուկը […] մխաւեր առողջութեան, նոյնի[…] սերնդագործութեան կարողու[…] թեան։ Երակներուն ներարկե[…] լով, երկու ամսուան ամլութի[…] կը շնորհէ ենթակային, եւ այ[…] պէս քանի մը անգամ կարելի […] շարունակել։ Փրոֆէսորը փոր[…] ձած է իր շիճուկին զօրութի[…] կենդանիներու վրայ, եւ մի՛[…] յաջողած։ Շիճուկին անունն […] Օփթօն։ Գիւտին հիմքը նոր […] սակայն, երբ ձուարանի մը […] կութիւնը կը ներարկուի ուրի[…] էգի մը, ամուլ կը դառնայ […] վերջինը։ Այսպէս է, մօտաւոր[…] պէս Sérothérapieին հիմ[…] այնպէս որ նորութիւն մը […] հակառակ «Շիքակօ Թրիպիւն[…] թղթակցին պնդումներուն։ Մ[…] կողմէ այն հարցումին թէ ի՞նչ օգուտ պիտի ունենայ այս […] տառոց շիճուկը, փրոֆէսորը […] պատասխանէ թէ «կարելի […] Օփթօնով ժամանակաւորապէ[…] ամլութեան դատապարտել […] այսպէս նզովուացնել եւ գեղե[…] կացնել ցեղը»։ Այս շիճուկի[…] գործածութեան եւ ընդհանրա[…] ման դէմ արգելքներ պիտի յ[…] րուցին ոչ միայն կրօնակա[…] պատճառներով, այլ նաեւ ք[…] ղաքական ու պետական, ու մ[…] նաւանդ բժշկական տեսակէտ[…]

Հայաստանի դպրոց. […] նաւարտները.— 1926 — 1927 տարեշրջանի շրջանաւարտ[…] գործնական աշխատանքի […] լու համար Հայաստանի Աշխ[…] տանքի Գործավարութիւնը 320 պաշտօնի խնդրանք ներկա[…] ցուցած է, եւ անոնցմէ 257 […] գիի համար դրուած են […] ծեր Հայաստանի սահմաններէ[…] դուրս, իսկ միացեալները պիտի […] տեղաւորուին Հայաստանի մէջ[…]

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(թարգմ.՝ խորհրդ. թերթերէ)

ՄԱԼԱՐԻԱՆ ԿԸ ՆՈՒԱԶԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ Դեկտեմբերի վերջին շաբթուն գումարուած համագումարը, որ կ'ուսումնասիրէր ճահճատենդի դէմ պայքարի վիճակն ու միջոցները, կը հաստատէ թէ մալարիան կը նուազի Հայաստանի մէջ:

Նուազած է ճահճատենդին պատճառած մահերուն թիւը: Այդ մահերուն գումարն էր 1923ին 3,6 առ հազար, 1924ին՝ 2,7 առ հազար, 1925ին՝ 1,6 առ հազար, 1926ին՝ 0,8 առ հազար:

Ճահճատենդի դէմ պայքարող բժշկական մարմիններուն աշխատանքով, ժողովուրդը ընտելացած է բժշկութեան բարիքներուն, այնպէս որ, 1923ին դիմած են 58 հազար 438 հոգի, 1924ին՝ 70 հազար 490 հոգի, 1925ին՝ 80 հազար 271 հոգի, 1926ին՝ 69 հազար 336 հոգի:

Շարունակական կերպով դարմանումի տակ մնացած են 1923ին 143,689 հոգի, 1924ին 96,031 հոգի, 1925ին՝ 292 հազար 627 հոգի, 1926ին՝ 267 հազար 762 հոգի:

Համագումարը, եղած զեկուցումներէն, կը հետեւցնէ որ ճահճատենդը նուազած է եւ սահմանափակուած՝ այն քաղաքներուն մէջ, ուր արդէն գոյութիւն ունէր (անտէմիք), գիւղերն ալ, հետեւաբար, ինչպէս մահերը, նուազած են: Մեծ դերակատար բրինձի ցանքերուն վրայ դրուած արգելքը, ճահիճներու չորացումը, առողջութեան ցանցին կանոնաւորումը մեծապէս նպաստած են հակաճահճատենդային պայքարին յաջողութեան, եւ բարելաւած՝ Հայաստանի առողջական վիճակը:

Սակայն, համաժողովը, ճահճատենդային օճախներու տարածման եւ նոր բռնկումներու դէմ իբրեւ նախազգուշութիւն, կը թելադրէ շարունակել պայքարը անխնայ եւ չորցնել ճահիճները ամբողջապէս:

Անկէ զատ, Հայաստանի զանազան գիւղերուն մէջ ճճիներու բնակչութիւնը շատ տարածուած է. համագումարը կը թելադրէ այս մասին ալ սկսիլ պայքարը:

Բժշկական բոյսերու մշակութիւն.— Ղարաքիլիսայի բժշկական բոյսերու տնկաստանը՝ որոշուած է ընդլայնել, 2 տեսիաղինի տարածութիւնը հասցնել 5 տեսիաղինի: Արարատեան դաշտին մէջ պիտի հիմնուի նոր տնկաստան մը, ուր պիտի մշակուին միայն բժշկական բոյսեր:

Խաղողահիւթ.— Հայաստանի բժշկական մարմինները կը որոշեն օգտուիլ խաղողի հիւթին բուժիչ յատկութենէն: Խաղողահիւթը պիտի գործածուի անարիւնութեան դէմ: Այս տարի պատրաստուած է 13 հազար շիշ խաղողահիւթ:

Դեռ շարժ կայ.— Յունուար 12ին, առտուն կանուխ, Նոր-Բայազիտի մէջ զգացուած են երկրաշարժի ցնցումներ, եւ լսուած են որոտումներ:

Երեւանի յիմարանոցը.— Երեւանի հոգեբուժական հիւանդանոցը 25 մահճակալ ունէր 1923ին, 35 մահճակալ՝ 1927ին, եւ 50 մահճակալ 1925ին: Կը խորհուի այս տարի 10 մահճակալ եւս աւելցնել: Իսկ «հնգամեայ» այն նախագիծերուն կարգին, որոնց մասին գրեց «Յառաջ», ծրագրուած է հոգեբուժարանը դարձնել 100—150 մահճակալով շէնք մը, գիտական վերջին պահանջներու համաձայն:

ԿԼԷՏՍԹԸՆԸ ՀԱՐԷՄ ՈՒՆԷ՞Ր

Անցած տարի անգլիացի հարիւրապետ Րայթ գրած էր գիրք մը, որուն մէջ կ'ըսէր թէ Անգլիոյ մեծանուն վարչապետ Ուիլեըմ Կլէտսթըն կեղծաւոր տիպար մըն էր, որ հրապարակով ամէնէն ազնիւ սկզբունքներ կը պաշտպանէր, մինչ ներքին կեանքին մէջ բազմաթիւ կիներու հետ մտերմութիւն հաստատած էր:

Կլէտսթընի տղան՝ Լորտ Կլէտսթըն այս տողերը կարդալով նամակ մը գրեց հարիւրապետին եւ զայն «ստախօս» ու «վատ» անուանեց: Ցետոյ յաջողեցաւ զայն դուրս վտարել տալ աշխարհիկ ակումբէ մը: Ասոր վրայ հարիւրապետ Րայթ դատ բացաւ որդի Կլէտսթընի դէմ: Ներկայիս դատավարութիւնը տեղի կ'ունենայ Լոնտոնի մէջ:

Դատախազը իր մեղադրանքները փաստելու համար յիշեց բազմաթիւ կիներ, որոնք պետական մեծ մարդուն հոմանուհիները եղած են եւ ծանօթ են բոլորին: Ասոնց մէջ են միջազգային համբաւ վայելող քանի մը դերասանուհիներ, ինչպէս Օլկա Նովիքօֆ (ռուս), Լօրա Պէլ, Նափօլէօն Գ.ի բարեկամուհին եւ Տիկ. Լիլի Լանկթրի (անգլիացի), Տիկին Պրասէն (ֆրանսուհի):

Հարիւրապետ Րայթ մէջբերումներ ըրաւ ժամանակակից գրողներու այն գործերէն, որոնց մէջ կ'ըսուի թէ Կլէտսթըն պատուաւոր դրսերեւոյթի տակ, նշանաւոր կնամոլ մը եղած է:

Դատավարութեան երկրորդ օրը դատարանին մէջ կարգ մը միջադէպեր պատահեցան: Ամէնէն առաջ, հարիւրապետ Րայթ, որ իր մեղադրանքներու կարգին ըսած էր նաեւ թէ Կլէտսթըն ապօրէն զաւակ մը ունի, պարտաւորուեցաւ ետ առնել իր այս ամբաստանութիւնը, որովհետեւ խնդրոյ առարկայ Սէսիլ Կլէտսթըն իր ծննդեան օրինական թուղթերը ներկայացուց:

Ցետոյ ստիպուեցաւ նոյնպէս ներողութիւն խնդրել որ ամբաստանած էր Տիկին Լանկթրին, որ այսօր Տիկին Պէթհ կը կոչուի եւ մեկուսացած կ'ապրի:

Երկար վիճաբանութեան առարկայ դարձաւ նաեւ ամբաստանողին այն խօսքը — վերագրուած հանգուցեալ Լորտ Միլների — թէ «Կլէտսթըն ո՛չ մէկ որոշում կրնայ տալ, առանց իր «Հարէմ»ին խորհրդակցելու:» Իբրեւ թէ Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ հանդէպ իր քաղաքականութիւնը իր հոմանուհիները կը թելադրեն եղեր: Հարիւրապետ Րայթ բոլորովին սահմռկեցաւ, երբ վկաներ եկան հաստատելու թէ ռուս դերասանուհի Օլկա Նովիքօֆ գեղեցիկ չէր:

Ցայտնի կ'երեւար որ ամբաստանողը բոլորովին անտեղեակ էր իր ըսածներուն եւ բնաւ չէր ճանչնար այն անձերը, զորս խնդրոյ առարկայ դարձուցած է:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Տրապիզոնի Հայրենակցական միութեան տարեկան տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Միութիւնը հակառակ իր ջանքերուն եւ կատարած բազմաթիւ դիմումներուն, ունեցած է միայն 45 անդամներ, որոնք կատարած են իրենց պարտականութիւնները: Այս թիւը Փարիզի մէջ ապրող Տրապիզոնցիներու 100էն 50ը իսկ չի կազմեր, այլապէս միութիւնը կրնար աւելի դրական աշխատանք կատարել:

Փորձեր եղած են զանազան վայրերու մէջ, մասնաճիւղեր կազմելու, բայց ապարդիւն: Սակայն շարք մը հայրենակիցներ դիւրացուցած են միութեան զանազան ձեռնարկութիւնները:

Միութեան Հայաստանի գրադարանին համար հանգանակութիւն կատարած եւ իր արդիւնքովը 1220 ֆր. տրամադրած է շատ մը արժէքաւոր գրքերու գնման: Այս գրքերը, թուով 127 ժամանակին ղրկուած է Հայաստանի գրադարանին եւ ստացուած է շնորհակալութեան գրութիւն, որ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ: Միութիւնը այս ուղղութեամբ իր աշխատանքները կը շարունակէ տակաւին:

Միութիւնը օգնած է իրեն դիմած Տրապիզոնցի որբերուն 500 ֆրանքով, իբրեւ փոխատուութիւն, աշխատած է զանոնք դարձնել ինքնապահ, գործ եւ աշխատանք հայթայթելով:

Շիրակի աղէտին առթիւ, թէեւ միութիւնը առանձին ձեռնարկներ չէ կատարած, բայց բոլոր անդամները չեն զլացած իրենց աջակցութիւնը:

Տարեկան նիւթական հաշուեկշիռը կը ներկայացնէ հետեւեալ պատկերը.— Մուտք.— Նուէրներէ 308 ֆր., անդամավճարներէ 785 ֆր.: Ելք՝ տպագրական 278 ֆր., փոստ 145 ֆր. սրահի վարձք՝ 105 ֆր. ընդհանուր ծախք 33, պատրաստ գումար 30 ֆրանք, գումար 1093 ֆրանք:

Հայաստանի հանրային գրադարանի գրքերու համար հաւաքուած է 1220 ֆր.: Գրքեր գնուած են 641 ֆր.ի իսկ պատրաստ կը մնայ 578 ֆրանք:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՏԷՍԻՆԻ ԴՊՐՈՑԸ

ՏԷՍԻՆ.— Չորս ամիսէ ի վեր է որ բացուած է Տէսինի դպրոցը 40 չափ երկսեռ մանուկներով: Բաւական օգտակար եղաւ Օր. Տէր-Ղեւոնդեանը մանուկներու դաստիարակութեան համար առանց սանթիմ ստանալու Պալաքեան եպիսկ.էն որ խոստացած էր ամսական 500 ֆրանք վճարել: Օրիորդը անելի մատնուած է, մանաւանդ որ Կաթող. պատուիրակը նամակներուն պատասխան անգամ չի տար:

*** Հօկի անդամները իրենց պատեանին մէջ կծկուած քաշ կուտան: Գաղտագողի տունէ տուն կը շարունակեն իրենց ստոր գրպարտութիւնները: Դեռ անցեալ օր, երբ Ղուկասեանը հարցաքննութեան կը կանչեն Լիօնի ծանօթ դէպքին համար, պատրաստուեր էին հացկերոյթ մը տալու՝ եթէ մարդը բանտարկուէր: Բայց ափսո՛ս որ քանի մը ժամէն վկան վերադարձաւ ճակատը բաց, եւ Ջուրը ինկաւ խնջոյքը:

ԹՈՒՐՔ ԸՆԿԵՐ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Գրած էինք թէ Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովը մերժած էր Սոցեալ Դէմոկրատ կուսակցութեան մը կազմութեան խնդրանքը, զոր կատարած էր հանգստեան կոչուած գնդապետ Տօքթ. Րիզա պէյ: Այս մարդը պատերազմէն առաջ հիմնած էր Թուրք ընկերվարական կուսակցութիւն մը, խումբ մը բանուոր անդամներով: Ցետոյ տարակարծութեան մը պատճառով, կարելի չէ եղած վերակազմել:

Նախկին հիմնադիրը յամառութեամբ կը հետապնդէ իր երազը, անպայման արտօնութիւն ստանալու համար: Ազգ. Ժողովի խնդրագիրերու յանձնաժողովը պատասխանած է թէ քննութեան տակ է իր խնդրագիրը:

Տօքթ. Րիզա պէյ Թուրք թերթերուն յայտարարած է թէ կուսակից ընկերներ ունի, եւ ծրագիրին հրատարակութենէն յետոյ, կը յուսայ թէ, կողմնակիցները աւելի շատնան: Թուրք խմբագիրի մը դիտողութեան թէ մէկ ընկերվարական երեսփոխան իսկ չկայ Ազգ. Ժողովին մէջ պատասխանած է.

— Վնաս չունի: Եավաշ եավաշ...:

ԱՄԷՆԷՆ ԱՂՏՈՏ ՔԱՂԱՔԸ

Վերջերս Հռոմի մէջ գումարուեցաւ անտառային տնտեսութեան միջազգային համաժողովը, ուսումնասիրելու համար գործարաններու ծուխին ազդեցութիւնը բուսական եւ կենդանական աշխարհին վրայ:

Նախագահը, փրօֆ. Սթոքլասա, չեխ անտառային վարժարանէն, յայտարարած է թէ ամբողջ աշխարհի մէջ ամէնէն աղտոտ օդով քաղաքն է Փրական: Փրակայի օդը կը պարունակէ հարիւրին 0,0006 — 0,008 ծծմբական թթուուտ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մազերը կարճ, խելքը...— Էշէլ գիւղէն (Ֆրանսա) աղջիկ մը, Փրարիօ, դեռ 12 տարեկան, անցեալ օր կը ներկայանայ ոստիկանութիւն եւ կը պատմէ թէ գիւղին ճամբուն վրայ, երբ տուն կը դառնար, երկու աւազակներ կը հանդիպին եւ կը պռռան.— Կամ քսակդ կամ մահ: Ցետոյ անտառ կը տանին եւ դանակի սպառնալիքով բաղուկէն կը վիրաւորեն եւ կը կտրեն մազերը: Նոյն միջոցին, հեռուէն կ'երեւի սայլ մը, եւ աւազակները խոյս կուտան:

Այս պատմութեան վրայ, գիւղը ոտքի կ'ելլէ, ամէն մարդ հրացանը առած, ոստիկաններ՝ ձի հեծած, կը մաղեն գիւղին շրջակայքը: Ոչ աւազակ, ոչ շուք: Ոստիկաններուն հրամանատարը, 4 ժամ փնտռտուքէն յոգնած, կը դառնայ եւ աղջկան նոր նոր հարցումներ կ'ընէ: Աղջիկը շուարած, կը ստիպուի խոստովանիլ թէ սուտ էր պատմութիւնը: Մայրը թոյլատրած չըլլալով որ մազերը կարէ ալա նինոն, հնարած էր այս պատմութիւնը, եւ նոյն իսկ, հաւատացնելու համար, ձեռքն ալ վիրաւորած:

Խուլ-համրերը.— Անցեալ օր ոստիկանութիւնը ձերբակալեց վեց մարդ եւ կին մը որոնք Պուլվար Սեպասթօփոլի վրայ նոր գիտութիւն մը կ'ուսուցանէին: Ճերմակ թուղթերու վրայ տեսակ մը նշանագիրեր, խորհրդաւոր եւ գաղտնի, որոնցմէ ոստիկանութիւնը բան մը չէ հասկցած: Ոստիկանութիւնը չի գիտեր նաեւ թէ ի՞նչ ազգութեան կը պատկանին այս գաղտնուսոյցները. անոնք խուլ եւ համր: Արդեօք Մոնմարթրցի «փիլիսոփանե՞ր», որոնք կ'ուզեն սուտ խուլ ձեւանալով, խնդալ ոստիկաններուն քիթին: Ոստիկանութիւնը ազատ արձակած է բան մը չհասկնալով, թէեւ անոնցմէ մէկը, համր մը, բռունցք շարժած է ոստիկանին դէմ:

Հնձելանիւը քալեր է.— Տէսինէն կը գրեն մեզի թէ բանուոր Մարտիրոս Խաչերեան, գործարանէն վերադարձին, հայկական սրճարան մը կը մտնէ ջուխտ մը խօսք դարձնելու համար բարեկամներուն հետ, զաւալ մը սուրճին գլուխը: Հնձելանիւը կը կեցնէ դրան առջեւ: Պահ մը յետոյ երբ դուրս կ'ելլէ, կը տեսնէ որ հեծելանիւը առեր քալեր էր: Ու լուր կուտայ ոստիկանութեան, որ գտնէ գողը:

Միջազգային գող մը.— Առջի օր ձերբակալուեցաւ «միջազգային» գող մը: Այս մարդը ունէր այնքան անուն, որքան գրպան, եւ անոնց մէջ՝ զանազան անցագիրեր: Ամերիկայի մէջ Ճօզէֆ Ճօնսըն, Իտալիոյ մէջ՝ Տավիտ, Գերմանիոյ մէջ Զիէկլէր, Ֆրանսայի մէջ Մասոոն: Անցեալ Մայիս ամսուն, Շիքակոյէն թռցուցած էր մօտ հինգ միլիոն ֆրանք: Կը ճամբորդէր միջազգային նաւերու մէջ, առաջին կարգով, եւ կը կողոպտէր հարուստ ճամբորդները: Երբ Փարիզ, դրամատունէ մը դարձին, ձերբակալուեցաւ, վրան մեծ դրամ չունէր: Կը թուի թէ դրամատուներու մէջ կը պահէ իր գանձը:

Անօթութենէ յետոյ.— Լինան գիւղին մէջ (Ֆրանսա) սպանիացի մը Տըլէ անունով բարեկամուհի մը ունէր: Սէրը անուշ անուշ կը խօսէր իրենց սիրտին մէջ, բայց... անօթի՝ կը հոտէր իրենց բերանը: Եւ որոշեցին կողոպտել ծերունի մը, 80 տարեկան Օժէ-Փէշօն, որուն համար կ'ըսէին թէ չքակուած գօտիին մէջ հին դրամները ծանր կը կշռեն:

Առտու մը հիւր գացին: Սպանիացին, վերարկու մը ձեռքին, կը մօտենայ ծերունիին, ինչպէս Սպանիոյ մէջ՝... ցուլին: Կը փաթթէ վերարկուովը ծերունին, կինն ալ կ'առնէ գաւազանը եւ սանտ ծեծածի պէս՝ եօթն անգամ կ'իջեցնէ չիջեցներ, արդէն ծերուկը փլած էր: Սպանիացին չուանով մը խեղդեց եւ վերջացուց: Եւ վախնալով որ կ'ողջնայ, ոտքերն ու ձեռքերն ալ կապեց: Ցետոյ աւլեցին տունը, «գրմմէնը» տարան:

Ոստիկանութեան քիթը հոտ առաւ, երկու օր չանցած՝ ձերբակալեց ոճրագործ սիրահարները:

“ԴՐՕՇԱԿ”

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ԹԻՒԸ

Բովանդակութիւն. — Արջէք Օրհասականք (խմբ.).— Թիւերի լեզուն (Թղթ. Երեւանէն).— Կովկասեան Միութեան շուրջ, Ս. Մ.— Ֆրանսայի Ընկերվ. Կուսակցութիւնը, Վ. Ազգէն Շուշանեան.— Լօզանի դաշնագիրը եւ Չէսդըր, Սթանտարտ Օյլ, Շահան.— Թղթակցութիւններ Հայաստանէն, (Մեր երկրի տէրերը, Հայկոմկուսի ներթական խայտառակութիւնը, Մի ձայն Խորհրդային դրախտից, Սաւէցկի Վլաստ): Լուրեր Երեւանէն.— Մեր Զոհերը (Տիար Անտոն, Մկրտիչ Յովհաննէսեան, Միքայէլ Խան-Ազեան, Թադեւոս Թադեւոսեան): Գրախօսական՝ «Ա. Ահարոնեան, Քրիստափոր Միքայէլեան» Ս. Վ.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԲԱՆՒՈՐԸ

(ՀԻՆ ԶՐՈՅՑ)

«Ձիթենիներու, նարինջենիներու եւ որթատունկերու երկիրն է ...յս: Մեղրն ալ առատ էր»:

— Էմմանէլը վիպասանուհին ...աջալերող դիրքով ու նայուածքով մը մտիկ կ'ընէր, յանկարծ ...առաջնեց:

Գիշեր մը մնացինք Արեւելթ...աքը: Ըմմադամ կ'ըսէր թէ վը...ոնգի փոթորիկը անցած է եւ ...ինք ապատ ճամբորդել: Հաս...իս գետէն անցնելով Լայիս քա...քէն յառաջացանք ու մտանք ...երմօն լերան հովիտին մէջ: Օ...եր ու գիշերներ ճամբորդելէ ...ետք հասանք Բաալ-Հերմոն: Հոն ...մը մնացինք հանգստանալու ...ամար: Նոր ձիեր գնեց Ըմմադամ ...հոկայ լեռներու մէջէն մտանք Եդուրէա: Ճամբաներու մօտ երբեմն խորաններ հաստատելով կը պաշտէինք հանգստանալու եւ հեշտանալու համար: Ըմմադամ միշտ «քաղցր տենչ»էն բռնուած էր: Օրեր ու գիշերներ ճամբորդելէ վերջ, հասանք վայրի երկիր մը որ կը կոչուէր Տրաքոնիտիս: Ըմմադամ քաջ աշխարհագէտ էր: Անիկա կը ճանչնար նոյնիսկ խորունկ Արաբիան ու խորհրդաւոր Հնդկաստանը: Ահագին տարածութեամբ տափարակ գետիններէ կ'անցնէինք: Ես արդէն վարժ ձիաւոր մը, ամազոն մը եղած էի: Այս կեանքը շատ ախորժելի էր ինծի համար: Ամէն օր, նոր տեղ մըն էինք: Փառաւոր արկածախնդրութիւն էր: Երեւակայութիւնս կը լայննար եւ երազանքի ծաղիկներս կ'աճէին այդ անբաբեր հողերուն վրայ: Դէպի հիւսիս կ'երթայինք: Փարփար գետէն անդին փոքր լեռներ ելան մեր դիմացը: Հանդարտ հանդարտ երբ կիրճէ մը կ'անցնէինք, յանկարծ խումբ մը ձիաւոր աւազակներու յարձակումը կրեցինք: Օ՜հօ՜ տեսնելու արժանի էր Ըմմադամը: Ձիուն վրայ ի'անդնեցաւ դիւցազնի մը նման, քաշեց կայծակի պէս իր սուրը եւ վարազի պէս խոյացաւ սեւամորթ աւազակապետին վրայ: Ահաւոր սուսերամարտութիւն մը սկսաւ երկուքին մէջ: Աւազակապետը վարպետ սուսերամարտիկ էր: Ըմմադամի բոլոր յարձակումները ի դերեւ հանեց: Ըմմադամի բերնէն փրփուր կ'ելլէր: Անգամ մը երկուքն ալ ձիերուն սանձերը քաշեցին ու քանի մը քայլ բաժնուեցան իրարմէ եւ Րանկրած երկուքը մէկ իրարու վրայ վազեցին կատաղի աչքերով: Ձիերը իրարու վրայ, դէմ դիմաց իրենց ետեւի ոտքերուն վրայ կեցած էին: Ըմմադամ իր թեւին վըրայ թեթեւ վէրք մը ստացաւ: Երբ աւազակին ձին իջաւ՝ Ըմմադամ անհաւատալի արագութեամբ բռնեց թշնամիին ձիուն բաշերէն եւ սուրը մխեց աւազակին սըրտին: Անդին չորս զինակիցները դեռ կռիւի մէջ էին: Ըմմադամ սուրաց անոնց կողմը: Այս որ տեսան, աւազակները սկսան փախչիլ: Ես կիրճին մէջ կը սպասէի: Ըմմադամ առաւ գիս ու սկսանք հալածել փախչողները: Օ՜, այդ ինչ վայելք էր ինծի համար: Կ'ուզէի որ երկար տեւէր այդ արշաւը, սակայն Ըմմադամ շատ շուտ բռնեց զիրենք եւ ամէնքն ալ գլխատեց: Մէկ հատն ալ ինծի յանձնեց որ ես գլխատեմ: Հարցուցի աւազակին անունն ու երկիրը: Դաւիթ կը կոչուի եղեր, Յուդայի երկրէն Փղշտացի մը, Ազովտոս քաղաքէն:

— Սպաննեցի՞ր, հարցուց Էմմանէլ:

— Սպաննեցի: Խեղճը շատ տառապեցաւ, որովհետեւ չկրցայ գլխատել զինքը: Իր մահէն առաջ ըսաւ թէ Էմմաուսի մէջ աղջիկ մը ունի իմ տարիքս եւ ինծի պէս գեղեցիկ: Օ՜, այդ աղջիկը գտնելու եւ սպաննելու փափաք մը ունեցայ:

Վերջապէս օր մը վերջը Բուրատա գետէն անցանք աւազակներուն ձիերով եւ հասանք Քեղբոն քաղաքը: Այս քաղաքը նման էր աղտոտ գերեզմանատան մը: Բորենիի նման շուներ կային, որոնք սկսան մեր վրայ հաչել, երբ քաղաքին փողոցներէն կ'անցնէինք: Մուրացկաններու հանդիպեցանք, որոնք աղօթելով ողորմութիւն կը խնդրէին: Ըմմադամի զինակիցները բուռ բուռ մետաղէ դրամներ նետեցին: Մեր ձիերուն ետեւէն կաղ, կոյր, թեւատ մուրկներ սկսան գալ, աղօթքի ու մաղթանքի ժխորներով: Շուներն ալ ինկան մեր ետեւէն: Խայտառակ տեսարան մըն էր: Ըմմադամ զայրացաւ ու մեր զինակիցներէն ասորի Ասարը քաշեց սուրը եւ ձին ուղղեց անոնց վրայ: Մուրիկները սարսափահար ծունկի եկան, երեսնին հողին կը քսէին եւ գթութիւն կը ճչային: Ասար անոնց գլուխներուն ափ մը մետաղէ դահեկաններ զարկաւ ու վերադարձաւ մեր մօտ: Մուրիկները կռիւի բռնուեցան: Իրար կը խեղդէին փոշիին մէջ: Աս հաճելի էր էր: Փողոցին ծայրը կեցանք ու սկսանք դիտել: Քանի մը մարդեր ալ հաւաքուած էին: Քիչ վերջ մեր ճամբան շարունակեցինք: Երեկոյ էր: Հրապարակի նմանող տեղ մը հասանք: Բազմութիւն եւ ժխոր կար: Հոդ քաղաքը քիչ մը կենդանացած էր: Գարշահոտ շուկայ մըն էր: Կը ծախէին պտուղներ, թռչուններ, խունկեր, անշահ զարդեղէններ ու հասարակ գորգեր:

(Շար.) ՆՇԱՆ ՊԵՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

լիճը, որ դեռ ամիս մը առաջ կազմուած էր, կրկին հրաժարեցաւ՝ ընտրական խնդրի մը առթիւ կառավարական թեկնածուները փոքրամասնութեան մէջ մնացած ըլլալով։ Նոր դահլիճին կազմութիւնը դարձեալ յանձնուեցաւ Ուզունովիչի, որ պիտի աշխատի միացեալ կառավարութիւն մը կազմել։

Պելկրատէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Մակեդոնիոյ քոմիթաճիներուն պետերէն պուլկար զօրավար Փրոցկիով սպաննուած է։

Օտարականներու խուզարկութիւնը

Անցած գիշեր օտարականներու դիւանին ոստիկանական քննիչները խուզարկութիւն կատարեցին 4րդ, 12րդ, 19րդ եւ 20րդ թաղամասերու շատ մը պանդոկներուն եւ այն սրճարաններուն մէջ, ուր օտարականներ կը յաճախեն։ Հարցաքննուեցան 853 հոգի, որոնք հրաւիրուեցան ներկայացնել իրենց ինքնութեան թուղթերը։ Արդիւնքը եղաւ այն, որ 30 հոգի, որոնք կանոնաւոր թուղթեր չունէին, սահմանէն դուրս քշուեցան, երկու հոգի, որոնք նախապէս վտարուած ըլլալով հանդերձ, Ֆրանսա դարձած էին, ձերբակալուեցան, բռնուեցաւ նաեւ մէկ հոգի, որ կեղծ անցագիր ունէր. 17 հոգիի դէմ դատական հետապնդումներ պիտի կատարուին։ Պիտի հետապնդուին նոյնպէս 12 գործատէրեր, որոնք օրինական թուղթ չունեցող օտարականներ կ'աշխատցնէին։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ներկայ տագնապէն ազդուած են նաեւ Փարիզի Օփերա եւ Մատլէն թաղամասերու պերճանքի վաճառատուները։ Րիւ տը լա Փէի մեծ դերձակատուններն ու Րիւ Րուայեալի գլխարկավաճառները ամէնէն շատ տուժողներն են։ Անոնք որ արտասահմանի հետ գործ կ'ընէին, ներկայիս՝ ֆրանքի կայունացումին հետեւանքով՝ սկսած են քիչ շատ գործ ընել դարձեալ. իսկ ֆրանսացի յաճախորդ ունեցողները մեծ վնասներու ենթարկուած են։ Տուներ կան, որ առաջ 45 բանուոր կ'աշխատցնէին, իսկ հիմա հազիւ չորս հոգիի համար գործ ունին։ Գործի համար դիմողներուն կը պատասխանուի որ 15 օր վերջ կրկին հանդիպին։

Մատլէնի քովտի փողոցներուն գլխարկավաճառներէն շատեր խանութները փակած են, եւ հետեւեալ վերտառութեամբ ազդեր փակցուցած են. «վաճառատունս փակուած է. Ապրիլին կը վերաբացուի»։

Մուշտակագործներն ալ շատ տուժած են։ Գրեթէ գործ չէն ըներ ամիսներէ ի վեր։ Սակայն վերջին օրերս գործերը քիչ մը բացուած են եւ յոյսեր կը ներշնչեն։ Ֆօպուր Մօնմարթրի մուշտակի վաճառատան մը մէջ բանուորներուն օրականը 40էն 30ի, բանուորուհիներունն ալ 30էն 25ի գեղչուած է։

Նոյն անգործութիւնը գոհարավաճառներուն քով։ Րիւ տը լա Փէի մեծ տուները շատ քիչ գործ ըրած են եւ գործարաններու եղած ապսպրանքները ջնջած են։ Մարգարիտի վաճառականներն ալ երկու ամիս նեղուած են, սակայն Րիւ Լաֆայէթի մարգարտավաճառ մը կ'ըսէ թէ անենէ մը ի վեր գործերը բացուած են արդէն։

Գրեթէ վերոյիշեալ բոլոր ճիւղերուն մէջ գործերը հետզհետէ կը բացուին։ Ասոր պատճառը ֆրանքին որոշ սակի մը վրայ կայունացումն է։ Այս պարագան վստահութիւն կուտայ արտասահմանի յաճախորդներուն, որոնք ըստ առաջնոյն սկսած են ապսպրանքներ տալ։

Թատրոնները եւս տագնապի ենթարկուած են։ Ամէնէն շատ տուժողները եղած են Օփէրայի եւ Մատլէնի մօտը գտնուողները, մասնաւորաբար Միշօտիէր եւ Քափիւսին։ Թատրոն մը որ տագնապէն առաջ օրական 10,000 ֆրանքի մուտք կ'ունենար, հիմա 3000 միայն կ'ունենայ։ Ուրիշ մը իր յաճախորդներուն 100էն 40ը կորսնցուցած է։ Շատ մը թատրոններ 100էն 50 կորուստ ունեցած են։ Եւ որովհետեւ շատ ծախք ունին, թատրոնի տնօրէնները չեն ուզեր զեղչել իրենց գիները։ Առաջ օտարներն է որ սուղ տեղերը կը գնէին, հիմա շատեր մեկնած են, Ֆրանսացիներն ալ աւելի ժողովրդական տեղեր կը նստին։

Մեծ պուլվառներու ճաշարանները շատ չեն վնասուած, հազիւ 100էն 10ը։ Իսկ մեծ սրճարաններու յաճախորդները պակսած են եւ շատ մը աշխատաւորներ դուրս ձգուած։

⁂ Թաղապետական խորհրդական Լուի Ժիլլս Սէնի քաղաքապետութեան առաջարկեց որ գործազուրկներու դպրոց յաճախող զաւակներուն ձրի ճաշ տրուի դպրոցէն, իսկ լիսէները յաճախողներէն վարձք չառնուի, մինչեւ գործազրկութեան տագնապին վերջանալը։

⁂ Սթարա-Զակորայէն (Պուլկարիա) կը գրեն թէ Ֆրանսայի գործազրկութեան առթիւ, շատեր որ աշխատանքի պայմանագիր եւ մուտքի արտօնագիր ունէին, այժմ չեն ուզեր մեկնիլ։

Պոլշեւիկները պատերազմի կը պատրաստուին

Խորհրդային Միութեան պատերազմական գործավար Վորոշիլով օդանաւորդութեան եւ քիմիական արտադրութեանց համառուս կազմակերպութեանց համաժողովին մէջ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ միջազգային կացութիւնը կը պահանջէ պատերազմական դրութեան վրայ դնել ամբողջ Ռուսիան։ Յիշելէ յետոյ Լէնինի այն խօսքը թէ պատերազմը անխուսափելի է անորոշ թուականի մը, պոլշեւիկ գործավարը շարունակեց.

—Պատերազմի վտանգը աւելի թանձրացեալ ձեւ մը կը ներկայացնէ։ Բազմաթիւ իրողութիւններ ցոյց կուտան թէ անգլիական աշխարհակալութիւնը յարձակում մը կը պատրաստէ Լեհաստանի եւ Պալթեան երկիրներու միջոցաւ։ Եթէ միջոցներ չառնենք ամէն անակնկալի դէմ, անմիտներ պիտի ըլլայինք։

Վորոշիլով յայտնեց նաեւ թէ ներկայ ռուս բանակը շատ տկար է, կէս միլիոնէն քիչ մը աւելի, ու եզրակացուց թէ «Զինուորական մեծ պահեստներ պէտք է ստեղծենք, վայրկեանը հասնելուն օգտագործելու համար»։

Պարսիկ դահլիճը հրաժարեցաւ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ պարսիկ դահլիճը հրաժարեցաւ։ Պատճառն է պարսիկ կառավարութեան եւ անգլեւպարսիկ քարիւղի ընկերութեան միջեւ վերջերս փոխանակուած թղթակցութիւնը, եւ այն պարագան թէ պարսիկ կառավարութիւնը չյաջողեցաւ առեւտրական դաշնագիր կնքել Ռուսիոյ հետ։ Անկախներու կուսակցութիւնը միացաւ ընդդիմադիրներուն հետ, դահլիճը տապալելու համար։

Ահեղ ուրական մը Անգլիոյ վրայ

Քանի մը օր առաջ ահաւոր ուրական մը արշաւեց Սկովտիոյ, Իրլանտայի եւ ամբողջ Հիւսիսային Անգլիոյ վրայ։ Ուրականը կը սուրար ժամը 150 քիլոմէթր արագութեամբ, աւելով փողոցներու կառքերը եւ տանիքներու ծխնելոյզները։ Բազմաթիւ տուներ կործանեցան։ Տան մը ծխնելոյզը չորրորդ յարկէն ինկաւ բանուորական խրճիթի մը վրայ՝ քանդելով զայն։ Միայն Սկովտիոյ մէջ մեռնողներու թիւն է երեսուն հոգի, ծանրապէս վիրաւորուեցան մօտ երեք հարիւր հոգի։ Փլած տուներու տակէն հանուեցան բազմաթիւ վիրաւորներ։ Կլասքոյի Ուիլսըն փողոցին մէջ տան մը տանիքը տապալեցաւ, երեք յարկերն ալ փլան եւ հրդեհ ծագեցաւ։ Վեց հոգի կորսուած են նոյն տան մէջ։ Ուրիշ բազմաթիւ տուներէ նոյնպէս հրդեհներ ծագեցան։ Վնասները ահագին են։ Ճամբաները դեռ կը մնան գոցուած՝ արմատախիլ ծառերով։ Կատաղի հովը կեցուց Էտինպուրկէն մեկնող շոգեկառքը։ Հեռագրական հաղորդակցութիւնները ժամերով ընդհատուեցան։ Քաղաքին մէջ թրամուէյներ տապալեցան։ Տրպլինի մէջ ծխնելոյզ մը ինկաւ հիւանդանոցի մը տանիքին վրայ, սարսափի մատնելով իրենց անկողիններուն գամուած հիւանդները։ Ամէն կողմ ապակիները ջարդուփշուր եղան։ Փողոցի լապտերները բոլորն ալ թռան փոթորիկէն եւ ձողերը կիսովին հալած մոմերու պէս ծռած մնացին։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը կիրակի օր լաւ յաղթանակ մը տարաւ մօնթառժիի տեղական խումբին դէմ, 1ի դէմ 6 նշանակէտով։ Մօնթառժի խումբը կառ տը Լիոնէն եւ առաւօտեան ճեպընթացով մօնթառժի հասաւ, ուր դիմաւորուեցաւ տեղացի Հայերուն կողմէ, որոնք թիւով 10 - 15 հոգի, ոգեւորուած էին իմանալով մեր այցելութիւնը։

Առաջին կիսախաղին՝ հովը որ նպաստաւոր էր ֆրանսացիներուն, վերջացաւ 1 - 1 արդիւնքով։ Բ. կիսախաղին մերինները սկսան մերթ ընդ մերթ տիրապետել խաղին եւ իրենց կարճ ու կոկիկ «փաս»երով յաջողեցան երկու նշանակէտ եւս շահիլ։ Ֆրանսացիները թէեւ մարմնապէս զօրաւոր էին, բայց մեր տղայոց ճկուն եւ արագ շարժումներուն միշտ տեղի տալով, սկսան պաշտպանողական խաղի մը, որուն վրայ չորրորդ եւ հինգերորդ նշանակէտներ եկան աւելցնել մեր «սքօր»ը։ Խաղը վերջանալու հինգ վայրկեան մնացած մերինները վեցերորդ եւ վերջին նշանակէտ մըն ալ շահեցան եւ վաղըվերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ։

ՕՐ. ՄԱՐԻԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԵՒ

ՊՕՂՈՍ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Մօնթրէօյլ 30 Յունուար 1927

Հ. Յ. Դ. կարտանի ենթակոմիտէին հանգանակութեան ցանկը։

Մ. կարապետեան, Ա. Գազանճեան, Ա. Մարաշլեան, Յ. Մարտիրոսեան, Ն. Ատոյեան 100ական ֆրանք, գոմքի բարեսիրաց Միութիւն 300 ֆրանք, Լ. եւ Յ. Գայաճանեան եղբարք, Մ. եւ Ա. Արսլանեան եղբարք, Հիպոյեան եղբարք 100ական ֆրանք, Քոփոեան եղբարք 80 ֆրանք, Ա. Ասատուրեան 70 ֆրանք, Լ. Գոսոյեան 60 ֆրանք, Խ. Արզումանեան, Գ. Գոստիկեան, Ն. Իւրոյեան, Խ. Տէր Նազարէթեան, Մ. Խաչատուրեան, Ա. Շահինեան, Ս. Աբրահամեան, Պ. Պարոնեան, Ե. Գայսէրլեան, Ս. Եկաւեան, Գ. Գալփաեան, Բ. Հիպոյեան, Մ. Տէր Պետրոսեան, Թ. Թովմասեան, Կ. Պ. Անսուրեան, Պ. Յովսէփեան 50ական ֆրանք, Կար. Վարդանեան, Տ. Ստեփանեան 40ական ֆրանք, Յովհ. Չէրչեան, Յակ. Սարգսեան 35ական ֆր., Ադ. Կոնյոեան, Ղ. Վարդանեան, Հ. Ղուկասեան, Ա. Նալոեան, Ոմն, Ն. Յովհաննէսեան, Յ. Տոնիկեան, Ս. Յակոբեան 30ական ֆր., Յ. Պոլոյեան, Մ. Շահինեան, Գ. Եղիկեան, Մ. Գամպուրեան, Կ. Ստեփանեան 27ական ֆր., Ս. Թեւանեան, Տ. Տոնականեան, Ն. Մանուէլեան, Պ. Գէորգեան, Լ. Կիւլէզեան, Հ. Ղուկասեան, Խ. Մաճալեան, Յ. Տոլմաճեան, Յ. Սահակեան, Մ. Սարգսեան, Յ. Բրուտեան, Գ. Այվազեան 25ական ֆրանք։

Ս. Մնակեան, Տ. Լոնկոյեան, Ս. Խուպոյեան, Ա. Մաթոյեան, Ոմն, Խ. Գրիգորեան, Հ. Պէյթալեան, Յ. Գուլազեան, Գ. Տօնապետեան, Գ. Սահակեան, Ե. Մեսրոպեան, Կ. Գարայտաեան, Ո. Ծերուկեան, Ս. Սիրականեան, Յ. Փափազեան, Մ. Սահակեան, Յ. Աբրահամեան, Գ. Միլոյեան, Ա. Յովակիմեան, Մ. Ասատուրեան, Ղ. Խուրշիտեան, Յ. Տէտէեան, Վ. Յուսուեան, Ս. Պէքարեան, Հ. Պարսամեան 20ական ֆրանք, Զ. Քէնտէրեան, Հ. Ստեփանեան, Ն. Շաշվաթեան, Ս. Միլտոնեան, Ս. Աւետիսեան 15ական ֆրանք, Թ. Տողրամաճեան 10 ֆրանք, Ն. Գալայճեան 3 ֆրանք, Խ. Փանիկեան 15, Ե. Պէրպէրեան 15, Յ. Սրապեան 12, Բ. Քէսէճեան, Ս. Ղազարեան, Մ. Մէյթէլեան, Թ. Պոյաճեան, Հ. Սերոբեան, Թ. Յովհաննէսեան, Գ. Պարսամեան, Կ. Գասպարեան Գ. Գասպարեան, Ն. Պէզազեան, Ա. Քիւլաֆեան, Ե. Գինոսեան, Պ. Թովմասեան, Ոմն, Ա. Կոստանեան, Լ. Գասպարեան, Կ. Բլունկեան, Կ. Պալաճեան, Կ. Մանուկեան, Յ. Տէկիրմէնճեան 10ական ֆրանք, Ն. Պարղամեան, Մ. Քամալեան, Խ. Յովհաննէսեան, Կ. Յովհաննէսեան, Պ. Թովմասեան, Վ. Պէրպէրեան 5ական ֆրանք, (չորս ամսու երախայ մը) Վ. Գազանճեան 2 ֆրանք, գումար 3850 ֆրանք։ (Տես «Յառաջ» 26 Յունուար)։

ՑՈՒՑԱՏԵՍՏ

ՑԱՐԴԻՈԼԻ յառաջիկայ գրական երեկոն, 3 փետր., Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ֆլօրիայի մէջ։ Ցար. Ֆրէնկեան կը ներկայացնէ ֆոլ ժէրալտիի Aimer-ն։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կայծակ» խումբի դասախօսական ժողովը, Դշ. երեկոյ ժամը 8.30ին գրադարանի սրահին մէջ։ Դասախօս Ընկեր Մ.։

ԼԻՈՆԻ ԽԱՐԲԵՐԴԻ եւ շրջակայից գաւառի Հայրենակցական Միութեան Ա. Դասախօսական ժողովը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Շաբաթ երեկոյ 5 Փետրուար ժամը 9ին, Րիւ Բասլէ թիւ 76 սրճարանի ներքնասենեակը, դասախօս Պ. Ա. Գէորգեան, կը հրաւիրուին Խարբերդի նահանգին պատկանող բոլոր հայրենակիցները։

Խարբերդի Հայրենակցական Միութեան հասցէն է Mr. S. Pogharian 34 Rue Villroy, Lyon.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Սիվրի-Հիսարի (Գաղատիա) Հայրենակցական Միութեան ժողովը 6 Փետր. Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, թիւ 63 րիւ տը Լա Րէփիւպլիքի սրահը։ Օրակարգ՝ տեղեկագիր եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Միութիւնը կոչ կ'ուղղէ ֆրանսաբնակ հայրենակիցներուն, որ նիւթապէս եւ բարոյապէս մասնակցին միութեան։

Հասցէ՝ 1 Rue du Saule, Marseille.

Հ. Յ. Դ. ԿԱՐՏԱՆԻ տան վարչութիւնը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ, այն բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ անհատներուն, որոնք ընդառաջ երթալով իր կոչին (տե՛ս «Յառաջ» 20 Յունուար) անհատապէս եւ հաւաքապէս նուէրներ ղրկած են։

Ընկեր Արիս Ղէնէվիզեան դժբախտութիւնը ունեցած է կորսնցնելու իր մայրը, Այրի Տիկին ԷԼՊԻՍ ՂԷՆԷՎԻԶԵԱՆ՝ որ իր մահկանացուն կնքեց Պոլսոյ մէջ Յունուար 17ին,

ՓՆՏՌԵՑԷ՛Ք բոլոր ցրուիչներէն և գրավաճառներէն

1927Ի ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Անհրաժեշտ ամէն Ֆրանսա բնակող Հայու։

2000Է ԱՒԵԼԻ ՀԱՍՑԷՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ, ՖՐԱՆՍԱՅԻ, ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ, ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐՈՒ

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ ՈՒՆԻՆ՝ Ա. Անտոնեան, Լ. Բաշալեան, Կ. Բասմաջեան, Տիկ. Պ. Բարսեղեան, Տօքթ. Լ. Գրիգորեան, Գ. Թէլլալեան, Տօքթ. Վ. Թորգոմեան, Ա. Յովհաննէսեան, Մ. Նաթանեան, Մինաս Չերազ, Ա. Չօպանեան, Մ. Պարսամեան, Հրանտ Սամուէլ, Ա. Րաֆֆի.— Ակիզբէն ի վեր Ֆրանսայի եւ Հայոց յարաբերութիւնները, եւ Հայերը Ֆրանսայի մէջ։ Ինչե՛ր պէտք է գիտնալ Ֆրանսաբնակ Հայը։ Ֆրանսայի բոլոր Հայ միութիւնները։ Անգլիոյ, Պելճիքայի, Զուիցերիոյ եւ Իտալիոյ Հայ գաղութները։

ԳԻՆ՝ 20 ՖՐԱՆՔ (ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ 25 ՖՐՔ.)

Կեդրոնատեղի՝

ՄԱՍԻՍ Տպարան, 208 bis, Rue Lafayette, PARIS (10e).

կամ ՊԱԼԵՆՑ Գրատուն 233 Faub. St. Martin, PARIS (10e)

CABINET MÉDICO-CHIRURGICAL ET DENTAIRE

ՏՕՔԹ. ՍԵԹԵԱՆ Հիմնուած 1900ին

TÉL. MARCADET 03-64

38 Aven. St. Ouen - 20 Rue Fauvet - Paris (18e)

ընդհանուր հիւանդութիւններ, սեռամիզային, մորթի, ֆր[...] կախտի, շնչերակային, թոքի հիւանդութիւններ, ծննդաբեր[...] թիւն եւ կանանց հիւանդութիւններ, վիրաբուժական գոր[...] ղութիւն եւ գործի արկածներ, ելեկտրական դարմանում ք. ճառագայթ։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԱՐԱՆ

Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆ[...] արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանքի, ոսկի գուրօն [...] ֆրանքէն սկսեալ։

Բաց է ամէն օր 9—12 եւ 2—8. կիրակի եւ տօն օրեր [...] չեւ ցերեկ։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ[...]

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր՝ [...]

Խնամեցէք ձեր ակռաները եւ դիմեցէ[...]

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՔԼԻՆԻՔ[...]

12, RUE RICHOMME, 12

դարմանումը եւ ատամնաշինութիւնը տեղի կ'ունենայ կար[...] մասնագէտներու կողմէ, խիստ դիւրամատչելի պայմաններ[...]

Առաջին այցելութիւնը ձրի

Հաղորդակցութեան միջոց՝ Métro : Barbès-Rochechouart

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍԷԿՐ. Խ. Ս.— Ստացանք 70 ֆրանք։ Ղրկած ենք։ Կը պարտիք 6 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Եղեգի.— 10 ֆր.։

ԼԱՅՕՆՍ ԼԸ ՄՕՐ, Մ.— Ստացանք 35 ֆր.։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Պատ. Միութ.— Ստացած ենք 350 ֆրանք։

ՄԱՐԹԻՔ, Խ. Ա.— Ստացանք 45 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա. Հ.— Ստացանք 1 տոլար։

ՊԵԼԿՐԱՏ, Ս. Մ.— Ստացանք 400 ֆրանք։

BOIS COLOMBESի ՄԷՋ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Նպարավաճառ Պր. Մանուկ Հապեանի խանութը։

110 Rue des Chambards, Bois Colombes (Seine)։

ՍԱԿԱՐԱՆ

31 Յունուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթեռլին,	L. St.	123	14
Տոլար,	Dollar	25	39
Մարք (ոսկի) 100	Mark	602	50
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	12	75
Թրք. ոսկի	» or	113	—
Մէճիտիէ	Médjidié	8	—
Լէվա 100 հատը	Léva	18	25
Տրախմի »	Drachme	33	25
Լիր »	» Lire	109	25
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	60
Զուից. »	Frc. Suisse	488	—
Լէյ 100 հատը	Ley	13	70
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	70	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	2950	—
» II	»	1850	—
» III	»	1610	—
Օսմնլըի երկթղ.	Lots turcs	155	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ՕՐԻՈՐԴ[...]

Տրամադրելի ժամեր [...] տան մէջ կատարելու ամէն[...] գի ընդօրինակութիւններ [...] յերէն եւ ֆրանսերէն, խիստ [...] րամատչելի պայմաններով[...]

Դիմել՝ Chaville 10bis [...] des Trois Champtiers [...] Տէր Կարապետեանի։

ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ԳԻՐ[ՔԵՐ]

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ.— Բժ[...] գրքէն փրցուած էջեր [...] ֆրանք, Պէպէքս, զաւեշ[...] Հրաշագործ Ֆաքիր [...] պէյ 5 ֆրանք, Բժիշկին [...] հուրդները հայ պատան[...] 5, Վերջալոյսին տակ ([...] Կ. Մեհեանի) 5, Անձկ[...] ժամեր 2, Բարեգէթ [...] Երազահան 6, Ճշմարիտ [...] լական թուրքիոյ մէջ 5։

Ընկ. Փանջունի 10 [...] թաղականին կնիկը 17.50 [...] քէի սիրարկածը 5, Մ[...] Տէր Պապան 17.50, Մ[...] 7.50, Յեղափ. մակար[...] 7.50, Զաքըր Ավրամ 6։

ՀԱՋՈՒԱԳԻՒՏ ԳՐՔԵՐ.— [...] վանգաղէն՝ Արտխոտը 10 [...] ֆրանսերէնը 5 ֆր., Ժող. [...] (3 հատ.) 65, Նաւաստ[...] ւաքածոյ 25, Ժողովածո[...] չեան 25, ինչպէս նաեւ [...] րաններ վիպական գիրքեր [...]

Ստանալու համար դի[...] մակով Vahram Sévouni [...] nue Quihou, Saint-Mandé[...]

Փարիզ եւ գաւառները [...] ծախք չառնուիր [...] րուն համար։

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ՍՊԱՍ[...]

Տնական եւ խոհանոց[...] խատանքներու համար[...] «Յառաջ»ի վարչութեան։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉD[...]
208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : H. TEURN[...]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

2 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 250 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

ՈՐՈ՞ՆՔ 40 ՖՐԱՆՔ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԵՆ ԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ

ՄԵՐ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

«Յառաջ»ի երէկուան Թիւին մէջ, խիստ ստոյգ եւ վաւերական աղբիւրէ մը քաղելով, հաղորդեցինք Թէ նոր հրահանգի մը համաձայն, բոլոր աշխատաւորները ինքնութեան Թուղթի համար միայն 40 ֆրանք պիտի վճարեն: Այս մասին մանրամասնութիւններ ստանալու համար դիմեցինք Սէն Նահանգի Ոստիկանական Տեսչութեան, եւ հետեւեալ խօսակցութիւնը ունեցանք Օտարականներու դիւանին պետին հետ.—

— *Ճի՞շդ է Թէ Ներքին նախարարութիւնը նոր հրահանգով մը բացատրած է* Travailleur Salarié *բառին իմաստը:*

— *Բացարձակապէս ճիշդ: Յունուար 15ին Ներքին նախարարութիւնը 31 Դեկտ. 1926 Թուակիր շրջաբերական մը ղրկեց՝ ուղղուած բոլոր Նահանգապետներուն* (Préfets), *որով ինքնութեան Թուղթերու նոր օրէնքին մասին կարգ մը լրացուցիչ բացատրութիւններ կուտայ եւ ի մէջ այլոց կը սահմանէ նաեւ* Trvailleur Salarié*ի իմաստը, համաձայնութեամբ միւս երկու նախարարութեանց՝ Աշխատանքի եւ Երկրագործութեան: Ինչպէս գիտէք, նախորդ օրէնքներուն համաձայն* Travailleur Salarié *կը նկատուէին միայն այն բանուորները, որոնք 1917էն առաջ Ֆրանսա մտած էին, մասնաւոր պայմանագրութեամբ եւ* Sauf Conduit*ով: Այս ձեւով, մնացեալ բոլոր աշխատաւորները չէին կրնար օգտուիլ քառասուն ֆրանքի զեղչեալ սակէն: Ներքին նախարարութեան նոր հրահանգին համաձայն, օրէնքին այս խիստ տրամադրութիւնը բոլորովին մեղմացած է եւ Նահանգապետներուն իրաւասութիւն տրուած է* ի պաշտօնէ Salarié նկատել այն բոլոր բանուորներն ու պաշտօնեաները, որոնք ժամը 7.50, օրը *(8 ժամուան աշխատանքի համար)* 60, ամիսը 1500 եւ տարին 18,000 ֆրանքէն աւելի չեն շահիր:

«Ահա Թէ ինչ վկայաԹուղԹ պէտք է ներկայացնել պատկանեալ պաշտօնատան, 40 ֆրանքի սակէն օգտուելու համար.

— Անոնք որ նոր եկած են եւ ինքնութեան Թուղթը առաջին անգամ ըլլալով պիտի ստանան, պէտք է ներկայացնեն աշխատանքի վկայագիր մը, վաւերացուած Աշխատանքի Նախարարութենէն: *Իսկ անոնք որ արդէն ինքնութեան Թուղթ ունին եւ նորոգելու համար պիտի դիմեն, պէտք է ներկայացնեն իրենց աշխատած տեղի գործատէրէն* (patron) *առնուած վկայագիր մը,—որուն մէջ յիշուած պիտի ըլլայ իրենց շահած գումարը,—պարզապէս վաւերացուած պատկանեալ ոստիկանատունէն* (Commissariat de Police)*: Գործատէրերը վկայագիրները կուտան իրենց անձնական պատասխանատուութեան տակ: Սխալ կամ կեղծ վկայագիր տուողները ըստ օրէնի կը պատժուին: Ոստիկանութիւնը իր կողմէն քննութիւն կը կատարէ այս մասին, ի պահանջել հարկին:*

— Աշխատաւորներու ընտանեկան պարագաներն ալ պիտի օգտուի՞ն զեղչեալ սակէն:

— Այո՛: Զեղչեալ սակէն օգտուելու իրաւունք ունեցող բոլոր աշխատաւորներու կիները, անչափահաս զաւակները եւ հայրն ու մայրը եւս քառասուն ֆրանք կը վճարեն, պայմանաւ որ անգործ ըլլան եւ խնդրոյ առարկայ աշխատաւորը հոգայ իրենց ապրուստը: Այս պարագան ալ պէտք է հաստատել համոզիչ վկայաԹուղԹերով:

—Այս նոր հրահանգը ո՞ր Թուականէն գործադրելի է: Այն վարձու աշխատաւորները, որոնք 3 Օգոստոս 1926էն ի վեր ինքնութեան Թուղթի համար 375 ֆրանք վճարած են, իրաւունք պիտի չունենա՞ն 40էն մնացեալ մասը ետ պահանջելու:

— Օրէնքը գործադրելի է Յունուարի սկիզբէն: 1926 Օգոստոս 3էն մինչեւ 1927 Յունուար 1 բոլորին համար միատեսակ սակ նշանակուած էր, 375 ֆրանք: Հետեւաբար այդ Թուականներուն վճարուած գումարները կարելի չէ ետ պահանջել: Ասիկա պիտի նմանէր այն բանին որ մարդ մը հինգ ամիս առաջ կօշիկ մը գնած է 150 ֆրանքի, այսօր նոյն կօշիկը 50 ֆր. կ'արժէ, հետեւաբար պիտի ուզէր կօշկակարէն ետ պահանջել 100 ֆրանքը...

— Նոր հրահանգին մէջ ուրիշ ի՞նչ փոփոխութիւններ կան:

— Ուսանողներուն համար նախկին տրամադրութիւնը փոխուած է: Զեղչեալ սակէն պիտի օգտուին միայն այն աշակերտներն ու ուսանողները, որոնք միջնակարգ կամ բարձրագոյն վարժարանի մը մէջ արձանագրուած են եւ գիտական, գրական կամ համալսարանական դաստիարակութիւն կը ստանան: Արհեստի կամ առեւտուրի պատրաստող վարժարաններուն ուսանողները 375 ֆրանք պիտի վճարեն:

— Ինքնութեան Թուղթերը ո՞ւր եւ երբ պէտք է փոխել:

— Բոլոր անոնք, որոնց ինքնութեան Թուղթի պայմանաժամը կը լրանայ 1926ի վերջը, պէտք է նորոգեն մինչեւ Մարտ 31: Հին տետրակները չպիտի փոխուին, միայն վրան համապատասխան նոր դրոշմաԹուղԹ պիտի փակցուի: Պէտք է ներկայանալ Թաղային այն ոստիկանութեանց, որոնց մասին նախապէս յայտարարուած է: Միասին պէտք է տանիլ երեք լուսանկար:

— Նոր հրահանգին համաձայն որո՞նք ձրի ինքնութեան Թուղթ պիտի կրնան ստանալ:

— Ֆրանս. բանակին մէջ ծառայած կամաւորները եւ աղքատները: Այս վերջինները չքաւորութեան վկայագիր պէտք է ստանան իրենց բնակավայրի քաղաքապետութենէն: Նոր հրահանգին մէջ կ'ըսուի Թէ արտաքին Նախարարութեան յանձնարարութեամբ մասնաւոր Թոյլտուութիւն պիտի ըլլայ հայ եւ ռուս գաղթականներուն:

ԾԱՆՕԹ.— Օրուան լուրերու ստիպողութեան պատճառով խմբագրականը յետաձգուած է այսօր:

ՄԱՄՈՒԼ

"ՍՈՒՍ-ՓՈՒՍ" ԳՈՐԾԵՐ

«Երեւան» քանի մը անգամ է որ մասնաւոր խմբագրականներով կը պահանջէ «Խորհրդային Հայաստանի» վերադարձնել Մելքոնեան նուէրը:

Կիրակի օր, նոր խմբագրականի մը մէջ, գիտել կուտայ.

«Բարեգործականը Թրըսթի վերածեց իր դրամագլուխը, այսինքն իր ունեցած չունեցածը Թաղեց անգլիական բանկի մթին նկուղներում մինչեւ ի կատարածս աշխարհի:

« ...Բամկավար Թերթերը, իւրաքանչիւր օր դաշնակների ասած՝ «լորձունքոտ» շողոքորթութիւններ են շռայլում խորհուրդային Միութեան եւ խորհուրդային Հայաստանի հասցէին:

«Այս ամէնը կարելի էր ասել յամենայն դէպս ո՛չ «Թրըսթի վերածելու» առԹիւ, որովհետեւ հայկական կապիտալը «Թրըսթի վերածել» անգլիական բանկում— բացայայտ անվստահութեան քուէ է խորհուրդային Հայաստանին:

«Մենք պահանջում ենք, որ Մելքոնեան նուիրատուութեան խնդիրը տնօրինուի ո՛չ Թէ «սուս ու փուս», վարագոյրի ետեւում, այլ բարձրաձայն, հրապարակօրէն:

«Մենք պահանջում ենք, որ ռամկավարները հրապարակօրէն ճանաչեն մեր տեսակէտի արդարութիւնը. իսկ այնուհետեւ իրանց գործն է կամ ձայնակցել մեզ եւ նոյն պահանջները առաջ մղել բարեգործականի Ապտիւլ Համիտեան դպրոցն անցած «քաղաքագէտների» հանդէպ, կամ բարձրաձայն խոստովանել, որ չեն կարող տիրոջ խօսքից անցնել, որ իրենց հոգին յօժար է, իսկ գրիչը տկար...:»

** Գահիրէէն կը հաղորդեն Թէ Պ. Կ. Մելքոնեան, որ որոշ մաս ունէր իր եղբօր հարստութեան բաշխման գործին մէջ, հրաժարած է այդ իրաւունքէն, իբրեւ արդիւնք նոր բանակցութեանց: Որով նուէրին ամբողջ մատակարարութիւնը կ'անցնի Բարեգործականին, աւելի ճիշդ՝ անոր Եգիպտոսի «էմէքտար»ներուն ձեռքը:*

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին մարդահամարի մը համաձայն, 1927 Յուլիսին Մ. Նահանգներու բնակչութիւնը պիտի ըլլայ մօտաւորապէս 118,628,000 հոգի, ինչ որ կը նշանակէ 12 միլիոն 917,380 հոգիյ աւելում 1920ի վրայ:

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Մասնաւոր նամակէ մը կը տեղեկանանք Թէ, Պաղեստինի մէջ գտնուող հայ գաղթականները անգործութեան հետեւանքով սաստիկ Թշուառութեան մատնուած են, եւ այդ պատճառով կը հեռանան դէպի Մարսիլիա, Պէյրութ եւ այլուր:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԱՒԵՏԱՐԱՆԸ

Յիսուսի մասին, ինչպէս անցեալ օր գրեցինք, Իտալիոյ մէկ քաղաքին մէջ գտնուած էր յունարէն լեզուով կենսագրական մը: Նոր տեղեկութիւններ կ'աւելցնեն Թէ գրողն է Յովսէփ անունով Երուսաղէմի մէկ եպիսկոպոսը, որ կ'ապրէր Ա. դարուն: Այս աւետարանը կը խօսի կարգ մը հերետիկոսութիւններու մասին, որոնք կը վերաբերին Քրիստոսի աստուածայայտնութեան եւ յարութեան խնդիրներուն:

Աւետարանին վաւերականութեան մասին կասկածներ յայտնուած ըլլալով, մասնագէտներ քննութիւն կը կատարեն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽԱՂԱՂԱՍԷՐ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

«Քօթիտիէն»ի մասնաւոր Թղթակիցը, որ այս միջոցին պտոյտներ կը կատարէ Թուրքիոյ մէջ, երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի հետ: Թղթակիցին հարցումներուն պատասխանելով, գործավարը հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է.

— Մենք երկու դաշնագիր ունինք Ռուսիոյ հետ, որոնք երբեք գաղտնի չեն, մէկը՝ այն որ Մոսկուայի մէջ կնքուեցաւ 1921ին եւ միւսը՝ Փարիզինը, 1925ին: Կրնամ երկուքին ալ բնագիրները ցուցնել ձեզի: Երկուքն ալ ֆրանսերէն խմբագրուած են, հետեւաբար ո՛ր եւ է տարակոյս չի կրնար մնալ անոնց ճշգրիտ իմաստի մասին, ինչպէս կրնար ըլլալ եթէ օտար բնագրէ մը ֆրանսերէնի Թարգմանուած ըլլային: Ինչե՛ր չըսին և կը գրեն մեր յարաբերութեանց մասին: Մինչեւ անգամ ասիական խմբակցութեան մը խօսքը ըրին: Խորհրդային Միութիւնը եւ մենք հողային երկար եւ հասարակաց սահմանագլուխ մը ունինք, բացայայտ է որ երկուքս ալ պարտաւոր էինք դիւանագիտական Թուղթով մը ամրապնդել այդ սահմանագլուխին ապահովութիւնը, եւ պատճառ չկայ որ այդ քայլը ո՛ր և է մէկուն դէմ ուղղուած համարուի: Խորհրդային Միութեան եւ մեր յարաբերութիւնները հետեւանք են իրերու բնական ընթացքին: Մեր ամուր բարեկամութիւնը Ռուսիոյ հետ եւ կնքուած դաշնագիրները երբեք արգելք չեն որ բնականոն յարաբերութիւններ ունենանք միւս ազգերուն հետ: Մենք բոլորովին ազատ ենք եւ կրնանք միեւնոյն տեսակի դաշնագիրներ կնքել ուրիշ պետութեանց հետ, միշտ խաղաղութիւնը աւելի ամրապնդելու առաջադրութեամբ: Այդ նոյն մտահոգութեամբ էր որ բարեացակամ չէզոքութեան դաշնագիր մը կնքեցինք Պարսկաստանի հետ, 1926 Ապրիլ 22ին, մեր արեւելեան սահմանները ապահովելու համար, ինչպէս անկէ առաջ, 1921ին, տեսակ մը զինակցութիւն կնքեր էինք Աֆղանիստանի հետ: Երբ ձեր տան դրան վրայ ապահովութեան կղպանք մը կը դնէք, արդա՞ր է որ ձեր դրացիները իրենց դէմ ուղղուած սպառնալիք մը նկատեն այդ պաշտպանութեան պարզ միջոցը: Այսօրուան Թուրքիան այնքան պէտք ունի խաղաղութեան, աւելի քան 13 տարուան անընդհատ պատերազմներէ յետոյ, որ իր կառավարութեանց գլխաւոր հոգերէն մէկն է ամէն կարելի միջոցներով ամրապնդել իր արտաքին ապահովութիւնը: Պուլկարիոյ հետ, մենք փակեցինք անցեալի հաշիւները, 1925ին ստորագրուած դաշնագրով մը, ուր նախատեսուած է Թէ բանակցութիւններ պիտի կատարուին իրաւարարական դաշնագիր մը կնքելու համար, որպէսզի յառաջիկային ո՛ր եւ է վէճ չծագի երկու երկիրներու միջեւ: Եուկօ Սլավիոյ հետ ունինք բարեկամական դաշնագիր մը, իսկ Յունաստանի հետ վերջերս յաջողութեամբ փակեցինք անցեալ մը որ ծանրօրէն կը ճնշէր երկու երկիրներու յարաբերութեանց վրայ: Իտալիոյ հետ մեր յարաբերութիւնները բացարձակապէս բնականոն են եւ բարեկամական: Մինչեւ այսօր, ես ո՛ր եւ է Թշնամական արտայայտութիւն չեմ տեսած Իտալիոյ կողմէ: Գերմանիոյ հետ ալ ունինք դաշնագիր մը եւ վերջերս ստորագրեցինք առեւտրական պայմանագիր մը: Անգլիոյ հետ, մեր յարաբերութիւնները դարձած են բնականոն եւ նոյնիսկ բարեկամական, Մուսուլի վէճին կարգադրութենէն ի վեր: Անգլիոյ եւ Իրաքի հետ կնքուած դաշնագիրը կ'ընդունի մեր Թուրք-իրաքեան սահմանագլուխին անձեռնմխելիութիւնը: Ազգերու Դաշնակցութեան հանդէպ մենք չունինք Թշնամական դիրք:

Գործազրկութեան տագնապը

Թերթերը կը հաղորդեն Թէ այսօր երիտասարդ անգործներու պատուիրակութիւն մը պիտի ներկայանայ Աշխատանքի Նախարարութեան, կտրուկ դարման մը խնդրելու համար:

∴ Սէնտիքաներու Միութեան վերջին տեղեկագրին համաձայն, գործազրկութիւնը սաստկացած է հիւսուածեղէնի բոլոր ճիւղերուն մէջ: Բոլորովին անգործներու Թիւը երԹալով կ'աճի, այնպէս որ այժմ տասնեակ հազարներով կը համրուի, իսկ մասնակի անգործներուն Թիւը առնուազն 100էն 75ի հասած է: Կարելի է ըսել Թէ մասնակի անգործները ընդհանրապէս շաբաԹը չորս, երկու եւ նոյն իսկ երեք օր միայն կ'աշխատին: Ամէնէն աւելի ազդուած ճիւղերն են բուրդի, մետաքսի, կտաւի եւ շղարշի գործերը:

∴ Պուշ տիւ Ռօնի նահանգին մէջ (Մարսէյլ) 20,000 կը հաշուեն գործազրկութեան ենթարկուած ընտանիքներու Թիւը: Սէնտիքային տեղեկագիրը դիտել կուտայ Թէ կառավարութիւնը տակաւին ձեռնարկած չէ հանրօգուտ շինութեանց եւ ուրիշ գործերու, եւ միայն նպաստը 3-6 ֆրանքէն բարձրացուցած է 6-12 ֆրանքի: Անգործութիւնը մասնաւորապէս սուր է խմորեղէնի, շաքարի, մորթի եւ կաշիի, կարուձեւի եւ տպագրական գործերու մէջ:

Նորէն խառնակիչ "Հօկ"ը

Աթէնքէն կը գրեն Թէ Հօկը նոր բարենիշ մըն ալ շահած է խառնակչութեան մէջ: Ամերիկայի Հայ Կարմիր Խաչը քանի մը հակ հագուստ ղրկած էր Աթէնքի հայ գաղթականներուն համար: Ֆիքսի մէջ բաշխումին պահուն, Հօկի դատարկա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՎԱՏՆՈՒՄ - ԶԵՂԾՈՒՄՆԵՐ

Խորհրդային մամուլը կը շարունակէ հրատարակել վատնումներու եւ զեղծումներու փաստեր: Այդ ախտը արդէն դարձած է «կենցաղային երեւոյթ» խորհրդային «պետհիմնարկութիւններու» մէջ: Ահա քանի մը Թիւեր, զորս կը քաղենք «Իզվէստիա»յի 26 Յունուարի համարէն:

Համաձայն դատախազութեան տուած պաշտօնական տեղեկութիւններուն, 1926 տարուան ընԹացքին հետեւեալ քանակով զեղծումներ երեւան հանուած են *միայն* խորհրդ. Ռուսաստանի (որ մէկ մասն է խորհրդ. Միութեան) պետական հիմնարկութիւններուն մէջ.—Յունուար 5702, փետրուար՝ 6096, Մարտ՝ 5377, Ապրիլ՝ 6531, Մայիս՝ 5689, Յունիս՝ 5410, Յուլիս՝ 5549, Օգոստոս՝ 5041, Սեպտեմբեր՝ 5331, Հոկտեմբեր՝ 4506, ընդամէնը 10 ամսուայ ընԹացքին՝ 55,161 զեղծում-վատնում:

Վատնումներու գումարը նոյն ժամանակամիջոցին եղած է.— Յունուար 2,993,059 րուբլի, փետրուար՝ 3,126,614 րուբ., Մարտ՝ 2,768,162 ր., Ապրիլ՝ 3,211,009 ր., Մայիս՝ 2,849,114 ր., Յունիս՝ 2,494,543 ր., Հոկտեմբեր՝ 1,762,675 րուբլի. ընդամէնը եօթը ամսուայ ընԹացքին՝ 19,205,176 ր., կամ մօտ 250 միլիոն ֆրանք:

Ինչպէս կը տեսնուի, զեղծում վատնումը խորհրդային պետական հիմնարկութիւններու մէջ ստացած է տեսակ մը ընկերային օրէնքի բնոյԹ եւ ամսէ ամիս կը կրկնուի, գրեԹէ միեւնոյն Թիւով: Ասոր կ'ըսեն «խորհրդային շինարարութիւն»:

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆԸ ՊԱՐՏԱԴԻՐ

Թուրքիոյ առեւտրական գործավարութիւնը, բոլոր առեւտրական տնօրէնութեանց հաղորդեց իր այն որոշումը, որով Թուրք եւ օտար ընկերութիւնները կը պարտաւորուին Թուրքերէնը գործածել իրենց գործառնութիւններուն մէջ:

Եթէ ընկերութիւնները ունին այնպիսի գործակալներ եւ յաճախորդներ որոնք Թուրքերէն չեն գիտեր, կրնան ուրիշ լեզուով ԹղԹակցիլ անոնց հետ. միայն Թէ օտար լեզուով բռնուած տետրակները օրինական ուժ չունին եւ միշտ Թուրքերէն արձանագրութիւնն է որ հիմ պիտի նկատուի:

ՖԱՇԻՍՏՆԵՐԸ ՊԱՏԺՈՒԱԾ

Փարիզի պատժական ատեանը երկու ամիս բանտարկութեան եւ 200 ֆրանք տուգանքի դատապարտեց Ֆրանսայի ֆաշիստներու պետերէն Ժորժ Վալուան, մէկ ամիս եւ 100 ֆր. տուգանքի՝ անոր ընկերը եւ 15 օրուան՝ երրորդ մը: Ասոնք Նոյեմբեր 11ին յարձակեցան արքայական «Աքսիոն Ֆրանսէզ»ի վրայ, զէնք արձակեցին, ապակիներ եւ սեղաններ ջարդուփշուր ըրին եւն.

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ տպած է իր հայերէն արմատական բառարանին 10րդ պրակն ալ որ կ'սկսի *բալախ* բառէն եւ կը վերջանայ *բարբարոս* բառով մինչեւ 100 էջ: Երկու պրակ եւս տպելով պիտի վերջանայ Բ. տառը, ինչպէս եւ Ա. հատորը:

ՍԱՄՍՈՆԻ նահանգային ժողովը որոշած է մինչեւ Օգոստոս անպայման վերցնել կիներու քողերը, *հաշմաք*ները, այրերուն դուրսի գօտիները, *չարշաֆ*ները, *զըպպա*ները եւ *փօԹուր*ները:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կրԹական գործավարը չէ ընդունած Պոլսոյ Թուրք երաժշտանոցին տնօրէնութեան խնդրանքը, որով փափաք կը յայտնուէր չջնջել երաժշտանոցէն Թուրք երաժշտութիւնը, կամ գոնէ Թրքական սազը:

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ
ԱԿԱՆԱՏԵՍՆԵՐՈՒ ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ

«Դրօշակ»ի փետրուարի թիւէն մասնաւոր թղթակցութիւններէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, առանց խորհրդածութեան.—

Հայաստանից ես հարցնում՝ 2—3 տարի է, որ հեռացել եմ այնտեղից։ Ի հարկէ միշտ հետաքրքրւում եմ եկող-գնացողից։ Չգիտեմ, ի՞նչ գրեմ, որովհետեւ գրելուց երկար պիտի գրել, իսկ, այդ հնարաւոր չէ։ Մի քանի խօսքով կոմսոմոլ, Չէկա, կոմիսար, Աշոտ Յովհաննիսեան, Մռաւեան Դաշնակցութիւն, Ահարոնեան, Վրացեան, Խատիսեան, անառակութիւն, ապահարզաններ, լրտեսութիւն, Աթէնքի գիշերներ եւն. եւն.։ Ահա դժբախտ Հայաստանում տեղի ունեցող շինարարական աշխատանքը, որի մասին գրում եւ խօսում են։ Ի հարկէ, Շիրվանզադէները եւ Սաֆրաստեանները ճոխ սեղաններ տեսնելուց եւ բոլշեւիկեան հիւրասիրութիւնը վայելելուց յետոյ ստիպւած են լինում գովել — հացը կուրացնում է մարդկանց, բայց...

Բայց ահա մի քանի նմոյշներ։ Դիլիջանի շրջանում մի ընտանիքի 15-16 տարեկան զաւակը շարունակ լրտեսում է տանը եւ ընտանեկան զրոյցների մասին զեկուցում Չէկային։ Ի վերջոյ, Չէկան ձերբակալում է ընտանիքի միակ աշխատաւոր ձեռքը, լրտես պատանու մեծ եղբօրը եւ վեց ամիս բանտ նստեցնում։ Նոր-Բայազիտի մի գիւղում կոմբջիջը թոյլ է տուել քոյր ու եղբօր կենակցել, իբրեւ ամուսիններ։ Շիրակի շրջանում (մինչեւ երկրաշարժ), եկեղեցում մի կիրակի, պատարագի ժամանակ կոմսոմոլները հաւաքւած՝ իրենց առաջն են գցում 8-10 էշ եւ ուժով հրելով եկեղեցուց ներս են քշում։ Որի՞ մասին գրեմ, ահա մեր շինարարութիւնը։

Գրում ես, թէ Շիրակի աղէտը խոր վիշտ է պատճառել բոլորիդ։ Չեմ կասկածում։ Բայց երեւակայիր, այդ վիշտը ես չտեսայ Հայաստանի մի քանի կոմիսարների երեսին, որոնք աղէտի օրը եկել էին Թիֆլիս իբր թէ գործով։ Նրանց գիշերային խրախճանքները, քէֆերն ու շռայլութիւնները ցոյց չէին տալիս, թէ նրանց էլ վիշտ է պատճառել։ Աղէտի առաջին օրերին, երբ լսեցինք, թէ մի քանի ընտանիքներ են գալիս, գնացինք կայարան տեսնելու եւ մանրամասնութիւններն իմանալու։ Երեւակայիր, ո՞ւմ հանդիպեցի. Գ.ի ծնողներին։ Հարց ու փորձ անելիս խեղճ ծերունին չորս կողմը սարսափած նայելով մրմնջաց. «Աստծոյ անէծքն էր, որ թափւեց մեր գլխին»։ «Ինչո՞ւ, հայրիկ», հարցրի ես։ «Բալա՛ս, ասաց նա՝ դարձեալ շուրջը նայելով, է՛լ սրբապղծութիւն, անառակութիւն եւ անարդարութիւն չէր մնացել, որ չկատարէին էս անիծեալները, լաւ եղաւ, որ քանդւեց.. եամա՛ն, եամա՛ն, խորովեցինք դրանց ձեռքին»։ Նրա ասելով՝ ժողովրդի յոյսը Ամերիկացիների վրա է, որոնց ներկայացուցիչները աշխատում են աւերւած շրջաններում։

Վրաստանում տեղի են ունենում ձերբակալութիւններ եւ գնդակահարութիւններ։ Ժողովուրդը մինչեւ օրս դեռ սարսափի տակ է։ Բաւական է մի փոքրիկ կասկած — իսկոյն դէպի բանտ եւ այնտեղից՝ Ռուսաստանի խուլ քերը։ Երբեմն էլ բանտարկեալը առով-ձեռքով կորչում է։ Ծնողներին ասում են, թէ՝ գիշերը փախել է...

Վրացիները հայ լակէյների նման չեն, որոնք շարժւում են Մոսկւայի հրամանով։ Նրանք ունեն իրենց ազգային ուրոյն քաղաքականութիւնը, որը վերջերս պարզւեց մի քանի խնդիրների ժամանակ։ Ադրբէջանը աւելի խորոխ է, որովհետեւ թիկունքում Թէմալն է կանգնած. Ղարաբաղում, Բագւում, Գանձակում, Նախիջեւանում, Եւլախում եւ այլուր, ուր թրքութիւն կայ, վխտում են տաճկական սպաները, պաշտօնեաները, տաճկական յատուկ գործակալները, իբրեւ առեւտրականներ եւայլն։ Նրանք կանոնաւոր կերպով ուսումնասիրում են Կովկասը եւ նրա հաղորդակցութիւնները, կայանները, կամուրջները, երկաթուղիները։ Այդ զգում են բոլշեւիկները, մասնաւորապէս հայերը. բայց ոչինչ չեն կարողանում անել, որովհետեւ Մոսկւան չի հետաքրքրւում դրանով եւ Կովկասից, առանձնապէս, հայ բոլշեւիկներից գնացած դիմում — բողոքները մնում են խալիչի տակ։

* * *

Հակառակ բոլշեւիկների հերքումներին, Երեւանի բանտում շարունակում են մնալ բազմաթիւ քաղաքական բանտարկեալներ — շատ զինւորականներ, յիսունից աւելի «դաշնակ»ներ, տասնի չափ հայ սոցիալ-դէմոկրատ մէնշեւիկները։ Դրանցից մօտ 10 հոգուն Չէկան ուզում էր դատի տալ քրէական յանցանքների ամբաստանութեամբ. շատ աշխատեց, բայց նիւթ չկարողացաւ գտնել, իսկ անբաւարար նիւթերով դատ անելը անյարմար նկատւեց. «Խուշոյեանի դատի» պատճառած այլուացքը դեռ բերաններին է...

Բանտարկեալները, խորհրդային իշխանութեան 9րդ տարեդարձի առթիւ, նորից հացադուլ յայտարարեցին, որ տեւեց 6 օր եւ դադարեց միայն այն ժամանակ, երբ Արտ. Կարինեանը եւ Լ. Վարդապետեանը «կոմունիստական ազնիւ խօսք» տւին մինչեւ 15 օր դրութիւնը պարզել։ Արդէն անցել է 8 օր, բայց դեռ ոչ մի «պարզ» բան չկայ։

Վերջերս, Ջուլֆայում, թուրք մաքսանենգների ձեռքով սպանւել է Չէկայի կոմենդանտ Նիկոլա Գրիգորեանը։ Այդ լուրը այստեղ բաւական իրարանցում առաջ բերեց եւ նիւթ մատակարարեց զանազան պրովոկացիաների։ Սպանութեան աշխատում են տալ քաղաքական բնոյթ։

Կոմունիստները շարունակում են ապրել ջղայնացած։ Հայերն այժմ զբաղւած են ներքին թայֆայական վէճերով։ Թիֆլիսի հայ կոմունիստների խմբակը աշխատում է իր ազդեցութիւնը տարածել եւ՛ այստեղի կոմունիստների վրա։ Այստեղից առաջարկութիւն կայ Աշոտ Յովհաննիսեանին տանել Թիֆլիս, իբրեւ կոմունիստական համալսարանի տեսուչ, իսկ նրա փոխարէն, Հայկոմկուսի քարտուղարի պաշտօնով, բերել Ս. Կասեանին։ Հայաստանում, ընդհանրապէս, գերիշխող է հանդիսանում Գանձակեցիների խմբակը, եւ որովհետեւ Կասեանն էլ Գանձակեցի է, կարծում են, որ այս ծրագիրը կը յաջողւի։

Մի բան էլ գրեմ, ու մի լաւ ծիծաղէք։ Երբ Շիրակի երկրաշարժից յետոյ այստեղ հեռագիր եկաւ, թէ Պօղոս փաշա Նուպարը ինչ որ գումար է նւիրել, կոմունիստների մէջ ահագին վէվէրուկ ընկաւ. անյարմար էին համարում, որ մի փաշա իրենց փող է ուղարկում։ «Խորհրդ. Հայաստան»ի խմբագրատունը բուռն վէճ առաջացաւ. ի՞նչ անել, լուրի մէջ դնե՞լ «փաշա» տիտղոսը, թէ բաւականանալ միայն «քաղաքացի» տիտղոսով։ Չկարողանալով համաձայնութեան գալ՝ հեռախօսով դիմեցին Մռաւեանին, եւ սա կարգադրեց լուրի վերնագրի մէջ, որը շարւում է խոշոր տառերով, դնել «քաղաքացի», իսկ բուն լուրի մէջ գրել «Պօղոս փաշա Նուպար». այդպէս էլ արին...

ԼՈՒՌ ՑԱՒԵՐ

ՄԻԱՄԻՏ ԶՈՀ ՄԸ

Գեղագործ ընկեր մը պատմեց հետեւեալ սրտաճմլիկ դէպքը.

— Այս առտու կեդրոնական նամակատան առջեւ կը պտտէի. գիշերը փողոցը մնացածի երեւոյթով, ցուրտէն դեղնած եւ յայտնապէս անօթի գեղեցիկ պատանի մը (հազիւ 15—16 տարեկան) մօտեցաւ եւ ողորմութիւն խնդրեց։ Հայ էր։ Անգործ։ Մէկ քանի անգամ առաջնորդարան այցելած եւ գրեթէ վռնտուած էր։ Հիւանդ կ'երեւէր, բժիշկ բարեկամի մը քննել տուի, դեռ նոր սիֆիլիս առած էր։ Հարցուփորձեցի։ Ահա իր մանկամիտ խոստովանութիւնը։

Երկար թափառելէ յետոյ գիշերը, փողոցի մը անկիւնը յոգնած կը նստի եւ կը սկսի մրափել։ Ողորմած կին մը, անտէր ու լքուած այս տղուն գեղեցկութենէն տարուած, իբրեւ թէ գութով, խղճահար, կ'արթնցնէ զայն. քնքշութիւն, բարեսրտութիւն կ'արտայայտէ. ու կը տանի իր սենեակը։ Ի հարկէ տաք թէյ կու տայ, կը խնամէ, յետոյ կ'առնէ իր քովիկը ու կը պառկին։ Այս տարօրինակ, ախտաւոր եւ թունոտ շունչով Եւան կը խաբէ փոքրիկ եւ անփորձ Ադամիկը, ու տղան իբրեւ գին հիւրասիրութեան, կը վճարէ նաեւ սիֆիլիս կոչուած ահաւոր եւ անպատիւ հիւանդութիւնը։»

Գարշելի հիւանդութենէն վարակուած. անգործ ու թշուառ այս պատանեակը համբօրէն պիտի հատնի, լուսաւոր կամ մթին փողոցներու մէջ պտտցնելով իր խեղճութեան հետ կնոջ մը գութէն եւ խղճահարութենէն ստացած հիւանդութիւնը։ «Եւ ի՞նչ սիրուն տղայ, բարի ու ամչկոտ։» Գուցէ որբ մը Յունաստանէն կամ Սուրիայէն։ Ու բարեկամս՝ դառնօրէն եւ իրաւամբ կը գանգատէր թէ չունէր հացէ մը որ ցոյց տար այդ տղուն։ Մարսէյլի մէջ հացէ մը չունենա՞լ. հոս է ողբերգութիւնը։ Հապա ինչո՞ւ համար են մատուռ, հովիւ, վարչական խորհուրդ։ Եւ սա պատասխանատուութիւնները. «ընտրութեանց պէտք չկայ», «ազգերնիս» կը յառաջդիմէ, առաջնորդարանը ամսական 9—10000 ֆրանք եկամուտ կ'ունենայ։ Հապա ո՞ր օրուան համար, ո՞ր աղայի մօտ եւ ի՞նչպիսի խղճով կը պահուի ֆրանսական կառավարութեան կողմէ միայն ու միայն խեղճ գաղթականներուն տրուած 75 հազար ֆրանքը Մարսէյլի մէջ։ Ինչո՞ւ խաբել ժողովուրդը թէ ազգային իշխանութիւն ունինք, երբ այդ իշխանութիւնը այնքան ապիկար է որ չի կրնար փրկել անտիրական որբ մը կամ զայն փորձութեան մղելէ յետոյ չի կրնար խնամել։

Հարցեր են ասոնք, առանց պատասխանի։ Կրնայի այս շարքին յիշել դեռ տասնեակ մը դէպքեր, մէկը միւսէն սրտաճմլիկ, եւ սակայն կը խնայեմ։ Այս գաղութին մէջ թշուառութիւն կայ։ Հիւանդներ ունինք, որոնց կեանքի թելը կը բարակնայ խեղճութեան ու նիւթական կսկիծներու մէջ։ Գործազուրկներ ալ այս բոլորին վրայ, որոնք անյոյս կը թափառին (թէեւ քիչ)։ Ու այս ծանրակշիռ կացութեան մէջ, Մարսէյլի մատուռը իր առաջնորդարանի շրջափակով չինական պարիսպ մըն է, «ուր ձմեռը ոտք չի դնում», իսկ պորտաբոյծներ կը շաղակրատեն, գիտակցօրէն արգելք հանդիսանալով գաղութի կազմակերպութեան ամէն մէկ փորձի։

ՇԱՀԱՐՈՒՆԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

(ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ)

ՊԷՅՐՈՒԹ, 23 Յունուար

Օգնութեան գործը.— Կաթողիկոսը դեռ չմեկնած, Շիրակի աղէտեալներուն անմիջական օգնութիւն հասցնելու համար կազմեց Հանգանակիչ Կեդր. Յանձնախումբ մը, հրաւիրելով Լիբանանի Գաւառ. Ժողովի Դիւանը, բողոքական եւ կաթոլիկ յարանուանութիւններէն ներկայացուցիչներ եւ ուրիշ հայրենակիցներ։

Հանգանակիչ Յանձնախումբը նոյն նպատակին համար տուաւ երկու ներկայացում, Յիսուսեան Հայրերու տունին երեկոյթ մը մասնաւորաբար օտարներու համար եւ միեւնոյն ատեն սկսաւ հանգանակութիւնը թէ կայանին եւ թէ քաղաքին մէջ։

Գոհունակութեան արժանի պարագայ մը, — որ ինչպէս ամէն տեղ, նոյնպէս եւ հոս երեւան եկաւ, — որբերու սրտաբուխ մասնակցութիւնն է օգնութեան գործին։ Այս հանգանակութեան ընթացքին տեսնուեցաւ որ համեստ ընտանիքներ, որբեր, հաւաքոյթի մը մէջ, խանդավառութեան մէջ ոգին կամաւոր նուիրատուութիւններ բրին իրենց աղէտահար աբենակիցներուն։ Այս ձեւով բաւական կոկիկ գումար մը հաւաքուեցաւ «Նոր Փիւնիկ»ի միջոցաւ։

Նոյնպէս երեւան եկաւ ուրիշ պարագայ մը, — հարուստներու եւ մասնաւորաբար Հօկի անդամներու ժլատութիւնը։ Տօքթ. Մելքոնեան, որ տարիներէ ի վեր կը գործէ իբրեւ ազգային ներկայացուցիչ, տուաւ միայն 10 սուրիական դահեկան։ Նախկին գործիչ Տամատեանը, որ ամսական կը ստանայ 120 եգ. ոսկի, տուաւ 20 սուրիական միայն։ Եւ դեռ շատեր այսպէս։

Հաւաքուած գումարը արդիւնք պէտք է նկատել առհասարակ համեստ մարդերու հայրենասիրութեան։

Ցարդ հանգանակուած է հետեւեալը. — Վրանաքաղաք՝ 85,777.50 սուր. դահեկան, քաղաք՝ 97,328 սուր. դահեկան եւ 34 օսմանեան ոսկի։ Գումար՝ 180,105.50 սուր. դահեկան եւ 34 օսմ. ոսկի։

Ներկայացման եւ Յիսուսեան Հայրերու երեկոյթի հաշիւները դեռ չեն վերջացած։ Իւրաքանչիւրէն կը նախատեսուի 200 սուր. ոսկի։

Կաթողիկոսի մեկնումը. — Հանգանակիչ Յանձնախումբը կազմելէն յետոյ կաթողիկոսը մեկնեցաւ Հալէպ, հոն հաստատուելու համար։

Համաձայն քաղած տեղեկութիւններուս, կաթողիկոսը չուզեր այլ եւս բնակիլ այն տունին մէջ, ուր դաւադիր գնդակով սպաննուեցաւ ողբացեալ Վահան Վարդապետեան։ Կաթողիկոսը կ'ուզէ նաեւ հեռու մնալ կուսակցական վէճերէ։ Իրեն փոխանորդ է նշանակած է Տոհմունի վրդ.ը, որ պիտի նախագահէ Գաւառ. Ժողովի նիստերուն։

Չենք հասկնար թէ կաթողիկոսը ինչպէս կրնայ հաշտեցնել իր մեկնումը՝ իր վրայ ծանրացող պարտականութիւններուն հետ։ Եւ դեռ աւելին, կաթողիկոսը անձամբ պէտք էր հետապնդէր ոճրագործներու խմբակը որ համարձակեցաւ իր տունին մէջ մարդ սպաննել, շահագործելով ուրիշներու խոհեմութիւնը։

Մարդահամարը. — Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ ամիսներ առաջ այս կողմերը այցելեց պատուիրակութիւն մը, մասնաւոր պաշտօնով։

Պատուիրակութիւնը պաշտօն ունէր քննելու Լաթաքիա-Բէյլան-Սուէտիա շրջանը, հոն տեղափոխելու համար Պէյրութէն մաս մը Հայեր։

Կառավարական շրջանակները այս մտադրութիւնը բացարձակ գաղտնի կը պահեն ու թէեւ պատուիրակութեան քննութեան արդիւնքը դեռ յայտնի չէ մեզ, բայց տեղական իշխանութիւնը արդէն սկսած է մարդահամարի վրանաքաղաքին մէջ եւ շուտով կը սկսի քաղաքին մէջ ալ։

Մարդահամարի ընթացքին արձանագրուողներուն կուտան հետեւեալ հարցերը.—

Անուն, մականուն, ծննդավայրը, տարիքը, ընտանիքի անդամներուն թիւը, ինչ գործով զբաղիլը, գործէն գոհ ըլլալը, եւայլն։

Այս հարցերէն կը պարզուի որ նոր վայրերը պիտի փոխադրեն այն գաղթականները, որոնք գործ չունին կամ դժգոհ են իրենց գործերէն։

Այս մասին եղած նոր կարգադրութիւններու մասին կը գրեմ յետագային։

Ազգ. վարժարանի նոր շէնքին բացումը.— Ամիսներ առաջ Ազգ. վարժարանի հոգաբարձութիւնը ձեռնարկած էր շէնքի մը շինութեան աղջկանց բաժնին վրայ, մանկապարտէզի մանուկները փրկելու համար խոնաւ սենեակներէն, ուր կը մնային տարիներէ ի վեր։

Այս ամսուան սկիզբը շէնքը աւարտած են արդէն եւ անցեալ կիրակի կատարուեցաւ բացման հանդէսը։

Առաւօտեան ժամը 10ին դպրոցին բակը լեցուած էր խուռն բազմութիւն մը, մօտ 600 հոգի։

Նոր շէնքին ճակատը լիբանանեան եւ ֆրանսական դրօշակներուն մէջտեղը կը ծածանէր հայկական եռագոյնը։ Հանդէսը բացաւ հոգաբարձութեան ատենապետ Տօքթ. Վարդապետեան «Մեր Հայրենիք»ով։ Խօսեցան վարժարանի տնօրէն Պ. Վարդան Գէորգեան եւ Պատր. տեղապահ Ճանըզեան վարդապետ, որ վեր առաւ Ազգ. վարժարաններու դերը այլասերման դէմ, շեշտեց տոհմային դաստիարակութեան կարեւորութիւնը եւ յետոյ մատնանշելով հայկական դրօշակը ըսաւ.—

«Այս եռագոյնը որ հիմա մեր երկրին մէջ չի ծածանիր այնտեղ նստած բռնապետութեան պատճառաւ, օր մը ապառօրէն պիտի ծածանի մեր հայրենի լեռներուն վրայ։ Ուրեմն մինչեւ այդ սրբազան օրը պահպանենք մեր ազգային դէմքը, չտարուինք զանազան հովերէ, ուժ տանք մեր դպրոցին, ուժ տանք մեր եկեղեցիին»։

Վարդապետը իր խօսքերը վերջացուց խանդավառ ծափերու մէջ։

Յետոյ աճուրդի դրուեցաւ նոր շէնքի բանալին։ Աճուրդի ընթացքին երեւան եկաւ պարագայ մը որ արժանի է լուրջ ուշադրութեան։ «Աղա»ները չմասնակցեցան գրեթէ, ոմանք չէին ալ եկած։ Մասնակցողները բոլորն ալ համեստ արհեստաւորներ էին։ Նոր շէնքի կնքահայր եղաւ չապկագործ ընկեր Արմենակ Դանիէլեանը, նախկին ուսուցիչ մը։

Աճուրդէն գոյացաւ 240 սուրիական ոսկի, որուն մասնակցողները մեծամասնութեամբ դաշնակցական ընկերներ էին։

Սաիկա շառաչուն ապտակ մըն է անոնց, որոնք կը կարծեն թէ մարդ սպաննելով Դաշնակցութիւնը կրնան անգործութեան դատապարտել։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՕՏԱՐՆԵՐԸ

Կիրակի օր հրատարակեց երեսփ. ժողովի մէջ կատար վիճաբանութիւնները գործա կութեան եւ օտար բանւոր մասին։ Պաշտօնաթերթէն քաղենք օտարականներու վ բերեալ մասը, աւելի ընդա կօրէն։

Լըպա (ընկերվ. երեսփոխ Երբ մեր երկիրը գործազրկ նէ կը տառապի, անխուսափել պէտք է խօսինք օտար բանւոր մասին։ Կատարելապէս կը հա նանք թէ Ֆրանսա, պատեր վերջ, երբ իր բանւորները լիօրէն նուազած եւ ծնունդ խիստ տկարացած էին, մեծ բացաւ իր դուռները աշխատա ներուն առջեւ այն երկիրնե որոնց բնակչութիւնը աւել պէտք է խոստովանիլ որ ֆ արդիւնաբերութիւնը պէտք այս օտար բանւորներուն. յին բանւորութեան բացը գո համար։ Սակայն այսօր կա թիւնը բացառիկ է եւ բաց միջոցներ կը պահանջէ։

1921ին Ֆրանսայի մէջ 6 000 օտար բանւորներ կային։ թուականէն մինչեւ 1926ի մօտ մէկ միլիոն օտար բանւ աւելցած է։ Որով ներկայիս թիւը պէտք է ըլլայ մօտ 1 լիոն 600,000։

Վարչապետ Պ. Փուանք — Անկարելի չէ, որովհետեւ որ մեր հակառակչիւէն կը սահին։ Սակայն պաշտօն թիւն է 1,450,000։

Լըպա (շարունակելով) 1911ին օտար բանւորներու ը կէս-միլիոնէն աւելի էր։ օտարները կը պակսին, նոր ները մեկնողներէն աւելի

Վարչապետը.— Գիտցէք ասիկա ինքնաբերաբար կառավարութիւնը այդ թեամբ որոշ աշխատանք կը փէ։

Լըպա (շարունակելով) Կրնայ ըլլալ որ կառավարութ աշխատած ըլլայ։ Սակայն լոյս տեսնող պաշտօնական ճակագրութիւնը կ'ըսէ թէ նոր բանւորներ եկած եւ 2 մեկնած են։ Կը գտնեմ որ ներու թիւը, որքան ալ զ ըլլայ, շատ բարձր է։ Գիտեմ տար բանւորներէն շատեր, ռակ գործազրկութեան, Ֆր գալով կ'աշխատին ածուխի եւ կաթի հանքերուն ու երկր ծութեան մէջ։ Սակայն համար Աշխատանքի նախ կ'արտօնէ անոնց մուտքը։ եւ ֆրանսացի բանւորներ հուն համար է որ այս կէտը կը պաշտպանեմ։ րեւ, ինչո՞ւ համար բանալ դուռները օտար բանւոր առջեւ, որոնք գործազրկ միայն պիտի գտնեն։ Օտար ւորը Ֆրանսա կուգայ նպաստ մուրալու, այլ իր տանքով ապրելու համար։ պայմաններուն տակ հոս թշուառութեան պիտի մա եւ նպաստ պիտի պահանջէ, որ պիտի մերժուի իրեն, որ իրաւունք չպիտի նպաստ ստանալու։ Իրենց հերուն համար, պէտք է րգելել օտար բանւորներու սա մուտքը։

Աշխատանքի նախարար Ուշագրաւ է օտար բանւոր խնդիրը, որուն մասին ձեռն րէն խօսեցաւ Պ. Լըպա։ Այ դիրը նոր չէ։ Ֆրանսայի մէջ 19 օտար բանւորներ եղած են։ ին մօտ 500,000 կային։ կային մօտ 1,450,000 է թիւը։

Երեսփոխան Գ. Էվրար.— Ձեր վիճակագրութիւնները հակասական են։ 1925ին կ'ըսէիք թէ Ֆրանսայի մէջ կան 2 միլիոն 850,000 օտարականներ, որոնց 300,000ը իսկական բանւորներ էին։

Աշխատանքի Նախարարը.— Ինչ որ ալ ըլլայ, բոլոր այս օտար բանւորները Ֆրանսայի մէջ գործ կը գտնէին, մինչեւ տագնապին ծագիլը։ Նոյնիսկ շարունակ կը պահանջուէր մեզմէ նոր բանւորներ մտցնել։ Ի՞նչ պէտք է ըլլայ հիմա մեր քաղաքականութիւնը։ Նախ՝ պէտք չէ թոյլ տալ որ Ֆրանսա մտնէ ոեւէ օտարական, որ վարձու աշխատանք կատարելու կուգայ։ Այս ուղղութեամբ հրահանգներ տրուած են։ Վերջերս եկողները այս հրահանգները հաղորդուելէն առաջ ճամբայ ելած էին։ Ապագային եկող չպիտի ըլլայ։ Ինչպէս դիտել կուտար Գ. Լըպա, մարդասիրական խնդիր մըն է այս։ Անոնք Ֆրանսա գալով պիտի տառապին, եւ նպաստ ալ չպիտի կրնան ընդունիլ, որովհետեւ օրինական պահանջները չեն լրացներ։

Վայեան Քուտիւրիյէ (համայնավար).— Հապա՞ քաղաքական յանցաւորները։

Նախագահը.— Կը խնդրեմ, պարոններ, խնդիրները չխառնենք։

Աշխատանքի Նախարարը.— Ներքին եւ Աշխատանքի նախարարները միջոցներ ձեռք առած են, եւ օտար բանւորները յայտնուին իրենց աշխատանքի պայմանագրութիւնը պէտք է «վիզա» ընել տան։ Եթէ այս ալ բաւական չըլլայ, անցագիրը պիտի վերահաստատենք։ Կրնա՞նք աւելի բան ընել։ Կրնա՞նք մտածել ետ ղրկելու այն օտար բանւորները, զորս նախորդ տարիներու ընթացքին աշխատեցանք մեր երկիրը քաշել։ Եթէ խնդիրը անբաղձալիներուն մասին ըլլայ, այո՛, անշուշտ։ Կարգապահական միջոց մըն է այս։ (Աղմուկ ծայրայեղ ձախակողմի համայնավարներուն մէջ։)

Անտրէ Մարթի.— Անբաղձալի ըսելով ի՞նչ կը հասկնաք։ Կարիաւոր՞ն թէ Մաչիան։

Գ. Պիրէ (համայնավարներուն դառնալով).— Անբաղձալիները դո՛ւք էք։

Աշխատանքի Նախարարը.— Այս կարգապահական միջոցը յաճախ գործադրուած է, այնպէս որ բոլորդ ալ գիտէք թէ որոնց դէմ կ'ուղղուի, եւ կառավարութիւնը չպիտի վարանի ապագային ալ շարժիլ այնպէս ինչպէս անցեալին մէջ։ Իսկ երբ խնդիրը բանւորներու մասին է, ստիպուած ենք աւելի թոյլատու գտնուիլ։ Պէտք չէ մոռնանք որ կերպով մը մենք զինք Ֆրանսա կանչեցինք իրենց երկրէն։ Աշխատանքի պայմանագրութիւններ ունինք Պելճիքայի, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ եւ Իտալիոյ հետ, պայմանագրութիւններ, որոնք կը ստիպեն մեզ յիշեալ երկիրներու բանւորներուն նայիլ Ֆրանսացիներու պէս, ու նոյնիսկ գործազրկութեան պարագային անոնց ալ տալ նոյն նպաստը։ Ուստի ոչ մէկ բիրտ միջոց կրնանք գործածել անոնց հանդէպ եւ կառավարութիւնը կը զգուշանայ այդպիսի քայլ մը առնելէ։ Յետոյ, պէտք չէ՞ մոռնալ նաեւ, որ երբ այս տագնապը անցնի, դարձեալ պիտի ստիպուինք օտար բանւորներ բերել տալ, թէեւ աւելի նուազ թիւով։ Վերջապէս կան օտարներ ալ, որոնք մեզմէ տեսակ մը ապաստանի իրաւունք խնդրած են. անոնց հանդէպ ալ պարտաւորութիւններ ունինք եւ բնաւ մեր միտքէն չենք անցըներ զանոնք դրժել։ Ուրեմն եթէ այս պատճառներով չենք կրնար բռնի միջոցներ ձեռք առնել, գոնէ կրնանք համոզումի դիմել։

«Բնականաբար, երբ բանւոր մը գործազուրկ է, կարելի կ'ըլլայ հասկցնել անոր որ այս կացութիւնը կրնայ շատ երկարիլ իրեն համար, որով եւ իր ճշմարիտ շահը կը պահանջէ հայրենիք վերադառնալ։ Այս առթիւ կ'աշխատինք դիւրութիւններ տալ իրենց։ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը դիւրութիւններ առած է երկաթուղիի ընկերութիւններէն անոնց համար, որոնք կ'ուզենայս խորհուրդին հետեւիլ։ Գործազրկութեան սնտուկէն ալ դրամ պիտի յատկացուի այս նպատակով։

«Իրաւ է թէ Ֆրանսա աւանդական հիւրընկալութիւն կ'ընծայէ օտարականներուն, սակայն չի կրնար անոնց բացառիկ դիրք շնորհել։ Մասնաւորաբար անընդունելի պիտի ըլլար որ գործատէրերը արձակեն ֆրանսացի բանւորները՝ պահելու համար օտարները։

Ալպէր Ֆուռնիէ.— Այդպէս ընողներ պակաս չեն։

Աշխատանքի Նախարարը.— Ես հակառակին համոզուած եմ։ Ընսաստողները ըստ օրէնի վնասուց հատուցման կը դատապարտուին, ես չպիտի վարանիմ մեր աշխատանքի քննիչներուն միջոցաւ անոնց յիշեցնել իրենց պարտականութիւնը մեր ազգակիցներուն հանդէպ։

Կարդացէք և տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

72.— ԻՒԶԷՍ

Իւզէս գիւղաքաղաք մըն է Մարսէյլի հարաւ արեւմտեան կողմը։ 1926ի սկիզբները եկած եւ հաստատուած են մեծ թիւով Հայեր։ Միայն զորգի գործարան մը կայ ուր 200ի մօտ այրեր եւ օրիորդներ կ'աշխատին։ Առաջ կը բանէին օրական 12 ժամ եւ լի ու լի կը բաւէր իրենց ապրուստին։ Գործազրկութիւնը հոս ալ ծայր տուած ըլլալով, շաբաթը միայն 24 ժամ կ'աշխատին։ Ասոնք բոլորն ալ գրեթէ 6 ամիս պայմանաժամով եկած էին։ Այսօր գործազրկութեան պատճառով կ'ուզեն հեռանալ, բայց ու՞ր երթան։ Կը ստանանք «Յառաջ» եւ երբեմն ալ «Դրօշակ»։

Խ. Գ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

Փօն տ'Օլնա.— Գործազրկութեան պատճառաւ քանի մը ամուսնութիւններ յետաձգուելով, թեկնածուները հոս հոն ցրուեցան գործ ճարելու համար։ Միայն մէկուն ամուսնութիւնը տեղի ունեցաւ Յունուար 22ին։

Կը լսենք թէ տեղւոյս քոմիսէրին գանգատ եղեր է որ ամուսնութեան համար 160—170 ֆրանք վճարելով հանդերձ, իրենց նպատակին չեն հասած։ Մենք կը յորդորենք մեր հայրենակիցները, որ այսպիսի միջոցով, չպաղեն իրենց եռանդը, վիրաւորելով անձնուիրաբար ծառայողները։ Թերեւս ամուսնութիւնը շահագործումի աղբիւր դարձած է, կ'ըսեն, սակայն երբեմն ալ, ենթական ծանօթ չըլլալով երկրի օրէնքներուն, անգիտակցաբար աւելորդ ծախսերու կը մատնուի։ Մինչեւ իսկ միայն փաստաբանի 150—200 ֆրանք վճարողներ կան գաւառներու մէջ։ Եւ յաճախ ալ իրենց գործէն ետ չմնալու համար այսպիսի միջոցներու կը դիմեն։

Ազգ. Միութեան հրաժարեալ ատենադպիրը, հաշիւները ատենապետին յանձնած պահուն, աչքի կը զարնուի, դիւանի, գոյքերու, եւ 12 ամսուայ թղթատարի, պաշտօնեաներու ծախքերը որու քանակը, հարիւր ինը ֆրանքը չանցնիր։ Յիշեալը երկրորդ անգամ ըլլալով վերջնական հրաժարականը տուած է, որովհետեւ բաւական սուղի նստած է իրեն այդ պաշտօնը։

Ազգ. Միութեան վերընտրութեան մասին, առ այժմ բան մը չենք ըսեր, միայն կարողութիւն կը մաղթենք, եւ կը յուսանք թէ այս կազմին մէջ նոր մտնող անդամներէն մէկ երկուքը, հետզհետէ իրենց վարմունքը կը յարմարցնեն իրենց պաշտօնին։

Արեւելք Հայրենակցական Միութիւնը տեղ մը վարձած է որ ժամադրավայր մը պիտի դառնայ։

Մանուկեան

ՇԻՐԱԿԸ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅԵՐԸ

Պուլկարիոյ զանազան հայաբնակ քաղաքներուն մէջ, Շիրակի աղէտեալներուն օգնութեան համար կազմակերպուած հանգանակութիւնները մօտ են վերջանալու։ Բացի Ֆիլիպէէն, Ռուսճուքէն եւ Պուրկազէն, միւս քաղաքները իրենց հանգանակութեան արդիւնքը ղրկած են արդէն Հանգանակիչ Կեդրոնական Յանձնախումբին, որ մինչեւ հիմա ստացած է հետեւեալ գումարները.— Սոֆիա 118,000 լէվա, Վառնա 80,000, Սլիվէն 24,013, Լօմ 18,812, Շումէն 14,334, Նովա Զակորա 13,700, Փլէվնա 7210, Սթ. Զակորա 7800, Բաղնապատ 3650, Պոլխովկրատ 3310, Թաթար-Փազարճըգ 3000, Սլիվէնկրատ 2940, «Արաքս» խումբի միջոցով 15,000, գումար՝ 321,769 լէվա։

ՌՈՒՍԻԱ ԻՐ ՈՍԿԻՆԵՐԸ ԿԸ ՓՈԽԱԴՐԷ ՄՈՍԿՈՒԱ

Լոնտոնի դիւանագիտական և ելմտական շրջանակներուն մեծ յուզում պատճառեց այն լուրը թէ սովետական կառավարութիւնը հրահանգած է Մոսկուայի պետական դրամատունը փոխադրել այն պահեստի ոսկիները, զորս կը պահէր Անգլիոյ դրամատան մէջ։ Կը կարծուի թէ նախազգուշական միջոց մըն է այս, իբրեւ նախատեսութիւն հաւանական բարդութիւններու։

Այնպէս կ'ենթադրուի որ անցեալ Ուրբաթ, հնչուն ու ձոյլ ոսկիները, 12 թօնօ ծանրութեամբ եւ երկու միլիոն ֆրանք արժէքով, երկաթապատ բեռնասայլերու վրայ բեռցուած, արդէն փոխադրուեցան դէպի Նաւահանգիստ։ Բազմաթիւ գաղտնի ոստիկաններ դրուած էին սովետական նաւերէն քիչ մը հեռու, արգիլելու համար անցքը բոլոր անցորդներուն, որ չունէին մուտքի արտօնագիր։ Հարիւրեակ մը սնտուկներ բեռցուեցան նաւը։ Զինուած պոլշեւիկ նաւաստիներ կը պաշտպանէին նաւը, որ մեկնեցաւ ուշ գիշերին, Թէյմզ գետն ի վար։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ԳՈՂԵՐՈՒՆ

ՄԷԿ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՅՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ Ուրբաթէն Շաբաթ լուսնալիք գիշերը պատահած են.

ա) Թատրոնէն դարձին, Լը Սէյն տեսաւ որ կողոպտուած է իր տունը։ Ոսկիէ եւ լնտոսկիէ ժամացոյցի շղթայ մը, սեւ մուշտակ մը, սամոյր մուշտակ մը, ամէնը մօտ հարիւր հազար ֆրանքի արժէքով, գողցուա՛ծ էին։ Անմիջապէս կանչեց ոստիկանները, որոնք եկան եւ բարձրացան նախ սպասուհիներուն յարկաբաժինը։ Սպասուհիները գինով գլխով պառկեր էին։ Ոստիկանները խստորէն հարցաքննեցին զանոնք, որոնցմէ մէկը, Օնօրին Լակաշ, 22 տարեկան աղջիկ մը, խոստովանեցաւ որ քանի մը օր առաջ Էթուալի հրապարակին վրայ ծանօթացած է երիտասարդի մը հետ, եւ «բարեկամ» գտնալով՝ հրաւիրած է որ Ուրբաթ գիշեր իր մօտ գայ։ «Բարեկամ»ը, նոյն գիշերը կուգայ, միասին բերելով ընկեր մըն ալ, զոր, կատարեալ տօն սարքելու համար, խոհարարուհիին կուտան իբրեւ «բարեկամ»։ Եւ երկու «բարեկամ»ները, սպասուհին ու խոհարարուհին, շրջանակ կը կազմեն ու առա՛տ առա՛տ կը խմեն։ Երբ աղջիկները կը գինովնան, բարեկամները կ'ուզեն տիրոջ տան յարկաբաժինին բանալիները, պարզապէս ներսը աչք մը պտտցնելու համար։ Կ'առնեն բանալիները, —ֆրանսացի աղջիկները միշտ ղուրպան կ'ըլլան «բարեկամ»ներու,—եւ պէտք եղածը կ'առնեն ու կը մեկնին։

Այժմ խոհարարուհի եւ սպասուհի բանտն են։

*** Դարձեալ նոյն գիշերը, Վիլէթի ծառուղիին վրայ գողեր կը մտնեն հայելիի գործարանի մը մէջ։ Կը յարձակին դրամարկղին վրայ, յատակէն կը ծակեն, և քիչ էր մնացեր որ դրամարկղին յատակը ամբողջովին խորտակէին, երբ ոստիկանը վրայ կը հասնի, եւ կը ստիպուին կծիկը դնել։ Դրամարկղին մէջ կար 60,000 Փր., վայրկեան մըն ալ՝ եւ ահա պիտի յաջողէին։

*** Նոյն գիշերը Նէօյիի մէջ գողերը կը մտնեն Տիկին Ժանթինայի նորաձեւութեան խանութը եւ 10,000 ֆրանքի ապրանք կը վերցնեն։

*** Նոյն գիշերը երեք Ֆրանսացի գինեպաշտ պատանիներ, Տիւլաք փողոցը, գինետան մը նկուղը կը մտնեն եւ գինիի բոլոր շիշերը կը վերցնեն։ Առտուն բանտ։

*** Նոյն գիշերը, Պըլթանըը փողոցին վրայ Մասոնի վաճառատան մէջ գողեր կը մտնեն և երբ չեն յաջողիր խորտակել դրամարկղը, կը վերցնեն մուշտակները, մօտ 15,000 ֆրանք արժէքով։

*** Նոյն գիշերը, գողերը Մանթինեօնիավընիւէնվաճառատունէ մը կը վերցնեն 50,000 ֆրանքի արժէքով մուշտակ։ Չորս ամիս առաջ այս վաճառատունը կրած էր նման այցելութիւն մը։

*** Նոյն գիշերը, գողերը կը մտնեն Նէօյիի մէջ Տէշանի պարտէզը եւ կը ծակեն վիլլային դուռը։ Ներս մտնելու պահուն կ'արթնցնեն դրացիները, եւ կը ստիպուին խոյս տալ, ցատկելով պարտէզին պատերուն վրայէն։

*** Ռումանիոյ դեսպանին տղան, իշխան Բանթակուզէն, նոր ամուսնացած է իշխանուհի Սթիրպէյի աղջկան հետ։ Այժմ մեղրալուսինը կը վայելեն ճամբորդութեան մէջ։ Իշխանուհի մայրենը, անոնց վերադարձէն առաջ դղեակ մը կ'ուզէր կահաւորել։ Նոր նոր կարասիներ կը փոխադրէր։ Գողերը Ուրբաթ գիշեր կը խառնուին գործին։ Նոր հասած բոլոր բեռները կը բանան, ո՛չ ինչ կար արժէքաւոր։ Վրէժ լուծելու համար, նոր կահաւորուած դղեակին կահ կարասին ամբողջապէս կը կոտրեն, կը փշրեն։

*** Նոյն գիշերը, Մինեօթի փողոցին մէջ ոստիկանները կը հանդիպին երեք անծանօթներու, որոնք ծանրկեկ կապոցներ կը փոխադրէին։ Երբ ոստիկանները կ'երեւին, կը ձգեն կապոցները եւ կը փախչին։ Մօտերը կը դեգերէր ինքնաշարժ մը։ Ոստիկանները կը կեցնեն զայն. կը խուզարկեն, եւ կը գտնեն բանալիներու տրցակ մը։ Իբրեւ մեղսակից՝ առաջնորդուած է բանտ։

*** Նոյն գիշերը, դրամարկղի մուկերը, Նավիէ փողոցին վրայ, խոշոր նպարավաճառի մը խանութը կը մտնեն եւ կը ծակեն երկաթէ արկղը, որ կը կշռէր 300 քիլօ։ Մասնագիտական գործիքներով կը խորտակեն եւ սակայն... պարզ թուղթեր կային մէջը։

Հարսնիքի պահուն.— Մեր երկրին մէջ շա՛տ պատահած է որ աւազակներ հարս գողնան եկեղեցիին ճամբուն վրայ։ Ֆրանսայի մէջ պսակէ մը յետոյ, եկեղեցիին դրան առջեւէն անցեալ օր առեւանգուեցաւ... փեսայ մը։

Ինքնաշարժի վարիչ մը, Լուի Մարժէ երբ Մօնլէրի եկեղեցիէն կ'ելլէր, թեւ թեւի՝ իր հարսնցուին հետ, որուն պսակը դեռ նոր աւարտած էր, ոստիկաններ եկան եւ փեսան առին տարին։ Հարսնեւորները, արժանք զարմանքի մէջ ինկան։

Ի՞նչ յանցանք ունէր դժբախտ փեսան։ Բարո՞տ էր, կամ ա՛լ ինքնաշարժի վարիչ չկար եւ փեսա՞ն պէտք եղաւ։ Ո՛չ։

Փեսայ Մարժէ հարսնիքի համար դրամ չունէր, բայց կ'ուզէր որ անպայման ամուսնանար։ Ուստի գնաց, Լօնկփօն կոչուած ճամբուն վրայ կողոպտեց հարուստ մը, որ ինքնաշարժով քաղաք կ'երթար։ Բառասունը՝ մէկ անգամ մուրճը իջեցուց վաճառականին գլխուն։ Վաճառականը չմեռաւ, սակայն զառանցանքի մէջ ինկած է։ Ոստիկանութեան քիթը հոտ առաւ յանկարծ։ Ոճրագործը, որ եկեղեցիին դրան առջեւ ձերբակալուեցաւ, խոստովանեցաւ թէ հարսնիքին ծախքերը հայթայթելու ուրիշ միջոց չունէր, եւ չէր ալ ուզեր սպասել։

Գլուխները ներս.— Առջի օր, 19 տարեկան ֆրանսացի տղայ մը, երբ Սէն-Մանտէ փապուղիին տակ գլուխը դուրս հանեց շոգեկառքէն, որ կը սուրար Փարիզէն Ֆօնթընէ, զարնուեցաւ փապուղիին պատերուն եւ գլուխը թռաւ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԲԱՆՒՈՐԸ

(ԺԻՆ ԶՐՈՅՑ)

—Գնորդները մեզի ճամբայ կը բանային յարգանքով։ Որդոստային ծայրը վրան մը կար որուն առջեւ աչագին եռուզեռ մը։ Հրէաներ, Ասորիներ, Յոյներ ու Արաբացիներ կը պտտէին։ Փափաք յայտնեցի Ամնագամին այդ մարդոց մօտենալ։

«Ամնագամ ըսաւ թէ գերեվաճառներ են անոնք։ Փափաքս ուժեղցաւ։ Մօտեցանք եւ տեսանք վրանին տակ հուժկու սեւամորթեր՝ շղթակայապ։ Եթովպուհիներ, խոտերու վրայ նստած, Հրեայ տղեկներ ու յոյն աղջնակներ՝ քիչ մը հեռու մեծերէն։ Հրեայ մը արդէն մեզի մօտեցած էր, կարծելով թէ գնորդներ ենք՝ եւ իր ապրանքները կը գովէր։ Ես զինքը մտիկ չէի ըներ ու ամբողջ աչքերովս կը դիտէի անոյշ տղեկ մը, որ մօրը հետ կը խօսէր հասուն մարդու մը նման։ Տարօրինակ քաղցրութիւն մը, քաղցր նրբութիւն մը եւ նուրբ տարօրինակութիւն մը կար իր վրայ։ Իմ տասնըվեց-տասնըեօթը տարեկան աղջկան փոքրիկ ու չար սիրտս առաջին անգամ ըլլալով սկսաւ տեղէն շարժիլ, խաղալ, տրոփել։ Կ'ուզէի որ զիս տեսնէր, ինծի նայէր, սիրէր զիս, տառապէր ինծի համար։ Անգին Ամնագամ վաճառականները վանտելով ինծի կը սպասէր՝ որպէս զի հեռանանք։ Ես ձիուս վրայ գամուած էի եւ ձիս գամած էի վրանին մուտքին առջեւ ու նետ մըն ալ գամուած էր արդէն ճիշդ իմ սրտիս մէջ։ Տղեկը գլուխը դարձուց եւ նայեցաւ ինծի, բայց շատ անտարբերութեամբ։ Հոդ առաջին անգամ ըլլալով սկսայ ճանչնալ տանջանքը։ Օ՛, աչաւոր էր։ Ամնագամ կռահած էր։ Վայելուչ սատանայի մը պէս մօտեցաւ ինծի եւ ըսաւ.— Հեռանանք։ Ես ըսի — գնէ՛ ինծի համար սա տղան եւ իր մայրը։ Ամնագամ խոժոռ խոժոռ աչքերուս մէջ նայեցաւ։ Ես ինքզինքս կորսնցուցած էի։ Կրկնեցի— Կ'ուզեմ որ գնես սա տղան եւ իր մայրը։ Հրեան ցատկեց առջեւս եկաւ ձեռքերը շփելով ու քաջալերական ժպիտներով ինծի կը նայէր։ Ամնագամի վիճակը սոսկալի էր։ Կարծես գեհենի մէջ բանուած հրէշ մը ըլլար։ Երրորդ անգամ ըլլալով ըսի.— Գնուած է այս տղան եւ իր մայրը եւ Հրեային հարցուցի թէ ի՛նչ պէտք է վճարել։ Հարիւր եօթանասունեւերեք արծաթ պահանջեց Հրեան։ Ամնագամ ակամայ տեղի տուաւ եւ հարիւր արծաթնոց քսակ մը նետելով գետին ըսաւ.

— Հարիւր արծաթ կայ մէջը. եթէ աւելի ուզես սա սուրը մարմնոյդ վրայ եօթանասունեւերեք կտոր կ'ընեմ։ Հրեան ուրախ սարսափով մը յափշտակեց քսակը եւ տղան ու մայրը յանձնեց մեզի։ Ես ձիէն վար ցատկեցի ու համբուրեցի իր շրթունքներէն այդ անոյշ տղեկը։ Շարունակեցինք մեր ճամբան։ Ամնագամ կատաղութենէն խենթեցած էր ու ձիուն վրայ կը գալարուէր գրեթէ, մախանքի, զայրոյթի եւ յուսահատութեան թունաւոր տատասկներուն մէջ։ Իր չորս զինակիցները՝ Ասար, Նաբու, Պալ ու Սանասար շփոթուած էին ու ցած ձայնով կը խօսէին իրարու հետ։ Ես ձիուս սանձէն բռնած հետիոտն կը քալէի գերիներուս հետ։ Բայց արդեօք ո՞վ էր գերին։ Ե՛ս էի։ Կը սիրէի անոյշ, խորունկ ու մեղմ զգացումով մը։ Երջանկութիւն ու սարսափ ալի՛ք ալի՛ք կը լեցուէին մէջս։ Երջանկութիւնս տղեկէն կուգար եւ սարսափս՝ Ամնագամէն։ Առաջին անգամ ըլլալով վախցայ այդ վիշապէն։ Ոտքերով ու ձեռքերով ձին սեղմած խեղդելու աստիճան, դանդաղ կը յառաջանար եւ ամէն պահ կը դառնար ինծի կը նայէր դժոխածին աչքերով։ Իր հոգիին ամբողջ հրդեհը իր աչքերէն կը տեսնէի։ Տղեկն ու մայրը յանձնելով Ասարին ու ընկերներուն, ցատկեցի ձիուս վրայ ու մօտեցայ Ամնագամին։ Այսպէս խօսեցաւ Ամնագամ.

— Սիգոննա, դուն սիրեցիր այդ շան ձագը։ Գիտեմ։ Սիգոննա, դաւաճա՛ն, զիս դժոխքէ դժոխք քաշկռտեցիր։ Ամբողջ կեանքս թունաւորեցիր։ Ես քեզի համար միշտ արիւնոտ ձեռք, գազանի աչք ու տանջուող սիրտ ունեցայ։ Կը կարծէի թէ երջանիկ եմ ալ։ Երջանի՛կ։ Հիմակ դուն երջանկութիւնով կ'այրես զիս։ Կը տառապիմ, Սիգոննա, եւ սուրս կը դողայ յուզումէս։ Յե՛ս, ակռաներս կը կափկափէին եւ սիրտս շիկացած երկաթի մը պէս կը մրճահարուի։ Նախանձի կրակէն օձեր ամբողջ մարմինս կ'այրեն ու հոգիիս մէջ խենթեցած առիւծ մը կը վազվզէ կործանելով ամէն ինչ։ Սիգոննա՛, պոռնի՛կ...

Ու ճամբուն մէջ ան սիրով ու ատելութեամբ բանեց կզակէս ու մէջքէս ու աչաւոր ուժով կը նետէր զիս, ինքն ալ չգիտնալով ինչ ընելիքը։ Անմիջապէս աստուածները սուտով մը օգնութեան հասաւ ինծի։ Ես հրեցի Ամնագամը ու բարկութեամբ պոռացի երեսն ի վեր։

— Ցիմա՛ր, ոճրագո՛րծ։ Մտիկ ըրէ։ Դուն սպաննեցիր հայրս։ Որբացուցիր զիս ծնողքէս եւ բոլոր եղբայրներէս, քոյրերէս։ Մինչեւ հիմակ անզգամի, անկիրթի նման ոչ մէկ մխիթարութեան խօսք ըրիր ինծի։ Ես կը սիրէի հայրս, մայրս։ Ես քեզ սիրելով մոռցայ զանոնք։ Բայց ես ունէի սիրուն եղբայր մը, միշտ կը մտածէի իր մասին։

(Շար.) ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

պորտները կը համնին եւ՝ Կարմիր Խաչի գրասենեակին առջեւ կը սկսին աղմկել։ Կը պոռան ըսելով թէ՝ Կարմիր Խաչի Տիկիններըը կ'իւրացնեն հագուստները։ Ոստիկանները կը միջամտեն, բայց խառնակիչները կը յաջողին խուժել ներս, այնպէս որ տիկինները սարսափահար կը փախչին։ Հօկի մարդիկը հայհոյելով, հոնկէ կ'երթան Կակոսեանի սրճարանը, ուր կը գտնուէր Կ. Խաչի անդամուհիներէն մէկուն ամուսինը, ուսուցիչ Զաքար Զաքարեանը, ու կը կոտրեն ապակիները, կը ծեծեն ուսուցիչը, մինչեւ որ ոստիկանները կը համնին եւ պահականոց կ'առաջնորդեն հերոսները։

Գերմանիոյ հսկողութիւնը բարձուած

Անցեալ Դեկտեմբերին, Ժընեւի մէջ տրուած որոշման մը համաձայն, Փետրուար 1էն Ազգերու Դաշնակցութեան անցաւ Գերմանիոյ զինուորական հսկողութեան գործը, զոր մինչեւ հիմա կը վարէր Միջդաշնակցային Զինուորական Յանձնախումբը։ Երկուշաբթի ամբողջ օրը բանակցութիւններ կատարուեցան այս մասին, բոլոր վիճելի հարցերը հարթելու համար։ Մինչեւ ուշ ատեն քանի մը կէտեր առկախ մնացին։ Այսպէս, համաձայնութիւն գոյացած էր լեհական սահմանին վրայ կարգ մը բերդեր եւ ամրութիւններ քանդելու համար, բայց Գերմանիոյ վերջնական հաւանութիւնը ուշացաւ, դահլիճին կազմը լրացած չըլլալով։

Պոլշեւիկներուն դէմ

Ամերիկայի Հանքային Բանուորներու Միութիւնը իր տարեկան ընդհ. ժողովին մէջ, գրեթէ միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը, որ բոլորովին կը վտարէ համայնավարները։ 1500 պատուիրակներէն հազիւ 15ը դէմ քուէարկեցին։ Այսուհետեւ բոլոր անոնք որ համայնավար են, պիտի արտաքսուին եւ մշտապէս պիտի արգիլուին որ եւէ պաշտօն վարելէ։

Այս առթիւ միութեան նախագահին թոշակը տարեկան 8000 տոլարէն բարձրացուցին 12,000ի, իսկ դեր. նախագահին եւ քարտուղարին թոշակը՝ 7000էն 9000ի։

Գործազրկութիւնը Ատրպէճանի մէջ

Անցեալ տարուան Ապրիլէն մինչեւ տարեվերջ, անգործներուն թիւը աւելցած է 603 հոգի։ Արձանագրուած գործազուրկներու թիւը հիմա կը հասնի 22,123ի, որոնց 13,526ը սէնտիքայի անդամ, 1208ը պատանիներ են։ Գանձակի մէջ գործազուրկներու թիւն է 3486, գաւառին մէջ 6000։ Գործազրկութեան դէմ պայքարելու համար կառավարութիւնը յատկացուցած է 172,860 րուբլի նպաստ։ 109,700 րուբլին տրուած է ընկերային աշխատանքներու, 52,000 րուբլին՝ համագործակցական կազմակերպութիւններու են.։

Պոլշեւիկեան հերքումներ

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ կարմիր զինուորներ համախմբուած են Խորհրդային Միութեան արեւմտեան եւ արեւելեան սահմաններուն վրայ։ Հեղինակաւոր շրջանակներու մէջ այս լուրը կը նկատուի չարամիտ յերիւրանք մը։

⁂ Խորհրդային Միութեան Փարիզի դեսպանատունը կը հերքէ արտաքին փոխ-գործավար Լիթվինոֆի վերագրուած այն յայտարարութիւնը թէ խորհրդային կառավարութիւնը երբեք չպիտի ճանչնայ ցարական պարտքերը։ Միայն Ֆրանսայի ունեցած պարտքն է մօտ 17 միլիառ ֆր. ոսկեդրամ։

«Իզվեստիա»ի մուտքը արգիլուած

Ներքին Նախարարութեան որոշումով, Յունուար 25էն սկսեալ արգիլուած են իտալերէն «Իլ Փէնսիէրօ Լաթինօ» եւ ռուսերէն «Իզվեստիա» թերթերուն Ֆրանսա մուտքը։

Արիւնալի կռիւներ Աւստրիոյ մէջ

Նախկին Ռազմիկներու Ընկերակցութիւնը եւ ընկերվարական միութիւն մը ժողովներ սարքած էին Պուրկէնլանտի մէջ։ Երկու խմբակցութիւններուն միջեւ կռիւ մը ծագելով, ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ցրուեց։ Բայց յանկարծ նոր կռիւ մը ծագեցաւ եւ զէնքեր արձակուեցան։ Երկու հոգի և եօթը տարեկան տղայ մը սպաննուեցան։ Զոհերը ընկերվարականներ են։

Անգլիա եւ Պաղեստին

Անգլիոյ գաղթային Նախարար Պ. Էմըրի Պաղեստինի մասին յայտարարեց.— Պատերազմի ատեն յանձնառու եղանք Պաղեստինի մէջ հրէական օջախի մը հաստատման օգնելու, սակայն այն ատեն խիստ կարեւոր վերապահում մը ըրինք, ըսելով թէ արաբ պատճառաւ անարդարութիւն պէտք չէ ըլլայ արաբ ժողովուրդին։ Արաբները նախապէս վախցան թէ իրենք պիտի սեփականազրկուին, սակայն հիմա առաջին օրերու այդ վախերը մեծ մասամբ անհետացած են։ Դարերէ ի վեր քայքայուած Պաղեստինը ուշագրաւ կերպով վերակենդանանալու վրայ է։

Նախարարը յետոյ նպաստաւոր տեղեկութիւններ հաղորդեց Պաղեստինի նիւթական կացութեան մասին։

⁂ «Ֆրանսա-Պաղեստին» Ընկերակցութիւնը հացկերոյթ մը տուաւ սիոնական կազմակերպութեան վարչական խորհուրդի նախագահ Սոքոլովի։ Ներկայ էր ընկերակցութեան նախագահ ծերակուտական ժիւսթէն կոտար եւ բազմաթիւ ֆրանսացի ու հրեայ դէմքեր։ Պ. ժիւսթէն Կոտար նպաստաւոր կերպով արտայայտուեցաւ պաղեստինցի բանուորներուն համար, որոնք Ֆրանսայի մէջ կ'աշխատին, ու յայտնեց թէ գալ տարի նոր եբրայեցերէնի դասարան մը պիտի բացուի Փարիզի Արեւելեան կենդանի Լեզուներու վարժարանին մէջ։

Չինաստան կը բողոքէ

Հիւսիսային Չինաստանի (կեդրոնական կառավարութիւն) արտաքին նախարարը բողոքագիր մը ուղղեց անգլիական դեսպանին, պահանջելով անմիջապէս ետ կանչել Շանկայ ղրկուած զինուորները։ «Զօրք, մարտանաւ եւ օդանաւ ղրկելով, Անգլիա կը խախտէ 1921—22ին Ուաշինկթընի մէջ ինը պետութեանց կողմէ ստորագրուած դաշնագիրը, ինչպէս կը բռնաբարէ Ազգերու Դաշնակցութեան ուխտին 10րդ յօդուածը»։

Բողոքագիրը կ'աւելցնէ թէ՝ չինական կառավարութիւնը ո՛ր եւ է պատասխանատուութիւն չստանձներ անգլիական զօրքին առաքման հետեւանքներու մասին։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ եւ շրջանի վիճաբանական ընդհանուր ժողովը 4 փետրուար, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, փլաս տ'Իթալի, քաֆէ քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ Իթալի։

ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ

12 փետրուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 46 rue Tapis Vert

SALON ESPAGNOLի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան

Ի նպաստ իր Գրադարանի ճոխացման

կը բեմադրուին Ընկ. Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն «Է'լ մի Աղօթիր»ը եւ Օշականի «Վեց ու կէս պարտիզպանդ մնացած մնտուկը»։

ԲԱՑՄԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵԻՐՈՊԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻ

Théatre Renée Maubelի մէջ, 10 Rue du l'Orient, Metro Blanche

5 փետրուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին

կը ներկայացուի՝ ԿԱՐԼ ԿՈՒՑԲՈՎԻ

ՈՒՐԻԷԼ ԱԿՈՍՏԱ Տրամը, 5 արար

Կը մասնակցին Տիկ. Ալիքսանեան, Օր. Բօշեան, Պ. Պ. Մ. Մաւութեան, Կոստանեան Որդի, Ս. Նաւասարդեան, Ն. Պէշիկթաշլեան, Շ. Սարեան եւն.։

Տոմսերու գիները խիստ ժողովրդական, 10, 7.50, 5 և 3 ֆրանք

Չերթական բէժիսէօր՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

«ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ԴՐՕՇԱԿ»

Հ. Յ. Դ. ԲԻՒՐՈՆ ձեռնարկած հրատարակութեանց շարքի մը, որուն առաջինը բաղկացած պիտի ըլլայ 5-էն ՄԻՆՉԵՒ 7 ԳԻՐՔԷ, համաձայն իրենց ծաւալին, ընդամէնը 40 ՊՐԱԿ, այսինքն 640 ԷՋ։

Այս գիրքերը նուիրուած պիտի ըլլան ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ խնդիրներու ուսումնասիրութեան, ձեռնհաս գրողներու կողմէ։

Այս առաջին շարքին համար բացուած է սահմանափակ թիւով բաժանորդագրութիւն մը։ Բաժանորդները կը ստանան այս Ա. շարքին բոլոր գիրքերը, առնց հատավաճառին գինին վրայ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 25 ԶԵՂՉՈՎ ՄԸ։

Բաժնեգինն է, Ֆրանսայի, Սուրիոյ եւ Պալքանեան երկիրներու համար 30 ֆրանք, հատավաճառի 40 ՖՐԱՆՔԻ փոխարէն։ Իսկ Ամերիկայի, Անգլիոյ, անգլ. գաղութներուն եւ միացեալ երկիրներուն համար բաժնեգինն է 2.50 ՏՈԼԱՐ, հատավաճառի 3.25 ՏՈԼԱՐԻ փոխարէն։

Բաժանորդները առանձին ռամի(?) ծախք չպիտի վճարեն՝ գիրքերու առաքման համար։

Յաջորդաբար պիտի ծանուցուին գիրքերուն անունները։

Բաժանորդագրութիւնը ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ Է։

Բաժնեգինը ղրկել հետեւեալ հասցէին.— H. Kintouni, 36 Av. de Chevreuil, Asnières (Seine) Հեռաձայն՝ Courbevoie 505.

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբին ընկերական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8ուկէսին, Գրադարանի սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» խումբի ժողովը՝ Շաբաթ երեկոյ փետրուար 5ին ժամը 8ին սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատ. Միութեան վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը ճիշտ 8ին, սովորական հաւաքատեղին։ Նիւթ՝ «Փետրուար 18ի ապստամբութիւնը»։ Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կայծակ» խումբի դասախօսական ժողովը, այս երեկոյ ժամը 8.30ին գրադարանի սրահին մէջ։ Դասախօս Ընկեր Մ.։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ յառաջիկայ գրական երեկոն, վաղը, Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ֆլօրիայի մէջ։ Պր. Ֆրէնկեան կը ներկայացնէ Փոլ Ժէրալտիի Aimerն։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՅԱՐԴԳՈՂ կը ծանուցանէ թէ Մարտ 12ի Շաբաթ երեկոյ, Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ կուտայ գեղարուեստական մեծ երեկոյթ մը, փառամեծ(?) Հայ Նկարիչի մը յիշատակին։ Մանրամասնութիւնները՝ շուտով։ Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ Նախկին բոլոր սաները, շրջանաւարտ թէ թերաւարտ, ժողովի կը հրաւիրուին կիրակի, 6 փետրուար, առտուան ժամը 10ուկէսին, եկեղեցիի խորհրդարանը, կենսական հարցի մը մասին վճռական խորհրդակցութիւն ունենալու համար։ Ժողովին պիտի նախագահէ համանուն հաստատութեան վաստակաւոր տեսուչ Պ. Գ. Արուլեան։

ԼԻՈՆԻ ԽԱՐԲԵՐԴԻ եւ յարակից գաւառի Հայրենակցական Միութեան Ա. Դասախօսական ժողովը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Շաբաթ երեկոյ 5 Փետրուար ժամը 9ին, Րիւ Րապըլէ թիւ 76 սրճարանի ներքնասենեակը, դասախօս Պ. Ա. Գէորգեան, կը հրաւիրուին Խարբերդի նահանգին պատկանող բոլոր հայրենակիցները։

Խարբերդի Հայրենակցական Միութեան հասցէն է Mr. S. Pogharian 34 Rue Villroy, Lyon.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Սիվրի-Հիսարի (Գաղատիա) Հայրենակցական Միութեան ժողովը 6 Փետր. Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, թիւ 63 րիւ տը Լա Րէփիւպլիքի սրահը։ Օրակարգ՝ տեղեկագիր եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Միութիւնը կոչ կ'ուղղէ ֆրանսաբնակ հայրենակիցներուն, որ նիւթապէս եւ բարոյապէս մասնակցին միութեան։

Հասցէ՝ 1 Rue du Saule, Marseille.

ԿՈՉ
ՀԱՅ ՈՐԲՈՒՀԻՆԵՐՈՒՆ

Չափահաս Երկս. Որբերու Միութեան կեդր. վարչութիւնը կը նկատէ որ, հակառակ մեր երիտասարդներուն ցոյց տուած խանդավառութեան՝ դէպի որբերու շարժումը, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ մեր որբ քոյրերը, վարանումով եւ քիչ մը անվստահութեամբ, կը մնան տակաւին անկազմակերպ եւ հեռու մեր շարքերէն։ Մեր քոյրերուն մասնակցութիւնը անհրաժեշտ է, միասին լծուելու, միասին ճգնելու եւ միասին հասնելու համար մեր ապագայ յաղթանակին, ինչպէս միասին տառապեցանք ու կրեցինք երէկ որբութեան դառնութիւնը։

Ուրեմն, քոյրե՛ր, միացէ՛ք մեզի, որպէսզի կատարեալ ըլլայ մեր ուրախութիւնը, եւ կատարեալ ըլլայ մեր յաղթանակը։ Արձանագրուեցէ՛ք մեր միութեան մասնաճիւղերուն, առանց վարանումի եւ յապաղումի։

Դէպի մե՛զ, քոյրե՛ր, եւ դէպի մեր նուիրական իտէալը։

Հասցէ՝ Union des Orphelins Arméniens Majeurs. 61 rue Mr. Le Prince, Paris (6e) (Floria)

ԾԱՆՕԹ.— Մեր բոլոր մասնաճիւղերուն կը ծանուցանենք թէ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

POLYCLINIQUE DE BELLEVILLE

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

Բացուած է Պէլվիլի ընդարձակ բուժարանը (Polyclinique) ուր հայ եւ ֆրանսացի կարող մասնագէտ բժիշկներու միջոցաւ ուշի ուշով եւ խղճմտօրէն կը քննուին ու կը դարմանուին գիտական նոր մէթոտներով ամէն տեսակ ներքին, կանացի, տղայոց, վեներական, սեռամիզային, վիրաբուժական, ինչպէս նաեւ աչքի, քթի, կոկորդի, ականջի, բերանի ու ակռաներու հիւանդութիւններ։

Հիւանդները կ'ընդունուին ամէն օր առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան ժամը 8։ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէսօր։

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ եւ ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ

Ստիպողական պարագային հիւանդները կը դարմանուին նոյն իսկ գիշերը։

Ոեւ է բժիշկի դիմելէ առաջ կը յանձնարարուի անգամ մը այս Polycliniqueը դիմել՝ մասնագէտ բժիշկին լուրջ խորհուրդն ստանալու համար։

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ Métro: Place des Fêtes. Autobus: AV. AP. N. Nbis, BC. FB. Tramway 26.

ԻՐԱԽԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարաններու առջեւ։ Թարգմանութիւններ եւ պայմանագրութիւններ ամէն լեզուով։ Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, վիզայի, անցագրի, եւ անձնագրի գործողութիւններ։

ԱՐԱԳ ԶԵԽԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

VAHAN YARJANIAN

CONTENTIEUX

5 Rue Cardinal Mercier Paris, (9e)

Tél. CENTRAL 96-70 կամ 97-39 Métro: CLICHY

» GUTEMBERG 46-65 կամ 71-29 Nord-Sud: TRINITÉ

Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9-12 և 2-7 բացի Կիրակի

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

միութիւնս վաւերացուած է կառավարութենէն 9 Հոկտ. 1926ին 657 թիւ պաշտօնագիրով եւ բոլոր քննութիւնները աւարտած են։

Մեր մասնաճիւղերուն կը յանձնարարենք ուժ տալ փրօփականտին մեր որբ քոյրերուն մէջ։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել այս կոչը։

(Կնիք)

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործոցը, աշխարհաբար լեզուով, գիրք՝ ընթերցումի եւ աղօթքի։ Գին 40 ֆր.։ Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը եւ Սեւունիի մօտ (5, Ave. Quihou, St-Mandé)։

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու։

Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

BOIS COLOMBESի ՄԷՋ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ Նպարավաճառ Պր. Մանուկ Հայկեանի խանութը։

110 Rue des Chambards, Bois Colombes (Seine)։

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ

Տրամադրելի ժամեր ունի իր տան մէջ կատարելու ամէն կարգի ընդօրինակութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն, խիստ դիւրամատչելի պայմաններով։

Դիմել՝ Chaville 10bis Rue des Trois Champtiers՝ Օր. Ա. Տէր Կարապետեանի։

ՅՈՒՍԱԲԵՐ

—° ՕՐԱԹԵՐԹ °—

Հասցէ.— B. P. 868, Le Caire (Egypte).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

123 Bld. Sébastopol, 123 (Métro: St. Denis և Réaumur)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ ջերմամիզութեան, ֆրանս. ա.(?)տի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։

Բժշկական տարրալուծումներ Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8 Կիրակի՝ 9—12։

Ժողովրդական գիներ

DOCTEUR PROY

Ex - Interne des Hopitaux

Médaille d'argent

Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

Աշխատակցութեամբ

Կը խնամէ ներքին, կանանց, մորթային, վեներական հիւանդութիւնները։ Երակալայնութիւններու (varices) հիմնական դարմանում առանց գործողութեան։

Ամէն օր ժամը 10-12, և 2-8, Կիրակի եւ տօն օրեր 9—12։

142 R. DU FB. St. DENIS

Կառ տը լ'Էսթի մօտ, Հեռաձայն՝ Nord 31—49։

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ՍՊԱՍՈՒՀԻ

Տնական եւ խոհանոցի խնամքներու համար։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ

1 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	123
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի) 100 Mark		602
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	12
Թրք. ոսկի	» or	113
Մէճիտիէ	Médjidié	8
Լէվա 100 հատը	Léva	18
Դրախմի »	Drachme	33
Լիր » »	Lire	109
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71
Զուից. »	Frc. Suisse	488
Լէյ 100 հատը	Ley	13
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	70

ԱՐԺԵԹՈՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	2950
» II	»	1850
» III	»	1610
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	155

Comptoir Parisien de change et de Crédit 80, Rue Lafayette

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

3 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 251 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՅՐՈՒԵՑԷՔ ԵՒ ՔԱՇՈՒԵՑԷ՛Ք

Վերջին շաբաթներու ընթացքին, մէկէ աւելի քաջագործութիւններ արձանագրուեցան հռչակաւոր Հօկերու մուտքի տետրակին մէջ։

Ընթերցողներու յիշողութիւնը թարմացնելու համար, ամփոփենք մէկ-երկու իրողութիւններ։

Ամերիկայի Բլիվլէնտ քաղաքին Հօկի նախկին ատենապետը բանտարկուած է, անդամներէն Նիկօլեանի 3000 տոլար արժէքով գորգերը փախցուցած ըլլալով։

Սելանիկի մէջ, Հօկի գեղծումներու խնդիրը յանձնուած է պետական դատարանին։ Վարչութեան անդամները իբրեւ գեղծարար բանտարկել տուած են ոամկավար քարտուղարը, իսկ այս վերջինը երկու ամիսէ ի վեր մերկացումներ կը կատարէ, ամէնուն աչքին առջեւ փռելով Հօկի չորս տարուան «ցուցակ ծառայութեանց»ը։ Անուն, թուական, թուանշան, ամէն բան կայ այդ հրատարակութիւններուն մէջ, որոնցմէ շատ համառօտ քաղուածք մը ներկայացուցինք ամէն առաջ։ Սելանիկի Հօկը շատոնց շահած է անդրանկութեան մրցանիշը, հիմնարկութեան առաջին օրէն ի վեր, մանաւանդ որ Հայաստան մարդ ղրկելու թանկագին պատեհութիւն մըն ալ կար, հասարակ «սըմսար»ներու եւ արհեստով խաչագողներու համար։

Մարսէյլի մէջ, երկու շաբաթ առաջ ծանր կռիւ մը ծագած է Հօկի անդամներու եւ բողոքողներու միջեւ (մեծ մասը Հնչակեաններ)։ Այն պատճառով որ, ոստիկանութիւնը միջամտած եւ կռուարարները ցրուած է։ Բայց վէճը կը շարունակուի տակաւին։ Երկու կողմերը իրար կ'ամբաստանեն իբրեւ մատնիչ։ Այսօր հրատարակած ենք 14 բողոքողներու նամակ մը, որ կարգ մը իրողութիւններ կը պատմէ։

Չենք ուզեր յիշել աւելի հին պատմութիւններ, Աթէնքէն մինչեւ Լիոնի դաւաղրութիւնը, որուն հետեւանքները կը տեւեն տակաւին, ամէնէն առաջ խայտառակելով եւ քայքայելով հայրենիքի օգնութեան անունով կազմուած արշաւանը, նոյն ինքն Հօկը։

Ի՞նչ կը հետեւի այս իրողութիւններէն։

Այն ինչ որ ըսեր ենք եւ անդադար կը կրկնենք,— Հօկերը, իրենց ներկայ կազմով եւ առաջադրութեամբ, ոչ թէ հայրենիքի օգնութեան կոմիտէներ են, այլ խարդախութեան, վատնումի, ներքին պառակտումի եւ կազմալուծման բոյներ։ Եւ իբրեւ այդպիսին, հայրենիքին շահն իսկ կը պահանջէ որ քանդուին։ Հայաստանը ոչ բարոյապէս, ոչ ալ նիւթապէս պիտի կրնայ օգտուիլ այդ «իմարէթխանէ»ներէն։ Բուն երկրին մէջ, անոնք արդէն իջած են զերոյի, չնայելով որ ոչ մէկ ընդդիմադիր տարր կայ, եւ կը վայելեն խորհրդային իշխանութեան բա՛րձր հովանաւորութիւնը։

Այստեղ, արտասահմանի մէջ, շռնդալից ներբողներ կը հիւսուին Հօկերու հասցէին։ Բայց անհաւասիկ արդիւնքը,— որդը ինկեր է ամէն տեղ, ճեղքեր բացուած են լայն-լայն, եւ վարիչները խէժի տեսակներ կը փորձեն, կտորները իրար փակցնելու համար։

Թշուա՛ռ մարդիկ։ Փոխանակ այդքան եռանդ սպառելու եւ եղբայր եղբօր դէմ հանելու, փոխանակ սանթիմներ հաւաքելու եւ ֆրանքներ մսխելու, իսկապէս հայրենիքին ծառայած կ'ըլլաք, ցրուելով այդ ախտաւոր բոյները։

Եւ, ուշադրութի՛ւն. եթէ անկեղծ է ձեր սէրն ու ճիգը հայրենիքին համար, եթէ անոր բարիքն է որ ձեզի կրել կուտայ այս յոգնութիւնները, քաշուեցէ՛ք ասպարէզէն։

Զգեցէք որ ժողովուրդը ի՛նք, առանց կանխակա՛լ կարծիքներու, եւ առանց «վերին» հրամաններու, ստեղծէ հայրենիքի օգնութեան մարմիններ, վստահելի եւ արդիւնաւոր։ Այդ մասին փորձեր շատ ունինք, եւ եթէ մարդիկ մոռցած են Պոլսոյ Հօմին պատմութիւնը, թող յիշեն Շիրակի օգնութեան կազմակերպումը։ Աղէտին առաջին լուրերուն վրայ, ժողովուրդը ինքնաբերաբար առաջ նետուեցաւ, եւ մինչեւ այսօր ալ, հակառակ տիրող տագնապին, իր բերնէն կը խլէ եւ կուտայ հեռաւոր եղբայրներուն։ Ո՛ւր որ ձախողեցաւ կամ սահմանափակուեցաւ օգնութեան գործը, այնտեղ կ'երեւար Հօկին ճաղատ գլուխը։ Ամէնէն մօտաւոր եւ պերճախօս վկան՝ Մարսէյլը։

Ցրուեցէք եղածը, եւ քաշուեցէք, որպէսզի մթնոլորտը պարզուի, եւ հայրենիքը իրապէս օգտուի բոլոր բարի տրամադրութիւններէն, փոխանակ մնամէջ սադմոսներ լսելու։

Եւ հարկ չկայ որ պետական օրկաններ, տխրօրեալ կամ վարձու գործակալներ խառնուին այս նուիրական եւ ժողովրդական գործին։

Երեւանի վարիչներն ալ, ո՛րքան հեռու կենան այս շարժումէն, այնքան օգնած կ'ըլլան իրենց վարած երկրին եւ գաղութներու խաղաղութեան։ Անո՛նք էին որ հաստատեցին հրէի եւ հեթանոսի խտրութիւնը, իմաստակ «չերտաւորումները», պապը տիրական անուանումներն ու պաշտօնանկութիւնները եւ չորցուցին ոգեւորութեան աղբիւրները։

Արդիւնքը՝ իրենց խրատ։

Եթէ չեն ընդունիր որ չարաչար սխալած են եւ լրջօրէն վնասած հայրենիքի շահերուն, կը նշանակէ թէ, շատ կ'ախորժին պարզ հրձիգի դերէն, բոլորովին անտարբեր՝ հետեւանքներուն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀՈԳԵՎԱՐՔ ՊՈԼԻՍԸ

Թուրք թերթերը լրջօրէն մտահոգութեան մատնուած են պոլսոյ կացութեան առջեւ։ «Ագշամ» կը խնդայ անոնց վրայ որոնք ծրագիր ունէին հաճոյքի կեդրոն դարձնելու պոլիսը, «զայն կործանումէ փրկելու համար»։

—Հաճոյքի եւ պերճանքի մասին կարելի՞ է խօսիլ քաղաքի մը մէջ, որուն կէսը տակաւին խեղդուած կը մնայ հրդեհի աւերակներու փոշիին մէջ։

«Մարմարայի եւ Վոսփորի բնական գեղեցկութիւնները այլեւս հինցան, շատ տեսնուեցան։ Շոգենաւէն կամ շոգեկառքէն Պոլիս ելլող օտարները, իրենց շուրջի տեսարանը տեսնելուն պէս, փախչելու զգացում կ'ունենան։ Ճամբորդին զարմանքը աւելի պիտի շատնայ, եթէ իրեն իբրեւ «առաջնակարգ» ներկայացնենք պանդոկներ, որ իր երկրին մէջ չորրորդ, հինգերորդ աստիճանի վրայ կուգան։ Հապա եթէ գիտնայ որ առտուն իրեն հրամցուած կաթը խառն է կովի ծիծի պալարներէն վազած թարախով, որ իր կերած կերակուրին իւղը խարդախուած է, որ Պոլսոյ մէջ անկարելի է անարատ կարագ գտնել...

«Օտարները ի՞նչ ընելու պիտի գան հոս.— քաղաքին խեղճութի՞ւնը, կամ մեր թշուառութի՞ւնը դիտելու։ Այժմ Պոլիսը թշուառութեան քաղաքն է։ Այս քաղաքը զբօսավայր դարձնելու համար, միլիոններ պէտք են։ Նոյնիսկ ատիկա ալ չի բաւեր. նիւթական պիտոյքներէ զատ, կայ նաեւ ըմբռնումի, մտայնութեան խնդիր մը, որ դրամով չի լուծուիր։

Իսկ «Իգտամ»ի խմբագրապետ Ահմէտ Ճէվտէթ պէյ կը գրէ.

—«Ճի՛շդ չէ Պոլիսը աւելի երկար թողուլ իր այս վիճակին։ Երկիրը աւելի կը քանդուի, կալուածներուն արժէքը աւելի կ'իյնայ, նոր բաներ առաջ չեն գար։ Կողմնակի փողոցներէն կարելի չէ անցնիլ։ Աւրուած մայթերը և ցեխի կոյտերը ի՛նչ գէշ տեսարան կը պարզեն։

«Պէտք եղածը ընելու է, Պոլիսը այս վիճակէն ազատելու համար։ Եթէ 20,000 ոսկի հասոյթ ունեցող պաշտօնատուն մը 25, հազար ոսկի ծախսէ, ասոր վերջը չի գար։»

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Պուլկարիոյ վերջին մարդահամարին համաձայն, բնակչութեան ընդհ. թիւն է 5,200,000 հոգի. 1920ի մարդահամարին վրայ մօտ 400,000 աւելի։ Ամէնէն շատ աւելցածն է Սօֆիայի բնակչութիւնը, որ հիմա 224,370ի կը հասնի։ Բնակչութեան աճման հետեւանքով Սոպրանիյէի երեսփոխաններուն թիւը 243էն 260ի պիտի բարձրանայ։ Ասոնցմէ 11ը պիտի տայ Սօֆիա, որ ներկայիս միայն ութ երեսփոխան ունի։

ԸՆԴՀ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ վնասները կը հասնին 30 միլիոն մարդկային կորուստի, եւ 400 միլիար տոլարի։ Սպիտակ ցեղը պակսած է թէ քանակով եւ թէ որակով, որովհետեւ աւելի առողջները գացին... անդարձ։

ԿՐԻՓԸ վրդովիչ համեմատութիւններ կ'առնէ Անգլիոյ մէջ։ Պաշտօնական վերջին տեղեկագրին համաձայն, Լոնտոնի եւ ուրիշ 104 մեծ քաղաքներու մէջ 725 հոգի մեռած են Յունուար 29ին վերջացող շաբթուան ընթացքին, մինչ առջի շաբթու 470 էր եւ աւելի առաջ՝ 326։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

ՀՐԱՀԱՆԳ ԳԱՒԱՌԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ

Երէկ հրատարակեցինք մեր տեսակցութիւնը Սէն նահանգի Ոստիկանական տեսչութեան հետ եւ մանրամասնութիւններ տուինք ներքին նախարարութեան կողմէ նահանգապետներուն ղրկուած նոր հրահանգին մասին։ Նահանգապետները իրենց կարգին Յուն. 22ին շրջաբերական մը ղրկած են իրենց ենթակայ քաղաքներու եւ համայնքներու քաղաքապետութեանց եւ Ոստիկանութեանց։ Կը քաղենք կարեւոր կէտերը.—

«1926 Նոյմ. 30ի հրամանագիրը եւ 1926 Դեկտ. 19ի ելմտական օրէնքին 19րդ յօդուածը նոր փոփոխութիւններ մտցուցած են օտարականներու Ֆրանսա ընդունուելու եւ բնակելու պայմաններուն մէջ։ Այսպէս՝

1.— Նախապէս ինքնութեան թուղթերը սկզբունքով երկու տարի արժէք ունէին, հիմա մէկ տարի արժէք պիտի ունենան.

2.— Բոլոր վարձու աշխատաւորները (Salarié) ինքնութեան թուղթ ստանալու համար, պէտք է ներկայացնեն կանոնաւորապէս «վիզէ» եղած աշխատանքի պայմանագրութիւն մը (Contrat d'embauchage ou de travail)։

Այս պայմանագրութիւնը, սկզբունքով մէկ տարիէն աւելի եւ երեք ամիսէն պակաս պէտք չէ ըլլայ։ Վեց ամիս կամ աւելի պայմանաժամով պայմանագրութիւն մը իրաւունք կուտայ մէկ տարուան ինքնութեան թուղթի, իսկ եթէ պայմանագրութիւնը վեց ամիսէն պակաս է, ինքնութեան թուղթը կը տրուի պայմանագրութեան վրայ արձանագրուած ժամանակամիջոցին համար միայն (Ծ. Խ.— Այս տրամադրութիւնը Ֆրանսա նոր եկողներուն համար է)։

3.— Ձեղչեալ սակէն օգտուողները եթէ իրենց զբաղումը փոխեն եւ դառնան վաճառական կամ գործատէր, պէտք է որ նոր ինքնութեան թուղթ առնելու համար դիմում կատարեն, վճարելով 375 ֆրանք։ Նոյնպէս նոր ինքնութեան թուղթ պէտք է առնեն այն հողագործական բանւորները, որոնք իրենց պայմանագրութիւնը խզելով ճարտարագործութեան մէջ կ'անցնին։

(Վաղուան թիւով կը հաղորդենք լրացուցիչ տեղեկութիւններ)։

Չինացիները կը ճակատին Անգլիոյ դէմ

Երէկ գրած էինք թէ Չինաստանի կառավարութիւնը բողոքագիր մը ղրկած է Լոնտոն, անգլիական զօրքի առաքման դէմ։ Վերջին լուրերու համաձայն, խզուած են բանակցութիւնները Քանթոնցիներու (հարաւի ապստամբները) եւ անգլիական ներկայացուցչին միջեւ։ Քանթոնի կառավարութեան պետն ալ յայտնած է թէ չի կրնար որ եւ է համաձայնագիր ստորագրել, որքան ատեն որ Անգլիա զինուոր կը համախմբէ Շանկայի մէջ։ Ուրեմն, ներքնապէս պառակտուած Չինաստանը մէկ ճակատ կը կազմէ անգլիական աշխարհակալութեան դէմ։

Գերմանիոյ հետ համաձայնութիւն

Գերմանիոյ ապազինման եւ ամրոցներու քանդման մասին երկար ատենէ ի վեր դաշնակից պատուիրակներուն եւ Գերմանիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները Փետր. 1ին յանգեցան որոշ եզրակացութեան մը։ Գերմանիա յանձն առաւ Ռայխսթակին քուէարկել տալ հետեւեալ իմաստով օրէնք մը. «Արգիլուած է ներածել եւ արտածել ամէն տեսակ ռազմանիւթ (զէնք, ռազմամթերք եւ այլ նիւթեր), նոյնպէս արգիլուած է ռազմանիւթ շինել եւ արտածել կամ երկրին մէջ պահել եւ կամ ծախել։ Այսպէսով Գերմանիոյ ապազինման խնդիրը կը լուծուի։

Երկրորդ կէտը կը վերաբերէր արեւելեան սահմանին վրայ 1920էն ի վեր շինուած ամրոցներուն, հակառակ Վերսայլի դաշնագրին 180րդ յօդուածին։ Գերմանները յանձն կ'առնեն քանդել վերջերս շինուած 88 ամրութիւններէն 54ը եւ այսուհետեւ նորեր չշինել։ Այս կերպով Պալթիկ ծովէն մինչեւ Պալ պիտի երկարի զինուորական զուտ պաշտպանողական գիծ մը, որ ո՛չ մէկ պարագայի չպիտի կրնայ արդիանալ եւ զօրացուիլ, ու պիտի մնայ Հօհենսեան անմխաս գօտիին։ Այս խնդիրներու կարգադրութեան համար 4 ամիս պայմանաժամ տրուած է Գերմանիոյ։

ՎԻԼՀԷԼՄ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԴԱՌՆԱԼ Կ'ՈՒԶԷ

Վերջերս շատ կը խօսուի նախկին կայսր Վիլհելմի Գերմանիա վերադառնալուն մասին։ Փրուսիոյ կառավարութիւնը երբ հաշուեյարդարի ենթարկեց Վիլհելմի կալուածներն ու գոյքերը, չուզեց ձեռք դպցնել անոր Ունթէր տէն Լինտէն (թմբիներու տակ) ծառուղիին վրայ գտնուած պալատին, որուն մէկ մասը ազգային թանգարանի պիտի վերածուէր։ Գերման թերթերը կը գրեն թէ Վիլհելմ հրաման տուած է նորոգել այդ պալատը։ Կը կարծուի թէ Գերմանիա վերադարձի նշան մըն է այս հրամանը։ Կայսեր հաւատարիմները լծուած են լուռ գործունէութեան մը։ Բազմաթիւ գրքոյկներ, թռուցիկներ ցրուած են, ժողովուրդին միտքը պատրաստելու համար։ Մասնաւոր ջանքեր կը թափէ կայսեր կինը, կայսրուհի Հերմինէ։

Փրուսիոյ պետութեան եւ Հօէնցօլէրնեաններու միջեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՞Ր ԹԱՂԵՐԸ ԱՒԵԼԻ ԱԶԴՈՒԱԾ ԵՆ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵՆԷՆ

Տեղական թերթ մը փարիզի բոլոր թաղամասերուն մէջ տիրող տնտեսական տագնապին եւ գործազրկութեան մասին քննութիւն կատարելով, կացութիւնը կը ներկայացնէ հետեւեալ կերպով.—

Ամէնէն շատ ազդուած թաղն է Մօնմարթրը, իր գիշերային ճաշարաններով, գինետուններով, պարասրահներով։ Հասոյթները 100էն 70—80 պակսած են։

Ցետոյ կուգայ Էթուալը, որ իր մեծ պանդոկներով եւ պերճանքի առեւտուրով — ինքնաշարժ, շրջազգեստ, անուշահոտութիւն — տագնապին հարուածները կրեց։ Էթուալէն անմիջապէս վերջ կուգայ Մօնփարնասը իր պանդոկներով, պարասրահներով եւ հաճոյքի վայրերով։ Այս թաղի ճաշարաններէն շատեր իրենց հասոյթին 100էն 60ը կորսնցուցած են։ Քարթիէ Լաթէնն ալ մեծապէս ազդուած է տագնապէն։ Իր ճաշարանները, թատրոնները, պարասրահները կէս առ կէս պարպուած են։ Օտարականներու մեկնումը շատ մեծ ազդեցութիւն ունեցած է վերոյիշեալ թաղերու տագնապին մէջ։

Կեդրոնի թաղերը՝ Մատլէն, Օփէրա եւ մեծ պուլվառները՝ աւելի քիչ ազդուած են։ Այստեղ ճաշարաններէն ու սրճարաններէն աւելի վնասուողները եղած են դերձակի, գլխարկի, մուշտակի եւ գոհարավաճառի վաճառատունները։ Փարիզուհին՝ տնտեսական տագնապի շշուկներէն սարսափած՝ կը կրճատէ իր ծախքերը։

Բանւորական թաղերը նոյնպէս շատ ազդուած են։ Այստեղ թշուառութիւնը աւելի ակներեւ է եւ ուղղակի արդիւնքը գործազրկութեան տագնապին։ Անգործ բանւորը —նոյնիսկ անգործութեան սպառնալիքին տակ գտնուողները— այլեւս դադրած են թատրոն եւ սինէմա երթալէ եւ աւելորդ ծախքեր ընելէ։ Այս պատճառով 13րդ, 14րդ, 15րդ, 19րդ եւ 20րդ թաղամասերուն մէջ գործերը պակսած են։

Սակայն ամէնէն աւելի ազդուողը եղած է 11րդ թաղամասը եւ 12րդի կէսը, ֆօպուր Սէնթ-Անթուանի թաղը, որ կահ-կարասիի ճարտարագործութեան կեդրոնն է։

Ամէնէն քիչ ազդուածները պուրժուական թաղերն են, 16րդ, 17րդ, 8րդ, 7րդ եւ 12րդի մէկ մասը։

***. Ֆրանսերէն թերթերը կը գանգատին թէ հակառակ տիրող ծանր տագնապին, բանւորները ամէն օր տուրքի կոչնագիրներ կը ստանան, ու կը պահանջեն կառավարութենէն, որ անգործ հարկատուները զերծ մնան 1926ի տուրքերէն։

Կին մը յարութիւն կ'առնէ.— Մէցի մօտիկ գիւղէ մը, բանւոր Փիէր Արթի, շարունակ կռիւ կ'ընէր կնոջ հետ։ Առջի օր ուզեց գործը վերջացնել։ Կնոջ գլխուն հարուած մը իջեցնելէ յետոյ երբ կը նուաղի, կը տանի խոհանոց եւ չուանով մը նուաղած կինը կը կախէ առաստաղէն։ Յետոյ չուանը կը կտրէ եւ կեղծ կինը կը պառկեցնէ անկողինին մէջ, կը կանչէ դրացիները, եւ անոնց կը յայտարարէ թէ իր «սիրական» կինը անձնասպան եղած է չուանով։ Դրացիներուն աղմուկին վրայ, ուշքի կուգայ կինը, որ չէր մեռած դեռ։ Ամուսինը կը սարսափի. տեսնելով որ յարուցեալը կը մատնէ իր ըրածները։

Բանւորը ձակ նետուած է։

ԱՍՈՒԼԻՍ

Ձայրոյթի ուռխակալութեան գրպարտութիւններու եւ անվերջ մեղադրանքի խօսքեր ունին դեռ մեր Հակառակորդները։

Անպարկեշտ ու անվայել, կը սեւցնեն երէկը։ Կը խեղաթիւրեն ու կ'աղաւաղեն անպայման սխալներ ունեցող, բայց եւ փառաւոր ու Հպարտացուցիչ անցեալ մը։

Կը մոռնա՞ն, կը մոռնա՞ն, որ Հայհոյել Դաշնակցութեան գործունէութեան, կը նշանակէ՝ Հայհոյել բազմաթիւ մեռեալներու յիշատակին։ Թոյն ու լորձունք թափել անոնց խոր ու սեւ նայուածքներուն մէջ, որոնք ժպտուն ու բաց մնացին մահուան դէմ։ Կոխկռտել անոնց ոսկորները։ Ամբարշտօ՛րէն աղտոտել անոնց ուրուականները, ինչպէս տմարդօրէն փորձեց II Ապրիլի սգատօնին առիթով, Հայ ժողովուրդի «անձկութեան պահերուն» «Նահանջող ուժերը» լքող եւ «շնորհքով մարդիկ»ներու փարախը ապաստանող անշնո՛րհք գրագիտուհին...։

* **

Մեզմէ շատեր կը վրդովուին այդ Հայհոյանքներէն ու «աննէծք»ներէն։ Ես կը նախընտրեմ կարդա՛լ զանոնք՝ Հանդա՛րտ։ Կայլ՝ անտարբեր ու արգահատանքով։ Զզզուիլ բառերէն ու որակումներէն։ Մտնել խորը։ Անոնց ներքին, իսկական Հոգեբանութեան մէջ։

Համայնավարները պիտի շառաչակեն կատղիլ, թոյն սրսկել եւ Հրահրել,— պա՛րզ է այդ։

Ռամկավարները իրենց «ծրագիր»ը պիտի ըմբռնեն՝ «տիրոջ»ը առջեւ, ծնրադրին կախ, ու կարմիր ուրարը իրենց ուսերուն, խնկարկելուն մէջ։ Կրնա՞ն իւրացնել մեր տեսակէտը,— ո՛չ։ Ո՛չ, որովհետեւ օրը տասն անգամ Հայհոյած են մեր գաղափարին ու գործին՝ տա՛սն անգամ սրբելով իրենց դալուկ շրթները։

Եւ արդէն,— վե՛ց տարուան պատմութիւն է այս բոլորը։ Ու վեց տարի է, անընդհատ, սուտ, մեղադրանք, կիրք ու ատելութիւն սերմանեցին աջ-ձախ։ Կապանք ու անուր դրին կոկորդներուն։ Հետեւանքը մնաց նո՛յնը։ Աւելի՞ն,— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը խտացաւ ու զօրացաւ։ Այո՛, պէտք չէ վրդովուիլ, երբ կը Հայհոյեն։ Այլ՝ մնալ սառնասիրտ։ Հպա՛րտ, նոյնիսկ։ Համոզուած որ՝ ի՛նչքան շատ զբաղին մեզմով ու ի՛նչքան շատ կրքոտին մեր գոյութենէն, ա՛յնքան շատ ենք զօրացած։ Հպարտ ու սառն։ Վասնզի, վրդովուիլ կը նշանակէ ստորագնահատել Դաշնակցութեան անցեալը, ուժն ու արժէքը։

* **

Նայեցէք արտասահմանի Հայ մամուլին։ Մեր առօրեայ կեանքին։ Ամփոփական կամ բացառիկ դէպքերուն։ Ու նայեցէք ուշով, առանց կուսակցական նախասիրութեան կամ Հակատրամադրութեան։ Նկատելի եւ ուշագրաւ երկու Հոսանք կայ։ Երկու շարժում։ Երկու Հակադիր ալիք,— տեղատուութեան ու մակընթացումի։

Ցաքնիներու անօգուտ բախումներէ, ժայռին (կեանքի բիրտ ու անողոք իրականութեան) զարնուելէ ու փշրուելէ վերջ՝ տեղատուութեան մէջ է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Հակառակորդ Հոսանքը։ Ցրդնաբեկ, ուժասպառ ու կատղած՝ նահանջի ճամբուն վրայ...։

Մենք՝ 1920ին «պարտուած» էր Դաշնակցութիւնը (Դաշնակցութի՛ւնը՝ թէ Հայ ժողովուրդը...)։ 1920-24... "քայքայուած,,։ Մինչեւ 1926 — աքսորուած, բանտարկուած, ու, դեռ երէկ, դատի՜ տակ։

1922ին մամուլին — Հետեւողական մամուլին — մէջ միայն տօնուեցաւ Մայիս 28ը։ 1925ին զայն տօնեց մեր կուսակցական ու Համակիր զանգուածը։ Իսկ 1926ին՝ Հա՛յ ժողովուրդը՝ իր խոշոր ու մեծ մասով։ Ֆիլիպէն օրինակ — ու նաեւ՝ Վառնան, Աթէնքը, Փարիզն ու Մարսէյլը, Ռումանիան եւ ամերիկահայ գաղութը — երբեք այնքան Հանդիսաւոր տօնակատարութիւն չէ ունեցեր, քան՝ այս տարուան իր երեք օրերը, 11/24 Ապրիլ (Սգատօն, Ցարդանք Գաղափարին), 28 Մայիս (իրականացումը այդ գաղափարին), եւ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը (ուխտը՝ նոյն գաղափարի ամբողջական իրականացման ու պաշտպանումին)։

Այդ երեք օրերուն ալ, — ուր ես առիթը ունեցայ խօսելու, սրտի անօրինակ յուզումով մը բեմ ելայ։ Խուռներամ, յորդառատ ու ծարաւի՜ բազմութիւն մը, որ, չնչատ ու երկիւղած թէեւ, իր նայուածքին մէջ զօրաւոր ու անդիմադրելի պոռթկումը ունի Հայրենի կարօտէն բխող իր բողոքին։ Ուր ըղձանքն ու Հաւատքը կը բոնկին։ Կը զեղուն, կը զեղո՛ւն յորդահոս Հեղեղի մը պէս, նետելով քեզ նոր զոհաբերութիւններու եւ նոր յաղթանակներու Համոզումին մէջ։ Ու կը խօսիս։ Մտածումը կու գայ։ Կը Հոսի՜ քեզ երկարող նայուածքներէն։ Ու քու մէջ, ու քեզմով կը խօսի ամբո՛ղջ ժողովուրդը։

Այդ է Հ. Յ. Դաշնակցութեան խօսքը։

ՎԱՀՐԻՃ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ ՄԷՋ

(Թղթակցութիւն)

ՊՐԻՒՍԷԼ, 30 Յուն.

Ինչպէս ժամանակին մասնաւոր թղթակցութեամբ Հաղորդուեցաւ, վերջերս Պրիւսէլի մէջ տեղի ունեցան պելճիքահայ գաղութի Ներկայացուցչական Մարմնի ընտրութիւնները, Հիմնուելով գաղութի նոր կանոնագրի տրամադրութեանց վրայ, որ նախապէս վաւերացուած էին ընդհանուր ժողովին կողմէ։

Ընտրութեանց մասնակցեցան գաղութիս գրեթէ բոլոր Հայրենակիցները, այր թէ կին, որոնք կը լրացնէին կանոնագրին օրինական պայմանները։ Ընտրութեանց օրը անօրինակ ոգեւորութիւն մը կը տիրէր Հայ Ակումբին մէջ, ուր նմանը չտեսնուած բազմութիւն մը խռնուած էր։ Ամէն մարդ իր կարգին կը սպասէր իր քուէն ներկայացնելու Համար ընտրական յանձնախումբին անդամներուն։ Արդար ըլլալու Համար, պէտք է ըսել թէ՝ ընտրողական Յանձնախումբը, բաղկացած զանազան Հոսանքներու ներկայացուցիչներէն, կատարեալ անաչառութեամբ կատարեց իր պարտականութիւնը, առանց տեղի տալու ամենափոքր բողոքի կամ անՀամաձայնութեան։

Ընտրութեանց արդիւնքը ծանօթ է արդէն «Յառաջ»ի ընթերցողներուն։

Այս առթիւ կ'արժէ քանի մը խօսք ըսել գաղութի նոր կանոնագրի մասին։

Սոյն կանոնագիրը Հիմնուած է մեր Ազգային Սահմանադրական օրէնքներուն վրայ, անոնց տրամադրութիւնները պատշաճեցնելով տեղական պայմաններուն։ Բացի քանի մը աննշան թերութիւններէ, նոր կանոնագիրը իր ամբողջութեան մէջ նպատակայարմար է եւ կրնայ լաւագոյն ուղեցոյց մը ծառայել գաղութի վարչութեան՝ գլուխ Հանելու Համար իր դժուարին գործը եւ առաջ բերելու գաղութին մէջ բաղձացուած Համերաշխութիւնը։

Այդ կանոնագրին Համաձայն պելճիքահայ գաղութը կ'ունենայ իր Ներկայացուցչական Մարմինը (Երեսփոխան. ժողովը), որմէ կը բխի Գործադիր Մարմինը, որ միակ ներկայացուցիչն է գաղութին։ Ներկայացուցչական Մարմինը օրէնսդիր գերագոյն մարմինն է, Համարատու պելճիքահայ գաղութին եւ Համարատու կեդրոնական վարչութենէն։

Կեդրոնական վարչութիւնը ի Հարկին կ'ընտրէ զանազան Հոգաբարձութիւններ, եկեղեցական, գպրոցական եւ Աղքատախնամ եւ կը Հակակշռէ գաղութին մէջ անՀատական կամ Հաւաքական նախաձեռնութեամբ կազմուած ազգային Հաստատութիւններ եւ միութիւններ։

Մաղթենք որ նոր ընտրութիւններով բարւոք կացութիւն մը ստեղծուի Պրիւսէլի Հայութեան մէջ եւ միանգամ ընդ միշտ վերջ գտնեն գաղութին մէջ ատենէ մը ի վեր տիրող անՀամաձայնութիւններն ու երկպառակութիւնները։

Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ՝ Ներկայացուցչական Մարմինը տոգորուած լաւագոյն զգացումներով եւ Համերաշխական ոգիով, որոշած է կեդրոնական վարչութեան Համար ընտրել բոլորովին չէզոք Հայրենակիցներ, որոնք կը վայելեն ամբողջ գաղութին վստահութիւնը։

Այս պարագան մխիթարական է եւ կրնայ բարեգուշակ նշան մը նկատուիլ ապագայ Համերաշխութեան Համար, որուն այնքան պէտք ունի պելճիքայի գաղութը։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԱՆԼՈՒԾԵԼԻ ՊԱՏՈՒՀԱՍ ՄԸ

ՔԱՂՑԿԵՂԸ

Բժշկական աշխարհին ամենամեծ հոգն է, նորէն, քաղցկեղ (քանսէր) կոչուած պատուհասը։

Այս ահաւոր հիւանդութեան պատճառները յայտնի չեն եւ, հետեւաբար, մինչեւ այսօր առաջարկուած դարմաններն ալ՝ անկատար կը մնան։ Ամէն տեղ, նոր թէ հին աշխարհի մէջ, համաժողովներ, հիւանդութեան դէմ պայքարը սաստկացնելու նպատակով հաստատուած կեդրոններ, այս խիստ կնճռոտ խնդիրը ուսումնասիրելու եւ օգտակար խուզարկութիւններ կատարելու համար բացուած հաստատութիւնները, տարեկան մօտաւորապէս կէս միլիոն զոհեր փրկելու համար ձեռք առնուած հանրօգուտ բոլոր միջոցները, ցարդ հազիւ թէ քանի մը երկրորդական կէտերու լուսաբանութեան ծառայած են։ Եւ, հակառակ այսքան ճիգերու, ծախսուած միլիոններուն եւ քանսէրը X. ճառագայթներով դարմանելու համար գիտնականներու կորուստին, դժբախտաբար խնդրին կենսական մասը դեռ գաղտնիք կը մնայ։

Դեռ անցեալ Սեպտեմբերին, Նիւ Եորքի մօտ հրաւիրուեցան քաղցկեղի նշանաւոր մասնագէտներն ու փրոֆէսէօրները։ Այս միջազգային ցոյցին Եւրոպան անտարբեր չէր կրնար մնալ, ուստի մասնակցեցաւ իր տասներկու ընտրեալ փրոֆէսէօր եւ մասնագէտներով։ Այս ժողովին մէջ ալ հաստատուեցաւ թէ քաղցկեղը տարափոխիկ հիւանդութիւն չէ, եւ ոչ ալ՝ ժառանգական։

Ժողովին մէջ քացկեղին էութեան, ծագման եւ դարմաններուն մասին շատ կարեւոր տեղեկագիրներ կարդացուեցան։ Առանց զբաղելու դարմանաբանութեամբ, ինչ որ կանխահաս է, մենք պիտի ջանանք, զուտ անմասնագիտական տեսակէտով՝ բնոյթի եւ ծագումի մասին քանի մը ծանօթութիւններ տալ։

Քանսէրը ուռոյցի (tumeurs) տեսակ մըն է։ Եւ քանի որ հիւանդութեան ծագումը ու պատճառները յայտնի չեն, բացատրութիւնն ալ եթէ ոչ անկարելի, անշուշտ անկատար պիտի ըլլայ։

Տարիներու ընթացքին, ուռոյցը զանազան կերպով բացատրուած է։ Առանց մասնագիտական խորութիւններու մէջ մտնելու, ընդունինք որ ուռոյցը նորակազմ բջջակոյտերէ կը բաղկանայ եւ առանց կուգայ անոնց բորբոքումէ։ Ուրեմն ուռոյցը կազմող տարրերը մեր կազմին բնական տարրերն են։

Այսպէս ուռոյցը արդիւնքն է բազմանալուն այն հիւսուածանիւթին, որմէ կազմուած է ինք։ Ինչպէս սկիզբները կը կարծուէր, ամէն տեսակ ուռոյց մէկ տարրէ, այսինքն միայն շաղկապական հիւսուածանիւթէ առաջ չի գար։ Օրինակ, վերնամաշկային ուռոյցը, որ բուն իսկ քանսէր կոչուածն է, միշտ վերնամաշկային բջիջներէ առաջ կու գայ։ Այս բջիջները մանաւանդ վատ ուռոյցներուն մէջ միշտ սաղմնային վիճակ կը ներկայացնեն, ինչ որ ցոյց կու տայ թէ աճման մէջ կը գտնուին։ Այս տեսակ ուռոյցները որոնց մէջ կը մտնեն երկու տեսակ քաղցկեղներ (Սարքոմ եւ Էփիթելիոմ) շատ շուտ կ'աճին։ Անոնց բջիջները ուղղակի կամ անուղղակի կը բազմանան եւ կոյտեր առաջ կը բերեն։ Քաղցկեղի բջիջներուն մէջ, մանրադիտակի տակ, կը հանդիպինք բջիջածնական ձեւերուն (Karyokinése), երեւոյթ մը որ ցոյց կու տայ թէ անուղղակի ծլարձակութեան եւ բազմածնութեան մէջ են։

Քաղցկեղները շուտ կը մեծնան։ Ոմանք տարիներով անշարժ մնալէ յետոյ, յանկարծ կը սկսին աճիլ, այնպէս մը որ բորբոքումի պատճառ կ'ըլլան այն հիւսուածանիւթին, ուր արշաւած են։ Այդ արշաւանքին ոչ մէկ հիւսուածանիւթ չի կրնար դիմադրել։ Ոսկորն իսկ կ'ազդուի։ Ասոնց չար ուռոյց անունը կը տրուի։ Կան ուրիշ ուռոյցներ, որոնք խիստ դանդաղօրէն կ'աճին եւ որոշ ձեւ ու մեծութիւն մը ստանալէ յետոյ, անշարժ կը մնան եւ միշտ նեարդեայ պատեանի մը մէջ կը փաթթուին։ Այս պատեանը կը ծածկէ ուռոյցը շրջապատող հիւսուածանիւթին բորբոքումէն։ Այս տեսակներուն ալ բարի անփաս ուռոյց անունը կը տրուի։ Ֆիպրոմ, լիպոմ, միքսոմ եւն. ուռոյցները այս կարգէն են։

Չար ուռոյցներէն միայն Սարքոմները որոշ ձեւ մը կ'ունենան։ Գալով Էփիթելիոմներուն, որոշ ձեւ մը չունին։ Այլ աւելի կը ճիւղաւորուին դէպի շրջագծող հիւսուածանիւթին խոռոչները ճանկի մագիլներու ձեւով, այս պատճառաւ նմանցուած է խեցգետնի։

Քաղցկեղները ընդհանրապէս կեղուորումի ենթակայ են, պարզ վէրքի երեւոյթ կ'ունենան եւ այն ատեն պզտիկ պատճառով մը կ'արիւնին։ Ստամոքսի քաղցկեղները այսպէս են, եւ ատկէ առաջ կու գայ արիւնափոխումը։

Քաղցկեղները միեւնոյն տեղը երկար չեն մնար, այլ ամբողջ մարմինին մէջ կը տարածուին։ Այնպէս որ երբ ուռոյցը կազմուի, շուտ մը մօտի հիւսուածանիւթին մէջ կ'անցնի։ Սարքոմի բջիջները ուղղակի արեան երակներու, իսկ Էփիթելիոմի բջիջները աւշային երակներու միջոցաւ արեան կը խառնուին եւ կը տարածուին հեռաւոր անդամներու մէջ, ուր երկրորդական կորիզներ առաջ կը բերեն։ Այս կէտը շատ կարեւոր է դարմանողին համար։ Հիւանդութիւնը չընդհանրացած՝ պէտք է արագօրէն ճանչնալ եւ տեղին վրայ դարմանել։ Սաանկով ախտադարձ տեղի չունենար։

Ըսինք թէ Էփիթելիոմներու բջիջները աւշային երակներու միջոցաւ արեան կը խառնուին։ Այդ ընթացքին բջիջները շատ մը աւշային խաղճմունք (ganglions lymphatiques)ներու կը հանդիպին, որոնք բջիջներուն յառաջխաղացման արգելք ըլլալ կը ջանան, եւ հակազդեցութեան հետեւանքով կը մեծնան։

Քանսէր ունեցողները անարիւնութիւն ցոյց կու տան։ Նշաններն են արեան ճերմակ գնդիկներուն բազմանալը, արեան էմօկլօպինին նուազումը, ազօթի միզում, փորոտային հոսում, ջրունեց եւ երակատապ։ Հիւանդները մասնաւոր կերպարանք մը կը ստանան։ Քանսէր ունեցողները շուներն ալ նիհար, աչքերը փոսացած եւ ընդհանրապէս ջրդողութիւն կ'ունենան։ Այնպէս կը կարծուի թէ այս անարիւնութիւնը քաղցկեղին պատրաստած թոյներէն առաջ կու գայ, որովհետեւ քանսէրին հիւթը եթէ ճագարի ներարկուի, կենդանին կը մեռնի։

Քաղցկեղի ծագման մասին մինչեւ այժմ շատ մը պատճառներ ցոյց տրուած են, սակայն ասոնց ամէն մէկը բացարձակ պարագաներու վրայ հիմնուած է, ենթադրաբար։ Այսպէս ոմանք քաղցկեղին ծագումը կը վերագրեն շատ միս ուտելուն եւ ոմանք ալ շատ ձուկ ուտելուն, ուրիշներ՝ ծխելուն։ Դեռ կան ալ որ տարիքը եւ սեռը կ'ամբաստանեն։ Համաձայն այդ անձերուն, քաղցկեղը ընդհանրապէս չափահասներու եւ իգական սեռին մէջ կը պատահի։ Վերջապէս եղած են հեղինակներ որոնք քաղցկեղին ծագումը մանրէի վերագրած են։ Բայց մինչեւ այսօր կատարուած փորձերը դրական ոեւէ արդիւնք չեն տուած։ Նոյնիսկ վերջին տարիներուն մակաբուծական տեսութիւնն ալ, որ իրականութեան աւելի մօտ կը կարծուէր, շատ մը փորձերէ յետոյ՝ ի դերեւ ելաւ։ Քաղցկեղի բջիջներուն մէջ տեսնուած քօքսիտները ուրիշ բան չէին, եթէ ոչ բջիջներուն արտադրանքը։

Վերջապէս, ինչպէս ամենավերջին աշխատութիւններով ալ կը հաստատուի, քաղցկեղի փոխանցիկ հիւանդութիւններու նման դուրսէն եկած ոեւէ կենդանի ազդակի (մանրէ կամ մակաբոյծ) արդիւնք չէ ոչ ալ անտեսանելի (ֆիլթրա-վիրուս) էակներու գործը։ Այսօր այնպէս կը կարծուի թէ քաղցկեղը ուղղակի բջիջներու հիւանդութիւն մըն է եւ անոնց ներքին կեանքին խանգարումէն առաջ կու գայ։

ՓՐՈՖ. Ա. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ՖԷՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԸ

Որքան ատեն որ Թուրքիոյ արեւոտ ֆէսերը կը պատրաստուէին Փրակայի գործարաններուն մէջ, Չեխերը հասոյթի մեծ աղբիւր մը ունէին։ Երբ Թուրքերը նետեցին իրենց ֆէսերը, չեխ գործարանները անգործութեան դատապարտուեցան։ Փիսէքին գործարանը 400 գործաւոր արձակեց վերջերս, ուրիշ մը կրճատեց աշխատութեան ժամերը։

Ադամանդի արտադրութիւն. — Պելժ աշխարհագրական արքայական ընկերութիւնը հաշուած է մինչեւ այժմ արտադրուած ադամանդներու քանակը, գումարելով ամենափոքր շողակները, փայլակները։ Հարաւային Ափրիկէն, ամենահարուստ երկիրը ադամանդի, տուած է 40 տարուան մէջ 34 հազար քիլօ ադամանդ, Հնդկաստանը 2 հազար քիլօ։

ԹԱՏՐՈՆ

"ՕԹԷLLO"

(ԿՈՍՏԱՆԴԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄ

Օթէլլօ՝ դասական այն շահկերտներէն է, որոնք հիննան՝ կ'անուշնան ու կը կ զանոնք ժողովուրդին համ բայց կը տարադնեն դերասան սաւեղծագործ ճիգը, որովհետ ճաշակը՝ որ նախընթաց նե յացումներու ընթացքին, ժ վարդը կազմած է, բաղդատ թեան հակակշռին կ'ենթ արուեստագէտին իւրաքանչ քայլը ու նորութեան չի հ գուրժեր, եթէ չընդգուի յայտ թեան մը հմայքով։

Բայց, հերոսներու ժողովր կան ըմբռնումը՝ իր անկայուն թելադրելի բնոյթով իսկ, այդ ըմբռնողութեան զոհացու վիճելի չափանիշ մը միայն նման տալ՝ արուեստագէտին մական տարողութեան։

Իսկ հոն՝ ուր դերակատար երկին հետ սերտ մտերմութ մը պիտի ուզէր քաղել իր ուեստին եւ արտայայտութ ուժը, Շէյքսփիր յաճախ լրբծի. ան չի բացատրեր իր բոսը, այլ հանելուկի մը պէս րուն լուծումը կ'ուշանայ, կը յայտնէ անակնկալօրէն, քերու և դրութիւններու թնճ մը տակ։ Անակնկալ այդ յայ նութիւնը բռնելու համար, բատանին պէտք է Շէյքսփի մաքին հաւասար հոգի։

Կոստանեանի Օթէլլօն՝ տա ւորիչ, բայց ո՛չ ամբողջ խառնուած ընդօրինակում մը ան դպրոցէն, որ երբ խորհր նշան անտաշ վայրագութե մը, կարմիր սիրտ մը կը նակէ սեւով։ Առաջին խօսք իսկ, ան պիտի պոռայ, մին որ ձայնը խեղդուի կոկորդ մէջ, երբ պէտքը զգայ կալու։

Կոստանեանի զրոյցը՝ եռ դուն է, շեշտ եւ ուժ կուտ խօսքին, լարած կը պահէ կնդրին ուշադրութիւնը, բայց տար առաջին արարներու թէլլօն, արժանաւոր զօրակ որ չարքաշ կեանքի մը մար բաներուն մէջ սորված է ափրիկեցիի տաք սիրտ մը, բահարը՝ որ գիտէ պարտակ նութեան կոչին հանդարտօ զոհել՝ վայելքի իր կարօտն

Կոստանեանի Օթէլլօն իր առաջին քայլէն իսկ, կը զգա անօթի կիրքերու զոհ մը փնտռէ։

Օթէլլօ՝ քաղաքակրթ վայրենին է, որուն մէջ կրկ եսերու — գիտակցութեան բնազդական կոպտութեան բախումը, կը ստեղծէ զուգ տաղութիւն մը, մաղձոտ կութիւն մը, որ սակայն, բովին չեն կուրացներ հերո դատողութիւնը. որովհետեւ ընէ նախանձոտ նկարագիր ան, ինչպէս կը կարծուի սարակ։ Սատանալէ յետոյ ժիչ հարուածը, ան իր նուածքին կը քաղէ ո՛չ թէ մոլեգին նախանձ մը, այլ յուզումներու, որ եւ է կրքի ուժը. պիտի կուլի, սիրէ ատէ, կամ հրճուի ու տխրի սաստկօրէն։ Տարէց տղայ է, որ առաջին առթիւ իսկ տունէն ներս չի մացներ բային կատարութիւն մը, ամէն մարդու պէս, որքան բարձրանայ ու հեռանայ իր նարհ ծագումէն, կը մնայ իր ներքին ճակատագրին։

Կոստանեանի Օթէլլօն խանձոտ ծնած է. Տեզդեմ մասին վստահութեան իր ւաստիքները, կեղծ կը հնչե բերնին մէջ. ու հերքումի անկեղծ որոնումով չէ որ տրամադրանէ իր կասկածը։ միտ ու դիւրահաւան՝ տկար է, որ Եակօի ցանցին տակ գարի անհանդարտ ու աչքեր կը պատցնէ եւ ինքն լրիւ կը յայտնէ միայն դութեան պոռթկումներու Կասկածի առաջին յ մինչեւ խոր համոզում, մէկ կը ճանչնայ ան, միօրինակ սուր, ու վարանումէն կրքի վճռականութիւնը։

արբերական նահանգներու, ա-
նց տեղ տալու ներքին պայ-
արի մը փոփոխական տատա-
ումներուն, անոր հոգին անընդ-
ատ կը մագլցի ոճիրի արահետը
առալով ու մռնչելով։

* * *

Կոստանեանի շուրջ հաւաք-
ուած՝ Մարութեանի, Սարեանի
ազարեանի, Նաւասարդեանի
կէս դերասանները՝ պիտի կրնա-
ն ուժեղ ամբողջութիւն մը
ատկերել։ Բայց գլխաւոր դե-
րու անյարմար ու գրեթէ պա-
ահական դասաւորում մը՝ Կոս-
անեանը մեկուսացուց եղերա-
ն իր ոգեւորումին մէջ։

Նշանեանը՝ ամէն թուղթի վը-
այ իր անունը արձանագրելու
արմաջէն մղուած, այս անգամ
լ վերցուցեր էր Եակօի դերը,
որ բեմական ցամաք եւ անկեն-
ան յղացում մըն է եւ ամենէն
առաջ դերակատարէն կը պա-
անջէ կազմի եւ դէմքի, ձայնի
ւ շեշտի մանաւանդ ընախօսա-
ն յատկութիւններ, ինչ որ կը
ակսին Նշանեանի։

Իսկ Տիկին Կոստանեան հա-
առակ սերտուած ու բնական
րուեստի մը, չէր կրնար ան-
ուշտ լրիւ արտայայտել Տէզտէ-
մոնան, որուն հոգեկան անմե-
ղութիւնը պէտք է շեշտուի ու
րսեւորի մանկունակ դէմքի մը
արմութեամբ։

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴՐԱԽՏԻՆ ՄԷՋ

ԲԱԳՈՒԻ ԲԱՆՒՈՐՆԵՐԸ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ՀԻՒԱՆԴ

Անցեալ տարուան ընթացքին 518 բանուոր քննութեան են-թարկուելով, տեսնուած է որ 458ը առողջ են, 2060ը՝ հի-անդ։ Այս վերջիններուն հարիւ-րին 58,5ը վարակուած է զանա-զան հիւանդութեամբ, հարիւրին 8,3ը (644 հոգի) թոքախտով, հարիւրին 17,1ը՝ անարիւնու-թեամբ, 17,5ը՝ ճահճատեն-դով, 7,8ը՝ ջղային, 8,8ը՝ աչքի հի-անդութիւններով, մնացածները տարբեր ախտերով։ Բանուորներուն մէջ կան ալ, որոնք կասկածելի են թոքախտով, եւ եթէ նկատի ու-նենանք որ անարիւններն ալ որս են թոքախտի, այն ատեն թոքախտի համեմատութիւնը կը բարձրա-նայ 23ի։ Քննութեան առնուած 43 բանուոր աղջիկներէն 92ը հի-անդութեամբ վարակուած են։

Հանքագործ բանուորներուն մեծ մասը թոքախտաւոր է։ Այս կարգի բանուորներէն 1864ին մէջ հիւանդ են 1060ը, մետաղագործ բանուորներէն 261ին մէջ՝ 157ը, ուրիշ աշխատաւորներէն 306ին մէջ՝ 226ը, ժանածագործ բան-ուորներէն 150ին մէջ՝ հարիւրին 7ը։

ՈՒՍՄԱՆ ՎՃԱՐ

Սկզբունքով պոլշեւիկները կը քարոզեն՝ ձրի եւ պարտադիր ու-սում։ Գործնականին մէջ տեսէք, թէ ինչ ձեւ ստացած է այդ քա-րոզը։ «Փրավտա»յի 26 Յունուար համարին մէջ հրատարակուած է Համգործկոմի Նախագահութեան Յունուար 24ի որոշումը դպրոցա-կան եւ դաստիարակչական հիմ-նարկութիւններու աշակերտներէն եւ ուսանողներէն գանձուելիք ուսման վճարի մասին։ Այդ ո-րոշման համաձայն, զգալի չափով բարձրացուած է ուսման վճարը։ Այսպէս, այն բանուորներն ու պաշտօնեաները, որոնք 101—150 րուբլի ռոճիկ կը ստանան, պէտք է իրենց զաւակներուն համար ուս-ման վճար տան՝ բարձրագոյն դպրոցներուն մէջ հարիւրին 3, երկրորդական վարժարաններու՝ հարիւրին 1,5, առաջին աստիճա-նի դպրոցներու՝ հարիւրին 1։ Աւե-լի ստացողները պիտի վճարեն ամ-սական՝ 3,5—5 առհարիւր։ Գիւ-ղացիները պէտք է վճարեն հա-մալսարանի համար այնքան, ինչ-քան կուտան պետական տուրք, իսկ նախնական դպրոցի համար՝ կէսը։ Արհեստաւորները՝ իրենց վճարած տուրքի մէկ ու կէսը։ Ա-զատ զբաղումի տէր մարդիկ՝ ի-րենց վճարած տուրքի մէկ ու կէ-սը։ Մնացածները՝ վճարած տուրքի կրկինը...

Այսօր ալ կ'ըսեն «շինարարու-թիւն լուսաւորութեան ճակատի վրայ»։

ՀԱՅ ՈՒՆԵՒՈՐԻ ՄԸ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Թիֆլիսի մէջ, Ռուսթավելիի փողոցին վրայ Նաւթի հօրերու տէր Տէր-Մարգարեանի տունը նո-րոգելու պահուն, գործաւորները գաղտնի պահարանի մը մէջ կը գտնեն մեծ քանակութեամբ ար-ժէքաւոր իրեր, զորս կը գրաւէ կառավարութիւնը։ Այդ առար-կաներուն մէջ կը գտնուէին Սէվ-րի յախճապակիով անօթներ, հա-յելիներ՝ սաքսոնական հիանալի շրջանակով, ֆրանսական յախճա-պակեայ ճաշի սպաս՝ հարիւր հո-գիի համար, վենետիկեան թանկա-գին իրեր եւն.։

Թիֆլիսահայ հարուստը, Վրաստանի կարմրելէն յետոյ, փախած էր եւ կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի փարիզ։

ՄԵՆԱՇՆՈ՞ՐՀ ԹԷ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑԱԿԱՆ

Բագուի «կոմունիստ»ը հա-մագործակցական (քօօփէրաթիվ) խանութներուն գործունէութեան պատկերը քննելով, չի կրնար հաս-կնալ թէ այդ խանութները մե-նատիրութեա՞ն կը ծառայեն թէ համագործակցական շահերու։

Անցեալ տարի առաջին ե-ռամսեակին, պետական մարմին-ներուն ծախուած է ապրանքնե-րուն 46—47 առ հարիւրը, հա-մագործակցականի անդամներու՝ 18,41 առ հարիւրը, մասնաւոր անձերու՝ 35,41 առ հարիւրը։ Եր-կրորդ եռամսեակին, պետական մարմիններուն ծախուած է ապ-րանքներուն 52,82 առ հարիւրը, համագործակցականի անդամնե-րուն՝ 11,36 առ հարիւրը, մաս-նաւոր անձերու՝ 35,82 առ հա-րիւր։ Աւելի հետաքրքիր են թէ-յին ու շաքարին վաճառման թի-ւերը։ Պետական մարմիններուն ծախուած է 9837 րուբլի 79 կո-պէկի, համագործակցականի ան-դամներուն՝ 72,392 րուբլի 31 կո-պէկի, իսկ մասնաւոր անձերու՝ 193,298 րուբլի 73 կոպէկի։

Դեռ աւելին։ Մասնաւոր ան-ձերու ծախուած են ամէնէն հազուագիւտ ապրանքները՝ շա՜տ աժան, նոյնիսկ համագործակցա-կանին գինէն աւելի վար արժէքով։

ՈԳԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻՒ ԴԷՄ

Բագուի մէջ առողջապահա-կան ընդհանուր ժողով մը գու-մարուած է եւ որոշուած է որ տօ-նական եւ հանգիստի օրերը ար-գիլուի վաճառել ոգելից ըմպելի։ Ճաշարաններու մէջ ոգելից ըմպե-լի պիտի տրուի մինչեւ իրիկուան ժամը 10։ Իսկ 5րդ. կարգի ճա-շարաններու մէջ՝ մինչեւ ժամը 12։ Օղեվաճառները տօնական եւ հանգիստի օրերը պիտի փակեն ի-րենց խանութը։ Ըմպելիները պիտի ծախեն առտուան 9էն մինչեւ ի-րիկուան ժամը 7։

ՀՆՈՒԹԻՒՆԵՐ ՍԻՆՈՊԻ ՄԷՋ

Սինոպի մէջ, «աւազուտ» կոչուած գետնին վրայ լուցկիի գործարան մը շինուած պահուն, գտնուած են հնարժէք պատմա-կան առարկաներ։

Կը կարծուի թէ «աւազուտ» կոչուած գետինը կը համապա-տասխանէ պատմական հին ցեղե-րու գերեզմաննոցին։ Պեղելով ա-ւազուտը, թուրք գործաւորները երեւան հանած են դամբաններ, որոնք շինուած են աղիւսով։ Այդ դամբաններուն մէջ եւ շուրջը գտնուած են բազմաթիւ անօթ-ներ եւ արձանիկներ։ Մետաղեայ անօթները աւելի քիչ են, քան անոնք որ հողէ շինուած են։ Ամէնը կը հաշուուի հազար կտոր, սա-կայն երկու հարիւր կտորը միայն ներկայանալի վիճակի մէջ։ Այս վերջինները ղրկուած են Էնկիւ-րիի թանգարանը։ Անօթներուն կոթերը գլխու ձեւ ունին։

Նոյն «աւազուտ»ին պեղում-ներուն ընթացքին երեւան հան-ուած է հռոմէական շրջանէն մեհեան մը, որ խճանկարներով զարդարուած է եւ ուղղանկիւն ձեւ մը ունի, կը գտնուի հռո-մէական ջրմուղներուն բերանը։ Մեհեանին տակէն գտնուած են մարդկային կմախքներ, հռո-մէական դրամներ եւ երկու շիշեր։ Դրամները ժանգոտած են, այնպէս որ կարելի չէ եղած կար-դալ գիրերը։ Կմախքները կը գտնուին ջուրի խողովակներուն մօտ, եւ թուրք հնախօսը կարծեր է որ անոնք ոսկորներն են այն բանուորներուն, որոնք ջրմուղնե-րու շինութեան պահուն մեռեր ու թաղուեր են։ Աժաննոց թուրք հնախօսը պէտք է գիտնայ որ բոլոր մեհեանները ջուրի գաղտնի երակներ ունէին, սրբանալու հա-մար, ինչպէս նաեւ դամբաններ՝ մեռած քուրմերուն համար։ Խճանկարները կը ներկայացնեն արեւելատիպ ոճ մը եւ երկրաչա-փական զարդարանքներ։

Գտնուած են նաեւ երկու թան-կագին քարեր։ Մէկը Դորիական ճարտարապետական ոճով գերեզ-մանաքար մըն է եւ կը ներկա-յացնէ սիւնի մը խոյակը, որուն տրուած է առիւծի մը ձեւը։ Ա-ռիւծին գլուխը կոտրած է։ Միւսը կը թուի թէ Միհրդատ Պոնտա-ցիի պալատին արտաքին զարդա-րանքներէն կտոր մըն է։

ՓԱՐԻԶԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միու-թիւնը մեզի ղրկած է իր տարե-կան հաշուեկշիռը (1 Օգոս-1925-31 Յուլիս 1926), զոր կը ներ-կայացնենք ամփոփ։

Միութիւնը ունի երեք մաս-նաճիւղ, ա) Որբերու Օգնութեան Մասնաճիւղին տարեկան ընդհ. հասոյթը կը հասնի 126877 ֆր. 60 ս.ի։ Ելք՝ 109775 ֆր. 25 ս.։ Հայաստանի շարժանկարին հասոյթը, 10428 ֆր. 90, յանձ-նուած է պատուիրակներուն։ Թահրա պէյի ներկայացման հասոյթը 17140 ֆր.ը հինգ հա-ւասար մասով բաժնուած է Հօկին, Փարիզի Ազգատախնա-մին, Կաթող. Պատուիրակու-թեան եւ Հայ Կարմիր Խաչին։ Աթէնքի վարժարանին որբերուն ղրկուած է 500 ֆր., Փաթրասի մէջ բացուած Տիկնանցի որբա-նոցին, ուր 85 աշակերտներ ձրիաբար կ'ուսանին, ղրկուած է 15000 ֆր.։ Մարսիլիոյ Դպրո-ցասէր Տիկնանց վարժարանին տրուած է 7000 ֆր.։ Փարիզի եւ արուարձաններու գիշերօթիկ վարժարաններու մէջ կրթուող (քսան մանչ եւ 13 աղջիկ) 33 անչափահաս որբերուն հա-մար ծախսուած է 51950 ֆր.։ (Հայ որբերը միշտ առաջնու-թիւն շահած են իրենց ֆրան-սացի դասընկերներուն մէջ)։ «Փարիզահայ Տուն»ի շինու-թեան համար հանգանակած է 97250 ֆր., որուն 77250ը միայն գանձած է դեռ, եւ չէ անցուած ներկայ հաշուեկշիռին մէջ։ Նոյն նպատակին համար Միութիւնը յատկացուցած է 50,000 ֆր., որ նոյնպէս ներ-կայ հաշուեկշիռին մէջ չէ մըտ-ցուած։ Այս գումարները հան-գանակութեան փակումէն վերջ անմիջապէս պիտի ղրկուին Հա-յաստան։ Այս մասնաճիւղը ունի պատրաստ դրամ 79926 ֆր. 05 ս. եւ արժեթուղթ՝ 102723։

(բ Ուսանող. Օգնութեան Մաս-նաճիւղին տարեկան ընդհ. հա-սոյթն է 71198 ֆր. 40 ս.։ Ելք՝ 31843 ֆր.։ Փարիզի Հայ Ուս. Միութեան յատկացուած է 28260 ֆր., Նանսիի ուսանող-ներուն՝ 1000 ֆր., Մօնփէլիէի ուսանողներուն՝ 600 ֆր., ուրիշ ուսանողներու՝ 1500 ֆր.։ Այս մասնաճիւղը ունի պատրաստ դրամ 48880 ֆր. 95 ս.։

գ) Հայաստանի Կ. Խաչի Օգն. Մասնաճիւղին տարեկան ընդհ. մուտքն է 56693 ֆր. 75 ս., որ կազմուած է տարեվճարներէ (2670), ծախուած գիրքերէ (242), Հ. Կ. Խաչի նախագահ բժ. Կամսարականի ձեռքով (4970), պարահանդէսի հասոյթէ (29813. 25) Կ. Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդ. օրացոյցներու հասոյ-թէն (3388) եւ զանազան նուէր-ներէ։ Ելք՝ 51473 ֆր. 35 ս.։ Միութիւնը ղրկած է Հայաստա-նի Արփա գիւղին հիւանդանո-ցին քինինի համար 1925ին 9938 ֆր. 20 ս., եւ 1926ին 5725 ֆր. 40 ս., Սանթօնինի համար՝ 8330 ֆր.։

1926ի երկրորդ կիսամեակի ընթացքին, միեւնոյն հիւանդա-նոցին ղրկուած է քինին, էմէթին եւ պիսմութ, որոնց հաշուեցու-ցակը դեռ պատրաստ չէ։ Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին ղրկած է 3388 ֆր.։ Բժ. Կամսարականի յանձնարարութեամբ շինուած են Հ. Կ. Խաչի շքանշաններ, որոնց համար ծախսուած է 4825 ֆր., Հ. Կ. Խաչի տեղեկագրի տպագր. ծախք՝ 1668 ֆր. 45 ս. եւ ա-ռողջ. գրքոյկներու տպագր. ծախք 4500 ֆր., Փարիզի բու-ժարանին ծախք՝ 10613 ֆր. 05 ս.։ Բուժարանը ունի վճարեալ դե-ղագործ մը։ 2000 հիւանդնե-րու բժշկական օգնութենէ զատ ըրած է նաեւ սնունդի ծախքեր։ Մասնաճիւղը ունի պատրաստ դրամ 5881 ֆր. 45 ս.։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մասնագէտ գողերը.— Երկու-շաբթի առաւօտ, Պուրժուա բոյ-րերու գործարանին տէրը, Պ. Վէրթէյմէ, երբ գրասենեակ մտաւ, տեսաւ որ դրամարկղին փորը ճեղքած են, եւ մօտ 80 հազար ֆր.ի պարունակութիւնը աւլած էին գողերը։ Յայտնի է որ գողերը շատ մօտէն տեղե-կութիւն ունէին գրասենեակին տեղագրութեան մասին։ Որով-հետեւ անոնք փորած են այն պատը, որ դիւրութեամբ կրնար զիրենք իջեցնել ներքնայարկը։ Երկաթ ուսող սղոցով մը կտրե-լէ յետոյ պատին երկաթեայ վանդակը, անոնք գտած են դրամարկղը եւ պարպած։

Երկրագունտին փորին մէջ.— Մինչեւ հիմա չկար հանքահոր մը, որուն խորութիւնը 2360 մէթրէն աւելի ըլլար։ Քալիֆօր-նիոյ մէջ, սակայն, փորած են հոր մը, որուն խորութիւնը կը հասնի 2440 մէթրի։ Հորին յա-տակը տաքութեան աստիճանա-չափն է 100։

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՇԻՐԱԿԻ ՋՈՀԵՐՈՒՆ

(„ՅԱՌԱՋ"Ի ՄԻՋՈՑԱՒ)

Գարակէօզեան Յոմէն Գետնախնձորի մը աճուրդէն Պ. Նուպար Դաւիթեանի ձեռքով (Բ. անգամ)	407.50
Լա Վիլ Օ Տամէն Ա. Պետրոսեան (որբ)	10.—
	417.50
Յունվ. 30ի գումարը	4890.25
Գումար	5307.75
Եւ մէկ օգերլին Դեկտ. 31ին փակուած հաշիւը	65963.55
Ընդհ. գումար	71271.30

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈՂՈՔԵԼՈՎ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՆՔ

Կարդալով Երեւան թերթի 190րդ թիւին մէջ Մարսէյլի Հօկի բողոքող անդամներու դէմ հիւսուած անորակելի զրպար-տութիւնը, ստորագրեալներս՝ իրազեկ եւ ականատես՝ եղած գայթակղութեան, հարց կու-տանք Երեւանի թղթակցին թէ՝

1.— Վարչութեան ատենա-պետ Գույումճեանը չէր պար Մօնիւմանթալի ժողովին եկող Հօկի հնչակեան անդամները ժո-ղովի սկզբնաւորութեան իսկ ու-տիկաններուն յանձնողը։

2.— Վարչութիւնը եթէ ան-մեղ էր, ինչո՞ւ չորս ամիսէ ի վեր ժողով չէր գումարեր եւ «Լիազոր» Զուբար, միայն վարչու-թիւնը լսելով չէ՞ որ, 11 Յուն. 927 շրջաբերականով 37 պար-տաճանաչ անդամներ չէզոքուած կը յայտարարէր։

Արդ, չկարողանալով հան-դուրժել Մարսէյլի Հօկի մաս-նաճիւղի վարչութեան 6 ամիս-ներէ ի վեր ցոյց տուած յամառ եւ քանդիչ գործելակերպին եւ նկատելով մանաւանդ, որ գոր-ծը ծայրայեղութեան տանելով մասնութեան դերն ալ կատա-րած է, բողոքելով կը հրաժա-ժարինք Մարսիլիոյ Նախած Հօկէն։

Քերովբէ Չէրչեան, Նշան Տէր Զաքարեան, Գրիգոր Յակոբեան, Սեդրակ Հարօեան, Մկրտիչ Քէ-լէպէկեան, Լեւոն Պալօեան, Լ. Շահպազեան, Օննիկ Դանիէլեան, Գէորգ Պէրպէրեան, Թօնոց Ներ-սէսեան, Հռիփսիմէ Տէր Մերկէր-եան, Արտաշէս Սագալեան, Յա-կոբ Ճափէրեան, Յովհաննէս Տէր Մէրկէրեան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԲԱՆՒՈՐԸ

(ԺԻՆ ԶՐՈՅՑ)

—Այս փոքրիկը անոր նման է, սիրեմ զինքը եղբօրս տեղ, քը-լ մը պէս ու դուն զիս պոռնիկ անուանես։ Ալ քեզի հետ չեմ ար Պալմիրա։ Թող զիս ազատ։ այդ տղեկն ալ քեզի ըլլայ։ կ'ուզեմ դառնալ Սիդօ։ Թող ս այլեւս։

Ամճադամ ուրախութենէն կը ղար ու այդ սագայէլը լալ կ'ու ուրախութենէն եւ անշնորհ ափկութեամբ մը մօտենալով նի, սկսաւ լալագին խօսիլ.

—Ներողութիւն, իմ թագուհի իդօննա, ներողութիւն։ Սէրս իր րսկէ հօսանքով զիս մտածումի ալ ճամբաններուն վրայ նետեց։ դուն չես դառնար։ Կուգաս ալմիրա։ Ես բարի եմ, միայն ցնո-րած։ Ներէ՛, ինծի։ Սիրէ այդ փոք-րիկը, քանի որ նման է ան քու եղբօրդ։ Ներէ ինծի Սիդօննա։ Սի-րոյս սաստկութիւնն է որ զիս սը-խալեցուց։ Օ՜ եթէ գիտնայիր թէ ինչպէս կը սիրեմ քեզ։ Ասիկա սէր մը չէ, կիրք մը չէ, հրդեհ մըն է որ երթալով կը մեծնայ, տանջանքնե-րու շարք մըն է որ երթալով կ'ա-ւելնայ. ասիկա դժոխքի եւ դրախ-տի զուգաւորութիւնն է հոգիիս մէջ, զոր զիս ո՛չ կը մեռցնէ եւ ո՛չ կ'ապրեցնէ։ Կատաղութիւն, նա-խանձ, ոճրագործութիւն, խենթու-թիւն, կրակ, զարհուրելի կրակ... Օ՜ Սիդօննա, ներէ ինծի...

Իր ձեռքը սեղմեցի կէս հաշ-տութեամբ մը ու յաղթանակիս գացի պտուղները քաղել փոքրիկ փոքրիկ հրեայի ցանկալի այտե-րէն։

Հասանք տարօրինակ շէնքի մը առջեւ։ Ծառաներ դիմաւո-րեցին մեզ։ Յանձնեցինք մեր ձի-երը անոնց ու մտանք դղեկն ներս։ Ահագին շէնք մ'էր ան պարիկնե-րու ձեռքով բանուած կարծես։ Կա-րասիներուն, զարդերուն առատու-թիւնն ու նրբութիւնը առասպե-լական էր։ Օթեւան մըն էր, միեւ-նոյն ժամանակ թատրոն, զբօսա-վայր, պոռնկանոց։ Մեծ սրահի մը մէջ օթեակը տարին մեզ։ Անկէ կ'երեւէր բեմը՝ ուր մերկ բոզեր կ'երգէին ու կը պարէին։ Հարուստ բազմութիւն մը կար։ Մեզի բե-րին գինի եւ երէներ։ Փոքրիկ տը-ղեկը մօտս նստած էր։ Գրեթէ ես կը կերցնէի իր կերակուրը։ Ահագին աղմուկ կար։ Ես կը նեղուէի եւ տկարութիւն պատրուակելով Ամ-նադամէն խնդրեցի որ սենեակ մը քաշուիմ տղեկին եւ մօրը հետ մի-ասին։ Ծառայ մը մեզ ննջարան մը առաջնորդեց։ Կարծես աստ-ուածներու դաշլիճէն ներս մտանք։ Հոն խօսեցայ տղեկին մօրը հետ ու ըսի.

— Մայր, ես բարի աղջիկ մըն եմ, բնաւ չվախնաս ինձմէ։ Ես ձե-զի գնեցի ոչ թէ իբրեւ գերի գոր-ծածելու, այլ ձեզի ազատելու հա-մար։ Այս բարի տղեկդ նման է իմ մէկ եղբօրս, զոր շատ կը սիրեմ։ Անիկա հեռու երկիր է հիմակ, իսկ զաւակդ ինծի մօտ։ Թող զիս այս պզտիկին հետ մինակ ու դուն գնա հանգչէ խաղաղ քունով։ Վա-ղը պիտի երթանք Հէլիօպոլիս։

Մայրը տխուր ժպիտով մը շնորհակալ եղաւ ու իր պաշտած Եհովային ու Մովսէսին անունով օրհնեց զիս։ Այդ օրհնութիւնը մաքուր երանութիւն մը պարգե-ւեց ինծի։ Ցետոյ ծառայ մը կան-չեցի ու հրամայեցի որ կինը տանի ննջասենեակ մը ու դարձեալ ինծի ներկայանայ։ Քիչ վերջ ծառան եկաւ։ Ցած ձայնով ըսի որ երբ Ամնադամ օթեակէն դուրս ելլէ, անմիջապէս ինծի իմաց տայ։ Ծառան վարժ էր ու հասկցաւ։ Իրեն նուէր տուի մատանիներէս մէկը։ Երբ նրբանցքներուն մէջ անոր ոտնաձայնը մարեցաւ, դու-ռը գոցեցի ու լուսեղէն երջանկու-թեամբ դարձայ փոքրիկ սիրա-հարիս։ Տղեկը սրինգ մը գտած էր սենեակին մէջ ու կը քննէր։ Աստ-ղիկի ամէնէն անոյշ, ամէնէն խը-ռովիչ մէկ բեղմնաւորութենէն ծնած պարման մը ըլլար կարծես։ Դիւան կրթնած էր ու բոլոր երակ-ներս տաւիղի թելերու պէս կը դո-ղային սիրոյ մատներուն տակ։ Մեր նայուածքները իրարու դէմ ելան, փափուկ հուրերու նման։ Սիրտս կը վազէր դէպի այդ գրաւիչ մանչուկը։ Քայլերս շարժեցան ու թեւերս երկարեցան։ Ափերուս մէջ առի անոր երկու այտիկները ու աչքերս իր աչքերուն մէջ թափե-ցի տխուր ու խոր հատնումով։ Շո-յեցի առատ ու խոպոպագեղ վար-սերը, գգուեցի իր կռնակը, յետոյ ծունկերուս վրայ նստեցուցի զայն ու յանկարծ խենթութեան տաք հովէ մը մղուած անոր վզէն եր-կու ձեռքերով բռնելով համբու-րեցի զայն շրթներուս ու լեզուիս ամբողջ ուժովը։ Նուաղելու նման թմրութիւն մը եկաւ վրաս։ Ոտ-նաձայն մը։ Մօտեցաւ։ Ճանչցայ։ Ամճադամինն էր։ Գրկես հեռա-ցուցի փոքրիկը ու պատշգամ ուղ-ղուեցայ։ Դուռը բացուեցաւ, Ամ-նադամ ու ծառայ երեւցան։ Ծա-ռան թերացած էր իր պարտակա-նութեան մէջ։ Ամճադամ ներս մտաւ ու ըսաւ թէ կ'ուզէր քիչ մը խօսիլ տղեկին հետ։ Կասկածան-քով մօտեցանք երեքս իրարու։

Ամնադամ հարցուց տղեկին ու տղեկը այսպէս պատասխանեց.

—Ո՞ր երկրէն ես, տղաս։

— Յուդայի երկրէն։

— Ո՞ր քաղաքէն։

(Շար.) ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

կնքուած համաձայնութեամբ 15 միլիոն մարք պիտի վճարուի կայսերական գերդաստանին իբրեւ հատուցում։ Աւելէ առաջ 5 միլիոն մարքի կանխավճար մը եղած էր, Փետրուար 1ին վճարուեցաւ երկրորդ մասը, յառաջիկայ Մայիս 3ին ալ մնացեալ 5 միլիոնը պիտի վճարուի։

Թերթերը կը գրեն թէ այս գումարը Վիլհելմի գործակալ ֆօն Բլայսթի կողմէ ամբողջութեամբ կը գործածուի ի նպաստ կայսեր վերադարձին շարժում մը առաջ բերելու համար։ Գերման իրիկնաթերթ մը կը գրէ թէ արտաքին Նախարար Շթրէզըման եւ հանրապետութեան Նախագահ Հինտէնպուրկ իրենց հաւանութիւնը տուած են եւ կ՚օժանդակեն այս ծրագրին։ Տոքթ. Շթրէզըման խոստացած է համոզել հանրապետականները թէ Վիլհելմի վերադարձը ո եւ է վտանգ չի սպառնար Հանրապետութեան։ Շթրէզըման կը յուսայ յաջողցնել այս ծրագիրն ալ, ինչպէս յաջողցուցած էր գահաժառանգին վերադարձը։

Ֆրանսերէն եւ լեհ թերթերը բուռն կերպով կը բողոքեն այս ձեռնարկներուն դէմ։ Վարշաւայի «Քուրիէր Փորաննի» թերթը կը գրէ. «Ժողովուրդը կը մոռնայ գերման մայրաքաղաքին մէջ թէ այն օրը ուր Մարքսի դահլիճը վերակազմուեցաւ, ոճիր մը գործուեցաւ հանրապետութեան դէմ։ Ռամկավարութիւնը կտոր կտոր եղաւ։ Ազգային Պաշտպանութեան Նախարար Կէսլէր, որ ամբողջ 25 տարի ամէնէն կարկառուն պետը եղած է ռամկավար կուսակցութեան, կը խզէ իր կապերը եւ ազգայնականներուն կը միանայ։ Պերլինի մէջ մթնոլորտը փոթորկալից է եւ մարդ չպիտի զարմանայ, եթէ մօտ օրէն կայսրութիւնը հռչակուի»։

⁂ Գերման ազգայնական խմբակի մը անդամներէն մէկուն տան նկուղին մէջ ոստիկանութիւնը երեւան հանեց զինդացիր մը։ Տասը հոգի ձերբակալուեցան։

Ամերիկայի պարտքը Ֆրանսայի

Ուաշինկթընէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ ամերիկեան Ծերակոյտը 27ի դէմ 38 ձայնով քուէարկած է օրինագիծ մը, որով քննութիւն պիտի կատարուի թէ Միացեալ Նահանգները ինչ ձեւով կրնան վճարել աւելի քան հարիւր տարի առաջ Ֆրանսայէն կատարուած փոխառութիւնը, որ երեք միլիոն տոլարէն աւելի գումար մը կը ներկայացնէ։

Էնկիւրիի ցուցահանդէսը

Յունուար 31ին Էնկիւրիի մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր կը ներկայացուին պետական կերպասեղէնի եւ ուրիշ գործարաններու, ինչպէս նաեւ հանքերու արտադրութիւնները։

Գործազրկութեան տագնապը

Ազգային Տնտեսական Ժողովը, որուն մէջ ներկայացուցիչներ ունին թէ՛ գործատէրերը եւ թէ բանուորները, քննութիւն մը բացած է տագնապին տարողութիւնը հասկնալու համար։ Աշխատանքի Ընդհ. համադաշնակցութեան (C. G. T.) եւ Արդիւնաբերութեան Ընդհ. դաշնակցութեան մօտ կատարուած ուղղակի քննութեանց հետեւանքով հաստատուած է թէ տագնապը լուրջ հանգամանք ունի։ Ամէնէն շատ ազդուած ճիւղերն են ուտելիքի վերաբերեալ ճիւղերը (շոքոլա, պահեստներ, պիսքիւի)։ Ասոնք տարւոյն սկիզբէն ի վեր գրեթէ նոր ապսպրանք չեն ընդունած. իսկ գաւառի մէջ շատ մը գործարաններ ստիպուեցան իրենց դուռները փակել Դեկտ. 20էն մինչեւ Յունուար 15։ Նպարեղէնի մեծաքանակ վաճառատուններուն մէջ գործերը 100ին 50 պակսած են։

Շինուածանիւթի գործարանները դեռ նոր կը սկսին զգալ տագնապին ազդեցութիւնը։ Մետաղագործարանները Նոյեմբերին եւ Դեկտեմբերին եղած ապսպրանքներով կը զբաղին հիմա։ Արտածումը գրեթէ դադրած է։ Ինքնաշարժի ձուլարանները կայուն վիճակ մը ունին։ Փարիզեան շրջանին մէջ ինքնաշարժի, թիթեղի, գեղարուեստական առարկաներու, խաղալիքներու գործարանները օրական 6—7 ժամ միայն կ՚աշխատցնեն իրենց բանուորները, որոնցմէ 100ին 10ը ճամբած են։ Լիոնի մէջ նոյն ճիւղի բանուորները շաբաթը 38—40 ժամ միայն աշխատին։ Լիոնի կօշիկի գործարաններէն շատեր փակուած են։ Միւսներուն մէջ բանուորները 25էն 40 ժամ կ՚աշխատին։ Նոյն կացութիւնը կաշիի գործին մէջ։ Ջեռոցի ճարտարարուեստին մէջ գործերու դադարը զգալի է եւ ընդհանուր։ Գալով մետաքսի ճիւղին, մինչեւ Դեկտեմբերի վերջը կարելի եղած էր շաբաթական 40 ժամ աշխատցնել։ Հիմա ապսպրանքները կը դանդաղին, նոյնիսկ քանի մը շաբաթ առաջ ստացուած ապսպրանքները ջնջուած են։

Նոյն կացութիւնը Ռուպէ - Թուրքուանի հիւսուածեղէնի գործարաններուն մէջ։ Արտածումները կասած են. ներքին սպառումն ալ օրէ օր կը պակսի։ Գործարանները մէկ երկու շաբթուան գործ ունին միայն։ Բուրդի, բամպակի, կտաւեղէնի եւ այլ յարակից ճարտարարուեստները նոյնպէս ազդուած են տագնապէն։

Մէկուկէս միլիոն փախցնող Սուրիացիները

Երկու Սուրիացի եղբայրներ՝ Ֆուատ եւ Միշէլ Պատտուրա, որոնք Հալէպի մէջ մանարաններ ունին, 1923ին Լիոն գալով տեղւոյն մետաքսի վաճառականներէն մէկուկէս միլիոն ֆրանքի վարկ մը առին, խոստանալով մեծաքանակ խոզակ գնել եւ մետաքսի վերածելով Լիոն ղրկել, սակայն փոխանակ իրենց խոստումը կատարելու, երկու եղբայրները սակարանի մէջ խաղացին եւ դրամը կորսնցուցին, յետոյ մետաքսի փոխարէն մնտուկներով խճաքար ղրկեցին Լիոնի վաճառականներուն ու անհետացան։ 1924ին Պէյրութի դատարանը իբրեւ խարդախ սնանկ հռչակեց Պատտուրա եղբայրները եւ ձերբակալման հրաման հանեց երկու խաչագողներուն, ինչպէս նաեւ Ֆուատ Պատտուրայի կնոջ եւ զոքանչին դէմ, տեղեկութիւն տալով աշխարհի բոլոր ոստիկանութեանց։

Ժամանակ մը Գահիրէ մնալէ վերջ, Հռոմ եկան, ուր Տիկին Պատտուրա եւ մայրը ձերբակալուեցան։ Երկու եղբայրները ինքնաշարժով փախցուցին կինը եւ գացին Պրազիլիոյ Սան-Փաօլօ քաղաքը, ուր մետաքսի եւ պերճանքի առարկաներու առեւտուրի սկսան։ Միշէլ Պատտուրա ապրանք գնելու համար վերջերս Փարիզ եկաւ։ Ամէն օր պանդոկ կը փոխէր չբռնուելու համար եւ պարասրահներէն չէր հեռանար։ Նոյն իսկ բարեկամուհի մըն ալ ճարած էր։ Առջի օր ձերբակալուեցաւ եւ բանտարկուեցաւ։ Վրայէն գտնուեցան երկու անցագրեր, Միշէլ Մաքէր եւ Միշէլ Մազարաք անունով։ Եղբայրը Ֆուատ, որ պատերազմի ատեն սպայ եղած է Թուրք բանակին մէջ, պիտի ձերբակալուի Պրազիլիոյ ոստիկանութեան կողմէ։ Կ՚ըսուի թէ ասոնք 1925ին զէնք ծախած են Տիւրզիներուն։

800,000 փր.ի խաբեութիւն մը

Մէկ ամիս առաջ, թանկագին քարերու վաճառական մը, Մ. Ս... եօթը կտոր շողակն (փըլանթի) կը յանձնէ Փլաթլիք անուն գոհարավաճառի մը։ Ամբողջ աւանդը կ՚արժէր 800,000 ֆրանք։ Տէրը քանի մը անգամ ետ պահանջեց իր աւանդը, բայց մարդը այն տեղուանքը չէր։ Ասոր վրայ Մ. Ս. լուր տուաւ ոստիկանութեան։ Խուզարկութեան ատեն գտնուեցան քարերէն վեցը, Զիլպէրֆէլտ անուն ուրիշ հրեայի մը քով։ Ան ալ իր մէկ ազգականէն ստացած էր։ Եօթերորդ քարը, որ 7 քրաթ էր, գտնուեցաւ Ջօն անուն միջնորդի մը քով։ Այս բոլոր գործողութիւնները կատարուած էին ձեռքէ ձեռք, աւանդի վրայ փոխ դրամ տալու խաղերով։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց վեց հոգի, բոլորն ալ Հրեայ, իբրեւ վստահութեան զեղծում կատարողներ եւ մեղսակիցներ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՀՌԵԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՄԷՋ.— Երեքշաբթի օր ահռելի արկած մը պատահեցաւ Թաօն (Էփինալ) լուացքի գործարանի մը մէջ։ Հինգ գործաւորներ վայրկենապէս մեռան, իսկ ուրիշ ութ հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ եւ շրջանի վիճակաւորական ընդհանուր ժողովը վաղը՝ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, փլաս տ՚իթալի, քաֆէ քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ Իթալի։

ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ

12 փետրուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 46 rue Tapis Vert SALON ESPAGNOLի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան

Ի նպաստ իր Գրադարանի ճոխացման

կը բեմադրուին Ընկ. Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն «Է՛լ մի Աղօթիր»ը եւ Ուշտունիի «Վեց ու կէս պորտի ժառանգ մնացած մնտուկը»։

ԲԱՑՄԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵԻՐՈՊԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻ

Théatre Renée Maubelի մէջ, 10 Rue du l'Orient, Metro Blanche

5 փետրուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին կը վերջանայ ժամը 11.30

կը ներկայացուի՝ ԿԱՐԼ ԿՈՒՑՔՈՎԻ

ՈՒՐԻԷԼ ԱԿՈՍՏԱ Դրամ, 5 արար

Կը մասնակցին Տիկ. Ալիքսանեան, Օր. Բօշեան, Պ. Պ. Մ. Մարութեան, Կոստանեան Որդի, Ս. Նաւասարդեան, Ն. Պէշիկթաշլեան, Շ. Սարեան եւն.։

Տոմսերու գիները խիստ ժողովրդական, 10, 7.50, 5 և 3 ֆրանք

Հերթական ըէժիսէօր՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՍԴ

Հ. Յ. Դ. «Դոյամարտ» խումբի ժողովը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Անդամատոմսերը միասին բերել։ Զեկուցում շրջանային կոմիտէի կողմէ։

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ» խումբի դասախօսական ժողովը Կիրակի Փետր. 6ին կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին։ 4 Passage St. Hippolyte Métro Italie.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» խումբի ժողովը՝ Շաբաթ երեկոյ փետրուար 5ին ժամը 8ին սովորական հաւաքատեղին։

Յ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. Կոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները վաղը՝ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 63 Rue République։ Դասախօս ընկ. Արօեան։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Քրիստափոր խումբի համակրական դասախօսական ժողովը 6 փետր. Կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2ին, 63 Rue République։

ՑԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն, այսօր ժամը 9ին, ֆլօրիայի մէջ։ ցար. ֆըէնկեան կը ներկայացնէ փօլ ժէբալտիի Aimerն։ կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ԼԻՈՆԻ ԽԱՐԲԵՐԴԻ եւ յարակից գաւառի Հայրենակցական Միութեան Ա. Դասախօսական ժողովը տեղի կ՚ունենայ յառաջիկայ Շաբաթ երեկոյ 5 Փետրուար ժամը 9ին, Rue Paule Թիւ 76 սրճարանի ներքնասենեակը, դասախօս Պ. Ա. Գէորգեան, կը հրաւիրուին Խարբերդի նահանգին պատկանող բոլոր հայրենակիցները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Սեւերէկ-Չերմուկի (Գալատիա) Հայրենակցական Միութեան ժողովը 6 Փետր. Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, թիւ 63 rue de la République սրահը։ Օրակարգ՝ տեղեկագիր եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Կը ԽՆԴՐՈՒԻ Տիկին Իսկուհի Գարմէնէ խմբագրատուն հանդիպիլ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— ընիկ պոլսեցի կարապետ եամէրեան, որ նախապէս կ՚աշխատէր Ռընոյի գործարանը։ Տեղեկացնել Աւետիս փայլակեանի 34 Quai d'Alfort, Alfort (Seine).

— կը փնտռուի քորֆուի որբերէն Աղասեր Աբրազեանը։ Տեղեկացնել՝ Varvaré Setianի, Chez Usine Ginnét- Pont-de-Beauvoisin, Savoie.

ԲԱԼՈՒ ՔԱՂ. երիտ. միութեան վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը.—

252 ջութակ մը, 207 գեղ. փոքր արձան մը, 468 կոմս մօնթէ քրիսթօ, 562 ժամացոյց մը, 366 արծաթէ բաժակ մը, 285 մետաքսէ շապիկ մը, 266 մաճ-ճակալի ծածկոց մը, 555 սեղանի ծածկոց մը, 346 մէկ վեցեակ թաշկինակ։

Շահուած առարկաները ստանալու համար դիմել՝ Արսէն Կ. Մելքոնեանի 3 Traverse Mont de Piété, Marseille.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԼԱ ՎԻԼ Օ ՏԱՄ, Ա. Պ.— Ստացանք 50 ֆրանք։

ՔԱՆ, Գ. Կ.— Ստացանք 50 ֆրանք։

ԼԱ ՎԻԼ - Օ - ՔԼԷՐ, Հ. Բ.— Ստացանք 487.50 ֆր.։ Կարգադրեցինք։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Բալ. Ե. Մ.— Ձեր նամակը ստացած չենք։

ՔԼԱՄԱՐ, Գ. Ա.— Ստացանք 37 ֆրանք։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

ATELIER D'ÉLECTRICITÉ ET DE T.S.F

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ Ամէն կարգի ելեքտրական զետեղումներ, ելեքտրական գործիքներու, մօթէօրներու եւն. նորոգումներ։

ԿԸ ՇԻՆԷ Անթել հեռաձայնի գործիքներ, որոնց ջոցով կը լսէք Եւրոպայի անթելի կայաններէն տրուած բոլոր քոնսէրները, օրուան լուրերը։

M. G. BASMADJIAN, 93, RUE DU GAZ, PARIS (13
Tél: Goblins 52—18, Metro Italie

ՋԳՕՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
ԾԱՆՕԹ ԴԵՐՁԱԿԻՆ ԴԻՄԵՑԷՔ
19 Rue Rodier Metro Cadet կամ Anvers
Դիւրամատչելի գիներով, լաւագոյն կերպասներէ, մաքուր խնամքով կարուած հագուստ ունենալու համար։ Արագ. յանձնում

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30_7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9

BOIS COLOMBESի ՄԷՋ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ Նպարավաճառ Պր. Մանուկ Հալեանի խանութը։ 110 Rue des Chambards, Bois Colombes (Seine)։

ԿՈՉ

Ալֆօրվիլի Երիտ. Միութիւնը ձեռնարկած ըլլալով իր ակումբին մէջ գրադարանի հիմնումին, կը խնդրէ հայերէն կամ ֆրանսերէն գրքերու նուիրատուութիւն ընել միութեան՝ հետեւեալ հասցէին՝ Union de la Jeunesse Arménienne 138 Rue Etienne Dolet, Alfortville.

Զ. Ո. Մ. ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԸ

Զ. Ո. Միութեան փարիզի ընթերցարանը բաց է, 61 Rue Mr. le-Prince, Floria ճաշարանի վերի յարկը, ամէն օր առաւօտեան ժամը 7,30էն մինչեւ երեկոյեան 10։ իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը՝ մինչեւ երեկոյեան 12։ կարելի է գտնել տեղական եւ արտասահմանեան բոլոր հայ թերթերը եւ պարբերականները։ գրադարանէն գիրք կը տրուի միայն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8,30 մինչեւ 10, իսկ կիրակի օրեր կէսօրէ վերջ 1—3։

Գրադարան-Ընթերցարանի Վարչութիւն

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Մարսէյլի մէջ Հ. Յ. Դ. Պատ. միութիւնը 63 Rue de la République սրճարանին վերնայարկը բացած է Գրադարան Ընթերցարան մը՝ ուրկէ կրնան օգտուիլ մեր բոլոր հայրենակիցները առանց խտրութեան։ Հոն կարելի է գտնել ամէն տեսակ թերթեր եւ հանդէսներ. առ այժմ բաց է շաբաթը երկու օր, Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 12, եւ Հինգշաբթի երեկոյ՝ 8էն 10։

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ
ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ
ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու։

Դիմել,— Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48, rue Montmartre
(Բ. յարկ. աջ կողմը առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ
ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ եւ ԿՈԿՈՐԴԻ
հիւանդութիւններ
Téléph. CENTRAL 73-38
Métro: SENTIER կամ HALLES
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 8էն—10եւ 1,30 — 8

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազատութեան ճանապարհին, Ա. Ահարոնեան 25 ֆրանք, գայլին ջոջեր, Յ. Պարոնեան, Ասպետ Լիպարիտ (պատմ. վէպ) Վ. Քիւրքճեան 40, Սէր, սիա կամ վարժուհին, Ս. Տ. 15, Աւետարանները (Ջորս) Լոնդ. եպսկ. Դուրեան 12.50, ռարան հայ-գաղ. Լուսին 60, Բառարան գաղ. հայ. պարեան 60, Գիւղը, Համբ 30, երգարան (Արարատ) գ նի 12,50, երգարան ժողո կոմիտաս վարդ. 2 մաս 25, հրդաւոր աղջիկը եւ իր գ նիքը, Սարուխան 25, խրիմ Հայրիկ Թ. Ե. Գ. 30, խօսակ թիւն հայ-գաղ., հայերէն հն ներով 15, խօսակց. հայ-գ հայերէն հնչումներով 15, խօս հայ-ռուս. հայերէն հնչումն 15, խօսակց. հայ-գերմ. 15, հին գեղարուեստի վարպետ Կ.Յ. Բասմաջեան 15, Հայաս (հին) քարտէսը 1.50, Ճամբո հայրենի զրոյցներ, Ա. Ահ եան 25, Նարեկ աշխարհ գարե. եպսկ. խաչատուրեա Նամականի ընդարձակ ըն կան-առեւտրական 15, Պատ թիւն Հայոց պատկերազ տարի, Բասմաջեան 7.50, Պ մութիւն Հայոց պատկերազ Պալասանեան 30, Պիւրիտան աշտարակին հերոսը, Մ. Զ 2 հատոր 25, Ռուսահայերի սարակ. զարգացումը 1901-65, Բանաստեղծութիւն Յ. մանեան 30, Սաթենիկ եւ Տր 12.50, Սիմօն եւ Մառի 6 ֆ 40, Ցախսարիկը (Զալը գ 16, Քամելիազարդ կինը Քրիստափոր Միքայէլեան Պ հարոնեան 12.50, Ֆրանս տարեգիրք 1927ի 20, Lar (Petit, Diction éditionnaire) 40 ֆրանք։

Գրատանս մէջ կը գտնուին հայերէն ամէն տեսակ գի Ֆրանսայի եւ գաղթավայ րու համար փոստի ծ մեր վրայ է։

Հասցէ Librairie BAL 233 Fbg. St. Martin, Paris

ՍԱԿԱՐԱՆ

2 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատր	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք	» Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատր	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	30[illegible]
» II	»	18[illegible]
» III	»	163[illegible]
Թուրքիոյ Լոթիլ.	Lots turcs	15[illegible]

Comptoir Parisien de change et de C[illegible]
80, Rue Lafa[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

4 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 252

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՐԷՆ ՄՐՏԱԴՈՂ

Ձենք գիտեր ինչ է պատահեր, բայց չափազանց ուշագրաւ է երեւոյթը:

Կովկասի վարիչները նորէն ազդարարութիւններ եւ սպառնալիքներ կ'ուղղեն աջ ու ձախ: Կոտրել-թափելու խօսքեր կ'արտասանեն ու կը տպեն:

Աչքի առջեւ ունինք Վրաստանի իշխանաւորներէն Օրախելաշվելիի ընդարձակ զեկուցումը՝ ներկայացուած Թիֆլիսի կուսակցական 7րդ խորհրդաժողովին: Իրենց ներքին գործունէութեան եւ արտաքին քաղաքականութեան պատկերը գծելէ յետոյ, Անդրկովկասի նոր դիտկատորը կը նկատէ որ վտանգը չէ անցած, ու կ'ազդարարէ շանթալից.

— «Ի հարկէ մենք չենք կարող հանգստանալ, քնանալ դափնիներու վրայ... Պէտք չէ մոռնալ նոյնիսկ մէկ բոպէ, որ տակաւին կը գտնուինք մեր դժուար ճամբուն սկիզբը... Յեղափոխական գրոհով տապալեցինք մեր թշնամիները, սակայն դեռ բոլորովին չենք ոչնչացուցած տնտեսական յետաշրջութեան բոլոր արմատները, որոնք դեռ սնունդ կուտան քաղաքական յետաշրջութեան... Մենք, մեր կուսակցութիւնը, խորհրդային իշխանութիւնը, արհեստակցական միութիւնները, ամբողջ խորհրդային հասարակութիւնը պէտք է միշտ սպառազինուած ըլլանք: Սպառազինուած պէտք է ըլլայ նաեւ մեր բանակն ու պետական քաղաքական վարչութիւնը: Եթէ աշխարհի երեսին ո՛ր եւ է մէկուն կը պատկանի ճնշումներ գործելու իրաւունքը, խօսք չկայ որ այդ պէտք է պատկանի բանւորա-գիւղացիական իշխանութեան... *Մենք չենք մոռցած ոչ խփելը, ոչ ալ կոտրելը...*»

Զեկուցման մէջ, իբրեւ շօշափելի փաստ, կը յիշուի միայն «Պրոմէթէոս» թերթը, որ վերջերս հրատարակուիլ սկսաւ Փարիզի մէջ, Թաթար Խուսրէվ պէկ Սուլթանովի, Վրացի Ռամիշվիլիի եւ ուրիշներու նախաձեռնութեամբ, եւ որ կը ձգտի Կովկասը ազատագրել իրենց հասկցած եղանակով: (Այս մասին առանձին արտայայտուած է «Դրօշակ»ը, ներկայ Փետրուարի թիւին մէջ):

Այս յայտարարութիւններէն երկու օր յետոյ, Յունուար 20ին, Թիֆլիսի «Մարտակոչ»ը հրատարակեց խմբագրական մը, որ հուր ու բոց կը ժայթքէ իր կարգին, համաձայն տրուած պատուէրին: Յօդուածագիրը դիտել կուտայ թէ, ամէն անգամ որ կը զօրանայ հակախորհրդային «պրովոկացիա»ն, եւ մեծ պետութիւններէն մէկն ու մէկը գործօն քայլեր կ'առնէ, «թշուառ տարագիրները, անոնց կարգին եւ Կովկասէն վռնտուածները, անօթի շնագայլերու պէս կը սկսին պատէ պատ իյնալ, մանաւանդ սահմանամերձ երկիրներու մէջ»: Ու կը նշմարէ թէ վերջերս քաղքենի մամուլին «հերթական յոխորտանքը կենդանութեան մտցուցած է նաեւ արտասահմանեան մենշեւիկներու, մուսավաթականներու եւ դաշնակներու մէջ»:

Եզրակացութիւնը,— նորէն կոտրել-թափելու սպառնալիքներ.

— *«Մենք թշնամիին առջեւ դնելիք պարանոց չունինք: Հարուածին կը պատասխանենք ամենախիստ հակահարուածով:»*

Ապացոյց՝ երկու տարի առաջ տրուած «դաժան դասը», Վրաստանի «ապստամբութեան հերոսներուն»:

Ինչպէս կը տեսնէք, մեծ է իրարանցումը խորհրդային աշխարհին մէջ: Խուճապ մը, որ շատ կը յիշեցնէ «գող, սիրտը դող» առածը: Մենք ասկէ առաջ առիթ ունեցանք ամփոփելու Խորհրդային Միութեան պատերազմական գործավար Վորոշիլօֆի խօսքերն ալ, որոնք միեւնոյն մտահոգութիւնը կը մատնեն. «Մենք ստիպուած ենք աւելի սուրի մասին մտածել: Միայն զինուելով եւ ուրիշները վախցնելով է որ պիտի յաջողինք ձեռք բերել այն խաղաղութիւնը, որ անհրաժեշտ է յառաջիկայ պատերազմին համար»:

Կը հետեւի թէ՝ ներքին տագնապի եւ արտաքին ճնշումի ազդեցութեան տակ, նոր հովեր սկսեր են փչել Մոսկուայէն մինչեւ Թիֆլիս, եւ ուժեղ դարձ մը կը փորձուի դէպի «ռազմական կոմունիզմը»:

Ուրիշ խօսքով, նորէն կը թանձրանայ մթնոլորտը խորհրդային երկինքին տակ, միշտ գորշ եւ խաբուսիկ:

Արդ, այս երեւոյթն իսկ արժանի է լուրջ ուշադրութեան:

Մեզ չեն հետաքրքրեր քաղքենի աշխարհակալներու «պրովոկացիա»ները, որոնք նոյնքան զզուելի են որքան պոլշեւիկներու փետրազարդ խարդախութիւնները:

Մեզի համար էականը այն է, որ խորհրդային վարիչները, փոխանակ տեսնելու իրական վտանգը,— իրենց կաշկանդած ռազմացեղ ժողովուրդներու յարաճուն դժգոհութիւնն ու խլրտումը, փոխանակ լսելու բնութեան եւ բանականութեան ձայնը, աշխարհը վախցնել կ'ուզեն դիւային «սասրըմ-քեսէլըմ»ներով, ճիշտ ինչպէս Համիտն ու Իթթիհատը:

Եթէ խորհրդային դիկտատորութիւնը պիտի տապալի — եւ պիտի տապալի իրերու բնական ընթացքով — խփելու, կոտրելու սպառնալիքները չեն որ պիտի կասեցնեն փլուզումը:

Վտանգը կանխելու աւելի ապահով եւ մարդկային միջոցներ կան, եթէ միայն ուզեն խելքի գալ:

Բոլոր բռնակալութիւններն ալ, երբ, տեղի եւ անտեղի կը մռլտան ու կը սպառնան, թշնամիներ երեւակայելով աջ ու ձախ, պարզապէս իրենց վախճանը կը փութացնեն:

Այս է եղած պատմութեան անողոք դասը, հին դարերէ մինչեւ կարմիր իշխանաւորներու գալուստը: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

"ԳԱԼԷՄՏԷՆ ԳԱԼԷՄԷ,,

Խորհրդային թերթերը նշանաւոր յայտնութիւններ կը հրատարակեն գրասենեկային գործունէութեան կամ դիւանակալութեան (պիւրոկրատիսմ) ախտի մասին, որ լայնօրէն ճարակած է «բանւորա-գիւղացիական» իշխանութեան մէջ: Հայ թերթերն ալ, հետեւելով օրուայ նշանախօսքին, նոր պայքար մը սկսած են այդ ախտին դէմ: Հետեւեալ տողերը կը թարգմանենք Թիֆլիսի «Մարտակոչ»ի մէկ խմբագրականէն (13 Յունուար).

— *Պիւրոկրատիսմը դեռ հաստատուն հիմքեր ունի մեր մէջ. պիւրոկրատները ոչ միայն հիներէն կը բաղկանան, այլ եւ բազմաթիւ օրինակներ ունինք, երբ նորերու մէջ եւս այդ ախտը բոյն է դրած իր ամենավատ կողմերով:*

«Օրինակները պիւրոկրատական գործավարութեան՝ բազմաթիւ են եւ շատ վրդովիչ: Թիֆլիսի կուսակց. համագումարին մէջ ընկ. Կախիանիի զեկուցումը պիւրոկրատիսմի բաւական կենդանի փաստեր կը ներկայացնէ: Իբրեւ օրինակ, ընկերը առած է միայն Թիֆլիսի Գործկոմի հիմնարկները, ուր բոյն են դրած այնպիսի մարդիկ որոնք հաւատացած են, թէ ո՛չ թէ իրենք են Գործկոմին համար, այլ Գործկոմն է իրենց համար: Պաշտօնական գրութիւնները կամ ներկայացուած խնդրագրերը երբեմն կ'անցնին տասնեակ դիւաններէ կամ «սեղաններէ» եւ ապա միայն կը մտնեն գործադրութեան շրջանը: Մանաւանդատով կրնայ պարծենալ անշարժ կալուածներու վարչութեան բաժինը: Իսկ գրութիւններու այդքան «սեղաններ» անցնիլը պարզ է որ, ժամանակ կը պահանջէ, երբեմն մէկ երկու շաբաթ:»

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Կառավարութիւնը որոշած է տարեկան 24000 ֆրանքի թոշակ յատկացնել նախկին վարչապետ Էռնէստ Մոնիսի, որ հիմա 80 տարեկան է եւ թշուառութեան մէջ կը գտնուի: Պ. Մոնիս 35 տարի երեսփոխան եւ ծերակուտական եղած է Ժիրոնտի նահանգէն: 1899ին Վալտէք-Ռուսօի մեծ դահլիճին մէջ դատական նախարար, 1911ին վարչապետ, 1913ին ալ Պ. Կասթօն Տումէրկի դահլիճին մէջ ծովային նախարար եղաւ: 1920ի ընտրութեանց մէջ պարտուեցաւ, ու միայն 200 ֆրանք ամսաթոշակ կը ստանար իբրեւ նախկին ծերակուտական: 74 տարեկան էր, ապրուստի ուրիշ միջոց չունէր. յիշեց թէ ժամանակին փաստաբան եղած էր եւ սկսաւ դատարան մտնել, սակայն չար բախտէն յաճախորդ չէր գտներ, գտածներն ալ մեծ բան մը չէին վճարեր: Թշուառութիւնը օրէ օր կ'աւելնար եւ խեղճ ծերունին ուժասպառ կ'ըլլար:

Վարչապետ Փուանքարէ տեղեկանալով, որոշեց վերջ տալ այս վիճակին, որ պատուաբեր չէ ֆրանս. ազգին համար:

ԱՆՁԱՓԱՀԱՍ ԹՐՔՈՒՀԻՆԵՐԸ

Թուրք ոստիկանութիւնը խիստ հսկողութիւն կը կատարէ պարերու եւ պարասրահներու յաճախորդներուն վրայ: Մասնաւոր ոստիկաններ յատուկ քննութիւն կը կատարեն, եւ զբօսավայրերէն ու պարասրահներէն դուրս կ'ընեն բոլոր դեռատի «հանըմ»ները:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԿԱՐՈՂ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Նահանգապետներուն կողմէ իրենց ենթակայ քաղաքներու եւ համայնքներու քաղաքապետութեանց եւ ոստիկանութեանց ղրկուած հրահանգներուն մէջ (*Տեսնել երէկուան «Յառաջ»*ը) ուշագրաւ են նաեւ հետեւեալ կէտերը. —

ԶԵՂՋԵԱԼ ՍԱԿԷՆ ՕԳՏՈՒՈՂՆԵՐ.— Բացի օրէնքով նախատեսուած անձերէն, որոնք 40 ֆրանք պիտի վճարեն ինքնութեան թուղթի համար, զեղչեալ սակէն պիտի օգտուին նաեւ այն բոլոր աշխատաւորները, *որոնք պիտի ապացուցանեն թէ՝*

1.— Ունին օրինաւորապէս «վիզէ» եղած աշխատանքի պայմանագրութիւն մը (Contrat de travail ou d'embauchage.),

2.— Կանոնաւորապէս մտած են մեր հողը.

3.— Տարեկան 18,000 ֆրանքէն աւելի չեն շահիր:

«Անոնք, որոնց անցագրին վրայ մասնաւոր յիշատակութիւն կայ թէ աշխատավարձքով գործ չպիտի ընեն. իրաւունք չունին զեղչեալ սակէն օգտուելու:

«Եթէ կան աշխատաւորներ, որոնք զեղչեալ սակէն օգտուելու համար անհրաժեշտ պայմանները չեն լրացներ, եւ սակայն կը կարծէք թէ ի վիճակի չեն 375 ֆրանքի ամբողջական սակը վճարելու, հաճեցէք այդպիսիներու անունները հաղորդել ինծի, օգտակար բոլոր տեղեկութիւններով միասին: Այսուհետեւ ես իրաւունք ունիմ արտօնելու որ անոնք ալ օգտուին 40 ֆրանքի զեղչեալ սակէն:»

«Զեղչեալ սակէն օգտուելու կամ ձրի ինքնութեան թուղթ ստանալու իրաւունք ունեցողի մը կինը, հայրը, մայրը եւ զաւակները եւս նոյն դիւրութիւններէն պիտի օգտուին, եթէ անոնց ապրուստն ալ ինք կը հոգայ:

«Ագարակապաններն ու ընկերովի հողագործները այսուհետեւ վարձու աշխատաւոր պիտի նկատուին, եթէ տեւական կերպով ուրիշ բանւոր չեն աշխատցներ, բացի իրենց ընտանիքէն»:

⁂ Ժուայնեզօղի մեր թղթակիցը կը հաղորդէ Փետրուար 1 թուականով.—

Փրիվայի Քաղաքապետութիւնը Արտէշի նահանգապետէն ստացած է Յունուար 22 թուակիր շրջաբերական մը, որուն մէջ կ'ըսուի թէ տարին մինչեւ 18,000 ֆրանք շահող բոլոր աշխատաւորները միայն 40 ֆրանք պիտի վճարեն ինքնութեան թուղթի համար: Այս լուրը մեծ մխիթարութիւն մը եղաւ մեր հայրենակիցներուն համար, որոնք ամէն տարի 375 ֆրանք վճարելու հեռանկարէն մտահոգ էին:

Ամերիկայի եւ Թուրքիոյ միջեւ

«Իգտամ» կը տեղեկանայ թէ Ամերիկեան Ծերակոյտին կողմէ Լօզանի դաշնագրին մերժումէն յետոյ, Պոլսոյ Ամերիկեան Առեւտրական Սենեակին մէջ գումարուած է ժողով մը, մասնակցութեամբ հիւպատոս՝ Էլլէն Չարլիսի, Անատօլուագիւղի ամերիկեան գոլէճէն Պրայքլ Լէսթէրի, Կէյթսի, Պայըլ Հաուզէն Լութէրի, Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցութենէն Սթիվընսի եւ բազմաթիւ ընկերութիւններու տնօրէններուն: Այս ժողովը միաձայնով Սամսոնի, Այնթապի եւ Իզմիրի ամերիկեան հաստատութեանց բաղձանքներուն, հեռագիր մը ղրկած է Ուաշինկթըն, խնդրելու համար որ վաւերացուի դաշնագիրը:

Թուրք ելմտական գործավարութիւնը արդէն հրամայած է ամէն տեսակ ամերիկեան ներածումներէ մաքսատուրք գանձել, եւ կիրարկել ամերիկեան բարեգործական, կրօնական եւ կրթական հաստատութեանց հանդէպ այն գործողութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենան Ամերիկայի մէջ թուրք հաստատութեանց հանդէպ: Ասկէ զատ, Ամերիկայի եւ Թուրքիոյ միջեւ դաշնագիրի մը կնքումէն առաջ, Ամերիկացիները չպիտի կրնան կալուած գնել Թուրքիոյ մէջ: Սակայն նախապէս գնուած անշարժ ինչքերու վրայ Ամերիկացիները պիտի կրնան պահել իրենց իրաւունքը:

Գործազրկութեան տագնապը

Մինչեւ Յունուար 31 հասած տեղեկութիւններու համաձայն, գործազրկութիւնը միշտ կը սաստկանայ մորթի եւ կաշիի ճարտարարուեստին մէջ: Միայն Փարիզի շրջանէն, իբր 28,000 բանւորներու եւ բանւորուհիներու 100ին 33ը բոլորովին անգործ են, եւ առնուազն 100ին 37ը մասնակի անգործ: Այս վերջինները շաբաթական 24—28 ժամ կ'աշխատին: Իբր 40 տուներ, որոնք 280 բանւոր ունէին, բոլորովին փակուած են: Ֆուժէռի մէջ, կօշիկի 7893 բանւորներէն 6093ը մասնակի անգործ են, 1312ը ամբողջովին, եւ միայն 583ը լման շաբաթ կ'աշխատին: Պոոտոյի մէջ իբր 1500 հոգի բոլորովին անգործ են եւ բարւոքման ո՛ր եւ է նշան չի տեսնուիր: Լիոնի մէջ 2300 բանւորներու 1500ը բոլորովին անգործ են. միւսները կ'աշխատին շաբաթը 24 ժամ, բացի մէկ գործարանէ որ 35—40 ժամ է: Ռոմանի մէջ 3500 բանւորներու 900ը բոլորովին անգործ են, միւսները՝ 24—28 ժամ: Լիմօժի մէջ 2800է 1800ը բոլորովին անգործ. միւսները 24 ժամ:

⁂ *Երկաթուղիներն ալ տուժած են տնտեսական տագնապէն. թէ մարդատար եւ թէ վաճառաբարձ կառախումբերու*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄՐՏԱՌՈՒՉ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

Ղազիրի (Սուրիա) հայ կոյր որբերը իրենց մէջ հաւաքած են 1263 սուր. ղրուշ եւ յանձնած՝ իրենց տնօրէն Պ. Քինցլէրին, յատկացնելու համար Շիրակի աղէտեալներուն: Պ. Ֆաուլ, որբանոցներու ընդհ. տնօրէնը, շատ յուզուած է կոյր որբերու այս սրտառուչ նուիրատուութենէն, եւ անմիջապէս այս մասին հեռագրած՝ Նիւ Եորքի կեդրոնին:

Պ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆՆ ԱԼ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵՆԷ ԶՐԿՈՒԱԾ...

«Սօն Սաաթ» կը գրէ թէ նախկին արտաքին նախարար Պ. Գ. Նորատունկեան, որ, առանց Թրք. կառավարութենէն արտօնութիւն ուզելու, ընդունած էր օտար հպատակութիւն մը, հանուած է թրքական հպատակութենէ, մասնաւոր օրէնքին համաձայն:

Արդէն գրաւուած էր Պ. Նորատունկեանի Թաքսիմի բնակարանն ալ, իբրեւ «լքեալ» գոյք:

ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Ամերիկեան Եուլէն ընկերութիւնը հետեւեալ առաջարկները ներկայացուցած է Թուրքիոյ.—

ա) ընկերութիւնը, ստանձնելով բոլոր ծախքերը, պատրաստ է շինելու կառավարութեան ցոյց տուած շրջաններուն մէջ երկաթուղիներ եւ նաւահանգիստներ:

բ) ընկերութիւնը պատրաստ է Թուրքիոյ 20 միլիոն տոլարի փոխատուութիւն մը ընել, որ պիտի վճարուի 20 տարուան ընթացքին 20 մասնավճարներով:

Եթէ կառավարութիւնը սկզբունքով ընդունի այս առաջարկները, ընկերութիւնը պիտի մանրամասնէ փոխատուութեան տնտեսական եւ շինութեան գիտական պայմանները:

Ընկերութեան ներկայացուցիչը երկու շաբթուան համար Պոլսէն մեկնած է դէպի Փարիզ:

Այս այն ընկերութիւնն է, որ երեք տարի առաջ առաջարկած էր վերաշինել եւ արդիական քաղաքի մը վերածել Էնկիւրին:

⁂ Զուիցերիացի սեղանաւոր մը, Պ. Ֆլաթօ, Պոլիս գացած է, ստանալու համար Թուրք ծխախոտի մենաշնորհը Թուրքիոյ մէջ: Պիտի հետաքրքրուի նոյնպէս թէ Թուրքիա կ'ուզէ՞ երկաթուղիի շինութիւնը յանձնել իրենց:

⁂ Շուէտական այն խմբակը, որ ստանձնած էր Սամսոն-Սվազ երկաթուղագծին շինութիւնը, որոշած է գործի ձեռնարկել: Արդէն Պոլիս հասած են խմբակին ներկայացուցիչը, Պ. Անտէրսըն, իրաւագէտ-խորհրդականը Հօլէմկրէն եւ 10 շուէտացի երկրաչափներ: Անոնք անմիջապէս կը մեկնին Էնկիւրի, ստորագրելու համար համաձայնագիրը: Համաձայնագրին ստորագրութենէն յետոյ շուէտացիները պիտի սկսին աշխատանքի:

ԹՈՒՐՔ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՆ ԳՈՆՋԵՐԸ

Պոլսոյ առողջապահական քննիչներուն տեղեկութեանց համաձայն, Թուրք դպրոցներուն մէջ զգալապէս տարածուած է գոնջութիւնը (քէլ): Ամէնէն աւելի վարակուած են Ֆաթիհի, Ագսէրայի, Ֆէնէրի եւ աղքատ թաղերու վարժարանները: Հրահանգ տրուած է հիւանդ գլխով տղաքը չէզոքացնել: Վարակուած տղոցմէ անոնք, որ աղքատ ընտանիքի կը պատկանին, ձրի պիտի դարմանուին թաղապետական բժիշկներու կողմէ: Փոխանցիկ այս հիւանդութեան տարածման հանդէպ իբրեւ միջոց, յանձնարարուած է քառուչով գլխարկով մը ծածկել գոնջ գլուխները:

ԱՍՈՒԼԻՍ

— «Դուք հալածուած էք» կ՚ըսեն մեզի, մեր հակառակորդները։ «Դուք արտաքսուած էք. մեղադրեա՛լ, տարագի՛ր»…

Այո՛, տարագիր է Հ. Յ. Դաշնակցութեան մտաւորական դասը։ Իրողութիւն է այդ։ Տարագիր է, նաեւ, նկատելի մէկ մասը՝ մեր գործօն զանգուածին։ Բայց, տարագիր է, նաեւ, հա՛յ ժողովուրդը… Փրկեցէ՛ք, առէ՛ք վերջինը նէրս։ Ամփոփեցէ՛ք եւ պատսպարեցէ՛ք զայն։ Ու մենք գոհացած ենք արդէն։ Որովհետեւ մեր գոյութիւնը միջոց մըն է, միա՛յն։ Իսկ մեր նպատակը՝ ժողովուրդը։ Անոր տարապայման ապահովումը։ Խաղաղութի՜ւնը, վերջապէս, իր սեփական հողին վրայ, եւ իւրայատուկ երդիքի մը տակ։

Ցետոյ, ինչո՞ւ միամտօրէն հրճուիլ մեր «մեկուսացումով»։ Կը մոռնա՞ն, որ եթէ «տարագիր» է դաշնակցութիւնը (կուսակցութիւնը, զանգուածը), հո՞ն, երկրի՛ մէջ է. սակայն, «դաշնակցական մտայնութիւնը»,— այդ կուսակցութեան գաղափարը։

Ի՞նչ՝ «տարագրել» զայն։ Սպաննել, «թաղել», «քայքայել», դատե՛լ…։

Օ՛, այո՛։ կան որ կը խնդաղատին մեր այս տարագրութեանը համար։ Սնոտի ու դաւադիր ժպիտը իրենց շրթներուն՝ կը շփեն իրենց ձեռքերը։ Կը ծեքծեքին, իրար կը փսփսան ու կը շաղակրատե՜ն աջ-ձախ։

Եւ,— թո՛յլ տուէք անվերապահօրէն յայտնելու,— դժգոհ չեմ այս «տարագրում»էն։ Եղած հալածանքէն, ու գործ դրուած աքսորներէն։ Բանտերէն ու դատերէն։

Վասնզի, յեղափոխական կուսակցութիւն մը,— այն ալ մեծ րինին նման զո՛ւտ գաղափարական գետնի վրայ,— պայքարներով, զոհերով, «պարտութիւն»ներով ու հալածանքներով կը սնանի։ Կ՚ուռճանայ ու կ՚ամրանայ անոնց մէջ։ Կը կաշկանդուի, կը պրկուի ու գոյն կը ստանայ։ Ու իրմով, իր գաղափարը կը սերմանուի ու կը տարածուի պայքարին մէջ։

Այ՛դ պայքարին ենթակայ, եւ, հետեւապէս, իր ընդհանրացումին մէջ է, նորէն Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարը։ Ու հալածուած, տարագիր ու բանտուած՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը արդէն կ՚ապրի, նորէն, իր փառքի օրերը։

Նկատեցէ՛ք։ Տարբերային ու յեղակարծ անկումներէ վերջ, 1918ին բարձունքն էինք, կթոտա՛ծ ու արիւնաքա՛մ, հեւասպառ նոյնիսկ։ Արիւնոտ ու նախշուն դրօշը պահպանել հարկ էր։ Ու մինակ էինք…։

Մինա՛կ էինք ո՛չ թէ անոր համար որ… լքեր էին մեզ (Օ՛, անոնց գողգոչուն ու դաւադիր նիհարութիւնը մեր կողքին, պայքարի ճամբուն վրայ), այլ՛ որովհետեւ հայ ժողովուրդը մինչեւ 1918 գնահատած էր ընդհանրապէս ազատութեան մը արժէքը։ Ու եթէ ընդունակ էր անոր համար զոհաբերուելու, դեռ անպատրաստ կը մնար, սակայն, ի՛ր ազատութիւնն ու անկախութիւնը գնահատելու եւ պահպանելու գերագոյն գործին համար։ 1918—1920 ինքնամփոփումի էր։ 1920—25՝ հակառակ իր բոլոր չարիքներուն, — եւ գուցէ, անոնց իսկ իբրեւ հետեւանք, հայ — ժողովուրդը՝ աւելի խոր քան երեսուն տարուան իր յեղափոխական կեանքի ընթացքին, գնահատեց ազատ ու անկախ Հայաստանի մը գոյութիւնը. եւ անոր ապահովութեան համար միակամ ու բոլորանուէր նուիրումի մը պահանջը։

Ու երէկուան «դանկալի» Հայաստանը, այսօր դարձեր է արդէն, մեր կեանքին միակ երազախնդիրը։ Իսկ այս ըմբռնումը՝ Դաշնակցութեան տեսակէտներուն իւրացումն ու ժողովրդականացումն է։ Հերաւոր հորիզոններէն խուժող, ու թաւալուն բարձրացող կոհակը իր մակընթացումին մէջ։

Թուեմ եւ ուրիշ պարագայ մը։

Պետական կեանքը տկարացուցեր էր մեզ՝ կուսակցականօրէն։ Աւելի՛ն։ Այդ կեանքին (ներքին արտաքին, պահանջներ, ուժերու դասաւորում, եւայլն), անպատրաստ էինք մենք։ Այսօր փորձառութի՛ւն մը ունինք մեր ետին, դառն, ծանր, արիւնոտ ու մեծ զոհողութիւններու ձեռք ձգուած փորձառութիւն մը, ճիշդ է։ Բայց իր դժբախտութեանը մէջ իսկ տեսակէտով մը բարեբախտ։ Ու այդ յաջողութիւնը մերը — կուսակցութեանը— պէտք չէ նկատել։ Այլ մեզմով՝ հայ ժողովուրդին վաղուան ի նպաստ։

«Տարագի՛ր»։ Լա՛ւ։ Ու ատիկա թող չմտատանջէ մեզ։ Ի հարկէ ո՛չ այս գնով, բայց անպայման պէտք ունէինք փորձառութեան ու փոխանցման այս շրջանին։

Մենք կը նմանինք այն մարդիկներուն, որոնք ոստումէն առաջ գծէն ետ կուգան, աւելի ուժգին ու մեծ նուաճումով մը նետուելու համար։

ՎԱՀՐԻՃ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

(Մասնագէտի մը տեսութիւնները)

(Շար. ցուն. 29ի Թիւէն)

Բ.

Մեր եւ օտար տառերուն հնչումներուն համեմատութիւնը կամ որ նոյնն է տառադարձութիւնը, իբրեւ խիստ ծանօթ եւ անվիճելի չլլալի շեշտեմ. եւ առաւելապէս պիտի ծանրանամ ժողովրդական հնչումներու վրայ։

Հոս նկատի չլլալի առնեմ մեր այսպէս կոչուած հինգ երրեակ տառերը՝

Նուրբ՝ պ. կ. տ. ծ. ճ.
Միջակ՝ բ. գ. դ. ձ. ջ.
Թաւ՝ փ. ք. թ. ց. չ.

որոնց մասին ակնարկ մը եղաւ, եւ որոնք տեսակ մը քար գայթակղութեան դարձած են Հայաստանեան (միջնաշխարհի) եւ արեւմտահայ, աւելի շիտակ գաղթային ընդհանրացած բարբառի միջեւ, քանի որ սա արդէն վճռուած պէտք է համարել ի նպաստ հարազատի (միջնաշխարհի) գէթ տեսականօրէն։ Մանաւանդ որ պատկան մասնախումբի զբաղումի նիւթ ալ չի կազմեր, հասկնալի պատճառով։

Խնդրոյ առարկայ տառերն ու հնչիւնները հետեւեալներն են՝ Ե. եւ Է, Ո. եւ Օ. Յ. ՈՒ, ԻՒ, Ւ, ՈՅ, ԵԱ, ԵՕ եւ ԵՈ եւլն.։

Ե. եւ Է, Ո. եւ Օ. ՈՒ եւ ԻՒ ձայնաւոր են ուրոյն հնչիւններով, Յ. բաղաձայն է, Ւ. կէս մը ձայնաւոր կէս մը բաղաձայն, իսկ ՈՅ, ԵԱ, ԵՕ եւ ԵՈ երկբարբառ են։

Առնենք իւրաքանչիւրը առանձին։

7.— Ե. տառը ժողովուրդի մէջ մեծ մասամբ երկբարբառ է եւ կը հնչուի ԻԷ.։ Բառերու սկիզբը. միավանկ բառերու եւ առ հասարակ վերջի վանկերու մէջ աւելի երկար, քան բազմավանկ բառերու մէջերը. այս ԻԷ հնչիւնը շատ որոշ կերպով նկատելի է մանաւանդ Վանեցիներու մօտ. մեր, ձեր կը հնչուին միէր, ձիէր, միայն քիչ մը արագ, նման ռուսական նախկին ԵԱՏ եւ այժմ Է տառին, ինչպէս սովեթ, նեթ (սովիէթ, նիէթ) բառերու մէջ. արագ հնչման ժամանակ կը թուի թէ կը հնչուի Է տառի ընդհարացած ձեւով, մանաւանդ բազմավանկ բառերու մէջերը. ինչպէս եկեղեցի = եկէղէցի, երեկոյ = երէկոյ եւլն., եւ բառերու սկիզբը երբ նախորդ բառը բաղաձայնով կը վերջանայ. երթանք եկեղեցի = երթանք էկէղեցի, մեր երկիրը = մեր էրկիրը եւլն.։

Առով պարզօրէն կ՚երեւայ թէ Ե տառի այս տեսակ մը կրկնած երեւցած հնչիւնը սխալ եւ անտեղի պիտի ըլլայ արտայայտել երկու տառով, բառերու սկիզբը Ե եւ մէջն ու վերջը Է։ Ե. տառը կրկնաբարբառ է եւ այդպէս ալ պէտք է մնայ, ԻԷ ամենուրեք — քիչ մը երկար թէ քիչ մը կարճ. բառերու սկիզբի այս երկբարբառային (ԻԷ) որոշ հնչիւնն է որ նոր ուղղագրութեան մէջ կամեցեր են արտայայտել ՅԷ երկու տառերով. երկինք = յերկինք. երբ Ե տառին կուտան պարզ ձայնաւորի հնչիւն, նման Է՛ի գործածական հնչման։ Բայց երբ ըմբռնենք եւ ընդունինք Ե տառը միայն ԻԷ հնչումով, այն ատեն ամէն թիւրիմացութիւն կը վերնայ եւ ուղղագրութեան համար անտեղի կը դառնայ որ եւ է բացառիկ կանոն։ Շատ շատ կարելի էր թերեւս այս տառը ամենուրեք հնչել կարճ ԻԷ եւ կամ իբրեւ պարզ ձայնաւոր, նման է տառի սովորական հնչման, քանի որ ինչ ինչ գաւառներու մէջ ան ամէն տեղ միօրինակ կը հնչուի, օրինակ. երկիր, եկէք, եկեղեցի կը հնչուին էրկիր, էկէղեցի, էկէք եւլն. բայց բացորոշ է որ շեղում է բուն երկբարբառային ԻԷ հնչիւնէն։

8.— Է տառը, որ սովորաբար կը պատահի բառերու սկիզբը, վերջի վանկերու եւ միավանկ բառերու մէջ, բոլորովին այլ հնչիւն ունի, քան ինչ որ դպրոցներու աղդեցութեան ենթարկուածներս անոր կուտանք. անոր հնչիւնն է ԷԱ (իբրեւ մէկ պարզձայնաւոր, նման թուրքերէն քէլ (գոնջ), կէլ (եկ), դէստ (ձեռք) բառերու մէջ հնչուած ձայնին. այսօրինակ հնչիւնը հարազատ մնացեր է մանաւանդ Ակնցիներու մէջ, ինչպէս դեռ 30 տարի առաջ կ՚ըսէր եւ կը պնդէր Ակնցի յայտնի ուսուցիչ Ն. Թոթովյեան։ Անոնք շատ որոշ կերպով իրարմէ կը զանազանեն մածունի սերը սրտի սէրէն եւ առհասարակ ԵՐ ԷՆ։ Արդէն արեւմտահայեր հայատառ թուրքերէն գիրքերու թէ լրագիրներու մէջ ինքնաբերաբար Է տառը կը զանազանեն Է տառէն, օրինակ՝ Քեմալ, կէլմէք, եւայլն։

Եթէ Է տառի Ե տառէն տարբեր այս հնչիւնը, որ հարազատ է, թերեւս դպրոցատեսներուս համար քիչ մը խորթ թուի, իբրացնելով վերահաստատենք, այն ատեն դժուարութիւն չի մնար այլեւս անոր ուղղագրութեան համար։ Այս խորթ թուիլն է, որ մեզ յարատեւել կուտայ մեր շատ մը սխալներուն մէջ։ Շատերու համար այս տգեղ եւ անախորժ երեւցող հնչիւնը եւրոպական լեզուներէն միայն հունգարերէնի եւ ֆրանսերէնի մէջ կայ, որչափ ինձ յայտնի է։ Ի՞նչ են ֆրանսերէնի é, è, ê երու զանազանութիւնները։ Մի՞թէ լեզուի մը հնչումներու գեղեցկութիւնները եւրոպական չափանիշով, ճաշակով պէտք է չափել ու դատել։ Ճաշակն ու գեղեցկութիւնը ընդհանրապէս անվիճելի են. արդեօք եւրոպական նմանօրինակ ճաշակի տիրական բնոյթը դժբախտութիւն մը չէ՞։ Որչա՛փ ազգային լաւ եւ գեղեցիկ առանձնայատկութիւններ հալածանքի եւ կորուսման ենթակայ են, այս կարծեցեալ հեղինակութեան առջեւ։

9.— Ո տառն ալ Ե տառի նման կ՚ընդունուի թէ երկու հնչիւն ունի, բառին սկիզբը վօ, օրինակ՝ որդի, ոտք եւլն.=վորդի, վոտք։ Իսկ բառի մէջ օ, օրինակ՝ խորթ, թորգոմ= խօրթ, թօրգօմ եւլն.։ Մինչդեռ այս ալ Ե տառի նման երկբարբառ է եւ դպրոցական ժողովուրդի մօտ կը հնչուի ՈՒՕ բառի սկիզբը եւ վերջը աւելի զանդաղ հնչումով, իսկ բառերու մէջ արագ հնչումով, օրինակ՝ գործ=գուօրծ, հոս=հուօս, քո=քուօ, եւլն. այս արագ հնչման պատճառով, երբ մանաւանդ վանկի մէջ է, կը թուի թէ օ հնչիւնը ունի, օրինակ՝ շնորհ = շնօրհ, քարոտ = քարօտ եւլն. ահա այս տպաւորութիւնն է որ ընդհանրանալով Ո տառը կ՚ուզեն իբր օ ընդունիլ եւ արտասանել։ Նկատելու է որ Ո տառը մաս մը բարբառներու մէջ յաճախ էօ կը հնչուի, նման թուրքերէն նոյն հնչման (կէօրմէք) — օրինակ՝ հոս, հոն=ֆէօս, ֆէօն (Կարին, Սեբաստիա) պարզ է թէ ՈՒՕի մէկ շրջումն է սա։

10.— Օ տառը, որ երբեմն աւով կ՚արտայայտուէր եւ ժամանակի ընթացքին առեր է եւրոպական օ տառի ձեւը, ժողովրդեան մէջ ալ կը հնչուի կլոր բերնով արտասանուած դրացի թէ եւրոպական օ հնչման նման, օրինակ՝ օպա, խօշաղ, Moral, եւայլն։

Երբ Ո տառի երկբարբառային հնչիւնը ամենուրեք ընդունուի եւ վերահաստատուի, այն ատեն ոի եւ օի ուղղագրութեանց դժուարութիւնը ինքնին կը չքանայ, եւ բացառիկ կանոնի պէտք չի մնար։

Գ. ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՀԱՅՕԳՆՈՒՏ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ֆրանքֆուրդի մէջ հայօգուտ հաստատութիւն մը կ՚աշխատի ստուերի մէջ եւ սակայն ի՜նչ բեղուն գործունէութիւն ունեցած է հիմնարկութենէն ի վեր։ Christliches Werk Hilfsbund fur Orient՝ն է աս, հաղուագիւտ տուն մը, ղեկավարուած Տքթ. Շուխարտի կողմէ, ազնիւ, անձնուէր մարդ մը՝ որ հայրական գուրգուրանքով մը հետաքրքրուած է միշտ հայ դժբախտներով, մասնաւորաբար Կիլիկիոյ մէջ։ Հարիւրաւոր եղած է թիւը այն բախտաւոր մանուկներուն՝ որոնք ծնողական խնամք ու դաստիարակութիւն վայելած են այս ընկերութեան վարիչներուն եւ գթութեան քոյրերուն կողմէ՝ անստգիւտ անձնուիրութեամբ մը։

Տօքթ. Շուխարտ ծանօթ է տարիներէ ի վեր. այս քաղաքէն անցած ատենս պարտք կը սեպեմ այցելել իրեն։ Դժբախտաբար հոն չեմ գտներ զինքը։ Ո՞ւր կը կարծէք որ ըլլայ։ — Թուրքիա — ի՞նչ նպատակով։ — Հայ դժբախտ մանուկներուն եւ անմխիթար այրիներու համար դարձեալ։ Իր փոխանորդը Պ. Մէօլլէռն է որ կ՚ընդունի զիս։

Նոյնքան ազնիւ զգացումներով տոգորուած որքան իր պետը, Պ. Մէօլլէռ կը յայտնէ թէ՝ Պ. Շուխարտ Մարաշ մեկնած է, վերակազմելու համար իր գործը։

Ժամանակին Մարաշի մէջ 18 հազար Հայ կար, այսօր հարիւր միայն, մեծագոյն մասով ծերեր եւ հիւանդներ։ Պ. Շուխարտ պիտի աշխատի փրկել այս դժբախտները եւ համաձայնութեան մը գալով կառավարութեան հետ, հող հաւաքել շրջականները գտնուող ուրիշ որբեր եւ անտէրներ։

Ընկերութիւնը վհատիլ չի գիտեր. իր աշխատութիւններուն վերսկսած է շնորհիւ գերմանացի բարեկամներու, որոնք՝ հակառակ իրենց հայրենիքին բազմապիսի պէտքերուն, չեն մոռնար ուրիշ զրկեալներ։

Առ այժմ գործունէութեան կեդրոն ընտրուած է Պուլկարիան եւ Յունաստանը։ Դրամ եւ հագուստ կը ղրկուի շարունակ։ Հանդերձեղէնով լեցուն սնտուկներ կը սպասեն ղրկուելու պատրաստ։

Շատ յուզիչ են շնորհակալութեան նամակները՝ զոր գթութեան քոյրերը կը ղրկեն անբախտներուն անունով։

Գլխաւոր կայանը Կաւալայի մէջ է։ Այս քաղաքին, ինչպէս նաեւ Եամպոլի, Խասքովայի, Սթարա Զակօրայի եւ Նովո Զակօրայի մէջ հինգ դպրոց կայ, տասը ուսուցիչով եւ 404 աշակերտով։ Գավալայի մէջ հարիւր դպրոցական չորս ուսուցիչով։ Մասնաճիւղ մըն ալ կայ Ֆիլիպէի մէջ, ուր երկու քոյրեր կ՚աշխատին։

Քոյրերը պզտիկներով չեն զբաղիր միայն, այլ կ՚այցելեն իրենց յայտնի բոլոր հիւանդներուն, անոնց դեղ ու խնամք կուտան Սամարացիի դերը կատարելով։ Ինչ որ ոչ նուազ թանկագին է, իրենց քաղցրութեամբը մխիթարութեան զգացումը կը կաթեցնեն անոնց հոգիներուն մէջ, կուրծք տալու համար այն ծովածաւալ թշուառութեան՝ որուն մէջ կը տուայտին մեր խեղճ հայրենակիցները։ Լուսանկարներ տեսայ, ու արդարեւ սրտաճմլիկ է տեսնել քանի մը տախտակէ հինցած կտորներով շինուած իրենց խրճիթները ուր կը բնակին, քարաժայռ մը ունենալով իբրեւ յենարան եւ երեք կողմէն փտող հովերը՝ իբրեւ երաժշտութիւն։

Ահա այսպիսի թշուառութիւններ մեղմացնել է ընկերութեան ջանքը։ Աւելին կայ. մուրացկանութեան չվարժեցնելու համար արհեստանոցներ բացուած են։ Քավալայի մէջ հիմնուած է կիներու եւ աղջիկներու համար ձեռագործի դպրոց մը, ուր հայկական ասեղնագործութեամբ կը զբաղին։ Գթութեան քոյրերէն մէկը կը գրէ. «Իւրաքանչիւր թաշկինակ որ կը ծախուի, հոգի մը կը փրկէ անօթութենէ. կարելի եղածին չափ շատ ծախելու է։»

Դարձեալ Քավալայի մէջ ծխախոտի առեւտուրին մէջ տագնապ մը կը ծագի։ Յոյներէն առաջ հայ գործաւորները կը ճամբուին անշուշտ։ Բայց Orient missionի մէջ գործնական ոգիի տէր ձեռներէց մարդիկ ալ կան։ Անմիջապէս կը խորհին արհեստանոց մը բանալ եւ նախնական նիւթը գերմանիայէն բերել տալով ծխախոտի պարկեր շինել տալ հայ գործաւորներուն, այսպէսով անգործութեան գէթ մասամբ դարման տանելու համար։

Զո՞րծեր քաջալերել ասանկ գործ մը, որ նպատակ ունի մեր հայրենազուրկ ազգակիցներուն ցաւերը մեղմել ու կանգուն պահել անոնց ուժն ու կորովը, մարմնական սնունդին հետ ջամբելով նաեւ հոգեկանը։

Անշուշտ Միսիոնը գլխաւոր նպատակ ունի Աւետարանին քարոզութիւնը։ Ի՜նչ փոյթ սակայն։ Անոր կողմէ գերմանիոյ զանազան կրթական հաստատութեանց մէջ ուսանելու համար ղրկուած որբերէն ոմանք կը ճանչնամ. ամէնքն ալ պատուական, ազգասէր Հայեր են։ Անոնց մէկը, Պ. Գալուստեանը Պերլինի մէջ գործունեայ առեւտրական մըն է այսօր։ Թալէաթի սպանութեան դատին առթիւ, (Թէհլէրեանի դատավարութեան ատեն) անփոխարինելի ծառայութիւններ մատուցած է իբրեւ թարգման։

ՀՐ. Ն. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՌՈՊԸՐԹ ՔՈԼԷՃԸ

Պոլսոյ ամերիկեան Ռոպըրթ Քոլէճը այս տարի կը յաճախեն 763 աշակերտներ, որոնց 364ը Թուրք, 114ը Յոյն, 91ը Հայ, 69ը Պուլկար, 26ը Ռուս, 18ը Պուլկար Հրեայ, 21 ուրիշ Հրեայ, 17 Ալպանացի եւլն., ընդամէնը 26 տեսակ ազգ։

Մօտ օրէն ամերիկեան նոր քոլէճներ պիտի բացուին Աթէնքի եւ Սոֆիայի մէջ։

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼ

Նիւ Եորք Թայմզի Թղթակ[illegible] Էնկիւրիէն կը հեռագրէ թէ շաբաթ մը այդ քաղաքը [illegible] ցած է այն յոյսով, որ պիտի [illegible] նայ միջոց մը գտնել եւ [illegible] ցութիւն մը ունենալ Թուրք[illegible] հանրապետութեան նախա[illegible] Մուսթաֆա Քէմալի հետ։ [illegible] կայն այս մասին իր բոլոր [illegible] նարկները ապարդիւն մնա[illegible] են։ Մուսթաֆա Քէմալ հա[illegible] դած է որ պետական զբաղ[illegible] ներու շատութեան պատճառ[illegible] կը ցաւի թղթակիցը չկարենալ ընդունելուն համար, եւ [illegible] այդ միջոցին, կ՚ըսէ թղթակ[illegible], երկու դեսպաններ կը սպա[illegible] Էնկիւրիի իրենց յանձնարար[illegible] գիրերը ներկայացնելու հա[illegible] հանրապետութեան նախագա[illegible]։

Ինք միայն անգամ մը կ[illegible] է Քէմալի երեսը տեսնել՝ [illegible] Էնկիւրիի «Սէրքըլը տ՚Անատ[illegible]» կոչուած զբօսարանը այցել[illegible] պահուն։ Բոլոր ճամբան[illegible] կ՚ըսէ թղթակիցը, ոստիկ[illegible] զինուորներու հսկողութեան[illegible] կը գտնուէին։ Քէմալ զբօսա[illegible] եկաւ կէս գիշերուան մօտ [illegible] մեծ սանդուխին վրայ զինւ[illegible] ուեցաւ տասնեակ մը փրաք[illegible] գած եւ ճերմակ փողկապ [illegible] անձնաւորութեանց կողմէ [illegible] ապա արագ կերպով անց[illegible] զինքը յարգելու համար [illegible] եղած բազմութեան մէջէն։

Ինչպէս բոլոր չորս պատ[illegible] եալին ինքզինքնին ծածկող [illegible] դիկ, Քէմալ ալ խորհրդա[illegible] անձնաւորութիւն մը դարձա[illegible] եւ իր ներքին կեանքին [illegible] առասպելներ կը պատմուին [illegible] մասին կարծիքները կը տար[illegible] րին Թուրքերու մէջ։ Անոնք [illegible] լաւ կը խօսէին, կ՚ըսեն թէ [illegible] է հողին Թրքական ազգ[illegible] մեծ շարժումին, որ վերած[illegible] Թուրքիա մը կը կերտէ։

Անոնք որ սակայն [illegible] հակառակ են ու դէշ կը խօս[illegible] կ՚ըսեն թէ Քէմալ անսիրտ[illegible] անխիղճ բռնապետ մըն է, [illegible] նախնամիտ մը, որ կ՚իշխէ [illegible] մահ սփռելով իր շուրջը։ [illegible] ուի թէ Թուրքիոյ տիկնայ[illegible] գիշերները կը լուսցնէ «Սէր[illegible] տ՚Անատօլու»ի մէջ՝ խաղ[illegible] ու խմելով։ Իր զուարճա[illegible] ները կը սկսին կէս գիշեր[illegible] կը տեւեն մինչեւ առաւօ[illegible] թղթակիցը կ՚ըսէ թէ Քէ[illegible] «Սէրքըլը տ՚Անատօլու» [illegible] լած գիշերը ինք իր պանդո[illegible] մէջ իմացած է առաւօտեան [illegible] անոր վերադարձը զինուոր[illegible] ուղեկցութեամբ եւ անձն[illegible] օթօմօպիլով մը։ Քէմալ [illegible] կատղի եղեր խաղի մէջ կո[illegible] ցուցած պահուն, անոր հա[illegible] իր խաղի ընկերները յաղթ[illegible] կը կորսնցնեն անոր հաճելի[illegible] լալու համար։

Քէմալ ինքզինքը կը [illegible] հասարակութենէ եւ կը [illegible] շանայ շփման մէջ մտնել[illegible] բոպական ու ամերիկեան [illegible] մուլի ներկայացուցիչներ[illegible] հետ։ Վերջերս, կ՚ըսէ թղթ[illegible] ցը, ֆրանսական լուրջ եւ [illegible] բեւոր թերթ մը կարդ մը [illegible] սութիւններ հրատարակեց [illegible] քիոյ կացութեան ու գործ[illegible] նկատմամբ, որոնք հիմն[illegible] էին իր թղթակցին Մուսթ[illegible] Քէմալի հետ ունեցած տես[illegible] ցութեան վրայ։ Պոլսոյ [illegible] թերթերը զարմանք յայտն[illegible] թէ ինչպէս այդքան լուրջ [illegible] մը կրցած է իր տեսութիւն[illegible] հիմնել՝ տեսակցութեան մը [illegible] որ երբեք տեղի ունեցած չէ[illegible]

Նիծաղ Հրդեհի պաշ[illegible] Երկուշաբթի գիշեր Մէչէլ [illegible] բանփիմէջ, ներկայացման մը [illegible] հուն սրահին ելեկտրական [illegible] լերու արկածով շփոթելու[illegible] տեւանքով, լոյսերը մարեց[illegible] ծուխ մը հոսեցաւ ներս։ [illegible] կը սկսէին արդէն իրենց [illegible] և խուճապը պիտի պայթէր [illegible] գերասան Բլէքմոն խաւարը [illegible] սաւոքեց զրպանի լամբով մը [illegible] մարեց հրդեհին վախը… [illegible] դաշարժ զաւեշտով մը։ Ու [illegible] հասած օգնութեան շնորհիւ [illegible] մէն բան կարգի զրուեցաւ [illegible] ղովուրդը խնդրեց որ գերա[illegible] շարունակէ իր պատմութի[illegible]

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԱՏԱՄԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

73.— ԱՆԻԿՕ (Գ.)

Գործազրկութիւնը սաստկա-լով կը սաստկանայ մեր շրջանին մէջ։

S. M. Clichyի գործարանը բազմաթիւ բանուորներ եւ բանուհիներ արձակելէ վերջ միայն «Ռընօ»ի բաժինէն) շաբաթներուն շաբաթներով հանգիստ կուտայ։ Միւսները ժամավճարները պակսեցուցին 100էն 20— 15—10։ Անկարելի է փոքր տրտունջ մը հանել, անմիջապէս կ'արձակեն։

Անիկոի մէջ փոքր գործարան մը կայ 25 բանուորներով, այս ալ իր կարգին ժամանակ մը հանգիստ կուտայ բանուորներուն, իսկ Յունուար 31էն գրեթէ գոց էր։ Դուրս ձգեց 7 հոգի, որոնց մէջ են երկու հայրենակիցներ, ամուսնացած ընտանիքներով։

Սրճարանները լեցուն են անգործներով։ Երբեմն՝ ականջ կը դնեմ եւ յուսահատ խօսքեր կը լսեմ.

— Եղբայր, եթէ մինչեւ շաբաթ օր ալ դրամ չգայ, կամ անձնասպանութիւն պիտի ընեմ եւ կամ...

— Ես թղթախաղին եւ նարդին ինչ ըլլալը չէի գիտեր, բայց ստիպուած վարժուեցայ։

... — Հայրենիք պէտք է երթանք, եթէ ոչ անկարելի է որ օտարութեան մէջ հանգիստ ըլլանք...

Քաղաքապետութիւնը անգործներուն հացի դրամ կը վճարէ, բայց մեր հայրենակիցները բոլորն ալ, չեն ստանար։ Ազգային Միութիւնը կոչ մը ուղղեց հանրութեան, որպէսզի օգնեն անգործներուն։ Դժբախտաբար կարելի չեղաւ հասկացողութեան մը գալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին հետ, որով ամբողջ հոգը կը մնայ Ազգ. Միութեան վրայ։ Անշուշտ մեր աշխատող հայրենակիցները չպիտի զլանան իրենց աջակցութիւնը։ Քանի մեր հայրենիքին դռները բաց են մեր առջեւ, ստիպուած ենք օտար երկրի մէջ իրար սիրել եւ օգնել նեղ օրերուն։

Արամ ՍԷՖԷՐ

Քանի մը վայրկեանի մէջ.— Էտիմպուրկի մօտ Նիուէրէկհօլ գիւղին մէջ անգլիացի տիկին մը, Նիմմօ, քանի մը վայրկեանի համար տունէն դուրս ելած էր եւ շուկայէն պաշար գնելով կը դառնար, երբ տեսաւ որ իր տունը կիսովին այրած էր, եւ հրշէջները մեծ ճիգեր կը թափէին մարելու համար հրդեհը։ Երբ այլեւս կրակը նուաճած էր, հրշէջները այրած տնակին մոխիրներուն մէջէն դուրս հանեցին կնոջ չորս զաւակները, մէկը միւսէն մէկ տարի մեծ, որոնք ածխացած էին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Խարբերդի Հայր. Միութիւնը Յունուար 29ին ներկայացուց «Ուշ լինի-նուշ լինի» խաղը, սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրող դերասաններու։

Հակառակ գործազրկութեան, որոշեալ ժամուն սրահը փութացած էր կոկիկ բազմութիւն մը։ Նուագախումբը հնչեցուց «Մեր Հայրենիքը»։ Մէջ ընդ մէջ երգուեցան հայկական երգեր։ Հանդէսէն յետոյ պ. Նորայր Սարգիսեան Հայր. Միութեան վարչութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր հանդիսականներուն եւ մասնակցողներուն. Ներկայացման հասոյթը պիտի յատկացուի Խարբերդի կարօտեալներուն։

Հիւսէյնիկցի

ՀԱՅ ՈՐԲՈՒՀԻՆԵՐՈՒՆ ԲԱԼԻՆԸ

ԺՈՒԱՅԵԷՕԶ (Արտէշ).— Ինչպէս ժամանակին գրուած է, հոս, պ. Պէյլէրեանի հաստատութիւններուն մէջ կ'աշխատին նաեւ հայ որբուհիներ, որոնց թիւը աւելցաւ Պէյրութէն նոր եկած վեց որբուհիներով։

Անցեալ տարի որբուհիները տուին հանդէս մը, նախաձեռնութեամբ նախկին վարժուհի Օր. Դաւիթեանի, Օր. Զօպանեանի եւ ընկերուհիներուն, որոնց անխոնջ աշխատանքին շնորհիւ հանդէսը յաջողութեամբ պսակուեցաւ եւ գնահատութեան արժանացաւ։ Միեւնոյն խումբի նախաձեռնութեամբ Յունուար 30ի կիրակին կրկին տրուեցաւ հանդէս մը, որուն հասոյթը պիտի յատկացուի Շիրակի աղէտեալներուն։

Խոշոր սրահ մը վարձուած էր, լեցուն բազմութեամբ, 40—50 ալ տեղացիներ կը նշմարուէին որոնց կարգին քաղաքապետը եւ պաշտօնեաներ, իրենց կիներով։ Եկած էր նաեւ ֆրանսացի բժիշկը եւ իրեն ընկերը՝ Տօքթ. Բագարատը։

Հանդէսը սկսաւ «Ո՞րն է աշխարհ Հայաստան» խմբերգով, որ յուզումով ունկնդրուեցաւ։ Ցետոյ տեղի ունեցաւ ֆրանսերէն արտասանութիւն մը՝ „L'aumone" հայերէն՝ «Ցարգա՛նք քեզ»ը։

Արտասանութիւններէն վերջ, որբուհիները ռուսական պար մը խաղացին, եւ քիչ մը զուարթութիւն սփռեցին, որմէ յետոյ ներկայացուեցաւ «Զարշըլը Արթին աղա»ն։ Այնուհետեւ սկսաւ հայկ. պարերու գեղեցիկ շարք մը, որ անընդհատ ծափահարուեցաւ։

Քիչ մը ղադարէ վերջ, ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը, «Հայաստան»ը շղթայակապ, եւ անոր վերեւ՝ խաղաղերկ հայկական եռագոյնը, հետեւեալ վերտառութեամբ. «Իր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով, պիտի լինի ազատուած»։ Հանդէսը փակուեցաւ խմբերգով մը։

Ինչպէս գրեցի, հանդէսը կազմակերպուած է, քանի մը ժրաջան օրիորդներու եւ որբուհիներու կողմէ, ազատ որ եւ է կուսակցական ազդեցութենէ։ Դիտելով կենդանի պատկերը, կը մտածէի թէ այս որբուհինե՞րն ալ ազդուած են «դաշնակ»ներէն, որոնք ազատ եւ անկախ Հայաստան կը փնտռեն...

Հասկցողին շատ բարեւ։

Դիտող մը

ՆԱՆՍԷՆԵԱՆ ԱՆՑԱԳԻՐԸ

ԺԱԼԻԷՕ, 31 Յունուար.— Թերթերու մէջ ալ կարդացեր էինք թէ նանսէնեան անցագիրը պարտադիր չէ այն Հայերուն որոնք չեն ճամբորդեր։ Այս լուրը ուրախութիւն պատճառած էր գիւղիս աշխատաւորներուն որոնք՝ բեռէ մը պիտի ազատէին անգործութեան այս նեղ օրերուն։

Վերջերս Յունաստանէն եւ Պուլկարիայէն հայ գաղթականներ եկան, այր թէ կին, մասնաւոր պայմանագրութեամբ։ Բաւական դժուարութիւններէ վերջ, միայն այրերը ընդունեցան գործի, իսկ կիներուն համար պատասխանեցին թէ՝ «գործ չունինք, եւ ամիս մը եւս թող սպասեն»։

Նորեկ հայերը դիմում կատարեցին իրենց ինքնութեան թուղթերը ստանալու, բայց կը մերժեն տալ առանց նանսէնեան անցագրի։ Երբ իրենց չունեւորութիւնը եւ ընտանիքի տէր ըլլալը կը յայտնեն, պայմանաժամ կը ստանան։ Այն հայերը որոնք Սուրիայէն եւ կամ ուրիշ տեղերէ եկած են եւ ունին նանսէնի վկայագիր եւ կամ հպատակութեան թուղթ, բացառութիւն կը կազմեն, ինչպէս թրքահպատակները։

Կ. Խուրտաճեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Անօթի մարդու մը ոդիսականը.— Մէրիւի մօտ (Ֆրանսա) Լարդիէր գիւղին հողագործներէն Տիմօն, կիրակի գիշեր, մարագին մէջէն աղմուկ մը լսեց։ Պատուհանը բացաւ եւ պոռաց.

— Ո՞վ է ան։

Իր ձայնը գիշերուան մէջ հալեցաւ։ Պատասխան չկայ։ Սակայն սեւ շուք մը կը շարժէր մարագին պատէն երկայնքին։ Քաշեց հրացանը պատէն։ Երկու գնդակ դրաւ։ Ու նորէն հարցուց.

Իր ձայնը հովը առաւ, քուրջի կտորի մը պէս նետեց սեւ սեւ ծառերուն վրայ։ Պատասխան չկայ։ Շուքը դեռ հոն է։ Այն ատեն ագարակապանը մնկեց հրացանը, որ երկու անգամ էժուէհարի պէս ճչաց գիշերին մէջ։ Հրացանին արձագանքը դիմացէն քանի մը անգամ հայհոյեց եւ լռեց։

Մարդ մը ինկաւ, ողորմա՛կ աղաղակով մը։

Ագարակապանը վար վազեց, ու պատին տակ գտաւ մարդ մը, որ փորէն զարնուած էր եւ ցաւէն կուլար։

Մօտակայ գիւղէն աղքատ մարդ մըն էր որ, անօթի, եկած էր նապաստակ գողնալ։ Երբեք գողութիւն ըրած չէր, սակայն հիւանդանոցէն ելլելու պահուն — ուր տարած էին հիւանդութեան մը համար եւ կը ցաւէր որ չէր մեռած,— յայտարարած էր թէ գործ չունի, դրամ չունի պիտի ստիպուի գէշ ճամբու երթալ։

Դրպանին մէջ կար լեցուած ատրճանակ մը, որուն ձեռք չդպցուց երբեք։

Խեղճը ունի կին մը եւ երկու տարեկան տղեկ մը։

Խաման մըն ալ.— Իփոլիթ Կոտֆրուա կառապան էր, ջղային էր ու մանաւանդ՝ խմա՛ն։ Վաստակածը ջուրի պէս կը խմէր։ Մինչդեռ կինն ու տղաքը տան մէջ իրենց իւղով կը տապկուէին։ Իրիկուն մը տուն դարձաւ խմանը, եւ յայտարարեց թէ «ա՛լ կշտացած է իր ծերուկ կնոջմէ եւ կ'ուզէ մատաղ ընել»։ Կինը քովի սենեակը փախաւ, սակայն կառապանը որ իր անասուններուն ջիղն ունէր, եւ ձեռքին դանակ մը, ժամէ ներս եւ մորթելու կ'աշխատէր։ Օգնութեան հասաւ զաւակը, որ ուզեց կապել զայն, սակայն գինովը յաջողեցաւ զաւկին սիրտին զարնել դանակով, երե՛ք անգամ։

Վիրաւորը հիւանդանոց, խըմանը՝ բանտ։

Ո՜ դարք, ո՜ բարք...— Փարիզի մէջ յաճախադէպ դարձած են Ֆրանսացի աղջիկներու անհետացումները։ Կնավաճառութեան մէկ տարբեր երեւոյթն է աս։ Պատերազմէն յետոյ սկսաւ այս երեւոյթը, երբ, ինչպէս թերթերը կը գրեն, «կարճցան մազերը, կարճցան շրջազգեստները, կարճցան վեհերոտութիւնները, բարոյականները եւ խելքերը»։ Յանկարծ ընտանիք մը ոստիկանութեան կ'իմացնէ թէ իրենց «օրիորդը» կորսուած է։ Անտարակոյս, օրիորդը նոր աշխարհներ տեսնելու գացած է, չիմանալով երիտասարդի մը փայլուն խոստումներուն։ Երբեմն կը պատահի որ մէկ գիշեր յետոյ կը վերադառնան։ Երբեմն անդարձ կը հեռանան։ Օրը 70—75 աղջիկներ կը կորսուին, կ'երթա՛ն...

Ո՜ դարք, ո՜ բարք։

Ցորենի գողը.— Մարսէյլի շրջակայքը, Փա տէ Լանսիէի մէջ խոզարոյծ Սաքօման չէր կրնար բռնել գող մը, որ քանի մը տարիէ մը ի վեր, կը պարպէր ցորենի, թեփի եւ եգիպտացորենի իր պաշարը։ Յուսահատ լուր տուաւ ոստիկանութեան, որ երկու ոստիկան ղրկեց հետախուզութեան համար։ Գիշեր մը, գողը իր սովորական ճամբովը եկաւ եւ սկսեր էր լեցնել իր տոպրակները, երբ ոստիկանները առաջ նետուեցան։ Գողը հանեց ատրճանակը եւ շատ մօտիկէն կրակեց։ Գնդակը սկրթեց ոստիկանին վիզը։ Նոյն պահուն միւս ոստիկանը յարձակեցաւ և գողին կոկորդէն բռնած, գետին տապալեց։ Գողը, որ կը զգար թէ պիտի խեղդուի, կը պոռար. «Ձգեցէք, անձնատուր պիտի ըլլամ»։ Եւ երբ ոստիկանը քիչ մը թուլցուցած էր վիզին օղակը, գողը օգտուելով առիթէն, անգամ մըն ալ կրակեց սիրտին դէմ։ Գնդակը ծակեց ոստիկանին բաճկոնը, բայց շատ մօտիկէն արձակուած ըլլալով, չկրցաւ թափանցել դրպանի հաստկեկ դրամապանակը, որ ծոցը դրած էր։ Երկրորդ գնդակին վրայ, ոստիկանին ընկերը ատրճանակովը պատասխանեց եւ հաւի պէս սպաննեց գողը, որ ճիչ մըն ալ չկրցաւ արձակել։ Ետքէն հաստատուեցաւ որ գողը շրջանին թաղապետական խորհրդականն էր։

Փայտահատ մը փայտի պէս կտրուած.— Սէն-Պրնուայի շրջակայքը (Ֆրանսա) անտառի մը խորը հիւղի մը մէջ կը բնակէր փայտահատ Կիլէ, 72 տարեկան ծերուկ մը, որուն մէկ բազուկը ժամանակին կտրած էին։ Ծերուկը շաբաթնակ կը պարծենար թէ քանի մը հազարնոց արժեթղթեր ունի, թէ իր կորսուած բազուկին համար ամսական կը ստանայ եւլն.։ Շաբաթ գիշեր մէկը կը մտնէ հիւղէն ներս, եւ ճաշի պահուն, հաւանաբար՝ կացինով մը կը ջախջախէ գանկը եւ կը սպաննէ։ Ամէն կողմ կը քրքրէ, դրամ գտնելու համար, բայց կը մոռնայ խուզարկել գոմը, որ թէեւ արեան մէջ կը լողար, 400 ֆր. ունէր դրպանին մէջ։ Ոճրագործը անյայտ կը մնայ։

Գող աղջիկ մը.— Լոնտոնի ոստիկանները, երկու ամսուան փնտռտուքէ յետոյ, յաջողեցան ձերբակալել 19 տարեկան աղջիկ մը, որ երկար ատենէ ի վեր գիւղ ու այգի, հիւղ ու դաշտ կը դեգերէր։ Կը մտնէր տուները, կը գողնար, ինչ որ հանդիպէր, կը լեցնէր իր պայուսակները եւ գիշերը կը մտնէր քնանալու անմարդաբնակ տուներու մէջ։

Նախագահը Քուլիճի մրցանիշը.— Ձեռք թօթուելու մրցանիշը մինչեւ հիմա կը մնար Միացեալ Նահանգներու հանդուցեալ նախագահ Ռուզվէլթի վըրայ։ Վերջին հեռագիրներու համաձայն նախագահ Քուլիճ կոտրած է այդ մրցանիշը, 27 վայրկեանի մէջ 1,220 հոգիի ձեռքը սեղմելով։

Ռուս տղու մը սէրը.— Ռուս երիտասարդ մը, Փուրիք, 24 տարեկան, նշանուած էր Սէվրի մէջ ֆրանսացի աղջկան մը հետ։ Ամուսնութիւնը որոշուած էր կատարել առաջիկայ ամսուն։ Անուշ պահերուն անուշ խօսատուած մը ընել ուզելով, ռուս տղան կը յայտնէ նշանածին թէ հարսնիքը կատարուելէ անմիջապէս յետոյ երկուքը միասին պիտի մեկնին Ռուսիա։—Ո՛չ, երբե՛ք, կը պատասխանէ աղջիկը, որ չէր ուզեր բաժնուիլ Սէվրի գեղեցիկ անտառներէն։ Ու նոյնիսկ կ'առաջարկէր որ նշանտուքը ետ ըլլայ։

Առտու մը տղան դարձեալ կուգայ պնդելու, աղջիկը անտարբեր է այլեւս։ Այն ատեն Ռուսը կը սպառնայ, եւ ատրճանակը հանած գործի կը սկսի։ Մայրը վրայ կը հասնի եւ կը պաշտպանէ աղջիկը իր թեւերուն մէջ։ Բարեբախտաբար ատրճանակը կրակ չառներ եւ երբ դրացիները կը հասնին խոյս կուտայ Ռուսը, որուն օձիքէն կը բռնէ ոստիկանութիւնը Փարիզի մէջ։

Խենթի մը կատարած ջարդը.— Սան-Անթօնիօ նաւին մէջ Փիլիպպեան կղզիներու ոստիկաններէն Պէնէկրատօ յանկարծ կը խենթենայ եւ ատրճանակը կը առնէ, ու կը սպաննէ նաւապետը, հինգ ճամբորդներ եւ ծանրապէս կը վիրաւորէ նաեւ բազմաթիւ անձեր, մինչեւ չձգելով որ գան զինք ձերբակալեն այս ողբերգական ջարդին առաջ։

13 ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԱՂԱՆԴ ՄԸ

Անկախներու Նկարչական Ցուցահանդէսին կը մասնակցի 13 տարեկան ֆրանսացի աղջիկ մը, Օր. Բլօտի, որ կենդանիներ կը քանդակէ։ Այս ամսուան Սալօնին մէջ ունի երկու կաղապար, էշ մը եւ արջ մը։ Զաւակն է ընտանիքի մը, որուն բոլոր անդամները ժառանգական տաղանդներ ունին։ Այս փոքրիկ արուեստագէտին երեք տարեկան աղբարիկն ալ սկսած է արդէն մատիտ բռնել։ Թերթերը գովեստով կը խօսին Օր. Բլօտիի մասին, որ անտարակոյս ունի տաղանդ, ձիրք, եւ... ծերակուտական հօրաք մը։ Մնաց որ, արուեստի մեհեանին մէջ իգական սեռին համար գիւրին համբաւներու սանդուղներ կան, որոնցմէ օգտուած են, մեր մէջ ալ, կարգ մը «տաղանդաւոր գրագիտուհիներ»։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Յ. Շահինեան եւ զաւակները Պ. Մ. Մ. Խնճաեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 250 ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան։

Ստանալ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն, համապատասխան ընկալագրով։

Կարդացէք և տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԲԱՆՒՈՐԸ

(ԶԻՆ ԶՐՈՅՑ)

— Երուսաղէմէն։

— Անունդ ինչ է։

— Դաւթի Թոռ։

— Անդպէ՞ս կը կոչուիս։

— Պէտք է կոչուիմ։

— Այդ կինը մա՞յրդ է։

— Մայր է եւ մայրս։

— Եղբայրներ ունի՞ս։

— Բազմաթիւ։

— Հայրդ կ'ապրի՞։

— Անմահ է ան։

— Ո՞ւր է հայրդ։

— Ամէն տեղ է։

— Թափառաշրջիկ է կ'երեւի։

— Ան տեղ չունի թափառելու։ Ճամբաները խմով լեցուն են։ Մարդերն են որ կը թափառին եւ անդուններ ուղիղ ճամբան։ Մօտ է քաղաքին կանչը։

— Ինչպէս եղաւ որ գերի եղաք։

— Ծովահէն հեթանոսներու ամբարշտութեամբ։ Երկնաւոր հայրը պիտի փրկէ գերիները։

— Ո՞ւր բռնեցին ձեզի։

— Ծովուն վրայ։

— Ո՞ւրկէ կուգայիք։

— Եգիպտոսէն։

— Ո՞ւր կ'երթայիք։

— Երուսաղէմ։

— Ո՞ւր կ'ուզես երթալ հիմակ։

— Երուսաղէմ։

— Ո՞վ ունիս հոն։

— Հայր, եղբայրներ։

— Իսկ Եգիպտոս։

— Զունինք ոչ ոք։

— Ի՞նչ կ'ընէիք հոն։

— Մայրս մեծատունի մը ծառան էր։

— Ո՞վ էր մօրդ տէրը։

— Կը կոչուէր Ատոմ։ Հին Նախարար մը. Արարատ աշխարհէն։

— Ատո՞մ։ Զարմանալի։ Սանասարի կնոջ մեծ հայրն է ան։ Ինչո՞ւ հեռացաք իր քովէն, դժգոհ էիք։

— Ան լաւ մարդու անուն ունէր եւ լաւ մարդ էր։ Մայրս չուզեց իր քով մնալ։ Ժամանակ էր վերադարձի։ Ատոմ բնաւ լուր չունեցաւ մեր մասին։

Ամիադամ ուրախացաւ անմիջապէս ու գիս պատշգամ տանելով ըսաւ.

— Սիգոննա, հասկցած եմ ամէն ինչ։ Բաւական է։ Այս տղան կը ղրկենք իր մօրը հետ Ատոմին։ Ատոմ պէտք ունի անոր մօրը։ Ատոմ ազգականն է Սանասարին։ Սանասարին ալ հաճոյք մը ահա։ Եւ վերջապէս ես պէտք ունիմ այս տղուն հեռանալուն։

Վերջին խօսքին մէջ մահ ու սարսափ կար։ Ես ձայն չհանեցի։ Ամիադամ առաւ տղեկը ու տարաւ մօրը սենեակը ու գիս բռնի վար իջեցուց ու օթեակ առաջնորդեց։ Հոն Ասար, Նարու, Պալու, Սանասար մէյմէկ մերկ կին գրկած կը խմէին խնդալով։ Ամիադամ ըսաւ Սանասարին տղեկին պատմածները Ատոմի մասին։ Սանասար տեղէն ցատկելով մեր գերիներուն քով վազեց մանրամասնութիւններ առնելու համար իր ազգականէն։ Ամիադամի հետ գացինք քնանալու։ Տխուր էի տխո՛ւր, տխո՛ւր։ Օ՜, կը սիրէի այդ տղան։ Հետեւեալ առաւօտ Սանասար կարաւանապետի մը յանձնեց տղեկն ու մայրը որ գիրենք տանի Տորտոս նաւահանգիստը եւ անկէ բեռներու առագաստանաւով մինչեւ Աղեքսանդրիա՝ Ատոմի տունը։ Հագիւ երկու խօսք, երկու համբոյր եւ ահա կարճ ու քաղցր երազի պէս ցնդեցաւ ամէն բան։ Ինծի ըսաւ իր անունը եւ տարիքը։ Տասնհինգ տարեկան էր եւ կը կոչուէր Դաւթի Թոռ։ Իմաստուն էր եւ բարի։ Ինծի ըսաւ թէ մեղքի ճամբաներուն վրայ փառքով կը շրջիմ բայց ուրիշ կեանքի մը մէջ, երկրորդ ու յաւիտենական կեանքի մը մէջ թշուառ պիտի ըլլամ։ Անիկա տասը հատ պատուիրաններ ըսաւ եւ մեծ Աստուծոյ մը մասին ապշեցուցիչ խանդավառութեամբ ճառեց։ Կանխահաս իմաստութեամբ օժտուած էր եւ կը ճանչնար կեանքը հազար տարի ապրողի մը նման։ Ամիադամ խլեց այդ ճառագայթը ինձմէ։ Ուժգնօրէն կը զգայի թէ անիկա ինծի համար էր ստեղծուած. արժանի էր ինծի։ Ու զայն փնտռեցի ամէն տեղ, ամէնուն մէջ ու չգտայ։ Քու մէջդ, Իմմանէլ, քու մէջդ տեսայ զայն։ Դուն տարօրինակ կերպով անոր կը նմանիս։ Իմմանէլ, այդպէս մի՛ նայիր ինծի...

Իմմանէլ կը դողար յուզումէն, բռնեց Սիգոննայի թեւը ու ըսաւ հազիւ լսելի.

— Շարունակէ, Սիգոննա...

— Ո՛չ, Իմմանէլ, ա՛լ անկարող եմ։ Կեանքիս մնացեալ մասին պատմութիւնը գիտէ աղախիններս Պալմիրացի Աննան։ Կ'աղը կրնաս անկէ տեղեկանալ։ Իսկ դուն ինչ ունիս, Իմմանէլ...

Սիգոննա ոտքի ելած ու Իմմանէլի մօտեցած էր։ Իմմանէլ գրկեց զայն ներս տարաւ։ Անոնք բազմոցի մը վրան նստան աչք աչքի։

— Սիգոննա, դուն երկու անգամ իմ ազատարարս եղար...

— Ինչ, գոչեց Սիգոննա, դո՞ւն ես, դո՞ւն այն տղեկը, Իմմանէլ... դո՞ւն...։ Այո։ Այո՛ դո՛ւն ես, ճշմարիտ է...։

— Սիգոննա, եկուր քեզի հետ միանանք ազատելու քեզ եւ ուրիշները։

(Շար.) ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

երթեւեկը մեծապէս նուազած է։ Դեկտեմբերի չորրորդ շաբթուն,— այսինքն տարւոյն ամէնէն գործօն շրջանին — նոյն ամսուան առաջին շաբթուան հետ բաղդատելով 25,786, երկրորդ շաբթուան հետ բաղդատելով 31,839 վակօն պակաս շրջագայած է։

∴ Անգլիոյ մէջ գործազուրկներու թիւն է 1,348,700 հոգի, շաբաթ մը առաջուան թիւին վրայ 42,318 հոգի պակաս, տարի մը առաջուան նոյն շաբթուան թիւին վրայ 147,873 հոգի աւելի։

∴ «Փրաւտա» կը գրէ թէ Ռուսիոյ մէջ անգործներու թիւն է 1.250,000 հոգի։ Ամէնէն շատ անգործութիւն կը տիրէ մետաղագործութեան, հիւսուածեղէնի եւ տպագրութեան ճիւղերուն մէջ։

Վեց Հայեր թուրք դատարանի առջեւ

«Ազգամ» կը գրէ թէ Պատժական Դ. Ատեանին յանձնուած են վեց Հայեր, Գասպար Տէտէեան, Տիկին Մարիամ, Մատթէոս, Սեդրակ, Ադամ, կարապետ եւ Թուրք մը՝ Ալի, որոնք ամբաստանուած են իբրեւ կեղծ անցագիր պատրաստողներ։ Տիկին Մարիամ Պուլկարիայէն Պոլիս հասած պահուն, ծովային ոստիկանութիւնը կը քննէ անցագիրը եւ երեւան կը հանէ կեղծութիւնը։ Նման անցագիրներով Տիկին Մարիամ, Ադամ եւ կարապետ քանի մը անգամ ճամբորդած են Պուլկարիոյ եւ Պոլսոյ միջեւ։ Քննութիւնները շարունակուելով ձերբակալուած է Գ. Տէտէեան, որ Ոստիկանական Տնօրէնութեան Դ. ճիւղին պաշտօնեաներէն Ալիի հետ մեղսակցաբար պատրաստած է կեղծ անցագիրեր, եւ ծախած՝ ճամբորդներու։ Ալի էֆէնտի յանձնուած է պաշտօնեաներու դատական յանձնախումբին։

ԵՂԲԱՅՐԱՍՊԱՆ ՆՈՐ ՈՃԻՐ ՄԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն փետր. 2 Թուականով կը հեռագրեն.—

Նիյեօթիէռ թաղը բնակող հայ բանւոր մը, Յովհաննէս Շանեան (Օհանեան?) ծրագրած էր ամուսնանալ իր մէկ հայրենակցին՝ այրի տիկին Շալմարի (Շամիրամ?) հետ։ Կինը կը բնակէր իր եղբօր Պ. Մանիկեանի հետ, որ ճաշարան մը ունի րիւ Փասթէօր։

Պ. Մանիկեանի մօտ կ՚աշխատէր ուրիշ Հայ մը՝ Գաբրիէլ Յակոբեան, որ վերջերս յաջողած էր տիկին Շալմարի սիրտը գրաւել, նախանձը շարժելով Շանեանի։

Այս վերջինը Չորեքշաբթի առաւօտ սպասեց Յակոբեանի ճամբան եւ անմիջապէս վրան յարձակելով մահացու կերպով վիրաւորեց զայն։

Մարդասպանը այսքանով չգոհացաւ եւ երկաթի հարուածներ տեղացուց զոհին գլխուն, ու փախաւ։ Սակայն քիչ վերջ ձերբակալուեցաւ, եւ առանց յուզումի խոստովանեցաւ թէ կանխամտածութեամբ գործած էր ոճիրը։

Շանեան բանտ դրուեցաւ։

Խնդրոյ առարկայ կնոջ ամուսինը մեռած էր տարագրութեան մէջ։

Ներգաղթի նոր օրէնքը յետաձգուած

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Ծերակոյտը միաձայնութեամբ մէկ տարի յետաձգեց գործադրութիւնը ներգաղթի նոր օրէնքին, որ իբրեւ չափանիշ կ՚ընդունի «ազգային ծագում»ը։ Ինչպէս գրեցինք, նոր օրէնքին համաձայն, իւրաքանչիւր ազգի համար տարեչափի հիմ պիտի բռնուի 1920ին Միացեալ Նահանգներու մէջ բնակող իրենց ազգակիցները։ 1924էն ի վեր գործադրուող օրէնքը իբրեւ չափանիշ ընդունած էր 1890ի բնակչութիւնը։ Նոր օրէնքը պիտի սկսի գործադրուիլ 1928 Յուլիս 1ին։ Կասկած չկայ որ այդ թուականէն սկսեալ Ամերիկա ընդունուելիք Հայերու թիւը մեծապէս պիտի աճի, քանի որ 1920ին անհամեմատ աւելի Հայեր հաստատուած էին Միացեալ Նահանգներուն մէջ քան 1890ին։

ՖԱՇԻՍՏ ԼԷԳԷՈՆՆԵՐԸ ԿԱԶՄ ՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏ

Առջի օր ֆաշիստ քաղաքապահ զօրքի հաստատման 4րդ տարեդարձն էր։ Այս առթիւ Մուսոլինի պատգամ մը ուղղեց՝ իր լէգէոնները փառաբանելու համար։ Ֆաշիստ քաղաքապահները այսօր ամբողջ աշխարհի մէջ միակն են որ անջատ մասը կը կազմեն բանակին։ Պէտք է յիշել որ չորս տարի առաջ հազիւ քանի մը հազար հոգի էին անոնք։ Այսօր աւելի քան 200 հազար լաւ զինուած ուժ մը կը ներկայացնեն։ Անոնք լաւ մարզուած են եւ լաւ սպառազինուած, ու պատրաստ՝ ի պահանջել հարկին պաշտպանելու ազգը։ Բազմաթիւ լէգէոններ կը պահպանեն Իտալիոյ ծայրագոյն հարաւային սահմանները Լիբիական անապատին, Երիթրէոյ եւ Սոմալիլէնտի մէջ։ Ֆրանսական, աւստրիական եւ եուկօսլաւ սահմաններուն վրայ եւս պաշտպանող լէգէոններ կան։ Բացի իրենց զինուորական պարտականութիւններէն, անոնք կը գործեն նաեւ իբրեւ մաքսաւոր եւ քաղաքական ոստիկանութիւն՝ Իտալիոյ բոլոր մեծ քաղաքներուն եւ աւաններուն մէջ։

Մուսոլինի իր պատգամը կը վերջացնէ այսպէս.

— «Սեւ շապիկաւորնե՛ր, ձեր չորրորդ տարեդարձին առթիւ ձեր հրամանատարը կը կրկնէ իր հիմնական հրամանը. եւս առաւել կատարելագործուեցէ՛ք, մինչեւ որ ըլլաք մէկ սիրտ ու մէկ զէնք, պատրաստ՝ կատարելու ինչ որ պիտի հրամայուի ձեզ վաղը»։

Սուրիոյ կացութիւնը

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը կը հերքէ անգլ. թերթերու գրած այն լուրը թէ աւազակներ աւարի տուած են Դամասկոսի կարգ մը թաղերը։ Յիշեալ քաղաքին մէջ կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ. աւազակախումբերու գործունէութիւնը բոլորովին նուազած է։

Պէյրութէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Աթրաշ գերդաստանի պետ Հասան էլ Աթրաշ հպատակութիւն յայտնած է։ Հրոսակներու թիւը, որ վերջին ամիսներուն 20,000ի կը հասնէր, այսօր 300 է միայն։ Սուլթան էլ Աթրաշ փախած և Անդրյորդանան ապաստանած է։

Օսմ. հանրային պարտքերը

«Էքսչէյնճ Թէլէկրաֆ» խիստ հեղինակաւոր աղբիւրէ կը տեղեկանայ թէ խզուած են այն բանակցութիւնները, որ կը կատարուէին ամիսներէ ի վեր Թուրք կառավարութեան եւ բազմաթիւ պետութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ՝ օսմ. հանրային պարտքի վճարման մասին։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ եւ շրջանի վիճակ.-նական ընդհանուր ժողովը այսօր Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, փլաս տ՚իթալի, քաֆէ քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ Իթալի։

ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ

12 փետրուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 46 rue Tapis Vert SALON ESPAGNOLի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ի նպաստ իր Գրադարանի ճոխացման

կը բեմադրուին Ընկ. Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն «Է՛լ մի Աղօթիր»ը եւ Ռշտունիի «Վեց ու կէս պորտի ժառանգ մնացած մնտուկը»։

ԲԱՑՄԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՒՐՈՊԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻ

Théatre Renée Maubelի մէջ, 10 Rue du l'Orient, Metro Blanche վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին (կը վերջանայ ժամը 11.30ին կը ներկայացուի՝ ԿԱՐԼ ԿՈՒՑՔՈՎԻ

ՈՒՐԻԷԼ ԱԿՈՍՏԱ տրամը, 5 արար

Կը մասնակցին Տիկ. Ալիքսանեան, Օր. Բօշեան, Պ. Պ. Մ. Մարութեան, Կոստանեան Որդի, Ս. Նաւասարդեան, Ն. Պէշիկթաշլեան, Շ. Սարեան եւն.։

Տոմսերու գիները խիստ ժողովրդական, 10, 7.50, 5 և 3 ֆրանք

Հերթական րէժիսէօր՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Հայազգի հռչակաւոր ձեռնածու՝ ՓՐՈՖ. ԷՋՆԱՔԻ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ՄԻԱԿ ԱՌԻԹԸ ՀԵՏԱՔՐՔԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՅՕԷ ԱՒԵԼԻ ՓՈՐՁԵՐ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹԸ ? ԴՐԱՄԻ ԱՆՀՐԵՒԸ ? եւլն.

տեղի կ՚ունենայ 6 փետրուար 1927 կիրակի գիշեր ժամը 9ին SALLE du PEUPLE FRANÇAISի մեծ ՍՐԱՀԸ

42, Rue Hermel (18e) Métro : Simplon

ԸՆՏԻՐ ՆՈՒԱԳ ԳԻՆԵՐԸ 15էն 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը՝ ՀԱՅ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԷՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Գոյամարտ» խումբի ժողովը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Անդամատետրերը միասին բերել։ Ձեկուցում շրջանային կոմիտէի կողմէ։

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ» խումբի դասախօսական ժողովը կիրակի Փետր. 6ին կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին։ 4 Passage St. Hippolyte, Métro Italie.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» խումբի ժողովը՝ վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Բրիստափոր խումբի համակրական դասախօսական ժողովը 6 փետր. Կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2ին, 63 Րիւ Րէփիւպլիք։

ԼԻՈՆԻ ԽԱՐԲԵՐԴԻ եւ յարակից գաւառի Հայրենակցական Միութեան Ա. Դասախօսական ժողովը տեղի կ՚ունենայ վաղը՝ Շաբաթ երեկոյ 5 Փետրուար ժամը 9ին, Րիւ Բաստէ թիւ 76 սրճարանի ներքնասենեակը, դասախօս Պ. Ա. Գէորգեան, կը հրաւիրուին Խարբերդի նահանգին պատկանող բոլոր Հայրենակիցները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Սիվրի-Հիսարի (Գաղատիա) Հայրենակցական Միութեան ժողովը 6 Փետր. Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, թիւ 63 րիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահը։ Օրակարգ՝ տեղեկագիր եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Հ.Յ.Դ.ՌՈՍՏՈՄ, Խաժակ,Արմէն-Գարօ, Գէորգ-Չաւուշ խումբերու ժողովը, 7 փետր. երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Ռոստոմի սրահը, 131, Faubourg du Temple, Belleville. Օրակարգ՝ Զեկուցում Շրջանային կոմիտէի կողմէ եւ ընտրութիւն նոր կոմիտէի։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նորակազմ «Վարդգէս» խումբի առաջին ժողովը, կիրակի 6 փետր. կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 63 Rue de la Républiqueի մէջ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի պատանեկան միութեան դասախօսական ժողովը՝ կիրակի 6 փետր. առաւօտեան ժամը 8.30ին, 63 Rue de la Républiqueի սրահին մէջ։ կը դասախօսէ ընկեր Մեսրոպ Գույումճեան։ Մուտքը ազատ է։

Հ. Մ. Ը. Մ-ի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը վաղը՝ Շաբաթ գիշեր ժամը 8ին։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ համակիրները, Rue Étienne Dolet, Bureau Tabacի մեծ սրահը։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ.— Օր. Մ. Բաբայեանի աշակերտներու երաժշտական ցերեկոյթը 12 փետրուար շաբաթ ժամը 2ին, Salle Gaveau, 45 Rue de la Boetie, մասնակցութեամբ վեց հեղինակներու։ Մուտք 3 ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Բարեսէր Հայ տիկին մը, Տիկ. Ք. Ա. իր հանգուցեալ ամուսնոյն հոգւոյն համար, սովորութիւն ըրած է ամէն տարի նուիրատուութիւններ ընել զանազան բարենպատակ միութիւններու։ Այս տարի ալ գործազրկութեան ստեղծած թշուառութեան պատճառաւ իրեն դիմողները միշտ նպաստաւորած է։ Ես ալ ներկայացայ իրեն եւ օգնեց ինծի, որու համար հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ։

Պէյրութի որբանոցներէն
ՊԱՅԾԱՌ ԽՕՇՕԵԱՆ

ԲԱԼՈՒ ՔԱՂ. երիտ. Միութեան վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը.—

252 ջուլթակ մը, 207 գեղ. փոքր արձան մը, 468 կոմս Մօնթէ Քրիսթօ, 562 ժամացոյց մը, 366 արծաթէ բաժակ մը, 285 մետաքսէ շալիկ մը, 266 մաճձակալի ծածկոց մը, 555 սեղանի ծածկոց մը, 346 մէկ վեցեակ թաշկինակ։

Շահուած առարկաները ստանալու համար դիմել՝ Արսէն Կ. Մելքոնեանի 3 Traverse Mont de Piété, Marseille.

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Մարսէյլի մէջ Հ. Յ. Դ. Պատ. միութիւնը 63 Rue de la République սրճարանին վերնայարկը բացած է Գրադարան Ընթերցարան մը՝ ուր կրնան օգտուիլ մեր բոլոր հայրենակիցները առանց խտրութեան։ Հոն կարելի է գտնել ամէն տեսակ թերթեր եւ հանդէսներ. առ այժմ բաց է շաբաթը երկու օր, Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 12, եւ Հինգշաբթի երեկոյ՝ 8էն 10։

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործոցը, աշխարհաբար լեզուով, գիրք՝ ընթերցումի եւ աղօթքի։ Գին 40 ֆր.։ կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, պալենց գրատունը եւ Սեւունիի մօտ (5, Ave. Quihou, St-Mandé)։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կահագործի աշկերտ մը՝ Դիմել խմբագրատուն։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ[...]

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր [...]

Խնամեցէք ձեր ակռաները եւ դիմեցէ[ք]

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՔԼԻՆԻՔԻ

12, RUE RICHOMME, 12

դարմանումը եւ աստամնաշինութիւնը տեղի կ՚ունենայ կա[...] մասնագէտներու կողմէ, խիստ դիւրամատչելի պայմաննե[...]

Առաջին այցելութիւնը ձրի

Հաղորդակցութեան միջոց՝ Métro : Barbès-Rochechouart

ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒ

ՈՒՂՂԱԿԻ ՍԷՅԼԱՆԷ, ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԷ ԵՒ ՉԻՆԷ ՆԵՐԱԾՈՒ[...] ԱԺԱՆ, ԶՕՏԱՒԷՏ ԵՒ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ

ՊԱՀԱՆՋԵԼ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ԲՈԼՈՐ Լ[...] ՆՊԱՐԱՎԱ[...] ՆԵՐԷՆ

Հաստատեալ 1880ին

Արեւելեան ճաշակ եւ ծաղիկ թէյերով խառնուրդներ։

Թղթակցութիւն ուղղել Comptoir des «Thés YAVRO[U]» 23, Rue Sénac, Marseille.

Եգիպտոսի ընդհ. ներկայացուցիչ C. Bahlav, 7 Rue M[a]moud Pacha et Falaki, Alexandria.

ԿՈՉ

Ալֆօրվիլի Երիտ. Միութիւնը ձեռնարկած ըլլալով իր ակումբին մէջ գրադարանի հիմնումին, կը խնդրէ հայերէն կամ ֆրանսերէն գրքերու նուիրատուութիւն ընել միութեան՝ հետեւեալ հասցէին՝ Union de la Jeunesse Arménienne 138 Rue Etienne Dolet, Alfortville.

ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ.— Բժիշկին գրքին փրցուած էջեր 12.50 ֆրանք, Պէպէքս, պաւեշտ 10, Հրաշագործ Ֆաքիր Թահրա պէյ 5 ֆրանք, Բժիշկին խորհուրդները հայ պատանիներու 5, Վերջալոյսին տակ (Թատր. կ. Մեհեանի) 5, Անձկութեան ժամեր 2, Բարիզէթ 7.50, Երազահան 6, Ճշմարիտ. Բէմալական Թուրքիոյ մէջ 5։

Ընկ. Փանջունի 10 ֆրանք, Թաղականին կնիկը 17.50, Միքէի սիրարկածը 5, Մինչնորդ Տէր Պապան 17.50, Մաանիչը 7.50, Յեղափ. մակարոյծները 7.50, Զաքըր Ամրամ 6։

ՀԱԶՈՒԱԳԻՒՏ ԳՐՔԵՐ.— Շիրվանզադէէն՝ Արտխտը 10, իսկ ֆրանսերէնը 5 ֆր., Ժող. Երկերի (3 հատ.) 65, Նաւասարդ հաւաքածոյ 25, Ժողովածու Թօփչեան 25, ինչպէս նաեւ բառարաններ վիպական գիրքեր։

Ստանալու համար դիմել նամակով Vahram Sévouni 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé։

Փարիզ եւ գաւառները փոսթի ծախք չառնուիր

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

որ հրատարակիչն է մանաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու։

Դիմել,— Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ԼԻՒԼԷ ՔԵՅՄԱՔ

Կը ծախուի ընտիր Normand կաթէ պատրաստուած լիւլէ քայմաք։ Կ՚ընդունուին մասնաւոր ապսպրանքներ տուներու համար։ Դիմել՝ Արապեան ճաշարան, 31bis Fbg Montmartre, Téléph. Provence 57—65։

BOIS COLOMBESի ՄԷՋ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Նպարավաճառ Պր. Մանուկ Հապեանի խանութը։

110 Rue des Chambards, Bois Colombes (Seine)։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒ[Ն]

123 Bld. Sébastopol, 1[...] (Métro: St. Denis և Réaum[ur])

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵ[Ր] ջերմամիլուութեան, ֆր[...] ա[...]տի, արիւնի եւ մորթ[...] հիւանդութեանց։

Բժշկական տարրալուծու[մ]

Ամէն օր ժամը 9—12 և 2[...] Կիրակի՝ 9—12։

Ժողովրդական գին[...]

ՏՊԱՐԱՆ ՄԱՍԻՍ ՓԱՐԻԶ

Imprimerie MASS[IS] 208 bis RUE LAFAYET[TE] PARIS (10e)

Հայերէն եւ ֆրանսեր[էն] տպագրական որեւէ գոր[ծ] ինչպէս նաեւ պրակնե[ր] եւ գիրքերու հրատարակ[ու]թեան համար գաւառնե[ր] եւ արտասահմանէն դի[մե]ցէք ուղղակի ՄԱՍ[ԻՍ] Տպարանին։

ԱՆԹԵՐԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹ[...] ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆ[...]

ՍԱԿԱՐԱՆ

3 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթեռլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատր	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատր	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.
»	II »
»	III »
Ռումելի երկթղ.	Lots turcs

Comptoir Parisien de change et de Cr[édit] 80, Rue Lafa[yette]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT[...]
208bis, Rue Lafayette Paris(...)
Le Gérant : H. TEURN[...]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն: 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927
5 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 253 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԽՕՍՔ

ԹՐՔՈՒԹԻՒՆԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Քիչ անդին կը հրատարակենք «Թան»ի Պոլսոյ թղթակցին մէկ նամակը, որ ուշագրաւ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Թուրք-թաթար փախստականներու գործունէութեան մասին։

Թղթակիցը, Պ. Ժանթիյօն, ջերմապէս համակիր է Թուրք դատին, եւ առիթ չի փախցներ ջատագովելու քէմալական իշխանութիւնը։ Այնպէս որ, կարելի չէ թշնամական ոգի վերագրել իր հաղորդած լուրին առթիւ։

Ուրեմն, «Թան»ի աշխատակիցն ալ կը հաստատէ որ՝ Թուրանական ոգին միշտ վառ կը մնայ արդի Թուրքիոյ մէջ, հոգ չէ թէ Ազրբէջանէն կամ Թուրքաստանէն փախած գործիչներ ըլլան այդ գաղափարին քարոզիչներն ու վարիչները։ Ինք միայն Րէսուլ Զատէի եւ Օսման պէյի անունները կը յիշէ, բայց շատ լաւ գիտէ որ անոնք մինակ չեն։ Եթէ այսօր լռած է անոնց ամէնէն թթու առաջնորդը, Աղաօղլու Ահմէտը, պատճառը այն է որ Բագուի հռչակաւոր Ալպայեւը այսօր պատասխանատու պաշտօն ունի Թուրք պետութեան մէջ, եւ չի կրնար հրապարակ իջնել, առանց անախորժ կացութեան մը մատնելու Մ. Քէմալը, Ըսմէթն ու ընկերները։ Ճիշտ այդ պատճառով ալ, ինչ որ հրապարակաւ եւ դղրդագին ցոյցերով կը հռչակուէր տասը-տասնըհինգ տարի առաջ, Թուրքիոյ թերթերուն, սրահներուն եւ փողոցներուն մէջ, այսօր կը լսուի միայն տարագիր «Եէնի կավկասիա»յի նեղ սիւնակներէն կամ «Թուրք Օճաղի»ներու եւ նման ժողովներու մտերմութեան մէջ։

Բայց ինչպէս կ'երեւայ, Թուրք-թաթար տարագիրները քիչ մը չափը անցուցեր են, մանաւանդ վերջերս։ Ապացոյց՝ այն ճառը զոր արտասաներ է Րէսուլ զատէ Մէհմէտ Էմին, ուսանողական ժողովի մը մէջ.

«Եթէ այս երեք Թուրք ընտանիքները (Թուրքիա, Ադրբէջան, եւ Թուրքիստան) միանան, Թրքութիւնը փրկուած է։ Մնաց որ, ատոր իրականացումը հեռու չէ»։

Անշուշտ այս է մէկ շարժառիթը, որ դրդեց կէս-պաշտօնական «Միլլիյէթ»ը՝ ազդարարութիւն մը ուղղել Յունուար 19ին, Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյի բերնով (տես Յառաջ Յունուար 27 եւ 28)։

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, կարեւոր է թղթակցին եզրակացութիւնը, — թէ այդ բոլորը անցողակի բաներ են, եւ երբեք չպիտի փոխեն երկու երկիրներուն քաղաքականութիւնը՝ իրարու հանդէպ։

Եւ այստեղ է, մեզի համար, չարիքին բուն աղբիւրը։

Այս առթիւ, նորէն ու նորէն, «Խ. Հայաստան»ը կրնայ ճչալ. «Ո՛չ մի վայրահաչութիւն՝ չի կրնար մեզ շեղեցնել մեր ընտրած ճիշտ ուղիէն... Մեր այսօրուայ քաղաքականութիւնը կը բխի աշխատաւոր զանգուածներու եւ խորհրդային իշխանութեան անմիջական շահերէն» (18 Յունուար)։

Խնդիրը այն է որ, այդ քաղաքականութիւնը, այնպէս ինչպէս մշակուեցաւ եւ կը շարունակուի ու կը զարգանայ 1918էն ի վեր, հեռաւոր կապ անգամ չունի աշխատաւոր զանգուածներու շահերուն հետ։ Ընդհակառակն, ժխտումն ու խորտակումն է այդ շահերուն։ Ամէն տեղ ալ, կարելի է հաստատել բարեկամական յարաբերութիւններ հարեւանէ հարեւան, նոյն իսկ զինակցութիւն՝ պետութենէ պետութիւն։ Բայց, պայման է որ անոնք հիմնուած ըլլան փոխադարձ շահերու ճանաչման եւ իրաւունքներու ապահովման վրայ։

Արդ, խորհրդային իշխանութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ տիրող սիրակցորդ կենակցութիւնը Կովկասի ո՞ր ժողովուրդին գոյութիւնն ու շահերը կ'ապահովէ։ Կը փրկէ՞, նոյն իսկ ռուս ժողովուրդին շահերը։

Բթամիտներն ու արհեստով պոլիտիկոսները միայն կրնան հաւատալ այդպիսի բանի մը, այն ալ ութը-ինը տարուան փորձերը տեսնելէ յետոյ։

— Կովկասի այսօրուան քարտէսը սերտելէ յետոյ...։

Այդ բարեկամութիւնն ու զինակցութիւնը մինչեւ այսօր ծառայեցին միայն Թրքութիւնը փրկելու, հրաբուխին բերանը դնելով միւսները, եւ տասն անգամ աւելի դժուարացնելով Կովկասի խաղաղեցումը։

Թողունք Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը. մինչեւ անգամ ապահով չեն, այսօր, Վրաստանն ու Ազրբէջանը, որոնք Թուրքիոյ բարեկամութեան մէջ կը փնտռեն իրենց փրկութիւնը, բայց իրապէս, խաղի գնդակներ պիտի դառնան անոր ձեռքը, իրենց գոյութիւնն ալ խախտելով ուրիշներու հետ։

Ճիշտ ինչպէս ցարական օրերուն, պոլշեւիկներն ալ — յեղափոխականնե՛ր — այսօր ստեղծեր են այնպիսի վիճակ մը, որ ամէն բանէ առաջ կը ձգտի մէկը միւսին զգել տալու, տկարը զօրաւորին ձեռքով զգետնելու, — եւ արեան ու մոխրակոյտի վրայ իշխելու։

Իրականութիւնն է որ կը մատնանշէ Րէսուլ զատէն, ըսելով.

— Հեռու չէ ատոր իրականացումը։

Այո՛, պոլշեւիկները հարթեցին ճամբան ջարդարարներու հետ ձեռք ձեռքի, եւ կրնան պարծենալ հետեւանքներով։

Կրնան հռչակել ամէնուն, ամէնո՛ւն, թէ, օրինակ, տապալեցին «հայկական իմպերիալիզմը». այն աստիճան որ, ներկայ Հայաստանը այլ եւս չի կրնար ոտքի կանգնիլ, չի կրնար գլուխը շարժել, առանց կողէն, ճակտէն կամ կռնակէն դաշոյն մը ուտելու։ Կրնան աւետել թէ պարտուա՛ծ է «թշնամի»ն, եւ հիմա բարեկամները հանդիստ սրտով պիտի վայելեն աւարը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

"ԴԷՇ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ,,

Գործազրկութեան առթիւ ֆրանսերէն թերթերը կը շարունակեն զբաղիլ օտարականներու խնդրով։ «Փըթի Փարիզիէն»ի մէջ Մորիս Փրաքս կը գրէ.

— Արդարեւ, այս պահուս գործազուրկներ կան, որոնց պէտք չէ օգնենք, պէտք չէ հանդուրժենք եւ զորս պէտք չէ մնուցանենք։ Ասոնք այն օտար գործազուրկներն են, որոնք սկզբունքով անգործ կը պտտին եւ երբեք չեն աշխատած մեր երկրին մէջ։ Կամաւոր գործազուրկներ, որոնք իբրեւ գործիք ունին պրաունինկը, գողի ծակիչը, կամ դանակը, միայն գողութեամբ կամ ոճիրով կրնան ապրիլ։ Իրապէս մենք պէտք չունինք անոնց։ Բնաւ պէտք չունինք մորթուելու լեհերու կամ կողոպտուելու խտալացիներու կողմէ։ Պէտք չունինք դատելու, դատապարտելու եւ կերակրելու, տարիներ եւ տարիներ, բանտին մէջ, Պաթումցի աւազակներ կամ Սելանիկցի խաչագողներ։

Արդ, բոլոր օտարականները զորս կը ձերբակալեն, անխուսափելիօրէն առանց աշխատանքի մարդիկ են։ Կարծեմ ժամանակը եկած է պարզապէս եւ ուղղակի վտարելու այն օտար «աշխատաւորները», որոնք Ֆրանսա եկած են երբ ամէնուն համար գործ կար, սակայն ամենափոքր արհեստ մը իսկ չեն ըրած։

ՇԻՐԱԿԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Մասնաւոր յանձնախումբի անդամ Պարդեան, Ալէքսանդրապոլի երկրաշարժին վնասներուն լրիւ պատկերը կ'ուտայ այսպէս.

Քաղաքին եւ 44 գիւղերուն մէջ քանդուած են 5516 սենեակ, 3327ը կարօտ են հիմնական վերանորոգութեան։

Քաղաքին հարիւրին 64ը վնասուած է լուրջ կերպով։ Վնասը կը հասնի 12 միլիոն րուբլիի։ Իւրաքանչիւր քանդուած սենեակի շինութեան համար գնահատուած է 1750 րուբլի, ամբողջին համար՝ 9,643,000 ր.։

Գիւղերուն մէջ վնասուած տուներուն թիւն է 8823։ Ամբողջովին քանդուած են 4294, իւրաքանչիւր քանդուած տունի համար 600 րուբլի գին որոշելով, ամբողջին շինութեան համար գնահատուած է 2,576,400 րուբլի։ Կիսաքանդ տուներուն թիւն է 985, իւրաքանչիւրին համար 300 րուբլի գին որոշելով, ամբողջին շինութեան համար գնահատուած է 295,500 րուբլի։ Թեթեւ կերպով քանդուած տուներուն թիւն է 739, իւրաքանչիւրին համար 150 ր. գին որոշելով, ամբողջին շինութեան համար կը նախատեսուի 110,850 րուբլի։

Ամբողջ Ալէքսանդրապոլի շրջանին վերահաստատման համար գնահատուած է 17,700,000 րուբլի, շինութիւնները երեք տարուան ընթացքին վերջացնելու պայմանով։ Նոր շէնքերը պիտի շինուին այնպիսի գիտական մեթոտով, որ դիմանան երկրաշարժի ցնցումներուն։ Շինութիւնները պիտի սկսին գարնան։

ԼԷՆԻՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Լէնինի ձեռագիրները կը պահուին մասնաւորապէս շինուած պողպատեայ խոշոր սենեակի մը մէջ, որուն պատերուն հաստութիւնն է մէկ մեթր։ Ձեռագիրները տեղաւորուած են 30 արկղներու մէջ, որոնք այրելու վտանգին ենթակայ չեն։ Սենեակը որոշ բարեխառնութեան մէջ կը պահուի, որպէսզի ձեռագիրները խոնաւութենէ զերծ մնան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԱԶԸ
ՄԻՇՏ ՎԱՌ ԿԸ ՄՆԱՅ

Անցած օր հրատարակեցինք Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյի մէկ յօդուածը, որով խօսելէ յետոյ Թուրքեւռուս բարեկամութեան վրայ, խորհուրդ կուտար մամուլին հակառուս հրատարակութիւններ չընել, մանաւանդ չգրել այնպիսի յօդուածներ, որոնք կարծել պիտի տային թէ Թուրքիա աչք ունի Կովկասի կամ Թրքաբնակ երկիրներու վրայ։

«Թայմզ»ի թղթակիցը այս յօդուածը հեռագրով իր թերթին հաղորդելէ վերջ, կը զարմանար թէ ինչո՞ւ գրուած է այն, քանի որ Ռուսիոյ հակառակ յօդուած գրող թերթ չկայ Թուրքիոյ մէջ։

«Թան»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը բացատրէ այս առեղծուածը, իր թերթի Փետր. 4ի թիւին մէջ, ուր կը գրէ.—

Պոլշեւիկեան յեղափոխութեան Կովկասի եւ կեդր. Ասիոյ մէջ առաջ բերած տակնուվրայութեան հետեւանքով Պոլիս եկան ազգայնական կուսակցութեանց պատկանող բազմաթիւ խումբ քաղաքական տարագիրներ, որոնք համաշխարհային պատերազմէն վերջ իշխանութեան գլուխ կը գտնուէին Ազրպէճանի եւ Թուրքիստանի մէջ։ Ժամանակի ընթացքին, այս տարագիրներէն մաս մը Թուրք քաղաքացի դարձան։ Ուրիշներ, ընդհակառակն, ուժեղ կերպով կապուած կը մնան իրենց հայրենի երկրին եւ կը հետապնդեն քաղաքական գործունէութիւն մը, որ երբեմն բացէ ի բաց հակախորհրդային է։

Ասոնց կարգէն են, օրինակ, Րէսուլզատէ Մէհմէտ Էմին, Ազրպէճանի Ազգային Ժողովին նախկին նախագահը, եւ Թուրքիստանի Հանրապետութեան նախկին նախագահ Օսման պէյ։ Վերջերս Պոլիս գտնուող Թուրքիստանցի ուսանողներու կազմակերպած մէկ հաւաքոյթին մէջ, Օսման պէյ բացատրեց թէ ինչպէս համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին, ազգայնականութեան եւ անկախութեան գաղափարները արթնցան կեդրոնական Ասիոյ մէջ։

Իր կարգին խօսք առաւ Րէսուլզատէ Մէհմէտ Էմին, ու վեր հանելէ վերջ այն կապերը, որ կը միացնեն Թուրքիան, Ազրպէճանը եւ Թուրքիստանը, «երեք երկիրներ որ նոյն իտէալով ոգեւորուած են», յայտնեց հետեւեալ միտքերը.

«Եթէ Թրքական այս երեք ընտանիքները միանան, Թրքութիւնը պիտի փրկուի։ Մնաց որ ատոր իրականացումը շատ հեռու չէ։ Ատենօք իւրաքանչիւրս անջատաբար կ'աշխատէինք մեր ազատութեան համար։ Մեր երբեմնի վեհապետները բան մը չըրին այս ուղղութեամբ։ Հիմա մենք կ'ընդօրինակենք ինչ որ եւրոպացիները ըրին 19րդ. դարու ընթացքին։ Արեւելքի մէջ կրօնական դպրոցներու տեղ հիմա հաստատուած են ընկերակցութիւններ, որոնք անկախութեան եւ յառաջդիմութեան ճամբէն կը քալեն։ Թուրքիստանի եւ Ատրպէճանի մէջ Թուրք ցեղին մէկ մասը տակաւին լուծի տակ է։ Պէտք է փոխադարձաբար ճանչնանք զիրար, մենք մեզ ազատելու համար այս գերութենէն։»

Այս քաղաքական տարագիրները Պոլսոյ մէջ կը հրատարակեն փրոփականտի պարբերաթերթեր՝ ինչպէս «Եէնի Քավքազիա» եւ «Ազրպէյճան», օրկան Ազրպէճանի Ազգային կուսակցութեան։

Կասկած չկայ, որ այս «ցեղի եւ կրօնքի եղբայրներ»ուն գործունէութիւնը քիչ մը տաղտուկ կը պատճառէ Թուրք հանրապետութեան, Ռուսիոյ հանդէպ անոր հետապնդած բարեկամական քաղաքականութեան պատճառաւ։ Նոյնիսկ ասոր երեւսէն որոշ գժտութիւններ ծնան Էնկիւրիի եւ Մոսկուայի միջեւ։ Պոլշեւիկները կը փափաքին անշուշտ որ Թուրքերը միջոցներ ձեռք առնեն այս տարագիրներուն ձայնը խեղդելու համար։ Բայց Թուրքիա չի կրնար լրջօրէն գործել այս մարդոց դէմ, որոնք զայն իբրեւ իրենց պաշտպան կը նկատեն։ Ասիկա նախ զգացումի խնդիր է։ Միւս կողմէ Թուրքիա միշտ օտար քաղաքական փախստականներու հիւրընկալ երկիր եղած է։ Ժամանակին հոն ապաստանեցան իշխաններ, ինչպէս Կարոլոս ԺԲ., զոր Բ. Դուռը մերժեց յանձնել Ռուսիոյ, ու լեհ, մաճառ հայրենասէրներ՝ ինչպէս Միցքիէվիչ, Ռաքօցի։ Նոյնիսկ 1918ին, զինադադարին թող չտուին որ Շէյխ Սնուսի դաշնակիցներուն ձեռքն իյնայ։ Այսօր բացառութիւն չի կրնար ընել Կովկասի եւ Թուրքիստանի տարագիրներուն, մանաւանդ որ անոնք կրօնակիցներ են։ Միայն թէ ատեն ատեն ազդարարութիւններ կ'ուղղէ անոնց։ (Թղթակիցը հոս մէջբերումներ կ'ընէ Մահմուտ պէյի ծանօթ յօդուածէն), յետոյ կ'աւելցնէ՝

«Սակայն եւ այնպէս, կը թուի թէ այս միջադէպերը բոլորովին անցողակի պիտի ըլլան եւ բնաւ չպիտի ազդեն ռուսեւ-թուրք յարաբերութիւններուն վրայ։»

ԼԻՈՆԻ ՆՈՐ ՈՃԻՐԸ

ԳԱԲՐԻԷԼ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՁԷ ՄԵՌԱԾ

Երէկ հաղորդեցինք թէ կնոջական խնդրի մը առթիւ Յովհաննէս Օհաննեան վայրագ յարձակում մը գործած է Գաբրիէլ Յակոբեանի վրայ։ Լիոնէն հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը ստանանք այս առթիւ.

Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 8ին Յ. Օհաննեան նստած էր րիւ Փասէ թիւ 10, Շանտըլիէ սրճարանը, երբ ապակիին մէջէն նշմարեց Գաբրիէլ Յակոբեանը, որ կ'երթար իր գործին՝ րիւ-Փաս-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՆԱՅ ԼԻՃԸ ԵՒ ՔԱՂԱՔԸ

Երկրաչափ Հըֆզի պէյ, որ՝ երեք տարիէ ի վեր հանրօգուտ շինութեանց վարչութեան կողմէ Վանայ լճի ծովային փոխադրութեանց գործերուն կը նախագահէր, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.—

«Ներկայիս Վանայ լճին մէջ կը գտնուին 25 մեթր երկարութեամբ զոյգ պտուտակաւոր շոգենաւ մը, երկու շոգեմակոյկ եւ երեք հարիւր թօնօնոց երկու լաստանաւ։

Ցորենի, գարիի եւ ճամբորդի փոխադրութիւն կը կատարուի Վանայ լճին եզերքը գտնուող Վան, Դատուան, Ախլաթ, Ալճէվազ, Արճէշ եւ Գաւաշ նաւամատոյցներուն միջեւ։ Արճէշի նաւամատոյցէն մեծաքանակ ցորեն եւ գարի կ'առնուի ու Դատուանի նաւամատոյցին միջոցաւ Պիթլիսի նահանգը կը ղրկուի։

Ընդհ. պատերազմէն առաջ Հայերը Վանայ լճին մէջ 250ի չափ փայտաշէն նաւեր ունէին, որոնք Հայոց կողմէ պատերազմի ընթացքին փճացուեր են։ Իսկ նաւերուն մէկ մասն ալ պատերազմի միջոցին Ռուսերը տարած են։ Վանայ լիճը լեռներով շրջապատուած ըլլալով, ամէն ատեն փոթորիկներ կը պատահին։ Այս պատճառաւ կարելի չէ միշտ առագաստանաւերով փոխադրութիւն կատարել։

Արճէշ գաւառակէն 18 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ Առնիսի մօտ լճին մէջ նաւաշինարան մը կայ ուր շոգենաւեր կը նորոգուին միշտ։ Այս նաւաշինարանին առջեւ նաւահանգիստ մըն ալ կայ։

Վանայ լիճը Մարմարայի մէկ երրորդին չափ տարածութիւն ունի։ Իրարու ամենահեռաւոր նաւամատոյցներն են Նաւաշինարանը եւ Դատուանը, որոնք 120 քիլոմեթր հեռաւորութիւն ունին։

Վանայ լճին մէջ երկու տեսակ ձուկ կայ, բայց ասոր մէկ տեսակը՝ այսինքն տառեխը կ'ուտուի։ Միւս տեսակը շատ պզտիկ է եւ ծանր հոտ մը ունի։ Լճին ջուրը բորակային է, որով ձուկերը միայն գարնան երեւան կ'ելլեն։ Ձուկը շատ առատ է, այնպէս որ լեցուն քարիւղի թիթեղ մը ձուկը 8—10 ղրշ.ի կը ծախուի։

Վան քաղաքը քանդուած վիճակ մը ունի եւ սակայն զայն վերաշինելու ձեռնարկներ կը կատարուին։ Կորզոտի մէջ քարիւղի հոր մը կայ, որուն մենաշնորհը Տէլի Ֆուատ փաշայի կողմէ առնուելով փոխանցուած է Ֆրանսացիներուն։ Այս հորը չի շահագործուիր ներկայիս։ Ասկէ զատ գաճի եւ աղի հանքեր ալ կան, որոնց առաջինը անտէր է, իսկ երկրորդը կը բանեցուի հանր. պարտուց վարչութեան կողմէ։»

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Առջի օր տուած էինք Պուլկարիոյ մարդահամարին թիւերը։ Այսօր կուտանք գլխաւոր քաղաքներուն բնակչութեան թիւերը։ Սօֆիա ունի՝ 83,102 բնակիչ, Տուրնիցա՝ 15,070, Էլէնա՝ 2209, Փրէսլավ՝ 3847, Պուրկազ՝ 31,363, Սլիվէն՝ 29,280, Սթ. Զակորա՝ 28,015, Նովա Զակորա՝ 9867, Այթոս՝ 13,540։ (Այս վերջին քաղաքին Հայերուն թիւն է 250)։ Բազանլըք՝ 11 հազար 785, Ռուսճուք՝ 45,650, Հարմանլը՝ 7,179, Վ. Թրնօվօ՝ 12,780, Խասքօվօ՝ 26,316, Շումէն՝ 25,295։

ԻՆՉ ԿԸ ԽՈՐՀԻՆ ՖՐԱՆՍԱ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Վիէննայի Նոյէս Վինըր Ժուռնալ օրաթերթին Փարիզի թղթակիցը խիստ շահեկան տեսակցութիւն մը ունեցած է «Ներգաղթի ու Քաղաքակցութեան Մասնաժողով»ի ընդհանուր վարիչ երեսփոխան Շարլ Լամպէռի հետ։

Պ. Շարլ Լամպէռ իբրեւ քաջ մասնագէտ Ֆրանսայի մէջ բնակող օտարներու վերաբերեալ հարցերու, 1926 Հոկտ. 20էն ի վեր նախարարի մը իրաւասութիւններով կոչուած է վարելու 24, Rue de l'Universitéի մէջ հաստատուած նոր պաշտօնատան գործերը։

Ինչպէս ծանօթ է, ֆրանսական քաղաքակցութիւն ստանալու համար տրուած աղերսագիրները մինչեւ վերջին ժամանակները խիստ դանդաղ ու գեղծումի տեղի տուող գործողութիւններու կ'ենթարկուէին։ Այժմ սակայն շնորհիւ Պ. Լամպէռի կորովի միջամտութեան, հիմնական փոփոխութիւններու կը սպասուին. օրինակ՝

ա) երեք տարի շարունակական բնակում Ֆրանսայի մէջ (փոխանակ տասնի)։ բ) Ծախք՝ 100 ֆրանք միայն (փոխանակ 1500ի)։ գ) Օտարի մը հետ ամուսնացող ֆրանսուհի մը իր ֆրանսական հպատակութիւնը կը պահէ, իսկ օտար ամուսինը առանց ձեւակերպութեան ֆրանսական հպատակ կը դառնայ։

Պ. Լամպէռ իր յայտարարութեանց ընթացքին ըսած է.

— Կ'ուզենք դէպի Ֆրանսա ներգաղթը վերակազմել ամերիկեան օրինակին հետեւելով։ Ֆրանսայի եւ Ալզաս-Լօռէնի բնակչութեան թիւը, 1911էն ի վեր 41,478,000էն 40,743,000 իջաւ։ 1891ին բնակչութեան 62 առ հարիւրը հողագործութեամբ կը զբաղէր. 1921ին՝ 53 առ հարիւրը միայն, ու այսօր ա՛լ աւելի նուազ։ Ցորենի արտերը 12 տարուան մէջ 250,000 հեքտար պակսեցան ու հողագործ ժողովուրդը երկու տարուան մէջ երկու միլիոն նուազեցաւ։ Ֆրանսա դադրած է երկրագործական պետութիւն մը ըլլալէ։

Ֆրանսայի մէջ հաստատուած օտարներու թիւը այժմ 3 միլիոնի կը հասնի ու աշխարհի ամէն կողմէ, 47 տարբեր ազգեր տարեկան 40,000 գաղթական կը ղրկեն մեր երկիրը։ Ասոնք ամէնէն աւելի քաղաքականապէս ճնշուած ազգերու կը պատկանին։ Այս համեմատութեամբ, տասը տարուան մէջ Ֆրանսայի բնակչութեան մէկ վեցերորդը օտարներէ կազմուած պիտի ըլլայ։

Հետեւաբար այսպիսի կարեւոր զանգուածներու մեր երկրին մէջ հաստատուիլը այլեւս չենք կրնար առանց հակակշռի թողուլ։ Գաղթականութեան գետի ցեխոտ հոսանքը պէտք է զտուի ու իր ընթացքը կանոնաւորուի, որպէսզի թափի հողագործ ձեռքերու կարօտը քաշող դաշտերու վրայ եւ ոչ թէ երթայ ճարտարագործական կեդրոններու չքաւորներու թշուառութիւնը աւելցնէ։ Միւս կողմէ, կ'ուզենք գաղթականին կարելիութիւն ընծայել, իր ճակտին քրտինքով հերկած երկրին արժանի ու համահաւասար քաղաքացին ըլլալու։ Այս ալ՝ թէ՛ իր եւ թէ մեր օգտին համար։ Օտար գաղթականներէն շատերը կը բաղձան այս քաղաքացիական իրաւունքը ձեռք ձգել ու հակառակ մինչեւ հիմակուան դանդաղ ձեւակերպութեանց, որով տարեկան միայն 4000 աղերսագրի ընթացք կը տրուէր, դարձեալ օրական 3-400 խնդրարկուներ կը ներկայանան։ Իմ ծրագրած օրինագծով, ապագային կարելի պիտի ըլլայ մէկ տարուան մէջ 100,000 հոգիի հպատակութիւն տալ։

Թղթակիցի այն հարցման թէ առանց նախընթաց հիմնովին խուզարկման, ցեղով ու քաղաքակրթութեամբ իրարմէ տարբեր օտարներու այսպիսի զանգուածային քաղաքակցում (naturalisation) մը չի՞ կրնար դէշ ազդել ֆրանսական ժողովրդի նկարագրի, մշակոյթի ու բարքերու վրայ, թէ կարելի՞ է արդեօք այդ նոյն անհատներն իրենց երբեմնի հայրենիքին կապող հազարումէկ կապերն անտեսել, Պ. Լամպէռ պատասխանած է.

— Այդպիսի վախու մը բնաւ պատճառ չունինք։ Ֆրանսական ժողովուրդի իւրաշրջելու կարողութիւնը շատ մեծ է։ Միայն կը բաւէ յիշել թէ, ինչպէս շատ մը ուրիշ երկիրներ, Ֆրանսա ալ դարերու ընթացքին այլազան ցեղերու խառնուելուն մէջ գտած է իր զարգացումը։ Լապուրի ու Թուլէնի նահանգներուն մէջ մինչեւ այսօր կը հանդիպինք սարակինեան (արաբ) ձեւով գլուխ ունեցող մարդոց, մինչ հիւսիսային ծովեզրին վրայ մեծ մասամբ անգլեւսաքսոն դիմագիծերով ժողովուրդ մը կը բնակի։ Սխալ է ֆրանսական ցեղի մը վրայ խօսիլ, այդպիսի գոյութիւն չունի. կայ միայն ֆրանսական ազգ մը, ու այս ազգը կ'ապրի իր մեծ անցեալէն վերջ իր մեծ Ապագային սպասելով։ Ֆրանսական ոգիի ու մշակոյթի համբաւաւոր ռահվիրաներուն մէջ կան Զօլայի, Կամպէթթայի, Պէռկսօնի ու Տիկին Քիւրիի պէս իւրաշրջուած օտարականներ։ Այս իւրաշրջումը դիւրացնելու համար շատ անգամ նոր քաղաքացիէն կը պահանջեն որ իր օտար հնչող անունը փոխէ։

Արդէն ես աղերսարկուները ուղղակի հաշիւի չեմ առներ, գիտեմ թէ անոնք երբեք ճշմարիտ Ֆրանսացիներ չպիտի ըլլան. իմ յոյսս երկրորդ ու երրորդ սերունդներու վրայ է։ Փոքրիկ մանուկ մը վեց ամսուան մէջ կատարելապէս իր ֆրանսացի տարեկիցին ձեւերն ու խօսքերը կ'առնէ։ Փարիզի նախնական վարժարաններու մէջ 25,000 ու հիւսիսային նահանգներու մէջ ալ նոյն դպրոցներն յաճախող 63,000 օտար մանուկներ կան։ Ասոնք առ հասարակ Ֆրանսացիներէն բարձր նիշեր կը ստանան ու կը ջանան իրենց կարողութիւնը ցոյց տալ ֆրանսացի դասընկերներուն քով։

Բնականաբար, առանց ընտրութեան ալ չենք կրնար ամէն օտարականի հպատակութիւն տալ։ Հողագործներու և մանուկներու պէտք ունինք, որով շատ քիչ բացառութեամբ, միայն ընտանիքի հայրերու ու մասնաւորաբար ալ հողագործ հայրերու աղերսագրերուն ընթացք կը տրուի։ Հաւանաբար ասոնք ամէնէն աւելի Շուէտացիները, Պելճիքացիները, Իտալացիները եւ Հոլանտացիները պիտի ըլլան։

— Naturalisationի հարցը խկապէս բանւորական հարց մը՞ն է թէ ոչ։

— Օտարներու հարցը այժմ վեց նախարարութեանց նկատառման առարկայ դարձած է։ Այդ պատճառաւ ալ բնաւ արդիւնք մը չի տար։ Օտարականներ իրենց գլխուն, առանց հակակշռի կ'ելլեն Ֆրանսա կուգան (Չեխօսլովաքիայէն, Լեհաստանէն, Պելճիքայէն եւլն. եկողները արդէն «վիզա»յի ալ պէտք չունին)։ Ամբողջ արտեր երեսի վրայ ձգուած են բաւականաչափ երկրագործ չգտնուելուն, մինչ անդին անգործ օտարներու խումբեր բազմաթիւ քաղաքներու մէջ կը խռնուին։ Մեր հիւանդանոցներուն 100էն 20ը եւ բանտերուն 100էն 50ը օտարականներ կը լեցնեն։

Նոր օրէնքի գործադրութեամբ, կը պահանջեմ որ գաղթողներու բժշկական քննութիւնը մեկնումէ առաջ իրենց երկրին մէջ կատարուի։ Յետոյ ըստ ամերիկեան ներգաղթի պաշտօնեաներուն գործադրած մեթոտին, գաղթային հոսանքը հեռացնել Սէնի, Հիւսիսի, Ռօնի, Պուշ տիւ Ռօնի, Ժիռոնտի, Ալպ Մառիթիմի, Փիրէնէ Օրիանթալի պէս խիտ բնակչութիւն ունեցող նահանգներէ ու զայն ուղղել դէպի վարին եւ վերին Ալպեաններու Շէռի, Ալիէի ու Նիէվրի պէս նօսր բնակչութիւն ունեցող նահանգներ։

Թղթակիցը տեսակցութիւնը վերջացնելէ առաջ հասկնալ ուզեր է թէ ինչ պիտի ըլլայ անգործութեան դատապարտուած օտար բանուորներու դիրքը։

— Բնաւ մի մտահոգուիք, ամէն պարագայի տակ երկրէն դուրս չենք հաներ զանոնք։ Արդէն գործաւորներու մեծագոյն մասը կառավարական հսկողութեամբ կնքուած պայմանագրութեանց համաձայն ու որոշ ժամանակի համար եկած են։ Այս պայմանագրութիւնները խստիւ պիտի յարգուին. նոյն իսկ յանձն կ'առնենք տեղացի գործաւորները ճամբել քան մեզ հետ պայմանաւորուած օտար գործաւորները մէջտեղը ձգել։ Միւս գործաւորներն ալ խմբովին սահմանէն դուրս չպիտի հանուին։ Արդէն յաջորդ շաբաթներու ընթացքին հանրային խիստ կարեւոր շինութեանց պիտի ձեռնարկուի որ ատեն կառավարութիւնը գաղթական օտար բանւորներն ալ նկատի պիտի առնէ։ Ու նոյն իսկ տնտեսական տագնապի մը սաստկացման պարագային (ինչ որ ես բոլորովին անհաւանական կը նկատեմ) ունինք մեր գաղթավայրերը։ Ես չեմ ըսեր, ամերիկացի գրագէտ մը ըսած է այս խօսքը. «Ամէն մարդ երկու հայրենիք ունի, երկրորդը Ֆրանսան է»։

Այս երկրին մէջ հաստատուած օտարականներու ու մասնաւորաբար մեզ Հայերուս համար, Ֆրանսայի բարձր պաշտօնատարին այս յայտարարութիւնները եթէ անհատական տեսակէտով քաջալերիչ են, բայց ազգային տեսակէտով ալ ոչ նուազ վրդովիչ յայտնութիւններ կը պարունակեն։

Մեր ազգային գոյութիւնը աչքի առջեւ ունենալով, կ'արժէ որ այս ծրագիրը յիշողութենէ չվրիպեցնենք ու ջանանք այս երկրորդ հայրենիքին մէջ վառ պահել ազգային գիտակցութիւնը, մինչեւ որ հայրենիքին դուռները բացուին։

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԳՈՂ, ՍԻՐՏԸ ԴՈՂ

Երեւանի մօտ, փարաքար գիւղին մէջ, ձմեռը պսակի համար եկեղեցի գացած ատեն, սովորութիւն էր մուշտակ ձգել նոր փեսային ուսերուն վրայ։

Գիւղին մէջ ամէն մարդ մուշտակ չունէր, եւ գիւղին միակ մուշտակը կարգով կը զարդարէր բոլոր փարաքարցի երիտասարդներու ուսերը։

Անցեալ օր Պուխարինի ճառը կարդալով, յիշեցի մուշտակի հին սովորութիւնը, միայն այն տարբերութեամբ, որ պոլշեւիկեան մուշտակի դերը կը կատարէ «համաշխարհային յեղափոխութիւնը»։

Ամէն անգամ, որ եւ է հարցի մասին խօսած կամ արտաքին քաղաքականութեան մասին զեկուցած ատեն, կամ կուսակցական վէճերու միջոցին, մէջտեղ կը գրուի հին մուշտակի պատմութիւնը։ Ատով պոլշեւիկ վարիչները կ'ուզեն յուսադրել իրենցմէ երես դարձնող բազմութիւնները, իսկ իրենց մարդոց ալ կ'ուզեն ըսել. «Մի կռուիք անօթի շուներու նման կտոր մը ոսկորի համար, ահա՛ գալիք «համաշխարհային յեղափոխութիւնը» բոլորիս պատասխանատու պաշտօններ կը բերէ...»

Սակայն եթէ դիւրին էր քաղաքացիական կռուի միջոցին ու անկէ յետոյ 5—6 տարի շլացնել դիւրահաւատ զանգուածները նոր դրախտի մը բարիքներով, այժմ դժուար է նոյն միջոցը։

Հնարագէտ պոլշեւիկները ահա երեք ամիս է նոր պատմութիւն մը ստեղծեր են։ Ահա՛ երեք ամիս է, որ մեծէն մինչեւ փոքրը կը խօսին «աշխարհի ամենախաղաղասէր պետութեանը» սպառնացող արտաքին վտանգի մասին։

Այս մասին խօսեցաւ Պուխարինը, որ եզրակացուց. «Ճիշդ է, յառաջիկայ երկու ամսուան ընթացքին կամ գարնան գուցէ չծագի պատերազմը, բայց անխուսափելի է մօտակայ ամիսներու ընթացքին»։ Պուխարինէն մէկ օր յետոյ, Յունուար 13ին խօսելով՝ ռազմական գործավար Վօրօշիլովը կ'ըսէր.

— Այլեւս կասկած չկայ, որ Եւրոպայի վրայ ամպեր կը կուտակուին եւ մենք հոգեբանօրէն զօրահաւաքի պիտի ենթարկենք մեզ։»

Իսկ ի՞նչն է պատճառը, որ պոլշեւիկ ղեկավարները կ'ուզեն ամբողջ միութեան 145 միլիոն ազգաբնակութեան մէջ տարածել ահ ու սարսափի մղձաւանջ մը՝ նոր, նման չտեսնուած հրդեհի մը ուրուականը... Այս հարցին Պուխարինը կը պատասխանէ նոյն ճառին մէջ, ըսելով թէ գիւղական տզրուկները գլուխ կը բարձրացնեն, թէ հակայեղափոխական կուսակցութիւնները գաղտնի գիւային աշխատանքներ կը կատարեն, թէ վրացի մենշեւիկները նոր ապստամբութիւն կը կազմակերպեն, թէ Փարիզի մէջ ստեղծուեր է համակովկասեան ճակատ խորհրդային իշխանութեան դէմ գործելու համար եւ, ինչ որ ամենասոսկալին է, գիւղական խորհուրդներու վերընտրութեան միջոցին, գիւղական կուլաքներու գործունէութեան դէմ, քանի մը բանւորական ընտրական շրջաններու մէջ մասնակցեր են հարիւրին 3—10ը։

Տասը տարուան բռնի տիրապետութիւնը շատ բան է փոխեր արդէն, ժողովուրդը այլեւս ամէն բան չի կլլեր հալած իւղի պէս։

Ներկաներէն բանուորին մէկը տոմս մը կը գրէ Պուխարինին, ըսելով թէ դուք միայն կը վախցնէք եւ մեզ կը խաբէք պատերազմի սարսափով։ Պուխարինը զայրացած այս խուլ բողոքէն, կը հարցնէ՝ «Ի՞նչ կը նշանակէ այս։ Ի՞նչ լեզու է այս։ Ի՞նչ կ'ըսէ, թէ մենք կը խաբե՞նք աշխատաւոր զանգուածները, որպէսզի «խաղանք» որ եւ է բանի մը հետ։ Կասկածիլ որ մենք կ'ուզենք «խաղալ» կամ «վախցնել» պատերազմով, կը նշանակէր զէնք տալ մեր թշնամիներու ձեռքը։ Բանւորը չի կրնար գրել այդպիսի երկտող եւ պիտի ըսեմ տոմսը գրուած է մտաւորականի ձեռագրով։»

Շատ պարզ է որ «բանւոր»ը է միայն Պուխարինը, իսկ իսկական բանւորը մտաւորականներու դասը կը նետուի իր կասկածոտ ու թերահաւատ վերաբերման համար։

Հանգիստ եղէք, պարոնայք պոլշեւիկներ, ոչ ո՛ք տրամադիր է եւ հնարաւորութիւն իսկ չունի ձեր դէմ ելլելու, եթէ միայն դուք նախայարձակ չըլլաք։

«Գող, սիրտը դող»։

ԱՐԱ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

"ՔՈՒԹԷՇ"

«Յառաջ»ի 27 Յունուարի թիւին մէջ կը հարցնէիք, թէ «Քութէշը ի՞նչ է», եւ Խորհրդային թերթերէ առնելով կը վախնայիք թէ «արտասահմանի բժշկական օգնութեան մարմինները... չպիտի գիտնան թէ ի՛նչ հիւանդութիւն է «Քութէշը»։

Քութէշ բառը գործածուած է նաեւ մեր հին բժշկարաններու մէջ, եւ կը նշանակէ ծանօթ Scarlatine հիւանդութիւնը, կարմրախտ, տաճկերէն «քըզըլ»։

Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Գործազրկութեան տագնապը.— Հայրենակցական միութիւնները կ'օգնեն, բայց մինչեւ ե՞րբ.— Ազգ. գործերու վիճակը.— Սխալ կարգադրութիւն մը.—

Տիրող տնտեսական տագնապը ու անոր հետեւանքով հարիւրաւոր հայրենակիցներու անգործութիւնը ցաւալի երեւոյթներ պարզելէ վերջ, օր աւուր ալ կը կոտտացնեն վէրքը, երբ արդէն սպառած է կամ սպառելու մօտ է տնտեսուած քանի մը փրանքը։ Եթէ փորձուինք հետաքրքրութեան համար գտնուիլ գործարանի մը առջեւ, բացման պահուն, պիտի տեսնենք տասնեակներով երիտասարդներ, որոնք արշալոյսէն շատ առաջ դուրս ելեր են առաջին շարքերը գրաւելու համար, հակառակ տիրող ցուրտին ու հովին։ Երկար սպասումէ վերջ, ոչ ո՛ք կ'ընդունուի ու անցեալի բախտաւորները յուսահատ ու գլխիկոր կը վերադառնան։ Այս կը կրկնուի ամէն օր եւ չենք գիտեր թէ տակաւին որքա՛ն պիտի տեւէ։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ հետեւանքը եթէ երկարաձգուի ներկայ տագնապը։

Հայրենակցական Միութիւնները, որոնց գոյութիւնը շատ անգամ անտեսուած ու արհամարհուած է Ազգ. մարմիններու կողմէ, փրկարար դեր կը կատարեն ներկայիս ու իրենց կարելի միջոցներով նիւթական օժանդակութեան կը փութան իրենց անգործ կարօտեալներուն։ Սակայն ի՞նչ պիտի ըլլան կարօտ անգործները, երբ ո եւ է միութիւն չունին եւ Ազգ. մարմիններն ալ չեն հետաքրքրուիր իրենցմով։

Պատասխանը շատ պարզ է, յարատեւող անգործութեան հետեւանքով ծիւրիլ, ենթարկուիլ հիւանդութիւններու ու օր մը, չարաբաստիկ օր մը, իյնալ հիւանդանոցի մը անկիւնը, անտէր անտիրական, ուրկէ ողջ դուրս ելլելն ալ խնդրական է։

Թէեւ Հայրենակցական միութիւնները, ինչպէս ըսի, կը կատարեն իրենց պարտքը, սակայն այդ ալ որոշ սահման մը ունի։ Ժամանակէ մը վերջ, անոնք ալ պիտի դադրեցնեն օգնութիւնը, քանի որ հասոյթի աղբիւրները շատ սահմանափակ են։ Այս պարագային եւ այժմ իսկ ովքե՞ր պարտական են շարժելու։

Անշուշտ Ազգ. վերին մարմիններուն կ'իյնայ՝ նախ նկատի առնել ներկայ տագնապը ու անոր տխուր հետեւանքները։

Դժբախտաբար Մարսէյլի անժողովրդական եւ նշանաւոր Ազգ. վարչութիւնը ամփոփուած իր պատեանին մէջ, չի հետաքրքրուիր դուրսի անցուդարձերով։ Այդ մարմինը, գլուխն ունի ապիկար վարդապետ մը, որ ամենէն առաջ իր ժամանցը կը մտածէ։ Այո՛, կայ վարժարան մըն ալ 100-120 աշակերտներով, սակայն այն փշրանքները, որ կը նետուին այդ հաստատութեան պահպանման համար, չորրորդ հացագին մը անգամ չեն պաշտօնեաներուն՝ ներկայ սղութեան օրերուն։ Եղած հասոյթներուն մեծագոյն մասը կը ծախսուի հոգեւոր հովուութեան պէտքերուն։

Ազգային գործերու այս վիճակը խոր դժգոհութիւն կը պատճառէ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն։ Մարսիլահայ գաղութը, որ իր սանդիմեներով կլորիկ հասոյթ մը կ'ապահովէ Ազգ. սնտուկին, երբ կը տեսնէ այս անկերպարան վիճակն ու անտարբերութիւնը, բնականաբար իրաւունք կ'ու... ընդվզելու կամ չէ գոքացնելու...

Ֆրանսական կառավարու... նը 80,000ի մօտ գումա... տուաւ երկու տարի առաջ ... սէյլի կարօտեալներուն ... նախորդ Ազգ. Միութիւնը, ... ընուոր ներկայացուցիչն էր ... ղութիս, այդ գումարը իրեն ... գահին անունով դրաւ Պանք... մէջ, նեղ պարագայի մը ... ժողովի հաւանութեամբ գ... ծելու համար։ Կա՞յ արդեօք ... լի ստիպողական եւ ծանրա... քան այսօրուան գործազ... թիւնը։ Ինչո՞ւ այդ գումարը ... կարծ փոխադրուեցաւ Բարե... ծականին, միթէ՞ այդ դրամ... պահով ձեռքի մէջ չէ՞ր։ Բարե... ծականը ի՞նչ առնչութիւն ... այդ դրամին հետ եւ ո՞վ ... արտօնութիւնը Մարսէյլի ... նով եկած գումար մը յանձ... տարբեր սնտուկի մը։

Ուշ չէ, դարմանելու հ... այս սխալը։ Այդ գումարով ... սամբ կարելի պիտի ըլլայ կե... փրկել եւ ընտանիքներ ... թշուառութեան ճիրաններէն ... Բարեգործականը քիչ մը ... ըլլար, ինք իսկ պիտի մեր... գած առաջարկը եւ դրամը ... մեր հօն, որուն անունով եկ...

Գաղութը չի կրնար իր կ... եալներն ու թշուառները ... իրենց ճակատագրին, քանի ... անպատասխանատու անձերու ... հած կարգադրութեան հա... երբդանոնք փրկելու մ... պատրաստ է։

Պատասխանատու մարմի... րուն կ'իյնայ լուրջ քայլ մ... նել եւ յարգել ժողովուրդի... ւունքը։

Մարսէյլ Վ.Յ...

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԻ ՄԸ ՄԱՍ...

L'Eclaireur de Niceի (26 Յունուար) կը կարդանք, ... ժուլէի ստորագրութեամբ հե... եալ գնահատականը, ... Վարդան Մախոխեանի ... որ նկար մը նուիրած էր ... քին Կարմիր Խաչին։ Գնահ... կանը Կ. Խաչի նուիրուած ... նկարին կը վերաբերի ... րապէս։

«... Ես հարկ չեմ ... ծանօթացնել Պ. Վարդան Մ... եանը «Էքլէրէօր»ի ընթեր... ներուն։ Արուեստի հմուտ ... գատներ, Քամիյ Մօքլէր, ... Ավրիլ, Ժօրժ Մօրվէռ, ... Թիէպօ-Սիսոն, մեզի ներկայ... գած են Մախոխեանը իբրեւ ... նէն յայտնի ծովանկարի... մէկը, զոր կոչած են «Ծովի ... Նաստեղծ»։ Կը բաւէ միայ... տել ուժգնօրէն արտայ... իր դէմքը եւ նայուածքի... ռազայթարձակումը, ընդ... համար դաշնաւորութիւնը ... ծովային տարրին կշռոյթի... իր միջեւ։ Ցիշեալ վարպետ... Նման ես կը հիանամ, անկեղ... տաղանդին վրայ, որ հաւ... չունեցաւ այն յաղթութեան ... որով արտայայտեց, փոթո... եւանդոր պահերուն, կամ ... կային քայքայումի ... երկինքի եւ ծովի յարափո... ձեւերը։

Ներկայացնելու ... նկարը, որ կը պատկերացնէ ... ներու ընդհարում մը ... հրուանդանին ժայռերուն ... ես կը բաւականանամ ... խօսքերը Ք. Մօքլէրի, որ ... կուտայ անոր մէջ թէքնիքի ... զգացումի կատարեալ համ... ծակցութիւն։ «Իր կտաւ... չոր շրթներուն կը նետէ ... րուն աղի շաղին համը»։ ... Ճիշդ է որ ծովանկար մը, ...

գիւղանկար մը, կը ներկայացնէ հոգեկան վիճակ մը, Մախոխեանի ծովերը մեզի կը յայտնեն այն հակադրութիւնները, զորս իր մէջ կը յարուցանէ, յաւիտենական ու ճակատագրական կշռոյթով մը՝ բնութեան մէկ ուժին տեսարանը: Թող ներկայացնէ զայն կատաղութեան մէջ կամ հանդարտ մը՝ աւազներուն վրայ,— ան կը մնայ, իր սիրտին մէջ, իբրեւ տարազը նուագակցութեան մը մեծագոյն ձայնագրութիւններուն: Հասկնալի է թէ նման արուեստագէտի մը զգայնութիւնը, որ շարունակ կը սրուի յուզական ու համեմատաբար ամփոփութեամբը այն հոգեբանութիւններուն եւ ողբերգութիւններուն, զորս Լոյսն ու Ջուրը կը խաղան իր բացառիկ թափանցողութեամբ աչքին դէմ, չէ՞ր կրնար անտարբեր մնալ այդ խռովքուն կշռոյթին եւ մարդկային կեանքին փոթորիկներուն հանդէպ:

Ծագումով Հայ, անդամ պատույ Լէգէոնի, տարագրուած՝ իր հայրենիքէն, որ նուիրականացած է բազմաթիւ դժբախտութիւններով, Մախոխեան վերջերս ընդունեց ֆրանսական հպատակութիւնը, եւ իր շնորհալի տաղանդով կը հարստացնէ իր երկրորդ հայրենիքը:»

ԾԱՆՕԹ. ԽՄԲ.— Մախոխեանի յիշեալ նկարը ցուցադրութեան դրուած է եւ պիտի մնայ, մինչեւ փետր. 10, նախ Maison Rub ապակեփեղկին մէջ, «Էքլէրէօր» թերթին կից:

ԹՕՓՂԱՊՈՒԻ ՊԱԼԱՏԸ

Անցեալ շաբթու բացուեցաւ Պոլսոյ Թօփգափուի պալատը, որ այսուհետեւ բաց պիտի մնայ, իբրեւ թանգարան, շրջիկներուն առջեւ: Մուտք նշանակուած է կէս ոսկի: Պալատին կարգ մը բաժինները, մինչեւ որ անհրաժեշտ կարգադրութիւնները աւարտին, դեռ փակ պիտի մնան: Արդէն բաց են գանձարանը, Պաղտատ եւ Մէճիտիէ դարպասները, կայսերական ընդունարանը, բժշկապետարանը, յախճապակեայ դղեակը, կուսանոցի ներքնիններուն յարկաբաժինները: Մօտ օրէն պիտի բացուին պալատական կիներուն յարկաբաժինները, որոնք հազարումէկ հաճոյքներու թատր դարձած էին: Գանձարանին մէջ կը բնակէր Թաթիհը: Այս դղեակը, վարի եւ վերի յարկը, եօթը աչք (սրահ) ունի: Հոս կը պահուին օսմանեան թագաւորներուն զգեստները, խոյրերը, գոհարեղէնները, շքանշանները, զէնքերը, գահերը, զարդմանակները, կնիքները:

Զինադադարին, զգուշութեան համար, գանձարանին ամբողջ հարստութիւնը շոգենաւ մը լեցնելով Իզմիրի ճամբով Էնկիւրի ղրկած էին: Հաշտութենէն յետոյ վերադարձուած ըլլալով Պոլիս, այժմ կարգի կը դրուին: Գանձարանի այս հարստութիւնը թէեւ դեռ գնահատուած չէ, սակայն, պատմական արժէքէ զատ միլիառներու գին ունին:

Գանձարանի առաջին սրահին մէջ կան խոշոր ապակեդարաններ, որոնց մէջ կ'երեւին փատիշահներու զէնքերը, կայսերական աստեր, խոյրեր, զարդմանակներ, զինանշաններ, դաշոյններ: Թաթիհին գահը, մետաքսեայ ծածկոցով: Դաշոյնը, կոթին վրայ երեք գունդ թանկագին զմրուխտով: Կայսերական զգեստներուն մօտ սաս մը, զոր նուէր տուած է Պատրիարք մը: Պայազիտ Բ.ին թագը խոշոր մարգարիտի աչքերով: Գանունի թագաւորին թագը, հրաշալի զարդմանակով: Զրահապատ կերպարանքներ, կակաչով նախշուն գահեր: Լուի ԺԶ. ոճով ժամացոյցներ, հնարժէք անօթներ, պարսկական կուժեր, թրքական քիստիններ (բպրբք), ջրամաններ, բաժակներ, ադամանդ վիզով շիշեր, Հնդկաստանի արտադրութիւն՝ Շահ Իսմայիլի գահը, զոր յափշտակած է Եավուզ Սուլթան Սէլիմ: Այս աննման գահը հաւկթաձեւ է, բանուած յակինթով, զմրուխտով, ծանրագին քարերով: Պատերուն վրայ ոսկեզօծ աշտանակներ:

Երկրորդ սրահին մէջ երեւնալեայ գահ մը (Սուլթան Մուրատ Դ.ի) կիտուածանկար ջահ մը, Ահմէտ Գ.ի գահը՝ սատափի վրայ պերոզակով քանդակուած, վրան՝ կակաչի ձեւով զմրուխտ մը, Խըրքայը շէրիֆի մնտուկներ, արքայազուններու օրօրոցները:

Սուլթան Ահմէտ Ա.ի շինած քէօշքը (խորանարդաձեւ մանրանկար տաճար) ոսկի ջրորդանը: Ոսկեզօծ գրասեղան մը, վրան քանդակուած ոտանաւոր մը: Եղիա մարգարէին... կմախքը: Բիւզանդական կայսրերէն Կոստանդինի գրիչը: Կիտուածանկարեալ կոնքեր, քիստիններ, կարմրաքարէ յամպարի տուփեր, Կատարինէ Թագուհիին պչրանքի սեղանը, զոր յափշտակած է Պալթաճը Մէհմէտ փաշա: Սեղանին վրայ կայ հայելի մը, երկու աշտանակ եւ ծանրագին քարեր:

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Պոլսոյ մէջ մօտ 8000 համր կայ, որոնք զանազան արհեստներ ունին,—կօշկակար, նկարիչ, երկաթագործ, կահագործ, դերձակ եւայլն: Այս դժբախտները սակայն կ'աշխատին եւ կ'ապրեցնեն իրենց ընտանիքը: Շատերը կարդալ գրել գիտեն: Վերջերս Պոլսոյ մէջ գումարած են իրենց համաժողովը, ուր բանաձեւած են պահանջներ, յանձնելու համար կառավարութեան: Նշանացի խօսակցութիւններով, ի հարկին գրաւոր հասկցնելով, անոնք համաձայնութեան եկած են կարգ մը բարդ եւ խելացի որոշումներու շուրջ, բան մը որ բախտաւոր շատախօսներ չեն յաջողած ընել:

Համրերուն պահանջներն են.

1.— Փոխադրական միջոցներու արկածներէն զերծ մնալու համար, ընդունիլ բոլոր համրերուն յատուկ գլխարկ մը, որուն եզերքները կարուած պիտի ըլլան կարմիր երիզով. կարմիր պիտի ըլլայ վերի մասն ալ:

2.— Գլխարկը որոշելէն յետոյ հրաման տալ ինքնաշարժի եւ ամէն տեսակ կառքի վարիչներուն, որ ուշադրութիւն ընեն կարմիր գլխարկով մարդոց:

3.— Համրերէն չգանձել կամուրջի դրամ եւ շահատուրք: Եւ ուրիշ խելացի պահանջներ, որոնց ուժ տալ խոստացած է Պոլսոյ եւ Իզմիրի համրերու վարժարանին տնօրէն Ֆուատ պէյ:

ՊՈԼՍՈՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՈՐՔԱՆ ՏՈՒՐՔ ՎՃԱՐԱԾ Է

Պոլսոյ թերթերը կը հրատարակեն 1 Մարտ 1926—31 Դեկտեմբեր 1926ի ժամանակամիջոցին Պոլսոյ ժողովուրդին վճարած տուրքերուն ցուցակը.

	Որոշուած քանակը ոսկիով	Գանձուած քանակը ոսկիով
կլծտուրք.	2,231,283	1,356,521
Հող. եւ Թափուր գետիններու	300,000	339,000
Շահտուրք.	3,348,252	2,633,814
Համրանքի	112,954	100,416
Սպառման	4,253,764	3,630,364
Դրոշմատուրքի եւ Թէզքէրէի	874	701
Արտօնագիրի եւ խնվանի	97,731	95,899
Դրամական	94,770	228,728
Նահանգին եւ քաղաքին	229,750	309,096
Մաքսու	100,951	466,145
Շիտրքի. եւ սպառ. յաւելումները	23,123	75,427
Ժառանգ. եւ փոխանցման	26,739	26,464
	8,328,927	11,508,073

Արհեստներու քաղաքերութեան օրէնքին համաձայն կամ լքեալ ազգ. կալուած ըլլալուն պատճառաւ, յետաձգուած տուրքերուն քանակը՝

կալուածատուրքէ	113,405 ոսկի
Հողային եւ Թափուր գետիններու տրք.է	4,654 »
Շահատուրքէ	6,497 »

Եւ դեռ այս սարսափելի տուրքերը ամբողջապէս չեն գանձուած, որովհետեւ հաւաքիչ պաշտօնեաները անբաւարար թիւ մը կը կազմեն Պոլսոյ մէջ: Ներկայիս 41 հաւաքիչ պաշտօնեայ կը գտնուի: Ելմտական գործավարութենէն արտօնութիւն խնդրուած է, պաշտօնեաներուն թիւը կրկնապատկելու համար:

Կարդացէք և տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՔԷՍՐԻԿՑԻՆԵՐԸ ՇԻՐԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քէսրիկի Երիտ. Միութեան ի նպաստ Շիրակի աղէտեալներուն սարքած հանդէսի հասոյթը, 600 ֆրանք, ձեզի կ'ուղարկենք ու կը խնդրենք որ յատկացնէք Ամերիկեան Նպաստամատոյցին, որպէսզի գործածուի իր նպատակին: (Տես ցուցակը):

Թէեւ մեր բաժինը մի քիչ ուշ եւ քիչ մըն ալ մեր ակնկալածէն պակաս է, եւ սակայն այսքանը իսկ բաւական է ցոյց տալու թէ մենք անտարբեր չենք հանդէպ մեր աղէտահար եղբայրներուն եւ մեր կարելին ի գործ դրած ենք այս կամ այն կերպով մեր լուման հասցնելու մեր տառապեալ եղբայրներուն: Մանաւանդ որ, մենք չմոռցանք զանոնք ներկայ գործադրկութեան տագնապին մէջ, որ մեր սեմերէն ներս մտած է արդէն: Երանի թէ ամէն միութիւն ասպարէզ գար, հոգ չէ թէ փոքր բաժինով. բաւական է որ անկեղծ զգացումներով տոգորուած ըլլան: Մեզ երբեք չի հետաքրքրեր այս կամ այն հոսանքը: Մենք բոլորովին անկախ այս բոլորէն, կը գործենք ազատ եւ անկաշկանդ եւ հետեւաբար կրնանք ի հարկին նորէն օժանդակել:

Միութեանս բոլոր անդամները ալ կարօտագին աչքերով ու անվհատ կը սպասեն Հայաստանի դռներու բացման: Մեզի համար չափազանց դառն է ապրիլ օտար երկինքի տակ, զրկուած մեր հայրենիքէն, զրկուած սեփական երդիքէ, յաճախ «հալալ» վաստակէ: Ե՞րբ վերջ պիտի տրուի այս թափառական վիճակին...

(Կնիք Մասնաճիւղի)

Յ. Գ.— Հոս անհրաժեշտ կը նկատենք յանձնարարել բոլոր մեր գիւղացիներուն թէ Երիտ. Միութեան անունը փոխած եւ անուանած ենք Քէսրիկի Ընդհ. Միութեան Մարսէյլի Մասնաճիւղ: Մեր կեդրոնը կը գտնուի Փրավիտէնս, Ամերիկա, որ արդէն մեզի հետ յարաբերութեան մտած է եւ իր աջակցութիւնը չէ զլացած նիւթապէս եւ բարոյապէս:

Գործազուրկ մը կը յարձակի.— Անցի գիշեր, Ռիվոլի փողոցին վրայ երեք անցորդներ աղաղակ բարձրացուցին եւ ոստիկաններ վազեցին հասան: Անցորդները ցոյց տուին մարդ մը, որ իրենց վրայ յարձակելէ յետոյ կը փախչէր: Ոստիկանները անմիջապէս ձերբակալեցին անծանօթը, որ յայտարարեց թէ գործազուրկ ըլլալով, եւ երկու օրէ ի վեր հաց կերած չըլլալով, որոշած էր կողոպտել անցորդները: Սակայն վրայէն գտնուեցաւ 212 ֆրանք եւ վեց բանալի:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Թագաւոր մը բանտարկուած.— Կոնրա Դ. Թագաւոր Տահոմէի (պետութիւն արեւմտեան Ափրիկէի մէջ, Ֆրանսական գաղութ), իր երկրին դատարանին կողմէ անցեալ տարի դատապարտուած էր 20 տարուան բանտարկութեան: Թագաւորը ամբաստանուած է թէ 15 տարեկան երկու տղայ սպաննած է: Հետեւորդ մը ըլլալով կախարդութեան, այդ ոճիրը գործած էր կատարելու համար դժոխային եւ խորհրդաւոր արարողութիւն մը:

Կոնրա Դ. միշտ կը պնդէ անմեղութեանը մասին, եւ կը կարծէ թէ ինք զոհ գացած է քաղաքական մեքենայութիւններուն իշխան Թէքփապայի, որ այժմ բազմած է իր արքայական գահին վրայ:

Գեղեցիկ նիւթ մը շարժանկարի: Կալանաւոր արքան դիմելով Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին, շնորհ խնդրած է, սակայն մերժուած:

Գողութիւն շոգեկառքի մէջ.— Անցի գիշեր, Ֆրանսացի մանկամարդ տիկին մը, վերջին շոգեկառքով, Ս. Կարգը միս-մինակ նստած, Սէն-Քլու իր տունը կը վերադառնար: Սիւրէնի կայարանէն յետոյ, երբ շոգեկառքը ճամբայ ելած էր արդէն, յանկարծ դուռը կը բացուի եւ ներս կը մտնէ երիտասարդ մը, որ սեւ դիմակ մը դրած էր երեսին, եւ աչքերը կը փայլէին երկու ծակերուն մէջէն: Տիկինը ժամանակ չունեցաւ ահազանգի զանգակը քաշելու, երբ անծանօթը ատրճանակը ուղղած՝ պահանջեց որ, խելօք ու հանդարտ, ունեցած դրամը տայ: Նոյն վայրկեանին յափշտակեց նաեւ տիկնոջ ձեռքէն պայուսակը, որ 250 ֆրանքի գումար մը կը պարունակէր: Տիկինը աղաչեց որ գոնէ տանը բանալիները վերադարձնէ, գիշերը դուրսը չմնալու համար: Գողը դրամները միայն առաւ եւ վերադարձուց գեղեցիկ պայուսակը: Յետոյ, երբ շոգեկառքը Վալ-տ'Օրի մօտ կը դանդաղէր, տիկնոջ հարցուց թէ «Դուք Սէն-Քլո՞ւ վար պիտի իջնէք» եւ առանց պատասխանին սպասելու, դուռը բացաւ կորսուեցաւ:

Մայր-աղջիկ մը.— 19 տարեկան աղջիկ մը, որ վեց ամսուան մանուկ մը ունի, անցեալ օր երբ կ'ուզէր նետուիլ Փարիզի մէջ Սէն-Մարթէնի ջրանցքը, մօտը գտնուող պահապաններ արգիլեցին եւ ոստիկանատուն տարին: Հոն խեղճ աղջիկը պատմեց թէ կ'ուզէր անձնասպան ըլլալ, որովհետեւ վեց ամսուան երախայ մը ունի, եւ նորէն յղի ալ է, միւս կողմէ «բարեկամը» զինք լքած է եւ միջոց չունի ապրելու:

Ոճրագործ ատամնաբոյժ մը.— Անցի օր Էփինէթի մէջ ահռելի ոճրագործութիւն մը կատարած է ատամնաբոյժ մը: Ատամնաբոյժ Փաւքալ, որ մօրը հետ կը բնակէր իր բուժարանին վրայ, ընտանեկան անհամաձայնութեան մը պատճառաւ, կ'որոշէ ձգել ատամնաբուժութիւնը: Երբ քոյրը, որ նոր ամուսնացած էր Տիւմա անուն երիտասարդի մը հետ, ուզեց գալ բնակիլ նոյն յարկին տակ, անհամաձայնութիւնը ալ աւելի մեծցաւ: Յանկարծ քենայրին մէկ ազգականն ալ քանի մը օրուան համար հիւր եկաւ: Բռնկեցա՛ւ ատամնաբոյժը: Եւ առջի օր, գիշերը, հինգ անգամ ատրճանակը ձգած անոնց տանը մէջ: Դրացիները լուր տուին ոստիկաններուն, որոնք ձերբակալեցին զինքը: Մազ մնաց որ ամբոխը բզիկ բզիկ ընէր: Տանը մէջ փեսան, ձախ քունքէն եւ աջ բազուկէն վիրաւոր ինկած էր գետին: Իսկ փեսային ազգականը արդէն հոգին փչած էր:

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՇԻՐԱԿԻ ՋՈՀԵՐՈՒՆ

("ՅԱՌԱՋ„Ի ՄԻՋՈՑԱՒ)

Քէսրիկի հայրենակցական միութենէն (Մարսէյլ)	600.—
փետր. 3ի գումարը	5307.75
Գումար	5907.75
Եւ մէկ օրերէն դեկտ. 31ին փակուած հաշիւը	65963.55
Ընդհ. գումար	71871.30

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

կ'աւարտի «Բանուորը», որ այնքան հետաքրքրութեամբ կարդացուեցաւ: Անմիջապէս յետոյ կը սկսինք հրատարակել՝

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
ԿՈՏԻՆ

Ռումանացի երիտասարդ գրագէտ ՓԱՆԱՅԹ ՍԹՐԱԹԻԻ ամենավերջին եւ յուզիչ գործը՝
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Փոթորիկ եւ ծփուն.— Նորվէկիոյ ծովեզերքներուն որայ սարսափելի փոթորիկ մը կը զղրդայ: Ձկնորսի շատ մը նաւեր ընկղմած են եւ մարդկային զոհերու թիւը կը հասնի 21ի:

Մանշ ծովը, Ֆրանսայի հիւսիսային եզերքներուն վրայ, փոթորկած է եւ նաւարկութիւնները դադրած են:

Ֆրանսայի սարին Լուարի շրջանակին մէջ սաստիկ փոթորիկ մը յետոյ կարկուտ տեղացած է: Կայծակ զարկած է Մաշքուլի եկեղեցիին զանգակատան խաչին եւ խորտակած՝ զայն: Փոթորիկը մեծ վնաս պատճառած է:

Ֆրանսայի հարաւ—արեւմտեան եզերքին վրայ, եւս նաւարկութիւնը անկարելի դարձած է:

Առատ ձիւն կը տեղայ Մօնփելիէի շրջանին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԲԱՆՈՒՈՐԸ

(ՀԻՆ ԶՐՈՅՑ)·

— Ո՞վ, մա՞յրդ, հա՞յրդ, եղբայրնե՞րդ...:

— Ո՛չ, անոնք ամէնքը իրենց հայրենիքն են...: Ազատենք բոլոր մայրերը, հայրերը, եղբայրները:

— Ազատենք, Էմմանէլ, խօսէ՛, խօսէ՛ միայն... Ահ, դուն ես այն տղեկը...:

Ու Սիգոննա կուլար ու երջանիկ էր կորսուած դրախտ մը գտնողի նման:

* * *

Հետեւեալ առաւօտ Էմմանէլ կ'իմանար Աննայէն ամբողջ մնացեալ պատմութիւնը Սիգոննային:

Սիգոննա Հէլիոպոլիսէն ճամբայ ելլելէ վերջ, Ասարի, Նաբուլի եւ Պալի միջոցաւ սպաննել կուտայ Ամիրապետը, իբրեւ վրէժխնդրութիւն:

Կը մտնէ Պալմիրա եւ կ'ամուսնանայ Ասարի հետ:

Քիչ ժամանակ վերջ սպաննել կուտայ Ասարն ալ ու կ'իշխէ Պալմիրայի վրայ: Ան վրէժ կը լուծէր նաեւ ամբողջ ժողովուրդէն, զայն ամէն ձեւով կողոպտելով: Ան գրեթէ ամէն երեկոյ կուտար Սարդանապաղեան խնջոյքներ: Երիտասարդութեան կէսը հիւծած էր իրեն համար: Ժողովուրդը փոխուած էր մուրացկաններու խումբի մը: Հասարակութեան մէջ բողոք ու կատաղութիւն ամէն օր կը տեսնուէր: Օր մը վերջապէս ամբոխը Զապատաէ անուն հսկայի մը առաջնորդութեամբ քալեց պալատին վրայ եւ պահակ զինուորները սպաննեց: Ամիտ, պահակապետը, հարցուց ամբոխին թէ — ի՞նչ կ'ուզեն:

— Թագուհի՛ն, պոռացին այրերն ու կիները միաբերան:

Ամիտ քաշուեցաւ: Գոռում գոչումը սկսաւ: Ու յանկարծ սիւներու մէջէն մեծ շուշանի մը նման երեւցաւ Սիգոննա, ճերմակ շղարշներու մէջ փաթթուած: Կեցաւ պալատին սանդուխներուն վերին աստիճանին վրայ: Իր հետը մարդ չէր ուզած: Ամբոխին մէջէն վայրի կանչ մը բարձրացաւ.— Մա՛հ, մա՛հ... ու քայլ մը դէպի առաջ: Սիգոննա յանկարծ իր վրայէն նետեց սպիտակ շղարշը եւ յոտից ցգլուխ մերկ կանգնեցաւ ամբոխին առջեւ: Լոյսի գանձ մըն էր ան ու շլացուց ապստամբները: Ան իր ծիծերուն լուսագունդերը ցցեց ու պոռաց:

— Ահա՛, սպաննեցէք զիս... Շո՛ւտ, շո՛ւտ...

Ամբոխը տառապանքի աղաղակներ կ'արձակէր ի տես Սիգոննայի աստուածագեղ մերկութեան: Ու կարծես դիցուհի մը ըլլար ան: Ամբոխը գետին ինկաւ: Իւրաքանչիւր մարդ իր զգեստով իր աչքերը կը գոցէր՝ չտեսնելու եւ չտառապելու համար: Սիգոննա յաղթած էր: Վար իջաւ սանդուխներէն եւ հասարակութեան վրայ կոխկրտելով յառաջացաւ հայհոյանքներ բերնին.

— Ստրուկնե՛ր, խոզե՛ր, անասուննե՛ր:

Սիգոննա հասաւ կիներու բաժնին: Կիները դէմ դիմաց երկու կարգ եղան պառկած վիճակի մէջ եւ իրենց մազերը գետին փռեցին որպէս զի Սիգոննա անցնի վարսագորգի մը վրայէն: Սիգոննա անոնց ալ ուղղեց բառեր.

— Աղտո՛տներ, բոզե՛ր...

Ու քիչ վերջ արդէն հեռացած էր Պալմիրայէն, խումբ մը հաւատարիմներու հետ:

Սիգոննա վերադարձած էր Սիդոն: Ժամանակ մը վերջ կանչուած էր Հռոմէն: Տիբերիոս կայսրն էր զինքը հրաւիրողը: Այս հրէշը ջարդելէ վերջ Օգոստոս կայսեր ամբողջ ցեղը, սպաննելէ վերջ իր բարեկամ Սէյանոսը՝ խողխողելէ վերջ քաղաքին ազնուականներէն շատերը եւ կողոպտելէ վերջ ամբողջ կայսրութիւնը, իր քով բերել տուաւ Սիգոննան ու քաշուեցաւ Կապրէա կղզին, անկէ կառավարելով աշխարհը, իր հեշտութիւններէն աւելցած ժամերով: Հինգ տարի մնաց Տիբերիոսի մօտ: Կապրէայէն արդէն քանի մը տարի էր որ եկած էր Եգիպտոս:

* * *

Ցերեկին ճաշէն վերջ, Սիգոննա եւ Էմմանէլ գացին պարտէզ:

Սիգոննա փափաքեցաւ ինքն ալ իմանալ Էմմանէլի կեանքը:

Էմմանէլ խուսափեցաւ եւ պատասխանեց.

— Օր մը բոլոր աշխարհի հետ դուն ալ կ'իմանաս իմ կեանքս:

Էմմանէլ փափաք յայտնեց Թեփէ երթալու եւ ուսանելու: Սիգոննա հաւանեցաւ: Ու քանի մը օր վերջ Էմմանէլ մեկնեցաւ:

* * *

Բաւական ժամանակ վերջ, օր մը վերադարձաւ Էմմանէլ, դեռ ուսանողական շրջանը չաւարտած: Շրջեցաւ Սիգոննայի հետ մեկտեղ Տիբերիոսի ընծայած հողերուն մէջ: Առաջարկեց Սիգոննայի այդ հողերը բաժնել աղքատներուն: Սիգոննա զմայլելի համակերպութիւն մը միայն ցոյց տուաւ: Շատ խանդավառուեցաւ Էմմանէլ, սակէ եւ թեւերը վեր քաշելով գործի սկսաւ: Հաւաքեց բոլոր կաղերը, կոյրերը, հաշմանդամները, որբերը, այրիները, խեղճերը, դժբախտները եւ լեցուց այդ հողերուն մէջ: Թշուառները այնքան շատ էին որ ահագին հողերը քիչ եկան:

(Շար.) ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

թէօր՝ Մանիկեան ճաշարանը: Յակոբեան ներս մտաւ եւ Օհաննեանի դիմացը նստաւ: Հազիւ սկսած էին խօսիլ, երբ հայհոյութիւններու տեղատարափ մը սկսան իրարու դէմ: Օհաննեան անմիջապէս ձեռքը գրպանը տարաւ. Յակոբեան ոտքի ելաւ եւ փորձեց փախչիլ: Այդ պահուն Օհաննեան ատրճանակը պարպեց իր հակառակորդին վրայ, սակայն գնդակը վրիպեցաւ եւ ապակի մը ջարդեց: Յակոբեան դէպի դուռը կը վազէր. սակայն Օհաննեան մէկ ոստումով վրան խոյացաւ եւ մօտէն երկու գնդակ եւս պարպեց. անկէ վերջ ա՛լ ատրճանակը կրակ չառաւ: Յակոբեան սեղանի մը քով գետին ինկաւ: Այն ատեն հրէշը անոր կոկորդէն բռնեց եւ վայրենի կատաղութեամբ մը ատրճանակի կոթով հարուածներ տեղացուց իր զոհին գլխուն: Ոճիրին ականատեսները օգնութիւն խնդրեցին: Ոճրագործը պաշտպանուելէ վախնալով սկսաւ հեւասպառ փախչիլ, հետապնդուած անցորդներէ: Օհաննեան անոնց վրայ դարձուց իր զէնքը, որ բարեբախտաբար կրակ չէր առներ այլեւս: Հասաւ Փլաս տիւ Փօն եւ մտաւ թիւ 7 շէնքը, ուր կը բնակէր: Այդ պահուն ժողովուրդը ահազանգը հնչեցուցած էր եւ «բռնեցէ՛ք ոճրագործը, սպաննեցէ՛ք» կը պոռար: Փօլ-Պէրի պահականոցէն երկու ոստիկաններ, որոնց միացած էին հեծանուորդ ոստիկան մը եւ բազմաթիւ անցորդներ, վճռաբար շէնքէն ներս մտան եւ սանդուխէն վեր ելան. մարդ չգտան: Դ. յարկը բնակող կին մը ոստիկաններուն յայտնեց թէ երկար պեխերով թխադէմ հսկայ մարդ մը, արիւնոտ շապիկով, հեւ ի հեւ մտած էր իր քովի կահաւորուած սենեակը:

Ոստիկանները դուռը զարկին, Օհաննեան բացաւ եւ պռանց դիմադրութեան յանձնուեցաւ: Պրաունինկը, զոր անկողնին վրայ նետած էր, գրաւուեցաւ եւ ոճրագործը բազմաթիւ ոստիկաններու ընկերակցութեամբ Փլաս տիւ Փօնի ոստիկանատունը տարուեցաւ:

Յակոբեան ինքնաշարժով Օթէլ-Տիէօ հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ: Գնդակներէն մէկը աջ դաստակը ծակած է, միւսը ձախ ծիծին տակէն մտնելով կողոսկրին վրայէն սահած եւ ձախ բազուկին առջեւի մասէն դուրս ելած է: Երկու վէրքերն ալ ծանր չեն. սակայն գլխուն ստացած հարուածները մտահոգութիւն կը պատճառեն: Հիւանդանոցի բժիշկը կը յայտնէ որ եթէ գանկին ոսկորները կոտրած չեն, հաւանաբար կարելի ըլլայ փրկել Յակոբեանի կեանքը:

Սէն-Լուի թաղի ոստիկանապետը Պ. Պուա եւ իր քարտուղարը Պ. Ազարիօ հարցաքննեցին ոճրագործը, որ ըսաւ թէ Յակոբեանը կը ճանչնար 1914էն ի վեր եւ զայն ուզած էր պատժել որովհետեւ եօթը ամիսէ ի վեր գլխու ցաւ կուտար իրեն: Սակայն սպաննելու նպատակ չունէր:

— Իբրեւ խոհարար Մանիկեանի մօտ մտնելէն ի վեր, Յակոբեան իմ պատիւս եւ պարկեշտութեանս դէմ խօսքեր կ'ընէր հրապարակաւ, ինչպէս ընկերներս կը հաղորդէին ինծի: Զայրացած էի. այս պատճառաւ միտքս դրի բացատրութիւններ ուզել: Իմ դժբախտութիւնս կը սկսի 1923էն, երբ Մանիկեան ընտանիքը Լիոն եկաւ: Մանիկեան կ'ուզէր ինծի տալ իր քոյրը, որ պատերազմին այրի մնացած էր երկու զաւակներով: Սպասեցի. սակայն 10 ամիս կայ որ Մանիկեան իբրեւ խոհարար առաւ Յակոբեանը: Իմացայ որ Յակոբեան մշտական յարաբերութեան մէջ էր իմ նշանածս ըլլալիք կնոջ հետ: Այլեւս չէի տեսնուեր Մանիկեան ընտանիքին հետ: Այն ատեն է որ ինծի դէմ հալածանքները սկսան: Երկար ատեն համբերեցի, բայց վերջին օրերս կը զգայի թէ կեանքս վտանգի տակ էր: Բոլորը կը դաւադրէին ինծի դէմ: Վրաս առի ատրճանակ մը, զոր հինգ տարիէ ի վեր ունիմ. վճռած էի վերջ տալ այս վիճակին: Եւ որովհետեւ զիս հալածողներուն գլխաւորը Յակոբեանն էր, ուզեցի զայն պատժել:

Ոստիկանատան մէջ հարցաքննուեցաւ նաեւ Մանիկեանի քոյրը Տիկին Շահնար, որ ըսաւ.

— Ոճիրին պատճառներուն մասին բան չեմ գիտեր: Մերժեցի ամուսնանալ Օհաննեանի հետ, որովհետեւ ամուսինս Թրքական տարագրութեան ատեն իբրեւ անհետացած արձանագրուած է եւ ոչ իբրեւ մեռած: Յակոբեանի հետ ո եւ է յարաբերութիւն չունիմ:

Լիոնի ֆրանսերէն թերթերը երկարօրէն կը պատմեն այս դէպքը եւ ոճրագործին վայրենութիւնը վեր կը հանեն:

Չինական խնդիրը

Ամբողջ միջազգային մամուլը լուրջ մտահոգութիւն կը յայտնէ Չինաստանի դէպքերուն առթիւ: Շատեր անխուսափելի կը գտնեն պատերազմը, եթէ Անգլիա վերջին պահուն տեղի չտայ: Ինչպէս յայտնի է, Չինաստանի երկու կառավարութիւններն ալ (Փէքին եւ Քանթոն) մերժեցին բանակցիլ Անգլիոյ հետ, քանի որ քսան հազար զինուոր կը ղրկէ Շանկայ: Անգլիոյ աշխատաւորական եւ ազատական թերթերը կը պահանջեն ետ կանչել այդ զինուորները, կամ գոնէ Շանկայ չհանել զանոնք, այլ ուրիշ տեղ մը, սպասելով բանակցութեանց ելքին: Զինուորները Չինաստան կը սպասուին Մարտին, այնպէս որ մինչեւ այն ատեն պէտք է միջոց մը գտնել, պատերազմը կանխելու համար:

Ամերիկեան կառավարութիւնը, որ միշտ մեկուսի կը գործէ, մասնաւոր լիազօրութիւններ տուաւ ծովակալ Ուիլեըմսի: Այս վերջինը կը հեռագրէ թէ 2500 նաւազ ցամաք պիտի հանէ Շանկայ:

Մուսոլինիի յայտարարութիւնները

Թորինոյի ոստիկանապետը հրամայած է գրաւել ֆաշիստական «Սթամփա» եւ «Կազէթթա տէլ Փօփօլօ» թերթերու այն թիւերը, որոնց մէջ թարգմանուած էին Մուսոլինիի յայտարարութիւնները «Տէյլի էքսփրէս»ի թղթակցին:

Այս դէպքը մեծ զարմանք պատճառեց, որովհետեւ ո՛չ այս թերթերը իբրեւ խռովարար ճանչցուած են, ո՛չ ալ Մուսոլինի հակազգային գրող մըն է: Միակ տրամաբանական բացատրութիւնը այն է որ Մուսոլինիի յայտարարութիւնները սահմանուած են միայն Անգլիացիներուն, որոնք անոնց ճշտութիւնը ստուգելու հնարաւորութիւն չունին: Մինչդեռ երբ Իտալացիները կարդան, սուտն ու իրաւը պիտի հասկնան: Խնդրոյ առարկայ տեսակցութեան մէջ Մուսոլինի յայտարարած էր թէ 20 միլիոն Իտալացիներ յարած են ֆաշիստ արհեստակցական միութեանց, թէ մամուլի ազատութիւնը չէ ջնջուած Իտալիոյ մէջ, մինչդեռ նոյն ինքն Թորինոյի մէջ արքայական եւ պահպանողական թերթ մը՝ «Սթամփա» դադարման ենթարկուեցաւ եւ արտօնուեցաւ վերհրատարակուիլ այն ատեն միայն, երբ ֆաշիստ դարձաւ: Նոյնպէս կը յայտարարէր թէ ընդդիմադիրներու ընդհանուր թիւը 2000ը չանցնիր, մինչդեռ առնուազն երեք հազար հոգի բանտն են:

ԲԱՑՄԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԵՒՐՈՊԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻ
Théatre Renée Maubelի մէջ, 10 Rue du l'Orient, Metro Blanche
Այս երեկոյ ժամը 8.30ին (կը վերջանայ ժամը 11.30ին
կը ներկայացուի՝ ԿԱՐԼ ԿՈՒՑՔՈՎԻ
ՈՒՐԻԷԼ ԱԿՈՍՏԱ Տրամը, 5 արար
Կը մասնակցին Տիկ. Ալիքսանեան, Օր. Բօշեան, Պ. Պ. Մ. Մարութեան, Կոստանեան Որդի, Ս. Նաւասարդեան, Ն. Պէշիկթաշլեան, Շ. Սարեան եւն.:
Տոմսերու գիները խիստ ժողովրդական, 10, 7.50, 5 և 3 ֆրանք
Հերթական բէժիսէօր՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ
Հայազգի հռչակաւոր ձեռնածու՝ ՓՌՕՖ. ԷՋՆԱՔԻ
ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ
ՄԻԱԿ ԱՌԻԹԸ ՀԵՏԱՔՐՔԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ՅՕԷ ԱՒԵԼԻ ՓՈՐՁԵՐ
ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ? ԴՐԱՄԻ ԱՆՁՐԵՒԸ? եւլն.
տեղի կ'ունենայ 6 փետրուար 1927 կիրակի գիշեր ժամը 9ին
SALLE du PEUPLE FRANÇAISի մեծ սրահը
42, Rue Hermel (18e) Métro : Simplon
ԸՆՏԻՐ ՆՈՒԱԳ — ԳԻՆԵՐԸ 15էն 5 ՖՐԱՆՔ
Տոմսերը՝ ՀԱՅ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԷՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Գոյամարտ» խումբի ժողովը վաղը կէսօրէ վերջ ժամը 4ին ծանօթ հաւաքատեղին: Անդամատետրերը միասին բերել: Զեկուցում շրջանային կոմիտէի կողմէ:

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ» խումբի դասախօսական ժողովը վաղը կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին: 4 Passage St. Hippolyte, Métro Italie.

Հ.Յ.Դ.ՌՈՍՏՈՄ, Խաժակ, Արմէն-Գարօ, Գէորգ-Չաւուշ խումբերու ժողովը, 7 փետր. երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Ռոստոմի սրահը, 131, Faubourg du Temple, Belleville. Օրակարգ՝ Զեկուցում Շրջանային կոմիտէի կողմէ եւ ընտրութիւն նոր կոմիտէի:

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Քրիստափոր խումբի համակրական դասախօսական ժողովը վաղը կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2ին, 63 Րիւ Րէփիւպլիք:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նորակազմ «Վարդգէս» խումբի առաջին ժողովը, վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 63 Rue de la Républiqueի մէջ:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի պատանեկան միութեան դասախօսական ժողովը՝ վաղը կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, 63 Rue de la Républiqueի սրահին մէջ: Կը դասախօսէ ընկեր Մեսրոպ Գույումճեան: Մուտքը ազատ է:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ալֆօրվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեկոյ ժամը 8ին: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ համակիրները, Rue Étienne Dolet, Bureau Tabacի մեծ սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Սէնթ-Հենրիի (Գաղատիա) Հայրենակցական Միութեան ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, թիւ 63 րիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահը: Օրակարգ՝ տեղեկագիր եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ նախկին բոլոր սաները, շրջանաւարտ թէ թերաւարտ, ժողովի կը հրաւիրուին վաղը կիրակի, առտուան ժամը 10ուկէսին, եկեղեցիի խորհրդարանը, կենսական հարցի մը մասին վճռական խորհրդակցութիւն ունենալու համար: Ժողովին պիտի նախագահէ համանուն հաստատութեան վաստակաւոր տեսուչ Պ. Գ. Արսլեան:

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործոցը, աշխարհաբար լեզուով, գիրք՝ ընթերցումի եւ աղօթքի: Գին 40 ֆր.: կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը եւ Սեւունիի մօտ (5, Ave. Quihou, St-Mandé):

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂ
Ծախու է 15000 քառակուսի մէթր հող շէնքեր շինելու: Ջուր, ուզուածին չափ: Մարսիլիա, Croix Rouge: Դիմել՝ շաքարագործ «Մասիս» Պ. Վ. Ճնտիկեանի, 45 Rue du Baignoir:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԷՔՍ-ԼԸ-ՊԷՆ, Ք. Կ.— Ստացանք 70 ֆրանք: Սկսանք ղրկել Փետրուար 1էն.

ԹՈՒԼՕՆ, Յ. Ա.— Ստացանք 20 ֆրանք:

ՍԷՆ-ՄԱՐՍԷԼ, Հ. Ք.— Ստացանք 14 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ն. Թ.—Ստացանք 30 ֆրանք:

ՄԱՐԹԻՔ, Ա. Ն.— Ստացանք 35 ֆրանք:

ՄԱՐԹԻՔ, Ի. Գ.— Ստացանք 35 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ս. Ա.—Ստացանք 15 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼ. Ա. Պ.—Ստացանք 40 ֆրանք:

ՓՕՆԹԷՎԷՔ, Կ. Մ. — Ստացած եւ կարգադրած ենք: Տեսնել 25 Յունուարի թիւը:

ՆԷՕՎԻ-ԼԸ-ՌՈՒԱ, Ս. Ս. — Սկսանք ղրկել 3 Փետրուարէն:

ԱՆԿԻԷՆ-ԼԷ-ՊԷՆ, Գ.Ե.— Ստացանք 20 ֆրանք:

ԼԱԼՕՆՏ-ԼԷ-ՄՕՏ. Օ. Մ.—Մինչեւ 1 Ապրիլ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ եկեղեաց հայրենակց. միութենէն վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 482 T. S. F., 181 ջութակ մը, 418 մետաքսէ շապիկ մը, 420 սեղանի ժամացոյց մը, 175 կազ օճախի մը, 48 երկու շիշ շամփանեա, 234 պղինձէ սան մը (թէնճերէ), 300 երկու քիլօ շաքար, 351 երեք քիլօ օճառ, 73 նապաստակ մը, 206 մէկ տուփ նամակի պահարան, 50 վեց հատ սուրճի գաւաթ: Ստանալու համար դիմել Արմենակ Շիշմանեանի Rue des Chapeliers No. 30 Marseille:

ԿՈՉ
Ալֆօրվիլի Երիտ. Միութիւնը ձեռնարկած ըլլալով իր ակումբին մէջ գրադարանի հիմնումին, կը խնդրէ հայերէն կամ ֆրանսերէն գրքերու նուիրատուութիւն ընել միութեան՝ հետեւեալ հասցէին՝ Union de la Jeunesse Arménienne 138 Rue Etienne Dolet, Alfortville.

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ
Մարսէյլի մէջ Հ. Յ. Դ. Պատ. միութիւնը 63 Rue de la République սրճարանին վերնայարկը բացած է Գրադարան Ընթերցարան մը՝ ուրկէ կրնան օգտուիլ մեր բոլոր հայրենակիցները առանց խտրութեան: Հոն կարելի է գտնել ամէն տեսակ թերթեր եւ հանդէսներ. առ այժմ բացէ շաբաթը երկու օր, Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 12, եւ Հինգշաբթի երեկոյ՝ 8էն 10:

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ
ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ
ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու:
Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ
Կահագործի աշկերտ մը: Դիմել խմբագրատունս:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր 9...

Խնամեցէք ձեր ակռաները եւ դիմեցէք
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՔԼԻՆԻՔԻ
12, RUE RICHOMME, 12
դարմանումը եւ ատամնաշինութիւնը տեղի կ'ունենայ կարող մասնագէտներու կողմէ, խիստ դիւրամատչելի պայմաններով
Առաջին այցելութիւնը ձրի
Հաղորդակցութեան միջոց՝ Métro : Barbès-Rochechouart

ԶԳՕՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
ԾԱՆՕԹ ԴԵՐՁԱԿԻՆ ԴԻՄԵՑԷՔ
19 Rue Rodier Metro Cadet կամ Anvers
դիւրամատչելի գիներով, լաւագոյն կերպասներէ, մաքուր խնամքով կարուած հագուստ ունենալու համար: Արագ յանձնում

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
POLYCLINIQUE DE BELLEVILLE
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
Բացուած է Պէլվիլի ընդարձակ բուժարանը (Polyclinique) ուր հայ եւ ֆրանսացի կարող մասնագէտ բժիշկներու միջոցաւ ուշի ուշով եւ խղճմտօրէն կը քննուին ու կը դարմանուին գիտական նոր մեթոտներով ամէն տեսակ ներքին, կանացի, տղայոց, վեներական, սեռամիզային, վիրաբուժական, ինչպէս նաեւ աչքի, քթի, կոկորդի, ականջի, բերանի ու ակռաներու հիւանդութիւններ:
Հիւանդները կ'ընդունուին ամէն օր առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան ժամը 8: կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէսօր
ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՒ ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ
Ստիպողական պարագային հիւանդները կը դարմանուին նոյն իսկ գիշերը:
Ո եւ է բժիշկի դիմելէ առաջ կը յանձնարարուի անգամ մը Polycliniqueը դիմել՝ մասնագէտ բժիշկին լուրջ խորհուրդն ստանալու համար:
Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ Métro: Place des Fêtes. Autobus: AV. AP. N. Nbis, BC. FB. Tramway 26.

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազատութեան ճանապարհին, Ա. Ահարոնեան 25 ֆրանք, Ազգային ջոջեր, Յ. Պարոնեան 20, Ասպետ Լիպարիտ (պատկերազարդ) Վ. Քիւրքճեան 40, Արաբսիա կամ Վարժուհին, Ս. Տիւսաբ 15, Աւետարանները (Չորս) Դ. Եւ. Լոնդ. եպսկ. Դուրեան 12.50, Բառարան հայ-գաղ. Լուսինեան 60, Բառարան գաղ. հայ. Նուպարեան 60, Գիւղը, Համաստեղ 30, Երգարան (Արարատ) գրպանի 12,50, Երգարան ժողովրդ. Կոմիտաս վարդ. 2 մաս 25, Խորհրդաւոր աղջիկը եւ իր գաղտնիքը, Սարուխան 25, Խրիմեան Հայրիկ Թ. Ե. Գ. 30, Խօսակցութիւն հայ-գաղ., հայերէն հնչումներով 15, Խօսակց. հայ-անգլ. հայերէն հնչումներով 15, Խօսակց. հայ-ռուս. հայերէն հնչումներով 15, Խօսակց. հայ-գերմ. 15, Հայոց հին գեղարուեստի վարպետները Կ.Յ. Բասմաջեան 15, Հայաստանի (հին) քարտէսը 1.50, Ժամբորդը, Հայրենի զրոյցներ, Ա. Ահարոնեան 25, Նարեկ աշխարհաբար, Գարեգ. եպսկ. Խաչատուրեան 40, Նամականի ընդարձակ ընտանեկան-առեւտրական 15, Պատմութիւն Հայոց պատկերազարդ, Բ. Տարի, Բասմաջեան 7.50, Պատմութիւն Հայոց պատկերազարդ, Պալասանեան 30, Պիւրիտան, Նէլի աշտարակին հերոսը, Մ. Զէվագօ 2 հատոր 25, Ռուսահայերի հասարակ. զարգացումը 1901—1918 65, Բանաստեղծութիւն Յ. Թումանեան 30, Սաթենիկ եւ Տրդատ 12.50, Սիմօն եւ Մարի 6 հատոր 40, Ցախսարիկը (Զալը գուշու) 16, Քամելիազարդ կինը 15, Քրիստափոր Միքայէլեան Ա. Ահարոնեան 12.50, Ֆրանսահայ տարեգիրք 1927ի 20, Larousse (Petit, Diction éditionnaire, 1927) 40 ֆրանք:

Գրատանս մէջ կը գտնուին նաեւ հայերէն ամէն տեսակ գիրքեր:

Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու համար փոստի ծախքը մեր վրայ է:

Հասցէ Librairie BALENTZ 233 Fbg. St. Martin, Paris 10.

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ՍՊԱՍՈՒՀԻ
Տնական եւ խոհանոցի խատանքներու համար: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ՕՐԻՈՐԴ
Տրամադրելի ժամեր ունի տան մէջ կատարելու ամէն գի ընդօրինակութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն, խիստ դիւրամատչելի պայմաններով:
Դիմել՝ Chaville 10bis des Trois Champtiers Օր. Տէր Կարապետեանի:

DOCTEUR PROY
Ex - Interne des Hopitaux
Médaille d'argent
Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
Աշխատակցութեամբ
Կը խնամէ ներքին, կանանց, մորթային, վեներական հիւանդութիւնները: ...բակալայնութիւններու (varices) հիմնական դարմանում առանց գործողութեան:
Ամէն օր ժամը 10-12, 2-8, կիրակի եւ տօն օր 9—12:
142 R. DU FB. St. DENIS
Կառ տը լ'Էսթի մօտ Հեռաձայն՝ Nord 31-4...

ՍԱԿԱՐԱՆ

4 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3060
» II	»	1855
» III	»	1700
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	160

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

Comptoir Parisien de change et de Cr... 80, Rue Lafay...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն

208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

6 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 254 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՆԵՐԸ ԿԸ ԳՈՐԾԱԿՑԻՆ

Քաղաքական աշխարհին մէջ, օրուան խոշոր դէպքն է Իտալիոյ գործակցութիւնը Անգլիոյ հետ, Չինաստանի դէմ։

Անոնք որ Լոնտոնը մեկուսացած կը կարծէին, այժմ ապշահար կը հարցնեն թէ ո՛ւր կանգ պիտի առնէ այս գործակցութիւնը, կամ աւելի ճիշտ՝ մինչեւ ո՛ւր պիտի հասնի։

Երեւոյթները կը հաստատեն որ պատահական բան մը չէ պահպանողական Անգլիոյ եւ սեւ շապիկաւոր Իտալիոյ այս գործակցութիւնը։ Անցեալ տարուան ամառէն ի վեր, Անգլիոյ նախարարներուն համար ջուրի ճամբայ դարձաւ Իտալիան։ Չէմպըրլէն մասնաւոր տեսակցութիւններ ունեցաւ քանի մը անգամ։ Իսկ տակաւին վերջերս Չըրչիլ կը վերադառնար Հռոմէն, փաշիզմին փառքը երգելով ամբողջ ճամբուն վրայ։ Ամէն անգամ որ Մուսոլինի ճարտասանական պոռթկումներ կ'ունենար, հռոմէական կայսրութեան վերածնունդը աւետելով, իր դիմացը կը գտնէր անգլիացի պաշտօնատար մը, խորհրդաւոր ժեքժեքումներով։ Ատեն մը լռեց «Առաջնորդը» (il Duce)․ բայց տարուան սկիզբէն ի վեր, նորէն կը հնչեցնէ իտալական տիրապետութեան շեփորը։ Եւ ամէն անգամ որ տեսակցութեան կ'ընդունի օտար թղթակից մը, չի ծածկեր իր հակումները։ «Պէտք է ծաւալինք կամ պայթինք», կ'ըսէր անցեալ օր, «Նոյէ Ֆրայէ Փրէսէ»ի թղթակցին։ «Հակառակ բոլոր գիտական միջոցներուն, Իտալիա չի կրնար սնուցանել իր բնակչութիւնը։» Ատոր համար ալ, ամէն տարի 400,000 իտալացի արտածելու հարկադրուած է, բայց ո՞ւր։ Երկու Ամերիկաներն եւ Ֆրանսան կը միան իբրեւ հրապարակ. բայց անոնք այլեւս լայն չեն բանար դուռները եւ մէկ տասներորդն իսկ չեն կրնար ընդունիլ։

Մուսոլինի չի ծածկեր նաեւ նոր պատերազմներու անհրաժեշտութիւնը։ «Չեմ կրնար հաւատալ խաղաղասէրներու մարդասիրական գաղափարապաշտութեան որ բանաստեղծական եւ ցնորամիտ։ Պէտք է նկատի ունենանք միջազգային կացութիւնը, ուր բանաստեղծական ոչինչ կայ»։

Իսկապէ՛ս։ Մանաւանդ միջազգային ներկայ կացութեան մէջ, որ աւելի քան արձակունակ է և լի՝ զանազան փորձութիւններով։

Չինաստանի դէմ գործակցութեան առթիւ, իտալական մամուլը մէկ բերան արտայայտութիւններ կ'ունենայ քանի մը օրէ ի վեր, անշուշտ ներշնչուած կառավարութենէն, որուն տրամադրութեան տակ են բոլոր թերթերը։ Այս առթիւ նշանակալից է մանաւանդ առաջին զեկոյցը, որ հրատարակուեցաւ Ուրբաթ օր. «Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ հաստատուած գործակցութիւնը, որ կը թուի թէ սահմանուած է ընդլայնուելու, պայծառ կէտ մը կը կազմէ միջազգային անորոշ կացութեան մէջ, չինական հարցին առթիւ» եւն.։

Արդարեւ, իրազեկներ կը պնդեն թէ այս չինապատումը յառաջաբանն է ընդարձակ ծրագրի մը, որուն մէկ ծայրէն կ'երեւայ Ալպանիան, միւս ծայրը՝ Փոքր Ասիան։ Մենք վերջերս առիթ ունեցանք շեշտելու Իտալիոյ ուշագրաւ գործունէութիւնը՝ Պալքաններու մէջ, մասնաւորապէս Յունաստանի և Պուլկարիոյ հետ։ Այդ բոլորը տեղի կ'ունենան մութին եւ լռութեան մէջ, եւ իրենց խորհրդաւորութեամբն իսկ հետաքրքրութիւն կը շարժեն։ Անցեալ տարի Մուսոլինի Ափրիկէի ափերը յածեցաւ դղրդագին ցոյցերով։ Ֆրանսացիները մտահոգ էին Թունուզի եւ Մարոքի համար։ Կը թուի թէ Իտալիա այժմ հրաժարած է դրացիները նեղելէ (բացի Նուկօ Սլավիայէն), եւ աչքերը յառած է ա՛յնտեղ ուր ե՛ւ հող կայ ե՛ւ յաջողելու մեծագոյն պատեհութիւն։ Եթէ Անգլիան ձեռք ձեռքի տուեր է արդէն, Ֆրանսան ալ, անախորժ կացութիւն մը կանխելու համար, հաւանաբար շատ չպիտի հետաքրքրուի դէպի Արեւելք արշաւանքով մը, կը բաւէ որ մնաս չգայ Սուրիոյ իր ստացուածքներուն։ Ինչ կը վերաբերի Խորհրդային Միութեան, Անգլիան յայտնապէս անո՛ր դէմ է որ կը պայքարի այսօր, չինական ջուրերուն մէջ, մինչեւ անգամ ամէն յարաբերութիւն խզելու սպառնալիքով։ Եւ քանի որ իր ետեւէն քաշած է Իտալիան, կը նշանակէ թէ այս վերջինը այնքան ալ հոգ չունի այդ կողմէն։

Ուրեմն, աշխարհակալները ձեռք ձեռքի տալով, կը պատրաստեն նոր անակնկալներ, որոնց հետեւանքները կարելի չէ նախատեսել այժմէն։ Կը բաւէ շեշտել որ, խլրտումներու եւ փոթորիկներու շրջան է։ Անոնք որ յափրացած են Մեծ Պատերազմին աւարէն, կը ջանան որ դժգոհները «պայթած» ատեն վնաս չտան իրենց։ Թո՛ղ անոնք իրենց գլխուն ճարը նային, վայելելով բարեացակամ չէզոքութիւն մը։

Ներկայ պարագային, Իտալիան է առաջին դժգոհը եւ իր ուզածն ալ՝ գործելու ազատութիւն։ Երբ հրատարակութեան տրուեցան ցարական Ռուսիոյ գաղտնի փաստաթուղթերը, իտալացիները տեսան թէ զանազան խարդախութիւններ գործուեր են, մասնաւորապէս Իզմիրը իր ձեռքէն առնելու համար, հակառակ եղած յանձնառութեանց։ Ու փաշիստ լրագիրները դառնօրէն բողոքելով, հատուցում պահանջեցին, առանց պատ ի պատ ձեւերու։

Այսպէս կամ այնպէս, կը թուի թէ այդ հատուցումը ամէնէն առաջ պիտի տուժէ ա՛յն, որ անյաղօրէն եւ վայրագօրէն փռուած ուրիշներու ժառանգութեան վրայ, կը յաւակնի իր թաթին տակ պահել 750,000 քառ. քիլոմեդր տարածութեամբ աշխարհ մը։

Շ.

ԻՄ ԱՆԿԻՒՆԷՍ

Ո՞ՒՐ ԵՍ, ԿԱՅԷՆ...

«Ցէսինէն յղի հայ կին մը Փօն տը Շէրի կուգայ հիւանդանոցը պառկելու համար։ Կայարանին մէջ մանչ զաւակ մը կ'ունենայ։ Ֆրանսացիներ խնկոյն կինը կը խնամեն, մինչեւ որ ամուսինը լուր կ'առնէ»։

«ՅԱՌԱՋ»

Այսպէ՛ս է։ Եւ դեռ որքան սրտառուչ դրուագներ ունին մեր ցիր ու ցան բեկորները։ Տրտում ու Թախծոտ եղերերգութիւններ։ Անոնց ամէն մէկին պատմութեանը մէջ, մանրանկարը կայ՝ մեր փոթորկոտ ու արիւնաներկ «Ազգային պատմութեան»։

Շնչատ ու տխրութեամբ կը կարդամ զանոնք։ Ու ինծի կը թուի թէ՝ մեր ցեղն է որ՝ կը քալէ ու կը տուայտի անոնց հետ։ Մեր ընդհանրական կեանքն է որ՝ կը խորանայ ու կը ծուարի, մութ ու խոնաւ օթեւաններու մէջ...։

Ու նորէն՝ Հայ Մօր երկունքն է, — Թափառական, անօք, աշխատանքի կամ տառապանքի ճանապարհին...։

Այն երկունքը, որ ութսունական Թուականներէն մինչեւ 908՝ ահաբեկ ու սրտատրոփ՝ խղդուեցաւ ծխանին մուխը սպառող խրճիթներուն մէջ։ կամ՝ դիմադրական ու կռուի՝ ազատամարտի ճանապարհին, սարերու ստորոտը, կռուի փոթորկումներուն մէջ անմահացաւ։

Այն երկունքը, որ՝ 915-918 կոտորումի ճամբաներուն վրայ սաղմնաւորուեցաւ՝ ցեղին հետ տառապելու կամ մահանալու համար։

Ու այն երկունքը, որ 1922էն ի վեր, այս օտար ու Թխպոտ երկինքներուն տակ, պանդոկներու կամ նկուղի մը ճամբուն վրայ՝ ցաւագինօրէն կը ծնի, «ֆրանսացիներու խնամքին» տակ։

Ու զարհուրելի՛ համեմատութիւնը հոն է, որ, — աւա՛ղ — մինչ Ցէսինէն փօն տը շէրիի կայարանի ճամբուն վրայ, օտարներն իսկ բերեր են իրենց խնամքը, անդին, Արարատի լանջերուն վրայ, հայ ցեղին հարազա՛տ զաւակները եկան Թուրք-Թաթարներու հետ խեղդելու՝ մեր դարաւոր տառապանքէն ծնող արիւնաներ՛կ երկունքը...։

Ո՞ւր, ինչպէ՞ս պէտք է արձանագրել այս անլուր ոճիրը...։

Վ.ԱՀՐԻՃ

ԳԵՐՄԱՆ ԶԷՆՔԵՐ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒՆ

Վարշաւայի «Քուրիէր Վարշաւսքի» թերթը կարգ մը մերկացումներ կ'ընէ գերման սպառազինման շուրջ եւ մանրամասնութիւններ կուտայ Գերմանիայէն Ռուսիա փոխադրուած զէնքերու եւ ռազմանիւթերու մասին։

Այսպէս, 1926ի Նոյեմբեր եւ Դեկտեմբեր ամիսներուն Ռուսիա ղրկուած է 1850 թօնօ սպիտ սիւլֆիւրիք, 2690 թօնօ տինամիթ, 620 թօնօ ձեռնառումբ, 1774 թօնօ փիրօլիքսին, 1520 թօնօ զանազան պայթուցիկ նիւթեր, 320 թօնօ առողջապահական պիտոյք հիւանդանոցներու եւ կայաններու համար, 725 թօնօ նախանիւթ՝ հեղձուցիչ կազ պատրաստելու համար։ Մասնաւոր զգուշութեամբ փոխադրուած են 1000 թօնօ մաուզէր քարթուշ։

Պոլշեւիկները այս բոլորը կը ղրկեն Չինաստան, Անգլիոյ դէմ կռուելու եւ համաշխարհային յեղափոխութիւնը իրականացնելու համար։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐԸ ՆՈՐՈԳԵՑԷՔ

Ոստիկանական տեսչութիւնը կը հաղորդէ հետեւեալ զեկոյցը.—

Կը յիշեցնենք Փարիզ եւ Սէնի նահանգը բնակող օտարականներուն թէ 1927ի համար արժէք չներկայացնող ինքնութեան թուղթերը պէտք է նորոգել իրենց արժէքը կորսնցնելու թուականէն սկսած երեք ամսուան պայմանաժամի մէջ։

Փարիզի եւ Սէնի նահանգին մէջ տրուած եւ 1925 - 1926 տարիներու համար միայն արժէք ներկայացնող ինքնութեան թուղթերու նորոգութիւնը պիտի կատարուի, ըստ առաջնոյն, Փարիզ՝ թաղային գրասենեակները եւ արուարձաններու մէջ՝ ոստիկանատուները (Commissariat de Police)։ *Խնդրարկուները պէտք է ներկայանան իրենց հին ինքնութեան թուղթով եւ երեք լուսանկարներով։*

Անոնք որ 1926ին չեն նորոգած իրենց ինքնութեան թուղթերը, պէտք է ներկայանան Փարիզ՝ Ոստիկանութեան Տեսչութեան Օտարականներու կեդր. Գրասենեակը։ Նոյն տեղը պէտք է դիմեն նաեւ անոնք, որոնք իրենց ինքնութեան թուղթը գաւառներէն ստացած են եւ այժմ Փարիզ կը բնակին։

Անգլիա եւ Իտալիա ձեռք ձեռքի

Իտալական թերթերը Փետրուար 4ին հրատարակեցին կիսապաշտօնական զեկոյց մը, որուն համաձայն Իտալիա որոշած է գործակցիլ Անգլիոյ, Չինաստանը խոնարհեցնելու համար։ Այս մասին բանակցութիւններ կը կատարուէին, եւ այժմ յաջող ելքի յանգած ըլլալով, Մուսոլինի նոր մարտանաւ պիտի ղրկէ չինական ջուրերը, ուր արդէն կան իտալական նաւեր։

Անգլիոյ դահլիճը երկու անգամ նիստ գումարեց Ուրբաթ օր, յատկապէս չինական գործերուն համար, միեւնոյն ատեն շօշափելով անգլեւռուս յարաբերութիւնները։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

Այս երրորդ ուրբաթն է որ Երեսփոխանական ժողովը կը զբաղի գործազրկութեան տագնապով։ Համայնավար գործազուրկները դարձեալ փորձեցին ցոյց կատարել Խորհրդարանի շէնքին առջեւ, սակայն ոստիկանները արգիլեցին։ Միայն 70 հոգինոց պատուիրակութիւն մը ներկայացաւ եւ ընդունուեցաւ համայնավար երեսփոխաններու կողմէ։ 11րդ, 12րդ, 14րդ. 15րդ եւ 20րդ թաղամասերու քաղաքապետարաններուն առջեւ հարիւրաւոր գործազուրկները ցոյց կատարեցին։

Երեսփ. ժողովին մէջ առաջին հարցապնդողը եղաւ Էռնէսթ Լաֆօն, ընկերվարական - համայնավար, որուն յաջորդեց համայնավար Կաշէն։ «Այսօր, ըսաւ, աւելի քան 200,000 ընտանիքներ ապրուստի իրենց սովորական միջոցներէն զրկուած են. դեռ չեմ հաշուեր մասնակի անգործները։ Տրուած նպաստը բաւարար չէ։ Անգործները ի վիճակի չեն բնակարանի վարձք վճարելու. պէտք է գործ հայթայթել, բանուորական աժան տուներ շինել տալով անգործներուն. այսպէսով չարիքը արմատէն կը դարմանուի։»

Յետոյ, բեմ բարձրացաւ վարչապետ Փուանքարէ, որ յայտնեց թէ կացութիւնը ողբերգական չէ, բայց կառավարութիւնը միշտ լրջօրէն կը զբաղի տնտեսական տագնապով։ Փորձագէտներու կարծիքով, տագնապը աւելի ծանր պիտի ըլլար, եթէ ֆրանքին արժէքը աւելի իյնար, միւս կողմէ Ֆրանսա օտար ազդեցութեանց նշաւակ պիտի ըլլար։ Ներկայ տագնապին պատճառները վերջին վեց ամիսէն առաջ պէտք է փնտռել։ Ֆրանսա՝ մեծապէս աղքատացաւ պատերազմի եւ աղէտեալ նահանգներու վերաշինութեան երեսէն, Գերմանիա չվճարեց իր պարտքերը ու երկիրը խաբուսիկ եւ անցողակի բարգաւաճ շրջան մը անցուց, շնորհիւ առատ թղթադրամի տպագրութեան։ Ամբողջ չարիքին արմատը այդ թղթադրամներու շրջաբերութիւնն էր։ Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ գործազրկութիւնը աւելի մեծ է։ Ներկայիս 56,250 գործաւորներ միայն արձանագրուած են նպաստ ստանալու համար, հակառակ վերջին օրերու պրոպագանդին։ Պատերազմէն առաջ, սովորական ատեններ 100,000 անգործներ կ'ըլլային Ֆրանսայի մէջ, երբեմն նոյն իսկ 200,000։ Պատերազմէն ի վեր բանուոր բնակչութիւնը աւելցած է՝ կիներու եւ օտարականներու խուժումով։ 1921ին 910,000 օտարականներ կային, այսօր 1,480,000։ Շատեր խորհուրդ կուտան մեզի անմիջապէս ամրացնել ֆրանքը։ Պանք տը Ֆրանսի շնորհիւ, յաջողեցանք որոշ կայունութիւն առաջ բերել, թոյլ տալով մեր ճարտարագործութեան նպաստաւոր պայմաններով նախանիւթ հայթայթել։ Անոնք որ անմիջական ամրապնդում կ'ուզեն, թո՛ղ չսպասեն մեր քաղաքական մահուան. պատրաստ եմ տեղս անոնց տալու. բայց անմիջական ամրապնդումի ամբողջ պատասխանատուութիւնը թո՛ղ ստանձնեն։ Ես չեմ քնանար եւ գիտեմ թէ ի՛նչ կ'ընեմ։

«Գալով գործազրկութեան, պէտք է դարման տանիլ անոր, մանաւանդ որ տուժողները անմեղներ են։ Կառավարութիւնը և Փարիզի քաղաքապետութիւնը շուտով կարեւոր շինութեանց պիտի ձեռնարկեն, անգործներու գործ հայթայթելու համար։

Օտարականներու մասին խօսելով, վարչապետը ըսաւ.

— Տակաւին Փարիզի մէջ նպաստ կը տրուի 2000 օտար

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԱՆԹԵԼԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Անդրկովկասեան պետական ընկերութեանց կողմէ Հայաստանի գիւղերուն տրամադրուած է 30 անթել հեռաձայնի կազմած, զաւառական կեդրոններու համար՝ 7։ Այս կազմածները պիտի հաստատուին Փետրուար ամիսէն սկսեալ։

Վէտի-Բասարի եւ Ղամարլուի գիւղացիները առաջուց պահանջած են որ իրենց գիւղերուն մէջ ալ բարձրախօս հաստատուի, կառուցման ամբողջ ծախքերը առնելով իրենց վրայ։

ՏՈՒՐՔԵՐԸ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

1926 տարուան ընթացքին, Անդրկովկասի մէջէն հաւաքուած է 4.230.540 րուբլի տուրք, 2.456.455ը Ատրպէյճանէն, 710.762ը Հայաստանէն, 1.113.326ը Վրաստանէն։

Նոյն տարուան ընթացքին հին տուրքերէն գանձուած է 85,659 րուբլի, որուն 46.866ը առուած է Ատրբէյճան, 9.727ը՝ Հայաստան, 26.566ը՝ Վրաստան։

ՄԻՍԸ ՈՐՈ՞Ւ ՀԱՄԱՐ Է

«Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ (6 Յունուար) թղթակից մը կը պատմէ.—

«Սպանդարեան փողոցին վրայ կայ քօօփէրաթիվ խանութ մը, ուր կը ծախուին իւղ, պանիր, շաքար, սիկար, միս, եւլն.։

Խանութի պաշտօնեան Հայկ կանուխկեկ մը կը վերցնէ մեծ քանակութեամբ լաւ տեսակ միս եւ կը պահէ սեղանին տակ, յետոյ իրենց միջեւ բաժնելու համար։ Միս ուզողին կը պատասխանէ «չկայ»։ Երբ ըսին թէ միս չկայ, առանց որ եւ է բան կասկածելու դուրս ելայ։ Տասը վայրկեան յետոյ, շաքար գնելու համար, վերադարձայ եւ ի՞նչ տեսնեմ։ Խանութին պաշտօնեաները միսը սեղանին տակէն հաներ են ու կը բաժնեն։ Չէի կրնար կարծել որ մեր քօօփէրաթիւներու մէջ նման դէպքեր կը պատահին, աչքերուս չէի հաւատար, բայց «խօ՛, տեսնում եմ, միս է, եւ բաժանում են»։ Ու հարցուցի, որ եթէ մինչեւ հիմա միս չկար, այս միսը ուրկէ՞ ելաւ։ Պաշտօնեան, կաս-կարմիր եղած, ինծի ալ միս տուաւ եւ դարձայ տուն։»

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը տեղեկանանք թէ Հայագիտական ընկերութեան փոխնախագահ Պ. Հէրօլտի եւ վարիչ փրօֆ. Ֆրէտէրիք Մաքլէրի դիմումին վրայ Բոմէտի Ֆրանսէզի յայտնի դերասանուհի Տիկին Սըկօն-Վէպէր ընդունած է անդամակցիլ Հայագիտական ընկերութեան դիւանին, խոստանալով իր պարապոյ ժամերը նուիրել յիշեալ ընկերութեան գործերուն։ Տիկին Սըկօն - Վէպէր հայասէր է եւ յաճախ իր մասնակցութիւնը բերած է հայկական հանդէսներու։

ՀԻՒՍԷՅԻՆ ՃԱՀԻՏ ԳԻՐՔ ԿԸ ԳՐԷ

Հիւսէյին ճահիտ պէյ Թուրք կրթական գործավարութեան հետ երեք առանձին համաձայնագիր կնքած է իր անտիպ գործերու տպագրութեան մասին։ Այս գործերէն մէկ մասը կը վերաբերի նախակրթարաններու, միջնակարգ վարժարանի կարգերու, մաս մըն ալ ուսումնասիրական աշխատութիւններու։ Մինչեւ 1927ի վերջը բոլորը պիտի յանձնուին կրթ. իշխանութեանց։

ԵՐԲ ԱՆՈՆՔ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅԻՆ...

ԲԺ. Ն. ՌՈՒՍԻՆԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

Անցեալ դեկտ. 15ին, Փարիզի Հայ Բժշկական Միութիւնը սգահանդէս մը սարքեց Տոքթ. Նահապետ Ռուսինեանի մահուան յիսնամեակին առթիւ (1876 դեկտ. 1 — 1926 դեկտ. 1): Այս առթիւ, Բժ. Վահրամ Թորգոմեան ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը կարդաց այդ մեծ դէմքի մասին, որ ուշագրաւ դեր կատարած է ոչ միայն իբրեւ գիտնական, այլ եւ իբրեւ եռանդուն եւ ինքնատիպ գործիչ՝ հանրային կեանքի մէջ, իբրեւ մէկը Թրքահայ Ազգ. Սահմանադրութեան հիմնադիրներէն: Տոքթ. Թորգոմեան մեզ տրամադրած ըլլալով իր ուսումնասիրութիւնը, կը քաղենք հիմնական մասերը.— ԽՄԲ.

Ծանչցած չէի այս նշանաւոր Հայը, ո՛չ իսկ դէմքը տեսած, սակայն մեծ յարգանք ունէի անոր հանդէպ, որովհետեւ՝ անունը եւ գործերը շարունակ կը կարդայինք ազգային օրաթերթերու մէջ, եւ գրագիտութեան դասատուս՝ Խաչատուր Պուէտ Միսաքեանը, միշտ հիացումով կը խօսէր մեզի անոր վրայ:

1876 Դեկտեմբեր 1ի առաւօտը երբ փողոցներուն վրայ կարդացի այդ Հայուն մահը գուժող սեւեզր թուղթերը, դասերս զանց ըրի եւ աճապարեցի Ս. Երրորդութիւն:

Այս օրուան պէս կը հնչեն ականջիս Վարժապետեան եպսկ.ի քաջոլոր ձայնին յուզումնալից շեշտերը, գովեստի եւ գնահատիքի այն տարափը, որ կը յորդէր անոր պերճախօս շրթունքէն, պանծացնելու համար հանգուցեալին չքնաղ յատկութիւնները, բազմակողմանի ուսումնականութիւնը, գրական ու բեմբասացական տաղանդը, ազգին մատուցած անմոռանալի անձնուէր ծառայութիւնները, ու այդ առթիւ կը յիշատակէր՝ անոր եզական օրէնսգիտութիւնը, Ազգային Ժողովին համար գրի առած օրէնքները. եւ կը հռչակէր զայն՝ հայ ազգին իբրեւ նոր Սողոմոն ու կը փղձկէր գոչելով՝ «եւ անկաւ այր մեծ յիսրայէլ», այր մեծ ի Հայս. այդ ԱՅՐ ՄԵԾՆ, էր՝ ԲԺ. ՏՈՔԹ. ՆԱՀԱՊԵՏ ՌՈՒՍԻՆԵԱՆը:

Կը զիտէի՝ որ Ներսէսի սրտառուչ դամբանականը բոլոր յուղարկաւորները խոր տրտմութեամբ կը համակէր, եւ կը յիշեմ իսկ տեսնել Դր. Օտեանը՝ Ռուսինեանի մտերիմն ու գործակիցը, որ տխրամած կը կենար անկիւն մը, ինչպէս նաեւ Մինաս Չերազը, որ Օտեանէն քիչ հեռու, գլխիկոր եւ գունատ, հայրախորոյս զաւակի մը պէս այտերը կը սրբէր, որովհետեւ Ռուսինեանի սիրականն էր, անոր հետ շատ անգամներ խորհրդակցած ըլլալով մեր աշխարհաբառ լեզուին բարեփոխմանը համար:

***

Տօքթ. Նահապետ Ռուսինեան, զոր 1879ին Դր. Օտեան սքանչելի ներբողեանով մը անմահացուց, եւ 1892ին ալ Եր. Օտեան սիրուն կենսագրականով մը մեզ ներկայացուց, պարզ բժիշկ մը չէր. իր արուեստին մէջ խիստ ներհուն ըլլալով հանդերձ, էր եւ կարող գրագէտ, բանաստեղծ, հմուտ օրէնսգէտ եւ միանգամայն՝ ատեղծագործող արտակարգ միտք մը:

Ծնած էր Կեսարիոյ Էֆքէրէ գիւղը 1819 Սեպտեմբեր 23ին: Տիեզերքի բժշկութեան համար ամենանշանաւոր տարի մըն էր այդ տարին: Ռուսինեանի ծնունդէն ճիշդ 40 օր առաջ էր՝ 1819 Օգոստոս 15ին, որ Մեծն Լաէննէք բժիշկը իր հրաշալի գիւտը՝ ականջադրութիւնը կը ծանօթացնէր աշխարհի, տպագրութեան յանձնելով իր auscultation médiate անուն սքանչելի գիրքը, որ ամբողջ աշխարհի բժշկութիւնը յեղաշրջեց, լուսափիւռ փարոս մը ըլլալով անոր: Եւ ո՞վ կ'ըսէր այն ատեն՝ թէ նորածին Ռուսինեանը 30 տարի յետոյ Լաէննէքեան գիւտին եռանդուն աշակերտը եւ այդ գիւտին արեւելքի մէջ տարածողներէն մէկը պիտի ըլլար:

Անուշան, պարզ արհեստաւոր մըն էր Ռուսինեանի հայրը, որ սակայն՝ օժտուած ըլլալով բնածին ուշիմութեամբ մը, կը յաջողի, տակաւ, լաւ ու փայլուն գիրքի տիրանալ: Կեսարիան Թողլով կ'անցնի Կ. Պոլիս՝ ուր տանն մը հոս ու հոն ներկարարութեան արհեստով պարապելէ յետոյ, ինքզինքը կուտայ առեւծախի, եւ ահա անզգալապէս կը դառնայ վաճառական. կ'ուղեւորի եւրոպական Թուրքիոյ զանազան քաղաքները եւ քանի մը տարիէն բաւական դրամի տէր եղած, կը վերադառնայ հայրենիքը: Հոն կամուսնանայ, կ'ունենայ երեք աղջիկ եւ մէկ մանչ զաւակ, որ էր ապագայ բժիշկ Նահապետը,

Իր վաստակէն մաս մըն ալ բաժին կը հանէ հայ մանուկներու դաստիարակութեանը գործին. Էֆքէրէի մէջ կը հաստատէ նախակրթարան մը, որ մինչեւ վերջին տարիներս կը շարունակէր, կ'ըսէին:

Հօրենական այս դպրոցին մէջ է որ Նահապետ կը ստանայ իր նախնական կրթութիւնը. բայց հազիւ մէկ երկու տարի կ'անցնի, հայրը ընտանեօք կը փոխադրուի Կ. Պոլիս, ուր Նահապետ կը դրուի Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցիին վարժարանը, որ Ճեմարանէն շա՛տ առաջ հաստատուած էր, եւ հոն կը յաճախէին բոլոր երեւելիներուն զաւակները, ինչպէս Օտեանի, Պալեանի, Սերվէրեանի, եւ ուրիշներու, եւ որոնց հետ պիտի կապուէր այդչափ կանուխէն:

Նահապետ տասը տարեկան էր, երբ կը մտնէ այդ վարժարանը ուր կ'ուսանի լաւապէս՝ մայրենի լեզու, գրաբարը եւ ֆրանսերէնը, միայն թէ՝ շրջանաւարտ ըլլալու մօտ, դժբախտութիւնը կ'ունենայ իր ուսումնասէր հայրը կորսնցնելու: Այս պատճառաւ՝ Ս. Կարապետէն հազիւ ելած, կը ստիպուի՝ արքունի կալուածներու տեսուչ Թուրք պաշտօնեայի մը քով թարգմանչութեան պաշտօն վարել, որպէս զի քիչ մը դրամ շահէր, իր մօրկանը ու քոյրերուն օգնական ըլլալու համար:

Այս պաշտօնը սակայն, տեւական չըլլար, որովհետեւ Ռուսինեան ուսման ջերմ փափաք ունէր, մանաւանդ կ'ուզէր բժշկութիւն սորվիլ: Ուստի կը սկսի դիմումներ ընել, բարերար փնտռել եւ կը յաջողի՝ հովանաւորել Օտեան, Պալեան և Սերվէրեան ընտանիքներու հայրերէն, եւ անոնց աստատանուէր օժանդակութեամբ անցնիլ Փարիզ:

***

1840ին է որ Նահապետ կը հասնի Փարիզ. նախ կ'աշակերտի Sainte-Barbe համբաւաւոր քոլէճին, հոն կը նախապատրաստուի երեք տարիի չափ և 1844ին պաշտօնապէս կ'արձանագրուի Faculté de Médecineը, որ մէկ հատիկ հայ աշակերտ ունէր դեռ, Պալեան Յարութիւնը:

Հոս միջանկեալ կերպով պարտաւոր եմ յիշելու, թէ Նահապետի մականունը նախապէս եղած է Պաղվանդեան, զոր ինքը փոխած է Ռուբինեան(Roupinian)ի բայց դպրոցին մէջ ֆրանսերէն Roupinianին (p) տառը ինչպէս կ'ըլլայ երկու (ss) ի տեղ առնելով՝ կը գրեն Roussinian, զոր կը ստիպուի պահել:

Հինգ եւ աւելի տարիներ ժրաջան աշխատութեամբ կը հետեւի Բժշկական Համալսարանի դասերուն, կ'աշակերտի ամէնէն մեծահամբաւ և հեղինակաւոր վարպետներուն: Տոքթորայի բոլոր քննութիւնները կ'անցընէ փայլուն յաջողութեամբ, ու բժիշկ կը վկայուի՝ 1849 Նոյեմբեր 9ին, երեսուն տարեկան: Այս առթիւ գրի կ'առնէ շահեկան thèse մը, որուն տիտղոսն էր՝ Choix d'une Doctrine Médicale (բժշկական վարդապետութեան մը ընտրութիւնը): Իր այս աշխատութեանը մէջ՝ հին ժամանակներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող բժշկական զանազան վարդապետութիւնները մի առ մի թուելէ յետոյ, Ռուսինեան կուռ փաստերով կը յանդգէր այն եզրակացութեան, թէ բժիշկ մը հիւանդին քով, պէտք չէ որ ախտանիշներով միայն զբաղի, այլ անոնցմէ առաջնորդուելով, ջանալու է գտնել հիւանդութեան աղբիւրը կամ ախտին բուն տեղը, էութիւնը, եւ ըստ այնմ կարգադրել, ուղղել դարմանը:

Ռուսինեանի տոքթորայի այս ճառը մեծապէս կը գնահատուի Քննիչ յանձնախումբին կողմէ, թերթեր մեծ գովեստով կը գրեն անոր վրայ, եւ կրնամ ըսել թէ այսօր իսկ գնահատութեան արժանի է այն, քանի որ Ռուսինեանի պաշտպանած վարդապետութիւնը, որ էր՝ Մեծն Լաէննէքի քարոզածը, տակաւին արդի բժշկական բոլոր դպրոցներուն ընդունածն է:

Ռուսինեան իր ուսանողութեանը ամբողջ շրջանին, բժշկական արուեստին պարապելով հանդերձ, կը տոգորուի նաեւ ջերմ ազգասիրութեամբ: Կ'ուզէ որ ամէն ինչ հայ անունին բարձրացումին համար եղած ըլլար, ազգային վերածնութեան սուրբ գործին յաջողութեանը նուիրուած: Իր կէտ նպատակին էր այս: 1848ի Ֆրանսական յեղափոխութիւնը, որուն ականատես եղած էր ինքը եւ զգացած անոր հրաշալի եւ օգտաւէտ արդիւնքը, — բռնապետութեան տապալումը, ժողովուրդի ձայնին գերակշռութիւնը, իրաւունքի եւ պարտքի փոխադարձ ճանաչողութիւնը:

Իրեն հետ ունէր ընտիր հայ ընկերներ՝ համախոհ եւ գաղափարակից, Նիկողոս Պալեանը, Յովսէփ Շիշմանեանը, Յովսէփ Պէյրանը, Յակոբ Արզումանը, Խաչատուր Պարտիզպանը, նաեւ Մուրատեան վարժարանին մէջ դասախօսող Մխիթարեան ազգասէր վարդապետները, եւ ուրիշ ուսումնականներ, որոնց հետ ձեռք ձեռքի, կը հիմնէր 1849-ին «ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ» ընկերութիւնը, նպատակ ունենալով՝ «սատարել Հայաստանի յառաջդիմութեանը եւ ամէն կերպ կարօտութեանը»:

Վսեմ նպատակ, որ սակայն շօշափելի արդիւնաւոր գործունէութիւն մը չ'ունենար, որովհետեւ ընկերութիւնը չէր ապրեր, իր անդամներուն՝ գլխաւորապէս Ռուսինեանի Փարիզէն մեկնելուն պատճառաւ:

Տօքթ. Ռուսինեան Արարատեան ընկերութեան ծնած ատենը, որոշած է եղեր վերջնապէս մնալ ու ապրիլ Ֆրանսական ոստանին մէջ, եւ այս միտքով իսկ՝ բժիշկ ընդունուելէն քիչ յետոյ, կ'ամուսնանայ Ալզասցի Օրիորդի մը հետ, բայց իր ծերունի մօրկանը թախանձանքին չդիմանալով, կը ստիպուի երթալ Կ. Պոլիս:

Այսպէս՝ Արարատեան ընկերութիւնը կարճատեւ կեանք մը կ'ունենար, կը դադրէր բոլորովին, բայց նպատակը կը մնար վառ եւ կենդանի: Ոչ մէկ ընկերի սրտին մէջ չէր մարեր այն եւ նշանակուած էր՝ որ ուռճանար, բեղմնաւորէր տարբեր կերպով, եւ ըլլար այսպէս մայր «Ազգային Սահմանադրութեան»:

ՏՕՔԹ. ՎԱՀՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

ԿԱՐՕՏ

Բուրիկիս

Դուն կապոյտ հագո՛ւէ,
կա՛մ շողեր վարդէ,
երազիս եկո՛ւր
Ու տուր ինծ համբոյր:

Դուն սոխակ դարձի՛ր,
Անցիր ծով, երկիր,
պուրակըս եկո՛ւր,
քնարիս ձայն տուր:

Դուն արեւ եղի՛ր
ջառագայթ մը դի՛ր
Ոսկի վարսերուս
Ալիքին մէջ ուս:

ՆԱԶԵՆԻ ՏԷՐ-ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՐ ՀԱՒԱՏՔԻՆ ՀՐԱՇՔԸ

Ո՞վ ըսաւ որ դուն մեռած ես, Հաւատքի ընկեր...:

Դէպի ահաբեկ ու վայրենասուրբ հորիզոններու ցնորական թափօրը քու կարմիր տեսակդ անվախճան կենդանութեամբ կը լեցնէ վերջալոյսը որ աշխարհը կը պեղէ յուսահատ երջանկութեամբ, անծանօթ այս իրիկուան մէջ, իր խաւարներովն ատեղահեւ ու քու հզօր ու ըմբոստ յիշատակդ կը շփոթէ ամէնքը, ողջերը եւ մեռելները:

Ո՞վ ըսաւ որ դուն մեռած ես, Հաւատքի ընկեր...:

Իրիկուան անմատոյց ստուերին մէջէն, ահարկու հպարտութեամբ, սիրտերը գալարուած տենչալի նոր տենդերով, երէկուան աքսորական զինակիրները վերադարձած են գրաւելու համար քու Մահուան ապրող ու խռովիչ ճշմարտութիւնը:

Վերջալոյսը կը պեղէ անճառ շնորհով աշխարհը ու մենք, մեռնող, կը սպասենք քեզի՛, մեր հոգիին փառքերովը սրբացած, կը սպասենք քու լոյսիդ օրէնքին:

Ո՞վ ըսաւ որ մեռած ես դուն, Հաւատքի ընկեր...:

Մահուանդ անապատին մէջ իսկ, մեր ամէնուն հաւատքին համար, մենք կը սպասենք նախազգացուած Հրաշքին, որովհետեւ Մահը անակնկալ արշալոյսներ ունի ու քու եթերեղէն պատկերդ կը վառէ դէպի մեր յուսահատութեան վերջին Արշալոյսը, նոյնիսկ եթէ տակաւին չէ՛ հնչած Սուրբ Գործին բացարձակ ժամը...:

Պատգամաբեր ժամանակներու սեմին վրայ, նոր ուժին չքեղութեամբ ու անընկճելի վստահութեամբ, քու անպատում ներկայութեանդ պայծառ Հրաշքը կ'երգէ մեր խենթեցած կամքերուն մէջ:

Աշխարհի այս միակ վայրկեանը անհուն գիտակցութեամբ ու յանդգնութեամբ լեցուն, կը լայնցնէ մեր ապստամբ սիրտը: Անտարակո՛յս, դուն ունայն երազ մը չես աշխարհի նոր արշալոյսին մէջ, անապական ստուգութեամբ բարձրացած, դո՛ւն անտարակոյս այն արիւնոտ խեղճ դաշունահար մարմինը չես, զոր, իրիկուն մը, մեր ուսերուն վրայ տարինք բռնակալներու անսպառ ատելութեանց առջեւէն, եղբայրական արիւնով կարմրած դանակներու կայծերովը:

Ո՞վ ըսաւ որ դուն մեռած ես, ընկեր...: Ու մենք զարկինք մեր վէրքերուն մուրճերովը սարսափի ժամերը, ճշմարտութեան, ուժի ու մայլ կամքի իրիկուն մը, ուրկէ կը բարձրանար հազար մեռելներու ու հազար դժոխքներու հանդէսը ու հրդեհուած հազար աչքերու կարմիր լոյսը Ոճիրին անկարո՛ղ կարողութեան դէմ...:

Ընկե՛ր, ո՞վ ըսաւ որ մեռած ես դուն...

Դո՛ւն, մեռած, եթէ մենք քու անարիւն ու երազի մը պէս խորտակուած մարմինէդ տեսանք պղնձէ արցունքներով ծանրաբեռն կեանքին յաղթական ծառին բարձրանալը, անճա՛ռ մեկնում արեւուն մէջ ու դէպի անմահ տիեզերական մարդկութիւնը առաքեալի, հերոսի եւ մարտիրոսի ժեստերով...

Այս դարին ու իր կատաղութիւններուն դէմ ո՞վ ըսաւ որ դուն մինակդ կը քալես, ընկե՛ր, քու հրաշաձայն տագնապներդ աւելի բեղուն ու աւելի լուսաւոր մեր ապագան, եղբրական իրիկուններու առեղծուածին մէջէն...

Ո՞վ մեր ընկերը, հի՞ն սիրելի սեւէլք, ո՞վ դաշունահար մարմին մեր թշուառութեամբ օրհնուած, ու մեր գառն փառքին մէջ մեծցած, դուն մինակդ չես քալեր, դուն յանդուգն ջահակիր, գաղափարներու փոթորիկ, օրէնսգիրքերուն, աւետարաններուն, թագերուն, շղթաներուն դէմ,

Բոլո՛ր ազատութիւններուն համար,

Արեւելքէն արեւմուտք պայծառ Խրատունք Ապրելու,

Դուն գալարուած բռունցքներուն մէջէն, ատելութիւններով ու վրէժներով, անցեալին մէջէն՝ վսեմ մարդկութիւն՝ ընկե՛ր, կ'ապրի՛ս դուն:

Ու մարդիկ տեսան քու դաշունահար արիւնոտ մարմինդ մեր վայրի ուսերուն վրայ ու քու մարմինէդ է որ ոլոտաց իր ահաւոր հըպարտութեամբ շքեղ ու աստուածային, խոշոշուած աշխարհին նոր Հոգին...

Ո՞վ ըսաւ որ դուն մեռած ես, հա՛յ մարտիրոս,

Դո՛ւն, քու անմահ տարփանքիդ ու կամքիդ մէջ կ'ապրիս բոլո՛ր, բոլո՛ր Ազատութիւններուն համար...:

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

Նոր Արաքս 1927
(Իտալիա)

ՀԱՅ ՈՍԿԵՐՉՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Le Bulletin de l'Art ancien et moderneի մէջ (Յունուարի թիւը) Ռէյմոն Պուլեէ կը գրէ «Կ. Պոլսոյ հայ ոսկերչութեան մասին»: Նոյն թիւին մէջ տըպուած է պատկերը Տիգ Սարգիս Չէլէպիին, Սուլթանին ոսկերիչին, որ 1819ին գլխատուեցաւ:

«Զարդանկարչական թանգարանը արեւելեան արուեստի իր սրահներուն մէջ երկու ապակեդարան յատկացուցած է, ցուցադրելու համար հաւաքածոյ մը հայ ոսկերչութենէն, որ յայտնապէս կը կրէ ֆրանսական ազդեցութիւն: Այդ հաւաքածոն, զոր կազմած է Կ. Պոլսեցի Արմենակ պէյ Սագըզեան, կը բաղկանայ կտորներէ, որոնք պատրաստուած են 18րդ դարու վերջը եւ 19րդ դարու սկիզբը: Այդ կտորները արեւելեան փոխակերպութիւններ են, որ կը պահեն Լուդովիկոս ԺԵ. եւ Լուդովիկոս ԺԶ. ոճերուն ինքնատպութիւնը:

Այս ոսկերչութիւնը յատուկ է, ոչ թէ սեղաններու՝ ինչպէս շինել սովորութիւն է Արեւմուտքի մէջ, այլ կնոջական ցուցասիրութեան եւ զարդաքաղցութեան, «քէյֆ»ին, որ կը ներկայացնէ Արեւելքցիներու նուրբ պչրանքը եւ այն անդորրական հաճոյքները, զորս անոնք կը պահանջեն գրգռիչներէն: Հայելներ, հարսանեկան սնտուկներ. ծխախոտի եւ ափիոնի տուփեր, սկուտեղներ (զարֆ), խունկի անօթներ, ամենամեծ տեղ կը գրաւեն հոն:

Թէ՛ աշխատանքի իրենց ճաշակովը, թէ արուեստագէտի իրենց ընդունակութիւններովը, Հայերը, ամէն ժամանակ, կը ներկայանան իբրեւ էական ազդակ մը Թուրքիոյ արուեստի արտադրութիւններուն մէջ: 13րդ դարուն արդէն, Մարքօ Փօլօ կը գրէր թէ «Հայերը կը պատրաստէին աշխարհի ամէնէն նրբարուեստ, ամէնէն գեղեցիկ գորգերը, ինչպէս մետաքսեայ ասուիներ՝ բազմագոյն, բազմագեղ եւ բազմարուեստ»: Այն տեղը՝ զոր կը գրաւէին սելճուքեան ցաճիկներուն իշխանութեան օրերուն, պահեցին նաեւ օսմանեան Թուրքերուն հպատակութեան տակ այսպէս, շնորհիւ իրենց հա[...] պումին Արեւմուտքի հետ, նոնք մեծ դեր մը խաղացին մուծելու համար Թուրքիոյ 18րդ դարու կէսէն սկսեալ, [...]սական ոճեր, մասնաւորապէս «Լուդովիկոս ԺԵ» եւ «Լուդովիկոս [...]»: Այս ոճերը կիրարկեցին [...] նկարչական արուեստին, ինչպէս [...] ճարտարապետութեան [...] այնքան յաջողութիւն գտա[ն] [...] 18րդ դարուն վերջը, [...]թիւ մզկիթներու խորա[ն] (մեհրապ) ու ամպիոնները (մի[ն]պէր) կառուցեցան Լուդո[վիկոս] ԺԵ.եան ճաճանչագեղ ոճով: [...]նակները անծանօթ այս [...] թեղէններուն գործերն են [...] ոսկերչական արհեստակցու[թիւն] մը, որ կը բաղկանայ առ[աւելա]պէս հայ վարպետներէ: Եւ [...] վարպետներն են, որ մինչեւ [այ]սօր տակաւին կը պահեն [...] տակցական համերաշխութեան [...] գգացումը»:

"ԱՍԱՐԸՄ - ՔԷՍԷՐԻՍ

Ինչպէս գրած էինք առ[...] Անդրկովկասի գլխաւոր վ[...] Վրացի Օրախելաշվիլի, ըն[...] ծակ զեկուցում մը կարդաց[...] Թիֆլիսի 7րդ խորհրդաժո[...] մէջ, իրենց ներքին եւ արտ[աքին] քաղաքականութեան մասին [...] տարբերութեան համար [...] տակոչ»էն կը թարգմանենք [...] տաքին քաղաքականութեան [...] սը. —

Յայտնի ձեռքով զեկ[...] ուող փաշիմը, կ'աշխատի [...] պատել խորհրդային Միութ[եան] Լաթվիայի յեղաշրջումը եւ [...] նոր Նախորդող Լեհաստանի [...] դաշրջումը ի հարկէ հա[...] ներքին երեւոյթ չեն [...] յացներ: Եւ հակախորհրդ[...] շրջապատը կ'երազէ (ք[...] րորդ անգամ արդեօք) այն [...] սին, որ շօշափէ սուինով [...] կողերը: Այդ նպատակին [...] մար անոնց շատ պէտք են [...] քին ապստամբութիւնները [...] ահա Մենշեւիկները, Մուս[...] թականները, Իթթիհատակ[աններ]ը եւ ուրիշներ նորէն կը [...] ւիրուին մութ նախասենեա[կնե]րու մէջ եւ այդտեղ պարզ[...] նով կը լսուին պահանջ մի[...] լու բոլոր հակախորհրդային [...] սակցութիւնները:

Եւ ահա հաստատուա[ծ] «Կովկասի Ազատութեան Մ[իու]թիւն»ը, որ կը միացնէ Մ[ենշ]եւիկները, Մուսավաթակա[ննե]րու եւ Իթթիհատականներու, [...] իշխաններու եւ այլն որբացած [...] առաջնորդները: Դաշնակցակ[աննե]րը այժմ չեն ընդունուիր «[Ազա]տութեան Միութեան» մէջ [...] երեւոյթին, րէսուլ Զատէ [...] խօսքով բէկը կը շարունակէ [...] ւանիլ իրենց այն լուսաւոր [...] եացքը, թէ Հայը ընդհանր[...] կարող է պէտք ըլլալ միայ[ն] [...] տորածի համար: Սակայն ի[...] անհնարին չէ որ Դաշնակցա[կա]ներն ալ գտնուին միութեան [...] Եւ ահա այս բոլէին այդ [...] ցած լիտրներու սրբազան [...] բանն է. — «Եթէ փող [...] ապստամբութիւններ ալ կ'ըլ[լան] Զանոնք հովանաւորողներն [...] տեն այդ տեսութեան [...] տութիւնը եւ այդ պատճառ[ով] անոնք ժլատութիւն չեն [...] Մենք չենք չափազ[անցեր] «վտանգ»ը, բայց մենք [...] խանտոու ըլլալով [...] գիւղացիական պետութեան [...] ջեւ, պարտաւոր ենք նախա[...] Ի հարկէ մենք հակայեղափ[ոխա]կաններու բոլոր փորձերը [...] տակենք, կը խորտակենք [...] եւրոպական «խմբերիալի[զմի]» վարձկաններուն միացեալ [...] գան միութիւնը:

Ներկայ բոլէիս, [...]

…ամիջվիլին, Խոսրով բէկ, Սուլթանովը, Բէսուլ Զատէն եւ ուրիշներ հրատարակած են «Պրոմեթէ» անունը կրող ընդհանուր թերթը մը որուն գլխաւոր վերնագրին տակ գրուած է՝ «Կովկասի եւ Ուկրայնայի ժողովուրդներու ազգային պաշտպանութեան օրգան» նախադասութիւնը: Ծիծաղելի է: Բայց այդ բանը կը նշանակէ թէ անոնք ձեռնարկած են «Պրոմեթէ»ն վաճառելու, …եթէ փող ըլլայ, կ'ըլլան նաեւ …պստամբութիւններ—Փորձելի համեմատ: Պէտք է այդ հաշիւի առնել եւ խորտակել հակայեղափոխութիւնը: Բանւորական դասակարգը կը պահանջէ աւելի խիստ պայքար մը հակայեղափոխութեան ելոյթներու դէմ, որ կը սկսի դուրս սողալ իր որջէն եւ կը մեկնէ իր արիւնալի թաթերը դէպի այն ազգային հաշտութիւնը եւ այն տնտեսական նուաճումները, որ մենք ձեռք ենք բերած այստեղ, որտեղ դեռ …ւս քիչ առաջ արիւնալի խնջոյք կը կատարէին կովկասի չար հանճարները:

Ի հարկէ մենք չենք կարող հանգստանալ, քնանալ դափնիներու վրայ այն առիթով, որ մենք ունինք ազգային հաշտութիւն եւ …գալի յաջողութիւն մեր հանրապետութիւններուն տնտեսական վերածնութեան գործին մէջ: Մենք պէտք է կոմունիստի եւ խորհրդային յեղափոխութեան …ճակած պատուէր համարենք …յն, որ պէտք չէ մոռնալ երբեք, …յն իսկ րոպէ մը, թէ մենք կը …տնուինք դեռ եւս մեր դժուար …անապարհին սկիզբը, թէ մենք …յաղթած ենք մեծ դժուարութիւններու, յեղափոխական գրո…ով տապալած ենք մեր թշնամիները, սակայն դեռ եւս բոլո…ովին չեն ոչնչացուած տնտեսական յեղափոխութեան այն բոլոր …րմատները, որոնք ի հարկէ դեռ …ւս սնունդ կուտան քաղաքական …յետադիմութեան:

Բայց յետադիմութիւնը, որ …'աշխատի օգտագործել խորհրդային …րաւակարգէն մնասուած խաւերու …դժգոհութիւնը եւ կատարել դասակարգ. ուժերու վերադասաւորումը մեր հանրապետութիւններուն մէջ, այդ յետադիմութիւնը …րդէն բաւականաչափ հիւծուած …է եւ այլեւս չի կրնար մտածել …պայքարել մեր դէմ անմիջապէս քաղաքացիական պատերազմի կարգով ու խլել մեր ձեռքէն իշխանութիւնը: Բայց եւ այնպէս, …ի հարկէ, մենք, մեր կուսակցութիւնը, խորհրդային իշխանութիւնը, արհեստ. միութիւնները, ամբողջ խորհրդային հասարակութիւնը պէտք է միշտ սպառազինուած մնանք: Սպառազինուած պէտք է մնան ի հարկէ, նաեւ մեր բանակը եւ պետական քաղաքական վարչութիւնը:

Պէ՞տք է արդեօք ժողնւացնել պայքարը, ի հարկէ: Բայց ի՞նչ մէթոտներով: Ես այն կարծիքն ունիմ որ այդ հարցին մէջ մենք այս րոպէի յաղթող կը հանդիսանանք, եթէ փառաւոր կերպով անցընենք նախընտրական պայքարը: Այդ մեզի համար յաջող ընտրական պայքարը մեր հակառակորդներու քաղաքական անզօրութեան հերթական ցոյցը կը դառնայ: Ուժեղացնենք որակով նաեւ տնտեսական աշխատանքը, գրաւելով աւելի խորապէս դանգուածները: Եթէ աշխարհիս երեսին որեւէ մէկուն կը պատկանի ձնշումներ գործելու իրաւունքը, խօսք չկայ, որ այդ պէտք է պատկանի բանւորագիւղացիական իշխանութեան, որ աշխատողի իրաւակարգը կը պաշտպանէ կեղեքիչներու յետադիմութեան դէմ:

Այդ իրաւունքը մենք կ'օգտագործենք անգամ մըն ալ, եթէ ստիպուած ըլլանք կատարելու այդ: Մենք չենք մոռցած ոչ խփել եւ ոչ ալ կոտրել: Իսկ առայժմ պէտք է մենք աշխատինք:

ԿԸ ՀԱՐՑՆԵՆ ՈՒ ԿԸ ԶԱՐՄԱՆԱՆ

Ամբողջ Անդրկովկասի մէջ ձեռնարկուած է խորհուրդներու նոր ընտրութեանց: Ընտրական ցանկեր պատրաստուած են, եւ թեկնածուները ընտրական պայքարի մէջ են արդէն: Շամախի գաւառային ներկայացուցիչին զեկոյցէն յետոյ, գիւղացիները 200 հարցեր կուտան, որոնք շատ ուշագրաւ են: Ահա հարցեր այդ 200էն.

— Ինչո՞ւ շատ ուշ կը նային դատական գործերուն. դատարանը քանի՞ ամիս իրաւունք ունի գործը առանց քննութեան ձգելու:

— Խորհրդային գործիչը զեղծում մը համար կը բանտարկեն, յետոյ ազատ կ'արձակեն եւ աւելի բարձր պաշտօն կուտան:

— Գիւղ եկող գործիչներէն ոմանք իրենց ձիին համար չէնք կը պահանջեն իսկ իրենց համար փիլաւ, եւ կը հայհոյեն մեզի՝ ցարական չինովնիկներու նման:

—Երբ սխալ տուրք կը գանձեն ու կը բողոքենք, անհետեւանք կը թողուն:

— Դուք կրճատումներ կ'ընէք, կը վախնաք տասը մանէթ ծախսել, մինչդեռ աւազակները մեզմէ հարիւր հազարներ կը վերցնեն:

— Դուք իբր թէ կը կռուիք գիւղացիներուն դէմ, մինչդեռ յայտնի է որ, հողաբաշխութեան լիազօրները անմեղմէ են:

— Հողատէր գիւղացիները միշտ խորհուրդներու ընտրութեան մէջ կը յաջողին, շնորհիւ բարեկամութիւններու:

Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, կը հարցնեն գիւղացիները:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՀՐԴԵՀԸ

(Թղթակցութիւն)

ԹԱՒՐԻԶ, 20 Յուն.

Էջմիածնէն հասած մասնաւոր նամակէ մը կը քաղեմ հետեւեալ տեղեկութիւնները Էջմիածնի մէջ պատահած մեծ հրդեհի մասին, որ ծագած է Յունուարի սկիզբները:

Վեհարանի ծխնելոյզներէն մէկը բռնկելով, ծաւալած է գիշերուան սաստիկ հովէն:

Հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն, հրդեհը կը տարածուի եւ կը սպառնայ հրոյ ճարակ դարձնել նաեւ վեհարանի Ծաղկեայ դահլիճը,*) ուր զրուած է հայրապետական գահը: Երբ կրակը կը մօտենայ «Ծաղկեայ Դահլիճ»ի ը՝ դունարան սրահին իսկոյն կը հեռագրուի Երեւան, կառավարութեան, խնդրելով որ հրշէջներու խումբը Էջմիածին հասնի:

Երեւանէն ինքնաշարժով կը հասնին պետական հրշէջները, որոնց կ'ընկերանան վանքի ծառայողները, ժողովուրդը եւ այս բոլոր միացեալ ուժերը կը յաջողին մարել հրդեհը:

Նամակագիրը կը շեշտէ, որ եթէ հրշէջներու խումբը չհասնէր, ամբողջ վեհարանը իր յարակից շէնքերով մոխրակոյտի պիտի վերածուէր:

Հրդեհի յաջորդ օրն իսկ, վանքի վարչութիւնը կը ձեռնարկէ այրուած շէնքերու նորոգութեան: Բազմաթիւ բանւորներ աշխատելով կը յաջողին 10 օրուան մէջ նորոգել վեհարանի վնասուած մասերը:

Վնասը քանի մը հազար րուբլիի կը հասնի, ինչ որ շօշափելի գումար մըն է Էջմիածնի համար, տնտեսական ներկայ ծանր օրերու մէջ:

Լուրեր կը շրջին, թէ Խորհրդային կառավարութի՛նը, համաձայնած է, որ Էջմիածնի միաբանութիւնը վերաբանայ Գէորգեան Ճեմարանը, որ մօտ տասը տարի փակուած մնաց, պատերազմի եւ վերահաս աղէտներու պատճառով:

ՄԱՍԻՍ

*) Ծաղկեայ Դահլիճը շինել տուած է Ջուղայեցի Յակոբ կաթողիկոսը: Իւղաներկ մանրանկարներով եւ ծաղիկներով զարդարուած այս դահլիճը գեղարուեստական եւ պատմական արժէքաւոր յիշատակարան մըն է, որուն կորուստը յիրաւի շատ ցաւալի պիտի ըլլար:

Հայկական եւ պարսկական մանրանկարչութեան մէկ գլուխ գործոցը կրնանք համարել Էջմիածնի «Ծաղկեայ դահլիճը»: Մ.

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

74.— ՎՕ-ԱՆ-ՎԷԼԷՆ

Այստեղ կը գտնուի S. A. S. E. գործարանը, ուր կ'աշխատին մօտաւորապէս 4000 գործաւորներ: Կան մօտ 150 հայ բանւորներ եւ բանւորուհիներ: Գործերուն ընթացքը նոյնն է, միայն գործազրկութենէն օգտուելով, գործաւորները կը նեղեն որպէսզի աւելի գործ արտադրեն: Պզտիկ սխալ մը կամ տրտունջ մը բաւական է որ քանի մը օրուան տուգանք սահմանեն եւ կամ պարգեւնե՛ր զեղչեն: Խեղճ բանւորութիւնը գլուխ կը ծռէ, որպէսզի աւուր հացի կարօտ չմնայ: Բայց մինչեւ ե՞րբ այսպէս օտար հորիզոններու տակ 30—40 տարեկան մարդիկ պիտի տառապինք հրամանի տակ:

Գաղութիս վրայ աւելցան երկու ընտանիք եւս, Էնկիւրիցի հայ կաթոլիկներ, որոնք վերջերս պայմանագրով եկած են Պուրկազէն (Պուլկարիա): Բազմանդամ են եւ ունին պզտիկներ որոնք հայերէն չեն գիտեր: Չկայ հայկական որ եւ է կազմակերպութիւն: Ամէն մարդ իր հոգերով ծանրաբեռնուած քաշուած է անկիւն մը:

Բայց ափսո՜ս…

Գաղութը կը բաղկանայ ընդհանրապէս Չաթցիներէ եւ քանի մը ընտանիք ալ Իզմիրի շրջանէն: Քանի մը պզտիկներ ալ կը յաճախեն գործարանին դպրոցը, եւ արդէն օտարացեր են ու միշտ ֆրանսերէն կը թոթովեն՝ տան մէջ թէ դուրսը:

Մինչեւ հիմա ո եւ է գործաւոր արձակուած չէ, ընդհակառակը քանի մը Հայեր առած են, երբեմն կին գործաւորներ կ'ընդունուին, բայց ոչ յաճախակի: Ոչ օրավարձ զեղչուած է, ոչ ալ աշխատանքի ժամ: Կիները օրական կ'աշխատին 9 ժամ, իսկ այրերը 8—10: Տակաւին պզտիկ յաւելումներ կ'ըլլան ինքնաբերաբար: Գանէ այս տեսակէտով գաղութը հանգիստ է:

Հայ գործաւոր մը գործէ հանեցին, որովհետեւ ինքնութեան թուղթին մէջ նպարավաճառ գրուած էր, թէեւ կ'աշխատէր 8 ամիսէ ի վեր:

Գաղութը անհամբեր է հայրենիք երթալու, բայց ե՞րբ վերջ պիտի գտնեն հայրենիքի ինքնակոչ կոմիսարները կամայականութիւնները, որպէսզի ամէն Հայ կարենայ իր ուզած ժամուն սահմանէն ներս մտնել, ծծելու հայրենիքի մաքուր օդը…

Մինաս Գալթագճեան

Անճարակ ճիւանդապահութիւն.— Միլանի մէջ հիւանդապահուհի մը բազմաթիւ հիւանդներու մտքի բաղադրութիւնով մը գրեխ (չիրինկա) բրած է, թերեւս սխալմամբ: Չորս կիներ անմիջապէս մեռած են: Հիւանդապահուհին անհետացած է, կը կարծուի թէ անձնասպան եղած է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Կրօնաւորի մը ըմբոստութիւնը.— Աբբայ Բեթղեհէմ, կը թուի թէ աստուածաշնչական անուն մը ունենալուն պատճառաւ, ներշնչումը ունեցած է փճացնել անբարոյութիւնը աշխարհիս երեսէն: Մանաւանդ Փարիզի կեանքէն: Եւ այս սրբաշունչ կրօնաւորը կ'ապրէր… Փարիզի մէջ: Ան հերոսն է այն դանդաղաններուն, զորս կը ներկայացնեն լրագրավաճառները ըսելով թէ կրօնաւորը կը յափշտակէ եւ կը պատռէ բոլոր ծախու թերթերն ու հանդէսները, որոնց մէջ կինը կը փոէ իր գեղեցկութիւնը: Ինչ յանցանք ունին թերթերը, որ Փարիզի կեանքը պարզապէս կը լուսանկարեն: Լրագրավաճառները չպիտի բողոքէին, եթէ կրօնաւորը դրամով գնէր եւ յետոյ պատռէր հանդէսները: Անցեալ օր դարձեալ լրագրավաճառի մը կրպակէն քաշեց այն բոլոր հանդէսները, որոնց կողքը ծածկուած է գեղուհիներու միսով: Ու պատռէ՜ց, պատռէ՜ց, իրարու ետեւէ, մինչեւ որ ոստիկան մը եկաւ եւ ձերբակալեց: Աբբան կը յայտարարէ թէ պոռնկագրական հանդէսներու հանդէպ հետապնդումները լրիւ չեն կատարուիր, եւ ինք իր գործքով կ'ուզէ ուշադրութիւն հրաւիրել այս հարցին վրայ:

Այս վեցերորդ անգամն է որ Աբբան կը ձերբակալուի նոյն արարքին համար:

Մարդու մը գլուխը սղոցին տակ.— Բէսք քաղաքին (հիւսիսային Ֆրանսա) սղոցագործարանին մէջ անօրինակ եւ սարսափելի արկած մը պատահած է հետեւեալ պարագաներու տակ: Երբ գործաւորները հաստկեկ գերան մը դնելով ելեկտրական սղոցին բերանը, շերտ շերտ կը կտրէին, գինով մարդ մը ինկաւ վրան. սղոցը հորիզոնական կերպով կը բանէր, իսկ մարդուն գլուխը ուղղահայեաց դիրքով մը ինկած էր: Մինչեւ որ ելեկտրական հոսանքը կտրեցին, սղոցը գերանի պէս կտրած էր գլուխը: Գործաւորները, սարսափահար, վազեցին կանչել տեղւոյն իշխանութիւնը:

Գող մը որ խիղճ ունի.— Անցեալ օր Ֆրանսացի ծերուկ մը կը վերադառնար իր գիւղը, որ կը գտնուի Վէրսայլի մօտ: Ճամբան կը հանդիպի անծանօթի մը, որ դանակը քաշած — դրա՛մ — կը պահանջէ: Ծերուկը կ'ըսէ թէ դրպանը դրամ չունի, եւ հաստատելու համար, գրպաններուն աստառը դուրս կը կախէ: Այն ատեն գողը կը յափշտակէ փողկապին ոսկի գնդասեղը եւ կ'աներեւութանայ: Բիչ յետոյ, խիղճի խայթէ տառապելով կը ներկայանայ ոստիկանի մը եւ կ'ըսէ.

— Ձերբակալեցէք զիս, գնդասեղ մը գողցայ:

Ոստիկանը կը ձերբակալէ զողը, որ գողութեան կոչում չունէր:

Կամ կը սիրես կամ կը սպաննեմ.— Ֆրանսայի ներքին գաւառներէն Հաթըրի-ան-Սէտնի ագարակներէն մէկուն ծառան, որ դեռ ամուսնալուծման դատ մը ունէր, դրացի ագարակէ մը աղջիկ ուզելու կ'երթայ: Ուզածն ալ իրեն նման ագարակի մը ծառայող մըն էր, որ կը մերժէ առաջարկը երբ կ'իմանայ թէ փեսացուն դատանի կը պահէ իր ամուսնացած ըլլալը: Անցեալ օր կ'երթայ կը գտնէ աղջիկը եւ երեք դնդակով կը սպաննէ զայն ու յետոյ ինք ալ անձնասպան կ'ըլլայ:

Գինովին կինը.— Ֆրանսայի երկար անունով մէկ քաղաքէն, բանւոր մը, որ երկրագործական գործնքներ կը շինէր, շարունակ կը խմէ՛ր, եւ թրջած բամպակի պէս իրիկունը տուն կ'իյնար, ամէն կողմ կ'աղտոտէր: Գիշեր մըն ալ դանակը վերցուց եւ սպաննեց կինը: Կինը փախաւ խոհանոց, թրջած բամպակն ալ ետեւէն: Այն ատեն կինը, սարսափած, ինքնապաշտպանութեան բնազդով մը, դարակէն քաշեց ատրճանակ մը եւ պարպեց երկանը դէմ, հինգ անգամ: Էրիկը սիւնի պէս գետին ինկաւ: Կինը ձերբակալուած է:

Եկեղեցի մը փլաւ.— Լոնտոն, Էթըլբէտ փողոցը, մատուռի մը մէջ հագիւ թէ արարողութիւնը աւարտած էր, երբ յանկարծ ձեղունը սկսաւ ճարճատել: Խուճապ մը ծագեցաւ մասնաւորաբար մանուկներուն մէջ: Եկեղեցին դանձապահը յաջողեցաւ սակայն կառավարել բազմութիւնը, որ պզպրինութեամբ դուրս ելաւ: Ձեղունէն, 40 ոտք բարձրութենէ մը կը թափէին արդէն 20—40 քիլօնոց քարեր, դունդ դունդ չոր շաղախներ: 15 ոտք վիրաւորուեցան, 3ը ծանրապէս: Լուսարարուհին սրուն. քին վրայ եւս ինկաւ քար մը, եւ ոտքը կոտրելէ յետոյ երկու մատ ծակեց նաեւ կաղնեփայտէ նստարանը:

Այս մատուռը 106 տարեկան էր: 3 տարիէ ի վեր մասնաւոր գերաններ դրուած էին ամրացնելու համար: Եւ այդ օրէն ի վեր արգիլուած էր վերնատունը ելլել:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այսօր՝ Կիրակի 6 Փետրուար Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի Ա. խումբը պիտի մրցի A. S. Amicaleի Ա. խումբին դէմ: Ժամադրավայր sortie métro Bastille ժամը ճիշտ 1ին: Ա. խումբի խաղացողներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ ըլլալ ճիշտ ժամուն:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
ԿՈՏԻՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԲԱՆԻՈՐԸ

(ԶԻՆ ԶՐՈՅՑ)

Իմմանէլ չյուսահատեցաւ ու նոյն առաջարկը ըրաւ ուրիշ հողատէրերու: Անոնք զինքը վռնտեցին: Այն ժամանակ Իմմանէլ սաստիկ բարկացաւ: Ագարակատէրի մը ամբողջ գինին ջուրի, հասկերը փուշի եւ հողը աւազի փոխեց: Ուրիշ շուայտի մը աչքերը կուրցուց: Երրորդ մը հաշմանդամ ըրաւ: Չորրորդ մըն ալ այդ օրեւուն մեռաւ: Իմմանէլ գնաց մեհեանը ողջնցուց ու ըսաւ.— «Ապրէ՛ ու տառապէ բորոտութեամբ»: Սարսափ ինկաւ շրջակայ հողերուն մէջ:

Իմմանէլ անյայտացաւ երկար ժամանակ:

Սիգոննա կը հիւծէր արագ արագ:

*
* *

Ժամանակ մը վերջ երեւցաւ Իմմանէլ: Անիկա հոգւով մարմնով յեղափոխուած էր: Իր մօտքին մէջ ինկած էին նոր սերմեր եւ իր ճակատին վրայ ու աչքերուն քովերը նշմարելի էին նուրբ ակօսներ: Թողած էր փափկիկ մօրուք մը: Իր հոգիին մէջ գոգ գոգ շուշաններ լեցուած էին եւ անոնց մէջ կազմուած էին թռչնոյ բոյներ: Ցաւիղ մը իր հոգիին մէջ տիւ եւ գիշեր կը ձայնէր ու թրթռումներով կը լեցնէր ամէն շրջանակ: Իր ուսերուն վրայ երկու փոքր օձեր նստած ու իր գլխուն վրայ աղաւնի մը թառած կը կարծուէր: Իր հոգիէն ու մարմինէն կուգար ձիթենիի բոյր: Սիգոննա իր հիւանդի մահիճին մէջ ունեցաւ մեծ ուրախութիւն երբ տեսաւ Իմմանէլը իր գլխուն վերեւ: Իմմանէլ հեռացուց հիւանդին քովէն բոլոր բժիշկները, բարեկամները եւ ծառաները: Ինք ամբողջ գիշեր մը լուսցուց անոր քով: Գտաւ Սիգոննան հոգեփոխուած: Անոր աչքերը երազացած էին եւ հիւծումի մատները հպած անոր դէմքին:

Գիշերը Սիգոննա տխուր լուրեր տուաւ Իմմանէլին: Անիկա պատմեց թէ իր բաժնած հողերուն վրայ ապրող ողորմելիները գազանացած են եւ կը կեղեքեն ուրիշ թշուառներ եւ կը պահեն գերիներ: Պատմեց թէ անոնք Իմմանէլի անունով տճիրներ կը գործեն եւ ամէն տեղ ու ամէն ատեն արիւն ու գինի կը խմեն: Անիկա պատմեց թէ շատ կուիւներ տեղի ունեցան իր բացակայութեան ժամանակ: Երէկուան թշուառները յարձակեցան մեծատուններու վրայ, կողոպտեցին անոնց ինչքը եւ յետոյ յարձակեցան իրարու վրայ: Անիկա պատմեց լալով թէ պոռնկութիւնը, շուայտութիւնը եւ աննախընթաց թշուառութիւնը կ'այրեն այդ նոր ոստանիկը: Ըսաւ թէ ան Սոդոմ մըն է ու աւելցուց.

— Սիրով, Իմմանէլ, միայն սիրով կարելի է քիչ մը բարեխօսութիւն յուսալ: Ոխը, վրէժը ասկէ տարբեր պտուղ չունին տալիք:

— Այո՛, Սիգոննաս, հառաչեց Իմմանէլ, սիրով միայն… Այո, Սիգոննա, սէ՛րը…:

*
* *

Հետեւեալ օր համբաւ ելած էր թէ դեւը — Իմմանէլ — եկած է դարձեալ:

Բոլոր այն հողատէրերը որոնք պատժուած էին Իմմանէլէն, իրենց ամբողջ ազգականներով ու ծառաներով եկած էին վրէժ լուծելու սպաննելու: Եկողներուն մէջ նոյն իսկ մարդեր որոնք նպաստաւորուած էին Իմմանէլի շնորհիւ:

Անոնք յարձակեցան Սիգոննայի տունէն ներս ու մտան հիւանդին սենեակը: Այնտեղ էին Սիգոննա ու Իմմանէլ: Սիգոննա բնաւ վախ չզգաց, այնքան հանդարտ էր: Ո՛չ ոք պիտի կրնար խռովել իր հանդարտութիւնը բացի Իմմանէլէն: Ամբոխը պիտի յարձակէր երկուքին ալ վրայ, երբ մէկը պոռաց.

— Զգուշացէ՛ք, դեւ է ան: Առանց սուրի կրնայ մարդ մեռցնել:

Ամբոխը կանգ առաւ:

Իմմանէլ կրակուած աչքերով կը նայէր անոնց. Սիգոննա խօսեցաւ.

— Ներէ անոնց, Իմմանէլ, քանզի անոնք չեն գիտեր թէ ինչ կ'ընեն: Եթէ նոյնիսկ զիս սպաննեն, նոյնիսկ քեզ սպաննեն, ներէ՛… Չենգիտեր թէ ինչ կ'ընեն…:

Իմմանէլ շփոթուած էր ու անհամասօրէն գրկեց Սիգոննան ու ամբոխը ճեղքելով վար իջաւ ու ելաւ փողոց:

Ամբոխը հետեւեցաւ անոնց: Ձայն մը լսուեցաւ դարձեալ:

— Վատ էք ամէնքդ ալ, որ չէք համարձակիր մէկ մարդու եւ մէկ կնկան գործը մաքրել:

Ամբոխը վրէժ ու վախ ունէր միանգամայն,

Իմմանէլ խօսեցաւ՝ միշտ գրկած Սիգոննան:

— Կը ներեմ ձեզի… Այո՛, եղկելիներ, կը ներեմ, եթէ նոյնիսկ սպաննէք:

Դաշոյնները յանկարծուստ քաշուեցան ու ամէն կողմէ վազեցին Իմմանէլին եւ Սիգոննային վրայ բացագանչելով.

— Դե՜ւ, սատանա՜յ, հրէ՜շ… մեռի՛ր… մա՛հ պոռնիկին…

Իմմանէլ կրցաւ իր սարսափելի աչքերով ետ մղել ամբոխը: Այս անգամ սկսաւ կարկուտի նման քար տեղալ Իմմանէլի եւ Սիգոննայի վրայ: Երկուքն ալ եղած էին արիւնլուայ: Իմմանէլ կ'արտասուէր երկինք նայելով, մինչ Սիգոննա կը մրմնջէր.

(Շար.) ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

անգործ բանուորներու. այս վիճակը առժամեայ է։ Նախ պէտք է կարգադրենք որ կարելի եղածին չափ քիչ օտար բանուոր մտնէ Փարիզ, բացի հողագործական ճիւղին համար, ուր բաւականաչափ ֆրանսացի աշխատաւորներ չունինք։ Խնդրեցինք օտար կառավարութիւններէն, որ տարհամոզեն իրենց քաղաքացիները Ֆրանսա գալէ։ Բայց ասիկա բաւական չէ։ Պէտք է իրենց հայրենիքը դարձնել կարգ մը օտարականներ։

Վարչապետը զարմանք յայտնեց թէ համայնավարները պետութենէն կը պահանջեն գործազուրկներուն տալ անոնց օրավարձէն աւելի նպաստ։ Եթէ տագնապը երկարի եւ բանուորները թշուառութեան մէջ իյնան, կառավարութիւնը անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, բայց առայժմ վտանգաւոր կը նկատէ նպաստը աւելցնել։ (Համայնավարները կ'աղմկեն)։

— Եթէ գիս ստիպէք, գոչեց վարչապետը, պիտի կարդամ համայնավար կուսակցութեան թռուցիկները, Խորհրդարանը պիտի դատէ, ու պիտի տեսնենք թէ ձեզ հետաքրքրողը գործազուրկներո՞ւ շահն է թէ ձեր կուսակցութեան։

Վերջացնելէ առաջ, Փուանքարէ գանգատեցաւ որ երկրագործութիւնը երեսի վրայ ձգուած է, անհրաժեշտ հացահատիկները օտար երկիրներէ կը ներածուին, ու թելադրեց քաջալերել հողի մշակները։

Վիճաբանութեանց շարունակութիւնը յետաձգուեցաւ յառաջիկայ Ուրբաթ օրուան։

⁂ Պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, այս շաբաթ 11,053 նպաստընկալներ եւս աւելցած են գործազուրկներու թիւին վրայ, ընդհանուր թիւը բարձրացնելով 56,275ի։ Դեկտեմբերի սկիզբէն ի վեր նպաստընկալ գործազուրկները աճած են հետեւեալ կերպով.— 1926 Դեկտ. 8ին՝ 1396 հոգի, 23ին՝ 6703, 1927 Յունուար 6ին՝ 17,178, 22ին՝ 45,222, Փետրուար 3ին՝ 56,275։ Անցեալ շաբաթ կարելի չէր եղած գոհացում տալ գործի համար դիմող 36,808 հոգիի, այս շաբաթ՝ 73,074 հոգիի։

1921ի տագնապէն վերջ կացութիւնը հետեւեալն էր. 1922 Յունուարին գործազուրկներու թիւն էր՝ 10,071, 1923ին՝ 2,674, 1924ին՝ 1227, 1925ին՝ 705, 1926ին՝ 547։

ԵԹԷ ԻՏԱԼԻԱ ԱՆԱՏՕԼՈՒՆ ԳՐԱՒԷ...

«Տէյլի էքսփրէս»ի թղթակից Պ. Աշմէտ Պարթլէթ Մուսոլինիի հետ իր վերջին տեսակցութեան առթիւ կը գրէ թէ Իտալիոյ վարչապետը երկրին ներքին փոխառութեանց խնդրով այնքան զբաղած է որ երկար ատեն չի կրնար խորհիլ իր դրացիներուն դէմ յարձակողականի մը վրայ։ Մուսոլինի յայտնեց թէ Ֆրանսայէն բան մը առնել չուզեր եւ երբեք Ֆրանսայի հետ չպիտի պատերազմի։ Սերպիոյ հետ ալ պատերազմելով մեծ բան մը չպիտի կրնայ շահիլ։ Ադրիականի եզերքները զօրք հանելէ վերջ՝ իտալ. նաւաբաժնին ազդեցութիւնը ամէն պարագայի մէջ խիստ քիչ պիտի ըլլայ, եւ միւս կողմէ յայտնի է թէ՝ Սերպերը որքան կարեւոր տարր մըն են Պալքաններու մէջ։

Հետեւաբար միմիայն Թուրքիոյ հետ թշնամանալու կարելիութիւն կայ։ Անկարելի է նկատի չունենալ որ երբ Մուսոլինի դէպի Արեւելք տարածումի մը մասին խօսի՝ Իսկէնտէրունի եւ Իզմիրի միջեւ գտնուած եզերքներուն աչք տնկած չըլլայ։ Գուցէ Մուսոլինի՝ այն տեղերուն մէջ ուր երբեմն Յոյներ կը բնակէին եւ այժմ լքուած են, Իտալիոյ համար յարմար գետիններ կը գտնէ։

Թուրքիոյ ծովային կացութեան պատճառաւ, Իտալիա սկիզբները կրնայ ժամանզին յաղթանակ մը ձեռք ձգել։ Նաւատորմին թնդանօթներուն պաշտպանութեան տակ, ցամաք զօրք կրնայ հանել, բայց մի՞թէ այս յաջողութիւնը բաւական է տեւական արդիւնք մը ապահովելու, որովհետեւ Իտալացիներուն ենթարկուելիք իրական դժուարութիւնները պիտի սկսին ճիշդ դէպի ներս արշաւանքի պահուն։ Գիտցողները երբեք չեն վարանիր յայտնելու թէ Թուրքերը Իտալացիներէն աւելի գերակշիռ պատերազմիկ ազգ մըն են։ Եթէ իտալ. բանակը ուզէ, առեւտրական արժէք մը ապահովելու բաւականաչափ շրջանակ մը եւ ընդարձակ եզերքներ ձեռք ձգել, 1922ին հելլէն բանակին կրած աղէտին պիտի ենթարկուի։ Եթէ Մուսոլինի բաւականանայ եզերքի մէկ քանի քաղաքներով, ատոնք ալ տնտեսական շատ քիչ արժէք պիտի ունենան եւ այդ քաղաքները շարունակ կէս պաշարուած վիճակի մէջ պիտի գտնուին։ Ահա այս ճշմարտութիւնները ցոյց կուտան թէ՝ Իտալիա բան մը չպիտի շահի իր մերձաւոր դրացիներէն մէկուն հետ պատերազմի բռնուելով։

Թրքահպատակները իսլամ երկիրներու մէջ

Ընկիւրիի «Ընգարէ» թերթը կը գրէ թէ Թուրքիոյ հպատակութիւնը ընդունող Սուրիացիները հանուած են կառավարական պաշտօններէ։ Պետական պաշտօնատան մէջ ծառայող Թուրքերը իրենց օտարահպատակի հանգամանքով չպիտի կրնան շարունակել իրենց պաշտօնները եւ պիտի զրկուին հանգստեան թոշակի իրաւունքէն։ Կառավարութեան եւ այս յիշեալ պաշտօնեաներուն միջեւ պայմանագրութիւն մը կնքուած է որոշ ժամանակամիջոցի մը համար։

Միւս կողմէ, անգլիական հիւպատոսարանը բացարձակապէս արգիլած է Թուրքիոյ հպատակութիւնը ընդունող Սուրիացիներու Պաղեստին մուտքը։ Եթէ թրքական անցագիր ունեցող Սուրիացիները Պաղեստինի մէջ ձեռք անցուին, վեց ամիսէն մինչեւ մէկ տարի պիտի բանտարկուին։ Ասոր նպատակն է արգիլել թրքահպատակութիւնն ընդունող Սուրիացիներու պրոպագանդը Պաղեստինի մէջ։

⁂ «Ազգամ» կը գրէ թէ Եգիպտոսի 12,000 թուրք հպատակները դժուար կացութեան մը մատնուած են, որովհետեւ եգիպտական կառավարութիւնը հրամանագիրով մը կը պահանջէ որ թրքահպատակները երկրէն հեռանան կամ ընդունին եգիպտական հպատակութիւնը։

Թուրք դեսպան Մուհթարին փաշա ծանուցագիր մը յանձնած է Գահիրէի կառավարութեան, պահանջելով որ օտարահպատակներուն մասին գոյութիւն ունեցող օրէնքներէն օգտուին նաեւ թրքահպատակները։

Հայր մը կը մորթէ երկու զաւակները

Էփինէի մէջ (Մառնի նահանգ) երկաթուղիի պաշտօնեայ մը, Փինոն, Ուրբաթ օր իր կնոջը բացակայութենէն օգտուելով, մորթեց երկու զաւակները, 7 եւ 4 տարեկան։ Դիւզնութիւնը հաստատեց թէ երկու երախաները սպաննուած են առանց տառապանքի, քնացած ատեն։ Ոճիրը գործելէ յետոյ, ճիւաղ հայրը կիրակնօրեայ զգեստները հագնելով փախած է. բայց փախչելէ առաջ, մաքրեր է ածելին եւ փակը, որոնցմով մորթած էր երախաները, եւ պատուհաններու փեղկերն ալ բացեր է, որպէսզի դրացիները չկասկածին։ Միեւնոյն ատեն նամակ մը գրելով հօրը, կը յայտնէ թէ ոճիրը գործեց հասուն խորհրդածութենէ մը յետոյ։ «Սպաննեցի պաղարիւնութեամբ, եւ գործս լրացնելէ յետոյ այնպիսի սփոփանք մը զգացի ինչպէս բարի գործ մը կատարած ատեն»։

Ոճրագործը բարեխիղճ պաշտօնեայ մը ճանչցուած էր։ Ամէն կողմ հրաման ղրկուեցաւ անմիջապէս ձերբակալելու։

Սթալին ծանրապէս հիւանդ

Մոսկուայէն հասած լուրերու համաձայն, ռուս համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Սթալին ծանրապէս հիւանդ է։ Կեդր. կոմիտէի դիկտատորը կը տառապի ստամոքսի ուռեցքէ մը, եւ վիճակը վատթարացած է, բայց գաղտնի կը պահեն, իբրեւ թէ պետական գաղտնիք մը ըլլար։ Ներկայ պարագաներուն մէջ, մեծ կարեւորութիւն կը տրուի այս հիւանդութեան, թէ արտաքին եւ թէ ներքին քաղաքականութեան տեսակէտէն։

Նոյն լուրերուն համաձայն, ընդդիմադիրներուն դէմ հալածանքը սաստկացած է։ Սիմպերոքի նահանգին մէջ (այժմ Ուլիանոֆ) Թրոցքիի խմբակէն 17 ընդդիմադիրներ բանտարկուած են։ Ասոնցմէ երեքը Չեկային կողմէ դատապարտուած են Թոպոլսքի մենարանին մէջ ճգնելու, իսկ միւսները աքսորուած են հեռաւոր վայրեր։ Ուրիշ կոմունիստ մը, Կապուստին, որ տեղէ տեղ փոխադրուած էր 1923—24ի գործադուլին ատեն, բանտարկուած է իբրեւ ընդդիմադիր։

Վրաց. դեսպանատունը պիտի խուզարկուի՞

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ Յունիս 10ին վրացի ազգայնական մը սպաննեց ազգակից կոմունիստ մը, Վեշափէլին։ Անցեալ օր դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ եւ տիկին Վեշափէլիի փաստաբանը պահանջեց խուզարկել ոչ միայն մեղսակիցներուն բնակարանները, այլեւ վրացական պատուիրակութեան շէնքը, փաստաթուղթեր գտնելու համար։ Դատաւորը մերժեց վերջին առաջարկը։

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ
Հայագգի հռչակաւոր ձեռնածու՝ ՓՌՕՖ. ԷՋՆԱՔԻ
ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ
ՄԻԱԿ ԱՌԻԹԸ ՀԵՏԱՔՐՔԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
30Է ԱՒԵԼԻ ՓՈՐՁԵՐ
ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ ? ԴՐԱՄԻ ԱՆՁՐԵՒԸ ? եւլն.
տեղի կ'ունենայ այս երեկոյ ժամը 9ին
SALLE du PEUPLE FRANÇAISի մեծ սրահը
42, Rue Hermel (18e) Métro : Simplon
ԸՆՏԻՐ ՆՈՒԱԳ — ԳԻՆԵՐԸ 15էն 5 ՖՐԱՆՔ
Տոմսերը՝ ՀԱՅ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԷՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՍԴ

Հ. Յ. Դ. «Գայլմարտ» խումբի ժողովը այսօր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Անդամատետրերը միասին բերել։ Ջեկուցում շրջանային կոմիտէի կողմէ։

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ» խումբի դասախօսական ժողովը այսօր Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին։ 4 Passage St. Hippolyte, Métro Italie.

Հ.Յ.Դ.ՌՈՍՏՈՄ, Խաժակ, Արմէն-Գարօ, Գէորգ-Չաւուշ խումբերու ժողովը, վաղը՝ երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Ռոստոմի սրահը, 131, Faubourg du Temple, Belleville. Օրակարգ՝ Զեկուցում Շրջանային կոմիտէի կողմէ եւ ընտրութիւն նոր կոմիտէի։

Հ. Յ. Դ. ՌԻՍ. Միութեան ընդհ. ժողովը, 8 փետր. երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, Ֆլօրիայի մէջ, կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Քեռի խումբի ընդհ. ժողովը՝ երեքշաբթի փետր. 8ին ծանօթ հաւաքատեղին։ 185 Rue Rabelais ժամը ճիշդ 8.30ին։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն, 10 Փետր. Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, Ֆլօրիայի մէջ։ Յարդգողի 8 անդամներ պիտի կարդան իրենց գրածներէն էջեր։ Մէջ ընդ մէջ արտասանութիւն եւ նուագ։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ
—ԱՄՍԱԳԻՐ—
Հասցէ.— 13-15, ShawmutSt. Boston, Mass. (U. S. A.).

ԿԱՎՌՕՇ
Ջուա'րթ, ցատկռտո՛ւն, կեանքո՛տ, վարդագոյն
կը գտնուի ամէն տեղ
ԳԻՆ 1 ՖՐ. 50

ԾԱՐՏԱՐԱԳԷՏ
Ա. Գ. ԽԱՆՃԵԱՆ
Ձրի խորհրդակցութիւն ամէն օր 4—5.30, բացի Շաբաթ եւ Կիրակիէ։ Դիմել՝ Պ. Պէրպէրեանի,70, Rue Taitbout, Paris (9e). Téléphone: Trudaine 23-65.

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Օր. Նազենի Տէր Միքայէլեան։

ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ.— Բժիշկին գրքէն փրցուած էջեր 12.50 ֆրանք, Պէպէքս, զաւեշտ 10, Հրաշագործ Ֆաքիր Թահրա պէյ 5 ֆրանք, Բժիշկին խորհուրդները հայ պատանիներու 5, Վերջալոյսին տակ (Թարգ. Կ. Մեհեանի) 5, Անձկութեան ժամեր 2, Բարիգէթ 7.50, Երազահան 6, Ճշմարիտ. Բէմալական Թուրքիոյ մէջ 5։

Ընկ. Փանջունի 10 ֆրանք, Թաղականին կնիկը 17.50, Միքէլ սիրարկածը 5, Միջնորդ Տէր Պապան 17.50, Մատնիչը 7.50, Յեղափ. մակաբոյծները 7.50, Չաքըր Ավրամ 6։

ՀԱԶՈՒԱԳԻՒՏ ԳՐՔԵՐ.— Շիրվանզադէէն՝ Արտիստը 10, իսկ Ֆրանսերէնը 5 ֆր., Ժող. Երկերի (3 հատ.) 65, Նաւասարդ հաւաքածոյ 25, Ժողովածու Թօփչեան 25, ինչպէս նաեւ բառարաններ վիպական գիրքեր։

Ստանալու համար դիմել նամակով Vahram Sévouni 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé։

Փարիզ եւ գաւառները փոստի ծախք չառնուիր

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48, rue Montmartre
(Բ. յարկ. աջ կողմը առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՈԿՈՐԴԻ հիւանդութիւններ
Téléph. CENTRAL 73-38
Métro : SENTIER կամ HALLES
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 8ԷՆ—10եւ 1,30 — 8

Վարձու են 2 սենեակներ դիւրամատչելի պայմաններով 2 կամ 3 անձի համար։ Դիմել՝ Տիկ. Շահպազի, 5, Gay-Lussac. Paris, Լիւքսէնպուրկի պարտէզի դիմաց։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

ՀՐԱՉ ՁԱՐԴԱՐԵԱՆ
ՎԻՐԱԲՈՅԺ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Chirurgien - DENTISTE
ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ ԵՒ
126 RUE BOLIVAR (մէթրօ Պօլիվառ կամ Ժօռէս)
Մասնագիտութիւն ատամնաշարերու (քաուչու թէ ոսկի) եւ պրի...
Բոլոր աշխատանքները ԱՌԱՆՑ ՑԱՒԻ, ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ
Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 1.30էն մինչեւ 8ը։ Ու...
ատեն՝ ժամադրութեամբ։

ATELIER D'ÉLECTRICITÉ ET DE T.S.F.
ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ — Ամէն կարգի ելեքտրական զետեղումներ, ելեքտրական գործիքներու, մօթէօրներու եւն. նորոգումներ։
ԿԸ ՇԻՆԷ — Անթել հեռաձայնի գործիքներ, որոնց... ջոցով կը լսէք Եւրոպայի անթելի կայաններէն տրուած բոլոր քոնսէրները, օրուան լուրերը։
M. G. BASMADJIAN, 93, RUE DU GAZ, PARIS (13)
Tél: Goblins 52—18, Metro Italie

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ...
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9...

Խնամեցէք ձեր ակռաները եւ դիմեցէք
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՔԼԻՆԻՔԻ
12, RUE RICHOMME, 12
Դարմանումը եւ ատամնաշինութիւնը տեղի կ'ունենայ կարող մասնագէտներու կողմէ, խիստ դիւրամատչելի պայմաններ...
Առաջին այցելութիւնը ձրի
Հաղորդակցութեան միջոց՝ Métro : Barbès-Rochechouart

ՃԱՇԱՐԱՆ "ՖԼՕՐԻԱ"
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)
ՄԷԹՐՕ ՕՏԷՕՆ ԿԱՄ ՍԷՆ ՄԻՇԷԼ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
Անթերի սպասարկութիւն

PRIMEROSE
183, Rue St. Honoré, 183 PARIS (1)
Téléph. Richelieu 91-64 — Métro:Pyramides - Palais-Royal
GALERIES MAUBEUGE
39, Rue de Maubeuge, 39 PARIS (9)
Téléph. Trudaine 75-55 — Métro: Cadet
Սոյն երկու վաճառատանց մէջ կը ծախուին կանանց յատուկ ամէն տեսակ մետաքսեղէն եւ բրդեղէն կերպասներ շատ նպաստաւոր գիներով։ Ձոխ մթերք քրէփ տը շինի։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St. Denis և Réaumur)
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
ջերմամիզութեան, ֆրանկաստի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։
Բժշկական տարրալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, Կիրակի՝ 9—12։
Ժողովրդական գիներ

ԲԵՐՆԻՆ ՀԱՄԸ ԳԻՏՑՈՂՆԵՐԸ... ԽԱՒԵԱՐ «ԵՐԵՒԱՆ»
Թարմ եւ պահածոյ, լաւ... սակէն, ուղղակի Ռուսիայէն... ուած։
Ծննդաւոր եւ դիւրա... չելի գիներով, տուն յանձնե... ուզուած հասցէին կը ղրկուի...
Դիմել նամակով
SÉFERIAN CHARAM
73 Grand Rue, Enghien-les-Bains (S. et O.)

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ
ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ
ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենագրական գիրքերու։
Դիմել,— Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

ՏՕՔԹ. Տ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ
փարիզի բժշկ. Համալսարանէն նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ վիրաբոյժ Իզմիրի Ազգային Հիւանդանոցին
44, Rue Poissonnière, Paris (2e)
Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 14էն 18 եւ ժամադրութեամբ։

ՍԱԿԱՐԱՆ

5 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	305[illegible]
» II	»	190[illegible]
» III	»	170[illegible]
Թուրքիոյ Երկթղ.	Lots turcs	[illegible]

Comptoir Parisien de change et de Cr... 80, Rue Lafayette

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

8 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 255 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՉ ԽՓԵԼ, ՈՉ ԱԼ ԿՏՐՏԵԼ

Կիրակի օր հրատարակեցինք Անդրկովկասի դիկտատոր Վրացի Օրախելաշվիլիի հրացայտ այլ հում, կցկտուր ազգաբարբարութիւնները՝ բոլոր տեսակի «հակայեղափոխականներու» դէմ:

Առիթ ունեցանք անդրադառնալու իր սպառնալիքներուն ալ.

— մենք չենք մոռցած ոչ խփել, ոչ ալ կտրտել:

Կ'արժէ նորէն քրքրել այս ճարտասանական «ելոյթը», որ երբեք բարենշան չէ ո՛չ բուն յեղափոխական դատին, ոչ ալ անոր Խորհրդային Միութեան կցուած ո՛ր եւ է ժողովուրդի շահուն համար:

Եթէ պոլշեւիկները իրապէս յեղափոխականներ են, եւ ոչ թէ փետուրը փոխած պոլիտիկոսներ, պէտք է միանգամ ընդ միշտ մէկդի դնեն «խփելու, կտրտելու» ճամարտակութիւնները, եւ սպառնացող վտանգին աղբիւրները փնտռեն կատարեալ պաղարիւնութեամբ ու պայծառ աչքերով:

Այսօր փաստ է որ, իրենց իսկ վարած քաղաքականութեան շնորհիւ, խոր դժգոհութիւն մը կը տիրէ հիւսիսէն մինչեւ հարաւ, Խորհրդային Միութեան լայնքին ու երկայնքին: Անշուշտ չարամիտներ կան որ կը փորձեն օգտուիլ այդ մթնոլորտէն: Ծանօթ աշխարհակալները կ'ուզեն արծարծել համատարած դառնութիւնը, եւ ի հարկին բռնկումներ յառաջ բերել, թրիպեցնելու համար պոլշեւիկներու խաղերը՝ ուրիշ ճակատի վրայ: Այդ ռազմավարութեան մէկ զսպանակը եթէ Անգլիոյ ձեռքն է, մէկն ալ, եւ թերեւս ամէնէն ազդուն, կը գտնուի իրենց քթին տակ, եղբայրակից, բախտակից եւ զինակից Թուրքիոյ ձեռքը:

Ի զուր իրար կը խառնեն Լատվիան, Լիթուանիան, Լեհաստանը, «իմպերիալիզմը» եւ Կովկասի ժողովուրդները: Առաջիններ արդէն գտած իրենց ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, կը դողդան անոնց վրայ, եւ սատանային հետ ընկեր կ'ըլլան, անոնք պաշտպանելու համար: Ինչ կը վերաբերի Կովկասի ժողովուրդներուն, անոնք ալ կը ձգտին վերահաստատել իրենց անկախութիւնը, նոյն իսկ համաձայն պոլշեւիկեան սահմանադրութեան: Տխմարութիւն է արտասահմանի տարագիրներուն վերգութեան վերագրել այդ բնական եւ արդար ձգտումը: Այսօրուան տարագիրները՝ արտայայտիչներն են այս կամ այն ժողովուրդին բաղձանքին. եւ եթէ Մոսկուա խելք ունենայ եւ ժողովուրդները գոհացնէ, անոնք ինքնին կ'իյնան: Թող փորձեն գործադրել ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը. թո՛ղ հանրաքուէ մը կատարեն եւ կատարեալ ազատութիւն տան ժողովուրդին, իր անկախութիւնը վերահաստատելու: Այն ատեն, ոչ խփելու խնդիր կը մնայ, ոչ ալ կտրտելու: Իսկ երբ այդպէս չեն գործեր եւ աջ-ձախ կը սպառնան, կը նշանակէ թէ, բուն իսկ դժգոհները, ժողովուրդներն է որ պիտի խփեն ու կտրտեն:

Եւ դժբախտաբար, ա՛յդ է իրականութիւնը:

Հայ ժողովուրդը ապստամբեցաւ 1921 Փետր. 18ին: Խփեցին սուրով եւ թնդանօթով, առանց պատճառը հասկնալու: Վրացիները նոյն փորձը կատարեցին 1925 Օգոստոսին, աւելի դժբախտ պարագաներու մէջ, չարաչար տուժելով: Նորէն չհետաքրքրուեցան, «աւազակներու», «իշխաններու» գրգռութեան վերագրելով ահաւոր ողբերգութիւն մը: Այպէ՛ս կ'ընէր Համիտը, երբ հայ գիւղացիները ազատութիւն կ'աղաղակէին լեռներէն: Այդպէս ըրաւ Իթթիհատը: Այդպէս կ'ընէ, այժմ «հանրապետական» Թուրքիան, քիւրտ ժողովուրդին հանդէպ, նոյնինքն Մոսկուայի գործօն աջակցութեամբ:

Զգիտենք թէ ի՛նչ ծրագրած է ընել «Կովկասի ազատութեան Միութիւնը», որու մասին կը խօսի Օրախելաշվելի: Բայց գիտենք որ առանց «սարըմ-քէսէրիմ»ի կարելի է զինաթափ ընել այդ միութիւնը, պարզապէս գոհացնելով Կովկասի ժողովուրդները, որոնց անունով կը գործեն բոլորը: Մոսկուայի վարիչները իրենք ալ կը խոստովանին թէ լուրջ խլրտումներ կան Ուկրայնայի մէջ: Վերջին լուրերու համաձայն, անկախութեան ձգտումը այնքան խորացած է որ, կը խորհուի ընդհ. ժողով մը գումարել Յուլիսին, Քիեւի մէջ, եւ անջատուիլ բուն Ռուսաստանէն: Այդ նոյն լուրերը կ'աւելցնեն թէ՝ Պոլշեւիկներու զինուորական փառքերէն Պուտիէննի ժողովի մը մէջ դիտել տուեր է որ, վտանգը դուրսէն չէ, այլ ներսէն եւ կռնակէն:

Արդարեւ, խորհրդային իշխանութեան կազմը լրջօրէն խոցոտուած է ներսէն, կռնակէն: Եւ այս՝ իրերու բնական ընթացքով: Արտաքին դրդումները ատեն մը միայն կը տեւեն: Մանաւանդ Մեծ Պատերազմէն եւ իր անլուր յուսախաբութիւններէն յետոյ, ոչ անհատները, ոչ ալ ժողովուրդները կը հրապուրուին արտաքին խայծերէ: Բայց երբ իշխանութիւն մը կռնակին վրայ փուշեր կը տեսնէ, կամ իր թաթին տակ, ուրիշներու ոտքին փուշեր կ'անցընէ, իսկ բողոքի պարագային, կը սպառնայ խփել-կտրտել, անշուշտ օտարն ալ կը խնդայ: Եւ Կովկասի պարագային օտարը՝ խորհրդային իշխանութեան կա[illegible]ընկերն է: Եթէ Կովկասի մէջ նորէն փոթորիկ մը պիտի ծագի, միամտութիւն է անոր գաղտնիքը փնտռել միայն Բագուի քարիւղի հորերուն մէջ, եւ աչքերը գոցել բիրտ իրականութեան առջեւ, որ շատ աւելի վտանգաւոր է:

Իսկ դարմանը, կանխարգել միջոցը, կրկնենք անգամ մըն ալ, ոչ խփելն է, ոչ ալ կտրտելը, այլ արդարութեան վերահաստատումը, թէ հողային եւ թէ ազգագրական տեսակէտով:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՞ՆՉ ՕԳՈՒՏ ՈՒՆԻ...

Ինչպէս վերջին լուրերէն կը տեսնուի, Պոլսոյ Թուրք մամուլը դառնօրէն կը գանգատի որ տակաւին չեն յաջողած Թուրքեւ-ռուս առեւտրական բանակցութիւնները: Կիսապաշտօնական Ճիւմհուրիյէթ կը գրէ.

— «Դրած լինք թէ Թուրքեւ-ռուս առեւտրական բանակցութիւններու մէջ շարունակ դժուարութիւն կը ծագի, եւ հակառակ մեր շատ մը զիջումներուն, ոեւէ ձեւով կարելի չըլլար տեսակէտներու տարբերութիւնները հարթել: Ռուս բանագնացներէն Պ. Նուրիէֆ, մեր մէկ խմբագրին դարմանք յայտնեց, երբ դժուարութեան մասին խօսուեցաւ իրեն: Իր երկար յայտարարութիւններուն համաձայն, ինք բանակցութիւնները լաւ ճամբու մէջ թողուց: Մոսկուա գտնուած ատենն ալ միշտ այդ իմաստով լուր առած է, եւ այժմ երբ վերադարձած է, դարձեալ նոյն լաւ վիճակին մէջ կը տեսնէ:

Այս բոլորին իբրեւ պատասխան կ'ըսենք, թէ, Պ. Նուրիէֆի հոս գտնուած միջոցին ալ, Մոսկուա գացած ատենն ալ բանակցութիւնները երբեք լաւ ընթացք ունեցած չեն: Այսօր ալ նոյնն է կացութիւնը: Խօսքին կարճը.— Այս ձեւով անկարելի է որ բանակցութիւնները ելքի մը յանգին:

«Իգտամ» աւելի բաց խօսելով, դիտել կուտայ.

— «Հակառակ անոր որ, Թուրքեւ-ռուս առեւտրական առժամեայ պայմանագրութեան ժամանակը լրացած է, Թուրքիա կը շարունակէ նախադասին մաքսային սակացոյց կիրարկել ռուս ապրանքներուն համար: Այս ընթացքին միակ նպատակն է երկու երկիրներուն բարեկամական յարաբերութիւնները չխախտել:

Ե՞րբ պիտի կնքուի Թուրքեւ-ռուս առեւտրական դաշնագիրը, որու վիճաբանութիւնները կը շարունակուին այնքան երկար ատենէ ի վեր:

Մեր պաշտօնակիցները այս խնդրին մասին խօսելով, շարունակ բարեկամութենէ կը ճառեն: Խնդիր է, սակայն թէ, ի՞նչ օգուտ կրնայ ունենալ այս բարեկամութիւնը, երբ չինպաստեր տնտեսական յարաբերութիւններու ամրապնդումին:

Թուրքեւ-ռուս առեւտրական դաշնագրին բանակցութիւններուն երկարաձգումը պատճառ եղած է որ, Թուրք վաճառականները կարծուածէն շատ աւելի մեծ վնասներու ենթարկուին, այլապէս ի՞նչ օգուտ ունի խօսքով բարեկամութիւնը, եւ «սովիէթներուն հետ բարեկամ ենք» ըսելը:

Ոչ մէկ ազգ, ուրիշ ազգի մը հետ բարեկամ կ'ըլլայ անոր սեւ աչքերուն համար: Բարեկամութիւնը փոխադարձ շահեր եւ զոհողութիւններ կը պարտադրէ: Այլապէս, ի՞նչ բանի կը ծառայէ բարեկամութիւնը սովիէթ ղեկավարներուն, եթէ անոնց ընթացքը շարունակ վնաս պիտի պատճառէ Թուրք վաճառականներուն: Կը կրկնենք, բայց է բաց թող ըսուի թէ, ի՞նչու չի կնքուիր առեւտրական դաշնագիրը: Հանրային կարծիքը թող տեղեկանայ իրականութեան:

Լուրջ վէճ մը ծագած է պոլշեւիկ հանքագործներու եւ Կովկասի մանկանէզի հանքերուն ամերիկեան ընկերութեան միջեւ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ռուսաթուրք յարաբերութիւնները

Խորհրդային Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ առեւտրական դաշնագրի մը մասին կատարուած բանակցութիւնները տակաւին որոշ եզրակացութեան մը չեն յանգած երկու տարիէ ի վեր:

«Հաքիմիյէթը Միլլիյէ» կը գրէ թէ Թուրքիա չէ որ դժուարութիւն կը հանէ. ընդհակառակը ան ներածուած ռուսական ապրանքներու համար շատ նպաստաւոր սակեր որոշած է: Էնկիւրիի պաշտօնաթերթը կ'աւելցնէ թէ Թուրքիոյ հաշտարար ընթացքը չի կրնար յաւիտեան տեւել ու կը պահանջէ որ Ռուսիա եւս իր կողմէ հաշտարար ոգի ցոյց տայ:

«Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ Եունուս Նատի պէյ խմբագրական մը կը գրէ նոյն նիւթին մասին: Բանակցութեանց պատմականը ընելէ յետոյ, կը գրէ թէ խորհրդային Ռուսիան Թուրքիոյ միացնող քաղաքական բարեկամութիւնը պէտք է ամրապնդուի նաեւ տնտեսական բարեկամութեամբ: Բայց եթէ կարելի չըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ, լաւ պիտի ըլլայ որ երկու երկիրներն ալ գործելու ազատութիւն ստանան: Յօդուածը կը վերջանայ այսպէս. «Եթէ առեւտրական դաշնագիր մը կ'ուզուի, անմիջապէս կնքենք. ապա թէ ոչ խզենք բանակցութիւնները:»

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը տեղեկանայ թէ անհամաձայնութեան գլխաւոր պատճառը ա՛յն է որ խորհրդային միութիւնը կը պնդէ արտաքին առեւտուրը պետական մենաշնորհ ընելու սկզբունքին վրայ եւ տեղի չպիտի տայ բնաւ:

ՊՈԼՍՈՅ ՀՈԳԵՎԱՐՔԸ

«Քօթիտիէն»ի Թուրքիոյ թղթակիցը իր չորրորդ թղթակցութեան մէջ հետեւեալ ուշագրաւ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Պոլսոյ մասին, զոր «մեռած քաղաք» կը կոչեն Թուրք թերթերն ալ:

Քէմալական կառավարութիւնը ջնջեց Կ. Պոլիս անունը եւ զայն կոչեց «Սթանպուլ», որ երէկ օսմանեան մայրաքաղաքին զուտ թրքական թաղին մէկ անունն էր: Երբեմն Բիւզանդիոն, յետոյ Կոստանդնուպոլիս, յունարէն բառ մը որ կը նշանակէ «Կոստանդինի քաղաք», այժմ «Սթանպուլ»: Ուրեմն Պոլիսը մեռած է: Բայց ոչ միայն թուղթի վրայ: Ո՞ւր է երբեմնի ոգեւորութիւնը Ոսկեղջիւրի ափերուն վրայ: Վոսփորի քարափին վրայ անգամ քանի մը նաւեր միայն կը յածին:

Ան որ պատերազմէն առաջ տեսած է Պոլիսը, անմիջապէս կը հասկնայ փոփոխութիւնը. փողոցներուն մէջ դեռ քիչ մը ոգեւորութիւն կայ, թրքական թաղին մէջ ըլլայ թէ Բերայի քրիստոնեայ թաղին մէջ: Բերայի շիտակին վրայ, բազմութիւնը աղմկալի, նոյնիսկ անանցանելի է իրիկունը: Պէտք է ինքզինքդ ուժով պաշտպանես հրմշտուքէ: Ճամբան, հանրակառքերը լեցուն են, ինքնաշարժները կը սուրան: Կարմիր սաղաւարտով ոստիկաններ կը հսկեն անկարգ երթեւեկ մը: Բայց այս արտաքին շարժումն է:

Սրճարանները որոնք լեցուն էին, գրեթէ պարապ են: Ցանցառ յաճախորդները կը ծխեն առանց խօսելու, կամ կը խօսին ցած ձայնով: Ծանր եւ մռայլ մթնոլորտ մը կը տիրէ: Պանդոկնե՞րը: Անոնք որ սուղ չեն, քիչ-շատ կը բանին, միւսները՝ ոչ: Երբեմնի համբաւաւոր փալաս մը ամբողջ իմ բնակութեանս ընթացքին միայն մէկ հիւր ունեցաւ, Շուէտացի անձնաւորութիւն մը որ պաշտօնական առաքելութիւն մը ունէր: Ամբողջ քաղաքը կազմալոյծ, ուղղութիւնը կորսնցուցած քաղաքի մը տպաւորութիւնը կ'ընէ: Վերջերս կազինօ մը բացուեցաւ Եըլտըզի պալատին մէջ: Կը կարծուէր թէ օտարականները պիտի հրապուրէ: Ընդհակառակն, օտարականները այլեւս չեն գար: Ապրուստը շատ սուղ է. իսկ գործերը Էնկիւրիի մէջ կը կարգադրեն: Որով, երկրին բնակիչներուն դրամն է որ կը խլէ կազինոյի սնտուկին մէջ: Վարձակալը այս տեղը վարձած է տարեկան 30,000 թրք. ոսկիի եւ անմիջապէս մէկ մասը վարձու տուած է իբրեւ պանդոկ եւ ճաշարան, տարեկան 45,000 ոսկիի: Մէկ ամսուան ընթացքին՝ տուրքի վարչութեան առջեւ խոստովանած է թէ 91,000 ոսկի զուտ շահ ունեցեր է... Ա՛լ գործ չկայ. ամէն մարդ կը յուսայ բախտախաղով գտնել ինքզինքը: Եւ դրամը կ'անհետանայ: Անատոլուի Թուրքերը «փտած քաղաք» կը կոչեն Պոլիսը: Իրաւունք ունին:

Լուրջ տարրերը մեծ մասով հեռացած են այս դժբախտ քաղաքէն: Օրինակ մը,—պատերազմէն առաջ, Պոլսոյ մէջ կային 92,000 Աւստրիացի-Հունգարացիներ, բոլորն ալ լաւ դիրքի տէր, եւ անոնք գանգուած մը կը կազմէին, ունէին կեդրոնական կազմակերպութիւն մը, օգնութեան մարմիններ եւ հիւանդանոց մը, որուն համար իւրաքանչիւրը ամսական կուտար մէկ ֆրանքի համարժէք դրամ: Ամսական 92,000 ֆրանքով հիւանդանոցը կրնար ապրիլ եւ օգնել բոլոր Աւստրիացի-Հունգարացիներուն: Պատերազմին հետեւանքով, բոլորն ալ մեկնեցան: Շատերը ալ չեն վերադարձած: Իսկ միւսները դարձեր են Լեհ, Ռումէն, Իտալացի կամ Սերպ, նոր դաշնագիրներու շնորհիւ: Այլ եւս կարելի չէ կուսակցութիւն հաստատել. փոխադարձ ատելութիւնը թոյլ չի տար վերսկսիլ անցեալ կեանքը, եւ իրարու ետեւէ կը հեռանան: Յոյներ կան որ պիտի փոխանակուէին, բայց կառչած կը մնան, որովհետեւ գիտեն որ Յունաստանի մէջ աւելի լաւ չպիտի ըլլան եւ կը յուսան նորէն հին օրերը տեսնել:

Այսօր Թուրքիոյ եւ արեւմուտքի միջեւ ծովային առեւտուրը գրեթէ բոլորովին անհետացած է: Պատերազմէն առաջ, ամէն մեծութեամբ նաւեր անընդհատ կ'երթեւեկէին իրարմէ քանի մը մեղր հեռաւորութեամբ եւ ամբողջ օրը: Այսօր, եթէ 24 ժամ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ գ. էջ)

ՆՈՐ ԱՐԱԲԿԻՐԸ

Նոր Արաբկիր քաղաքը, որ շինուած է Ամերիկայի Արաբկիրցիներու Հայրենակցական Միութեան աշխատանքով, կը գտնուի, Երեւանէն մէկ ժամ հեռու լեռնալանջի մը վրայ: Կլիման բարեխառն է, օդը չոր եւ առողջարար: Կառուցուած տուններուն երեք կողմերը բաց են: Բացի պարտէզներէն, քաղաքը ունի 400 տեսիատին հող, երկրագործութեան համար: Հայրենակցական միութիւնը կը խորհի արտասահմանի հայրենակիցները փոխադրել Հայաստան, անմիջապէս որ կարենայ ընդարձակել քաղաքը, ապահովել բնակարան ու նաեւ գործ: Մինչեւ այժմ բերուած են 72 հոգի, որոնք կը գտնուէին Թուրքիա, հին Արաբկիրի մէջ: Արդէն սկսած են շինել նաեւ մանուսայի գործարան մը:

ԾԱԽՈՒ ՏՂԱՔՆԵՐ

Վիէննական թերթերը տարօրինակ վիճաբանութեան մը բռնուած են: Մորավիոյ գիւղերուն մէջ կը պտտի կին մը, որ երկու երկուորեակ ունի (մանչ եւ աղջիկ) կուրծքին վրայ, 18 ամսու, եւ տղեկ մըն ալ քղանցքին կապուած, 3 տարու: Կինը գիւղ ու քաղաք կը պտտի, ծախելու համար իր երեք զաւակները՝ հազար քուրօնի (մօտ 750 ֆր.): Ահա քանի շաբաթ է, եւ դեռ գնորդ մը չէ գտնուած, եւ դժբախտ կինը կը թափառի... ապրանքը ձեռքին:

Ահա այս պարագան է որ բուռն վիճաբանութիւն մը բացած է վիէննական թերթերուն մէջ, պարագայ մը, որ առաջինը չէ Հունգարիոյ մէջ: Թերթերուն մէկ մասը կը քննադատեն կինը, նկատելով որ նման... վաճառականութիւն մը համարժէք է դրամաշորթութեան, որովհետեւ, կ'ըսեն անոնք, մարդը վաճառելի ապրանք չէ:

Հակառակորդ թերթերը, սակայն, կը պաշտպանեն այս տարօրինակ վաճառականութիւնը, որ պիտի ապահովէ երախաներուն դժբախտ կեանքը, եւ օգտակար պիտի ըլլայ մօր համար ալ:

ԱՐԻՒՆԱՐԲՈՒ ԱՒԱԶԱԿ ՄԸ

Տարիներէ ի վեր Այտընի շրջաններուն մէջ աւազակութիւն ընող Դօզաքլը Մէհմէտ անուն հրոսակ մը, որ քանի մը անգամներ ձերբակալուելով դատապարտուած եւ բանտարկուած էր, յաջողած է բանտէն փախչիլ: Կառավարութիւնը երկու հազար ոսկի պարգեւ խոստացած ըլլալով զայն ողջ կամ մեռած վիճակի մէջ ձեռք անցընողին, Դօզաքլը լեռնէ լեռ կը թափառէր ապաստանարան մը գտնելու համար իրեն: Այդ միջոցին, Փօզտուղան գաւառակի գիւղերուն մէկէն Ֆաթմա անուն գեղանի աղջիկ մը առեւանգելով, իր թաքստոցին մէջ անոր հետ կ'ապրի: Ֆաթմա ալ ի վերջոյ հրոսակ մը եղած եւ Մէհմէտի սպաննած բազմաթիւ մարդիկը ինք անձամբ թաղած է:

Քանի մը օր առաջ լուր առնուած ըլլալով թէ Մէհմէտ եւ Ֆաթմա գաղտնօրէն Իզմիր գացած են, հետապնդումներ կատարուելով Ֆաթմա ձերբակալուեցաւ, բայց Մէհմէտ դեռ չէ գտնուած:

ՍՈՒՐԻՈՅ մարզպան Պ. Հանրի Փոնսօ, որ քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի, ներկայացաւ արտաքին նախարար Պ. Պրիանի, որուն զեկոյց տուաւ Սուրիոյ կացութեան մասին: Մարզպանը քանի մը շաբաթ պիտի մնայ հոս:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Սեղանաւորական շրջանակներու մէջ շաբաթուայ կարեւորագոյն դէպքերն են Փուանքարէի յայտարարութիւնները Խորհրդարանի Ելմտական Յանձնաժողովին եւ Պանք տը Ֆրանսի տեղեկագիրը դրամատան 1926ի գործառնութեանց վրայ։

Երկու յայտարարութիւններն ալ լեցուն են լաւատեսութեամբ եւ ապագայի մեծ յոյսերով։ Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է թէ դրամական խնդիրը հետզհետէ իր վերջնական լուծման կը յանգի, առանց աղմուկի եւ թէ հակառակ վերարժեւորման կուսակիցներու ցնորական բաղձանքներուն, անգլիականի գինը պիտի պահուի 123 ֆր.ի շուրջը... ցնոր անօրինութիւն, Փուանքարէի բառերով «կարելիութեան սահմաններուն մէջ»։

Կը սպասուէր որ Փուանքարէ աւելի մանրամասն զեկուցում մը ընէ իր այսչափ երկարժամանակեայ լռութեան փոխարէն, բայց շատ ժլատ գտնուեցաւ իր տեղեկութեանց մէջ։ Գրեթէ ոչինչ ըսաւ երերուն պարտքերու գումարին վրայ։ Չիմացանք թէ այդ գումարը կը նուազի՞ թէ կ'աւելնայ։ Փուանքարէ ծանրացաւ Պանք տը Ֆրանսի պետութեան ըրած փոխատուութեանց վճարման վրայ եւ սակայն եթէ այդ վճարումներն ընելով երերուն պարտքը կ'աւելնայ միւս կողմէն, վիճակի բարելաւում չի նշանակեր այդ։ Պարտատիրոջ փոփոխութիւնը չի նշանակեր պարտքի վճարում։ Ելմտական նախարարը հպարտութեամբ յայտնեց թէ Պետական Գանձը 3 միլիառի տրամադրելի գումար ունէր Դրամատան մօտ Յունուարի վերջին, մինչդեռ անցեալ Սեպտեմբերին միայն 1,750,000,000 կար, իսկ Յուլիսի տագնապին ժամանակ միայն մէկ միլիոն։ Եւ սակայն չի բացատրեր թէ ինչպէս հասաւ այդ վիճակին։

Չար բերաններ կ'ըսեն թէ այդ կացութիւնը երեւութական է եւ թէ եթէ պետութեան տրամադրելի գումարը կ'աւելնայ եւ Պանք տը Ֆրանսի տալիքը կը նուազի, միւս կողմէն երերուն պարտքի գումարը կ'աւելնայ միեւնոյն համեմատութեամբ։ Ամէն պարագայի մէջ մինչեւ որ ներքին երերուն պարտքի իսկական վիճակը չհրատարակուի, յոռետեսներու ենթադրութիւնները կը մնան ի զօրու։

Ֆրանքին գալով, նախարարն ըսաւ թէ այսուհետեւ Պանք տը Ֆրանսն է որ յանձնառու եղած է հսկելու ֆրանքի գինին վրայ, ինչպէս թելադրած էր անցեալ տարուան մասնագէտներու յանձնաժողովը։ Այս կը նշանակէ թէ այլեւս ֆրանքի գինը չպիտի ազդուի դահլիճներու քաղաքական ծրագիրներէն, ինչ որ գովելի է, որովհետեւ իսկապէս դրամատան կը պատկանի դրամի պահպանութիւնն ու հսկողութիւնը, եւ պետութեան միջամտութիւնը փոխանակ բարձրացնելու դրամատան վարկը, ընդհակառակն կրնայ զանազան կասկածներու տեղի տալ։ Պետութեան պարտքն է ի հարկէն իր ազդեցութիւնը բանեցնել ի նպաստ դրամատան ծրագիրներու գործադրման, բայց ոչ երբեք միջամուխ ըլլալ անոր անօրինութեանց եւ գործառնութեանց։

Փուանքարէի խօսքերէն այնպէս երեւցաւ թէ կառավարութիւնը — աւելի ճիշդ ինք — հրաժարած է վերջնականապէս՝ ֆրանքի վերարժեւորման քաղաքականութենէն եւ թէ իր պարտականութիւնը կատարած կը համարէ 245էն 122ուկէսի իջեցնելով անգլիոնի գինը։ Պաշտօնական կայունացման անկարելութիւն չկայ անշուշտ, բայց գինի յարատեւ միօրինակութիւնը բացայայտ նշանն է կայունացման փաստին։

Պետութեան ահագին տալիքը դրամատան (մօտ 40 միլիառ), երերուն պարտքերու ահագին բեռը, ինչպէս նաեւ միջազգային պարտքերու խնդիրը, 1929ին վճարելի 400 միլիոն տոլարի (ամերիկեան զինուորական մթերքներու գնման փոխարէն) գումարին հետ միացած, անկարելի կը դարձնեն պաշտօնական կայունացումը եւ խոհեմութիւն է այդ խնդիրներէն գոնէ մին լուծելէ վերջ հրամանագրել զայն։ Փուանքարէ մտերմական շրջանակներու մէջ կը կրկնէ եղեր թէ ժամանակը կը գործէ ի նպաստ Ֆրանսայի՝ Ամերիկեան ժողովուրդին եւ պետական պաշտօնեաներու մօտ և թէ 1927ի ընթացքին ապահով է որ պիտի կարգադրուի Ամերիկայի պարտքի խնդիրը, եթէ ինք մնայ վարչապետ։

Պանք տը Ֆրանսը ի վիճակի՞ է պահելու 123ի մակարդակը։ Նախապէս առիթ ունեցած ենք ըսելու թէ խորհրդարանէն վաւերացուած օրէնք մը կ'արտօնէ Դրամատունը ուզածին չափ նոր դրամատոմս հրապարակ հանելու, պայմանաւ որ փոխարէնը ոսկի կամ ոսկիի գին ունեցող դրամ գնէ։ Ուրեմն, ամէն անգամ որ շահատէրներն ուզեն անգլիական կամ տոլար ծախել եւ գնորդ չգտնուի, Պանք տը Ֆրանսը պիտի կրնայ գնել ինք եւ արգիլել անկումը։ Հակառակ շարժումն ալ արգիլելու համար պիտի հայթայթէ ֆրանսական ներածութեան աւելորդ մասին բաւելու չափ ոսկեդրամ։

Կայ սակայն խնդրին մէկ ուրիշ կողմը։ 122ի մակարդակը կը համապատասխանէ՞ երկրի ելմտական, առեւտրական եւ քաղաքական կացութեան։ Եթէ այո՛, Պանք տը Ֆրանսը ոեւէ դժուարութիւն չպիտի քաշէ այդ մակարդակը ամուր բռնելու եւ գիտենք թէ այդ նպատակաւ ամէն միջոց ձեռք առած է. վերջերս ահագին քանակութեամբ (24 միլիոն տոլարի) ոսկի ծախեց Ամերիկայի, տոլարի փոխարէն, խորհելով թէ ոսկիի ձոյլերը տոկոս չեն բերեր, մինչդեռ տոլարները կարելի է 3—4 առ հարիւրով օգտագործել։

Իսկ եթէ այդ գինը անհամապատասխան է երկրին կացութեան, տագնապը հետզհետէ պիտի խստանայ, անգործութիւնը աւելի պիտի ծաւալի, սնանկութիւնները պիտի բազմանան եւն. եւն., մինչեւ որ ֆրանքի գինը հաւասարակշռի արտաքին արժէքներուն հետ։ Կը կրկնենք թէ այս խնդիրները գրեթէ բացառապէս կախուած են միջազգային պարտքերու կարգադրութենէն։ Ի՞նչպէս պիտի կարգադրուի, օրինակ, 1929 Օգոստոս 1ին վճարելի 400 միլիոն տոլարի հատուցումը, որուն համար այսօրուան գինով տասը միլիառ ֆրանք պէտք է... միանուագ վճարումո՞վ, քանի մը տասնեակ տարիներու բաշխումո՞վ եւ ի՞նչ տոկոսով եւն.։ Եւ պէտք չէ մոռնալ թէ այս տասը միլիառը պատերազմի տալիք չէ, այլ առեւտրական. փոխարէնը Ամերիկայէն ապրանք գնուած է պատերազմէն վերջ։

* * *

Շատ լաւատես է եւ մանրամասն Պանք տը Ֆրանսի կառավարիչին հաշուետուութիւնը բաժնետէրերու ժողովին։ Այդ տեղեկագիրը կը պարունակէ շատ մը կէտեր, որոնք դատապարտութիւնն են նախկին դահլիճներու քաղաքականութեան՝ դրամատան հանդէպ։ Կառավարիչը կը յայտարարէ թէ դրամատունը հպատակած է կառավարական հրամաններուն այնչափ միայն որչափ որ ստիպուած էր։ Կը յիշէ, օրինակի համար թէ 1926 Յունիսին ընդդիմացաւ ոսկիի պահեստը հրապարակ հանելուն, բայց ստիպուեցաւ Մօրկանի գումարը յանձնել Սակարանին եւ կը շարունակէ. «Դրամատան Վարչական ժողովը համոզուած է թէ ոեւէ արտաքին միջամտութիւն, որչափ ալ աւելի զօրաւոր ըլլայ, չի կրնար արգիլել տագնապները, եթէ վստահութիւն չկայ հանրութեան մէջ։» Ահա այդ վստահութիւնն է որ կարելի՛ ըրած է այժմեան փայլուն կացութիւնը, ըստ Մօրօի, որ արժանացաւ քանի մը օր առաջ Պատուոյ Լէգէոնի բարձրագոյն աստիճանին։

Դրամատան կառավարիչն այնուհետեւ կը յիշէ 1926 Յուլիսէն ի վեր ներկայ դահլիճին ձեռք առած փրկարար միջոցները, պիւտճէի հաւասարակշռութիւնը, խնայողութիւնները, աւելորդ պաշտօնեաներու ջնջումը եւլն. եւլն., բայց, կ'ըսէ, մինչեւ որ երերուն պարտքը չփոխարինուի հաստատուն (consolidé) պարտամուրհակներով եւ չկարգադրուի արտաքին պարտքերու խնդիրը, մեր բոլոր ձեռք առած միջոցները կը մնան թերի։

Այնուհետեւ յոյս կը յայտնէ թէ պետութիւնը պիտի կատարէ իր յանձնառութիւնը տարեկան երկու միլիառ վճարելու Դրամատան՝ իր պարտքի փոխարէն եւ յարգելու իր գրաւոր յանձնառութիւնը ֆրանք ունեցողներուն հանդէպ։ Ի՞նչ են այդ գրաւոր յանձնառութիւնները։ Առով կ'ակնարկուի՞ արդեօք դրամատոմսերուն վրայ գրուած «վճարելի հնչուն դրամով, ի տես, բերողին» յանձնառութեան։ Եւ սակայն 50նոց եւ 1000նոց դրամատոմսերուն վրայ այլեւս այնպիսի յանձնառութիւն նշանակուած չէ։

Հաւանական չէ թէ Մօրօ կողմնակից է վերարժեւորման քաղաքականութեան, որովհետեւ հակասութեան մէջ պիտի ըլլար մասնագէտներու յանձնաժողովին հետ, որ յայտարարեց անցեալ տարի թէ ցնորք մըն է այդ յոյսը եւ յայտարարութեան տակ ալ ստորագրած էին դրամատան նախորդ կառավարիչն ու անօրէններէն մէկը։

Այսօր 53 միլիառի դրամատոմս կայ շրջաբերութեան մէջ, որուն երեք չորրորդէն աւելին տրուած են պետութեան իբր փոխատուութիւն՝ ուղղակի կամ անուղղակի ձեւերով։ Այդ 53 միլիառի փոխարէն դրամատունն ունի իբր չորս միլիառի ոսկի եւ արծաթ որ 125ի հաշուով կ'արժէ քսան միլիառ ֆրանք։ Անկէ զատ կան նաեւ ուրիշ շատ մը օտար դրամներ, եւ եթէ անգլիականը 130—135էն հաշուենք, այսօր Պանք տը Ֆրանսը ի վիճակի կ'ըլլայ իր դրամատոմսերէն մօտ կէսը հրապարակէն քաշելու, ինչ որ աւելի եւս կը բարձրացնէ իր վարկը։

Ակներեւ է դրամական առատութիւնը պետական գանձին և Պանք տը Ֆրանսի մէջ, որ իր զեղչի սակը 6ուկէսէն իջեցուց 5ուկէսի եւ փոխատուութեանց սակն ալ 8ուկէսէն 8ի։ Անցեալ շաբթու պետական գանձը դրամատան վճարեց է 650 միլիոն՝ ի հաշիւ իր պարտքին, չնայելով որ տագնապի պատճառաւ յապաղումներ կան տուրքերու գանձումներուն մէջ։

Բայց միշտ կողմնակից է պաշտօնական կայունացման, որովհետեւ կը վախնայ ֆրանքին աւելի բարձրացումէն, երդուեալ թշնամին է վերարժեւորման ջատագովներուն եւ առիթ չի փախցներ իր գաղափարները պաշտպանելու։ Բաղդներ կան մինչեւ իսկ թէ զօրաւոր յենարաններ ունի ճարտարարուեստի իշխաններուն մէջ և Փուանքարէի հաւանական միակ յաջորդն է յառաջիկայ դահլիճին մէջ։

Մ. Տ.

ԲԱԳՈՒԻ ՆԱՒԹԸ

1925—26ին Բագուի հորերը արտադրած են վաթսունըմէկ միլիոն փութ նաւթային նիւթեր (մազութ, պէնզին եւն.)։ Յոյս կայ որ այս տարուան ընթացքին 10 միլիոն աւելի արտադրուի։ Սպառումը այնքան ապահովուած է որ Բագուէն Պաթում փոխադրութիւնը անբաւական նկատուած է։ Արտասահմանեան շուկաներուն պահանջած քանակը արագօրէն հասցնելու համար, ծրագրուած են փոխադրական նոր միջոցներ, միւս կողմէ որոշուած է Պաթումի մէջ շինել գործարաններ եւ շտեմարաններ, հասած նաւթը զտելու եւ պահելու համար։

ՀԱՅԵՐԸ ԿԻՒՄԻՒԼՃԻՆԷԻ ՄԷՋ

26 Յունուար

Այս քաղաքը նոյնն է ինչպէս տեսեր էի 12 տարի առաջ։

Անատոլուի հին Թրքական քաղաքներու մէկ նմոյշը, նեղլիկ ցեխոտ փողոցներով եւ ալաթուրքա բնակարաններով։ Խանութները իրարու կողքին սեղմուած՝ տիպար Թրքական հին շուկայ մը կը ներկայացնեն, հազիւ հոս ու հոն նոր շինուած քանի մը եւրոպական ձեւով խանութներ կ'երեւնան։

Կիւմիւլճինէի (Քոմոթինի) Հայերուն մէկ մասը նոյնպէս մնացած է հինին նման։ Տարիները սահած են առանց հետք ձգելու։ Մեծ մասով Թրքախօս եւ հին Թրքական բարքերով օժտուած, կատաղի թշնամի են ամէն տեսակ նորութեան եւ յառաջդիմական շարժման։ Ասոնք Կիւմիւլճինէի նախկին Հայերն են։ Անոնց կողքին կան նաեւ նոր գաղթականները առանձին ըմբռնումներով եւ առանձին բարքերով, որ հակադրութիւն մը կը կազմէ տեղացիներուն։ Ասոր հետեւանքով ալ երկու հատուածներու միջեւ ընդհարումները անպակաս են։

Գաղութը կը բաղկանայ 150—160 ընտանիքներէ եւ քիչ թիւով ամուրիներէ։ Մեծ մասով առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ են. բանուորները զանցառելի թիւ մը կը կազմեն։

Կան մեծ թիւով կերպասեղէնի վաճառականներ, քանի մը ցորենավաճառներ, մանրավաճառներ, կօշկակարներ, դերձակներ եւ ուրիշ արհեստաւորներ, երկու բժիշկ, մէկ ատամնաբոյժ եւ երկու դեղարաններ։

Տնտեսական վիճակը ընդհանրապէս լաւ է։

Այս քաղաքը միակն է, որ ունի հասութաբեր կալուածներ։ Քաղաքին մեծ պողոտային վրայ կայ նոր շինուած շէնք մը, որուն տակի յարկը շարժանկարի թատրոն է, իսկ վրայի յարկը ժողովրդային ակումբ։ Այս երկու հաստատութիւնները տարեկան վարձք կը բերեն 100 հազար տրամ։ Անկէ զատ ունին քանի մը խանութներ շուկային մէջ, որոնցմէ կը ստացուի 38 հազար տրամ։

Հակառակ այս համեմատաբար խոշոր հասոյթին, գաղութը համապատասխան կրթական հիմնարկութիւն չունի։

Կայ հինաւուրց նախակրթարանի շէնք մը եկեղեցիի բակին մէջ, որ տխուր տպաւորութիւն կը թողու այցելուին վրայ։

Նախակրթարանը ունի 90 երկսեռ աշակերտներ. ամէն մեղքիս վրայ վեց կարգերով, որոնց վերջին երկու կարգերուն մէջ քանի մը աշակերտներ միայն կան։ Պաշտօնի կոչուած է աւագ ուսուցիչ մը բոլորովին անհամապատասխան իր պաշտօնին։ Իրմէ զատ կան մէկ երաժիշտ ուսուցիչ, որ միաժամանակ եկեղեցիի տիրացուն է, ըստ վաղեմի սովորութեան, մէկ ուսուցչուհի եւ երկու յոյն ուսուցչուհիներ, որոնք յունարէնով կը դասաւանդեն, բացի լեզուէն, նաեւ թուաբանութիւն, աշխարհագրութիւն, գիտութիւն, պատմութիւն, իբրեւ թէ գիմնազիոնի մուտքին պատրաստելու համար...

Ունին մանկապարտէզ մը եւս երկսեռ փոքրիկներով եւ մէկ օգնական մանկապարտիզպանուհի։ Կ'ըսեն թէ նախակրթարանի ուսուցչուհին ալ որոշ ժամեր կը յատկացնէ մանկապարտէզին։

Աշակերտներու թոշակ նշանակուած է 15—75 տրախմի ըստ կարողութեան, որմէ կը գոյանայ ամիսը միջին հաշուով 1800 տրախմի։ Կան նաեւ առանց թոշակի աշակերտներ, նախակրթարանի պիւտճէն է 7000 տրախմի, որուն պակասը կը լրացնէ թաղական խորհուրդը։

Ազգային եկամուտներով կարելի էր տիպար նախակրթարան մը պահել, սակայն տեղացիներ պէտք չեն տեսներ ատոր։ Անոնք պատրաստուած ուսուցիչներ չեն սիրեր, որովհետեւ իրենց առջեւ «թէմէննահ»ի չեն կենար...

Աշակերտական Միութիւն մը կայ, որուն ջանքերով ու զոհողութեամբ օգնութիւն կը տրուի չքաւոր աշակերտներուն։ Հիմնած են գրադարան մը որ այժմ ունի 300 կտոր գրքեր եւ որուն ճոխացման կ'աշխատին։

Կայ նաեւ Տիկնանց Աղքատախնամ Միութիւն մը, որ պարբերական հանգանակութիւններով կը հոգայ պատահական աղքատները։

Ամենակարեւոր եւ կենսունակ միութիւնն է «Ուսումեան», 60 երկսեռ անդամներով։ Ասոր շուրջը խմբուած են գաղութի կենդանի տարրերը։ Այս միութիւնը միակն է որ մաս առ մաս իր մէջ կ'առնէ տեղացի երիտասարդները, զանոնք փրկելով զանազան մոլութիւններէ։ Միութիւնը ունի քանի մը ստորաբաժանումներ, Ա. Գրական-գեղարուեստական, Բ. Թատերկն. Գ. Մարզական, Դ. Նուագի։

Միութիւնը իրեն համար յատուկ սրահ մը շինած է, ուր տեղի կ'ունենան իրենց հաւաքոյթները, ինչպէս նաեւ պարբերական երեկոյթներն ու հանդէսները։ Յարդ միութեան հասոյթներէն կը տրուի եղեր դպրոցին եւ ուրիշ նպատակներու համար, սակայն յետ այսու պիտի յատկացուին մշակութային ձեռնարկներու, որոնք պիտի ղեկավարուին միութեան կողմէ։

Ց. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

"ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ,, ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՄԷՋ

(Թղթակցութիւն)

Նիւթական ու բարոյական աննախընթաց յաջողութեամբ մը վերջացաւ «Արեւելեան պարահանդէս»ը, զոր քաղաքիս Հայութիւնը սարքած էր Շաբաթ գիշեր, 29 Յունուար, Զինուորական Ակումբի հոյակապ սրահներուն մէջ։

Չորրորդ տարին է որ կը տրուի Արեւելեան պարահանդէսը, ու ամէն տարուանը իր նախորդը կը գերազանցէ։ Մօտ 2000 էր պարահանդէսի բազմութիւնը, ու քանի մը հարիւր կար մուտքի տոմս չգտնելով մեկնողներուն թիւը։ Ստուար մեծամասնութիւնը օտար էր ներկաներուն,— քաղաքական, ելեւմտական դէմքեր, պաշտօնատարներ եւայլն։ Հարիւրաւոր գեղեցիկ տարազներ կային։ Սրահը զարդարուած էր այս տարի ճաշակաւոր ոճով, սակայն չկրցաւ ընել նախորդ տարիներու տպաւորութիւնը, որուն ազդեցութիւնն էր որ այսքան բազմութիւն քաշած էր այս տարի։ Զուտ հասոյթը 600,000 լէյը անցաւ՝ որուն 420,000ը պիտի յատկացուի դպրոցին, որուն հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ սարքուած էր սոյն պարահանդէսը, 120,000ը հաշուեյարդարի ենթարկուած որբանոցի պարտքերուն՝ որուն անունով կազմակերպուած էր պարահանդէսը, եւ 60,000 ալ... Տիկնանց Միութեան, որուն քանի մը անդամուհիները իրենց աջակցութիւնը բերած էին պարահանդէսի աշխատանքներուն։ Պարահանդէսի կարգապահութեան եւ զանազան աշխատանքներուն իրենց անձնուէր աջակցութիւնը բերին Հ. Մ. Ը. Մ.-էն 50է աւելի երիտասարդներ։

ՅԱՐԴԱՆՔԻ ՀԱՆԴԷ Ի ՊԱՏԻՒ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵ

(Թղթակցութիւն)

ՊԷՅՐՈՒԹ, 25

Յունուար 23ին «Ժողովր յին Տան» սրահին մէջ Պէյր գաղութը հանդիսաւորապէ նեց Ա. Ահարոնեանի գրակ հանրային գործունէութեան ռասնամեակը։

Ժամանակէն առաջ ստ բազմութիւն մը լեցուցած էր րահը։ Բեմին ճակատը, հա կան եռագոյնով շրջանակուած խեր էին «տառապանքի երգի մեծադիր նկարը։

Օրուան նախագահը, բժ. րամ Փօթուքեան հանդէսը ուած յայտարարեց «Մեր րենիք»ով։ Ըսաւ թէ ամենէ առաջ հայ ժամուլը առաջ տօնել Ա. Ահարոնեանի ռասնամեայ յոբելեանը, գրագէտը սրտառուչ նամակ մերժեց, մէջտեղ բերելով ժողովուրդին ներկայ տագն «Եւ սակայն գաղութները փ յոբելեանի, իրենց հիացում յարգանքը բերին գրչի մեծ պետին, որուն կեանքը տան մըն է եղած իր ժողովրդին քին պէս եւ այսօրուան հան ալ պէտք է նկատել յարգ ցոյց մը անոր, որ քառասուն րի շարունակ զուլումի եւ բռնութեան միակ երգիչը հայ գրականութեան։»

Առաջին բանախօսն էր վարժարանի տնօրէն ընկ. դան Գէորգեան, որ գրաւոր սումնասիրութիւն մը կարդ Ահարոնեանի մասին։ Կենսա կան գիծերը տալէ վերջ, անոր ծերը բաժնեց չորս մասերու. Առաջինը՝ պատանի - երիտա Ահարոնեանն է, որուն վրայ դած է իր ծննդավայրը Իգ եւ որուն միւս կողմը՝ զուր երկիրն էր, արդէն իր անոր սարսափներով եւ 95—96ի բածներով։ Այստեղ կը վերջ առաջին շրջանը։ Յետոյ, երբ տասահման կ'անցնի, ան քրի փորի խոր ազդեցութեան ինչպէս ինքն ալ կը խոստով «Քրիստափոր Միքայէլեան նուն գրքին մէջ, կը դառնայ դէն յեղափոխական գրող եւ ղինակ «Ազատութեան ճանա հին»ին։

Երրորդը՝ Ահարոնեանի զարուեստական երկերու շրջ ուր ան իրեն յատուկ տաղ երեւան կը բերէ «Լռութի եւ «Խտալիայում»ի պէս գ Յետոյ կու գայ յետպատեր եան շրջանը, ուրտեղ Ահար իր վերջին գեղարուեստակա ծով «Ճամբորդը»՝ երեւան րէ իրական տիպարներ, որոնց ղինակին ամենայաջող գործութիւններն են։ Այստեղ ռոմանթիք Ահարոնեանը նայ իրապաշտ գրող եւ մեն տեսնենք զինք իր զարգ ամբողջական շրջանին մէջ։

Երկրորդ բանախօսը, Կիլիկեցին, մեծ խանդավ թիւն ստեղծեց իր ընթերց վերապահ հիացումը յայ Ահարոնեան — յեղափոխ գրողին, որուն գործերը ամէն Հայու սրտին մէջ թնցուցած են ըմբոստութեան չեր։ Տիկինը կանգ առաւ «Խ «Անդունդ»ի, «Արցունքի վիտ»ի, «Մրրկի Սուրբ»ի ւարես Լուսին»ի վրայ, որոն բանաստեղծ Ահարոննեան գով երեւան կու գայ իբրեւ քարի հրահրիչ եւ ամէն մէջ կ'արթնցնէ ազգային անհուն ցասում մը օտար դէմ։ Այս կարգէն է Ա

յանդուգն քայլը «Արցունքի Հովիտ»ին մէջ: Ուլուսը Հայու-թիւնը փրկելու համար պայքարի կը մղէ ժողովուրդը եւ կ'ուզէ պայթեցնել դղեակը:

Ցիկլը վերջացուց իր ձայնը «Աշուղի Երգ»ով որ կարծես մեր ներկայ եւ գալիք սերունդներուն:

«Այսքան չարիք, թէ մուանան մեր որդիք,

«Թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք:»

Վերջին բանախօսն էր Տօքթ. Արամ Գասապեան որ ծանրացաւ Աշարոնեանի վրայ իբրեւ երգիչ հայ ժողովուրդի անյատակ վշտի, լեցնելով Աշարոնեանի մէջ հայ գրագէտը եւ հայ մարդը:

Բանախօսը թուեց այն գործերը որոնք ազդեր են Աշարոնեանի վրայ, իր ծննդավայր Իգդիրը, ուր ապաստան էին գտած թրքական ջարդերու զոհերը, Ճեմարանը, ուր դաստիարակուեցաւ ապագայ հայ գրողը եւ յետոյ «Դրօշակ»ը եւ Քրիստափոր Միքայէլեանը, որոնք մեծապէս ազդեցին իր վրայ:

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական ձոխ բաժին մը:

Ընկեր Արմէն-Անոյշ արտասանեց Դանիէլ Վարուժանի «Պատգամաւորները», նուիրուած Աշարոնեանին, երբ այս վերջինը իր յեղափոխական բանտարկուած էր Մետեխի բանտին մէջ:

Օր. Նէլլի Ասէլ արտասանեց «Յարգանք Քեզ»ը, Օր. Զեփիւռ Մենեքշեց «Կռունկ»ը, որուն կ'ընկերակցէր ընկ. Արէլ ջութակով:

Գեղասան Արովեան ներկայացուց «Արցունքի Հովիտ»էն պատկեր մը, «Ջինն»ի տեսարանը, իսկ երիտասարդ գեղասան Տ. Աճէմեան արտասանեց Աւլանի մենախօսութիւնը՝ ուղղուած Դրջակին:

Հանդէսը վերջացաւ ժողովուրդի խանդավառ ծափերուն տակ:

Թ·ՂԹԱԿԻՑ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼԺԻՔԱ ՄԷՋ

(Թղթակցութիւն)

Կը տեղեկանանք թէ տեղւոյս Հայ Տիկնանց Միութիւնը ծրագրած է փետրուար 12ին պարահանդէս մը սարքել, որուն ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի Հայ որբերուն: Այժմէն մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին արտակարգ փայլ մը տալու համար հանդէսին:

Նկատի առնելով սոյն ձեռնարկին ազգօգուտ նպատակը, կը սիրենք յուսալ թէ մեր հայրենակիցները պիտի ուզեն սիրայօժար քաջալերել զայն:

Անցեալ շաբաթ օր տեղւոյս Հայ Ակումբին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած հանդէսը, գեղարուեստական բաժինով եւ պարով: Գեղարուեստական բաժինին մաս կը կազմէին հայերէն տաղ մը եւ պատկեր մը «Մեծապատիւ Մուրացկանները»: Այս վերջինը զուարթ տպաւորութիւն մը թողուց ներկաներուն վրայ:

Ազգային կեանքէ քաղուած պատկերները կամ ողբերգութիւնները, իրենց բնատոհմիկ հանգամանքով, շատ աւելի օգտակար ու հաճելի են, քան թէ հայերէն լեզուով թարգմանուած օտար հեղինակներու խաղերը: Եւրոպայի հայ թատերասէր հասարակութիւնը յաճախ առիթ ունի ներկայ ըլլալու օտար լաւագոյն գրասաններու կողմէ տրուած ներկայացումներու:

*** Ծնունդի առթիւ, Պրիւսէլ Անգլիքան եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր պատարագ մատոյց Նոբենծայ Ներսէս քհնյ. Գանձեան: Շատ մը հայրենակիցներ փութացած էին ներկայ գտնուելու պատարագի արարողութեան, որուն մասնաւոր ներդաշնակութիւն մը կուտար երգեհոնը:

Փափաքելի է որ գաղութս ունենայ իր մնայուն քահանան եւ առժամեայ մատուռը իր յարակից ուսումնարանով, ուր կարելի ըլլայ նորահաս սերունդին սորվեցնել հայերէն լեզուն, որուն պակասը այնքան զգալի է:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Պրիւսէլ

ՀԱՐՈՒՍՏԻ ՄԸ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Գրած էինք թէ Թիֆլիսի մէջ Տէր Մարգարեանի տունէն վրացի հիմայնավարները գտած են թանկագին իրեր: *Մարտակոչ* մանրամասնօրէն կը թուէ այն բոլոր առարկաները, որոնք գտնուած են երկու սենեակներու միջեւ հաստ պատի մը մէջէն: Ամբողջ գիշեր մը եւ առաւօտ մը պաշտօնեաները նստած են քննելու համար այդ ահագին քանակութեամբ առարկաները, որոնց մէջ կան.

Ծաղկաման մը՝ դարու մը չափ հին եւ անթառամ ծաղիկներով, չինական աստուածուհիի մը արձանը, որու շինութեան նիւթը անծանօթ կը մնայ, սափոր մը (այրուած դիակներու աճիւնը պահելու համար) շինուած՝ բիւրեղէ, եւ դրուագուած՝ զուտ ոսկիի ժանեկաձեւ ծաղիկներով, երկու մեծ շրջանակ աղեքսանդրեան փայտէ (մէջը տանտիրոջ նկարը), Լուի ԺԴ.եան ծաղկաման մը, արձանը Անահիտ աստուածուհիին՝ առիւծի վրայ, շինուած վանակնէ, արծաթէ ինքնաեռ (սամավար), արծաթէ ելեքտրական սրճաման, բիւրեղեայ ջրաման մը, ոսկիէ դրուագներով (200 տարուան հնութիւն), հարիւր հոգիի համար ճենապակեայ սպաս, ոսկիով շրջանակուած եւ վրան գրուած տիրոջ անունը, չինական երկու գունազարդ ծաղկամաններ, որոնց իւրաքանչիւրը կ'արժէ 12 հազար ռուբլի, հայելիի երկու մեծ վենետիկեան շրջանակ, գրենական պիտոյքներ, բիւրեղեայ եւ ոսկիով շրջանակուած, տուփ մը՝ նրբօրէն ժանեկաւորուած, նիւթը անծանօթ, կը թուի թէ Նափոլէոնի օրով շինուած է, յուշատետր մը, կոկորդիլոսի կաշիի կողքով, եւ զարդարուած անփայլ արծաթով, մեծ քանակութեամբ խոշոր ու պզտիկ ֆրանսական բիւրեղէ արձաններ, թանկագին ջահեր, ծանրարժէք տուփեր:

Այս առարկաները պիտի յանձնուին վրաստանի հողագործական գործավարութեան, իսկ տունը յանձնուած է «Թէյ» ընկերութեան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խենթի մը հերոսութիւնը.— *Երիտասարդ մը Ռիվոլի փողոցէն կը վարձէ ինքնաշարժ մը եւ կը հրամայէ որ զինք տանի Իթալի հրապարակը: Հասնելէ յետոյ, վարիչին կը յայտարարէ թէ միտքը փոխած է եւ կուզէ որ զինք տանի Պուր-լա-Ռէն արուարձանը: Գիշեր է արդէն, եւ ինքնաշարժին վարիչը կը վարանի, կ'առարկէ թէ իրեն անծանօթ են արուարձանները: Ճամբորդը կը համոզէ, ըսելով որ ինք լաւ գիտէ ճամբաները եւ կրնայ ուղղութիւն տալ: Ու ինքնաշարժը ճամբայ կ'ելլէ Փարիզի դուռներէն դուրս, դէպի արուարձանները: Տեղ մը վարիչը կը տեսնէ որ դռնակը կը բացուի եւ կարծելով որ հասած են, կը դանդաղեցնէ կառքին ընթացքը: Յանկարծ ատրճանակ մը կը պայթի եւ վարիչին ականջին տակէն սուլելով կ'անցնի գնդակը: Վարիչը բնազդաբար, եւ վախի ազդեցութեան տակ արագ կը քշէ կառքը, որ նետի պէս կը նետուի առաջ: Նոյն միջոցին չորս գնդակներ ջարդուփշուր կ'ընեն կառքին ապակիները, գնդակ մըն ալ կը մտնէ վարիչին աջ աչքը: Վարիչը ցաւէն այլեւս անկարող կը դառնայ վարելու կառքը, որ իր խելացնոր արշաւին մէջ կը զարնուի ծառի մը, եւ երկուքը մէկ կը նետէ դուրս: Վարիչն ու ճամբորդը կ'իյնան վար, վարիչը կը ստանայ թեթեւ վէրքեր, իսկ ճամբորդը ծանրօրէն կը խոշտանգուի:*

Յետոյ անցորդներ կը հասնին եւ երկու վիրաւորները կը տանին Բօժէն հիւանդանոցը: Հոն «ճամբորդ»ը կը յայտարարէ թէ չի գիտեր ինչո՞ւ համար կառք նստիլը, չի գիտեր նաեւ ինչո՞ւ համար ատրճանակ պարպելը: Քննութեամբ յայտնի կը դառնայ որ «ճամբորդ»ը խենթ մըն էր:

Մանկասպան մայրը.— *Պլուա գաւառին մէջ ձերբակալուած է երիտասարդ կին մը, որ իր նորածինը սպաննած էր եւ թաղած իր պարտէզին մէջ: Նման ոճիր մըն ալ գործած էր երեք տարի առաջ: Քոյրն ալ մեղսակից է այս ոճիրին մէջ:*

Սերպուհի մը անձնասպան կ'ըլլայ.— *Մանկամարդ սերպ կին մը, Իվանքա Մ'իլաթովիչ, աղջիկն է հարուստ ընտանիքի մը: Դեռ նոր ամուսնացած էր Պելկրատի մէջ՝ սակայն չկարենալով սիրել իր ամուսինը, փախած էր եւ հասած՝ Փարիզ: Յետոյ միայն ծնողքին կը տեղեկացնէր թէ «չպիտի կրնայ ամուսինին հպատակիլ, այս պատճառով, կ'ուզէ քիչ մը ճամբորդել, եւ Փարիզի մէջ լաւ մը ֆրանսերէն սորվիլ»: Սակայն շուտով կը հատնին դրամները, կը ստիպուի ծախել օղերը, մատանիները: Ինքզինքը խաղի կուտայ, եւ օր մըն ալ կը գտնէ քիչ մը փոխ-դրամ, կը ձգէ Փարիզի նկարիչ արուեստագէտ հայրենակիցները: Կը հասնի Նիս: Առտու մըն ալ կը վարձէ ինքնաշարժ մը, երբ ինքնաշարժը կը սուրար Նիսի արեւով թրջուած ճամբաներուն վրայ, Սերպուհին, ինքնաշարժին մէջ բազմած, կը պարպէր* թէնթիւր տ'իոտի *շիշ մը:*

Ինքնաշարժը կը սուրա՛ր դեռ ցնցելով Սերպուհիին դիակը: Կառապանը, յետոյ, կը գտնէ Սերպուհիին քովիկը, տոմս մը, ուր գրած էր.

— Այսպէ՛ս կը մեռնին բոլոր սերպ նախկին միլիոնատէրերու աղջիկները:

Պատանի լուղորդի մը բախտը.— *Ամերիկացի պատանի մը, դեռ 17 տարեկան, աղքատիկ մայր մը ունէր: Կ'ուզէր հարստանալ, մայրն ալ երջանկացնել, բայց միջոց չունէր: Չիւթի նշանաւոր միլիոնատէր մը կազմակերպած էր մրցում մը, 25,000 տոլար կը խոստանար անոր, որ յաջողէր լողալով անցնիլ Սան Փէտրօ ջրանցքը: Այս ջրանցքը 22 մղոն լայնութիւն ունի, եւ ամերիկեան ցամաքամասը կը բաժնէ Քաթալինայի կղզիէն:*

Պատանին սորը խնայած քիչ մը դրամով կը գնէ ինքնաշարժ հեծելանիւ մը եւ ընկերներով ճամբայ կ'ելլէ դէպի մրցման վայրը: Ճամբան ինքնաշարժը կը խանգարուի եւ յուսահատ ճամբորդները բախտը կ'ունենան նոր ամուսնացած զոյգի մը օժանդակութիւնը վայելելու: Անոնց ինքնաշարժով կը հասնին մրցման վայրը: Հոն պատանին կը նետուի ծով եւ մրցանակը կը շահի: Այս բախտին վրայ, սինէմայի ընկերութիւններ առանձին պայմանագրութիւններ կը կնքեն պատանիին հետ, որ հետզհետէ հարուստ մը պիտի դառնայ:

Երկու գողեր.— *Անցեալ իրիկուն, Թօլօզէ փողոցին պանդոկին տէրը վերէն վար իր յարկաբաժիններուն վրայ աչք մը նետած պահուն, կը տեսնէ որ դուռ մը կը յօրանջէ եւ ներսը երկու հոգի լռիկ մնջիկ կը բանին: Անմիջապէս երկու ոստիկան կը բերէ եւ կը մտնէ ներս: Գողին մէկը ձեռքերը երկինք, իսկ միւսը պատուհանէն տանիք կը համբառնայ: Առաջինին երկնատարած ձեռքերը կը կապուին, երկրորդն ալ տանձի պէս կը բռնեն տանիքէն եւ կը տանին ծակ, ուրկէ արդէն նոր չուած էին:*

Ինչպէ՛ս հարստանանք.— *Մարդ մը, իր սենեակին մէջ նստած, գիրս մը կ'ընէ: Գործարանատէրի մը կը գրէ հետեւեալ իմաստով նամակ մը.*

«Պարոն, Ամերիկայի մէջ մեռաւ ձեր մէկ հօրեղբայրը, որ ձեզի կը ձգէ մօտ 65 միլիոն ֆրանք ժառանգութիւն: Ձեւակերպութիւնները կատարելով, այդ ժառանգը ձեզի բերելու համար ամէն բան կ'ընեմ, եթէ ինծի վճարէք 100,000 ֆր.»:

Եւ կը ստորագրէ, հասցէն ալ կուտայ: Գործարանատէրը, որ ծանօթ էր նման պատմութիւններու, նամակը կը յանձնէ ոստիկանութեան: Գաղտնի ոստիկան մը, գործարանատիրոջ ներկայացուցիչը կեղծելով, կ'երթայ տուն եւ սակարկութեան կը սկսին: Սակարկութեան վերջանալուն հարկ չի մնար, ոստիկանը կը ձերբակալէ զայն:

ԲՈՐՈՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Մարդահամարի ընթացքին ամբողջ խորհ. միութեան մէջ հաշուած են 5000 բորոտ, միայն Բուլանի մէջ՝ 200: Ուրկանոցներու մէջ կը դարմանուին 700 բորոտներ: կառավարութիւնը պիտի աշխատի բոլոր բորոտները հաւաքել եւ դարմանել իր ծախքերով:

«ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԱԻԱՐԸ

Իգմիրի մէջ «լքեալ» գոյքերէն գրաւուած են 456 Յոյնի, 266 Հայու եւ 136 հելլէնի բնակարաններ: Պաշտօնեաները բացականերու բնակարաններէն չպիտի կրնան օգտուիլ: Հետեւաբար գործավարութիւնը հրահանգ տուած է որ ասոնք Հելլէններու բնակարաններէն օգտուին եւ տակաւին չգետեղուած փոխանակեալներ եւ հըրկիզեալները այդ շէնքերու մէջ փոխադրուին:

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ *ստացած է հետեւեալ հանգանակութիւնները (Ե. ցանկ):*

1. Արամ Յովհաննէսեան (2 ծրար), 2. Օր. Յասմիկ Առաքելեան (1 ծրար), 3. Սէն Շամօնի Հ. Յ. Դաշն. կոմիտէի միջոցաւ հաւաքուած 160 քիլօ (3 ծրար):

Այս բոլոր ծրարները ուղարկուած են Ամերիկեան Նպաստամատոյցի միջոցաւ Հայաստան փետրուար 3ին:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ.Ի ԳՈՐԾԵՐԸ

Կոմիտաս վարդապետի խնամատար յանձնաժողովս կարդալով «Երեւան» թերթի մէջ երեւցած հրատարակութիւնները ի մասին Կոմիտաս վարդապետի երաժշտական անտիպ աշխատանքներուն, պարտք կը համարէ հետեւեալ ճշդումներն ընել.—

Ա.— Յանձնաժողովս իբրեւ մարմին ճանչցուած է ֆրանսական կառավարութեան կողմէ եւ իր նախագահը պաշտօնապէս նշանակուած է իբր խնամակալ թէ Պոլսոյ Պատրիարքութենէն եւ թէ տեղական կառավարութենէն:

Բ.— Վերոյիշեալ պատճառով յանձնաժողովս պատասխանատու մարմին մըն է եւ *պարտաւոր է* իր մօտ խնամքով պահելու եւ կառավարելու ինչ որ իր պահպանութեան յանձնուած է իբր վարդապետի ձեռագիրները կամ անձնական գոյքը՝ որքան ատեն որ Վ.րդ.ը ի կեանս է:

Գ.— Ինչպէս յանձնաժողովիս անդամ Օր. Մ. Բաբայեան «Երեւան»ի 14 յունուարի թիւին մէջ Պ. Ռոմանոս Մելիքեանի ուղղած բաց-նամակով յայտարարած է, Պոլսոյ Պատրիարքարանին կողմէ յանձնաժողովիս ղրկուած գոյքերուն մէջ չեն գտնուիր Պ. Մելիքեանի յիշատակած գործերը: Յանձնաժողովիս քով տպագրելի վիճակի մէջ գտնուածներուն մեծ մասը արդէն ընդօրինակութիւններ են քան բուն իսկ վարդապետի ձեռագիրները, ինչ որ յանձնաժողովս հաւաքած էր վարդապետի աշակերտներէն ու մասնաւորներէ, եւ զորս սկսած է հրատարակել ու պիտի ջանայ շարունակել:

Դ.— Յանձնաժողովիս հասցէն է Eglise Arménienne, 15 Rue Jean Goujon, բայց Օր. Բաբայեան ըլլալով գանձապետուհին որու կ'ուղղուին բոլոր թղթակցութիւնները, յանձնաժողովս կը խնդրէ կրկին որ եթէ մասնաւորներու քով կը գտնուին ձեռագիրներ կամ օգտակար ընդօրինակութիւններ, հաճին ղրկել իրեն հետեւեալ հասցէով՝ Mlle. M. Babaian, 17 Rue Denfert Rochereau, Paris (5e).

Վերջ տալու համար այն ենթադրութիւններուն որոնք կ'ըլլան ժամանակ առ ժամանակ ի մասին Կոմիտաս վարդապետի կարգ մը անտիպ գործերուն եւ որոնք դժբախտաբար մեր քով չեն գտնուիր, յանձնաժողովս կը խնդրէ բոլոր այս նիւթով շահագրգռուող թերթերէն որպէս զի հաճին արտատպել վերոյիշեալ լուսաբանութիւնները:

Կոմիտասեան Խնամատար Յանձնաժողովոյ Նախագահ
ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԵՊԻՍԿ.

Անդամներ.— *Իշխան Բօրիս Երկայնաբազուկ-Արղութեան, Ա. Գ. Հարէնց:*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԲԱՆԻՈՐԸ

(ԶԻՆ ԶՐՈՅՑ)

— *Կը ներենք ձեզի... կը ներենք... ձեզի...*

Իմմանէլի աչքերէն վազող արտասուքը սիրտ տուաւ ամբոխին եւ անոնք խօյացան վճռականօրէն: Բոլոր սուր ունեցողները սուրով սպաննուեցան: Իրենց դաշոյնները մխուած էին իրենց դիմացը եղողներուն սրտին մէջ: Ու մէջտեղը ո՛չ Իմմանէլ կար, ո՛չ Սիգոննա: Իմմանէլ ծածկուած էր անոնց աչքերէն, Սիգոննայի հետ միասին: Մէկ մարդու միայն տեսանելի եղած էր այս փախուստը եւ այդ մարդը հետեւեցաւ անոնց, եւ այդ մարդը Սիգոննայի հին ու հաւատարիմ մէկ ծառան էր: Իմմանէլ եւ Սիգոննա զիրար համբուրեցին: Սիգոննայի գլուխը իննկած էր յաւիտենականութեան մէջ: Իմմանէլ ու ծառան հեռու տեղ մը թաղեցին զայն: Հետեւեալ օր ծառան բերաւ Իմմանէլին ճամբորդի մը անհրաժեշտ պիտոյքներ ու համբոյրով մը բաժնուեցաւ:

***

Դարեր առաջ ճամբորդ մը Յոպպէ կ'ելնէր: Անիկա երբ ոտք կոխեց հողին վրայ, երկրպագեց ու համբուրեց գետինը: Անիկա տեսաւ աղքատներ եւ անոնց մէջ բաժնեց իր զգեստները, տոպրակը, նոյնիսկ շապիկները եւ կօշիկը: Ու խռովուած երեւոյթով հետիոտն ու բոկոտն ճամբայ ելաւ: Անիկա խռով ու խանդավառ կը խօսէր ինքնիրեն: Կը քալէր այնքան արագ որ կը կարծուէր զինքը տեսնողներէ թէ՝ մեծագոյն գործի մը կը շտապէ:

Կը քալէր երազելով, խօսելով եւ նոյնիսկ շարժումներ ընելով: Երեկոյեան մօտ հասաւ դաշտի մը մէջ ու կը քալէր նոյն արագութեամբ: Յանկարծ միտք մը զինքը գերագոյն խանդավառութեան մղեց եւ անիկա երազանքի մէջ կորսուած, կանգնեցաւ հողակոյտի մը վրայ ու սկսաւ ճառել խօսիլ, իբր թէ իր առաջ գտնուէին մարդերու անհամար բազմութիւններ: Անիկա կը խօսէր մեծ յափշտակութեամբ: Քրտինքը կը հոսէր իր ճակատէն: Իր ձայնը նուագէ մը աւելի հզօր ու քաղցր էր: Իր շարժումները վեհ ու բոցավառ: Յոգնութեամբ միայն կասեցաւ իր խանդը ու երբ գտաւ ինքզինքը, տեսաւ իր առջեւ հարիւրաւոր ոչխարներ եւ քանի մը հովիւներ: Երբ հովիւ մը կ'ըսէր իր երիտասարդ ու պատանի ընկերներուն.

— Ծունկի եկէք, Եղիա մարգարէն է:

Ճամբորդին խանդը բոցավառեցաւ եւ հովիւները լսեցին հետեւեալ խօսքերը.

— Թէ որ մէկը ծարաւի է, թող ինծի գայ ու խմէ:

Թէ որ մէկը անօթի է՝ թող ինծի գայ ու ճաշակէ:

Թէ որ մէկը խաւարի մէջ է՝ թող ինծի գայ ու կենաց լոյսը ունենայ:

Ես աշխարհի լոյսն եմ ու ձեզի կուգամ:

Շատ բաներ ունիմ խօսելիք:

Ան որ զիս ղրկեց ճշմարիտ է:

Զիս ղրկողը իմ հետս է:

Ես ինչ որ իրմէ լսեցի՝ անիկա կը խօսիմ:

Ճշմարի՛տ, ճշմարի՛տ կ'ըսեմ ձեզի, թէ որ մէկը իմ խօսքերս պահէ, յաւիտեան մահ պիտի չտեսնէ:

Մի՛ փառաւորէք ձեր անձը:

Ձեր փառքը բան մը չէ:

Թող երկնաւոր Հայրը ձեզ փառաւորէ:

Ով որ իր անձը կը բարձրացնէ, պիտի խոնարհի:

Եւ ով որ իր անձը կը խոնարհեցնէ, պիտի բարձրանայ:

Աստուծոյ հաւատք ունեցէք:

Աղօթքով խնդրեցէք եւ հաւատացէք որ պիտի տրուի:

Ու երբոր աղօթքի կը կենաք, ներեցէք եթէ մէկուն դէմ բան մը ունիք:

Որպէսզի ձեր Հայրն ալ որ երկինքն է, ներէ ձեզի ձեր յանցանքը:

Եղէք հեզ ու խոնարհ, ինչպէս այս ոչխարները:

Թո՛յլ տուէք այս գառնուկներուն որ իմ քովս գան, ինչու որ երկնից արքայութիւնը ասոնկներունն է:

Ո՛վ որ գառնուկի նման չըլլայ, երկնից արքայութիւնը բնաւ պիտի չմտնէ:

Ու ճամբորդը մտաւ ոչխարներու հօտին մէջ:

Կանգ առաւ անոնց ճիշդ մէջտեղը ու թեւերը բացաւ:

Անիկա նման էր ամպեղէն ծովի մը մէջ կանգնած լուսաւորին:

Անիկա նման էր անբծութեան մէջ բարձրացած Սիրոյ արձանի մը:

Անիկա նման էր Մեսիային: Հովիւները սրինգ կ'ածէին ու ճամբորդը կուլար:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

(ՎԵՐՋ)

ՎԱՂԸ
ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
ԿՈՏԻՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մասնաւորապէս գաւառներէն կը խնդրուի ՄԷԿ ՕՐ ԱՌԱՋ ղրկել ժողովին ազդերը, որպէսզի կարելի ըլլայ հասցնել համապատասխան օրուան:

ուան մէջ միջին մեծութեամբ նաւ մը վռափորէն իջնէ կամ ելլէ, մեծ բան է։ Այսօր աւելի քան երբեք ծանր ապրանքները կը փոխադրուին կառախումբերով։ Արեւմուտքը Մարսիլիա, Ճենովա կամ Թրիէսթէ կը բեռցնէ իր ապրանքները. կեդրոնական Եւրոպան՝ Սելանիկ. իսկ Փոքր Ասիոյ, այսինքն ամբողջ Նոր Թուրքիոյ նաւահանգիստը Պոլիսը չէ, այլ Իզմիրը։

Ահա թէ ինչո՛ւ կը մեռնի Պոլիս—Սթամպուլը։

Ուսանողական ցոյց

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ Պաղտատի ուսանողները ցոյց մը կազմակերպած են, բողոքելու համար ուսուցիչի մը դէմ, որ չէր գոհացներ զիրենք։ Ցոյցը տեղի տուած է կռիւներու, որոնց ընթացքին սպաննուած են 8 հոգի եւ վիրաւորուած՝ 30 հոգի։

Լօզանի դաշնագրին մերժումը եւ Թուրքիա

«Թան»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը գրէ թէ Լօզանի դաշնագրին Ամերիկեան Ծերակոյտին կողմէ մերժուիլը ո՛չ մէկ զարմանք պատճառեց Թուրքիոյ մէջ, ուր ծանօթ էր յիշեալ դաշնագրին շուրջ ռամկավար ու հանրապետական երկու մեծ կուսակցութեանց միջեւ մղուած կռիւը։ Եւ սակայն այս դէպքը իրական ցաւ պատճառեց երկրին։ Քաղաքական շրջանակները կը գտնեն որ ներկայ վարչաձեւին կողմէ արդիացման այնքան ջանքեր կատարուելէ, աշխարհականութեան սկզբունքը գործադրուելէ եւ զուիցերական քաղաքային օրինագիրքը ընդունուելէ վերջ, բնական էր տեսնել բնականոն յարաբերութեանց հաստատումը Թուրք հանրապետութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ։ Թուրք մամուլը ընդհանուր առմամբ կը մեղադրէ Ամերիկացիները թէ չեն ճանչնար Թուրքիան, մանաւանդ իր նոր մտայնութիւնը։ Մասնաւորաբար «Ազգամ» վեր կը հանէ ամերիկեան քաղաքացիներու կատարեալ տգիտութիւնը իրենց երկրին մէջ անցած դարձածին մասին։ «Ամերիկացիներու մեծ մասին համար Թուրք հանրապետութիւնը ասիական նախնական երկիր մըն է, ուր երթալը դժուար է...։»Այս տգիտութեան վրայ աւելցած է թրքատեաց պրոպագանդ մը՝ «անընկճելի եւ զօրաւոր թշնամիներու կողմէ», ասոնք են Հայաստանի կողմնակիցները, բարձրաստիճան եկեղեցականներ, զանազան քաղաքական դէմքեր, ինչպէս Պերլինի եւ Պոլսոյ նախկին դեսպաններ Ճէրըրտ ու Մօրկընթաու, մանաւանդ ծերակուտական Քինկ, որ 1925ին Արեւելք այցելութենէն ի վեր սիստեմաթիկ թշնամութիւն մը կը հետապնդէ Թուրքիոյ դէմ։

Եւրոպացիները կը հեռանան Իզմիրէն

Իզմիրէն եկած ճամբորդներ կը հաղորդեն թէ տիրող տնտեսական ծանր տագնապին պատճառով, օտար առեւտրական հաստատութիւնները հաշուեյարդարի կ'ենթարկեն իրենց գործերը։ Թուրքերու օտարատեացութիւնը եւ կառավարութեան կողմնակալ ընթացքը, կեանքը անտանելի դարձուցած են Եւրոպացիներու համար։

Վերջերս գաղտնի ոստիկաններ Փաթէրսօնի հաստատութեան մէջ սիկառէթի թուղթ գտած ըլլալով, կառավարութիւնը 75 հազար ոսկի տուգանքի դատապարտած է։ Գործերը գրեթէ դադրած են, տուրքերը շատ ծանր են եւ ժողովուրդը մատնուած է ծայրայեղ թշուառութեան։

Ապստամբութիւն Փորթուկալի մէջ

Լիզպօնէն առնուած հեռագիրներ կը յայտնեն թէ Հինգշաբթի առաւօտ Փորթոյի պահակազօրքէն մաս մը ապստամբելով գրաւեց Տուրօ գետին հիւսիսային եզերքի Սէրրա տօ Փիլար ամրոցը։ Երկաթուղիի պաշտօնեաներն ալ միաժամանակ գործադուլ յայտարարեցին։ Կառավարութիւնը անմիջապէս կտրուկ միջոցներ ձեռք առաւ, կայարանները գրաւեց. իսկ պատերազմական նախարարին հրամանատարութեամբ թնդանօթաձիգներ եւ հեծելազօրքեր ղրկուեցան ապստամբներուն դէմ։ Քանի մը օրէ ի վեր կատաղի կռիւներ կը մղուէին։ Վերջին տեղեկութիւններու նայելով, կառավարական զօրքերը յաջողած են մտնել Փորթօ եւ այժմ կը գրաւեն ռազմագիտական բոլոր դիրքերը։ Գրաւումէն առաջ օդանաւեր ռումբ նետեցին քաղաքին վրայ։ Թնդանօթներու արձակած ռումբերէն բազմաթիւ տուներ ու շէնքեր փլասուեցան։ Քաղաքին բնակչութենէն եւ ապստամբներէն հարիւրաւոր հոգի սպաննուեցան եւ վիրաւորուեցան։ Կառավարական զօրքերու կորուստն է հինգ սպաննուած եւ տասը վիրաւոր։

Պատերազմական նախարարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը կը հաղորդէ թէ շարժումը բոլորովին զսպուած է եւ ապստամբները անձնատուր եղած են։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԴԷՄ

Վարչապետ Փուանքարէի նախագահութեամբ նիստ գումարեց երէկ առաւօտ Ազգային Տնտեսական ժողովը, որ ծրագիր պիտի մշակէ՝ տնտեսական տագնապին առաջքն առնելու համար։ Կը մասնակցին արտադրողներու եւ սպառողներու 150 ներկայացուցիչները, որոնց մէջ նաեւ Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութեան քարտուղար Պ. Ժուհօ եւ Գործակցական միութեանց պատուիրակ յայտնի տնտեսագէտ փրօֆ. Շարլ Ժիտ։

Օրակարգը շատ ծանրաբեռնուած է։ Այս ժողովին մէջ վերջնապէս պիտի որոշուին ձեռնարկուելիք հանրօգուտ շինութիւնները։

Սերպերը Ռուսիոյ կը մօտենան

Գրուեցաւ թէ, իբրեւ հետեւանք ալպանեւիտալական դաշնագրին, Եուկօսլաւիա կը փորձէ մօտենալ Խորհրդային Միութեան։

Վերջին լուրերու համաձայն, արդէն իսկ ձեռնարկներ կը կատարուին առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու, իբրեւ յառաջաբան մերձեցման։ Կառավարութիւնը Առեւտրական Սենեակներու եւ ուրիշ տնտեսական հիմնարկութեանց խորհուրդ հարցուցած ըլլալով, Պելկրատի Առեւտրական Սենեակը խորհրդաժողով մը կազմակերպեց։ Ժողովը գրեթէ միաձայն բաղձանք յայտնեց որ առեւտրական դաշնագիր մը կնքուի Խորհրդային Ռուսիոյ հետ։ Իրենց կարծիքով, երկիրը մեծապէս պիտի օգտուի այդպիսի դաշնագրէ մը։

Սեւ Ծովի ծփուն ականները

Մեծ պատերազմի ընթացքին Ռուսերը 20,000 ծփուն ական թափած էին Սեւ Ծովուն մէջ։ Մինչեւ հիմա ատոնցմէ 5000ը հաւաքուած են։ Քանի մը օր առաջ Օտեսայի բացերը ծփուն ական մը տեսնուած ըլլալով Սեւ Ծովու եզերքները մեկնելու պատրաստուողներէն շատեր իրենց ճամբորդութիւնը յետաձգած, շոգենաւ նստողներէն ոմանք ալ դուրս ելած են։

Արեւելքի բանակին զինուորները

Ընդհանուր պատերազմի ատեն արեւելեան ճակատին վրայ (Պալքան, Թուրքիա) կռուող ֆրանսացի զինուորներու ընկերակցութիւնը կիրակի օր տուաւ հացկերոյթ մը, որուն նախագահեց արտաքին նախարար Պ. Պրիան։ Ներկայ էին մարաջախտ Ֆրանշէ տ'Էսփրէ, զօր. Կուրօ եւ ուրիշ բարձրաստիճան զինուորականներ։ Ընկերակցութեան նախագահը Պրիանի յանձնեց մասնաւոր շքադրամ մը՝ իր պատկերով, զայն անուանելով «Արեւելքի բանակին առաջին զինուորը»։ Պրիան եղած էր կազմակերպիչը այս բանակին 1915ին, երբ վարչապետ էր։ Բաժակաճառեր խօսուեցան, ու հանդէսը վերջացաւ երաժշտութեամբ եւ պարերով։

Վերջնագիր համայնավար երեսփոխանի մը

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան քաղաքական բիւրօն վերջնագիր մը ուղղեց համայնավար երեսփոխան Պարանթոնի, մինչեւ ութ օր հրաժարիլ իր երեսփոխանական պաշտօնէն, այլապէս կուսակցութենէն պիտի վտարուի։ Պարանթոն ցիսքիւսիօն (վիճաբանութիւն) անուն թերթ մը կը հրատարակէ, պաշտպանելով Թրոցքիի տեսակէտները։ Համայնավար կուսակցութեան մէջ կարծիքի ազատութիւնը կաշկանդուած ըլլալով, Պարանթոնի արարքը հերձուած կը նկատուի։

Պոլշեւիկեան փոխառութիւն

Խորհրդային կառավարութիւնը 100 միլիոն րուպլիի պետական ներքին փոխառութեան մը ձեռնարկած է։ Պարտաթուղթերը պարգեւաւոր են,100ին 10 տոկոս պիտի բերեն եւ ութ տարիէն պիտի վճարուին։

Ֆախրի փաշայի գոհարները կը գողնան

Փարիզի եգիպտական դեսպան Ֆախրի փաշա անցած գիշեր պարահանդէս գացած էր։ Վերադարձին տեսաւ որ Ավընիւ Քլէպէրի դեսպանատունը գողեր մտած եւ կարգ մը գոհարեղէններ վերցուցած են։ Բարեբախտաբար չեն տեսած ուրիշ տուփ մը, որ շատ աւելի արժէքաւոր գոհարեղէններ կը պարունակէր, 100 քրամնոց շափիւղայ մատանի մը, ապարանջաններ, ադամանդներ ելն.։ Գողցուածները շատ մեծ արժէք չեն ներկայացներ։ Ոստիկանութիւնը քննութիւն բացաւ։

Հէնրի Ֆորտի հարստութիւնը

Ամերիկեան Գանձին կողմէ, Ֆօրտ հաստատութեան բաժնետէրերուն դէմ բացուած դատի մը ընթացքին, յայտնուեցաւ որ Հէնրի Ֆօրտի անձնական հարստութիւնը կը հասնի երկու միլիառ տոլարէն աւելի գումարի մը (50 միլիառ ֆրանքէն աւելի)։ Կը կարծուի թէ՝ ինքնաշարժի համբաւաւոր գործարանատէրը, զանազան դրամատուններու մէջ ի պահ դրած է 10 միլիառ ֆրանքի գումար մը։ Դատավարութեան ընթացքին՝ Ֆօրտի նախկին տնօրէն մը յայտարարեց թէ՝ առանց անպատեհութեան, պարոն Ֆօրտ կրնայ իր ինքնաշարժ կառքերը ծախել ապրանք եղած գինով, որովհետեւ միայն անջատ կտորներու վաճառումը կրնայ անոր հսկայ շահեր ապահովել։

ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ

12 փետրուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 46 rue Tapis Vert SALON ESPAGNOLի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ի նպաստ իր Գրադարանի ճոխացման

կը բեմադրուին Ընկ. Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն «Է՛լ մի Աղօթիր»ը եւ Ռշտունիի «Վեց ու կէս պորտի ժառանգ մնացած մնտուկը»։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍ. Միութեան ընդհ. ժողովը, այսօր՝ երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, Ֆլօրիայի մէջ, կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբի ընդհանուր ընկերական ժողովը՝ Հինգշաբթի 10 Փետր. երեկոյեան ժամը ճիշտ 8.30ին, Գրադարանի սրահին մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն, 10 Փետր. Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, Ֆլօրիայի մէջ։ Յարդգողի 8 անդամներ պիտի կարդան իրենց գրածներէն էջեր։ Մէջ ընդ մէջ արտասանութիւն եւ նուագ։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

Զ. Ռ. Մ. ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԸ

Զ. Ռ. Միութեան փարիզի ընթերցարանը բաց է, 61 Rue Mr. le-Prince, Floria ճաշարանի վերի յարկը, ամէն օր առաւօտեան ժամը 7,30էն մինչեւ երեկոյեան 10։ իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը՝ մինչեւ երեկոյեան 12։ Կարելի է գտնել տեղական եւ արտասահմանեան բոլոր հայ թերթերը եւ պարբերականները։ Գրադարանէն գիրք կը տրուի միայն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8,30 մինչեւ 10, իսկ կիրակի օրեր կէսօրէ վերջ 1—3։

Գրադարան-Ընթերցարանի Վարչութիւն

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՎՕ_ԱՆ-ՎԷԼԷՆ, Մ. Գ.— Ստացանք 35 ֆրանք։

ՎԻԷՆ, Օ. Փ.— Ստացանք 35 ֆրանք։

ԼԻՈՆ, Ն. Գ.— Ստացանք 25 ֆրանք։ Կարգադրեցինք։

ԱԼՖՕՐՎԻԼ, Ա. Թ.— Ստացանք 10 ֆրանք։ Կարգադրեցինք։

ՄԱՑԵԱ, Տ. Ն.— Ստացանք 10 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ռ. Ս.—Ստացանք 50 ֆրանք։

ՏՊԱՐԱՆ
ՄԱՍԻՍ
ՓԱՐԻԶ
Imprimerie MASSIS
208 bis RUE LAFAYETTE
PARIS (10e)

Հայերէն եւ ֆրանսերէն տպագրական որեւէ գործի, ինչպէս նաեւ պրակներու եւ գիրքերու հրատարակութեան համար գաւառներէն եւ արտասահմանէն դիմեցէք ուղղակի ՄԱՍԻՍ Տպարանին։

ԱՆԹԵՐԻ ԱՃԽԱՏՈՒԹԻՒՆ
ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
POLYCLINIQUE DE BELLEVILLE
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

Բացուած է պէլվիլի ընդարձակ բուժարանը (Polyclinique) ուր հայ եւ ֆրանսացի կարող մասնագէտ բժիշկներու միջոցաւ ուշի ուշով եւ խղճմտօրէն կը քննուին ու կը դարմանուին գիտական նոր մեթոտներով ամէն տեսակ ներքին, կանացի, տղայոց, վեներական, սեռամիզային, վիրաբուժական, ինչպէս նաեւ աչքի, քթի, կոկորդի, ականջի, բերանի ու ակռաներու հիւանդութիւններ։

Հիւանդները կ'ընդունուին ամէն օր առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան ժամը 8։ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէսօր։

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ եւ ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ

Ստիպողական պարագային հիւանդները կը դարմանուին նոյն իսկ գիշերը։

Ո եւ է բժիշկի դիմելէ առաջ կը յանձնարարուի անպայման այս Polycliniqueը դիմել՝ մասնագէտ բժիշկին լուրջ խորհուրդն առնելու համար։

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ Métro: Place des Fêtes. Autobus: AV. AP. N. Nbis, BC. FB. Tramway 26.

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30_7.30—կիրակի եւ տօն օրեր 9_

ՋԳՕՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
ԾԱՆՕԹ ԴԵՐՁԱԿԻՆ ԴԻՄԵՑԷՔ
19 Rue Rodier Metro Cadet կամ Anvers
Դիւրամատչելի գիներով, լաւագոյն կերպասներէ, մաքուր խնամքով կարուած հագուստ ունենալու համար։ Արագ յանձնում

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազատութեան ճանապարհին, Ա. Ահարոնեան 25 ֆրանք, Ազգային ջօջեր, Յ. Պարոնեան 20, Ասպետ Լիպարիտ (պատկերազարդ) Վ. Քիւրքճեան 40, Արաքսիա կամ վարժուհին, Ս. Ցիւսաբ 15, Աւետարանները (Զօրս) Դ. Եւոնդ Եպսկ. Դուրեան 12.50, Բառարան հայ_գաղ. Լուսինեան 60, Բառարան գաղ. հայ. Նուպարեան 60, Գիւղը, Համաստեղ 30, Երգարան (Արարատ) գրպանի 12,50, Երգարան ժողովրդ. կոմիտաս վարդ. 2 մաս 25, Խորհրդաւոր աղջիկը եւ իր գաղտնիքը, Սարուխան 25, Խրիմեան Հայրիկ Թ. Ե. Գ. 30, Խօսակցութիւն հայ_գաղ., հայերէն հնչումներով 15, Խօսակց. հայ-անգղ. հայերէն հնչումներով 15, Խօսակց. հայ-ռուս. հայերէն հնչումներով 15, Խօսակց. հայ-գերմ. 15, Հայոց հին գեղարուեստի վարպետները Կ.Յ. Բասմաջեան 15, Հայաստանի (հին) քարտէսը 1.50, Ճամբորդը, հայրենի զրոյցներ, Ա. Ահարոնեան 25, Նարեկ աշխարհաբար, Գարեգ. Եպսկ. Խաչատուրեան 40, Նամականի ընդարձակ ընտանեկան-առեւտրական 15, Պատմութիւն Հայոց պատկերազարդ, Բ. տարի, Բասմաջեան 7.50, Պատմութիւն Հայոց պատկերազարդ, Պալասանեան 30, Պիւրիտան, Նէլի աշտարակին հերոսը, Մ. Զէվագօ 2 հատոր 25, Ռուսահայերի հասարակ. զարգացումը 1901—1918 65, Բանաստեղծութիւն Յ. Թումանեան 30, Սաթենիկ եւ Տրդատ 12.50, Սիմօն եւ Մառի 6 հատոր 40, Ցախսարիկը (Ջալը գուշու) 16, Քամելիազարդ կինը 15, Քրիստափոր Միքայէլեան Ա. Ահարոնեան 12.50, Ֆրանսահայ տարեգիրք 1927ի 20, Larousse (Petit, Diction éditionnaire, 1927) 40 ֆրանք։

Գրատանս մէջ կը գտնուին նաեւ հայերէն ամէն տեսակ գիրքեր։

Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու համար փոստի ծախքը մեր վրայ է։

Հասցէ Librairie BALENTZ 233 Fbg. St. Martin, Paris 10.

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ

Տրամադրելի ժամեր ունի իր տան մէջ կատարելու ամէն կարգի ընդօրինակութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն, խիստ դիւրամատչելի պայմաններով։

Դիմել՝ Chaville 10bis Rue des Trois Champtiers Օր. Ա. Տէր Կարապետեանի։

Վարձու են 2 սենեակներ դիւրամատչելի պայմաններով 2 կամ 3 անձի համար։ Դիմել՝ Տիկ. Շահպազի, 5, Gay-Lussac. Paris, Լիւքսէնպուրկի պարտէզի դիմաց։

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործը աշխարհաբար լեզուով, գիրքի թերգումի եւ աղօթքի։ Գին 40 կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը, Սեւունիի մօտ (5, Ave. Quihou St-Mandé)։

ԲԵՐՆԻՆ ՀԱՄԸ ԳԻՏՑՈՂՆԵՐԻՆ
ԽԱՒԵԱՐ "ԵՐԵՒԱՆ"
Թարմ եւ պահածոյ, լաւ սակէն, ուղղակի Ռուսիայէն բերուած։

Սննդարար եւ դիւրամատչելի գիներով, տուն յանձնելու պայմանով հասցէին կը ղրկուի դիմել նամակով

SÉFERIAN CHARAM
73 Grand'Rue - Enghien_les-Bains (S. et O.)

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ
ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ
ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
որ հրատարակիչն է մանաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու։

Դիմել, — Librairie Haigachène, 9 Agopian Han Tchakmakdjilar, Constantinople.

ՍԱԿԱՐԱՆ

7 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատր	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատր	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg. 3065
» II	» 1900
» III	» 1750
Ռումելի երկթղ.	Lots turcs 100

Comptoir Parisien de change et de Crédit, 80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

9 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 256 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

…րկու խօսք

ԱԽՏԱՆՇԱՆ ՄԸ

Աթէնքէն եւ Սելանիկէն հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ, իրապէս հետապնդում կը կատարուի հայ համայնավարներուն դէմ, որոնցմէ առնուազն վեց հոգի պիտի արտաքսուին։ (կասկածելիները 9—11 հոգի են, տեղական թերթերու համաձայն, բայց մէկ մասին համար բարեխօսութիւններ կատարուած են, զանազան չքմեղանքներով)։

Այս իրողութեան առթիւ, նորէն կը լսենք անհամ շաղակրատութիւններ ծանօթ խմբակին կողմէ։ Փոխանակ իրենց ե…ը ծածկելու, կամ չարիքին բուն աղբիւրը փնտռելու, այդ …րդիկը «մատնանշումներ» կ'երեւակայեն եւ սնամէջ փամփուշտներ կ'արձակեն։

Մենք վերջերս քանի մը անգամ առիթ ունեցանք լրջութեան հրաւիրելու այդ ողորմելիները, նոյն իսկ իրենց շահուն համար։ Բայց անօգուտ։ Անհաբեկ՝ արտաքսման վճիռէն, անոնք իրենց բերնին կուտան, քանի թուղթ եւ գրիչ ունին։ Սուտ…ենդ կը ձեւանան, գթութիւն հայցելով իբրեւ անմեղ զոհեր։

Այո՛, զոհեր են բոլորն ալ, բայց ոչ թէ «Դաշնակ»ներու …մ ուրիշներու մատնութեան, այլ իրենց իսկ տխմարութեան։ …րը իրենց քոսոտ քուռակները կարաւանին խառնած, «համաշխարհային յեղափոխութեան» շեփորը կը հնչեցնեն իրապէս քաղքենի, հակախորհրդային երկիրներու մէջ, ուշ-կանուխ հետեւանքներն ալ պիտի կրեն։ Եւ ասոր համար ամօթ է լալ, …ոչտուքներ արձակել, միջնորդներ ճարել։ Պէտք է տոկալ …րեւ յեղափոխակա՛ն։ (Իսկ մենք գիտենք որ շատերը հասարակ …աչագողներ են, կամ այլասերած բթամիտներ)։ Ի՞նչ կը նշա…կէ գրել ու խօսիլ իբրեւ պոլշեւիկ, քուէ տալ համայնավար …եկնածուներու, «կարմիր Յունաստան» երգել. յետոյ, նեղը …ցած պարագային, ճչալ թէ իրենք համայնավարներ չեն, …լ «խորհրդային Հայաստանի համակիրներ»։

Ո՛չ ոք իրաւունք ունի խառնուելու մէկուն-միւսին դաւանանքին։ Չափազանց մեծ պատիւ պիտի ըլլար հետաքրքրուիլ …ելանիկի, Աթէնքի կամ ուրիշ տեղերու թափթփուքներով։ …աւատացե՞ր են,— թող գործեն իբրեւ «զինուորեալ»ներ։ Բայց …ր վտանգը կուգայ, ուրիշին մեղքը առնելէ առաջ, պէտք … իրենց ուխտը յիշեն։

Այս միջոցին ամէն պետութիւն կը դողդղայ իր ներքին …արգ ու սարքին վրայ։ Խորհրդային իշխանութիւնը շատ աւելի …նողոք է այս տեսակէտէն։ Շատ մը քաղքենի պետութիւններ …ո այժմ կը հանդուրժեն գաղափարներու տարածման, գրաւոր …ւ բանաւոր քարոզութեան, եւ կը միջամտեն, երբ պոլշեւիկ…երը խօսքէն գործի կ'անցնին։ Ուրիշներ՝ այդքանն ալ չեն …ոյլատրեր։ Իսկ բոլորը մէկ՝ ունին գաղտնի եւ յայտնի ոստիկանութեան բազմաճիւղ ցանց մը, որ սահմաններն ալ կ'անցնի, …արու կապելով բոլոր հակախորհրդային մեքենաները։ Եւ իբ…եւ կանոն, ոչ մէկ երկիր կը հանդուրժէ օտարներու միջամտութեան։

Այս պայմաններուն մէջ, ինչո՞ւ կը տրտնջան որ յոյն համայնավարը չի պատժուիր պարզ քարոզութեան համար, իսկ …այը կամ Ռուսը կ'արտաքսուի։

…կացութիւնը տարբե՞ր է խորհրդային երկնքին տակ։

Ընդհակառակն։ Այնտեղ կարգ ու սարքը, «պրոլետարական …իկտատուրա»յի պահպանման կիրքը այնքան սուր է, որ ոչ …ակ պոլշեւիկ ընդդիմադիրներուն կը հանդուրժեն, ո՛ւր կը մնան «հակայեղափոխականները»։ Այնտեղ ոչ թերթ, ոչ բեմ, ոչ իսկ …զատ խօսակցութիւն կը թոյլատրուի հակապոլշեւիկին։ Իսկ …ստիկանական հսկողութիւնը աւելի բարդ է։ Հռչակաւոր Չե…այէն զատ, որ հիմա «Քաղաքական Վարչութիւն» կը կոչուի …թուրքիոյ «Գըլըմը սիասին»), իւրաքանչիւր կոմունիստ ուխ…եալ զինուոր է եւ լրտես, տղան՝ հօրը դէմ, քոյրը, եղբօրը …րայ։ Եւ այնտեղ երբ կը ձերբակալուի «հակայեղափոխականը», …ւէր, էսդէկ կամ դաշնակ, չուրանար ինքնութիւնը։ Վկայ՝ Ե…եւանի վերջին դատավարութիւնը, ուր ամբաստանեալները …ցորոշ ըսին թէ ի՛նչ են եւ ի՛նչ կը խորհին։

Արդ, կը հարցնենք նորէն.— ինչո՞ւ այսքան իրար են ան…եր։ Եթէ կայ մէկը որ իրենց տպածէն, խօսածէն և ըրածէն աւելի բան է փսփսացեր ոստիկանութեան ականջին, թող յայտնեն անունը եւ խայտառակեն հրապարակաւ։ Ամէն պարագայի մէջ, մենք չենք որ պիտի չքմեղացնենք արհեստով մատնիչը կամ գաղտնի գործակալը։

Եւ յետոյ, ո՛ր եւ է առեն հետաքրքրուա՞ծ են թէ իրենց շռայլութեանց հետեւանքները միայն իրենք չէ որ կը կրեն, այլ և իրենց հայրենակիցները։

Այդ մասին ալ փաստեր չեն պակսիր։ Շնորհիւ իրենց ցա…ած սերմերուն եւ Հօկերու խայտառակութեանց, Յունաստանի հայ գաղթականութիւնը այսօր կը ներկայացնէ պատկեր մը, որ …իշտ պատրուակներու տեղի կու տայ։

Այս անճարակ նորընծաները —ո՛ւր որ ալ գտնուին— հազար անգամ աւելի օգտակար պիտի ըլլան, եթէ ծանր նստին իրենց տեղը։ Իսկ եթէ չեն կրնար լռել, լաւ է որ երթան Հայաստան, ուր կուսակցական մարդահամար կը կատարուի այս միջոցին, ինչպէս ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ։ …երեւս պէտք կ'ըլլան իբրեւ քաջ զինուոր…։

Շ.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄԸ

ՊՈՒԽԱՐԻՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՆՈՐ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՄԸ ԵՒ ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Կիրակի օր հրատարակեցինք Անդրկովկասի դիկտատոր վրացի Օրախիլաշվելիի զեկուցումը, որ պարզելով խորհրդային միութեան դէմ սարքուած «դաւերը», կը սպառնար խփել-կտրտել բոլոր «հակայեղափոխականները»։

Կը թուի թէ այս միջոցին լուրջ մտահոգութեան մատնուած է ամբողջ խորհրդային իշխանութիւնը, միեւնոյն պատճառներով։

Մոսկուայի նահանգային 15րդ խորհրդաժողովին մէջ, Պուխարին ալ ընդարձակ զեկուցում մը ըրած է ներքին եւ արտաքին կացութեան մասին։ Ստորեւ «Խորհրդային Հայաստան»էն (Յուն. 27—28) կը թարգմանենք կովկասի վերաբերեալ մասը, որ շատ ուշագրաւ է.

«Քաղքենի պետութիւնները նոր նուաճողական պատերազմ կը պատրաստեն, լարուած աշխատանք կը կատարեն մեզ օղակելու համար, արշաւանք կը պատրաստեն մեր դէմ։

«Ես պէտք է ամենայն սրութեամբ Մոսկուայի կուսակցական խորհրդաժողովին առջեւ դնեմ պատերազմի վտանգի հարցը, որովհետեւ մեր կուսակցական կազմակերպութիւնը, եւ առաջին հերթին մեր՝ Մոսկուայի կուսակցական խորհրդաժողովը, պէտք է նկատի ունենայ որ մենք երաշխիք չունինք, թէ չեն յարձակիր մեր դէմ։ Խօսքը, ի հարկէ, այս ամսուան մասին չէ եւ ոչ ալ եկող ամսուան մասին, բայց մենք երաշխիքներ չունինք գարնան կամ աշնան համար։

«Ռազմական գործողութիւններու պատրաստութեան անուղղակի նշան է այն անսովոր գործունէութիւնը զոր ցոյց կուտան սպիտակ տարագիրները, ամէն տեսակ էսէրական, կադետական, մենշեւիկեան եւ այլ կազմակերպութիւնները։ Խօսքը ոչ միայն այն մասին է, որ այս անուղղայ նախկին մարդիկ կը դատարկաբանեն պոլշեւիկներու դէմ սկսելիք տեռորի մասին, — սատանան իրենց հետ, թող դատարկաբանեն,— այլ այստեղ ուրիշ բան ալ կայ։ Արտասահմանեան սպիտակ ճահճի այսօրուան աշխուժացումը անկասկած կապ ունի Խ. Ս. Հ. Մ. օղակելու այն ընդհանուր աշխատանքին հետ, որու մասին խօսեցայ։

«Եռանդուն կերպով պատրաստութիւն կը տեսնեն միապետականները, գառամեալ ճենդլմէն Նիկոլա Նիկոլայեվիչի գլխաւորութեամբ։ Միապետականներն իրենց կապերն ունին եւ ներկայիս ջանք կը թափեն անգլիական նպաստներով աշխուժացնել իրենց կազմակերպութիւնը։ Աշխատանք կը կատարուի խաղալներու շրջանին մէջ։ Եռանդուն աշխատանք կը թափուի Լեհաստանի մէջ, ուր ամէն կողմերէ կը հաւաքուին մեր զանազան ազգային հանրապետութիւններու եւ շրջաններու ազգային, քաղքենի եւ կալուածատիրական խմբաւորումները՝ Ուկրայնայի, Բելոռուսիայի ազգային-սպիտակ պահակները, Վրաստանի քաղքենի մենշեւիկեան ֆետերալիստական տարրերը եւայլն։ Գործը հասած է այնտեղ,— այս մասին մեր կուսակցութիւնը պէտք է իմանայ —որ վրացի մենշեւիկները դրած եւ դրական իմաստով լուծեր են վրաստանի մէջ ապստամբութիւն կազմակերպելու հարցը։ *Փարիզի մէջ կազմուած է «Կովկասի ազատագրման կոմիտէ», որու գլուխը կանգնած է, իբրեւ գաղափարախօս եւ դրամական աջակից մի ոմն ֆրանսացի գնդապետ Շըվալիէ, որ Համաձայնութեան կողմէ Կովկասը գրաւող զօրքերու կոմիսար է եղեր։ Գնդապետ Շըվալիէն կը վարէ այդ եղբայրակցութիւնը եւ կը նպաստէ դրամով «Պրոմեթէ» թերթի (որքան բարձր կը հնչէ այս), որ Կովկասի «ազատագրման» կոմիտէի կեդրոնականօրգանն է։ Այսպարոններու ծրագիրը միանգամայն պարզ է և իրենց համար որոշուած։* Ստոյգ տեղեկութիւններ կան, որ այդ ապստամբութիւնը տեղի պիտի ունենայ այն ժամանակ, երբ Լեհաստանը կամ Ռումանիան յարձակման անցնին, բայց կարող է եւ աւելի շուտ ըլլալ։ *Այս պէտք է յատկապէս նկատի ունենան մեր վրացի ընկերները։*

Այսպիսով, ամէն կողմէ՝ Ռումանիոյ, Լեհաստանի, տարագիրներու կողմէ, որոնց նպաստ կուտան զանազան օտար պետութիւններ, եւ առաջին հերթին Անգլիան— բոլոր կողմերէ ահաւոր ախտանշաններ կ'երեւան։ *Ճիշտ է, առանձնապէս վախ զգալու պէտք չկայ, որովհետեւ մեր թշնամիները լաւ գիտեն, որ մեզ հետ կռուիլը քիչ մը… վտանգաւոր է (ծիծաղ, ծափահարութիւններ), անոնք լաւ չգիտեն, թէ այդ գործն ինչով կրնայ վերջանալ իրենց համար։ Բայց եւ այնպէս անհրաժեշտ է, որ մենք լաւ պատկերացնենք պատերազմի աճող վտանգը։ Մեր թշնամիները բացարձակապէս կը դիմեն ամէն միջոցի։»*

Յունաստանի հայ համայնավարներուն դէմ

Գրած էինք թէ Սելանիկի մէջ լնը Հայերու դէմ արտաքսման որոշում տրուած է։ Եղած դիմումներու վրայ, նոր քննութիւններ կը կատարուին, բուն համայնավարները զատելու համար։ Աթէնքի «Նոր Օր»ը կը գրէ Յունուար 29 թուականով.—

Կը տեղեկանանք թէ հայ համայնավարներու աքսորի որոշումը ոչ միայն ի զօրու կը մնայ, այլ կառավարութիւնը նոր միջոցներ ձեռք առած է Աթէնքի մէջ ալ քննութիւն բանալու։

Կ'ենթադրուի թէ պիտի հարցաքննուին ազգային պատասխանատու դէմքերը, որոնք ուղղակի թէ անուղղակի զօրավիգ եղած են հայ համայնավարներու գործունէութեան։

Այլ եւս որ եւ է կասկած մնացած չէ թէ Նախարարական ժողովը տրուած որոշումին տեղեակ էր։

Ինչպէս յայտարարած է Ներքին Նախարար Պ. Ցալտարիս, հաւանական չէ որ տրուած որոշումը չեղեալ համարուի, քանի որ ձեռք ձգուած փաստաթուղթերը բաւարար են այդ քայլը արդարացնելու համար։

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Սելանիկի «Աշխատանք» կոչուած քուրջի կտորն ալ դադարման դատապարտուած է իբրեւ պոլշեւիկ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Գործազրկութեան տագնապը կը շարունակուի։ Վերջին հաշիւներու նայելով գործազուրկներու թիւը մօտաւորապէս հասած է 1921ի տագնապի ժամանակուան կէսին։ Գործազրկութիւնը ամէնէն աւելի սաստիկ եղած է Դեկտ. 15էն 30։

Քաղաքապետարաններուն մէջ մասնաւոր սրահներ յատկացուած են գործազուրկներու զաւակներուն օգնելու համար։ Մինչեւ 20—24 ամսական երախաներուն կաթ կը բաշխուի, իսկ դպրոցական մանուկներուն ալ՝ ձրի կերակուր կը տրուի։ 18 րդ. թաղամասին մէջ եւ ուրիշ քանի մը տեղեր ալ ժողովրդական ապուր կը տրուի կարօտ գործազուրկներուն։

Մօնմարթրի քաղաքապետութիւնը գրասենեակ մը բացած է 25 րիւ տէ Սօլ, ուր ժամանակաւոր գործեր կը հայթայթէ անգործներուն։ Օրական 6 ժամի համար կը տրուի կերակուր եւ 10 ֆրանք, բացի գործազրկութեան համար տրուած սովորական նպաստէն։

20րդ. թաղամասին մէջ 700 հոգիէ աւելի են նպաստ ստացող գործազուրկները։ Մէնիլմօնթանի թաղին մէջ գործազուրկներու թիւը 4000ը կ'անցնի, 1921ին հազիւ ասոր կէսն էր։ Տագնապը յանկարծակի եղած է։ Ամէնէն շատ գործազուրկ կայ կօշիկի եւ կահկարասիի ճիւղէն։ Քաղաքապետութիւնը օրական 25,000 ֆրանքէն աւելի նպաստ կուտայ անգործներուն։ Մինչեւ հիմա մօտ մէկ միլիոն ֆրանք նպաստ բաշխած է։ Այս թաղամասի քաղաքապետութիւնը ընկերվարականներու ձեռքն է։

⁂ Երկաթուղիի ընկերութիւնները որոշած են մինչեւ յառաջիկայ Մարտ 1 բանուորական երթեւեկի տոմսակ տալ Սէնի եւ Սէն-է-Ուազի գործազուրկ բանուորներուն։ Եթէ տագնապը շարունակուի, այս պայմանաժամը պիտի երկարաձգուի։

⁂ Սէնի քաղաքապետութեան եւ հանրային խնամատարութեան տնօրէնին դիմում կատարուած է, որպէսզի հիւանդ գործազուրկները եւ իրենց ընտանիքները ձրի դարմանուին եւ ձրի դեղ ստանան։

⁂ Պերլինի մէջ անգործներու թիւը բարձրացած է 285 հազարի, անցած շաբթուան վրայ 2600 հոգի աւելի։

Գերման դահլիճին տագնապը

Տոքթ. Մարքսի տքնաջան աշխատութիւններով կազմած աջակողմեան դահլիճին մէջ արդէն իսկ ճեղքուածք մը բացուեցաւ։ Ընկերվարականները, որոնք ընդդիմադիրի դիրքին մէջ են, կ'ամբաստանեն ներքին Նախարար Ֆօն Քոյտէլը, իբրեւ մասնակից Քափի պետական հարուածին։ Ինչպէս յայտնի է, զօր. Քափ 1920ին ապստամբութիւն մը կազմակերպած էր՝ հանրապետութիւնը տապալելու եւ կայսրութիւնը վերահաստատելու համար։ Վարչապետ Մարքս Փրուսիոյ կառավարութենէն ուզեց յիշեալ շարժման վերաբերեալ բոլոր վաւերաթուղթերը, որոնք չէզոք անձի մը կողմէ պիտի քննուին։

«Ֆօսիշէ Ցայթունկ» կը գրէ թէ շուտով դահլիճէն պիտի հեռացուին ներքին Նախարար Քոյտէլ եւ պատերազմական Նախարար Ֆօն Կէսլէր։ Աջակողմի թերթերը ընդհակառակը կը պաշտպանեն Քոյտէլը։

Անգլիա եւ Իտալիա

Չինաստանի մէջ անգլեւիտական գործակցութեան լուրը կը զբաղեցնէ ֆրանսական մամուլը։ «Թան», որ կառավարական շրջանակներու կարծիքը կ'արտայայտէ, կը գրէ.

«Ուշագրաւ է դիրքը Իտալիոյ, որ պիտի «գործէ», պիտի պաշտպանէ միջազգային շահերը Չինաստանի մէջ, եւ որ, ի հարկին, Անգլիոյ պիտի հայթայթէ «գործակցութեան նոր միջոցներ», ինչ որ կը նշանակէ թէ տրամադիր է նաւային եւ զինուորական ուժեր ղրկելու անգլ. ուժերուն հետ միասին գործելու համար։

«Լիվոռնոյի տեսակցութենէն ի վեր, միջազգային բոլոր երկիրներու մէջ անգլեւիտալական գործակցութեան տեսակէտը կը պաշտպանուի ամէն առթիւ իտալական շրջանակներու մէջ, որոնք առոր մէջ տեսնել կ'ուզեն Իտալիոյ նոր զօրութեան ամէնէն ազդու արտայայտութիւններէն մէկը։ Այս մասին շատ խօսուեցաւ անցած տարի, երբ անգլեւթուրք տագնապ մը հաւանական կը նկատուէր։ Շատ բնական է որ այսօր դարձեալ խօսուի՝ անգլեւչինական տագնապի մը առթիւ։

«Անգլիացիները գործակցութեան համար զանազան կողմերէ գետինը շօշափած ըլլալով, Իտալիա, գոնէ սկզբունքով, տրամադիր կ'երեւի յարելու այդ՝ քաղաքականութեան։ Սակայն իրերը մօտէն պէտք է քննել եւ չխաբուիլ ֆաշիստ պերճախօսութեան ստեղծած կարգ մը խաբուսիկ երեւոյթներէն»։

«Տէյլի Մէյլ» (Լոնտոնի տպագրութիւն) ալ կը գրէ.

«Չինաստանի համար անգլեւիտալական համաձայնութիւնը անմիջական հետեւանքներ չպիտի ունենայ, եւ պիտի սպասուի դէպքերու առնելիք ընթացքին։ Եթէ կացութիւնը չծանրանայ, Իտալիա միայն երկու մարտանաւ ղրկելով պիտի բաւականանայ։

«Ներկայիս, Իտալիոյ կողմէ անգլ. քաղաքականութեան եղած աջակցութիւնը կարեւոր է, մանաւանդ բարոյական տեսակէտէ։ Հռոմի քաղաքական շրջանակներուն մէջ գիտել կը տրուի թէ Իտալիա պատրաստ է կատարելապէս աջակցիլ, եթէ պէտք ըլլայ։»

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԲ ԱՆՈՆՔ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅԻՆ...

ԲԺ. Ն. ՌՈՒՍԻՆԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

(շարունակութիւն կիրակիի թիւէն)

Տօքթ. Ն. Ռուսինեան Կ. Պոլիս հասնելով, ինքզինքը կը գտնէ լաւ միջավայրի մը մէջ։ Այնտեղ էին վաղեմի սիրելի ընկերները, Յ. Կրճիկեան, Սերվիչէն, Օտեան, Աղաթօն գիտունները եւ Նիկողոս Պալեան, Խ. Պարտիզպան եւ ուրիշներ, որոնց հետ շատ անգամներ միացած էր Փարիզի Մուրատեան վարժարանին մէջ Արարատեան Ընկերութեան նիստերուն համար, եւ որոնք ալ իրեն պէս ազգային վերածնութեան ու յառաջդիմութեան հուր սիրով էին վառուած։

Հայ մտաւորական շարժումի մը պանծալի ժամանակներն էր. Կովկասի Հայութեան մէջ Խ. Աբովեան, Ստ. Նազարեան ու Միքայէլ Նալբանդեան իրենց գրչի հրաշակերտ արտադրութիւններով ամբողջ ազգը լուսաւորութեան կեանքի մը առաջնորդել սկսած էին. Հնդկաստանի Հայութիւնը Մեսրոպ Թաղիադեանցի «Ազգասէր Արարատեան» թերթովը խոր քունէ մը զարթնած էր. Զմիւռնիոյ «Արշալոյս Արարատեան»ը «Միւնեաց» Ընկերութիւնը ու դպրոցները՝ Հայուն նոր կենդանութիւն մը տալու վրայ էին։ Կ. Պոլսոյ մէջ ալ կարեւոր խլրտում մը կար, Ազգ. Պատրիարքարանը 1847էն ի վեր դէշ աղէկ կազմակերպութիւն մը ստացած էր. ունէր ժողովներ՝ Հոգեւոր եւ Գերագոյն, որոնց մէջ Յակոբիկ Կրճիկեան եւ Սերվիչէն կարեւոր գործունէութիւն մը կ'ունենային։ Ասոնց շնորհիւ 1846էն ի վեր կը հրատարակուէր «Հայաստան» թերթը, որուն մէջ ընտիր ուսումնականներ՝ Սերվիչէններ, Աղաթօններ, Նիկողոս Զօրայեաններ, Զամուրճեաններ շահեկան ու հանրօգուտ լուրջ յօդուածներ կը գրէին։ Համազգեաց մեծանուն ընկերութիւնը հաստատուած էր, դպրոցներու թիւը շատցած։ Այս բոլոր գեղեցիկ ձեռնարկներուն հետ ազգային իշխանութիւնը կը կազմակերպէր Ուսումնական Խորհուրդ մը, որուն պաշտօնն էր՝ ազգային դաստիարակութեան ամենակարեւոր հարցովը զբաղիլ ու ջանադիր ըլլալ դպրոցներու բարեկարգութեան։

1853 Հոկտեմբերին էր, որ կը կազմուէր այդ Ուսումնական Խորհուրդը։ Ատենապետն էր Տօքթ. Սերվիչէն եւ անդամները՝ Նիկողոս Պալեան, Գր. Օտեան, Խաչատուր Պարտիզպան, Յարութիւն Տատեան եւ Տօքթ. Ռուսինեան, նաեւ ուրիշներ։

Ազգին մէջ առաջին անգամ էր որ կը հաստատուէր այդ Ուսումնական Խորհուրդը, եւ ունեցաւ խիստ արդիւնաւէտ աշխատութիւն, անոր ամէնէն յիշատակելի գործն եղաւ Երկրագործական վարժարանը, զոր իր Ատենապետին ջանքերովը բացաւ Նէտիգուլէի Ազգ. Որբանոցին մէջ, որպէսզի անտէր անտիրական մանուկներ լաւ ապագայի ու ապահով ասպարէզի պատրաստէ։

Սերվիչէնի հետ Ռուսինեան ալ մեծ եռանդով մասնակցեցաւ Ուսումնական Խորհուրդին եւ իր գլխաւոր դերը եղաւ առաջարկել՝ որ ազգային դաստիարակութեան համար խմբագրուի կանոնաւոր հիմնագիր մը, զոր ինքն իսկ պատրաստեց ապա։

* * *

Բայց նշանակուած էր որ Ուսումնական Խորհուրդը երկար կեանք չունենար, ու Արարատեան Ընկերութեան պէս ըլլար՝ վաղամեռ, որովհետեւ զայն բաղկացնողներու կրթութիւնը եւ աշխարհահայեացքը բոլորովին ներհակն էր Գերագոյն եւ Հոգեւոր ժողովները կազմող անձերու ունեցած խելքին ու մտածութեան։ Առաջինները Եւրոպա մնացած եւ հոն ուսում առածներ, մինչ վերջինները ամիրայական դպրոցի վերաբերող թունդ յետադիմականներ, իրարու շա՛տ խոտոր կը համեմատէին, որով ի՛նչ որ Ուսումնական Խորհուրդը ընէր, կը նկատուէր՝ տեսակ մը անհաւատութիւն կամ անկրօնութիւն, ուստի տակաւ առ տակաւ դժգոհութիւններու տեղի տալ սկսաւ։

Այս դժգոհութիւններուն սաստկութեանը գլխաւորապէս պատճառ եղաւ Ռուսինեան իր «Ուղղախօսութիւն» անուն աշխատութեամբը, զոր պատրաստած ըլլալով Փարիզ, կը հրատարակէր Պոլսոյ մէջ 1853ին, Ուսումնական Խորհուրդին կազմութենէն քիչ յետոյ։

Մեր աշխարհաբարը կոկելու, աւելի կանոնաւորելու ձեռնարկ մըն էր զոր Ռուսինեան կը փորձէր ընել իր այդ աշխատութեամբը, բայց՝ մէջը բառերու ա՛յնպիսի կրճատումներ, համառօտագրութիւններ ըրած էր եւ ա՛յնպիսի ուղղագրութիւն մը ընդունած, որ թէեւ սիրուն մտածութեան արդիւնք, բայց հաճելի չէր երեւար այն ատենի հայկաբաններուն, որով ծնցուց ամենախիստ ու դաժան դիտողութիւններ։ Կղերական դասը իր բողոքի ու սրտմտութեան ձայնը ա՛յն աստիճանի տարաւ, որ Հոգեւոր Ժողովը Գերագոյնին հետ համակամ, որոշեց մինչեւ անգամ բանադրանքի ենթարկել խեղճ «Ուղղախօսութիւն»ը եւ անոր հեղինակը, որ կը համարձակէր հայ լեզուն աղճատել, խաթարել։

Բարեբախտաբար այս բանադրանքը՝ որուն զուարճալի պատմութիւնը երկարօրէն պատմած է Գր. Օտեան եւ զոր ես հրատարակած եմ 1902ին, տեղի չունեցաւ, այլ որոշուեցաւ՝ Նիկողոս Պալեանէ, Գր. Օտեանէ, Գ. Պարտիզպանեանէ եւ Կ. Իւթիւճեանէ բաղկացած յանձնախումբ մը, որ Սրբագրիչ անունն առաւ, եւ որու պաշտօնն էր Ռուսինեանի հետ խորհրդակցութեամբ, սրբագրել «Ուղղախօսութիւնը։»

Հազիւ երկու երեք նիստ կ'ունենայ այդ յանձնախումբը եւ կը դադրի, որովհետեւ Տօքթ. Ռուսինեան կը ստիպուէր բացակայիլ Կ. Պոլսէն եւ իբրեւ բժիշկ ընկերանալ 1854ին Ֆուատ փաշային, որ զինուորական մեծ բանակի մը գլուխն անցած կ'երթար՝ Թուրքօ-Հելլենական սահմաններուն վրայ ծագած ապստամբութիւններուն վերջ տալու համար։

* * *

Եօթը ամիս կը տեւէ բացակայութիւնը։ Ռուսինեան Կ. Պոլիս կը դառնայ այն ատեն միայն, երբ ապստամբութիւնը բոլորովին կը մարի։

Հազիւ ոտքը Պոլիս դրած, Ռուսինեան կը ձեռնարկէ թարգմանել Էմէ-Մառթէնի «Դաստիարակութիւն Մարց» կոչուած սքանչելի գործը, զոր կ'աւարտէ մէկ տարիէն՝ 1854—1855, եւ որ կը մնայ անտիպ։

1855ի վերջերը հրապարակ կը հանէ իր Տարեցոյցը, զոր ուղղախօսութեան հետ պատրաստած էր Փարիզ գտնուած միջոցին։ Նորութիւն մը այս ալ եւ բոլորովին նորութիւն, որով Ռուսինեան տարին կը սկսէր Գարնանամուտի օրէն, ամիսներուն համար՝ կը գրէր՝ միամիս, երկամիս, եռամիս, քառամիս, հնգամիս, վեցամիս, ևլն. ու անոնց անուններն ալ կը նշանակէր չորս եղանակներու համաձայն, Զարթին (Germinal), Ծաղկին (Floréal), Մարգին (Prairial)՝ գարնան համար։ Հնձար (Messidor), Ցօթար (Thérmidor), Պտղար (Fructidor)՝ ամրան համար. Կթօն (Vendemiaire), Թառմօն (Trumaire), Միգօն (Frimaire)՝ աշնան համար, իսկ ձմրան համար ալ՝ Ձիւներ (Nivôse), Սառներ (Pluviôse), Մրրկեր (Ventôse)։

Սոյն Տարեցոյցը ձեւուած էր Ֆրանսայի Հանրապետութեան ընդունած հանրապետական նոր օրացոյցին վրայ, իսկ ամսանուններն ալ ճիշդ ու ճիշդ թարգմանութիւնն էին այն բառերուն՝ զորս Fabre d'Eglantine բանաստեղծը յօրինած էր այդ օրացոյցին համար։

Խիստ ճարտարօրէն կերտած էր Ռուսինեան այս անուններուն հայերէն բառերը, բայցեր՝ որոնք ոչ միայն յայտարար են անոր լեզուագիտական խոր հմտութեան, այլ եւ՝ ապացոյց՝ թէ մեր լեզուն ո՛րչափ հարուստ է, եւ թէ գիտական գեղեցիկ բառեր շինելու համար ո՛րչափ դիւրութիւններ ունի։

Ճոխ պարունակութեամբ, շահեկան նիւթերով գեղուն փոքրիկ հատոր մըն էր Ռուսինեանի Տարեցոյցը, որ դժբախտաբար շա՛տ քիչերէն գնահատուեցաւ ու «Ուղղախօսութեան» պէս այս ալ խորթ երեւցաւ եւ մեծ աղմուկ հանեց։ Ռուսինեանի այս երկու հրատարակութիւնները պատճառ եղան, որ ուսեալ չուսեալ դասակարգերուն միջեւ հետզհետէ խուլ հակառակութիւն մը յառաջ գայ, նորակազմ Ուսումնական Խորհուրդը ամբաստանուի Ազգային իշխանութեան կողմէն, եւ օրին մէկն ալ բոլորովին լուծուի, իր աշխատութիւններուն ամենափայլուն վայրկեանին։

Ուսումնական խորհուրդին այս վերահաս մահը պատճառ եղաւ որ Ազգային կանոնադրութիւն մը ունենալու գաղափարը հետզհետէ յանգէր բաղձալի իրականութեան, Ազգային Սահմանադրութիւնը ծնունդ առնէր, քանի որ՝ Ռուսինեան եւ Նիկողոս Պալեան, 1848ի ֆրանսական յեղափոխութեան զաւակներ, Սերվիչէնի, Յ. Կրճիկեանի, Գր. Օտեանի եւ ուրիշներու հետ սկսած էին ծառանալ ազգին մէջ տիրող ամիրայական, տեսակ մը բռնապետական կոյր ու յետադիմական ընթացքին դէմ։

* * *

Ռուսինեան իր աշխատութիւններուն, հետեւաբար իր անձին դէմ եղած սուր վերաբերումներէն խորապէս ազդուած, կ'որոշէ հեռանալ իսպառ Կ. Պոլսէն, բայց Սերվիչէն՝ հետը նաեւ ուրիշ ուսումնասէր բարեկամներ, արգելք կ'ըլլան անոր այս խորհուրդին, չեն թողուր որ մեկնի։ Այդ պահուն էր որ Կայսերական Բժշկական Ընկերութիւնը իր գիրկը կը բանար ու զինքը անդամ կ'ընդունէր։

Հետաքրքրական աշխատութիւններ կը ներկայացնէ Ռուսինեան այս ընկերութեան ժողովներուն, աշխատութիւններ՝ որոնց ամէնէն նկատելին էր Dragonneau (Վիշապակ) կամ Filaires Arabes (Արաբական որդ) կոչուած հիւանդութեան վրայ ըրած զեկուցումը։ Ընկերութիւնը ա՛յնչափ կը գնահատէ այս գործը, որ անմիջապէս իր խմբագրական Յանձնախումբին Ատենապետ կ'ընտրէ անոր հեղինակը։

1858ին Ռուսինեան, բժիշկ կ'որոշուի Սպարապետութեան Հիւանդանոցին, որուն բժշկապետն էր Տօքթ. Սերվիչէն, եւ մինչեւ 1860 կը պաշտօնավարէ հոն։ Այս հիւանդանոցին մէջն էր որ տեսած էր նա ու ճարտարապէս բժշկած, Dragonneau հիւանդութիւնը, որ ո՛չ այլ ինչ է՝ բայց եթէ թելանման որդնիկի մը մարմինի մէջ մուտ գործելն ու մորթի ներքեւը գալ տեղաւորուիլը։ Այս հիւանդութիւնը կը պատահի եղեր Արաբիոյ մէջ, որուն համար կոչուած է այն նաեւ՝ fils arabes (արաբական թել) կամ որդնիկ։

ՏՈՔԹ. Վ.ԱՀՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Դարման կրիփին դէմ. — Ֆրանսայի հողագործ մը, որ Նանժիի մօտ ագարակ մը կը բնակի, յանկարծ օրուան համաճարակէն կը վարակուի, եւ զառանցանքի պահո՞ւն թէ գիտակցօրէն, ինքզինքը ձեղունէն կախելով՝ կ'ազատի հիւանդութեան տառապանքներէն։

ԱՍՈՒԼԻՍ

«Ինչո՞ւ չէք գոհանար եղածովը», կ'ըսեն մեզի։ «Ի՞նչ կ'ուզէք դեռ։ Անկախ ու ազատ Հայաստա՛ն, ահա՛ւասիկ»։

Չե՛մ ուզեր խօսիլ «անկախ» բառի մասին։ Յարաբերական իմաստ ունի ան։ Ու, ո՛չ միայն պայմաններու, այլեւ՝ մտածումի, զգացողութեան հետ է կապուած։

Պոլշեւիկ աքլորներու համար «անկախ» է այսօրուան Հայաստանը, որովհետեւ անոնց մտածումն ու զգացումը՝ բոլորովին տարբեր են։ Անոնք կը գոհանան եղածովը։ Անոնց մէջ հայ ժողովուրդի իրական պահանջներու գնահատումը՝ սահմանափակ է ու մակերեսային։

Մենք չենք գոհանար, որովհետեւ կը մտածենք, որ եղածը մերը չէ։ Որովհետեւ՝ սա 29,000 քառակուսի քիլոմէթրի օղակուած տարածութիւնը բաւարար չէ հայ ժողովուրդին կէսն իսկ ամփոփելու։ Ու նաեւ՝ այդ ափ մը հողը չի գոհացներ մեր միւս պահանջները։

Ու պա՛րզ է, որ մեզմէ չեն կրնար գնահատել պոլշեւիկները։ Վասնզի «պէտք զգանք, որ կարենանք գնահատել», — ինչպէս կ'ըսէ Կէօթէ։

Չե՛նք գոհանար, այո՛, որովհետեւ, — «Անկախութիւնը սեփականութիւն մըն է. իսկ ազատութիւնը՝ ապահովութիւն մը»։ Ֆրանսացի հեղինակաւոր կնոջ մը՝ Տիկ. Սթալի այս խօսքը առաւելապէս կը պատշաճի այսօրուան Հայաստանին։

Կը հարցնենք իրենց որ ապահո՞վ է Հայաստանը (հայկական հողը, հայ ժողովուրդը, հայ միտքը, լեզուն, երգը, պատմութիւնը, հայ արուեստը, վերջապէս)։ Ո՛չ։ Ուրեմն, եւ ազատ չէ։ Թող չյեղյեղեն «փոռմիւլներ ու մեղմացուցիչ յանկերգներ»։ Ստելը ունակութիւն մըն է նէթ, ինքնախաբէութիւնը դժբախտութիւն մը կը մնայ, սակայն։

Այո՛, ապահով չէ՛ հայ Լեզուն։ Որովհետեւ՝ կը մկրատեն, կը պղծեն, կ'այլափոխեն զայն։

Ապահով չէ հայ Գրականութիւնը։ Որովհետեւ՝ — կ'արգիլեն անոր ընթերցումն ու տարածումը՝ անոր մէջ՝ հայրենի շունչն ու ոգին։

Ապահով չէ հայ Պատմութիւնը։ Որովհետեւ՝ — չեն ուսուցաներ զայն։ Զայն կ'ուզեն սկսած տեսնել Լէնինով։ Կը խափանեն անոր հարազատ գնացքը։ Կը կարմրցնեն անոր բիրրի ու յղի գոյնը՝ հո՛ղի գոյնը։

Ապահով չէ հայ Ժողովուրդը։ Որովհետեւ՝ — կը թողուն որ ան թափառի հորիզոնէ հորիզոն։ փճանայ ու կորսուի։ Քայքայուի, աղճատուի, ու անհետի՜...։

Ապահով չէ եւ երկրի հայութիւնը։ Որովհետեւ կը ճնշեն ու կը հալածեն զայն։ Կը սպանե՛ն անոր ներքին, հոգեկան արիութիւնը։

Ապահով չէ նոյնիսկ բարեպաշտներուն եկեղեցին։ Որովհետեւ՝ կը քարկոծեն ու կը ծաղրեն զայն։ Կը «շինեն»... «Նոր»ը։

Ապահով չենք, այո՛։ Եւ, հետեւապէս, — դժբախտութի՛ւն է, — ազա՛տ չենք։

Ա՞յս է իրենց ըմբռնած «անկախութիւնը»։

«Ազատ ու անկախ» Հայաստանը...

Այո՛, բայց կը գոհանան անոնք եղածովը։

Վասնզի իրենց մօտ կը պակսի աւելին ունենալու համար անհրաժեշտ գոհողութեան պատրաստակամութիւնը։ Իսկ ճշմարիտ գոհողութեան մայրը՝ ներքին, բացարձակ համոզումն է։

Իսկ իրենց «համոզո՞ւմը»...

ՎԱՀՐԻՃ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Առաջին անգամը ըլլալով Ֆրանսայի համար յառաջիկայ Ապրիլ 10ին Մարսէյլի մէջ պիտի բացուի դպրոցական ցուցահանդէս մը ուր պիտի ցուցադրուին աշակերտներու ձեռական աշխատութիւնները։

Մեր երիտասարդութիւնը պէտք է գիտնայ օգտուիլ իր շրջապատի բոլոր գործերէն, որոնք քաղաքակրթութեան ծնունդ են։

Այս կամ այն երկրին մէջ մեր ներկայութիւնը ժամանակաւոր է։ Ուշ-կանուխ պիտի հաստատուինք մեր երկրի մէջ, հետեւաբար առիթէն օգտուելով պէտք է մեզի հետ տանինք գիտութեան հնարած բոլոր հիմնական ու արժէքաւոր նորութիւնները, որոնք արդիւնք են, բարոյական, ֆիզիքական՝ նիւթական զոհողութեանց։

Ցուցահանդէսը կազմակերպողներուն բուն նպատակն է ցոյց տալ հասարակութեան թէ ինչեր կը կատարուին ժողովրդական վարժարաններու մէջ, պատրաստելու համար տղան որ արտադրէ։

Արտադրել կը խրատեն ամէն կողմէ։ Արտադրել, որպէս զի ֆրանսան աշխարհի հրապարակին վրայ իր լայն տեղը բռնէ։ Արտադրել միշտ ու ջանալ, որքան հնարաւոր է քիչ գնել։ Ապրուիլ այնքան որքան իր սեփական հնարաւոր միջոցները թոյլ կուտան։

Ֆրանս. արդի վարժարաններն այդ ձգտումն ունին։ Տղան բոլորովին իր մատաղ հասակին, դպրոցէն առաջ իր մօրը հսկողութեանը տակ կը վարժուի արտադրելու, կը փորձէ Mecanoն, չի յաջողիր, կը փորձէ տաղձագործութիւնը, կրկին չի յաջողիր, ապա ուրիշներ ու այսպէս կը սահին ամիսներ, տարիներ ու օր մը ան կը գտնէ իր հետեւելիք ճանապարհը։

Եւ ինչո՞ւ համար տղան իր պզտիկ հասակէն չվարժեցնել այնպիսի արհեստի մը, որուն ճաշակը ունենայ եւ սորվի արագօրէն եւ հաճոյքով։

Պէտք է որ տղու 11-12 տարեկան հասակին, երբեմն նոյն իսկ առաջ ծնողքը վստահօրէն կարենայ ըսել, մեր տղան պիտի ըննենք ելեկտրագէտ կամ մեքենագէտ, կահագործ, նկարիչ կաղապարող եւլն։

Դպրոցական տղան իր ապագայ արհեստին ճաշակը պիտի առնէ իր մանկութենէն ու ստիպմանաբար պիտի սորվի թէ ինչո՞ւ համար կ'աշխատի ու պիտի աշխատի. իր խելքն ու միտքը հաւասարապէս պիտի զարգանան մանկավարժական օրէնքներով, պիտի մարզուին իր զգայարանները։ Ու այսպէս տղան օր մը պիտի կատարէ գործեր իրապէս օգտակար։

Այս ճանապարհով դպրոցական տղան աւելի հաճոյքով պիտի յաճախէ վարժարան, աշխատութեան ճաշակը իր մէջ ծլած ըլլալով, ինք երանի պիտի տայ իր մեծերուն որ կեանքի մէջ կ'աշխատին ու կ'արտածեն։ Երբ վարժարանէն հեռանալու ժամը հնչէ, տղան կամ աղջիկը պիտի նուիրուին հոգիով ու մարմնով իրենց աշխատանքին։

Ցուցահանդէսի նիւթերը պիտի դասաւորուին հետեւեալ կերպով.—

1. Դաստիարակիչ վարժութիւններ.
2. Կրթիչ վարժութիւններ.
3. Զբօսնեցուցիչ վարժութիւններ.
4. Առօրեայ ձեռագործներ։

Այսպէս, Ապրիլ 10ին
սայի ապագայ քաղաքա
պիտի ցուցադրեն իրենց աշխա
թիւններն ու կարողութ
Հասարակութիւնը տեսնելով
պիտի ոգեւորուի, մտածել
իր սիրելի հայրենիքը պիտ
լայ աւելի ստեղծագործ,
իր մատաղ սերունդով։
Այս առթիւ տեղական
թերթէն մին կը գրէ.— Գրգ
շակերտներու եռանդն ու
գործել անոնց ձեռներէցութ
մնալով միշտ մանկավարժ
ծրագրի շրջանակին մէջ։
տալ ուսուցիչներուն չափել
մար կատարուած գործը եւ
տեսլու անոր օգտակարութ
բարեբար ազդեցութիւնը
պայի տեսակէտէ։ Դիւր
ուսուցիչներու, ծնողներու եւ
րոցի բարեկամներու փոխ
բերութիւնները, բան մը որ
չեւ այսօր անտեսուած է
Հայկական տեսակէտէն
ձեռնարկ մը հրահանգիչ
ըլլալ անմիջականօրէն, եթէ
բեք ունենայինք մեր նա
կեանքը, մեր կենդանի ու
տու մեծ ու պզտիկ վարժա
ները Պոլսէն գաւառները եւ
կաս։ Այսօր դժբախտ ու
ցան Հայութիւնը չի կրնար
նական ո եւ է գործի վրայ
ծել, հետեւաբար եւ զա
վարժարանները բանալ։ Իսկ
մայրական դաստիարակու
մասին, ծխծաղելի պիտի
երբ խեղճ կինը իր օրապա
ետեւէն կը վազէ։ Գալով
տանի, հայ մատաղ սեր
աւելի շուտ ոգեւորել կը
համաշխարհային յեղափո
թեան գաղափարներով,
ազգային շինիչ ու ստեղծ
դաստիարակութիւնով։
Տխուր է հայ ժողովու
ներկայ կեանքը, աւելի
նոր սերունդի հոգեկան ու
յին վիճակը։ Բայց քանի
պագային վրայ կը նայինք
սալից, մեզ կը մնայ ուրեմն
մէն գործնական ու շինիչ
ներ հաւաքել, քանի առի
նենք։
Այսօր դաստիարակչական
ցահանդէս մը, վաղը ելեկտր
յանի մը շինութիւնը, ուրի
մը պարզ ծառատնկութիւն
ամէն օր ու ամէն ժամ կր
գտնել նորութիւններ, որոնց
տին եթէ երբեք որոճացող
նման չանցնինք, այլ դիտող
գննողի հանգամանքով մօտեն
մեր այս տխուր կեանքին
ամենայուսատու ճանապարհ
տի ըլլայ դէպի մեր վերակ
նութիւնն ու վերածնութիւն
Մարսէյլ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

(Թարգմ.՝ խորհրդ. թերթ

Հայ գիւղացիները դպրոց
շինեն.— Կոտայքի Բեթիրան
ղը ունի 68 տուն բնակչութ
Գիւղացիները կատարած են
քերը իրենց միջոցներով
սկսած են հանգանակութ
դպրոց մը շինելու համար։
Իսկ կառավարութիւնը
ռավարութիւնը, սակայն,
Բուլաղ գիւղին մէջ, ուր կը
կին Եզիտիներ, իր ծախ
դպրոց բացած է։ Գիւղացի
«չափազանց պոհ եւ շնոր
եղան» կը գրէ «Խորհրդայի
յաստան»։ Եզիտիները ազգ
գիր չունենալով, առ այժմ
սաւանդութիւնը կը կատար
ռուսերէնով։ «Բարեխնամ
ռավարութիւնը Եզիտիներ
մար լատինական տառերով
բուբէն մը պատրաստած է։
Հայերէն գրեցէք—
տանի մէջ կը լոյս ելլեն
լրագիրներ», [illegible]
մատակարարելու համար
ուր-թղթակից մը «Խորհրդ

…աստանի» (16 Յունուար) մէջ …ը գանգատի որ այդ թերթե…ը խմբագրուած լեզուն լե…ուն է օտար բառերով, եւ բան…որները բան մը չեն հասկնար։ …նչպէս հայատառ խորհրդային …ոլոր թերթերը. այնպէս չէ՞, …ընկե՛ր արհլուսգլխվար»։

…ուսանողական տարեգիրք.— …հայաստանի Ուսանողական Մի…ութեան կեդր. Վարչութիւնը …ձեռնարկած է հրատարակելու …տարեգիրք մը, գրական, գեղար…ուեստական, գիտական, քաղա…քական բաժիններով։

«Վատը մի ասէք, չի տալ»։ — Ալեքսանդրապոլի մէջ լոյս կը …տեսնէ բանվոր անունով թերթ …մը, որ «պրոլետ» գրողներուն, …արհեստագէտներուն դէմ յար…ձակողական քննադատական մը …հրատարակած է։ Թերեւս իսկա…կան արժէքները պարզած ըլլա…լուն պատճառով, կեդր. Վերա…հսկիչ Յանձնաժողովը յանդիմա…նագիր մը ուղղած է խմբագրու…թեան։ Նման քննադատական …խիստ յօղուած «ի հարկէ, չի …տալի խորհրդային երկնքում»։

ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՐԻ ԱՊՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

…Փարիզի բժիշկներէն՝ Տօքթ. …Մարսէլ Նաթթիէ՝ երկար տա…րիներէ ի վեր կը զբաղի երկա…րակեցութեան հարցով։ Իր տե…սութիւնը շատ պարզ է եւ կը …կայանայ հետեւեալ երեք գլխա…ւոր սկզբունքներուն մէջ. քիչ …ուտել, շատ աշխատիլ եւ նիհար …ըլլալ։

…Յիշեալ բժշկին կարծիքով, …այր մարդոց ծանրութիւնը պէտք …է 80 քիլօն անցնի, իսկ կիներու ծանրութիւնը պէտք է 70 …քիլօյէն պակաս ըլլայ։ Բազմա…թիւ օրինակներով ապացուցած …է թէ՝ գէր մարդիկ սովորաբար …քիչ կ'ապրին, իսկ նիհարները, …ընդհակառակը, երկարակեաց են։

…Երկրորդ թէ՝ …գերութենէ խուսափելու հա…մար, Տօքթ. Մարսէլ կը յանձնա…րարէ քիչ ուտել, քիչ խմել եւ …շատ մարզանք ընել. ասկէ զատ, …100 տարի ապրելու համար, …պէտք է մարմինը մաքուր պա…հել թէ՝ դուրսէն եւ թէ՝ ներսէն, …ու չափաւոր ըլլալ ամէն բանի …մէջ։

…Ամերիկացի նշանաւոր Տօքթէօր …մը, որ միլլիոնատէր Մ. Ճօն …Ռօքֆէլլըրի անձնական բժիշկն …է, իր յաճախորդին ու բարեկա…մին հետեւեալ յանձնարարութիւ…նը ըրած է 100 տարի ապրելու …համար։

…Նկատելով որ ներկայիս Ռոք…ֆէլլըր 86 տարեկան է եւ ֆիզի…քապէս շատ առողջ է ու կայ…տառ, հետաքրքրական պիտի …ըլլար Յառաջի ընթերցողներուն …ներկայացնել երկու բառով …յիշեալ բժշկին դեղագիրը, որ …շատ պարզ է եւ ամէնուն հա…մար դիւրամատչելի։

…Պէտք չէ երբեք բարկանալ, …այլ միշտ զուարթ եւ ուրախ …անցընել օրերը, զգուշանալ գի…րութենէ, օրը երեք լիտր ջուր խմել, կանոնաւորապէս մարզանք ընել ամէն օր եւ քնանալու ատեն կարելի եղածին չափ շատ մաքուր օդ ծծել՝ ննջասենեակին պատուհանը բաց ձգելով։

Ամերիկացի բժիշկը կ'ապահովցնէ թէ՝ այս դեղագիրը անխուսափելիօրէն նպաստաւոր ու օգտակար է հարիւր տարի ապրելու համար։ Լոնտոնաբնակ ծանօթ մասնագէտ Տօքթ. Արպըթըթ Լէյն ալ իր կարգին կը հաստատէ ամերիկացի բժիշկին կարծիքը, յայտարարելով թէ՝ ասկէ աւելի լաւ ու օգտակար խորհուրդ մը կարելի չէ տալ մարդու մը, որ կը փափաքի երկար եւ առողջ ապրիլ։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Քաղաքապետութեան վիճակագրական դիւանէն.—

7 Մարտ 1926ին Սէն նահանգին (Փարիզ) մէջ կատարուած մարդահամարին արդիւնքը.

Ա. Թաղամասին մէջ կը բնակին 48,400 հոգի, 5220ը օտարական.— Բ. Թաղամասին մէջ՝ 48,467 հոգի, 5964ը՝ օտարական.— Գ. Թաղամասին մէջ՝ 73,310 հոգի, 9381ը՝ օտարական.— Դ. Թաղամասի՛ մէջ՝ 87,833 հոգի, 13,402ը՝ օտարական.— Ե. Թաղամասին մէջ՝ 118,070 հոգի, 14,854ը՝ օտարական.— Զ. Թաղամասին մէջ՝ 97,261 հոգի, 10,332ը՝ օտարական.— Է. Թաղամասին մէջ՝ 105,487 հոգի, 9,087ը՝ օտարական.— Ը. Թաղամասին մէջ՝ 92,303 հոգի, 10,105ը՝ օտարական.— Թ. Թաղամասին մէջ՝ 107,859 հոգի, 15,834ը՝ օտարական.— Ժ. Թաղամասին մէջ՝ 140,250 հոգի, 12,762ը՝ օտարական.— ԺԱ. Թաղամասին մէջ՝ 219,255 հոգի, 31,157ը օտարական, ԺԲ. Թաղամասին մէջ 151,565 հոգի, 13,585ը՝ օտարական.— ԺԳ. Թաղամասին մէջ 156,757 հոգի, 8770ը՝ օտարական.— ԺԴ. Թաղամասին մէջ՝ 174,480 հոգի, 11,104ը՝ օտարական.— ԺԵ. Թաղամասին մէջ՝ 230,030 հոգի, 17,571ը՝ օտարական.— ԺԶ. Թաղամասին մէջ՝ 164,427 հոգի, 22,677ը՝ օտարական.— ԺԷ. Թաղամասին մէջ՝ 210,415 հոգի, 19,838ը՝ օտարական.— ԺԸ. Թաղամասին մէջ՝ 271,509 հոգի, 27,359ը՝ օտարական.— ԺԹ. Թաղամասին մէջ՝ 156,534 հոգի, 16,652ը՝ օտարական.— Ի. Թաղամասին մէջ՝ 184,204 հոգի, 17,738ը՝ օտարական։

Սէն-Տընի արուարձանին մէջ կը բնակին 1,006,739 հոգի, 87,488ը՝ օտարական.— Սօ արուարձանին մէջ՝ 683,835 հոգի, 52,259ը՝ օտարական։

Փարիզի մէջ կը բնակին 2,083,416 հոգի, 293,442ը օտարական։

Սէն նահանգին մէջ կը բնակին 1,729,274 հոգի, 139,747ը օտարական։

Այս հաշիւով, օտարականները կը կազմեն Փարիզի բնակչութեան հարիւրին 10ը։

Բաղդատելով 1921ի մարդահամարի թիւերուն հետ, նուազած է բնակչութիւնը Ա., Բ., Գ., Դ., Ե., Զ., Ը., Թ., Ժ., ԺԱ., ԺԷ., ԺԸ., եւ Ի. Թաղամասերուն, իսկ աճած է ԺԲ., ԺԳ., ԺԵ., ԺԶ. եւ ԺԹ. Թաղամասերուն մէջ։

Ուրեմն, կը հետեւի որ, նախորդ մարդահամարէն ի վեր Փարիզի բնակչութենէն նուազած են 35,043 հոգի։

Ընդհակառակը, արուարձանները աճած են 251,989 հոգի։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԱՆԽԻՂՃ «ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ»

ՇԱՍ (Իզեր).— *Մեր գաղութը փոքր է, իսկ դէպքերը շատ։ Մեր հայրենակիցները վերջին 8-10 ամսուան ընթացքին հասած են մեծ մասով։ Առաջին առաւ-փախաւը եղաւ Պոլսեցի Գուրգէն Սէֆէրեանը որ Խարբերդցի Մանուկ Յովհաննէսեանէն 250 ֆրն. փոխ առնելէ յետոյ ուրացաւ եւ անհետացաւ։ Կը տեղեկանանք որ այժմ Փարիզ կը գտնուի։ Թուականէս 2—2 ու կէս ամիս առաջ Թադէոս Չագմըշեան ու Յարութիւն Մօրալեան անուն երկու ընկերներ Շաս եկան։ Խեղճերը ինքնութեան թուղթ չունէին, որպէս զի գործ գտնեն։ Գեղեցիկ Յովհաննէսեան երաշխաւոր ըլլալով, տեղէ մը 150 Ֆր. գտնելով, յանձնեց եւ ստացան իրենց թուղթերը։ Այստեղ գալէ առաջ, Թ. Չագմըշեանը 200 Ֆր. փոխ առած կ'ըլլայ Յ. Մօրալեանէն, 75 Ֆր. ալ այստեղ ստացաւ, համագումար 275 Ֆր առաւ ու անհետացաւ։ Գանք երրորդին։ Սարգիս Համբարեան, որ 10 ամիսէ ի վեր հոս է, Սուրիայէն եւ զանազան տեղերէ շատ մը վարձու գործաւորներու փոխարժէքը ստանալով* Hauts Fourneaux de Chasse *գործարանի միջոցաւ թուղթ հանեց ու բերաւ։ Կը տեղեկանանք որ իր գանձած գումարը հասած է մօտ տասը հազար ֆրանքի։ Այդ ալ բաւական չէր։ Տեղիս մէջ չունէինք ուրիշ ֆրանսերէն խօսող մը։ Երբ հարկ կ'ըլլար որ իրենց բարեկամին համար պայմանագիր հանէին, թարգմանութեան կը տանէին Ս. Համբարեանը որ անոնց դժուարութիւն ցոյց տալով մաս մը դրամ ալ կը ստանար տեղիս գործաւորներէն։ Յ. Մօրալեանը որ Ս. Համբարեանի հայրենակից ու նախկին ծանօթն է, անտանելի չքաւորութեան ենթարկուեցաւ եւ եւ վերադառնալու համար իր եղբօրմէն ճանապարհական ծախք ուզեց։ Այս վերջինը Պուլկարիայէն տուած է իր ծանօթ Ս. Համբարեանի հասցէն։ Եղբայրը անմիջապէս 600 Ֆր. ճանապարհածախքը ղրկած է Համբարեանի հասցէով։ Այս վերջինը լուր կուտայ թէ դրամը եկած է եւ մէկ երկու օր յետոյ պիտի ղրկեմ, բայց կ'անհետանայ տասը օրի չափ ու երբ կը վերադառնայ, դրամը բոլորովին ծախսուած էր։ Խեղճ տղան որ 23 տարեկան երիտասարդ մըն է, նիհար եւ անգործ, այս վիճակին մէջ մնայ, պիտի խենթանար։ 200 Ֆր. իր ընկեր Թադէոս Չագմըշեանը տարաւ, 600 Ֆր. Սարգիս Համբարեանը կերաւ ու ինքն անօթի կը շրջի։ Թէեւ հայրենակիցները կ'օգնեն բայց յաճախ կը պատահի որ, անօթի մնայ։*

Գ. ԱՃՄԷՐՃԱՆԵԱՆ

ՆԱՆՍԷՆԵԱՆ ԱՆՑԱԳԻՐԸ

ԺՈՒԱՅԷՕԶ.— *Տեղւոյս Հայերուն ինքնութեան թուղթ տալու համար ամիս մը առաջ տակաւին Նանսէնեան անցագիր կը պահանջուէր, սակայն մեր դիմումին վրայ քաղաքապետը հաւանեցաւ խոստապահանջ չըլլալ եւ միայն ինքնութեան թուղթի համար վճարուելիք գումարը գանձել։ Գործակալութիւնը եւ մեր հայրենակիցներուն անկարողութիւնը նկատի առնելով, Նանսէնեան անցագիր չի պահանջուիր հիմա։*

Առ այժմ անգործ մարդ չունինք. թէեւ քանի մը հոգի ամիս մը չափ անգործ մնացին, բայց ասոնք ալ վերջերս երկաթուղագծերու նորոգութեան մէջ կ'աշխատին, օրական ստանալով 25 ֆրանք։ Առաւօտները կ'երթան եւ իրիկունը կը վերադառնան։

Թղթակից

ՆԻՍ.— *Այստեղ Նանսէնեան անցագիր չեն պահանջեր։ Ես գեկտեմբերին վերջերը ներկայացայ, ինքնութեան թուղթս փոխելու համար, բայց Նանսէնեան անցագիր ուզող չեղաւ եւ 40 ֆրանք վճարելով թուղթս առի, ինչպէս բոլորը։ Գրասենեակին մէջ քանի մը անգամ պաշտօնեան հեռաձայնին գլուխը անցած, զանազան տեղերէ եկած հարցումներուն կը պատասխանէր.— «Անոնք որ աշխատաւոր են, գործաւոր են, քառասուն ֆրանք պիտի վճարեն»։*

Մ. Խ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Քոհեմական սէր.— *Սիրոյ պատմութիւն։ Սէրը գիտեն տալ ու առնել միայն պոհէմները։ Ու պոհէմ մը, նշանաւոր ջութակահար Րիկօ, որ պաշտուեցաւ ամբողջ Եւրոպայի մեծ քաղաքներուն կիներէն, փախցուց Պելճիքայի թագաւորին Լէոփոլտի հարսը, քաղցր հովուերգութիւններով խաբեց շատ ու շատ աղջիկներ մեր այս դարուն, Նիւ Եորքէն կը գրեն թէ հիւանդանոցի մը մէջ մեռեր է 60 տարեկան։*

Եօթը կին սէր կապած էին անոր անունին։ Փարիզի ծառուղիներուն սրճարաններուն մէջ էր որ սկսաւ հրապուրել Փարիզի աղջիկներուն թեթեւաշարժ սիրտն ու թռչունի խելքը։ Հրաշալի համազգեստ մը, սեւ ու փայլուն պեխերը շրթներուն վրայ, պէտք այս արուեստագէտին համար աղջիկները քուն չմտան շատ անգամ։ Փարիզի մէջ կը ճանչնայ Տիթրոյիթցի հարուստ աղջիկ մը, որ դարձաւ իշխանուհի Շիմէ, եւ հարս՝ Պելճիքայի վեհապետին։ Սակայն պոհէմ ջութակահարէն հրապուրուած, շարունակ ետեւէն կ'երթար անոր, երբ ան քաղաքէ քաղաք նուագահանդէսներ կը սարքէր։ Գայթակղութիւնը կարելի չէր ծածկել այլեւս, եւ իշխան Շիմէ ամուսնալուծման դատ բացաւ եւ ձգեց կինը, որ կը խոստովանէր իր սէրը հանդէպ ջութակահարին եւ կ'ընդունէր վճարել իր ամուսնին տարեկան 75,000 Ֆր.։ Այն ատեն սիրահար զոյգը հաստատուեցաւ Աղեքսանդրիա։

Պոհէմ ջութակահարը իշխանուհին լքեց հոն եւ մեկնեցաւ Ամերիկա։ Հոն ալ շարունակելով իր հրապուրանքը, ամուսնացաւ երկու անգամ։ Վերջին կինէն ժառանգեց հսկայական հարստութիւն մը։

Ի՞նչ կայ անդին աշխարհը.— *Անտարակոյս վերը, կապոյտ երկինքէն անդին աշխարհ մը կայ, բայց հոն ո՞վ կայ, ի՞նչ կայ։ Ամառը Եղիա մարգարէն, իր կառքը կը լծէ եւ երկնային կապոյտ սալայատակի վրայէն ահագնաղղորդ կ'արշաւէ, վարէն միայն որոտումը կը լսենք։ Գիշերը կրակի կտորներ կը ծակեն երկինքը ուր սեղան շտկած են անշուշտ անմահները։ Հայ գիւղացի մը նոյնիսկ, կը պնդէ թէ լուսնակ գիշեր մը բացօթեայ քընացած պահուն՝ շրթներուն վրայ գինի թափած է երկինքի սեղանէն։*

Անտարակոյս անդին աշխարհը շատ հրաշալի բաներ կան, խորհրդաւո՛ր ու անմահական։ Սակայն ոչ ոք մեզմէ, մանկանցու մեր գիւղացիներէն, չէ ուզած թափանցել կապոյտ երկինքէն ներս։ Փիլիսոփանե՛րը միայն կնկայ հետաքրքրութիւն ունին իմանալու թէ ի՛նչ կայ անդին աշխարհը։

Ամերիկացի ուսանողներն ալ վարակուեր են, եւ Ծնունդէնիվեր, երեք հոգի աճապարած են երթալ տեսնելու անդին աշխարհի բաները։ Ասոնցմէ մէկը ատրճանակ մը պարպած է գլխուն, որպէս զի լաւ քնանայ եւ հանգստօրէն ճամբորդէ վերի աշխարհը, «իմանալու համար թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ հոն»։ Այս ուսանողը կը պատկանէր խմբակի մը որ կ'աշխատէր մեռելներուն եւ ողջերուն միջեւ հաղորդակցութիւն ստեղծել։

Եւ ուսանողը, իր նամակին մէջ, կը խոստովանի այդ փափաքը, ու կը գրէ հօրը թէ «լուր տուր ընկերոջս, որ իրեն ողջոյն մը պիտի ղրկեմ երկինքէն, եւ պիտի խօսիմ հետը երկուշաբթի ժամը 12ին»։

Ուսանողը մոռցած է սակայն առաջուց հաստատել որ, արդեօք այս աշխարհին ժամերը կը համապատասխանե՞ն երկինքի ժամերուն։

Գոհարավաճառ... գող.— *Փարիզի Սէն Թ'Օնօրէ փողոցին գոհարավաճառներէն մէկուն խանութը կը մտնէ Լեհ մը եւ ցոյց կուտայ քանիմը կտոր ադամանդ ծախելու համար։*

Խանութին տէրը Մունալիք կ'առաջարկէ գին մը։

— Ընդունեցի, կ'ըսէ Լեհը եւ գրպանէն նոր կտորներ հանելու ձեւերով՝ ատրճանակը կը հանէ եւ կը բռնէ գոհարավաճառին քիթին։ Գոհարավաճառը, առանց խռովուելու, կը բռնէ բազուկը եւ կը զալարէ զայն։ Կը սկսի կատաղի կռիւ մը, որուն աղմուկէն, վրայ կը հասնին կինը եւ անցորդները։ Լեհը քիչ յետոյ ինքզինք կը գտնէ բանտին մէջ։

Տարօրինակ գող մը.— *Զինուոր մը, Թուլվիլէն մեկնած պահուն, հանդիպեցաւ անծանօթի մը, որ սկսաւ քալել իր քովէն։ Ամայի փողոցի մը անկիւնը՝ անծանօթը, որ կը քալէր քերուելով զինուորին, ըսաւ.*

— Աղուոր համազգեստ հագած ես դուն, ուրեմն դրամ կը բռնես։ Դրամ տուր ինծի։

Զինուորը, անձայն, ճամբուն միւս կողմը անցաւ։ Անծանօթը բռնեց թեւէն եւ կը քաշէր, պահանջելով որ դրամ տայ։ Զինուորը թեւը թօթուեց, ձգեց զայն եւ քալեց։ Անծանօթը ատրճանակ մը հանեց, կրակեց և գետին ձգեց զինուորը եւ փախաւ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ՏԱՆՏԷՐԻ ՄԸ ԱՐԱՐՔԸ

Մենք կը բնակինք Արժանթէօյլի մէջ, 16 ընտանիք ենք եւ գրեթէ 3 տարիէ ի վեր կը բնակինք մէկ տան մէջ։ Տանտէրը հայ է, (Պ. Արտաշ Մելիքեան)։ Անգործութեան պատճառաւ գործատէրերը մեզ գործէն հանած են եւ գրեթէ մեծ մասով պարապ ենք։ Խնդրեցինք մեր տանտէրէն որ առայժմ մեզմէ կէս ամսական պահանջէ, մինչեւ որ գործի մը ըլլանք։

Բայց մեր հայրենակիցը առանց մեզի կամ մեր զաւակներուն վրայ խղճալու, իր տունը գործակալի յանձնեց, եւ հիմա մեզ կը սպառնան որ մինչեւ Փետրուար 10 եթէ չվճարենք իր ուզած վարձքը, մեր կարասիները դուրս պիտի նետեն։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը։ Միայն վեց ընտանիքներ կան որ իրենց գործերով կը զբաղին. իսկ միւսները կը թափառին փողոցները։

Եւ մտածե՛լ որ Ֆրանսացի տանտէրներ յաճախ աւելի բարեխիղճ են եւ կը հասկնան մեր վիճակը…։

Արշակ Սիմոնեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Այս բակին մէջ բնակելէն առաջ, իմ մանկութեանս ամէնէն գիտակից շրջանին՝ երկար տարիներ անցուցած ենք Քամայօվքա թաղին մէջ, ասկից երկու հարիւր քայլ անդին։ Մայրս այսպէս էր. տեղէ տեղ կը փոխադրուի, անմիջապէս որ զգաց թէ՝ ինքն ալ պիտի ինայ քսութիւններու յորձանքին մէջ. ասոր հետ մէկտեղ վերջին տասը տարիները, միայն երկու տեղ անցուցինք, բայց երբ փոքր էի, կը պատահէր որ տարին երեք անգամ տեղէ տեղ փոխադրուէինք։

Ըսե՞մ թէ՝ թաղէ թաղ այս փոխադրութիւնները, որքան յուզումնալից էին ինծի համար։ Այսպէս էր որ ճանչցայ մեր քաղքին ամէնէն յատկանշական թաղերը՝ ռուսականը, Հրէականը, յունականը եւ գնչուներունը։ Եւ ամէն տեղ նոր բարքերու եւ սովորութիւններու ծանօթացայ։ Բայց մայրս որ ամէն գոյնի ցեղեր տեսեր էր, տեղափոխութեան մը հաճոյքը ինծի աւետած ատեն, կ'ըսէր «Աղգերը զանազան ձեւերով կ'աղօթեն Աստուծոյ, բայց բոլորը նոյն եղանակով կը ծաղրեն զայն»։

Առանց խօսելու յոգնութեան, կոտրուած իրերու եւ զանազան տաղտուկներու վրայ, ամէն մէկ փոխադրութիւն՝ մօրս երեք օրուան աշխատանք կը պարտադրէր։ Պայմանաժամը լրանալէն քանի մը շաբաթ առաջ. առիթի պէս կ'երթար արուարձանը չափչփել, նշմարելու համար առեղծուածային ազդը՝ որուն երկու բառերը «վարձու է», իրեն համար այնքա՛ն յստակ էին, որքան կարդալ գիտցող մարդու մը։ Առտուն կանուխ կը մեկնէր եւ մութը կոխելուն կը դառնար եւ երբեք չեմ յիշեր որ վերադարձած ըլլայ առանց իր ուզած բնակարանը գտած ու բռնած ըլլալու։ Յետոյ, փոխառութեան առջի օրը, երկու սենեակները, զորս նախորդ վարձակալը գարշելի աղտեղութեան մէջ ձգած կ'ըլլար, մաքրելու ծանր աշխատանքը կը սկսէր։ Մայրս՝ տախտակը կը կը լուար տաք ջուրով, մլուկները կը հալածէր, անհամար գամեր կը խլէր, մուկի ծակերը ու պատերու ծերպերը կը խծկէր օճառով, ծըծումբով կամ թունաւոր խմորով, կիրով կը ճերմկցնէր պատերը ու գետինը կը ծեփէր թրիքով խառն կաւով։ Վերջապէս, երբ օրը գար, զուարճալի ճամբորդութիւն էր կառքին ետեւէն, որ գոյքերը կը փոխադրէր, մինչ մայրս ինքն իսկ մեծ ուշադրութեամբ կը կրէր մեր քարիւղի երկու գեղեցիկ լամբարները, իսկ ես՝ մեր զարթուցիչ ժամացոյցը։

Տասներկու տարու էի։ Ապրիլի վերջը անձրեւոտ օրով մըն էր, որ մեր նոր բնակարանին մէջ կը հաստատուէինք. իրիկունը՝ սենեակին մէջ որ միեւնոյն ատեն իբր խոհանոց կը ծառայէր, կարասիները գէշ աղէկ տեղաւորելէ յետոյ, մայրս՝ յոգնաբեկ ինկաւ անկողնին ծայրը եւ ըսաւ.

«Ահա՛, տղա՛ս, այս ալ եղաւ… աստիճան մը եւս վար իջանք. արուարձանին ամէնէն վատահամբաւ թաղին մէջ ենք հիմա։ Թող Աստուած մեզ պահէ չարագործներէն. հոս եկայ որ վարձքին վըրայ՝ ամսական երկու ֆրանք խընայեմ. տարին քսան եւ չորս ֆըրանք կ'ընէ, քեզի համար զգեստի մը գինը. նայէ՛ որ, պզտիկս, բարի ըլլաս, ինչպէս մինչեւ հիմա։ Այս թաղին մարդերը՝ վայրենի են, անոնց մէջ մտնելու չես։ Մեծերը զիրար կը սպաննեն, պզտիկները իրար գլուխ կը կոտրեն եւ իրարու զգեստ կը պատռեն. անոնց խաղերուն եւ վէճերուն խառնուելով գլխ վշտացնելու չես, ցաւէս կը մեռնիմ…»։

Մայրս այն ատենները դրամական նեղութեան մէջ էր. նախորդ ձմրան, գրտառութեան հետեւանքով հիւանդութիւն մը, ամիսէն աւելի զայն պառկեցուցած էր եւ ստիպած՝ որ իր ամբողջ խնայողութիւնը սպառէ։ Ասկից զատ, նաեւ ուրիշ բան մը, որովհետեւ չարիքը երբեք առանձին չի գար. բժշկուելէ յետոյ, տեսաւ որ իր «տուներ»էն մաս մը, ուրիշ լուացարարուհիներ բռնած էին, ասով ան կը ստիպուէր ամիսը մէկ շաբաթ չաշխատելու, ինչ որ մեզի համար բաւական զրկանք ըսել էր, որովհետեւ, մայրս բնաւ չէր ուզեր նպարավաճառին սու մը պարտք ձգել, կամ «խուրձ մը փայտ» փոխ առնել, ո՛չ ալ «մազ մը եգիպտացորենի ալիւր»։ Սակայն միշտ ալ հոգ կը տանէր զիս մաքուր հագուեցնելու, եւ թոյլ չի տալու որ բոպիկ քալեմ։ Թէեւ, ինչպէս կ'ըսեն, «աղքատի տղրակ» կը նկատուէինք, սակայն մայրս, միշտ կը յաջողէր գտնելու տանտէր մը, որ զինքը ընդունէր իր «խեղօքիկ» մանչուն եւ վեց ածան հաւերուն հետ, որովհետեւ մօրս համար, իր զաւկէն զատ, իր կեանքին ամէնէն մեծ ուրախութիւնը կը կազմէին իր հաւերը եւ վառեակները, զորս կը սնուցանէր իր «տուներ»էն բերած հացի փշրանքներով, ինչպէս նաեւ իր շատ մը ծաղիկները, զորս առտու իրիկուն կը խնամէր, երկար բարակ անոնց հետ խօսելով, զանոնք շոյելով իրենց գեղեցկութեան համար, կամ հարցաքննելով իրենց անբացատրելի տըխրութեան պատճառներուն վրայ։

Ամիսը մէյ մը, Տիմի հօրեղբայրը, եւ վեց ամիսը մէյ մըն ալ Անկէլ հօրեղբայրը մեզի այցելութեան կուգային ու ինչ որ ունէին հետերնին կը բերէին մեզի տալու, քիչ մը փայտ, եգիպտացորենի ալիւր, լոբիա, գդում կամ գետնախնձոր, գինի եւ օղի։

(Շար.)

Համայնավար կուսակցութեան փտախտը

Երէկ գրեցինք թէ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը վերջնագիր տուած է իր ընկերներէն երեսփոխան Պարանթոնի։

Վերջնագիրը 1.) կը պահանջէ դադրեցնել իր թերթին («Տիսքիւսիոն») հրատարակումը։ 2.) Խիստ մեղադրանք կ'ուղղէ իր հատուածական աշխատանքին եւ կրկնակի անկարգապահութեանց համար։ 3.) կը պահանջէ այս որոշումի հաղորդուելէն մինչեւ ութ օր երեսփոխանութենէ հրաժարիլ եւ այդ մասին հաղորդել կուսակցութեան վարիչ մարմինին։ 4.) Պարանթոնը կը զրկէ մինչեւ վեց ամիս ոեւէ պաշտօն ունենալէ կուսակցութեան մէջ։

1924ի ընտրութեանց ատեն Պարանթոն բանուոր էր քիմիական արտադրութեանց գործարանի մը մէջ եւ գործը ձգեց երբ կուսակցութիւնը իր թեկնածութիւնը դրաւ իբրեւ երեսփոխան։ Ընտրութեանց իրիկունը, թիւրիմացութեամբ մը ընտրուած չհռչակուեցաւ։ Յաջորդ օրը ուրիշ տեղ աշխատելու գացած էր, երբ եկան լուր տուին իրեն թէ երեսփոխան ընտրուած է։

Խորհրդարանին մէջ, սկիզբէն ի վեր, որոշ ընդդիմութիւն ցոյց կուտար կուսակցութեան հրամաններուն կուրօրէն հետեւելու։ Ի վերջոյ իր հակառակութիւնը աւելի առաջ տարաւ՝ թերթ հրատարակելով։

Պարանթոն կը յայտարարէ թէ «Տիսքիւսիոն»ը հանրային թերթ չէ, այլ մեքենագիր պրակներ, գրեթէ գաղտնի, զորս կը ղրկէ իր կարգ մը բարեկամներուն։ Հոն արտատպուած էր 11 բողոքող համայնավարներու կողմէ գրուած թուղթիկ մը, որուն մէջ կ'ըսուէր.

«Վարիչ Մարմինը ո'չ կուսակցութեան կողմէ կը նշանակուի, ոչ ալ անոր հակակշռին կ'ենթարկուի։ Պարզապէս անբարոյականութիւն կը տիրէ կուսակցութեան մէջ։ Փարիզեան շրջանի զեկոյցին 1926 Դեկտեմբեր 15ի թիւին մէջ ոչ պակաս քան եօթ արտաքսումներ արձանագրուած են «զեղծումի» եւ երկու՝ «ոստիկանութեան հետ տեւական յարաբերութիւններու» համար։ 6րդ շառաւիղի Նոյեմբերի զեկոյցը կը յայտնէ թէ այդ շառաւիղին գանձը 1,356 ֆր. 75ի կորուստ մը ունեցած է՝ քանի մը անխիղճ գանձապահներու զեղծումին պատճառաւ։

Ուրիշ երկու համայնավար երեսփոխաններ՝ Պառու եւ Կօթիէ, նոյնպէս ազդարարագիր ստացած են Քաղաք. Բիւրոյէն։

Շթրէզէմանի պտոյտները

Գերմանիոյ արտաքին Նախարար Տոքթ. Կուսթավ Շթրէզէման առջի օր Պերլինէն մեկնեցաւ դէպի Րիվիէրա։ Նիսէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Նախարարը հասած է Պօլիէօ։ Ուրիշ լուրերու նայելով Շթրէզէման Սան-Րէմօյի երթայ եւ ժամանակ մը պիտի մնայ հոն՝ դարմանուելու համար։ Կ'ըսուի որ եթէ այդ միջոցին Մուսոլինի քաղաքավարական այցելութեան մը համար փափաք յայտնէ, գերման Նախարարը չպիտի կրնայ մերժել այդպիսի առաջարկ մը։

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը նիստ կը գումարէ Մարտին Ժընեւի մէջ։ Շթրէզէմանի նպատակն է զանազան պետական անձնաւորութեանց հետ տեսակցելով յաջողցնել Հռենոսեան գրաւուած երկիրներու պարպումը Յունիս 25էն առաջ։ Դեսպանախորհուրդի որոշման համաձայն, այդ թուականէն առաջ պիտի քանդուին արեւելեան Փրուսիոյ ամրութիւնները։ Նախարարը իր այս պահանջը պիտի հիմնաւորէ Վէրսայլի դաշնագրին 430րդ յօդուածին վրայ։

Փորթուկալի ապստամբութիւնը կը ծաւալի

Հակառակ պաշտօնական զեկոյցներու հաւաստումին, Փորթուկալի ապստամբութիւնը ոչ միայն չէ զսպուած, այլ Փորթոյի սեղմ շրջանակէն դուրս ելլելով, տարածուած է նոյն իսկ մայրաքաղաք Լիզպոնի մէջ։

«Տէյլի Մէյլ» կը տեղեկանայ թէ Լիզպոնի ծովային զինուորներու, ոստիկանութեան, հանրապետական քաղաքապահներու եւ հետեւակազօրքի մասնակցութեամբ ապստամբութիւն մը ծագած է։ Ձերբակալուած են արտաքին եւ ներքին գործերու Նախարարները։ Մինչեւ հիմա սպաննուած են 7 եւ վիրաւորուած 20 հոգի։ Յեղափոխական Կոմիտէն կը հրատարակէ յայտարարութիւն մը, որուն մէջ կ'ըսէ.—

«Յեղափոխական ուժերը արագօրէն գրաւեցին քաղաքին զանազան մասերը։ Կը յուսանք յաղթել։ Յայտնի է թէ քաղաքային բնակչութիւնը մեծապէս խանդավառուած է»։

Ստորագրած է շարժման ղեկավար Զօր. Մէնտէսբէս։ Յեղափոխականները փողոցները կը շրջին՝ կեցցէներ պոռալով Հանրապետութեան եւ յեղափոխութեան հասցէին։ Բոլոր բնակիչները զինուած են եւ կ'օժանդակեն յեղափոխականներուն։ Յածանաւ մը կը ռմբակոծէ քաղաքը, որուն մարտկոցները փոխադարձ կրակ բացած են։

Միւս կողմէ Փորթոյի մէջ եւս շարժումը կը ծաւալի։ Ապստամբները ընդունած չըլլալով անձնատուութեան հրամանը, բնակիչները հրաւիրուեցան քաղաքէն մեկնիլ եւ ռմբակոծումը վերսկսաւ։ Կառավարութիւնը օգնական ուժեր ղրկեց։ Փորթօ բոցերու մէջ է։ Քաղաքին մէկ մասը քարուքանդ եղած է։

Ֆիկէրայի եւ Թավիրայի մէջ եւս ապստամբութիւն ծագած է։

Մայրաքաղաքին մէջ բոլոր հանրային հաստատութիւններն ու մեծ վաճառատուները փակուած են։ Կառավարութիւնը՝ ապստամբական շարժումէն առաջ 150 պետական անձեր եւ օրագրողներ ձերբակալելով ուզեց «Վասքօ-տը Կամա» եւ «Քավալհօ Արանեէօ» յածանաւերուն մէջ արգելափակել, սակայն նաւազները մերժեցին ընդունիլ զանոնք։

Փորթուկալի հիւսիսային եւ հարաւային մասին միջեւ հաղորդակցութիւնները խզուած են։ Յեղափոխական շարժման ղեկավարն է զօր. Սուզա Տիազ եւ նպատակ ունի տապալել զօր. Քարմօնայի դիկտատորութիւնը։

Օդանաւով ճամբորդող նախարարը

Անգլիոյ օդանաւային նախարար Սըր Սամուէլ Հօր Անգլիայէն մինչեւ Հնդկաստան ճամբորդեց օդանաւով, աշխարհին ցոյց տալու համար թէ ի՛նչ գերակշիռ դիրք կը գրաւէ Անգլիա օդին մէջ եւ թէ այսուհետեւ գաղթավայրերը ո՛րքան մօտիկցած են մայր հայրենիքին։ Նախարարը խիստ հանդստաւէտ պայմաններու մէջ հասնելէ վերջ, հիմա դարձեալ օդի ճամբով կը վերադառնայ Անգլիա։

«Սիթի-աֆ-Տէլհի» օդանաւը անցած շաբաթ Տէլհիէն մեկնելով առջի օր Հէլիոպոլիս հասաւ, Պասրա եւ Պաղտատ հանդիպելէ վերջ։

Աֆղան նախարարը Փարիզ կուգայ

Երկուշաբթի օր Փարիզ հասաւ Փարիզի նախկին դեսպան եւ այժմ Աֆղանիստանի արտաքին Նախարար Ալա Մահմուտ խան Թարզի, աները Ամանուլլահ Թագաւորին։ Կայարանը դիմաւորելու համար գացած էր նաեւ խորհրդային դեսպանատան խորհրդական-վարիչ Պ. Դաւթեան։

Սելանիկի «Հօկ»ին զեղծումները

Սելանիկի Ալիքին մէջ կը կարդանք (28 Յունուար).—

Կ'իմանանք թէ, անցեալ օր, Հօկի խարխլուն կեդր. Վարչութեան հրաւէրով, խառն ժողով մը գումարուած է Հօկի տեղական վարչութեան մասնակցութեամբ։

Տեղական վարչութիւնը, տեսնելով, ցարդ հրապարակուած զեղծումներու եւ չարաշահութեանց հետեւանքով ստեղծուած անախորժ կացութիւնը, խմբովին հրաժարական կը ներկայացնէ եւ կը մերժէ իր գործակցութիւնը նման զեղծարար կազմակերպութեան մը։

Այս հրաժարականին շուրջ, կատաղի եւ աղմկալի վիճաբանութիւն մը ծայր կուտայ երկու կողմերու միջեւ։ Տեղական կազմի անդամները կը սկսին վարկաբեկել կեդր. վարչութիւնը, որ աչք գոցած է այնքան ահաւոր գայթակղութիւններու։ Մասնաւորապէս վէճի եւ դատապարտութեան նիւթ կը դառնայ Հօկի կեդր. վարչութեան մեղսակցութիւնը յետագայ գռեհիկ շահագործումին մէջ.—

Շահվէրդեանի հրահանգով, երբ, վերջին անգամ չիրականացած ներգաղթի արձանագրութեանց համար կաթնկեր պոլշեւիկ մը, Արմենակ Թագւորեան Սելանիկ կուգայ, տեղւոյս հայ համայնավարներու եւ այս վերջիններու ազդեցութեան ներքեւ գտնուող Հօկի կեդր. վարչութեան անդամներու համաձայնութեամբ, կ'որոշուի ընտանիք գլուխ, պարտաւորիչ կերպով «Աշխատանք»ի տարեկան բաժնեգին մը գանձել բոլոր արձանագրուողներէն, անկախ՝ գանձուած 150ական տրախմիի արձանագրութեան սակէն։ Այս պարտադրութիւնը — կամ աւելի լաւ կ'ըլլար ըսել այս գռեհիկ կողոպուտը — «Աշխատանք»ին եւ անոր շուրջ բոլորուած տարրերուն կ'ապահովէ կոկիկ հասոյթ մը։

Այս խաչագողութիւնն է որ, մետասաներորդ ժամուն ընդվզում մը կը պատճառէ Հօկի տեղական մարմինի անդամներուն, եւ նկատի ունենալով նաեւ անցեալի բոլոր զեղծումները, անոնք կ'որոշեն միանգամընդմիշտ քաշուիլ իրենց պաշտօնէն։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՄԵԼԻԻ երկաթուղիի պարտաթուղթերուն փետր. 1ի վիճակահանութեան մէջ 200,000 ֆրանք շահեցաւ 1,025,099 թիւը։ 4000ական ֆրանք շահեցան 333,075 եւ 408,787 թիւերը։

ՊՈԼՍՈՅ մէջ 1500 թրքահպատակներ դիմում կատարած են ամերիկեան հիւպատոսարանը՝ Միացեալ Նահանգները երթալու համար։ Ցարեչափի օրէնքին համաձայն տարին 100 հոգի միայն կ'ընդունուի Թուրքիայէն Ամերիկա։

ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ

12 փետրուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 46 rue Tapis Vert
SALON ESPAGNOLի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի
եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան
Ի նպաստ իր Գրադարանի ճոխացման

կը բեմադրուին Ընկ. Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն «Է՛լ մի Աղօթիր»ը եւ Օշականի «Վեց ու կէս պորտի ժառանգ մնացած մնտուկը»։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր խումբի ընդհ. անդամական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8ին սովորական սրահին մէջ։ Օրակարգ եւ անդամատետրերու յանձնում։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբի ընդհանուր ընկերական ժողովը՝ Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը ճիշտ 8.30ին, Գրադարանի սրահին մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն, վաղը Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, Ֆլօրիայի մէջ։ Յարդգողի 8 անդամներ պիտի կարդան իրենց գրածներէն էջեր։ Մէջ ընդ մէջ արտասանութիւն եւ նուագ։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ԱՐԱԲԿԻՐՑԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը կիրակի 13 փետրուար, ժամը 2.30ին Ֆլօրիայի սրահը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի տիկին Երմոնիա Կ. Պախթիյարեան եւ պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ՏԻԱՐ ԲԱՐՍԵՂ ՊԱԽԹԻՅԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԽԱԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ծ. Շէխիկեան.— Կրնաք ղրկել։

ՓԱՐԻԶ, Գ. Շաղուկեան.— Հաճեցէք ամբողջութիւնը ղրկել, հեղինակին անունն ալ հաղորդելով։

ՎԱՐՉԱԿԱՆ

ԹՐԻՍԹԷ, Վ. Յ.— Ստացանք 1 անգ. 13 շիլին, Սկսանք ղրկել 6 Փետրուարէն։

ՏԻԹՐՈՅԹ, Զաւ. Բ.— Ստացանք 5 տոլար, սկսանք ղրկել 6 փետրուարէն։

ՌՕՄԱՆԷԸ, Ստացած ենք 50 ֆրանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սրբուհի Սարգիսեան կը փնտռէ իր քոյրը, Կէյվէ-Էջմէ գիւղացի Օր. Սրբուհի Գապատեան, 10 տարեկան, որ 1922ին Պոլիս Պէշիքթաշի որբանոցն էր։ Կը կարծուի որ Յունաստան փոխադրուած է։ Տեղեկացնել՝ Hagop Sarkissianի՝ 16 Rue Trabosca, Combes pr Aubin, Aveyron, France. Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՆԱՐԵԿ Հայ մատենագրութեան գլուխ-գործոցը, աշխարհաբար լեզուով, գիրք՝ ընթերցումի եւ աղօթքի։ Գին 40 ֆր.։ Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը եւ Սեւունիի մօտ (5, Ave. Quihou, St-Mandé)։

ATELIER D'ÉLECTRICITÉ ET DE T.S.F.

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ Ամէն կարգի ելեքտրական գետեղումներ։ Ելեքտրական գործիքներու, մօթէօրներու են. նորոգումներ։

ԿԸ ՇԻՆԷ Անթել հեռաձայնի գործիքներ, որոնց միջոցով կը լսէք Եւրոպայի անթելի կայաններէն տրուած բոլոր քոնսէրներն ու օրուան լուրերը։

M. G. BASMADJIAN, 93, RUE DU GAZ, PARIS (13e)
Tél: Goblins 52—18, Metro Italie

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ[Ց]
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

Հ. Ո. Մ. ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԸ

Հ. Ո. Միութեան փարիզի ընթերցարանը բաց է, 61 Rue Mr. le-Prince, ամէն օր առաւօտեան ժամը 7,30էն մինչեւ երեկոյեան 10։ Իսկ Շաբաթ եւ կիրակի օրերը՝ մինչեւ երեկոյեան 12։ Կարելի է գտնել տեղական եւ արտասահմանեան բոլոր հայ թերթերը եւ պարբերականները։ Գրադարանէն գիրք կը տրուի միայն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8,30 մինչեւ 10, իսկ կիրակի օրեր կէսօրէ վերջ 1—3։

Գրադարան-Ընթերցարանի Վարչութիւն

ԿՈՉ

Ալֆօրվիլի Երիտ. Միութիւնը ձեռնարկած ըլլալով իր ակումբին մէջ գրադարանի հիմնումին, կը խնդրէ հայերէն կամ ֆրանսերէն գրքերու նուիրատուութիւն ընել միութեան հետեւեալ հասցէին՝ Union de la Jeunesse Arménienne 138 Rue Etienne Dolet, Alfortville.

Ամէն տուն, ամէն մարդ կրնայ կարդալ

ՎԱՆԱԿԱՆԻՆ ՍԷՐԸ

անյագ հետաքրքրութիւն մը ձեզ կ'առաջնորդէ սկիզբէն մինչեւ վերջը։

Կեդրոնատեղի՝ Տիածան մատենաշար, Կ. Պոլիս, հասցէ՝ Madénachar Ziazan- 10 Rue Billor, Galata, Constantinople.

Յանձնարարութիւնները կը կատարուին փութով, փոխարժէքը կանխիկ։ Մեծաքանակներու մասնաւոր զեղչ։

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ

Տրամադրելի ժամեր ունի իր տան մէջ կատարելու ամէն կարգի ընդօրինակութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն, խիստ դիւրամատչելի պայմաններով։

Դիմել՝ Chaville 10bis Rue des Trois Champtiers Օր. Ա. Տէր Կարապետեանի։

Վարձու են 2 սենեակներ դիւրամատչելի պայմաններով 2 կամ 3 անձի համար։ Դիմել՝ Տիկ. Ճահպազի, 5, Gay-Lussac. Paris, Լիւքսէնպուրկի պարտէզի դիմաց։

ՍԱԿԱՐԱՆ

8 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	123	45
Տոլար,	Dollar	25	47
Մարք (ոսկի) 100	Mark	603	—
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	12	91
Թրք. ոսկի	» or	114	—
Մէճիտիէ	Médjidié	8	—
Լէվա 100 հատր	Léva	18	50
Տրախմի »	Drachme	32	75
Լիր »	» Lire	108	25
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	70	80
Զուից. »	Frc. Suisse	489	75
Լէյ 100 հատր	Ley	14	—
Ջերվոնեց	(10 Roubles or)	80	—

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3050	—
» II	»	1889	—
» III	»	1695	—
Ռումելիի երկթղ.	Lots turcs	162	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ԳԻՐՔԵ[Ր]

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ.— Բժիշ[կ] գրքէն փրցուած էջեր 12.[..] ֆրանք, Պէյլէքս, գաւիշտ [..] Հրաշագործ Ծաքիր Թա[..] պէյ 5 ֆրանք, Բժիշկին խ[..] հուրդները հայ պատանի[ներուն] 5, Վերջալոյսին տակ (Թա[..] Կ. Մեհեանի) 5, Անձկութ[եան] ժամեր 2, Բարեգէթ 7.5[0] Երազահան 6, Ճշմարիտ. Բէ[..] լական Թուրքիոյ մէջ 5։

Ընկ. Փանջունի 10 ֆրան[ք], Թաղականին կնիկը 17.50, [..] քէի սիրարկածը 5, Միջն[..] Տէր Պապան 17.50, Մասն[..] 7.50, Յեղափ. մակաբոյծնե[ր] 7.50, Զաքըր Ավրամ 6։ Ինչ[պէս] նաեւ բառարաններ վիպակ[ներ] գիրքեր։

Հրապարակ ելաւ ԿՈՅՍԻ ՕՐԱԳԻՐԸ, կոյս աղջկան մը ն[եր]քին ապրումներուն անկեղծ [..] զգայացուցիչ արտայայտութի[ւնը]։ Գին՝ 5 ֆրանք, գաւառի եւ [ար]տասահմանի գործակալներուն [եւ] գրավաճառներուն մասնա[ւոր] զեղչ։

Ստանալու համար դիմել [..] մակով Vahram Sévouni 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé։

Փարիզ եւ գաւառները փո[..] ծախք չառնուիր։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒ[Ն]

123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St. Denis և Réaumur)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
Ջերմամիզութեան, ֆրան[..] ալ[..]տի, արիւնի եւ մորթայի[ն] հիւանդութեանց։
Բժշկական տարրալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8
Կիրակի՝ 9—12։
Ժողովրդական գիներ

DOCTEUR PROY

Ex - Interne des Hopitaux
Médaille d'argent
Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
Աշխատակցութեամբ
Կը խնամէ ներքին, կա[..]նանց, մորթային, վեներա[..]կան հիւանդութիւնները։ Ե[..] րակալայնութիւններու (varices) հիմնական դարմանում առանց գործողութեան։
Ամէն օր ժամը 10-12, եւ 2-8, Կիրակի եւ տօն օրեր 9—12։
142 R. DU FB. St. DENIS
Կառ տը լ'Էսթի մօտ,
Հեռաձայն՝ Nord 31—49։

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու։

Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն: 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

10 FÉVRIER 1927

… ՏԱՐԻ ԹԻՒ 257 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԶՈՒՍԱՐՃԱԼԻՔ

Ամիսները կ'անցնին եւ սակայն ո՛չ մէկ ձեռնարկ՝ Եւրո…յի ազգային կազմակերպութեան համար։

…կարելի է ըսել թէ՝ քայլ մըն ալ ետ գացած ենք, անցեալ …րուան վրայ։

…Փարիզցիներու եւ կաթող. պատուիրակութեան ծանօթ …կամարտութիւնը սուր ձեւ առած է արդէն։ Երկու կողմերը …ցուած իրենց դիրքերուն վրայ, «ազգին գործերը» կը վա…ն համաձայն իրենց խելքին եւ դրամական կարողութեան։ …ելի ճիշդ, Փարիզցիները յաղթական են, առ այժմ, իսկ Պա…քեան եպիսկոպոս ոչ միայն պարտուած եւ «իր» առաջնոր…րանը քշուած է, այլ եւ անգործութեան դատապարտուած, …նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս։

…իբրեւ զուարճալիք, յիշենք որ Փարիզ, իր հոգեւոր հովի…ւ եւ ջոջերով, չընդունիր Պալաքեան եպիսկոպոսի ձեռնա…ած երկու քահանաները։ Ձեռնադրութիւնը քանի մը ամիս …աջ կատարուեցաւ, բայց ատելութիւնը այնքան խոր է որ, …րիզցիները հեւ ի հեւ երկու նոր թեկնածուներ կը փնտռեն …կու շաբաթէ ի վեր, մէկը՝ իրենց ժամուն, միւսը՝ Լոնտոնի …մար։ Այս վերջին քաղաքին մէջ ալ, պատ քաշուած է կաթ. …ատուիրակին դէմ. այն ատրճան որ, երբ Պալաքեան եպիսկ. …նտոն կ'երթայ վերջին անգամ, չեն թողուր պատարագել, Պ. …ոլուստ Կիւլպէնկեանի հրամանով։

Ընդունինք որ Պալաքեան եպիսկ. ամէնէն ձախաւեր հով…ապետն եղաւ, իր թեթեւսոլիկ շարժուձեւերով եւ նոյնքան …թեւ գործերով։ Մենք չենք ուզեր հետաքրքրուիլ. բայց կը …չենք թէ անցեալ տարի հրապարակաւ ուխտ-տասը վարդա…ացու կը փնտռէր, անմիջապէս ձեռնադրելու համար։ Եւ, …նքան աչ-ձախ չէր նայեր որ, քանըչորս ժամէն վերջ ան…ւց հանրածանօթ բախտախնդիրի մը գլխուն։ Բարեբախտա…ր, մարդը շուտ ձգեց դիմակը, եւ Վիէննայէն վռնտուեցաւ …ապարակային խայտառակութեամբ, թէեւ մինչեւ այսօր ալ …պրուստը կը սպասէ կաթող. պատուիրակէն… Զենք հետա…քրուիր, դարձեալ, վերջին երկու ձեռնադրութիւններով։ Բայց …մղուինք հարցնել թէ՝ փիլոն տուած ատեն, մտածե՞ց նաեւ …ղ խեղճերուն ապրուստը։ Երբ գիտէր թէ Լոնտոնն ու Փա…զը չպիտի ընդունին իր նորընծաները, ո՞ր գիւղին կամ քա…քին համար ձեռնադրեց, քանի որ եղած տէրտէրներն իսկ …ն կրնար ապրիլ…

Կարելի է ուրիշ բազմաթիւ փաստեր յիշել իր անկարգ, …նխորհուրդ գործերէն եւ սնամէջ հաւաստիքներէն. «ա՛ս պիտի …եմ, ա՛ն պիտի ընեմ»։ Իրողութիւնը այն է որ իր շարք մը …նձնառութիւնները գերոյի յանգած են այսօր, խախտելով …եմական Խորհուրդին դիրքն ալ։

Կա՛յ, տակաւին, ամէնէն անհանդուրժելի պարագան։ …աթող. պատուիրակին թեթեւամտութիւնն ու ձախողանքը …րջ պատրուակներ կը հայթայթեն Փարիզի ջոջերուն եւ …րենց» եպիսկոպոսին, որոնց խիղճը երբեք մաքուր չէ։

Ընդհակառակն. անոնք տեսակ մը չարախնդութեամբ լեց…ած են այս միջոցին, եւ կը տօնեն ո՛չ միայն Պալաքեանի …ւացումը, այլ եւ ազգային կազմակերպութեան ծրագրին …ժումը։

Ճիշդ է որ վերջին խնդացողը լաւ կը խնդայ. բայց ո՞վ …սաւ թէ կաթող. պատուիրակը պիտի ըլլայ այդ բախտաւորը։

Երրորդ զուարճալիք մը պատմած ըլլալու համար, յիշենք …է երկու հովուապետներն ալ, Վռամշապուհ եպիսկ. եւ Պա…քեան եպիսկ. իրենց պաշտպաններն ունին Էջմիածնի մէջ, …ր «խտրէի մասլահաթ» կը յանձնարարէ կաթողիկոսին բեր…ով, բայց անուղղակի կը խրախուսէ հակամարտութիւնը։ Նոր …է կղերապետական այս մոլութիւնը, ոչ ալ Փարիզի յատուկ։ …ոյն սեւ թաթին հետեւանքներն է որ կը կրեն Ցուասատան և …ուլկարիա, առաջ քշելով զառամած արքեպիսկոպոս մը (Սոֆիա) …ւ խարդախ առաջնորդ մը (Աթէնք)։

Ինչո՞ւ կը զբաղինք այս մանրամասնութիւններով։

— Սթափեցնելու համար բոլոր անոնք որ տակաւին հա…տաք ունին օրհնաձիր կոնդակներու եւ անոնց հեղինակնե…ուն, կամ ժառանգական ջոջերու, պատերազմի հարուստներու …ւ անոնց անկեղծութեան վրայ։

Այս տեսակէտէն, մեղքէ ազատ չէ նաեւ առժամեայ Թե…ական Խորհուրդը, որ փոխանակ մէջտեղ դնելու ամբողջ ան…ուղարձը, հրապարակաւ դիմակազերծ ընելու ազգային կազ…մակերպութեան ձախողման պատասխանատուները, ամիսներէ …վեր կը հանդուրժէ անհամ քաշքշուքի մը։ Կը հաւատեն թէ …եմական Խորհուրդը այնքան յուսահատած է համերաշխու…թեան բոլոր փորձերէն, որ իբրեւ փրկութեան գօտի, ուրիշ մի…ոց չի տեսներ, եթէ ոչ… նոր եկեղեցի մը վարձել, Փարիզի մէջ։ Իսկապէս, ա՛յդ էր պակաս։

Եւ Մանթաշեֆի շինած եկեղեցիին «միւթեվէլլի»ները ան…ուշտ գոհ պիտի մնան այդ ելքէն, փորձանքէ մը ազատելով։

… Զուարճալիքով սկսանք, բայց երբե՛ք զուարճանալու …ամար։

Թող ամէն մէկը իմանայ թէ ինչպէս կրնան երթալ «ազգին …րծերը», այս պայմաններուն մէջ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆՄԻՏ ՅՈԽՈՐՏԱՆՔ

Կիրակի օր հրատարակեցինք Կովկասի կարմիր փոխարքայ Օրախիլաշվիլիի ազդարարութիւնները՝ խորհրդային իշխանութեան սպառնացող վտանգի մասին. իսկ երէկ՝ Մոսկուայի վարիչներէն Պուխարինի աւելի բացորոշ յայտնութիւնները։

Երեւանի «Խորհրդային Հայաստան»ն ալ, իր կարգին ձայնակցելով օրուան ազդանշանին, կը շեշտէ մասնաւոր խմբագրականով մը (27 Յունուար).—

«Ռուս, ուկրայնացի, բելոռուս տարագիրները կը շարժին, առատօրէն ներշնչուելով իմպերիալիստական ոսկիներով։

«Կը շարժին նաեւ Կովկասէն քշուած հակայեղափոխականները։ Անոնց ճահիճներուն մէջ նոյնպէս եռուզեռ կը նկատուի։ Կը շարժին վրաց մենշեւիկները, ֆետերալիստներն ու միւս տեսակի ազգայնականները, Ազրբէջանի մուսավաթականները, Խոսրով բէկ Սուլթանովի կուսակիցները եւայլն։ Անոնց հետ միասին գլուխ կը բարձրացնեն նաեւ Դաղստանէն քշուած քանի մը արկածախնդիրներ եւ այս «ազնիւ պայքարին» հետ նաեւ քնացած վիճակէն կ'ուզեն բարձրանալ հայ լուսաւորչական հակայեղափոխականները, դաշնակցական տղերքը։

«Խորհրդային Միութեան եւ Կովկասի բոլոր ազգերու բանուորներու ու գիւղացիներու պողպատի պէս ամուր միութիւնը, մեր ընկերվարական յախուռն, (բուռն ըսել կ'ուզէ) շինարարութիւնը այսօրուան պատասխանն է Պոլտուին—Չէմպըրլէնին եւ անկոչ «Կովկասի փրկիչներուն»։ Վաղը, եթէ անոնք յանդգնին ձեռք բարձրացնել մեր դէմ, ռազմի լեզուով կը խօսինք անոնց հետ եւ կը յիշեցնենք 1918—20—21 տարիները, երբ ուռած ու բոպիկ կարմիր բանակի յեղափոխական արշաւէն խուճապահար կը փախչէին Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի թանկերն ու զրահապատները։ Կը յիշեցնենք նաեւ այն օրերը, երբ Մուսավաթը ջախջախուեցաւ Ազրբէջանի մէջ, վրաց մենշեւիկները փախան դէպի Պաթում, ապա ծովը թափուեցան. կը յիշեցնենք Վրացեան փրկչի հրոսախումբերուն փախուստը դէպի Զանգեզուր, ապա Արաքսի այն կողմը եւ ալ աւելի հեռուները, մինչեւ Փարիզ ու Ամերիկա։

«Խորհրդային ընկոյզը շատ պինդ է. ոչ անգլիական աշխարհակալութեան փտած ատամները, ոչ ալ կարմիր բռունցքէն ջարդուած ժորդանիաներու, Խոսրով-բէկերու եւ Խատիսովներու ակռաները չեն կրնար կոտրել այդ ընկոյզը։»

Փոխանակ այս գռեհիկ լրբութիւններուն եւ անմիտ յոխորտանքին, որոնց մէկ մասը միայն թարգմանեցինք, Երեւանի փրկիչները տասնապատիկ աւելի յեղափոխական գործ կատարած կ'ըլլային, եթէ լրջօրէն զբաղէին իրենց յանձնուած երկրին եւ ժողովուրդին ինքնապաշտպանութեամբ։ Եւ այս՝ աւելի քան որ եւ է ատեն, քանի որ մօտ է փոթորիկը, ինչպէս կ'ազդարարեն իրենց վարպետները։

«Հայ լուսաւորչական հակայեղափոխականները» ա՛յս կը սպասեն Երեւանի կարմիր-կանանչ մահմետականներէն, որոնք երբեք դէպի հարաւ-արեւմուտք չեն նայիր, բուն վտանգը տեսնելու եւ կանխելու համար։

Մնացածը՝ հէքեաթ է։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«Թուրք ցեղը վտանգի մէջ»

Այս խորագրին տակ, եւ «մեր տղոց հարիւրին եօթանասունը կը մեռնի» աղաղակով, Պոլսոյ «Ճիւմհուրիյէթ»ը կ'արտատպէ Թուրք Մանկապաշտպան միութեան նախագահ եւ երեսփոխան Ֆուատ պէյի կարգ մը տեղեկութիւնները։—

Յօդուածագիրը նախ կը յիշէ Գալէճիքի մէջ կատարուած քննութիւնը, վիճակագրութեան տնօրէն Տոքթ. Քամիլ Ժաքարի կողմէ։ 14,504 բնակիչ ունեցող Գալէճիքի մէջ, քննութեան մասնակցեր են 789 մայր եղած կիներ, որոնք 3,469 առողջ տղու ծնունդ տուեր են. ասոնցմէ 1586ը մեռեր են, իսկ 1883ը ողջ են։ Ծնողներու եւ մեռնողներու համեմատութիւնը 100ին 48.6 է։ Ծնողներու եւ ողջ մնացողներու համեմատութիւնը 100ին 5.14 է։ Խեղանդամները հաշուի չեն առնուած։

Պ. Ժաքարի կատարած քննութենէն կը հասկցուի որ, մեռնողներու մէջ մեծեր ալ կը գտնուին։ Ասոնք եթէ 100ին 10 ընդունինք, արդիւնքին մէջ տղոց մահը դարձեալ 100ին 43էն աւելի է։

Ֆուատ պէյ իր երեսփոխան ընկերներուն մէջ ալ քննութիւն մը կատարելով ըսած է, թէ արդիւնքը ցաւալի է։ Երեսփոխաններէ 130ը 607 զաւակ ունեցեր են եւ ասոնցմէ 199 տղայ մեռած և 408 ողջ մնացած են։ Մահերու համեմատութիւնը 100ին 33 է։ Եթէ բարձր դասակարգի մէջ տղոց մահերը այս համեմատութիւնը ունին, գիւղերու մէջ պատահած մահերու վրայ գաղափար մը կազմել դժուար չէ։

Ֆուատ պէյ Էնկիւրիի՝ 12 գիւղերուն մէջ ալ քննութիւն կատարելով, հասկցած է որ մահերու համեմատութիւնը 100ին 68 է։ Ողջ մնացողներէ ջերմէ բռնուածները եւ մէկ տարեկան տղոց մէկ մասն ալ պիտի մեռնին։

Ֆուատ պէյ ծերերու հետ տեսնուելով հասկցած է որ այս 12 գիւղերուն մէջ չկայ գիւղ մը որուն բնակչութիւնը աւելցած ըլլայ։ Ընդհակառակը մարդոց թիւը նուազած եւ գերեզմանները աւելցած են։ Ֆուատ պէյ կ'ըսէ թէ Թուրք կինը ծնող է եւ 16 զաւակով բաւական կիներ կան։ Հետեւաբար զաւակ բերելու այսքան ընդունակ ցեղի մը ծնած տղաքները ապրեցնելու պէտք է աշխատիլ։

Թրքացումը կը շարունակուի

Պոլսոյ Կրթական տնօրէնութիւնը օտար եւ ոչ-իսլամ դպրոցներու տնօրէններուն ուղղած շրջաբերականով մը կը յայտնէ որ Թուրքերէնի, Թուրք աշխարհագրութեան եւ պատմութեան քննութեանց մէջ չյաջողող աշակերտները չպիտի կրնան կարգ փոխել, եթէ նոյն իսկ յաջող ըլլան միւս բոլոր ճիւղերուն մէջ։ Կրթական Տնօրէնը կը թելադրէ աւելի ուժ տալ յիշեալ դասերուն։

Երկրորդ շրջաբերականով մը կը յանձնարարուի Կրթական տնօրէնութեան իմացնել ուսուցիչներու անուանումը կամ պաշտօնանկութիւնը։ Նոր ուսուցիչ առնուած ատեն պէտք է խստապահանջ ըլլալ եւ ըստ օրէնի անհրաժեշտ բոլոր թուղթերը ուզել։

Արքայական եւ Ընկերվարական դէմ դէմի

Շաբաթէ մը ի վեր իրաւաբանական համալսարանին մէջ դարձեալ սկսան կռիւները։ Համալսարանին մէջ սրահ մը կայ, ուր ուսանողները պարբերաբար կը հաւաքուին բանախօսութիւններ սարքելու համար։ Արքայականներու եւ ընկերվարականներու միջեւ պատահած միջադէպի մը հետեւանքով տնօրէնութիւնը արգիլեց հաւաքուիլ այդ սրահին մէջ։ Արքայականները, որոնք նախայարձակ եղած եւ նոյն իսկ ծանրօրէն վիրաւորած էին ընկերվարական խմբակին քարտուղարը, քաջալերուած՝ իրենց անպատիժ մնալէն, կը պնդեն եւ կը ստիպեն որ ընկերվարականները իրենց լամբակէն վերցնեն ցուցանիշերը։ Անցեալ Երկուշաբթի եւ Երեքշաբթի օրերը շարունակ բախումներ տեղի ունեցան, վար առնելու համար «ձախ»երու ցուցանիշերը։ Հինգշաբթի կռիւը սոսկալի եղաւ։ Վիրաւորուեցան բազմաթիւ ուսանողներ, որոնցմէ Ժան Պէլէն հիւանդանոց փոխադրուեցաւ։

Համալսարաններու ընդհ. տեսուչը արգիլեց կրել ո եւ է ցուցանիշ։ Ձախերը պատասխանեցին թէ կ'ընդունին վերցնել, պայմանով որ արքայականներն ալ նոյնը ընեն։ Սակայն արքայականները կը մերժեն ընդունիլ արգելքը։ Ու կիրքերը կը մնան միշտ լարուած։

Առջի օր իրաւաբանականի ընթերցասրահին մէջ ուսանողները կ'աշխատէին։ Յանկարծ սրահէն ներս մտան «Աքսիօն ֆրանսէզ»ի հերոսներէն մօտ 20 արքայական ուսանողներ եւ հրաւիրեցին որ ընկերվարական-հանրապետական խմբակին ցուցանիշը կրողները դուրս ելլեն։ Ո՛չ ոք տեղէն շարժեցաւ։ Ասոր վրայ արքայականները յարձակեցան եւ երկուստեք կռիւ մը սկսաւ մատենադարանին մէջ. շատեր վիրաւորուեցան։ Քարտուղար Շափիւի եւ Թաղին ոստիկանապետը հանելով դժուարութեամբ կրցան խաղաղեցնել զանոնք։ Համալսարանին շուրջ եւ Պուլվառ Սէն-Միշէլի վրայ ոստիկաններ կը հսկէին, ցոյցերու կրկնուիլը արգիլելու համար։

Անցած տարի ալ արքայականները սիստէմաթիկ պայքար

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁ ՄԸ ՍԵԼԱՆԻԿԻ ՄԷՋ

Սելանիկի «Ալիք»ը ընկեր Յ. Ամատունիէ եւ Զօր. Թորգոմէ ստացած է հետեւեալ կոչը, 31 Յունուար թուականով.—

«Ազգային կարեւոր խնդիրներու շուրջ խորհրդակցութեան համար ժողովի հրաւիրուած են կարգ մը յարգելի ազգայիններ, միանգամընդմիշտ դաղութային վէճերուն վերջ տալու ցանկութեամբ։ Այս կարգադրութիւնը տեղի ունեցած է զօր. Թորգոմի եւ Պ. Յ. Ամատունիի նախաձեռնութեամբ։ Այսու կը յայտարարուի թէ, թերթերու միջոցով կամ այլ ձեւով, ազգային խնդիրներու շուրջ վէճեր չպիտի յարուցուին, մինչեւ խորհրդակցութեան վերջաւորութիւնը։

«Ստորագրեալները կոչ կ'ընեն բոլոր հայրենակիցներուն, առանց կուսակցական խտրութեան վերջ տալ վէճերուն եւ կատարեալ ազգասիրութեամբ և կարգապահութեամբ բարոյապէս օգնել այս ազգօգուտ ձեռնարկին։»

ՏՕՔԹ. ԼԵՓՍԻՈՒՍԻ ԳՈՐԾԸ

Տոքթ. Լեփսիուսի մահէն վերջն ալ, տակաւին կը շարունակուի ազնիւ հայասէրին հիմնած գործը Գերմանիոյ մէջ՝ «Dr. Lepsius, Deutsche Orient-Mission»*։ Նոյնպէս կը շարունակուի հրատարակուիլ իր հիմնած թերթը՝* Der Orient*, որուն վերջին թիւէն կը տեղեկանանք թէ յիշեալ միսիոնին տնօրէն կարգուած է Տոքթ. Փօլ Շիւց։ Ընկերութիւնը կ'օժանդակէ Ղազիրի (Սուրիա) հայկական որբանոցին, որուն մասին միշտ տեղեկութիւններ կը հրատարակէ* Der Orient*։*

"ԼԻՔԵԱԼ" ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԱՒԱՐԸ

Մինչեւ հիմա 505,000 թրքական ոսկի արժէքով իճարէթէյնլի «լքեալ» կալուած փոխանցուած է Էվգաֆի վարչութեան։ Մնացեալ կալուածներուն փոխանցման գործողութիւններն ալ մօտ օրէն պիտի լրանան եւ յետնեալ վարձքերը պիտի գանձուին Էվգաֆի տնօրէնութեան կողմէ։

ՁՄԵՌԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Ամբողջ Կովկասի մէջ տարիներէ ի վեր չտեսնուած ձմեռ կը տիրէ եւ աննախընթաց ձիւն կը տեղայ։ Բազմաթիւ մարդիկ սառած են. հազարաւոր կենդանիներ սատկած եւ այգիներ փճացած են։

Յունուարի կէսին, Բագուի վրայ զարկաւ ձիւնի փոթորիկ մը, գոցեց ճամբաները։ Հաղորդակցութիւնները դադրեցան. նստած ձիւնին առատութեան պատճառաւ, շոգեկառքերը չկրցան բանիլ։ Սաբունճիի եւ Ռոմանիի մէջ փոթորիկը կտրած է ելեկտրական թելերը, եւ հանքահորերու աշխատանքները դադրած են։

*** *Յունուարի սկիզբը ծագած փոթորիկին պատճառաւ, Բագու մօտ մէկ միլիոն ռուբլի վնաս կրած է։*

ՀՐԷՇԱԲԱՆԱԿԱՆ. — Բագուի մէջ Հայուհի մը ծնած է հրէշային երախայ մը։ Նորածինը ոչ աչք ունի, ոչ քիթ, այլ անոնց տեղ՝ կարմիր գիծեր կան։ Մարմինը ընձառիւծի պէս է, եւ նմանօրէն բծաւոր. ձեռքերը կը յիշեցնեն կատուին թաթերը՝ իրենց ճանկերով։ Ոտքերը տձեւ են եւ հաստ։ Այս հրէշային մանուկը մեռած է եւ գլխակը յանձնուած է մարդակազմական թանգարանին։

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՓՈՐՁԵՐ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Իտալիա կը միացնէ Յունաստանն ու Պուլկարիան.— Էտիրնէն եւ Գըրք-Քիլիսէն՝ Պուլկարիոյ կը խոստանան.— Սլաւական միութեան մը ծրագիրը.— Յունաստանի ներքին տագնապը.

ՍԵԼԱՆԻԿ, 2 Փետր.

Իտալեւալպանական դաշնագրէն յետոյ, յստակօրէն երեւան կուգայ քաղաքական այն խմբակցութիւնը, որ պիտի իշխէ Միջերկրականի վրայ: Յունաստանի շահերն ալ կը պահանջէին մտնել այս խմբակցութեան մէջ, որմէ անմիջական երկու օգուտներ կան. 1.— Սերպիոյ ճնշումէն պիտի ազատի Յունաստան, 2.— այս ճամբով կարելի պիտի ըլլայ պուլկարեւյոյն քրօնիկ վէճերը լուծել խմբակցութեան մասնակցող մեծերու օժանդակութեամբ:

Ցակաւին անորոշ է խմբակցութեան քաղաքականութիւնը պալքաններու մէջ. սակայն որքան կարելի կ'ըլլայ ստուգել, Անգլիա եւ Իտալիա կ'աշխատին Միջերկրականի շուրջը եղած պետութիւնները կապել նոյն խմբակցութեան:

Ամէնէն դժուարին հարցը կը նկատուի Պուլկարիան քիչով գոհացնելու պարագան: Կ'իմանամ թէ, Պուլկարիոյ կ'առաջարկեն Ադրիանուպոլիս եւ Գըրգ-Քիլիսէ նահանգները, սակայն Պուլկարիա կը պահանջէ հողային անցք մը Միջերկրականի վրայ, որ գրեթէ անհնարին է, որովհետեւ այդ պարագային Յունաստանի հողերուն մէկ մասը — արեւելեան — պիտի կտրուի ու կզզիանայ:

Փաստ է, սակայն, որ Պուլկարիա ի վերջոյ պիտի յարի այս խմբակցութեան, որովհետեւ Սերպիայէն սպասելիք ոեւէ բան չունի, ընդհակառակն:

Վերջին օրերը Պուլկարիա պաշտօնապէս Սերպիայէն հրաւէր ստացաւ միանալու իրեն, կազմելու համար սլաւ միութիւնը. սակայն Պուլկարիա կտրուկ կերպով մերժեց այս առաջարկը: Խորւաթներու գիւղացիական պետ Րատիչ իր ամենօրեայ ճառերով նոյն միտքը կ'արծարծէ ահազանգի ձեւով, իբրեւ փրկութիւն սլաւ ցեղերուն: Իր կարծիքով, այդ բոլոր ցեղերը պէտք է կապուին Ռուսաստանի մեծ սլաւական զանգուածին, մինչդեռ Պուլկարիա կատաղի հակառակորդ է այսօրուան Ռուսաստանի կարմիր իշխանութեան:

Ներկայ պարագաներու տակ, Պուլկարիա անպայման պիտի մտնէ Սերպիոյ հակառակ խմբակցութեան մէջ:

Պոլսոյ անմիջապէս կռնակը գտնուած այս հողամասերուն աւարի բաժանումը՝ կը թելադրէ զանազան խորհրդածութիւններ Թուրքիոյ մասին, որ արդէն առանցքը կը կազմէ նոր խմբակցութեան օրակարգին վրայ դըրուած հարցերուն:

Ահա թէ ինչ կը խօսին ու կը խորհին այստեղի քաղաքական շրջանակներուն մէջ:

* **

Յունաստանի քաղաքական կեանքը փափուկ է նորէն: Խառն դահլիճը կանգուն կը պահուի գերագոյն ճիգերով եւ անսահման զիջողութիւններով:

Դահլիճը երկու ամսուան կեանք ունի, սակայն այդ կարճ միջոցին քանի մը անգամ մահացու ցնցումներ ունեցաւ: Վերջին տագնապը փարատեցաւ քանի մը օր առաջ, կրկին հանրապետականներու զիջումներով:

Անշուշտ, անբնական բան մը պիտի ըլլար հանրապետական երկրի մը մէջ թոյլատրել, որ արքայական երեսփոխանները եւ դահլիճի անդամները առանց անվերապահ երդումի աշխատանք ստանձնեն պետական մեքենային մէջ: Նկատի ունենալով ներքին խառնակ կացութիւնը եւ սահմանադրութեան վերջնական քննութիւնն ու վաւերացումը, հանրապետականները հանդուրժեցին այս անբնական երեւոյթին: Սակայն այս կացութիւնը ինքնին կը ստեղծէ պարբերական տագնապներ, որմէ խուսափիլ անկարելի է:

Սպաներէն խոշոր մաս մը շատ կասկածանքով կը նային արքայականներու գործունէութեան վրայ. մանաւանդ որ աստիճանաբար բանակին մէջ կ'ընդունուին նաեւ արքայական սպաներ: Անոնք կ'ուզեն արթուն գըտնուիլ, որպէսզի վարչաձեւը վտանգի չենթարկուի: Այս մտածումներէ թելադրուած, առաջին զօրաբանակի սպաները գաղտնի շրջաբերականներով ու ժողովներով լուրջ աշխատանք կը կատարեն:

Այս գաղտնի թուղթերը ձեռք անցած ըլլալով, արքայական նախարարները խուճապի կը մատնուին, դահլիճը կը սկսի ցընցումներ կրել, ներքին նախարար Ցալտարիս կը պահանջէ խիստ պատիժ ոչ միայն զինուորականներուն, այլ եւ առաջին զօրաբանակի հրամանատար Զօր. Մանեթասի հանդէպ,— (հեղինակները իր սպաներն են), այն առարկութեամբ թէ կը դաւեն սահմանադրական իշխանութեան դէմ, ապօրինի միջոցներով:

Արքայականները կը պահանջէին անմիջապէս բանակէն վտարել Զօր. Մանեթասը եւ երկու գնդապետներ, իբրեւ գլխաւոր վարիչները: Այս պահանջը անընդունելի էր հանրապետականներուն համար: Երկար բանակցութիւններէ յետոյ, երկուստեք համաձայնեցան, մէկ ամիս արձակուրդ տալ Զօր. Մանեթասի եւ երեքական, երկու գնդապետներուն, առանց սակայն պաշտօնէ դադրեցնելու զանոնք:

Այսպիսով դահլիճին տագնապը փարատեցաւ, սակայն վաղը կրնայ ուրիշ պատճառ մը ծագիլ:

Կը թուի թէ այս անբնական կացութիւնը չի կրնար երկար տեւել, մանաւանդ որ հանրապետական մեծամասնութիւնը, արքայական փոքրամասնութեան սպառնալիքին տակ է շարունակ:

Այս առթիւ, լաւատեղեակ անձնաւորութիւն մը ինծի կը հաւաստէր թէ՝ ներկայ խորհրդարանը երկար կեանք չի կրնար ունենալ: Կը սպասուի սահմանադրական օրէնքներու քննութեան լրացման, որմէ յետոյ պիտի լուծուի խորհրդարանը եւ պիտի հրահանգուի նոր ընտրութիւն կատարել, որպէսզի ապահովուի հանրապետական ուժեղ մեծամասնութիւն:

Պարզ կ'երեւայ թէ հանրապետական բարձրաստիճան զինուորականներ ամէն ճիգ կը թափեն, որպէսզի սահմանադրական կարգերը չխանգարուին:

Յ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մասնաւորապէս գաւառներէն կը խնդրուի ՄԷԿ ՕՐ ԱՌԱՋ ղրկել ժողովի ազդերը, որպէսզի կարելի ըլլայ հասցնել համապատասխան օրուան:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

(Մասնագէտի մը տեսութիւնները)

(Շար. փետր. 4ի թիւէն)

Գ.

Յ. *տառը, կարելի է ըսել* ի *տառի բաղաձայնացումն է: Այսպէս, երբ ձայնաւորէ առաջ* ի *տառը գտնուի եւ արագ հնչենք, կը ստանանք հնչիւն մը որ այլ եւս ձայնաւոր չէ. օրինակ. Արաբիա=Արաբ*եա *(Արաբյա), Թրակիա=Թրակ*եա *(Թրակյա) եւլն. այս պատճառով է անշուշտ որ գրաբարի մէջ* ի *նախդիրը ձայնաւորներէ առաջ* յ *տառով կը փոխարինուի, օրինակ. ի Կարին, բայց յԱյրարատ, ի Հայաստան, բայց յԱրաբիա, ի տուն, բայց յայգի եւլն.: Եթէ արդէն փորձենք* իայգի *ըսել ինքնին* յայգի *(եայգի) կը հնչուի եւլն.: Ուրեմն կարելի է ըսել թէ* ի *ու* յ *տառերը լծորդ են: Բառերու մէջ օրինակ այս, յոյս, լոյծ եւլն. եւ առ հասարակ երկու ձայնաւորներու մէջ, օրինակ. այո, կայան, գոյական եւլն.* յ *տառը ինչպէս յայտնի է կը հնչուի իբրեւ բաղաձայնացած* ի. *արդ ի՞նչ հիման վրայ այս նոյն տառը բառերու սկիզբը պիտի* հ *հնչուի եւ ոչ ինչպէս բառերու մէջ. օրինակ. խոյս: Մեր նախնիք* յ *տառով տառադարձուցեր են յունական եւ լատինական* i *տառը. օրինակ.* ionia, *որմէ Յոնիա եւ յոյն բառերը, նաեւ* j *լատին տառը որ* i *տառի բաղաձայնացումն է. օրինակ.* Julius=*Յուլիոս եւլն. բայց եւ ոչ մէկ տեղ այդ տառերը կամ հնչիւնները* հ *տառով կամ հնչիւնով արտայայտուած են, որով կը նշանակէ այն առնեն թէ երբեք* յ *տառը* հ *հնչիւնը չէ ունեցեր: Աստուածաշունչեան մաս մը սեմական անուններ, ինչպէս. Յակոբ, Յովսէփ, Յովհաննէս դեռ այժմ ալ մեր դպրոցներուն մէջ կը գործածուի եւ մենք այժմ ասոնք կը գրենք* Եակոբ *(Եաղուպ),* Եուսուֆ, Եօհան *եւլն: Երբ անոնց ներկայ հնչիւններով կ'ուզենք արտայայտել, ինչո՞ւ Յաղուբ, Յուսուֆ, Յոհան չպիտի գրենք եւ* Եաղուբ, Եուսուֆ, Եոհան *չպիտի կարդանք: Ի՞նչ իրաւունքով ուրեմն Յակոբ, Յովսէփ, Յովհաննէսը մենք այսպէս գրելով* հակոբ, հովսէփ հովհաննէս *պիտի կարդանք եւ կամ այսպէս գրենք. եւ ինչո՞ւ այս օտար անունները այսպէս պէտք է հնչենք եւ ոչ ինչպէս եւ անոնց նման որոնց կը պատկանին այս անունները:*

Հապա՞ մեր ժողովուրդը, այն անուս հարազատը, ի՞նչպէս կը հնչէ զայն: Նա երբեք հ *չի հնչեր* յ *տառը, այլ* յի *նման կոկորդային հնչիւն մը՝ ցակոբ, ցօսէփ, ցօհան, (Կարին, Սեբաստիա եւլն.) տեղ տեղ կը կարծուի թէ ամբողջապէս չհնչուի, Արութ, Օսէփ, Ակոբ, Օհան եւլն. իսկ որոշ բառերու (Կարնոյ մէջ օրինակ)* յ *տառը բառի սկիզբն ալ բառի մէջի նման կը հնչուի, օրինակ՝ յեղթեցի (եէխթեցի=յաղթեցի), յետոյ (եէտոյ) եւլն.:*

Վերագրեալներէն յստակօրէն կ'երեւայ որ յ *տառը* հ *հնչիւնը չէ ունեցած անցեալին մէջ, չունի նաեւ այժմ, եւ եթէ տեղ տեղ կոկորդային հնչիւն մը առած է կամ ընկած, բայց քանի որ դեռ բուն հնչման հետքերը կան ժողովրդեան մէջ, ոչ մէկ իրաւունք ունինք այդ բառերու սկիզբը* հ *եւ բառերու մէջ* յ *(այս) հնչել. այլ ամենուրեք պէտք է հնչենք այնպէս ինչպէս բառերու մէջ (այս, այս եւլն): Այս հնչման վերահաստատումը որչափ որ խորթ պիտի թուի դպրոցատեսներուս, անոր* հ *հնչիւնն ալ նոյնքան եւ աւելի խորթ է ժողովուրդին համար:*

Ասկէ զատ եթէ բազմավանկ բառերու վերջը յ *հնչուի արդէն, թերեւս կարելի է չգրել, օրինակ՝ քահանայ=քահանա, շուկայ=շուկա, չմոռնալով որ բառի որ եւ է ձեւով փոփոխման առեն կրկին ստիպուած ենք աւելցնել, օրինակ՝ քահանայի, քահանայական, շուկայիկ, եւլն.:*

12.— Ու. *սա իբրեւ ձայնաւոր մեր նախնիք արտայայտած են երկու տառով, նմանողութեամբ ուրիշ ազգերու* (OU) *որովհետեւ ասոր համար առանձին տառ չմտածեցին հնարել, ուստի նպատակայարմար պիտի լինի, եթէ* ու *եւ* ւ *տառերէն միացած* ուի *նման (ինչպէս օրինակ՝ լատինական* m *տառը, միայն վերջի մասնիկը* ւ *տառի նմանութեամբ) առանձին տառ մը ստեղծուի, համաձայն մէկ հնչման մէկ տառ սկզբունքին:*

Այս ու *ձայնաւորը ուրիշ ձայնաւորէ մը առաջ գտնուած ժամանակ երբեմն արագ հնչումի առեն թեթեւ* վ *ի նմանելով, ուղղագրական արմատական փոփոխութեան կողմնակիցներ փորձած են, այժմ ալ կ'ուզեն* ու *տառը այսպիսի պարագայի* վ *ի կամ* ւ *ի փոխել, օրինակ՝ Աստուած=Աստված, Աստւած, կորսուած=կորսված կամ կորսւած եւլն.: Ի՞նչ կ'ըսէ լեզուի տէր ժողովուրդը, անոր մօտ* ուն *ամէն տեղ* ու *է եւ երբեք* վ. *նա երբեք չի հնչեր կատու, կատվի այլ կատուի, չըսեր բու, բվի, այլ բուի, չու, չվի այլ չուի, ձու, ձվի. այլ ձուի. Բագու, Բագվի, այլ Բագուի եւլն.:*

Նոյն երեւոյթը կայ նաեւ ուրիշ լեզուներու մէջ, օրինակ՝ անգլիերէնի մէջ, W *տառը կը հնչուի* ու *եւ ոչ* վ *ձայնաւորներու առաջ, օրինակ՝* Washington *կը հնչեն Ուաշինկթըն եւ ոչ թէ Վաշինկթըն եւլն.: Ինչո՞ւ ուրեմն մեր լեզուի այս մէկ պարզ նրբութիւնը շփոթութեան վերածենք եւ նորանոր դժուարութիւն ստեղծենք ուղղագրութեան համար մէկ տառին մէկ հնչիւն, եթէ նոյնիսկ նուրբ տարբերութիւն մը երբեմն նշմարուի:*

13.— Իւ. *այս երկտառ պարզ ձայնաւորին համար ալ նախնիք չեն ունեցեր ուրոյն տառ, սա ալ նպատակայարմար պիտի լինէր, եթէ երկու տառերէն միացեալ տառ մը կազմէինք նման* ի *տառին, որու երկրորդ մասնիկը* ւ *ի նման է. այս ձեւով կ'ազատէինք* իւ *ը* իվ *կարդալու շփոթէն ու մէկ հնչման մէկ տառ:*

Մեր նախնիք իւ *ով տառադարձեր են լատին-յոյն* y *տառը, օրինակ՝* Cyrus=*Կիւրոս,* Syrie=*Սիւրիա: Ժողովուրդն ալ այս հնչիւնը պահած է եւ կը հնչէ հիւսիս, խիւս, դիւս հայբառերը, ինչպէս կիւլ, քիւլ թուրքերէն բառերը. բայց դժբախտաբար հոս ալ գրականագէտը իր սխալ մէկ հնչիւնը կը փորձէ ընդհանրացնել.* իւ *ին տալով* եու=յու *հնչիւնը, օրինակ՝ հիւսիս (հյուսիս, փոխանակ հիւսիս, նեութ (նյութ) փոխանակ նիւթի եւլն.: Ինձ կը թուի թէ բառասկիզբի* իւ *երկտառը երբեմն* եու *հնչուելուն, վանկերու մէջ ալ կ'ուզուի նոյնը ըսել, օրկ.՝ իւղ=եուղ, իւրաքանչիւր=եուրաքանչ-եուր. թերեւս նաեւ ռուսական* եու *գրի նմանութեամբ, որ թէ* եու *եւ թէ* իւ *կը հնչուի: Այս արեւելահայերու գրագէտներու մօտ. իսկ արեւմտահայ գրականագէտներ ալ գլխաւորաբար* ութիւն *վերջաւորութեան մէջ վանկերու սխալ բաժանումով մը* իւ*ը* եու *կը հնչեն ինչպէս վանկերու սկիզբը. օրինակ՝* ցա-րու-թ-եուն, *փոխանակ* ցարու-թիւնի, վա-տութ-եուն, *փոխանակ* վատու-թիւնի *եւլն.:*

Իւ *կը հնչեն նաեւ* իվ. *օրինակ՝ հովիւ, թիւ, եւլն. հոս* ւ *տառը իսկապէս չհնչուած* վ *չէ. այլ թեթեւ հպանցիկ* վ *որ* վ *տառով գրելէն աւելի լաւ է առոր իբր ողագիր, փոքր* վ *ով, որ է* ւ *ով գրելը:*

Գ. ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

ՁՄԵՌԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Ամբողջ Հայաստանի վրայ կը ձիւնէ: Սակայն բաղդատմամբ ուրիշ տարիներու, եւ հարեւան երկիրներու ձմեռնային սաստիկ եղանակին, Հայաստանի ձմեռը այս տարի մեղմ է: Ձիւնը հաստ խաւով մը նստած է բոլոր գաւառներուն մէջ: Նոր Բայազիտի եւ Դիլիջանի մէջ սահնակի խաղեր կը կատարուին: Հակառակ տիրող հանդարտ ձիւնին, ճամբաները չեն գոցուած, գայլերէ վախ չկայ եւ Սեւանայ լիճին վրայ հաղորդակցութիւնը չէ դադրած:

ԹԱՏՐՈՆ

ՈՒՐԻԷԼ ԱԿՈՍՏԱ
ԿԱՄ
ԱՄՍՏԵՐՏԱՄԻ ՍԱԴՈՒԿԵՑԻՆ

Նորակազմ Եւրոպաճայ թատերախումբը՝ շաբաթ գիշեր իր բացումը կատարեց «Ուրիէլ Ակոստա»յի ներկայացումով:

Համառօտակի պատմենք կուցքօվի այս գործը, որուն վերլուծման վրայ պիտի արժէր սակայն ծանրանալ:

Ակոստա՝ երիտասարդ գիտնական մը, կրօնական ըմբռնումին դէմ քննադատական գիրք մը հրատարակելէ յետոյ, կ'որոշէ ճամբորդել, խուսափելու համար Ցուդիթի սէրէն, հրեայ վաճառականի մը աղջիկը, որ պզտիկուց նշանուած է Պէն Եօքայի: Հրեայ մոլեռանդութիւնը կը փրփրի իր դէմ ու զայն կը պարտադրէ կենալ ու պաշտպանել իր համոզումները:

Պայքարը կը սաստկանայ Սինակօկին եւ Ուրիէլ Ակոստայի միջեւ որ բանադրանքի սպառնալիքին տակ կը գտնուի ու վերջապէս Րաբբի Տէ Սանդոսի բերնով, անէծքը կը թափի Ուրիէլ Ակոստայի գլխուն:

Սրտանց կը տանջուի. խորունկ սէր մը կը ճնշէ իր հոգին, բայց ան չի կրնար իր մտածումը զոհել պաշտուած էակին համար, որուն վայելումը կ'արգիլեն խաբուած նշանածի մը՝ Պէն Եօքայի սադրանքները, հօր մը երկչոտութիւնը եւ աւանդապաշտ ժողովուրդի մը մոլեռանդութիւնը. սակայն պահ մը ուժգնօրէն դիմադրելէ յետոյ կոյր մօր մը եւ իր սանուջահար սիրուհիին պաղատանքներուն, վշտաբեկ ու խելակորոյս՝ կը վազէ սինակոկ ուրանալու:

Տեղի տալ աւանդական սուտին եւ յայտարարել կուռքերու փխրուն ճշմարտութիւն մը, գիտակցօրէն ընդունիլ դարաւոր կեղծիքը եւ դրժել ինքզինքը, իր էութիւնը, իր համոզումները...: Եւ սակայն «Ջէ՞ որ կը շարժի...»: Ու մինչդեռ տաճարին մէջ արգելափակ Ակոստա կը պայքարի իր խղճին ու գիտակցութեան հետ, Ցուդիթ կը հաւանի ամուսնանալ Պէն Եօքայի հետ, իր հայրը փրկելու համար այս վերջինին սադրած սնանկութենէն:

Րաբբիները կը յաջողին այս պարագան ծածկել Ակոստայէն, որ իր սիրած էակին տիրանալու համար, ուրացումի գիր մը կը յօժարի կարդալ հասարակութեան առջեւ. բայց չի կրնար աւարտել անոր ընթերցումը. սաստիկ յուզում մը կը զգետնէ զայն: Եւ երբ ժողովուրդը, ըստ հրէական ծէսին, կը հրաւիրուի անցնիլ Ակոստայի գետնաթաւալ մարմնին վրայէն, Ցուդիթի նշանածը՝ Պէն Եօքա կը պոռայ.

— Ուրուականի մը համար ուրացար, Ցուդիթը իմս է. ոչինչ կրնայ զայն ձեռքէս խլել:

Ակոստայի հատած սրտին համար, չափազանց է տառապանքը. իր հաւատքը զոհելէ յետոյ իր սէրին, երբ ինքզինքը կը կարծէ խաբուած, կատաղօրէն կը կանգնի, կը մերժէ ամէն ուրացում, կը հաստատէ իր նախկին համոզումները եւ կ'ուխտէ վրէժ լուծել:

Վերջին արարին՝ հարսնիքն է Պէն Եօքայի եւ Ցուդիթի, որ ի զուր սպասած է Ակոստայի վրիժառութեան:

Ակոստա կը հասնի երբ պսակի արարողութիւնը արդէն կը վերջանար, մինչ Ցուդիթ՝, օգտուելով առանձնութեան պահէ մը, ինքզինքը կը թունաւորէ. իսկ Ակոստա, հրազէնի հարուածով մը վերջ կուտայ իր կեանքին:

Ակոստա՝ կենդանի եւ կատարեալ, յայնատես տիպարն է, ծնելէ յետոյ ճշմարտութեան որոնումին համար, պիտի կրէ ժամանակակից մոլեռանդութեան մը հարուածները եւ ապրի յաջորդ սերունդներուն համար: Զոր ու ցամաք, լոկ գիտական միտքը չէ սակայն, անզգայ հաճոյքին եւ անտարբեր վայելքին հանդէպ, ո՛չ ալ մարգարէականանան հոգին՝ որ համա-
մարդկային սէրէ մը
խորշի զգայարանքներ
թէն եւ խռէայի մը
ման զոհէ ամէն ինչ.
րու շառաւիղէն՝ աշխ
ճգնաւոր մըն է, որուն
կայն, նոր հաւատքին
խեղդեր բնական մարդ
ենթարկելով մարտիրոսա
յուցման, խորաթափանց
մը մօտ, զգայուն սիրտ
բաբախէ ու մտածումի
ցոուի հակադրութենէն
կը տառապի, կը գ
մինչեւ իմնայ ներսէն
իր իսկ հարուածին
զոհ մը եսի երկուութեան

Հակառակ բեմական
մարութիւններու, խա
թիւնը յաջող անցաւ:

Տպաւորիչ Ակոստա
Մարութեան, որ մտած
սին մորթին տակ ու
անոր ներքին գալար
հոն ուր կը զգար թէ վիշտ
է պոռթկայ անզուսպ
ղի, Մարութեանի շե
թրթռայ ներքնապէս
ուած հոգիի մը եւեւէշ
շնչայ, կը փափայ մինչ
նայ անլսելի հեւք մը,
սակայն կը թուլացնէ
տպաւորութիւնը եւ Մար
նին կուտայ շարժանկ
ցնցող պատկերի մը եր
ինչ որ ալ ըլլայ, որքան
ուխտը բնականութեան
նել, ձայնը միշտ պէ
հասնի հանդիսատեսին ու
քը իր ազդեցութիւնը ձգ

Ցուդիթի դերին մէջ ս
էր Օր. Քոչեան, որ առաջ
գամ ըլլալով բեմ կը բարձ
Փարիզի մէջ. իրեն կը
դեռ բեմին վարժութիւնը
տիրելու համար, պէտք
փարատէ մնացորդ եր
թիւն մը:

Իսկ Նաւասարդեան, Ս
Պէշիկթաշլեան, Կոստանե
դի եւ Վ. Աճէ պէրճ ներդ
ամբողջութիւն մը ստեղծ

Մասնաւորաբար յուզ
Տիկ. Ալիքսանեան՝ կոյր մ
րին մէջ:

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Թարգմ.՝ Խորհրդ. Թեր

ԾՆՈՒՆԴՆԵՐԸ ՈՒ ՄԱ
Հայաստանի ծնունդներ
մահերու Նոյեմբեր ամսու
ճակատագրութիւնը.—
ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԱՒԱՌ.—
են 844 հոգի, 435ը մանչ
աղջիկ. մեռած են 153
90 այր, 63ը կին: Ամ
թիւն՝ 163, ամուսնալուծու
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ Գ
— Ծնած են 808 հոգի
մանչ, 404ը աղջիկ. մեռ
193 հոգի, 107ը այր, 86ը
Ամուսնութիւն՝ 123 հոգի
մուսնալուծում՝ 6:
ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԳԱՒԱՌ.—
են 604 հոգի, 321ը մանչ
աղջիկ. մեռած են 113
57ը այր, 56ը կին: Ամ
թիւն 97, ամուսնալուծում
ԴԻԼԻՋԱՆԻ ԳԱՒԱՌ.—
են 318 հոգի, 166ը մանչ
աղջիկ. մեռած են 35 հոգի
այր, 15ը կին: Ամուսն
31:
ՓԱՄԲԱԿ-ԼՈՌԻ.— Ծն
632 հոգի, 331ը մանչ
աղջիկ. մեռած են 97 հոգի
այր, 44ը կին: Ամուսն
102:
ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԻՏԻ ԳԱՒ
Ծնած են 172 հոգի, 87ը
85ը աղջիկ. մեռած են 44
գի, 21ը այր, 23ը կին:
նութիւն՝46, ամուսնալու
ԴԱՐԱԼԱԳԵԱԶԻ ԳԱՒ
Ծնած են 143 հոգի, 81ը
62ը աղջիկ. մեռած են 44
գի, 21ը այր, 23ը կին:
նութիւն՝ 28, ամուսնալու
ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԳԱՒ
Ծնած են 290 հոգի, 159ը
131ը աղջիկ. մեռած են 4
գի, 24ը այր, 25ը կին:
ՄԵՂՐԻԻ ԳԱՒԱՌ.— Ծն
34 հոգի, 18ը մանչ, 16ը
ջիկ. մեռած են 5 հոգի, 2ը
3ը կին: Ամուսնութիւն՝ 1
Ընդհանուր թիւով

տանի մէջ Նոյեմբեր ամսուան ընթացքին ծնած են 3845 հոգի, 2002ը մանչ, 1843ը աղջիկ. մեռած են 633 հոգի, 395ը այր, 338ը կին։ Ամուսնութիւն՝ 593, ամուսնալուծում՝ 29։

*** Դեկտեմբեր ամսուան ընթացքին, Երեւանի մէջ ծնած են 318 հոգի, 160ը մանչ, 158ը աղջիկ։ Մեռած են 74 հոգի, 34ը այր, 40ը կին։ Ամուսնութիւն՝ 70, ամուսնալուծում՝ 23։

1926 տարուան ընթացքին Երեւանի մէջ ծնած են 2807 հոգի, 1438 մանչ, 1369ը աղջիկ, մեռած են 1115 հոգի, 580ը այր, 535ը կին։ Ամուսնութիւն՝ 652, ամուսնալուծում՝ 134։

*** 1926 տարուան ընթացքին Ստեփանաւանի գաւառին եւ իր գիւղերուն մէջ ծնած են 1230 հոգի, 635ը մանչ, 595ը աղջիկ։ Մեռած 280 հոգի, 138ը այր, 148ը կին։ Ամուսնութիւն՝ 288։

ԲԻՒԹԱՆԱՅԻ ԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Հայաստանի մէջ կազմուած է «Բիւթանիա» ծխախոտի մշակման ընկերութիւն մը, որուն անդամներն են Պոլսէն եւ շրջականներէն Հայաստան գաղթած գիւղացիները։ Անոնք կը բնակին, մինչեւ որ գիւղին համար կարգադրութիւններ ըլլան, Երեւանի կայարանին մօտ քաղաքին հողերուն վրայ։ Անոնց 115 տուները ասդին անդին ցրուած են։ Բոլորն ալ կը զբաղին ծխախոտի մշակումով։ «Խորհրդ. Հայաստան»ի մէջ յօդուածագիր մը կը զարմանայ թէ ի՛նչ տոկուն գիւղացիներ են, որ կը յարմարին կեանքի պայմաններուն, եւ երբեք չեն յուսահատիր։

Անոնք, կարճ ժամանակի մէջ, շինած են ցածլիկ տուներ, որոնց մէջ, կ'ըսէ յօդուածագիրը, Հայաստանի գիւղացին դժուար թէ կարենար ապրիլ։ Սենեակները լաթերով, կապերտներով ծածկուած են, հողէ նստարաններ շինուած են, ինչպէս նաեւ այլ յարմարութիւններ։ Երբ Երեւանէն պաշտօնեաներ կը հասնին՝ ընկերութեան գործերը քննելու համար, ընդարձակ ժողովատեղի մը չգտնուելուն պատճառով, ժողովը կը գումարուի բացօթեայ, ձիւնին տակ, յօժար կամքով նստած են ժողովի։

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԶԵՏԵՂՈՒՄ.— Ղափանի շրջանը Բայադադ-Սինիի լքուած գիւղին մէջ տեղաւորուած են 25 տուն գաղթականներ։ Սիսիանի շրջանին մէջ տեղաւորուած են Մալականներու 50 տուներ։ Արաւիւս գիւղին մէջ՝ 35 Թուրք գաղթական։ Որոտան գիւղին մէջ՝ 26 տուն գաղթական։ Փամբակ-Լոռի գաւառին Վարանցովկայի շրջանի պահեստի հողերէն մէկ մասը տրուած է Կարսի մալական գաղթականներուն, որոնք նոր գիւղ մը շինած են։ Ղալթախչի գիւղին մէջ՝ 182 տուն գաղթական, Աղբուլաղ գիւղին մէջ՝ 150 տուն գաղթական, Վարդանլու գիւղին մէջ՝ 226 տուն գաղթական։ Նոր Բայազիտի գաւառին մէջ՝ 768 տուն գաղթական (2800 հոգի)։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

(Հայ բժշկական միութենէն)

Քանի մը տարիներէ ի վեր Փարիզի Հայոց եկեղեցիին կից հաստատուած է Հայկական Բուժարան մը, ուր աղքատ հայրենակիցներ կը դարմանէ ձրիաբար։

Բուժարանն ունի եօթը բժիշկ որոնց իւրաքանչիւրը Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան կողմէ՝ ամիսը առնուազն մէկ անգամ կը յաճախէ հոն, եւ անձնուիրաբար կը դարմանէ հիւանդները, երկուշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտ։ Բուժարանն ունի նաեւ իրեն յատուկ մշտակայ դեղագործը։

1925ին բուժարան դիմած են 5000 հիւանդ, իսկ 1926ին՝ 4000ի իջած է անոնց թիւը, որոնց մէջէն ամէնէն շատը վարակուած են թոքախտէն իրենց ապրելու պայմաններուն անյարմարութեան հետեւանքով։ Ասկէ զատ կարգը կուգայ ստամոքսի հիւանդութեանց, որոնցմէ կը նեղուին բոլոր Արեւելքցիները, սնունդի ընտրութեան եւ առողջապահութեան չգոյութեան պատճառաւ։ Ասոնցմէ դուրս՝ բուժարանին մէջ պատուաստուած են նաեւ հարիւրաւոր մանուկներ։

Անցեալ 1926 տարուան մէջ խնամուած 4000 հիւանդներու մօտաւորապէս 14,000 ֆրանքի դեղ տրուած է ձրիաբար։ Այս դեղերուն մէկ մասը Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան կողմէ գնուած է դեղավաճառանոցէ, մէկ մասը Մօտակայ դեղարանէն շինել տրուած է դրամով եւ մեծ մասը մըն ալ՝ նուէր ստացուած է զանազան ֆրանսացի դեղագործներէ, որոնք ամենայն պատրաստակամութեամբ իրենց հնարած մասնաւոր դեղերը տրամադրած են Հայոց եկեղեցիին աղքատ հիւանդներուն մեր բժիշկներուն խնդրանքին վրայ։

Դրամ ալ տրուած է այն հիւանդներուն որոնք շատ կարօտ են եւ կամ անոնց որոնք հիւանդնին իրենք կը խնամեն։

Հայ Տիկնանց Միութեան 1925 տարուան հաշուեցոյցէն կը տեսնենք թէ 10,000 Ֆր. վճարուած է Հայ հիւանդներուն (դեղ եւ օգնութիւն)։ 1926 տարուան հաշիւները դեռ չեն աւարտած։ Վերի հաշիւը մօտաւոր գումարն է եւ ոչ պաշտօնական։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

75.— ՄՕՆԹԷԼԻՄԱՐ

Մօնթէլիմար կը գտնուի Լիոն-Մարսէյլ գիծին վրայ։ Գեղեցիկ եւ մաքուր քաղաք մըն է։ Բնակչութիւնը կը զբաղի առեւտուրով։ Կան նաեւ 3-4 պզտիկ գործարաններ շոքոլայի եւ մետաքսի։

Մեր հայրենակիցներուն Մօնթէլիմար մուտքը կը սկսի 1926ին։ Այժմ 30 ընտանիք են, մեծ մասով Էսկիշէհիրցիներ։ Կիները կ'աշխատին շոքոլայի եւ մետաքսի գործարանը, իսկ այրերը որ կը բանէին ճամբաներու շինութեան վրայ, բոլորն ալ արձակուեցան եւ հիմա ման կուգան կայարանին շուրջ, գործ փնտռելու համար, բայց իրիկունը յուսահատ կը վերադառնան տուն։ Հինգ երիտասարդներ ալ փայտի գործարան մը կ'աշխատին եւ լաւ են։ 18-20 մանուկներ ֆրանսական դպրոց կ'երթան։ Ոչ մէկ ազգային կազմակերպութիւն։ Կը ստանանք միայն «Յառաջ»։

Համազասպ

76.— ՏԷՍԻՆ (Կրկին)

Գործազրկութիւնը կը շարունակուի տակաւին, օրէ օր անորոշութեան մատնելով աշխատաւորները։

S. L. S. A. մետաքսի գործարանը կիներուն բաժնին մէկ մասէն օրական մէկ ժամ կրճատեց, իսկ էրիկ մարդիկը կը շարունակեն աշխատիլ շաբաթական 48 ժամ։ Այս գործարանը խոստումներ հաստատած է եւ պզտիկ յանցանքի մը համար 20—50 ֆրանք պատիժ կ'ենթարկէ գործաւորը։ Երեք հոգի եւս ճամբուեցան, տարիքը 50ը անցած ըլլալով։ Գործի դադարման վախ չկայ, ընդհակառակն մեծ յոյս դրած են Լիոնի տօնավաճառին վրայ (Մարտ 1—15)։ Յաջողութեան պարագային գործերը զգալապէս պիտի բացուին։ Ասոր համար գործարանը մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ։

Գալով Gingou Frères E. Barbezat դեղերու եւ անուշահոտութեանց գործարանին, գրեթէ բոլոր գործաւորներուն ժամերը կրճատուած են եւ շատերը շաբաթը 5 օր միայն կ'աշխատին։ Քանի գործազրկութիւնը սկսած է, բաւական թիւով գործաւորներ արձակուած են որոնց մէջ կը գտնուին նաեւ 6—7 Հայեր։ Գործատէրը արձակուած գործաւորներուն վստահեցուցած է թէ 15—20 օրէն կրկին պիտի առնէ։ Բաղդատելով ուրիշ վայրերու հետ, մեր գաղութը բախտաւոր եղած է այս միջոցին։

Ահաւասիկ մեր կողքին Լիոնը։ Հարիւրաւոր երիտասարդներ օրուայ չոր հացին կարօտ են եւ իրենց բախտին ձգուած։

Շարունակ սրտաճմլիկ տեսարաններ կը պարզուին մեր աչքին առջեւ։ Երիտասարդներ կան որ բոլորովին յուսահատած են։ Ինքնութեան թուղթի հոգը վերցած չէ տակաւին։ Անոնք որ արհեստաւոր արձանագրուած են իրենց թուղթին մէջ, պէտք է նոյն արհեստին հետեւին, այլապէս գործարանէն կը հանեն։ Դեռ անցեալ օր, կին մը, որուն ինքնութեան թուղթին մէջ «սպասաւոր» արձանագրուած էր, արձակուեցաւ, որպէս զի կարգադրէ թուղթի խնդիրը։ Խեղճ կինը ճարահատ կը դիմէ Լիոնի Ազգային Միութեան եւ ասոնք ալ յանձնարականով կը ղրկեն Տէսինի Ազգային Միութեան։ Ճամբան հանրակառքին մէջ հանդիպեցայ, այնքան կուլար կ'ողբար որ մարդու սիրտը չի դիմանար։

Տէսինի Ազգային Միութիւնը եթէ կամք ունենայ կրնայ հարթել շատ մը դժուարութիւններ, թէ կառավարութեան եւ թէ գործատէրերու հետ։ Ժամանակն է որ գոնէ այս նեղ օրերուն իրարու ցաւերը թեթեւցնենք։ Բաւական է որքան զբաղեցանք սին վէճերով։

Յամառ կերպով կը շարունակեն պահանջել Նանսէնեան անցագիրը։ Պէտք է ժամ առաջ ազդու դիմում կատարել։ Արդէն բաւական մարդիկ առին, իրենց բերնի պատառէն զրկելով. գէթ միւսները խնայենք։

Հետախոյզ

ԿՈԹՈՂ ՄԸ ՁԻԹԵՆԵԱՑ ԼԵՐԱՆ ՎՐԱՅ

Երուսաղէմ, Ձիթենեաց լերան վրայ մատուռ մը եւ գերեզմանատուն մը շինուած է, մեծ պատերազմին Պաղեստինի ճակատին վրայ ինկող անգլիացի զինուորներու յիշատակին։ Նոր-Զելանտայի կառավարութեան ծախքով մատուռին ներքին մասը սիրուն խճանկարներով զարդարուած է։ Մեռնող զինուորականներու աճիւնները պիտի փոխադրուին յիշեալ գերեզմանատունը։ Իսկ գերեզման չունեցողներու անունները պիտի արձանագրուին մատուռին պատերուն վրայ։

Շինութիւնները աւարտելու վրայ են եւ պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի յառաջիկայ Մայիս 7ին Շաբաթ օր, մարաջախտ Լորտ Ալէնպիի կողմէ, նախկին ընդհանուր հրամանատար Եգիպտոսի արշաւաբանակին։

Երուսաղէմի Պատրիարք Եղիշէ արքեպսկ. Դուրեան երկամսեայ հիւանդութենէ կը տառապի քանի մը շաբաթէ ի վեր։ Եգիպտոսի Առաջնորդը Երուսաղէմ գացած է պատրիարքին այցելելու համար։

Կարդացէք եւ տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«Կը փնտռուի»ները.— Հայերէն թերթերու «կը փնտռուի» սիւնակին նման Ոստիկանական Տեսչութիւնն ալ ունի Փարիզի մէջ դիւան մը, որ կը զբաղի անհետացածներու փնտռտուքներով։ Ինչպէս գրեցինք ամէն օր հարիւրաւոր հոգիներ կը կորսուին Փարիզի մէջ, ոմանք չվճարելու համար տուրքերը, ուրիշներ՝ ընտանեկան խնդիրներով եւ շատեր՝ այլազան պատճառներով։ 1913ին անհետացողներու տարեկան թիւն էր 36.750, 1919ին՝ 32,500, 1922ին՝ 28,927, 1926ին 30,175։

Անհետացողներէն շատերը՝ քանի մը օրուան մէջ փոխելէ յետոյ իրենց միտքը, կը վերադառնան տուն։ Կիներ կան, որ քմայքէ մը մղուած, կը փախչին եւ շաբաթ մը յետոյ գլխիկոր կը վերադառնան։ Շատ անգամ ալ, կ'անհետանան ողբերգական խաղերու հետեւանքով։ Երբեմն կը կորսուին պզտիկ աղջիկներ, որոնք յանկարծ կը գտնուին, սակայն կորսնցուցած՝ իրենց կուսութիւնը։ Նման առեւանգիչներ չեն պակսիր Փարիզէն։ Անցեալ օր 4 պզտիկ տղաք կը փախչին տունէն, անմեղ արկածախնդրութեամբ մը, եւ սակայն, զղջումէն յետոյ, չեն համարձակիր տուն դառնալ եւ անօթի մը մեռնին փողոցը։

Ճանճ սաւառնակ.— Պրազիլիայի մէջ տեսնուած է ճանճ մը, որ մինչեւ հիմա անծանօթ կը մնար կենդանաբանական գրքերու։ Այս ճանճը կը թռչի ժամը 1300 քիլոմէթր, այնպէս որ 17 ժամուան մէջ կրնայ կատարել աշխարհիս շրջանը։

Գերմանացի մը դէպի լուսին կը թռչի.— Գերմանացի սաւառնորդ եւ աստղագէտ Մաքս Վալէր թերթերուն տուած յայտարարութեամբ մը կ'ըսէ թէ առաջիկայ գարնան թռիչք մը պիտի կատարէ դէպի... լուսին։

Գողութիւն.— Մարսէյլի մէջ, Թիվոլի փողոցը կը բնակի նախկին արուեստագէտուհի մը, Տիկ. Էմէ Անթօլա, 78 տարեկան։ Առջի օր դուռը կը զարնեն։ Կը բանայ, Երկու անծանօթներ կ'առաջարկեն գնել գեղարուեստական առարկաներ, և նկարներ։ Կինը կը մերժէ, դուռը գոցելու պահուն, սակայն, անծանօթները ուժգնօրէն ներս կը հրեն զինք, կը նետեն մութ սենեակ մը, եւ նուաղած կը ձգեն գետին։ Յետոյ տիկնոջ գոհարեղէններն ու թանկագին առարկաները առնելով կը մեկնին։

Սաւառնորդին մահը.— Երկուշաբթի օր, երիտասարդ սաւառնորդ մը, Մօրվան, Իէսի օդային կայանէն երկինքի բացերը ելաւ, եւ երբ զանազան փորձեր կը կատարէր, յանկարծ սաւառնակը խելացնոր պտուտակաձեւ գահավիժումով մը ինկաւ գետին։ Սաւառնակը ջարդուփշուր եղած էր, եւ սաւառնորդին մարմինը այնքան յօշոտուած էր, որ անճանաչելի դարձած էր։

Վէճէն ետք կրա՛կ.— Արքէօլ արուարձանին մէջ երկու ֆրանսացի երիտասարդներ սինէմա կ'երթան եւ փուճ խնդիրի մը համար վէճի կը բռնուին։ Անմիջապէս դուրս կ'ելլեն եւ անոնցմէ մէկը մութէն օգտուելով կրակ կ'ընէ ընկերոջ վրայ եւ գետին կը փռէ զայն։ Ոճրագործը փախած է։

Հաւատարիմ օրիորդը.— Փարիզեան արուարձանի մը մէջ, կար ու չկար խմորեղէնի խանութպան մը, որ ունէր օրիորդ պաշտօնեայ մը։ Ձայնը հասած տեղը կը գովէր զայն։ Բայց ինչ որ կ'ընէր, խանութին վաստակը ճղճիմ կը մնար։ Անցեալ օր, պատահաբար տեսաւ որ օրիորդը կը խառնշտկէ դրամին սնտուկը։ Երբ պատճառը հարցուց, օրիորդը պատասխանեց կատարեալ պաղարիւնութեամբ. «Մըկրատը»։

Յաջորդ օրը, պահուեցաւ գոց ինքնաշարժի մը մէջ, խանութին դրան առջեւ։ Օրիորդը նորէն կը խառնէր սնտուկը, քանի մը հարիւր ֆրանք մէկդի դնելով...։ Անմիջապէս լուր տուաւ ոստիկանութեան եւ հաստատուեցաւ որ տասը տարիէ ի վեր, օրիորդը ամէն օր 250—300 ֆր. սնտուկէն կը փոխադրէր իր գրպանը, իբրեւ «հալալ» վաստակ։ Ոստիկանատան մէջ, մանկամարդուհին յանձն առաւ հարիւր հազար ֆրանք վերադարձնել, բայց ալ ուշ էր։ Տասը տարուան վաստակով, տուներու տէր դարձած էր չքնաղ գանձապետուհին։

Գող փորթուկէզը.— Անցեալ գիշեր, Լիոնի «Սիկալ» թատրոնին տոմսակավաճառը, դրամարկղը մաքրելէ յետոյ երբ վար կ'իջնէր, վարի յարկէն աղմուկ մը լսեց ու գնաց հասկնալու թէ ինչ կայ։ Գող մը ցցուեցաւ դէմը եւ պահանջեց յանձնել ունեցածը։ Տոմսակավաճառը վերջին սուր տալով, թմբրած կը դիտէր գողը որ կը մեկնէր։ Յանկարծ քաշեց ատրճանակը ետեւէն եւ կրակեց։ Գողը ծանրօրէն վիրաւորուած գետին ինկաւ։ Ոստիկաններ եկան եւ բռնեցին գողը որուն ոտքերը չէին բռներ այլեւս։

Ինքնատիպ գողեր.— Նորելուկ գողեր խումբ մը կը կազմեն։ Առաջուընէ զմդնիտի (զըմփարա) թուղթով կը շփեն մէկուն ձեռքը, եւ իբրեւ «վիրաւոր» կը ներկայացնեն զայն, հետն ալ քանի մը «վկաներ», պատկառելի մարմիններ։ Ու կը պնդեն թէ պարոն «վիրաւորը» մէթրօյին մէջ, դրան անժամանակ գոցուելուն պատճառաւ, վիրաւորուած է, ուստի վնասուց հատուցում կը պահանջեն։

Այս եղանակով մինչեւ այժմ ստացած են ծանրկեկ գումարներ, զորս պիտի քաւեն հիմակ բանտին մէջ, երեւան հանուած ըլլալով խարդախութիւնը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Անկէլ մօրեղբայրը, որ աւելի հարուստ էր, մայրիկին կը հարցնէր թէ դրամի պէտք ունի՞. բայց ան անփոփոխ կերպով կը պատասխանէր.

— Ո՛չ եղբայր, փառք Աստուծոյ, աշխատողը երբ առողջ է, բանի մը պակաս չ'ունենար։

Այս էր մեր վիճակը երբ Քամարոֆկա թաղը հասանք, բայց Քամարոֆկայի վիճակը մերինէն ալ վար էր։

Թաղը՝ վերջին տասը տարիներու ընթացքին բաւական փոխուած է։ Այն ատեն, քաղքին ամէնէն թշուառ շրջակայքը կը ներկայացնէր եւ միեւնոյն ատեն, միակ արուարձանն էր, ուր ոստիկանութիւնը չէր համարձակեր մտնել գիշեր ատեն։ Չէի գիտեր, բայց մեր հասած օրն իսկ իմացայ։

Մեր աջ կողմի դրացուհին որ մօրս մանկութեան ընկերուհին եւ տան ալ տիրուհին էր, ինչպէս նաեւ բարի այրին որ երկու սենեակները վարձու տուած էր մեզի, եկան մեզի օգնելու, մեզի հետ ճաշեցին եւ պատմեցին ինչ որ պէտք էր, որպէս զի ծանօթանամ շրջապատի վայրագ կեանքին. մայրըս կը մեղքնային։

— Մե՛ղք, խեղճ Զօյիցա, որ այս տեղուանքը ինկար...։ Շիտակ է թէ ոչ սիրոյ տարիքը հասած աղջիկ ունիս, ոչ ալ տղայ մը, որ այս սրիկաներուն հետ դանակ դանակի գայ թաղին պչրուհիներուն համար, բայց, իրա՛ւ, տղայ մեծցնելու համար տխուր միջավայր է, որքա՛ն ալ խելօք ըլլայ, ինչպէս քուկդ։ Երեւակայէ որ, սիրելիս, այս հանած-վարածները հպարտ են որ կը հետեւին իրենց մեծերուն օրինակին, տասներեք տարեկանին կը ծխեն, նաւահանգստին մէջ կը գողնան, կը գինովնան, աղջնակներ կը «թերթատեն» եւ դանակի հետ կը խաղան։

Ամբողջ օրը չդադրեցան թաղը նկարագրելէ, իսկ մայրս, ամօթահար, վախնալով որ մտիկ կ'ընեմ «տղու մը ականջներուն համար անյարմար» այս բաները, յօնքերը կը պռոտէր, արմուկով եւ ոտքով կը զգուշացնէր իր բարեկամուհիները որ լռեն։

Սակայն, ամէնէն աւելի ականջներս բացին եւ հետաքրքրութիւնս արթնցուցին, երբ սկսան մեր ձախ կողմի դրացուհիին վրայ խօսիլ։ Երկու պառաւները՝ աչքերնին կը բանային, սարսափահար երեւոյթներ կ'առնէին, շրթներնին կը խածնէին, դժբախտութիւն կը գուշակէին եւ գլուխնին կ'երերցնէին։ «Մայր Անաստազի», «կոտին», «խեղճ կին» բառերը՝ անոնց մեղմաձայն խօսակցութեան մէջ կը յիշուէին անդադար։ Հասկցայ թէ՝ կոտին անունով չար մարդ մը՝ բանտէն նոր արձակուած էր, թէ այս մարդը ամբողջ թաղը կ'ահաբեկէր, ասոր անոր հետ կռիւ կը փնտռէր եւ դանակով կը զարնէր։

Այդ իրիկունը՝ պառկեցայ սիրտս վախով լեցուն. երկար ատեն չկրցայ քնանալ։ Նոր սենեակին պատերէն՝ կիրի հաճելի հոտ մը կ'ելլէր, բայց գետնէն՝ — թրիքով ու կաւով ծեփուած՝ գարշ հոտ կը բարձրանար, որ սիրտս կը խառնէր։

***

Քամարովկայի մէջ՝ առաջին օրերուն, նշանակելի բան մը տեղի չունեցաւ։ Դպրոցը ուր կը յաճախէի հեռու էր եւ դասարանին մէջ կը ճաշէի այն աղքատ տղոց հետ որ ինծի պէս արուարձանին մէջ կը բնակէին։ Բայց յաջորդ կիրակին դուրս ելայ քննական պտոյտի. աչքերուս առջեւ՝ նոր աշխարհ մը պարզուեցաւ։

Քամարովկայի հրապարակը ամփիթատրի ձեւով ընդարձակ հողի մը երեւոյթը կը ներկայացնէր, երկու ելքով,— մէկը դէպի սպանդանոց, ուր մարդ չէր յաճախեր, միւսը՝ դէպի ձիաւորներու զօրանոցը, ուրկէ կարելի էր հաղորդակցիլ քաղքին եւ նաւահանգիստին հետ։ Հրապարակը առնուազն երկու արտավար տարածութիւն ունէր, շուրջը՝ անկանոն կերպով, փոքր տուներ կը շարուէին, իրենց ճերմակ կամ դեղին կրպատ ճակատներով, լազուարթ կապոյտ կամ պռատ կանաչով մը ներկուած պատուհաններով, խորտուբորտ բակերով եւ երբեմն տանիքով ու պատնէշներով։ Հրապարակին մէջտեղը՝ աղբի կոյտեր եւ աղտեղութեան բլրակներ, ծակեր եւ կանաչ ջուրի փոքր ճահիճներ ուր կը նեխէին կատուի, շան, հաւի դիակներ, զորս անօթի խոզեր, ջրակոյտին մէջ թապլտկելէն կուգային յօշոտել։

Ա՛հ այս ինծի հաճոյք չէր պատճառեր։

Մեր տունը հրապարակին այն ծայրն էր որ զօրանոցին ու քաղքին կը նայէր։ Գրեթէ մեր պատուհանին դիմացը, հակառակ կողմը այն բոլորակին, որ ձիաւորներուն իբր մարզադաշտ կը ծառայէր, կը գտնուէր Այրին Անժէլինայի գինետունը, համբաւաւոր դարձած շնորհիւ սարսափելին կոտինի, ապա փակուած անոր երկրորդ եւ վերջին ոճիրէն յետոյ։ Հոն էր որ երիտասարդներ կը խմէին, կը պոռային, կը պարէին, գինետան առջեւ, կիրակնօրեայ մաքուր շապիկներ հագած ամէն տարիքի մանչեր, կը ծխէին եւ արեւածաղիկի հունտեր կը ծամէին, նախանձելով անոնց որ կը պարէին ու կը գինովնային։

Կէսօրէ վերջն էր։ Արեւը որ մինչեւ այն ատեն իբր վեհանձն բարեկամ մը, կը ճանչնայի, ժանտ հոտեր կը բարձրացնէր հոն, մանաւանդ նեխած կաղամբներու դէզերէն, որ գարնան սկիզբը, տականքով փողոց թափած էին։

(Շար.)

մղեցին ընկերվարական փրոֆէսէօրի մը դէմ եւ այս առթիւ պատահած խռովութեանց պատճառով իրաւաբանական վարժարանը շաբաթներով փակ մնաց։

Փորթուկալի ապստամբութիւնը

Նոր տեղեկութիւններու նայելով, յեղափոխական շարժումը սաստկօրէն կը ծաւալի Փորթուկալի մէջ, ստեղծելով խիստ ծանր կացութիւն մը։ Հանրապետութեան հռչակուելէն ի վեր ամէնէն լուրջ ապստամբութիւնն է ասիկա։ Ամբողջ երկրին մէջ պաշարման վիճակ յայտարարուած է իրիկուան. ժամը 10էն մինչեւ առտուան 6ը ո՛չ ոք կրնայ փողոց ելլել։ Կացութիւնը շատ ծանր է։

Գրաքննութիւն հաստատուած է բոլոր թերթերուն վրայ։ «O Mundo» թերթը փորձեց առանց գրաքննութեան ենթարկուելու հրատարակուիլ, թերթը գրաւուեցաւ եւ խմբագիրները ձերբակալուեցան։ Հարիւրաւոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան Լիզպոնի մէջ։

Հարաւային երկաթուղիներու գործադուլը կ՚ընդհանրանայ եւ միւս գիծերու աշխատաւորները եւս գործադուլ կը յայտարարեն՝ իրենց համակրութիւնը յայտնելու համար ապստամբներուն։ Այս կերպով երկրին մէջ երթեւեկը բոլորովին դժուարացած է։

Ժողովրդավար կուսակցութեան ձախ թեւի բոլոր վարիչները Փորթօ երթալով ստանձնեցին ապստամբական շարժման ղեկավարութիւնը։ Յեղափոխականները Փորթօի մէջ թռուցիկ մը ցրուեցին, որուն մէջ կ՚ըսուի թէ հանրապետական բանակը, ժողովուրդին հետ ձեռք ձեռքի տուած, «հանրապետութիւնը վերահաստատեց» եւ իշխանութիւնը յանձնեց Ալվարօ տը Քասթրօի նախագահութեամբ կազմուած կոմիտէին։

Կացութեան ծանրութիւնը նկատի առնելով, անգլ. կառավարութիւը հրամայեց Ճիպրալթար գտնուող «Քօմուս» յածանաւին Լիզպօն եւ «Ուինտսըր» ու «Ուէսթմինսթըր» թորփիլահալածներուն ալ Փորթօ երթալ, անգլ. շահերը պաշտպանելու համար։

Իտալացիները ալ կը դառնան

Ինչպէս պատահեցաւ Հունգարիոյ մէջ, Ֆրանսայի գործազրկութեան հետեւանքով, անգործ Իտալացիներու բանակ մը սկսած է վերադառնալ Իտալիա։ Կառավարութիւնը ուշադրութիւն դարձուցած է այս ներգաղթին վրայ, որ զանազան տեսակէտներով մտահոգիչ է։Խիստ քննութենէ մը պիտի անցուին վերադարձող բանուորները, որոնք անշուշտ պիտի կրնան գործ գտնել, Իտալիոյ մէջ ծրագրուած խոշոր հանրային շինութեանց պատճառով։ Ներգաղթող գիւղացիներուն թիւը 100,000ի չպիտի հասնի։

Հայ ուսանող մը անձնասպան?

Երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Քէ տը Ժէմմափ, Սէն-Մարթէնի ջրանցքէն հանուեցաւ դիակը երիտասարդի մը, որ լաւ հագուած էր եւ մօտ 25 տարեկան կ՚երեւար։ Գրպանէն գտնուեցաւ ինքնութեան թուղթ մը՝ Գուլեան Համազասպ անունով, ուսանող, որ կը բնակէր Անկիէն 28, Կրանտ-Բիւ։

Մարմինին վրայ խոշտանգումի ոեւէ հետք չկայ։ Ձախ թեւին չուանով կապուած էր 10 քիլօնոց ծանրութիւն մը, ուրիշ 10 քիլօնոց ծանրութիւն մըն ալ՝ ոտքերուն։

Թաղին ոստիկանապետը Պ. Պատէն քննութիւն բացաւ։ Առաջին տեղեկութիւնները ենթադրել կու տան թէ երիտասարդը անձնասպան եղած է։

Խոզի նոր առաւ-փախաւներ

Քանի մը ամսուան մէջ չորրորդ անգամ ըլլալով երեւան հանուեցաւ խոզի խաչագողական ընկերութիւն մը, որ յաջողած էր չորս միլիոն ֆրանք քաշել ժողովուրդէն։ Ընկերութիւնը 500 ֆրանք կը գանձէր խոզ գլուխ եւ բաժանորդին կը խոստանար վեց ամիսէն վերադարձնել յիշեալ գումարը, երբ խոզը ծախուէր, 35 ֆրանք ալ շահաբաժին վճարելով։ Անցեալ Հոկտեմբերին, ընկերութեան տնօրէն Ժերոմ Տիւկէ տը լա Ֆօքօնըրի վարչական խորհուրդին յայտնեց թէ գանձին մէջ բաւարար գումար չկայ, վճարումներու համար։

Վարչական խորհուրդը քննիչ մը ղրկեց ագարակները, խոզերը համրելու համար։ Ընդամէնը 800 խոզ կար, սակայն վարպետ մեքենայութեամբ մը նոյն խոզերը կրկին ու կրկին անցուցին քննիչին առջեւէն, որ 6000 խոզ համրեց։ Շատ չանցած խարդախութիւնը մէջտեղ ելաւ։ Տնօրէնը մինչեւ հիմա գանձած էր 4 միլիոն ֆրանք, մինչ սնտուկը մէկ միլիոն ցոյց կու տար։ Պ. Ժերոմ ձերբակալուեցաւ։ Տունէն գտնուեցան 300,000 ֆր. եւ բազմաթիւ վաւերաթուղթեր։

Փոթորիկ Սեւ Ծովու մէջ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ Սեւ ծովու վրայէն անցնող ուրականի մը հետեւանքով ռումէն դրօշ կրող «Պրայիլա» բեռնատար նաւը ընկղմեցաւ Քոսթանցայի մօտ։ Միւս կողմէ կ՚ըսուի թէ ռուսական «Պաթուշկով» շոգենաւը՝ 40 ճամբորդով եւ յունական «Քրիա» նաւը, որ Պոլիս կ՚երթար, Քոսթանցայի բացերը ընկղմած են։

Նոր հեռագիրներու նայելով, Քոսթանցայի հիւսիսը ցամաք նստած է «Իմփէրաթուր-Թրաեան» շոգենաւը, որ Պոլսոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ կ՚երթեւեկէ եւ իր մէջ ունէր 200 ճամբորդներ։ Ասոնք դեռ շոգենաւին վրայ են։ Փորձուեցաւ ազատարար նաւ մը փոխադրել զանոնք, սակայն փոթորիկին պատճառաւ կարելի չեղաւ։

«Կափնէրէ» շոգենաւը եւս «Իմփէրաթուլ-Թրաեան»ի մօտերը ցամաք նստաւ։ «Պրայիլա» որ եուկօսլաւ «Սավա» նաւը ազատելու կ՚երթար, ցամաք նստաւ եւ ընկղմելու վտանգին տակ է։ Վերջին օրերս Պոլիսէն եւ Քոսթանցայէն ճամբայ ելած նաւերը տակաւին իրենց տեղերը չեն հասած եւ ճամբան մեծ վնասներու ենթարկուած են։

Տէմսի բռնատուած

Կոփամարտի նախկին ախոյեան Ճէք Տէմսի մարզանքի մը պահուն թեթեւ վէրք մը ստացաւ ձախ ձեռքի միջնամատէն։ Արիւնը թունաւորուած ըլլալով, վէրքը սկսաւ անմիջապէս տարածուիլ եւ հասաւ մինչեւ դաստակը։ Տէմսի հիւանդանոց փոխադրուեցաւ եւ վիրաբոյժը 18 ժամուան մէջ վեց անգամ գործողութիւն կատարեց՝ փրկելով կոփամարտիկին կեանքը։

ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ

12 փետրուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 46 rue Tapis Vert SALON ESPAGNOLի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ի նպաստ իր Գրադարանի ճոխացման

Կը ներկայացուին Ընկ. Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան Ճանապարհին»էն «Է՛լ մի Ազօթիր»ը եւ Ռշտունիի «Վեց ու կէս պորտի ժառանգ մնացած սնտուկը»։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Պատանի» միութեան վիճաբանական ժողովը այսօր Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին։ Նիւթ՝ «Փետրուար 18ի շարժումը»։ Մուտքը ազատ է։ 63, Rue de la République.

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Պատանի» միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջը ժամը 1ին, 63, Rue de la République.

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը կիրակի 13 փետր. ժամը 7ին, 63 Րիւ Րէփիւպլիք։ Խիստ կարեւոր։ Օրակարգ. Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Գնունի» խումբի դասախօսական ժողովը Երկուշաբթի երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին գրադարանի սրահը։ Դասախօս՝ ընկ. Նիկողոսեան։

Հ. Յ. Դ. Փօն տը Շէրիւիի ենթակոմիտէի Գ. դասախօսական ժողովը՝ կիրակի 13 փետրուար ժամը 3ուկէսին ընկ. Դաւիթեանի սենեակը։ Դասախօս ընկ. Ն. Դ., նիւթը՝ պոլշեւիկներու մուտքը Հայաստան եւ փետրուարեան ապստամբութիւնը»։ Միեւնոյն օրը ընդհ. ժողով ժամը 2ին։

Հ. Յ. Դ. Տէսինի խումբի ընդհ. ժողովը՝ կիրակի փետր. 13 կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, դպրոցին սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԽԱԺԱԿ, Ռոստոմ, Արմէն-Գարօ եւ Գէորգ Չաւուշ խումբերուն վարչութեանց ժողովը՝ վաղը Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ռոստոմի սրահը։ 131 Fbg. du Temple, Belleville։ Օրակարգ. Հաշուետուութիւն խումբերու։

ԱԼՖՕՐՎԻԼԱՐՆԱԿ երկսեռ որբերը կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար 13 փետր. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին կը հրաւիրուին 138 Rue Etienne Dolet, Alforville։ Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի Զ. Ե. Ռ. Միութեան ներկայացուցիչները։

ՅԱՐԴԳՕՂԻ գրական երեկոն, այսօր Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, Ֆլօրիայի մէջ։ Յարդգողի 8 անդամներ պիտի կարդան իրենց գրածներէն էջեր։ Մէջ ընդ մէջ արտասանութիւն եւ նուագ։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ԱՐԱԲԿԻՐՑԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը կիրակի 13 փետրուար, ժամը 2.30ին Ֆլօրիայի սրահը։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑԻ ՓԱՐԻԶԻ ԴՐԱՄԵՆԵԱԿԷՆ. — Կը խնդրուի մեր նախկին սաներէն, հայ թէ յոյն, որոնք Ֆրանսա եկած են ոչ թէ Նպաստամատոյցի օժանդակութեամբ եւ ֆրանսական որբապաշտպան կոմիտէի հովանաւորութեամբ, այլ իրենց սեփական միջոցներով եւ նախաձեռնութեամբ, ղրկել մեզ իրենց հասցէն, Near East Relief, 15 Bld. des Italiens, Paris։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ Միութեան ընդհ. ժողովին առաջին նիստը շաբաթ փետր. 12ին, կէսօրէ յետոյ, ժամը 4ուկէսին, Պ. Մ. Տէրպէտէրեանի բնակարանը, 188 bis Avenue de Neuilly. (Իջնել Métro Porte Maillot, եւ առնել Հանրակառք)։ Կը նախագահէ Պ. Գ. Արուլեան։ Կը խնդրուի Սանասարեանի բոլոր սաներէն, ընթացաւարտ եւ թերաւարտ, ներկայ ըլլալ այս նիստին, ուր պիտի վաւերացուի ծրագիր-կանոնագիրը, եւ պիտի ընտրուի վարչութիւնը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սրբուհի Սարգիսեան կը փնտռէ իր քոյրը, Կէյվէ-Էջմէ գիւղացի Օր. Սրբուհի Գապատեան, 10 տարեկան, որ 1922ին Պոլիս Պէշիկթաշի որբանոցն էր։ Կը կարծուի որ Յունաստան փոխադրուած է։ Տեղեկացնել՝ Hagop Sarkissianի՝ 16 Rue Trabosca, Combes pr Aubin, Aveyron, France. Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

„ԳՈՒՍԱՆ"Ի ՀԱՄԵՐԳԸ

«Գուսան» երգչախումբի Ա. Սէնֆօնիք համերգը՝ 20 փետր. կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Salle d'Horticulture, 84 rue de Grenelle, մասնակցութեամբ Օտէօնի սէնֆօնիք օրքէսթրին եւ յայտնի երգիչներու։ Յայտագրի մէջ հայկ. եւ եւրոպական գործեր։ 80 հոգի մասնակցողներ։ Գին՝ 30, 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ. — Օր. Մ. Բաբայեանի աշակերտներու երաժշտական ցերեկոյթը 12 փետրուար Շաբաթ ժամը 2ին, Salle Gaveau, 45 Rue de la Boetie, մասնակցութեամբ վեց ջութակներու։ Մուտք 3 ֆրանք։

ԿՈՉ

Ալֆօրվիլի Երիտ. Միութիւնը ձեռնարկած ըլլալով իր ակումբին մէջ գրադարանի հիմնումին, կը խնդրէ հայերէն կամ ֆրանսերէն գրքերու նուիրատուութիւն ընել միութեան՝ հետեւեալ հասցէին՝ Union de la Jeunesse Arménienne *138* Rue Etienne Dolet, Alfortville.

Զ. Ռ. Մ. ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԸ

Զ. Ռ. Միութեան փարիզի ընթերցարանը բաց է, 61 Rue Mr. le-Prince, ամէն օր առաւօտեան ժամը 7,30էն մինչեւ երեկոյեան 10։ Իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը՝ մինչեւ երեկոյեան 12։ Կարելի է գտնել տեղական եւ արտասահմանեան բոլոր հայ թերթերը եւ պարբերականները։ Գրադարանէն գիրք կը տրուի միայն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8,30 մինչեւ 10, իսկ կիրակի օրեր կէսօրէ վերջ 1—3։

Գրադարան-Ընթերցարանի Վարչութիւն

Ամէն տուն, ամէն մարդ կրնայ կարդալ

ՎԱՆԱԿԱՆԻՆ ՍԷՐԸ

անյագ հետաքրքրութիւն մը ձեզ կ՚առաջնորդէ սկիզբէն մինչեւ վերջը։

Կեդրոնատեղի՝ Ծխածան մատենաշար, Կ. Պոլիս, հասցէ՝ Madénachar Ziazan- 10 Rue Billor, Galata, Constantinople.

Ցանձնարարութիւնները կը կատարուին փութով, փոխարժէքը կանխիկ։ Մեծաքանակներու մասնաւոր զեղչ։

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործոցը, աշխարհաբար լեզուով, գիրք՝ ընթերցումի եւ աղօթքի։ Գին 40 ֆր.։ Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը եւ Սեւունիի մօտ (5, Ave. Quihou, St-Mandé)։

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Մարսէյլի մէջ Հ. Յ. Դ. Պատմութիւնը 63 Rue de la République *սրճարանին վերնայարկը բացած է Գրադարան Ընթերցարան մը՝ ուրկէ կրնան օգտուիլ մեր բոլոր հայրենակիցները առանց խտրութեան։ Հոն կարելի է գտնել ամէն տեսակ թերթեր եւ հանդէսներ. առ այժմ բաց է շաբաթը երկու օր, Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 12, եւ Հինգշաբթի երեկոյ՝ 8էն 10։*

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ՍՊԱՍՈՒՀԻ

Տնական եւ խոհանոցի աշխատանքներու համար։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան։

STRAND IMPERIAL HOTEL

STRAND (OPPOSITE GAIETY THEATRE) LONDON, W. C.

Լոնտոնի կեդրոնը հաստատուած այս մեծ պանդոկը, մասնաւոր զիջումներ կու տայ հայ հայրենակիցներու.

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ Telephone: 4788 GERRARD

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԱՐԱՔՍ„

փարիզի հայկ. ժամադրավայր։ Համեղ, մաքուր, խնայողական

10 Rue Rampal - Belleville

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ **3** ՖՐ. 25Ի ՃԱՇ

ՄԻՄԻԱՅՆ **15** ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐՈՒ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆց

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարաններու առջեւ։ Թարգմանութիւններ եւ պայմանագրութիւններ ամէն լեզուով։ Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, վիզայի, անցագրի, եւ անձնագրի գործողութիւններ։

ԱՐԱԳ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

VAHAN YARJANIAN

CONTENTIEUX

5 Rue Cardinal Mercier Paris, (9e)

Tél. CENTRAL 96-70 կամ 97-39 Métro: CLICHY

» GUTEMBERG 46-65 կամ 71-29 Nord-Sud: TRINITÉ

Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9-12 և 2-7 բացի Կիրակի

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազատութեան ճանապարհին, Ա. Ահարոնեան 25 ֆրանք, Ազգային ջոջեր, Յ. Պարոնեան 20, Ասպետ Լիպարիտ (պատկերազարդ) Վ. Քիւրքճեան 40, Արաքսիա կամ վարժուհին, Ս. Տիւսաբ 15, Աւետարանները (Չորս) Դ. Եւլոնդ եպսկ. Դուրեան 12.50, Բառարան հայ-գաղ. Լուսինեան 60, Բառարան գաղ. հայ. Նուպարեան 60, Գիւղը, Համաստեղ 30, Երգարան (Արարատ) գրպանի 12,50, Երգարան ժողովրդ. Կոմիտաս վարդ. 2 մաս 25, Խորհրդաւոր աղջիկը եւ իր գաղտնիքը, Սարուխան 25, Խրիմեան Հայրիկ Թ. Ե. Գ. 30, Խօսակցութիւն հայ-գաղ., հայերէն հնչումներով 15, Խօսակց. հայ-անգղ. հայերէն հնչումներով 15, Խօսակց. հայ-ռուս. հայերէն հնչումներով 15, Խօսակց. հայ-գերմ. 15, Հայոց հին գեղարուեստի վարպետները Կ. Յ. Բասմաջեան 15, Հայաստանի (հին) քարտէսը 1.50, Ճամբորդը, Հայրենի զրոյցներ, Ա. Ահարոնեան 25, Նարեկ աշխարհաբար, Գարեգ. եպսկ. Խաչատուրեան 40, Նամականի ընդարձակ ընտանեկան-առեւտրական 15, Պատմութիւն Հայոց պատկերազարդ, Բ. տարի, Բասմաջեան 7.50, Պատմութիւն Հայոց պատկերազարդ, Պալասանեան 30, Պիւրիտան, Նելի աշտարակին հերոսը, Մ. Զէվագօ 2 հատոր 25, Ռուսահայերի հասարակ. զարգացումը 1901—1918 65, Բանաստեղծութիւն Յ. Թումանեան 30, Սաթենիկ եւ Տրդատ 12.50, Սիմօն եւ Մառի 6 հատոր 40, Ցախսարիկը (Չալը գուշու) 16, Քամելիազարդ կինը 15, Քրիստափոր Միքայէլեան Ա. Ահարոնեան 12.50, Ֆրանսահայ տարեգիրք 1927ի 20, Larousse (Petit, Diction éditionnaire, 1927) 40 ֆրանք։

Գրատանս մէջ կը գտնուին նաեւ հայերէն ամէն տեսակ գիրքեր։

Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու համար փոստի ծախքը մեր վրայ է։

Հասցէ Librairie BALENTZ 233 Fbg. St. Martin, Paris 10.

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր *ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու։*

Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

Վարձու են 2 սենեակ դիւրամատչ պայմաններով 2 կամ 3 անձի մար։ Դիմել՝ Տիկ. Շահպազի, Gay-Lussac. Paris, Լիւքսէնպուրկի պարտէզի դիմաց։

ԲԵՐՆԻՆ ՀԱՄԸ ԳԻՏՑՈՂՆԵՐՈՒ

ԽԱՒԻԱՐ "ԵՐԵՒԱՆ"

Թարմ եւ պահածոյ, լաւ ... սակէն, ուղղակի Ռուսիայէն ... ուած։

Սնդուարար եւ դիւրամ... չելի գիներով, տուն յանձնելի ուզուած հասցէին կը ղրկուի։ Դիմել նամակով

SÉFERIAN CHARAM

73 Grand'Rue - Enghien-les-B...

(S. et O.)

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48, rue Montmartre

(Բ. յարկ. աջ կողմը առաջին դուռ) Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ եւ ԿՈԿՈՐԴԻ հիւանդութիւններ

Téléph. CENTRAL 73-38

Métro : SENTIER կամ HALLES

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12 եւ 1,30—8

ՍԱԿԱՐԱՆ

9 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթեռլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Ձերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Ռումելի երկթղ.	Lots turcs

Comptoir Parisien de change et de Cr...

80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT...

208bis, Rue Lafayette Paris (1...)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927
11 FÉVRIER 1927

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 258 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

…ԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ԱՊՏԱԿԸ

Այսօր, երկրորդ էջին մէջ կը հրատարակենք ռամկավար …րծիչ հռչակաւոր Արշակ Չօպանեանի մէկ նամակը՝ ծերակուտական Քինկի, եւ անոր կարճ պատասխանը։

Ինչպէս պիտի տեսնեն ընթերցողները, ճիշտ այն պահուն …ր Քինկ եւ իր ընկերները բուռն պայքար կը մղէին Լօզանի …շնագրին վաւերացումը վիժեցնելու համար, ռամկավարներու …ղը· վարչութեան ատենապետը կը փորձէ պաղ ջուր լեցնել, …արու հետ կապելով կարգ մը կամկար խօսքեր, եւ լղրճելով …կական անկախութեան դատը։

Արդարեւ, Չօպանեանի նամակը գրուած է Յունուար 4ին, …կ ամերիկեան ծերակոյտը Լօզանի դաշնագիրը մերժեց Յունուար 19ին։ Դուք դատեցէք ճակատագրական պայքարի մը …էնէն տաք շրջանին, երրորդի մը, այն ալ հայկական կուսակցութեան մը ատենապետին այս ձախաւեր միջամտութեան …զդեցութիւնը՝ օտարներու վրայ։ Եւ ո՛րքան արդար է ամերիկացի ծերակուտականը, երբ փափկութեամբ, այլ խորին դառնութեամբ դաս կուտայ պսակաւոր սողունին.

— «. . . Եթէ դուք եկած էք Հայոց շահերուն համար, ինչպէս …հաւատէք, լաւ կ'ընէիք որ խորհրդակցէիք անոնց հետ որոնք …ուած են եւ կը կռուին ի նպաստ Հայերուն, եւ որոնք բան մը …տեն կացութեան մասին։»

Շառաչուն եւ արժանաւոր ապտակ մը, որ սակայն ապարդիւն պիտի անցնի, որովհետեւ այս մարդիկը բացարձակապէս …ընդունակ են զգաստանալու, գոնէ լռելու։ Քանի կը շատնան …ենց երեսին թքնողները, այնքան կը սողան ու կ'ոստոստեն …ոնք, այսօր այս, վաղը միւս չուանին վրայ։

Իրենց ուժէն վեր է թօթուել այդ ունակութիւնը, որ երկրորդ բնաւորութիւն դարձեր է, տեսակ մը արժանիք, ինքնու…ն եւ անմրցելի։

Տակաւին քանի մը շաբաթ առաջ, իրենց տեղական կա…ճը ուրախութենէն կը ցնծար, իմացած ըլլալով որ Թուրքիա …որհ ըրեր է 300 թօնօ ատաղձ յատկացնելու, Շիրակի վե…աշինութեան համար.

«Իր որոշումին մէջ Էնկիւրիի ղեկավարները ցոյց տուած են թէ …րաբերմունքի փոփոխութիւն մը եւ թէ հայ ժողովրդեան ապրելու իրաւունքը ճանչնալու ժէսթ մը, որ պիտի ծառայէ անշուշտ …րապնդելու հայեւթուրք յարաբերութիւնները» (8 Յունուար)։

Այս զարշելի ստրկամտութեան եւ անզգայութեան աստիճանը հասկնալու համար, կը բաւէ յիշել որ այդ քանի մը բեռ …այտը պիտի կտրուի Սօղանլուի հայկական անտառէն, այժմ …փշտակուած՝ Թուրքիոյ կողմէ, կարսի և միւս գա…։ Եւ այս՝ ճիշտ այն պահուն, երբ Էնկիւրի սան… …ոլեգնութեամբ կը գործէ իր սահմաններուն մէջ, ու մինչեւ …յաստանի խորերը, ապացուցանելու համար թէ չընդունիր …յ ժողովուրդին ապրելու իրաւունքը։ Ա՛յն պահուն երբ Թուր…իա, շատոնց աւարի տուած անհաշիւ հայկական հարստու…իւններ, գիշերը ցորեկին խառներ է, նոր կողոպուտ եւ որս …տնելու համար, իր թաթն երկարելով մինչեւ որբանոց- վան…երու սենեակները։

Նոյն գետնաքարշ հոգեբանութիւնը նաեւ ծերակուտական Քինկի ուղղուած նամակին մէջ։ Օտարները կը հաւատան Հայաստանի ամբողջացման եւ անկախութեան, եւ կը գործեն այդ ուղղութեամբ, հոգ չէ թէ անմիջական արդիւնք … այսօր։ Իսկ հայ մաքսաւորը, գրագէ՛տ եւ քաղաքագէ՛տ Չօպանեանը կը փսփսայ, այն ալ ոչ միայն իր, այլ եւ ուրիշներու անունով. «Առ այժմ, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի հեռաւոր …ցի հայրենասէրները որոշած են չվնդել ի զուր, ներկայ …ուկ պայմաններուն մէջ, Թրքական Հայաստանի ազատագրման վրայ»։ Իսկ ատոր փոխարէն, խե՛լք կը սորվեցնէ հայ ժողովուրդի բարեկամներուն, որպէսզի երբ Թուրքեւ… դաշնագիրը վաւերացուի, «բարեփոխումներով եւ …ով», վերապահում ըլլայ Թրքական Հայաստանի համար …որ կցուի յօդուած մը՝ յարգել տալու համար հայ …նիկ եւ այժմ օտար պետութեանց հպատակ բոլոր …ղաքացիական իրաւունքները»։ Վերջին կէտը կը … «…քեալ» գոյքերու աւարին, որ ռամկավար պոլիտի…ր աւելի արժէք ունի, քան հայ ժողովուրդին ապ…ունքը։ Ատոր պատասխանն ալ տուեր է ամերիկացի ծերակուտականը, կարճ եւ կտրուկ։ «Աւելի դժուար չէ …անաչումը անկախ պետութեան մը, քան դաշնագրի …ուծել տրամադրութիւններ որոնց կ'ակնարկէք»։

Ռամկավար ատենապետին նամակը աւելորդ անգամ մը … կը հաստատէ որ, այդ երկակենցաղ խմբակցութիւնը ոչ … դաւանանք ունի, ոչ ալ կը հաւատայ իր «ազգային …իլք»ին, իրենց բառերով։ Ան միեւնոյն ատեն սմսեղ … …ը կ'արձակէ Երեւանի վարիչներու քթին, աչքէն խնդալով, իսկ …ախէն գաղտնի դիւանագիտութիւն փորձելով։

Թուրքը կը թքնէ իրենց երեսին, — «ժէսթ» մը կը տեսնեն …300 թօնօ փայտ ղրկած ատեն։ Հանգուցեալ Միա… …խելով, առատուն կանուխ արթնցող պոլշեւիկը ամէն օր փար…անէ իրենց դիմակը,— սաղմոս կ'երգեն ծնկաչոք։ Ամերիկա…ին կը յիշեցնէ իրենց ագիտութիւնը, — ծառա՛յ եմ, կ'ա…ղակեն։

Երջանի՛կ արարածներ . . .

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՒԱՐԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեցինք թէ մեծահարուստ եւ այժմ տարագիր Տէր Մարգարեանի Թիֆլիսի բնակարանին նորոգութեան ատեն, երեւան հանուած են բազմազան թանկագին առարկաներ, որոնք հարիւր հազարաւոր ոսկի արժէք ունին։ Այս խոշոր հարստութիւնը անմիջապէս յանձնուած է Վրաստանի հողագործական վարչութեան, որ բռնագրաւած էր նոյն շէնքը։ Պոլսոյ «Ազդարար»ը այս առթիւ գրուած խմբագրականի մը մէջ դիտել կուտայ.

«Հսկայական հարստութիւնը առանց այլեւայլի կը յանձնուի Վրաստանի կառավարութեան... Ինչո՞ւ. — որովհետեւ Հայէն գրաւուած շէնքը կը գտնուի եղեր Վրաստանի հողագործական գործավարութեան ձեռքին տակ։

Որքան կ'ուզէք թօթափեցէք «քաղքենի» մտայնութիւնը, թունդ կարմիր ներկուեցէք, մոլեռանդ համայնավար դարձէք, — եւ սակայն չէք կրնար նորէն խելք հասցնել աւարի այս կողոպուտին, որ ոչ իսկ կէս առ կէս կատարուած է, կամ իրենց սիրական բացատրութեամբ՝ «եղբայրաբար»։

Երեւանի մարդիկը, որ տարին տասներկու ամիս, կառչած Բարեգործականի օձիքին, անդադար «փող են ուզում», բերան անգամ բացած չեն, երբ Վրաստան մէկ ձեռքով կէս միլիոնի մօտ հարստութիւն կորզած է։ Անոնք, արդարացնելու համար իրենց «մի քիչ փող» ի պահանջը, շարունակ կը յեղյեղեն թէ հայ հարուստներն են պատճառը հայ գաղթականներու դժբախտութեան։ Արդ, իրենց իսկ տրամաբանութեամբ, հայ Տէր Մարգարեանի թողօնը ո՞ւն պէտք է բաժին իյնար, — թշուառ եւ բազմիցս բռնաբարուած Հայո՞ւն, թէ երջանիկ ու հարուստ Վրացին։... Պոլշեւիկեան արդարութիւնն անգամ չի կրնար հաշտուիլ այսքան վրանբաց անիրաւութեան հետ։ Որովհետեւ, եթէ չկայ ազգութեան խնդիր, գոնէ կայ կարօտութեան հարց։»

ԲՌՆԱՑՈՂՆԵՐԸ Կ'ԱՐԴԱՐԱՆԱՆ

Գրած էինք թէ, Թիֆլիսի մէջ հայկ. եկեղեցիի մը գրաւման առթիւ, կարգալոյծ Բենիկի դէմ ցոյց ընողները դատարանի յանձնուած են։ Մարտակոչ (Յունուար 1), այս մասին կը գրէ բառ առ բառ.—

«Դեկտեմբեր 30ին, Արեւելեան Վրաստանի հերթապահ դատարանի դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ հոգեւոր հայերու ծեծկռուքի դատավարութեան վերջին նիստը։ Վկաներու հարցաքննութենէն երեւան եկաւ որ, Ազատ Եկեղեցական Եղբայրութիւնը եկեղեցին գրաւելու իրաւունք ունէր եւ Բենիկի քարոզը չէր խախտեր «հին» եկեղեցիի կանոնները։

«Պարզուեցաւ նոյնպէս որ, մեղադրեալները իրօք սրիկայութիւն ըրած են եւ իրարանցում առաջ բերած։

«Հաւատացեալ մեղադրեալներու թափած ջանքերը չկրցան հաստատել իրենց արդար ըլլալը, եւ դատարանը գիշերանց ժամը 3ին արձակեց իր վճիռը։

«Սահակեան քհնյ. դատապարտուեցաւ 3 ամսուան բանտարկութեան, անոր կինը՝ 2 ամսուան, Լ. Աղամեան եւ Ա. Գանջումեան՝ մէկ, իսկ Սահակեան և Վարդապետեան՝ 3 ամսուան։ Վեց հոգի ալ ազատ արձակուեցան։»

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Պաշտօն գործ անգործներուն

Աշխատանքի եւ երկրագործութեան նախարարութիւնները կոչ կ'ուղղեն այն բոլոր ֆրանսացի եւ օտար գործազուրկներուն որոնք ֆիզիքական ընդունակութիւններ ունին հետեւեալ աշխատանքներուն համար.—

Որմնադիր, խճագործ, քարահատ, աղիւսագործ, ածխագործ, սայլապան, կովարած, ագարակի սպասաւոր եւ սպասուհի, փայտահատ, պարտիզպան եւ հողագործական ամէն կարգի մշակներ։

Այն գործազուրկ աշխատաւորները որոնք տրամադիր են վերոյիշեալ աշխատանքները կատարելու, ստիպողաբար կը հրաւիրուին անմիջապէս յարաբերութեան մէջ մտնել իրենց բնակավայրին ամէնէն մօտ աշխատանքի տեղաւորման գրասենեակին հետ (Office public de placement)։

Այս գրասենեակը իրենց պիտի տայ լրացուցիչ օգտակար բոլոր տեղեկութիւնները տրամադրելի տեղերու մասին, եւ համաձայնելու պարագային, դիւրութիւններ պիտի ընծայէ զիրենք յարաբերութեան մէջ դնելու համար գործատէրերուն հետ։

Գրաւուած կալուածները կը վերադարձուին

Մոսկուայէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Խորհրդային Միութեան Քաղաքային Բիւրօի կեդրոնական կոմիտէին վերջին նիստին մէջ խնդիր եղած է հաշուեյարդարի ենթարկել արտաքին առեւտուրի գործավարութիւնը եւ քաղաքներու ու արուարձաններու ազգայնացուած անշարժ կալուածները իրենց տէրերուն վերադարձնել։ Սթալինի հիւանդութեան պատճառաւ, այս մասին վերջնական որոշումը պիտի տրուի ուրիշ նիստի մը մէջ։

Ո՞ր Հայերը պիտի կրնան Թուրքիա վերադառնալ

Պոլսոյ կուսակալ Սիւլէյման Սամի պէյ, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է Պոլսոյ Թերթերուն, Թուրքիա վերադառնալու իրաւունք ունեցողներու մասին.—

«Ամէն Թուրքիացի պիտի կրնայ ազատօրէն իր հայրենիքը վերադառնալ, ըստ որոշման հանրապետական կառավարութեան։ Միայն բացառութիւն կը կազմեն 150 անբաղձալիները, որոնց անունները մասնաւոր ցանկի մը մէջ յիշատակուած են։ Ասոնք իրենց հայրենիքին դէմ դաւաճանած ըլլալով, չեն կրնար հայրենակից նկատուիլ։ Իսկ ո եւ է դաւաճանական արարքի մէջ չգտնուող բոլոր Հայերը, Յոյներն ու Հրեաները հաւասարապէս պիտի կրնան օգտուիլ հանրապետական կառավարութեան որոշումէն, իրենց հայրենիքը վերադառնալու համար։

Վերադառնալ ուզողները իրենց գտնուած տեղին հիւպատոսին կամ փոխ-հիւպատոսին դիմելով, երեք պէյաննամէ (յայտագիր) պէտք է ստանան եւ զանոնք լեցնեն կանոնաւորապէս՝ իրենց ինքնութիւնը ցոյց տալով։

Յետոյ այդ լեցուած յայտագիրները ստորագրուած պիտի վերադարձնեն հիւպատոսին կամ փոխ-հիւպատոսին, որոնք իրենց կարգին այդ յայտագիրները Էնկիւրի պիտի ղրկեն։ Կեդրոնի կառավարութիւնը այդ յայտագիրներէն մէկը մեզ պիտի ղրկէ, որուն վրայ քննութիւն մը պիտի կատարուի եւ այս քննութեան հետեւանքով հրաման պիտի տրուի որպէս զի խնդրարկուները վերադառնան։

Օսմ. հանրային պարտքը

Պոլիսէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ այս տարի պետական եւ մտացոյցին մէջ չպիտի անցնի 360,000 Թրքական ոսկիի գումարը, որ ամէն տարի կը յատկացուի Օսմ. հանրային պարտքին։ Նոյնպէս հանրային պարտքի վարչութիւնը յառաջիկայ Յունուար 1էն սկսեալ վերջ պիտի գտնէ։ Այդ թուականին, քաղաքապետութիւնը (Շէհր էմանէթի) *պիտի փոխադրուի Հանրային պարտքի վարչութեան այժմու շէնքը։ Միայն 35 պաշտօնեաներ պիտի պահուին Հանր. պարտքի վարչութենէն։*

Փորթուկալի ապստամբական շարժումը

Փորթուկալի դեսպանատունը պաշտօնական զեկոյցով մը կը հաղորդէ որ Փետր. 3ին Փորթոյի մէջ պայթած ապստամբութիւնը զսպուած է աՀջի օր՝ պատերազմ. նախարարին հրամանին տակ գործող զինուորներու կողմէ։ Յեղափոխական կոմիտէն ամբողջ կազմով բռնուած է նոյն օրը։ Պզտիկ շարժում մը առաջ եկած է նաեւ Լիզպոնի մէջ, ուր կառավարութեան հաւատարիմ զինուորները կը յարձակին ապստամբներուն դէմ։ Երկրին միացեալ մասին մէջ խաղաղութիւն կը տիրէ։

Հակառակ այս պաշտօնական զեկոյցին, անգլիական եւ ամերիկեան թերթերուն հասած հեռագիրներ շատ ծանր կը նկարագրեն կացութիւնը։ Լիզպոնի մէջ երկուստեք կատաղի կռիւ կը մղուի եւ քաղաքին վրայ ռումբերու տեղատարափ մը կ'իյնայ։ Ամերիկեան դեսպանը իր ամբողջ պաշտօնէութեամբ պարպած է դեսպանատունը եւ հեռացած Լիզպոնէն։ Մատրիտէն կը հեռագրեն թէ առ ժամեայ կառավարութիւն մը կազմուած է Լիզպոնի մէջ եւ Հանրապետութեան Նախագահ Քարմոնա ձերբակալուած է։ Մայրաքաղաքի ռմբակոծման պահուն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳԱՅԼԵՐՈՒ ԱՐՇԱՒԸ

Լեհաստան իրական պատերազմ մը յայտարարած է գայլերուն դէմ, որոնք, անդիմադրելի ցուրտէն մղուելով, լեռներէն իջած են դաշտերը։ Վիլնայի գաւառը ամբողջովին բռնած են եւ խումբ խումբ կը պտտին ու կ'ռռնան քաղաքներուն դէմ։ Գայլերու զօրաւոր գունդ մը յարձակած է Օսթրովլքի վրայ, եւ բնակիչները հազիւ կրցած են վանել հրացանաձգութեամբ մը, որ տեւած է քանի մը ժամ։ Կառավարութիւնը զէնք բաժնած է գիւղացիներուն եւ գայլերուն դէմ ղրկած է քանի մը վաշտ զինուոր։

Ռուսիոյ մէջ աւելի կատաղի է գայլերուն կռիւը։ Ուրալի շրջանին մէջ գիւղացիները չեն կրցած դիմադրել գայլերու յարձակումին։ Գայլերու շղթայով մը պաշարուած են գիւղերը։ Վէրշոֆուրիէ քաղաքին բնակիչները երեք օր եւ երեք գիշեր պատերազմ վարած են գայլերուն դէմ։ Կռիւի պահուն 5 հոգի վրայ տուած են իրենց կեանքը։ Ուֆայի եւ փէրմի մէջ, ցորեկ ատեն գայլերը ցոյց տուած են իրենց ժանիքները։ Օրէնպուրկի մէջ, ցորեկ մը, յանկարծ երեք խումբ գայլեր կը յարձակին ժողովուրդին վրայ, որ խուճապահար կ'ապաստանի տուները եւ պատուհաններէն վար կը սկսի հրացանաձգութիւն մը։ Չէլեապինսքի մէջ, երկու խումբ անօթի գայլեր կը մտնեն եկեղեցիէն ներս, ուր արարողութիւնը դեռ չէր վերջացած։ Կիները նուաղած կ'իյնան գետին։ Հաւատացեալ ժողովուրդը, որ զէնք չունէր, փախուստին մէջ միայն գտաւ փրկութիւնը։

Կովկասի մէջ գայլերը իջած են մինչեւ Թէրէքի հովիտը, եւ կը սպառնան Մաստոքի։ Երկրին զինուորական իշխանութիւնը Ալէքսանդրովսքէն ղրկած է սաւառնակ մը, որ անընդհատ ռումբեր կը տեղացնէ։ Ռումբերը լեցուած են հեղձուցիչ կազով մը, զոր նորերս հնարած է ռուս քիմիկոս մը։ Կատարեալ ջարդ մը. երկու հարիւր գայլ սպաննուած են։

Հայաստանի գիւղացիութիւնն ալ արթուն եւ զէնքը ձեռքին կը հսկէ գայլերուն դէմ, որոնք նման սարսափներ չեն պատճառած բարեբախտաբար։

ԿԱԶՄԱՐԱՐ Կ'ՈՒԶԵՆ.— «Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ (20 Յունուար) աշխատակից մը կը գանգատի որ Հայաստանի Պետական Հրատարակչ.ը շնորհքով գիրք մը չէ կրցած հրատարակել։ Հակառակ գինին սղութեան, բաղդատելով հարեւան երկիրներու հրատարակչականի գիներուն, Հայաստանի մէջ տպուած գիրքերը լաւ թուղթ չունին, եւ տպագրութիւնը աւելի գէշ է։ Ամբողջ ուսանողութիւնը եւ ընթերցող հասարակութիւնը կը ստանայ գիրքեր, որոնք փերթատուած են, իրենց անխնամ կազմին պատճառով։

Երբ գողերը չկարենան բաժնել...— *Երեք գողեր անցեալ գիշեր կը գողնան չորս նապաստակ։ Փողոց մը կը քաշուին, բաժին ընելու համար։ Կ'առնեն մէկ-մէկ նապաստակ, բայց ի՞նչպէս բաժնեն չորրորդը։ Դանակները կը հանեն, ոչ թէ նապաստակը կտրելու եւ բաժնելու համար, այլ ընտրելու համար զօրաւորը իրենց մէջէն։ Կռուի պահուն կը հասնին ոստիկանները եւ կը հաշտեցնեն, ձեռք ձեռքի առաջնորդելով բանտ։*

ԵՐԲ ԱՆՈՆՔ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅԻՆ...

ԲԺ. Ն. ՌՈՒՍԻՆԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

(գ. եւ վերջին մաս)

Ռուսինեան թէեւ բժշկական պաշտօններով ու զբաղումներով ծանրաբեռնուած, բայց դարձեալ չէր դադրեր ազգին վրայ խորհիլ-մտածելէ, խորհրդակից ունենալով իրեն երբեմնի Սրապեան Ընկերութեան անդամակից բարեկամները եւ 1853ի Ուսումնական Խորհուրդին իր բանիբուն պաշտօնակիցները, որոնց հետ շարունակ ժողովներ կը գումարէր, սովորաբար ժողովատեղի ունենալով Մկիտար, կամ Գրիգոր Օտեանի տունը կամ Ն. Պալեանի բնակարանը։

Ազգային իշխանութեան դէմ բողոքները հետզհետէ շատցած էին. թերթերու մէջ խիստ դիտողութիւններ, քննադատութիւններ կը գրուէին շարունակ, եւ բացարձակ կերպով կը զգացունէին ազգային կանոնադրութեան մը անհրաժեշտ պէտքը։

Վերջապէս Հոգեւոր եւ Գերագոյն ժողովները նկատելով որ գլուխ չպիտի կրնան ելլել, կը զիջանին ընտրել կղերական եւ աշխարհական անձերէ խառն յանձնախումբ մը, եւ պաշտօն տալ անոր խմբագրել՝ ազգային կանոնադրութիւն մը։

Այս Յանձնախումբին անունն էր՝ Սահմանադրական Յանձնախումբ, որ գործի կը ձեռնարկէր 1856 Մարտին. կղերականները հինգ հոգի էին. ասոնց մէջ կային՝ Խրիմեան Մկրտիչ վարդապետ (Հայրիկ), Յովհաննէս վարդապետ Սեթեան, Յովհաննէս քահանայ Հիւնքեարպէյէնտիեան, իսկ աշխարհականներն էին՝ տասներկու, որոնց նկատելիներն էին՝ Գրիգոր Աղաթոն, Գրիգոր Օտեան, Յարութիւն Տատեան, Կարապետ Իւթիւճեան, Սահակ Ապրօ եւ Տօքթ. Ռուսինեան։

Տարի մը շարունակ կ՚աշխատի այս Յանձնախումբը եւ աշխատութեան ամենամեծ բաժինը տալով Ռուսինեանի (որ իրեն անպաշտօն գործակից ունէր միշտ Սերվիչէնը), կը խմբագրէ ուզուած Ազգային Կանոնադրութիւնը, զոր ազգը, «ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ» յորջորջումով մեծահանդէս հռչակեց ի գործադրութիւն՝ 1857 Մարտ 22ին։

Պաշտօնապէս հռչակուած առաջին կանոնադրութիւնն էր այս կամ Սահմանադրութիւնը որ դժբախտաբար իր ծնունդի վաղորդայնին իսկ անգործադրութեան կը դատապարտուէր, որովհետեւ ազգային իշխանութեան մէջ գտնուող քանի մը հինօրէնք գլուխներ անոր մէջ անկանոն բաներ, հակակրօնականութեան առաջնորդող կէտեր կ՚երեւակայէին եւ գաղտնօրէն կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէին։ Եւ ահա բարձրագոյն հրաման մը զայն արգիլելով կը պահանջէ որ նոր Յանձնաժողով մը կազմուի եւ նոր կանոնագիր մը խմբագրուի։

Այս անիրաւ կարգադրութեան դէմ, լուսամիտ եւ ուսեալ դասակարգը բողոքի ուժգին ձայներ կը բարձրացնէ, Սէրվիչէն, Յակոբ Կրճիկեան, Գրիգոր Օտեան, Նիկողոս Պալեան, Ռուսինեան եւ ուրիշներ միանալով, ժողովներ կ՚ընեն, ազգային իշխանութեան յետադիմական վարմունքին դէմ ճար կը մտածեն, եւ երբ կը պատրաստուին ազգաւ միջոցներու դիմել, մեծավիշտ սուգ մը կուգայ արգելք ըլլալ. Նիկողոս Պալեան՝ այդ խումբին հոգին՝ կը մեռնէր յանկարծ 1858 Փետր. 27ին։

Այս մահը խորին ցաւով կը համակէր ամէնքը, մանաւանդ Ռուսինեանը, որ Պալեանի հետ անցուցած էր ուսանողութեանը օրերը Փարիզի մէջ, անոր հետ խորհած էր ազգային յառաջադիմութեան անհրաժեշտ պահանջներուն վրայ։

Նիկողոս Պալեանի մահուան վաղայաջորդ օրերուն իսկ, Ռուսինեան կը ձեռնարկէ իր Ուղղախօսութեան երկրորդ տպագրութեան (յաւելեալ եւ սրբագրեալ զայն ձօնելու համար յիշատակին իր վաղամեռիկ բարեկամին, որ Ուղղախօսութեան սկզբունքներուն ջերմ պաշտպան եղած էր։

Ուղղախօսութեան այս երկրորդ տպագրութիւնը լոյս չտեսաւ, եւ կը մնար Օտեան ընտանիքին քով եւ 1902ին Դր. Օտեանի քոյրը Օր. Եւգինէ Օտեան հաճեցաւ նուիրել ինձ։

Պալեանի մահէն յետոյ, իր բոլոր զբաղումները զանց առնելով, Ռուսինեան բոլորովին կը լծուի կանոնագրի աշխատութեան, գրեթէ մի՛ս մինակը կը խմբագրէ կանոնադրութիւնը, եւ զայն իր ընկերներուն հաւանութեանը կ՚արժանացնէ։ Յանձնախումբը իր գործը աւարտած էր 1859 Նոյեմբերին եւ Դեկտեմբերի սկիզբը զայն կ՚ենթարկէր վաւերացումին ազգային իշխանութեան։

Այս վերջինը թէեւ հաւան կը գտնուի այդ կանոնագրին, բայց վաւերացումը զանազան պատրուակներով կը ձգձգէ օրէ օր, մինչեւ անգամ իր մէջէն մէկ քանին ձեռքի տակէ պատրիարքին հետ կ՚աշխատին զայն բոլորովին անհետ ընել։ Խմբագրիչ յանձնաժողովը կռահելով այս թագուն թշնամութիւնը, բողոքի ամենախիստ ձայներ կը բարձրացնէ՝ Սերվիչէնն ու Ռուսինեանը իրեն գլուխ ունենալով եւ ամէն ազդեցութիւն ի գործ կը դնէ, մինչեւ որ Գէորգ պատրիարքը իբր հակասահմանադրական վար կ՚առնուի եւ տեղը կը դրուի Անդրիանուպոլսեցի Սարգիս պատրիարքը, որուն օրով վերջապէս ազգը փառաւորապէս կը հռչակէ խմբագրուած կանոնադրութիւնը 1860 Մայիս 24ին, «ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ» անունով։

Այս թուականէն սկսած, Ռուսինեանի ամբողջ կեանքը կը կապուի Սահմանադրութեան, բայց հակառակ որ 1860 Մայիս 24ը անոր ամենամեծ ուրախութեան մէկ օրը կ՚ըլլայ, հազիւ թէ կ՚ողջունէ ծնունդը երկար տանէ ի վեր յղացուած Ազգ. Սահմանադրութեան՝ իր մտքին ու գրչին այդ հարազատ արտադրութիւնը, կը պարտաւորուի ահա մեկնիլ Կ. Պոլսէն, ընկերանալ նորէն Ֆուատ փաշային, որ այս անգամ ալ պաշտօն ունէր, երթալ Լիբանան, քրիստոնեայ եւ մահմետական բնակչութիւններուն միջեւ պատահած եղեռնական խռովութիւնները հանդարտեցնելու։

* * *

Այս պաշտօնին մէջ Տօքթ. Ռուսինեան, իրեն ընկեր ունենալով Սահակ Ապրօն, մեծապէս օգտակար կը հանդիսանայ տեղացի քրիստոնեաներուն, ու խաղաղութիւնը տիրելէն յետոյ կ՚այցելէ Կիպրոս եւ ամբողջ Կիլիկիան, որուն հմայքէն ա՛յնչափ կ՚ազդուի, որ գրի կ՚առնէ իր «կիլիկիա» անուն երգը «ցանկամ տեսնել զիմ կիլիկիա»ն, որ բոլոր հայ սիրտերու մէջ եռանդ ու մեծ փափաք ծնուցած է երթալ տեսնել երբեմնի ազատ այդ հրաշագեղ Հայաստանիկը։

Տարիուկէս բացակայութենէ յետոյ, Տօքթ. Ռուսինեան կը վերադառնայ Կ. Պոլիս 1861 Դեկտ.ին, եւ բոլորովին կը նուիրուի ազգային կեանքին, բժշկութիւնը բարձի թողի ընելով գրեթէ։

Միայն թէ՝ Ազգ. Սահմանադրութիւնը որ միամեայ եւ աւելի տխեղծ մանկիկ մըն էր, կը գտնէ ամենախեղճ ու հիւանդ վիճակի մէջ, եւ խորապէս կ՚ազդուի, ինքը՝ որ ա՛յնչափ տքնած ու յոգնած էր անոր խմբագրութեանը համար, խորագոյն ցաւով տեսաւ, թէ ան իր սուրբ նպատակէն բոլորովին շեղած էր, ու եղած՝ անձնական ատոր վէճերու, խառնելի կռիւներու զարշ խառնարան մը, որուն գլխաւոր պատճառն էր՝ Երուսաղէմի միաբանութիւնը։

Երկար վէճերէ եւ ծեծկուուքներէ յետոյ, 1862 Փետր. 20ին Ազգ. Ընդհ. Ժողովը կ՚ընտրէ յանձնախումբ մը, որ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ պիտի վերաքննէր 1860ի Սահմանադրութիւնը, պիտի խմբագրէր նոր մը եւ պաշտօնապէս վաւերացնել տալէ յետոյ պիտի յանձնէր գործադրութեան։

Յանձնախումբին անդամ կ՚ըլլայ դարձեալ Ռուսինեան եւ ամէն գործ ու զբաղում մէկդի թողած կը նստի կը խմբագրէ վերաքննուած Սահմանադրութիւն մը, որ թէ՛ ազգին ընտրած եւ թէ պետական յանձնախումբին հաւանութեանը կ՚արժանանայ եւ 1862 Ապրիլին կը ներկայանայ կառավարութեան։

Այս Սահմանադրութիւնն էր որ վաւերանալով, վերադարձուեցաւ ազգին, 1863 Մարտին։ Այս Սահմանադրութեան համաձայն կը վարէին մինչեւ այսօր ազգային ամէն տեսակ գործերը։

*

Այս թուականէն վերջն է որ Ռուսինեան աւելի կը սկսի փայլիլ։

1863 Սեպտեմբերին երեսփոխան կ՚ընտրուէր Մայր Եկեղեցւոյ թաղէն եւ Հոկտեմբերին ալ Բ. Ատենապետ Ազգ. Ընդհ. Ժողովին։ Ա. Ատենապետն էր Տօքթ. Սերվիչէն։

1864 Յունիսին Ռուսինեան ինքը ատենապետելով Ընդհանուր Ժողովին, կը ներկայացնէ երկու խիստ կարեւոր առաջարկ, առաջինը կը վերաբերէր՝ Ազգ. Սահմանադրութեան վերաքննութեան, որ ի հարկին տեղի պիտի ունենար հինգ տարին անգամ մը.

Երկրորդն էր՝ ազգ. տուրքի մը կանոնաւոր սահմանումը, որուն համար կ՚արտասանէ երկար ու լաւ պատրաստուած ճառ մը, յանգելով սա եզրակացութեան, թէ ամէն հայ անհատ իր կարողութեան չափով տուրք մը վճարելու էր, որպէսզի ազգին պէտքերը հոգացուին եւ գործերը ներդաշնակ կերպով ընթանան։

Զանազան առիթներով Ազգ. Սահմանադրութեան գլխուն այսպէս հետ ընդ հետ եկած փորձանքները, որոնց պատճառը նոյնիսկ քանի մը իմաստակ (չըսեմ սատահակ) երեսփոխաններ էին, ա՛յնչափ դէշ կ՚ազդեն Ռուսինեանի սրտին, որ մինչեւ իսկ իր մահը կ՚ուզէ, ինչպէս կ՚իմանանք անոր 1866ին Ռուսճուք Դր. Օտեանի ուղղած նամակին մէկ պարբերութենէն, ուր կ՚ըսէ՝ «Չկայ մօտս բարեկամ մը որուն սիրտ բանամ, մարդոց արհամարհոտ ծիծաղին նիւթ չըլլալու համար, այո՛ մարդոցմէ հեռի եւ գուցէ վայրենացեալ՝ ես միւս եւս անբախտ կոչեալ 'ի սեղան կենին՝ շիրմին հանգիստը կը սպասեմ։»

1870 Դեկտեմբերին Ռուսինեան կը հրաժարի բուռն բողոքով մը եւ հեռու կը մնայ այլեւս Ազգային Ժողովէն, եւ միայն 1872 Մարտ 17ին Մայր Եկեղեցւոյ թաղէն երեսփոխան ընտրուած ըլլալով, կը սկսի ցանցառ կերպով ներկայ գտնուիլ նիստերու, բայց բերանը բնաւ չբանար։ Իր ժամանակը կ՚անցընէ բժշկութեամբ, կը թարգմանէ Ֆրանսացի բանաստեղծներու ոտանաւորներէն ընտրանօք, կը հրատարակէ իր 1855ի Տարեցոյցին Բ. տպագրութիւնը 1874ին, ինչպէս նաեւ մեծանուն Վիքթոր Հիւկօի Ռիւյ Պլաս անուն գործը, զոր աքանչելի հայերէնով մը թարգմանած էր, հեղինակին իսկ արտօնութեամբը, ինչպէս կը յայտնեն հատորին սկիզբը զետեղուած նամակները, հեղինակին եւ թարգմանչին միջեւ փոխանակուած։

... Ազգային գործերու այսչափ միջամուխ ու բոլորանուէր Տօքթ. Ռուսինեան կը զգար, թէ իր նիւթական վիճակը երթալով կ՚անձկանար, որուն համար կը մտածէր ճար մը գտնել, երբ ահա Կ. Պոլսոյ Կայս. Բժշկական վարժարանը, Սերվիչէնի թելադրութեամբ կոչ կ՚ընէր անոր եւ Déontologie et Philosophie Médicaleի (Բժշկ. Պարտաբանութիւն եւ Բժշկական Փիլիսոփայութիւն) ճիւղերու դասաւանդութիւնը իրեն կը յանձնէր։

Բայց դասախօսութիւնները շարունակելով հանդերձ ազգային ժողովներէն ալ ետ չէր մնար։

Բժշկական վարժարանին տեսչութիւնը ճշմարիտ գնահատող մը եղած ըլլալով Ռուսինեանի դասախօսութիւններուն, խնդրած էր որ հատորի մը մէջ ամփոփէ զանոնք, ու գրի առնէ նաեւ փիլիսոփայութեան դասագիրք մը։

Եղած յանձնարարութեան հաւատարիմ կ՚ըլլայ Ռուսինեան եւ կարճ ժամանակի մէջ անքուն գիշերներ սպառելով կը նստի կը պատրաստէ ուզուած դասագիրքը ֆրանսերէն լեզուով, բայց այնչափ կը յոգնի այդ դասագիրքին երեսէն, որ զայն աւարտած գիշերն իսկ կ՚ունենայ ուղեղային կաթուած եւ քանի մը ժամուան մէջ վերջ կը գտնէ անոր բեղմնաւոր կեանքը՝ 29 Նոյեմ. 1876ին։

ՏՈՔԹ. Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Կամկար Ազգասէրներու Գաղտնի Գործերը

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԾԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆԸ ԴԱՍ ԿՈՒՏԱՅ ՀԱՅ ՌԱՄԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Յունուար 4ին (երբ տակաւին վճռուած չէր Լօզանի դաշնագրին վաւերացման խնդիրը), Ռամկավար կուսակցութեան կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Պ. Արշակ Չօպանեան, որ այժմ Ամերիկա կը գտնուի, հետեւեալ նամակը կ՚ուղղէ ծերակուտական Քինկի.—

«Դժբախտաբար, ընդհանուր կացութիւնը այնպէս է ներկայիս որ եթէ ամբողջ Ամերիկեան Ծերակոյտն անգամ համաձայնէր պահանջել, որպէսզի յօդուած մը մտցուէր դաշնագրին մէջ պայման դնելով Թրքական Հայաստանի ազատագրումը, դարձեալ այս ազատագրումը ո եւ է չափով չէր կրնար իրականանալ այսօր։

«Մենք համոզուած ենք թէ օր մը աւելի լաւ պարագաներ պիտի ներկայանան եւ արդարութեան անջատման գործը ի կատար պիտի ածուի, գոնէ մասնակի կերպով։ Առ այժմ, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի հեռատես եւ խելացի հայ հայրենասէրները, զգալով հանդերձ իրենք զիրենք երախտապարտ հանդէպ ձեր եւ ձեր գործակիցներուն այն պայքարին համար, զոր կը մղէք ի նպաստ նուիրական եւ անկորնչելի սկզբունքի մը, որոշած են չանգել ի զուր, ներկայ փափուկ պայմաններուն մէջ, Թրքական Հայաստանի ազատագրման վրայ, որ բաց ատտի, չի կրնար իրականանալ ի մօտոյ, բայց միայն կցելով մէկ մասն այս նախանգներուն փոքրիկ հանրապետութեան հետ, որ գոյութիւն ունի Անդրկովկասի մէջ։ Դառն փորձառութիւնն ունինք պաշտօնական յայտարարութեանց եւ դաշնագրային յօդուածներու, որոնք Հայերու համար ամենագեղեցիկ խոստումներ կը պարունակէին եւ որոնք վաթարացուցին մեր ժողովուրդին կացութիւնը, որովհետեւ ստորագրող պետութիւններէն եւ ոչ մին կը բաղձար ամենափոքր զոհողութիւն ընել այս յայտարարութեանց իրականացման եւ այս յօդուածներու գործադրութեան համար։ Սպասելով լաւագոյն օրերու, երբ հնարաւոր պիտի դառնայ արդարութեան իրականացումը, ըստ մեզ, մեր տարաբնակ հայրենակիցները չեն կրնար ընել գործ մը աւելի լաւ քան տրամադրել իրենց ուժը յօգուտ Երեւանի փոքրիկ հանրապետութեան, որ ներկայիս միակ ապաստանն է մեր կեանքին ու ազգային քաղաքակրթութեան, միակ պահապանը մեր ժողովուրդին ապագային։

«Ընկերային այն ըէժիմը որ կը կառավարէ այս հանրապետութիւնը, չէ այն՝ զոր կը նախընտրեն գաղութներու Հայերը, որոնք մեծամասնութեամբ ռամկավար եւ ազատական հայրենասէրներ են։

«Սակայն մենք կը հասկնանք թէ, որպէսզի ապահովենք անոր գոյութիւնը, ապահովութիւնը եւ խաղաղութիւնը, այս փոքրիկ հանրապետութիւնը ըչինչ կրնայ ընել, բայց եթէ մնալ Սովիէտ Հանրապետութեանց Միութեան պաշտպանութեան ներքեւ եւ ըէժիմի հարցը չի կրնար արգիլել զմեզ տեսնելէ՝ ամէն բանէ վեր՝ մեր հայրենիքը Երեւանեան փոքրիկ պետութեան մէջ եւ մեր ամէնէն ստիպողական ու հրամայական պարտականութիւնը նկատել է նպաստել, զօրացնել ու զարգացնել այս թանկագին կորիզը մեր վերակենդանացեալ հայրենիքին։»

Պ. Չօպանեան հատուածի մը մէջ կ՚անդրադառնայ Թրքահայոց լքեալ ինչքերու եւ սեփականութեան խնդրին, եւ կը շարունակէ.

«Հետեւաբար փափաքելի է որ երբ Ծերակոյտին մեծամասնութիւնը որոշէ վաւերացնել Թուրք-Ամերիկեան դաշնագիրը բարեփոխումներով եւ յաւելումներով, հայ ազգին բարեկամները եւ արդարութեան պաշտպանները վերապահումի յայտարարութիւն մը ընեն Թրքական Հայաստանի վրայ մեր ազգին ապագայ քաղաքական իրաւունքներու մասին, ինչպէս նաեւ դաշնագրին մէջ յօդուած մը աւելցնեն, որով յարգուին Թուրքիոյ բնիկ եւ այժմ օտար պետութեանց հպատակ բոլոր Հայերու քաղաքացիական իրաւունքները։ Ինծի կը թուի որ կրնաք այս խնդրի մասին Ծերակոյտի միաձայն հաւանութիւնը ստանալ։»

Այս կամկար փափուքին հետեւեալ պատասխանը կուտայ Քինկ, Լօզանի դաշնագրին ամէնէն եռանդուն հակառակորդը, Յունուար 22ին.—

«Աչքիս առջեւ է ձեր 4 Յունուար թուակիրը։ Նկատի ունիմ ինչ որ կ՚ըսէք Թուրքիոյ պայմաններուն մասին։ Ըստ իս, բոլորովին առողջ չէ ձեր տեսակէտը հանդէպ դաշնագրին։ Կը խորհիմ թէ դաշնագրին վաւերացումը պիտի տկարացնէ Հայերու դատը եւ անշուշտ պիտի մղէ Ամերիկացի ժողովուրդը հաւատալու թէ անկախ Հայաստան մը անկարելի էր, եւ թէ՝ բարձի թողի եղած է գաղափարը անկախ Հայաստանի մը կազմութեան։ Եթէ Միացեալ Նահանգները լքեն անկախ Հայաստանի մը դատը, կը խորհիմ թէ ձեր ցեղին ջանքերը՝ ազգային անկախութիւն ապահովելու՝ գրեթէ յուսահատական են։

«Կ՚ըսէք որ եթէ դաշնագրի մը համար բանակցութիւն ըլլայ, պէտք է պարունակէ վերապահումներ, որոնք պաշտպանեն Թրքական Հայաստանի վրայ Հայերու քաղաքական իրաւունքները։ Կ՚ըսէք նաեւ որ յօդուած մը պէտք է մտցնել դաշնագրին մէջ Թուրքիոյ հպատակ բոլոր Հայերու քաղաքացիական իրաւունքներուն համար, նմանապէս ի մասին սեփականութեան իրաւունքներուն այն բոլոր Հայերուն, որոնք Թուրքիոյ բնիկ ըլլալով, այժմ օտար երկիրներու հպատակ եղած են։

«Շատ դիւրին է այս դրութիւններն ընել, սակայ ծանօթ էք խնդրին, գիտնա թէ գործադիր Վարչութիւն կառակ է ստանձնէ իւրա րին։ Աւելի դժուար չէ ապ ձանաչումը անկախ պետու մը քան ներմուծել դաշն մէջ տրամադրութիւններ կ՚ակնարկէք։

«Ըստ իս, անմիտ էք տալով թէ Թուրքիա պիտի ժարի Հայաստանի որ եւ է մասէն, եթէ քաղաքակա բարոյական ուժեղ ճնշում ծուի իր վրայ Միացեալ Նա ներու եւ միւս ազգերուն կը թուի ինծ որ եթէ հոս էք Հայոց շահերուն ինչպէս կը հաւատէք, գոյն էր ձեզ խորհրդակց նոնց հետ, որոնք կռուա ու կը կռուին ի նպաստ եւ որոնք բան մը գիտեն ցութեան մասին։»

ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷ

ԼՈՆՏՈՆ. 8

Լոնտոնի Հայերը ձմրան քունէն արթննալու վրայ են երկար թմրութեան շրջան տասհած կարեւոր միակ Լոնտոնի անբարոյական վ պետին անհետանալն էր. Մ ընկ.ը կը շարունակէ դասա թիւններ սարքել, թէեւ պէտ ղած աջակցութիւնը չի գտն

Երկու շաբաթ առաջ կարմիր խաչը տուաւ իր ե պարահանդէսը որ մեծ յաջ թիւն գտաւ, եւ 123 ոսկի ձգեց։ Այս դրամով Լոնտոնի մեր խաչը ծախու պիտի մանկաբարձական հիւանդ համար պիտոյքներ եւ պիտ կէ Հայաստան։

Կարմիր Խաչի հաւաքած 123 ոսկիէն փէննի մը ծախ եղած, որովհետեւ հանդէսին բոլոր ծախ հոգացած են Կարմիր Խաչ խագահ Պ. Գ. Միքայէլեա Օր. Ի. Կիւմիւշեան։ Օր. Կ եան Կարմիր Խաչի վարչու անդամ է եւ միշտ խանդավ խատի այսպիսի բարենպ գործերու համար։

Լոնտոնի Հայերը ունեցան բորդ պարահանդէս մը եւս, ուած Հայ օրիորդներու կողմ

Երկու երեք տարի առաջ Մուեցաւ Young Idea Club նուն միութիւն մը, որուն դամները բոլորն ալ Հայ որդներ են։ Ասոնք մեծ Անգլիա ծնած եւ անգլիա բայց ժրաջանութեամբ կ՚ տին, կը կազմակերպեն հա ներ, պարեր եւայլն։

Այս վերջին պարահան տեղի ունեցաւ անցեալ Շ օր ուր ներկայ էին 60է Հայեր եւ օտարներ։

Օրիորդներու միութեան տուղար Օր. Նահապետեան կ ղեկացնէ թէ զուտ հասույթը ղած է մօտաւորապէս 25 ոսկ որ պիտի յատկացուի Հիրա բաշարժի աղէտեալներուն։

Շնորհաւորութեան արժ են Հայ օրիորդները։ Իրենց նարկները աւելի արդիւնաւ տի ըլլան, եթէ քիչ մը աւելի յանան եւ գործակցին Միա Կարմիր Խաչի եւ Լոնտոնի հա րիտասարդներուն։

Այս վերջինները ո եւ է ժամ զոյց չեն տար մէկ ի վեր, եւ իրենց ժամանակ ցընեն զբօսավայրերը կամ ղոցները թափառելով։

Կարելի չէ՞ որ Հայ օրիո րը աջակցին, կազմելու երիտասարդներու միութի ինչո՞ւ իրար չօգնեն, իրենց բնակիչներուն ալ օգնելով

ԱՐՏԱՇԷՍ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ
(Թարգմ.՝ Խորհրդ. Թերթերէն)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ.— Հայերէնի ուղղագրութեան եւ տառերու բարեփոխման յանձնաժողովը մինչեւ այժմ ունեցած է 18 նիստ։ Վերջին նիստին անդամները կատարած են հետեւեալ զեկուցումները՝

1— Ա. Բաբախանեանի (Լէօ) կողմէ՝ պատմական տեսութիւն հայերէն ուղղագրութեան մասին։

2— Ստ. Կանայեանի կողմէ՝ հին ձեռագիրներու եւ վիմական արձանագրութեանց ուղղագրութեան մասին։

3— Լէօի կողմէ՝ հայ տպագրական տառերու անցեալը եւ կրած փոփոխութիւնները։

4— Գար. Լեւոնեանի կողմէ՝ տպագրական տառերու բարեփոխութեան շուրջ նորագոյն աշխատանքներու մասին։

5— Հր. Աճառեանի կողմէ՝ հայ տպագրական տառերու մասին, համեմատելով լատինական տառերու հետ։

Այս ուղղագրական եւ տառային հարցերու շուրջ եղած բոլոր զեկուցումները ամփոփելով, Յանձնախումբը պատրաստած է գլխաւոր լեզուագէտներուն տեսութիւնները եւ կազմած է եղած առաջարկներուն համադրական ցուցակը։ Այս տեսքը տպագրել յետոյ պիտի ղրկեն արտասահմանի հայագէտներուն, ընդունելու համար անոնց գրաւոր կարծիքը։

Միւս կողմէ, հայ տառերու բարեփոխութեան առթիւ անհրաժեշտ նկատուած է հրաւիրել վրացերէնագէտները, որպէս զի բացատրեն վրաց տառերու բարեփոխման աշխատանքները։

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Ալեքսանդրապոլի գիւղերուն մէջ վերջերս երկրաշարժէն յետոյ պատահած են կարմրախտ եւ կապոյտ հազի դէպքեր։

«ԽՆՁԱՎԱՐ» ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ մէջ Օրտուպատի եւ Փառակայի շրջանին (34 գիւղ) բնակչութեան թիւն է 11'000։

ՉԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐԸ.— Լոռի-Փամբակ գաւառէն 87 անպաշտպան չափահաս որբեր փոխադրուած են Ալեքսանդրապոլի հիւսուածեղէնի գործարանը։

ԱՆԱՍՆԱԲՈՅԺՆԵՐԸ.— Հայաստան հասած են 6 անասնաբոյժներ, Փետրուարին կը հասնին 3, եւ Մարտ ամսուն՝ 6 անասնաբոյժներ ալ, պայքարելու համար կենդանիներու համաճարակին դէմ։

ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ վարժարան մը պիտի բացուի Հայաստանի մէջ մինչեւ գարուն։

ՄԻՍԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄ.— Դեկտեմբեր ամսուան ընթացքին Երեւանի, Ալեքսանդրապոլի, Դիլիջանի սպանդանոցներուն մէջ մորթուած են 1248 մեծ, 5464 պզտիկ անասուններ եւ 260 խոզ։

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ՄԱՍԻՆ.— Յունուար 2ին Երեւանի մէջ սարքուած է գրական երեկոյ մը, նուիրուած՝ Շիրվանզադէի գրական գործունէութեան եւ իր ընկերային միջավայրին վերլուծման։ Խօսած են Յ. Խանդաեան, Ս. Յակոբեան եւ Դ. Դէմիրճեան։ Առաջին երկուքը կ'ընդունին որ հայ գրականութեան մէջ եւրոպական իմաստով առաջին վէպ գրողն է Շիրվանզադէ, որ հակադրեց ռոմանթիզմին եւ ստեղծեց իրապաշտ գրականութիւն։ «Իբր իրապաշտ վիպասան՝ Շիրվանզադէ դեռ մրցակից չունի մեր մէջ», ըսած են անոնք։ Դէմիրճեան Շիրվանզադէն կը նկատէ իբրեւ իրապաշտութեան Աբովեանը հայ գրականութեան մէջ եւ ոչ նախահայրը։

ԶՈՀԵՐԸ.— Նախիջեւանի մէջ Ատրպէճանցի մարդահամարի պաշտօնեաները «ազգերու որոշման» սիւնակին վրայ, կարգ մը մարդոց անունին դէմ նշանակած են զոկ։ «Մարտակոչ»ի թղթակիցը կը գանգատի թէ աշխարհիս վրայ զոկ անունով ցեղ կամ ազգ չկայ, իսկ մարդահամարի պաշտօնեան կը պատասխանէ թէ այդպէս հրահանգ ստացած է ինք, թէեւ գիտէ թէ զոկ անունով ազգ չկայ։

ՄԵԾԱՀԱՐՈՒՍՏ ՄԱՑԻԼՕՖԻ Թիֆլիսի տունը վերածուած է հիւանդանոցի, ուր հաստատուած է 40 մահճակալ, ունի ատամնաբուժական բաժին մըն ալ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԾՆԱԾ ՕՏԱՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔ

Թուրք հայրենակցութեան իրաւունքի վերաբերեալ օրինագիծին համաձայն 1928 Յունուար 1էն սկսեալ, Թուրքիոյ մէջ բնակող օտարահպատակներու Թուրքիոյ մէջ ծնելիք զաւակները Թուրք (Թրքահպատակ) պիտի նկատուին։

Այս տղաքը թէեւ իրաւունք ունին չափահասութեան տարիքը թեւակոխած ատեն իրենց բուն հպատակութիւնը ընտրելու, բայց այս պարագային ստիպուած են մեկնիլ Թուրքիայէն։

Օտարահպատակներու Թուրքիոյ մէջ բնակութեան եւ ճամբորդութեան օրէնքին 9րդ յօդուածը պիտի բարեփոխուի։

ԿՐԵՍՈՍՆԵՐՈՒ ՊՈՂՈՑԱՆ

Նիւ-Եօրքի Փարք Ավընիւն է այն, ուր հաստատուած են միլիոնատէր 4,000 ընտանիքներ։ Այդ պողոտան 10 տարուան է, եւ սակայն Նիւ Եօրքի ամէնէն գեղեցիկ մասը դարձած է։ Երբ հոն հաստատուի մէկը, որ մէկուկէս միլիոն եկամուտ չունի, կը նկատուի աղքատ։ Հոն կը բնակին 16,000 այր եւ կին կրեսոսներ, որոնց տարեկան ծախքերը կ'անցնին 7 միլիարը։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

77.— ՊԷԼՖՕՐ

Պէլֆօռ Ալզասի գլխաւոր քաղաքներէն մէկն է 45,000 բնակչութեամբ։ Չորս կողմէ շրջապատուած է բլուրներով, ուռի եւ վայրի ծառերով։

Մեր հայրենակիցներուն առաջին կարաւանը Մարսէյլէն հոս հասած է 1923 Օգոստոսին (19 հոգի այրեր)։ Գործարանատէրէն խնդրած են որ իրենց ընտանիքները բերէ։ Խնդրանքնին կատարած է։

Գրեթէ ամբողջ բնակչութիւնը կ'աշխատի երեք մեծ գործարաններու մէջ։ Մինչեւ այսօր ազգային որ եւ է մարմին հետաքրքրուած է մեր քաղաքի Հայութիւնով, բացի Յառաջէն որ կը հետեւի մեր ցաւերուն։

Մեր հայրենակիցներու թիւը 200-250ի մօտ է։ Մեծ մասով այրերը կ'աշխատին երկաթի գործարանը, 8 ժամուայ փոխարէն կը ստանան 20-25 ֆրանք, իսկ կիները կ'աշխատին մետաքսի գործարանը 15-19 ֆրանք։ Գործարանատէրերը գոհ են Հայերէն։ Իրենց յատկացուցած են տաղաւարներ, որով շատ աժան կ'ըլլայ տուներու վարձքը։ Ունինք 25-30 մանուկներ, որոնք ֆրանսական դպրոց կը յաճախեն։

Այս տարի ունեցանք 5 հարսնիք, 2 նշանտուք եւ 3 մահ։ Հայրենակիցներուս մեծ մասը Կէմէրէկցիներ են, 5 ընտանիք Խարբերդցիներ են, 6 ընտանիք Պրուսացիներ եւ 9 ընտանիք ալ Մարաշցի, մնացածը ամուրի երիտասարդներ են որոնք կարօտով կը սպասեն հայրենի դռներու բացման եւ կ'երազեն Դաշնակցութեան օրերը։

Հոս գործազրկութիւն չկայ, ժամեր չեն կրճատած, ոչ բանուոր կ'առնեն ոչ ալ կը ճամբեն։

Ճիվան

ՈՍԿԻԻ ՊԱՀԵՍՏՆԵՐԸ

1923ին ոսկիի պահեստը Միացեալ Նահանգներուն մէջ կը հասնէր 262 միլիոն տոլարի, 1925ին՝ 2870 միլիոն տոլարի։ Անգլիոյ մէջ 170էն բարձրացած է 703 միլիոն տոլարի։ Սպանիոյ մէջ՝ 92էն 490ի, Ճափոնի մէջ 65էն 576ի, Հոլանտայի մէջ 61էն 178ի։ Ամբողջ աշխարհիս մէջ ոսկիի պահեստին քանակը 1913ին կը հասնէր 5 միլիար 421 միլիոն տոլարի, 1925ին 9 միլիար 343 միլիոն տոլարի։

300,000 ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ շրջիկներ այս ամառ պիտի այցելեն Անգլիա։ Հաշուեղած է որ ասոնք 100 միլիոն տոլարէ աւելի պիտի ծախսեն այս առթիւ։

ԲԱՆԻ՞ ՄԻԼԻՈՆ ԿԸ ՇԱՀԻ ԷՅՖԷԼԸ

Գիտէ՞ք թէ 1926ին քանի՛ հոգի ելած է Էյֆէլի աշտարակին գագաթը։ Ճիշդ ու ճիշդ 657,904 հոգի, որոնք ասոր համար վճարած են 2,632,320 ֆրանք։ Նկատելի է որ 1925ին, Զարդարուեստի ցուցահանդէսի տարին, Էյֆէլ բարձրացողներու թիւը աւելի պակաս եղած է. 631,758 հոգի, հասոյթ՝ 2,376,093 ֆր.։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ամերիկացիի մը դատը.— Ամերիկացի վաճառական մը որուն կինը կը գտնուի Փարիզ, ինք՝ Նիւ Եորք՝ հարսանեկան հանդէսի մը պահուն կը ստանայ լուրը թէ ի բացակայութեան դատապարտուած է մէկ ամսուան բանտարկութեան եւ 1000 ֆրանք տուգանքի... Փարիզի դատարանին կողմէ։ Շոգենաւ կը նստի և ուղղակի Փարիզ կուգայ, ոչ թէ հասկցնելու համար իր անմեղութիւնը, այլ հասկնալու համար խաղը։ Փարիզի դատարանը իրեն կը բացատրէ թէ անցեալ Մայիս մէկին ինքնաշարժով Պուլոնիի անտառին մէջ պտտած պահուն կոխոտած է աղջնակ մը։ Ամերիկացին կը հաստատէ որ այդ օրը, Մայիս 1ին, կը գտնուէր Ամերիկա։ Այն ատեն քննութիւն կը կատարուի, նոր դատ կը տեսնուի եւ յայտնի կ'ըլլայ որ, իր կինը ուրիշ կնոջ մը ընկերակցութեամբ բարեկամի մը հետ ինքնաշարժ կը նստին եւ պտոյտի կ'ելլեն Պուլոնիի անտառին մէջ։ Ճամբան անճարակ «բարեկամը», որ Ամերիկացի մըն էր, սխալ շարժումով մը ինքնաշարժը կը քշէ աղջկան մը վրայ, որ կը վիրաւորուի։ Տիկինը, բարդութիւններէ խուսափելու համար, իր «բարեկամը» կը ներկայացնէ իբրեւ իր ամուսինը, որ կը դատապարտուի։ Սակայն ծիծաղելին հոն է որ նոր դատ ու դատաստան եղած պահուն ականատես վկաները, իսկական ամուսինը տեսնելով կը պնդեն թէ ան էր որ կոխոտած էր աղջիկը։

Դատարանը ուշադրութիւն չի դարձներ «ականատես» վկաներուն, որոնց աչքերը յաճախ նման անձերը չեն կրնար զանազանել, եւ անպարտ կ'արձակէ Ամերիկացին, որ իրաւամբ այդ դէպքին միջոցին կը գտնուէր Ամերիկա։

Ու Ամերիկացին անմիջապէս ամուսնալուծում կը պահանջէ կնոջ համար, որ իր անծանօթ «բարեկամ»ին թէ յանցանքը և թէ տուգանքը իրեն վերագրել տուած էր։

Հրդեհէն այրած.— Փարիզի արուարձաններէն Լը-Վալլուա Փէրէի մէջ երկու եղբայրներ սենեակ մը վարձած էին։ Անցեալ գիշեր, սաստիկ ցուրտէն յանկարծ կ'արթննան, որովհետեւ իրենց ոտքերը փայտ դարձած էին։ Վառեցին վառարանը որ շատ մօտիկն էր իրենց անկողինին, սակայն յանկարծ բոցը լեզուն դուրս կը հանէ, եւ սաւանները կը բռնկին։ Խուճապին մէջ չեն կրնար մարել եւ բոցը կը տարածուի վարագոյրներուն եւ յետոյ ամբողջ սենեակին մէջ։ Դրացուհին կը հասնի, կը խորտակէ դուռը, եւ կ'օգնէ արկածեալներուն, մինչ այդ կը հասնի հրշէջ զունդը։ Հրդեհը կը մարի։ Սակայն երկու եղբայրները ծանր այրուածքներ ստացած են, վառած են նաեւ դրացուհիին ձեռքերը։

Բանակ մը նարինջ.— Երեքուկէս միլիոն նարինջ Սպանիոյ Սէվիլ քաղաքէն ճամբայ հանուած են, 50 վակոններ բազմաթիւ շոգեկառքերով դէպի Հալիֆաքս։

Տիտղոսաւոր արկածեալներ. — Օրուան դէպքերուս սիւնակին մէջ, սովորական դերակատարներու կարգին, խման ամուսինին, ճարպիկ գողերուն եւ զանազան վիրաւորներուն ողբերգական շարժանկարին վրայ այսօր կ'երեւին վեհապետական անուններ, որոնց համար ընդհանրապէս ուրիշ բարձր սիւնակներ կը վերապահուէին։

Չինաստանի հիւպատոսը, Սուէն Կու Լինկ, եւ հիւպատոսական ընծայացուն, Հսիօ Թի Ցէնկ, բազմած էին ինքնաշարժի մը մէջ, որ կը լողար Բօնքօրտի ողորկ հրապարակին վրայ։ Յանկարծ հասարակ ինքնաշարժ մը զարնուեցաւ Երկնից կայսրութեան ներկայացուցիչներուն կառքին, որուն ապակիները ջարդուփշուր, Ցէնկ-Սէն-Չինկ, գետին թափեցան և վիրաւորեցին երկու բարձր հիւպատոսները։

Պարսկաստանի գահազուրկ շահը, սուլթան Ահմէտ, Բէլֆէրի պողոտային վրայ ինքնաշարժով անցած ատեն, կը զարնուի կառքի մը, բայց չվիրաւորուիր։

Հատուցումներու յանձնաժողովին մէջ ամերիկեան պատուիրակին ինքնաշարժն ալ կը բախի կառքի մը, եւ պատուիրակին տղան կը վիրաւորուի։

Դրամաշորթ մը.— Լիլի ոստիկանութիւնը ձերբակալած է նշանաւոր դրամաշորթ մը, որ իր անունին կցած է բազմաթիւ տիտղոսներ, ներկայացած է իբրեւ հնարիչը բազմազան գիւտերու եւ շորթած է մօտ մէկ միլիոն ֆրանք 20 տարուան ընթացքին։ Անոր զոհերը կը գտնուին Պորտօ, Լիլ, Փարիզ և կը հաշուուին մօտ 250 հոգի։ Իր զանազան հրաշալի գիւտերու կարգին, կը պնդէր թէ հնարած է եղանակ մը, որով կրնայ գաճը մարմարի վերածել։ Երբեմն ծովային սպայի համազգեստ կը կրէր, երբեմն տօքթէօր գիտութեան, ճարտարագէտ են. տիտղոսներ կը հրամցնէր այն վաճառականներուն, որոնցմէ շարունակ քաշած էր դրամը։ Անոնցմէ մէկը, քննութիւն կատարելով, կը հարցնէ նամակով մը աղջկան, որ կը պատասխանէ թէ իր հայրը 20 տարիէ ի վեր կ'ապրի... դրամաշորթութեամբ։

Եւ, 20 տարի յետոյ, կը ձերբակալուի ճարպիկ մարդը։

Անձրեւէն կը փախի, կարկուտի...— Ֆրանսացի երիտասարդ մը պզտիկ գողութիւններով կ'ուզէր զարգացնել իր կարողութիւնը, բայց կը թուի թէ շատ անճարակ էր։ Վերջերս պայուսակ մը գողցած էր կնոջ մը ձեռքէն։ Կնոջ տուած տեղեկութիւններուն վրայ, ոստիկան մը կը ճանչնայ զայն եւ 4րդ. Թաղամասին մէկ փողոցին մէջ հանդիպելով անոր, կը հետապնդէ։

Գողը կը փախչի, ոստիկանը ետեւէն։ Փողոցէ փողոց պահուըտուք կը խաղայ։ Երբ կը տեսնէ որ պիտի բռնուի, դուռէ մը ներս կը մտնէ եւ սանդուխներուն չորս մատը մէկ ցատկելով կը բարձրանայ երկրորդ յարկը, որ... ոստիկանատուն մըն էր։ Ոստիկան մը փախստականին ձեւերէն կասկածելով կը կեցնէ։ Գողը կը ստիպուի խոստովանիլ ու կը բանտարկուի։

Ճեպընթաց մահը.— Ավինիօնէն ֆրանսացի օրիորդ մը, որ 65 կանանչ գարուն ողջունած էր, վայրկեան մը անգամ չուզեց ապրիլ ճերմակ ծերութեան մէջ. եւ գլուխը դրաւ երկաթուղագծին վրայ, ճեպընթաց երկինք չուեց։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ըմոական արձակուրդէն օգտուելով, փարիզի հայ սկաուտները ֆութպոլի մրցում մը կատարեցին կիրակի ՍԷՆ Մօր, Stade Olympiqueին մէջ տեղւոյն V. G. A. S. Maurի Ա. խումբին դէմ։

Հակառակ օդին աննպաստ ըլլալուն եւ լճացած դաշտին, սկաուտները շատ գեղեցիկ խաղարկութիւն մը ունեցան եւ յաջողեցան ջախջախիչ յաղթանակ մը տանիլ, 1ի դէմ 13։ Շատ լուրջ էր հակառակորդին դիմադրութիւնը։

Այս յաջողութիւնն անգամ մըն ալ յայտ բերաւ սկաուտական խումբին կարողութիւնը՝ ֆութպոլի մէջ։ Մասնաւորապէս կ'արժէ յիշել յառաջապահներու ներդաշնակ եւ ճարպիկ խաղարկութիւնը որ այս յաջող արդիւնքը տուաւ։

Յաջորդ ամսու մէջ սկաուտական խումբը ՍԷՆ-Մօրի Բ. խումբին հետ պիտի մրցի։ Այս խումբը մեծ համբաւ կը կրէ, բայց մեր սկաուտներն ալ վստահ են իրենց ջանքերուն վրայ...

Մրցումը աւարտելէն յետոյ ՍԷՆ-Մօրի միութեան վարիչը իր հիացումը յայտնեց եւ ըսաւ թէ սկաուտ յառաջապահները գիտական խաղարկութիւն մը ունեցան որ այս արդիւնքը տուաւ։

Գ. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Զգուած՝ աչքերս ուղղուեցան դէպի սպանդանոց, ուր կանաչութիւն եւ տարածութիւն կը տեսնուէր։ Դէպի փրկարար այդ տարածութիւնը ճամբայ ելայ։

Խորտուբորտ ճամբուն վրայ ամէն մէկ դրան առջեւ, կիները ծնկած կը կենային եւ կը շատաբանէին. իբր օրուան նորութիւն գլխէն վար կը չափչփէին զիս եւ իրաւունք ալ ունէին, միակ տղեկն էի որ մաքուր հագուած էի, կիսակօշիկ կը կրէի եւ օձիք կը դնէի. դաշտին վրայ, դիւահարներու պէս վազվզելով, տասնեակ մը տղաք գլխաբաց, բոպիկ, ցնցոտագեստ, աղտոտ, նիհար եւ տկար՝ կը խաղային։ Մինչեւ ականջներս կաս կարմիր կտրեցայ, առաջին անգամ տեսնելով անոնց ծննդական գործարանները, որ. մէկ քանիները իրենց ցնցոտիներէն դուրս ձգած էին։

Հազիւ թէ թաղին վերջին տունէն հեռացած էի, գարնան գաղջ օդը, զիս շրջապատեց դաշտին խոնաւ հոտերով։ Վայրի խոտերը՝ ամէն տեղ կը բարձրանային ուրախ եւ փափլուն։ Այն ատեն նշմարեցի որ, սպանդանոցին եւ իմ միջեւ լայն փոս մը կար, պրայուայի հին ամրոցներէն մնացորդ, ուրկէ արահետներով ակօսուած երկու զառիվերներու մէջտեղէն կ'անցնէր երկաթուղին։

Այդ պահուն, կը մոռնայի արդէն գարշանքը որ թաղէն զգացեր էի, եւ ճամբաներէն մէկուն վրայ նստելով, թեւերս բացած, ուրախութեամբ կը պոռայի «Աղուո՜ր է»։

Բայց այդ վայրկեանէն իմացայ որ կոնակէս կը սուլէին. դարձայ. փոսի մը մէջ երկնցած մարդ մը նշան կ'ընէր ինծի որ մօտենամ. մաքուր, նոյնիսկ պերճանքով, ինչ կ'ըսեմ, ռամիկ եւ անճաշակ պերճանքով հագուած՝ երեսուննոց թաղեցի մըն էր։

Ըմբշային կազմով եւ պատկառազդու երեւոյթով, մարդը արմուկին կրթնած կը կենար եւ սիրալիր կը ժպտէր։ Իր դէմքը՝ զոր ցայտուն գիծեր կը ձեւաւորէին, ածելիի շատ մը հետքեր կը կրէր, դեռ արիւնոտ եւ սիկառի թուղթիկտորներով խնամուած, պեխերը սեւ եւ ոլորուն էին, մազերը հոտաւէտ իւղերով աղտոտած եւ գէշ սանտրուած, զգեստը խոտերուն վրայ նետած, շապիկով, հպարտօրէն կը ցուցադրէր լանջապան մը եւ դեղին ու ճերմակ թելերով գծաւորուած թեւնոցներ, ինչպէս նաեւ բաճկոն մը եւ գոյնզգոյն բուրդով ձեռագործ մուճակներ։ Իր հերքիւլեան մէջքին շուրջը փաթթուած էր ճերմակ բուրդէ գօտի մը, որուն ծալքերուն մէջ գէշ ծածկուած էր խոշոր դանակ մը. իր մօտը նոր գլխարկ մը եւ հանգուցաւոր հոյնի փայտէ շինուած սարսափելի գաւազան մը. եթէ անոր բնականօրէն վայրագ աչքերուն նայուածքը, ինչպէս նաեւ ոճրագործին հասակը չըլլար, պիտի կարծէի մէկը նաւահանգիստի այն աշխատաւորներէն՝ որոնք խման եւ տօնի օրերն ալ վայրենի սիրահարներ կ'ըլլան։

Չեմ գիտեր, ինչո՞ւ, հակառակ անոնց սարսափելի կեանքին հանդէպ զգացած գարշանքիս, աւելի կը վախնայի որ եւ է տղէ մը, որ ճարտարօրէն քար կը նետէ, քան թէ այս մարդիկներէն, եւ մինչեւ այն ատեն առանց անոնց մօտենալ համարձակելու, կը զգայի որ անոնց տառապած գոյութիւնը կը քաշէ զիս։

Համարձակօրէն մօտեցայ մարդուն որ զիս կը կանչէր եւ գլխարկս հանեցի։

— Ըսէ՛ նայիմ, պզտիկ, ըսաւ առանց տեղէն շարժելու, բարի պիտի ըլլա՞ս սա տոմսակը տանելու այն տունը որ կը տեսնես։

Առանց պատասխանիս սպասելու, կը ցուցնէր.

— Հո՛ն ձախին, անկիւնէն յետոյ երրորդը։ Խուէնը պիտի հարցնես եւ պիտի սպասես որ կարդա ու պատասխանէ. այո կամ ոչ։ Այս է բոլորը. գնա՛ քաջս, շուտ գնա...

Հաճոյքով վազեցի. ցուցուած տան բակին մէջ երիտասարդ աղջիկ մը երեւցաւ. տնական զգեստները հագած, շատ գեղեցիկ, բայց արցունքոտ աչքերով, չար ու խորամանկ նայուածքով. արագօրէն կարդաց, եւ արդէն, պատասխանելով մէկտեղ, կոնակը կը դարձնէր ինծի.

— Տեսնենք... չեմ գիտեր... ըսէ իրեն որ չեմ գիտեր։

Պատասխանը տարի։ Մարդը շրթները խածաւ, ակռաները կճրտեց, մինչդեռ իր դէմքին գիծերը ահաւոր կերպով կ'ուռէին. անմիջապէս յետոյ, իր դէմքին վրայ, նորէն կը փայլէր բարի դաշինքի ժպիտ մը, ու ցած ձայնով կ'ըսէր.

— Կեցիր որ դրամ տամ։

Իր գրպանէն քաշեց կեղծ մարգրիտներով եւ ծոպերով զարդարուած քսակ մը, որ կեդրոնական բանտերու մէջ բանտարկեալները կը հիւսեն. պղինձ դրամ մը նուիրեց ինծի։ Ըսի.

— Շնորհակալութի՛ւն, պարո՛ն, չեմ ընդունիր...

Շատ զարմացած, ձգեց որ ձեռքը վար իյնայ։

— Չե՞ս ընդունիր. ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ մայրս կ'ըսէ որ երբ մարդ ծառայութիւն մը կը մատուցանէ, պէտք չէ փոխարէնը ընդունի...

— Վա՜յ, այդ գէշ բան չէ...։ Նստեցաւ։

— Ըսէ՛ նայիմ տղաս, դիպուածով Քամարօվկայի մէջ կորսուած չես արդեօ՞ք... Մայրդ ո՞վ է։ Ո՞ւր կը բնակիք։ Անո՞նդ...

(Շար.)

60 հոգի սպաննուած եւ քանի մը հարիւր հոգի վիրաւորուած են։

Լիզպոնի փողոցներուն մէջ կատաղի կռիւ կը մղուի 48 ժամէ ի վեր եւ դեռ կը շարունակուի։ Ապստամբները յաջողած են, որովհետեւ իրենց դէմ ղրկուած նաւային եւ զինուորական ուժերը չեն ուզած կռուիլ։

Փորթոյի անձնատուութիւնը կը հաստատուի։ Պատերազմ. նախարարին զօրագունդերը մտնելէ առաջ, քաղաքը ռմբակոծուած է։ 200 հոգի սպաննուած եւ վիրաւորուած են։

Երկաթուղիի գործադուլը կը շարունակուի։ Զինուորական փոխադրութեանց համար, կառավարութիւնը ստիպուեցաւ զինուորներ շարժման մէջ դնել։

Ուաշինկթընի կառավարութիւնը հրաման բրաւ Աղեքսանդրիոյ առջեւ խարսխած ամերիկեան նաւատորմին՝ ինքզինքը Լիզպոնի դեսպանին տրամադրութեան տակ դնել։

ՆՊԱՍՏ ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐՈՒՆ

Գործազրկութեան տագնապէն առջին, Փարիզի Հանրային Խնամատարութեան ներկայացողները հետզհետէ կը շատնան։ Մինչեւ 15 Նոյեմբեր նպաստ խնդրողներուն թիւը հազիւ թէ 100ի կը հասնէր։ Սակայն 15 Նոյեմբերէն մինչեւ Դեկտեմբերի վերջը նպաստի դիմումները հասած են 8118ի, որոնց բաշխուած է 520,510 ֆրանք։ 18րդ Թաղամասին մէջ վարձուած է առանձին սրահ մը այս նպաստընկալներուն համար։ Ամէն օր 80 նորեր կ՚արձանագրուին, եւ սրահը արդէն անբաւական դարձած է։ Ընտանիքի հայր գործազուրկներուն կը տրուի 5 ֆր. օրական, եւ 2 ֆրանք 25 սանդիմ՝ կնոջը և այն տղոցը որոնք 16 տարեկան չեն դեռ։ Այս տարիքէն վեր տղոց համար, որոնք գործազրկութեան դատապարտուած են, կը տրուի 3 ֆր. 75 ս.։ Տագնապէն առաջ, նպաստ կը տրուէր 8 օրուան համար միայն, այժմ նպաստը պիտի տրուի 15 օրուան համար։

Գործազուրկներէն զատ, սակայն, կայ երկար բանակ մը «ի պաշտօնէ» մուրացիկներու, որոնք օրուան կէսը կ՚անցընեն Նպաստամատոյց գրասենեակներու մէջ, միւս մասը մէթրոներուն եւ ծառուղիներուն վրայ։ Կան որ օրական 60 - 70 ֆրանք կը շահին, բայց չեն մոռնար պոչ կապել Նպաստամատոյց գրասենեակներու առջեւ։ Անոնք յաճախ կը խաբեն պաշտօնեաները, ըսելով թէ «տուն» չունին, խուսափելու համար քննութենէ։

Փարիզեան թերթի մը խմբագիրը, որ քննութիւն մը կատարած է այդ «աղբասրկու»ներուն մէջ, կը նկարագրէ բազմութիւնը, որ կազմուած է ծերուկ կիներէ՝ քուրջերով փաթթուած, յղի կիներէ՝ մէկուն փորը միւսին կրթնած, աղջիկներէ՝ գաւազանի պէս բարակ սրունքներով, երախաներէ՝ կարծես մոմով շինուած, լաճերէ՝ ղրկուած իրենց մօր կողմէ ստելու եւ մուրալու համար։ Եւ այս բազմութիւնը, որ խռնուած է գոց սրահի մը մէջ, յանկարծ ցաւագին կը ճուայ, եթէ մէկը ուզէ անցնիլ մէջէն, առանց նոյնիսկ դպչելու մէկուն։

1926ին Փարիզի եւ արուարձաններուն մէջ նպաստ բաշխուած է 5.400.000 ֆր.ի, բժշկական օգնութիւն եղած է 4.400.000 ֆրանքի, ծննդաբեր կիներու՝ 2.000.000 ֆր., բազմանդամ ընտանիքներու 1.600.000 ֆր., ծերերուն եւ անկարներուն՝ 23.000.000 ֆր., վարձքերու օգնութեան՝ 378.000 ֆր., զանազան օգնութիւններ՝ 487.000 ֆր.ի։ Ասկէց զատ, կարօտ աղքատներուն տրուած է 5.500.000 ֆր.։

Եւ այս նպաստաբաշխութեան գործը կը կատարուի 20 գրասենեակներու միջոցով։

Համայնավար երեսփոխան մը

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Փարիզի համայնավար երեսփոխան Ժաք Տիւքլօ, որ երեսփոխան ընտրուելէ առաջ հացագործի բանուոր էր, «Քազէրն» անուն համայնավար պարբերաթերթին մէջ յօդուած մը գրած էր, անհնազանդութիւն քարոզելով ցամաքային եւ ծովային զինուորներուն։ Պատերազմական նախարար Փօլ Փէնլըվէ դատ բացաւ Տիւքլոյի եւ յիշեալ թերթին պատասխանատու տնօրէն Պարպէի դէմ, որոնք ի բացակայութեան երկու տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան։

⁂ Նոյեմբեր 5ին համայնավար օրկան «Իւմանիթէ»ի մէջ երեսփոխան Վայեան-Քութիւրիէ յօդուած մը գրած էր՝ իբրեւ հերոս եւ մարտիրոս ներկայացնելով 14 տարեկան Զամպոնին, որ մահափորձ կատարած էր Մուսոլինիի վրայ։ Այս վերջինին հանդէպ ալ անարգական խօսքեր գրած էր։ Առջի օր Վայեան-Քութիւրիէի դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ։ Իբրեւ վկայ ներկայացան Մարսէլ Քաշէն, Էռնէսթ Լաֆօն, Փիէռ Սէմար և քանի մը Իտալացիներ։ Վկաները քանիցս «մարդասպան» անուանեցին Մուսոլինին, հակառակ դատարանի նախագահ կօրսի կրկնակի բողոքներուն։ Երբ վերջին վկան՝ Սէմար կը խօսէր, նախագահը ճարահատ հրամայեց դուրս հանել զայն։ Ասոր վրայ փաստաբան Անտրէ Պէրթօն եւ միւս վկաները իբրեւ բողոքի նշան՝ սրահէն մեկնեցան, յայտարարելով որ ա՛լ չպիտի գան։

Դատարանը ութ օրէն իր վճիռը պիտի տայ ի բացակայութեան։

18 ամսուան մէջ միլիոններ շահեցան, բայց.

Երկու հարուստ օտարականներ՝ Ժօզէֆ Ուշին՝ ռուս, 55 տարեկան եւ Լէօնօֆ Սթիւք, Շիլիցի, 57 տարեկան, առջի օր Փարիզի մէջ ձերբակալուեցան ոստիկաններուն կողմէ։ Երկու ընկերները Փարիզ հասած էին 18 ամիս առաջ եւ ոչ մէկ դրամագլուխ ունէին, երբ իբրեւ վաճառական արտօնագիր ստացան։ Իսկ այսօր մէկը 35,000, միւսը 40,000 ֆրանք բնակարանի վարձք միայն կը վճարէ եւ միլիոններ ունին Պալի եւ Լոնտոնի դրամատուններուն մէջ։ Անոնք գաղտնաբար կը դրադէին մօրֆինի եւ էրօինի առեւտուրով եւ հարիւրին 700 կը շահէին, քանի որ քիլօն 5000 ֆրանքի կը գնէին եւ 35,000ի կը ծախէին։ Չար դիպուած մը երեւան հանեց իրենց գաղտնիքը։ Քանի օր առաջ, երկու աշակերտներ Լուվրի կեդրոնական նամակատան մօտ գտան պահարան մը՝ Շանկայի հասցէով։ Պահարանին մէջ մետաքսեայ քսակ մը կար, որ ճերմակ փոշի մը կը պարունակէր։ Կարծեցին թէ քօքային է եւ իբրեւ քթախոտ գործածեցին։

Բայց հիւանդացան ու փոշին քննելով հաստատուեցաւ թէ զուտ «էրօին» էր։ Բոլոր նամակատուններուն լուր տրուեցաւ հսկել նման պահարաններ բերողներու վրայ։ Վերջապէս քանի մը օր առաջ ձերբակալուեցաւ աղջիկ մը, որ այդ պահարաններէն կը ձգէր Պալիւ փողոցի նամակատունը։ Աղջիկը հարցաքննուելով յայտնեց իր վարպետներուն անունը, որոնք ձերբակալուեցան։ Ոստիկանապետ Բարօն գրաւեց չորս սնտուկ, որ 75 քիլօ մօրֆին եւ էրօին կը պարունակէին եւ արտասահման պիտի ղրկուէին։ Գտնուեցան նաեւ ուրիշ թոյներ՝ 450,000 ֆր. արժէքով, ինչպէս եւ 200,000 ֆրանք դրամ։ Այս արգիլուած առեւտուրին մեղսակից էր նաեւ Միլլհուզի Րէօպէրի տունը։

Կա՛մ կինս, կա՛մ կը սպաննեմ

Սիրային ոճիր մը գործուեցաւ, առջի օր, Ֆօպուր Սէնթ-Օնօրէի ազնուապետական թաղին մէջ։ Վաճառական Սիտնէյ Քօքի, որ Ալժերիա ծնած է եւ լաւ դիրք ունէր, իր կնոջը հետ կաշխատէր միեւնոյն հաստատութեան մէջ։ Մարդը այնքան կը խենդենար իր կնոջ վրայ որ, փարթամ կեանք մը ապահոված էր անոր, ճոխ բնակարան, արդուզարդ, թատրոններ եւն.։ Բայց իր չար բախտէն, երրորդ մը մէջտեղ ելաւ, նախկին նախարարի մը տղան, որ կինը գլխէ հանեց։ Առտու մը տիկինը կ՚որոշէ Նիս երթալ։ Ամուսինն ալ մէկտեղ Լիօնի կայարանը կ՚երթայ, ողջերթի համար, բայց կը տեսնէ որ իրմէ առաջ այնտեղ էր երրորդը... Տեսարան մը կը պարզուի երկու աքլորներուն միջեւ։ Կինը պարզապէս կը յայտարարէ թէ չի սիրեր զինքը եւ կ՚ուզէ ազատ ապրիլ։ Մարդը նորէն կը հանդուրժէ։ Կինը ամուսնալուծման կը դիմէ։ Մարդը չի յուսահատեր։ Կինը ոչ իսկ տուն կը հանդիպի, եւ միայն վաճառատան մէջ կը տեսնեն իրար։

Վերջապէս, երկար փոթորիկներէ յետոյ, առջի օր խենդ ամուսինը ատրճանակը կը քաշէ եւ հինգ գնդակով գետին կը գլորէ մանկամարդուհին։

Առաջին հարցաքննութեան իսկ, երբ մերժուած ամուսինը իմացաւ թէ կինը մեռած է իր պատճառած վէրքերէն, տղու մը պէս լալ սկսաւ։

ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ

12 փետրուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 46 rue Tapis Vert SALON ESPAGNOLի մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ի նպաստ իր Գրադարանի ճոխացման

կը բեմադրուին Ընկ. Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն «Է՛լ մի Աղօթիր»ը եւ Ռշտունիի «Վեց ու կէս ոսկոտի ժառանգ մնացած մնտուկը»։

ՇԻՐԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Թուլուզի հանգանակութեան ցանկը.—

Գրիգոր Խօրասանճեան 35, Մստարեան 25, Գրիգոր Տիտանեան 20, Յովսէփ Թէրժանեան 20, Մնտի վարժարանէն երեք ուսանողներ 20, Տէր եւ Տիկին Յ. Տէր-Պօղոսեան 15, Տէր եւ Տիկին Ա. Աշճեան 15, Աւետիս Թորոսեան 15, Հարենց Դաւիթեան 15, կարապետ Ճանիկեան 10, Նիկողոս Թագւորեան 10, Յարութիւն Յակոբեան 10, Յակոբ Տէտէեան 10, Պետրոս Պետրոսեան 10, Մեսրոպ Պօղոսեան 10, Կարապետ Գույումճեան 10, Աւետիս Խանճեան 10, Մնիկ Տէր-Աբրահամեան 10, Ոմն 10, Գրիգոր Ալպարեան 5, Ոմն 5, Տիկին Թումաեան եւ Պ. Ղ. Մարտիկեան 15, Պօղոս Տէր-Պօղոսեան 10 ֆրանք։ Գումար՝ 315 ֆրանք։ (Տես «Յառաջ» 30 Յունուար)։

Հ. Յ. Դ. Թուլուզի հանգանակութեան յանձնախումբի նախկին գանձապահ՝ Ս. Աշճեան, Քարտուղար՝ Ա. Աշճեան։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Պատանի» միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէս օրէ վերջը ժամը 1ին, 63, Rue de la République.

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը կիրակի 13 փետր. ժամը 7ին, 63 Րիւ Րէփիւպլիք։ Խիստ կարեւոր։ Օրակարգ. Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Գնունի» խումբի դասախօսական ժողովը Երկուշաբթի երեկոյ ժամը ճիշտ 8.30ին գրադարանի սրահը։ Դասախօս՝ ընկ. Նիկողոսեան։

Հ. Յ. Դ. Փօն տը Շէրիւիի Ենթակոմիտէի Գ. դասախօսական ժողովը՝ կիրակի 13 փետրուար ժամը 3ուկէսին ընկ. Դաւիթեանի սենեակը։ Դասախօս ընկ. Ն. Դ., նիւթը՝ Պոլշեւիկներու մուտքը Հայաստան եւ փետրուարեան ապստամբութիւնը»։ Միեւնոյն օրը ընդհ. ժողով ժամը 2ին։

Հ. Յ. Դ. Տէսինի խումբի ընդհ. ժողովը՝ կիրակի փետր. 13 կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, դպրոցին սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ.Յ.Դ. ԽԱԺԱԿ, Ռոստոմ, Արմէնգարօ եւ Գէորգ-Չաւուշ խումբերուն վարչութեանց ժողովը՝ այս երեկոյ ժամը 8.30ին Ռոստոմի սրահը։ 131 Fbg. du Temple, Belleville։ Օրակարգ. Ծաշուետուութիւն խումբերու։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԱՅՆԱԿ երկսեռ որբերը կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար 13 փետր. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին կը հրաւիրուին 138 Rue Etienne Dolet, Alforville։ Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի Զ. Ե. Ո. Միութեան ներկայացուցիչները։

ԱՐԱԲԿԻՐՑԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը կիրակի 13 փետրուար, ժամը 2.30ին Ֆլօրիայի սրահը։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ Միութեան ընդհ. ժողովին առաջին նիստը շաբաթ փետր. 12ին, կէսօրէ յետոյ, ժամը 4ուկէսին, Պ. Մ. Տէրպէտէրեանի բնակարանը, 188 bis Avenue de Neuilly. (Իջնել Métro Porte Maillot, եւ առնել Հանրակառք)։ Կը նախագահէ Պ. Գ. Արուլեան։ Կը խնդրուի Սանասարեանի բոլոր սաներէն, ընթացաւարտ եւ թերաւարտ, ներկայ ըլլալ այս նիստին, ուր պիտի վաւերացուի ծրագիր-կանոնագիրը, եւ պիտի ընտրուի վարչութիւնը։

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վալանսի մասնաճիւղին եռամսեայ հաշուետուութիւնը՝ վաղը Շաբաթ 12 փետրուար։ Բոլոր անդամները եւ անդամուհիները կը հրաւիրուին իրենց անդամատետրերով։

Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2ին դասախօսական ժողով տեղի պիտի ունենայ իր ակումբին մէջ։

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Միլֆօրտէն Տիկին Թագուհի Ճերմակեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ իր եղբօրը՝ Մանուկ Էլմասեանի՝ Փրօվիտէնս։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄԻԼՖՕՐՏ, Գ. Գ.— Ստացանք 5 տոլար։ Սկսանք ղրկել Փետրուար 1էն։

ՓԱՐԻԶ, Բ. Դ.— Ստացանք 40 ֆրանք։

ՌՕՄԱՆ, Ա. Վ.— Ստացանք 70 ֆրանք։

ԼԸ ՄԱՆ, Ս. Մ.— Ստացանք 140 ֆրանք։

ՍԷՆ-ԼՕՌԷՆ ՏԸ ՄԷՌԻ, Հ. Ն.— Ստացանք 70 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գործ. — Ստացանք 512 ֆրանք։

ՏԻԿՐԱՏԻ, Ն. Շ.— Ստացանք 35 ֆրանք։ Սկսանք ղրկել Փետրուար 10էն,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

POLYCLINIQUE DE BELLEVILLE

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

Բացուած է Պէլվիլի ընդարձակ բուժարանը (Polyclinique) ուր հայ եւ ֆրանսացի կարող մասնագէտ բժիշկներու միջոցաւ ուշի ուշով եւ խղճմտօրէն կը քննուին ու կը դարմանուին գիտական նոր մեթոտներով ամէն տեսակ ներքին, կանացի, տղայոց, վեներական, սեռամիզային, վիրաբուժական, ինչպէս նաեւ աչքի, քթի, կոկորդի, ականջի, բերանի ու ակռաներու հիւանդութիւնները։

Հիւանդները կ'ընդունուին ամէն օր առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան ժամը 8։ Կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէսօր։

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՒ ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ

Ստիպողական պարագային հիւանդները կը դարմանուին նոյն իսկ գիշերը։

Ո եւ է բժիշկի դիմելէ առաջ կը յանձնարարուի անպայման այս Polycliniqueը դիմել՝ մասնագէտ բժիշկին լուրջ խորհուրդին առնելու համար։

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ Métro: Place des Fêtes. Autobus: AV. AP. N. Nbis, BC. FB. Tramway 26.

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԱՐԱՔՍ"

Փարիզի հայկ. ժամադրավայր։ Համեղ, մաքուր, խնայողական

10 Rue Rampal - Belleville

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ 3 ՖՐ. 25Ի ՃԱՇ

ՄԻՄԻԱՅՆ 15 ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐՈՒ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9.1[illegible]

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սրբուհի Սարգիսեան կը փնտռէ իր քոյրը, Կէյվէ-Էջմէ գիւղացի Օր. Սրբուհի Գապատեան, 10 տարեկան, որ 1922ին Պոլիս Պէշիքթաշի որբանոցն էր։ Կը կարծուի որ Յունաստան փոխադրուած է։ Տեղեկացնել՝ Hagop Sarkissianի՝ 16 Rue Trabosca, Combes par Aubin, Aveyron, France. Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ Իգմիրի որբանոցէն Զորխտտանցի (Կեսարիա) Ճէքիա Գասպարեան 15 տարեկան, հօր անունը Համբարձում, մօր անունը Վարդիտ։ Տեղեկացնել A. Kasparianի՝ c/o M. Archambond, Pont d'Aubenas (Ardèche) France. Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուին Խարբերդցի Մարիամ եւ Աւետիս Նորսիկեան։ Գրել՝ Serpouhi Arakélianի Enternal Ferréere, sous Aubenas, (Ardèche) France.

— Կը փնտռուի Խարբերդցի Պետրոս Երեմեան, որ 1926 Յուլիսին Մարսէյլ կը գտնուէր։ Գրել՝ Nevart Érémianի Enternal Ferréere, sous Aubenas (Ardèche) France.

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ.— Մ. Բաբայեանի աշակերտներ[illegible] երաժշտական ցերեկոյթը [illegible] փետրուար Շաբաթ ժամը [illegible] Salle Gaveau, 45 Rue de [illegible] Boetie, մասնակցութեամբ [illegible] ջութակներու։ Մուտք 3 ֆր[illegible]

ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ԳԻՐՔ[illegible]

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ.— Բժի[illegible] գրքէն փրցուած էջեր 12 ֆրանք, Պէպէքս, զաւեշտ [illegible] Հրաշագործ Ֆաքիր Թ[illegible] պէյ 5 ֆրանք, Բժիշկին [illegible] հուրդները հայ պատանի[illegible] 5, Վերջալոյսին տակ (Թ[illegible] կ. Մեհեանի) 5, Անձկու[illegible] ժամեր 2, Բարիզէթ 7[illegible] Երազահան 6, Ճշմարիտ. [illegible] լական Թուրքիոյ մէջ 5։

Ընկ. Փանջունի 10 ֆր[illegible] Թաղականին կնիկը 17.50, [illegible] քէի սիրարկածը 5, Միէ[illegible] Տէր Պապան 17.50, Մա[illegible] 7.50, Յեղափ. մակաբոյծ[illegible] 7.50, Զաքըր Ավրամ 6։ [illegible] նաեւ բառարաններ վիպ[illegible] գիրքեր։

Հրապարակ ելաւ ԿՈՅՍ[illegible] ՕՐԱԳԻՐԸ, կոյս աղջկան մը [illegible] քին ապրումներուն անկեղծ[illegible] զգայացունց արտայայտութի[illegible] Գին՝ 5 ֆրանք, գաւառի [illegible] տասահմանի գործակալներ[illegible] գրավաճառներուն [illegible] գեղչ։

Ստանալու համար դիմել[illegible] մակով Vahram Sévouni 5 [illegible] nue Quihou, Saint-Mandé։

Փարիզ եւ գաւառները փ[illegible] ծախք չառնուիր։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

123 Bld. Sébastopol, 123

(Métro: St. Denis և Réaumur)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

ջերմամիզութեան, ֆրանկ. ախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։

Բժշկական տարրալուծումներ

Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, կիրակի՝ 9—12։

Ժողովրդական գիներ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ

ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ

ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

որ հրատարակիչն է մանաւանդ Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մանկավարժանի գիրքերու։

Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

ՍԱԿԱՐԱՆ

10 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լեվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր » »	Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	307[illegible]
» II	»	190[illegible]
» III	»	170[illegible]
Ռումելի երկթ.	Lots turcs	13[illegible]

Comptoir Parisien de change et de C[illegible]

80, Rue Laf[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն } 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

12 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 259

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՄԷՆ ՄԷԿԸ ԻՐ ԳԼԽՈՒՆ...

Երէկ հրատարակեցինք Աշխատանքի եւ Հողագործական ախարարութեանց մէկ ազդը, որ տրամադրելի գործեր կը ուցնէ եւ կը հրաւիրէ բոլոր անգործները, տեղացի թէ օտար, իմել Տեղաւորման Գրասենեակները։

Այդ կոչին համաձայն, պատրաստ գործ կայ որմնադիրներու, ձագործներու, քարահատներու, աղիւսագործներու, ածխա-րծներու, սայլապաններու, եզնարածներու, ագարակի ծա-այողներու, փայտահատներու, պարտիզպաններու եւ հողա-րծական ամէն կարգի մշակներու համար։

Այս առթիւ ֆրանսական թերթերը դիտել կուտան թէ՝ հա-ապատասխան պաշտօնատուները տակաւին լուր չունին ե-ած կարգադրութենէն, եւ անգործները ի զուր դուռ կը զար-ն։ Մենք ալ իմացանք այդպիսի պարագաներ։ Երէկ մեր մբագրատունը հանդիպեցան քանի մը երիտասարդներ, որոնք գը կարդալէ անմիջապէս յետոյ, դիմեր են իրենց շրջանի եղաւորման Գրասենեակը, բայց կցկտուր պատասխաններ տացեր են։ Փաստ է որ այս կարգի շրջաբերականները ընդ-անրապէս ուշ կը հասնին պաշտօնատունէ պաշտօնատուն, րասենեակէ գրասենեակ. որով յապաղումներ կամ սխալ հաս-ացողութիւններ յաճախադէպ են։ Այսպէս եղաւ, անցեալ արի ալ, հայ գաղթականներու հպատակութեան, ազգութեան, le nationalité turque), եւ վերջերս՝ ինքնութեան թուղթերու, անոյնեան անցագիրներու պարագային։

Ըսել կ'ուզենք թէ մէկ դիմումը բաւական չէ։ Պէտք է միշտ հտապնդել։

Միւս կողմէ, դարձեալ ֆրանսերէն թերթերը կը գրեն թէ աղաքացիները, կամ ընդհանրապէս բոլոր անոնք որ գիւղերէն ատոնց հեռացած են եւ քաղաքի ու գործարանի մէջ կը բա-ն, որոշ աշխատաժամի եւ ժամավարձի վարժուած են եւ ն ուզեր գիւղերը երթալ, ուր պայմանները բոլորովին տար-եր են։

Այս ալ իրողութիւն մըն է, որ ամէնէն առաջ կ'ապացու-անէ թէ տեղացիներէն աւելի, օտարները պիտի կրնան գործ տնել, ներկայ պարագային։

Այս լուսաբանութիւններէն յետոյ, մեր առջեւ կը ցցուի արաբաստիկ հարցականը.

— Ի՞նչ ձեռնարկ եղած է մինչեւ հիմա, այսպիսի առիթ-երէ օգտուելու համար։

Ո՛չ մէկ լուրջ, հաւաքական ձեռնարկ, իրաւասու օրկանի ը կողմէ։ Ամէն մէկը իր գլխուն։ Անհատական դիմումներ՝ այս ամ այն պաշտօնատան։ Հօկի մարդիկը իրենք իրենց կոմիտէ ը կազմելով, 8—9000 ֆրանք ժողվեր եւ բաժներ են, եւ հիմա ենտիկային դուռը կը ցուցնեն, կամ նոր գումարներ կը պա-անջեն ազգային մարմիններէն, — Բարեգործական, Գաղթ. անձնաժողով, Աղքատախնամ, Կարմիր Խաչ, ևն.։ Իսկ այս երջինները կը դժկամակին, զանազան առարկութիւններով։

Կա՛րճ. ամբողջ խնդիրը կը մնայ բաց, ենթակայ բախտի և մահաճոյքի։

Քիչ անդին կը հրատարակենք կարգ մը լուրեր ռուս գաղ-թականներու տեղաւորման մասին։ Անոնց վիճակն ալ մեր հայ-ենակիցներու կացութենէն տարբեր չէ. բայց անոնք համա-երպած են եւ դէպի հարաւ կ'երթան, հողին հետ կապուելու ամար։ Եւ ունին համապատասխան մարմին մը, որ կը հետա-րքրուի, թելադրութիւններ կ'ընէ, ի հարկին դրամական մի-ոցներ կը գտնէ, ամբողջ ընտանիքներ տեղափոխելու և ինք-ապահ դարձնելու համար։

Գործազրկութեան տագնապին առաջին օրերէն, մենք դրինք րոշ առաջարկներ, մասնաւորապէս շեշտելով կեդրոնական արմնի մը պէտքը։ Այդ մարմինը պիտի կազմուէր Հ. Հ. Պատ-ւիրակութեան, Գաղթ. Յանձնաժողովին և Թեմական Խորհուր-դին նախաձեռնութեամբ, եւ բոլոր պաշտօնական մարմիններու մասնակցութեամբ։ Իր գործը պիտի ըլլար հետաքրքրուիլ, ձեռ-նարկներ կատարել, հասկնալ տրամադրելի վայրերն եւ գործերը եւ ուղղութիւն ցուցնել անգործներուն։ Ի հարկին նիւթապէս ալ օգնել բոլորովին անճարներուն, կամ քանի մը շաբթուան համար ազատել սեննակի վարձքէն, որպէսզի ընտանիքի տէր անգործը կարենայ հանգիստ սրտով գործ փնտռել։ Եւ միշտ ալ բացատրեցինք, թէ հասարակ աղքատախնամի, ողորմու-թիւն բաշխելու պաշտօն չպիտի ունենայ այդ մարմինը կամ Յանձնախումբը։

Մենք ըսինք եւ մենք լսեցինք։ Հետեւա՞նքը։ Պատսեցինք արդէն։ Եւ եթէ կ'ախորժիք, գործածենք բուն բառը,—կատարեալ «փէրիշան»ութիւն։

Այնատեն, ինչո՞ւ զարմանալ որ Մարսէյլի մէջ, ուր մինչև 1500 կը հաշուեն գործազուրկները, մարդիկ, ճարահատ, հրա-պարակային ժողով կը սարքեն, գաղթականներու սահմանուած եւ գաղտնապէս Բարեգործականին փոխանցուած գումար մը ետ պահանջելու համար։ Կամ երբ դառն խօսքեր կ'արտա-սանուին, Փարիզի մէջ տիրող անտարբերութեան եւ ապիկա-րութեան դէմ։

Ո՞վ է պատասխանատուն, եթէ անպատեհութիւններ ծա-գին։

Շ.

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՀՐԱԺԱՐԱԾ

Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ Եւրոպայի Թեմական Խորհուրդը, որ ընտրուած էր անցեալ Յունիսին, պատճառաբանեալ հրաժարական տուած է Ջորեքշաբթի օր, նկատելով որ, տրուած պայմաններուն մէջ, անկարելի է օգտակարապէս գործել։

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՊՏԱԿ ՄԸ ԵՒՍ

«Նոր Աշխարհ», Ամերիկայի հայ պոլշեւիկներուն շաբաթաթերթը, նորէն բռներ է ռամկավարներուն օձիքը եւ կը թօթուէ անողորմաբար։ Ռամկավար «Պայքար» վերջերս Նոյ. 29ի տօնը բացատրելով, հետեւեալ նախադասութիւնը կը սահեցնէր.

«Խորհրդային Հայաստանի տօնակատարութեան իմաստը մեզ համար առաւելապէս ազգային էր, քան թէ դասակարգային։»

«Նոր Աշխարհ», իբրեւ դրօշակիրը լենինեան աւետարանի, կը պոռայ.

«Այդ օրուայ «իմաստը» ի՞նչ հասկացողութեամբ ազգային կ'ըլլայ, երբ Խ. Իշխանութեան գոյառութիւնը, իրականութիւնը եւ կեանքը կը դնեն զայն բացառապէս դասակարգային հողի վրայ։ 1920 Նոյ. 29ի ակտը տարամերժօրէն կանգնած է բոլոր ազգայնական «նուիրական սկզբունքներուն» վրայ եւ ունի դասակարգային պատուանդան։

«...Ինչպէ՞ս կրնայ ազգայնական կուսակցութիւն մը, որ կը հաւատայ դասակարգային շահագործման եւ տիրապետութեան, կը ջանայ ընկերային անարդարութիւնները յաւերժացնել, գալ եւ յիշատակ մը տօնել, որը այդ անարդարութեանց կործանումին վրայ կանգնած է։

«Ռամկավարները վեց տարիներէ ի վեր կը մերժէին տօնել Խորհրդ. Հայաստանի տարեդարձը, զայն չնկատելով ազատութեան օր, բայց այս տարի իրենց «բարեկամութեան» հաւատարիմը տալու համար սկսան «տօնել»։ Տեղը չէ՞ ըսելու, թէ որչափ իրենց գոյութեան հողը կը կորսնցնեն, այնքան իրենց «քաղաքականութեան» դեկը անգլուխ կը դառնայ։»

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԹԵԹԵՒՆԱ՞Յ

Սէն-Շամօն, 10 փետր.

Փետր. 8ին ազդ մը հրատարակուեցաւ, որուն համաձայն Փետր. 9էն օրական վեց ժամ պիտի աշխատին Ժիլէի մետաքսի գործարանին մէջ։ Այստեղ մեծ մասով հայ կիներ կ'աշխատին։

Կրանտ Իւզինը փակուեցաւ Փետր. 8ին։ Երեսուն Հայեր դուրս ձգուած են։ Տեղական իշխանութիւնը կ'արձանագրէ անգործները։ Կ'ըսուի թէ գործ պիտի հայթայթէ։ Գ. Մ.

Վիէն, 10 փետր.

Դեկտեմբեր եւ Յունուար ամիսներուն աւելի սուր էր գործազրկութիւնը քան հիմա։ Այժմ գործերը վերսկսան բացուիլ։ Շատ բանուոր չեն արձակեր։ Երեւի կամաց կամաց առաջուան վիճակը պիտի գտնենք։

Վիէնի մէջ ընդհանրապէս կերպասի գործարանները կրճատեցին ժամերը, 48էն մինչեւ 24 և 16։ Նոյնիսկ գործարան կայ որ շաբաթը մէկ օր հազիւ կը բանեցնէ։

**. Շաբաթ մը առաջ Լօրէթէն հայրենակից մը եկաւ եւ գործի մտաւ Փասքալի գործարանը։ Չորս օր աշխատելէ յետոյ, երբ ոստիկանատուն գնաց արձանագրուելու, Նանսէնեան անցագիր պահանջեցին։ Համակերպեցաւ, բայց արդէն գործէն հաներ էին... Հ. Ա.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՌՈՒՍ ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐԸ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՂՐԿՈՒԻՆ

Թայմզի Ժընեւի թղթակիցը կը հեռագրէ փետրուար 8 թուականով.—

Ֆրանքին բարձրացման հետեւանքով Ֆրանսայի մէջ ծագած գործազրկութեան տագնապը ծանր վիճակի ենթարկած է Ֆրանսայի ռուս գաղթականները։ Տեղւոյս Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակը մօտէն կը զբաղի անոնց վիճակով, որովհետեւ Տօքթ. Նանսէնի ջանքերով Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ ստեղծուած «Ռուս Գաղթականներու Կազմակերպութիւնը» կը գտնուի իր հակակշռին տակ։

Ֆրանսա չորս տարուան ընթացքին իր մարդկային կորուստը դարմանելու համար 700,000 գաղթականներ ընդունեց։ Ասոնցմէ 50,000ը Ռուսեր էին, որոնց համար Տօքթ. Նանսէնի կազմակերպութիւնը ապրուստ եւ գործ ճարեց։ Այս Ռուսերը, Ազգերու Դաշնակցութեան երաշխաւորութեան տակ ներս առնուած մարդիկ ըլլալով, պոլշեւիսմի դէմ օգտակար պատնէշ մը կը նկատուէին։ Անոնք ընդհանրապէս կ'աշխատցուէին գործարաններու մէջ, մեծ մասով ինքնաշարժի ճարտարարուեստին մէջ։ Հարաւային Ֆրանսայի մէջ շատ քիչ հողի մշակներ կան եւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը, ինչպէս նաեւ Աշխատանքի միջազգային գրասենեակը իրենց կարելին կ'ընեն Ռուսերը դէպի հարաւ փոխադրելու համար։

Միւս կողմէ, Ֆրանսայի մէջ հողագործական աշխատաւորներուն մեծ թոշակ չի վճարուիր, եւ որովհետեւ այս գաղթականներուն մեծ մասը Քոզաքներ են կամ մանր հողատէրերու դասակարգին կը պատկանին, անոնք դիմում կատարած են, որ իրենք հաստատուին հողին վրայ՝ ագարակատիրոջ եւ աշխատաւորին բաժնեկցութեան պայմանով։ Այս դրութիւնը արդէն կը գործադրուի Ֆրանսայի մէջ։

Այս ծրագիրը իրագործելու համար, Ազգերու Դաշնակցութեան ռուսական օժանդակութեան միտուկէն ընտանիք գլուխ 5000 ֆրանք պիտի յատկացուի, մինչեւ առաջին հունձքը անցնելիք ժամանակամիջոցին մէջ կարենալ ապրելու համար։ Գաղթականները այս հինգ հազար ֆրանքի գումարը պիտի վերադարձնեն երեք տարուան ընթացքին։

Անգլիա եւ Չինաստան համաձայնած

Անգլիոյ արտաքին Նախարար սըր Չէմպըրլէյն առջի օր Երեսփ. Ժողովին մէջ յայտարարեց թէ անգլիական պատուիրակ Օ'Մալլէյի եւ Քանթօնի կառավարութեան միջեւ համաձայնութիւն գոյացած է, որով Հանքէուի առանձնաշնորհեալ հողամասը Անգլիոյ պիտի վերադարձուի եւ նորընտիր քաղաքապետական ժողովի մը կողմէ պիտի կառավարուի։ Այդ երկրէն գանձուած բոլոր հասոյթները պիտի ծախսուին քաղաքապետութեան կողմէ, որուն մէջ անգլիացի եւ չինացի հաւասար ներկայացուցիչներ պիտի ունենան։ Չինացի քաղաքացիները Անգլիացիներուն հաւասար իրաւունքներ պիտի վայելեն այդ հողամասին մէջ։

Քանթօնի արտաքին Նախարար Եօժէն Շէն կը յայտնէ թէ պատրաստ է բանակցութիւններով կարգադրել ազգայնական Չինաստանի եւ օտար պետութեանց միջեւ առկախ խնդիրները։

Այս հաւաստումներուն վրայ, անգլ. կառավարութիւնը մտադրած է ցամաք հանել միայն այնքան զօրք, որքան անհրաժեշտ է Անգլիացիներու կեանքը պաշտպանելու համար։ Ասոնք Հանքէուի մէջ պիտի մնան եւ արտակարգ պարագաներու տակ միայն դուրսերը պիտի ղրկուին։ Փոխարէն՝ անգլ. կառավարութիւնը պիտի շարունակէ բացարձակ չէզոքութիւն պահել Չինաստանի քաղաքացիական կռիւներուն մէջ։

Նոր վարկեր Սուրիոյ համար

Երեսփ. Ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ, երեսփոխան մը ամբաստանեց մարզպանը թէ տեղեկութիւն չի տար կառավարութեան, Սուրիոյ անցուդարձերուն մասին։ Հայմանավար երեսփոխան Վայեան Քութիւրիէ յայտարարեց թէ ընդհակառակն կառավարութիւնը ամէն բան գիտէ, բայց չուզեր յայտնել, դէպքերու ծանրութեան պատճառով։ Պնդեց թէ պատերազմը կը շարունակուի տակաւին։ 225ի դէմ 315 ձայնով ընդունուեցաւ մարզպանութեան համար նշանակուած վարկը։ 1926ին զինուորական վարկը աւելցած է 558 միլիոն ֆրանք։ Երեսփոխան մը առաջարկեց մերժել այդ գումարը, հաստատելու համար թէ Ֆրանսա պէտք է հրաժարի Սուրիոյ հոգատարութենէն եւ այդ երկրին կազմակերպութիւնը յանձնէ Ազգերու Դաշնակցութեան։ Ժողովը 229ի դէմ 237 ձայնով մերժեց վիճաբանիլ այդ մասին։

Այս առթիւ քուէարկուեցաւ նաեւ Մարոքի համար պահանջուած վարկը։ Պոլշեւիկ երեսփոխանները մեծ աղմուկ յարուցին, բայց Պ. Փուանքարէ վստահութեան խնդիր դրաւ։

Փորթուկալի յեղափոխութիւնը զսպուած

Զանազան աղբիւրներէ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Փորթուկալի ապստամբական շարժումը վերջնապէս զսպուած է ամբողջ երկրին մէջ։ Լիզպոնի մէջ ապստամբութիւնը ծա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՏԱՍԸ ԿԱՊԻԿՆԵՐՈՒ ԱՐԻՒՆԱԼԻՑ ՍԻՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Կապիկներն ալ մարդ են. ունին սէր, նախանձ եւ ոճրային բնազդներ։

Լոնտոնի կենդանաբանական պարտէզին մէջ վերջերս կատաղի պատերազմ մը ըրած են կապիկները... կնոջական խնդիրով մը։ Երկար տարիներէ ի վեր պարտէզին կապիկները ընտրած էին ամէնէն զօրաւորը՝ իրենց թագաւոր։ Այս թագաւոր-կապիկը կը կոչուէր Բոհէն, որ հակառակ հրէական անուն մը ունենալուն, շատ քաջ էր, եւ եկած էր Եթովպիոյ լեռներէն։ Պարտէզին մէջ հաստատուելէն ի վեր, թագուհի ընտրած էր շնորհալի տիկին կապիկ մը։ Տիկին կապիկը կը թուի թէ շատ պչրանք կ'ընէր իր հպատակ ժողովուրդին, որուն երիտասարդ ներկայացուցիչները, 10 կապիկ, հետզհետէ տարիք առնելով՝ ուժովցան եւ յանկարծ անցեալները եկան Բոհէն թագաւորին յայտնեցին թէ, իբրեւ սիրահարները տիկին Բոհէնին, չեն կրնար հանդուրժել որ պչրանքները մէկ հոգի միայն վայելէ։ Պատերազմը, որ կնոջական խնդիրով մը սկսած էր, յանկարծ քաղաքական գոյն առաւ, կապիկներու ժողովուրդին մէկ մասը կ'ուզէր որ Բոհէն կապիկը գահազրկուի։ Բոհէնի կողմնակիցները օգնութեան հասան։ Ժանիք, թաթ, խածնուուք, գզուըտուք. կատաղի եւ անգութ կռիւ մը։ Նախ փորձեցին առեւանգել թագուհի կապիկը, քաշեցին թաթերէն, գլուխէն, բայց վեհափառ կապիկին հաւատարիմները ուժգին հակայարձակումով մը զահեր խլեցին առեւանգիչներէն։ Եւ բաբելոնական այս անօրինակ պատերազմին ընթացքին, երիտասարդ կապիկ մը նախանձէ մղուած՝ խեղդեց թագուհին եւ գետին ձգեց։ Անմիջապէս խաղաղեցան կռուազանները. խոր լռութիւն կը տիրէր։ Տխրութիւն մը իջած էր ամէնուն վրայ։ Այն ատեն, բոլոր հակառակորդները, սուգով միացած, հաւաքուեցան թագուհիին դիակին շուրջ, եւ կամաց կամաց հրելով՝ ձգեցին աւազանին մէջ։

Ցետոյ պարտէզին պահապանները աւազանէն հանեցին դիակը, մինչդեռ 10 կռուազան մարտիկները, որոնց մարմինը խածատուած ու պատռուած էր, տխրօրէն կը դիտէին դիակին անհետանալը։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ ՎՆԱՍԸ.—Նանսիի մօտ, Պրեւյէրի մէջ բժիշկ մը գործողութիւն մը կը կատարէ վաճառականի մը աղդրին վրայ, սակայն վէրքը գոցած պահուն կը մոռնայ վերցնել քառչուէ թարախահոսակը։ Վաճառականին վէրքը չի գոցուիր, եւ հարկ կ'ըլլայ այսպէս երկու գործողութիւն կատարել։ Սակայն վէրքը չի գոցուիր դարձեալ։ Օր մըն ալ վէրքին մէջ կը ցցուի քառչուն։ Անմիջապէս կը հանէ բժիշկը, կը մաքրէ եւ քանի մը օրուան մէջ կը գոցուի վէրքը։

Վաճառականը դատ կը բանայ եւ վնասուց հատուցում կը պահանջէ։ Դատարանը 12,000 ֆրանք վճարելու կը դատապարտէ բժիշկը։

ԱՆԵԼԻՈՎ.— Պալոնեայի մէջ, առջի գիշեր ռուս մը որ կնոջմէն բաժնուած էր նախանձի պատճառաւ, նորէն տուն գնաց և ածելիով կտրտեց անոր երեսը։ Վիրաւորը՝ հիւանդանոց, ամուսինը՝ բանտ։

ՀԱՅԵՐԸ
ՏԷՏԷ ԱՂԱՃԻ ՄԷՋ

3 փետր.

Այս փոքր նաւահանգիստը վերջին տասնեակ տարիներուն պատերազմական փոթորիկներու կեդրոն մը եղած է, սակայն բարեբախտ զուգադիպութեամբ մը, քաղաքը մնացած է անվնաս։ Գոնէ շէնքերը չեն քանդուած, որով վերակազմութիւնը դժուարութեան չէ բախած։ Քանի մը անգամ տէր փոխած է քանի մը տարիներու ընթացքին, տէրերու հետ միասին փոխուած է նաեւ բնակչութիւնը։ Ամէն անգամ տարբեր տեսակի բնակչութիւն տեսած եմ այս քաղաքին մէջ, Թուրք, Պուլկար, Յոյն։ Հայերն են միայն որ— թէեւ քիչ թիւով— բոլոր փոթորիկներու ընթացքին մնացած են հոն, անշուշտ ենթարկուելով պարբերական ծանր տագնապներու։

Այժմ յունական քաղաք է Տէտէ Աղաճը (Ալեքսանդրուպոլիս) բառին դասական իմաստով, միայն Հայերու ներկայութիւնն է որ կը զգացնէ օտարազգիներու գոյութիւնը։

Այս փոքր նաւահանգիստը որ պատերազմի ընթացքին մեծ նաւահանգիստի մը գործառնութիւններ ունէր, այժմ իր բնական վիճակէն ալ խեղճ է. որովհետեւ ետեւը լայն ներքնաշխարհ չունի։

Բայց Տէտէ-Աղաճ Արեւմտեան Թրակիոյ ամենականոնաւոր քաղաքն է, իր մաքրութեամբ, կանոնաւորութեամբ եւ շէնքերու գեղեցկութեամբ։

Քաղաքի հայ ազգաբնակչութիւնը կը բաղկանայ 200 ընտանիքէ եւ մաս մը ամուրիներէ, բոլորը միասին՝ 800 էն աւելի չեն։

Բնիկ տեղացի Հայերու թիւը աննշան է, քանի մը ընտանիքներ։ Մաս մըն ալ կան պատերազմէն առաջ հաստատուած, իսկ ստուար մեծամասնութիւնը եկած է վերջին գաղթի ընթացքին։ Այս պատճառով ալ տեղացիի եւ եկուորի պայքար չկայ։

Ունին շատ կանոնաւոր նախակրթարան մը, վեց կարգերէ բաղկացած, Պ. Գ. Կառվարենցի տնօրէնութեան տակ։ Շէնքը համեմատաբար լաւ է, առողջապահական եւ դասարանական բաժանումներու տեսակէտէն։ Ունի 92 երկսեռ աշակերտութիւն, ուսուցչական կազմն է տնօրէն, երկու ուսուցիչ ու մէկ յոյն ուսուցչուհի, միայն յունարէն լեզուի դասերուն համար։

Բաւական լաւ մանկապարտէզի սրահ մը կայ, որ իր բեմական յարմարութիւններով կը գործածուի նաեւ այլ նպատակներու։ Երախաներու թիւն է 65, որոնց մէջ բաւական մաս կը կազմեն յոյն մանուկները։ Ունի երկու հայ եւ մէկ յոյն մանկապարտիզպանուհի։

Տնօրէնին յանձնուած է նաեւ յունական գիմնազիոնի երաժշտական ուսուցչութիւնը, օրական միայն մէկ ժամ։

Դպրոցի պիւտճէն է ամսական 7000 տրախմի. աշակերտներուն թոշակ նշանակուած է 10—15 տրախմի, ըստ կարողութեան, որմէ կը գոյանայ ամիսը 2300 տրախմի։ 10,000 տրախմի տարեկան նպաստ կուտայ կառավարութիւնը։ Մնացածը կը հոգան բացառիկ հասոյթներով, նուագահանդէս, թատրոն, երեկոյթ եւն. որոնցմէ կը գոյանայ 15,000ի մօտ գումար մը։ Պակասը կը լրացնէ Թաղական խորհուրդը, որուն հաստատուն եկամուտն է ամսական 2700 տրախմի։ Ազգային տուրք տակաւին չէ հաստատուած։

Դպրոցը ունի երկու սկաուտներու խումբեր, որոնց մէկը միայն հագուած է, միւս խումբը կը մնայ առանց համազգեստի, դրամի չգոյութեան հետեւանքով։

Ունեցած է նաեւ գրադարան մը, աշակերտներու ջանքով։ Այժմ փոխանցուած է Երիտասարդաց Միութեան։ Այս վերջինը կը նպաստէ նոր սերունդի մտաւորական եւ ֆիզիքական զարգացման։ Ունի 50 անդամներ, որոնց մէջէն կազմուած է նաեւ ֆութ-պօլի խումբ մը։

Կայ 50 հոգինոց բաւական լաւ մարզուած երգչախումբ մը, երեք տարի առաջ կազմուած։ Մինչեւ հիմա տուած է երեք մեծ համերգներ։ Ներկայ եղած են նաեւ մեծ թիւով Յոյներ, որոնք գնահատութեամբ կը խօսին երգչախումբի մասին։ Այս նոյն երգչախումբը տօնական եւ հանդիսաւոր օրերուն եկեղեցիին մէջ կ'երգէ Եկմալեան քառաձայնով։

Այս համերգները լսելէ յետոյ է որ յունական գիմնազիոնի հոգաբարձութիւնը Պ. Կառվարենցին յանձնած է նոյն վարժարանի երաժշտական ուսուցման պաշտօնը։

Տէտէ Աղաճի մէջ առհասարակ աւելի հայեցի շունչ կայ քան հարեւան քաղաքներու մէջ, թերեւս անոր համար որ գաղութին մեծագոյն տոկոսը կը կազմեն Տարօնցիները։

Ժողովուրդի մեծագոյն մասը պարզ աշխատաւորներ են, որոնք նաւահանգիստը կ'աշխատին։ Մնացեալները առեւտրականներ կամ արհեստաւորներ են։ Գլխաւոր զբաղումներն են կրպակեղէն, գոհարավաճառ, ժամագործ, կօշկակար, դերձակ, թիթեղագործ։

Տէտէ Աղաճի մէջ կայ նաեւ Քօմփանի Ժէնէրալ տը Թապաքի մթերանոցը, որուն բոլոր պաշտօնեաները Հայեր են։ Կան մէկ բժիշկ եւ մէկ դեղագործ։

Կան նաեւ քանի մը կալուածատէրեր։

Ընդհանրապէս լաւ է մեր հայրենակիցներուն տնտեսական վիճակը։

Ց. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄԵՔԵՆԱՆ

Չկայ երբեք աւելի սքանչելի մեքենայ մը, որքան է կենդանի մեքենան։ Մեր օրկանիզմը ընկերային կեանքի հարիւր մէկ պատկերն է։ Մեր մարմինը կազմող բջիջներուն ամէն մէկը անհատներ են, որոնք իրարու քով գալով մասնաւոր պաշտօններու կը պատշաճին եւ այսպէս կ'աջակցին ամբողջութեան ներդաշնակութեանը։ Արտաքին յարաբերութիւնները, պարենաւորումը, առողջապահականը, հաղորդակցութիւնը, պատերազմականը, վերջապէս ամէն ինչ նախատեսուած է։ Գնդերը կը կծկուի, երիկամը կը զտէ, գեղձը կ'արտահոսէ, ջղային դրութիւնը ամբողջութիւնը կը վարէ, կը կարգաւորէ, խնդրանքներ կ'ընդունի եւ պատասխաններ կուտայ։

Վտանգի մը պարագային պաշտպանողները ոտքի կը կանգնին։ Որոշ ջիղերու ազդեցութեան տակ վտանգի վայրը գտնուած երակները կը լայննան ու արեան սպիտակ գնդիկները դուրս խուժելով յարձակումի կը սկսին։ Ընդհանուր միջոցին երկու կողմն (զօրք եւ մանրէ) կուտան զոհեր, որոնք թարախումի միջոցաւ դուրս կը հանուին։ Երբ թշնամին բազմաթիւ է, կազմութեան ամրոցները եղող խաղճմուկները (ganglions) կը ջանան յարձակողներուն յառաջխաղացման արգելք ըլլալ։ Ասոնք ալ եթէ չյաջողին, այն ատեն զանգուածային շարժումը եւ ընդհանուր զօրաշարժն է որ կը հնչէ, եւ մահու-կենաց պատերազմը կը սկսի։ Ի՜նչ զարմանալի է, արեան ճերմակ գնդիկները, որոնք օրկանիզմին զօրքերը կոչեցինք, թշնամին (մանրէ) ուժին եւ սաստկութեան համեմատ նախազգուշութիւններ ձեռք կ'առնեն։ Անոնք միայն մէկ դասակարգ կը տրամադրեն պարզ թարախումի միքրոպներուն դէմ, շարքեր կը կազմեն եւ մէկէն աւելի դասակարգեր ոտքի կը հանեն՝ օրինակի համար Քօխի (թոքախտի) պասիլին դէմ։ Խնդրոյ առարկայ եթէ յարձակողը այս վերջինն է, առաջ մանր գնդիկները պատերազմի կը սկսին, որոնք երրորդ օրը կ'անհետանան եւ խոշոր գնդիկները ասոնց կը յաջորդեն։ Ասոնք մանրէները կը պաշարեն եւ մէկ մասը միանալով, աւելի շիտակը՝ իրարու խառնուելով կը կազմեն մեծղի բջիջները, իսկ միւս մասն ալ ճնշումի հետեւանքով կը փոխուին «էփիթէլիոյիթ» բջիջներու։ Այսպէս մանրէներուն բոլորտիքը հաստատուն պատնէշներ կը կառուցանեն։ Միեւնոյն ատեն փայծաղը եւ աւշային խաղճմուկները (ganglions lymphatiques) կը լրացնեն նման զօրահաւաք կեդրոններու պակասներուն տեղը։

Առանց պարենաւորումի կենդանք անկարելի է։ Սիրտի շարժումքենան վայրկեանը 70 անգամ բջիջներուն արիւն կը ղրկէ։ Արիւնը բջիջներուն պէտք եղած սնունդը եւ թթուածինը անոնց ոտքը կը տանի։ Բջիջներն ալ, իբր տնաշէն, ասոր փոխարէն տունի աղբերը կը յանձնեն արեան, որ ընդերքներու, երիկամներու, թոքերու եւ մորթի միջոցաւ դուրս կը հանէ։

Մսեղէն եւ բանջարեղէններէ առնուած սնունդը ուղղակի գործածելի չէ։ Անիկա իւրաշրջելի դարձնելու համար փոփոխումի պէտք ունի։ Մարսողական հոյլերու եւ միքրոպներու ազդեցութեան տակ, թէ տարրագիտական եւ թէ կենսաբանական առաջին գործողութիւնը, տեղի կ'ունենայ ընդերքներու աշխատանոցին մէջ։ Թոքերը թէ կրակարանի եւ թէ ծխնելոյզի, իսկ ընդերքները խոհանոցի դեր կը կատարեն։ Այսպէս պատրաստուած կերակուրները կը փոխադրուին դէպի կեդրոնի մեծ աշխատանոցը՝ դէպի լեարդը։

Սկսուած գործը լեարդին մէջ կը շարունակուի եւ հոն կը վերջանայ։ Հոս կատարուած բազմաթիւ գործողութիւններու շնորհիւ է, որ կը չէզոքանան հակազդեցութիւններու ընթացքին առաջ եկած թոյները, որոնք առանց ասոր իրական վտանգ մը պիտի կրէին։ Ահաւոր գործարան մը, ուր կը տիրէ իմաստութիւն, ճշգութիւն եւ սքանչելի գիտութիւն։

Ասկէ վերջ ամէն մէկ բջիջ այս պատրաստ կերակուրէն կ'առնէ իրեն պէտք եղած սնունդը, վերանորոգուելու համար անհրաժեշտ սպիտականիւթը։ Գնդերը, շարժումի ծնիչները, պիտի օգտագործէ շաքարն ու ալքօլը։ Ջղային դրութիւնը պիտի գործածէ ֆօսֆօրը, եւ ճարպային նիւթը տեւական տաքութիւն մը ապահովելու նպատակով պիտի սպառի, որպէսզի մեքենան յաջող գործէ։

Լեարդը մարդկային կազմին մեծ քիմիագէտը ըլլալէ զատ նաեւ ընդհ. վերակացուն է բազմաթիւ աշխատանքներու։ Անիկա կը նախատեսէ եւ պէտք եղած մթերքները կ'ամբարէ, օրինակի համար կը մթերէ շաքարը կլիքօժէն ձեւի տակ, եւ կը բաշխէ կարիքի համաձայն։ Կը հսկէ աշխատանոցին վրայ եւ պայն հականեխելու, կծկումները մտրակելու համար, օրական մէկ քիլօի մօտ մաղձ կը ղրկէ։ Վերջապէս լեարդը, ըլլալով արթուն հսկիչ մը, է նաեւ կենաց աղբիւրներուն աւագ մատակարարը։ Կը պարենաւորէ եւ կը վերանորոգէ կազմութիւնը։

Այսպէս, սքանչելի կերպով կազմակերպուած մարդկային մեքենան շինուած է 100—150 տարի տեւելու համար, ինչպէս տեսնուած են մինչեւ այս տարիքը հասած քաջառողջ ծերուններ։ Վայրի կենդանիները ազատութեան մէջ աւելի կ'ապրին քան թէ ընտանիները։ Հռչակաւոր հելլէն աշխարհագրագէտ Ստրաբոնի պատմուածքին համաձայն, Հնդկաստանի փենճապ նահանգին մէջ մարդիկ երբեմն մինչեւ 200 տարի կ'ապրէին։ Ալֆօրնիայի 3 միլիոն ժողովուրդին 100էն 33ը հարիւրամեայ են։ Կը նշանակէ թէ մենք ալ պիտի կրնայինք յամրօրէն ծերանալ եւ կամաց կամաց ընթանալ դէպի... ոչնչութիւն։ Բնական ծերութիւնը հիւանդութիւն մը չէ, եթէ ոչ կենսական ուժին նուազումը եւ գործունէութեան թուլացումը։ Սակայն յամրօրէն ծերանալու համար այլ եւ այլ մոլութիւններէ հեռու եւ խելօք ապրիլ պէտք է։ Մենք մեզի յանձնուած մեքենան յիմարութեամբ խորտ ու բորտ ճամբաներու վրայ անիրաւօրէն կը յոգնեցնենք։ Բայց բնութեան օրէնքները անմարտնչելի են։ Հիւանդութիւնները ուրիշ բան չեն, եթէ ոչ բնական օրէնքներուն դէմ գործուած անիրաւութիւններու վճիռները։ Մարդիկ իրենց դրամական գործառնութիւններուն բծախնդիր՝ կ'անտեսեն սակայն իրենց օրկանիզմին մուտք եւ ելքը հաշուել։ Ատեն մը կուգայ որ, պարտքը կը դիզուի եւ ջղային դրութեան ծախքը կ'աւելնայ։ Ստամոքսը եւ ընդերքը կը յոգնին, լեարդը կ'ըմբոստանայ, թոյները ալ չեն չէզոքացուիր, անդամները կը վնասուին եւ ժամանակէն առաջ կը ծերանան։ Եւ մենք կը մեռնինք սիրտի, երիկամունքի, թոքի եւ լեարդի հիւանդութիւններէ։ Տօքթ. Պէրթըլոյի ըսածին պէս «Մեքենան սքանչելի է, բայց վարիչը՝ յիմար»։

ՓՐՈՖ. Ա. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՆՈՐԾՆԵՐՈՒՆ ԲՈՂՈՔԸ

Մարսէյլէն ղրկուած կոչէ մը կը տեղեկանանք թէ Փետր. 13ի Կիրակի առտու ժամը 9.35ին միթինկ մը տեղի պիտի ունենայ Սինէմա Թափի Վէոի սրահին մէջ, պահանջելու համար որ կառավարութեան կողմէ Մարսէյլի գաղթակայաններին յատկացուած 80,000 ֆրանքը «գործածուի յօգուտ գործազուրկներու եւ դրուի գործազուրկներու օգնութեան կոմիտէի գանձին մէջ։»

Այս առթիւ լուսաբանութիւններ պիտի տրուին օրուան տագնապի մասին եւ դարմաններ պիտի առաջարկուին։

Կապեցէք հեծելանիւները.— Վալանսէն կը գրեն մեզի թէ բանուոր Սարգիս Յակոբեան գողցուցած է իր հեծելանիւը, որ դրած էր իր տանը առջեւ, անկիւն մը։ Վերջերս նոյն կարգի գողութիւն մը պատահած էր նաեւ Տէսինի մէջ։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԿԼԷՏՍԹԸՆ ՀԱՒԱՏԱՐԻ՛Մ ԷՐ ԻՐ ՔԱՐՈԶԱԾ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐՈՒՆ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ՊԱՐԻ, 5 փետրուար

Մեծանուն հայասէր ծերակուտական Լուիճի Լուցցաթթի, իտալական մեծագոյն օրաթերթին՝ Քօրրիէրէ տէլլա Սէրաի մէջ կը հրատարակէ Կլէտսթընի յիշատակը ազարտելու ձգտող անգլիացի գնդապետի մը հրատարակած անարգական մէկ գրութեան առթիւ՝ բուռն բողոք մը զորս թարգմանաբար կուտանք ստորեւ։ Կլէտսթըն այն նշանաւոր հայասէր անգլիացի քաղաքագէտն է որ քաջութիւնը ունեցաւ «Մեծ Ոճրագործը» անունով խարանելու Սուլթան Համիտը եւ որ արտասանած է «Հայաստանի ծառայելը քաղաքակրթութեան ծառայել է» (To serve Armenia is to serve civilisation) պատմական խօսքը։

Ահա Լուցցաթթիի յօդուածը.

«Անգլիացի գնդապետ Փիթըր Է. Րայթի հրատարակած «Portraits and criticisms» հատորը, որ մօտաւոր անցեալի ու ներկայ անգլիացի գլխաւոր քաղաքական մարդոց դէմ քննադատութիւններ կը պարունակէ, մեծանուն Անգլիացիին զաւակը՝ Հերպըրթ Կլէտսթընի արդար զայրոյթը գրգռած է։ Հերպըրթ Կլէտսթըն «ստախօս» անուանած է Րայթը ու մեռած մարդ մը անուանարկած ըլլալուն համար՝ զայն կոչած է «վա՛տ» մը ու «խենթ» մը, որուն հասարակութիւնը չի կրնար հաւատք ընծայել։ Գնդապետ Րայթ դատի կանչած է Հերպըրթը, պահանջելով վնասներու հատուցում։

Գնդապետ Րայթի կարծիքով Կլէտսթըն հիմնած է մեծ աւանդութիւն մը որ նաեւ իր յաջորդներն ու հետեւորդներն՝ լայնօրէն ու հաւատարմօրէն գործադրուեցաւ, այսինքն խօսիլ հասարակութեան ամենաբարձր ու ամենախիստ սկզբունքներու լեզուն ու անձնական կեանքի մէջ հետապնդել ու գրաւել ամէն տեսակ կին։ Րայթ կ'ընէ նաեւ քաղաքական ամբաստանութիւններ ազատական կուսակցութեան դէմ որուն պետն էր Կլէտսթըն։

Իտալիա չի կրնար ծածկել իր երախտագիտութիւնը հանդէպ անոր որ «Աստուծոյ ուրացումը» կոչեց Պուրպոնեան կառավարութիւնը, ու այսպէս իր երկրին ու ուրիշ երկիրներու մէջ հրահրեց մեր անկախութեան գաղափարը։ Մարքօ Մինկէթթի որ Կլէտսթընի հետ ունեցաւ մտերմական բարեկամութիւն մը, անոր մասին խօսեցաւ միշտ ամենազօրավիղ նախանձախնդրութեամբ ու իր «Յիշատակներ»ուն մէջ կ'ըսէ.— «Կլէտսթըն կրօնական ու բարոյական սկզբունքը կը դնէ ընկերային ամէն տարրէ վեր. իր մէջը կ'ապրի առաքեալ մը, քաղաքագէտ մը, տնտեսագէտ մը, ու բազմահմուտ ուսուցիչ մը։» Ու այսպէս երեւցաւ ինծի ամէն անգամ երբ հանդիպեցայ իրեն, 1870ին, Ֆիրենցէ, ու 1879ին, Վենետիկ։ Իր հաւատարիմ կինը իր քովն էր ու իրենց երկուքին ալ աչքերուն մէջ կը շողար ընտանեկան խաղաղութեան մը լոյսը։ Ա՜հ, եթէ ողջ եղած ըլլար Մարքօ Մինկէթթի անտարակոյս Լոնտոն պիտի երթար ու պիտի պահանջէր որ դատարանը լսէ զինքը։ Բայց բոլոր մեծագոյն իտալացի ու օտար անձերը որոնք ապրեցան Կլէտսթընի մտերմութեան մէջ անհետացած են։

Հայրենիքի մեծ հայրերուն յիշատակը պէտք է նուիրական ըլլայ իր բոլոր զաւակներուն ու Կլէտսթընի պարագային ալ, իրեն դէմ նետուած ամբաստանութիւններէն կը տառապին ո՛չ միայն Անգլիացիները, այլ եւ բոլոր այն ժողովուրդները որոնց ազատագրումին նպաստեց եւ որոնք իր յիշատակին պաշտամունքը ու կրօնքը կը պահպանեն։ Անոնք քա՛ն փոքր է բոլոր
երկիրներու մէջ իսկապէս
պետական մարդոց թիւը
ատեն, ինչո՞ւ, փոխանակ
նոնց լոյսը միշտ վառ
հասարակութեան իբր օր
կը յանդգնին խաւար
դայն։

Ու ինչպէ՞ս կրնայ հ
որ նպաստած է այնքան
տառապած ժողովուրդներ
զատագրութեան, ու ե
նոյն իսկ ի վնաս անգլ
շահերուն, որ յանդգնած
դարերու անարդարութեանց
դարմանել զոնէ մասամբ
տայի եղած չարիքները,
մնացած է իր կրօնական
ւատքին մէջ հաստատ ու
պահպանած է մեծ սկզբուն
րու պաշտամունքը, որ
տացած է միշտ մինչեւ
վերջին շունչը իր հաւա
կնոջը հետ աշխարհի ամեն
րող ազդեցութեան, — ին
կրնայ պետական մարդ
միշտ պահպանած է հանր
պաշտօններու մէջ այս
մաութիւնը, ցեխի մէջ ընկ
իր անձնական կեանքը ա
նելու ատրիճան։

Պարտք կը համարեմ
գրել հոս այն խօսքերը որ
վերջացնէի Կլէտսթընի
բանախօս, Ֆրանսայի Insti
մէջ ուր իրեն յաջոր
1899ին։ Այդ խօսքերս
տեն հաւանութեամբ ընդու
ցան ներկայ բոլոր մեծ
գիտնականներէն, որոնցմէ
տերը իրեն հետ ապրած է
— «Ինքն ալ ներկայաց
սատուածային ներդաշնակութ
առջեւ իր մարդկային, ան
կան ու նախարարական մ
րով. բայց քաւութիւն ստ
իր հաւատքին անկեղծութ
համար, հալածականներու
խոնարհներու պերճախօս պ
պանութեանը համար, Նափ
Պուրպոնեան բռնապետու
դէմ իր մղած պայքարին հ
դարաւոր անիրաւութեանց
Իրլանտացիներուն տրուած
տուցումներուն համար,
կային բնութեան լաւագոյն
սին մէջ իր ունեցած ամու
ւատքին համար։ Ուրիշ
քաղաքական մարդէ աւելի
հասկցաւ եւ գործադրեց
տօնական այն գաղափարը
րուն համաձայն գեղեցիկը
մարտին եւ բարիին լոյսն
գերագոյն բարութեան եւ գ
գոյն գեղեցկութեան Աստու
ստիպուեցաւ ներել այս
նական հոգիով մեծ քրի
եային, որ Ելլադայի վար
կը պատուաստէր Գալիլէի
շերուն վրայ։ Ու եթէ ինք
ցաւ ձգտիլ Առաքելական Ը
եալներու աթոռին, զոնէ
մէկը այն հազուագիւտ նա
բարներէն որոնք մօտեցան
մը Սուրբերուն...»։

ԼՈՒԻՃԻ ԼՈՒՑՑԱԹ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆԱՒՈՐ
ԱՀԱԶԱՆԳԸ
ԳԱԼԻՔ ԴԷՊՔԵՐՈՒ ՄԱՍ

Անցեալ օր արտասովո
Մոսկուայի իշխանաւոր
Պուլսարկնի ազդարարութի
ըը եւ ռազմաշունչ արտ
տութիւնները՝ առանձնա
կովկասի մասին։ Ստորեւ
Թարգմանենք այդ ընդհա
զեկոյցին ամէնէն ուշագրա
բակցութիւնը, որ անգամ
ալ կը շեշտէ անխուսափելի
Թուրքի մը պայթումը.—

Ես չափազանց հետա
ճիշտ ժամանակին նախագու
լու մոքէն եւ իմ ճառիս
ամենեւին չէի ուզեր ըսել,
անպայման «մօտ ամիսներ
պատերազմ կ'ունենանք։ Ես
թէ անպատճառ եկող գար
կամ աշնան մեր դէմ արշա
տեղի կ'ունենայ։ Այժմու
պայմաններուն մէջ, երբ
այնպիսի անցքեր, ինչպէս
կան յեղափոխութիւնն է,
խմբաւորումները կը փոփոխ
մեծ արագութեամբ, դժուա
ճիշտ ժամկէտ նախագուշ
Մենք պէտք է շատ զգոյշ

...անք եւ քիչ կատակ ընենք զանազան գուշակութիւններու հետ: ...ակային բանկի նիւթերը շատ են: Արեւելեան յեղափոխութիւնը այնպէս է բորբոքած, մեր աճումը այնքան արագօրէն առաջ կ'երթայ որ կարգ մը քաղքենի պետութիւններ եւ առաջին հերթին Անգլիան, հետզհետէ աւելի կը վախնան ոչ միայն մեր դէմ պատերազմ պատրաստելու մտքէն, այլեւ անմիջականօրէն որոշ ուժեր կը նախապատրաստեն մեր դէմ: Եւ աճա ընկ., իբրեւ բանւոր դասակարգի ղեկավարներ, ձեզ հարց տուէք, պէ՞տք է հաշուի առնել այդ փաստը թէ ոչ:

Մենք ամենայն պատասխանատուութեամբ կարող ենք յայտնել, որ վտանգը մեզ կը մօտենայ, որ մի շարք նշաններ կան ատոր համար: Այդ մասին մենք պարտաւոր ենք ըսել թէ միջազգային պրոլետարիատին, թէ բանւոր դասակարգին եւ թէ մեր գիւղացիութեանը:

Ես կը բերեմ համգամանք մը եւս որ մեզ կը ստիպէ անպայման նախազգուշացնել վտանգի մասին: Մեր վրայ յարձակում կ'ըլլայ թէ ոչ, այդ խոշոր չափով կախուած է մեր սեփական պատրաստ ըլլալէն եւս: Ուրիշ բան է մարդոց վրայ յարձակիլ՝ երբ անպատրաստ են, եւ ուրիշ բան երբ պատրաստուած են: Աճա այդ նկատառումները կը դրդեն մեզ ըսել բոլորին, առաջին հերթին մեր կուսակցութեան, մեր բանւոր դասակարգին ու ամբողջ երկրին, որ մենք պարտաւոր ենք հակառակ միջոցներ ձեռք առնել, ու գալիք վտանգներու հանդէպ պատրաստ ըլլալ:

Աճա այդպիսի վիճակի մէջ է պատերազմի վտանգի հարցը: Ես կը կարծեմ թէ եթէ մեր վրայ յարձակում գործեն, ատոր հետեւանքով խոշոր դէպքեր տեղի կ'ունենան ամբողջ Եւրոպայի մէջ, որուն արձագանգները շատ հեռու կը տարածուին, որովհետեւ դրամատիրական պետութիւնները կամ անոնց խմբակցութիւնը պիտի ստիպուի կռիւ մղել չափազանց ընդարձակ ճակատի վրայ: Մենք այժմ ունինք չինական թիկունքը: Չինական յեղափոխութիւնը բանւոր դասակարգի միջազգային յեղափոխութեան թիկունքն է: Չինական ազգային յեղափոխութիւնը Խորհրդային Հանրապետութիւններու Միութեան թիկունքն է: Այդ շատ լաւ յայտնի է ամէնուն:

Պատերազմ մղել երկրի դէմ, որն աճագին հող ու բազմաթիւ ժողովուրդ ունի, եւ բացի ատկէ, Եւրոպայի բանւոր դասակարգի համակրութիւնը կը վայելէ, շատ դժուարին գործ է: Բայց միւս կողմէ, պուրժուազիան կը մտածէ գալիք օրերու մասին. վաղը, գուցէ աւելի գէշ ըլլայ: Այդ հանգամանքը կը դրդէ զայն շարունակել պայքարը մեր եւ չինական յեղափոխութեան միացեալ ուժերուն դէմ:

ՆԱԽԱՐԱՐ Պ. ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆ ԿԸ ՓԱՌԱԲԱՆԷ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ ԱՐԺԱՆԻՔՆԵՐԸ ԵՒ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՖՐԱՆՔԵՒ-ՀԱՅ ԴՊՐՈՑ ՄԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼ

Ֆրանսայի Առեւտրական Աշխարհագրութեան Ընկերութիւնը (Société de la Géographie Commerciale) հինգշաբթի կէսօրին հացկերոյթ մը սարքած էր ի պատիւ իր անդամներէն Պ. Զատիկ Խանզադեանի, որ, ինչպէս գրեցինք, վերջերս Ֆրանս. կառավարութեան կողմէ Պատուոյ Լէգէոնի ասպետ անուանուեցաւ:

Ներկայ էին 127 հրաւիրեալներ, մեծ մասով Ֆրանսացի: Յիշենք Թոշակներու նախարար Պ. Լուի Մարէնը, զաղթավայրերու նախկին կառավարիչ Պ. Մարսէլ Մէրլէն, Հանրապետութեան նախագահին զինուորական տան պետ զօրավար Լասօն, նախկին երեսփոխան եւ փրոֆէսէօր Պ. Հանրի Լօրէն, Ծովակալ Լէոն, ծովային նախարարին կողմէ իր թիկնապահը Լը Պիկօ, Պատուոյ Լէգէոնի նախագահին կողմէ հրամանատար Բիլօ, եւ ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ և ընկերութեանց ներկայացուցիչներ: Հայերէն յիշենք Պ. Պ. Գ. Նորատունկեան և Ա. Խատիսեան:

Հացկերոյթին կը նախագահէր Պ. Մարսէլ Մէրլէն:

Ընկերութեան ընդհ. քարտուղար Հանրի Լօրէնի բացման ճառէն վերջ խօսք առաւ նախարար Պ. Լուի Մարէն, որ քանի մը տարի առաջ Հայաստան այցելած ըլլալով, մօտէն կը ճանչնայ մեր երկիրն ու ժողովուրդը: Նախարարը յուզուած շեշտերով արտասանեց շատ գեղեցիկ ճառ մը, վեր հանելով Հայերու արժանիքները ամէն ասպարէզի մէջ:

«Մարդ, ըսաւ, պէտք է երթայ Հայաստան, տեսնելու համար այդ երկիրը եւ հոն ապրող ժողովուրդը: Անսահման տարածութիւններ կը պարզուին մարդուս աչքին առջեւ, եւ այդ անհուն դաշտերուն մէջէն կը ցցուին դարաւոր Արարատն ու փոքրիկ Մասիսը, քիչ անդին Ալագեազը: Անցեալին մէջ շէն քաղաքներ ու աւաններ այսօր աւերակներու եւ քարերու կոյտ մը կը ներկայացնեն: Զքնաղ Անին, հայ հանճարին հրաշակերտը երկրաշարժին զոհ գացած է. եւ ամբողջ դարեր հին քաղաքակրթութեան օրրան այդ երկրին մէջ հայ ժողովուրդը կուրծք տուած է բնութեան եւ մարդոց արհաւիրքներուն: Ես տեսայ հայ գիւղացին, զոր կարելի է իրաւամբ բաղդատել Ֆրանսացի գիւղացիին հետ իր աշխատասիրութեամբ եւ շինարար ստեղծագործութեամբ, տեսայ հայ կինը, հայ ընտանիքը, որ կրնայ մրցիլ ո եւ է քաղաքակիրթ ազգի հետ: Հայաստան եւ Ֆրանսա ա՛յնքան մօտ են իրարու:

«Երկու երկիրներն ալ նշաւակ դարձած են դարաւոր թշնամիներու յարձակումներուն, յարձակում՝ ոչ միայն նիւթական, այլ նաեւ բարոյական իմաստով: Երկու ժողովուրդները սրտովին կապուած են իրարու: Անցեալ դարերուն մէջ շատ մը Հայեր եկած են մեր երկիրը՝ առեւտուր ընելու համար մեզի հետ. ներկայիս ալ անոնցմէ մեծ թիւ մը հիւրընկալուած են հոս: Պէտք է ստեղծել ֆրանքեւ հայկական դպրոց մը, որպէս զի աւելի լաւ օգնենք իրարու: Ասիկա անհրաժեշտ պարտականութիւն մըն է Ֆրանսացիներուն համար: Ֆրանսա երկրորդ հայրենիք մըն է բոլոր տառապող եւ ազնիւ մարդերու համար: Հայերը ամէնէն աւելի իրաւունք ունին ատոր. պէտք է ամէն կերպով օժանդակենք անոնց:

«Վարչապետ Փուանքարէ կ'ըսէր թէ նախարարները իրաւունք չունին Ֆրանսայի քաղաքականութեան մասին խօսելու (ակնարկելով իրեն որ Ամերիկացիներուն դէմ ճառ մը խօսած էր պարտքերու խնդրին առթիւ), սակայն ես չեմ կրնար ինքզինքս արգիլել խօսելու ճշմարտութիւնը եւ համակրութիւններս մասին: Յանձին Պ. Խանզադեանի ես կ'ողջունեմ բոլոր Հայերն ու Հայաստանը:

«Վիճակագրութիւն մը պատրաստելու վրայ եմ պատերազմի ընթացքին Ֆրանսայի կրած նիւթական եւ մարդկային կորուստներուն մասին, եւ Հայու մըն է Պ. Խանզադեանի որ յանձնած եմ այդ դժուարին աշխատանքը: Իր վերջին հրատարակութիւնը՝ Սուրիոյ Ատլասը, հոյակապ գործ մըն է, որ պատիւ կը բերէ: Պէտք է սիրենք Հայերը եւ քաջալերենք զիրենք ամէն ասպարէզի մէջ:

Նախարարին խօսքերը ընդունուեցան բուռն ծափերով:

Ներկայ Հայերուն կողմէ խօսեցաւ Պ. Գ. Նորատունկեան ու շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆր. կառավարութեան՝ Հայոց հանդէպ ցոյց տուած հոգածութեան համար եւ մաղթեց որ Ֆրանսա գտնուող Հայերը աշխատին օգտակար ըլլալ հիւրընկալ երկրին եւ իրենց ծառայութիւններով այսպիսի պատիւներու արժանանան:

Խօսեցան նաեւ ընկերութեան անդամներէն ոմանք: Հացկերոյթը վերջացաւ ժամը 4ին խիստ խանդավառ մթնոլորտի տակ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Փարիզի հայ բժշկական միութեան 5րդ տարեշրջանի (1926) ընդհ. տեղեկագիրէն կուտանք հետեւեալ ամփոփ պատկերը.—

1.— Միութիւնը շարունակած է իր մասնաւոր ճեպաքոյթները, որոնց մէջ կատարուած են գիտական ուսումներ՝ ա) Կաղուղ կեղի զարմանումը, Նիքոլի նորագիւտ պատուաստով, (Տօքթ. Տրիգորեան), բ) Ազգրոսկրի բեկումխպաբայ մը (Տօքթ. Արթէն), գ) կարգ մը դեղերու կիրառման մասին (դեղագործ Խանճեան), դ) Բազարատ բժիշկին անունը երկարութեան մասին, (Կ. Յ. Բասմաճեան), ե) Զստացաւի (Sciatique) արդիական դարմանումները (Տօքթ. Պ.Քօլօլեան), զ) Գիրութեան եւ ներծորային գեղձերու յարաբերութեան մասին, (Տօքթ. Սօլաքեան) է) Բոսորա-միզային մաղձատեսակի պատճառը (Տօքթ. Խաթանասեան):

2.— Հրապարակային դասախօսութիւններ նուիրուած՝ ա) Տօքթ. Ռուսինեանի, բ) Տօքթ. Մաւթէոսեանի յիշատակին, գ) Ընկերային զանազան հիւանդութեանց ժողովրդականացման մասին: Այս վերջին դասախօսութիւնները հրատարակութեան տուած է առանձին գրքոյկներով:

Միութեան մասնաւոր բուժարանին մէջ, որ ժամանակէ մը ի վեր հաստատուած է եկեղեցիին բակը, անցնող տարուան ընթացքին խնամուած են 2000 հիւանդներ:

Ուժգնօրէն պայքարելու համար ընկերային հիւանդութեանց դէմ (վեներական ախտեր, թոքախտ, ալքոլամոլութիւն եւլն.) Միութիւնը ձեռնարկած է մասնաւոր մարմինի մը կազմութեան մասնակցութեամբ Փարիզի Կ. Խաչին:

Բժշկական միութեան նոր վարչութիւնը կազմուած է այսպէս. Տօքթ. Քօլօլեան (նախագահ), Կ. Յ. Բասմաճեան (փոխ նախագահ), Տօքթ. Լ. Տրիգորեան (քարտուղար), Տօքթ. Արթէն (գանձապահ), Տօքթ. Դրդոյեան եւ դեղագործ Խանճեան (վարչ. անդամներ):

ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Ինչպէս առենին գրեցինք, 17 Դեկտեմբերին կատարուեցաւ Ռուսիոյ մէջ ընդհ. մարդահամար մը, որուն մանրամասնութիւններն ալ տուինք: «Իզվէստիա» կը պատմէ թէ մարդահամարի 175,000 պաշտօնեաները, ձիւնէն, ցուրտէն, անմատչելի լեռներուն պատճառած տաժանքէն զատ, կրած են նաեւ այլ դժուարութիւններ ... մարդոց կողմէ: Սպառնալիքներ՝ թաղերու մէջ, պոռնիկներու, լքուած լաճերու ապաստաններէն: Միւս կողմէ բազմաթիւ քաղաքներու բնակիչները կը վախնային որ մարդահամարը կը կատարուի զինուորագրելու նպատակով վերահաս պատերազմին համար: Որովհետեւ յամառ զրոյց մը կը շրջէր Ռուսիոյ մէջ թէ ռուսաճափոն պատերազմ մը ծագած է: Եւ այս տաժանելի մարդահամարին համար հարիւրաւոր միլիոն ոսկի րուբլի ծախսուած է:

Համաձայն մարդահամարին արձանագրութիւններուն, Ռուսիոյ բնակչութեան թիւը հասած է 143 ու կէս միլիոնի: Ուրեմն 39 միլիոն աճած է՝ 1897ի մարդահամարէն ի վեր (տարին մէկ միլիոն, գրեթէ): Իսկ 8 միլիոն աճած է՝ 1914ի մարդահամարէն ի վեր: Այնպէս որ ընդհ. պատերազմին, քաղաքական կռիւներուն, սովին պակսեցուցածները գրեթէ լեցուած են նորէն, շնորհիւ ռուս ժողովուրդին կենսունակութեան: Պէտք է նկատի ունենալ որ 1921ի սովը անմոռանալի հետքեր թողուց:

Մոսկուա աճած է 100ին 30.8 համեմատութեամբ: 1917ին բնակչութեան թիւն էր երկու միլիոն 17,000, իսկ 1923ին՝ 1,543,000, եւ 1926ին՝ երկու միլիոն 18,000: Այժմ, այս թիւով, Մոսկուա Եւրոպայի մեծ քաղաքներուն մէջ չորրորդն է:

Լէնինկրատ նուազած է: 1910ին բնակչութեան թիւն էր 1,905,000, իսկ այժմ՝ մէկ միլիոն 611,000: Քիեվ ունի 494,000 բնակչութիւն, Բագու՝ 447,000, Օտեսա՝ 411,000, Խարքով՝ 409,000, Թաշքենտ՝ 323,000, Րոստով՝ 302,000, Թիֆլիս՝ 279,000, Սարթով՝ 212,000: Յիշենք անգամ մըն ալ «Հանրապետութեանց» բնակչութեան թիւերն ալ. Ուքրայնա ունի 28,888,917 բնակչութիւն, Սպիտակ Ռուսիա՝ չորս միլիոն 265,471, Վրաստան՝ 2,621,019, Ազրպէյճան՝ երկու միլիոն 301,788, Հայաստան՝ միայն 867,671:

1897ին հարիւր հազարէ աւելի բնակչութեամբ 14 քաղաք միայն կային, 1923ին՝ 21, եւ 1926ին 30 քաղաքներ: Այսպէս բազմամարդ քաղաքներով օժտուած պետութեանց կարգին, Ռուսիա կուգայ չորրորդը, Մ. Նահանգներէն (68), Անգլիայէն (52), Գերմանիայէն (46), եւ բրիտանական Հնդկաստանէն (35) յետոյ: Ընդհ. թիւով, քաղաքներու բնակչութեան թիւն է 25 միլիոն, գիւղերու բնակչութեան թիւը՝ 118 միլիոն:

Մարդահամարը ցոյց տուաւ որ քաղաքներու բնակչութեան թիւը աճած է սպասուածէն աւելի մեծ համեմատութեամբ (6 առ հարիւր): Ասոր պատճառն ալ գիւղացիներուն խուժումն է քաղաքներէն ներս: Երեք միլիոն գիւղացիներ երեք տարուան ընթացքին ձգած են գիւղերը եւ հաստատուած՝ քաղաքներուն մէջ, ճարտարարուեստական կեդրոնները (Տոնէց): Այս ալ հետեւանքն է գործադրկութեան, որուն մէջ կը տառապի Ռուսիա:

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՇԻՐԱԿԻ ՋՈՀԵՐՈՒՆ

(«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄԻՋՈՑԱՒ)

Սերպիոյ հայրենակիցներէն (տես վարը)	7298.70
փետր. 5ի գումարը	5907.75
գումար	13,206.45
եւ մէկ առերլին դեկտ. 31ին փակուած հաշիւը	65963.55
ընդհ. գումար	79170.—

*
* *

ՍԵՐՊԻՈՅ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Պելկրատէն կը գրեն մեզի.—

Այստեղ ձեռնարկուեցաւ հանգանակութեան, Շիրակի աղէտեալներուն համար, նախաձեռնութեամբ խումբ մը հայրենակիցներու: Ներփակ չորս չէքերով ձեզի կը ղրկենք հանգանակութեան արդիւնքը, 16,580 տինար: Հանգանակութեան մասնակցած են հետեւեալ հայրենակիցները.—

Եսայի Գէորգեան (Նիշ) 2000 տինար, Ա. Սարքիսեան (Զայեչար) 1500, Խ. Կարապետեան, Ս. Օսկանեան, Ս. Մելիքեան, Խ. Թուչնիկեան, Ա. Մկրտիչեան, Վ. Վարդանեան (Պելկրատ), Մ. Տէր Վարդանեան (Զուփրիյա), Գ. Վարդանեան (Փալանքա) 1000ական տինար, Վահան Վարդապետեան (Մլատինովաց) 500, Յ. Պալմեան (Փիրօթ) 400, Բ. Պօղոսեան (Օպրենովաց) 400, Ն. Ամալեան (Քրակույիվաց) 500, Յովհաննէս Միքայէլեան (Քրակույիվաց), Ն. Մարգարեան Սեդ. Մարգարեան 300ական, Մ. Տէր Ղազարեան (Վալեվօ) 200, Ք. Գուրտեան (Սմեդերեվօ), Մ. Մարգարեան (Սվիլայնաց), Ե. Մովսէսեան (Փոժարեվաց), Բ. Գաբրիէլեան, (Թրսթէնիք) 300ական տինար, Ա. Ստեփանեան (Արանճելովաց) 280, փոքրիկն Վ. Ս. Օսկանեան, Պ. Բ. Կարապետեան, Շ. Ս. Մելիքեան (Պելկրատ) 200ական տինար, Ս. Վ. Գուրտեան (Պելկրատ) 100 տինար: ընդհ. գումար 16580 տինար:

ՅԱՌԱՋ.— Նշանակուած 16580 տինարին համարժէք ստացած ենք 6403 ֆրանք 32 սանթիմ երեք ֆրանսական չէքերով եւ 7—6 անգլ. ոսկի չորրորդ չէքով մը, որ օրուան սակով արժեց 895 ֆր. 35, համագումար 7298 ֆր. 70 սանթիմ: (տես վերի ցանկը):

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆԻ ՉԱՐԸ.— Տիկին Չարլի Չէփլին կառավարութեան աղերսագիր մը տալով խնդրած է որ ձերբակալուի իր ամուսինը, վճարած չըլլալուն համար իր պարենագինը: Ընդհակառակը Չարլի Չէփլինի փաստաբանները կը յայտարարեն թէ ամէն շաբաթ կանոնաւորաբար հարիւր տոլար կը տրուի տիկնոջ, որ միշտ կը մերժէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Իր հետաքրքիր կերպարանքով, հարցումներու տարափով, ինդալու փափաք կուտար ինծի: Առանց վարանելու գոհացուցի զինքը: Երբ տանիքոյն անունը տուի, իր ծանր ձեռքով խոտը ծեծեց ու պռռաց.

— Չըսե՞ս որ զրացի ենք. իմ անունս կոտին է. կոտինի խօսքը չըսեցի՞ր բնաւ:

*
* *

Չեմ կրնար գիտնալ թէ՝ խեղճ մարդը իր համբաւաւոր անունը կուտար ինծի հաճո՞յք պատճառելու համար. բայց գիտեմ թէ ես այդ անունը լսելուս՝ նահանջեցի: Կոտինը... սըւիկա... Այո՛, եւ իր համբաւին համեմատ ալ կերպարանք ունէր: Շարժումներս ածօթահար, հանդարտ կենալ ձեռացուցի՝ բայց ան նշմարած էր արդէն.

— Ա՜հ,— եւ կանգնեցաւ, գործատան ծխանի մը նման,— դուն ալ գէշ կը խորհիս իմ մասիս. եւ ինչո՞ւ, հէ՛, ըսէ՛, պզտիկ ինչո՞ւ...: քեզի կամ մօրդ գէշ բան մը ըրի՞...:

Չէի կրնար իրեն ըսել թէ՝ իր մասին իբր օձրագործ կը խօսէին. ան՝ կզակէս բռնելով.

— գիտե՞ս թէ ինչ է մէկուն չարիք ընել:

— Ջայն տառապեցնել է, ըսի:

— Ո՛չ, մարդուկս. չգիտցար: Չարիքը, միակ չարիքը՝ անարդարութիւնն է. Թռչուն մը կը բռնես եւ զայն վանդակը կը դնես. կամ ձիուդ՝ վարսակի տեղ՝ մորակի հարուածներ կուտաս: Աճա անարդարութիւններ. ուրիշներ ալ կան: Ուրեմն գո՞ւն, կը սարսափի՞ս լսելով որ ես կոտինն եմ: կը տեսնես, պզտիկ, դուն մեր տեղի տղոցը չես նմանիր. դուն առաջինն ես որ ինծի ըսիր թէ, ծառայութեան փոխարէն պէտք չէ դրամ առնել: Թող մայրդ երջանիկ ըլլայ, պզտիկս բայց գիտե՞ս թէ ի՛նչ գեղեցիկ է քեզի սորվեցուցածը: Հոս, մեր տեղը բոլորովին հակառակն է. սա մը տուողէն՝ երկու ուզէ. ուրախ եմ դրացիդ ըլլալուս..., քեզի պէս փափկանկատ մարդուկ մը... Մեր թաղին մէջ աւելի շատ կը հանդիպիս փիղերու, քան թէ այդ տեսակ մէկու մը: Կ'ըսես թէ՝ անունդ Ատրիէն է: Ատրիէ՛ն, կ'ուզե՞ս որ բարեկամ ըլլանք: Դուն ինծի կը սորվեցնես ինչ որ Աստուած եւ մայրդ քեզի կը սորվեցնեն, իսկ ես՝ քեզի գիտցածս կը սորվեցնեմ, որովհետեւ շատ բան գիտեմ, Ատրիէ՛ն. բայց անբանին մէկն եմ, անբան մը որ կրնայ կռուփի մէկ հարուածով՝ քար մը ճաթեցնել Ուրեմն, Ատրիէն, կ'ուզես որ բարեկամ ըլլանք:

Կոտին իր կրակոտ եւ խելացի աչքերը սուզին անդին կը պտտցնէր ու թէեւ անոր մռութ, ցայտուն ու անսովոր դէմքի վրայ չկար քաղցր արտայայտութիւն մը, սակայն գիս կը հմայէր ուժով մը, կամքով մը որուն դէմ չէի կրնար ինքզինքս պաշտպանել: Ինչ որ կը նպաստէր մեղմելու՝ գազանի կերպով, առնական այս դէմքին վայրագութիւնը, անոր ճերմակ ակռաներն էին, կատարեալ կանոնաւորութեամբ եւ ճերմակութեամբ: Ընկեղծ եւ կարճ խնդուքի մը մէջ, այդ ակռաներուն տեսքը, յանկարծ անակնկալ լոյս մը կ'արձակէր, վախը կը փարատէր եւ վստահութիւն կը պարտադրէր:

Ինչ որ ան կ'ըսէր իմ փափկանկատութեանս մասին, նոր չէր, ինծի համար: Բայց աճա ինչ որ ինծի համար նոր էր եւ ուշագրաւ,— իմ բարեկամութիւնս շահելու ու նաեւ իմ աչքիս ուրիշ կերպ երեւնալու իր փափաքը: Տարօքիս բազդատմամբ զարգացած եւ կայտառ տղայ մըն էի, երկչոտ չէի. պատասխանեցի. «Մօրս չհարցուցած, ձեզի բան չեմ կըրնար պատասխանել»: — Ցերեցաւ:

— Ո՛չ, ըսաւ: Այդ պարագային աւելի լաւ է որ անոր բան մը չըսես, կ'ուզէի որ դուն քեզմով մտածէիր...: Մայրդ չի կրնար բոլորին պէս չմտածել: Օ՛ն, միաս բարով, Ատրիէ՛ն եւ շնորհակալութիւն ծառայութեանդ համար:

Իր գդեստը մէկ ուսին վրայ նետած, բազուկները մարմնէն հեռու բռնած՝ ինչպէս կ'ընեն ըմբիշները ու գաւազանը քաշկռտելով հեռացաւ:

Այս յիշատակելի հանդիպման գիշերը շատ խորհրդածեցի: Մօրս բան չըսի, բայց խռովքս մեծ էր: Բնաւորութեամբ, ստուգօրէն համամիտ էի համակրելու ինձմէ տարեց անձերու: Բարեկամութիւնը տարիքից տղոց որոնք կը միանային կռուող խումբեր կազմելու համար, գիս կը խրտչեցնէր: Այդ տղոց համար թշնամական զգացումը այնքան բնական էր, որ կը բաւէր որ անծանօթ տղեկ մը փողոցէն անցնէր, քարի հարուածներ ստանալու համար. Մայրս՝ այդ բանէն կը սարսափէր, ես՝ մօրմէս աւելի: Ասով մէջս կ'ամրանար հասկնալի բարեկամութիւններու կապուելու փափաքը: Ինծի բնական կը թուէր ինէ երեք անգամ աւելի տարեց մարդու մը բարեկամ ըլլալ: Եւ աճա թէ ինչո՞ւ կոտին՝ ատենին կը հասնէր եւ չէր խաբուեր: Բայց Աստուած իմ, այն որ օձրագործ կը նկատուէր, այն հին թիապարտը, ո՞րկէ փափաքը կ'ունենար կապուելու փափուկ բարեկամութեամբ մը, երբ իր ամբողջ անցեալը՝ բռնութիւններով հիւսուած էր: Քանի որ ամէն մարդ կը հաստատէր այս բանը չէր կրնար լո՛կ զրոյց մը ըլլալ: Ու գեռ տղայ, անկարող հաստատ կերպով առաջ տանելու տրամաբանութիւնս՝ կը տքնէի փորձել գտնելու համար այս բոլորին իսկական պատճառը:

(Շար.)

գած էր Երկուշաբթի կէսօրին, Փորթոյի ապստամբներուն անձնատուութենէն քիչ առաջ։ Ապստամբները գրաւեցին Նաւարանը, եւ կեդրոնական Նամակատունը, անկարելի դարձնելով արտաքին աշխարհի հետ հաղորդակցութիւնը։ Սակայն կառավարութիւնը կտրուկ միջոցներ ձեռք առաւ։ Նաւարանին մէջ ապաստանած ապստամբներուն վրայ գնդացիր եւ դաշտային հրետանիի ռումբեր տեղացուց։ Մարտանաւերու Նաւաղները զէնընկէց եղան իբրեւ կասկածելի։

Այս կերպով կարելի եղաւ մայրաքաղաքը ռմբակոծումէ ազատել։ Ապստամբեցաւ միայն «Բառվալհօ-Առանիօ» յածանաւը, որ անմիջապէս լութեան դատապարտուեցաւ Անթօտօ Տուքուէ ամրոցէն արձակուած ռումբերով։ Չորեքշաբթի իրիկուն Նաւարանի ռմբակոծումը դադրեցաւ։ Ապստամբները բոլորովին զսպուած էին, շնորհիւ Փորթոյէն բերուած երկու զօրագունդերու եւ նոր թնդանօթներու։ Քաղաքին ամէնէն գեղեցիկ թաղամասերուն մէջ գտնուող Ռիօ-տը-Եանէյրօ եւ Պրազիլիա հրապարակները մեծապէս վնասուեցան։

Այժմ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է եւ շրջագայութիւնը սկսած է մայրաքաղաքին փողոցներուն մէջ։ Աշխատանքի Համադաշնակցութեան գրասենեակները անպայման ժամանակով փակուեցան։ «Պաթալհա» (Ճակատամարտ) թերթը փակուեցաւ եւ բոլոր խմբագիրները բանտարկուեցան։

Ապստամբութեան ընթացքին Լիզպոնի եւ Փորթոյի մէջ սպաննուեցան 210 եւ վիրաւորուեցան 850 հոգի։ Ապստամբութեան ղեկավարներէն շատեր գերի բռնուեցան. երկուքը անձնասպան եղան։

Պոլշեւիկները Զուիցերիա ոտք չեն կոխեր

Ազգերու Դաշնակցութեան Ընդհ. քարտուղարութիւնը Խորհրդային Միութիւնը հրաւիրած էր Ժընեւ գումարուելիք համաժողովի մը, որ պիտի զբաղի Միջազգային Օգնութեան Միութիւն մը կազմելու խնդրով։ Խորհրդային կառավարութիւնը կը պատասխանէ որ քանիցս տեղեկացուցած է թէ զուիցերական հողի վրայ գումարուելիք ո եւ է ժողովի չի կրնար մասնակցիլ. հակառակ առոր, Ազգերու Դաշնակցութիւնը չի դադրիր այս կարգի հրաւէրներ ուղղելէ իրեն։ Ու պարզապէս ետ դարձուցած է հրաւիրագիրը։

Լրտեսութիւնը Խորհրդային Միութեան մէջ

Լէնինկրատի դատարանին առջեւ լրտեսական մեծ եւ նոր դատ մը պիտի տեսնուի քանի մը օրէն։ Ամբաստանուած են 50 հոգի, որոնք բոլորն ալ ձերբակալուած են։ Ասոնք սահմանագլուխի շրջանին մէջ ապրող Ռուս եւ Էսթոնիացի քաղաքացիներ են, որոնք զէնքի մաքսանենգութիւն եւ լրտեսութիւն կ՚ընէին։

⁂ Մոսկուայի կեդր. Գործադիր Կոմիտէն օրէնքէ դուրս յայտարարեց օդանաւորդ Քլիմը եւ մեքենավար Թիմօշուքը, որոնք պոլշեւիկեան զինուորական օդանաւով մը Լեհաստան փախած են։ Լեհ կառավարութիւնը հաւանեցաւ վերադարձնել օդանաւը, սակայն ոչ օդանաւորդները, որոնց չի կրնար մերժել ապաստանի իրաւունքը։

Շթրեզեմանի պտոյտը

Սան-Րէմոյէն կը հեռագրեն թէ Գերմանիոյ արտաքին նախարարը յիշեալ քաղաքը պիտի մնայ երեք շաբաթ, եւ այդ ժամանակամիջոցին պիտի ընդունի Փարիզի գերման դեսպան ֆոն Հէօշը, որ պաշտօն ունի տեսակցութիւն մը պատրաստել Շթրեզեմանի եւ Պրիանի միջեւ։ «Ճօռնալէ տ՚Իթալիա» կը գրէ թէ Շթրեզեման կը յուսայ տեսնել նաեւ Իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարար Կրանտին, սակայն Մուսոլինիի հետ տեսակցութեան մասին խնդիր չկայ։

Կ՚ըսուի թէ Անգլիոյ արտաքին նախարար սըր Չէմպըրլէյն եւս Մարտին ժընեւ երթալէ առաջ Սան-Րէմօ պիտի հանդիպի եւ պիտի տեսնէ գերման նախարարը. սակայն այս լուրը դեռ չէ հաստատուած։

Զինաթափութեան նոր առաջարկ

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը ուզելով ամբողջացնել Ուաշինկթընի զինաթափութեան համաժողովին (1921 Դեկտ.—1922 Յունուար) ձեռնարկած գործը, առջի օր նոր դիմում մը կատարեց Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Ճափոնի, որով յիշեալ մեծ պետութիւնները կը հրաւիրէ նոր համաժողովի մը, Նաւային ապազինման մասին խորհրդակցելու համար։ Նախագահ Քուլիճի հրաւէրը Փարիզի մէջ դեսպան Մայրըն Հէրրիք ներկայացուց արտաքին նախարար Պրիանի։

Նախագահ Քուլիճ այս ծրագրին վրայ կը մտածէր մօտ երեք տարիէ վեր։ Վերջերս Ժընեւի մէջ ալ Ազգերու Դաշնակցութիւնը որոշեց զինաթափութեան միջազգային համաժողով մը գումարել, որուն հրաւիրուեցաւ նոյնիսկ Խորհրդային Միութիւնը։ Այս երկու ժողովներն ալ չպիտի կրնան յաջող ելքի մը յանգիլ։ Ուաշինկթընի համաժողովէն վերջ Ամերիկայի Նաւատորմը գրեթէ հաւասարեցաւ անգլիականին։ Այսօր կացութիւնը հետեւեալն է.— Անգլիոյ մեծ մարտանաւերը կը ներկայացնեն 550,000 թոնօ տարողութիւն, Ամերիկա՝ (18 մեծ մարտանաւ) 500,150 թոնօ, Ճափոն՝ 300,000, Ֆրանսա՝ 221,000, Իտալիա՝ 182,000։

Նախագահը նոյն օրը ամերիկեան խորհրդարանին ալ պատգամ մը ուղղելով յայտնեց զինաթափութեան համաժողովին մասին։

Ֆրանսական թերթերը շատ պաղ կը վերաբերուին այս առաջարկին հանդէպ, մանաւանդ որ Ուաշինկթընի մէջ տրուած որոշումները իրենց ի վնաս եղած էին։ Պրիան իր պատասխանը վերապահած է։

Կեղծ կոմսի մը շահատակութիւնը

Անցեալ օր, Շէֆէր փողոցի կառատան տնօրէնին կը ներկայանայ միջահասակ, թուխ, նիհար, վայելչագեղ մարդ մը եւ կ՚ըսէ. «Ես կոմս տ՚Օրվիլին եմ»։ Լաւ։ Վրադ բարի։ Ու յետոյ «կոմսը» կը նայի, կը գնէ ինքնաշարժ մը, գինն ալ կ՚որոշէ, միայն 16,000 ֆրանք։ Յետոյ կը խնդրէ որ ինքնաշարժով երթան Վէրսայլ, վճարելու համար իր պանդոկին մէջ։ Կը հասնին Վէրսայլ, կը մտնեն պանդոկ մը, ուր առտուն վարձած էր կոմսը գեղեցիկ յարկաբաժին մը։ Ինքնաշարժը կը դրուի պանդոկին կառատունը, եւ երկու մարդիկը վեր կ՚ելլեն։ «Կոմսը» կը խնդրէ, մինչեւ իր քարտուղարին գալը, եւ դրամ բերելը, խմել երկու գաւաթ թէյ։ Թէյն ալ խմեցին, տաքցան, եւ նոյն իսկ կառատան տնօրէնը գրեց ստացագիրն ալ, որով 16,000 ֆր.ի ծախած էր ինքնաշարժը։ Բայց կ՚ուշանա՛ր քարտուղարը։ «Կոմսը» դուրս կ՚ելլէ սենեակէն, միասին տանելով ստացագիրը եւ դուռն ալ գաղտնօրէն գոցելով ետեւէն։ Կառատան տնօրէնը երբ ուզեց դուրս ելլել, հարկ եղաւ աղաղակել որ դուռը բանան։ Ու երբ կը հարցնէր թէ ո՛ւր է կոմսը, — պանդոկապետը ցոյց կու տայ ստացագիրը, որուն փոխարէն կոմսը 1500 ֆրանք ալ պանդոկապետէն առնելով մեկնած էր։

ՀԱՆԴԷՍ-ԵՐԵԿՈՅԹ

Այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 46 rue Tapis Vert
SALON ESPAGNOLի մէջ
Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի
եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան
ի նպաստ իր Դրադարանի ճոխացման
կը բեմադրուին Ընկ. Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն «Է՛լ մի Աղօթիր»ը եւ Ռշտունիի «Վեց ու կէս պորտի ժառանգ մնացած մնտուկը»։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Գոյամարտ» խումբի ժողովը՝ վաղը կիրակի 13 փետր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ծանօթ ճաւաքատեղին։ Անդամատետրերը միասին բերել։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Պատանի» միութեան ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի, կէս օրէ վերջը ժամը 1ին, 63, Rue de la République.

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը վաղը կիրակի ժամը 7ին, 63 րիւ րէփիւպլիք։ Խիստ կարեւոր։ Օրակարգ. Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. կարտանի տան ճանդիսաւոր բացումը, կիր. փետր. 20 կէսօրին։ Այս առթիւ Հ. Յ. Դ. կարտանի ենթակոմիտէն մեծ ճաճոյքով կը ճրաւիրէ Մարսէյլի շրջ. կոմիտէն իր կազմով նաեւ Մարսէյլի եւ շրջակայից Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէներէն ու խումբերէն կը խնդրուի իրենց կողմէ երկուական ներկայացուցիչներ ղրկել նոյն օրուան ճանդէսին։ Փափաքող ընկերներն ազատ են մասնակցիլ ճանդէսին։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Գնունի» խումբի դասախօսական ժողովը Երկուշաբթի երեկոյ ժամը ճիշտ 8.30ին դրադարանի սրահը։ Դասախօս՝ ընկ. Նիկողոսեան։

Հ. Յ. Դ. Փօն տը Շէրիւիի ենթակոմիտէի դ. դասախօսական ժողովը՝ վաղը կիրակի 13 փետր. ժամը 3ուկէսին ընկ. Դաւիթեանի սենեակը։ Դասախօս ընկ. Ն. Դ., նիւթը՝ Պոլշեւիկներու մուտքը Հայաստան եւ փետրուարեան ապստամբութիւնը»։ Միեւնոյն օրը ընդհ. ժողով ժամը 2ին։

Հ. Յ. Դ. Տէսինի խումբի ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիր. փետր. 13 կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, դպրոցին սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՕՐՎԻԼԱԲՆԱԿ երկսեռ որբերը կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին կը հրաւիրուին 138 Rue Etienne Dolet, Alforville։ Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի Զ. Ե. Ո. Միութեան ներկայացուցիչները։

ԱՐԱԲԿԻՐՑԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի 13 փետր., ժամը 2.30ին Ֆլօրիայի սրահը։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ Միութեան ընդհ. ժողովին առաջին նիստը, այսօր Շաբաթ կէսօրէ յետոյ, ժամը 4ուկէսին, պ. Մ. Տէրպէտէրեանի բնակարանը, 188 bis Avenue de Neuilly. (Իջնել Métro Porte Maillot, եւ առնել Հանրակառք)։ Կը նախագահէ պ. Գ. Արուլեան։ Կը խնդրուի Սանասարեանի բոլոր սաներէն, ընթացաւարտ եւ թերաւարտ, ներկայ ըլլալ այս նիստին, ուր պիտի վաւերացուի ծրագիր-կանոնագիրը, եւ պիտի ընտրուի վարչութիւնը։

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վալանսի մասնաճիւղին եռամսեայ ճաշուետուութիւնը՝ այսօր Շաբաթ 12 փետրուար։ Բոլոր անդամները եւ անդամուհիները կը ճրաւիրուին իրենց անդամատետրերով։

Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2ին դասախօսական ժողով տեղի պիտի ունենայ իր ակումբին մէջ։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ.— Օր. Մ. Բաբայեանի աշակերտներու երաժշտական ցերեկոյթը այսօր 12 փետրուար Շաբաթ ժամը 2ին, Salle Gaveau, 45 Rue de la Boetie, մասնակցութեամբ վեց ճեղինակներու։ Մուտք 3 ֆրանք։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. Լեւոն Թօփալեանէ խմբագրատուն ճանդիպիլ։

ՆՈՐ ԱՐԱԲԿԻՐԻ Ամերիկայի կեդրոնական վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ճետեւեալ ճայրենակիցներուն, որոնք ճանգանակութիւն կատարած են, ջուրի խողովակներու գնման ճամար.—

Լիոն. — Յովճաննէս փիլիպպոսեան 80 ֆրանք, Յովսէփ Գալուստեան 50, Ստեփան Եղիկեան, կարապետ Ժամագործեան, Գասպար Խնէքճեան, Անդրանիկ Թումիկեան, Խաչատուր Ջաղացպանեան 50ական, Սարգիս Քէշոեան 40 կայծակ Խզարճեան, Գաբրիէլ Աղաճանեան, փայլակ Ղազիկեան, Առաքել Ազնաւուրեան, Եղբարք Բարունակեան, Սենեքերիմ Այճեան 30ական, Պօղոս Գործակատարեան, Նազարէթ Նազարէթեան, Գեղամ Աթմաճեան, Սուրէն Մխալեան, Փիլիպպոս Մարկիրազեան 20ական, Խաչատուր Խաչիկեան, Պարկեշտ Զօլաքեան 10ական։ Գումար՝ 755 ֆրանք։

Լանսէ.— Կարապետ Ջուլալեան 40, Սարգիս Եկաւեան, Գասպար Պասմաճեան, Եդուարդ Կէօկիւշեան 20ական։ Գումար՝ 100 ֆրանք։

Կրանսէ.— Հայրենակից մը 20 ֆրանք։

Վալանս.— Արտաշէս Պարսամեան 20 ֆրանք։

Ս. Շամօն.— Պօղոս Մէսումեան 20 ֆրանք։

Վիլֆրանշ.— Սեդրակ Թումիկեան 25, Հայկանուշ Ղազիկեան 10, Լուսիա Էժտաճարեան 10։ Գումար՝ 45 ֆրանք։ Ընդհանուր գումար՝ 960 ֆրանք։

ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ

Սրբուհի Սարգիսեան կը փընտռէ իր քոյրը, Կէյվէ-Լըջէ գիւղացի Օր. Սրբուհի Գասպարեան, 10 տարեկան, որ 1922ին Պոլիս Պէշիկթաշի որբանոցն էր։ Կը կարծուի որ Յունաստան փոխադրուած է։ Տեղեկացնել՝ Hagop Sarkissianի՝ 16 Rue Trabosca, Combes par Aubin, Aveyron, France. Կը խնդրուի արտասաճմանի թերթերէն արտատպել։

— *Կը փնտռեմ Իգմիրի որբանոցէն Չոլխատանցի (Կեսարիա) Զէքիա Գասպարեան՝ 15 տարեկան, հօր անունը Համբարձում, մօր անունը Վարդիտեր։ Տեղեկացնել* A. Kasparianի՝ c/o M. Archambond, Pont d'Aubenas (Ardèche) France. *Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել։*

— Տիգրանուճի Միկլնեան կը փնտռէ իր ամուսինը Ամասիացի Յովճաննէս Մեկլնեան որ Իզմիրի ջարդէն վերջ Թուրքերու կողմէ Սուրիայի մէջ զինուորագրուած էր։ Տեղեկացնել՝ խմբագրութեան։

— Կեսարիոյ Ռումտիկին գիւղացի Լուսաբեր Կէօպէլեան, որ Ուրիայէն Ֆրանսա եկած է, կը փնտռէ իր եղբայրը Տիգրան Կէօպէլեան, որուն Նիւ-Եորք ըլլալը կը կարծուի։

Տեղեկացնել՝ Edouard Kassian pour Artinian Khatcher, Cité Verminck No. 143, Croix Sainte, Martigues (B. D. R.) France:

Կը խնդրուի Ամերիկաճայ թերթերէն արտատպել։

Տօքթ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԱՐԱՔՍ"

Փարիզի ճայկ. ժամադրավայր։ Համեղ, մաքուր, խնայողական
10 Rue Rampal - Belleville
ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ 3 ՖՐ. 25Ի ՃԱՇ
ՄԻՄԻԱՅՆ 15 ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐՈՒ

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարաններու առջեւ։ Թարգմանութիւններ եւ պայմանագրութիւններ ամէն լեզուով։ Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, վիզայի, անցագրի, եւ անձնագրի գործողութիւններ։

ԱՐԱԳ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

VAHAN YARJANIAN

CONTENTIEUX
5 Rue Cardinal Mercier Paris, (9e)
Tél. CENTRAL 96-70 կամ 97-39 — Métro: CLICHY
» GUTEMBERG 46-65 կամ 71-29 — Nord-Sud: TRINITÉ
Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9-12 և 2-7 բացի Կիրակիէ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազատութեան ճանապարճին, Ա. Աճարոնեան 25 ֆրանք, Ազգային ջոջեր, Յ. Պարոնեան 20, Ասպետ Լիպարիտ (պատկերազարդ) Վ. Քիւրքճեան 40, Արաքսիա կամ վարժուճին, Ս. Տիւսաբ 15, Աւետարանները (Չորս) Դեւոնդ Եպսկ. Դուրեան 12.50, Բառարան ճայ-գաղ. Լուսինեան 60, Բառարան գաղ. ճայ. Նուպարեան 60, Գիւղը, Համաստեղ 30, Երգարան (Արարատ) գրպանի 12,50, Երգարան ժողովրդ. կոմիտաս վարդ. 2 մաս 25, Խորճրդաւոր աղջիկը եւ իր գաղտնիքը, Սարուխան 25, Խրիմեան Հայրիկ Թ. Ե. Գ. 30, Խօսակցութիւն ճայ-գաղ., ճայերէն ճնչումներով 15, Խօսակց. ճայ-անգղ. ճայերէն ճնչումներով 15, Խօսակց. ճայ-ռուս. ճայերէն ճնչումներով 15, Խօսակց. ճայ-գերմ. 15, Հայոց ճին գեղարուեստի վարպետները Կ. Յ. Բասմաջեան 15, Հայաստանի (ճին) քարտէսը 1.50, Ճաժբորդը, ճայրենի զրոյցներ, Ա. Աճարոնեան 25, Նարեկ աշխարճաբար, Գարեգ. Եպսկ. Խաչատուրեան 40, Նամականի ընդարձակ ընտանեկան-առեւտրական 15, Պատմութիւն Հայոց պատկերազարդ, Բ. տարի, Բասմաջեան 7.50, Պատմութիւն Հայոց պատկերազարդ, Պալասանեան 30, Պիւրիտան, Նէլի աշտարակին ճերոսը, Մ. Զէվագօ 2 ճատոր 25, Ռուսաճայերի ճասարակ. զարգացումը 1901—1918 65, Բանաստեղծութիւն Յ. Թումանեան 30, Սաթենիկ եւ Տրդատ 12.50, Սիմօն եւ Մառի 6 ճատոր 40, Ցախսարիկը (Չալը գուշու) 16, Քամելիազարդ կինը 15, Քրիստափոր Միքայէլեան Ա. Աճարոնեան 12.50, Ֆրանսաճայ տարեգիրք 1927ի 20, Larousse (Petit, Diction éditionnaire, 1927) 40 ֆրանք։

Գրատանս մէջ կը գտնուին նաեւ ճայերէն ամէն տեսակ գիրքեր։

Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու ճամար փոստի ծախքը մեր վրայ է։

Հասցէ Librairie BALENTZ 233 Fbg. St. Martin, Paris 10.

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործոց աշխարճաբար լեզուով, գիրք՝ թերգումի եւ աղօթքի։ Գին 40 ... կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը ... Սեւունիի մօտ (5, Ave. Quihou St-Mandé):

Կ՚ուզուի սպասուճի ... տնական ... գործերու ճամար. Դիմել՝ 25 ... de Constantinople չորրորդ ... աջ կողմ։

ՏԻԿԻՆ ԱՏՐԻԷՆ

ԳԼԽԱՐԿԱՎԱՃԱՌ

կանանց գլխարկի ձեւ ... խութիւն, պատրաստ եւ ... վրայ խիստ դիւրամատչելի ... ներով, ամէն օր կէսօրէ ... ժամը 2ուկէսէն 7, ճասցէ ... Rue St. Honoré, Paris (1er). Բ. յարկ աջ կողմ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ

ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ

ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

որ ճրատարակիչն է մատենադարանին ... ուրապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու։

Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han. Tchakmakdjilar, Constantinople.

Վարձու են 2 սենեակ ... դիւրամատչելի ... պայմաններով 2 կամ 3 անձի ... մար։ Դիմել՝ Տիկ. Շաճպազ ... Gay-Lussac. Paris, Լիւքսէմպուրկի պարտէզի դիմաց։

DOCTEUR PROY

Ex - Interne des Hopitaux
Médaille d'argent
Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆի
Աշխատակցութեամբ
կը խնամէ ներքին, կանանց, մորթային, վեներական ճիւանդութիւնները։ Երակալայնութիւններու (varices) *ճիմնական դարմանում առանց գործողութեան։*
Ամէն օր ժամը 10-12, եւ 2-8, Կիրակի եւ տօն օրեր 9—12։
142 R. DU FB. St. DENIS
Կառ տը լ՚Էսթի մօտ,
Հեռաձայն՝ Nord 31—49։

ՍԱԿԱՐԱՆ

11 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի)	100 Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 ճատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 ճատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	30[illegible]
» II	»	19[illegible]
» III	»	17[illegible]
Ռումելի երկթղ.	Lots turcs	16[illegible]

Comptoir Parisien de change et de Cr[illegible]
80, Rue Lafay[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927
13 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 260 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՃԱՄԲԱՆ ԲԱՑ Է ԱՅԼ ԵՒՍ

Ինչպէս գրեցինք երէկ, պատճառաբանեալ հրաժարական ...ուած է Եւրոպայի առժամեայ Թեմական Խորհուրդը, անի...ատ գտնելով իր պաշտօնավարութիւնը, ներկայ պայմաննե...ուն մէջ։

Տակաւին աչքի առջեւ չունինք հրաժարագիրը, որ մամու...ն պիտի հաղորդուի, կ'ըսեն, լուսաբանելու համար Եւրոպայի ...ոլոր գաղութները։

Սպասելով այդ օրուան, փութանք ըսել թէ մեզի համար ...արմանալի չէ այս ելքը, — քանի որ, հակառակ ամէն բարեա...ակամութեան, զինաթափ չեղան Եւրոպայի ազգային կազմա...երպութեան յայտնի եւ գաղտնի թշնամիները, Փարիզի ջոջե...էն մինչեւ «հողմավար» ռամկավարները եւ «խորհրդային» ...այսատանի բարեկամները։

Եւրոպայի Պատգմ. Ժողովը պաշտօնապէս բացուեցաւ ...926 Յունիս 25ին։ Ժողովին առաջին օրէն, Փարիզի խմբակը, ...եց պատգամաւոր՝ նշանակուած եկեղեցիի Հոգաբարձութեան ...ոմէ) իր գոյնը դուրս տուաւ, հասկցնելով որ պիտի ձգէն ...ժան, եթէ կանոնագրով պարտադրուի ո՛ր եւ է կեդր. Վար...ութեան ենթարկել իրենց Հոգաբարձութիւնը։ Կարելի եղաւ ...երը խափանել, բայց որդը կը բանէր արդէն։ Երբ սեղանի ...րայ դրուեցաւ Մարսէյլի հինգ պատգամաւորներուն ընտրու...եան վէճը, անոնք նոր պատրուակ մը գտան։ Այստեղ ալ, ...մերաշխութիւնը ծայրայեղութեան տանելով, պատգամաւոր...երը հաւանեցան եօթի բարձրացնել Մարսէյլի պատգամաւոր...երուն թիւը (երկու ռամկավար) եւ ութի՝ Փարիզի խմբակին ...իւը, համաձայն իրենց բանաձեւին։ Բայց յաջորդ օրը ջոջերը ...րեւցան։ Ժողովը պատուիրակութիւն մը ընտրեց, որպէս զի ...ժան տեսնուին եւ բանակցին։ Մարդիկը պահեցին իրենց ե...եսը եւ հեռաձայնը ի զուր հասցէ կը փնտռէր...։ Յուլիս 4ին. ...եմական Խորհուրդը ընտրուեցաւ. որուն 11 անդամներէն ե...եքը նոյն այդ հոգաբարձուներէն էին։ Գոհարավաճառ խաչա...իները ո՛չ միայն շարունակեցին իրենց գրգռիչ «սապօթաժ»ը, ...յլ եւ ուրիշներ ալ համոզեցին որ հրաժարին։ Ու յաջո...եցան։

Անկէ ի վեր, Թեմական Խորհուրդի մնացած անդամները ...նչ որ փորձեցին, անօգուտ անցաւ։ Փարիզի խմբակը ոչ միայն ...եղի չէր տար, այլ եւ տեղն ալ շատ գտաւ, եւ մինչեւ Անիէռ ...չեց Թեմական Խորհուրդն ու առաջնորդը, եկեղեցիին ընդար...ակ սրահը պահելով իր թաթին տակ։

Անցեալ Նոյեմբերին պատգամաւորական նոր ընտրութիւն...ը պիտի կատարուէին, եւ ամէն տեղ հրաւէր ուղղուած էր։ ...արիզցիները նորէն դէմ կեցան, եւ եկեղեցին ու առաջնորդա...անը անջատելով, քաշուեցան իրենց պատեանին մէջ։ Ու կը ...ործեն տիրաբար եւ անկախ։

Աւելորդ է կրկնել ուրիշ մանրամասնութիւններ, տէրտէր...երու ձեռնադրութենէն մինչեւ երկու եպիսկոպոսներու աքլո...ամարտը, որոնց մասին խօսած ենք օրը օրին։

Ուրեմն, յաղթակա՛ն է Փարիզը, եւ կ'արժէ որ այսօր իսկ ...ոհաբանական աղօթք մը կատարեն «իրենց» եպիսկոպոսին ...ախագահութեամբ, այս բարեբաստիկ առթիւ։

Եւ տակաւին պնդողներ կան թէ այս բարի՛ մարդիկը հա...առակ չեն ազգային կազմակերպութեան. այլ Պալաքեան ե...իսկոպոսին չհաւնելով, կ'ուզեն հեռացնել զայն։ Այս խաղին ...նունը թող իրենք, շուկացիները տան։

Դառնալով բուն հարցին, երկու բառով ըսենք որ, ճամբան ...աց է այլ եւս, Եւրոպայի ազգային կազմակերպութիւնը գլուխ ...անելու համար։ Եւ թերեւս լա՛ւ է որ այսպէս եղաւ. որովհե...եւ այն կղերապետական - յարանուանական վարչաձեւը որ ...պատրաստուած էր վեց ամսուան համար, նպատակի չպիտի ...առայէր։ Փորձն ալ հաստատեց արդէն։

Ձենք գիտեր թէ ի՛նչ ձեւ պիտի առնեն գործերը, ներկայ ...պայմաններուն մէջ, երբ ո՛չ Թեմական Խորհուրդ կայ, ոչ ալ ...Պատգմ. Ժողով։ Պալաքեան եպսկ.ի ձեռնարկներն ալ չեն հե...ռաքրքրեր մեզ։ Կաթող. պատուիրակի տիտղոսը չի կրնար ...երկել այս նաւաբեկութիւնը։

Մեր կարծիքով, լաւագոյն ձեւն է իւրաքանչիւր շրջանի ...էջ ձեռնարկել անջատ ազգային կազմակերպութեան, ժողովր...դավար հիմքերով, եւ առանց դաւանական խտրութեան։ Լոն...տոն ունի իր երեսփ. ժողովը. Մանչէսդր՝ նոյնպէս։ Պրիւսէլ նոր ...ընտրեց։ Իտալիա, Զուիցերիա, Վիէննա, Եուկօ-Սլավիա, Չեխօ...-Սլովաքիա, Գերմանիա կրնան լրացնել իրենց պակասները, ա...ռանց հեռաւոր սուրբի մը սպասելու։ Ֆրանսայի մէջ, Մարսէյլ, ...Լիոն եւն. թո՛ղ կազմեն իրենց ազգ. խորհուրդները, ներկայա...ուցչական ժողովներով (Մարսէյլը ունէր արդէն, առաջին ...օրէն)։ Նո՛յն ձեւով պէտք է կազմակերպել նաեւ Փարիզը, հասկցնե...լով, վերջապէս, թէ այս գաղութը քանի մը հոգիէ չի բաղ...կանար, այլ 15—20,000 հայրենակիցներէ։

Ոնեւորի կամ հպատակի անմիտ յոխորտանքը չէ որ պիտի ...որկէ ըմբոստացողները, այլ տրամաբանութիւնն ու արդարու...թիւնը, որոնք այս երկրին օրէնքներուն ոգին կը կազմեն։

Այս նախնական ձեռնարկէն յետոյ, կարելի է հրաւիրել ...ընդհ. Պատգմ. ժողով եւ ընտրել կեդր. վարչութիւն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐՐՈՐԴ ԱՊՏԱԿ ՄԸ

Տխրահռչակ Զօպանեանի կողմէ ծերակուտական քինկի ուղղուած խայտառակ նամակին առթիւ, զոր արտատպեցինք Հինգշաբթի օր, «Երեւան» գնահատական մը գրած է Ուրբաթ օր։ Բայց, այդ միեւնոյն խմբագրականին մէջ, որ «Մէկը այսպէս, միւսը այնպէս» խորագիրը կը կրէ, Երեւանի կոչնակը դիտել կուտայ թէ ուրիշ ռամկավար գործիչ մը, Արտակ Դարբինեան (նոյնպէս անդամ ռամկավար կեդր. վարչութեան), բոլորովին ուրիշ բաներ կ'ըսէ։ Ահա քանի մը հատուածներ, Արտակ Դարբինեանի մէկ յօդուածէն.

«Ըստ շրջան ընող շշուկներուն, որոնք վերջերս աւելի կը յեղյեղուին, այս գարնանը ուրիշներու գործակցութեամբ «տէսանդ» մը պիտի հանուի Թուրքիոյ «իտալական գօտի»ին վրայ։

«Այս շշուկները մասնաւոր հետաքրքրութեամբ արձագանգ կը գտնեն նաեւ գաղութահայ գանգուածներուն մէջ։

«Յունաստանէն մինչեւ Ֆրանսա, Սուրիայէն մինչեւ Հարաւային Ամերիկա հազարաւորներով պէտք է հաշուել անոնք, որ ոչ թէ միայն կը փափաքին նոր հրդեհի մը բռնկումը Թուրքիոյ մէջ, այլ ինքզինքնին ալ նետել այդ հրդեհին մէջ։

«Անոնք պատրաստ են ընդունիլ ռազմափողի առաջին հրաւէրը։ Այդպէս կը թելադրեն անոնց այն տաժանքները, որոնց մատնուած են Յունաստանի, Սուրիոյ, այսօրուան Ֆրանսայի եւ գրեթէ բոլոր գաղութներու տարագիր հայ զանգուածները։»

Եւ «Երեւան»ն է որ կ'եզրակացնէ, ռամկավար Արտակ Դարբինեանը ամբաստանելով իբրեւ «նորընծայ դաշնակ».

—«Ահա ո՞ւր մնաց ռամկավարական գովուած «խոհեմութիւնը», «գործնականութիւնը», եւն. եւն.։

«Մենք գիտամբ իրար կողքի ենք դնում Արշակ Զօպանեանին եւ Արտակ Դարբինեանին, որպէսզի աւելի ցայտուն երեւայ թէ ինչպէս ռամկավարների շարքում դաշնակցական մտայնութիւնից ազատագրուողների կողքին, ոմանց մէջ տակաւին ուժեղ է «ներքին դաշնակը»։

«Կամ բոլորդ այսպէս, կամ բոլորդ այնպէս։ Այլապէս դուք «ռամկավարներ չէք, այլ խղճուկ «հողմավարներ»։

Նո՞ր հասկցան...

"ԱՍՏՈՒԱԾ ՓՐԿԷ,,

Ժողովուրդով աղջիկ ենք, նորոյթի խենթ։ Ամէն բանի մէջ առաջին, — «առաջին քրիստոնեայ», «առաջին համայնավար» եւ «առաջին... բարեւ առնող»։

Պաղտատի հայ գաղթականներն ալ դարձած են առաջին հետեւորդները նոր աղանդի մը։ Այս կրօնական նորաղանդը ունի երեք հերձուածներ, որոնց դաւանողներուն մէջ Հայերը մեծ տեղ մը կը գրաւեն։

Այդ հերձուածներն են՝

1.) Բուհճիները, որոնք կը հետեւին Ամերիկայէն վերադարձող ասորի քարոզիչի մը։ Անոնք Աստուծոյ հաճելի լեզու մը խօսելու համար, անհասկնալի մռլտուքներ եւ բացագանչութիւններ կ'ընեն։ Այս նորադաւաններն երկսեռ են, երբեմն կը պատահի որ գրկախառնուին, և անվերջ վէճ մը կը սկսի իրենց միջեւ։

2.) Մըռմըռները կ'արհամարհեն Ջուրի մկրտութիւնն ու սատանայ կը համարեն քահանաները։ Կը հաւաքուին գաղտնի տեղերու մէջ եւ ուրիշ աղանդաւորներու հետ չեն խօսիր։

3.) Մուհապպէթճիները Թուրքերէն կը կատարեն իրենց աղօթքները։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Առջի օր հրատարակեցինք թէ որո՞նք պիտի կրնան Թուրքիա վերադառնալ։ Լրացուցիչ տեղեկութիւններու համաձայն, անոնք որ կ'ուզեն վերադառնալ, պէտք է գրաւոր յայտարարութիւն (պէյաննամէ) ներկայացնեն իրենց գտնուած տեղի Թուրք հիւպատոսարանին։ Քանի մը օր առաջ կարգ մը հայրենակիցներ դիմած ըլլալով Փարիզի Թուրք հիւպատոսարանը, իրենց տրուած են երեքական օրինակ տպուած Թուրքերէն «պէյաննամէ», որ տեսակ մը հարցարան է եւ կը պարունակէ հետեւեալ հարցումները.—

1.— Անուն եւ մականուն: 2.— Հօր անուն եւ ընտանիքի մականուն: 3.— Ո՞ւր ծնած էք եւ Թուրքիոյ մէջ ձեր վերջին բնակավայրը ո՞ւր եղած է: 4.— Ո՞ր ցեղին կը պատկանիք: 5.— Ո՞ր տեղի Մարդահամարի ճիւղին կը պատկանիք: Ձեր անձնագրին (նուֆուս թէզքէրէսի) մէկ օրինակը կցեցէք: 6.— Թուրքիոյ մէջ ի՞նչ արհեստի կամ ասպարէզի կը հետեւէիք: 7.— Թուրքիոյ ո՞ր քաղաքէն եւ ի՞նչ միջոցով մեկնեցաք: 8.— Թուրքիայէն ո՞ր թուականին մեկնեցաք: 9.— Թուրքիայէն մեկնելէ վերջ ո՞ր երկիրներու մէջ ապրեցաք: 10.— Ամուսնացա՞ծ էք: Թուրքիոյ մէջ ի՞նչ ազգականներ ունիք: Ձեր մօտը կամ օտար երկրի մէջ ո՞վ ունիք: 11.— Թուրքիայէն դուրս գտնուած ատեն ի՛նչ կերպով ապահովեցիք ձեր ապրուստը: 12.— Ո՞ր նաւահանգիստէն կամ քաղաքէն Թուրքիա պիտի մտնէք եւ ո՞ւր պիտի բնակիք: 13.— Թուրքիոյ մէջ որո՞նք կը ճանչնաք: 14.— Նախապէս որ եւ է դատապարտութիւն կրա՞ծ էք:

Այս բոլոր հարցումներուն պատասխանը պէտք է գրել Թուրքերէն լեզուով, երեք օրինակ, եւ յանձնել Թուրք հիւպատոսարանը, փոխարէն ստանալով իր խնդրագրին թուականն ու թուահամարը պարունակող թուղթ մը, ինչպէս նաեւ «պէյաննէմէ»ին մէկ օրինակը, զոր պէտք է ղրկել Թուրքիա գտնուող իր մէկ ազգականին, խնդիրը հետապնդելու համար կուսակալութեան եւ ոստիկանութեան մօտ, որոնք խնդրարկուին մասին քննութիւն պիտի կատարեն։

Երբ այս վերջինները նպաստաւոր վկայութիւն տան, այն ատեն «պէյաննամէ»ն պիտի վերադարձուի Թուրք հիւպատոսարանը, որ անհրաժեշտ անցագիրը եւ «վիզա»ն պիտի տայ։

ԽՄԲ.— Մեր ընթերցողները կը յիշեն թէ աւելի քան տարի մը առաջ դարձեալ հրապարակ դրուեցաւ Թուրքիա վերադարձի այս խնդիրը եւ այն ատեն Փարիզի Թուրք հիւպատոս Նէպիլ պէյ յայտնեց մեզի թէ Թուրքիա կրնան դառնալ միայն անոնք, որոնք 1922 Սեպտեմբերէն վերջ Թրքական օրինաւոր անցագրով մեկնած են Թուրքիայէն, ինչպէս նաեւ բոլոր աղջիկներն ու կիները եւ 18 տարեկանէն վար տղաքը, որոնք ծնողք ունին Թուրքիա:

Վերջին անգամ *Ժամանակ* տեսակցութիւն մը ունեցած է Պոլսոյ կուսակալ Սիւլէյման Սամի պէյի հետ, որ յայտարարած է թէ բոլոր Թրքահպատակ Հայերը պիտի կրնան Թուրքիա վերադառնալ: Պոլիսէն հասած վերջին թերթերը կը հրատարակեն նոյն կուսակալին տարբեր յայտարարութիւնները, որոնք կէտ առ կէտ կը համապատասխանեն Նէպիլ պէյի մեզի ըսածներուն: Հետեւաբար նոր փոփոխութիւն չկայ եւ աւելորդ է միամիտ յոյսեր սնուցանել:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ
ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ուրբաթ օր չորրորդ անգամ ըլլալով Երեսփ. Ժողովին մէջ հարցապնդումներ եղան գործազրկութեան տագնապին առթիւ։

Ամէնէն առաջ խօսեցաւ ընկերվարական երեսփոխան Պըռտուս, որ յայտնեց թէ գործազրկութեան գլխաւոր պատճառն է առատ թղթադրամ տպուիլը, շնորհիւ փոխառութեան աղէտալի քաղաքականութեան, որ սկսաւ պատերազմի ընթացքին եւ տեւեց մինչեւ 1923։ Առեւտուրի մէջ այս քաղաքականութեան վախճանը սնանկութիւն է։ Ներկայ տագնապին մէջ ամէնէն առաջ վնասուողն է բանուոր դասակարգը. սակայն կարգը միւսներուն ալ պիտի գայ։ Անգլիական ոսկին ինկաւ, սակայն տուրքերու երեսէն ապրուստը երթալով աւելի կը սղէ։ Ի՞նչպէս կ'ուզէիք որ ուրիշ կերպ ըլլար, քանի որ 1926ին 16 միլիոն, իսկ 1927ին 20 միլիառ աւելցան տուրքերը։ Տարին 30 միլիառ կուտանք իբրեւ պարտքերու տոկոս, մինչ զատ 1926 Յուլիսէն մինչեւ 1927 Փետրուար Ֆրանսայի պարտքը 4,676 միլիոն աւելցաւ։ Տագնապին դարման տանելու համար պէտք է զեղչել տուրքերը եւ ապրուստի միջոցներ հայթայթել բոլոր գործազուրկներուն եւ անոնց ընտանիքներուն։

Պըռտուսի յաջորդեց ուրիշ ընկերվարական երեսփոխան մը՝ Անթոնէլլի, որ ներկայ կացութիւնը պարզելէ յետոյ, յայտնեց թէ կառավարութեան ձեռք առած միջոցները չարիքը չեն կրնար արմատէն դարմանել։ Դրամագլուխի վրայ դրուած տուրք մը ամէն տագնապի առաջքը պիտի առնէր եւ Ֆրանսայի ելմտական վիճակը պիտի բարուոքէր։

Վերջինը խօսողը եղաւ Աշխատանքի նախկին նախարար Տիւրաֆուր, որ ըսաւ թէ գործազուրկները 60,000 հոգի չեն, այլ 250—300,000։ Իսկ եթէ մասնակի գործազուրկներն ալ հաշուենք, այս թիւը մօտ երկու միլիոնի կը բարձրանայ։ Այս տագնապը չի նմանիր 1921ի տագնապին. հիմա արտաքին շուկան բոլորովին գոցուած է Ֆրանսայի առջեւ։ Կառավարութիւնը պէտք է գոնէ կէս-օրավարձի հաւասար օգնութիւն ընէ անգործներուն։

Գալով օտար բանուորներուն,ատոնցմէ որոշ թիւ մը իրենց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉ ՄՆԱՑԱԾ Է ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՄԷՋ

«Բազմավէպ»ի փետրուարի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, զորս հաղորդած է ականատես մը.—

«Ըսեմ որ Տրապիզոնի մէջ բնաւ հայութիւն չէ մնացած. եթէ երեք չորս ընտանիքներ կը գտնուին, անոնք ալ Տրապիզոնցիներ չեն, այլ ուրիշ գաւառներէ եկողներ. առ ժամս կը մնան հոն, յարմար առիթին անկից մեկնելու համար։ Հայերու ամբողջ կալուածները կառավարութեան ձեռքն են. ոմանք ծախուած են կառավարութեան կողմէ, ոմանք վարձու տրուած, ոմանք ալ կառավարական պաշտօնատուներ եղած են, ինչպէս զոր օրինակ մեր Հայ-կաթողիկէ եպիսկոպոսարանը զինուորական իշխանութիւնը գրաւած է։ Հայ Լէյմիածնականներունը՝ Թուրք մանչերու եւ աղջիկներու դպրոց եղած է. խօսք կար նորաշէն Հ. Լէյմիածնականներու հոյակապ եկեղեցին «սինէմայի» կամ «թատրոնի» վերածելու։ Իսկ մեր Մխիթարեան Հարց դպրոցը հրոյ ճարակ եղաւ։

«Սկիզբը, զինադադարէն վերջ, դպրոցը հայ գաղթականներու ապաստանարան եղաւ. գրեթէ մէջը 40—50 ընտանիքներ լաւ կերպով կը պատսպարուէին. չորս տարի բնակեցան մէջը. բայց երբ մեկնեցան եւ շէնքը պարապ թողուցին, այն ատեն զինուորներու կայանը եղաւ։

«Ձմեռ երեկոյ մը՝ հինգ վեց զինուոր մէջը կը պառկին. յանկարծ կէս գիշերին հրդեհ կը ծագի. զինուորները ասիկա տեսնելով կը փախչին. առջի անգամ ես տեսայ կրակը, և անմիջապէս լուր տուի ոստիկանութեան, բայց ի՞նչ կարող էր ընել ոստիկանութիւնը կամ քաղաքապետութիւնը, երբ կրակը մարելու միջոցներէ բոլորովին զուրկ էր։

«Շէնքը հաստատուն շինուած ըլլալով, պատերը կանգուն մնացին, միայն թէ աչքը բաց մարդիկ այս անգամ ալ քարերը... գողնալ սկսան։ Այրած ժամանակը այն ահռելի տեսարանին առջեւ, ի՞նչ անուշ յիշատակներ արթնցան մէջս. հոն՝ ես և ինծի պէս շատեր, առաջին մտաւորական սնունդը առած էինք։ Այսօրուան Տրապիզոնը շատ տխուր վիճակ մը ունի, բոլորովին տարբեր առաջուընէն։»

Նոյն աղէտի մասին տեղեկութիւն կուտայ ուրիշ ականատես եւ հեղինակաւոր անձ մը։ «Ձեր դպրոցի հարցին շուրջ իր ժամանակին գրեցի Կ. Պոլիս։ Ձեր տունը զինուորներէն հրկէզ եղաւ. այժմ անկէ քանի մը պատ միայն կը մնայ կանգուն. բոլոր շրջափակը քարուքանդ եւ աւերակ դարձաւ եւ գողցան տարին՝ ինչ որ կարելի էր տանիլ. նոյնը պատահեցաւ դպրոցին կից տանն ալ։

«Կատարեալ յեղաշրջութեան մէջ ենք. եթէ այս ընթացքով առաջ երթանք, տասնեակ մը տարի վերջ՝ Տրապիզոն հին Պոմպէի պիտի նմանի։ Այժմ քաղաքին բնակչութիւնը 15 հազարէն նուազ է, և անտարակոյս տուներու քառասուն առ հարիւրն ալ աւերակ է, այնպէս որ, հակառակ սակաւաթիւ բնակչութեան՝ վարձու տուն գտնելը անկարելի է։»

Պ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆԻ մասին Պոլսոյ «Սօն Սաաթ»էն առնելով գրած էինք թէ զրկուած է Թրքական հպատակութենէ: Մեզի կը հաղորդեն թէ այդ լուրը չի համապատասխաներ իրականութեան, քանի որ Պ. Նորատունկեան Թրքական անցագրով մեկնած է Պոլսէն:

«ԿՐՆԱ՞ՆՔ ՀԱՇՏՈՒԻԼ ԹՈՒՐՔԻՆ ՀԵՏ»

47 էջերով մէկ գրքոյկ է, Ամերիկա տպուած։ Հեղինակը՝ Ջաբեւանդ։

Կարելի է զայն կոչել նոր հատորի մը յառաջաբանը, ներածութիւնը, որով հեղինակը կարճ, կտրուկ ու չեշտակի, թէեւ զուսպ, կը զարգացնէ տեսութիւններ, առանց տալու անոնց մանրամասն հիմնաւորումները, առաջին՝ գալ յանգելու համար վճռականօրէն «ոչ» պատասխանին եւ երկրորդ՝ «Միացեալ Անկախ Թուրանիա» գիրքին։

Այսպէս.—

Ա.— Հայը իր յոյսերը կապեց միշտ օտարին, «Ինկլիզին եւ Քեռիին. մինչեւ անգամ այդ շարժումներու (յեղափոխական) ղեկավարները, մինչեւ անգամ ֆէտային ինքը, հերոսամարտներու որոտին մէջ, իրենց մէկ ականջը լարեր էին դէպի Եւրոպա, իմանալու համար թէ ի՞նչ արձագանգ պիտի տայ մօսիններու պայթիւնը կամ ուժանակներու ռումբիւնը»։

Բ.— Օտարը բացօրէն ըսաւ, որ «մենք մեր գլուխին ճարը պէտք է նայինք»։

Գ.— Հայ քաղաքական միտքը սկսաւ սթափիլ եւ նոր լուծումներ որոնել հայկական հարցին։

Դ.— Նոր ուղին է, Թուրքին հետ հաշտուելու քաղաքական միտքը։

Ե.— Սխալ է եւ այդ նոր ուղին։

Ու հեղինակը հիմնաւորելով այդ սխալը, անոր կը հակադրէ պատժելու ճամբով Թուրքը հարկադրելու ուղին։ Կը մնէ բուռն վէճի Թուրքին հետ, հաշտուելու միտքը պաշտպանող «հովկուլ» պոլշեւիկներէն մինչեւ պատուելիներու խայտաբղէտ հաւաքածոյին հետ, կը ջրէ անոնց մտածողութիւնը։ Իբրեւ Թուրքը չճանչցող կ'ամբաստանէ այն մտաւորականները, որոնք «շատ շատ, խօսելու կամ գրիչ շարժելու կարող փոքրամասնութիւն մը միայն կը ներկայացնեն» եւ որոնք «հարազատ ու իրաւազօր թարգմանը չեն հայ ժողովուրդի զգացումներուն եւ քաղաքական խորհողութեան։

«Եթէ ագիտութիւնը բաւաբար չքմեղացում մըն է, ուրեմն պէտք չէ դպչիլ գայլերուն։ Պէտք է ցաւիլ անոնց վրայ եւ ներել անոնց ըրածներուն։ Պէտք է աղօթել որ բացուին անոնց աչքերը եւ տեսնեն իրենց գործերուն չարութիւնը։ Լաւ միջոց մը կ'ըլլայ նոյնպէս անոնց գլխուն Աւետարան կամ «Կապիտալ» կարդալ մեղմ ձայնով», կը պատասխանէ բոլոր անոնց, որ Թուրքին ագիտութեան կը վերագրեն անոր գործած նախճիրներն ու ոճիրները։

Բայց ինք, հեղինակը, կը ժխտէ թէ Թուրքը ագէտ էր եւ իր գործած ոճիրներուն գիտակցութիւնը չունէր։ Կը յայտարարէ թէ «Թուրքը գիտէր որ սպաննելը ոճիր է եւ սպաննեց. գիտէր իր գործածին հետեւանքը եւ չվարանեցաւ. մտադրութեամբ ու կանխամտածութեամբ պատրաստեց ու գործադրեց իր ոճիրը, ու գոհունակութեամբ եւ հրճուանքով կը նայի իր արիւնի գործին վրայ։» Որովհետեւ այս բոլորը կը բղխին անոր «Միացեալ, Անկախ Թուրանիա» դաւանանքէն, որ շատ հեռու՝ ագիտութենէ, տասնեակ տարիներու սիստեմադիկ քաղաքականութիւն մըն է։

Հեղինակը հետեւեալ փաստերով կը ջրէ միտքերը բոլոր անոնց, որ զիջումներով Թուրքին հետ խօսելու, Թուրքին սիրտը կակղեցնելու նոր ուղիներ կ'որոնեն.—

1.— Սահմանադրական շրջանին Հայի ախորժակները իրենց նուազագոյնին մէջ էին. իսկ «մեր պարտաճանաչ եւ ուղղամիտ վերաբերմունքը՝ առաւելագոյնին»։

2.— Սէվրի դաշնագիրով Հայը զիջեցաւ «ծովէ ծով» Հայաստանէն։

3.— Projet modesteը (համեստ ծրագիր) յաջորդեց անոր նոր զիջումով։

4.— «Թրքական հողերէ կազմուած եւ Թրքական վեհապետութեան տակ Dominionի մը» շնորհը եղաւ յաջորդ քայլը։

5.— «Սուրբոյ հեռաւոր ճախճախուտներուն» մէջ օճախի մը անգամ զիջեցաւ Հայը, իբր «Կաղանդի նուէր»։

Ու կը ցուցնէ Հայերու այս զիջումներուն փոխարէն Թուրքը, որ իր կուսակցութիւններով ու կառավարութիւնով, իր մըտուլով ու մտաւորականութիւնով, իր բուրժուայով եւ «աշխատաւորութիւնով», մէկ խօսքով, իր ժողովուրդով նոյնն է այսօր, ինչ որ էր երէկ՝

1.— Կոտորեց ու տեղահանեց մէկ միլիոն Հայ։

2.— Կոտորեց ու արտաքսեց Թուրքիոյ մէջ մնացած ցաքուցրիւ հայութիւնը զինադադարէն յետոյ։

3.— Լօզանով ջնջեց «հայկական հարց» բացատրութիւնը։

4.— Լրբօրէն պոռաց dominionի (գաղթավայր) խօսք ընողներու երեսին, որ այդ dominionը ստեղծեն Արժանթինի մէջ.

5.— Եւ յայտնեց Թրքական արդար շնականութիւնով, թէ Թուրքը կաղանդ տօնելու սովորութիւն չունի։

Եւ ոչ միայն չզիջեցաւ նոյնիսկ 1914ի սահմանները, այլ գրաւեց Կարսը, Սարըքամիշը, ենթարկեց Նախիջեւանը, Միացեալ Թուրանիայի իր ծրագրին համար։ Իսկ ի լրումն ամենայնի, բողոքներ ալ սկսաւ ընել «ընկեր» բոլշեւիկներուն քանի մը հազար գաղթականներու ներգաղթին դէմ։

Այս փաստերէն կը հետեւի՞ թէ ագէտ է Թուրքը։

Հեղինակը զսպուած բայց շատ որոշ կերպով ո՛չ միայն կը մերժէ Թուրքին ագիտութիւնը, այլ ընդհակառակն կը յայտարարէ հաշտասէր «ինտէլիգէնտ»ներու աղետալի ագիտութիւնը, անոնց «արեւմուտքցի օտար»ին ակնոցով, անոր տեսակէտէն մեր ազգային երեւոյթները դիտել ու գնահատելու ագիտութիւնը. եւ դեռ աւելին, զուսպ, բայց տարիներու սարկամութենէն պոռթկացող բողոք մը կը բարձրացնէ խեղական զոհին ցաւերուն ու կսկիծին մէջ բաժին չունեցող հաշտասէրներուն դէմ.

— «Կա՞յ Հայ մը, որու սրտին մէջ խոր վէրք մը բացած չըլլայ Թուրքին եաթաղանը։ Ո՞ր Հայն է որ հայր, մայր, քոյր, եղբայր, կին կամ նշանած, ընկեր կամ բարեկամ, ո եւ է սիրելի մը զոհ տուած չըլլայ Թուրք խժդժութեան։ Ինչպէ՞ս մոռնալ այդ ամէնը, ինչպէ՞ս ներել, ինչպէ՞ս սեղմել հարազատներու արիւնով ներկուած այդ զարշելի ձեռքերը...»։

Ուրեմն հեղինակը անբնական կը գտնէ նման Հայու մը «հաշտասիրութիւնը» եւ սակայն միեւնոյն ատեն կ'ընդունի գոյութիւնը «նոր ուղի որոնող հաշտասէրներու», որոնք «խօսելու կամ գրիչ շարժելու կարող հայ ժողովուրդի զգացումներուն ու քաղաքական խորհողութեան անհարազատ տարրերէ» կը բաղկանան։ Կը հետեւի թէ այդ «հաշտասէրներ»էն մէկ մասը անոնք են, որ ո՛չ հայր, ո՛չ մա՛յր, ո՛չ քոյր, ո՛չ եղբայր, ո՛չ կին կամ նշանած տուած են, Թուրքի եաթաղանին։ Իսկ միւս մասն ալ անոնք են, որ պարտուածի հոգեբանութիւնով այնքան են շշմեր, որ չեն տեսներ թէ իրենց հաշտասիրութիւնը Թուրքին կողմէ կ'ընդունուի արհամարհանքով եւ շնական քրքիջով միայն։

Ու հեղինակը կրկին կ'եզրակացնէ, որ Թուրքին հետ հաշտուիլը մեզմէ կախում չունի միայն։ Անոր դէմ են ոճրագործին խիղճն ու երկիւղը, դէմ են Թուրքին քաղաքական ծրագիրները։

Իսկ եթէ անգամ մէկ րոպէ Թուրքը յետին միտքով նշաններ իսկ ցոյց տայ — որ չէ տըւած — մեր հաշտասիրութիւնը— նոր ձեւի ստրկութիւնը արգելք պիտի դառնայ[?] այդ երեւոյթին։

Եւ որովհետեւ հեղինակը շատ է լսեր հաշտասէրներու «սիրտը ուղեղին մէջ փոխադրելու» յորդորական քարոզները. հակառակ անոր որ իր գրքոյկը ծաւալով պզտիկ, բայց կշիռով՝ ծանր ուղեղի եզրակացութիւններով կը ներկայանայ, բայց զերծ չէ զգացումէ։ Ինք հեղինակը իբր հարազատ մասնիկը հայ զգացումին, կը կռահէ թէ հակառակորդները կրնան զգացումի աւելիով մոլորեցնել միտքերը, առաջուընէ կ'աշխատի չէզոքացնել հաշտասէրներու փաստերը...

«Սիրտը, հաճոյ թուի այդ մեզ թէ անհաճոյ՝ մարդկային կազմի անբաժանելի եւ անտեղափոխելի մէկ մասն է։

«Ո՛չ ոք զերծ է անոր ազդեցութենէն. ամէնէն քիչ մեր հաշտասէրները։

«Եւ այդ փաստը այնքան ալ մեծ դժբախտութիւն մը չէ։ Անհատական թէ հաւաքական ամէն գործի մղիչը զգացումն է։ Ի՞նչ կը մնայ հայրենասիրութենէ, ալլասիրութենէ, հերոսութենէ, եթէ անոնց մէջէն հանենք զգացական տարրը, եթէ անոնցմէ տարագրեն քէյրը դէպի մարդկութիւն։ Հազիւ թէ, սառնասիրտ տրամաբանութեամբ, մէկը յանդի յեղափոխական դառնալու եզրակացութեան։ Հազիւ թէ միտքը, ինքն իրեն, մղէ մէկը դէպի լեռները, դէպի ֆէտայիի անստոյգ կեանքն ու ստոյգ մահը։ Հազիւ թէ զուտ բանականութիւնը կարող ըլլայ մարդիկը յօժարակամ եւ խնդութեամբ առաջնորդել կախաղան։

«Զգացումն է, որ կը գործէ այդ հրաշքները»։

Ու հեղինակը այս ձեւով ո՛չ միայն կը պատասխանէ «սիրտը ուղեղին մէջ փոխադրելու» քարոզներուն, այլ կը յայտարարէ քաղաքականութեան մէջ զգացումի դերի մասին իր դաւանանքը (հարկաւ միշտ ուղեղի հետ ներդաշնակուած), զգացումի հանդէպ հաշտասէրներու «կեղծ արհամարհանքին» դէմ։

Եւ իսկապէս, հաւատա՞նք, որ Թուրքերու հետ հաշտուելու ուղինները որոնողներէն շատեր, երբ կը խօսին, օրինակ, Ռուսին դէմ, կը խօսին ուղեղով, ըստ իրենց քարոզներուն, զերծ սիրտէ ու զգացումէ։

ՇԱՀԱՆ

ԸՆԿԵՐՎ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան մէջ կայ պոլշեւիկեան տկար թեւ մը, ղեկավարութեամբ Մօրիս Մօրէնի, որ կը հրատարակէ «Էթէնսէլ» (կայծ) անուն շաբաթաթերթ մը։ Քանի մը շաբաթ է ի վեր Մօրէն յիշեալ թերթին մէջ կը յարձակի երկու գերման յայտնի ղեկավարներու՝ Շայտէմանի եւ Պրայշայտի դէմ, որոնք Ռուսաստանի բռնէն՝ դիմակազերծ ըրին գերման սպայակոյտի աշխարհակալական շարժումները եւ անոր գաղտնի զինակցութիւնները խորհրդային Ռուսիոյ հետ։ Նոյնպէս յօդուածներ հրատարակեց Լիոնի ընկերվարական երեսփոխան Մարիուս Մութէի դէմ։

Մօրէն՝ ընկերվարական կուսակցութեան միայուն վարչական յանձնախումբին առջեւ հարցաքննութեան կանչուելով, միաձայնութեամբ որոշուեցաւ իր խնդիրին քննութիւնը յանձնել յատուկ մարմինի մը։

Ընկերվարական կուսակցութեան ազգային համագումարը, որ յառաջիկայ Ապրիլ 17ին տեղի պիտի ունենայ Լիոնի մէջ, պիտի զբաղի Մօրիս Մօրէնը կուսակցութենէն արտաքսելու խնդրով։

ՊԻԼԻԹԻՍԻ ԵՐԳԵՐ

Աղջիկներ կան որ կը ծածկուին ճերմակ բուրդէ պարեգօտով։ Ուրիշներ որ կը հագուին մետաքսէ եւ ոսկեթել պատառուներ, ուրիշներ ալ որ կը պահեն իրենց մարմինը ծաղիկներու, կանաչ տերեւներու ու խաղողի տակ։

Ես կրնամ ապրիլ միայն՝ մերկ, մերկ, Միրահայրս, առ զիս ինչպէս որ կամ, առանց շրջազգեստի, գոհարեղէններու եւ սանդալներու։ Ահաւասիկ Պիլիթիսը ամբողջովին մերկ...։

Իմ վարսերս սեւ են իրենց սեւութեամբը ու շրթունքներս կարմիր իրենց արիւնովը։ Խոպոպներս կը ծածանին ծոծրակիս շուրջ, արծաթ ու կլոր՝ փետուրներու նման։

Առ զիս այնպէս ինչպէս մայրս ըրաւ զիս իր կողերէն՝ հեռաւոր հեշտութեան գիշերուան մը մէջ ու եթէ սիրելի եմ քեզի, ա՛հ, չի մոռնաս ըսել ինծի ատիկա։

* *

ՎԷՃ

— Ո՞ւր էիր։ — Ծաղկավաճառին քով, շատ աղուոր հիրիկներ գնեցի, ահաւասիկ, տե՛ս, կը բերեմ քեզի։ Օ՛հ, այսքան երկար ժամանակուայ ընթացքին չորս ծաղիկ գնեցի՞ր միայն — վաճառորդուհին զիս զբաղեցուց։

— Այտերդ տժգոյն են ու աչքերդ կը շողան— ճամբու յոգնութենէս է, վազեցի։— Վարսերդ խառնիխուռն են ու խոնաւ։— Հովը եւ օրուայ տօթն է որ մազերուս յարդարանքը այսպէս աւրեցին։

—Մէջքի գօտիիդ հանգոյցը քակած են, կապը ես ինքս ըրած էի, աւելի թոյլ էր քան ասիկա... — Ա՛յնքան թոյլ՝ որ քակուեցաւ՝ անցորդ գերի մը հանգուցեց զայն ինծի համար։

— Շրջազգեստիդ վրայ բիծ մը կայ.— Ծաղիկներուս ցօղն է որ ինկած է վրան։ — Մնազիտիքա, պզտի՛կս, հո՛գիս, քու հիրիկներդ Միտիլինի ամէնէն գեղեցիկներն են —գի՛տեմ, գիտեմ...

* *

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

— Ողջո՛յն — ողջո՛յն նաեւ քեզի։ — Ա՛հ, ինչպէս կ'աճապարես։— Գուցէ ոչ այնքան որ դուն կը կարծես։— Աղուոր, աղուոր աղջիկ մըն ես դուն։— Գուցէ աւելի գեղեցիկ քան քեզի կը թուիմ։

— Ի՞նչպէս է քու սիրուն անունդ։— Այդքան շուտ չեմ ըսեր ատիկա։— Ըսէ, մէկը ո՞ւնիս այս գիշեր։— Միշտ այն որ զիս կը սիրէ։— Եւ ի՞նչպէս կը սիրես դուն զայն։— Ի՞նչպէս որ ինք ցանկայ։

— Ընթրե՛նք միասին։— Եթէ կը փափաքիս, բայց ի՞նչ պիտի տաս ինծի։— Ա՛հա, այս։— Հինգ տրամ՞... ատիկա գերիիս նուէրն է, իսկ ի՞նծի... —Ըսէ՛ դուն ինքդ։— Հա՛րիւր։

— Ո՞ւր կը բնակիս։ —Նայէ այդ կապոյտ տունը։ Ո՞ր ժամուն կ'ուզես որ քեզ առնելու գամ. — Անմիջապէս, եթէ հաճելի է քեզի։ — Լա՛ւ, անմիջապէս. — Անցիր առաջ։

* *

ԵՐԳ

Առաջինը՝ ինծի մանեակ մը նուիրեց։ Մարգրիտներու մանեակ մը՝ որ ամբողջ քաղաք մը կ'արժէ՝ իր պալատներով ու աշտարակներով, իր գանձերով ու գերիներով։

Միւսը՝ երգեր հիւսեց ինծի համար։ Ան կ'ըսէր որ մազերս սեւ են գիշերուայ վարսերուն պէս ու աչքերս կապոյտ ինչպէս առաւօտեան ակունքները։

Երրորդը՝ այնքան գեղեցիկ էր որ իր մայրը չէր կրնար համբուրել զայն առանց շիկնելու ու խռովքի։ Ան դրաւ իր ձեռքերը ծունկերուս եւ իր շրթները իմ մերկ ոտքերուս վրայ։

Դո՛ւն, դո՛ւն՝ ոչինչ ըսիր ինծի։ դուն՝ ոչինչ տուիր ինծի՝ որովհետեւ աղքատ ես ու գեղեցիկ չես, բայց ես՝ քե՛զ է որ կը սիրեմ։

ՓԻԷՌ ԼՈՒԻՍ

Թարգմ. Վ. Շուշանեան

«ԱՂՕԹԷ՛ ԵՒ ԵՐԳԷ՛...»

պիտի դառնա՛մ օր մը նորէն այդ պերճանքի Ոստանը չէն.
—Պարտէզ մըն է Սէնը երկա՛ր, գիշերական լո՛յս ջահերով,—
պիտի անցնի՛մ կրկին անոր դալարագեղ լա՛յն ափերէն
Ու դուն հոնտեղ միտքըս պիտ՛ գաս, չարչարելով հոգիս խռո[...]

Բայց կը սիրեմ ես չարչարուի՛լ, առանց ցաւի կեանքը կ'ատ[...]
Ես կը սիրեմ արցունքներու ծովը կապոյտ ու ծփծփո՛ւն.
Ցառապանքի Աստուածն է սոսկ որ կը ճանչնամ ու կը պաշ[...]
Երնէ՛կ անոր, որ կը կարդայ մեծ Սոկրատի Մահը անհո՛ւն...

Մի՛ ըսեր ինձ որ խեղճ մըն եմ, կը թափառիմ անտո՛ւն, լըք[...]
Երնէ՛կ ինծի, բիւր փա՛ռք ինծի,— քերթո՛ղն եմ ես երազակ[...]
Դուն չե՛ս գիտեր թէ որքա՛ն մենք ուրախութիւն ունինք զեր[...]
Սրտերը մեր երջանկութեան ովկիանոսներ են անսահման։

Գիտեմ, վաղը երբոր անցնիմ այդ Արուեստի Ոստանէն չէն,
Միտքըս պիտ՛ գաս շքեղութեամբըդ տարօրէն ու վըսեմ,
Ու հոն, մինակ, քեզ յիշելով՝ դառնակսկիծ պիտ՛ արտասուեմ
Հիւսելով քեզ մանեակներ պերճ երազանուրբ ու նկարէն։

Ու օր մը երբ վերջին անգամ վերադառնամ ծոցը մահուան
դուն կրելով զանոնք մարմար ու սատափէ կրծքիդ վըրան,
պիտի ըսես՝ «ես երգեցա՛յ քերթողէ մը՝ ինչպէ՛ս Լօռան՝...»
Ու արցունքներդ քու ա՛լ յորդուն, պիտի հոսի՛ն գետի նման[...]

ԱՐՍԷՆ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Տեսարան Ա.

Անակնկալ հանդիպում մը հին բարեկամներէս մէկուն, ընիկ Իզմիրցի, եւ այդ շրջանի աչքի զարնող վաճառականներէն։

Բաւական մաքուր հագուած, տխուր ու մտածկոտ կը շրջագայէր Նաւամատոյցի բանուորներուն քով։ Հեռուէն տեսաւ զիս, կէս մը ժպտեցաւ եւ գրեթէ վազելով եկաւ քովս, երկու ձեռքերով ձեռքերս բռնելով, առանց բարեւելու,

— Ա՛խ գործ... գործ մը գտիր ինծի։

— Որքա՞ն ատենէ եկած էք հոս, ընտանիքդ ալ միասի՞ն է, հարցուցի յանկարծակիի եկած այս տարօրինակ խնդրանքէն։ Տարօրինակ անոր համար որ Յունաստանի մէջ նախանձելի դիրք մը ունէր երեք տարի առաջ։

— Դրամի անկայունութեան պատճառով բաւական մեծ գումար մը կորսնցուցի, վրայ հասան ընտանեկան կարգ մը դժբախտութիւններ եւս։ Այնպէս որ տարուան մը պայմանագրով հազիւ կրցինք Ֆրանսա անցնիլ, երեք ամիսէ ի վեր կինս եւ աղջիկս Լիոնի մօտ մետաքսի գործարանի մը մէջ 11 ֆրանք օրականով կ'աշխատին, իսկ ես ու մինչեւ դաւակս դեռ սանթիմ մը չենք շահած, հապա պզտիկ երկորեակնե՞րս։ Առանց դպրոցի փողոցները կը թափառին, եւ կ'ուզեն ունենալ այն բոլոր բաները՝ ինչ որ կը տեսնեն իրենց ֆրանսացի ընկերներուն քով, «դրամ չկայ»ն չեն հասկնար այդ պզտիկ անմեղները։ Վերջերս լսեցինք որ Մարսէյլի մէջ գործերը սկսած են բացուիլ, բարեկամէ մը 200 ֆրանք փոխառութիւն ընելով հոս եկայ։ Հինգ օրէ շատ տեղեր գիմեցի բոլորն ալ մերժեցին, դրամս ալ գրեթէ հատած է. ա՛խ գործ մը ինծի գործ մը...

Տեսարան Բ.

Կիրակի կէս օրուան մօտ ֆրանսական մեծ ճաշարանի մը առջեւ 25—30 հետաքրքիրներ մօտիկ կ'ըլլան, ոստիկանի մը եւ երկու Հայ երիտասարդներու միջեւ տեղի ունեցող խօսակցութիւնը։

— Քանի որ դրամ չունէիք ինչո՞ւ ճաշարան մտաք եւ ինչո՞ւ ամէնէն սուղնոց կերակուրներէն կերաք։

— Պարոն ոստիկանապետ, 24 ժամէ անօթի ենք, գործ փնտռեցինք չգտանք, ի՞նչ ընենք, չմեռնելու համար, ստիպուեցանք այս միջոցին դիմել, այլապէս գողութիւն կամ աւազակութիւն պէտք է ընէինք։

— Դուք մեծաւորնե[...] նի՞ք, գացէք անոնց դիմեցէ[...] նոնք՝ ձեր հեռաւոր հայր[...] աղէտեալներուն համար հ[...] նակութիւններ ըրին, կոչեր տարակեցին ֆրանսական թե[...] րուն մէջ, մինչ հոս՝ իրենց տակ կատարուող նման խե[...] թիւնները կ'անտեսեն։ Ք[...] ոստիկանատուն, թող ձեր «[...] ներ»ը գան ձեզ ազատեն։

— Մեղք ենք, պարոն կանապետ. երիտասարդ ենք, նանք աշխատիլ. մեզի գոր[...] գտէք, մենք կը վճարենք պարտքը։

Դրացի ճաշարանի վա[...] որ լուռ ու գթոտ երեւոյթ[...] կ'ունկնդրէր, անմիջապէս մտեց.

— Ինծի թողուցէք այ[...] կու երիտասարդ Հայերը, ճաշարանիս մէջ գործ կ[...] անոնց։

Եւ. վեհանձնութեամբ բեց երիտասարդ գործազուրկ[...] պարտքը։

Ժպտեցան երիտասարդ[...] ոստիկանը եւ բոլոր ունկնդի[...]

Տեսարան Գ.

Կիրակի գիշեր, երկուշ[...] սադէմին Ժօլիէթ հրապար[...] վրայ 2000ի մօտ բանուորնե[...] նազան ազգէ եւ դասակարգէ[...] լորն ալ աշխատելու անհամ[...] չով մը կը սպասեն Նաւամա[...] պետերուն՝ որոնք օրուան մէ[...] կէս օրուան գործ կուտան ի[...]

Սաստիկ ցուրտ է. կծկուա[...] բոլորն ալ, մեծ մասով ի[...] եւ Սպանիացի։ Կան 300ի[...] Հայեր ու նոյնչափ մըն ա[...] ժերացիներ, իսկ Ֆրանսաց[...] հազիւ 50 հոգի։

Առտուան ժամը 5ը[...] տասնի չափ վերակացուն[...] սկսին արձանագրութեան։ Ա[...] ցատրելի եռուզեռ մը կը[...] գործազուրկներու այս գո[...] ամբոխին մէջ, ամէնէն առ[...] ու մսկոտներն անգամ ցուր[...] համարհելով իրենց կ[...] դուրս ցցած, իրար կը հր[...] աչքի երեւալու համար, կը[...] հոյեն, եւ երբեմն ալ կ'ան[...] րենց սեւ ճակատագիրը։

Արձանագրութիւնները[...] ցած են, հայ գործազուրկ[...] 30 հոգի միայն գործի [...] ունեցան, մնացեալները սկսա[...] ուրիշ գործարաններ, իսկ մ[...] ալ բոլորովին յուսահատած[...] րանի մը մէջ սկսան իրար[...] լալ։

— Ցանը հինգ օրէ կ[...] այս անիծեալ հրապարակը[...] միայն աշխատեցայ, կին [...] ծծկեր մանուկ մը ունիմ, 15[...] կը վճարեմ մութ ու նեղ[...]

նակի մը: Այսօր կ'ուզեմ ազգային միութեան դիմել...

— Նոր ամուսնացած եմ. երկու տարիէ կօշկակարութիւն կ'ընէի ֆրանսական գործարանի մը մէջ, ամիս մըն է որ պարապ կը պտտիմ, բանուորական ամէնէն ծանր աշխատանքներ յանձն առի, բայց չկրցայ գտնել: Այժմ կ'ուզեմ կարտան երթալ, հանքին մէջ աշխատելու համար:

... «Յառաջ» սիւնակները շատ նեղ են պատկերացնելու համար գործազրկութեան տագնապին ընդհանուր թշուառութիւնները:

Կ'ուզէի նաեւ չորրորդ տեսարան մը բանալ, պարզելու համար Café Françaisներու մէջ հայ մեծաւորներու շռայլութիւնները: Բայց ի՞նչ օգուտ: Կուշտը կը հասկնա՞յ անօթիին վիճակը:

Մարսէյլ ՍՏ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ՄԱՅՐՆ ՈՒ ՏՂԱՆ

ՏՂԱՆ.— Ինչո՞ւ համար սպասուհին այսօր հագուած է եւ հագցուց ինծի ալ նոր շապիկս:

ՄԱՅՐԸ.— Որովհետեւ այսօր տօն է, եւ եկեղեցի պիտի երթանք:

— Ի՞նչ տօն է:

— Համբարձման տօն:

— Ի՞նչ կը նշանակէ Համբարձում:

— Յիշատակն է այն օրուան, երբ Յիսուս երկինք համբարձաւ:

— Ի՞նչ կը նշանակէ երկինք համբառնալ:

— Թռչիլ դէպի երկինք:

— Ինչպէ՞ս, թռչի՞լ, թեւո՞վ:

— Ոչ թէ թեւով, այլ պարզապէս բարձրանալ դէպի երկինք, որովհետեւ Յիսուս Աստուած է, եւ Աստուած կրնայ ամէն բան ընել:

— Հո՞ն ո՞ւր գացած է: Հայրիկս ըսաւ ինծի թէ երկինքը երեւոյթ մըն է միայն, թէ վերը աստղեր կան միայն, եւ աստղերէն վեր՝ նորէն աստղեր, եւ թէ երկինքը սահման չունի: Յիսուս ո՞ւր գացած է ուրեմն:

(Խնդալով).— Կան բաներ, զորս կարելի չէ հասկնալ. պէտք է հաւատալ պարզապէս:

— Ինչո՞ւ համար:

— Որովհետեւ մեծ մարդոց խօսքն այդ է:

— Բայց, երբ կ'ըսէի թէ մէկը պիտի մեռցնեն ազամանը թափած ըլլալուն պատճառով միայն, դուն ինծի ըսիր որ պէտք չէ հաւատալ յիմար խօսքերու:

— Պէտք չէ հաւատալ միշտ յիմար խօսքերու:

— Ինչպէ՞ս հասկնալ որ խօսք մը յիմար է, եւ խօսք մը՝ ոչ:

— Պէտք է հաւատալ ճշմարիտ կրօնքին եւ ոչ թէ ստութեանց:

— Ի՞նչ բան է ճշմարիտ կրօնքը:

— Մեր կրօնքն է: (Մեկուսի) կարծեմ ես է որ յիմար խօսքեր կ'ընեմ: (Բարձր) գնա՛, վազէ՛ ըսէ՛ հայրիկիդ որ պիտի մեկնինք շուտով: Թող դնէ գլխանոցդ:

— Պատարագէն յետոյ շօքոլա պիտի ուտե՞մ:

Լ. ԹՈՒԼԹՈՒԹ

ԼՈՒՐԵՐ ԿՈՎԿԱՍԷՆ

(Թարգմ.՝ Խորհրդ. Թերթերէն)

Շիրակի ապահովագրուած տուները

Պետական ապահովագրութեան ընկերութեան յանձնախումբը, քննած է Ալեքսանդրապոլի ապահովագրուած շէնքերուն վնասները, զորս պիտի վճարէ կառավարութիւնը, իբրեւ հրդեհէ վնասուած: Քննուած են 3600 տուներ, որոնք մասնաւորներու կը պատկանին: Գնահատումը տակաւին չէ կատարուած:

*** Անդրկովկասի գիւղատնտեսական դրամատունը կէս միլիոն ռուբլիի վարկ բացած է բամպակամշակութեան համար, 8 հազար տեսաղին՝ Ատրպէճանի մէջ, հազարական տեսիաղին՝ Հայաստանի եւ Վրաստանի մէջ:

Առանձին վարկեր պիտի բանայ շերամապահութեան համար:

Յունուար 15ին Թիֆլիսի մէջ գումարուած է անդրկովկասեան գիւղատնտեսական վարկի կազմակերպութեան համագումարը՝ որուն կը մասնակցէին Վրաստան՝ 19, Ատրպէճան՝ 17 եւ Հայաստան 9 ներկայացուցիչներով:

*** Անդրկովկասեան հանրապետութիւններուն ունեցած թրաքթէօրներուն թիւին համեմատութեամբ, մասնագիտական իրերու համար որոշուած է յատկացնել Վրաստանի 19.635 ռուբլի (119 թրաքթէօր), Ատրպէճանի՝ 36.300 ռուբլի (220 թրաքթէօր) եւ Հայաստանի՝ 14.190 (86 թրաքթէօր):

ԱՐԿԱԾ.— Խոտհօ (Ամերիկա) մատուռի մը մէջ... պասքէթպօլի մը պահուն, յանկարծ լոյսերը կը մարին: Նոյն շրջանի լուսաւորութիւնը ապահովուած է ասէթիլէն կազով: Խաւարին մէջ մէկը լուցկի մը կը վառէ և ամբողջ օդը, որ ասէթիլէնով յագեցած էր, կը բռնկի սարսափելի պայթիւնով մը սարսելով շէնքը: Բազմութիւնը խուճապահար կը խուժէ դէպի դուռները, որ բռնկած էին: Վեց հոգի մեռան, 12 հոգի վիրաւորուեցան ծանրօրէն:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

79.— ՄՕՆԹՐԷՕՅԼ

Մօնթրէյլը Փարիզ-Վէնսէնէն ճիշտ 20 վայրկեան հեռու օդաւէտ ու գեղեցիկ գիւղաքաղաք մըն է, մօտ 10,000 բնակչութեամբ. այստեղ մեր հայրենակիցները սկսած են գալ 1924 Մարտէն ու այժմ 25—30ի կը հասնի անոնց թիւը, ինչպէս գրուած էր ասկէ առաջ: Կան 8 ընտանիք եւ 10 ամուրի երիտասարդներ, որոնց մեծ մասը Սեբաստացիներ են: Գործազրկութիւնը հոս ալ իր աւերը սկսաւ գործել: Առաջին իսկ պատեհութեան, մեր տղաքը որ մեծ մասամբ կահագործներ են ու կ'աշխատին Փարիզ, տուժեցին ներկայ գործազրկութենէն: Ոմանք բոլորովին անգործութեան դատապարտուեցան, ոմանց ժամերը գեղչուեցան. ուրիշներու ալ ժամավարձքին վրայ առնուազն մէկ Ֆր. գեղչուեցաւ:

Շատերուն համար օրուան ապրուստը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Մեր անճար հայրենակիցները հազիւ ազատած Թուրքիոյ ճանկէն, եւ քիչ-շատ գործ ճարած, ահա նորէն կը տառապին օտար հողի վրայ: Ո՞ր օրուան կը սպասեն Երեւանի վարիչները, հայրենիքին դուռները բանալու համար:

Մ. Թէքթէքեան

80.— ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆ

Գործազրկութիւնը օրէ օր լուրջ հանգամանք մը կը ստանայ: Մինչեւ հիմա այնչափ զգալի չէր, բայց տասնըհինգ օրէ ի վեր մեծապէս ազդեց հայ գաղութին վրայ: Թէեւ հեծելանիւի եւ նման փոքր գործարաններ գրեթէ երկու ամիսէ ի վեր փակած էին իրենց դուռները եւ արձակած՝ տեղացի կամ օտար բանուորներ, բայց եւ այնպէս ամէնէն շատ գործաւոր ունեցող Compagnie Acierie de la Marine եւ արուեստական մետաքսի գործարանները որ եւ է աշխատաւոր հանած չէին:

Մէկ ամիս առաջ, մետաքսեղէնի գործարանը սկսաւ գեղչել գործաւորներու աշխատութեան ժամերը, այժմ կ'աշխատցնէ 6-7 ժամ օրական, բայց բնաւ գործաւոր կամ գործաւորուհի հանած չէ: Ասիէրի տը լա Մարինը սկսաւ արձակել ընդհանրապէս օտար եւ մասնաւորաբար հայ աշխատաւորները: Անցեալ տարի այս գործարանին մէջ կ'աշխատէին 200է աւելի Հայեր, ներկայիս 50 ալ չմնաց:

Վերոյիշեալ գործարանը բնակութեան համար տրամադրած է սենեակներ (քանթօնըման), ուր կը բնակին 50է աւելի նոր ընտանիքներ: Սովորութիւն եղած է, որ գործաւորներ երբ կէօրուայ ճաշը աւարտեն, կ'ելլէն «քանթօնըմանի» դուռը ու կը խօսակցին, եւ երբ ժամանակը գայ, խմբովին կը փութան գործարան: Նախապէս տասնեակներով կ'երթային, այժմ հազիւ տասը հոգիներ գործ ունին. նոյն վիճակին մատնուած են նաեւ քաղաքի մէջ բնակողները: Շատեր սկսած են արդէն փոխառութեամբ ապրիլ: Քանի մը ընտանիքներ չքաւորութեան մատնուած են, ամէն ոք ծանրաբեռնուած իր հոգերով, չի կրնար ուրիշներու վրայ խորհիլ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կոմիտէն ընկերական ժողովի մէջ խորհրդակցելով գործազրկութեան մասին, նկատի առաւ անգործ եւ անմիջական օգնութեան կարօտ ընկերներու վիճակը եւ ձեռնարկեց ընկերական փոխառութեան: Գոյացած գումարը պիտի բաշխուի կարօտ ընկերներու, պայմանաւ որ վերադարձնեն, երբ ի վիճակի ըլլան:

Նոյնպէս Մալաթիոյ Կրթասիրացի Մասնաճիւղը իր կարօտ հայրենակիցներուն կ'օգնէ փոխառութեամբ: Բայց սովի հարցը չի լուծուիր: Անոնք միայն իրենց անդամներուն կ'օգնեն, իսկ ան որ դաշնակցական կամ Մալաթիացի չէ, ի՞նչ պիտի ընէ. պէ՞տք է ձգել որ տառապին:

Մալաթիացի

81.— ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ (կրկին)

Գործազրկութեան տագնապը որ մինչեւ Փետրուարի սկիզբը այնքան չէր մտատանջեր հայ աշխատաւորները, վերջին օրերս սկսաւ ամենալուրջ մտմտուքի մէջ ձգել զանոնք:

Ամէն օր բազմաթիւ օտար գործաւորներ դուրս կը նետուին, որոնց մէջ կան նաեւ շատ մը ընտանիքի տէր եւ ամուրի հայ գործաւորներ:

Տագնապը ամխսէն աւելի կ'ազդէ մեր հայրենակիցներուն վրայ:

Օտարները, յոյն, լեհ, իտալացի եւլն. հակառակ պարտքային կրնան դառնալ իրենց հայրենիքը եւ ամէն օր կ'երթան գունդ առ գունդ: Իսկ մե՞նք: Ո՞ւր երթանք եւ ուրո՞ւ դիմենք ճար մը գտնելու համար: Այսօր Փօն տը Շէրիի մէջ կայ հինգ հարիւրի հասնող գաղութ մը, որ իր աշխատասիրութեամբ ստեղծեր է նիւթական համեստ վիճակ մը: Բայց այսօր շատեր ամիս՞ երէ ի վեր գործազուրկ ըլլալով, փողոցները ինկած են և ամէն օր գործատուններու դուռը ափ կ'առնեն, բայց ոչ մէկ տեղ գործ կը տրուի: Մինչ ֆրանսացի անգործները կառավարութենէն կանոնաւորապէս նպաստ կը ստանան, հայ գործաւորը այդ յոյսն ալ չունի: Մենք Շիրակի աղէտեալներուն մեր կարելին ըրինք, եւ հիմա մենք ենք կարօտը եւ աւելի գէշ վիճակի մէջ:

Անոնք գոնէ տուն եւ հող ունին, իսկ մենք զրկուած ենք ամէն բանէ: Ի՞նչ կը խորհի արտասահմանի այս թշուառ, անգործ ու թափառական աշխատաւորութեան մասին Երեւանի կառավարութիւնը:

Մենք Փօն տը Շէրիի բազմաթիւ հայ անգործ բանուորներս երկար թափառելէ յետոյ, կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի բոլոր աշխատաւոր հայրենակիցներու որպէսզի միահամուռ դիմենք Եւրոպայի հայ ներկայացուցիչներուն, մեր այս նիւթական եւ բարոյական սարսափելի կացութիւնը օր առաջ բարելաւելու կամ հիմնական դարման մը գտնելու համար:

Խումբ հայրենակիցներու կողմէ

Ա. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանս.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան շրջանային կոմիտէի դասախօսական ժողովը տեղի ունեցաւ անցեալ շաբաթ օր, Ջափահաս որբերու Ակումբին մէջ: Դասախօսելու հրաւիրուած էր Ֆրանսայէն ընկ. Աբօեան: Սրահը լեցուած էր ընկերներով եւ համակիրներով: Դասախօսութենէն առաջ, ընկերը տեղեկութիւններ ուզեց գործազրկութեան մասին եւ յորդորեց տոկալ: Յետոյ անցնելով դասախօսութեան, «Ազգային հարցը եւ Դաշնակցութեան դերը», երկարօրէն խօսեցաւ Դաշնակցութեան 36 ամեայ գործունէութեան մասին: «Դաշնակցութիւնը ոչ թէ փողով եւ բռնի կը համախմբէ հայ ժողովուրդը նման ներկայ Հայաստանի կառավարութեան, այլ ժողովուրդն է որ կը համախմբուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան շուրջ, համարելով միակ անկեղծ ու ուժեղ կազմակերպութիւնը:» Յորդորեց ու հրաւիրեց որ օտար հողի վրայ մնանք լուռ ու մունջ, եւ չմիջամտենք քաղաքական գործերու: Մէկուկէս ժամ դասախօսելէ վերջ, խնդրուեցաւ համակիրներէն որ ազատ թողուն ընկերական ժողով գումարելու համար: Ներկաները բաժնուեցան գոհ տպաւորութեամբ:

Գործազրկութիւնը հետզհետէ սուր հանգամանք կը ստանայ: Մինչեւ ցարդ կօշիկի գործարանը ո եւ է մէկ գործաւոր չէր արձակած, սակայն այս երկու օրուայ ընթացքին, արձակեց 10է աւելի բանուորներ, մեծ մասով Հայեր, որոնք կ'աշխատէին երեք տարիէ ի վեր նոյն գործարանը: Չկայ ո եւ է կազմակերպութիւն սոյն տագնապը մեղմացնելու համար:

Հիւսէյնիկցի

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱՆԿԱԽ ԹՈՒՐԱՆԻԱ կամ ի՞նչ կը ծրագրեն Թուրքերը: Գրեց Զարեւանդ. Տպագր. Պոսթըն:

ՅՈՒԶՈՒՄ ԵՒ ՆՐԱԶՆԵՐ, ողբացեալ Տիրան Մազմանեանի: Կեդրոնատեղի՝ Պալենց գրատուն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՅՐԵՆԻ ՄԸ.— Փարիզի արուարձաններէն Ռոմէնվիլի մէջ կ'ապրէին երկու ծերունիներ: Գող մը մտաւ անոնց խաղաղ տնակին մէջ ու ըսաւ. «Տուէք ձեր պահած դրամները»: Բայց ամէն ծերուկ դրա՞մ կը պահէ: Խեղճերը անճրկած մնացեր էին, երբ վայրագ գողը վերցուց բիրը եւ իջեցուց անոնց գլխուն: Ցաւի և օգնութեան աղաղակներուն վրայ, վազեցին դրացիները, երբ գողը արդէն փախած էր: Վիրաւորները փոխադրուեցան Պիսէթրի հիւանդանոցը: Ոստիկանները, իրենց քաղած տեղեկութիւններուն ապաւինած, սկըսան փնտռտուքի: Մօնթրէօյլի մէջ տեսան որ սրճարանի մը ներսը վայրենի մէկը հաշուեսեղանին կռթնած կը խմէ: Աջ ձեռքը գրպանը խօթած, իրարու ետեւէ կը պարպէր ըմպելիին գաւաթները: Աչքերը ոճիր կը պատմէին: Ոստիկանները կը լրտեսէին դուրսէն: Դրամ վճարած պահուն, ոստիկանները տեսան որ ձեռքը արիւնոտ է: Նետուեցան ներս եւ «անձնատո՛ւր» պոռացին: Վայրագ ոճրագործը դիմադրեց սակայն, վերցուց խոշոր շիշ մը եւ նետեց ոստիկանին գլխուն: Միւսը ետեւէն հասաւ և գալարեց ձեռքերը, պառկեցուց գետինը: Գազանը կը տապլտըկէր, կ'ոռնար, մինչեւ որ կապուեցաւ: 20 տարեկան Ֆրանսացի մըն էր այս վայրենին:

ԱՄՈՒՍԻՆ ՄԸ ԿԸ ՍՊԱՆՆԷ ԿԻՆԸ...— Տիկին Փարիզ, որ կը բնակի Ժուանվիլ, վերջերս մոռցած էր հարսնիքին անուշ օրերը եւ երդումը: Հակառակ որ աղջնակ մը ունէր, ուզեց նոր հարս ըլլալ: Եւ աղջկանը թեւէն բռնած՝ գնաց տունը իր նոր սիրականին, որ միասին նոյն գործարանը կ'աշխատէր: Ամուսինը կը խենթենար աղջկան համար: Առջի օր գնաց գտաւ կինը եւ նեղացաւ, շա՛տ նեղացաւ որ զրկեց զինք իր աղջնակէն: Կինը, անտարբեր հօրը վիշտին, պատասխանեց որ մոռնայ այլեւս աղջիկը, «չպիտի թողում որ տեսնես զայն» աւելցուց: Յետոյ հեռացաւ: Վշտահար հայրը, յանկարծ, հանեց ատրճանակը եւ պարպեց: Գնդակը մտաւ կնոջ կոնակէն ներս. հազիւ թէ ետ դարձած էր, երբ գնդակ մըն ալ կերաւ սիրտէն եւ գետին ինկաւ:

ԿԻՆ ՄԸ ԿԸ ՍՊԱՆՆԷ ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Սանթուլ խման մըն էր, եւ ենթակայ՝ տելիրիոմ Թրէմէնսի ահաւոր տագնապներուն: Աւելին՝ նախանձոտ էր: Ու շաբունակ, այս հիւանդ ու անգութ մարդը հաւի պէս կը փետտէր իր կինը: Կը ծեծէ՛ր, կը ծեծէ՛ր, մինչեւ որ յոգնէր: Առջի օր, երբ տկալէն տուն եկաւ, եւ պարտականութիւն մը կատարողի պէս, գնաց ծեծել կինը: Դժբախտը խոհանոց փախաւ, մարդն ալ հասաւ ետեւէն, քաշեց մազերը եւ զետնէ գետին զարկաւ, երբ յուսահատ, եւ ծեծէն կէս մը յիմարացած, կինը յափշտակեց խոհանոցի դանակ մը եւ մխեց ամուսինին սիրտէն ներս: Ծանրօրէն գետին ինկաւ մարդը ու հոգին փչեց:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Ինչո՞ւ իմ բարեկամութիւնս կ'ուզէր: Եւ իրեն ի՞նչ թէ՝ տղայ մը փափկանկատ կամ կոշտ է: Ուրիշ հարցում մըն ալ: Հասարակ արարքէ մը՝ ինչպէ՞ս կրցեր է նկարագիրս նշմարել:

Վստահութիւնս մեծ էր, բայց խնդիրը լուծելու փափաքս այնքան զօրաւոր էր որ, այդ կիրակիէն յաջորդող բոլոր օրերը կ'անցընէի կոտինի շարժումները լրտեսելով, ինչ որ ամենէն աւելի՛ տեւեց:

Երիկունը մօրս վերադարձէն առաջ, դուրսն էի: Մութը կոխելուն, Անժելինոյի գինետունը կը լեցուէր Նաւահանգստի աշխատաւորներով, որոնք «կազդուրուելու» կուգային, կորաքամակ, փոշեթաթախ, ուսերնին պատռտած՝ [illegible] կրեկէն, բայց բոլորն ալ երիտասարդ եւ մեծկակ, գրպաններուն մէջ, ամենէն լաւ վճարուած վարձքերէն չորս անգամ աւելի շատ «օրականներով», կուգային «կազդուրուելու» գաւաթ գաւաթի վրայ այրող օղի կամ կասկածելի գինի ձնկելով: Երկնքի վրայ՝ աստղերուն ծագումին հետ մէկտեղ, ջութակահար ցիկանները կը հասնէին: Յետոյ, խաղողներու ընտրուած խումբ մը, ամենէն խելացնոր գինարբուքին կը յանձնուէր: Այն ատեն մինչեւ երգի եւ պարերու ամենէն տաք միջոցին հողը կը թնդար, սեղաններ կը տապլտկէին, պնակներ կը կոտրտէին «բարեկամները» յանկարծ կը յիշէին մոռցուած ոխերը, նախատինքները, կէս մնացած վրէժները, ընդոստ կը յիշէին թէ՝ ինչո՛յքը կատարելու չըլլար առանց կոտրտած կզակներու, շիլով ճզմուած դանկերու, անճանաչելի դարձած քիթերու կամ աչքերու ու վերջապէս, կիրակի եւ տօն օրերը, աւելի հանդիսաւոր կը դառնային առատ արիւնով մը, որ դանակի հարուածը կերած սրտէ մը կամ աղիքներուն հետ մէկտեղ, բացուած փորէ մը կը ժայթքէր:

Իմ կոտինս՝ այս խումբերէն էր... բայց իր ուզած կերպովը: Նախ՝ ինքն էր «Նաւահանգստի հսկան»: «Կոտին»ն էր, իր երկու մէթր հասակով, իր աշխատելու կարողութեամբ, կռուի մէջ իր ուժով, Թիարանի մէջ իր տարիներով, բայց նաեւ իր «իմաստութեամբ» (եթէ չէք ուզեր խնդալ) իր «բարոյական արժէք»ով:

Այս «բարոյական արժէք»ը, արուարձանին մէջ յատուկ իմաստ մը ունէր, ձեռնհաս անձնաւորութիւնները կ'ըսէին. «Ոչ ոք այնքան շիտակութեամբ կրնայ փոր մը բանալ կամ սիրտ մը ճեղքել, որքան կոտին»: Նաեւ կ'ըսէին. «Կոտին վախնալիք մէկը չէ, գողի քաշող մէկը չէ». եւ իրօք ես իսկ տեսայ թէ՝ կոտին վերջինն էր որմէ պէտք էր վախնալ, բայց նաեւ առաջինը որմէ պէտք էր սարսափիլ:

Խմող եւ ուտող ինչպէս «եօթը մարդերը»՝ որոնք առանց զէնքի չպիտի կրնային զայն գետին փռել, արջի պէս [illegible], կոտին— գինետան առջեւ կանգնած, մէկ ոտքը աթոռակի մը վրայ, ականջին ծաղիկ մը եւ մաքուր, հակառակ «միս մինակը երկու վակոն արմտիք պարպած ըլլալուն»,— ճիւաղի վայելչութեամբ, կոտին մարդակապիկի իր բերնին մէջ կ'անհետացնէր քանի մը երկվերեակ աղանձած ձուկ, նոյնքան տապկած լեարդի շերտեր, եւ «կին մը տփելու» կամ «ձի մը քերծելու» չափ ատենուան մէջ հինգ լիտր կը պարպէր եւ երկրային երանութեան այս ժամերուն մէջ, շէշտ մը չէր կորսնցներ քաղցրահունչ ջութակէն որ իր ականջին մէջ կը սաղմոսերգէր, ոչ ալ իր բարեկամին Ալէքսիսի տխուր երգերէն:

Ալէքսի՛ս...: Այսօր համբաւը այնքան ալ գարշանալի չէր որքան կոտինինը, մարդը իրօք համբաւոր էր կոտինի հետ իր բարեկամութեան համար: Մէկուն անունը չէիր կրնար արտասանել առանց միւսին մտածելու: Ու տակաւին, ինչպէս բոժոժաւոր օձը իր ներկայութիւնը կը մատնէ իր պոչին հանած աղմուկով, կոտին՝ մեր ամառնային երեկոյթներու մեղկութեան մէջ, հեռուէն խաղաղ անցորդին ինքզինք կը յայտնէր Ալէքսիսի իգական, բարձր, բայց հնչուն եւ ազուոր ձայնովը,— որովհետեւ ամէն մարդ գիտէր թէ Ալէքսիս՝ միայն կոտինի համար կ'երգէր:

Սկիւռի պէս եռանդուն, խորամանկ եւ տկարակազմ, Ալէքսիս՝ աւելի երիտասարդ քան իր բարեկամը, գեղեցիկ բայց անշնորհ, առնականութենէ զուրկ, գլուխը երբ կոտինի ուսին վրայ դրած կ'երգէր, իր երգին համեմատ կ'անշարժանար: կը քարանար, աչքերը փակ, վիզը ձիգ, մոռցուած գլանիկ մը որ իր մատներուն մէջտեղը կը մխար, Ալէքսիս՝ իր մարմնէն միայն կը շարժէր շրթները, կզակը եւ կարկառուն ադամախնձորը, որ աւազափողի մը մատներուն պէս կը գործէր: Այս դիրքին մէջ ան այնքա՛ն ծիծաղելի էր, որ շատերը խնդալու գէշ ճաշակը կ'ունենային՝ անոնց այս փափաքը կ'անցնէր, իրենց քիթին բերնին գինիի առաջին գաւաթ մը ունելուն պէս,— այս էր կոտինի ազդարարութիւնը, ի պատիւ տգէտ անպատուողի մը: Այս առաջին վճռական արարքէն յետոյ, կոտին՝ կը նետէր ինչ որ սեղանին վրայ գտնէր:

Կռուողներէն շատերը՝ կը հպարտանային կոտինի բարեկամութեամբ. իրօք՝ երբ յարմար գտնէր շատերուն փոխ կուտար իր կռուփը որ երբեմն զինուած կ'ըլլար իր սարսափելի բիրովը—բայց երբեք դաշոյնին պղպղաը:

(Շար.)

երկիրը ղրկելով հանդերձ, պէտք է ստիպել որ անոնց մեծ մասը հողագործութեամբ զբաղին մեր երկրին մէջ: Արդէն շատեր այդ աշխատանքին համար եկած են հոս: Իսկ Հիւսիսային Ափրիկեցիները պէտք է իրենց տեղերը դարձնել: Ասկէ զատ անհրաժեշտ է նաեւ պակսեցնել փոխադրական միջոցներու եւ ածուխի գիները: Իսկ իրական դարմանը ֆրանքի կայունացումն է:

⁂ Վերջին շաբթուան ընթացքին Ֆրանսա մտած են 150, եւ Ֆրանսայէն մեկնած են 2,217 օտար բանւորներ:

Պելճիքացի՝ 221 մեկնած, 3 եկած,— Սպանիացի՝ 336 մեկնած,— Փորթուկէզ՝ 88 մեկնած,— Իտալացի՝ 769 մեկնած, 55 եկած,— չեխ՝ 228 մեկնած,— Լեհ՝ 284 մեկնած, 8 եկած,— Ռուս՝ 7 մեկնած, 71 եկած,— Զուիցերիացի՝ 111 մեկնած,— Գերմանացի՝ 39 մեկնած, զանազան ազգեր՝ 134 մեկնած, 4 եկած: Նորեկ բանւորներէն Իտալացիները զետեղուած են ճարտարարուեստի եւ Ռուսները՝ հողագործութեան մէջ:

Նորեկ բանւորներէն անոնք որ կը զետեղուին հողագործական աշխատանքներու մէջ, Ֆրանսա մտնելու արտօնուած են երկրագործական նախարարութեան «վիզա»յով, իսկ միւս աշխատաւորները Ֆրանսա կրնան մտնել միայն աշխատանքի նախարարութեան «վիզա»յով:

Գործ՝ օտար անգործներուն

Վերջին շաբթուն, Աշխատանքի Նախարարութիւնը գործ հայթայթած է օտար անարհեստ բանւորներէ 499 հոգիի, որոնց 64ը արտասահմանէն նոր բերուած էին, եւ 435ը կը բնակէին Ֆրանսայի մէջ: Գործի զետեղման գրասենեակներու կողմէ գործ հայթայթուած է 595 օտար բանւորի, որոնք կը բնակէին Ֆրանսա: 64 նորեկ օտար բանւորները զետեղուած են Մօտանի եւ Մարսէյլի մէջ, 25ը՝ հանքերու, շինութեանց՝ 4, մետաղագործութեան՝ 2, քարահանքի՝ 30: Ֆրանսաբնակ օտար 435 բանւորները զետեղուած են Փարիզի (167), Մարսէյլի (102), պելժիական սահման (73), Նանթ (37), Լիոն (25) հետեւեալ գործերուն մէջ, մետաղահանքի՝ 54, ածխահանքի՝ 36, քարահանքի՝ 3, մետաղագործութեան՝ 18, ճամբաներու շինութեանց՝ 61, ատաղձագործութեան՝ 36, հիւսուածեղէնի՝ 29, ծառայութեան՝ 6, հողագործութեան՝ 91, զանազան գործերու 101:

⁂ Պաշտօնական վերջին վիճակագրութեան համաձայն, փետր. 10ին նպաստընկալ գործազուրկներուն թիւն էր 64,434, 47,627ը այր, 16,807ը կին: Վերջին շաբթուն, նպաստընկալ գործազուրկներուն թիւն էր 56.275, որուն 41,698ը այր, 14,577ը կին, ուրեմն մէկ շաբթուան մէջ 8000 նպաստընկալներ աւելցած են:

⁂ Առջի օր, Թրօքատէրոյի մօտ, 25 տարեկան ֆրանսուհի մը ինքզինքը նետեց Սէն գետը: Նաւաստիները ազատեցին զայն եւ փոխադրեցին հիւանդանոց, ուր յայտարարեց.— «Լաւ էր որ ձգէիք, մեռնէի, ի՞նչպէս պիտի ապրիմ, երբ տուն չունիմ, դրամ չունիմ, գործ չունիմ»:

Ֆրանքօ-թուրք համաձայնութիւն մը ?

Ջախակողեան «Բօթլիտիէն», որուն Թուրքիոյ թղթակցին կարգ մը տպաւորութիւնները թարգմանեցինք անկէ առաջ, իբրեւ եզրակացութիւն կը թելադրէ սերտ համաձայնութիւն մը հաստատել Թուրքիոյ հետ, «Միջերկրականի խաղաղութիւնը ամրապնդելու համար»:

— «Միջերկրականի խաղաղութիւնը առաջին, հիմնական պայման մըն է ընդհանուր խաղաղութեան համար: Բայց այդ խաղաղութիւնը կրնայ իրականանալ միայն այն ատեն երբ այդ մեծ ծովուն եզերքը հաստատուած ազգերը առանց յետին միտքերու ընդունին իրենց այսօրուան հողային վիճակը եւ հրաժարին, այնքան դժուարութեամբ հաստատուած գոյավիճակը միայն իրենց օգտին փոխուելու ո՛ր եւ է գաղափարէ:

Միջերկրականեան Արեւելքը լրջօրէն կազմակերպուած է այսօր: Այդ Նոր արեւելքին պաշտպանողական ուժը — պաշտպանողական եւ ոչ թէ յարձակողական — ինքնին խաղաղութեան ազդակ մըն է զոր պէտք է հաշուի առնել: Ահա օրինակ մը,— վերջերս, արտաքին վտանգներու ազդեցութեան տակ, թրքական բանակը յանկարծ խոշոր եւ պատկառելի ռազմափորձեր կատարեց Գազի Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի անձնական հրամանատարութեամբ, այնպիսի շրջանի մը մէջ զոր ոմանք գրաւել կ՚ուզէին, սպառնալիքները անհետացան հրաշիւք իմն: Այն ատեն, թրքական կառավարութեան եւ միւս կառավարութեան միջեւ յարաբերութիւնները շատ սիրալիր դարձան:

«Ֆրանսա զօրաւոր Միջերկրականի մէջ: Շատ տկար, եւ հետեւաբար օտար աշխարհակալութեանց միտումներուն ենթակայ մօտաւոր արեւելք մը վտանգ մըն է խաղաղութեան համար: Միւս կողմէ, Ֆրանսա Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ խնամակալ կարգուած է Սուրիոյ, որ կը գտնուի Միջերկրականեան Արեւելքի սրտին վրայ: Ուրեմն, մեր շահը կը պահանջէ մեր կրցածին չափ օգնել Մօտաւոր Արեւելքի եւ առաջին հերթին Թուրքիոյ ամրապնդման, քանի որ ան է բուն առանցքը:»

Մոսկուայի «Իզվեստիան» եւս կը պաշտպանէ ֆրանքեւ թուրք բարեկամութիւնը:

Համայնավար երեսփոխանը չի հրաժարիր

Գրեցինք թէ համայնավար կուսակցութիւնը ութ օր պայմանաժամ տուած էր երեսփոխան Պարանթոնի՝ հրաժարելու համար երեսփոխանութենէ, այլապէս պիտի վտարուի կուսակցութենէն: Այդ պայմանաժամը լրացաւ առջի օր, սակայն Պարանթոն չհպատակեցաւ կուսակցութեան պատգամին ու հիմա կը սպասէ որ զինքը վտարեն:

Իտալիա եւ Ֆրանսա

Ֆրանսական «Թէօֆիլ Կօթիէ» փոխադրանաւը Միջերկրականի մէջ պտոյտէ մը յետոյ Նափոլիի առջեւ խարիսխ նետած էր: Ֆաշիստ ոստիկանութիւնը իմանալով որ նաւին մէջ հակաֆաշիստ ճամբորդ մը պահուըտած է, հարիւր յիսուն զինեալ ոստիկաններ շոգենաւ ելան խուզարկութիւն կատարելու համար: Ի վերջոյ մեքենաներու սենեակին մէջ գտան 18 իտալացի փախստականներ, զորս ձերբակալելով ցամաք հանեցին:

⁂ Սէն-Ռաֆայէլի մէջ ֆրանսական ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Վայլիասինտի անուն իտալացի օդաչուորդ սպայ մը, որ կասկածներ կը ներշնչէր իբրեւ լրտես: Վայլիասինտի Սէն-Ռաֆայէլ կը գտնուէր 1925 Յունիսէն ի վեր եւ մօտէն շփում ունէր Նիսի զանազան անձնաւորութեանց հետ: Իր դէմ եղած ամբաստանութիւններէն մէկն ալ այն էր թէ Փարիզի մէջ 10,000 ֆրանք գանձած էր ֆաշիստ գործակալ Սաքքիի միջոցաւ: Վայլիասինտի գրագէտ տ՚Անունցիօի թիկնապահն էր եւ մասնակցեցաւ Ֆիումէի ապստամբութեան: Յետոյ դէպի Ափրիկէ թռիչք մը կատարեց: Իտալիայէն մեկնած էր Մուսոլինիի հետ տարակարծութիւն մը ունենալուն հետեւանքով երկար հարցաքննութենէ մը վերջ, այս ֆաշիստ սպան ֆրանսական սահմանէն դուրս հանուեցաւ: Վայլիասինտի Պելճիքա գնաց:

Ընկերվարական Միջազգայինի ժողովը

Ընկերվարական Բանւորական Միջազգայինը, որուն կեդրոնը կը գտնուի Ցուրիխ, այս պահուս կարեւոր գումարում մը կ՚ունենայ Փարիզ, Էնժէնիէօր Սիվիլի սրահին մէջ: Ժողովը բացուեցաւ երէկ առաւօտ ժամը 10ին նախագահութեամբ Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան ներկայացուցիչ Հէնտէրսընի: Ուրբաթ օր խորհրդակցական հաւաքոյթ մը ունեցաւ Միջազգայինի դիւանը, որ կը բաղկանայ ինը հոգիէ, բացի ընդհ. քարտուղար Ֆրից Ատլէրէ, որ նոյնպէս կը մասնակցէր այդ ժողովին:

Զանազան երկիրներէ պատուիրակներ կը մասնակցին Միջազգայինի ժողովին, որուն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւս ղրկած է իր ներկայացուցիչները:

Օրակարգին վրայ կան շատ մը միջազգային կարեւոր հարցեր, ինչպէս չինական խնդիրը, գերման ազգայնականներու օժանդակութիւնը խորհրդային կառավարութեան, պայքար ֆաշիզմի դէմ ո՛չ միայն Իտալիոյ այլ զանազան երկիրներու մէջ եւն.:

Ահռելի հրդեհ մը

Նիւ-Եօրքէն կը հեռագրեն թէ Պրուքլինի զինարանին մէջ սարսափելի հրդեհ մը ծագած է: Երեք մթերանոցներ անմիջապէս փճացուած են բոցերու մէջ: 500 նաւազներ օգնութեան հասած հրշէջներուն, որոնք գերմարդկային ճիգերով կրցան պաշարել եւ սահմանափակել հրդեհը: Որովհետեւ մօտերը կը գտնուէր շէնք մը, որ լեցուն էր պայթուցիկ նիւթերով, հրդեհին տարածումը մինչեւ այդ շէնքը աններեւակայելի աղէտ մը պիտի դառնար: Ամբողջ քաղաքացիները, որոնք Ուիլէմսպուրկի եւ Մանհաթթընի կամուրջներուն վրայ կեցած կը դիտէին հրդեհը, մատնուած էին ծանր անձկութեան մը: Վնասը կը հասնի մէկուկէս միլիոն տոլարի:

Ուրական Պէյրութի մէջ

Պէյրութէն 11 Փետրուար թուականով կը հեռագրեն թէ առջի գիշեր սաստիկ ուրական մը պայթած է Պէյրութի վրայ, մեծ վնասներ պատճառելով: Նաւահանգիստին մէջ խարսխած նաւերը բաց ծով քշուեցան: Զինուորական տաղաւարներ փլան: Երեք Սենեկալցիներ մեռան, երկու հոգի ծանրապէս, իսկ 18 հոգի թեթեւ վիրաւորուեցան: «Բանատա» շոգենաւը, նոյնպէս քշուեցաւ փոթորիկէն: Ֆրանսացի նաւային զինուորները ջանքեր կը թափեն աղէտին վնասները մեղմացնելու համար:

Եգիպտոսի հետ հեռագրական հաղորդակցութիւնները խզուեցան:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

կիրակի 20 փետր. գիշերը ժամը 8.50ին Ալպէր Ա. մեծ Թատրոնը

Մ. Ա. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ Հայ Դրամատիկ դերասանական խումբ

փարիզահայ բեմի վրայ Ա. անգամ ըլլալով Շիլլէրի

ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 ԱՐԱՐ, և 8 ՊԱՏԿԵՐ

Կը մասնակցին Տիկ. Մամիկոնեան — Կոստանեան, Պ. Պ. Մ. Ա. Կոստանեան, Մարութեան, Սարեան, Նաւասարդեան, Գմբէթեան, Պաղտասարեան եւայլն:

տոմսերուն գինը 3էն 15 ֆրանք. կը ծախուին Պէլվիլի եւ Սէն Միշէլի բոլոր հայկ. ճաշարանները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Գոյամարտ» խումբի ժողովը՝ այսօր կիրակի 13 փետր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ծանօթ հաւաքատեղին: Անդամատետրերը միասին բերել:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Գնունի» խումբի դասախօսական ժողովը վաղը Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին գրադարանի սրահը: Դասախօս՝ ընկ. Նիկողոսեան:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԱԲՆԱԿ երկսեռ որբերը կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին կը հրաւիրուին 138 Rue Etienne Dolet, Alforville: Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի Զ. Ե. Ո. Միութեան ներկայացուցիչները:

ԱՐԱԲԿԻՐՑԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը այսօր կիրակի 13 փետր., ժամը 2.30ին Ֆլօրիայի սրահը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ Իզմիրի որբանոցէն Զօրխտանցի (Կեսարիա) Զէքիա Գասպարեան՝ 15 տարեկան, հօր անունը Համբարձում, մօր անունը Վարդիտա: Տեղեկացնել A. Kasparian*ի՝* c/o M. Archambond, Pont d'Aubenas (Ardèche) France. Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել:

— Տիգրանուհի Միկինեան կը փնտռէ իր ամուսինը Ամասիացի Յովհաննէս Միկինեան որ Իզմիրի ջարդէն վերջ Թուրքերու կողմէ Ուլայի մէջ զինուորագրուած էր: Տեղեկացնել՝ խմբագրութեան:

— Կեսարիոյ Ռումտիկին գիւղացի Լուսաբեր Կէօպէլեան, որ Ուրիայէն Ֆրանսա եկած է, կը փնտռէ իր եղբայրը Տիգրան Կէօպէլեան, որուն Նիւ-Եորք ըլլալը կը կարծուի:

Տեղեկացնել՝ Edouard Kassian pour Artinian Khatcher, Cité Verminck No. 143, Croix Sainte, Martigues (B. D. R.) France:

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

«Բուժանք»ի Լոյս տեսաւ 8րդ թիւը (փետրուար) պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակութեամբ: Կը ծախուի Պէլվիլի եւ Սէն-Միշէլի լրագրավաճառներուն քով:

«Խարազան»ի վերջին թիւը փնտռեցէք ամէն տեղ այս շաբաթ, 16 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ եւ բազմաթիւ նկարներով: Գին 1 ֆր.:

ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ
ՎԻՐԱԲՈՅԺ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Chirurgien - DENTISTE
ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱԲՈՒԼԹԷԷՆ
126 RUE BOLIVAR (մեթրօ պօլիվառ կամ ժօռէս)
Մասնագիտութիւն ատամնաշարերու (քաուչու թէ ոսկի) և պրիճ
Բոլոր աշխատանքները ԱՌԱՆՑ ՑԱՒԻ, ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ
Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 1.30էն մինչեւ 8ը: Ուրիշ ատեն՝ ժամադրութեամբ:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

PRIMEROSE
183, Rue St. Honoré, 183 PARIS (1)
Téléph. Richelieu 91-64 Métro:Pyramides - Palais-Royal
GALERIES MAUBEUGE
39, Rue de Maubeuge, 39 PARIS (9)
Téléph. Trudaine 75-55 Métro: Cadet
Սոյն երկու վաճառատանց մէջ կը ծախուին կանանց յատուկ ամէն տեսակ մետաքսեղէն եւ բրդեղէն կերպասներ շատ նպաստաւոր գիներով: Ճոխ մթերք քրէփ տը շինի:

ՃԱՇԱՐԱՆ "ՖԼՕՐԻԱ"
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)
ՄԷԹՐՕ ՕՏԷՕՆ ԿԱՄ ՍԷՆ ՄԻՇԷԼ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
Անթերի սպասարկութիւն

STRAND IMPERIAL HOTEL
STRAND (OPPOSITE GAIETY THEATRE) LONDON, W.C.
Լոնտոնի կեդրոնը հաստատուած այս մեծ պանդոկը մասնաւոր դիւրութիւններ կուտայ հայ հայրենակիցներու
ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ Telephone: 4788 GERRARD

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործոցը, աշխարհաբար լեզուով, գիրք՝ ընթերցումի եւ աղօթքի: գին 40 ֆր.: կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը եւ Սեւունիի մօտ (5, Ave. Quihou, St-Mandé):

Վարձու են 2 սենեակներ դիւրամատչելի պայմաններով 2 կամ 3 անձի համար: դիմել՝ Տիկ. Շահպազի, 5, Gay-Lussac. Paris, Լիւքսէմպուրկի պարտէզի դիմաց:

ՏՕՔԹ. Տ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ
փարիզի բժշկ. Համալսարանէն նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ վիրաբոյժ Իզմիրի Ազգային Հիւանդանոցին
44, Rue Poissonnière, Paris (2e)
ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 14էն 18 եւ ժամադրութեամբ:

ՏԻԿԻՆ ԱՏՐԻԷՆ
ԳԼԽԱՐԿԱՎԱՃԱՌ
կանանց գլխարկի ձեւափոխութիւն, պատրաստ եւ չափու վրայ խիստ դիւրամատչելի գիներով, ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2ուկէսէն 7, հասցէ 243 Rue St. Honoré, Paris (1er):
Բ. յարկ աջ կողմ

Կ՚ուզուի սպասուհի մը տնական ամէն գործերու համար. դիմել՝ 25 Rue de Constantinople չորրորդ յարկ աջ կողմ:

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ
ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ
ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
որ հրատարակիչն է մանաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու
Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

ԲԵՐՆԻՆ ՀԱՄԸ ԳԻՏՑՈՂՆԵՐՈՒ
ԽԱՒԻԱՐ "ԵՐԵՒԱՆ"
Թարմ եւ պահածոյ, լաւ ... սակէն, ուղղակի Ռուսիայէն ...ուած:
Սննդարար եւ դիւրամ... չելի գիներով, տուն յանձնելի ուզուած հասցէին կը ղրկուի:
Դիմել նամակով
SÉFERIAN CHARAM
73 Grand'Rue - Enghien-les-Bains
(S. et O.)

ԲԺՇԿԱԿԱՆ
ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St. Denis և Réaumur)
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
ջերմամիզութեան, ֆրանկ... ա... տի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց:
Բժշկական տարրալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—...
Կիրակի՝ 9—12:
Ժողովրդական գիներ

ՍԱԿԱՐԱՆ

12 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	123
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի)	100 Mark	603
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	12
Թր.ք. ոսկի	» or	114
Մէճիտիէ	Médjidié	8
Լէվա 100 հատր	Léva	18
Տրախմի »	Drachme	32
Լիր »	» Lire	110
Պելժ. ֆրանք	» Frc. Belge	70
Զուից. »	Frc. Suisse	490
Լէյ 100 հատր	Ley	14
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	85

ԱՐԺԵԹՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3000
» II	»	1910
» III	»	1700
Ռումելի երկթղ.	Lots turcs	106

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

15 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 261

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՎԱՌՕԴԻ ՀՈՏ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷ

Ընկերվարական Միջազգայինի գործադիր կոմիտէն իր ժողովը փակեց ուշագրաւ յայտարարութեամբ մը, որ միանգամայն ազդարարութիւն մըն է։

Վառօդի հոտը կը ծաւալի ամէն կողմ, Պալքաններէն մինչեւ Չինաստան, մտահոգութեան մատնելով բոլոր խաղաղասէրները։

Եւ ի՜նչքան բազմազան են փոթորիկի նախանշանները։

Ամէնէն առաջ, վտանգի ազդանշանը տուին պոլշեւիկները, որոնք միշտ խաղաղութենէ կը ճառեն, բայց առիթ չեն փախցներ թէ՛ հաստատուած կարգուսարքը խախտելու եւ թէ՛ մինչեւ ակռաները զինուելու։

Անցեալ շաբթու արտատպեցինք զանազան պաշտօնական զեկուցումներ, որոնք նիւթ կը ծառայեն նոր նշանախօսքերու։ Հռչակաւոր Պուխարինը կ՚աղաղակէր Մոսկուայի կուսակցական խորհրդաժողովին մէջ.— «Նոր գրոհ մը կը պատրաստուի մեզի դէմ։ Քաղքենի պետութիւնները նուաճողական նոր պատերազմ մը կը պատրաստեն եւ բազմազան փորձեր կը կատարեն մեզ օղակելու համար։» Վորոշիլոֆ, պատերազմական գործավարը, աւելի կտրուկ, կ՚ազդարարէր. «Պատերազմը նորէն կը բարձրանայ Եւրոպայի, ամբողջ աշխարհի վրայ։ Քաղքենի դասակարգը ճակատագրականօրէն պատերազմի կը մղէ, թշնամութիւններ կը պատրաստէ մեզի դէմ։ Եթէ ոչ այսօր, վաղը յարձակման պիտի ենթարկուինք։ Պատերազմի նախօրեակին ենք»։ Վարչապետ Ռիքօֆ, ամէնէն խելօքը, վերջերս դիտել կուտար ճառի մը մէջ («Փրավտա», 20 Յունուար).— «Չենք կրնար ծածկել թէ այսօր խաղաղութեան խնդիրը աւելի տագնապալի վիճակի մէջ է, քան մէկ տարի կամ 18 ամիս առաջ։ Ու վերջապէս, յիշենք Անդրկովկասի դիկտատոր Օրախելաշվիլիի խօսքերը. «Ի հարկէ մենք չենք կրնար հանգստանալ, քնանալ դափնիներու վրայ... «Մենք, մեր կուսակցութիւնը, խորհրդային իշխանութիւնը, արհեստակցական միութիւնները, ամբողջ խորհրդային հասարակութիւնը պէտք է միշտ սպառազինուած ըլլանք»։

Տարբեր տեսակէտէ մը մեկնելով, նոյն վտանգաւոր կացութիւնը կը մատնանշեն ընկերվարականները, ինչպէս կ՚երեւայ իրենց յայտարարութենէն։ Եւ կը ցուցնեն փոթորիկի հնոցներն ալ,—Չինաստան, Պալքանները։ Բայց ընկերվ. Միջազգայինը կը շեշտէ պարագայ մը որուն խօսքն իսկ չեն լսեր պոլշեւիկները. «Անհաբեկման քաղաքականութիւնը անփոփոխ կը շարունակուի Խորհրդային Միութեան, մանաւորապէս Վրաստանի մէջ, եւ կը ձգտի տեւական հաստատութիւն մը դառնալ»։

Արդարեւ, խառնակութեան պատճառները մէկ չեն, ոչ ալ միայն քաղքենի-դրամատիրական, կամ սեւ շապիկաւոր։

Եթէ Չինաստան իր ազատագրութեան համար կը կռուի, այդ պայքարը աղճատուած է նաեւ միջազգային, աւելի ճիշդ՝ անգլեւռուս մրցակցութեան բոլոր ախտերով։ Եւ պոլշեւիկներուն ձեռքը նոյնքան սեւ է այս գործին մէջ, որքան Անգլիոյ հաստատվիզ պահպանողականներուն երեսը։

Նոյնը եւ Պալքաններուն մէջ։

Յետադիմական ուժերը շարժման մէջ են ամէն տեղ. բայց ո՛չ քաղքենի աշխարհակալները, ոչ ալ կարմիր պոլշեւիկները ո՛ր եւ է փորձ կ՚ընեն, բուն ժողովուրդները գոհացնելու եւ մթնոլորտը պայծառացնելու համար։ Նոյն թանձր եւ թունաւոր մթնոլորտը, քաղաքական մրցակցութիւնն է որ կ՚ոգեւորէ եւ կրկէս կ՚առաջնորդէ երկուքն ալ։ Այս տեսակէտէն պարծենալիք բան մը չունին ռուս պոլշեւիկները եւ իրենց բոլոր ստրուկները։ Անոնք շատոնց կորսնցուցած են դատը, մանաւանդ 1920էն ի վեր, երբ ամբողջ ժողովուրդներ մատաղ ըրին, բրիտանական աշխարհակալութիւնը տապալելու մոլեգնութեամբ, բայց իրապէս հիւանդկախ Թուրքիան փրկելու, իսլամական եւ Թուրք-ասիական կիրքերը արծարծելու եւ հալածականներու գլխուն իջեցնելու համար։ Ինչ կը վերաբերի իրենց վարած երկրին, պատկերը այնքան պերճախօս է, որ խորհրդածութիւնները աւելորդ կը դառնան։ Այսօր ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ, յայնքին եւ երկայնքին, դժգոհութեան, խլրտումի, եթէ կ՚ուզէք՝ պատերազմի նոյնքան լուրջ պատճառներ կան, որքան հեռաւոր Չինաստանի կամ հարեւան Պալքաններու մէջ։

Իւրաքանչիւրը իր ձեւով կը դատէ իրերը, բայց վտանգը անժխտելի է։ Ու մանաւանդ ծանր անոր համար, որ երկու կողմերն ալ պատրաստութիւններ կը տեսնեն... պատերազմը կանխելու մտահոգութեամբ։

Խորհրդային իշխանութիւնը «հոգեբանական» զօրաշարժի մը ձեռնարկած է արդէն. կը համրէ իր շարքերն ու զինուորները, սպաներն ու վեթերանները։ Տենդագին աշխատանքի լծուած են «ավիաքիմ»ը (օդանաւ, քիմիական պատերազմ), «Պաշտպանութեան ընկերութիւնը», ամբողջ խորհրդային մեքենան։

Ինչ կը վերաբերի քաղքենի-աշխարհակալներուն, միշտ հաւատարիմ իրենց կոչումին, պատերազմ կը պատրաստեն, խաղաղութիւն խաղալով։ Ահաւասիկ նոր զաւեշտը,— Մ. Նահանգները Փետրուար 10ին նոր հրաւէր մը ուղղեցին, Մարտ 31ին խորհրդաժողով գումարելու եւ նաւատորմերը կրճատելու համար։ Պատասխանները պատրաստ են արդէն,— Ֆրանսա՝ ինքզինքը բացառութիւն կը համարէ, շարք մը պատճառներով. Իտալիա՝ մինչեւ անգամ կը զարմանայ այդպիսի ձեռնարկի մը համար, քանի որ «շատ համեստ է իր նաւային ծրագիրը»։ Իսկ միւսները կա՛մ վերապահ են, կամ պայմաններ կը դնեն։

Այս կացութեան մէջ, ինչո՞ւ զարմանալ որ խաղաղութեան համար առաջադրուած դաշնագիրներն անգամ վառօդ կը հոտին։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՍԻՐԱԿՑՈՐԴ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ

Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյ, որ մասնաւորապէս կուսակից է ռուսեւթուրք բարեկամութեան, «Միլլիյէթ»ի մէջ գրուած նոր խմբագրականով մը դիտել կուտայ.—

«Մեր արեւելեան քաղաքականութեան ամէնէն կարեւոր առանցքը՝ Ռուսերու բարեկամութիւնն է։ Մեր քաղաքական ապահովութիւնը կը պահանջէ բարեկամ ըլլալ Ռուսիոյ, ինչպէս որ Թուրքիոյ բարեկամութիւնն ալ հաւասարապէս անհրաժեշտ է Ռուսիոյ համար։ Եւ երկու երկիրներու վարիչները այս հիմնական կէտին ուշադրութիւն կ՚ընեն, արտաքին քաղաքականութեան մէջ։ Մեր չարակամները ինչե՛ր չըրին, երկու հարեւաններու այս անկեղծ յարաբերութիւնները խաթարելու համար։ Անկասկած այս խառնակչութիւնները ամլութեան պիտի դատապարտուին այսուհետեւ ևս եթէ երկու երկիրներուն մէջ ալ ողջմտութիւնը տիրապետող մնայ։

«Առեւտրական դաշնագրի համար բանակցութիւնները կ՚երկարին, կարգ մը կէտերու մասին առաջ եկած տարակարծութեան հետեւանքով։ Սակայն այս կէտերը հիմնական չեն և մանրամասնութեանց կը վերաբերին։ Բանակցութիւնները նորէն պիտի շարունակուին, և յոյս ունինք որ գոնէ այս անգամ արդիւնքի պիտի յանգին։ Թուրք հանրային կարծիքը չափազանց մեծ շահագրգռութեամբ կը հետեւի բանակցութեանց։ Հրապարակին վրայ ընդհանուր շփոթութիւն և մտահոգութիւն կը տիրէ։ Խոստովանինք որ ներկայ կացութեան շարունակումը կը վնասէ թրքական տնտեսութեան։»

ԲՈՂՈՔ ԽԱՌՆԱԿԻՉՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Ինչպէս գրեցինք, հայ պոլշեւիկներուն վարձած կրօնաւորները կը շարունակեն պառակտում սերմանել իրենց «Ազատ եկեղեցի» թերթով եւ «Ազատ եկեղեցական յեղաշրջութիւններով»։ Անոնք միթինկներ կը սարքեն, հայկ. եկեղեցիներ կը գրաւեն (մանաւանդ Թիֆլիսի հարուստ եկեղեցիները) եւ բողոքողներն ալ —բուն ժողովուրդը— դատապարտել կուտան։

Այս խռովութիւնները մեծ յուզում պատճառած են նաեւ Պոլսոյ մէջ, ուր եպիսկոպոսները խորհրդակցութիւն մը կատարած են տեղապահին հետ։ Այս առթիւ Պոլսոյ «Հայ խօսնակ» թերթը կը գրէ.—

«Որքան մեծ է Հայոց Հայրապետութեան դէմ պայքարողներու արարքին տգեղութիւնը, նոյնքան եւ աւելի մեծ է անտարբերութիւնը հայ եկեղեցականութեան եւ ընդհանուր Հայութեան ալ, որ պէտք է զգացնէ Երեւանի կառավարութեան թէ՝ ո՛չ հայ լեզուն, ոչ ալ հայ Եկեղեցին իր մասնաւոր սեփականութիւնն են եւ ահաւոր պատասխանատուութիւն առաջ կը բերէ թեթեւօրէն վերաբերուիլ անոնց հետ։»

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆԸ ՏԱՂԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

«Խորհրդային Հայաստան» կը գրէ թէ լեզուական խնդիրը հրատապ հանգամանք ստացած է Տաղիստանի մէջ։ Ուժեղ հոսանք կայ Թուրքերէն լեզուն ընդունելու։ *Այս առթիւ վերջերս Բագուի մէջ զեկուցում մը տուած է Տաղիստանցի Ալի-Էքպէրոֆ։*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ամայի Թուրքիան լեցնելու համար

«Միլլիյէթ»ի տեղեկութիւններուն համաձայն, այս տարի Սուրիայէն Թուրքիա պիտի բերուին 15 հազար, Կիպրոսէն՝ 9000 Թուրք գաղթական։ Ասկէց զատ Պուլկարիայէն, Սերպիայէն ալ պիտի բերուին որոշ թիւով գաղթականներ, որոնց թիւը պիտի հասնի 80,000ի։ Ներգաղթը պիտի սկսի Յունիսին։ Ծախքերը պիտի հոգացուին Էնկիւրիի կառավարութեան կողմէ։

Հրահանգներ օտար գործաւորներուն մասին

Աշխատանքի Նախարարութիւնը հրահանգ մը ղրկելով բոլոր գործատէրերուն, կը յիշեցնէ թէ համաձայն 1926 Օգոստոս 11ի օրէնքին, արգիլուած է աշխատցնել օտարական մը, որուն ինքնութեան թուղթին վրայ «աշխատաւոր» յիշատակութիւնը եւ կամ ուրիշ ո եւ է ցուցմունք չկայ թէ օրավարձով արհեստ մը կ՚ընէ։

Եթէ օտար աշխատաւորին Ֆրանսա մտնելուն մէկ տարի չէ եղած, եւ կամ Տեղաւորման Գրասենեակի մը կողմէ չէ ներկայացուած, գործատէրերը, բաց աստի, պէտք է ստուգեն՝ 1.— Թէ ինքնութեան թուղթը տրուած չէ ուրիշ արհեստի մը համար, քան այն, որուն մէջ կ՚ուզէ աշխատիլ։ 2.— Թէ օրինաւորապէս ջնջուած կամ պայմանաժամը լրացած է այն պայմանագրութեան, որուն հիման վրայ ինքնութեան թուղթ ստացած է եւ որուն մասին յիշատակուած է ինքնութեան թուղթին վրայ։

Վերջապէս, երբ գործատէրերը օտար աշխատաւորներ կ՚առնեն, 24 ժամ վերջ պէտք է մասնաւոր տոմարի մէջ արձանագրեն անոնց անունները և պահանջուած պարագային զանոնք ներկայացնեն աշխատանքի քննիչներուն կամ ոստիկանական պաշտօնեաներուն։

Այն գործատէրերը, որոնք իրենց մօտ կը պահեն կամ նոր կ՚առնեն վերի պայմանները չլրացնող օտար բանուոր մը, ինչ տարիքի, սեռի կամ աշխատանքի ալ պատկանի, 500 էն 1000 ֆրանք տուգանքի պիտի դատապարտուին։ Ասկէ զատ կրնան տուգանքի ալ ենթարկուիլ՝ ի նպաստ առաջին գործատիրոջ։ Տոմարին մէջ արձանագրուած չըլլալուն համար ալ մարդ գլուխ 5-15 ֆրանք տուգանք կը գանձուի։

Գաղթ. Յանձնաժողովին դիմումը

Հայ Գաղթականաց Կեդր. Յանձնաժողովը գործադրկութեան տագնապին առթիւ դիմումներ կը կատարէ պատկանեալ պաշտօնատուններուն մօտ։ Կը տեղեկանանք թէ յիշեալ յանձնաժողովի վարիչ Պ. Լեւոն Բաշալեան երկրորդ անգամ ըլլալով դիմած է Աշխատանքի Նախարարութեան, խնդրելու համար որ դիւրութիւններ տրուին հայ անգործներուն՝ գործ գտնելու համար։ Նախարարութենէն պատասխանուած է թէ հանքերուն մէջ աշխատելու միշտ գործ կայ, սակայն Հայերը բացարձակապէս չեն ուզեր այդ աշխատանքը կատարել, եւ անմիջապէս որ հանքերու անունը իմանան, կը ձգեն կ՚երթան։

Միւս կողմէ շատ գործ կայ նաեւ հողագործութեան մէջ։ Ամիս մը վերջ դաշտային աշխատանքները կը սկսին։ Անգործ հայ բանուորները այժմէն պէտք է արձանագրուին, յիշեալ աշխատանքներուն համար։ Թէ՛ հանքերը եւ թէ դաշտերը աշխատելու գացողներուն ճամբու տոմսակը կը տրուի Նախարարութեան կողմէ։

Պատերազմի վտանգին դէմ

Ինչպէս գրեցինք, Շաբաթ եւ Կիրակի Փարիզի մէջ գումարուեցաւ Ընկերվարական Միջազգայինի Գործադիր Կոմիտէի հերթական ժողովը։ Ներկայ էին 24 պատուիրակներ, որոնք կը ներկայացնէին 22 ազգեր։ Նախ կարդացուեցան քարտուղարին եւ գանձապահին տեղեկագիրները, որոնք վաւերացուեցան։ Յետոյ երկար վիճաբանութիւններ եղան Չինաստանի, Ամերիկայի եւ հարաւ-արեւելեան Եւրոպայի մէջ տեսնուող պատերազմի վտանգներուն մասին։ Պալքանեան կացութեան մասին զեկոյց տուաւ Եուկօսլաւիոյ պատուիրակ Թոփալովիչ։ Ցերեթելլի (Վրացի) եւ Աբրամովիչ (Ռուս) պարզեցին ընկերվարականներու դէմ եղած հալածանքը Խորհրդային Միութեան մէջ։ Ընդունուեցան բողոքի զանազան բանաձեւեր, ֆաշիզմի եւ պոլշեւիզմի մասին։ Ռուսիոյ մասին քուէարկուած բանաձեւին մէջ կ՚ըսուի.— Ահաբեկման վարչաձեւը անփոփոխ կը շարունակուի Խորհրդային Միութեան, մանաւորապէս Վրաստանի մէջ եւ կը ձգտի տեւական դրութիւն դառնալ։ Գործադիր Կոմիտէն կը պախարակէ բռնի ուժի քաղաքականութիւնը, որուն երեսէն հազարաւոր ընկերվարական բանուորներ, գիւղացիներ եւ մտաւորականներ բանտ նետուած կամ աքսորուած են, եւ բարբարոս վերաբերմունքի կ՚ենթարկուին, պարզապէս իրենց ընկերվարական համոզումներուն համար։ Միջազգայինին պատկանող բոլոր կուսակցութիւնները պէտք է օգնեն բանտարկուած ընկերներուն, ընդհանուր ներում պահանջեն անոնց համար եւ աշխատին Խորհրդային Միութեան մէջ սարսափի վարչաձեւին տապալման համար։

Գերման պատուիրակը յայտնեց թէ Ռուսիոյ մէջ ռազմամթերք կը պատրաստուի Գերմաններուն համար։

Ժողովը վերջացաւ կիրակի գիշեր ժամը 9ին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հեռաւոր Արեւելքի մէջ մինչեւ հիմա ո՛չ մէկ հայկ. դպրոց կար։ Առաջինը կը բացուի Չինաստանի Խարպինի քաղաքին մէջ, տեղական վարչութեան եւ քահանային Թափած ջանքերուն շնորհիւ։

Նախապէս դիմում կատարուած է պետական պատկան իշխանութեան, որ արտօնած է հայկական դպրոցի մը հիմնումը։

Նորահաստատ դպրոցին բացումը կատարուած է Նոյ. 21ին, մեծ ոգեւորութիւն առաջ բերելով գաղութին մէջ։ Ծնողքներու եւ մանուկներու շատերու աչքերէն ուրախութեան արցունք կը Թափէր։ Ամէնքը կը սփոփուէին, որ պարտականութիւն մը կատարած են եւ այս կերպ կ՚ազատին օտարացման վտանգէն, կենդանի կը պահեն մայրենի լեզուն նոր սերունդին մէջ եւ օր մը հնարաւորութիւն կ՚ունենան հայրենիք վերադառնալու մասին մտածել։

Երեք տարիէ ի վեր Խարպինի գաղութը ունեցած է սեփական հայ եկեղեցի, ուր դպրոցի բացման առթիւ մատուցուած է պատարագ եւ կատարուած է դպրոցական մաղթանք։

Հանդէսի միջոցին խօսած են Ռոստոմեան քահանան եւ վարչութեան նախագահ բժ. Մղտսեան, բացատրելով դպրոցի կարեւորութիւնը, մասնաւորաբար մայրենի լեզու սորվեցնելու տեսակէտէն, այս հեռաւոր երկրին մէջ։

Նոյն օրն իսկ արձանագրուած են 33 աշակերտներ, որոնք աւելի պիտի ունենան սորվելու հայ լեզու, ազգային պատմութիւն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն եւ Ս. Գրոց պատմութիւն։ Աշակերտելու փափաք ունեցողներու թիւը հետզհետէ կ՚աճի։

Վարչութիւնը ամէն միջոց ձեռք է առած՝ ապահովելու համար տեղւոյն ազգային հաստատութիւններու յարատեւ գոյութիւնը։ Իր այս քայլերուն մէջ այնքան յաջողած է, որ *ուսումը ձրի յայտարարուած է։*

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Միայն հայ ուսանողները չէ, որ ձգուած են անտարբերութեան մէջ։ Վիէննայի մէջ ձերբակալուած է համալսարանական լեհ ուսանող մը, որ կը մուրար փողոցները, երբ դասը աւարտէր։ Դատարան հանուած և հարցաքննուած պահուն, ուսանողը յայտարարեց թէ տարբեր բան չէր կրնար ընել, երբ ո և է գործ չէ կրցած գտնել, եւ երբ անօթի փորը ներսէն կը պոռար։ 24 ժամուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ տղան։

Վիէննական թերթերը լրջօրէն կը բրքրեն այս պարագան, նկատելով որ երկրին գիտութեան գեղեցիկ ապագան պիտի ապահովեն լաւ ապրած ուսանողները միայն։

ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ ՏԷՐՆՏԱՍ.— Սանռէմոյի մէջ քարակոփ մը, փիէթրօ Պոլտէլլի, յանկարծ կը խենթենայ եւ կնոջ պահած ամբողջ խնայողութիւնը, 20 հատ հազարնոց թղթադրամները կ՚առնէ եւ կ՚այրէ, առանց ժամանակ ձգելու որ կինը միջամտէ այս յիմարութեան։

Խենթը անմիջապէս փոխադրուած է յիմարանոց։

Այս օրերուն, մեր կողմէ հին լաթերէ եւ չոր փայտերէ դէզ մը կը շինեն, Տէրնտաս կը վառեն։ Խենթին ըրածն ալ թղթադրամի Տէրնտաս է, երեւի։

ՍՍՍՌ.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՍՍՌ ռուսերէն կը նշանակէ Խորհրդային Ընկերվարական Հանրապետութիւններու Միութիւն։ Նախկին Ռուսաստանի ներկայ պաշտօնական անունն է այս։

Այսուհետեւ «Յառաջ»ի մէջ յաճախ առիթ պիտի ունենանք խօսելու Խորհրդային Միութեան կեանքի մասին։ Ուստի, մեր առաջին յօդուածը կը նուիրենք անոր կազմի, բաղկացուցիչ մասերու, աշխարհագրական, ազգային եւ ա՛յլ պայմաններուն, ծանօթացնելու համար ընթերցողին նախկին Ռուսաստանի այսօրուան կացութիւնը։

Ինչպէս յայտնի է, Ռուսաստանէն անջատուեցան Ֆինլանտան, Էսթոնիան, Լատուիան, Լիթուան, Լեհաստանը, Պեսարապիան, Կարսի նահանգը, Պաթումի նահանգին մէկ մասը եւ Երեւանի նահանգի Սուրմալու գաւառը։ Ռուսական կայսրութեան մնացած հողերը այժմ կը կազմեն Խորհրդային Միութիւնը (U. R. S. S.)։

Պատերազմէն առաջ, Ռուսաստանը (առանց Ֆինլանտայի) կը բռնէր 18,860,546 քառ. վերստ տարածութիւն եւ 1915ին ունէր 178,905,000 բնակիչ։ Այժմ, Խորհրդային Միութեան տարածութիւնն է 18,397,700 քառ. վերստ եւ վերջին մարդահամարով ազգաբնակչութիւնը՝ մօտ 144 միլիոն մարդ։

1925 Մայիսէն սկսած Խիվան եւ Պուխարան ալ Խորհրդային Միութեան մաս կը կազմեն, որով հողը աւելցաւ մօտ 245,000 քառ. վերստ եւ բնակչութիւնը մօտ 4 միլիոն մարդ։

Յեղափոխութենէն առաջ, Ռուսաստանը հակառակ բազմազգութեան, միաձոյլ եւ ծայրատիճանի կեդրոնացած պետութիւն էր։ Երկրին տէրը Ռուսն էր, կամ, աւելի շիտակը, ռուս պիւրոկրասին ու բանակը։ Հպատակ ազգերը հաւասար չէին ռուս ազգին, հպատակ կրօնները միայն կը թոյլատրուէին. տիրողը ռուսական ուղղափառութիւնն էր։ Շնորհիւ ինքնակալի միահեծան իշխանութեան եւ ռուս բանակի երկաթէ զօրութեան՝ Ռուսաստանը վիթխարի ուժ էր թէ՛ ներքին եւ թէ՛ արտաքին քաղաքականութեան մէջ եւ ունէր անհագին միջազգային կշիռ։

Այժմ Խորհրդային Միութիւնը, ըստ Սահմանադրութեան եւ ըստ կազմութեան, ձեւի, ազգերու պետութիւն է եւ հետզհետէ փաստօրէն ալ կը դառնայ այդպիսին։ 1925 Մայիսէն սկսած Խորհրդային Միութիւնը կը բաղկանայ վեց ինքնօրէն հանրապետութիւններէ, որոնք, համաձայն օրէնքին, ունին հաւասար իրաւունքներ եւ հաւասար պարտականութիւններ։ Այդ հանրապետութիւններն են.—

1.— Ռուսաստանի Խորհրդային Դաշնակցական Ընկերվարական Հանրապետութիւնը կամ բուն Ռուսաստանը, որ իր կարգին, բաղկացած է տարբեր մասերէ,— 45 նահանգներէ, 13 ինքնավար շրջաններէ եւ 9 ինքնավար խորհրդային հանրապետութիւններէ։ Նահանգներու բնակիչները մեծ մասով Ռուսեր են, ինքնավար շրջաններու եւ հանրապետութիւններու մէջ կ'ապրին այլացեղ ժողովուրդներ։ Ինքնավար հանրապետութիւններ են Պաշքիրիան, Տաղիստանը, Քարիլիան, Խրիմը, Թաթարիստանը, Վոլկայի Գերմանները, Պուրիաթ-Մոնկոլիան, Եաքութները, Խըրխզիստանը։ Ինքնավար շրջաններէն յիշենք Ատըկէի շրջանը կամ Չէրքէզիստանը, Ինկուշէթիան, Քապարտին-Պալքարիան, Քարաչայեւ-Չէրքէզիստանը, Հիւսիսային Օսէթիան, Չէչէններու շրջանը՝ բոլորն ալ Կովկասեան լեռներու մէջ, Խալմուխիստանը, Չուվաշիստանը եւայլն։

Խորհրդային Ռուսաստանը կը գրաւէ նախկին ռուսական կայսրութեան մեծ մասը՝ Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ։ Անոր տարածութիւնն է 17,735,500 քառ. վերստ, 1923ին ունէր 98 միլիոն 170,000 ազգաբնակչութիւն, որմէ շուրջ 70 միլիոնը Ռուս։ Այս տարածութենէն 9,852,800 քառակուսի վերստը կ'իյնայ բուն Ռուսաստանի վրայ, իսկ 7,288,000 քառակուսի վերստ եւ 20,698,000 բնակիչ ինքնավար հանրապետութիւններու։

2.— Պելոռուսական Խորհրդ. Ընկերվ. Հանրապետութիւնը՝ շուրջ 100,000 քառակուսի վերստ հող եւ 4,265,472 բնակիչ։ Կազմուած է, գլխաւորապէս, նախկին Մինսկի նահանգէն։ Բնակչութեան հոծ զանգուածը Պելոռուս է։ Կեդրոնն է Մինսկ քաղաքը։

3.— Ուկրայնական Խորհրդ. Ընկերվ. Հանրապետութիւնը 392,645 քառակուսի վերստ եւ 28,887,419 բնակիչ, մեծ մասով Ուկրայնացիներ։ Ուկրայնիան կը գրաւէ նախկին Ռուսաստանի ամբողջ հարաւը՝ Տոնի աւազանէն մինչեւ լեհական եւ ռումանական սահմանը։ Օտեսան Ուկրայինայի գլխաւոր նաւահանգիստն է։ Կեդրոնն է Խարքովը՝ Ուկրայինայի մաս կը կազմէ եւ Մոլտաւական ինքնավար խորհրդային հանրապետութիւնը։

4.— Ուզպէքիստանի Խորհր. Ընկերվ. Հանրապետութիւնը, որ կազմուած է Թուրքիստանի Ամու-Տարիա, Սիր-Տարիա, Ֆէրղանի, Սամարքանտի եւ քանի մը ուրիշ շրջաններէ, ինչպէս նաեւ նախկին Պուխարայի ու Խիվայի որոշ մասերէ 350,000 քառակուսի վերստ եւ 4,100,000 բնակիչ, որուն 3 միլիոնը Ուզպէք։ Կեդրոնն է Սամարքանտ քաղաքը։

Ուզպէքիստանի մէջ կը մտնէ եւ բուն Տաճկաստանը, որ կազմուած է նախկին Պուխարայի ու Ֆէրղանի շրջանի մասերէն, կը բաժնուի 8 նահանգներու եւ ունի 800,000 բնակիչ, գլխաւորաբար Ուզպէք։ Կեդրոնն է Տիւշամպէ քաղաքը։

Ե. Թուրքմէնիստանի Խորհր. Ընկերվ. Հանրապետութիւնը՝ բաղկացած նախկին Թուրքիստանի, Խիվայի ու Պուխարայի մասերէն, մօտ 400,000 քառ. վերստ եւ 800,000 բնակիչ— Թիւրքմէններ։ Կեդրոնն է Փոլթորացք քաղաքը (նախկին Ասխապատ)։

6.— Անդրկովկասեան Խորհրդ. Դաշն. Ընկերվ. Հանրապետութիւն, որ ունի 172,100 քռ. վերստ տարածութիւն ու հինգ միլիոն 635,000 բնակիչ եւ բաղկացած է Հայաստանէ, Ազրպէճանէ եւ Վրաստանէ։

Ազրպէճանը կը բռնէ 74 հազար 659 քառ. վերստ եւ ունի 2,005,000 բնակիչ։ Կեդրոնն է Բագուն։ Ազրպէճանի մաս կը կազմեն Նախիջեւանի Խորհրդ. Ընկերվ. Հանրապետութիւնը՝ 3 հազար 939 քառ. վերստ հողով ու 90,000 բնակիչով, ինքնավար Ղարաբաղը (116,000 բնակիչ) և ինքնավար Քիւրտիստանը։

Հայաստանը ունի շուրջ 30 հազար քառակուսի վերստ հող եւ մօտ մէկ միլիոն բնակիչ։

Վրաստանը 43,663 քառ. վերստ եւ 2,622,000 բնակիչ։

Վրաստանը, իր հերթին, կազմուած է Հարաւային Օսէթիայի ինքնավար շրջանէն, Աբխազիայի Խորհրդ. Ընկերվ. ինքնավար հանրապետութենէն 8,175 քառ. վերստ եւ Աճարիայի Խորհրդ. Ընկերվ. ինքնավար հանրապետութենէն՝ 6,129 քառակուսի վերստ։

Այս բոլոր շրջաններն ու հանրապետութիւնները, ըստ ձեւի, կազմակերպուած են ազգային պետութեան սկզբունքով։ Կառավարութիւնը կազմուած է, մեծ մասամբ նոյն ազգի համայնավարներէ, վարչութիւնը դատարանը, կրթական գործը ազգային լեզուով, ամէն տեղ կան ազգային զօրամասեր։ Ազգային զգացումները չափէն աւելի հրահրուած են բոլորին մէջ։ Համայնավար տարրերն անգամ շատ տեղեր լեցուած են հակառուս տրամադրութիւններով եւ կը ձգտին որքան կարելի է շատ ազատութիւն վայելել եւ քիչ կախում ունենալ Մոսկուայէն։

Պետական իրաւունքի տեսակէտով այս երկիրներու փոխ-յարաբերութիւնները և Խորհրդային Միութեան անդամներու իրաւական դիրքը, կախումը մէկզմէկէն եւ կեդրոնէն, շատ ալ որոշ ու կայուն չէ։ Խորհրդային պետական իրաւունքը, ընդհանուր առումով կը ձգտի զարգանալ կեդրոնացման ուղղութեամբ։ Հետզհետէ տեղական իրաւունքները կը կրճատեն. իսկ կեդրոնի իրաւասութեան սահմանները կը լայնին։ Եւ այս առաջ կը բերէ խուլ դժգոհութիւն «ծայրամասերու» կողմէ։ Այսու հանդերձ Խորհրդ. Միութիւնը, իր սահմանադրութեան տրամադրութիւններու համաձայն, ծայրայեղօրէն ապակեդրոնացած պետութիւն է։ Եւ եթէ Խորհրդային պետականութիւնը հիմնուած ըլլար միայն սահմանադրական օրէնքի վրայ, ազգային առանձնայատկութիւնները յարգուած կ'ըլլային։ Սակայն, խորհրդային պետական զրութեան մէջ առանձնայատկութիւնն ալ այն է, որ անոր մէջ իրական իշխանութիւնը կը պատկանի ոչ թէ կառավարութեան, այլ համայնավար կուսակցութեան։ Այս վերջինն է երկրի իրական տէրը եւ Խորհրդային Միութեան սահմաններու մէջ ապրող ժողովուրդներու իրաւական դիրքն ու փոխ-յարաբերութիւնը որոշողը։

Այս տեսակէտէն աշխարհիս երեսին չկայ եւ ոչ մէկ կազմակերպութիւն, եւ ո՛չ մէկ իշխանութիւն, ուր կեդրոնացման սկզբունքը այնքան ծայրայեղութեան հասած ըլլայ, որքան համամիութենական համայնավար կուսակցութեան մէջ։ Խորհրդային Միութեան ամբողջ տարածութեան վրայ չի կրնար կատարուիլ եւ ո՛չ մէկ գործ, տեղի չի կրնար ունենալ եւ ո՛չ մէկ դէպք առանց համայնավար կուսակցութեան կամքին, աւելի ճիշդ, առանց համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօի կամ Քաղբիւրօի հրամանին։ Քաղբիւրօն է Խորհրդ. Միութեան գերագոյն իշխանութիւնը եւ Միութեան ժողովուրդներու ճակատագիրը տնօրինողը։

Խորհուրդներու համագումար, Ժողովրդական Գործավարներու Խորհուրդ, Գործադիր Կոմիտէ, ասոնք բոլորը խրձիկներ են Քաղբիւրօի ձեռքը, բոլորը կը շարժին այնպէս, ինչպէս Քաղաքական բիւրօն կը թելադրէ։ Այս վերջինն ալ կ'ընտրուի Համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէին կողմէ։ Բոլոր ժողովուրդներու, Խորհրդային Միութեան անդամ ազգերու բոլոր համայնավար կուսակցութիւնները ստորադաս մասնիկներ են Համամիութենական Համայնավար կուսակցութեան, որու կեդրոնը կը գտնուի Մոսկուա։ Մոսկուամատը կը շարժէ եւ Խարքով, Թիֆլիս, Երեւան ու Թաշկէնդ հլու կամակատարութեամբ կը հնազանդին եւ առանց առարկութեան կը կատարեն տրուած հրամանը։

Խորհրդային Միութեան Սահմանադրութիւնը «անկախ» եւ «ինքնավար» հանրապետութիւններուն կը ձգէ ազգային-մշակութային գործերը։ Ուրեմն, պէտք է ենթադրել, որ, օրինակի համար, Երեւանի վարիչները կրնան ինքնուրոյն կերպով կարգադրել Հայաստանի կրթական գործերը։ Բայց, իրականութեան մէջ, Հայաստանի իշխանութիւնը ամենաչնչին փոփոխութիւնն իսկ չի կրնար մտցնել երկրի դպրոցական ծրագրին մէջ, առանց տառացի գործադրած ըլլալու Մոսկուայէն հրահանգուած դպրոցական ծրագրի սկզբունքները։ Նմանապէս եւ դատական գործերու մէջ։ «Անկախ» եւ «ինքնավար» հանրապետութիւններու քրէական ու քաղաքացիական օրէնքները, դատաստանական ամբողջ գործը չափուած ձեւուած են կեդրոնի կաղապարով։ Լեզուն է միայն տեղական, մնացեալը Մոսկուայէն կուգայ։

Վիճակը նոյնն է պետական ուրիշ ասպարէզներու մէջ։

Այսպիսով պետական սահմանադրութեան համաձայն Խորհրդային Միութիւնը լայն ապակեդրոնացած երկիր է. համայնավարական կազմակերպական կանոնադրութեամբ եզականօրէն կեդրոնացած ու միապետական։ Եւ որովհետեւ երկրի տէրը համայնավար կուսակցութիւնն է, ապա եւ Խորհրդային Միութիւնը փաստօրէն միաձոյլ եւ կեդրոնացած պետութիւն է։ Հետեւաբար, պարզ աչքակապուք է եւ խաբէութիւն երկրէխօսուի խորհրդային գիծէն ներս տիրող ազգային ազատութեան եւ լայն ինքնավարութեան մասին։

Ձեր յաճախ կը կուրցնէ մարդիկ եւ թոյլ չի տար, որ տեսնեն էութիւնը։ Էութիւնը բնաւ այն չէ, ինչ որ գրուած է Խորհրդային Միութեան ցուցատախտակին վրայ։

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ՏԵՐՆՏԱՍ

Ժամանակը կ'անցնի։ Ըստ Գրիգոր Օտեանի, «Մենք ենք անցնողը եւ ոչ ժամանակը», հակառակ ատեղագէտ գուշակներուն, ոչ ձիւնով այլ արեւով ողջունեցինք փետրուարը։ Ուրեմն այլեւս դաժան ձմեռէն աչքաբեկելու չէ։ Էֆիմէրտէսը մեզ կը վրդովէր, կանխելով կը մարգարէանար այս տարուան համար, թէ, «սկիզբն ձմրան լինի ցուրտ մինչեւ ցկիզբն ամարան»։

Սակայն պոսիդոնի նուիրուած ամիսը արեւով սկսաւ. գարնան սուրհանդակ թաւրընջակ ոսկեգոյն ծաղիկը ձիւնին վրայ կը փռէ իր շուքը։

Հիները փետրուարը կը ներկայացնեն աստուածուհի մը, հագած կապտագոյն պարեգօտ մը. գէմքով ժպտուն եւ զուարթ, եւ կարծես արեւուն տաքութիւնը շատ զգալով, պատմուճանը շատ վեր քաշած գօտիին վրայ հանգրիճեր է։ Գրկած է բադ մը. եւ ոտքերուն տակ կը տեսնուին ջրէն դուրս ինկած ձուկեր։

Յեղափոխական Ֆրանսան փետրուարը՝ Février չէր կոչեր՝ այլ անձրեւաբեր, զի ամբողջ այդ ամիսը անձրեւով կ'անցնէր։

Նումա Պոմպիլիոս այս ամիսը կոչած էր Februarius, ուսկից մենք կը տառադարձնենք փեբրուարիոս։ Ամէն պարագայի մէջ այս բառը Վրաստանէն Օրացոյցի մէջ մտած չէ. այլ Հռոմի գայլին պէս Հռոմի մէջ ծներ է։

Մենք սովորական լեզուով այս ամիսը կը կոչենք փետրուար, որ է տառադարձութիւնը Februa դիցանուշի անունին, որովհետեւ հին Հռոմայեցիները ատոր նուիրած էին այս ամիսը։ Որուն ի պատիւ հինգ տարին անգամ մը, այդ ամսուան առաջին օրը Հռոմը մոմով եւ ջահերով կը լուսաւորէին եւ կը խնդրէին որ այդ դիցուհին բարեխօսէ իր Մարս որդիէն հռոմէական սուրին յաղթանակը։

Կան նաեւ ուրիշ մեկնութիւններ։ Կը կարծուի թէ փետրուար բառը ծագած ըլլայ լատին ֆէպրուարէ (մաքրել) բառէն։ Կ'ըսուի նոյնպէս թէ ֆէպրէ (ջերմ) բառէն ծագած է. որովհետեւ այդ ամսուն Հռոմայեցիները մալարիոյ ջերմ հիւանդութեամբ շատ կոտորած կ'ունենային։ Առաջին բառը հաւանական է, քանի որ այդ ամսուն նախնի Հռոմայեցիները ի յարգանս իրենց մեռելներուն՝ ութ օր մեռելներու աստուածներուն զոհեր կը մատուցանէին, կ'աղօթէին. այդ արարողութիւնը կատարող մեծամեծները, ատենակալները փոխանակ պերճ պատմուճաններու պարզապէս ճերմակ վերարկու մը կը հագնէին։ Եւ այդ օրերուն ամուսնութիւնը արգիլուած էր, զի քաւութեան եւ ապաշխարութեան օրեր էին։ Հանդէսը գիշեր ատեն կը կատարուէր, ամէնն ալ մոմ մը կամ ջահ մը վառած այդ քաւութեան հանդէսին մասնակցելու էին։ Հիւրերը մանաւանդ պարտաւոր էին։ Ըստ առասպելին Պղուտոն սիրահարուած Պերսեփոնէ դիցանոյշին, զայն կը յափշտակէ, ծնողքը երկար ատեն ջահեր մոմեր վառած զայն կը փնտռեն. այսպէս ալ անկէ վերջը Հռոմայեցի կիները դիցանոյշին օժանդակութիւնը վայելելու համար, այդ փետրուար ամսուան սկիզբէն մոմերով գիշեր ատեն անտառներուն մէջ կ'երթային փնտռելու յափշտակուած դիցանոյշը։ Այս հեթանոսական արարողութիւնը քրիստոնէական շրջաններուն մէջ ալ պահուած է. քահանայապետ Սէրճիօ, յատկապէս հրովարտակով մը զայն հաստատեց, որ ի պատիւ սուրբ կոյսին, այդ օրը օրհնած մոմով Հռոմայեցիները թափօր կատարեն։

Հայ կաթոլիկ հասարակութիւնը այդ արարողութիւնը պահած է։ Փետրուարի երկրորդ օրը Տէրընտասի նախատօնակի իրիկունը, գասին մէջ կը վառեն պատրաստուած ատրուշան մը, որուն շուրջը դպիրները անդադար կը-նեն, նոյն օրուան պատշաճ շարականները երգելով։ Երկրորդ օրը նոյնպէս, որ է ըսել ճիշդ Տէրընտասի օրը, առաւօտեան ժամերգութեան կը կրկնեն այդ թափօրը։

Սակայն այս արարողութիւնը հայկական է։ Հայաստանի մէջ ատեն մը, այդ Տէրընտասի գիշերը եկեղեցիի բակին մէջ կրակ կը վառէին եւ անոր բոցերուն շուրջ հաւատացեալները անդադար կատարելով կ'ըսէին. «Ա՛յ Տէր ընդ այս. Ա՛յ Տէր ընդ այս»։ ասկէ է որ այդ օրուան տօնը կը կոչուի Տէր-ընդ-այս.— Տէրնտաս, որ է Տեառընդառաջը։

Ըստ աւանդութեան, Յիսուս աշխարհ գալու ատեն, արեւելեան դուռը (կուսութեան դուռը) փակ գտնելով, անցեր եկեր է մօրը գիրկէն։ Տօնական մատեանի մեկնութիւնն է այսպէս. թէ «Տէր էանց ընդ այդ դուռն, ուստի Տեառընդառաջ եւ Տէրընդայս կոչի»։ Բայց ես կարծեմ աւելի ճիշդ պէտք է ըլլայ, եթէ ըսենք որ նոյն օրը սուրբ Սիմէոն Ծերունին որ ««եկն հոգւովն ի տաճարն» տեառն ընդ առաջ կ'ելլէր, զայն գրկելու համար։

Թէ ինչո՞ւ կրակ ու ճրագ կը վառեն, այդ ալ նոյն ծերունի Սիմէոնին «Լոյս ի յայտնութիւն հեթանոսաց» մարգարէական խօսքերուն համար պիտի ըլլայ։ Քանի որ Յիսուս՝ հեթանոսներուն համար յայտնուած լոյսն էր։

Տէրընտասի օրը՝ հաւատացեալները եկեղեցիէն տուն կը տանին օրհնուած մոմը։ Այդ մոմը կը պահուի մեծ հաւատքով. արկածներու առջեւն առնելու համար կը վառեն զայն, եւ կ'աղօթեն որ այգին, դաշտերը կարկուտահար չըլլան։ Ես գիտեմ կը յիշեմ, տղայ հասակիս, երբ մինակ շոգենաւ կը մտնէի, մայրս գրպանս կը դնէր Տէրընտասի ժամի կտոր մը, եւ կը պատուիրէր ալեկոծութեան վտանգաւոր... ... նը վառեմ եւ աղօթեմ։

Վերադառնալով այս ամ... աստղաբաշխական նշանակութ... հայկական եօթներորդ ամիս... կը կոչուի «Մեհեկ» կամ «... հեկի» կամ «Մեհեկան», կը ... մատասխանէր փետրուարի... կան անուն է, սակայն գուցէ... չեցնել տայ «Մահիկ» ... ըստ ոմանց կը նշանակէ Մեհ... զի այդ ամսուն մահը կուգա... ձիւնին սառին մէջ կը թաղէ... սերը. «Մահ եկի, այսինքն... Վանականին մեկնութիւնն է... Այս տարուան Մեհեկանը ... չբերաւ այլ արեւ։ Ու... կրնանք ըսել.

փետրուարն եկաւ արեւով
ձմեռն անցաւ ապահով։

Հ. Ս. ԵՐԵՄԵ...

ԱՍՈՒԼԻՍ

— «Լա՛ւ. ինչ է վերջը ... Դաշնակցութեան էութիւնը»... սեն մեզի կարգ մը չէզոքներ ... ընդդիմադիրներ։

«Դաշնակցութիւն»-ը կուս... ցութեան մը բացատրութիւն... այո՛։ Բայց «Դաշնակցութի... մ»ը կուսակցականութիւն մը ... Անիկա էութիւն մըն է. խմո... ւածք մը, զգացողութիւն ... Հայրենի հին ու աչեղ կանչ... կոչում մըն է ան,— պատմ... թեան անունով, մեր հայրենի... գին ու բազուկին անունով։ ... ռանդութիւն մըն է ան՝ արի... գեղեցիկ, մեծ ու անփոխարի...

Ու նոր չէ ան՝ հայ իրակա... թեան մէջ։ Առարկայական պ... մութիւնը զայն պիտի գ... 1890էն ասդին։ Իսկ իմաստ... րական ու քննական պատմութ... նը — հայ ժողովուրդի գոյ... թեան, ստեղծագործ ապրումն... պարտութիւններուն ու յաղթ... նակներուն շրջանէն։

Նայեցէք մեր պատմութ... վրայ։ Գեղեցիկ ու շքեղ առա... նութիւններ շատ ունինք մ... Ցաղթանակի ու փառքի գ... շատ ունինք մենք։ Բայց, ... ցէ՛ք, կայ ե՛ւ տխուր, դաւ... ու ապերախտ գիծ մը,— ներ... գոյութեան դէմ՝ արտաքին ... ժերու ապաւինման զազրելի ... կանիշը։ Օր մը, մեր սպանե... Գ. Նժդեհն ու ես, ուրիշ ... ընկերներով, բարձրացեր էինք ... լիպէի «Հայկ. բլուրը»։ Ե... ցից ժայռի մը կողքին կանգ... էինք չորսս։ Վարէն, քաղաքի... ջէն, հեզասահ Մարիցան կ'... բեր՝ կապոյտ ու պատռտուած ... տիի մը նման, մինչ արեւ... ռոգուն մայրամուտ մը ոսկ... ցանէր տարածուն հովիտի մը ... րայ։ Անշշուկ ու խոկուն կը գ... ինք։ Կը տոփէին մեր սիր... Ցուզիչ բան մը կար այս ընդ... ձակ ու տարածուն երանգաւո... մին մէջ։

— Այսպէս շքեղ ու ... է ե՛ւ Արարատի լանջը, ըսաւ ... գեհ յանկարծ։ Աչուոր ու ... բունկ յուզում մը կը ... աչքերուն խորը։ Հայրենապաշ... թի՛ւն էր։ Ա՛ն որ հզօրապէս ... տանջէր նոյն պահուն, ե՛ւ ...

— Արարա՛տը, ըսի ... ցո՛յց տուր ինծի քանաքեռը, ... ւանը, Էջմիածինը ու Զանգ...

— ... կողքին, աւելցուց ... գաններէն կարմրած Տ... է գալիս, ու խառնուում ... գուին...

Դուրսէն եկած, այդ գ... կարմի՛ր գիծը մեր պատմութ... մէջ։ Արտաքին ուժերու ներ... մը՝ մեր փոթորկոտ կեանք... (Զանգուին) մէջ։

Անկախ իր շատ մը արժան...

...երէն ու գիրերէն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ հայ պատմութեան մէջ այդ օտարոտի ու տխուր (կարմիր) գիծին սրբագրութիւնն է, ...անուագին։

* * *

— «Բայց» կրապէ՛ս, ինչ է ...ձեր եւ անոնց տարբերութիւնը», կը հարցնեն ոմանք։

...կարգը ինկեր էր։ Մեր բոլո՛ր ...հակառակորդները ժպիտ ունէին ...իրենց դէմքին։ Պետութիւնը, երկիրն ու ժողովուրդը շփոթեցին ...կառավարութեան ու կուսակցութեան հետ։ Իրենց ըմբռնած հայրենասիրութիւնն էր այդ...

Ցաւին դէմ՝ ժպտելու եւ արտասուելու տարբերութիւնն է՝ մեր եւ անոնց տարբերութիւնը։

Երբ կը մտածենք Արաքսին կամ Սեւանին, խռովուն ու ծարաւուն հայրենաբաղձութիւնը ...ցանկութիւնը կուտայ մեզի՝ թեւաբաց երթալ սուզուելու անոնց ...մթին ու քաղցր ջուրերուն մէջ։

Անո՛նք։ Օ՛, անոնք միայն կը խօսին, այդ հողին ու ջուրին մասին։ Բայց կը խօսին, առաւելապէս Էնկիւրիէն, Քանթօնէն ու ...Մարօքէն։

Մեր եւ անոնց տարբերութիւնը...։ Բայց Դաշնակցութիւնը՝ ...ակոտն, ծարաւի, կրծքաբաց, անօթի բայց յամառօրէն սահմաններն ու խրամին վրայ կանգուն ...մնացողներու բանակն է։ Մինչ՝ համազգեստաւոր այն սպաներէն են անոնք, որ, պատերազմի երթին, ամէնէն վերջ կը թողուն քաղաքը՝ վերջին համբոյրներն ու ծաղիկները ստանալու համար։ ...ը միան զգուշաւոր, կոկիկ ու անվթար կուռի ամբո՜ղջ տեւողութեան, ու վերջացող շարքերուն ...տեւ, որպէսզի, յաղթանակի պահուն ամէնէն առաջ խլեն դափնին, իսկ պարտութեան պարագային ամէնէն առաջ կարենան փախչիլ...։

Վ. ԱՀՐԻՃ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՏՕՆԷ ՊԵԹՀՈՎԷՆԸ

Պեթհովէնի մահուան հարիւրամեակին առթիւ, ինչպէս Եւրոպայի, նոյնպէս Թուրքիոյ մէջ, պիտի կազմակերպուին յիշատակի հանդէսներ։ Թուրքիոյ մէջ հանդէսը պիտի կայմակերպուի 26 Մարտին կարմիր Մահիկի կողմէ, եւ հասոյթը պիտի յատկացուի աղքատներուն։

Կարդացէք և տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

Ի՛ՆՉ ՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ Է ՇԻՐԱԿԻ ՇՐՋԱՆԸ

10-15,000 ՀՈԳԻ ԳԱՂԹԱԾ

Ամերիկեան նպաստամատոյցի քննիչներէն Պ. Ֆլէկ, որ նոր վերադարձած է Հայաստանէն, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Պոլսոյ «Ազդարար» թերթին.—

Լէնինականի մէջ կիսաւեր տուները նորոգուած եւ աւերուածներուն տեղ փայտաշէն նոր բնակարաններ շինուած են։ Կարելի է ըսել թէ Լէնինականի մէջ աղէտին բոլոր հետքերը անհետացած են եւ նպաստի կարօտ մարդ չի գտնուիր։ Գիւղերուն մէջ, ուր շարժը ամէնէն աւելի աւերիչ եղած է, ժողովուրդը կը բնակի գետնափոր բնակարաններու եւ նոր շինուած փայտէ տաղաւարներու մէջ։ Դահարլու եւ Պայընտուր գիւղերուն մէջ, որոնք ամէնէն աւելի քանդուած էին, ժողովուրդը կը բնակի գետնափոր տուներու մէջ։ Բաւական շինութիւններ եղած են նաեւ Ալեքսանդրովկա գիւղին մէջ. այս գիւղը կիսով վնասուած էր, այնպէս որ շրջակայ գիւղերէն բազմաթիւ բնակիչներ եկած ապաստանած են հոն։

Այս վիճակը ժամանակաւոր է. ժողովուրդը պէտք է ոեւէ կերպով անցընէ ձմեռը, գարնան սկսելու համար վերաշինութեան աշխատանքներուն։ Լէնինականի մէջ շինուածանիւթի մեծ մթերք մը կը գտնուի, բայց ձմրան կարելի չէ որեւէ աշխատանք կատարել։ Շինուածանիւթերը մթերուած են կառավարութեան կողմէ եւ չեմ գիտեր թէ ինչպէս պիտի գործածուին։ Շատ հաւանական է որ կառավարութիւնը այդ նիւթերը ժողովուրդին տայ փոխառութեան ձեւով, երկար պայմանաժամով։ Նոր շէնքերը պիտի ըլլան փայտաշէն եւ չիմէնթոյով, փոխանակ ցեխով շաղախուած պատերու՝ ինչպէս էր շարժէն առաջ։

Աղէտէն վերջ զանգուածային գաղթ տեղի ունեցաւ մասնաւորապէս դէպ ի Պաքու, Թիֆլիս եւ Պաթումի շրջակաները։ Աւելի ներսերը գացողներ ալ եղան անշուշտ։ Որոշապէս չեմ գիտեր թէ քանի՛ հոգի գաղթած են. 10-15,000էն աւելի ըլլալու է սակայն։ Այս գաղթականներէն մեծ մասը պիտի վերադառնան գարնան, կը խորհիմ, որովհետեւ, ինչպէս ըսի, ձմեռուայ մտահոգութիւնն է որ ամէնէն աւելի պատճառ եղած է գաղթին։ Գաղթողներու մէջ կան բազմաթիւ կիներ եւ տղաք, որոնց հայրերը մնացած են Լէնինական, իրենց գործին գլուխը։ Գաղթին գլխաւոր պատճառներն են ձմեռն ու շարունակուող ցնցումները, որոնք մինչեւ վեց ամիս կը տեւեն, մասնագէտներու կարծիքով։

Շարժի միջոցին գիւղացիները բաւական անասուն եւ ցորեն կորսնցուցին։ Բարեբախտաբար աշնանացանը կատարուած էր շարժէն առաջ։ Գարնանացանի համար պահուած ցորենը մասամբ կորած է հողին խառնուելով եւ մասամբ ալ ազատուած։ Շարժի միջոցին գիւղացիներու ցորենին մէկ մասը կը գտնուէր Արփա Չայի եզերքի ջաղացքները եւ ջուրէն քշուեցաւ։ Գիւղացիները Ռըլիֆէն ուզած են մասնաւորապէս ցորեն, հագուստ եւ ծածկոցներ (*պաթանիյէ*), այս պարագան ցոյց կուտայ թէ ամէնէն աւելի կարօտութիւն ունէին անոնք։

Մեծ եւ աւերիչ ցնցումներէն յետոյ շարունակաբար տեղի կ'ունենան փոքր ցնցումներ։ 48 ժամ չէ անցած առանց ցնցումի, բայց բոլորն ալ անվնաս են եղած։ Այս ցնցումներէն ամէնէն սաստիկը տեղի ունեցած է դեկտ. 31ին. բաւական մեծ ցնցում մըն էր, որ սակայն, անվնաս անցաւ։ Կիսակործան պատեր միայն փլան։

ՓԱՐԻԶԻ ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ

«Էքսէլսիոր» կը գրէ.—

Ասիկա հին, շատ հին խնդիր մըն է։

Հին աւանդութեան մը համաձայն եւ փոխադարձութեան հիման վրայ, ֆրանսական կառավարութիւնն է որ կ'ապահովէ ծախքերը օսմանեան դեսպանատան, որ կը գտնուի 33, րիւ տը Վիլժիւսթ։

Կառավարութիւնը այս շէնքին համար տարեկան վարձք կը վճարէ 75,000 ֆրանք, առկէ զատ քարտուղարներու բնակարանի ծախքերը, դռնապանին ամսականը, շէնքին պահպանման ծախքերը եւն.։

Վարձակալութեան պայմանաժամը կը լրանայ 1927ին եւ կալուածատէրը չի կրնար երկարաձգել զայն կամ ընդունիլ նոյն պայմանները։ Եւ որովհետեւ կառավարութիւնը չի կրնար նոր շէնք մը գնել,ստիպուած է ընդունիլ յաւելում մը։ Ցամներկու տարուան համար նոր պայմանագրութիւն մը կնքուեցաւ (մինչեւ 1939 Հոկտ. 1) եւ վարձքը 200 հազար ֆրանքի բարձրացուեցաւ, տուրքերն ալ զատ։

Հետեւաբար կառավարութիւնը 1927 ին օսմ. դեսպանատան համար պիտի վճարէ.

200,000 ֆրանք վարձք, 2400 ֆրանք թոշակ դռնապանին, 10,000 ֆր. տուրք, 30,000 ֆր. թուրք քարտուղարներու բնակարանին համար, 50,000 ֆրանք նորոգութեան ծախք։ Գումար՝ 292,400 ֆրանք։

Գէշ բան չէ։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

82.— ԿՐԱՍ

Շաբաթէ մը ի վեր այս տեղ ալ ծայր տուաւ գործազրկութեան տագնապը։

Նոր բանուոր շատ դժուարաւ կ'ընդունին. իսկ տեղ-տեղ կը զեղչեն։ Ուրիշ տեղերու հետ բաղդատելով դեռ թշուառներ չունինք։ Անցեալ շաբաթ Լիոնի կողմէն երկու եղբայրներ հոս եկան եւ քանի մը օր պարապ մնալէ յետոյ, գործ գտան եւ կ'աշխատին։ Այսօր ալ երիտասարդ մը եկաւ Նիսէն, բոլորովին վհատած։ Անցեալ տարի քիչ շատ գոհ էինք մեր վիճակէն։ Այս նեղ օրերու մասին բնաւ չէինք մտածեր։ Անցեալ տարուայ Հօկի պատուիրակներուն շռայլ խոստումներուն հաւատալով կը կարծէինք թէ 1927ին անպատճառ Հայաստան կ'ըլլանք։ Ամէն ինչ սուտ է։ Մենք մեր ամենավերջի սանթիմը չխնայեցինք Հայաստանին։ Իսկ Երեւանի վարիչները մեր ունեցած անկեղծ յոյսերը կը շահագործեն։

Արա Տէր Վ՛արդանեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՉԵՆ ՊԱԿՍԻՐ

ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆ.— *Ամէն կողմ անճրկեր են գործազրկութեան տագնապէն։ Միջոցներ չկա՞ն։ Անենք մեր շրջանը։ 1924ին հիմնուած էր Զարգաց. Միութիւնը, որ մէկ տարիէ ի վեր անգործութեան դատապարտուած է։ Ունի բաւական գրքեր եւ 20 կտորի չափ նուագի գործիքներ։ Քանի որ միութիւնը կազմալուծուած է, ինչո՞ւ կը պահեն այդ գոյքերը։ Լաւ չէ՞ր ըլլա՞ր որ ծախեն, — եթէ չպիտի վերակազմեն — եւ արդիւնքը յատկացնեն գործազուրկներուն։*

Նոյնպէս կայ «Հայրենակց. Միութիւնը» որ բոլորովին լուծուած է եւ ունի գոյքեր ու մաս մըն ալ դրամ, որոնք կը մնան վարչութեան անդամուհիներուն քով։ Առենադպրուհի Տիկ. Ռօզա Չալըմեան մանտօլին մը առած ու Ամերիկա գացած է։ Հատ մը կը մնայ Ատենադպիրուհի Տիկ. Արմենուհի Սարգիսեանի քով, ուրիշ մանտօլին մէջ մըն ալ կը մնայ Օր. Վ.ազգանուշ Աւետիքեանի քով, միութեան գիրքերը ցրուած են։ Լաւ չէ՞ ըլլար որ կա՛մ վերակազմուին, կամ արժէքը յատկացուի անգործ կարօտեալներու, քանի որ անոնց ամսավճարներով գնուեցան այդ գործիքները։

Դեռ աւելին։ Երեք տարի առաջ կազմուեցաւ Որբախնամ Մարմին մը, որը մէկ տարի վերջ իր հոգւոյը կարդաց։ Սոյն մարմինը նպատակ ունէր տեղս գտնուող անկարողներու օգնել նիւթապէս։ Այլ եւ այլ ձեռնարկներով բաւական դրամագլուխ մը հայթայթեց. քանի մը փոխառութիւններ ըրաւ, ոմանք վճարեցին, ապառիկները կը մնան։

Այս Որբախնամի վարչութիւնը կազմող պարոնները (բացի երկուքէն) հոս են։ Քանի մը անգամ ժողով գումարեցին որ վերսկսին իրենց գործը, բայց չկրցան։ Իսկ ներկայ անհրաժեշտ պարագաներուն, Որբախնամի խօսքն անգամ չեն ըներ, եւ իրենց ունեցած հաշուետետրը եւ 500ի չափ պատրաստի գումարը կը մնայ Մալաթիոյ Կրթասիրացի մասնաճիւղին վարչութեան քով։

Հօկի մասնաճիւղի մասին գրել չարժեր, քանիներ սկսած են հրաժարինք կարդալ եւ մնացածներն ալ Հայաստանի Հայերուն է որ պիտի օգնեն, եթէ օգնեն։

Շիրակի աղէտեալներուն համար դրամ հանգանակեցին, իսկ հոս իրենց աչքերուն դիմաց քանիներ անտանելի վիճակ ունին։

Եթէ գործազրկութիւնը ժամանակ մը եւս տեւէ եւ շարունակուի անտարբերութիւնը, բազմաթիւ ընտանիքներ պիտի մատնուին յետին չքաւորութեան։

Տարագիրը ինք պիտի գտնէ իր ցաւին դարմանը։ Թեմական Խորհուրդներէ եւ ազգային վերին մարմիններէ օգուտ չկայ։

Մալաթիացի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ ԵՐԵՔ ԹԱՏՐՈՆՆԵՐԸ ՓԱԿՈՒԱԾ.— Ժամանակին գրեցինք թէ Ամերիկայի մէջ բուռն պայքար մը կը մղուի այն թատերգութիւններուն դէմ, որոնք «բաց» տեսարաններ կը պարզեն։ Այս «անբարոյական» ներկայացումներուն դէմ պայքարը լուրջ հանգամանք մը առած է։

Նիւ-Եօրքէն հասած հեռագիր մը կը տեղեկացնէ թէ ոստիկանները մտած են երեք թատրոններէն ներս, և ոստիկանատուն առաջնորդած են հեղինակները, դերասանները, դերասանուհիները, տնօրէնները։ Այդ երեք թատրոններուն մէջ կը ներկայացուէին «Սեռը», «Բանտարկեալ կինը» և «Անարատ մարդը» խաղերը, որոնք կը թուին թէ «կը վնասեն ընկերային բարոյականին» և ամօթի մարդկային զգացումին»։ Սակայն մեծ յուզում պատճառած է այդ դէպքը քաղաքին թատերական շրջանակներուն մէջ, և մեծ թատրոններու տէրեր կը խորհին միջոցներ ձեռք առնել գտնելու համար իրենց ազատութիւնը։

ԵՐԲ ԱՔԱՂԱՂԸ ՔՆԱՆԱՅ, ՀԱՒԵՐԸ ԿԸ ԿՆՃԵՆ.— Մօնթէյտոնի մէջ, Ալֆրէտ Ֆուք, մինակուկ մարդ մըն էր, եւ կ'ապրէր շէնքերը ներկելով։ Ուրբաթ իրիկուն տանը ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ երկու ճամբորդ մանկամարդ կիներու, եւ հրաւիրեց իր տունը՝ պարզապէս ասպնջականութեան համար։ Մինչեւ իրիկուն խօսեցան ու խնդացին։ Երբ քունը եկաւ, Ֆուք քնացաւ։ Սակայն կէս գիշերին, երբ աքաղաղը դեռ չէր խօսած, երկու կիները տունը պարպեցին, «զըմմէնը առան տարան»։ Առտուն միայն մեր աքաղաղը իմացաւ պատահածը, զղջաց եւ համոզուեցաւ որ պէտք է միշտ արթուն ըլլալ ըլլալ, ինչպէս կ'ըսէ Յիսուս։

ԱՂՋԻԿ ՄԸ ՈՐ ԿԸ ՓԱԽՑՆԷ ՄԱՆՉ ՄԸ.— Ռումանիոյ մէջ 23 տարեկան աղջիկ մը կը սիրահարի 16 տարեկան մանչու մը։ Առտու մը կը սպասէ սիրականին ճամբուն վրայ, եւ կառքով կը փախցնէ զայն անծանօթ վայր մը։ Փախստականները դեռ չեն գտնուած։

ԴՈՂՈՒԹԻՒՆ.—Նիւ Եօրքի մէջ, խումբ մը արուեստագէտներ հաւաքուած էին իրենց պանդոկին մեծ սրահը ու կը զուարճանային։ Յանկարծ երկու գողեր ատրճանակները տնկած, ներս կը մտնեն եւ կը պոռան. «Ձեռքերը վեր»։ Միայն պանդոկապետը չի հնազանդիր, սակայն գնդակով մը գետին կ'իյնայ։ Արուեստագիտուհի մը, սարսափահար, պատուհանը կը բանայ եւ վար կը նետուի։ Գողերը կ'աճապարեն, կը կողոպտեն ու կը հեռանան, ամէնը 150 տոլարի գապուն աւարով մը։

ԹՈՒՐՔ ՊԷՅԻ ՄԸ ՍԻՐԵՐԸ.— Պոլսոյ դատարան ու թերթերը վերջերս շատ կը զբաղին Ձիա պէյ անուն թուրք վաճառականի մը սիրային շահատակութիւններով։ Այս թուրք պէյը Պոլսոյ եւ կարգ մը գաւառներու մէջ բազմաթիւ մանկամարդ գեղանի թրքուհիներ խաբած է ամուսնութեան խոստումով։ Մեղրալուսնի առաջին գիշերներէն յետոյ յանկարծ կը կորսուէր ան եւ կ'երթար ծագիլ ուրիշ գաւառի մը մէջ, խաբելու համար նոր կոյս մը։ Վերջին անգամ գեղանի աղջիկ մը, դեռ ամուսնութեան խոստումը չիրականացած, յղի կը մնայ։ «Խօսեցեալ»ը կը համոզէ, կը վիժեցնէ եւ կը թաղէ տանը նկուղին մէջ։ Սակայն ամուսնութիւնը դեռ կ'ուշանայ. կը կասկածի աղջիկը եւ քննութիւն կը կատարէ։

Այն ատեն միայն կ'իմանայ որ բազմաթիւ խաբուած աղջիկներու մէջ ոչ առաջինն է, եւ ոչ ... վերջինը թերեւս։ Բոլոր խաբուած կիները կը դիմեն դատարան։ Նկուղէն կը հանուին մանուկի ոսկորները, քննելու համար թէ հաւի՞ կը պատկանին թէ երախայի։ Քննութիւնը կը հաստատէ որ երախայի ոսկորներ են։

Դատարանը սակայն դեռ չէ համոզուած խաբուած աղջիկներուն ամբաստանութեան մասին։ Եւ կ'աշխատի քննել թէ ո՞վ է հայրը այդ կմախքին։

Ու քննութեան առնուած են կիներուն յարաբերութիւնները։ Դատա՞րանը կը վարէ դատը, թէ պէյը կը վարէ դատարանը։

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Սակայն, իր սեղանին շուրջ— պատուոյ սեղան—, ո՛չ ոք կը յիշէր անոր բարեկամին Ալէքսիսէն զատ ուրիշ հրաւիրեալ մը։ Կոտինի հետ գաւաթ բախելը եւ անոր սեղանին դրացի ըլլալը արդէն շատ բան էր։

Թաղին տղոցը մէջ խառնուած (բայց առանց անոնց ընկերակցելու), անոնց պէս, կ'երթայի գիտելու ձրի տեսարանը, որ այս մարդիկը կը պարզէին, իրենց կեանքը բաժնելով տաժանելի աշխատանքի մը եւ սարսափելի զուարճութեան մը միջեւ, բայց տղաքը եւ ես, տարբեր նպատակներ ունէինք։ Անոնք կ'երթային ուսումնասիրելու ու խմելու, հայհոյելու եւ կռուելու եղանակները։ Ես ինչ կը փնտռէի այս հերոսներուն մէջ։

Այն ատեն դեռ շատ լաւ չէի գիտեր, բայց դիւրին էր գիս տեսնել որ ամէն իրիկուն, գինետան մայթը եզերող մրտենիի մը մը կրթնած, Կոտինը կը լրտեսէի։ Առաջին անգամ որ ան գիս նշմարեց ծառին՝ թաքստոցիս ետեւէն, աչք ըրաւ համակրելի ցուլի մը ժպիտով եւ զուցամատը շրթներուն տարաւ, հասկցնելու համար, «ինչ որ գիտես, մեր մէջը մնայ»։ Ցետոյ, (առանց նշմարուելու) ճարտարօրէն գիս բարեւեց ժամը իր գլխարկին եզերքին տանելով։ Բայց, անգամ մը, մինչդեռ կը համարձակէի նստիլ նըստարանի մը եզերքին վրայ, որ ստահակներուն սեփականութիւնն էր, անոնցմէ մէկուն կողմէ հարուածուեցայ եւ գետին նետուեցայ կռնակիս աքացիով մը. դժբախտութի՜ւն..., Կոտին՝ վագրի պէս նետուեցաւ, մէկ ձեռքով խեղճ տղեկը վեր բարձրացուց եւ թողուց սրտաշարժ կոյտի մը պէս գետնին սուր քարերուն վրայ։ Մէկ անգամէն, թաղին մէջ նշանաւոր դարձայ. Կոտինը՝ Մեծն Կոտինը ինձմով կըզբաղէր...։ Վախնալիք մէկն էի...։

Ասիկա՝ շնորհակալութեան այցելութիւն մը կը պարտադրէր եւ ըրի։

*
* *

Դպրոցականի կեանքիս մէջ, հինգշաբթին միայն կիրակի օրէն աւելի գեղեցիկ էր։ Որովհետեւ շաբթուան մէջ այնքան երկար եւ քաղցր վայրկեաններ չէի կրնար ունենալ, որ ես՝ ինքզինքիս եւ իմ աշխարհիս տէրը ըլլայի։ Ոչ թէ անոր համար որմայրս գիս կ'արգիլէր ուզած տեղս երթալէ, այլ գիտէի որ կիրակի եւ տօն օրերուն, ան երջանիկ էր որ հանգստի իր ժամերը կրնար ինծի հետ անցընել. կիրակիներս ուրեմն անոր քով կ'անցընէի. հինգշաբթի օրերը միայն կրնայի կուրծքս ուռեցնել աստուածային այն շունչով, որ բոլորովին, նոյնիսկ իր մօրը սէրէն ազատ ըլլալու գիտակցութիւնն է։

Սովորաբար, հոն ուր չափազանց կը սիրէի պտտիլ հինգշաբթի օրերը, Դանուբի նաւահանգիստն էր։ Ամառը՝ նաւահանգիստը գիս կ'առինքնէր իր անհուն աշխատանքով։ Ինծի կը թուէր թէ՝ մարդերու եւ առարկաներու այս մրջնոցները, իմ անձնական վայելքիս համար կ'ապրէին. ձմեռը՝ քարափներուն ազդու մենութիւնն էր, տխեղերական լռութիւնը, փառայեղ անշարժութիւնը, եւ իր սառոյցէ պատանքին տակ, գետին անարատ ճերմակութիւնը, մանաւանդ աշարկու կացքը։ Եւ միշտ առանց աճապարելու, առանց վազելու, զանգաղեցնելով երջանիկ պահը եւ մտքիս մէջ փայփայելով հիանալի տեսիլը որ պիտի ունենայի, նպատակիս կը դիմէի ու կ'ապրէի յաւերժական վայրկեաններ։

Այն առտուն, սովորական խաղաղութիւնը կը պակսէր, որովհետեւ... չեմ գիտեր ինչո՞ւ, Կոտինը փնտռելու կ'երթայի. կը գիտակցէի թէ՝ անոր շնորհակալ ըլլալու փափաքս, պատրուակ մըն էր միայն, բայց երկար ատենէ ի վեր, զօրաւոր պէտք մը կը զգայի անգամ մըն ալ նայելու անոր կրակոտ աչքերուն մէջ։

«Դանուբի անցք»էն ելլելով, սկսայ դէպի բեռնաւորման կայանները երկնայ, ուր մարդու մըրջիւնները ցորեն կը փոխադրէին դէպի ծփուն տուները. ուշադրութեամբ կը պրպտէի բոլոր կայանները, բայց Կոտինը չէի գտներ։ Ուրի՞շ մթերանոցներու մէջ կ'աշխատէր։ Աւելի հեռուները փնտռելու փափաք չունէի եւ յուսախաբ, գետին դէմ, կռնակս տուած աշխատողներուն, վերջին կայանին մօտ, կոճղի մը վրայ նստեցայ։ Օդը շատ գեղեցիկ էր, բայց անյաջողութիւնս խաթարած էր հաճոյքս, եւ կէս մը կը մրափէի, ակնարկով հետեւելով ծղրիթի մը, որ Աստուած գիտէ ինչ դիպուածով, թողած էր իր պարտէզը եւ սրունքներուս մէջ կը թրթռար, երբ պզտիկ խճաքար մը, գլորելով եկաւ, ոտքիս զարկաւ։ Դարձայ Կոտինը նշմարեցի ինձմէ տասը քայլ անդին. բայց Տէ՜ր Աստուած, ի՜նչ Կոտին. դժուար կրցայ ճանչնալ վարտիքով, ինչպէս բեռնակիրներէն շատերը, բոպիկ եւ գլուխը սեղմած գունաւոր մեծ թաշկինակով մը— իրանին, բազուկներուն եւ վիզին վրայ մարդու նմանող բան մը չունէր. բոլորովին արջ էր դարձեր։ Ոտքի ելայ։ Իսկ ան, դէմքս տեսած ըլլալուն համար գոհ, թեթեւսոտն յառաջացաւ, ինծի երկարեց թաթը, որուն մէջ ձեռքս անհետացաւ։

— Բարեւ, աղբարի՛կ, ըսաւ փաղաքուշ ձայնով մը, որ իր բերնին մէջ, բառերը կը հնչեցնէր, երբ կ'ըսէր «Գառնուկ մըն եմ որ գայլով կը սնանի»։

(Շար.)

Գործադիր կոմիտէն այս առթիւ կը հրատարակէ կոչ մը ուղղուած բոլոր երկիրներու աշխատաւորներուն եւ ընկերվարականներուն: Պարզելէ վերջ Չինաստանի եւ Կեդր. Ամերիկայի կացութիւնը, Գործադիր կոմիտէն կը հրաւիրէ բողոքել անգլ. եւ ամերիկեան աշխարհակալութեան դէմ: Յետոյ մատնանիշ կ'ընէ Իտալիան, որ Ալպանիան գաղթավայրի վերածեց, հիմա ալ կը փորձէ իր ղեկավարութեան տակ միացնել Հունգարիան, Ռումանիան եւ Պուլկարիան՝ Եուկօսլաւիոյ դէմ: Պալքաններու մէջ կարծես թէ կը կրկնուի 1914ի կացութիւնը: Աշխարհակալութիւնն ու ֆաշիսմը ձեռք ձեռքի տուած, ամէն տեղ կը սպառնան աշխարհի խաղաղութեան: Ազատութեան համար պայքարը ամէն տեղ կապուած է խաղաղութեան պայքարին հետ: Մարդկութեան ախոյեան բանւոր դասակարգը պէտք է ձեռք բերէ ժողովուրդներու համար ազատութիւնը և մարդկութեան համար խաղաղութիւնը:

Անկցի՛ն սպառազինումները:

Կեցցէ՛ Միջազգային Ընկերվարութիւնը:

Գործազրկութիւնը կը նուազի

Սէնի Նահանգին մէջ կատարուած քննութիւն մը կը ցուցընէ թէ Նպաստի համար դիմում կատարող անգործներու թիւը արագօրէն աճած է Յունուարի ընթացքին, 13,222էն (Դեկտ, 31) բարձրանալով 44,524ի (31 Յունուար): Ուրեմն, գործազրկութեան տագնապը սաստկացած է Յունուարի ընթացքին: Բայց Յունուար 26էն սկսեալ, Նպաստընկալներու արձանագրութիւնը այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ տագնապը կորսնցուցած է իր սաստկութիւնը:

Այս քննութեան առթիւ, նորէն ուշադրութիւն գրաւած է օտարականներու խնդիրը, ինչպէս կ'երեւայ Աշխատանքի Նախարարին նոր հրահանգէն, որ հրատարակուած է քիչ անդլին:

Նպաստի բաշխման առթիւ, երեւան հանուած է որ օտար բանւորներէն շատեր կանոնաւոր թուղթեր չունին: Եւ որովհետեւ անոնց մեծ մասը ո՛ր եւ է ընտանեկան կապ չունի, բաղդատաբար դիւրին եղած է զանոնք հեռացնել մայրաքաղաքէն, կա՛մ ուրիշ տեղերու մէջ գործ գտնելով եւ կամ իրենց երկիրները դարձնելով: Այս կերպով, կարելի եղած է պակսեցնել Նպաստընկալներու թիւը:

Սէնի Տեղաւորման Գրասենեակի վարչական յանձնախումբը քննութիւն մը կատարած է ճաշարաններու, պանդոկներու եւ սրճարաններու մէջ աշխատող օտարականներու մասին: Հաստատած է որ քննութեան ենթակայ 50 պանդոկներու 7924 պաշտօնեաներէն միայն 1093ը օտար են (13 առ հարիւր): Ընդհանուր համեմատութիւնը 43 առ հարիւրը չանցնիր: Դարձեալ, հաստատած է որ 50 սրճարաններու եւ ճաշարաններու 3910 պաշտօնեաներէն 825ը միայն օտար են, այսինքն 21 առ հարիւր: Իսկապէս օտար (իտալական, յունական, չինական) ճաշարաններուն մէջ օտարներու համեմատութիւնն է 77 առ հարիւր: Թաղամասի վրայ բաշխելով, այս ճիւղերուն մէջ ամէնէն շատ (16 առ հարիւր) օտար կը գտնուի Շան զ'Էլիզէ եւ Ավընիւ տը լա Կրանտ Արմէ:

Ընդհ. ներում Արեւել. Նահանգներուն մէջ

Էնկիւրիի կառավարութիւնը օրինագիծ մը պատրաստած է, որուն համաձայն ներում պիտի շնորհուի փախստական ապստամբներուն: Օրինագիծին տրամադրութիւններն են.—

Ա. Մինչեւ այս օրէնքի հրատարակութեան թուականը պաշարման շրջանակին մէջ գործուած բոլոր յանցանքներու տէրերուն մասին ի բացակայութեան տրուած վճիռներուն գործադրութիւնը ներման արժանացած է: Անոնց դէմ օրինական հետապնդում պիտի չկատարուի այլ եւս: Բ.— Այս ներումէն չեն օգտուիր անոնք որ ապստամբութեան գործնապէս մասնակցած եւ կամ ապստամբութեան դրդիչ ու քաջալերիչ եղած են, որոնց անունները պիտի ճշդուին ներքին գործավարութեան կողմէ եւ պիտի վաւերացուին գործավարներու խորհուրդէն: Ներման չեն արժանանար նաեւ պատուոյ բռնաբարութեան յանցանքով ամբաստանեալ եւ կամ ի բացակայութեան դատապարտեալները: Գ.— Երկրորդ յօդուածին մէջ չնշանակուած այն բոլոր անձերը, ըլլան անոնք Թուրքիոյ հանրապետութեան սահմաններուն մէջ կամ դուրսը, եթէ տեղական կառավարութեան չհաղորդեն թէ՝ պաշարման շրջանակին մէջ օրէնքին հրատարակութեան թուականէն մինչեւ երկու ամիս վերադարձած են, իրենց երկիր ներման իրաւունքը կորսնցուցած կ'ըլլան:

Ըսմէթ փաշայի յայտարարութիւնները

Կիրակի օր Էնկիւրիի մէջ բացուեցաւ առեւտրական եւ ճարտարարուեստական սենեակներու համաժողովը: Այս առթիւ խօսք առաւ վարչապետ Ըսմէթ փաշա եւ թուեց կառավարութեան եւ ժողովուրդին պարտականութիւնները՝ յաջողելու համար ներկայ տնտեսական պայքարին մէջ:

Շեշտեց թէ տնտեսական օրէնքները բարեփոխուած են կարելիութեան սահմանին մէջ եւ պարագաներուն համաձայն: Վերջին երեք տարուան ընթացքին ձեռք բերուած արդիւնքները ապագայի համար յոյսեր կը ներշնչեն:

Ֆրանսա եւ Յունաստան

Աթէնքէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ արտաքին Նախարար Պ. Բրիան Փարիզի հելլէն դեսպանը չէ հրաւիրած Ֆրանսայի Նախկ. պատերազմիկներուն կողմէ տրուած հացկերոյթին, մինչ Ռումանիոյ եւ Եուկօսլաւիոյ դեսպանները հրաւիրուած էին: Այս պարագան խոր տպաւորութիւն գործած է ամբողջ Յունաստանի մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ Յոնաստան պարզապէս բռնադատուեցաւ Ֆրանսայի կողմէ մասնակցելու մեծ պատերազմին եւ թէ Մակեդոնիոյ ճակատին վրայ հելլէն բանակը մեծ ծառայութիւն մատոյց դաշնակիցներուն: Ու Ֆրանսայի այս վերաբերումը պարզապէս դաւաճանական արարք մը կը նկատեն: «Ֆրանսա, կ'ըսեն, երբեք չէ ներած մեզ մեր անգլիասէր քաղաքականութիւնը եւ Իտալիոյ հետ լաւագոյն յարաբերութիւններ ունենալը»: Դեսպանին հրաւիրուած չըլլալուն պատճառն ալ այս կը նկատուի:

Նաւային զինաթափութիւնը

Ինչպէս գրեցինք, Նախագահ Քուլիճի հրաւէրը՝ Նաւային զինաթափութեան համար Ուաշինկթընի մէջ նոր ժողով մը գումարելու մասին, շատ գաղջ ընդունելութիւն գտաւ Ֆրանսայի մէջ: Նախարարական Խորհուրդը զբաղեցաւ այս հարցով եւ արտաքին Նախարար Բրիանի պաշտօն յանձնեց պատասխան մը խմբագրել: Ընդհ. կարծիքը այն է թէ ֆրանսական կառավարութիւնը մերժողական պատասխան պիտի տայ, առարկելով որ արդէն Ազգերու Դաշնակցութիւնը կը զբաղի այդ խնդրով եւ աւելի լայն չափերով:

Իտալիոյ մէջ ալ Մուսոլինի մասնաւորապէս զբաղած է այս խնդրով եւ տեսակցութիւն մը ունեցած է ծովային սպայակոյտի պետ ծովակալ Աքթոնի հետ: Իտալիա եւս շատ խանդավառուած չէ Նախագահ Քուլիճի հրաւէրով:

Անգլիա եւ Ճափոն վերապահ դիրք կը բռնեն: Եթէ Իտալիա եւ Ֆրանսա մերժեն ժողովին մասնակցիլ, Նախագահ Քուլիճ պիտի հրաւիրէ միայն Անգլիան եւ Ճափոնը՝ կազմելու համար երրեակ համաձայնութիւն մը:

Վերջին հեռագիրներու համաձայն, Ճափոնի կառավարութիւնը Նախագահ Քուլիճի առաջարկները ընդունելու համար պայման կը դնէ, որ Անգլիա լքէ Սինկափուրի Նաւային խարիսխը եւ Միացեալ Նահանգներն ալ քանդեն Հավայի կղզիներու իրենց ամրութիւնները: Հանրային կարծիքը հակառակ է երրեակ համաձայնութեան եւ կը պահանջէ որ Ճափոն աւելցնէ իր յածանաւերու քանակը:

Օտարի հետ ամուսնացած Ֆրանսուհիները

Տեղական թերթերը առենէ մը ի վեր ուշադրութիւն կը հրաւիրեն օտարներու հետ ամուսնացած Ֆրանսուհիներու «դժբախտ» կացութեան վրայ: Ներկայ վիճակով, այդ ֆրանսուհիները կը կորսնցնեն իրենց հպատակութիւնը, եւ ենթակայ են օտարներու յատուկ սահմանափակումներուն, մինչեւ անգամ ինքնութեան թուղթ առնելու, 375 ֆրանք վճարելով:

Այս կացութիւնը դարմանելու համար օրինագիծ մը պատրաստուած էր 1916ին, որ կը քաշքշուէր ժողովէ ժողով: «Մաթէն» կը գրէ թէ օրինագիծը շուտով լոյս աշխարհ պիտի տեսնէ, եւ այսօր իսկ հարցապնդում պիտի ըլլայ երեսփ. ժողովին մէջ: Որոշուած է Ջաաիկէն առաջ քուէարկել օրէնքը, որուն համաձայն այսուհետեւ օտարի հետ ամուսնացած Ֆրանսուհին չպիտի կորսնցնէ իր հպատակութիւնը եւ իր զաւակները իսկական Ֆրանսացի պիտի ըլլան:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԻՃԱԶԻ նախկին Թագաւոր Շէրիֆ Հիւսէյին, որ ժամանակէ մը ի վեր Կիպրոս կը գտնուի, մահամերձ է:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

կիրակի 20 փետր. գիշերը ժամը 8.30ին Ալպէր Ա. մեծ Թատրոնը Մ. Ա. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ Հայ Դրամատիկ դերասանական խումբ փարիզահայ բեմի վրայ Ա. անգամ ըլլալով Շիլլէրի

ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 ԱՐԱՐ, և 8 ՊԱՏԿԵՐ

կը մասնակցին Տիկ. Մամիկոնեան — Կոստանեան, Պ. Պ. Մ. Ա. Կոստանեան, Մարութեան, Սարեան, Նաւասարդեան, Գմբէթեան, Պաղտասարեան եւայլն:

տոմսերուն գինը 3էն 15 ֆրանք. կը ծախուին Պէլվիլի եւ Սէն Միշէլի բոլոր հայկ. ճաշարանները:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն» խումբի ժողովը Ուրբաթ 18 Փետր. ժամ 8ին, ծանօթ հասցէին:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կուկունեան» խումբի ընկերային հանդիպումը Հինգշաբթի 17 Փետր. ժամը 8.30ին, 127—129 Rue Boileau, Էմիլ Զօլայի վերնայարկը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները: Պիտի խօսի Ընկ. Ս. Արօեան:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «կայծակ» խումբի ժողովը վաղը՝ Դշ. երեկոյ ժամը 8.ին, խումբի սրահին մէջ:

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն, առաջիկայ հինգշաբթի, 17 փետր. ժամը 9ին, Ֆլօրիա ճաշարանը: Ձեռնադատութիւն՝ կեավուրեանի գրածներուն: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԼԱ ԿՈՏԻՆԻԷՌ, Վ. Թ.— Կրկին գրուեցաւ երկուքին համար ալ: Թիւրիմացութեան արդիւնք է:

ՊԱՐԻ, Հ. Ն.— Կը խնդրուի փութացնել պատասխանը:

ՎԱՐՉԱԿԱՆ

ՍԷՆ ՌԱՄՊԷՐ-ՏԱԼՊՕՆ, Ա. Գ. — Ղրկեցէք 15 ֆր.:

ՄԱՐԹԻԿ, Ա. Խ.— Նոյնպէս:

ՊՕԼԷՆ, Գ. Զ.— 80 Av. Péreire, Asnières (Seine).

ՄԱՐՍԷՅԼ, Յ. Մ.— Ստացանք 38 ֆր.:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Թ. Դ.— Ստացանք 38 ֆրանք:

ՆԻՍ, Յ. Տ.— Ստացանք 70 ֆրանք:

ՇԱԹԻՅՕՆ, Թ. Գ.— Ստացանք 35 ֆրա՛ք:

ՍԱՐԲՕՍ, Ս. Փ.— Ստացանք 20 ֆր., ղրկեցէք 15 ֆր.:

ԼԻՕՆ, Յ. Դ.— Ստացանք 1000 ֆր.: Կարգադրեցինք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Եօզկատցի դեղագործ Յակոբ Շիշմանեանի ճարսը Անուշ Շիշմանեան, կը փնտռէ իր ազգականներէն Եօզկատցի իսկէնտէր Շիշմանեանը եւ Նիւեօրքէն Հայկազուն Տատրեանը, իմացնել՝ Anouche Chichmanianի, 5, Rue Bonnet- Arnouville-les-Gonesses.

Կը խնդրուի Ամերիկահայ Թերթերէն արտատպել:

— Սերայի (Յունաստան) որբանոցէն Յովսէփ Թօփալեան, որ 4 ամիս առաջ Ֆրանսա եկած էր Ամերիկա երթալու համար: Կը կարծուի թէ Սէն Շամօնի շրջանը կը գտնուի: Իմացնել V. Varbedianի, 41 Rue de St. Cloud, Billancourt (Seine):

— Տիգրանուհի Միկինեան կը փնտռէ իր ամուսինը Ամասիացի Յովհաննէս Միկինեան որ Իզմիրի ջարդէն վերջ Թուրքերու կողմէ Ուլայի մէջ զինուորագրուած էր: Տեղեկացնել՝ խմբագրութեան:

— Կեսարիոյ Ռումտիկին գիւղացի Լուսաբեր Կէօպլէեան, որ Ուրիայէն Ֆրանսա եկած է, կը փնտռէ իր եղբայրը Տիգրան Կէօպլէեան, որուն Նիւ-Եորք ըլլալը կը կարծուի:

Տեղեկացնել՝ Edouard Kassian pour Artinian Khatcher, Cité Verminck No. 143, Croix Sainte, Martigues (B. D. R.) France:

Կը խնդրուի Ամերիկահայ Թերթերէն արտատպել:

ԿՈՉ

Ալֆօրվիլի Երիտ. Միութիւնը ձեռնարկած ըլլալով իր ակումբին մէջ գրադարանի հիմնումին, կը խնդրէ հայերէն կամ ֆրանսերէն գրքերու նուիրատուութիւն ընել միութեան՝ հետեւեալ հասցէին՝ Union de la Jeunesse Arménienne 138 Rue Etienne Dolet, Alfortville.

ATELIER D'ÉLECTRICITÉ ET DE T.S.F

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ Ամէն կարգի ելեքտրական զետեղումներ, Ելեքտրական գործիքներու, մօթէօրներու եւն. Նորոգումներ:

ԿԸ ՇԻՆԷ Անթել հեռաձայնի գործիքներ, որոնց շնորհիւ կը լսէք Եւրոպայի անթելի կայաններէն տրուած բոլոր քոնսէրները, օրուան լուրերը:

M. G. BASMADJIAN, 93, RUE DU GAZ, PARIS (13e)

Tél: Goblins 52—18, Metro Italie

Տօքթ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-11

„ԳՈՒՍԱՆ"Ի ՀԱՄԵՐԳԸ

«Գուսան» երգչախումբի Ա. Սէնֆօնիք համերգը՝ 20 փետր. կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Salle d'Horticulture, 84 rue de Grenelle, մասնակցութեամբ Օտէօնի սէնֆօնիք օրքէսթրին եւ յայտնի երգիչներու: Յայտագրի մէջ հայկ. եւ եւրոպական գործեր: 80 հոգի մասնակցողներ: Գին՝ 30, 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք:

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործոցը, աշխարհաբար լեզուով, գիրք՝ ընթերցումի եւ աղօթքի: Գին 40 ֆր.: Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը եւ Սեւունիի մօտ (5, Ave. Quihou, St-Mandé):

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ

Տրամադրելի ժամեր ունի իր տան մէջ կատարելու ամէն կարգի ընդօրինակութիւններ հայերէն եւ ֆրանսերէն, խիստ դիւրամատչելի պայմաններով:

Դիմել՝ Chaville 10bis Rue des Trois Champtiers Օր. Ա. Տէր Կարապետեանի:

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու:

Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

ՏԻԿԻՆ ԱՏՐԻԷՆ

ԳԼԽԱՐԿԱՎԱՃԱՌ

կանանց գլխարկի ձեւափոխութիւն, պատրաստ եւ չափու վրայ խիստ դիւրամատչելի գիներով, ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 2ուկէսէն 7, հասցէ 243 Rue St. Honoré, Paris (1er): Բ. յարկ աջ կողմ

Վարձու են 2 սենեակներ դիւրամատչելի պայմաններով 2 կամ 3 անձի համար: Դիմել՝ Տիկ. Շահպազի, 5, Gay-Lussac. Paris, Լիւքսէմպուրկի պարտէզի դիմաց:

DOCTEUR PROY

Ex - Interne des Hopitaux

Médaille d'argent

Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆի

Աշխատակցութեամբ

Կը խնամէ ներքին, կանանց, մորթային, վեներական հիւանդութիւնները: Երակալայնութիւններու (varices) հիմնական դարմանում առանց գործողութեան:

Ամէն օր ժամը 10-12, եւ 2-8, Կիրակի եւ տօն օրեր 9—12:

142 R. DU FB. St. DENIS

Կառ տը լ'Էսթի մօտ, Հեռաձայն՝ Nord 31—49:

Տօքթ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48, rue Montmartre

(Բ. յարկ. աջ կողմի առաջին դուռ)

Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ եւ ԿՈԿՈՐԴԻ հիւանդութիւններ

Téléph. CENTRAL 73-38

Métro : SENTIER կամ HALLES

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 8-10 — 10եւ 1,30 — 8

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազատութեան ճանապարհին, Ա. Ահարոնեան 25 ֆրանք, գային ջօջեր, Յ. Պարոնեան, Ասպետ Լիպարիտ (պատկերազարդ) Վ. Քիւրքճեան 40, Արսիա կամ վարժուհին, Ս. Տիւ... 15, Աւետարանները (Չորս) ... լոնդ. եպսկ. Դուրեան 12.50, ... ռարան հայ.-գաղ. Լուսինեան 60, Բառարան գաղ. հայ. ... պարեան 60, Գիւղը, Համաս... 30, Երգարան (Արարատ) գր... նի 12,50, Երգարան ժողով... Կոմիտաս վարդ. 2 մաս 25, ... հրդեւոր աղջիկը եւ իր գա... նիքը, Սարուխան 25, Խրիմ... Հայրիկ Թ. Ն. Գ. 30, Խօսակ... թիւն հայ.-գաղ., հայերէն հնչ... ներով 15, Խօսակց. հայ.-ան... հայերէն հնչումներով 15, Խօսակց. հայ-ռուս. հայերէն հնչումներ... 15, Խօսակց. հայ-գերմ. 15, Հ... հին գեղարուեստի վարպետնե... Կ.Յ. Բասմաջեան 15, Հայաստան... (հին) քարտէսը 1.50, Ճամբոր... հայրենի զրոյցներ, Ա. Ահար... եան 25, Նարեկ աշխարհաբ... գարե. եպսկ. Խաչատուրեան... Նամականի ընդարձակ ընտան... կան-առեւտրական 15, Պատմ... թիւն Հայոց պատկերազարդ... տարի, Բասմաջեան 7.50, Պ... մութիւն Հայոց պատկերազա... Պալասանեան 30, Պիւրիտան, ... աշտարակին հերոսը, Մ. Զէյ... 2 հատոր 25, Ռուսահայերի ... սարակ. զարգացումը 1901—... 65, Բանաստեղծութիւն Յ. ... մանեան 30, Սաթենիկ եւ Տր... 12.50, Սիմօն եւ Մառի 6 հա... 40, Ցախսարիկը (Զալը գո... 16, Քամելիազարդ կինը ... Քրիստափոր Միքայէլեան Ա. ... հարոնեան 12.50, Ֆրանսա... տարեգիրք 1927ի 20, Laro... (Petit, Diction éditionnaire, 1... 40 ֆրանք:

Գրատանս մէջ կը գտնուին ... հայերէն ամէն տեսակ գիրք...

Ֆրանսայի եւ գաղթավայ... րու համար փոստի ծախ... մեր վրայ է:

Հասցէ Librairie BALENTZ 233 Fbg. St. Martin, Paris 10

ՍԱԿԱՐԱՆ

14 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի)	100 Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատր	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր » »	Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատր	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	3020
»	II »	1900
»	III »	1660
Թումպի երկթղ.	Lots turcs	135

Comptoir Parisien de change et de Crédit 80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

16 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 262 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՁԵՌՔ ՁԵՌՔԻ ՏԱԼՈՎ

Ամէն անգամ որ առիթ ունեցած ենք խօսելու գործազրկութեան հետեւանքներուն վրայ, միշտ շեշտած ենք, թէ ինքնագործունէութեամբ կատարուած աշխատանքներն են որ իրական արժէք ունին։

Այս պարագան ճիշտ է նաեւ ազգային-հանրային կեանքին բոլոր արտայայտութեանց համար, մանկապարտէզի մը, ակումբի մը բացումէն մինչեւ ընդհանուր կազմակերպութիւն մը։ Կեդրոնները կրնան աջակցիլ։ Գործեր կան որ անոնց հետ կապուած են։ Բայց, իր կրցածը չընել եւ սպասել որ հեռաւոր սուրբեր օգնութեան հասնին, կը նշանակէ բերանը հովին բանալ, մանաւանդ այս օտար ափերուն վրայ։

Գործազրկութեան առթիւ, մենք զանազան առաջարկներ ըրինք։ Ամէնէն առաջ, թելադրեցինք համաժողովրդական մարմին մը կազմել, որպէսզի կազմակերպէ անմիջական օգնութեան՝ անգործներու տեղաւորման եւ յարմար տեղափոխութեանց գործը։ Ջգուշացանք հատուածական հակումներէ, եւ ապարէզ հրաւիրեցինք բոլոր իրաւասու եւ ընդունակ տարրերը։ Եւ եթէ առարկեցինք Հօկին դէմ, պատճառը այն է որ, այդ կոմիտէն չափազանց հանրածանօթ է իր շահատակութիւններով եւ մութ արարքներով, հետեւաբար անարժան՝ այսպիսի գործի մը խառնուելու։ Մանաւանդ որ, իր «ծրագրից դուրս է զբաղուել գաղութահայ աշխատաւորութեան ներքին կեանքով», ինչպէս կը բացատրէ իրենց կոչնակը։ Միւս կողմէ գաղտնիք չէ թէ անոնք ո՛ւր պիտի առաջնորդեն իրենց հաւատացող աշխատաւորները։ Դարձեալ իրենց օրկանն է որ կը խրատէ. «Նրանք (հայ գործաւորները) պիտի սովորեն զատել դեղին սենդիկաները գործաւորների շահերը իրօք պաշտպանող կարմիր սենդիկաներից։ Նրանք պիտի դաշնակներին թողնեն դեղին սենդիկաները»։

Թող՚ ընք այս կէտը, որ շատ հեռուները պիտի տանէր մեզ, մանաւանդ եթէ թարգմանէինք կարմիր սէնտիկաներուն կոչերն ու հրատարակութիւնները, «Իւմանիթէ»ի բացատրական՚ խմբագրականներով։

Կը թուի թէ չպիտի կազմուի այդ երանելի կեդր. մարմինը։ Չպիտի ունենանք օրկան մը, որ յատկապէս նուիրուի այս գործին։ Ատոր փոխարէն, գաւառներու մէջ կը նշմարուի շարժում մը, կազմելու տեղական յանձնախումբեր։ Երէկ այս կարգի լուր մը առինք Սէն-Շամօնէն, ուր հարիւր հայրենակիցներ ժողովի կանչուեր են, եւ որոշուեր է կազմել «կարօտեալներու օգնութեան մարմին» մը։ Մարսէյլի մէջ, անցեալ շաբթու խումբ մը աշխատաւորներ, ճարահատ, ձեռնարկեր էին միթինկ մը սարքելու, Բարեգործականէն եւ պահանջելու համար գաղթականներուն յատկացուած 75-80,000 ֆրանքը։ (Այս գումարը կը պահանջէ, նաեւ, Փարիզի մէջ Հօկի ձեռքով կազմուած կոմիտէն, մասնաւոր բանաձեւ մը քուէարկած ըլլալով...)։ Այստեղ, Պուա-Քոլոմպ-Անիէռի մէջ ալ ձեռնարկ մը լփորձուած էր։ Կոչ մըն ալ ստացանք Փօն տը Շէրիէն։

Կը հետեւի թէ՝ հայ աշխատաւորները գտեր են ուղիղ ճամբան, եւ իրենց գլխուն ճարը կը նային ինքնագործունէութեամբ։ Կ'ընեն ի՛նչ որ կրնան, գոնէ իրենց շրջապատին տառապանքը մեղմացնելու համար։

Ծափահարելով փոխադարձ օգնութեան այս ձեռնարկը, պիտի թելադրէինք որ ամէն տեղ ալ ընդհանրանար նոյն ձեւը, իբրեւ ամէնէն գործնական միջոցը։ Այդ Յանձնախումբերուն մէջ գործօն դեր կրնան կատարել մասնաւորապէս Հայրենակցական Միութիւնները։ Եւ յանձնախումբերը չպիտի սահմանափակուին դրամ հաւաքելով եւ «կարօտեալ»ներուն բաշխելով, այլ պիտի ջանան գործ գտնել անգործին, ուսումնասիրել տեղական պայմանները, թղթակցիլ հարեւան շրջաններու քոյր կազմակերպութեանց հետ եւլն.։ Թերթերը ամէն օր անհրաժեշտ տեղեկութիւնները կուտան այս տագնապին ելեւէջներուն, իւրաքանչիւր շրջանի կացութեան, գործի հաւանականութեանց մասին։ «Յառաջ»ի հարցարանը թանկագին ուղեցոյց մըն է, այս տեսակէտով։ Այդ յանձնախումբերուն կ'իյնայ լրջօրէն սերտել դաշտային աշխատանքներու խնդիրը, որ սեղանի վրայ է եւ որմէ մեծապէս պիտի կրնան օգտուիլ մեր գիւղացիները։

Երբ ամէն տեղ ծնունդ առնեն այսպիսի մարմիններ, ազգային օրկանները, թէ տեղին վրայ եւ թէ Փարիզի մէջ, պիտի մղուին լրացնելու պակասը, եթէ չեն ուզեր սեւ խաչ մը քաշել իրենց գոյութեան վրայ։ Պէտք է ձեռք ձեռքի տալ եւ գործել, որպէսզի արթննան բոլոր քնացողները, մանաւանդ անոնք որ կը հառաչեն ու կը յօրանջեն գրասենեակներու մէջ, փորը կուշտ, կռնակը տաք։

Զանազան դիմումներու առթիւ, տեղացիները, քաղաքապետ, ոստիկանապետ կամ գործատէր, կը հարցնեն թէ «Դուք տէր-տիրական չունի՞ք, մարմին մը չկա՞յ որ հոգայ ձեզ»։ Թող հաստատեն թէ կա՛յ եւ ընդունակ է գործելու։ Իսկ ամէնէն առաջ՝ աշխատաւորները եւ անոնց իրական բարեկամները պիտի շարժին, ամէն ո՛ւր որ ազդած է տագնապը։ Եւ այս՝ ոչ թէ աղմուկ հանելու եւ փառք շահելու, այլ իսկապէս գործ տեսնելու համար։

Գործազրկութիւնը փորձի — եւ փորձութեան — շրջան մըն է, զատելու ցորենը որոմէն, եւ սթափեցնելու աշխատաւորները։ Միեւնոյն ատեն, այս տագնապը պատեհութիւն մըն է, համախմբելու բոլոր ցնուցան տարրերը, եւ ապագայ գործակցութեան մը հիմերը դնելու։ Տագնապը կրնայ անցնիլ վաղը. բայց եթէ մեր հայրենակիցները նորէն շարունակեն իրար չէզոքացնել կամ իրենց պատեանին մէջ կծկուիլ, «ինծի՞ ինչ, աղբար» մըլտալով, գղջացողները Փարիզի, Մարսէյլի կամ Լիոնի ջօջերը չպիտի ըլլան, ոչ ալ կարկտան Հօկերը,

Միշտ ձեռք ձեռքի, ամէն ճակատի վրայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԵ՛ՂՃ ՄԱՐԴԻԿ...

Պատուելի Ջօպանեան ծերակուտական Քինկի ուղղած նամակին առթիւ, փորձեր է արդարացնել ինքզինքը, յայտնելով թէ ո՛ր եւ է նեղութիւն չ'զգար։ Եւ յետոյ կ'աւելցնէ.

«Պ. Քինկի կողմէ ինծի ղրկուած նամակը այնքան դաշնակցական է տրամադրութեամբ եւ ոճով, որ բնաւ պիտի չզարմանամ, եթէ վաղը մէջտեղ ելլէ, թէ զայն գրողը Պ. Գարտաշեանն է եւ զայն ստորագրողը Պ. Քինկը»։

«Հայրենիք» դիտել կուտայ այս անճո՛ռնի քսութեան առթիւ.

—«Եթէ Դաշնակցութեան տրամաբանութիւնը եւ ոճը այնքա՛ն զօրաւոր են, որ կարող են սպրդիլ ամերիկեան ծերակուտականի մը իսկ նամակին մէջ, ատիկա միայն պատիւ կը բերէ Դաշնակցութեան եւ աւելորդ անգամ մը եւս կը ցուցնէ անոր բռնած դիրքին ճշդութիւնը եւ զօրութիւնը։ Իսկ եթէ Գարտաշեան կրցած է այնքա՛ն վստահութիւն ներշնչել ամերիկեան Ծերակոյտի անդամներուն, որ անոնք ընդունակ դարձած են նամակներ ստորագրելու՝ առանց իսկ զանոնք կարդացած ըլլալու, այդ ալ մեծ պատիւ մըն է Պ. Գարտաշեանին եւ աւելորդ վկայութիւն մը՝ անոր քաղաքագիտական արտակարգ կարողութեանց։»

"ԱԶԱՏ ԵՒ ԱՆԿԱԽ" ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Հայաստանի կառավարութիւնը Վէդի-Բասարի Թուրք դպրոցներուն համար Ատրպէճանէն ապսպրած է Թուրքերէն լեզուով քարտէսներ, մանկավարժական գիրքեր և ամսաթերթեր։ Սակայն Ներքին-Ախտայի մէջ հայ գիւղացիները արցունք կը թափեն որ դպրոց մը չունին իրենց 130 աշակերտներուն համար, ոչ ալ ջուր՝ խմելու։

*** *Երաժշտագէտ Ա. Սպենդիարեան հրաւէր ստացած է հեղինակել «Անդրկովկասեան Հանրապետութիւններու Դաշնակցային քայլերգ»ը, որ իր մէջ միացնէ Ատրպէճանի, Հայաստանի եւ Վրաստանի ժողովրդական մօթիֆները։ (Ռուսական պո՞րշ պիտի չինուի թէ երգ։) Այդ քայլերգը պիտի նուագուի դաշնակցային հանդիսական տօներուն։*

Նպաստ Հրեաներուն.— *Էջմիածինի Փոքր-Շահրիար գիւղին Հրեաներուն որոշուած է 3000 րուբլիի փոխատուութիւն ընել՝ տեղափոխման եւ տեղաւորման հիմնադրամէն։*

Շիրակի վերաշինութեան համար.— *Ալեքսանդրապոլի վերաշինութեան աշխատանքներուն համար, որոնք պիտի սկսին, առաջիկայ գարնան, Հայաստանէն արտասահման մեկնած են Գասպարեան եւ ճարտարապետ Մալխասեան, կատարելու՝ անհրաժեշտ գնումները, մօտ 50 հազար տոլարի։*

Մուկերը.— *Դիլիջանի բոլոր գիւղերուն մէջ մուկերու բանակ մը արշաւելով, մեծ վնասներ հասցուցած է ցանքերուն։*

600 ՅՈՅՆ ԳԵՐԻՆԵՐ ԷՆԿԻՒՐԻԻ ՄԷՋ.— Յոյն կառավարութեան կողմէ Թուրքիա ղրկուած մասնաւոր յանձնախումբը Մէրսինէն Յունաստան վերադարձուցած է 50 քաղաքական գերիներ, որոնք կը գտնուէին Էնգիւրիի մէջ։ Գերիները կը յայտնեն թէ 600 գերիներ ալ կը գտնուին դեռ Թուրքիա։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սուրիան պարպելու խնդիրը

Զախակողմեան «Սուար»ի մէջ, Փիէռ Պօնարտի, որ ուսումնասիրութիւններ կատարած է Թուրքիոյ, Սուրիոյ եւ Պաղեստինի մէջ, Իզմիրի վերագրաւումէն ի վեր, բուռն կերպով կը բողոքէ Սուրիան պարպելու մտադրութեան դէմ։ Իր կարծիքով, այդ խնդիրը լոկ սուրիական չէ, այլ իսլամական։ «Սուրիան ձգել՝ երբեք չի նշանակեր Սուրիացիները փրկել արեւմտեան ազգերու լուծէն եւ արեւմտեան ծանր ժառանգութիւններէն։ Այլ՝ կը նշանակէ խրախուսել ամէնէն կատաղի եւ ոչ-ժողովրդավար ազգայնականութիւնը։ Կը նշանակէ ժողովուրդները յանձնել աւատապետներուն, որոնք մէկ հարուածով Տիւրգիները, Սուրիացիները եւ Ալէվիները պիտի վերադարձնեն հարստահարութեան եւ գերութեան ամէնէն տխուր շրջաններուն։ Կը նշանակէ ասպարէզը բաց թողուլ տասը բախտախնդիրներու առջեւ, որոնք ամբողջ երկիրը, Ալեքսանդրէթէն մինչեւ Տիւրոս եւ Պէյրութէն մինչեւ Սուէյտա պիտի վերածեն ջարդի եւ մահուան դաշտի մը։ Կը նշանակէ Մարոնի քրիստոնեաները դատապարտել փրկութեան գօտիներ փնտռելու, մինչեւ որ Իսլամները ծովը նետեն զիրենք եւ աւարի տան իրենց տուները։»

Յօդուածագիրը կը բողոքէ նաեւ Սուրիոյ հոգատարութիւնը Իտալիոյ յանձնելու ծրագրին դէմ։ «Ինչ որ մենք չկրցանք ընել, Իտալիան երբեք չպիտի կրնայ ընել։ Գերմանիան շատ աւելի յարմար է. իսկ Իտալիոյ առջեւ խոնարհիլ եւ խոստովանիլ մեր անկարողութիւնը,— նուաստացուցիչ է, ծիծաղելի եւ վտանգաւոր։ Կոյրեր, կաղեր եւ ապերախտներ են անոնք որ կը կարծեն թէ Սուրիան Իտալիոյ ձգելով, պիտի ամրապնդեն Թունուզի խաղաղութիւնը։ Այդպիսի պարագայի մը, Թունուզի իսլամները հանգիստ չպիտի ձգեն Ֆրանսան։ Այն օրը որ մենք ձգենք Սուրիան, անոնք պիտի խլրտին, անարժան եւ վատ մարդոց տեղ դնելով մեզ, եւ դէպի ծով պիտի քշեն մեզ։ Եւ Ալժերիան ու Մարոքն ալ անտարբեր չպիտի մնան։»

Եզրակացութիւն,— «Պէտք չէր որ Սուրիա երթայինք։ Բայց քանի որ հոն ենք, պէտք է մնանք, նուազագոյն չափերու իջեցնելով ծախքերը»։

Նաւային զինաթափութիւնը

Արտաքին Նախարար Պրիան պատրաստեց Ֆրանսայի պատասխանը Նախագահ Քուլիճի առաջարկին։ Նախարարական Խորհուրդը երէկ Պ. Տումէրկի Նախագահութեամբ նիստ գումարելով քննեց այդ պատասխանը, որ վաւերացուեցաւ եւ կէսօրէն ետք հաղորդուեցաւ ամերիկեան դեսպան Մայրըն Հէրրիքի։ Պատճէնը պիտի հրատարակուի այն ատեն միայն, երբ պատասխանը Նախագահին ձեռքը հասնի։ Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, ֆրանս. կառավարութիւնը բացէ ի բաց չի մերժեր Քուլիճի առաջարկը, այլ հետեւեալ առարկութիւնները կ'ընէ.—

1.— Ազգերու Դաշնակցութիւնը արդէն կը զբաղի այս խնդրով եւ կարելի չէ ժխտել այս մասին իր հեղինակութիւնը։ 2.— Հինգ պետութիւններու անջատ համաժողով մը կարելի չէ ընել, քանի որ նաւային խնդիրը ուրիշ շատ մը պետութիւններ ալ կը հետաքրքրէ։ 3.— Ֆրանս. կառավարութիւնը արդէն Ժընեւի մէջ միջոցներ ձեռք առած է զինաթափութեան խնդրին զանազան մասերու բաժնուիլը արգիլելու համար, քանի որ ծովի, օդի եւ ցամաքի ուժերը մէկ ամբողջութիւն կը կազմեն։ 4.— Ֆր. կառավարութիւնը միշտ պաշտպանած է այն սկզբունքը թէ անհրաժեշտ է ապահովել գաղթավայրերու միջեւ ծովային հաղորդակցութիւնը եւ տարբերութիւններ ընդունիլ իւրաքանչիւր պետութեան համար, համաձայն իր աշխարհագրական դիրքին։

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ երեսփոխանի մը հարցումին պատասխանելով, վարչապետ Պօլտուին յայտնեց թէ Նախագահ Քուլիճի առաջարկը դեռ քննութեան մէջ է, որով եւ կանխահաս է այդ մասին ո եւ է յայտարարութիւն ընել։

Գալով Իտալիոյ, «Սթէֆանի» գործակալութեան մէկ զեկոյցին համաձայն, Իտալիա չի կրնար համաձայնիլ թեթեւ ռազմանաւերու սահմանափակումին։ Իտալիա այս որոշումը տուաւ այն ատեն միայն, երբ իմացուեցաւ թէ Ֆրանսա, որ թեթեւ նաւերու արագ շինութեան մեծ փոյթ կը տանի, չպիտի ընդունի նոր սեղմումը։ Այս պայմաններուն տակ, ինչպէս գրեցինք, Ուաշինկթընի նոր ժողովը կատարեալ ձախողանք մը պիտի ըլլայ, քանի որ Իտալիա եւ Ֆրանսա պիտի մասնակցին պարզապէս հակառակելու համար Նախագահ Քուլիճի առաջարկներուն։

«Շիքակօ Թրիպիւն»ի Հռոմի թղթակիցը կը գրէ թէ Իտալիոյ համար լաւագոյն ապահովութիւնը սպառազինման մէջ է։ Երբ Ֆրանսա կը պնդէ Միջերկրականի մէջ ունենալ Իտալիայէն աւելի զօրաւոր նաւային ուժ մը, Իտալիա չի կրնար ընդծովեաներու համար ո եւ է սահմանափակում ընդունիլ։ Իտալական կառավարութիւնը երկար ատենէ ի վեր կը մտահոգուի Ֆրանսայի եւ Միջերկրականեան ուրիշ երկիրներու նաւային յարաճուն գործունէութենէն։

Օտարներու քրիստոնէութիւնը

Գրեցինք թէ օրինագիծ մը ներկայացուած է Էնկիւրիի Ազգ. Ժողովին, որուն համաձայն օտարականներու Թուրքիա

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿ. ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Ամերիկեան Նպաստամատոյցի խնամակալ մարմինը Նիւ Եորքի մէջ գումարեց իր տարեկան ժողովը։ Այս առթիւ ներկայացուած տեղեկագրէն կը տեսնուի որ, 1926ին Շիրակի երկրաշարժը եւ Սուրիոյ ապստամբութիւնը 80,000 տոլար վնաս պատճառած են Նպաստամատոյցին։ Գանձապետը յայտնեց թէ 3,377,983 տոլարի նպաստ տրուած է, իսկ ընդունուած դրամական նուէրները եղած են 3,209,663 տոլար։ 53,795 տոլար ղրկուած է Տիւրգիներու կողմէ իրենց տուներէն քշուած գաղթականներուն, իսկ 98,357 տոլար երկրաշարժի աղէտեալներուն։

Ընդհ. քարտուղար Չարլս Վիքրի ըսաւ թէ, 250,000 տոլար եւս պէտք է, երկրաշարժի զոհերուն համար։

Արտասահմանեան գործունէութեանց ընդհ. վարիչ Պ. Էչիսըն հաղորդեց թէ 30 որբանոց-դպրոցներուն մէջ այժմ կան 18,000 մանուկներ, և 400 ուսուցիչներ։ Ասկէ զատ կը խնամուին նաեւ 40,000 անձեր։

ԱՍՈՒՊ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ

Յունուար մէկի գիշերը օդերեւութաբանական հազուադէպ տեսարան մը պարզուած է Հայաստանի երկնքին վրայ։ Ասուպ մը անցած է շատ վարէն եւ զօրաւոր կարմիր լոյս մը տարածած է խաւարի մէջ թաղուած գիւղերուն վրայ։ Ասուպը, որ սաստիկ արագութեամբ մը կը խոյանար, միեւնոյն ատեն հանած է ահաւոր աղմուկ մը նման եռացող կաթսայի մը ձայնին։ Ժողովուրդը պահ մը ահ ու սարսափի մատնուած է այս աննախընթաց տեսարանին եւ աղմուկին առջեւ։ Թիֆլիսէն եկող շոգեկառքն ալ կեցած է ճիշտ փապուղիի մը մէջ, ահաւոր աղմուկը լսելով։

Յայտնի չէ եղած թէ ու՛ր ինկած է այս երկնաքարը։

ՎԵՆԵՏԻԿԻ Մխիթարեան Միաբանութեան անդամներէն Հ. Եսայի Տայեցի մեռած է անցեալ շաբթու, Վենետիկի մէջ։ Հանգուցեալ վարդապետը Պարտիզակցի էր։ Վարած է ժողովրդապետի եւ ուսուցչի պաշտօններ իր ծննդավայրին եւ Իզմիրի մէջ։ Հ. Տայեցի գործօն անդամներէն մէկն էր իր Միաբանութեան եւ խմբագրական պարտականութիւններէ զատ, կը վարէր վանքին գրադարանապետի պաշտօնը։

ՊՈԼՍՈՅ մէջ յանկարծամահ եղած է լրագրութեան վաղեմի աշխատաւոր մը, Անտոն Սագաեան, որ եղած է արտօնատէր «Թէրճէման» օրաթերթին, ինչպէս նաեւ «Միմոս» եւ «Ծաղիկ» շաբաթաթերթերուն։

Տարօրինակ հրաշք.— *Սթրազպուրկէն Գերմանացի մը, Լանկտորֆ, որ պատերազմի ընթացքին Սօմի ճակատին վրայ կորսնցուցած էր խօսելու կարողութիւնը, ուղեղային բախման մը հետեւանքով, վերջերս սաստիկ կը վարակուի կրիփէ։ Տագնապի մը պահուն, յանկարծ, մղձաւանջէ մը սարսափած, օգնութիւն կ'ուզէ աղաղակել եւ պապանձուած լեզուն կը բացուի։ Ամբողջ ընտանիքը ուրախութեան մէջ են, մինչդեռ հիւանդը յանկարծական տպաւորութեամբ մը կը տխրի։ Բժիշկները կը յանձնարարեն որ հոգեբուժարանի մը մէջ գործողութեան մը ենթարկուի։ Այս լուրը առնելով, անմիջապէս կը փախչի անտառ եւ ինքզինքը կը կախէ։*

"ՄԻԱՑԵԱԼ ԱՆԿԱԽ ԹՈՒՐԱՆԻԱ" ԿԱՄ Ի՞ՆՉ ԿԸ ԾՐԱԳԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Զարեւանդի երկրորդ հատորն է այս, 225 էջերով գիրք մը, ուղղուած՝ «կեղծ արհամարհանքով» զգացումին նայող, մարդակազմութիւնը սրբագրող եւ միայն ուղեղ փնտռող քաղաքագէտներուն։

Հեղինակը իր այս գիրքին համար մխրճուեր է թուրք ու օտար 18 հեղինակութիւններու, 4 թրք. օրաթերթերու, 16 պարբերագիրներու մէջ, եւ տուած է այնպիսի աշխատասիրութիւն մը, որմէ եթէ չարմաղենք անգամ զգացումները, տեղը այնքան ուղեղ կը մնայ, որ յաղեցնէ զգայամերժ մաքրակրօն ուղեղները։

Համաթուրականութեան, համիսլամութեան, համթրքութեան մասին հայ քաղաքական միտքը, բացի հատու կտոր յօդուածներէ եւ լղարիկ տետրակներէ, ոչինչ է տուեր։ Այդ նշանաբաններուն տակ յարատեւօրէն հետապնդուած ծրագիրներու մասին նոյն իսկ իրազեկներ յաճախ հակասական եզրակացութիւններու կը յանգին եւ Թուրքը անհրաժեշտօրէն ճանչնալու պէտք ունեցող հայութիւնը կ՚առաջնորդեն անհաւոր մշուշի մը մէջէն։

Զարեւանդ «ճանչցիր Թշնամիդ» նշանաբանով, կ՚անցնի ծանօթացնելու հայութեան մեծագոյն Թշնամին՝ այնպիսի փաստերով որ, իր նիւթի սահմաններուն մէջ, հայ քաղաքական գրականութեան մէջ առաջնութիւն կը վաստկի իր երկը։

«Միացեալ անկախ Թուրանիա կամ ի՞նչ կը ծրագրեն Թուրքերը» հատորը կը բաղկանայ տասը գլուխներէ.

1.— Թուրան, 2.— Համաթուրականութեան ծագումը, 3.— Համաթուրականութիւնը Թուրքիոյ մէջ, 4.— Համաթուրականութիւնը Օսմ. Սահմանադրութենէն յետոյ, 5.— Համաթուրանական գաղափարախօսութիւնը եւ պահանջները, 6.— Դէպի իրականացում, 7.— Մինչեւ համաշխարհային պատերազմը, 8. — Համաթուրականութիւնը համաշխարհային պատերազմի ընթացքին, 9.— Զինադադարէն յետոյ, 10.— Համաթուրականութիւնը այսօր։

Այս տասը գլուխներու վերնագիրները ինքնին կրնան առաջին ակնարկով ցոյց տալ, թէ հեղինակը աշխատած է լրիւ ներկայացնել իր նիւթը։ Եւ յաջողած է։ Բայց որպէս զի գիրքը կարդալու հնարաւորութիւն չունեցողներ կարենան ամփոփ կերպով ծանօթանալ հայութեան սպառնացող այն մեծագոյն վտանգին, որուն մօտ պոլշեւիկեան կարմիր վտանգը մահացոյն կը տժգունի, փորձենք կարելի չափով ներկայացնել փաստերու այս հաւաքածոն։

Առաջին գլխով հեղինակը կը ներկայացնէ Թուրանեան ժողովուրդները։ «Պոլսոյ եւ Անատօլուի Թուրքերը, Կովկասի ու Միջին ու հարաւային Ռուսիոյ Թաթարները, Պարսկաստանի և Կեդրոնակ. Ասիոյ Թուրքերն ու Թիւրքմէնները, Էօզբէկները, Մոնկօլները, Մանչուները եւ Թունկուները, Սիպերիայի բնիկ ցեղերը, Ֆինլանտիայի եւ Պալթեան նահանգներու Ֆինները, Հունգարները եւ Պուլկարները։»

Բայց Միացեալ եւ Անկախ Թուրանիան պիտի կազմէ «Միջերկրականէն մինչեւ Չինական պարիսպները ձգուած ցեղակից, լեզուակից, կրօնակից ժողովուրդներու այն երկարաձիգ շղթան, որ աշխարհագրապէս անընդհատ պիտի ըլլար եթէ չըլլար Հայաստանը։»

Եւ հեղինակին մտածողութեան առանցքը այս երկարաձիգ շղթան է, որ կը ներկայացնէ իրական վտանգը։

Երկրորդ գլխին մէջ հեղինակը թիւերով ու փաստերով կուգայ ճշտելու հիմնական սխալ մը։

Համաթուրանականութեան մասին խօսք եղած ատեն, անմիջապէս միտքերը կը կեդրոնանան Պոլսի եւ Էնկիւրիի Թրքութեան վրայ, իբր թէ այդ գաղափարը ծնունդ առած ըլլար Անատօլուի մէջ կամ Վոսփորի ափերը։ Այս սխալը հետեւանք է այն փաստին, որ հայ քաղաքական միտքը ղեկավարողներու մեծամասնութիւնը այս հարցի մասին աւելի բան չէ գիտցած, քան համաթուրանականութեան Պոլսի մէջ ունեցած արտայայտութիւնը եւ իր թերթի գիտցածով խօսեր կամ գրեր է։ Զարեւանդ կուգայ յայտարարել որ համաթուրանականութիւնը ծնունդ առած է Հիւսիսային Թաթարիայի Ուֆա եւ Բազան քաղաքներուն մէջ «Թիւրք Եուրտու», «Թիւրք Օճաղը»(*) հաստատութիւններով մօտ 50 տարի առաջ եւ դեռ 1879ին Պաղչէ Սէրայի մէջ (Խրիմ) Իսմայիլ Գասփրինսքի, Թաթար յայտնի հրապարակագիրը, հիմնած է համաթուրանականութեան ռահվիրայ «Թէրճիւման» թերթը։

Եւ այդ նոյն Գասփրինսքին այսօր Թուրքիոյ մէջ է. ան այսօր հոն է միայն անկախ Թուրքիոյ միջոցով քաղելու իր ցանած սերմերու հունձքը։

Եւ հեղինակը Բագուի մէջ «Թէրճիւման»էն իսկ առաջ հիմնուած «Էքինճի»էն սկսելով, կը թուէ Միրզա Ֆէթհ Ալի Ախունտը, Շէհաբէտտին էլ Մէրճանին, Աբդ իւլ Գայում էն Նասարին, Ակազ Իսհաքովը, Թօղայէֆը, յետոյ 1895ի «Իլիգի գրականութիւն»ով Զիաէտտին Քէմալի, Հալիմճան Իբրուչօֆ, Քատրի Ինի, Մուսա Բէյքօֆ, Անէտտին Ահմարօֆ, Աքիֆ Քէրիմօֆ, Հասան Մաքսուտօֆ, Ահմէտ Օրմանիէֆ, Շաքիր եւ Զաքիր Րամիօֆ, Եուսուֆ Աքչուրա, յետոյ «Երլտըզ» օրաթերթը. յետոյ Բագու, Սալեանցի Հիւսէյնզատէ Ալի, Ղարաբաղցի Աղայէվ, Ալի Մէրտան Թոփչիպաշեւ եւ այս փաղանգին մեծ ու պզտիկ հետեւորդները մինչեւ 1908, Թրքական սահմանադրութիւնը, արդէն մօտ երեսուն տարի համաթուրանականութիւնը յղացեր, ձեւաւորեր եւ իրականացնելու գործնական փորձերով զբաղեր էին։ Եւ երբ իրենց փառօս Թուրքիան կը դառնար սահմանադրական, անոնք կը վազէին Պոլիս, երեսուն տարուան մէջ ձեւաւորուած իրենց երազները գնելու Թուրքիոյ առաջնորդութեան ձեռքը։

Այս փաղանգէն՝ Բագուի, Բազանի եւ Թուրք-թաթարական զանազան կեդրոններու մէջ, Աղայէվ եւ Հիւսէյին զատէ Ալի «Հայաթ»ով, Հաշիմ պէյ «Թազէ Հայաթ» եւ «Սէտա»ով, Իբրուչօֆ «Հագիգաթ» եւ «իգթալ»ով կատարեր էին այնքան աշխատանք, որ վստահ էին, թէ Թուրքիան երբ կ՚անցնի իրենց գլուխը, արդէն իրենց երազը իրականանալու ամէն հաւանականութիւն ունի։

Եւ անոնք չէին սխալած իրենց հաշիւներուն մէջ, Թուրքիոյ մասին։

Երրորդ եւ չորրորդ գլխով հեղինակը կը պարզէ Սուլթաններու Թուրքիային մէջ գոյութիւն ունեցող մտածումները, օսմանցիութեան, միւսիւլմանութեան, համիսլամութեան զանազանութիւնները, որոնք յաճախ իրարու հակառակ, իրերամերժ, բայց վերջապէս տարբեր ուղիներով գետին կը պատրաստէին Գասփրինսքիներու, Հիւսէյնզատէներու, Աղայէֆներու։ Եւ խակապէս անոնք կը գտնեն այնպիսի հող, որ կրնան մտնել մինչեւ Իթթիհատի կեդրոնին մէջ, իբր անդամ։ Եւ այս դիրքը անոնք կրցան օգտագործել այնպէս որ, վերջապէս Թուրքիան Թրքացնելու իրենց միտքերը ներարկեցին բոլոր գործօն տարրերուն մէջ։ Իսկ ընդհ. պատերազմը պիտի տար անոնց լաւագոյն առիթը, առնելու մեծագոյն քայլը իրենց ծրագրին իրականացման համար։

Դուրսէն եկող փաղանգը շուտով գտաւ ներսը իրեն արձագանգը յանձին Զիա Կէօք Ալփի, Քէօփրիւլիւ զատէ Մէհմէտ Ֆուատի, Ահմէտ Հիքմէթի, Համտուլլահ Սուպհիի, Ճէլալ Սահիրի, Նէսիմի Սարիմի, Եագուպ Գատրիի եւայլն։

Հինգերորդ գլուխը կուտայ համաթուրականութեան գաղափարականութիւնն ու պահանջները.—

«Թուրանական ժողովուրդներու ազատագրումը օտար լուծէ եւ միութիւնը քաղաքական մեծ ամբողջութեան մը մէջ»։

Թուրանի սահմանէն Զիա Կէօք Ալփ դուրս կը ձգէ Մոնկօլները, Թունկուզները, Ֆինները ու Հունգարները։ Թիւրքճիութեան այս մեծ դէմքը Թուրանի մէջ կ՚առնէ Թուրքերը, Թաթարները, Եաքութները, Քըրկըզները, Էօզպէկները, Քըփչաքները եւ Օղուզները, որոնք «կը կազմեն մէկ լեզուաբանական-ցեղաբանական խումբ», եւ այս «Թրքական զանազան ճիւղերը ընդգրկող մեծագոյն Թրքական աշխարհը» կը կոչէ Թուրան։

Իսկ այս Թուրանը կերտելու համար, ամէն բանէ առաջ Թուրքիա պէտք է Թրքանայ, յետոյ միւսները պէտք է միանան Թուրքիոյ, իրենց ազատ և ուժեղ եղբօր, կազմելու համար Ճինգիզխանի եւ Լէնկթիմուրի օրերու մեծ ընտանիքը։

ՇԱՀԱՆ

(*) «Թիւրք Օճաղը»ները այսօր Մուսթաֆա Քէմալի եւ Թուրքիան վարողներու իտէալին նուիրուած տաճարներն են, որոնց պարտաւոր են անդամակցիլ բոլոր վստաճելները եւ որոնց գլուխը կը գտնուին պետական յայտնի անձնաւորութիւններ։ Թրքական կոմբիւթներ կամ ֆաշիստ հաստատութիւններ։

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԹԷ ԽԵՂԿԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մինչեւ 1923 այսինքն Խորհրդային Միութեան սահմանադրութեան հաստատումը, ընտրութեանց ձեւը շատ պարզ էր։ Ընտր. կոմիտէն կը ներկայացնէր համայնավարներէ բաղկացեալ ցուցակ մը եւ կ՚առաջարկէր որ դէմ եղողները մատ բարձրացնեն։

Այն ատեններուն ձայն հանող չկար եւ միշտ կ՚արձանագրուէր «ընտրուեցան միաձայն»։ Այս կարգի ընտրութիւնները չափազանց կոտրեցին իշխանութեան վարկը, քանի որ միշտ ալ կ՚ընտրուէին նոյն վարկաբեկ եւ ժողովուրդին համար անտանելի անձնաւորութիւնները։ 1924ի ընտրութեան պահուն հազիւ հարիւրին 20—30ը ներկայ եղաւ, «ակամայ ընտրողներու» ձեւական դերը կատարելու համար։

Այս շռաչուն ապտակ մըն էր համայնավարներու երեսին։ Հետեւանքը եղաւ նոր նշանաբան մը, «Խորհուրդներուն կենդանացումը», որուն ջատագովները կ՚ըսէին— քանի որ մենք բանուորագիւղացիական իշխանութիւն ենք, պիտի հնարաւորութիւն տանք գիւղացիութեան մասնակցելու երկիրը կառավարելու գործին, պայմանաւ որ այդ մասնակցութիւնը ըլլայ յօգուտ խորհրդային իշխանութեան։

Եւ ընտրողներուն թոյլատրուեցաւ ցուցակներ ներկայացնել։ Առաջին անգամ 1924ին սկսաւ ընտրական պայքար։ Թէեւ ընտրութիւնները շատ հեռու էին իսկական ընտրութիւն ըլլալէ, բայց գիւղական եւ շրջանային խորհուրդներու մէջ ժողովուրդը տարաւ կատարեալ յաղթանակ, անկուսակցականները մուտք գործեցին գաւառական խորհուրդներու մէջ, իսկ քաղաքային եւ նահատական խորհուրդները մնացին չինական պարիսպ ժողովրդական թեկնածուներուն համար։

Ապա սկսան խորհրդային իշխանութեան ծանօթ դեգերումները գիւղի եւ քաղաքի միջեւ, եւ անվերջ խարխափումները ունեւորէն, չունեւորին եւ չունեւորէն միջակին անցնելով։

1925ին շատ խօսուեցաւ եւ գրուեցաւ խորհրդային մամուլին մէջ «խորհրդային հասարակութիւն» ստեղծելու անհրաժեշտութեան մասին, հիմք ունենալով մտաւորականութեան ստորին խաւերը։ 1926ին գիւղացիութիւնը կրցաւ հանդէս գալ կազմակերպուած ձեւով, ամէն տեղ սեւացնելով խորհրդային իշխանութեան կողմէ առաջարկուած ցուցակները։

Եւ ահա 1927ի ընտրութիւնները։ Խորհրդային իշխանութիւնը սթափած նախորդ տարիներու դառն փորձերէն, որոշեց վարչական ձեւով ընտրական իրաւունքէ զրկել բոլոր անհանդուրժելի տարրերը։

Որո՞նք են այդ զրկուածները։

Արխանկէլի նահանգին մէջ իրաւունքէ զրկած են գիւղական վարժուհի մը, միայն անոր համար, որ քահանայի աղջիկ ըլլալով հանդերձ չէ հրաժարած իր ծնողքէն։ Փսկովի նահանգին մէջ իրաւունքէ զրկած են ուսուցիչ մը որուն հայրը երկրագործութեամբ կը զբաղի։ Ուրիշ գիւղացի մը զրկած են անոր համար որ ամառը հունձքի ատեն մէկ մշակ վարձեր է։ Եարօսլավի նահանգին մէջ գիւղի մը ընտրական մարմինը իրաւունքէ զրկած է ամբողջ գիւղի ընտրողները։ Շատերը իբրեւ «կասկածելի»։

Այսպէս կրնանք թուել անվերջ, եթէ «Յառաջ»ի էջերուն չմեղքնանք։

Ի՞նչ կ՚ընեն այս զրկուածները։

Նովգորոդի շրջանին մէջ ունեւորները կը գինովցնեն բոլոր չունեւորները։ Շատ մը շրջաններուն մէջ քահանաները աշխատած են թաղումները կատարել ընտրութեան օրերու։ Պատահած են բազմաթիւ դէպքեր երբ ունեւոր գիւղացիները, ցրուած են ընտրական ժողովները, կամ կրցած են խոստումներով շահիլ չունեւորները։ Նիժնի-Նովգորոդի շրջանին մէջ, ունեւորները կ՚արձակեն իրենց մշակները, որպէսզի կարենան մասնակցիլ ընտրութեանց։ Օտեսայի նահանգին մէջ ունեւորները կաշառքի միջոցաւ բժիշկէ մը հիւանդութեան վկայական կ՚առնեն, որով թոյլ տրուի մշակ բանեցնել։ Սուզկի շրջանին մէջ կիները դուրս կ՚ընէին ընտրական ժողովէն, առարկելով թէ այդ կիներու գործ չէ։

Լայնածաւալ Ռուսաստանի մէջ նման օրինակներն ալ անվերջ են, բազմաթիւ դէպքեր եղած են, երբ ճարահատ գիւղացիները սպաննած են ատելի համայնավար թեկնածուները, իբրեւ միակ միջոցը ազատուելու։

Փեթրօկրատի մէջ Մոլոտովը բիւրօի անդամ, համառուսական քաղաքներու արհեստակցական միութեանց գործօն անդամներու համագումարին մէջ յայտարարած է. «Նոր ընտրական հրահանգը կ՚ըսէ գիւղական համայնավարներուն, որ դասակարգային թշնամին դեռ կենդանի է, այդ պատճառաւ այս տարի շատ պիտի ըլլայ ընտրական իրաւունքէ զրկուածներուն թիւը։ Բայց մենք պիտի շատ զգոյշ ըլլանք որ «զրկուածներու» մէջ չմտնեն քիչ ունեւորները, այլապէս կը շահին գիւղական տզրուկները։»

Գիւղացիութիւնը շատ է բարձրացած մտաւորապէս եւ քաղաքականապէս, այժմ ոչ միայն կարելի չէ հրամայել գիւղին մէջ, այլ եւ կարելի չէ առաջ քշել իր բանաձեւերը, իր թեկնածուները եւ պարտադրել իր ցանկութիւնները, իբրեւ թէ գիւղացիներուն անունով։ Բանուորներուն մասնակցութիւնը այս վերընտրութեանց անբաւարար է, հազիւ 100էն 50ը։ Բանուորութեան միւս կէսը չէ մասնակցած ընտրութեանց կը խոստովանի նոյն Մոլոտովը։ Ուրեմն, կրնանք եզրակացնել, որ համայնավարներուն փորձերը «կենդանացնել խորհուրդները» կամ ստեղծել «խորհրդային հասարակութիւն», ոչ միայն ապարդիւն անցած են, այլ եւ կուտան հակառակ արդիւնք։ Անոնք ստիպուած են արդէն աջ ձեռքով ետ առնել, ձախով տուածը։ Քանի կ՚երթայ այնքան ծիծաղելի կը դառնայ խորհրդային իշխանութեան ցուցանակը «բանուորա-գիւղացիական» իշխանութիւն։ Ժողովրդական զանգուածներուն ու կառավարութեան մէջ եղած վիհը օրէ օր աւելի կը բացուի ու կը դառնայ անանցանելի։ Այս ընտրութիւնները կուգան թերահաւատներն անգամ համոզելու որ՝ այսօրուան գիւղացին այն չէ ինչ որ էր երեք տարի առաջ։ Այսօր ան տեղ մը կը ցրուէ ժողովը, ուրիշ տեղ մը կիները դուրս կը հանէ ժողովէն, երրորդ վայրի մէջ բժիշկը կաշառելով ձայն կը ստանայ կամ վերջապէս կը սպաննէ անհանդուրժելի համայնավարը, շատ ալ չվախնալով հետեւանքէն...։

Եւ կուգայ օր մը երբ սարսափը ի սպառ կը կորսնցնէ իր արժէքը։ Ի՞նչը փոխարինէ անոր։ Բուն աշխատաւորներու եւ գիւղացիներու իշխանութիւնը։ (Ընտրութիւններու արդիւնքի մասին՝ յաջորդով)։

ԱՐԱ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՕՏԱՐ ԲԱՆՈՐՆԵՐԸ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԵՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻ ՄԸ ԽՕՍՔԵՐԸ

Կիրակի օր հրատարակեցինք երեսփ. ժողովին մէջ կատարուած վիճաբանութիւնները գործազրկութեան տագնապին առթիւ։ Աշխատանքի նախկին նախարար Պ. Տիւրաֆուր իր ճառին վերջին մասին մէջ առաւելապէս ծանրացաւ օտար բանուորներու վրայ։ Իր շահեկանութեանը համար կուտանք գլխաւոր մասերը.—

Տիւրաֆուր.— Ներկայ տագնապը շատ կարեւոր է։ Կառավարութեան ըրածին պէս, չի բաւեր միտքերը տպաւորել ճարպիկ հակադրութիւններով եւ վիճակագրութիւններով, ու յիշել թէ 1919ին մենք ունեցանք տագնապ մը, որ փողոց նետեց 91,000 բանուորներ, 1921ի տագնապը՝ 116,000 անգործներ, իսկ 1914ինը՝ 400,000։

Կառավարութիւնը կարծես եզրակացնել կ՚ուզէ թէ ներկայ տագնապը տասն անգամ աւելի թեթեւ է քան 1914ին, որ գրեթէ աննշմար անցած էր ժողովուրդի աչքին։

Նոյնպէս չենք կրնար իբրեւ հիմ ընդունիլ միջազգային վիճակագրութիւնները եւ յայտարարել թէ Գերմանիոյ մէջ երկու միլիոն անգործներ կան, Անգլիոյ մէջ մէկուկէս միլիոն, ինչ որ
ըսել պիտի ըլլար թէ Ֆրանսա
տագնապը 15 կամ 20 անգ
նուազ կարեւոր է քան միւս
կու երկիրներունը։
Իրականութեանց վրայ պէ
է նայիլ այնպէս ինչպէս որ են,
ռանց լաւատեսութեան կամ
ռետեսութեան, ու երկրին քաղ
քականութիւնը ճշտել համաձ
դառն ու տաժանելի իրական
թեան։ Կառավարութիւնը
թեթեւ կը վերաբերի ներկ
տագնապին հանդէպ։ Նպաս
բաշխումը բաւարար չէ, յետ
կայ նաեւ աշխատանքի շուկ
կազմակերպումը։
Վարչապետ Պ. Փուանքարէ
կը կարծէ՞ք թէ պիտի կրնանք
բացնել 1,450,000 օտար բան
ները։ Ամբողջ խնդիրը ատոր մ
Պ. Տիւրաֆուր.— Այդ մա
պիտի խօսիմ եւ պիտի փաստ
թէ Ֆրանսա հաստատուած օտ
բանուորները, հազիւ թէ կը գ
պատերազմէն ի վեր մեր կ
կորուստները...։
Վարչապետը.— Ասիկա բ
ցարձակ սխալ մըն է։ Պատերազ
ատեն մեր ունեցած մարդկ
կորուստին հաւասար օտար բ
ւորներ ունինք այսօր։ Արդ, բ
լոր մեռնողները բանուորներ չէ
Պ. Տիւրաֆուր.— Այս երկ
մէջ ամէն մարդ իրաւունք ու
աշխատելու։ Երբ, իր կամքէն ա
կախ պատճառներով, մարդս
կարող է իր աշխատանքով հ
թայթելու ապրուստի անհ
ժեշտ միջոցները, իրաւունք
կարենալ ապրելու (ծափ
Բանուորը անմեղ զոհ մըն է, հ
ւաբար եւ ազգային համեր
խութեան ու նուազագոյն նպա
իրաւունքը ո՛չ մէկ ատեն ա
քան լայն եւ այսքան նուիր
պէտք է ըլլայ, քան այս տ
նապի ընթացքին։
Կ՚ըսեն թէ Ֆրանսայի մ
օտար բանուորներու թիւը շ
թէ անոնց ներկայութիւնը
համապատասխաներ մեր եր
ճարտարգործական մակարդ
հետեւաբար եւ կը պահանջեն
կամաց կամաց, բայց տեւ
կերպով իրենց երկիրը պէտք
դարձնել աւելորդ օտարակ
ները։
Թերեւս չկայ ա՛յսքան նուրբ
եւ ծանր ուրիշ խնդիր մը։ Ճիշ
թէ Ֆրանսայի ներգաղթը
ներկայացնէ ամբողջ աշխար
գաղթականութեան մէկ քառ
դը։ Այս մասին Ամերիկա
վերջ մեր երկիրը երկրորդ
վրայ կուգայ։ Կասկած չկայ
եթէ դուք միայն տագն
նկատի ունենաք, օտարական
աստիճանական հեռացումը
թեթեւցնէ մեր գործազր
եւ թոյլ պիտի տայ որ կաց
թիւնը շտկուի։
Սակայն, պէտք չէ մոռն
պարոննե՛ր, որ դուք աշխատ
շուկան պիտի կազմակերպէք
թէ տագնապի շրջանին, այլ
յաջորդելիք տնտեսական գոր
նէութեան շրջանին համար։
Շնորհիւ ձուլումի մեր
քերուն եւ մեր հանճարի
շութեան, յաջողած ենք կ
օտար բանուորութեան մը
ֆրանսական բանուորութիւն
կը բռնէ եւ գայն կ՚ամբողջ
Մի՛ կարծէք թէ այդ բան
թիւնը քանի մը օրուան, նոյ
քանի մը ամսուան մէջ
մուած է։ Ձուլումի եւ իւր
ջումի երկար տարիներ պէտք
ղած են ազգային բանուորութ
մէջ առնելու համար օտար բ
ւորները, ի բաց առեալ կարգ
անբաղձալի տարրերէ։
Հանրային զգացումի
մասը թերեւս վիրաւորելով
սեմ թէ այս ժամուս օտար

...որներու նոյնիսկ մէկ մասէն զրկուիլը պիտի նշանակէր սխալ մը գործել Ֆրանսայի տնտեսական գործունէութեան եւ անոր ամէնէն նուիրական շահերուն դէմ։ Տատ արագօրէն ատիկա պիտի փաստեմ։ (Տափեր ձախակողմի աթոռներէն)։

Անգլիական դեսպանատան առեւտրական խորհրդական Պ. Քաշէլ տեղեկագրի մը մէջ կ՚ըսէ.— «Իսկ արեւելեան Ֆրանսայի վերաշինութիւնը աւելցուց Ֆրանսայի ճարտարագործական ուժը, հիւսուածեղէնի, մետաղագործութեան, մեքենաշինութեան զանազան ճիւղերուն եւ ճարտարագործական տարրաբանութեան մէջ, առանց հաշուելու ածուխը, երկաթի հանքերը, քօքը եւ ածուխի միւս երկրորդական արտադրութիւնները։ Ֆրանսայի առեւտրական նաւատորմը 800,000 թոնօ տարողութիւն ունի, 7000 թոնօ աւելի վայրաշարժ, 160,000 թոնօ վակոն, 800,000 թոնօ փոքր ու մեծ ինքնաշարժներ եւս չինեցինք։

Ֆրանսա, որ ներկայիս համաշխարհային տնտեսական մրցման կեդրոն դարձած է, չի կրնար զրկուիլ օտար բանուորութենէն զոր տարիներու ընտրանքով եւ ձուլումով իրեն կապած է։ Ընդհակառակը խոստմամբ պէտք է հսկել զանոնք պաշտպանելու համար։

Արդարեւ, ինչ է մեր կորուստներու եւ շահերու հաշուեկշիռը 1914էն ի վեր։

Ցաւագին ցուցակ մը կայ. 1,500,000 սպանեալ, 3 միլիոն վիրաւոր կամ անդամահատեալ, որոնց արտադրելու կարողութիւնը միջին հաշուով 100էն 25 պակսած է, ինչ որ կլոր հաշուով 700,000 հոգիի կորուստ կը նշանակէ։ Ընդհ. գումար՝ 2,220,000։

Ասոնք ամէնէն զօրաւոր եւ ամէնէն երիտասարդ աշխատաւորներն էին։ Դեռ չեմ խօսիր պատերազմի բոլոր անուղղակի զոհերուն մասին, որոնք հարիւր հազարներով կը համրուին։

Ասոնց տեղը գոցելու համար մեր ձեռքն ունինք օտար բանուորութիւնը եւ կին բանուորութիւնը։ Եթէ ճիշդ է թէ օտար բանուորներու թիւը 1,450,000 է, անոնք նոյնիսկ չեն գոցեր պատերազմի դաշտին վրայ մեր տուած կորուստները։ Իրականութեան մէջ Ֆրանսայի օտարականներու թիւն է մօտ 2 միլիոն, ու ոչ միայն չեմ գանգատիր ասոր համար, այլ ընդհակառակն շատ ուրախ եմ, որովհետեւ անոնք անհրաժեշտ պիտի ըլլան փաղը տնտեսական գործունէութիւնը վերսկսելու համար։

Եթէ ասոնց վրայ աւելցնենք 400,000 կիները, կ՚ունենանք ընդամէնը 2,400,000 աշխատաւոր՝ կորսուած 2,200,000ին տեղ։

Ճիշդ է որ նախ պէտք է տագնապին դարման տանիլ։ Բայց միաժամանակ պէտք չէ ձեռքէ հանել օտար բանուորները։ Առժամապէս կարելի է փակել սահմանները՝ ներգաղթին դէմ, պայմանաւ որ տագնապէն վերջ օտարները կրկին գան մեր երկիրը։ Երկրորդ, արգար է որ գործատէրերը նախ արձակեն օտարները եւ ոչ թէ ֆրանսացիները։ «Օրավարձերը ֆրանսացիներուն, նպաստները՝ խիստ լայն, խիստ առատաձեռն, խիստ մարդասիրական օտարականներուն»։ Ասիկա պարտադիր բանաձեւ մըն է եւ ո՛չ մէկ ազգ միտքէն չանցըներ ատոր դէմ առարկել։

Ակէ զատ, պէտք չէ թոյլ տալ որ հողագործական բանուորները ճարտարարուեստի գործարաններուն մէջ գրուին։ Ու այս վերջիններուն մէջ գտնուող հողագործական բանուորները պէտք է հողին վերադարձնել, ի հարկին դրամական օժանդակութիւն ընելով։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Թարգմ.՝ Խորհրդ. Թերթերէն)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՃԱՀՃԱՏԵՆԴԻՆ ԵՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ ԸՆԹԱՑՔԸ

Դեկտեմբեր ամսուան ընթացքին Հայաստանի զանազան շրջաններու բուժակայանները գարմանումի համար դիմած են.

Երեւանի բուժակայան.— Ճահճատենդէ հին վարակուածներ՝ 2350 հոգի, 1ը՝ նոր վարակուած։

Էջմիածնի բուժակայան.— Ճահճատենդէ հին վարակուածներ՝ 2014 հոգի, 65ը՝ նոր վարակուած։ Զանազան հիւանդութիւններ՝ 370 հոգի։

Ղամարլուի բուժակայան.— Ճահճատենդէ հին վարակուածներ՝ 1130 հոգի։ Զանազան հիւանդութիւններ՝ 824 հոգի։

Դավալուի բուժակայան.— Ճահճատենդէ հին վարակուածներ՝ 290 հոգի, 7ը՝ նոր վարակուած։ Զանազան հիւանդութիւններ՝ 1020 հոգի։

Ղուրդուղուլուի բուժակայան.— Ճահճատենդէ հին վարակուածներ՝ 530 հոգի։ Զանազան հիւանդութիւններ՝ 1347 հոգի։

Իջեւանի բուժակայան.— Ճահճատենդէ հին վարակուածներ՝ 123 հոգի, 3ը՝ նոր վարակուած։ Զանազան հիւանդութիւններ՝ 846 հոգի։

Շամշատինի բուժակայան.— Ճահճատենդէ հին վարակուածներ՝ 149 հոգի, 2ը՝ նոր վարակուած։ Զանազան հիւանդութիւններ՝ 943 հոգի։

Մեղրիի բուժակայան.— Ճահճատենդէ հին վարակուածներ՝ 71 հոգի, 1ը՝ նոր վարակուած։

Բէյլուք-Վէդիի բուժակայան.— Ճահճատենդէ հին վարակուածներ՝ 278 հոգի։ Զանազան հիւանդութիւններ՝ 1218 հոգի։

Երեւանի բուժակայանի վարժարան.— Ճահճատենդէ հին վարակուածներ՝ 264 հոգի։ Զանազան հիւանդութիւններ՝ 100 հոգի։

⁂ Անդրկովկասեան հակաճահճատենդային համագումարի (30 Յունուար) զեկուցումներուն համաձայն ճահճատենդը ամէնէն աւելի տարածուած է Ատրպէճանի մէջ, որուն բնակչութեան հարիւրին 65ը վարակուած է։ Մահերու տարեկան թիւն է 10—12 հազար։ Վրաստանի եւ Հայաստանի հիւանդներուն թիւն է մէկ միլիոն, մահերու թիւը՝ 5—6 հազար։

BAL DE LA MISÈRE NOIRE

«Ցարդգող», Միութիւն Արուեստի եւ Գրականութեան, Misère Noire Միութենէն՝ հրաւէր ստացած է մասնակցիլ պարահանդէսի մը, որ կը կոչուի Bal de la Misère Noire, եւ տեղի պիտի ունենայ փետր. 17ին։

Մուտքը՝ 100 ֆրանք։

Պարահանդէսին յայտագիրն է.

1.— Սեւ Թշուառութեան Ասպետներուն գահակալութիւն։

2.— Պար ոչիլի եւ փայտոչիլի։

3.— Առողջապահութեան օգնութիւնը։

4.— Աղանիներու ցասումը։

4.— Զօրանցք «Սեւ Թշուառութեան» պաճուճապատանքներուն։

6.— Հսկայ եւ բարձրախօս Ասպետները։

Պարահանդէսին մասնակցելու համար պէտք հագուած ըլլալ ամէնէն սեւ աղքատութեաբ, որ ըլլայ համակրելի, նկարչագեղ, գթաշարժ եւ մաքուր։

Այս Միութեան նշանաբանն է Արուեստը՝ ժողովուրդին, դրամը՝ արուեստագէտներուն, փառքը՝ Աստուծոյ։

Այս Միութիւնը, իր երիտասարդականութենէն եւ յանդուգն կեցուածքէն զատ ոչինչ ունի, կը կարծենք, որ համապատասխան ըլլայ Ցարդգողի ցանկութիւններուն։

Լաւ է բայց, որ մեր երիտասարդները իմաստուն դիտողի մը պէս, տեսնեն ու քննեն երիտասարդ եռուզեռը իրենց շրջապատին։

Ցարդգողի առաջարկուած է ունենալ քէօշկ մը, որ շինուած պիտի ըլլայ սարտելայի պարպուած տուփերէ, եւ այդ քէօշկերուն մէջ պիտի տեղաւորուին հայկական տարազներով վաճառորդուհիներ։ Պիտի կատարուին հայկական պարեր։

Ն.

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

83.— ՇԱՍ

Հոս ունինք մօտ 150 հայրենակիցներ, մեծ ու փոքր եւ 30ի չափ պզտիկներ, որոնց մեծերը ֆրանսական դպրոց կը յաճախեն, իսկ փոքրիկները փողոցները կը թափառին։

Մինչեւ այժմ ունեցած ենք մէկ հարսանիք, մէկ ծնունդ եւ երկու մահ։

Հոս անգործութիւն չկայ։ Միայն օրականները զեղչեցին։ 80 հայրենակիցներ կ՚աշխատին գործարանի մը մէջ։ Թէեւ գործերը բաւական ծանր են, սակայն անգործ չունինք։ Բաղդատելով ուրիշ տեղերու հետ, մեր վիճակը լաւ է։

Շասի մէջ կայ Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէ մը որ ձեռնարկած է գրադարան մը բանալու, Ասկէ երկու շաբաթ առաջ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը տուաւ հանդէս մը որ շատ յաջող անցաւ։

Վերջերս կազմուեցաւ Հաճընցիներու հայրենակցական միութիւն մը։ Կը յուսանք որ Խարբերդցիներն ալ շուտով կ՚ունենան իրենց հայրենակց. միութիւնը։

Զարուհի Զուլֆլեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒՊՈԼ

Երկու շաբաթ է աճա՛, Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին եւ երկրորդ խումբերը մրցումներ չեն ունենար, հակառակ եղած ծանուցումներուն։ Յուսալի է որ այսուհետեւ տեսնենք հետաքրքրական խաղեր։

Մինչ Հայերը անշարժութեան մէջ են, ֆրանսական խումբերը կը բոլորեն տաք եւ արդիւնաւոր շրջան մը։

Շուտով տեղի պիտի ունենան բաժակի վերջին մրցումները, որմէ յետոյ պիտի պարզուի Ֆրանսայի ախոյեանին անունը։

Այս տարի ալ, լաւագոյն թեկնածուն Օլէնփիք տը Մարսէյլը կը ներկայանայ, իր վտանգաւոր հակառակորդին՝ Սէթին անցեալ կիրակի Օի դէմ 2 նշանակէտով յաղթած ըլլալով։

Միջազգային հանդիպումներու շարքին՝ իտալիոյ ազգային խումբին Զուիցերիոյ վրայ տարած ջախջախիչ յաղթանակը (1-5) Ժընեւի մէջ, Յունուար 30ին, տարուան մեծ անակնկալներէն մէկն էր։ Զուիցերացիները որ Փարիզի Ողիմպիականին՝ ախոյեանութիւնը շահող Ուրուկուէցիներու արժանաւոր մրցորդն էին եղած, զարմանալի դիւրութեամբ մը պարտուեցան իտալացիներէն։ Պատճառ մը եւս, որպէս զի մօտերս կատարուելիք ֆրանսա-իտալիա խաղը դառնայ վերին աստիճանի հետաքրքրական։

Ֆրանսայի ազգային խումբը փորթուկալի հետ պիտի մրցէր կիրակի, Լիզպոնի մէջ, բայց փորթուկալեան ծանօթ խռովութիւնները արգելք եղան այս գեղեցիկ պայքարին։

Ասոր փոխարէն, Ֆրանսայի ազգային խումբը փարիզի դէմ ելաւ Պիւֆֆալոյի մարզադաշտին վրայ, որուն յաղթեց 1ի փոխարէն 5 նշանակէտով։

Նոյն դաշտին վրայ Պէռնի զուիցերական խումբը 2 նշանակէտով յաղթեց Ս. Ա. փարի եւ Սթատ ֆրանսէ միացեալ խումբին։

Իսկ Ֆրանսայի ազգային Բ. խումբը նմանապէս երէկ Լիոնի մէջ, Լիւքսէնպուրկի դէմ մղած խաղով շահեցաւ 2ի դէմ 5 նշանակէտ։

⁂ Անգլիոյ եւ Կալլէսի երկրին տարեկան ֆութպոլի մրցումը վերջացաւ 3-3ով։ Ներկայ էր 20,000 բազմութիւն մը։

Հ. ԴՆԴ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒՐԱԿԱՆԸ.— Զարհուրելի սարսափելի ուրական մը արշաւած է Աւստրալիոյ Բէյրնս քաղաքին վրայ։ Հաղորդակցութիւնները պահ մը դադրած են։ Վնասները մէկ միլիոն սթերլինի կը հասնին։ 600,000 թօն շաքարեղէգ դաշտին վրայէն աւլուած են։

ԲՈՑԷ ԱՆԿՈՂԻՆ.— Ռէօյիի փողոցին մէջ կապրէր 62 տարեկան հարուստ տիկին մը, միամինակ։ Անցած գիշեր, տիկինը շատ ցուրտ կը զգայ անկողինին մէջ եւ կը թողու որ փայտի կոճղերը վառին բուխերիկին մէջ։ Կը փաթթուի, կը պառկի. բոցը կը խնդայ բուխերիկին մէջ, տիկինը կը խնդայ իր երազներուն մէջ։ Ցանկարծ բոցը, ոսկի մուկի պէս, կ՚ելլէ կը պտըտի գորգերուն վրայ, յետոյ կը ցատկէ, տիրուհիին անկողինը կը մտնէ։ Ու լա՛ւն բոց մը, ու տա՛ք բոց մը կը փաթթուի տիկինին ու կը գրկէ։ Բայց դեռ տիկինը չարթննար։ Չէ՞ որ, այսպէս, տաք էր իր որբեւայրի անկողինը։ Դրացիները կ՚արթննան սակայն ծուխէն ու հոտէն։ Ափսո՛ս, ուշ էր, տիկինը ծանրապէս այրած էր եւ մեռած՝ շնչահեղձութենէ՛։

Հրշէջները կը հասնին եւ կը մարեն հրդեհը, որ մեծ վնասներ պատճառած է շէնքին։

ԱՏՐՃԱՆԱԿՈՎ ՄԵՆԱՄԱՐՏ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ.— Եգիպտացի աւազակապետ Մահմուտ Գանտիլ, որ նշանաւոր է իր կատարած ոճիրներով յարձակումներով, առջի օր ճիշդ ցորեկին, կը մտնէ Գահիրէի ամէնէն բանուկ փողոցին դրամափոխատուն, երբ, միջօրէի քուն մը քաշելու համար, հայր ու որդի կը գոցէին փեղկերը խանութին։ Աղաղակ մը անգամ հանել չտուաւ եւ տեղն ու տեղը սպաննեց երկուքը։ Գաղտնի ոստիկան մը լսելով զէնքին ձայները, հասաւ դրան առջեւ եւ փակեց ճամբան։ Ատրճանակի տեսակ մը մենամարտ կատարեցին անոնք, դողը ներսէն, ոստիկանը դուրսէն։ Ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ ոստիկանը, սակայն գողն ալ իր կարգին ստացաւ մահացու գնդակներ եւ ձերբակալուեցաւ։

ՄԱՆՏՐՏԻԿ ՎԻՊԵՐԳ ՄԸ.— Խելօք Մենար՝ 60 տարեկան,— ունի կալուած անսահման.— աղջկան մը աչկունք ըրաւ,— «աղուո՛ր Նինօ, եկո՛ւր» ըսաւ,— բայց մէկ պաչիկի համար,— գողցուց գանձ մը երեք հազար։

ՄԱՅՐԻԿԸ ՀԵՌԱՑԱՒ.— Հայաստանի մէջ հեռեւեալ խմբագրութեամբ լուրեր կան։ «Ժանիկ եւ Կուկու Բալաեաններս յայտնում ենք մեր բոլոր ծանօթներին եւ մեզ սիրողներին, որ մեր մայրը՝ Արմենուհին թողնելով մեզ անխնամ հեռացաւ մեզնից»։ Անշուշտ շատեր պիտի հասկնան թէ «կը փնտռուի»ի նման դէպք մըն է, եւ պիտի ենթադրեն որ ոստիկան մը փնտռելու պիտի ելլէ։ Ո՛չ, մահազդ մըն է այդ լուրը, ալա ամերիկեան, որ կը նշանակէ. «մեր մայրը մեռաւ»։

ՈՃԻՐ.— Ռէնսի մօտ, երկու անծանօթներ կը յարձակին Ֆրանսացի երիտասարդի մը վրայ, որ ալիւր կը փոխադրէր ինքնաշարժ մեծ կառքով մը։ Կը կողոպտեն 10,000 ֆրանքը եւ կը փախչին գրաւելէ յետոյ ինքնաշարժը, սպաննելէ յետոյ երիտասարդը։

ՀԱՍԱ՛Ն, ՀԱՍԱՆ...— Առջի առաւօտ Վիքթօր Պազէն, 40 տարեկան, Մօնրուժի ոստիկանատունը կը վազէ, պոռալով,— «հասա՛ն հասա՛ն, Գերմանացիները եկան եւ գիս պիտի բռնեն»։

Խեղճ մարդը առաջնորդուեցաւ յիմարանոց, որպէսզի չվտխնայ գերմանական յարձակումէ մը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Նկատելով որ չէզոք յայտարարուած Հօկը բանուորներէս հանգանակած դրամները կը յատկացնէ ոչ թէ Հայաստանի վերաշինութեան, այլ որոշ կուսակցութեան մը պրոպականտին, որուն համար խոշոր ամսականներով դաւանափոխներ կը վարձեն, ներկայիս կը հրաժարիմ Հայաստանի համար այդ անօգուտ կոմիտէէն։

Լիոն, Դաւիթ Ճէպէճեան (Սափրիչ)

⁂ Շաւէն Ս. Համբարեան նամակով մը կը յայտնէ թէ սխալ է «Յառաջ»ի 256 թիւին մէջ, Թղթակցի մը կողմէ իրեն դէմ եղած վերագրումը, եւ թէ Յ. Մարալեանն է որ իր կամքով իրեն աւանդ ձգած է դրամին մէկ մասը։

Կարդացէք և տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

— Չեղի հետ խօսելու կուգամ, պարո՛ն կոտին, ըսի մէկ շունչով արագօրէն. կը վախնայի որ կարենալ յանկարծ կը դարձնեմ ու կը փախիմ։

— Ա՜հ... բացագանչեց, թաշկինակը իւղելով ու մարմին քըրտինքը սրբելով։ Հետս խօսի՞լ կ՚ուզես, շատ լաւ. չեմ ընդունիր։

Զարմացած մնացի։ Իրեն նայեցայ. բաղդատմամբ տարիքիս մեծ էի, բայց ան՝ այնքա՜ն երկայն էր որ վիզս կը ցաւէր երբ անոր դէմքը կը դիտէի։

— Չէ՞ք ընդունիր. ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ, եթէ դուն մայր մը ունիս որ քեզի աղուոր բաներ կը սորվեցնէ, ես ալ ունիմ (իմ կեանքս է) եւ ինծի ալ աղուոր բաներ կը սորվեցնէ. օրինակ, ասիկա՝ թէ բարեկամի մը հետ, հարցաքննիչ դատաւորի պէս պէտք չէ վարուիլ, ինչպէս դուն կ՚ընես, գիս պարոն կոչելով եւ ինծի դուք ըսելով։

— Չէ՞ք գիտեր։

— Գիտցիր, աղբարիկ... Թիաբանին մէջ եւ բարեկամներու միջեւ, իրարու դուք չեն ըսեր։ Խօսէ բայց ինծի կարճ մը կոտին ըսէ։

Ասով մէկտեղ վիզէս բռնեց եւ աղմուկէն անդին տարաւ. ուսերուս վրայ հաղիւ անոր բազուկները կը զգայի, կարծես թուղթ մը բազուկը եղած ըլլար։

— Ինչո՞ւ գիս կը փնտռես, Ատրիէ՛ն. հարցնելուս մի նայիր՝ արդէն քեզի կը սպասէի։

— Իրա՞ւ, ըսի ինքզինքս երջանիկ զգալով. ինչպէ՞ս։

— Անա՛նկ. քեզի կը սպասէի։

— Անցեալ իրիկուան գործին համար։

— Շատ գործերու համար։ Դուն տկար ես հոն՝ ուր ես զօրաւոր եմ. եւ զօրաւոր ես հոն՝ ուր ես տկար եմ։ Այնպէս չէ՞, աղբարիկ։

Խնդացի եւ գլխով հաւանութիւն յայտնեցի, բայց կարծեցի որ կը կատակէր։ Բայց եթէ աւելցուցած ըլլար, «իրարու պիտի կրթենք», կոյտին տակ ինքզինքս ճզմուած պիտի տեսնէի։

Ջուրին եզերքն էինք՝ մինչեւ մէջքը, մարմինը եւ ոտքերը լուաց. յետոյ կործած նաւակէ մը դուրս հանեց իր զգեստները, որ թաշկինակի մը մէջ ծրարած էր եւ հագուեցաւ։

— Ալ չե՞ս աշխատիր կոտին..., ըսի, համարձակօրէն անոր դուն ըսելով։

— Ոչ... պարկս յանձնեցի...

Ինքզինքը գրպանի հայելիի մը մէջ դիտելով, կը սանտրուէր։

— Ժամը իննին կը յանձնե՞ս պարկդ։

— Այո՛, երբեմն, կը զարմանա՞ս...

— Իրօք, այդ գիս կը զարմացնէր։ Այս «պարկ» գլուխ աշխատանքը ամէնէն լաւ վճարուածն էր։ Արշալոյսին դայն ձեռք ձգելու համար, գիտէի թէ կռիւ կ՚ընէին եւ թէ տկարները՝ անգործ կը մնային եթէ «պարկ»ը իրենց յանձնող չըլլար։ Բայց ո՞վ իր պարկէն կը զատուէր, առտուն կանուխ գայն խլելէ յետոյ։ Բացատրութիւնը կը փնտռէի կոտինի վառվռուն աչքերուն մէջ։ Իր պեխերը խոզանակելով մէկտեղ, չարաճճի երեւոյթով մը պատասխանեց.

— Զով օդին միայն կը սիրեմ աշխատիլ։

— Այդ չէ շիտակը, կոտին։

— Հէ՞, հաւուկս, շիտա՜կը. եթէ կուզես օր մը առտուան ժամը չորսին եկուր, որ տեսնես պարկերու բաշխումը...։ Այն ատեն պիտի ճանչնաս աշխարհի երեսը եւ պիտի պիտի գիտնաս ինչ որ դպրոցը չեն սորվեցներ քեզի։

— Վաղն իսկ տեսնել կ՚ուզեմ։ Ցետոյ մտածելով, աւելցուցի.

— Դժուարութիւն մը կայ. ինչպէ՞ս դուրս ելլել որ մայրս չտեսնէ, որովհետեւ անոր սենեակէն պէտք է անցնիմ։

Կոտին հարցուց.

— Փողոցին նայող սենեակը կը պառկիս, չէ՞, լաւ ուրեմն, քեզ պատուհանէն դուրս պիտի հանեմ։

— Բայց պատուհանները երկաթ ձողեր ունին։

— Ո՜հ, ձողերը, ըսաւ արհամարհոտ ձեւով մը. կը բաւէ որ մայրդ՝ գործի երթալէ առաջ, սենեակդ նայելու սովորութիւն չունենայ։

— Ո՛չ, նոյնիսկ շատ կամաց կը շարժի որ չարթննամ։

— Կատարեալ...։ Այն ատեն, վաղը, աղբարի՛կ. բայց ինծի բա՞ն մը ըսել կ՚ուզէիր։

— Այո՛, երբ աճապարելու պէտք չունենաս։

— Լա՛ւ, եւ գիտե՞ս...։ Լռութի՛ւն։

Ըսած ատեն, ձախ ցուցամատը շրթներուն տարաւ եւ աջ ձեռքով՝ ջերմօրէն ու փափկութեամբ ձեռքս սեղմեց։

Ուրախութիւնը, խռովքը, ժամանակին արթննալու հոգը, յուզումնալից գիշեր մը անցընել տուին ինծի։ Բոլոր ժամերուն զարնելը լսեր էի, ինչպէս նաեւ աքաղաղներու երգը եւ գինովներուն պոռչտուքները։ Բոլորովին հագուած էի երբ արշալոյսը ճերմկցուց ապակիները, քիչ յետոյ կոտինի սեւ կոյտը՝ կուգար ամբողջովին փակել պատուհանը՝ բացի եւ փորձեցի գլուխս անցունել։ Պէտք էր որ երկու ձողերը իրարմէ քիչ մը հեռացուէին. կոտին՝ հազիւ թէ ձեռքով դպաւ անոնց որ քաուչուկի պէս թուլցան երբ անցայ, նորէն շտկեց զանոնք, դուրսն էի։

Զով էր։ Ամէն կողմէ, դռներ կը բացուէին, եւ աշխատաւորներ դէպի նաւահանգիստ կ՚ուղղուէին. հեռուէն, հարիւրաւոր սայլակներու թաւալումը՝ տպաւորիչ եւ դաշն աղմուկ մը կը բարձրացնէր։

(Շար.)

ծնած զաւակները Թրքահպատակ կը նկատուին, իսկ եթէ 20 տարեկան եղած ատեն չընդունին Թրքահպատակութիւնը, պարտաւոր են մեկնիլ Թուրքիայէն։

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ այս լուրը մեծապէս կը շահագրգռէ Պոլիս գտնուող օտարահպատակները։

Միայն Անգլիացիները յայտարարած են թէ իրենք չեն հետաքրքրուիր այս որոշումով, որովհետեւ անգլիական սահմանադրութեան համաձայն, Անգլիոյ հողերուն մէջ չծնող երախայ մը՝ նո՛յնիսկ եթէ հայրն ու մայրը Անգլիացի ալ ըլլան՝ իբր անգլիական հպատակ չի ճանչցուիր։

Այս պատճառով Թուրքիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ բնակող Անգլիացիներ իրենց յղի կիները ծննդաբերութեան թուականէն 1—2 ամիս առաջ կը ղրկեն Անգլիա կամ անգլիական գաղութներէն մին, ուր ծննդաբերութիւնը տեղի ունենալէ եւ նորածինը իբր անգլիական պետութեան հպատակ արձանագրելէ վերջ, կը վերադառնան իրենց ամուսիններուն քով։

Թուրքիոյ տնտեսական վիճակը

Էնկիւրիի առեւտրական գործավարը տնտեսական համաժողովին ներկայացուց տեղեկագիր մը, որուն համաձայն 1926ի վերջին հինգ ամիսներու ընթացքին Թուրքիա ներածուած են 93 միլիոն թրքական ոսկիի ապրանք, իսկ արտածուած են 84 միլիոն։ Ուրեմն ներածումները արտածումներէն 9 միլիոն աւելի եղած են։ Նախորդ տարիներուն այս տարբերութիւնը 20 միլիոն էր։

Նախարարը իր տեղեկագրին մէջ վեր կը հանէ Թուրքիոյ տնտեսական վիճակին ատրիճանական բարելաւումը և կը շեշտէ թէ վերջերս բազմաթիւ դրամատուններ հիմնուած են։ Կառավարութիւնը մտադրած է նաեւ պետական դրամատուն մը բանալ։

Դաւճնալ խոզի առաւփսիաւնեr

Հինգերորդ անգամ ըլլալով, Փարիզի ոստիկանութիւնը երեւան հանեց խոզի խաչագողական նոր ընկերութիւն մը։ Այս ընկերութիւնը, որուն անունն էր «Փէրրօտիէր», հիմնուեցաւ 1924ին եւ ըստ աւանդական սովորութեան, մեծաշուինդ ըէքլամներ ղրկեց Ֆրանսայի ամէն կողմը, նոյն իսկ գաղթավայրերը։ 600 ֆրանքի փոխարէն մարդ պիտի կրնար խոզի մը տէր դառնալ եւ տարեկան առնուազն հարիւրին 20 շահ ունենալ։

Ընկերութեան տնօրէն Պ. Փօնս՝ Էնտր - է - Լուարի մէջ գնեց ագարակ մը 200 հէքթար հողով, հոն տեղաւորեց 5 - 600 խոզ, որոնք շուտով ծախուեցան, իսկ հիմա մնացած են 2 - 3 խոզ, 12 կով եւ 130 ոչխար։

Հակառակ այս խղճալի կացութեան, Պ. Փօնս դեռ մեծ ծրագիրներ կը մշակէր, եւ նոր ընկերութիւն մը կազմեց 3 միլիոն ֆրանք դրամագլուխով ու 99 տարի պայմանաժամով։ Բաժնետէրերէն մէկը կասկած յայտնած ըլլալով, ոստիկանութիւնը քննութիւն բացաւ։ Ագարակին մէջ քանի մը խոզ, իսկ սնտուկին մէջ ալ 85 ֆրանք գտնուեցաւ։ Բացն է 3 միլիոն։ Ցանցաւորները կը հետապնդուին։

Ձիւն եւ փոթորիկ ամէն կողմ

Պոլիսէն առնուած հեռագիրներու համաձայն, անցած շաբաթ սաստիկ ձիւն տեղացած է Պոլսոյ վրայ։ Տարտանէլի եւ Վոսփորի նեղուցներուն մէջ նաւարկութիւնը մեծապէս դժուարացած է։

Պոլսոյ փողոցները ձիւնի հաստ խաւով ծածկուած են, հանրակառքերը կանոնաւոր չեն բանիր, ինքնաշարժի բազմաթիւ արկածներ պատահած են։ Ջերոյէն վար 2-3 աստիճան ցուրտ կ'ընէ քաղաքին մէջ։ Իսկ Աֆիօն Գարահիսարի եւ Գոնիայի կողմերը զերոյէն 8 - 10 աստիճան վար։

Բանկալթի, Ալթուն Պաքալ, Յովհաննէս Սերոբեանի փայտաշէն տունը փլած է փոթորիկէն։ Մարդկային կորուստ չկայ։

Սեւ Ծովի մէջ կատաղի փոթորիկը կը շարունակէ։ Սեւ Ծովու նաւահանգիստներէն դէպի Պոլիս ճամբայ ելած շոգենաւերը մեծ յապաղումի ենթարկուած են, իսկ Սեւ Ծով մեկնելիք շոգենաւերը չեն կրցած Պոլսոյ նաւահանգիստէն հեռանալ։

Սէյրի Սէֆայինի «Էնկիւրի» շոգենաւը ծանր վիճակի մատնուած է Տրապիզոնի մօտ եւ ստիպուած է ցամաք հանել իր 400 ճամբորդները, նաւահանգիստ չհասած։

Սեւ ծովու մէջ ցամաք խրած են «Սավա» եւ «Սվէռ» անուն երկու շոգենաւեր։ «Լոյտ Թրիէսթինօ» ընկերութիւնը ազատարար նաւեր ղրկած է աղէտին վայրը։ «Խիւտավէրտի» նաւը, որ 6000 քիլօ ձէթ եւ 15,000 քիլօ շաքար բեռցած էր, Իզմիրի բացերը ընկղմած է, բռնկումի մը հետեւանքով։ Իտալական «Մարնիֆօ» նաւը խրած է Հանեայի մօտերը եւ բաւական վնասուած։ Պոլսոյ կամուրջին տակ ընկղմած է 50 պարկ գարի բեռցած նաւակ մը։

Պաղեստինի մէջ ալ ձիւնի փոթորիկ կը տիրէ քանի մը օրէ ի վեր։ Երուսաղէմի եւ Հեպրոնի միջեւ ճամբան բոլորովին գոցուած է։ Երուսաղէմի մէջ երկու օր շարունակ ձիւնած է։ 1921էն ի վեր առաջին ձիւնն է այս։ Ձիթենեաց լեռը, Սիոնի բարձունքը եւ շրջակայ բլուրները սպիտակ հագուած են։

Հիւսիսային Ծափոնի մէջ ալ երեք շաբաթէ ի վեր ձիւնի փոթորիկ կը տիրէ։ Մարդկային կորուստներու թիւը մեծ է։

⁂ Հէրսէքի մէջ երկրաշարժի 19 յաջորդական ցնցումներ զգացուած են։ Տալմացիոյ Մօսթար եւ Մէթքովիչ գաւառներուն մէջ վնասները մեծ են։ Սէրայէվօի մէջ 10 տուներ ձիւնի հիւսի տակ մնացած են։

Մեծ հրդեհ մը Բերայի մէջ

Հինգշաբթի գիշեր, ժամը 8ին հրդեհ ծագած է Բերա, Պալըգ Փազար, Բիլիսա փողոց, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ սեփական ատաղձավաճառ Պ. Յակոբ Գարամանեանի խանութէն, որ վերջերս իբր «արտիէ» վարձու տրուած էր զանազաններու։ Հրշէջ խումբի անմիջական օգնութեան շնորհիւ, կարելի եղած է սահմանափակել հրդեհը եւ այսպէսով լուրջ վտանգէ մը փրկուած են Խնամատարութեան, ինչպէս նաեւ Մատենադարանի շէնքերը, որոնք ոչ մէկ վնաս կրեցին։

Այրած են եկեղեցապատկան թիթեղագործի, սափրիչի, գարեջուր վաճառողի եւ հաւկթավաճառի խանութները։ Այնպէս կը կարծուի թէ հրդեհին տեղի տուած է լեմոնավաճառը, որ կը գործէր ատաղձի վաճառատան դրան մուտքին։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ԺՈՂ.

ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ առթիւ, 19 փետրուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ նախկին Մոսկուա-Կովկաս ճաշարանը,

Billancourt, 41 Rue St Cloud կամ 30 Rue Nationale

Հաղորդակց. միջոց. Porte Versailleէն Թրմ. 32 իջնել Place Nationale

» « 23 » Point du Jour

Porte d'Auteuil » 32 » Place Nationale

Porte d'auteuil » 23 » Point du Jour

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

վիճաբանական ժողովը 18 Փետրուար Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

20 փետր. կիրակի առաւօտ ժամը 9ին

րիւ Թափի-վէր (Rue Tapis Vert) Սինէմա Թափի վէրի մէջ

պիտի խօսին՝ ԸՆԿ. ԱՐՕԵԱՆ եւ ԸՆԿ. ՍԷՐԷՆԿԻԻԼԵԱՆ

երգ, Արտասանութիւն եւ նուագ։ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

կիրակի 20 փետր. գիշերը ժամը 8.30ին Ալպէր Ա. մեծ Թատրոնը Մ. Ա. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ Հայ Դրամատիկ դերասանական խումբ փարիզահայ բեմի վրայ Ա. անգամ ըլլալով Շիլլէրի

ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 ԱՐԱՐ, և 8 ՊԱՏԿԵՐ

կը մասնակցին Տիկ. Մամիկոնեան — Կոստանեան, Պ. Պ. Մ. Ա. Կոստանեան, Մարութեան, Սարեան, Նաւասարդեան, Գմբէթեան, Պաղտասարեան եւայլն։

տոմսերուն գինը 3էն 15 ֆրանք. կը ծախուին Պէլվիլ եւ Սէն Միշէլի բոլոր հայկ. ճաշարանները։

ԸՆԿ. ԱՀԱՐՈՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԵՒ

ՕՐ. ՎԵՀԱՆՈՅՇ ՇԱՏՊԷԿԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ

Վալանս 12 փետր. 1927

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան վիճաբանական ժողովը վաղը հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, 63 Rue République։ Նիւթ՝ փետր. 18ի ապստամբութիւնը (շարունակուած նախորդ ժողովներէն)։ Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կուկունեան» խումբի ընկերային հանդիպումը վաղը Հինգշաբթի ժամը 8.30ին, 127—129 Rue Boileau, Էմիլ Զօլայի վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները։ Պիտի խօսի Ընկ. Ա. Արօեան։

ՅԱՐԴԱՐԻ գրական երեկոն, վաղը հինգշաբթի, 17 փետր. ժամը 9ին, Ֆլօրիա ճաշարանը։ Քննադատութիւն՝ Կեավուրեանի գրածներուն։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՅԱՐԴԱՐ կազմակերպած է, Մարտ 12ի Շաբաթ երեկոյ, Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ, աննախընթաց հանդէս մը, յիշատակին վաղամեռիկ հայ նկարիչի մը։ Կը մասնակցին Շահխաթունի, Նաւասարդեան, Մարութեան։ Երաժշտական բաժինը դաշնակահար Օր. Ջառափեանի եւ իր երաժշտագէտ ընկերներուն կողմէ։ Կը խօսին արձանագործ Ց. Գիւրջեան, նկարիչ Քոչարեան, Նարդունի։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Եօզկատցի դեղագործ Յակոբ Շիշմանեանի հարսը Անուշ Շիշմանեան, կը փնտռէ իր ազգականներէն Եօզկատցի Խսկէնտէր Շիշմանեանը եւ Նիւեօրքէն Հայկազուն Տատրեանը, իմացնել՝ Anouche Chichmanianի, 5, Rue Bonnet- Arnouville-les-Gonesses.

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Նոյեմզար Սահակեան կը փնտռէ Իզմիրի Նիֆ գիւղացի Յօֆէօր Անտոն Անտոնեանը, 24 տարեկան, հօր անունն Յովակիմ մօր անունն Մարի, որ Իզմիրի դէպքերէն վեց ամիս վերջ Իզմիր Թուրքերուն կողմէ զինուորագրուած է։ Տեղեկութիւն տուողին 500 ֆր.ի նուէր։ Գրել Noyemzar Sahakianի՝ 18 Rue Blanqui Kremlin Biectre s)Seine

France. Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Վիքթորիա Խաչատուր կը փնտռէ Աքշեհիրցի Գոճաքաֆեան Արթին, Կարապետ եւ Յակոբ, կը կարծուին Նիւ Եորք կամ շրջակաները ըլլալ. գրել՝ Hrand Nazariantz, B. P. 15, Bari (Italie)։

— Տիգրանուհի Միկինեան կը փնտռէ իր ամուսինը Ամասիացի Յովհաննէս Միկինեան որ Իզմիրի ջարդէն վերջ Թուրքերու կողմէ Ուշակի մէջ զինուորագրուած էր։ Տեղեկացնել՝ խմբագրութեան։

— Կեսարիոյ Ռումտիկին գիւղացի Լուսաբեր Կէօպէլեան, որ Ուրիայէն Ֆրանսա եկած է, կը փնտռէ իր եղբայրը Տիգրան Կէօպէլեան, որուն Նիւ-Եորք ըլլալը կը կարծուի։

Տեղեկացնել՝ Edouard Kassian pour Artinian Khatcher, Cité Verminck No. 143, Croix Sainte, Martigues (B. D. R.) France։

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործոցը, աշխարհաբար լեզուով, գիրք՝ ընթերցումի եւ աղօթքի։ Գին 40 ֆր.։ Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը եւ Սեւունիի մօտ (5, Ave. Quihou, St-Mandé)։

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԼՈՒՍԱԲԱՑ»

Հայ երիտասարդութեան գեղեցիկ եւ նոր գործերու ընթերցման վայելքը տալու նպատակով, հետզհետէ պիտի հրատարակենք վիպական եւ թատերական կտորներ թարգմանաբար, ինչպէս նաեւ *հայ երիտասարդ գրողներու* անտիպ գործերը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿՈՅՍԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ

կոյս աղջկան մը ներքին ապրումներուն անկեղծ արտայայտութիւնը, *երկրորդ տպագրութիւն*։ Գինն է՝ 5 ֆրանք։

Ստանալու համար՝ դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé,

Որուն քով կը գտնուին նաեւ վիպական, թատերական, ազգային եւ այլեւայլ գիրքերու ճոխ մթերք մը։ Փարիզ եւ գաւառները փօստի ծախք չ'առնուիր։ Հեղինակներու եւ հրատարակիչներու հաշուին կ'ընդունինք հրատարակութիւններ եւ ծախու կ'առնենք գործածուած գիրքեր։

Ուզեցէ՛ք ընդհանուր ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ որ նոր լոյս տեսաւ։

Գրավաճառներուն եւ թերթերու գործակալներուն շահաւէտ զեղչ։

ՈՍԿԻԷՆ ԱՒԵԼԻ ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ

Ոսկին կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ կորսնցուց իր արժէքին կէսէն աւելին։ Անգլիական ոսկին 250 ֆրանքէն թաւալգլոր ինկաւ 120ի։ Զիջացին եւ կորսնցուցին ոսկի գնողները, իսկ շահեցան անոնք միայն որ անշարժ կալուած գնած էին։ Որովհետեւ հողը եւ կալուածը ոչ թէ միայն չկորսնցուցին իրենց արժէքը, այլ օրէ օր բարձրանալու վրայ է։ Հետեւաբար շատ իրաւամբ կ'ըսէինք եւ կ'ըսենք թէ խիստ շահաւոր գործ մը ըրած կ'ըլլան անոնք որ հող կամ շէնք կը գնեն միայն։

Փարիզի մէջ եւ Փարիզի շրջակայքը ունինք ծախու հողեր, տուներ եւ ափարթմաններ, խիստ նպաստաւոր պայմաններով եւ վճարման դիւրութիւններով։

Կը զբաղինք նաեւ վարձու ափարթմաններով, ունինք Փարիզի որեւէ թաղին մէջ 2—3 սենեակէն մինչեւ 10 սենեակնոց ափարթմաններ, խանութներ եւայլն։

դիմել՝ ամէն օր ժամը 9—1

ԿՌԷԿՈՒԱՐ ՇԷՔԷՐԵԱՆԻ

5 Rue Cardinal Mercier Մէթրօ Գլիշի

Tel. Central 96 –70 կամ 97—39 Նոր հասցէիս ուշադրութիւն

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

POLYCLINIQUE DE BELLEVILLE

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

Բացուած է Պէլվիլի ընդարձակ բուժարանը (Polyclinique) ուր հայ եւ ֆրանսացի կարող մասնագէտ բժիշկներու միջոցաւ ուշի ուշով եւ խղճմտօրէն կը քննուին ու կը դարմանուին գիտական նոր մեթոտներով ամէն տեսակ ներքին, կանացի, տղայոց, վեներական, սեռամիզային, վիրաբուժական, ինչպէս նաեւ աչքի, քթի, կոկորդի, ականջի, բերանի ու ակռաներու հիւանդութիւններ։

Հիւանդները կ'ընդունուին ամէն օր առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան ժամը 8։ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէսօր

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՒ ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ

Ստիպողական պարագային հիւանդները կը դարմանուին նոյն իսկ գիշերը։

Ո և է բժիշկի դիմելէ առաջ կը յանձնարարուի անգամ մը սոյն Polyclinique*ը դիմել՝ մասնագէտ բժիշկին լուրջ խորհուրդն ստանալու համար։*

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ Métro: Place des Fêtes. Autobus: AV. AP. N. Nbis, BC. FB. Tramway 26.

Հ. Յ. Դ. ԿԱՐՏԱՆԻ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի Տան շինութիւնը վերջացած ըլլալով, բացումը տեղի կ'ունենայ Փետրուար 20ին, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին։

Նկատելով որ Հ. Յ. Դ. Տան բացումը կը զուգադիպի հայ ժողովրդի կամքը արտայայտող Փետրուարեան Ապստամբութեան, հանդէսը պիտի ըլլայ աւելի շքեղ։

Պիտի բանախօսեն Հ. Յ. Դ. Ֆրանսայի շրջանի գործիչ ընկեր Արօեան եւ ուրիշ ծանօթ գործիչներ։ Պիտի ըլլան արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր։

Հ. Յ. Դ. Կարտանի կոմիտէ

Հայրենակիցնե՛ր,

Կարտանի մէջ հիմնուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Տունը, որուն նպատակն է՝ զարկ տալ տեղւոյն հայ հասարակութեան հանրային, քաղաքական, գիտական, գրական եւ գեղարուեստական բոլոր ձգտումներուն։

Այս նպատակը իրագործելու համար, կոչ կ'ընենք այն բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք կրնան նպաստել յիշեալ Տան գրադարանին ճոխացման, չյետաձգել իրենց նուէրները եւ ժամ առաջ ղրկել հետեւեալ հասցէին.— Salle de lecture, Puits Biver, Gardanne(B-du R.)France.

Հ. Յ. Դ. կարտանի Տան վարչութիւն

Յ. Գ.— Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

123 Bld. Sébastopol, 123

(Métro: St. Denis և Réaumur)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

ջերմամիզութեան, ֆրանկ. ախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։

Բժշկական տարրալուծումներ

Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, Կիրակի՝ 9—12։

Ժողովրդական գիներ

ԲԵՐՆԻՆ ՀԱՄԸ ԳԻՏՑՈՂՆԵՐ

ԽԱՒԵԱՐ "ԵՐԵՒԱՆ"

Թարմ եւ պահածոյ, լաւ սակէն, ուղղակի Ռուսիայէն բերուած։

Սնդարար եւ դիւրամատչելի գիներով, տուն յանձնել։ Ուզուած հասցէին կը ղրկուի։

Դիմել նամակով

SÉFERIAN CHARAM

73 Grand'Rue - Enghien-les-Bains

(S. et O.)

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ

ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ

ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

որ հրատարակիչն է մանաւ… Լուսաբեր *ընթ…* *ցարաններու եւ ճոխ մթեր…* *մը ունի մատենադարան…* *գիրքերու։*

Դիմել, — Librairie Hay-gachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

ՍԱԿԱՐԱՆ

15 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	
Տոլար,	Dollar	
Մարք (ոսկի)	100 Mark	
Թրքական թղթ.	L. Trq.	
Թրք. ոսկի	» or	
Մէճիտիէ	Médjidié	
Լէվա 100 հատր	Léva	
Տրախմի »	Drachme	
Լիր » »	Lire	
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	
Զուից. »	Frc. Suisse	
Լէյ 100 հատր	Ley	
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	
»	II »	
»	III »	
Ռումնի երկթղ.	Lots turcs	

Comptoir Parisien de change et de C… 80, Rue Lafa…

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

17 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 263 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՐԷՆ ՈՒԺԱՍՊԱՌ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Յունուար 30ին, խմբագրականով մը կը շեշտէինք թէ Հայաստանի բնակչութիւնը պակսած է, դատելով 1927ի մարդահամարէն, զոր հրատարակեցինք ամբողջութեամբ։

Այսօր «Խորհրդային Հայաստան»էն կ'արտատպենք բացատրութիւն մը՝ այդ իրողութեան մասին։ Յօդուածագիրը կը ջանայ լուսաբանել նուազման պատճառները, որոնք աւելի կը մթագնեն պատկերը։

Ամէնէն առաջ, յօդուածագիրը դիտել կուտայ թէ Հայաստան դեռ մէկ միլիոն բնակչութիւն չունի. թէ այդ հաշիւը արդիւնք է «ոմանց երեւակայութեան»։ Բայց անցեալ տարի, նոյնինքն Հայաստանի վիճակագրական վարչութիւնն էր որ մօտ մէկ միլիոն կը հաշուէր բնակչութիւնը. իսկ աւելի առաջ, հետեւեալ համեմատութեամբ.— 1922ին՝ 781,111, մէկ տարի յետոյ՝ 1923ին՝ 841,043, երրորդ տարին (1924) 907,755, եւ 1926 Յունուար 1ին, 925,546, մինչ վերջին մարդահամարը (1927 Յունուար 14) կը ցուցնէ՝ 867,546 հոգի։

Անցնինք։ Ի՞նչ են նուազման պատճառները, եւ արդեօք այդ բացատրութիւնները կը թեթեւցնե՞ն կացութիւնը։

«Խ. Հ.»ի աշխատակիցը առաջին պատճառ կը ցուցնէ Շիրակի շարժը, որուն հետեւանքով 18,000 հոգի հեռացեր են Հայաստանի սահմաններէն, մօտ 9000 հոգի ալ՝ գաւառէն։ Համագումար՝ 27,000 կորուստ։

Աւելի պերճախօ՛ս է երկրորդ պատճառը։ Մարդահամարը ձմեռ ատեն կատարուեր է։ Արդ, Հայաստանի բնակչութիւնը կ'աւելնայ ամառը, որովհետեւ բնակիչները երկրին մէջ կը մնան, եւ հազարաւոր «քոչւոր»ներ կուգան Ադրբէջանէն, իսկ ձմեռը հինգ լեռնային գաւառներէ հազարաւոր բնակիչներ դաշտերը կ'իջնեն, կ'երթան Ադրբէջան կամ Վրաստան։ Միւս կողմէ, ձմեռը Արարատի շրջանէն (Էջմիածին), Ալեքսանդրապոլի գաւառէն, Ախտայի շրջանէն, Նոր Բայազիտի գաւառէն և մանաւանդ Զանգեզուրէն գունդագունդ (մասսայաբար!) կ'երթան Անդրկովկասի արդիւնաբերական կեդրոնները եւ նոյնիսկ Հիւսիսային Կովկաս, գործ փնտռելու»։

Իսկ երրորդ պատճառը,— Շատերու խուսափումն է ցուցակագրութենէ։ Այս երեւոյթը սովորական է ամէն երկրի մէջ։

Եզրակացութիւն, Հայաստանի բնակչութիւնը պիտի ըլլայ ոչ թէ 870,000, այլ 930,000, գաղթականներու, հեռացածներու կամ արձանագրութենէ խուսափողներու թիւը հաշուելով 60,000։

Զվիճինք թուանշաններու մասին եւ վերլուծենք տրուած բացատրութիւններուն իմաստը։

Եւ, արդար ըլլալու համար, առանց վերապահութեան ընդունինք առաջին պատճառը, Շիրակի աղէտը, որ տեղի է ունեցեր արտագաղթի։ Նոյնը եւ երրորդ պատճառին համար, ցուցակագրութենէ խուսափումը, որ կամքէ անկախ է։

Ի՞նչ կը մնայ անդին.— Հայաստանի հայ ժողովուրդին յաճախ տեւական նօսրացումը՝ իբրեւ հետեւանք երկրին սահմաններուն անձկութեան, սակաւահողութեան եւ տնտեսական թշուառութեան։ Խօսքը չենք ըներ քաղաքական մթնոլորտին, որ նոյնքան զօրաւոր ազդակ մըն է՝ ցրուելու ժողովուրդը, թուլցնելու հայրենիքի գաղափարը։ «Ուր հաց, անդ կաց»։

Ուրեմն, թէեւ ծնունդները կ'աւելնան, բայց ժողովուրդը կը գաղթէ։ Եւ կը գաղթէ «մասսայաբար», ինչպէս կ'ըսեն իրենք։ Միամտութիւն է միայն ձմրան յատուկ երեւոյթ համարել այս աղէտը։ Այդ լուսաբանութեան կարելի էր հաւատալ, եթէ Երեւանի վարիչները հրատարակէին ձմրան գաղթողներու եւ ամրան վերադարձողներու հաշիւը։ Անցեալ տարի, երբ դաշնակցական մամուլը կը գուժէր թէ 50,000 հոգի գաղթած են Հայաստանէն, որոշ ժամանակամիջոցի մը մէջ, «պրովոկացիա!» պոռացին հայ պոլշեւիկները։ Իսկ այսօր իրականութիւն է որ Հայաստանը, եւ մանաւանդ Զանգեզուրը եւայլ շրջաններ կը դատարկուին։ Եւ տակաւին բացատրութեան կարօտ կէտ մըն է թէ, ինչո՞ւ առաւելապէս Հայերը, երկրին գաւակները կը գաղթեն։ «Խ. Հ.»ի աշխատակիցը արտագաղթի մասին խօսած ատեն, կը զանազանէ. «ամբողջ Լենգավառը (Լենինականի գաւառ) բացի Աղբաբայի շրջանից»։

Արդ, զուտ թրքական շրջան է Աղբաբան, իսկ միւս բոլոր տեղերը՝ հայկական։ Կարելի՞ էր իմանալ այս տարօրինակ իրողութեան պատճառը, որ, ամէն պարագայի մէջ, պատիւ չի բերեր Երեւանի իշխանաւորներուն հռչակաւոր «շինարարութեան», կամ «պրոլետարական» արդարութեան։ Մեր տեսած քաղքենի երկիրներուն մէջ, տեղացին կը մնայ ու կը վայելէ. օտարը կը գաղթէ, ի հարկին։ Իսկ Հայաստան աշխարհին մէջ, տեղացին կը ձգէ կ'երթայ, որպէս զի օտարը վայելէ։

Եւ դեռ ուրիշ նշանաւոր պատճառաբանութիւն մը.— Յօդուածագիրը կը պատմէ թէ ամառը Հայաստանի բնակչութիւնը կ'աւելնայ, ... Ադրբէջանէն եկած հազարաւոր «քոչւոր»ներով։ Անշուշտ կը հասկնաք այս երկտողին իմաստը։—«Քոչւոր»ները Թուրք-Թաթարներ են, որոնք անդադար կուգան ու կ'երթան, անհամար ոչխարներ արածելով Հայաստանի սարերուն վրայ։ Եթէ ամառը կատարուէր մարդահամարը, Հայաստանի բնակչութեան ո՞ր մասը պիտի աւելնար, հայկակա՞նը, թէ Թուրք-Թաթարականը...

Բայց կը բաւէ։ Առանց այս մեկնութիւններուն ալ, շատ խօսուն է պատկերը։ Եւ «Խ. Հ.» տասնապատիկ աւելի շինարար գործ կատարած կ'ըլլար, եթէ պրպտէր Հայաստանի յառաջացող ուժասպառութեան հիմնական պատճառները, որոնք օրէ օր կը խախտեն հայ ժողովուրդին ճակատագիրը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԿԱ՛Մ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ, ԿԱ՛Մ ՈՉԻՆՉ

Հայաստանի համալսարանի 6րդ տարեդարձին առթիւ, կոմկուսի քարտուղար Աշոտ Յովհաննէսեան ճառ մը խօսեր է, որ հրատարակուեցաւ «Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ (4 փետրուար)։ Թարգմանենք քանի մը գոհարներ.

«... Համալսարանն աւարտող անդրանիկ շրջանաւարտները կոչուած են ըլլալու ժողովրդական ուսուցիչներ, ժողովրդական գիւղատնտեսներ։ Ըսել կ'ուզեմ թէ անոնք իբրեւ մասնագէտներ, պիտի ըլլան նախ եւ առաջ խորհրդային երկրի քաղաքացիներ, պիտի կապեն իրենց աշխատանքը Հայաստանի, խորհրդային Հայաստանի — մենք ուրիշ Հայաստան չենք ճանչնար — ղեկավարող գաղափարներուն հետ, անոր ընկերային վերաշինութեան ուղիներուն եւ նպատակներուն հետ։ Միայն այդ պայմանով է որ, անոնք կ'արդարացնեն Հայաստանի համալսարանին գոյութիւնը, կ'իրագործեն այն նպատակները որոնց կը ծառայէ խորհրդային համալսարանը»։

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Հնութիւններու Պահպանութեան Կոմիտէն պաշտօնապէս կը տեղեկացնէ թէ, Սեպտեմբերի ընթացքին Սեւանայ լճի ուսումնասիրութեան միջոցին երկու տեղ երեւան հանուած են բազմաթիւ հին գրութիւններ, որոնք փորուած են ընդարձակ ժայռերու վրայ։ Այնուհետեւ շարունակելով խուզարկութիւնները, Հոկտեմբերի ընթացքին Աշխարհբէկ Քալանթար յաջողած է գտնել միեւնոյն սխտէմի գրերով նոր արձանագրութիւններ եւս, ինչպէս նաեւ այլ տեսակի փորագրութիւններ (ոչ գիր) տասնեմէկ տարբեր վայրերու (Արագածի արեւմտեան շրջաններուն) մէջ, Սեւ Ջուրի վրայ, Աւանի քարահանքը, բոլորն ալ ժայռերու վրայ։ Վերջերս ալ Արագածի շրջանին մէջ գտնուած է քարանձաւ մը, որուն ամբողջ պատերը ծածկուած են այդ գրութիւններով։

Վերոյիշեալ բոլոր գրութիւններն ու փորագրութիւնները, որոնք մանրազնին կերպով ընդօրինակուած եւ լուսանկարուած են, կը ներկայացնեն հնագոյն մշակոյթի մնացորդներ, մինչեւ հիմա գիտութեան համար անյայտ։ Գիրերը երկու տեսակ են, որոնց մէկը բեւեռագրերու յատկանիշը ունի, իսկ միւսը աւելի գծային գրերու։ Փորագրութիւնը կը ծածկէ ընդարձակ ժայռերու մակերեւոյթը ամբողջապէս։

Հնագիտական Կոմիտէն, Յունուար 25ի իր նիստին մէջ լսելով Աշխարհբէկի զեկուցումը այդ գրերու եւ փորագրութիւններու մասին, եւ անոնց տալով գիտական մեծ արժէք ու շեշտելով անոնց համաշխարհային նշանակութիւնը, որոշեց անյապաղ մշակել բոլոր հաւաքուած նիւթերը, եւ հրատարակութեան տալ։ Գարնան պիտի կազմակերպուի մասնաւոր արշաւախումբ մը եւ պիտի շարունակուին խուզարկութիւնները հաւաքելու եւ ամբողջացնելու, համար հնութեան այդ բացառիկ մնացորդները։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆրանսայի ելմտական վիճակը

Երեսփ. Ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ, վարչապետ Փուանքարէ պատասխանելով ձախերու քննադատութիւններուն, պաշտպանեց իր ելմտական քաղաքականութիւնը եւ թուանշաններով պարզեց գանձին վիճակը։ Ըսաւ թէ օտար դրամի պահեստները ոչ միայն աւելի են քան Մորկանի փոխառութեան գումարը, այլ եւ 1927ին արտաքին պարտքի համար ըլլալիք բոլոր վճարումներուն կը բաւեն։ Հերքեց թէ երերուն պարտքը աւելցած է։ Ընդհակառակն 1926 Օգոստոս 1էն 1927 Փետր. 1 երերուն պարտքը 2,350,000 պակսեցաւ. շրջաբերութեան մէջ գտնուող թղթադրամներն ալ 5 միլիառ պակսեցան։ Այս հաշիւներուն մէջ են նաեւ գանձատոմսերը։

«Ասոնք հրաշքնե՞ր են արդեօք», հարցուց վարչապետը։ «Ո՛չ երբեք։ Այլ արդիւնքը ձեր քուէարկած օրէնքներուն, որոնք թոյլ տուին կառավարութեան գործելու։»

Վարչապետը աւելցուց թէ կառավարութիւնը նախամեծար կը համարէր ներքին ամրացման փոխառութիւն մը կնքել քան արտաքին փոխառութեան դիմել. սակայն շատ յաջողութիւն պիտի չգտնէր։ «Այդ պատճառաւ նպաստաւոր պայմաններով և տասը տարուան պայմանաժամով, յաջող փոխառութիւններ կնքեցինք Հոլանտայի, Զուիցերիոյ եւ Շուէտի մէջ։ Ասոնցմէ զատ Հոլանտայէն կնքեցինք նաեւ կարճ պայմանաժամով փոխառութիւն մը, 1928ին վճարելի, որպէսզի ծանր բեռեր չձգենք մեր յաջորդներուն»։

Ձախակողմէն երեսփոխան մը պոռաց. «Աւելի լաւ գործ ըրած պիտի ըլլայիք, երբ ատիկա ընէիք 1924ին։» Վարչապետը պատասխանեց. «Մենք միշտ առաջ կը նայինք, իսկ դուք ետեւ։»

Փուանքարէ վերջացնելէ առաջ ըսաւ թէ անցած տարուան Յունուարին հետ բաղդատելով այս տարի Յունուարին հասոյթները պակաս եղան, սակայն մենաշնորհներու եւ անուղղակի տուրքերու հասոյթները 1926ի վրայ 670 միլիոն աւելի են։ Անհրաժեշտ է շարունակել խնայողութեան ոգիով, որպէսզի հաւասարակշռութիւն ձեռք բերենք։ Ես երբեք չեմ դադրած մտածելէ որ տնտեսական վերականգնումը ոչ թէ մէկ մարդու, այլ բոլոր Ֆրանսացիներու եւ լաւ հանրապետականներու միութեան միջոցաւ պիտի իրագործուի։ Բաղդատեցէք այսօրուան կացութիւնը այն վիճակին հետ, որ առաջ պիտի գար եթէ ֆրանքը բոլորովին եւ վերջնապէս կորսնցունէր իր արժէքը։ Ատիկա անդարմանելի աղէտ մը պիտի ըլլար բոլորին համար։ Ուրեմն շնորհաւորելի է որ խուսափեցանք այս դժբախտութիւններէն, որոնց քով այսօրուան դժուարութիւնները ոչինչ են։

Չեն ուզեր ձեռքէ հանել շահու աղբիւրը

«Յուսաբեր» կը տեղեկանայ թէ Պ. Պ. Վահան Թէքէեան եւ Հայկ Ինայէթեան Եգիպտոսէն Փարիզ կուգան, Մելքոնեան կտակի խնդրով։ Բարեգործականը կ'ուզէր Մելքոնեան ծխախոտի գործարանը ծախել Մաթոսեան տան, այս վերջինն ալ կը պատրաստուի թէ Մելքոնեան եւ թէ Մաթոսեան գործարանները ծախել Մաափէրօի։

Եգիպտոսի խնամակալները — ինչո՞ւ չըսել շահակիցները — չեն ուզեր որ ծախուի եւ համոզեր են նուիրատու Պ. Կարապետ Մելքոնեանը, որ Պ. Պօղոս Նուպարի ուղղուած նամակով մը կը խնդրէ չծախել գործարանը։ Կը հաւաստեն թէ Պ. Թէքէեան եւ ընկերը այս ուղղութեամբ պիտի աշխատին Փարիզի մէջ։

Անգործներուն նպաստը պիտի աւելնայ

Նախարարական Խորհուրդը Փետրուար 15ի առտուն որոշեց հետեւեալ բարեփոխումը կատարել 1926 Դեկտ. 28ի հրամանագրին մէջ, որ կը վերաբերի գործազրկութեան նպաստներուն.— Պետութեան մասնակցութիւնը գործազրկութեան նպաստի սնտուկին՝ 33 առ հարիւրէն բարձրացած է 60 առ հարիւրի։ Այսուհետեւ նպաստի առաւելագոյն չափն է 6, փոխա- 4.50ի, ընտանիքի պետին համար. 2.50 փոխանակ 2ի՝ իր կողակցին, եւ 16էն վար չաշխատող կամ 2 ֆրանքէն պակաս առնող զաւակներուն համար։ Նպաստի ընդհ. գումարը 12էն բարձրացած է 16 ֆրանքի։

Ֆրանսական հպատակութեան խնդիրը

Օտարահպատակները ֆրանսահպատակ դարձնելու խնդրով զբաղող գրասենեակը դատական նախարարութեան շէնքէն Րիւ տը լ'Ինիվէրսիթէ փոխադրուելէն ի վեր 19,000 օտարականներու թուղթերը քննած է։ Ասկէ վերջ, կարելի պիտի ըլլայ 3—4 ամսուան մէջ ֆրանսական հպատակութիւնը ընդունիլ։

Երեսփ. Ժողովը շուտով պիտի զբաղի Լիոնի երեսփոխան Պ. Շառլ Լամպէրի օրինագիծով, որուն համաձայն փոխանակ տասը տարիի միայն երեք տարի Ֆրանսա բնակողները պիտի կրնան հպատակ դառնալ։ Ծերակոյտը արդէն քուէարկած է այս օրէնքը 1925 դեկտ. 5ին եւ գայն ղրկած է Երեսփ. Ժողովին, որուն տեղեկաբերը տակաւին չէ ներկայացուցած իր զեկոյցը։

Մարդու եւ Քաղաքացիի իրաւունքներու պաշտպան ընկերութիւնը Երեսփ. Ժողովի նախագահին ուղղուած նամակով մը կը խնդրէ որ փութով քննութեան ենթարկուի եւ քուէարկուի յիշեալ օրինագիծը, որուն գլխաւոր կէտերը Երեսփ. Ժողովին կողմէ եւս ընդունուած են արդէն, որով եւ լուրջ դժուարութիւններ չկան։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՇԻՐԱԿԸ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑԸ

Մերձաւոր Արեւելքի Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Եւրոպայի ներկայացուցիչ Պ. Կորթըն Պէրրի կը հաղորդէ հետեւեալ զեկոյցը.—

Այսօր կատարուելիք վերջին վճարումով մը Մերձաւոր Արեւելքի փարիզի Գրասենեակը Լենինականի երկրաշարժի Մասնաւոր Ժամանդակ Մարմնին յանձնած կ'ըլլայ 75,000 տոլարի գումար մը, որ հաւաքուած է 1926 Նոյեմբեր 1էն ի վեր Եւրոպայի նուիրատուներէն (մէջն ըլլալով «Յառաջ»ի հանգանակած գումարը) եւ Միացեալ Նահանգներու հայ գաղութներէն։ Այս գումարէն զատ վերջերս Մարսիլիոյ ճամբով Հայաստան ղրկուեցան քանի մը հազար փաունտ կշռող գործածուած հագուստներ, ինչպէս նաեւ 3000 պլանքէթ։

Կը յուսացուի որ Միացեալ Նահանգներէն հանգանակուելիք նոր գումարներով յառաջիկայ Մարտ 1էն առաջ Երկրաշարժէն Աղէտեալներուն Սնտուկը պիտի մտնէ 300,000 տոլարի գումար մը։

Այդ Թուականին կազմակերպութեան տարեկան համաժողովին տեղեկագիրը պիտի ներկայացուի։ Վերջին տասներկու ամսուան գործունէութեան տեղեկագիրը պատրաստած է Էտուին Մ. Պըլքլի, Մերձաւոր Արեւելքի գործադիր կոմիտէի նախագահը, որմէ կը տեսնուի թէ վերջացող տարուան ընթացքին ընդհանուր ծախք եղած է 3,299,663 տոլար։ Այս գումարը բաշխուած է Յունաստանի, Սուրիոյ, Հայաստանի, Պաղեստինի, Եգիպտոսի, Պարսկաստանի, Պուլկարիոյ եւ Ֆրանսայի որբերուն ու գաղթականներուն։

Նպաստամատոյցի նախկին որբերէն 1600 հոգի ինքնապահ դարձած են ու կ'աշխատին Ֆրանսայի մէջ, փարիզի մեր գրասենեակին հսկողութեան տակ։ Այս տղոցմէն մեծ մասը կ'աշխատին իբրեւ հողագործական աշխատաւոր, եւ Լիոնի շրջանի մետաքսի գործարաններուն մէջ։ Մարսիլիոյ մէջ ալ կայ որբանոց մը — որ կը պահուի ամերիկեան եւ հայկական միացեալ դրամներով — ուր 400 աղջիկներ գորգագործութիւն եւ կապերտ բանիլ կը սորվին։

1926ին Ամերիկեան Նպաստամատոյցը օգնած է 60,629 անձերու, որոնցմէ 50,524ը մանուկներ։ Այս մանուկներէն միայն 18,073ը ներկայիս որբանոցները կը մնան։ Մնացեալները վերոյիշեալ երկիրներու իրենց ազգակիցներուն մօտ տեղաւորելու համար եղած ջանքերը յաջողութեամբ պսակուեցան։ Այս տղաքը որդեգրող ընտանիքներուն փոքրիկ նպաստներ տրուեցան։

Տարուան ընթացքին, ընկերութեան Հիմնադիր Մարմինը իր երեք գլխաւոր անդամները կորսնցուց. Քլիվլէնտ Տաճ, կոմիտէի նախագահը, Օսքար Սթրաուս եւ նախագահ Չարլս Էլիոթ։

Աւելի քան 15,000 Ամերիկացիներ այցելեցին Մերձաւոր Արեւելքի որբանոցներն ու գաղթակայանները։ Ասոնցմէ գլխաւորները անոնք են որ ամէն ձմեռ Միջերկրականեան երկիրները կ'այցելեն։ Այս ականատեսներէն շատեր իրենց երկիրը վերադառնալով, կը ծառայեն իբրեւ նախագահ եւ վարիչ ուժեր Մերձաւոր Արեւելքի կազմակերպութեանց մէջ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՆԵՂՈՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ ԿԸ ՊԱՏՌԻ

(մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ԳԱՀԻՐԷ, 9 փետրուար

Նորէն յուզումի մէջ է Եգիպտահայ գաղութը։

Հանրային կարծիքը խռոված, Գահիրէի ազգ. իշխանութիւնը շուարած ու փարկաբեկ։

Պայքարը, որ ատենէ մը ի վեր դադրած կը թուէր, վերսկսաւ արդէն, այս անգամ աւելի լայն ու ժողովրդական ծաւալով։ Պատճառը՝ «ազգային» է.— „ապիկարութիւն, անպատասխանատուութիւն եւ չարաշահութիւն», երրորդութիւն մը, որուն երկրպագուները ամէնէն աւելի շատ են փարաւոններու մայրաքաղաքին մէջ։ Անշուշտ, Նորութիւն չեն ասոնք, բայց այսքան երիններանց ու փարթամ,— անբարոյականօրէն փարթամ,— պատկեր ոչ մէկ գաղութ ունեցած է եւ ունի։

Եգիպտոսը, իր կեդրոնով, Գահիրէով, դասական հայրենիքն եղած է եւ է՛, այս տեսակէտէն։

Գայթակղութիւնը քանի մը շաբաթուան պատմութիւն ունի եւ երթալով կը խորանայ, երեւան բերելով նոր ծալքեր։ Դէպքը հետեւեալն է, որ ցոյց կուտայ այն ախտաւոր վիճակը, որուն մատնուած են այս ջոջ գաղութին ազգային գործերը եւ հաստատութիւնները։

Գահիրէի «Թեմական» կոչուած Ժողովը, տագնապի մատնուած, Յունուար 3ին նիստ գումարեց, զբաղելու համար պարտքերու խնդրով։

Ժողովը զբաղեցաւ եւ «յետ քննութեան» տեսաւ թէ 12.000 եգիպտ. ոսկիի պարտք մը կայ, որուն 8000 ոսկին անմիջապէս վճարելի։ Այս լուրը մեծ վրդովում առաջ բերաւ հասարակութեան մէջ, որ ոչ մէկ տեղեկութիւն ունէր պարտքի մասին։

Ասոր վրայ, Քաղ. Ժողովը Յուն. 17ին պաշտօնական յայտարարութեամբ մը «բացատրութիւններ» տուաւ հասարակութեան։

Չքնա՜ղ բացատրութիւն, արդարեւ։ Որովհետեւ, այս անգամ, «յետ մանրակրկիտ» քննութեան հաստատուեր է, թէ պարտքը 12,000 չէ, այլ… 14.320 ոսկի։ Չենք գիտեր թէ երրորդ քննութիւն մը քանի՞ պիտի բարձրացնէ պարտքը…

Ամէն պարագայի մէջ, Թեքեան վարչութիւնը իր յայտարարութեամբ կուգայ խաղաղեցնել հանրային կարծիքը, եգիպտահայութեան կոնակին վրայ իսկ բացուած այս խոշոր վէրքին դարմանը ներկայացնելով։ Եւ գիտէ՞ք թէ ի՛նչ է այդ «դարմանը». Նախ՝ ազգային տուրք հաստատել պարտքը գոցելու համար, եւ յետոյ՝ աւելի գործնական,— ինչո՛ւ մտատանջուիլ, ծախել ինչ որ կայ, հող, կարասի, շէնք։ Ի՞նչ պիտի ընէ ազգը այն կալուածները, որ կուտակուած են այս գաղութին մէջ… Եւ պատկառելի՜ Քաղ. Ժողովը,— որ ռամկավար է, չմոռնանք.— հանգիստ խղճով եւ այս անգամ անպատկառօրէն, այո՛, գերագոյն անպատկառութեամբ, կ'ըսէ.

«Ուստի յետ քննութեան այն համոզումը տիրեց թէ պաթուրքեսի եւ եթէ կարելի է Սիտի կազիի անհասութաբեր հողերուն վաճառումով ինչպէս նաեւ Տարպ էլ կինէնայի, Հարէթ-էլ-Զուէյլայի, Շարա Ապպասի եւ այլ հողերու վրայ շինութեան նպատակաւ կատարուելիք գործողութիւններով ոչ միայն ներկայ պարտքը կրնայ փակուիլ ամբողջապէս, այլեւ կրնայ եկամուտի յաւելում մը ձեռք բերուիլ ։ »

Կասկած չկայ, որ եթէ եգիպտահայ բոլոր կալուածները ծախուին, այն ատեն «եկամուտի յաւելումը» ա՛լ աւելի մեծ չափով ձեռք կը բերուի…

Բայց հետաքրքրական է, թէ ի՞նչպէս գոյացեր է այս ահագին պարտքը։ Ըստ պաշտօնական հաղորդագրութեան, ժամանակին (թուական չկայ) մարդիկը գերեզմանատան հող են գներ, եկեղեցիի գետինին գնման մասնակցեր են, Հայաստանի գաղթականներուն փոխ տուեր են եւ, մի՛ զարմանաք, հազա՛ր ոսկի… թէյասեղանի ծախսեր են՝ Զօր. Անդրանիկի, Սահակ կաթողիկոսի, Ջաւէն պատրիարքի եւ, թող ձայն չհանեն Դաշնակցականները, նաեւ Ա. Խատիսեանի այցելութեանց առթիւ։ Այո՛, հազար ոսկի։ Տեսա՞ք այս չարաշուք թէյասեղանները, որոնց շուրջ մարդիկ հաւաքուեր եւ «կեցցէ՜ Հայաստան» պոռացեր են, ծափ են զարկեր… Ասոր վրայ չափեցէք միւս ծախքերը։ Չմոռնամ յիշել թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ նոյն անձերուն համար ծախք եղած է 250 ոսկի միայն, սա տարբերութեամբ որ, հիւրերը հոն (Աղեքսանդրիա) աւելի երկար մնացած են…

Բայց, հաստատուած է, որ գեղծարարին ու ստախօսին մէկ կողմը միշտ տխմար, «պառապ» կ'ըլլայ, ինչպէս կ'ըսէ ժողովուրդը։

Գահիրէի Առաջնորդարանը իր անպատասխանատու իշխանաւորներովը, տխմարութեան մէջ խրած է, մինչեւ կոկորդը։

Ինչո՛ւ, պիտի հարցուի։

Քանի մը ամիս առաջ, Առաջնորդարանը տեղեկագիր մը հրապարակ հանեց, 1925ի տնտեսական կացութեան մասին։ Համաձայն այս տեղեկագրին, մինչեւ 1925 Օգոստ. 31 Գահիրէի Առաջնորդարանը 33.269 ոսկի պարտք ունի, եւ տակ փոխարէն պահանջ ու պատրաստ՝ 33.307 ոսկի։ Ասկէ զատ, դեռ քանի մը հարիւր ոսկիի մեծ շահ մը կ'ակնկալուի կալուածներու հաշուեյարդարէն։

Որով տեղեկագիրը, 1925 Օգոստ. 31ին կը յայտարարէ, ամենա՜յն առաքինութեամբ.

«Այս կերպով, ազգ. մատակարարութեան հաշուեյարդարի ճշգրիտ պատկերը երբ կը պարզենք, յայտնի կ'երեւի թէ Ազգ. Սնտուկը բոլոր պարտքերը վճարելէ վերջ, կ'ունենայ նկատելի առաւելութիւն։»

Բաղդատեցէք այս եւ վերի երկու պաշտօնական յայտարարութիւնները, որոնք երկու տարիով միայն կը տարբերին իրարմէ։ Բաղդատեցէք եւ քովը դրէք 14 հազար ոսկիի պարտքը…

Ո՞ւր է գաղտնիքը։

Տեղեկագիրը, 1925ին բերան չէ բացած պարտքի մասին, որովհետեւ այն ատեն, 1925ին, Առաջնորդարանը եւ ռամկավար վարչութիւնը ձեռք ձեռքի ընտրական պայքար ունէին,— անցնելիք կամուրջ։ Հարկ էր տնտեսական կացութիւնը փայլուն եւ «նկատելի առաւելութեամբ» ներկայացնել։ Վե՞րջը, որո՞ւ հոգ։

Եւ ահա վերջը,— պարտապահանջը կը սպառնայ ու նեղը կը դնէ։

Կայ նաեւ երկրորդ աղաղակող գեղծում մը։ 1925ի տնտեսական կացութեան պարտքը հակակշռող 33,307 ոսկիի պահանջին մէջ դրուած է 16.102 ոսկիի վարձակալական առնելիքներ, որոնց 7000ը 1923էն ետքը կը սկսի եւ գանձելի է մինչեւ 1925ի վերջը, իսկ մնացեալ 9102 ոսկին հինէն մնացած է, իբրեւ անգանձելի։

Արդ, ոչ միայն չեն գանձուած այդ կալուածական պահանջները, այլեւ պարտք աւելցած է։ Կարելի՞ է ըմբռնել ազգ. իշխանութիւն մը, որ 16 հազար անգանձելի վարձք ձգէ, երկրի մը մէջ, ուր ամէնէն աւելի խիստ են վարձակալութեան օրէնքները, քանի որ երկրին տնտեսութիւնը անոնց վրայ հաստատուած է, մեծ մասով։ Ինչ անճարակութիւն է ասո։ Բայց ինչո՞ւ այս անմեղ բառին կառչիլ, քանի որ բացայայտ է գեղծումը եւ տիրող չարաշուք ու խաբեական ոգին։ Փո՞ք տանք արդեօք, որ խոստովանուած պարտքը (*) 14 հազար է եւ ոչ 25 — 30,000։ Չէ՞ որ Ազգ. Առաջնորդարան կոչուած այդ գժբախտ հաստատութեան շուրջ հաւաքուած են, տարիներէ ի վեր, մարդիկ, որոնք կը բաղկանան անյաճախորդ բժիշկներէ, կասկածելի կապալառուներէ, անգործ փաստաբաններէ եւ վերջապէս «գործ»ի մարդերէ։

Քանի մը ամիս առաջ Աղեքսանդրիոյ Դաշնակցական Ազգ. Իշխանութեան մօտ 2500 ոսկիի պարտքին առթիւ (կալուածական եւ դպրոցական շինութեանց յատկացուած) հաւար փրցուցին մեր հակառակորդները։ Այսօր պապանձումի մէջ ինկած են։ Որովհետեւ վարագոյրը դէշ կերպով պատռած է։ Հիմակ այլեւս պարզ չէ՞ թէ ինչու այսքան ջերմօրէն փարած են ազգային աթոռներուն ամէն գաղութներուն մէջ։ Թէ ինչո՛ւ մինչեւ իսկ պատրաստ են արիւն թափելու, աթոռ չկորսնցնելու համար։ Եւ վերջապէս, պարզ է թէ ինչու նոյն տարրերը, բարեւի կենալով Հայաստանի վարիչներուն առջեւ, իրենց սեփական շահերէն ալ դրդուած, դէմ եղան եւ պիտի ըլլան համագաղութային կազմակերպութեան։ Մարդիկ սարսափը ունին հակակշիռին եւ առաջուընէ ու բնազդով դէմ են ամէն կազմակերպութեան, որ կրնայ հաշիւ ու տոմար հարցնել։

Իրաւունք չունի՞ն։

Գ. ԲԱՐԳԷՆ

(*) Իրականին մէջ 17,000 է, բայց գոհանանք իրենց ըսածովը։ Գ. Բ.

ԲԱՂՑԿԵՂԻՆ ԶՈՀԵՐԸ

Անգլիոյ արքայական բժշկական վարժարանին տնօրէնը, Սըր Պարքլի Մոյնիըն, վերջերս դասախօսութիւն մը տալով, յայտարարած է թէ Անգլիոյ մէջ քաղցկեղին պատճառած մահերու թիւը կը հասնի 50.000ի։ Ամբողջ աշխարհի մէջ, համաձայն անկանոն վիճակագրութիւններու, այդ թիւը կը հասնի 500.000ի։ Երեսունը անց՝ մեռած եօթը Անգլիացիէն մէկը քաղցկեղի զոհ մըն է։ Թոքախտին մահերու թիւը կարելի եղաւ նուազեցնել, իջեցնելով մինչեւ հարիւրին 38, իսկ քաղցկեղի մահերու թիւը կը մնայ 100ին 32 համեմատութեան վրայ։ Եթէ կարելի ըլլայ սկիզբէն դարմանել, գործողութիւն կատարել, առողջացում կարելի է յուսալ։

* * *

Քաղցկեղը կ'ուտէ ամէն բան։ Ահա միլիոն մըն ալ, զոր կուտայ հարուստ մը, Րօզէնթալ, որպէսզի գիտնականները զբաղին եւ հաստատեն թէ քաղցկեղը ժառանգակա՞ն է թէ ոչ։

ԻՆՉՈ՞Ւ ՊԱԿՍԱԾ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

"930,000, ՈՉ ԹԷ 870,000"

«Յառաջ»ի Յունուար 28ի թիւով հրատարակեցինք Անդրկովկասի եւ առանձնապէս Հայաստանի վերջին մանրամասն մարդահամարը։ Այդ պաշտօնական տեղեկագրէն կը հետեւէր թէ՝ Հայաստանի ժողովուրդը մեծապէս պակսած է 1920էն ի վեր։ Երեւանի վարիչներն ալ իրար անցած են այդ ակներեւ նուազումէն, եւ բացատրութիւններ կուտան։ Հետաքրքրութեան համար, «Խորհրդային Հայաստան»ի փետրուար 3ի թիւէն կը թարգմանենք ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը, որ փոխանակ փարատելու տխուր երեւոյթը, մտահոգութեան նոր պատճառներ կը պարզէ.—

Մարդահամարի նախնական արդիւնքներուն քննութեամբ, Հայաստանի երկսեռ բնակչութեան թիւն է 870.000, որուն 160,000ը քաղաքներու մէջ, 710,000ը գիւղերու մէջ։ Սակայն այս ընդհանուր թիւը չուրախացներ մեզ, եւ չի տար ակնկալուած տպաւորութիւնը։

Շատեր, լաւատես տրամադրութիւններէ մղուած, կը ստեղծեն երեւակայական պատկեր։ Խորհրդային Հայաստանի բնակչութեան թիւը շատերու երեւակայութեան մէջ կը հասնէր մէկ միլիոնի։ Սակայն, դեռ մենք մէկ միլիոն բնակչութիւն չունինք, այդ թիւին հասնելու համար պէտք է սպասել մէկ-երկու տարի։ Հակառակ այս վերապահութեան, մարդահամարի թիւը, 870.000, չի համապատասխաներ Հայաստանի ներկայ բնակչութեան թիւին։ Հայաստանի մէջ աւելի շատ բնակիչ կայ, քան ինչ որ արձանագրուած է հարցարաններուն մէջ։ 1922ին եւ 1923ին կատարուած մասնակի վիճակագրութեանց ընթացքին Հայաստանի ընդհանուր բնակչութեան թիւը կը կարծուէր 925,000։ Եւ այս թիւին վրայ կը կատարուէին եկամուտի, հարկերու հաշիւները։

Ինչո՞ւ թիւերու այս տարբերութիւնը։

Առաջին՝ Ալեքսանդրապոլի երկրաշարժին հետեւանքով 18 հազար հոգի ձգեցին քաղաքը և մեկնեցան։ Նոյն ժամանակ հեռացան այս գաւառի գիւղերէն 9000 հոգի։ Ուրեմն Ալեքսանդրապոլի քաղաքէն եւ գաւառէն մեկնեցան 27,000 հոգի։ Կը վերադառնա՞ն, ոչ ոք գիտէ։

Երկրորդ՝ մարդահամարը կատարուած ըլլալով ձմրան ընթացքին, կարեւոր երեւոյթ մը անպայման պիտի նուազեցնէր բնակչութեան թիւը։ Ի՞նչ էր այդ երեւոյթը,— ամառը Հայաստանի բնակչութիւնը չի տեղափոխուիր, այլ կ'աւելնայ, որովհետեւ հազարաւոր քոչուորներ կը վերադառնան Վրաստանէն եւ Ատրպէճանէն, ու կը բարձրանան Հայաստանի լեռները։ Մինչդեռ, ընդհակառակը, ձմեռը Լոռի-Փամպակ, Նոր-Բայազիտ, Դիլիջան, Դարալագեազ եւ Զանգեզուր գաւառներէն հազարաւոր քոչուորներ, կը քշեն իրենց անասունները եւ կ'երթան բնակիլ Ղազախի, նախկին Ջիբրայիլի, Քիւրտիստանի, Նախիջեւանի դաշտագետիններուն, Բորչալուի ձմերանոցներուն մէջ։

Դարձեալ, ձմրան ընթացքին երբ Հայաստանի մէջ աշխատանքները կը նուազին, Էջմիածնի Արարատ շրջանէն, ամբողջ Լենինականէն (բացի Ախբարայի շրջանէն), Երեւանի Ախտայի շրջանէն, Նոր—Բայազիտի գաւառէն, մանաւանդ Զանգեզուրէն զանգուածային գաղթով մը մեր գիւղացիները կը մեկնին դէպի Անդրկովկասեան արդիւնաբերական, առեւտրական կեդրոնները մինչեւ հիւսիս. Կովկաս։ Գարնան երբ կը սկսին Հայաստանի դաշտային աշխատանքները, անոնք կը վերադառնան։ Տեղեկանալով այս երեւոյթին, Հայաստանի կառավարութիւնը հրահանգ տուած է, որպէս զի հարեւան հանրապետութիւններու մէջ կատարուի Հայաստանէն գաղթած գիւղացիներուն համրանքը։

Այս երեւոյթին պատճառով էր որ Զանգեզուրի գաւառին մէջ մարդահամարի պաշտօնեաները գտան շատ մը դատարկուած գիւղեր եւ տուներ։ Նոր-Բայազիտի քաղաքին եւ գիւղերուն մէջ բազմաթիւ տուներ պարապ էին, եւ միայն պահապաններ կ'ապրէին։ Ուրեմն, ձմրան ընթացքին հեռացողներու թիւը նուազագոյն հաշիւով՝ 15,000 է։

Երրորդ՝ նոր եւ կարեւոր պատճառ մըն ալ։ Վիճակագրական «թէքնիկ»ի թերութիւններ, գիւղացիներու տգիտութիւնը եւ անտեղի վախը, որ չուզեր արձանագրուիլ, խուսափելու դիտումով տուրքերէն եւ զանազան կասկածներէ, «վտանգներէ»։ Պատահած է որ գիւղացի մը չարձանագրուելու համար մեկնի ուրիշ շրջան մը, և յետոյ վերադառնայ։ Կամ շատեր չեն յայտնած իրենց ընտանիքին ամբողջական թիւը։ Եղած են ալ, որ վրիպումով միայն չեն արձանագրուած։ Անապաստան տղաքը երբեք չեն ուզած արձանագրուիլ։ Քաղաքի մը մէջ նշանակուած 159 տղոցմէ միայն 53ը արձանագրուած են։

Իսկ կարելի չէ կարծել որ մէկը երկու անգամ արձանագրուած ըլլայ, ո՞ր գիւղացին պիտի ուզէր նստիլ եւ հարցարաններուն երկար հարցուփորձերուն պատասխանել։

Ուրեմն, այս երրորդ պատճառով չարձանագրուածներու թիւը պէտք է նշանակել 18,000։

Այժմ, միացնելով այս երեք պատճառաբանութիւններով չարձանագրուած գիւղացիներու թիւերը, կուտանք կլոր թիւ մը 60,000։

Այսքան բնակչութիւնը աւելցնելով Հայաստանի արձանագրուած բնակչութեան թիւին վրայ, կ'ունենանք 930,000 բնակիչ։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Թարգմ.՝ Խորհրդ. Թերթերէն)

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Դեկտեմբեր ամսուան ցուցակն է։ Ղաթարի հանքերը արտադրած են 43,500 փութ պղնձահանք, ձուլուած է 7360 փութ զուտ կարմիր պղինձ։ Աշխատող բանուորներու թիւը 1408։

Ալլահվէրտիի մէջ արտադրուած է 772 փութ բնածխուկ, 12,000 րուբլի արժէքով, ձուլուած է 1830 փութ կարմիր պղինձ։ Աշխատող բանուորներու թիւը 1280։

Հիւսուածեղէնի գործարանին (Աղեքսանդրապոլ) մէջ պատրաստուած է 87,700 րուբլի արժէքով զանազան ապրանքներ։

Արարատ գործարանին մէջ պատրաստուած է 492,460 քօնեակ, 380,500 ալքոլ՝ 313 հազար րուբլի արժէքով։

Կաշիի գործարանին մէջ պատրաստուած է 632 խոշոր եւ 8879 փոքր կաշի, 51,500 րուբլի արժէքով։ Կ'աշխատին 95 բանուոր։

Ծխախոտի գործարանին մէջ պատրաստուած են 2,750,000 հատ սիկար, 9200 րուբլի արժէքով։

Սիւնիք գիւղին մէջ տեղաւորուած 26 Թրքահայ գաղթականներուն բաժնուած է հող, ուր գիւղացիները պիտի մշակեն ծխախոտ, բանջարեղէն եւ թթենաստան։

Ոչխա՞րի միս կերած են.— Դեկտեմբեր ամսուան ընթացքին Երեւանի սպանդանոցին մէջ մորթուած են 705 խոշոր, 3899 փոքր կենդանիներ 471 խոզ։

Բանուորական արկած.— Յունուար 20ին Ալլահվերտի Շամլուղի հանքերուն մէջ վառօդի պայթիւնի մը հետեւանքով, արձակուած կազէն թունաւորուած կ'իյնան 15 բանուորներ, որոնց միայն մէկը կը մեռնի և միւսները կ'ազատուին։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ
ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆ
(Մասնագէտի մը տեսութիւն
(Տար. փետր. 10ի թիւէն
Դ.

14.— Երկու խօսք ալ
մասին. այս տառը որ մե
բուբէնի մէջ հիւն
յայտնի է եւ եթէ կարել
սել իւ (ձայնաւոր) հնչման
տայատիչն է, ո՛ւ եւ է
պէս իբրեւ այդպիսին
րակ չի գար. ան եղած է
մը օժանդակ տառ՝ կազ
աւ, եւ, իւ, ու, եթէ իւ
իբրեւ ձայնաւոր — որ կ
էր մէկ տառով արտայայտ
այս պատճառով մէկ կող
ղունք, կը մնայ աւ, եւ, իւ
որոնց մէջ ւը տեսակ մը
վի կրճատ հնչիւնը —
վերը ըսինք — տեսակ մը
գիր կարելի է ընդունիլ։

Աւ եւ իւ (իվ) երկնաձ
ըը բառի վերջը ածանցի
բարդութեան ժամանակ
ձայնաւորները կը կորսնցն
կը մնայ (բնականաբար)
առանձին իր կրճատ հնչ
Օրինակ. հովիւ - հով
պատիւ - պատուական,
թուական, զինուոր - զին
կան եւայլն., եւ ոչ թէ
կան, թուական եւայլն.,
այսպէս գրողներ շատ կա
կարծեմ թէ միայն
աւելի տրամաբանական է։

Այսպէս նաեւ ւ տառը,
օժանդակ ունի իր որոշ,
կրճատ հնչիւնը։

15.— Ոյ երկբարբառը
բախտաբար երեք կեր
հնչուի այժմ.

Ույ օրինակ քոյր, կոյր
եւայլն։

Օյ. օրինակ գոյական,
շոյել եւայլն։

Օ. օրինակ Նոյ, գոյ,
յետոյ եւայլն։

Այս դժուարութիւնը
լու համար պէտք է կամ
բոլորը մէկ հնչման վերած
կամ տառերը փոխել հնչ
րուն համաձայն։ Ինծ
թէ անցեալի մէջ ի՛նչպէս
հնչուէին, մի օրինա՞կ թէ
բեր. որպէս զի ըստ այնմ
լի ըլլար գտնել շիտակ
թերեւս օր մը ուսումնա
թիւն մը այս ուղղութեամ
եզրակացութեան մը գայ
րեւս լաւագոյն պէտք է
րել գրել այժմու արտասա
թեան համեմատ քոյր,
եայլն. խոյ, շոյել եայլն. եւ
ջին յ. տառերը վերցնել
հնչուիր. Նո, գո, յետո (Նոյ,
յետոյ)։ Բացատրութեան կ
է անշուշտ թէ օրինակ
գո՞յ պէտք է կարդալ թէ
քանի որ գոյք բառի մէջ
գոյ կը կարդանք, թէեւ
նախկին բառն է… եւլն.

16.—Եա երկբարբառը կը
ինչպէս յա, կայան բառի
Եթէ սա ուղիղ է, ինչո՞ւ
տեն յաով չգրենք. տրամ
նական է անշուշտ հնչել
պէս որ Ե տառի (իէ)
հնչիւնը զգացուի, այսպէս
նաև ոչ թէ Մամիկոնյան
այլ Մամիկոնիեան, որմէ
միկոնէից. ժողովուրդը
մականուններու եան վեր
րութիւնը չունի, ան կ'ըս
միկոնենք - Մամիկոնենց,
զենք - Գէորգենց,
կ(ի)եանքիդ մեռնիմ։ Հա
րէն պահուած է Ե տառի
բարբառային հնչիւնը,
լով մէկ տառ մէկ հնչիւն
բունքին։

17.— Եո եւ Եօ երկբար
ներն ալ սովորաբար
չիւն են, ուր անշուշտ
ղական ըլլալու համար
ոի իէ երագեալ հնչիւնը
նշմարուիլ։ Եթէ իսկապէս
հնչիւն ունին, այն ատեն
մէկը գոյութեան իրա
պէտք է ունենայ. բայց
Եօթն բառը երբեմն
ալ գրուած է (ինչպէս
Եւթն, նման արդիւք,
ձեւք-ի). արդեօք առոր
տառը չէ՞ որ օի փոխու
ալով Եօթը։ Եւ կամ գր
մաս մը գոյականներու

...գործիականներու վերջի ու մասնիկները չե՞ն որ իրենց յոգնակիին մէջ օի փոխուած են. ինչպէս քաղաքաւ, քաղաքօք, (քաղաքաւք), սիրելեաւ, սիրելեօք (սիրելեաւք) եկեղեցեաւ, եկեղեցեօք (եկեղեցեաւք) եւյլն.: Եւ եթէ այս պարագան մասամբ ուշադրութեան առնենք, այն ատեն եօն է որ նախապատուութիւն պիտի ստանայ, մանաւանդ որ օն պարզ ձայնաւոր ըլլալուն աւելի դիւրաւ կը հնչուի եւ չի փոխուիր, մինչ ո տառը երկբարբառ ըլլալով (ուո) արտասանութեան կրնար դժուարութիւն տալ:

Գ. ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

(Վերջը՝ յաջորդով)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՖՐԱՆՍ. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Անցեալ կիրակի օր Ռուանի Մայր եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր պատարագ մատոյց Գաղափարոյ եպիսկոպոս գերապայծառ Գրիգոր Պահապանեան, հայկական ծէսով: Ներկայ էր ֆրանսացիներու մեծ բազմութիւն մը: Կէսօրէն վերջ ալ տեղի ունեցաւ ...րհնութեան արարողութիւնը, ո...ուն ընթացքին Ռուանի արքեպիսկոպոսը խօսեցաւ յուզիչ քա...ոզ մը, Հայաստանի մասին: ...երկայացնելէ վերջ Հայերու ...կրած տառապանքները դարերու ...ընթացքին, մանաւանդ անոնց ...ատուցած ծառայութիւնները ...քաղաքակրթութեան, ֆրանսացի ...րօնաւորը յայտնեց թէ անոնք ...անիրաւութեանց զոհ եղան, բայց ...համոզուած թէ հայկ. դատը ...ակաւին չէ կորսուած, եւ թէ ...աւագոյն օրերուն իրենց բոլոր ...յսերը պիտի իրականանան:

Ասկէ առաջ ալ նման հան...դէսներ եւ հայկական արարողու...թիւններ տեղի ունեցած էին ...լուէ, Լիւքսէմպուրկ, Անժէ եւ ...րաս քաղաքներուն մէջ: Այս ...բոլոր հանդէսներուն ալ ներկայ ...գտնուած են մեծ թիւով ֆրան...սացիներ եւ տեղական պաշտօնա...կան մարմինները:

Պարբերաբար տեղի ունեցած ...այս հանդէսները կը ծառայեն ...այ ժողովուրդը աւելի մօտէն ...ծանօթացնելու հիւրընկալ ազգին ...եւ տեղւոյն հայ գաղթա...կաններուն հոգեկան մխիթարու...թիւն տալու:

ԴԱՐՁԵԱԼ ՏԻԿԻՆ ՉԱՐԼԻ ...ԷՓԼԻՆ.— Հօլիվուտ, սինէմայի ...ծ քաղաքին մեծ տիկինները ...հիմնած են օգնութեան սնտուկ ...մը, օժանդակելու համար Տիկին ...Չարլի Չէփլինի, որ կը մերժէ ...ամուսինին տուած շաբաթական ...00 տոլար պարենագինը, դա...տին մէջ աւելին յուսալով:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

84.— ՏԻԿՈՒԱՆ

Գործազրկութիւնը իր ազդեցութիւնը կը կորսնցնէ այստեղ, մինչ քանի մը շաբաթ առաջ, վախ կար որ աշխատութեան ժամերը 40էն 32ի զեղչէին:

Ինչպէս գրած էի, հոս ունինք 30ի չափ որբեր, որոնք կ'աշխատին յախճապակիի գործարանը: Խղճալի պիտի ըլլար անոնց վիճակը այս տագնապալի օրերուն, եթէ գործարանատէրը օգնութեան չհասնէր: Գործազրկութիւնը սկսելէն մէկ օր վերջ ներկայացայ գործարանատիրոջ եւ պարզեցի որբերուն մտահոգութիւնը: Գործարանատէրը խոստացաւ կարգադրութիւն մը ընել: Յաջորդ օրը հաղորդեց թէ որբերը չաշխատած օրերը պիտի ստանան իրենց սնունդին կէս գինը, այսինքն 3.25 ֆր. օրական:

Որբերը գրեթէ բոլորն ալ կ'աշխատին շաբաթական 40 ժամ: Գործարանը ունի իր մասնաւոր բաղնիքը ուր որբերը ամիսը երկու անգամ լոգանք կ'առնեն ձրիաբար: Գործարանը ունի իր մասնաւոր բժիշկը. գործաւորներու եւ անոնց ընտանիքներու հիւանդութեան պարագային կը քննուին վճարելով շաբաթական 2 ֆրանք: Իսկ տարիներ առաջ Ֆրանսացի գործաւորները հիմնած են անկարներու սնտուկ մը, ուր ամէն գործաւոր կը վճարէ իր վաստակին հարիւրին 3ը: Հիւանդանալու պարագային իրաւունք կ'ունենայ ստանալ իր օրավարձին կէսը: Իսկ գործարանը կը վճարէ դեղերուն փոխարժէքը անոնց որոնք կարօտ են:

Գործարանը ունի տրամադրելի հողեր զորս վարձու կ'ուտայ գործաւորներուն, մատչելի գիներով, իսկ պաշտօնեայ, լաւ գործաւորներուն դիւրութիւններ կ'ընծայէ, եթէ փափաքին տուն կամ պարտէզ ունենալ:

Այս առթիւ կը դիտեմ որ կարգ մը հայրենակիցներ առանց նկատի առնելու ներկայ տագնապը, երբեմն անպատշաճ վարմունքներ կ'ունենան: Երբ բան մը պատահի, իրենց առաջին խօսքն է «Լիոն կամ Մարսէյլ կ'երթամ»: Մեր հայրենակիցները լաւ կ'ընեն որ սթափին եւ թերթերուն հետեւելով, ստոյգ տեղեկութիւններ ստանան Լիոնի, Մարսէյլի նման մեծ քաղաքներու թշուառութեան վրայ:

Շ. Մելքեան

85.— ԱՐԺԱՆԹԷՕՅԼ (Փարիզ)

Գործազրկութեան սեւ թաթը շատոնց իջած է մեր գիւղին վրայ:

Արժանթէօյլի հայութիւնը 20 ընտանիքէ կը բաղկանայ եւ 30 աշխատող ձեռքեր ունի: Այժմ 22ը պարապ են, եւ կան որ երեք ամիսէ ի վեր փողոցները կը չափչփեն:

Մեր հայրենակիցներէն մեծամասը կ'աշխատէր Goodricherի գործարանը, այժմ երեք հոգի մնացած են, անոնք ալ հազիւ կէսօր կ'աշխատին: Դեռ անցեալ շաբթու հինգ հոգին մէկէն հանեցին: Մաս մըն ալ կ'աշխատէին Բլիշի, բայց անոնք ալ հանուած են: Կան որ ընտանիքի տէր են անչափահաս զաւակներով: Ամէն տուն պարապ մարդ կայ, այնպէս որ մէկը միւսին օգնութիւն չի կրնար ընել եւ մեղադրելի ալ չեն: Որովհետեւ չկայ ընտանիք որ քիչ մը բան աւելցուցած ըլլայ: Իսկ եթէ քիչ մը բան ունէր, այն ալ հատաւ երեք ամսուան ընթացքին:

Ազգային վերին մարմինները երբեք հետաքրքրուած չեն մեզմով: Մեր վիճակը շատ պիտի ծանրանայ: Բարեբախտաբար Փետր. մէկէն ի վեր պետական նպաստ տալ սկսան, ինչ որ բաւական մխիթարական է:

Յայտնի է որ կառավարութիւնը կ'ուզէ օտարականներէն մաս մը իրենց երկիրը դարձնել: Անցեալ շաբթու քանի մը ոստիկաններ եկան քննութեան համար եւ մեր հայրենակիցներուն միտքը շօշափեցին, թէ արդեօք կուզե՞ն հայրենիք վերադառնալ: Ինչ պատասխանենք, քանի որ Հայաստան չենք կրնար երթալ, իսկ Թուրքիա չենք ուզեր դառնալ:

Թաթուլ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ ՄԸ ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆ, 13 փետր.— Քանի մը հայրենակիցներ նկատի առնելով գործադրութեան պատճառած թշուառութիւնը, [illegible] դակցական ժողով մը հրաւիրեցին:

Ուրախ ենք ըսելու որ Սէն Շամօնի երիտասարդութիւնը փութացած էր ներկայ ըլլալ: Ժողովին նպատակը հասկնալէ յետոյ, մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ կազմել «Կարօտեալներու Օգնութեան Մարմին» մը:

Գործին ընթացք տալու համար ընտրուեցաւ առժամեայ յանձնախումբ մը, որ պիտի պատրաստէ ծրագիր-կանոնագիրը: Ընտրուեցան.— Պ. Պ. Ջաւէն Փիլիկեան, Արամ Միքայէլեան, Խաչիկ Մկրտիչեան, Պօղոս Տէր Պօղոսեան, Խաչատուր Ընտրիկեան, Խորէն Տօնապետեան, Գրիգոր Գասպարեան, Ցարութիւն Տէր Ահարոնեան եւ Անդրանիկ Տէրտէրեան:

Յանձնախումբը ծրագիր-կանոնագիր պատրաստելէ վերջ, անմիջապէս պիտի գումարէ երկրորդ ընդհանուր ժողով մը ուր պիտի ընտրուի մնայուն գործադիր մարմին մը: Յուսանք թէ այս գործը համերաշխաբար յառաջ պիտի տարուի, որուն շնորհիւ անկարողներ պիտի ունենան իրենց նեցուկը ու մասամբ պիտի ազատին ներկայ թշուառ վիճակէն:

Մալաթիացի

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ, 14 փետր.— Վալանսի Ազգ. Հոգաբարձութիւնը մինչեւ ցարդ նշանակովի կազմուած էր՝ Պալաքեան եպ.ի կողմէ: Ժողովուրդի փափաքին համաձայն, Հ. գեւոր հովիւ Գալուստ քհնյ. գրեց Լիոնի Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, որպէսզի քուէարկութեամբ ընտրուի Հոգաբարձութիւն: Ցրուած հրահանգին համաձայն, կիրակի փետր. 13ին տեղի ունեցաւ ընտրութիւնը: Ընտրական յանձնախումբի անդամները քուէատուփ մը դրած էին մատուռին մէջ, ուր ընտրողներ իրենց քուէները ձգեցին: Տուփը բացուեցաւ իրիկուան ժամը 6ին. ներկայ էին 50ի մօտ հայրենակիցներ: Մեծամասնութեամբ ընտրուեցան Պ. Պ. Մանուէլ Ժամագործեան 148, Ալիքսան Չէլէպեան, 117, Երուանդ Թէրզեան 102 քուէ, Խորէն Պէքմէզեան 110 քուէ, Խորէն Շամախեան՝ 92, Մկրտիչ Շամախեան՝ 92, Վահան Շէհրբեան՝ 90:

Երբ ամէն բան վերջացած էր, քուէարկութեան չմասնակցող կարգ մը մարդիկ փորձեցին խանգարել եւ պոռալ թէ քուէարկութիւնը ապօրինի է... կարելի՞ է հարցնել թէ ինչո՞ւ ձեռնպահ մնացին: Ասոնք միշտ ջանացած են միջամտել ազգային գործերու, բայց անօգուտ, որովհետեւ գաղութը փորձառու է այլեւս:

Հիւսէյնիկցի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՕՓԻ՛Կ.— Պոլսոյ Եէնի Շէհիր թաղը: Իրիկուն է, մութը կը թափի վար: Գրիգորիկ աղա կը սիրէ, այդ ժամուն, եւեւի սենեակը քաշուիլ եւ սեղանին վրայ տնկուած մոմի մը լոյսով ճնկել իրիկուան օղին: «Նկեացէ»ի այդ խաղաղութեան մէջ, ուր մոմին լոյսը կը պտըտի հանդարտ երեսին վրայ կնոջը, որ կը մատուցանէ էրկանը, Գրիգորիկ աղա ումպ ումպ կը պատմէ օրուան առեւտուրը, շահն ու խանութին զուարճալիքները: Յանկարծ փողոցէն կը լսուի ձայն մը.

— Թօփի՛կ, Թօփի՛կ:

Եղիր խմող, սեղանի վրայ, օղին առջիդ, եւ եթէ կրնաս՝ դիմացիր Թօփիկին կարօտին, առանց Թօփիկի ինչպէ՞ս կլլել օղին:

— Ամա՛ն կնիկ, Բիւրտենց Արտաշն է, Թօփիկ կը ծախէ, կանչէ՛, անոր ծախած Թօփիկին պէս համով Թօփիկ չկայ Պոլսոյ մէջ: Շո՛ւտ, կանչէ, գոնէ արժեցնենք խմած օղիս:

Գոհարիկ հանըմ, ժամ ընելու պէս ձեռքին մատներուն վրայ կը կրթնի, մէջքը կը շտկէ եւ սենեակէն դուրս կ'ելլէ:

Երեք գողեր օգտուելով Գրիգորիկ աղայի սովորութենէն, որ իրիկունները միշտ ետեւի սենեակը կը քաշուի, տանը մեծ սենեակին մէջ ժողվտուք կ'ընէին: Գոհարիկ հանըմ կը տեսնէ գողերը, սակայն, սարսափահար, կը շուարի, եւ փոխանակ ոստիկան պոռալու.

— Թօփի՛կ, Թօփի՛կ, կը պոռայ:

Գողերը անմիջապէս կը ձգեն կողոպուտը եւ կը փախչին: Գրիգորիկ աղա կը վազէ, կինը նուաղած էր, ուշքի կը բերէ: Յետոյ տեսնելով որ սենեակէն բան մը չէ գողցուած, կը կանչէ Բիւրտ Արտաշէսը, վիզէն կը փաթթուի եւ կ'ըսէ.

— Իմ ունեցածիս ազատարարն ես դուն, Թօփիկ ծախող Թօփիկ Արտաշս, ասկէ վերջ օրական չորս հատ Թօփիկ պիտի գնեմ քեզմէ:

ՎՐԷԺԽՆԴԻՐ ԲԱՆՒՈՐԸ.— Շոգեկառքի ընկերութենէն ճամբուած ըլլալով, Բիքէրօ, անցեալ օր Սէն Նազէրի կայարանին մօտ երկաթուղագիծին վրայ կը լեցնէ զանազան առարկաներ, կը խանգարէ գիծին ուղղութիւնն ալ, շոգեկառքի ահռելի արկածով մը վրէժ լուծելու համար իր ցաւին: Բարեբախտաբար պաշտօնեայ մը կը տեսնէ եղածը, կը շտկէ խանգարուածը եւ կը ձերբակալէ վրէժխնդիր բանուորը:

ԱՀՌԵԼԻ ՀՐԴԵՀ.— Լիլի մէջ գործարանէ մը ծագած է հրդեհ մը որ տեւած է ամբողջ գիշերը մինչեւ որ կիրակի առաւօտը կը լուսնայ: Այրած շէնքերը կը պարունակէին 5 միլիոն արժէքով ապրանք: 850 բանուորներ դատապարտուած են անգործութեան:

ԽԵՆԹԻ ԳՈՐԾ.— Վերջերս Իտալացի մշակ-աշխատաւոր մը, Ճուզէփփէ Կիկօնէթթօ, լուցկի մը կը վառէ եւ կրակի կուտայ հունձքի հսկայ մթերք մը, որ կը պատկանէր իր տիրոջ: Վնասները ծանր կը կշռեն: Կիկօնէթթոյի խելքն ալ կը կշռուի, եւ կը տեսնուի որ թեթեւցած է ժամանակէ մը ի վեր: Եւ կը ղրկուի յիմարանոց:

ԳԻՆՈՎԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ.— Նիւ-Եօրքէն ամերիկացի երիտասարդ մը կը մտնէ Աքուիթանիա շոգենաւը, որ քանի մը ժամէն ճամբայ պիտի ելլէր դէպի Եւրոպա: Բարեկամներուն հետ հրաժեշտի խօսքեր կ'ընէ եւ կը մտնէ շոգենաւին արճարանը: Կ'ապսպրէ քանի մը գաւաթ ուիսքի: Կը կոնծէ, կը կոնծէ, մինչեւ որ գլուխը դարձած՝ կ'իյնայ գետին ու կը քնանայ: Ծառայողը, կարծելով թէ ճամբորդ մըն է, չ'արթնցներ երբ շոգենաւը կը սուլէ:

Եւ Ամերիկացին արթննալով, ինքզինքը կը գտնէ Եւրոպա, Շէրպուրկի նաւահանգիստը: Նաւապետը կը հրաւիրէ զինք որ վճարէ նաւողչէքը՝ 600 տոլար:

ՕՐ. ԼԻԶԱ.— Օր. Լիզա, որ կը բնակի տուն-կառքի մը մէջ, կը ձերբակալուի գողցուած արժեթուղթ մը ծախած պահուն: Այդ արժեթուղթը մաս կը կազմէր այն գողօններուն, որոնց գինը կը հասնի 70,000 ֆր.ի: Առաջին ձերբակալութեան մը, կրցաւ արդարացնել ինքզինք եւ ազատիլ: Սակայն այս անգամ ոստիկանները եւ արդարութիւնը ամէն կողմէ սեղմած են օրիորդը, որ ոչ իրաւունք պիտի ունենայ բողոքելու, ոչ ալ միջոց՝ խոյս տալու:

ԳԱՅԼԱՄԱՐՏ.— Օրիյեագի մօտ, Կարտ գիւղին մէջ հողագործները կազմակերպած են գայլամարտ մը իրենց անտառներուն մէջ: Գայլերը ձգած են կոխւի դաշտին վրայ մէկ սպանեալ: Սակայն նախ քան փախուստը, գայլերը պատռած են էշ մը, ձգելով միայն ոսկորները: Հանգի՛ստ ոսկորներուն:

ԱՂՋԻԿ ՄԸ ՈՐ ՄՈՐԹԵԼ ԳԻՏԷ.— Մըլոնի մէջ մանկամարդ կին մը, Լէոնթին, ախորժակ մը խմած պահուն, բերանբացութիւն կ'ընէ ու կռուի կը մտնէ 17 տարու Ֆրանսացի տղու մը հետ: Յետոյ, կտրիճի պէս, դանակը կը քաշէ եւ կը խոթէ տղուն վիզը: Տղան կը մեռնի: Աղջիկը կը ձերբակալուի:

ՍՈՒՐԲ ԵՒ ՍՐԲՈՒՀԻ ՊԱՏԱՌ ՊԱՏԱՌ.— Բեթղեհէմ աբբային գայթակղութիւնը ծանօթ է: Ան կը պատռէր բոլոր մերկ ու գայթակղալից պատկերները, որոնց կը հանդիպէր լրագրավաճառներուն մօտ: Երկու ֆրանսացի խմբագիրներ, առջի օր, հակացոյց մը կ'ընեն:

Սէն Սիւլփիսի փողոցին մէկ խանութէն, ուր կը ծախուին աշխարհիս բոլոր սուրբերը եւ սրբուհիները, հրաշքներն ու հրաշքի մասունքները, կը վերցնեն քանի մը սրբուհիի պատկեր եւ կը պատռեն, մինչ վաճառորդ կինը կը պոռար, կարծես թէ իր միսը կը պատռէին: Կը հասնին ոստիկանները, եւ մեր նոր հերոսները կ'առաջնորդուին ոստիկանատուն, ուր կը կը յայտարարեն թէ ուզած են հակացոյց մը սարքել, ուրիշ ոչինչ: Մէկը՝ գերիրապաշտ մըն է, միւսը անհատապաշտ մը:

ՔԱՌԻՉՈՒԻ ԾԱՌ.— Մոսկուայի կառավարութիւնը կ'աշխատի Անդրկովկասեան Հանրապետութեանց չոր եւ քարքրուտ շրջաններուն մէջ մշակել քառուչուի ծառեր:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Կոտին թողուց քառանթէն ...ողը, եւ սկսաւ բարձրանալ ա...ահետէն, որ ձիաւորներու զօրա...ցը կը հրջապատէ ու կ'եզերէ ...րահարթը որ աղբ եւ տնական ...ղտեղութիւններ կը հոտի:

Հերթապահ զինուորներ, լուռ ...պահակէին: Կոտին կեցաւ.

— Պահ մը սպասենք հոս, ...ւ մեղմօրէն. Ալէքսիսը պիտի ...յ. գիտե՞ս, Ալէքսիսը երեք ...արիէ ի վեր, սատանային զգես...ը կռնակը անցուցած է...: Բարեբախտաբար երկրաչափներուն մէջ ...ծառայէ. այնքան ծանր չէ. ...րանոցէն ամիսը միայն մէկ ...բաթ միայն դուրս կը հանեն: ...էքսիս՝ կրնայ դրամի կամ ծր...խոտի պէտք ունենալ. կը հաս...ա՞ս, ձեռուկ. բերանը՝ մարդուն առաջին փորձանքն է, միշտ կ'ուզէ:

Կոտին տաք տաք կը խօսէր, բայց դէմքը խստացեր էր: Աչքերուն նայելով՝ կարծես թէ ինծի նեղացած էր. ստիպուեցայ աչքերս դարձնել:

Ցուրտ ամսուն կէսն էր. երկինքը՝ իր ծիրանի գոյնը կորսնցուցած էր եւ երկիրը կ'ողողէր մեղմ լոյսով մը: Վարը՝ նաւահանգիստը կ'երեւար իր բոլոր ժանրամասնութիւններով: Յանկարծ փողի մը մետաղեայ ձայնը ճեղքեց օդը. սրտէս զարնուածի պէս սարսռացի եւ ուրախութիւն մը խուժեց վրաս: Մարդը բակին մէջտեղը կանգնած, իր գործիքը ուղղած էր արեւուն, որ կը շողշողար ճախճախուտին ուռիներուն ետեւէն եւ զարթօնքի անվերջ շնչտեւը կարծես ծագող օրուան գովքը կը հիւսէին: Դադրեցայ շնչելէ...: Այս ցայգերգը ամբողջ մարմինս կը դողդղացնէր: Զինուորը՝ ինծի վրիժառու հերոս մը կը թուէր, իր կոչին թնդիւնը այնքան կը տիրապետէր կեանքին, որ կը կարծէի թէ ամբողջ աշխարհ զայն կ'ունկնդրէր: Երբ փողահարումը դադրեցաւ—, կարծեցի թէ սիրտս ալ կը խորտակուէր եւ մէջս վար կ'իյնար. փղձկեցայ:

Նեղուած ականատես վկայէն, որ, ապահովաբար կը ծաղրէր զիս, կռնակս կոտինի դարձուցի: Բայց, ո՜վ զարմանք, ձեռքը ուսիս, ծանր, աշխելի կերպով կշռող ձեռք մը որ հազիւ կրնայի տանիլ,— ան՝ արտասուելով, բառեր կը ծամծմէր.

— Աղբարի՛կ..., աղբարի՛կ...: կը տեսնե՞ս...: Երէկ չէ՞ի ըսեր քեզի, որ... ես ալ... տկար եմ...: Աղբարիկ, կռնակ մի դարձներ ինծի...

***

Մօտալ ճակատով ընդարձակ շտեմարաններուն եւ փակ դռներով նաւահանգստի թիւ 3 ճամբուն միջեւ երբ հասանք, դեռ կէս մը մութ էր: Խուզակները կապարներ կը կտրէին, դանակներ կը հրէին եւ գրպաննին նմոյշներով ուռեցուցած, ձեռքերնին բռնած փոքր խորաչափ գործիքներ, սկիւռի պէս մէկ կառքէն միւսը կը ցատկէին: Շտեմարանի մը մութ ու լայնբաց դրան առջեւ, խիտ եւ եռուն ամբոխ մը, բանուորագրուելու իր փափաքը կ'ոռնար կատաղութեամբ մը, որ տաշտին առջեւ խոզերու խռնդիւնը կը յիշեցնէր: Պարկերու դէզի մը վրայ կանգնած, խոժոռադէմ մարդ մը խմբակներ կը կազմէր եւ զանոնք «կայան»ները կը ղրկէր: Արմուկի սաստիկ հարուածներ տալով եւ խենէշ յիշոցներ արձակելով, անոնք որ ուժեղ էին կը յաջողէին գործ առնել, մինչդեռ նիհար դժբախտներ, անոր շուրջ կը սլքտային ու կը պոռային թէ՝ «երկար ատենէ ի վեր անգործ մնացած են, թէ ա՛լ չեն կրնար համբերել:»

Կոտին՝ թոյլ տուաւ որ քանի մը վայրկեան դիտեմ այս խառնիճաղանճը, յետոյ բազուկէս բռնելով ականջիս փսփսաց.

— Հոս, գրեթէ ամբողջովին խմբապետին բարեկամները կը յաջողին գործ գտնել — անոնք որ զայն կը շոյեն եւ անոր կը խմցնեն· շատ են այն խեղճերը որ առտուան ժամը երկուքէն ի վեր կարգի կը սպասեն. կը հասկնա՞ս. պէտք է որ աւելցուքով գոհանան. տե՛ս, բռունցքնին բաւական ծանր չէ սպէս ընելու համար...:

Եւ դէմքը խոժոռ, ակռաները սեղմած, բազուկս թողուց եւ դանդաղ քայլերով, պոռչտացող խումբին սկսաւ մօտենալ: Արագօրէն կառքի մը սանդղամատին վրայ բարձրացայ եւ դիտեցի: Առանց բառ մը ըսելու, իբր թէ եղէգներու խուրձ մը ըլլային, մարդկային մարմինները դիւրութեամբ հրմշտկելով ճամբայ բացաւ. երբ զայն նշմարեց, խմբապետը ձայնը եւ շարժումները մեղմացուց, եւ ժպտիլ ձեւացուց: Տեսայ որ ձեռքը Կոտինի կ'երկարէր. բայց Կոտին հազիւ թէ անոր դպաւ. աղմուկը այնքան խլացուցիչ էր որ անոնց խօսքերէն բան չհասկցայ. ապշութեամբ դիտեցի որ Կոտին՝ թշուառ գործաւորներ կը կանչէր եւ կազմուող խումբերուն մէջ անոնց մասնակցութիւնը կը պարտադրէր. եւ այս ըրած պահուն Կոտինի դէմքը այնքան վայրագ էր, որ կը զգայի թէ՝ վիշտը կը սեղմէր սիրտս:

Յետոյ խումբէն բաժնուեցաւ եւ ինծի հետ մէկտեղ առանձին անկիւն մը քաշուեցաւ:

— Տղրիէ՛ն, կրնաս դպրոց երթալ եւ դասատուիդ սորվեցնել ինչ որ հոս տեսար: Քառորդ ժամուան մէջ, սորվեցար ինչ որ տասը տարի դպրոցդ չպիտի սորվէիր: «Աշխարհի ճշմարիտ երեսը... տեսար:

Ուզեց գիս ձգել. բռնեցի անոր ձեռքէն,

— Կոտի՛ն, գո՞հ ես:

— Գո՞հ, ի՞նչ բանէ:

— Որ կրնաս բարիք պարտադրել:

(Շար.)

Անգլեւյին բանակցութիւնները խզուած

Զինաստանէն առնուած լուրերու համաձայն, Քանթօնի արտաքին նախարար Շէնի եւ անգլ. ներկայացուցիչին միջեւ առնէ մը ի վեր շարունակուող բանակցութիւնները խզուած են, Շէն մերժած ըլլալով Անգլիոյ վերջին առաջարկները։

Մոսկուայի անգլ. դեսպանը խիստ բողոք մը ներկայացուցած է Գործավարներու Խորհուրդին՝ Զինաստանի ներքին գործերու մէջ պոլշեւիկներու շարունակական միջամտութեան դէմ։

«Տէյլի Թելէկրաֆ» կը տեղեկանայ թէ ռուս յայտնի զօրավար Պուտիէննի առջի օր հրետանիի երեք զօրաբաժինով մեկնած է Մանչուրիոյ չինական սահմանը։

Փետրուար 14ին 1500 անգլիացի զինուորներ ցամաք ելան Շանկայ, օտար բնակչութեան ծափերուն տակ։

Թուրքիա եւ Ճափոն

Թանի պոլսոյ թղթակիցը կը գրէ.—

Քանիցս դիտել տուի թէ Ճափոն մեծ ջանքեր կ՚ընէ տնտեսական գործունէութեան գետին մը ապահովելու համար իրեն Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, Միջերկրականի վրայ։ Անցած տարի Պոլսոյ մէջ համաժողով մը գումարեցին Եւրոպա գտնուող բազմաթիւ Ճափոնցի դիւանագէտներ։ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ վերջերս հրատարակուած է այս համաժողովին տեղեկագիրը, որուն մէջ կ՚ըսուի թէ կարգ մը ծրագիրներ պատրաստուած են Ճափոնի եւ Մերձաւոր Արեւելքի միջեւ առեւտրական փոխանակութիւններուն զարկ տալու համար։ Այսպէս, մասնաւորապէս կը յանձնարարուի ծովային ուղղակի գիծ մը հաստատել Եոքոհամայի եւ Պոլսոյ միջեւ։ Ճափոնի առեւտրական նախարարութիւնը սկզբունքով ընդունած է այս թելադրութիւնը եւ Խորհրդարանէն անհրաժեշտ վարկը խնդրած է այս մասին։

Ատլանտեանը օդանաւով

Հազարապետ տը Փինէտօ ձեռնարկած է ջրօդանաւով կտրել անցնիլ Ատլանտեանը։ Իտալացի մարքիզը անցած Երեքշաբթի օր «Սավուայա» օդանաւով ճամբայ ելաւ Սէնթէ - Քալէնտէյէն, անծանօթ ուղղութեամբ։ Յաջորդ օրը լսուեցաւ թէ հասած է Քայլիարա (Սարտէնիա) եւ մեկնած Քէնիթրա, ուսկից շատ յաջող թռիչք մը ունեցաւ դէպի Ճիպրալթար, հակառակ գէշ օդին։ Երկուշաբթի հասաւ Վիլլա - Սիսնէրօս, Րապաթէն 1600 քիլոմէթր, ուսկից գնաց Փոլանիա եւ Մօնրովիա, 1500 քիլոմէթր։ Այս առաւօտ պիտի փորձէ կտրել Ատլանտեանը՝ Պուէնոս Այրէսի ուղղութեամբ, անընդհատ ճամբորդելով 3000 քիլոմէթր։ Ամբողջ ճամբորդութեան ընթացքին օդանաւը 45000 քիլոմէթր ճամբայ պիտի առնէ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

600 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ, ՀԱԶԱՐ ՏՈՒՆ ՓԼԱԾ

Երէկ գրեցինք թէ մեծ երկրաշարժ մը պատահած է Հէրսէքի եւ Տալմացիոյ մէջ։ Նոր հեռագիրներու համաձայն, ցնցումը եղած է խիստ սաստիկ եւ տեւած է մօտ կէս ժամ։ Պոսնայի, Հէրսէքի եւ Տալմացիոյ մէջ հազարաւոր տուներ փլած և աւելի քան 600 հոգի փլատակներու տակ մնալով մեռած են։ Յիսուն տարիէ ի վեր այսքան սաստիկ երկրաշարժ չէր պատահած յիշեալ շրջանին մէջ։

Ցնցումները սկսան կէսօրէն քանի մը վայրկեան առաջ խուլ որոտումներով։ Շարժի կեդրոնը կը գտնուի Լուպինիէի եւ Րակուզայի մէջտեղ։ Լուպինիէի մէջ ծխախոտի գործարանը եւ հանրային հաստատութիւնները աւերակոյտի վերածուեցան։ Տապարսքօ-Փօլիէի մէջ երկրաշարժին հետեւանքով քաղաքին տիրող լեռը փլաւ՝ ծածկելով բազմաթիւ տուներ՝ իրենց բնակիչներով։ Փօփօվօ Փօլիէ քաղաքին ընդարձակ մէկ մասը քանդուեցաւ։ Մէթքովիչի կայարանը եւ զանազան շէնքեր քանդուեցան։ Սթօլացի մէջ անվնաս տուն չէ մնացած։ Ուրիշ շատ մը քաղաքներու մէջ ալ երկրաշարժը աւերներ գործած է։ Նիւթական վնասները անհաշուելի են։

Հեռագրական եւ հեռաձայնական հաղորդակցութիւնները կտրուած են աղէտի վայրերուն հետ։

Ժողովուրդը խուճապահար փողոց նետուած է։ Եւ որովհետեւ ցնցումները կը կրկնուէին, շատեր գետերու եւ լիճերու մէջ նետուած են, կարծելով թէ ջուրին մէջ աւելի ապահով պիտի ըլլան։ 100,000 հոգի առանց ապաստանի կը մնան Մօսթարի եւ Սէրայէվօի մէջ, ուր բոլոր տուները վնասուած են։ Աղէտեալ վայրերուն մեծ մասը ձիւնով ծածկուած է եւ շատեր ցուրտէն կը մեռնին։

Ցնցումներու առեն երկինքը պայծառ էր, սակայն կայծակ եւ որոտում անպակաս էին։ Վերջին հեռագրի մը համաձայն վնասները 100 միլիոն տինարէն աւելի են։

Կառավարութիւն պարահանդէս մը արգիլուած

Առջի օր թղթակից մը մեզի հաղորդած էր թէ La Misère noire կոմիտէն պարահանդէս մը կազմակերպած է, որ տեղի պիտի ունենար այս գիշեր Շան զ՚Էլիզէի թատրոնին մէջ։

Ստուգեցինք թէ այս պարահանդէսը կազմողները ո՛չ թէ աշխատաւորներ են, այլ հարուստներ, մասնաւորաբար ռուս իշխաններ, դուքսեր, պարոններ եւն, որոնք թշուառութիւնը ծաղրելով զբօսնուլ կ՚ուզէին։

Ֆրանսացի Գործազուրկներու կեդրոնական կոմիտէն որոշեց բանւորական ցոյց մը կատարել թատրոնին մէջ եւ խանգարել պարահանդէսը։ Ներքին Նախարարութիւնը այս ցոյցերուն տեղի չտալու համար, արգիլեց պարահանդէսը։

Բծաւոր ժանտատենդը կը ճարակի

Բծաւոր ժանտատենդի ահաւոր համաճարակ մը մահ սփռելով, դանդաղօրէն կ՚առաջանայ Ափրիկէի արեւմուտքէն դէպի արեւելք։ Մինչեւ հիմա հնձած է 600,000 հոգի, եւ այս՝ միայն 5,000 քիլոմէթր տարածութեան վրայ։ Մահուան այս անգութ մանգաղը երկարած է արդէն բրիտանական Ափրիկէի վրայ, Նիկէր, Զատի շրջանը։ Առաջին անգամ, 1921ին, երեւցաւ Ուատէի մէջ։ Մօտաւոր հաշուով 50,000 հոգի սպաննած է Պորնիի մէջ, աւելի մեծ թիւով մը՝ Փալոյի մէջ (Նիկէր)։ Անցեալ սեպտեմբերին բծաւոր ժանտատենդը ցատկած էր Տարֆուր (Սուտանի մէջ)։ Այժմ կը հնձէ Զալինճէյ, Նիալա, Քէպքէպիա։ Զալինճէյի մէջ, որ 45,000 բնակչութիւն ունի, համաճարակէն մեռած են 10,000 հոգի։

Համաճարակը անցած է նաեւ Սուտանի կեդրոնը։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ առթիւ, 19 փետրուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Նախկին Մոսկուա-կովկաս ճաշարանը։

Billancourt, 41 Rue St Cloud կամ 30 Rue Nationale

Հաղորդակց. միջոց. Porte Versailleէն	թրմ.	32	իջնել	Place Nationale
»	«	23	»	Point du Jour
Porte d'Auteuil	»	32	»	Place Nationale
Porte d'auteuil	»	23	»	Point du Jour

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

Վիճաբանական ժողովը 18 Փետրուար Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, փլաս տ՚Իթալի Քաֆէ Քլէռ-տը-Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ՝ Իթալի։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

20 փետր. կիրակի առաւօտ ժամը 9ին

րիւ Թափի-վէր (Rue Tapis Vert) Սինէմա Թափի վէրի մէջ

պիտի խօսին՝ ԸՆԿ. ԱՐՕԵԱՆ եւ ԸՆԿ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

երգ, Արտասանութիւն եւ նուագ: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

կիրակի 20 փետր. գիշերը ժամը 8.30ին Ալպէր Ա. մեծ Թատրոնը Մ. Ա. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ Հայ Դրամատիկ դերասանական խումբ փարիզահայ բեմի վրայ Ա. անգամ ըլլալով Շիլլէրի

ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 ԱՐԱՐ, և 8 ՊԱՏԿԵՐ

Կը մասնակցին Տիկ. Մամիկոնեան — Կոստանեան, Պ. Պ. Մ. Ա. Կոստանեան, Մարութեան, Սարեան, Նաւասարդեան, Պէշիկթաշլեան, Գմբէթեան, Պաղտասարեան եւայլն։

տոմսերուն գինը 3էն 15 ֆրանք. կը ծախուին Պէլվիլի եւ Սէն Միշէլի բոլոր հայկ. ճաշարանները:

Հ. Յ. Դ. ԿԱՐՏԱՆԻ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի Տան շինութիւնը վերջացած ըլլալով, բացումը տեղի կ՚ունենայ Փետրուար 20ին, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին։

Նկատելով որ Հ. Յ. Դ. Տան բացումը կը զուգադիպի հայ ժողովրդի կամքը արտայայտող Փետրուարեան Ապստամբութեան, հանդէսը պիտի ըլլայ աւելի շքեղ։

Պիտի բանախօսեն Հ. Յ. Դ. Ֆրանսայի շրջուն գործիչ ընկեր Արօեան եւ ուրիշ ծանօթ գործիչներ։ Պիտի ըլլան արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր։

Հ. Յ. Դ. կարտանի կոմիտէ
հայրենակիցնե՛ր,

Կարտանի մէջ հիմնուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Տունը, որուն նպատակն է՝ զարկ տալ տեղւոյն հայ հասարակութեան հանրային, քաղաքական, փիտական, գրական եւ գեղարուեստական բոլոր ձգտումներուն։

Այս նպատակը իրագործելու համար, կոչ կ՚ընենք այն բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք կըրնան նպաստել յիշեալ Տան գրադարանին ճոխացման, չխնայել իրենց նուէրները եւ ժամ առաջ ղրկել հետեւեալ հասցէին.— Salle de lecture, Puits Biver, Gardanne(B-du R.)France.

Հ. Յ. Դ. կարտանի Տան վարչութիւն

Յ. Գ.— Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» խումբի վիճաբանական ժողովը 19 Փետր. Շաբաթ երեկոյ ժամը 7.30ին։ Նիւթ՝ «կուսակցութիւնները իրենց երկրին մէջ լաւ դեր կը կատարեն թէ ոչ արտասահմանի մէջ»։ Կը հրաւիրուի ընկերներ և ոչ-ընկերներ։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն, այսօր Հինգշաբթի, 17 փետր. ժամը 9ին, Ֆլօրիա ճաշարանը: քննադատութիւն՝ կեավուրեանի գրածներուն: կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՅԱՐԴԳՈՂ կազմակերպած է, Մարտ 12ի Շաբաթ երեկոյ, Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ, աննախընթաց հանդէս մը, յիշատակին վաղամեռիկ հայ նկարիչի մը: կը մասնակցին Շահխաթունի, Նաւասարդեան, Մարութեան: երաժշտական բաժինը դաշնակահար Օր. Զառափեանի եւ իր երաժշտագէտ ընկերներուն կողմէ: կը խօսին արձանագործ Ց. Գիւրջեան, նկարիչ Քոչարեան, Նարդունի:

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ամասիոյ երկսեռ Հայրենակց. Միութեան ընդհանուր ժողովը՝ Կիրակի 20 Փետրուար կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին, 63, Rue de la Républiqueի վերի սրահին մէջ։

ՎԻԷՆԻ Յառաջդիմասէր եւ Զ. Ո. Միութեան թէյասեղանը՝ Կիրակի, 20 Փետր. կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին։ Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Խորին շնորհակալութիւններս «Ռոստոմ» խումբին, Գալիլթի աշխատաւոր ընկերներուս, Տէսինի հայրենակիցներուս եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ նամակաւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին տարաբախտ կնոջս ՏԻԿԻՆ ԳԱԹՐԻՆԷ ԱՐԹԻՆԵԱՆի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 1927 Յունուար 27ին, Մարսէյլի Քլինիք հիւանդանոցին մէջ։

ՍԱՀԱԿ ԱՐԹԻՆԵԱՆ
Սեբաստիոյ Ղանթարօզ գիւղէն

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԼԻՈՆ, Յ. Ն.— Զարժեր գրելի։

ՎԱՐՉԱԿԱՆ

ՖԻԼԻՊԻ, Հ. Տ.— Ստացանք 50 ֆրանք։ Սկսանք ղրկել 13 Փետր.էն։

ԿԱՐՏԱՆ, Ս. Տ.— Ստացանք 40 ֆրանք։

ԿԱՐՏԱՆ, Ա. Շ.— Ստացանք 40 ֆրանք։

ՃԻՊՈՒԹԻ, Մ. Գ.— Սկսանք ղրկել Փետր. 13էն։ 70 ֆր. է։

ՍԻՒՄԷՆ, Մ. Կ.— Ստացանք 35 ֆրանք։

ՎԷՆՍԷՆ, Գ. Հ. — Ստացանք 35 ֆրանք։

ՎԱԼԱՆՍ, Պ. Ճ.— Ստացանք 512 ֆրանք։ Կարգադրեցինք։

ՎԱԼԱՆՍ, Ա. Զ.— Ձեր ուզած հասցէն է Near East Relief, 15 Boulevard des Italiens, Paris.

ԹՈՒԼՕՆ, Յ. Ա.— Ստացած ենք։ Տեսնել 5 Փետր.ի թիւը։

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ
ԱՆԹՈՒԱՆ ՔԷՍԷՃԵԱՆԻ
Ամառնային եւ Տըմի-Սէզօն (demie-saison) կերպասներու զեղչուած գիներէն։
29, Rue Berthe. PARIS (18e)
Tél. : NORD 93—06

ՈՍԿԻԷՆ ԱՒԵԼԻ ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ

Ոսկին կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ կորսնցուց արժէքին կէսէն աւելին։ Անգլիական ոսկին 250 ֆրանք[illegible] թաւալգլոր իջաւ 120ի։ Զղջացին եւ կորսնցուցին [illegible] գնողները, իսկ շահեցան անոնք միայն որ անշարժ [illegible] ուած գնած էին։ Որովհետեւ հողը եւ կալուածը ո՛չ միայն չկորսնցուցին իրենց արժէքը, այլ օրէ օր բարձրա[ցա]լու վրայ է։ Հետեւաբար շատ իրաւամբ կ՚ըսէինք [illegible] կ՚ըսենք թէ խիստ շահաւոր գործ մը ըրած կ՚ըլլան անոնք որ հող կամ շէնք կը գնեն միայն։

Փարիզի մէջ եւ Փարիզի շրջակայքը ունինք ծախու հողեր, տուներ եւ ափարթմաններ, խիստ նպաստաւոր պայմաններով եւ վճարման դիւրութիւններով։

Կը զբաղինք նաեւ վարձու ափարթմաններով, ունինք Փարիզի որեւէ թաղին մէջ 2—3 սենեակէն մինչեւ 10 սենեակնոց ափարթմաններ, խանութներ եւայլն։

դիմել՝ ամէն օր ժամը 9—1

ԿՌԷԿՈՒԱՐ ՇԷՔԷՐԵԱՆԻ

5 Rue Cardinal Mercier — մէթրօ Գլիշի

Tel. Central 96 –70 կամ 97—39 — Նոր հասցէիս ուշադրութիւն

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ[ԱՆՑ]

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր [illegible]

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԱՐԱՔՍ„

փարիզի հայկ. ժամադրավայրը: Համեղ, մաքուր, խնայողական

10 Rue Rampal - Belleville

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ 3 ՖՐ. 25Ի ՃԱՇ

ՄԻՄԻԱՅՆ 15 ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐՈՒ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Նոյեմզար Սահակեան կը փնտռէ իզմիրի Նիֆ գիւղացի շօֆէօր Անտոն Անտոնեանը, 24 տարեկան, հօր անունն Յովակիմ մօր անուն Մարի, որ իզմիրի դէպքերէն վեց ամիս վերջ իզմիր թուրքերուն կողմէ զինուորագրուած է: տեղեկութիւն տուողին 500 ֆր.ի նուէր: Գրել Noyemzar Sahakianի՝ 18 Rue Blanqui Kremlin Biectre s)Seine France. կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— վիքթորիա խաչատուր կը փնտռէ Աքշէհիրցի Գոճաքաֆեան Արթին, կարապետ եւ Յակոբ, կը կարծուին նիւ եորք կամ շրջակաները ըլլալ. գրել՝ Hrand Nazariantz, B. P. 15, Bari (Italie):

ԿՈՉ

Ալֆօրվիլի Երիտ. Միութիւնը ձեռնարկած ըլլալով իր ակումբին մէջ գրադարանի հիմնումին, կը խնդրէ հայերէն կամ ֆրանսերէն գրքերու նուիրատուութիւն ընել միութեան՝ հետեւեալ հասցէին՝ Union de la Jeunesse Arménienne 138 Rue Etienne Dolet, Alfortville.

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Դիմել «Մասիս» Տպարանի Վարչութեան։ 208 bis, Rue Lafayette։ Մէթրօ՝ Louis Blanc կամ Jaurès.

ՍԱԿԱՐԱՆ

16 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	123	60
Տոլար,	Dollar	25	48
Մարք (ոսկի)	100 Mark	604	—
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	12	90
Թրք. ոսկի	» or	113	50
Մէճիտիէ	Médjidié	9	—
Լէվա 100 հատր	Léva	18	70
Տրախմի »	Drachme	32	—
Լիր » »	Lire	109	60
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	—
Զուից. »	Frc. Suisse	491	—
Լէյ 100 հատր	Ley	14	05
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	92	—

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3035	—
» II	»	1910	—
» III	»	1690	—
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	165	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

սպասուհի տնական գործերու համար. դիմել՝ 25 de Constantinople չորրորդ աջ կողմ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազատութեան ճանապ[արհին] Ա. Ահարոնեան 25 ֆրանք[...] գային ջօջեր, Յ. Պարոնեա[ն ...] Ասպետ Լիպարիտ (պատ[մ]ական վէպ) Վ. Քիւրքճեան 40, [...] սիա կամ վարժուհին, Ս. Ջ[...] 15, Աւետարանները (Զօր[...] լոնդ. եպսկ. Դուրեան 12.50, [...] ռարան հայ.-գաղ. Լուս[...] 60, Բառարան գաղ. հայ. [...] պարեան 60, Գիւղը, Համ[...] 30, Երգարան (Արարատ) [...] նի 12,50, Երգարան ժող[...] կոմիտաս վարդ. 2 մաս 25, [...] հրդաւոր աղջիկը եւ իր [...] նիքը, Սարուխան 25, Խր[...] Հայրիկ Թ. Ե. Գ. 30, Խօսա[կ]ց[ու]թիւն հայ.-գաղ., հայերէն [...] ներով 15, Խօսակց. հայ-[...] հայերէն հնչումներով 15, Խօ[...] հայ-ռուս. հայերէն հնչում[...] 15, Խօսակց. հայ-գերմ. 15, [...] հին գեղարուեստի վարպե[տ...] Կ. Յ. Բասմաջեան 15, Հայա[...] (հին) քարտէսը 1.50, Ճամ[...] հայրենի զրոյցներ, Ա. Ա[...] եան 25, Նարեկ աշխարհ[...] գարե. եպսկ. Խաչատուրեա[ն ...] նամականի ընդարձակ [...] կան-առեւտրական 15, [...] թիւն Հայոց պատկերազ[արդ ...] տարի, Բասմաջեան 7.50, [...] մութիւն Հայոց պատկեր[...] պալասանեան 30, Պիւրիւտ[...] աշտարակին հերոսը, Մ. [...] 2 հատոր 25, Ռուսահայեր[...] սարակ. զարգացումը 1901-[...] 65, Բանաստեղծութիւն[...] մանեան 30, Սաթենիկ եւ [...] 12.50, Սիմօն եւ Մառի 6 [...] 40, Ցախսարիկը (Զալը [...] 16, Քամելիազարդ կին[...] Քրիստափոր Միքայէլեան [...] հարոնեան 12.50, Ֆր[...] տարեգիրք 1927ի 20, L[...] (Petit, Diction éditionnaire[...] 40 ֆրանք։

Գրատանս մէջ կը գտնուի[ն] հայերէն ամէն տեսակ գ[իրքեր ...]

Ֆրանսայի եւ գաղ[ութներու ...]րու համար փոստի [ծախքը] մեր վրայ է։

Հասցէ Librairie BAL[...] 233 Fbg. St. Martin, Paris

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐ[ՔԵՐ]
ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵՐ
ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏ[ՈՒՆ]
որ հրատարակիչն է մա[...] ւորապէս Լուսաբեր ըն[թեր]ցարաններու եւ ճոխ մ[...] մը ունի մատենագր[...] գիրքերու։
Դիմել, — Librairie [...]gachène, 9 Agopian [...] Tchakmakdjilar. Constantinople.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

18 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 264 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՁԱՅՐՈՅԹԻ ՕՐԸ

Նորէն Թափառական բազմութիւններուն կ'իյնայ եթէ ոչ հանդիսաւորապէս տօնել, գոնէ ակնածանքով յիշել Թուական մը, որ փայլուն էջ մը բացաւ մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ։

Վեց տարի յետոյ, մարդիկ ի՛նչպէս ալ ուզեն դատել իրողութիւնը, ինչքան ալ կուրացած ըլլան կանխակալ կարծիքներով, չեն կրնար ժխտել թէ՝ 1921 Փետրուար 18ի պոռթկումը հետեւանք է նորեկ իշխանութեան հաստատած ահ ու սարսափին, բոլորովին ինքնաբեր եւ տարերային։

Ըմբոստութեան առաջին օրերուն, պաշտօնական հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ ռամկավարներն ալ կը մասնակցին երկու վաշտ ռազմիկներով... Դարձեալ, նոյն օրերուն, «Ժողովուրդի Ձայնը», Պոլսոյ ռամկավար օրկանը, ցնծութեամբ կ'աւետէր թէ՝ հայ ժողովուրդը գլուխ բարձրացնելով, տապարէզէն քշեց թէ՝ կոմունիստները եւ թէ Դաշնակցականները։ Հետաքրքիրները կրնան գտնել հաւաքածոն եւ կարդալ ո՛չ միայն այս լուրը, այլ եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ։ Ու վերջապէս յիշենք որ, տակաւին 1922ին, Հայաստանի մէջ, ռամկավար գործիչներ մտերմական հաւաքոյթներու մէջ գիտել կուտային, թէ Դաշնակցութիւնը իրաւունք չունի միայն իրեն սեփականեցնելու Փետր. 18ի փառքը...

Այդպէս եւ միւսները, կուսակցական կամ չէզոք։ Հիմա ժամանակը չէ մէկ-մէկ թուելու զանազան վկայութիւններ, եւ ցնծութեան աղաղակներ, որոնց մէկը արձակեց հանգուցեալ Եր. Օտեանը, «Իգիպոս» ստորագրութեամբ, «Վերջին Լուր»ի մէջ։

Մենք այս պարագաները կը յիշենք ոչ թէ ի պատիւ մէկուն կամ միւսին, այլ հաստատելու համար անորակելի հակասութեան եւ գռեհկութեան այն բաբելոնը, որ կը տիրէ այսօր, մանաւանդ արտասահմանի մէջ, իբրեւ հետեւանք... Փետր. 18ի ձախողման։

Մարդիկ ըմբոստացողներուն հետ էին, երբ տակաւին յայտնի չէր ելքը եւ իրենց պարծանքի բաժինը կը պահանջէին. «Մե՛նք ալ կանք»։ Բայց երբ ռուսական թնդանօթը եկաւ վճռական հարուածը տալու, քաշուեցան իրենց պատեանին մէջ։ Եւ անկէ ի վեր, համաժողովրդական այդ հոյակապ շարժումը կ'անուանեն «արկածախնդրութիւն», առանց կարմրելու, եւ ցեխին մէջ գլորելով իրենց մարդկային ու ազգային արժանապատուութիւնը։

Բայց իսկապէս ձախողեցա՞ւ այդ շարժումը, բողոքի եւ արդար զայրոյթի այդ գերագոյն պոռթկումը։

Այո՛ եւ ոչ։ Այո՝ իր վերջնական նպատակին համար, քանի որ կարելի չեղաւ միանգամ ընդ միշտ հեռացնել օտարամիտ, օտարասուն բռնակալութիւնը, եւ հաստատել իսկապէս ազգային-ժողովրդական իշխանութիւն։ Լքուած՝ բոլորէն, պաշարուած՝ վայրագ ախորժակներով, Հայաստանը իբր երկու ամիս մաքառելէ յետոյ, նորէն տեղի տուաւ գերակշիռ ուժերու առջեւ, եւ թողուց որ նորեկները վարեն իր ճակատագիրը։

Ու կը վարեն անկէ ի վեր։

Բայց, եթէ ուզենք դատել անմիջական արդիւնքէն, անմտութիւն է ձախողման խօսք արտասանել։ Փետրուար 18ը շառաչուն ապտակ մը եղաւ Մոսկուայի եւ Բագուի մէջ նստած գոյնզգոյն կոմիսարներուն համար, որոնք իրենց մորթին վրայ, իրենց շիլ աչքերով հաստատեցին թէ՝ կարելի չէ անպատիժ խաղալ ժողովուրդի մը համբերութեան հետ։ Թէ ո՛ւր ճնշում կայ, այնտեղ անխուսափելի է պոռթկումը։ Փետր. 18ը զայրոյթի հզօր աղաղակ մըն էր բռնութեան, կեղեքման եւ հալածանքի դէմ, եւ անոր արձագանգները հասան մինչեւ Թիֆլիս եւ Մոսկուա։

Առանց պատճառի չէր որ Լէնին Երեւան կը ղրկէր Միասնիկեանը, մասնաւոր գրութեամբ շեշտելով թէ «Հայաստանը Ռուսաստան չէ» եւ թէ ինչ որ փորձած են իրենք, կարելի չէ նոյնութեամբ կրկնել այդ գիւղացիական երկրին մէջ։ Հանգուցեալ Թումանեանը Պոլիս եկած ատեն, խոստովանաբար կը պատմէր թէ՝ նոյն ինքն Օրժոնիկիձէ, կովկասի կարմիր փոխարքան, այնքան իրար անցած էր Հայաստանի անցուդարձերէն որ, կը յայտարարէր. «Հայ պոլշեւիկները մոռցան թէ իրենք Հայեր են եւ թէ իրենց դիմացը գտնուողներն ալ Հայեր են»։ Եւ ծրագիր ունի եղեր, երեք հարիւր հայ նորընծաներ հեռացնելու եւ անոնց տեղ ուղարկելու ռուս եւ ուրիշ կոմունիստներ, բայց արդէն պայթած էր Փետրուար 18ը։

Ուրիշ անմիջական արդիւնք մը եղաւ փրկութիւնը հազարաւոր կալանաւորներու — երբ տակաւին նոր սկսած էր բանիլ տապարը — եւ անոնց կարգին բազմաթիւ մտաւորականներու, «ուղեկից» Քաջազնունին ալ միասին։

Իսկ անգնահատելի է Փետրուար 18ի բարոյական արժէքը, իբրեւ դրդրդացին փաստ մը ժողովրդային գիտակցութեան եւ հերոսի, ազատասիրութեան եւ ինքնավստահութեան։

Այդ օրը, առանց զինուորական կարգ ու սարքի, առնաւ գլուխ բարձրացնելով օտար թնդանօթի ապաստանած իշխանութեան մը դէմ, հայ ժողովուրդը անգամ մըն ալ շեշտեց պատ ապրելու իր կամքը եւ հաստատեց իր բազուկին ուժը։

Ահա թէ ինչո՛ւ պէտք է հպարտութեամբ եւ ակնածանքով յիշել Զայրոյթի Օրը, եւ այդ առթիւ արիաբար ինկած զոհերը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՊԱԿՍԱԾ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

«Նոր Լուր»ի մէջ Բիւզանդ Քէչեան խօսելով Հայաստանի վերջին մարդահամարին վրայ, կը գրէ.—

«Վերջին երեք տարուան մէջ հարիւր հազար բնակիչ պակսեր են, չնայելով որ գո՛նէ 25,000 հոգիի բնական աճում մը կար ծնունդներէ, և նոյն երեք տարուան միջոցին տարագիր հայութենէն մաս մը Հայաստան դիմած էր, գլուխը դնելիք տեղ մը մը գտնելու յոյսով։ Թէպէտ Երեւանի պաշտօնէութիւնք 100 հազար հոգի միայն պակսած ցոյց կուտան, բայց եթէ յիշենք որ երեք տարի առաջ երկրին բնակիչները մէկ միլիոն հարիւր հազար կը հաշուէին, պակսածներուն թիւը ո՛չ թէ 100 հազար այլ երեք հարիւր հազար պէտք է ըլլայ գուցէ։

«Հայաստանէն պակսած 100 հազար հոգին ցրուեր են Ռուսիոյ այլ եւ այլ կողմերը։

«Հարկաւ յօժար կամքով չէ որ հեռացեր են երկրէ մը զոր Նախահարց օրրանը կը նկատէին, ուստի և վերջնական պատսպարանը, բնավայրը իրենց համար։ Հին ժամանակներու մէջ ալ Հայերը մեկներ են ծննդավայրէն, պատերազմներու, արշաւանքներու եւ հալածանքներու բերմամբ, և կամ որովհետեւ հայ ժողովուրդին կարեւոր մէկ մասը, Պարսիկներուն նման, առեւտրական ոգիով տոգորուած է ի բնէ, եւ վաճառականական ընդարձակ գործառնութեան յարմար չէ Հայաստանի նման երքնաշխարհ մը, որ ո՛չ ծով ունի, ո՛չ ալ նաւարկելի գետ։

«Ներկային մէջ, պատերազմներ, արշաւանքներ կամ հալածանքներ չեն որ երեք տարուան միջոցին պատճառ եղեր են Հայերուն Հայաստանէն մեկնելուն, որով ի դերեւ հաներ են ժողովուրդին մեծամասնութիւնը իր բնավայրին մէջ ամփոփելու եւ հոն ապրեցնելու խորհուրդը։ Լքումի պատճառներն այս տեղ տարբեր են, բայց ոչ նուազ անդիմադրելի։ Հայ վաճառական դասակարգին համար Հայաստանի մէջ վաճառականութիւն չկայ, զի երկիրն ինքնին աղքատ, նաեւ կաշկանդուած է պոլշեւիկ արտակարգ արգելքներով ու սեղմումներով։ Արդէն վաճառականին երես չեն տար պոլշեւիկ սահմաններուն մէջ։ Ընդարձակ դաշտերու ոռոգումի ծրագիրներն ալ խօսքի սահմանին մէջ մնացին, եւ կարելի չեղաւ Եւրոպայէն մէկ կամ մէկուկէս միլիոն սթերլինի չափ համեստ գումար մը փոխ առնել անօգուտ տարածութիւններ բնակելի եւ մշակելի դարձնելու համար։ Այս տեղ ալ, սակայն, պոլշեւիկութիւնն է դերակատարը. զի Եւրոպա դրամ չի վստահիր պոլշեւիկ Ռուսիոյ, ինչպէս եւ անոր ստորաբաժանումներուն կամ արբանեակներուն, որոնցմէ մէկն է Հայաստան։ Պոլսէն կամ արեւմտ. երկիրներէն Հայաստան դիմողներու մէկ մասը կէս ճամբէն այլուր դարձած էր իր ժամանակին, գործ գտնելով Վրաստանի կամ Ատրպէճանի մէջ։ Թերեւս անոնք թելադիր եղած ըլլան ուրիշներու, Հայաստանէն մեկնելու։ Աշխարհ Արարատ իմացաւ որ Հայաստանի կարեւոր մէկ մասը բնակելի եւ շահագործելի չէ, եթէ կարգ մը նախնական աշխատութիւններ չկատարուին որոշ դրամագլխով, իսկ Դրամագլուխը խոտոր կը համեմատի սովետական սահմաններուն մէջ տիրող նորանշան գրութեան։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՌՈՒՍ ԵՒ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

100,000 ՀԱՅԵՐ ՊԻՏԻ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԻՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Անցած շաբաթ հրատարակեցինք *Թայմզի* Ժընեւի Թղթակցին հաղորդած տեղեկութիւնները, որոնց համաձայն Ազգերու Դաշնակցութեան Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակը կը զբաղի Ֆրանսայի ռուս գաղթականներուն խնդրով եւ ծրագրած է ընտանիք գլուխ 5000 ֆրանք յատկացնելով զանոնք տեղաւորել հարաւային Ֆրանսայի հողագործական կեդրոններուն մէջ։ *Ժուռնալ տէ Ժընեւ* Թղթակիցն ալ այս խնդրին մասին կը գրէ հետեւեալը.—

Այն պահուն, ուր գործազրկութիւնը նոր խնդիրներ կը դնէ Ֆրանսայի առջեւ, Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակը, որուն վրայ կը ծանրանայ գաղթականներու տեղաւորման փափուկ գործը, ստիպուած իր ուշադրութիւնը կը դարձնէ Ֆրանսա ապաստանած ռուս եւ հայ գաղթականներուն վրայ, որոնց թիւը կը բարձրանայ 400,000ի, համաձայն Ազգերու Դաշնակցութեան վիճակագրութեանց։ Արդարեւ այս գաղթականները ժամանակէ մը ի վեր արդէն կը տառապին գործազրկութենէ եւ Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակի տնօրէն Ալպէր Թոմա, գաղթականներու ճիւղին պետ հազարապետ Ճօնսընի ընկերակցութեամբ անցեալները Փարիզ երթալով կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցաւ ձեռնհաս իշխանութեանց եւ ռուս կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն հետ։

Այս խօսակցութեանց հետեւանքով պատրաստուեցաւ ծրագիր մը, որ կը ձգտի գործազուրկ գաղթականները հանել մեծ կեդրոններէն եւ մասնաւորապէս Փարիզէն ու իբրեւ հողագործ կամ բաժնեկից մշակ գործեր գտնել անոնց։ Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակին աջակցութեամբ հաւանաբար նպաստ եւ կանխավճարներ պիտի տրուին իրենց։

Միւս կողմէ Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակը կը զբաղի իրականացնել ծրագիր մը, որուն համաձայն մօտ 100,000 հայ գաղթականներ պիտի տեղաւորուին Սուրիոյ մէջ։ Սուրիոյ մարզպան Պ. Փօնսօ այս ծրագրին ի նպաստ արտայայտուած է։

Այսպէս, կ'երեւայ թէ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ յոյն եւ պուլկար գաղթականներուն ի նպաստ եղած միջազգային օժանդակութեան պէս կամ ատոր մօտ բան մը պիտի ապահովուի շուտով ամէնէն դժբախտ Հայերուն։

Սակայն այն պահուն, ուր ջանքեր կ'ըլլան օգնելու օժանդակութեան կատարելապէս արժանի այսքան մարդկային էակներու, որոնց մեծ մասը քաղաքական ձախող դէպքերու զոհեր են, քիչ զարմանք չպատճառեց արտայայտութիւնը Աշխատանքի միջազգային գրասենեակի վարչական խորհուրդի անգլիական ներկայացուցիչին, որ յիշեալ խորհուրդի վերջին նստաշրջանին մէջ «միջազգային դատարկապորտներ» անուանեց գաղթականները։ Երբ խօսք եղաւ վրացի գաղթականներուն եւս օգնելու մասին, Պ. Ուօլֆ դիտել տուաւ նաեւ թէ ատոր պէտք չկայ եւ թէ ամէն պարագայի անհրաժեշտ է նկատի առնել կարգ մը քաղաքական պատճառներ, որոնք կրնան հակառակիլ ատոր։

Պ. Ուօլֆի խօսքերը ցաւագին արձագանգ մը գտան գաղթականներու որոշ շրջանակներուն մէջ, ուր տակաւին մեծ երախտագիտութեամբ կը յիշուէին ուրիշ Անգլիացիի մը՝ Լորտ Սէսիլի խօսքերը, արտասանուած Սեպտեմբերին՝ Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովին մէջ, թէ «միայն խենթ մը պիտի կրնար ըսել թէ գաղթականներուն աջակցելու գործը չի վերաբերիր Ազգերու Դաշնակցութեան։»

Սուրիոյ Հայերը եւ Ֆրանսա

Պրիւսէլի մէջ գումարուած արեւելեան ժողովուրդներու Համաժողովին մէջ, որ համայնավարական ձեռնարկ մըն է, Սուրիոյ ազգային անկախութեան վարիչ ուժերէն էլ Պաքրի Սուրիացիներու բաղձանքները ներկայացուց եւ յարձակեցաւ ֆրանս. քաղաքականութեան վրայ։

«Սուրիացի ժողովուրդը, ըսաւ, փորձառութեամբ գիտէ թէ ֆրանս. աշխարհակալութիւնը կ'աշխատի՝ խորտակել Սուրիոյ աշխարհագրական միութիւնը, ջնջել անոր քաղաքական միութիւնը, կորզել առեւտրական շուկաներ եւ տեղաւորել օտար բանուորներ, մրցելու համար ազգային բանուորութեան հետ, ստեղծել խորունկ գժտութիւններ՝ քանդելու համար սուրիական ժողովուրդին ազգային միութիւնը՝ կրօնական հիման վրայ հակընդդէմ խմբակցութիւններ կազմելով, եւ որպէսզի Սուրիացիները նեղը դնէ իրենց իսկ երկրին մէջ եւ կեղեքումի տարրեր ունենայ իր ձեռքին մէջ, Ֆրանսա լայնօրէն բացաւ Սուրիան Հայերու առջեւ»։

Էլ Պաքրի իր ճառը վերջացնելով ըսաւ թէ մօտ է այն օրը, ուր մարտիրոս ժողովուրդները պիտի ողջունեն իրենց ազատագրութեան արշալոյսը։

Զինուորական խորհուրդ Էնկիւրիի մէջ

Անցած շաբաթ Էնկիւրիի մէջ բացառիկ նիստ գումարեց Զինուորական Գերագոյն Խորհուրդը։ Խորհրդակցութեան նիւթ կազմող խնդիրներու մասին թուրք մամուլը լռութիւն կը պահէ։ Միայն կը գրեն թէ Խորհուրդը 100է աւելի յօդուածէ բաղկացած զինուորագրութեան նոր օրինագիծ մը մշակած եւ գոր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՀԱՅԵՐԷՆԸ

ՖՐԱՆՍ. ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Կրթական Խորհուրդի դիւանէն կը տեղեկացնեն մեզի.

1.— Կաթող. Պատուիրակութիւնը Յունուար 14ին Կրթական Նախարարութեան դիմած էր խնդրելով որ Փոն տը Շէրիւի ֆրանս. վարժարանը ժամը 4.30էն ետքը տրամադրուի հայերէնի դասաւանդութեան։

Նախարարութիւնը Յունուար 27 Թուակիր նամակով մը կը տեղեկացնէ թէ «իրենց մայրենի լեզուին դասաւանդութիւնը պիտի տրուի, ժամանակացոյցի պահերէն դուրս, Փօն-տը-Շէրիւի հայ գաղութին կողմէ վճարուած ուսուցչի. մը կողմէ, այն Հայ աշակերտներուն որոնք կը յաճախեն տեղւոյն ֆրանսական Թաղային վարժարանները»։

Կաթող. Պատուիրակութիւնը պիտի աշխատի նոյն արտօնութիւնը ստանալ հայաշատ կեդրոններու ֆրանս. վարժարաններուն համար ալ, նկատելով որ չէնքի չգոյութիւնն է միայն որ արգելք եղած է նախակրթարան - մանկապարտէզներ հիմնելու ձեռնարկներուն։

2.— Խորհուրդիս հիմնած վարժարաններուն առաջինը կը գտնուի Տէսին, ղեկավարութեամբ Օր. Ն. Տէր Ղեւոնդեանի, երկրորդը Սէն-Ժիւլիէն՝ ղեկավարութեամբ Օր. Առաքելեանի, երրորդը Մարսէյլ, ղեկավարութեամբ Տիկին Սվաճեանի։

Կրթական Խորհուրդը մօտ օրէն կը կատարէ բացումը Ալֆորվիլի մէջ նախակրթարան-մանկապարտէզի մը՝ ղեկավարութեամբ Օր. Ս. Առաքելեանի։

3.— Դժբախտաբար Խորհուրդս ոչ մէկ քաջալերութիւն գտած է բարենպատակ կազմակերպութեանց եւ նոյնիսկ հասարակութեան մօտ եւ իր նիւթականը կ'ապահովուի միայն Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան նախաձեռնութեան շնորհիւ։

ԼՈՒՐԵՐ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԷՆ

Թուղթի գործարան.— Մոսկուան արտօնեց Վրաստանի մէջ կառուցանել թուղթի գործարան մը, գործերուն սկզբնաւորութեան համար տրամադրելով 1,500,000 րուբլի։ Գործարանի ընդհանուր արժէքը գնահատուած է 10 միլիոն րուբլի։ Տեղի համար նկատի ունին երկու գաւառներ, Ախալցխայի կամ Օզուրկէթի շրջանը։ Վրացիները կը պնդեն, որ գործարանը հիմնուի Օզուրկէթի շրջանը, Պգիպ գետի վրայ, թէեւ Ախալցխան անհամեմատ աւելի մեծ յարմարութիւններ ունի։

*** Բամպակի համար ալ մեծ գործարան մը պիտի շինուի Գանձակի մէջ, Մոսկուայի որոշումով։ Գործին սկզբնաւորութեան համար տրուած է 1 միլիոն 900,000 րուբլի։

Ճահճատենդին դէմ.— Փետր. 4ին, Թիֆլիսի մէջ, փակուեցաւ Անդրկովկասեան ճահճատենդի համագումարը, որուն կը մասնակցէին Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ատրպէճանի պատգամաւորներն ու Մոսկուայի ներկայացուցիչ Փրոֆ. Մարցինովսկին։ Համագումարը մշակած է կարգ մը միջոցներ ճահճատենդի դէմ պայքարելու համար եւ որոշած է այդ նպատակով ստեղծել Համակովկասեան Մարմին մը։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ամսուն 513 Հրեաներ մտած են Պաղեստին եւ 642 մեկնած։ Մեկնողներէն 595ը վերջերս եկած էին իբր գաղթական։ Նոյն թուականին Պաղեստին մտած են 109 ոչ-Հրեայ գաղթականներ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Այսօր 7րդ տարեդարձն է ժողովրդային գիտակցութեան եւ տարերային պոռթկումի այն մեծ դէպքին, որ ծանօթ է «Փետրուար 18ի ապստամբութիւն» անունով։

Հայաստանցին որ այդ հոյակապ ոգորումին ականատեսն ու մարտիկը եղաւ, պոլշեւիկեան լուծին տակ ճզմած, հնարաւորութիւն չունի իր տօնական խօսքը արտասանելու եւ ոչ ալ ոգեկոչելու, հրապարակաւ, այն խոշոր եւ պատմական դէպքերը, որոնք մաս կազմեցին 1921ի փոթորկայոյզ օրերուն։

Արտասահմանեան հայութեան կամ տարագիր բազմութիւններու սեփականութիւնն է այս տօնն ալ, ինչպէս Մայիս 28ը, օտար երկինքի տակ՝ ոգեւորուելու եւ նոր կորով ամբարելու համար։

Ի հարկէ, Փետրուար 18ի ապստամբութիւնը՝ իբրեւ յեղափոխական գործողութիւն Հայաստանի մէջ բռնի հաստատուած իշխանութեան մը դէմ՝ չէր կրնար համակրութիւնը վայելել հայ կոմունիստներուն։

Բայց ի՞նչ անուն տալ այն խմբակցութեանց, որոնք իրենց իսկ ժողովուրդին ինքնագիտակցութեան ու ազատ ապրելու կամքին ծաղրածուները կը հանդիսանան, ատով իսկ ապացուցանելով, որ ոչ մէկ բարոյական կապ կայ իրենց եւ ժողովուրդին միջեւ։

Փետրուար 18ի ապստամբութեան 7րդ տարեդարձը այլապէս հրահանգիչ կողմեր ունի։

1920 Դեկտեմբերի 2ին Հայաստանի մէջ խորհրդային իշխանութիւնը հաստատուեցաւ օրուան կառավարութեան համաձայնութեամբ եւ ժողովուրդին լուռ համակերպութեամբ։

Կռիւներէն յոգնած եւ Թրքական յաղթանակէն ընկճուած հայութիւնը՝ անասելի բարիքներ եւ երջանկութիւն կը սպասէր նորեկ «կոմիսար»ներէն, որոնք մեծ Ռուսաստանը կ'առաջնորդէին դէպի անօգնական Հայաստանը։

Բայց բարեմիտներուն հաշիւները անգամ մը եւս սխալ ելան։

Եկող Ռուսաստանը նախկինին բնա՛ւ չէր նմանիր։ Ո՛չ հաց, ո՛չ քարիւղ, եւ ոչ ալ կերպասեղէնի մթերքներ կը բերէր։ Ընդհակառակն։ Ռուսերը եւ անոնց գործակից հայ պոլշեւիկները «բարիք հաւաքելու» եկած էին, աղքատ Դիլիջանէն, քամուած Երեւանէն եւ սովահար Ղամարլուէն։

Եւ յիրաւի։ Ազգային զօրամասերով պաշտպանուած շրջանները կոխած վայրկեանէն սկսեալ, կամրադրօշ ռուս բանակը անօրինակ եւ անբացատրելի աւարառութեան մը սկսաւ Դեկտեմբեր 3ին, Դիլիջանի կողմերը։ Թալանեց իր առջեւը ելլող Հայը, գիւղացի, զինուոր կամ գաղթական։ Ժողովուրդը չէր կրնար ըմբռնել այս մոնկոլական արշաւին պատճառն ու նպատակը։

Կարմիր բանակի զանազան ջոկատները հետզհետէ իջան Երեւան եւ աւելի հարաւ, իրենց ճամբուն վրայ աւերածութեան ու յափշտակութեան տալով հայ գիւղացիի ստացուածքն ու ապրուստի միջոցը,— ոչխար, կով, հաւ, հաւկիթ, խոտ, գարի, ցորեն եւայլն։

Զարմանքն ու հիասթափութիւնը կատարեալ էր մայրաքաղաք Երեւանի մէջ, ինչպէս եւ միւս գիւղերը։

Ժողովուրդը նախ իր աչքերուն չէր ուզեր հաւատալ, երբ կը հանդիպէր հայ զումարտակները մերկացնող կարմիր զինուորներու. որոնք իսկապէս քուրջի կտորներով ծածկուած էին եւ հագած՝ ամէն տեսակ զգեստներ կամ վերարկուներ։ Ա՞յս էր փրկարար Ռուսերու զօրքին տարազը, որ հայկականին հետ անգամ չէր կրնար բաղդատուիլ։

«Բանուորա-գիւղացիական դիկտատուրայի» խայտաճամուկ ռահվիրաներուն արտաքին տպաւորութիւնն էր այս։ Շուտով յայտնի դարձան ներքին եւ աւելի ազդեցութիւններ, վճռապէս ոչնչացնելու համար պոլշեւիկներու եւ իրենց ուսուցիչ ու սնամէջ քարոզներուն կախարդանքը։

Երեւանի մէջ դարձեալ, պոլշեւիկներու ժամանումէն սկսեալ, ամէն գիշեր տասնեակներով տուներ կը պաշարէին եւ կը պարպըւէին ամէն տեսակ կահ-կարասիէ, ուտեստեղէնէ, զարդեղէնէ, եւ գորգերէ։ Նիւթական եւ դրամական կողոպուտի ախորժակը, չափ ու սահման չէր ճանչնար։

Բռնագրաւումի եւ աւազակութեան նոյն սիստէմադիք եղանակը գործադրուեցաւ պոլշեւիկներու կողմէ, իրենց իշխանութեան հասած բոլո՛ր վայրերը, փոքրիկ Հայաստանի հիւսիսէն հարաւ, եւ արեւմուտքէն արեւելք, մինչեւ այն անշուք գիւղակներուն մէջ, ուր մէկ երկու տնուոր բնակչութիւն ու տնտեսութիւն կար։

Հայ գիւղացին չէր գիտեր թէ ինչպէս պէտք էր բացատրել «խորհուրդներու» իշխանութեան այս անխորհուրդ արարքները։ Որովհետեւ միայն նիւթական չարիքին հերոսները չէին պոլշեւիկները։ Քաղաքական հալածանքն ու բանտարկութիւնները, սպաներու աքսորն ու այլ սխրագործութիւնները թունաւոր եւ անշընչելի մթնոլորտ մը ստեղծեր էին Հայաստանի մէջ։ Մէկ խօսքով՝ հեքեաթունակ բայց իրական Չեկան էր որ իր հրէշային ժանիքը կը ցցէր բովանդակ Հայերու գլխուն,— նախկին նախարարներու, զօրավարներու, պետական երեսփոխաններու, մտաւորականներու, խմբապետներու եւ նոյնիսկ ուսանողներու գլխուն անխտիր։

Հայաստանի ժողովուրդը իմաստն ու ելքը կը փնտռէր այս զարհուրելի մթնոլորտին եւ չէր կրնար։ Չէր կրնար, ո՛չ թէ ապիկարութեան, այլ շնորհիւ իր ճակատագրին ու կամքը վարող հայրենասէրներու խոհեմութեան կոչերուն ու բիւր թախանձանքներուն հետեւանքով։ (Մենք գիտենք թէ այս կոչերն ու հրահանգները հասան մինչեւ իսկ արտասահման, պարզապէս չխանգարելու համար հայ պոլշեւիկներու գործը, որու մասին սկիզբները բարեացակամ եւ ձեռնթափ տրամադրութիւններ կային հանրապետական կառավարութեան վարիչներուն քով, որքան ալ չհաւատալ կեղծեն հայ պոլշեւիկներն ու ռամկավար տիրացուները)։

Սակայն պոլշեւիկեան խելագարութիւնը ինքզինքը գերազանցեց եւ կրկնապատկեց տուաւ իր անփորձութեան, ոճրամտութեան եւ գաւաճանութեան գազանային արշաւը, ձեռնարկեց բանտարկուած հազարաւոր հայ մտաւորականներու, մարտիկներու եւ յեղափոխականներու մասսայ յօշոտման։ Ոճիր մը, որուն չներեց հայ պարտուած ժողովուրդը, եւ ապստամբեցաւ։

Ահա թէ ինչպէս պայթեցաւ Փետրուար 18ը։

ՆՈՐԲԵՐ

ՈՒՐԻՇ Ի՛ՆՉ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ ԿԸ ՊԱՐԶԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

ԱՃՄԱՆ ՄՐՑԱՆԻՇԸ՝ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Երէկ «Խորհրդային Հայաստան»էն թարգմանեցինք վերջին մարդահամարին առթիւ գրուած ուսումնասիրութեան մը առաջին մասը, որ կը փորձէր լուսաբանել բնակչութեան նուազման պատճառները։ Ստորեւ կուտանք այդ ուսումնասիրութեան վերջին մասը, որ այլապէս շահեկան երեւոյթներ երեւան կը հանէ.—

Այժմ քննենք մարդահամարի նախնական արդիւնքները՝ իրենց մանրամասնութեան մէջ. ի՞նչ կը խօսին մեզի թիւերը։

1.— Ունինք 27 քաղաքներ, քաղաքակերպ գիւղեր, բանուորական աւաններ, ուր կ'ապրին 159,000 բնակչութիւն մը։

Քաղաքներու բնակչութիւնը, չորս տարուան ընթացքին նկատի չառնելով Աղեքսանդրապօլի նուազումը, աճած է 100ին 21 համեմատութեամբ։

Աճումի այս փոքր համեմատութիւնը կը բացատրուի, երբ նկատի ունենանք որ արագօրէն աճող քաղաքներու կարգին, ունինք քաղաքներ ալ, որոնց բնակչութիւնը չէ աճած եւ, նոյն իսկ, 1923ի մարդահամարին հետ բաղդատելով, պակաս թիւ մը կը ներկայացնեն։

2.— Քիչ վարը դրուած ցուցակին մէջ պիտի տեսնուի որ, գիւղերն ալ բնական աճում մը ունեցած են 100ին 11.55 համեմատութեամբ, եւ այս հաշիւին մէջ նկատի չէ առնուած հեռացողներու թիւը։

Գաւառներ	1922ին	1926ին	Աճումի համեմատութիւնը առ հարիւր
Երեւան	96,380	110,298	14.44
Դարալագեազ	25,648	28,494	11.10
Դիլիջան	66,680	69,706	4.54
Էջմիածին	85,133	100,325	17.84
Զանգեզուր	63,425	64,676	1.97
Ալեքսանտրապոլ	111,420	123,783	11.10
Մեղրի	6,660	6,944	5.26
Նոր-Բայազիտ	78,244	91,109	16.44
Լոռի-Փամբակ	102,683	114,407	11.42
Գումար	636,272	709,742	11.55

Միջին համեմատութեամբ աճում չեն տուած գաւառները, երբ բնակչութիւնը կը ձգէ Հայաստանը եւ կը մեկնի, կամ մէկ գաւառէն կը տեղափոխուի միւսը։

Մօտ օրէն պիտի տպուի բնակչութեան աճման ցուցակը, ըստ շրջաններու։ Հոն աւելի յայտուն կերպով ցոյց պիտի տրուի բնակչութեան արհեստական շարժումը 1922-1926 տարիներու ընթացքին։

Ուշադրութեան արժանի է Աղեքսանդրապոլի գաւառը՝ առանց քաղաքին, որ, հակառակ 27 հազար հոգիներու մեկնումին, 4 տարուան ընթացքին դարձեալ 100ին 11.10 համեմատութեամբ աճում մը ցոյց կուտայ։

Եթէ գիւղերու բնակչութեան աճումը բաժնենք տարիներու վրայ, տարեկան աճումը միջին հաշիւով կ'ըլլայ 100ին 2.8 համեմատութեամբ։ Ուրեմն, բացի բնական աճումէն, որ 4 տարուան ընթացքին կը հաւասարէր 100ին 2.8 համեմատութեան, ունինք բաւական մեծ արհեստական աճում մըն ալ, շնորհիւ եկւորներուն։

3.— Մարդահամարի ընթացքին, ամբողջ Հայաստանի բնակչութեան բնական աճումը պարզելու համար, մասնաւոր հարցարաններու միջոցով, արձանագրուած է մեռածներուն եւ ծնածներուն թիւը։

Մինչ այդ, մեր բնակչութեան աճման հարցով շատ հետաքրքրուած էին Թիֆլիս եւ Մոսկուա։

Արեւմտեան երկիրներու մէջ ամենէն աւելի բնական աճում ունեցող երկիրը տարեկան միջին հաշիւով 100ին 0,55էն 1,50ի համեմատութեամբ կ'աճի։ Խորհրդային Հանրապետութիւններն ալ գրեթէ նոյն հաշիւը կը ներկայացնեն։ Նոյն աճումը ցոյց կուտան նաեւ Անդրկովկասեան Հանրապետութիւնները։

Սակայն Հայաստան, աճումի հարցին մէջ, մինչեւ 1926 թուականը երեք տարուան ընթացքին, գրեթէ կոտրած է մրցանիշը։ Անդրկովկասեան Վիճակագրական Կեդր. Մարմինը, անհաւատալի գտնելով 1925ի համեմատութիւնը (100ին 2.9), վերաքննութեան ենթարկեց. քննութեամբ դարձեալ հաստատուեցաւ Հայաստանի Վիճակագրական Մարմնին տուած համեմատութիւնը, սակայն, վերապահութեան համար, նշանակեց 2,5 առհարիւր համեմատութիւնը։

Այսօր, նորագոյն քննութիւններու համաձայն, Հայաստանի բնական աճումին պատկերն է.

Գաւառ	Գիւղ. բնակչ. Թիւը 1926ին	Ծննդ.ներու Թիւը	Մահերու Թիւը	Աճումը	Հարիւրի հիմտ. Թեամբ
Երեւան	110,298	6,103	2,038	4,065	3.69
Ալեքսանտ.պոլ	123,783	6,724	2,113	4,611	3.73
Էջմիածին	100,325	5,425	1,851	3,574	3.56
Նոր-Բայազիտ	91,109	4,061	1,088	2,973	3.26
Դիլիջան	69,706	3,060	702	2,358	3.38
Լոռի-Փամբակ	114,407	5,116	1,174	3,942	3.45
Զանգեզուր	64,676	3,295	993	2,302	3.55
Դարալագեազ	28,494	1,528	419	1,109	3.89
Մեղրի	6,944	329	114	215	3.11
Գումար՝	709,742	35,641	10,492	25,149	3.54

Այսպէս Հայաստան ունի բացառիկ բնական աճում մը։ Կարելի չէ կասկածիլ հարիւրին 3.54 համեմատութեան վրայ։ Որովհետեւ, նախ խնամքով պատրաստուած է բնական աճման այս քննութիւնը, երկրորդ, աճումի թիւերուն մէջ կայ համեմատական կարգ ու կանոն,— օրինակ, բաղդատեցէք գաւառներու աճումը եւ Հայաստանի աճումը ըստ տարիներու։

1923ին աճման տոկոսը 2.52
1924ին » » 2.80
1925ին » » 3.17
1926ին » » 3.54

Աճման մեր համեմատութեանը ճշտութեան իբրեւ ապացոյց, կը ներկայացնենք աճումի ուրիշ համեմատութիւն մը, զոր ստացած ենք Աղեքսանդրապոլի 2րդ գաւառակին բժիշկային քննութեամբ, 1926ին։ Այդ համեմատութիւնն է 3.81։

Յայտնի է ուրեմն, որ Հայաստանի բնակչութեան աճումը եթէ այս թափով շարունակուի, երկու տարի յետոյ կ'ունենանք մէկ միլիոն բնակչութիւն, չհաշուելով արհեստական աճումը։

4.— Այր եւ կին, առանձին սեռերու թուական յարաբերութեան փոփոխութեան գալով, 1923ին նշանակուած էր որ գերազանցութիւնը կիներու կողմն էր, 1926ին՝ հակառակը։ Այս երեւոյթը մասամբ կարելի է բացատրել, առաջին, որ դուրսէն Հայաստան եկողները, ընդհանրապէս այրեր են,—անոնք Հայաստան կուգան, պահ մը ձգած իրենց ընտանիքը, եւ տեղաւորուելէ յետոյ կանչելու պայմանով, բնակարանային տագնապին պատճառով, երկրորդ, որ մեր բնական հոծ աճման պատճառով, Հայաստանի մէջ կը շատնան մանուկները, եւ ինչպէս կը տեսնուի ծնունդներու ցուցակին մէջ, մանչերը հոն գերակշիռ են, (բնական երեւոյթ դարձած է, 100 աղջիկի դէմ 106—107 մանչու ծնունդը)։

5.— Առաւելութիւն մը եւս Հայաստանի համար։ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն (բացի Սերպիայէն) եւ Անդրկովկասեան Հանրապետութիւններուն հետ բաղդատելով Հայաստան կը մնայ այն երկիրը, ուր ժողովուրդը, տարիքի համեմատութեամբ, առաւելապէս կը բաղկանայ երիտասարդներէ։ Հայաստան, կարելի է ըսել, պատանիներու երկիր է։ Մենք ունինք ոսկեայ հիմնադրամ,— երիտասարդութիւնը։ Հայաստան ծեր հասակի (60 տարեկան եւ աւելի) բնակիչ շատ քիչ համեմատութեամբ ունի, բաղդատութեամբ ուրիշ երկիրներու, սակայն միշտ երկրորդը մնալով Սերպիայի։

Հայաստանի մէջ, 1922ին, մինչեւ 20 տարեկան բնակիչներու համեմատական թիւն էր 51.4։ (Ֆրանսա, 1926ին, 34.7 համեմատութեամբ)։

Ուրիշ երկիրներ՝ 44.0 համեմատութեամբ, չեն հասնիր Հայաստանի թիւին։ Սերպիա, սակայն, որ այդ տեսակէտէն առաջին երկիրն է, կը ներկայացնէ 53.7 համեմատութիւնը։ Իսկ 60 տարեկ. և աւելի եղողներու թիւը նկատի առնելով, Հայաստանի համեմատական թիւն է (1922ին) 6.4, մինչդեռ Շուէտի համեմատական թիւն է (1896ին) 11.3, Ֆրանսայի՝ (1896ին) 11.5։ Միայն Սերպիան է, որուն ծերունիներու թիւը 100ին 4.4 համեմատութիւն մը կը ներկայացնէ, եւ կը մնայ դարձեալ առաջին քան Հայաստանը։

ՊՐԻՒՍԵԼԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պրիւսէլ, 14 Փետր.

Պրիւսէլի Հայ Տիկնանց Միութեան պարահանդէսը տեղի ունեցաւ այս շաբաթ գիշեր, հայ ակումբին մէջ, մասնաւոր շքեղութեամբ։

Օրուան հանդիսաւորութեան առթիւ, Ակումբին սրահները զարդարուած էին երփներանգ ծաղիկներով, որոնք տիկիններու ձեռարուեստն ըլլալով, երեւան կը բերէին ճաշակի նրբութիւն ու գեղեցկութիւն։ Սրահներէն մէկը կը խորհրդանշէր Արքայութիւնը, միւսը՝ Քաւարանը եւ երրորդը՝ Դժոխքը։

Պարերը սկսան գիշերուան ժամը 10ին եւ շարունակուեցան մինչեւ առաւօտ, մեծ ոգեւորութիւն առաջ բերելով, եւ հաճելի ու մտերմական մթնոլորտ մը ստեղծելով Ակումբին մէջ։

Եղան սիրուն անակնկալներ, վիճակահանութիւն եւ աճուրդ։

Զուարճալի տպաւորութիւն մը թողուց սատաններու դատավարութիւնը։ Ամբաստանեալներէն ոմանք արքայութիւն եւ ուրիշներ դժոխք կ'առաջնորդուէին։

Պարահանդէսին զուտ հասոյթը եղած է մօտաւորապէս 18,000 ֆրանք։

Ի նպաստ հայ որբերու կազմակերպուած սոյն հանդէսը մեծ յաջողութիւն ունեցաւ բարոյական եւ նիւթական տեսակէտով։

Տիկնանց Միութեան Կարգադիր Մասնախումբի անդամուհիները օրերով աշխատանք թափեցին եւ ամէն զոհողութիւն յանձն առին, կարելի եղածին չափ մեծ թուով տոմսակներ զետեղելու եւ կատարեալ հանդէս մը սարքելու համար։

Մաղթենք որ Տիկնանց Միութիւնը յարատեւէ իր ազգօգուտ ջանքերուն մէջ, մասամբ ամոքելու համար մեր տարաբախտ հայրենակիցներուն տառապանքները։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ
ԲԱՆՏԵՐԻՑ

I

Իրիկնային մշուշը մութ, մշ...
սեւ
Փաթաթուել է ու պինդ գրկել
Բանտերն անել.
Թոյլ չի տալիս լոյսի մի շիթ
Որ ներս կաթի,
Կուպրի նման պինդ ծեփել է
Դուռն երկաթի...
Ու լռել է ազատ խօսքը բա...
խորքում
Հազար սրտեր
Կարծես դադրել են ապրելուց
Հազար սրտեր
Մութի գրկում մահ են շնչ...
Մահ են շնչում խաւարի մէջ
Ու հառաչում...
Ու կանգնած է բանտը՝
Որպէս մի սեւ հրէշ,
Լպռտում է կարմիր լեզուով
Շրթներն արնոտ.
Արեան հոտ է բուրում նրա
Խոնաւ ռնչից,
Հուր է ցայտում, բոց է թռչ...
Նրա շնչից...

II

Բանտի մէջ այս իրիկուն
Անթիւ խորհուրդ ու խոկում,
Հսկումի պահ, մահ ու ահ,
Լո՛ւռ, անհամբեր սպասում...
Բանտի մէջ այս իրիկուն
Վերջին յոյսի մի թոյլ կայծ,
Մահից կեանքի վերադարձ,
Արթուն աչքեր վառ, առ կա...
Բանտի մէջ այս իրիկուն
Արշալոյսի սպասում,
Անզուսպ ցիչի համոզում,
Խինդ ու բերկրանք եւ յուզ...

III

Եկե՛լ են.
Եկել են հսկայ բազմութեամբ
Հեռու մօտ գիւղերից,
Շէներից բոլոր,
Շղթայել են բանտը.
Սարսափի հրէշին,
Փշրում են երկաթի
Դռները բոլոր...
Ջախջախում են նրա
Կողերը քարէ,
Գործում են յ լապինդ
Բիւր ձեռքեր,
Եկել են ջնջելու սկիզբը չա...
Եկել են փրկելու
Բիւր կեանքեր...
Եկել ե՛ն.
Եկել են եւ հարուստ եւ աղ...
Թէ զէնքով, թէ անզէն ուր...
Կռուելու են եկել ամէնքը.
Թնդում են փողոցները մօտ...
Ահա եւ մուզիկան.
Արիներ են ամբողջ,
Ամէնքն էլ ժպտադէմ ու զու...
Արիներ են՝ անվախ ու առ...
Սրբազան վեհ գործին ...
պատրաստ...
Թնդում է մուզիկան,
Ուռաներ են լսւում մօտիկ...
Որբանոցն է, հազար մանու...
Խնդում են, ճչում են բեր...
Օ՛, նրանք լաւ գիտեն,
Թէ ովքեր են այնտեղ՝
Երկաթէ փականքում ...
պա...
Նրանք, որ տարիներ շար...
Հայրենի ազատ կեանք...
դար...
Երազել, դեգերել են անբո...
Նրանք, որ հեգնել են շար...
Ե՛ւ զնդան, ե՛ւ աքսոր, ...
Նրանք, որ օրերում դժն...
Զէնքերը ձեռքից վար չը դր...
Փշրում են բանտերը.
Բիւր ձայներ խառնուել են ...
Ու թնդում,
Գալիս է բազմութիւնը, կ...
Զինածածկ, ցրտաշունչ ...

ԱՐԱՄ—Գ...

Թաւրիզ

ՀԱԼԷՊԻ ՀԱՅ ԳԵՐԵԶ... ՏՈՒՆԵՐԸ ԳՈՑՈՒԱԾ.— ... կուսակալութիւնը ... գիրով մը հաղորդած է ... Առաջնորդարանին ... ուար 1էն սկսեալ ... ներու հին բոլոր ... տուները պիտի փակուի...

ՆՈՐ ՄՂՁԱՒԱՆՁ ՄԸ

գործադրկութեան ներկայ ա- …ռալի ամիսներուն մէջ, մաս- …ւորապէս հայ աշխատաւորն է …ր մատնուած է անիկա։

…ինքնութեան թուղթի հարց …մը կայ ներկայիս։ Օրական 60 …ֆրանքէ պակաս շահողները տա- …րեկան 40 ֆր. պիտի վճարեն։ Հա- …գիւ այս լուրէն շունչ առած, ահա …նոր մղձաւանջ մը։ Ո՛վ որ իր ար- …հեստը (profession) փոխած է, …պարտի փոխել նաեւ իր ինքնու- …թեան թուղթը։

Այս պարբերութիւնը թեթե- …ւապէս կարդալը հեշտ է բոլոր ա- …նոնց համար որ չեն գիտեր թէ …ինչ կը նշանակէ նորոգել ինքնու- …թեան թուղթը, արհեստի փոփո- …խութեան առթիւ։ Աւելորդ կը …համարիմ օրինակներով խճողել …«Յառաջ»ի սիւնակները։ Շատ …քիչ Հայեր կան որ ազատ ըլլան …այս հոգէն։ Բոլորը մտահոգուած …են ու անճրկած։ Ամէնուրեք օր- …ուան խօսակցութիւնն է այս — …եր նորագոյն տագնապը։

Առեն է, վերջապէս, որ հաւա- …քական ու սրտցաւ մարմին մը …ունենանք որպէսզի դարման մը …որհի այս ու այս տեսակ բոլոր …նդիրներուն համար եւ մանա- …ւանդ միանգամընդմիշտ ծանօ- …թացնէ այս բազմաչարչար ժողո- …վուրդին երէկն ու այսօրը, տեղա- …կան իշխանութիւններուն։

Հայը հոս եկած չէ իր քսակը …ամ ստամոքսը լեցնելու հա- …մար։ Փաստ, — պատերազմէն ա- …ռաջ ու անոր ընթացքին գրեթէ …ոչ մէկ հայ աշխատաւոր կար այս …երկրին տակ։ Հայը հոս եկած է …պարզապէս քաղաքական պատ- …ճառներով։ Հոս եկած է իր կեան- …քը փրկելու եւ փրկելէ վերջ շատ …անկանոնաբար շահելու այդ կեան- …քը, կրկնակ մարտիրոսի նման։

Ու մտաւորական, ուսանող, …ատանի, ծերունի, իրենց ամբողջ …կեանքին մէջ տնական գործերով …միայն զբաղած մայր, կին, քոյր …Հայերն ու Հայուհիները հոս ե- …կած են ու ստիպուած որ եւ է գոր- …ծով ապահովել օրապահիկ մը։ …ատեր աճապարանքով գրել …ուած են որ եւ է գործ։ Ու հի- …ակ անոնց երեսին.

— Դուն ուսանող ես, աշխա- …տելու իրաւունք չունիս։

— Դուն առեւտրական գր- …ուած ես, կօշկակարութիւն չես …կրնար ընել։

— Դուն երկաթագործ նշա- …նակուած ես ու անձնական գործով …չես կրնար պարապիլ։

— Դուն գործարանի մէջ մի- …այն նշանակուած գործով պէտք …է զբաղիս։

Այս առարկութիւններ որոնք արհեստը փոխելը արգիլող կամ փոխելէ վերջ ինքնութեան թուղթը վերանորոգել պատրաստող օրէնքէն կը բխին, ընդհանուր տեսակէտով անարդարական են ու կաշկանդող անհատական ազատութիւնը։

Ըսենք թէ մէկը ամսան լուացող է։ Գործէն ելաւ կամ հանեցին։ Եթէ վեց ամիս ամսան չգտնէ լուալու պէտք է, ձեռքերը ծալէ ու նստի՞։

Իսկ մեզի համար մասնաւորապէս չղճայ մըն է այս օրէնքը, քանի որ մենք ամսան լուալու արհեստն իսկ չունինք։

Այս երկրին մէջ գտնուող հայութեան մեծամասնութիւնը ոչ այս գործին կը պատկանի, ոչ ալ այն գործին։ Հայութեան մեծամասնութիւնը մէկ բառ ունի կամ աւելի ճիշտ պէտք է ունենայ պաշտօնապէս — աշխատաւոր։ Օրինակ՝ երկու տարի քառուղի գործարան մը աշխատեցանք չնչին օրավարձերով, բժիշկը արգիլեց այդ աժան ու թունաւոր գործը։ Ցարի մըն ալ գլխարկ չինեցինք. հիմա գործ չունինք։ Վաղը ուր որ բաց տեղ գտնենք, շատ բնականօրէն հոն պիտի վազենք իբրեւ պարկեշտ «քանւորացեալ»ներ։ Ու բաւական չէ որ մեր ամբողջ կանաչութիւնը կուտանք ապերախտ ճարտարարուեստին, մէկ ալ մեզի անելի մէջ շպրտել ու քար ու պատ քաշել մեր առջեւ ու վրայ։

Մեր բոլոր վերին մարմինները հայ աշխատաւորին հանդէպ իրենց ունեցած պարտականութիւններէն գոնէ բարոյական մասը կատարեին։ Թող հասկնան մեր տէրերուն տեսութիւնը եւ հասկցնեն օրուան տէրերուն։

Գոնէ այս խաչէն թեթեւցնեն մեր կռնակը։

Ն. Պ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՇԻՇՈՐԹԻ ՄԸ ԵՐԵՍԷՆ

ՓՕՆ ՍԷՆԹ ԷՍՓՐԻ.— Մեր գաղութը կը բաղկանայ 35—40 ընտանիքէ, որոնց կէսը պայմանագրով եկած են Սուրիայէն, Յունաստանէն եւ Պոլսէն, իսկ միւս մասը Սեբաստիոյ Զառա գիւղացիներ են որ 1925ին եկած հաստատուած են կամովին։

Գործատէրը տեսնելով որ Հայերու թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ, որոշեց վարձել փէփէն կոչուած զօրանոցը եւ մեզ ամփոփել անոր մէջ, փոխանակ գիւղին չորս կողմը ցրուելու։ Միեւնոյն ատեն շատ մը դիւրութիւններ խոստացաւ ըսելով թէ զօրանոցին մէջ բանալ պիտի տայ դեղարան, հիւանդանոց եւ դպրոց, որպէսզի հայ մանուկները իրենց մայրենի լեզուն չմոռնան։ Մսէօն ծանօթ էր հայ ժողովրդի պատմութեան եւ տառապանքներուն։ Միայն հայերէն չէր գիտեր։ Միշտ կը զգուշանար հատուածական խնդիրներէ։ Ես ալ, իբրեւ թարգման, ամէն հաւաստիք տուած էի, քանի որ բոլորս ալ պարզ աշխատաւորներ ենք։

Առտու մը այցելութեան ելած ատեն, գործատէրը հանդիպեցաւ համայնավարի մը սենեակը եւ տեսաւ կարմիր կտոր մը որ իբրեւ դրօշակ յարմարցուած էր պատին վրայ, շրջապատուած կարգ մը նկարներով։ Իմ միջոցաւ հարցուց, թէ ի՞նչ խորհրդանշան է այս։ Համայնավար պարոնը պատասխանեց պաղարիւնութեամբ. «Հայկական դրօշակ է»։ Գործատէրը երես նայեցաւ եւ հարցուց թէ ճի՞շդ է։ Չէի կրնար կեղծել, քանի որ մարդը Հայէ մը աւելի լաւ գիտեր թէ հայկական դրօշակը եռագոյն է։ Այդ միջոցին քանի մը հարցումներ եւ պատասխաններ փոխանակուեցան։ Պ. համայնավարը յայտարարեց թէ հայկական դրօշը 1920ին բարեփոխուեցաւ ու անջատուեցաւ Հայոց եռագոյնէն եւ այսօր այնքան զօրաւոր է որ կը ծածանի ֆրանսայի պատերուն վրայ...

Գործատէրը հասկցաւ որ մեր մէջ կարմիրներ կան եւ այն օրէն ի վեր իր խոստումները ժխտեց եւ այլեւս չուզեր որ Հայերը երկար մնան իր գործին մէջ։

Ահա թէ ինչ կը քաշենք քանի մը շշորթներու երեսէն։

Վ. Տ. Վարդանեան

ՄՇՈՒՇԸ

Հինգ օրէ ի վեր թանձր մշուշի վարագոյր մը կը ծածկէ Անգլիան, Հիւսիսային Ֆրանսան, Պելճիքան ու Գերմանիան։ Մանշը եւ Հիւսիսային ծովը պատող մառախուղին պատճառաւ օրերէ ի վեր ծովային հաղորդակցութիւնները ընդհատուած են։ Առջի օր Պուլոնյէ Սիւր-Մէրէն ոչ մէկ նաւ կրցաւ մեկնիլ Անգլիա։ Աւելի քան 100 նաւեր չկարենալով շարունակել իրենց ճամբան, խարիսխ նետած են Փա-տը-Քալէի նեղուցին մէջ։ Անոնց մէջ է Բրիտանականի Աքուանիա շոգենաւը, 14 հազար թօնօ տարողութեամբ, որ Նիւ Եորքէն կուգար եւ Լոնտոն պիտի երթար։ Նաւ մը վտանգի ենթարկուած նաւեր օգնութիւն կը կանչեն, սակայն ազատարար նաւերը չեն կրնար գտնել զանոնք մշուշին պատճառով։

Պելճիքայի թագաւորն ու թագուհին, որ առջի իրիկուն Լոնտոնէն պիտի մեկնէին Պրիւքսէլ դառնալու համար, վերջին պահուն յետաձգեցին իրենց մեկնումը, մշուշին պատճառաւ։ Անգլիոյ թագաւորն ու թագուհին կը պատրաստուէին ողջերթի համար երթալ Վիքթորիա կայարանը, ուր զինուորական ջոկատներ խմբուած էին արդէն՝ կարգը պահպանելու համար։

Օդանաւերը եւս ընդհատեցին իրենց երթեւեկը։ Լիմփնի եւ Քրոյտընի կայարաններէն ոչ մէկ օդանաւ կրցաւ մեկնիլ։

Լոնտոնէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ հինգ օրուան մշուշը 500 միլիոն ֆրանքի կորուստ մը տուած է Անգլիոյ վաճառատուններուն, ճաշարաններուն, դրամատուններուն եւ թատրոններուն. այս գումարին մէջ պէտք է հաշուել նաեւ փողոցներու եւ հրապարակներու լուսաւորութեան համար եղած ծախքը։ Կ'ըսուի թէ Հիւսիսային Անգլիոյ մէջ կէս դարէ ի վեր այսքան մշուշ չէր տեսնուած։

Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ ալ քանի մը օրէ ի վեր աննախընթաց մշուշ մը կը շարունակուի։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՂԵՌՆԱԿԱՆ.— Կին մը այսպէս կը պատմէ ոստիկանատան մէջ, հարցաքննութեան պահուն.

— Անունս է, ինչպէս գիտէք, Կանեօբլը, 65 տարեկան եմ։ Երէկ գիշեր ես սպաննեցի ամուսինս, երբ քունի մէջ էր։ Ամուսնութենէս ի վեր, հանգիստ չունէի, եւ բախտով մը միայն կրցի մինչեւ այսօր ողջ մնալ։ Ամուսինս զիս կը չարչարէր, կ'ուզէր սպաննել։ Շարունակ եռեւէս կը դառնար թունաւորելու համար զիս։ Ճերմակ փոշի մը ունէր, որ կը թափէր կերակուրիս մէջ, գիրքերուս վրայ, ամէն դի։ Միշտ կը փսխէի, եւ հոգիս կը հալէր ու մաշէր։ Հեղձուցիչ կազեր կը գործածէր։ Գիշերը ծծումբի հոտ մը կուտար եւ քունէս ընդոստ կ'արթննայի։ Երէկ գիշեր ժամը 10ին պառկեցանք։ Ժամ մը յետոյ արթնցայ, ելայ. սենեակին մէջ նո՛յն աղտոտ հոտը։ Այն ատեն վերցուցի ատրճանակը, զոր քանի մը տարի առաջ գնած եւ պահած էի գուլպայի մը մէջ։ Մօտեցայ անկողինին, եւ առանց նոյնիսկ լոյսը վառելու, բռնեցի երկանս գլուխէն, եւ կրակեցի, հինգ անգամ, փա՛մ — փա՛մ — փա՛մ — փա՛մ — փա՛մ։ Եթէ 20 գնդակ ունենար, 20ն ալ պիտի պարպէի։

Յետոյ նստելով, սպասեցի թէ ի՛նչ պիտի պատահի։ Տեսայ որ ամուսինս բնաւ չերերար։ զգացի երեսը լուացի, արիւնը մաքրեցի, արդուզարդը ըրի, սենեակը շտկեցի։ Յետոյ տղուս գրեցի թէ սպաննած եմ հայրդ։ Նամակը առի, յանձնեցի փոստ, դարձայ եւ դռնապանին սենեակը մտայ.— լմնցաւ, ալ չպիտի չարչարուիմ, սպաննեցի մարդս,— ըսի։

Երբեք չեմ զղջար ըրածիս համար, որովհետեւ ասիկա մարդասպանութիւն չէ, այլ փրկիչի գործ։

Եւ մեր այս «փրկիչ»ը, ինչպէս կը գուշակէք, խենթ մըն էր։

Այս դժբախտ յիմարը մօտ երեսուն տարիէ ի վեր կ'ապրէր իր ամուսինին հետ Կամպէթթայի պողոտային վրայ։ Ամուսինը շատ կը սիրէր իր կինը, որ ջղային խանգարման մը հետեւանքով դժոխք դարձուցած էր խեղճ մարդուն տունը։ Սակայն ան կը համբերէր։ Բարեկամները խրատած էին որ հիւանդանոց դնէ, չէր համակերպեր։ Երկու անգամ միայն տարաւ հիւանդանոց, ուր քանի մը ամիս հազիւ մնաց, որովհետեւ ամուսինին խիղճը հանգիստ չըրաւ եւ գնաց առաւ հիւանդանոցէն։ Ջղային խանգարումէն զատ, վարակուած էր թոքախտով, որովհետեւ թունաւորուելէ վախնալով, բան չէր ուտեր։ Ու այսպէս գիշեր մըն ալ սպաննեց իր ամուսինը, քնացած պահուն։

ՌՈՒՍ ԱՆԻՇԽԱՆԱԿԱՆԸ.— Ռուս անիշխանական Բիգալչեւ պատերազմէն առաջ Մըլօնի բանտին մէջ (Ֆրանսա) ամփոփնուած էր Ռիբէթի հետ, որ ամբաստանութեան մը տակ բանտ դրուած էր։ Բանտէն ելլելէ յետոյ, 1917ին ռուս. յեղափոխութեան ատեն, անիշխանականը Ֆրանսա կը թողու կինը եւ կը մեկնի Ռուսիա, ուր բարձր պաշտօններ կը վարէ։ Վերջնականապէս պատասխանած ըլլալով որ չպիտի դառնայ Ռուսիայէն, կինը դատ բացաւ եւ ամուսնալուծման որոշում ստացաւ դատարանէն։

ԿՆՈՋ ՄԸ ԽԵԼՔԸ.— Պուէնոս-Այրէսի մէջ, 76 տարեկան կին մը անձնասպան եղած է՝ ձեռքին երակը բանալով։ Նամակի մը մէջ կը խոստովանի թէ անձնասպան եղած է պարզ այն պատճառով որ զինք խնամող բժիշկը մեռած է, եւ չէր կրնար այլեւս յուսալ թէ ուրիշ բժիշկ մը պիտի յաջողի երկար կեանք տալ իրեն։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԸ.— Վերջերս Պոլսոյ պատժական Ա. ատեանին մէջ կը դատուէր փաստաբան Փօթիկեան։ Ընդհ. դատախազի օգնական Պահա պէյ, Փօթիկեանի խօսքերուն մէջ մազ փնտռելով, յանկարծ կ'ելլէ եւ կը յայտարարէ թէ փաստաբանը ինքզինք արդարացնելու պահուն... անարգած է ընդհ. դատախազութիւնը։ Եւ պահանջած է նոր դատի ենթարկել։ Նախագահը հարցուցած է «ամբաստանեալին» թէ ինչ ըսելիք ունի այս մասին։ Փօթիկեան յայտարարած է, քիչ մը բուռն, թէ անարգական ոչ մէկ խօսք ըսած է։

Ատեանը, «յանցանքը» ճշդելու համար, ուզած է վկաներ փնտռել ժողովուրդին մէջէն։ Նախագահը յայտարարած է թէ ո՛վ վկայ կ'ուզէ ըլլալ։

Ոչ ոք։ Երկրորդ հրաւէր մը։ Դարձեալ պատասխան չկայ։ Այն ատեն բարապանը ունկնդիրներուն մէկուն թեւէն բռնելով տարած է վկայի աթոռին վրայ։ «Վկան», ձեւական «վալլահի»էն յետոյ, ոեւէ յայտարարութիւն չի կրնար ընել։ Սակայն անհրաժեշտ էր որ գտնուէր մէկը եւ ըսէր թէ Փօթիկեան անարգած է դատախազութիւնը։ Եւ նախագահը նորէն կը դիմէ ունկնդիրներուն, որ վկայ արձանագրուին։ Ոչ ոք կը պատասխանէ։ Այն ատեն դատարանին բարապանը ինք կը ներկայանայ իբրեւ վկայ եւ որոշուի է իբրեւ մեղադրեալ դատել Փօթիկեանը։

Որպէսզի բանի՛ն, յաւիտենապէս եւ Հալացքի պէս բանին Թուրքիոյ դատարանները։

ԿԸ ԲԱՆԱԴՐԵՄ.— Անպաշտօն լուրի մը համաձայն Աքսիոն Ֆրանսէզի վարիչները, Լէոն Տոտէ եւ Շարլ Մոռաս, բանադրուած են Պապին կողմէ, հնազանդած չըլլալով Վատիկանի հրահանգներուն։ Կաթոլիկ հասարակութեան մէջ բանադրանքը ամենամեծ պատիժն է, որ կը տրուի վտարելով «մեղաւորները» եկեղեցիէն, զրկելով հաղորդութենէն, մերժելով կրօնական թաղումը եւայլն։ Մարտինոս Ե. Պապին հրովարտակին համաձայն, հաւատացեալները ո եւ է յարաբերութիւն չպիտի ունենան բանադրուածներուն հետ, որոնց անունը կը յայտարարուի հանդիսական կերպով ամբողջ կաթոլիկ աշխարհին։ Այսպէսով ալ Ռոպէռ թագաւորն ալ բանադրուած ըլլալով, մեկուսացաւ իր պալատին մէջ, եւ ծառաներն անգամ խոյս կուտային զինք տեսնելէ։

Բանադրանքը պիտի յայտարարուի, կ'ըսուի, Զատկի տօներուն։

ԳՈՂ ՄԸ ԳԻՒՏ Կ'ԸՆԷ.— Գողերու փախուստի միջոցներուն մէջ աւելցած է նոր ձեւ մըն ալ ինքնաշարժ եւ... վարձու բոլոր գողերուն։

Քամիլիէ 22 տարեկան երիտասարդ մըն է, որ դատարանին կողմէ գողութեան պատճառով բանտարկութեան դատապարտուած ըլլալով, կը դրուի գոց կառք մը եւ ճամբայ կը հանուի դէպի բանտ։

Ճամբան երկար էր։ Բայց երբ կառքը կը հասնի բանտին առջեւ, կառապանը կը բանայ դուռը եւ կը նայի որ գողը... հալեր է։ Զարմա՛նք, գող չկայ։ Յանկարծ կը տեսնէ որ կառքին տախտակամածին վրայ բացուած է խոշոր ծակ մը, ուրկէ փախեր էր գողը։ Պատահաբար կառքին մէջ գտնուած սուր երկաթով մը ճեղքած եւ մեկնած էր ան։

Կարդացէք եւ տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Իր նեղ եւ խորշոմած ճակատը …ռեց յետոյ,

— Ինչո՞ւ կը հարցնես, ըսաւ …ռայլօրէն։

— Գիտնալու համար թէ բա- …րի՞ ես։

— Ո՛չ. ո՛չ բարի եմ, ո՛չ ալ …ոչ։

— Բայց բարիքը որ կ'ընես, …քեզ կը սիրցնէ եւ բարի կը դար- …ձնէ։

— Տէ՛ր Աստուած..., ռռնաց …ռունցքը սեղմած. ի՛նչ անմիտ ես... …պարտադրուած բարիքը՝ ոչինչ է, …ահանդիր սէրը չի դիմանար... …արդ չի սիրեր զիս...։ Ընդհակա- …ռակն մահացու ոխ մը կը հալա- …ծէ զիս. կ'իմանա՞ս։

Ձեռքը՝ իր կարմիր, բարկա- …ցած դէմքին տարաւ ու զայն ծածկեց, իբր թէ ամօթէն. վայրկեան մը յետոյ, դանդաղօրէն սկսաւ.

— Ա՛հ, խեղճ բարեկամս, ներէ՛ ինծի...։ քեզ նեղեցի, հէ՞։ Որովհետեւ կը կատղիմ, երբ բան չես հասկնար։

Ո՛չ. բան չէի հասկնար. շփոթ էի։ Կոտին գլանիկ մը պլորեց, վառեց, ուժով մը ներս քաշեց եւ ծուխը դուրս տալու համար, բերանը այնքա՛ն խոշոր բացաւ, որ մարդակապիկի երեւոյթը առաւ։ Յանկարծ, կարծես թէ զիս ծեծել ուզէր, մէկ ձեռքով՝ ուսէս բռնեց միւսով՝ անդիի եզերքին վրայ ուրուագծուող ուռիներուն ճախճախուտ անտառը ցոյց տալով ըսաւ.

— Կը տեսնե՞ս, հո՛ն...։ Լաւ ուրեմն, կը հաւատամ թէ՝ հոն մարդեր կան որ առանց որ եւ է ակնկալութեան... կը սիրեն զիս։

Այս երեք բառերը արտասանած էր շեշտելով. բայց անգամ մը եւս, չհասկցայ թէ՝ այդ ինչ կարեւորութիւն կրնար ունենալ։ Ակնկալութեամբ կամ առանց ակնկալութեան սիրուած ըլլալ, երրայեցերէն էր. այդ մասին բնաւ չէի մտածած։ Գիտէի թէ՝ մայրս զիս կը սիրէր. այդ ինծի կը բաւէր։

— Խե՛լքդ չհասաւ, ըսաւ։

— Կ'ուզէի տեսնել թէ՝ այդ մարդերը ի՛նչ կերպով լաւ են քեզի հանդէպ։

— Երբ որ ուզես, աղբարիկ։

— Անմիջապէս։

— Հապա՞ դպրոցը։

— Չեմ երթար։

* * *

Ժամ մը յետոյ գետին մէջտեղն էինք։ Նաւակին մէջ, տասը լիտրնոց գինիի հատաղակ մը, մէկուկէս լիդրա սալորի օղի եւ երեք քիլօ եգիպտացորենի ալիւր կար։ Կոտին շապիկով թեւնոցները մինչեւ ուսերը շուլլած, գլխաբաց կը թիավարէր եւ հոսանքն ի վեր մեր նաւակը աւելի շուտ կը սահէր, քան թէ այն նաւակները որ կ'իջնային։ Թիակները կը ծռէին. ամէն վայրկեան կը սպասէի որ կոտրէին։

Բայց ինչ որ զիս աւելի կը սարսափեցնէր, իր փայլուն դէմքն էր որ իր հաճոյութեան մէջ, գրեթէ անասնական ուրախութիւն մը կ'արտայայտէր։ Երբեմն, իր աչքերը ընդհանրապէս երկու կաթիլ սնդիկի պէս պայծառ էին, վրաս կը յառէր. կը կարծէի թէ՝ անտառի մարդու մը գոհն էի, թէ պիտի յօշոտուէի մամիկիս պատմած առասպելներուն մէկ ճիւաղին կողմէ, որ իր բանտարկեալը չամբրելէ առաջ, հացի միջուկով եւ ընկոյզով կը պարարտացնէր։ Այն ատեն սարսափած՝ իրեն կը պոռայի.

— Խնդա՛ քիչ մը, Կոտի՛ն։

Ու կը խնդար ան՝ վախս կը փարատէր, երբ տեսնէի անոր գեղեցիկ ակռաները, որ իր դէմքին մարդու կերպարանք կուտային։

Կոտին՝ նաւակը դէպի «Մասէնի Բազուկ»ը ուղղեց, քառորդ մը եւս թիավարեց եւ գետեզերքին ամայի մէկ անկիւնին մօտեցաւ ուր դուրս ելանք։ Հո՛ն, տղու մը պէս որ իր փայտէ ձին կը քաշէ, մէկ ձեռքով՝ նաւակին ցուկէն կախուած շղթան բռնեց, ու զայն քաշեց հողին վրայ, ուր կապեց։

Փոքր ագարակի մը մօտերը, գետեզրէն հարիւր քայլ անդին առաջին ընդունելութեան մը արժանացանք շուներու վոհմակի մը կողմէ. անշուշտ մեզ յօշոտած պիտի ըլլային, առանց իրենց տէրերուն արագ միջամտութեան. Թշուառօրէն հագած, յիսունոց այր ու կին մը։ Բարութեան խորշոմներով փոթ փոթ եղած, ուրախ դէմքերով, գրեթէ նոյն եղանակով բացագանչեցին. «Կը տեսնե՞ս Կոտին. շուները ա՛լ քեզ չեն ճանչնար... ապացոյց որ մեզ մոռցեր ես»։

Յետոյ, մինչդեռ իրարու ձեռք կը սեղմէին, կինը՝ աւելի խօսուն, մօր պէս՝ մազերս շոյելով պոռաց.

— Հապա ասիկա որո՞ւնն է։

— Նոր դրացուհիին է, մայր մը որ սրբուհի մը ըլլալու է, բացագանչեց Կոտին։

— Աստուած պահէ անոր կեանքը։

Մեզ նստեցուցին երեք լայկան ուռիներու մէջտեղը գետեզուած սեղանի մը շուրջ. Կոտին իր պայուսակէն հանեց օղիի շիշը եւ գաւաթներուն մէջ լեցուց. կը վարանէի խմելու։

— Խմէ՛ աղբարի՛կ, պոռաց Կոտին. խմէ՛ առանց վախու. եթէ աւանակ ես, աւելի աւանակ կը դառնաս, եւ մեզ չպիտի ըլլայ. բայց եթէ կրակէ սիրտ մը ունիս, կեանքի այս կաթիլը՝ զայն աւելի պիտի հրահրէ... անվախ խմէ՛ աղբարի՛կ։

(Շար.)

ծավարներու խորհուրդին ներկայացուցած է։ Այս օրինագիծը մօտ օրէն Ազգ. ժողովին վաւերացման պիտի ենթարկուի։

Զինուորական Գերագոյն Խորհուրդի անդամներէն Նազըմ Շէվգը, Ճէվատ եւ Ֆախրէտտին փաշաները Պոլիս հասած են։ Ֆախրէտտին փաշա, որ երկրորդ բանակի քննիչն է, ճամբայ ելած է դէպի Իզմիր, ուսկից պիտի անցնի Գոնիա։ Փաշան «Միլլիյէթ»ի խմբագրին յայտարարած է թէ Թուրք բանակը խիստ կատարեալ վիճակի մէջ է։

Թուրք-Թաթար զինուորներ Զինաստանի դէմ

«Տէյլի Նիուզ» կը գրէ թէ Պոլսոյ կովկասեան շրջանակները հասած լուրերու համաձայն, Խորհրդային Միութեան պատերազմական գործավարութիւնը զինուոր կը հաւաքէ Թուրքիստանի, Մոնկոլիոյ եւ Ազրպէյճանի մէջ։ Այս զօրքերը պիտի ղրկուին իբր օգնական ուժ Քանթոնցիներուն՝ կռուելու համար Զանկ-Ցօ-Լինի դէմ։

Պոլշեւիկները կ'աշխատին մասնաւորաբար զինուորագրել կովկասեան ծագում ունեցող Թուրք սպաներ, որոնք ռուսերէն կը խօսին։ Հաւաքուած զինուորներն ու սպաները համախմբուած են անդրսիպերեան երկաթուղագծին երկայնքը եւ իրենց բանակատեղին է Իրքուցք։

Այսպէսով Թուրանական երազը քայլ մը եւս առաջ կ'երթայ։ Չէ՞ որ Զինացիներն ալ Թուրանական ճիւղին կը պատկանին։

Հրաբուխ եւ երկրաշարժ Կովկասի մէջ

Մոսկուայի ճամբով Պերլին եւ անկէ ալ Պոլիս հաղորդուած հեռագիրներու համաձայն, յանկարծ բորբոքած է Բագուէն 250 քիլոմէթր հիւսիս գտնուող կովկասեան Զէքուս հրաբուխը, որ երկար տարիներէ ի վեր մարած էր։ Հրաբուխի ժայթքումին հետ միաժամանակ երկրաշարժի բուռն ցնցումներ զգացուած են։

Պոլսոյ եւ սեւ ծովու մէջ տիրող փոթորիկին հետեւանքով կովկասի հետ հեռագրական հաղորդակցութիւնները կտրուած են, այնպէս որ կարելի չէ եղած հաստատել այս լուրը։ Նոյնպէս յայտնի չէ թէ Հայաստանի մէջ ալ նոր ցնցում պատահա՞ծ է։

Զեղծումի դատ մը Հայաստանի մէջ

Փետրուար 4ին, Լէնինականի մէջ վերջացաւ պետական պաշտօնեաներէն Ղարագէօզեանի եւ Մկրտիչեանի դատավարութիւնը, որ մեծ հետաքրքրութիւն շարժած էր ամբողջ Կովկասի մէջ։ Յիշեալները կ'ամբաստանուէին իբրեւ հեղինակ բազմաթիւ զեղծումներու եւ գողութիւններու, նաեւ իբրեւ կեղծ վկայութիւններ ու հաշիւներ շինող եւ պետական մեծ գումարներ իւրացնող։ Մկրտիչեանը «իբրեւ ընկերային տեսակէտով վտանգաւոր տարր» դատապարտուեցաւ 8 տարուան բանտարկութեան, իսկ Ղարագէօզեանը՝ մէկ տարի բանտարկութեան, բայց ներումի արժանանալով՝ ազատ արձակուեցաւ։ Ղարագէօզեանը անդամ է համայնավար կուսակցութեան, իսկ Մկրտիչեանը՝ անկուսակցական։

Նախագահ Քուլիճ չի յուսահատիր

Նաւային զինաթափութեան մասին Ֆրանսական կառավարութեան մերժողական պատասխանը հեռագրով հաղորդուեցաւ Ուաշինկթըն, ուր պետական շրջանակները կը քաշուին ո եւ է մեկնութիւն տալէ։ Կը կարծուի սակայն թէ Նախագահ Քուլիճ չէ վհատած եւ կը յուսայ ժընեւի մէջ համաժողով մը ունենալ մասնակցութեամբ Նաւային գլխաւոր պետութեանց։ Փոքր պետութեանց հետ համաձայնութիւնը բոլորովին աւելորդ կը գտնէ։

Միացեալ Նահանգներու արտաքին Նախարար Քէլլօկ ալ կը յայտարարէ թէ հակառակ անոր որ Ազգերու Դաշնակցութեան ծրագրին Ցրդ յօդուածը զինաթափութեան խնդիրը յանձնած է այդ միջազգային մարմնին, եօթը տարիէ ի վեր Ազգերու Դաշնակցութիւնը բան չէ ըրած այդ ուղղութեամբ, ու դարձեալ Միացեալ Նահանգներն են որ նախաձեռնած են 1921ի Ուաշինկթընի համաժողովին։ Եթէ է Նաւային, ցամաքային եւ օդային զինաթափութիւնը պիտի նկատուի իբրեւ աշխարհի բոլոր ազգերուն պատշաճեցուելիք խնդիր մը, այն ատեն տարիներով անկարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ։

«Տէյլի Նիուզ» ցաւ կը յայտնէ որ Ֆրանսա, Իտալիա եւ Ճաբոն մերժեցին Նախագահ Քուլիճի առաջարկը։ Նոյն թերթը կը գրէ թէ Գերմանիա մեծ ջանքեր կ'ընէ վերակազմելու համար իր պատերազմական նաւատորմը, որ արդէն չորս յածանաւ ու 12 թորփիլահած ունի, եւ Պալթիկ Ծովուն մէջ ամէնէն զօրաւորն է։

Շթրէզըմանն եւ Մուսոլինի կը տեսակցին

«Տէյլի Հէրըլտ» կը տեղեկացնէ թէ Երկուշաբթի իրիկուն Սան Րէմոյի մէջ տեսակցութիւն մը տեղի ունեցած է Գերմանիոյ արտաքին Նախարար Շթրէզէմանի եւ Մուսոլինիի միջեւ։

Իտալական գրաքննութիւնը մեծ հոգ տարած է, որպէսզի այս տեսակցութիւնը բացարձակապէս գաղտնի պահուի։

Յիշեալ թերթը կ'աւելցնէ թէ գերման եւ իտալական կառավարութիւնները կնքած են մասնաւոր համաձայնութիւն մը, որով երկու պետութիւնները իրարու հանդէպ «դիւանագիտական դաշնակիցներու» դիրքը պիտի ունենան։

Իտալական պաշտօնական աղբիւրէ կը հերքեն այս լուրը։

Չաթալճայի մէջ... ոսկիի համար

Պուլկար մը, Ալեքսանդր Թօտօրի, դիմած է Թուրք կառավարութեան, արտօնութիւն ստանալու համար պեղումներ՝ կատարելու Չաթալճայի մօտակայքը։ Պուլկարը յայտնած է թէ Պալքանեան պատերազմին ընթացքին Պուլկարները այդ շրջանին մէջ թաղած են 10,000 հնչուն ոսկի։

«Ագշամ» կը գրէ թէ անցեալ տարի ալ նման դիմում մը կատարուած է եւ թէ Պուլկարները շատ կը դեգերին Չաթալճայի կողմերը։

Ստալինի հիւանդութիւնը մտահոգիչ

Մոսկուայէն 17 փետր. Թուականով կը հեռագրեն.—

Շատ մտահոգիչ է վիճակը Ստալինի, որ կը տառապի ստամոքսի քաղցկեղէ։ Ընդդիմադիրները սիրտ կ'առնեն եւ դարձեալ գլուխ կը ցցեն, որովհետեւ Ստալինի դիկտատորութիւնը անզօր է հիմա։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ առթիւ, վաղը 19 փետրուար երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Նախկին Մոսկուա-կովկաս ճաշարանը։

Billancourt, 41 Rue St Cloud կամ 30 Rue Nationale

Հաղորդակց. միջոց. Porte Versailleէն Թրմ. 32 իջնել Place Nationale

»	«	23	»	Point du Jour
Porte d'Auteuil	»	32	»	Place Nationale
Porte d'auteuil	»	23	»	Point du Jour

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

Վիճաբանական ժողովը 18 Փետրուար այս երեկոյ ժամը 8.30ին, Փլաս տ'Իթալի Քաֆէ Քլէռ-տը-Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ՝ Իթալի։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

20 փետր. կիրակի առաւօտ ժամը 9ին

րիւ Թափի-վէր (Rue Tapis Vert) Սինէմա Թափի վէրի մէջ

պիտի խօսին՝ ԸՆԿ. ԱԲՕԵԱՆ եւ ԸՆԿ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

երգ, Արտասանութիւն եւ Նուագ: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

կիրակի 20 փետր. գիշերը ժամը 8.30ին Ալպէր Ա. մեծ Թատրոնը Մ. Ա. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ Հայ Դրամատիկ դերասանական խումբ Փարիզահայ բեմի վրայ Ա. անգամ ըլլալով Շիլլէրի

ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 ԱՐԱՐ, և 8 ՊԱՏԿԵՐ

Կը մասնակցին Տիկ. Մամիկոնեան — Կոստանեան, Պ. Պ. Մ. Ա. Կոստանեան, Մարութեան, Սարեան, Նաւասարդեան, Պէշիկթաշլեան, Գմբէթեան, Պաղտասարեան եւայլն։

Տոմսերուն գինը 3էն 15 ֆրանք. կը ծախուին Պէլվիլի եւ Սէն Միշէլի բոլոր հայկ. ճաշարանները:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ԵՒ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,,

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՓՐԱԿԱՅԻ ՈՒՍԱՆՈՂ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— 1.— երկու խօսք: 2.— փետրուարեան յեղափոխութիւնը եւ բոլշեւիզմը: 3.— փետրուարեան ապստամբութեան աղբիւրները: 4.— փետրուար 18, իբրեւ ամբողջացումը հայ ազատագրական շարժման: 5.— փետրուար 18ի նշանակութիւնը: 6.— մեր զոհերը, 7.— յուշեր Հայոց - Ձորի ապստամբական շարժումներից: 8.— փետրուար 18ից յետոյ (ժամանակագրութիւն):

գինը՝ Ֆրանսայի համար 5 ֆրանք, Արտասահման՝ 25 սէնթ: մեծաքանակ գնողներուն՝ զեղչ:

դիմել Յառաջի խմբագրատուն, կամ Օր. Սաթենիկ Ցակոբեանինը Դրօշակի խմբագրութեան:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ի ՆՊԱՍՏ

ՇԻՐԱԿԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Ա. Պաքրճեան 500 մարք, Ա. Խփլիքճեան, Յ. Թարկուլեան 300ական, Մ. Համբարձումեան, Ա. Պալաճեան եւ ընկ. 200ական, Ջերմեան եւ ընկ. 100, Տօքթ. Ե. Խփլիքճեան, Ս. Պէօյիւքեան, Վ. Ռաֆայէլեան, Պ. Ֆրունճեան 50ական, Ոմն 55, Ս. Համբարձումեան, Ե. Տէրմինասեան 30 ական, Տօքթ. Ճ. Կրինֆիլտ, Յ. Առվանեան, Հ. Աբրամեան 25 ական, Ս. Սարրաֆեան 23.90, Պ. Պէնլեան 20.25, Տիկին Զ. Ֆէլտհայմ, Պր. Յ. Ճրնկըտըրեան, Ա. Ալազ, Կ. Տէօքմէճեան, Ա. Շալճեան, Տիկին Դաւիթեան 20 ական, Պրն. Վ. Պալըքճեան, Վ. Մուշեղ 10 ական, Ա. Տէր Յարութիւնեան, Տ. Մանուկեան, Տէր Աբգարեանց, Ա. Բոմար, Ե. Գրիգորեանց, Յ. Ճիվանի, Գ. Քըլըճեան, Ա. Սանդարեան, Ա. Առաքելեանց, Տիկին Ալթունեան, Ոմն, Ոմն 5ական, Ոմն, Ոմն, Ոմն, Պրն. Ա. Աբելեան 3ական, Լ. Էֆթեան 2 մրք, գումար՝ 2248.15 մարք:

Ստացուած Համպուրկի գաղութէն 25, Տրէզտընի գաղութէն 250, գումար՝ 2523.15 մարք:

Հին ծախսերու ծրարման եւ կապոցի ծախք 39.20:

Ընդհանուր գումար՝ 2483.95 մարք:

Հաշուեկշիռ.— Մուտք ընդհ. գումար 2483.95 մարք:

Ելք, Նոյեմբեր 23ին ուղարկուած Ամերիկ. Նպաստամատոյցին Տէօյչէ պանքի միջոցաւ 50 սթերլին ծաւասար 1053 մարք:

Դեկտ. 16ին ուղարկուած Ամերիկ. Նպաստամատոյցին Տէօյչէ պանքի միջոցաւ 12 սթերլին, ծաւասար 248.65 մարք:

Դեկտ. 17ին ուղարկուած Հայաստանի կառավարութեան Տէօյչէ պանքի միջոցաւ 55 սթերլին, ծաւասար 1139.20 մարք:

Պատրաստ գումար 43.10 մրք: ընդհ. գումար 2483.95 մարք:

Այս գումարներէն զատ, Հօկի Պերլինի մասնաճիւղին միջոցաւ կը ղրկուիներէք ծակ ծանդերձեղէն եւ զանազան իրեղէններ:

Հանգանակութիւնները կը շարունակենք:

Պերլինի Հայ գաղութին ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ միւս քաղաքներուն մեր հայրենակիցներուն կը յայտնենք մեր խորին շնորհակալութիւնները որ վարչութեանս կոչին պատասխանելով իրենց ոչ նախանձելի վիճակին մէջ իսկ սիրայօժար մասնակցեցան օգնութեան գործին:

Ի դիմաց Պերլինի Հայ Գաղութային Միութեան Վարչութեան

Ատենադպիր — Ատենապետ

Հ. Աբրամեան — Ե. Տէր Մինասեան

Հ. Յ. Դ. ԿԱՐՏԱՆԻ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի Տան շինութիւնը վերջացած ըլլալով, բացումը տեղի կ'ունենայ Փետրուար 20ին, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին։

Նկատելով որ Հ. Յ. Դ. Տան բացումը կը զուգադիպի հայ ժողովրդի կամքը արտայայտող Փետրուարեան Ապստամբութեան, հանդէսը պիտի ըլլայ աւելի շքեղ։

Պիտի բանախօսեն Հ. Յ. Դ. Ֆրանսայի շրջանի գործիչ ընկեր Աբօեան եւ ուրիշ ծանօթ գործիչներ։ Պիտի ըլլան արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» խումբի վիճաբանական ժողովը վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 7.30ին։ Նիւթ՝ «կուսակցութիւնները իրենց երկրին մէ՞ջ լաւ գեր կը կատարեն թէ ոչ արտասահմանի մէջ»։ Կը հրաւիրուին ընկերներ և ոչ-ընկերներ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ 20 Փետր. կիրակի կէսօրէ հաք ժամը 1.30ին նոր զրադարանի սրահը (26 Bld. Vauban), խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Վարդգէս խումբին ընդհ. ժողովը՝ Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ամասիոյ երկսեռ Հայրենակց. Միութեան ընդհանուր ժողովը՝ Կիրակի 20 Փետրուար կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին, 63, Rue de la Républiqueի վերի սրահին մէջ։

ՎԻԷՆԻ Յառաջդիմասէր եւ Զ. Ո. Միութեան թէյասեղանը՝ Կիրակի, 20 Փետր. կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին։ Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Նոյեմզար Սահակեան կը փնտռէ Իզմիրի Նիֆ գիւղացի շօֆէօր Անտոն Անտոնեանը, 24 տարեկան, հօր անունն Յովակիմ մօր անունն Մարի, որ Իզմիրի դէպքերէն վեց ամիս վերջ Իզմիր Թուրքերուն կողմէ զինուորագրուած է: Տեղեկութիւն տուողին 500 ֆր.ի նուէր: Գրել Noyemzar Sahakianի' 18 Rue Blanqui Kremlin Biectre s)Seine France. Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Վիքթորիա Խաչատուր կը փնտռէ Աքշէհիրցի Գօճաքաֆեան Արթին, կարապետ եւ Յակոբ, կը կարծուին Նիւ Եորք կամ շրջակաները ըլլալ. գրել՝ Hrand Nazariantz, B. P. 15, Bari (Italie):

— Կը փնտռուի Տէրէնտէցի Խաչիկ Ադամեան, որ 1926ին սկիզբները կը գտնուէր Գահիրէ՝ Բօտաքի ընկերութեան մէջ Էլ-ֆի պէյ փողոց։ Գրել՝ Զարուհի Եազուպեանի Papeterie de Varennes, 17, Aubigne, (Sarthe) France։ Կը խնդրուի ցուսաբերէն արտատպել։

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործոցը, աշխարհաբար լեզուով, գիրք՝ ընթերցումի եւ աղօթքի: Գին 40 ֆր.: կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը եւ Սեւանիի մօտ (5, Ave. Quihou, St-Mandé):

Կ'ուզուի սպասուհի մը տնական ամէն գործերու համար. դիմել՝ 25 Rue de Constantinople չորրորդ յարկ աջ կողմ:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

Տէր եւ Տիկին Հայկ Մանուշեան եւ զաւակունք, Պ. Մինաս Մանուշեան, Պ. Յարութիւն Եղլապեան, Պ. Աւետիս Գալաճեան, Պ. Երուանդ Պօղեան պարագաները սրտի դառնակսկիծ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ եղբօր եւ ընկերոջ

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԱՆՈՒՇԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 14ին՝ կարճատեւ հիւանդութենէ մը յետոյ, ծաղիկ հասակի մէջ։ Մարմինը ամփոփուեցաւ Պանեօի (Bagneux) գերեզմանատունը։

Կը փնտռուի արեւելեան կերակուրներու մասնագէտ հայ խոհարար (chef cuisinier) մը։

Դիմել անմիջապէս խմբագրատունը։

ՍԱԿԱՐԱՆ

17 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	123
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի)	100 Mark	605
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	12
Թրք. ոսկի	» or	114
Մէճիտիէ	Médjidié	8
Լէվա 100 ծատր	Léva	18
Տրախմի »	Drachme	33
Լիր » »	Lire	110
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71
Զուից. »	Frc. Suisse	491
Լէյ 100 ծատր	Ley	14
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ		
Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3050
» II	»	1910
» III	»	1705
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	161

Comptoir Parisien de change et de Créd[it]
80, Rue Lafaye[tte]

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ
Դիմել «Մասիս» Տպարանի Վարչութեան։ 208 bis, Rue Lafayette։ Մէթրօ՝ Louis Blanc կամ Jaurès.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒ[Ն]
123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St. Denis և Réaumur)
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
ջերմամիզութեան, ֆրանկ[ախ]տի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց:
Բժշկական տարրալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—6
Կիրակի՝ 9—12։
ժողովրդական գիներ

ՊԻՑԵԱՆՔՈՒՌԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐ
ՃԱՇԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
ՆԱԽԿԻՆ ՄՈՍԿՈՒԱ—ԿՈՎԿԱՍ
41 Rue de St. Cloud կամ 30 Rue Nationale
3.75 ֆրանքի Համեղ եւ մաքուր ճաշ Զրի առատ Հաց

ՈՍԿԻԷՆ ԱՒԵԼԻ ԱՐԺ ՔԱՐԸ
Ոսկին կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ կորսնցուց իր արժէքին կէսէն աւելին։ Անգլիական ոսկին 250 ֆրանքէն թաւալգլոր ինկաւ 120ի։ Զղջացին եւ կորսնցուցին ոսկի գնողները, իսկ շահեցան անոնք միայն որ անշարժ կալուած գնած էին։ Որովհետեւ հողը եւ կալուածը ոչ թէ միայն չկորսնցուցին իրենց արժէքը, այլ օրէ օր բարձրանալու վրայ է։ Հետեւաբար շատ իրաւամբ կ'ըսէինք եւ կ'ըսենք թէ խիստ շահաւոր գործ մը ըրած կ'ըլլան անոնք որ հող կամ շէնք կը գնեն միայն։
Փարիզի մէջ եւ Փարիզի շրջակայքը ունինք ծախու հողեր, տուներ եւ ափարթմաններ, խիստ նպաստաւոր պայմաններով եւ վճարման դիւրութիւններով։
Կը զբաղինք նաեւ վարձու ափարթմաններով, ունինք Փարիզի որեւէ թաղին մէջ 2—3 սենեակէն մինչեւ 10 սենեակնոց ափարթմաններ, խանութներ եւայլն։
դիմել՝ ամէն օր ժամը 9—1
ԿՌԷԿՈՒԱՐ ՇԷՔԷՐԵԱՆԻ
5 Rue Cardinal Mercier — Մէթրօ Գլիշի
Tel. Central 96 —70 կամ 97—39 — Նոր հասցէիս ուշադրութիւն

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ[Ց]
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

19 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 265

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԵԶ ՄԻ ԽԱՌՆԷՔ ՁԵՐ ՎԷՃԵՐՈՒՆ

Համայնավար «Իւմանիթէ»ն Փետր. 17ին հրատարակած էր Սուրիոյ ազատագրական շարժման վարիչներէն Էլ Պաքրիի մէկ ճառը, որմէ հատուած մը թարգմանեցինք երէկ։

Առիթը՝ Պրիւսէլի միջազգային ժողովն էր, սարքուած՝ պոլշեւիկներուն կողմէ եւ նուիրուած՝ արեւելեան ժողովուրդներու ազատագրութեան։ Իր կարգուսարքով, այս ժողովը քիչ մը շատ կը նմանէր Պագուի հռչակաւոր համագումարին (1920), ուր հայ եւ ռուս կոմունիստներ — այսօրուան վարիչները — կողք կողքի նստան Ջարդարար Էնվէրներու եւ Նուրիներու, Պուխարացի կամ Թուրքիստանցի հօճաներու եւ մոլլաներու հետ, համաշխարհային յեղափոխութեան կրակը վառելու համար... պզտիկ ժողովուրդներու գլխուն։ Զենք զարմանար որ, այս անգամ նոր շքախումբով մը չէ ներկայացած Թուրքիան, լիովին հասած ըլլալով իր նպատակին, եւ մանաւանդ խորտակած՝ «հայկական իմպերիալիսմը», ռուսական 11րդ. կարմի՛ր զօրաբանակին հետ ձեռք ձեռքի։ Այդ ճակատը մաքրուած ըլլալով, այժմ ծանրութեան կեդրոնը փոխադրուած է Ծայր. Արեւելք եւ Մեքսիկա, եւ Պրիւսէլի ժողովը առաւելապէս զբաղեցաւ այդ երկիրներով։

Թողունք հեռաւոր ծովերը եւ քննենք այն ինչ որ կապ ունի մեզի հետ։

Սուրիացի գործիչը, պարզելով ֆրանսական աշխարհակալութեան ձգտումները եւ իրենց կրած տառապանքները, իր ճառին մէջ կը սահեցնէ հետեւեալ հատուածը.

— «Ֆրանսական աշխարհակալութիւնը, Սուրիացիները իրենց իսկ երկրին մէջ նեղը դնելու եւ իր ձեռքին տակ ուզածին չափ ճնշումի միջոցներ ունենալու համար, լայն բացաւ Սուրիոյ դուռները Հայերուն առջեւ։»

Զենք վարանիր մեր խորին վրդովումը յայտնել այս անմիտ արտայայտութեան առթիւ, որ երբեք ազատագրական-յեղափոխական չէ. ընդհակառակն, շատ կը յիշեցնէ մոլեռանդներու կամ Թրքական գործակալներու յերիւրանքները։

Առաջին օրէն, ամբողջ հայկական մամուլը բաժ է եւ միշտ կը յիշեցնէ,— հայ գաղթականները հիւր են Սուրիոյ մէջ, ծովերէն այնտեղ իջած՝ դժբախտ դէպքերու հետեւանքով, որոնց տեղեակ պէտք է ըլլայ ո՛ր եւ է քաղաքական, մանաւանդ յեղափոխական գործիչ։ Անոնք ոտք դնելիք տեղ մը կը փնտռէին, երբ Ֆրանսացիները քաշուեցան Կիլիկիայէն, եւ միակ տրամադրելի երկիրը՝ Սուրիան էր։ Հայ գաղթականութիւնը չէր կրնար քաղաքական ծրագիրներ սնուցանել երկրի մը մէջ որ իրենը չէ, ոչ ալ գործիք դառնալ այս կամ այն կողմին։ Ան, արդէն զոհ՝ միջազգային խաղերու, որոնց մէջ շքեղօրէն կը փայլին նաեւ ամէն ազգէ պոլշեւիկները, կ'ուզէր փրկել եւ հանգչեցնել իր գլուխը։ Եւ այդպէս ալ տեղաւորուեցաւ Սուրիոյ մէջ, կողք կողքի՝ նոյն տառապանքներէն ազատած ժողովուրդի մը հետ։ Եթէ նորեկները ուրիշ օգուտ ալ ունեցած չըլլան Սուրիոյ համար, գոնէ նպաստած են անոր տնտեսական զարգացման։

Արդ, եթէ Սուրիոյ յեղափոխականները իրենք իրենց համար կռուելով, կը կռուին նաեւ «բոլորին ազատութեան համար», ինչպէս կը յայտարարէ Էլ Պաքրի, այն ատեն ինչո՞ւ անդադար կը վիրաւորեն հայ գաղթականութիւնը, ափ մը հողի և պատառ մը հացի համար, գրգռիչ պատմութիւններ տարածելով Դամասկոսէն մինչեւ Գահիրէ եւ մինչեւ Պրիւսէլ։ Ո՞վ է հակառակ իրենց ազատագրութեան։ Հայկական հրասայլե՞րն էին որ փժեցուցին իրենց վերջին ապստամբութիւնը, թէ գաղթականներու կիներն ու մանուկները։ Պէյրութի փողոցներուն մէջ կծկուած հայ նեկարարնե՞րն էին որ պաշարեցին Սուէտիան, խորտակելով Սուլթան Էլ Աթրաշի երազները։ կամ վերջապէս հայ մանր առեւտրականներու ծախած կերպասնե՞րն էին որ իբրեւ օդանաւ բարձրացան Սուրիոյ երկինքին վրայ, կրակ տեղալով ապստամբներուն գլխուն։

Էլ Պաքրիները եւ անոնց ետին կանգնած ուժերը պարտաւոր են աւելի լուրջ ըլլալ, իրենց իսկ դատին յաջողութեան համար։ Անցեալ տարի, Տոքդ. Շահպէնտէրն էր որ Ամերիկայի մէջ կը պտտէր միտքերը, 10—20,000նոց հայկական բանակի մը եւ ջարդի առասպելներ պատմելով։ Տարուան վերջերը, Սուրիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ, հասարակ խուժանավար մը աշխարհի բոլոր անէծքները թափեց Հայերու գլխուն, գռեհիկ բացատրութիւններով, թէեւ պատասխանը առաւ բարեխիղճ երեսփոխանէ մը, դարձեալ իսլամ։ Իսկ շատ մը թերթեր տակաւին կը շարունակեն հրահրել կիրքերը, ճիշդ այնպէս ինչպէս կ'ընեն Թուրք թերթերը, Համիտի շրջանէն մինչեւ Իթթիհատը եւ մինչեւ այսօր։

Կը հարցնենք,— այս բոլորը կը նպաստե՞ն Սուրիոյ ազատագրութեան դատին։ Վէճ ունին հոգատար պետութեան կամ ուրիշներու հետ. ինչո՞ւ մեզ ալ կը խառնեն այդ գործերուն։ Սուրիացիները իրենք չէի՞ն որ Ֆրանսայի ապաւինեցան, Թրքական լուծէն ազատելու համար։

Ո՛րքան երկարենք այս հարցումները, այնքան նեղացուցիչ պիտի ըլլան Սուրիոյ ազատագրութեան գործիչներուն համար։ Ուստի, կարճ կը կապենք եւ աւելորդ անգամ մըն ալ կը յիշեցնենք, թէ ա՛յս չէ արդար եւ յեղափոխական ճամբան՝ ազատութիւն եւ համակրանք շահելու։

Խուժանավարութիւնը՝ ամէնէն առաջ Սուրիոյ դատին կը վնասէ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

Ո՞ՒՐ ԵՆ...

Ինչպէս գրեցինք, պոլշեւիկներուն վարձկանները, կարգալոյծ Բճնիկ, Մելեան եւ ուրիշներ բուռն արշաւանքի մը ձեռնարկած են, հայկական եկեղեցիները «բարեկարգելու», աւելի ճիշդ՝ զանոնք բռնագրաւելու եւ ժողովուրդը պառակտելու համար։ Ծանօթ է իրենց վերջին քաջագործութիւնը, 5—6 հայկական հարուստ եկեղեցիներու բռնագրաւումը Թիֆլիսի մէջ, «Ազատ եղբայրութեան» անունով, որ պատճառ եղաւ խռովութեանց եւ յանգեցաւ... բողոքողներուն դատապարտութեան։

«Ալիք» (Սելանիկ) այս առթիւ գրուած խմբագրականի մը մէջ դիտել կուտայ.

— «Ո՞ւր է մեր պահպանողական դասը, «չէրիաթճի»ներու այդ հաւաքականութիւնը, որ շուրջ 15 տարիներ առաջ (1909—1911), «բաց ու գոց»ի հռչակաւոր վէճերը հրապարակ նետեց և նզովք կարդաց դաշնակցականներուն, որոնք «հայ եկեղեցին կ'անբարոյացնէին, քաղաքական ճառեր խօսելով այդ եկեղեցիներուն մէջ։ Ո՞ւր են կղերա-պահպանողական ռամկավարները, որոնք, այդ ատեն, հազիւ ձուէն ելած, ախոյեան այդ պայքարը սրեցին եւ առաջնորդ ու դրօշակիրը դարձան բոլոր յետադէմ տարրերուն, որոնք օրն ի բուն, «չէրիաթ կ'ուզենք» կը ճչային։ Ի՞նչ էր Դաշնակցութեան ուզածը այն ատեն, որ այնքան սպառում արժեց եւ ի՞նչ է պոլշեւիկներուն ըրածը ներկայիս, որուն հանդէպ մունջ են մնացեր երէկուան կրօնամոլ «չէրիաթճի»ները։

«Ինչո՞ւ քարացեր ու լռեր են հիմա, երբ դաշնակցականի հարց չկայ եւ ուղղակի, դարաւոր ու նուիրական հաստատութեան մը գոյութիւնն է դրուած նժարին մէջ։ Ինչո՞ւ իրենց լռութեամբը ներել կը ձեւացնեն նոր այս հարուածը, որ կ'ուղղուի Առաքելական Հայ Եկեղեցիին, անոր սրբութիւններուն, անոր անցեալ ու ներկայ հմայքին դէմ։»

ԴԱՍԸ ՉԷ ՍՈՐՎԱԾ.— Յունուարի վերջը Բագուի հայկ. վարժարանին երկու կարգի աշակերտներուն միջեւ կը փորձուի գրական դատ մը, Պերճ Պռօշեանի գործերուն մասին։ Ամբաստանող կողմէն աշակերտ մը կը յայտարարէ թէ «միակ ճիշդ տեսակէտը մարքսիստական տեսակէտն է», եւ յանկարծ, այդ «տեսակէտով» քննադատելու համար փաստ կը բերէ Զօպանեանի կարծիքը Պռօշեանի մասին։ Զօպանեանը՝ ամէն բան, բայց, մարքսիստական քննադա՞տ, երբե՛ք։ Սրդեօք այս աշակերտին վարժապե՛տն ալ խապար չունի մարքսիստական քննադատութենէն,նաեւ Զօպանեանի կարծիքներէն։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՀԵՏԶՀԵՏԷ Կ'ԱՃԻ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ.— Վերջին մէկ ու կէս տարուան ընթացքին գործազուրկներու թիւը 47 հազար 963էն բարձրացած է 60 հազար 820ի։ Ասոնցմէ հարիւրին 16,3ը պարզ բանուորներ են, մէկ երրորդը՝ ճարտարարուեստի բանուորներ, նոյնքան մըն ալ՝ անարհեստ բանուորներ, մնացածը՝ մտաւորականներ։ Մեծ թիւ մը կը կազմեն գիւղէն հասած գործազուրկները։ Կիները կը ներկայացնեն հարիւրին 28,9 համեմատութիւն մը, պատանիները՝ հարիւրին 9,7ը։ Այս վերջին համեմատութիւնը հետզհետէ կ'աճի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կռիւները յաղթանակը Չինաստանի մէջ

Չինաստանէն հասած վերջին լուրերուն համաձայն, Շանկայի կառավարիչ զօրավար Սըն-Շուան-Ֆանկի բանակը ծանր պարտութեան մը ենթարկուած է եւ հապճեպով կը նահանջէ Քանթոնցիներու ուժերուն առջեւ։ Այս վերջինները 150,000 թարմ զինուորներ հանեցին ռազմադաշտ հիւսիս-արեւմուտքէն՝ պոլշեւիկներու օժանդակութեամբ եւ ջախջախիչ պարտութեան ենթարկեցին հարաւայինները։ Հանկչօ պաշարուած է արդէն, Նինկփօի մէջ պաշարուած զինուորները կը փորձեն ծովու ճամբով փախչիլ։ Շանկայի եւ Հանկչօի միջեւ երկաթուղային հաղորդակցութիւնները ընդհատուած են։ Սըն-Շուան-Ֆանկ վերջին դիմադրութիւն մը պիտի փորձէ Շանկայէն 30 քիլօմէթր հեռու Սունկֆիանկի մէջ։

Շէքիանկի երրորդ բանակն ալ ապստամբելով Քանթոնցիներուն կողմը անցաւ։ Շանկայի մէջ կացութիւնը ճգնաժամային է։ Արդէն իսկ հայրենասէր Չինացիները կը պատրաստուին փառաւոր ընդունելութիւն ընել Քանթոնի յաղթական բանակին։

Գործազուրկներու թիւը աւելցած

Երէկ առտուան պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած վիճակագրութեան համաձայն, Փետր. 17ին նպաստ ստանալու համար արձանագրուած գործազուրկներու թիւն էր 73,632, որոնց 54,535ը այր եւ 19,097ը կին։ Անցած շաբաթ նպաստընկալ գործազուրկներու թիւն էր 64,434, որով վերջին շաբթուան ընթացքին 9000 հոգիէն աւելի շատցած է անոնց թիւը։ Միայն Փարիզի մէջ նպաստընկալներու թիւն էր 33,476 հոգի 23,672 այր, 9804 կին), իսկ Սէն նահանգի մէջ նոյն թուականին նպաստընկալ անգործներու թիւն էր 23,514։

Գործազուրկներու ցոյցը

Հինգշաբթի օր հազարաւոր բանուորներ ցոյցեր կատարեցին Փարիզի արուարձաններուն մէջ, Իվրի, Քլիշի, Փանթէն, Փիւթօ, Օնի, Մօնթրէօյլ եւ Մալաքօֆ։ Այս վերջին երկու տեղերը ոստիկանութիւնը փորձեց արգիլել ցուցարարները եւ երկուստեք կռիւ պատահեցաւ։

Ցուցարարները վերոյիշեալ վայրերու քաղաքապետարաններուն առջեւ երթալով պահանջեցին որ բոլոր գործազուրկներուն օրական 15 ֆրանք նպաստ տրուի։ Թափօրներու առջեւէն կը տարուէին ցուցատախտակներ՝ «Աշխատանք կամ հաց» վերտառութեամբ։

Հնդիկ ու մահմետական դէմ դէմի

Հնդկաստանի Ինտոր քաղաքին մէջ կռիւ մը ծագած է Մահմետականներու եւ Հնդիկներու միջեւ։ Հնդկական տօնի մը պահուն, խումբ մը երաժիշտներ իրենց նուագարաններով կ'ուրախանային մահմետականներու մզկիթին առջեւ. ասկէ կը ծագի կռիւը եւ կը սպաննուին 9 հոգի, եւ յիսնեակ մըն ալ կը վիրաւորուին։

Ոստիկանները միջամտեցին, սակայն հաւանական է որ շարունակուին դարձեալ կռիւները։

Ռուսիա նաւ կ'ապսպրէ Իտալիոյ

Հռոմի խորհրդային դեսպանատան առեւտրական կցորդը թերթերուն յայտարարած էթէ բանակցութիւններկը կատարուին Ռուսիոյ կողմէ՝ նաւային կարեւոր ապսպրանքներ տալու համար իտալական նաւարաններուն։

Թուրքիա եւ Ամերիկա

Էնկիւրիի պաշտօնաթերթ «Հաքիմէյէթը Միլլիյէ» կը գրէ թէ Թուրքիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ պաշտօնական յարաբերութիւններ վերահաստատելու համար նամակներ եւ ծանուցագիրներ կը փոխանակուին Թուրքիոյ եւ Ծովակալ Պրիսթոլի միջեւ։

Բանակցութեանց նիւթերն են առժամեայ առեւտրական դաշնագրին մէկ տարի եւս երկարաձգումը, առեւտրական եւ բնակութեան դաշնագիրներու կնքումը եւ հիւպատոսական յարաբերութեան հաստատումը։

«Րիւթէր»ի Պոլսոյ թղթակիցը 16 Փետր. թուականով կը հեռագրէ թէ ծովակալ Պրիսթոլ յաջողած է մէկ տարի պայմանաժամով երկարաձգել թուրքեւամերիկեան առեւտրական դաշնագիրը։ Կը յուսացուի թէ այդ մէկ տարուան ընթացքին կարելի պիտի ըլլայ բնականոն յարաբերութիւններ վերահաստատել երկու երկիրներուն միջեւ։

Երեսփոխան Պարանթոն արտաքսուած

Գրած էինք թէ համայնավար կուսակցութիւնը ութ օր պայմանաժամ տուած էր Սէնի երեսփոխան Պարանթոնի՝ հրաժարելու համար երեսփոխանութենէ։ Պարանթոն չհպատակեցաւ այս հրամանին։ Ասոր վրայ իր պատկանած բջիջին պահանջումով Պարանթոն արտաքսուեցաւ համայնավար կուսակցութենէն։

Օտարներու զինուորագրութիւնը

Մեր այսօրուան թիւին մէջ մանրամասնօրէն հրատարակած ենք օտարականներու ֆրանսահպատակութեան մասին Երեսփ. ժողովին մէջ կատարուած վիճաբանութիւնները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԸՆԿ. ՀԱՅԿ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Մարսէյլէն հասած ճամբորդէ մը ցաւով կ'իմանանք մահը առաջնակարգ ընկեր Հայկ Քիպրիթճեանի, որ քանի մը ամիսէ ի վեր անկողին ծառայած էր։ Հակառակ իր ամուր կազմին, դժբախտ ընկերը յամրաբար ծիւրեցաւ անողոք հիւանդութենէ մը, և անօգուտ անցան իր կնոջ անձնուէր ջանքերն ու բժշկական խնամքները։

Ողբացեալ ընկերը գործօն մասնակցութիւն ունեցած է հանրային կեանքին, մօտ երեսուն տարի, մանաւորապէս Պարսկաստանի մէջ, ուրկէ անցած է Պոլիս եւ յետոյ՝ Մարսէյլ, միշտ պահելով իր կորովը։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ

Բլէրման-Ֆէրրանի մօտ, Լապուլլի հանքահորին մէջ պատահած է ծանր արկած մը։ 17 գործաւորներ վերելակի վանդակին մէջ տեղաւորուած էին ու վար կ'իջնէին, երբ յանկարծ արկածով մը կը փրթի վանդակը եւ խելացնոր գահավիժումով կ'իյնայ վար ու կը ջախջախուի։ Բանուորներէն երկուքը մեռած են, իսկ 15ը՝ ծանրապէս վիրաւորուած։

⁂ Պուլօնեը-սիւր-Մէրի մօտ, Պրիւէի հանքերուն 5 թիւ հորին մէջ ահաւոր արկած մը կրած է բանուոր Ֆլիփօ, որ հայր է պզտիկ զաւակի մը։ Հազար քիլօ ծանրութեամբ քար մը կ'իյնայ գլխուն վրայ, անմիջապէս կը հասնին ընկերները եւ կը հանեն զայն քարին տակէն։ Դեռ ողջ էր խեղճ բանուորը, սակայն՝ խեղդուած, այնքան կատաղի, որ հարկ եղաւ կապել եւ փոխադրել հիւանդանոց, ուր մեռաւ քանի մը ժամ յետոյ։

ԱՆԱՊԱՏԱՆ ՏՂԱՔԸ.— Բագուի մէջ անապաստան տղաքը, մուրացկանութեան ասպարէզը լքած, դիմած են յափշտակութեան։ Նաւահանգիստին մօտ շարունակ կը յարձակին ապրանքներ փոխադրող սայլերու վրայ, եւ եթէ չյաջողին գողնալ, քարերով կը սկսին կռիւի։ Այս ձեւի գողութիւնները այնքան սպառնալից չափերու հասած են, որ ձիաւոր զինուորներ ղրկուած են տեղին վրայ, պաշտպանելու համար ապրանքներու փոխադրութիւնը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԵՐԷՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Կ'իմանանք թէ Compagnie Internationale de Commerce et d'Armement շոգենաւային ընկերութիւնը, որ իբր մէկ տարի առաջ հիմնուած էր Պրիւսէլի մէջ, նախաձեռնութեամբ յայտնի առեւտրական Պ. Վ. Խորասանճեանի եւ նաւատէր Պ. Մ. Կիւմիւշճեանի (Լոնտոն), այս անգամ իր գործունէութեան ասպարէզը ընդլայնած է, գնելով 9000 թոնօ տարողութեամբ անգլիական արագընթաց շոգենաւ մը եւ մկրտելով զայն «Անի»։

Արձանագրելով այս լուրը, կը մաղթենք որ մեր հայրենակիցներու ձեռներէցութեան ոգին պսակուի նմանօրինակ յաջողութիւններով եւ ընդհատէ ունենանք հայկական նոր նաւեր, պատմական անուններով եւ նաւորդներու սերունդ մը։ Եւ այս՝ ոչ միայն օտար, այլ եւ հայրենի ջուրերու մէջ, հայրենիքի զարգացման եւ անոր զաւակներուն օգտին համար։

Նոր ընկերութիւնը կը գտնուի պելժիական դրօշին պաշտպանութեան տակ։

"ՄԻԱՑԵԱԼ ԱՆԿԱԽ ԹՈՒՐԱՆԻԱ"
ԿԱՄ
Ի՛ՆՉ ԿԸ ԾՐԱԳՐԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

(Շարունակութիւն փետր. 16ի Թիւէն եւ վերջ)

Նախորդով ամփոփեցինք այս գրքին առաջին հինգ գլուխները։

Վեցերորդ «Դէպի իրականացում» եւ մնացած գլուխներով Զարեւանդ կուտայ փաստեր եւ Թուականներ, որոնք կը հաստատեն Թէ ի՛նչպէս համաթուրանականութեան գաղափարը քայլ առ քայլ նուաճումներ բրած է, սահմանադրական շրջանէն սկսած պզտիկ կոտորածներով, պատերազմի ընթացքին՝ միլիոնի գիւղերու վրայ, զինադադարի ընթացքին՝ հարիւր հազարաւորներով մնացորդներու արիւնին մէջ եւ դիւանագիտական դիւայնութիւններու միջոցով՝ կովկասեան հողերու վրայ։ Կը չքացնէ եւ հովին կուտայ իբր Թէ Թուրք հոսանքներու երեւութական մտայնութեան, կեդրոնացեալ եւ ապակեդրոն խորհուրդներուն վրայ հիմնուրուած քաղաքական գիծը «Հաշտասէր»ներուն։ Կ'արձանագրէ փաստեր, որոնք կատարուած են այդ «հոսանքներ»ու միջոցով,— 1921 Մարտ 16ի ռուս-թուրք դաշնագիրը, որով Կարսն ու Արտահանը կը միանան Թուրքիոյ, Նախիջեւան կ'իյնայ Ատրպէտճանի հովանիին տակ. 1921 Հոկտ. 21ին, Կարսի դաշնագիրով, Սուրմալուն կ'երթայ Թուրքիոյ. յետոյ լեռնային Ղարաբաղը կը մտնէ Ատրպէճանի հովանիին տակ, ինչպէս նաեւ Քիւրտիկրայը։ Եւ համաթրքութեան առաջին ու գլխաւոր հանգրուանը կ'իրականանայ, բացի այն լղարիկ հողաշերտէն, որ մէկ քայլի կը կարօտի յարմար բոպէի մը։

Եւ առնք եղած են խորունկ գիտակցութիւնով եւ սիստեմատիկ քաղաքականութիւնով մը, որ իր վերջին ձեւակերպումն առած է «Ազգային Ուխտ»ով։ Արդարեւ, այդ ուխտին առաջին յօդուածը կ'ըսէ.—

«Այն երկրամասերը, զինադադարով որոշուած սահմանագծէն ներս գտնուին անոնք Թէ դուրս, որոնք մեծամասնութիւնով Թրքական-մահմետական բնակչութիւն ունին, եւ որոնք կրօնական, ցեղային եւ բաղձանքներու տեսակէտէ մէկ ամփոփ մեծամասնութիւն կը կազմեն, պէտք չէ իրարմէ անջատուին։»

Եւ այս ծրագիրը իրականացնողները, Այազ Իսհաքները, Ռասուլզատէները եւ Ալի Հայտար էմիրները եւ իրենց փաղանգը, իբր քամուֆլաժ, վէճեր ալ կը սարքեն իրարու դէմ, վէճեր, որոնք կը ծառայեն միայն իրենց նպատակները փրոփականտ ընելու եւ կը յայտնեն, Թէ դաշնակցային Ռասուլզատէներն ու միութենական Ալի Հայտարները մէկ բան կը մտածեն եւ մէկ բանի կը ձգտին։

Այազ Իսհաքի կը յայտարարէ (1926).— «Արտասահմանի Թուրքերուն մէջ ո՛չ մէկ ատեն Թուրքիայէն դուրս հաւաքուելու շարժում մը չէ եղած։ Հիւսիսը Քազանի շուրջ, Թուրքիստանը՝ Բուխարայի, Խրիմը՝ Պաղչէ Սէրայի, Ատրպէճանը՝ Բագուի շուրջ իր բոյնը շինելու չէ ձեռնարկած երբեք։ Այս կեդրոնները, իրենց գործունէութեան ընթացքին, իրենք զիրենք միշտ զգացած են իբր մեծ Թուրք ծառին ճիւղերը։»

Ռասուլզատէ «Միութիւն Թուրքիայի հետ, ապակեդրոն կապով» միճած է։ Բայց անմիջապէս աւելցուցած. «Շիտակ չէ երեւակայել կովկասեան դաշնակցութիւնը իբր արգելք իտէալ Թուրք միութեան...։ Պիտի գայ օր մը, երբ այս առուները (Թուրք ազգային շարժումները զանազան տեղեր) միանալով պիտի կազմեն ուժեղ դաշնակցութեան մը գետը։ Եւ մեր աչքին առջեւ կը կենդանանայ 1871ին գերման պետութիւններու միութիւնը։ Թուրք աշխարհը այդ երջանիկ խաչալին հասնելու համար պէտք է անցնի հանգրուաններէն մէկէն—որ է կովկասեան ազգերու միանալը ռուսական տիրապետութեան տակ։»

Իսկ Ալի Հայտար Էմիր, որ իբր հակաճառող Ռասուլ Զատէի դաշնակցութեան (ֆէտէրասիոն) դէմ կը պոռայ.— «Դաշնակցութիւն. բայց որո՞ւ հետ, մինչեւիկ Վրացիներո՞ւն եւ Դաշնակ Հայերո՞ւն հետ...։ Երեք ամսուայ մէջ Բագուի, Երեւանի եւ Կարսի մէջ սպաննուած 110,000 Թուրքերուն արիւնը չչորցած, ինչպէ՞ս պիտի դաշնակցիք Հայերուն հետ։» Եւ կը հռչակէ բացէ ի բաց համաթրքութեան նշանաբանը.— «Մեր նշանաբանն է տիլ բիրլիյի, իւ բիրլիյի (լեզուի եւ երկրի միութիւն)։ Երբ Թուրքիայի Թիւրքերը միանանք կ'ըսեն, չեն ուզեր իրենց երկրին սահմանակից Թուրք պետութիւններ ստեղծել անոնց հետ միայն իբր դաշնակից ապրելու համար։ Նոյն Ալի Հայտարը, իր իբր Թէ ընդդիմախօս Ռասուլ Զատէի պատկերացուցած հանգրուաններուն եւ 1871ի գերման ժողովուրդներու միացումի պատկերին առջեւ կը յայտարարէ.— «Ազգերու կեանքին մէջ անկարելի բան չկայ։ Որոշ սկզբունքի եւ նպատակի տէր միաւորականներու կողմէ մղուած եւ առաջնորդուած ազգեր, ժամանակի հետ ամէն բանի կը յաջողին։ ... Եթէ պէտք ըլլայ վերջնական նպատակը գաղտնի կը պահուի եւ հանգրուանները իբր նպատակ ցոյց կը տրուին։ Մուսավաթ Թուրք քաղաքական կուսակցութիւն մըն է. կրնայ ըլլալ որ իր բուն նպատակը ծածկելով իր առաջին հանգրուանը իբր նպատակը կը ներկայացնէ. իր ճշմարիտ ծրագրին միայն այս առաջին հանգրուանին պատկանող մասը խմբագրած եւ իր քաղաքական նպատակները անոր համաձայն որոշած է։ ... Ուրեմն վերին Ազրբէջանը նախ իր անկախութիւնը պիտի պահպանէ եւ յետոյ Թուրքիոյ հետ պիտի դաշնակցի։ ... Այս պարագային անոր ջանքերը համաձայն են մերիններուն»։

Եւ գիտնալէ վերջ որ Ռասուլ Զատէ Մուսավաթի հիմնադիրներէն եւ ամէնէն ուժեղ դէմքերէն մէկն է, Քէմալական Թուրքիայի մէջ ամէնէն արտօնեալ մարդերէն մէկը։ Եւ նոյն Ռասուլ Զատէն հանգրուաններով գացող քաղաքականութիւնը յաջողցնելու համար, այսօր մէկն է նաեւ Կովկասեան ժողովուրդներու, Ատրպէջանցիներու, Վրացիներու եւ Տաղստանցիներու համադաշնակցային կեդր. կոմիտէի անդամներէն։

Զարեւանդ տքնաջան աշխատութեամբ այս փաստերը հաւաքելով եւ դասաւորելով յայտնապէս կը ձգտի մէկ նպատակի,— ճանչցնել Թուրքը իր հոսանքներով, Ալի Հայտարներով եւ Ռասուլզատէներով, բանալ անոնց իրական ծրագիրը, որ քօղարկուած է «հանգրուաններ»ը նպատակ ներկայացնելու ճիգերով, եւ ըսել հաշտասիրական նոր ուղի որոնողներուն Թէ պէտք է ճանչնալ Թուրքը, մէկ միլիոնէ աւելի հայ կոտորող Ալի Հայտարները, որոնք երբեք չեն մոռնար իբր Թէ կոտորուած 110,000 Թուրքերը և չեն հրաժարիր երբեք Հայաստանի կմախքն ալ կրծոտելէ, իրականացնելու համար «տիլ բիրլիյի»ի քաղաքական ուխտը։

Եւ իսկապէս, եթէ տարրական զգաստութիւնն ունենար հայ քաղաքական միտքը եւ Թօթափէր աղէտաւոր միամտութիւնը, պիտի տեսնէր Թէ միայն վեց տարիներու ընթացքին ինչպէ՛ս քայլ առ քայլ իրականացած է Ալի Հայտարներու «տիլ բիրլիյի, իւ բիրլիյի»ն եւ ինչպէ՛ս Թուրքիան տենդագին կը ձգտի դէպի Արեւելք, դէպի իր ցեղակից ու լեզուակից եղբայրները եւ ինչպէ՛ս այս վերջինները կը ձգտին դէպի Արեւմուտք՝ Թուրքիա, երկանաքարի մէջ առած Հայաստանի ու հայ ժողովուրդի կմախքը։

Ի հարկէ չպիտի արժէր այս շարժումին ուսումնասիրութեան մէջ մտնել, եթէ անոր ճամբուն վրայ չգտնուէր Հայաստանը, իր միակ հոծ հայութիւնով, որու մասին հեղինակը այնքան մտահոգ է, որ իր ուսումնասիրութիւնը, որքան ալ առարկայական, չի ծածկեր մեծագոյն վտանգ մը տեսնողի հոգեկան տագնապը։

Ան ահազանգով մը կ'ազդարարէ գալոց վտանգը. որովհետեւ կը տեսնէ եւ փաստերով կը հաստատէ, Թէ այսօրուան Թուրքիան վարողները Եուսուֆ Ագչուրաները, Աղայէֆները, Ռասուլզատէները, Հիւսէյինզատէները, Այազ Իսհաքները, Քէօփրիւլիզատէները, Մէհմէտ Էմինները, Համտուլլահ Սուպհիները, Ալի Հայտարները, Ճէլալ Նուրիները, Զիա Նուրիները, Եագուպ Գատրիները, Եօնուս Նատիները, Ռուշէն Էշրէֆները, Ֆալիհ Ռըֆքըները եւ նմանները են։ Միւս կողմէ Ատրպէջանի մէջ նոյն ուխտը կարմրօրէն հետապնդողներն են, որոնք ափ մը Հայաստանի շուրջն ու ներսը դաւեր լարելով Թուրքիան մինչեւ Երեւանի դուռը հասցուցին, Մեծ Ատրբէջան կը ձեւաւորեն, Շարուրն ու Նախիջեւանը կամուրջ են շիներ, Նախկրայը դաւադրութեան բոյնի են վերածեր, Պարսկաստանը մթերանոց կը դարձնեն, Թուրք գաղթականութիւնով ոտքի կոուան կը պատրաստեն եւ կը սպասեն մէկ բոպէի նոր կատարուած իրողութիւնով մը յայտարարելու. «ա՛լ չկայ Հայ ու Հայաստան, կայ Միացեալ Անկախ Թուրքիա» եւ ծածանումը Թուրք ցեղի առասպելային մօր Զէնայի գայլանիշ դրօշակին որ դարերու մէջէն կը յառնէ Քէմալի գայլանիշ գինանշանով։

*
* *

Կը կրկնենք, Զարեւանդի այս հատորը առաջինն է իր տեսակին մէջ։ Միակ պակասը, որ ունի քարտէզ՝ է, որ ընթերցողին համար կրնար շատ օգտակար ըլլալ։

Իսկ ուշագրաւ առաւելութիւններէն մէկն ալ այն է որ այս արժէքաւոր զոյգ գիրքերուն վրայ գին նշանակուած չէ։ Եթէ այս իրողութենէն հետեւցնենք, Թէ հեղինակը զայն գրած է եւ պիտի տրամադրէ ձրի մեր այն սերունդին, որ այնքան պէտք ունի կարդալու զանոնք, վերյիշելու ինքզինքն ու իր պատմութիւնը, բայց իր մոռցած Թուրքին եաթաղանէն հրաշքով ազատած, ցրուած չորս հովերուն, հազիւ չոր հաց մը կը ճարէ եւ աէնտ չի կրնար խնայել գրքոյկ մը գնելու, կը Թելադրէինք հեղինակին, զոնէ Սուրիոյ, Յունաստանի եւ Ֆրանսայի որբ սերունդին ձրի ղրկել զանոնք։ Այսպիսի քայլ մը լրացուցիչ մէկ մասը պիտի կազմէ իր արժէքաւոր գործին։

Կը շնորհաւորենք հեղինակը իր այս աշխատասիրութեան համար եւ անձկագին կը սպասենք, որ տայ իր երրորդ հատորը, որ ըստ իր խոստումին, պիտի պարունակէ Թելադրանքներ այս վտանգին դէմ պաշտպանուելու համար։

Եթէ վտանգը պայծառ տեսնելը ընդունինք երաշխիք վտանգին դէմ պաշտպանուելուն, «Միացեալ Անկախ Թուրանիա»ն մեծ երաշխիք է Զարեւանդի երրորդ հատորին։

Մինչ այդ, հայ ժողովուրդին, մանաւանդ երիտասարդ սերունդին կը մնայ իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացնել Թրքական վտանգին վրայ, ցերեկ ու գիշեր որոճալ այդ վտանգին դէմ պաշտպանուելու բոլոր միջոցներուն մասին, եւ սպասել Զարեւանդի երրորդ հատորին, անոր մէջ Թերեւս գտնելու կազապարուած ձեւը այն միջոցներուն, որոնք պուցէ ամէն մարդու մէջ կրնան ծնունդ առնել, նոյնիսկ անձեւ վիճակի մէջ։

Այդ ալ բան մըն է։ Եւ մեծագոյն բարիքը այն է, որ մոռցուած Թուրքը առօրեայ մտածումի նիւթ կը դառնայ։

ՇԱՀԱՆ

ՄԵՆԱՇՆՈՐՀԻ ՄԸ ՓՈՐՁԱՆՔՆԵՐԸ

ՀԱՅԵՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՎՆԱՍՈՒԻՆ

ԱԹԷՆՔ, 13 փետր.

Յունաստանի ներքին ցաւերէն մէկն ալ, փանկալօսի իշխանութեան օրով օտար ընկերութիւններու տրուած մենաշնորհներու կնճռոտ հարցն է, որ այս միջոցիս կը զբաղեցնէ ոչ միայն կառավարական, այլ նաեւ լայն ժողովրդական զանգուածները։

Այդ հարցերէն մէկը այսօր երեսփոխանական ժողովի սեղանին վրայ է վաւերացման համար. եւ կը հանդիպի մեծ ընդդիմութեան, որովհետեւ պայմանագրութեան մէջ կան այնպիսի յօդուածներ որոնք կը վնասեն ժողովրդական զանազան խաւերու եւ պետութեան շահերուն։

Ընկերութիւնը անգլիական է, Power and Traction Co. որ յատկապէս կազմուած է հանրային փոխադրութեան սպասարկութիւն (հանրակառք եւն.), ելեկտրական ուժ ու լոյս մատակարարելու համար։

Ընկերութեան մենաշնորհի պայմանները ստորագրուած են դիկտատորութեան շրջանին եւ որուն բոլոր յօդուածները չի գիտեր հասարակութիւնը։ Սակայն ծանօթ են մէկ երկու տրամադրութիւնները 1. Հանրակառքի ամբողջական սպասարկութիւնը, Աթէնք քաղաքի կեդրոնէն մինչեւ 20 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ ամբողջապէս պիտի Թողուի ընկերութեան եւ ոչ մէկ ուրիշ ընկերութեան կամ անհատի պիտի Թոյլատրուի հանրակառքի (autobus) սպասարկութիւն, 2.— ընկերութիւնը իրաւունք ունի Յունաստան մտցնելու պէնզինը եւ ռետինը առանց մաքսի։

Ահա այս երկու կէտերու դէմ է որ բուռն կերպով կը բողոքէ ժողովուրդը։

Բաւական մեծ Թիւով մանր 1400 անհատական հանրակառքեր կան որոնք կը բանին քաղաքի զանազան գիծերուն վրայ, դադար պիտի առնեն ըստ այդ պայմանագրութեան։ Կան նաեւ բազմաթիւ ռետինի եւ պէնզինի առեւտրականներ, որոնք հայթայթիչներն են վերոյիշեալ կառքերուն եւ նոյնպէս պիտի մնան անգործ, շնորհիւ պայմանագրութեան, որովհետեւ մաքս վճարելով հնարաւորութիւն չպիտի ունենան սպասելու իրենց ապրանքին։

Քանի մը օրէ ի վեր Թէ առաջինները եւ Թէ վերջինները գործադուլ յայտարարած են եւ խաղաղ ցոյցեր ու բողոքներ կ'ընեն խորհրդարանին առջեւ։

Պէտք է ըսել Թէ երեսփ. ժողովի մեծամասնութիւնը հակառակ է այս ընկերութեան մենաշնորհին, այդ պատճառով ալ կառավարութիւնը վաւերացնելու դժուարութեան առջեւ կը գտնուէր։ Երեսփ. ժողովի փետր. 11ի նիստին ներկայացուեցաւ հարցին քննութիւնը։ Կառավարութիւնը ներկայացուց խնդիրը պատճառաբանուած բացատրութեամբ եւ աւելցուց Թէ ինչ ինչ յօդուածներու փոփոխութիւններու համար ընկերութեան հետ նոր բանակցութիւններ կատարելու սկզբունքին հաւանած է Աթէնքի անգլիական դեսպանը։

Նկատի ունենալով ժողովի տրամադրութիւնը, կառավարութիւնը վստահութեան խնդիր դրաւ։ Փետր. 12ին շարունակուեցան վիճաբանութիւններ եւ ընդդիմադիր երեսփոխաններու մէկ մասը բացակայեցաւ։ 290 երեսփոխաններէն միայն 180ը ներկայ էին, որոնց մեծամասնութիւնը վստահութեան քուէ տուաւ։

Թէ կառավարութեան եւ Թէ խորհրդարանին դիրքը փափուկ է այս հարցին առԹիւ։ Եթէ ներքին խնդիր մը ըլլար, շատ դիւրութեամբ, հրամանագրով մը չեղեալ կը համարուէր եւ կը լմննար, ինչպէս եղած է նմանօրինակ առիթներու մէջ, իսկ ներկայ պարագային ոչ միայն ընկերութիւնը օտար է եւ կրթնած անգլիական կառավարութեան, այլ եւ որոշ աշխատանքներ կատարած է։ Մերժումը պիտի վերածուի քաղաքական կնճիռ մը, որմէ կը խուսափի կառավարութիւնը, ուրեմն խորհրդարանը հարկադրուած պիտի ըլլայ վաւերացնելու, հակառակ իրենց խղճին, երկրին շահերուն եւ բազմաթիւ քաղաքացիներու տնտեսական ակներեւ կործանումին։

Դուրսը կատարուած գործադուլները, ցոյցերը եւ բողոքները, հազիւ Թէ որ եւ է օգուտ ունենան, կը մնայ այն մխիթարութիւնը որ յաջողեցան բարեփոխել քանի մը շատ աննպաստ յօդուածները։

Ցամառ զրոյց կը շրջի Թէ կառավարութիւնը պարտաւորուած պիտի ըլլայ վնասուող քաղաքացիներուն հատուցում տալու։ Այդ պարագային ոչ-քաղաքացիներն ալ պիտի օգտուի՞ն արդեօք։ Այդ առԹիւ մեր ազգակիցներէն շատեր որոնք մեծ Թիւով սեփական կառքեր ունին հանրային սպասարկութեան մէջ եւ այժմէն իսկ յուսահատութեան մատնուած են, մանաւանդ որ մեծ մասը կառքերը գնած են ապառիկ մասնավճարներու պայմանով եւ այսպիսով հնարաւորութիւն պիտի չունենան վճարումները կատարելու եւ պիտի գտնուին կառքերը կորսնցնելու հաւանականութեան առջեւ։

Կան քանի մը ուրիշ մենաշնորհներու պայմանագրութիւններ որոնք նոյնպէս աւելի կամ նուազ չափով աննպաստ են երկրին շահերուն։ Ասոնց շուրջն ալ վէճեր կան, սակայն կը Թուի Թէ խորհրդարանը նոյն պատճառներով պարտաւորուած պիտի ըլլայ վաւերացնելու։

Ահա դիկտատորութեան մէկ շնորհը, որուն հետեւանքները չի կրնար դարմանել պետութիւնը։

Ց. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԹՈՒՐՔ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐ ՄԸ. — Փետրուարի 4ին, Թիֆլիսի պետական Թատրոնին մէջ, մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուած է Ատրպէճանի գրագէտ Թատերագիր Ապտիւրրահման Ախվէրտովի գրական գործունէութեան 35 ամեայ յոբելեանը։ Ախվէրտով ո՛չ միայն յայտնի գրագէտ է, այլ եւ աչքի ընկնող հանրային ու քաղաքական գործիչ: 1919ին Ատրպէճանի դեսպանն էր Երեւանի մէջ։ Ախվէրտով կը նկատուի Ատրպէճանական գրականութեան եւ Թատրոնի հիմնադիրներէն մէկը, Յոբելեարին շնորհաւորական ուղերձներ ուղղած են Անդրկովկասեան կառավարութեան կողմէ Ս. Խանոյեանը, Վրաստանի կառավարութեան ներկայացուցիչը եւ բազմաթիւ հիմնարկութիւններու պատուիրակներ։ Իր պատասխան-ճառին մէջ Ախվէրտով ըսած է. «Ես երջանիկ եմ, որ իմ յոբելեանական տօնը կը կատարուի գեղեցիկ Կիւրճիստանի մայրաքաղաքին մէջ, ա՛յն Կիւրճիստանի, որու հետ Թուրք ժողովուրդը կապուած է եղբայրական կապերով»։

ՖՐԱՆՍԱՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՇՈՒՏՈՎ ՊԻՏԻ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԻ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Ինչպէս քանիցս գրած
Ռօնի երեսփոխան Շառլ Լամպ
երկար ատենէ ի վեր կը գր
օտարականներու ֆրանսահ
տակութիւնը դիւրացնելու խ
րով: Քանի մը օր առաջ եր
փոխանական ժողովին մէջ
Լամպէր կրկին խնդիր հա
այս մասին եւ դատական
խարարէն պահանջեց որ
մասին խորհրդարանին ներ
յացուած օրինագիծը շուտ
քուէարկուի: Պաշտօնաթերթ
քաղելով կուտանք իր ճառ

Պ. Շառլ Լամպէր.— 19
Դեկտեմբեր 3ին Ծերակ
միաձայնութեամբ, եւ առ
ղարար, կը քուէարկէր հպա
կութեան օրինագիծ մը, որ
նօթ է ձեզ, Պ. դատական նա
րար, եւ որ կենսական կարեւո
Թիւն ունի այս երկրի ապագա
համար:

Գիտէք Թէ Ֆրանսա բն
չութեան կողմէ ահռելի
նապ մը կ'անցընէ, եւ վե
մարդահամարի Թիւերը ի
կը փորձեն ատիկա ծածկել մէ

Արդարեւ, եթէ Ֆրանս
պատերազմէն առաջուան
մանները նկատի ունենանք,
տի տեսնենք Թէ մեր երկիր
միայն չէ լեցուցած 1916ի մ
դահամարին ցոյց տուած մէ
կէս միլիոնը, այլ 1911էն ի
կորսնցուցած է երկու միլիոն բն
կիչ, եթէ հաշուենք Ֆրան
հաստատուած օտարականները
ազատագրուած նահանգնե
բնակչութիւնը: Ասիկա տխուր
րականութիւն մըն է, որուն առ
պէտք է բոլորս խոնարհինք:

Ծերակոյտին ընդունած հ
տակութեան օրէնքը, բացի
առաւելութիւններէ, Թոյլ կ
տայ մեզի զգալի կերպով լ
այն վրդովիչ պարապը, զոր պ
տերազմը բացած է մեր բն
չութեան մէջ:

Նոր օրէնքը՝ նպաստաւոր
ստացական քաղաքացիութե
ները, մանաւորաբար Թոյլ
լով մեզի ֆրանսացի դարձ
առնուազն 18 տարեկան երի
սարդ օտարականներ, ֆրան
հպատակ դարձած օտարական
րու զաւակներուն ֆրանսահպ
տակութեան իրաւունք տալ
օտարականի մը հետ ամուսն
ցած ֆրանսուհիին արտօնե
պահպանել իր հպատակութի
եւ նոյն հպատակութիւնը ճան
նալով ֆրանսական հողի վր
ծնած իր զաւակներուն, այս
րէնքը, կ'ըսեմ, քանի մը տ
չանցած այս անդամահատու
եւ վիրաւոր երկրին պիտի
հարիւր հազարաւոր ֆրանսա
ներ, զորս ներկայիս կ'արհամ
հենք (ծափեր):

Ահա՛ այս պատճառով է,
Պ. դատական նախարար, այ
կ'ուզէի ձեր ուշադրութիւնը հր
ւիրել այս կէտին վրայ,
հաշուելու որ հպատակութե
օրէնքը Թոյլ պիտի տայ մե
դարման տանիլ նաեւ կարգ
իրապէս ողբալի վիճակներու:

Կը մտածէ՞ք արդեօք,
նակ, պաշտօնեայ ֆրանսուհի
րու վրայ, որոնք կը փափաք
օտարականներու հետ ամուսն
նալ եւ որոնց ներկայ օրէն
կ'արգիլէ այդ բանը, քանի
օտարուհի կը դառնան եւ
կորսնցնեն իրենց պաշտօնը:

Կը մտածէ՞ք արդեօք
բոլոր ֆրանսացի ծնած կիներ
վրայ, որոնք այսօր բաժնու
իրենց ամուսինէն կամ այրի
ցած, կը փափաքին կրկին Ֆրան

…հպատակ դառնալ, եւ որոնք սակայն չեն կրնար, որովհետեւ օրէնքը չէ քուէարկուած, ու այսօր, թէեւ Ֆրանսուհի, ստիպուած են հպատակութեան թուղթ պահանջել, 375 ֆրանք վճարելով։

Կը մտածէ՞ք արդեօք այն հազարաւոր օտար երիտասարդներու մասին, որոնք կը փափաքին ֆրանս. բանակին մէջ ծառայել եւ որոնք, օրինագիծը քուէարկուած չըլլալուն պատճառաւ չեն կրնար, ու ստիպուած են կամ ծառայել օտար լէգէոնին մէջ — ինչ որ շատ հաճելի չէ անոնցմէ շատերուն համար — կամ երթալ իրենց հայրենիքին մէջ կատարելու իրենց զինուորական ծառայութիւնը։ (Ծափեր)։

Կը հասկնամ թէ այս օրէնքը քուէարկելու կը վարանէինք այն ատեն երբ անհրաժեշտ պաշտօնատունը չունէինք։ Սակայն բիւ տը լ'էնվէրսիթէի գրասենեակները հիմա կրնան արագօրէն նկատի առնել հպատակութեան խնդրագիրները եւ հետեւանք տալ հարիւր հազարաւոր խնդրարկուներու։ Ահա՛ թէ ինչու այլեւս պէտք չէ յետաձգել այս օրէնքին քուէարկութիւնը։ Երեսփ. Ժողովին համար ալ առաւելն մէկ նիստը բաւական է։ Այս օրէնքին քուէարկութեան հետ կապուած են նաեւ ուրիշ օրինագծեր եւ առաջարկներ։ Այսպէս, ես ինքս ունիմ առաջարկ մը, որուն համաձայն ֆրանսահպատակ դառնալ ուզողներէն անոնք որ իրենց երկրին մէջ զինուորական ծառայութիւն կատարած են, գերծ պիտի ըլլան ֆրանսայի մէջ զինուորական ծառայութիւն կատարելէ։ Այս առաջարկին համար Երեսփ. Ժողովը տեղեկաբեր նշանակեց Պ. Ռիքոլֆին, որ վաղը խնդիրը պիտի ներկայացնէ բանակի յանձնաժողովին, եւ գիտեմ թէ պիտի ընդունուի։

Պ. Նախարար, 18 ամիսէ ի վեր կը պահանջեմ որ Երեսփ. Ժողովը վերջապէս քուէարկէ այս օրէնքը որ առաջնակարգ շահ մը կը ներկայացնէ մեր երկրի ապահովութեան համար։

Վերջին անգամ այս մասին խօսեցայ Յուլիս 15ին։ Այն ատեն ինծի պատասխան տրուեցաւ թէ տեղեկագիրը պիտի ներկայացուի մինչեւ ութ օր։ Արդ, այսօր եօթ ամիս վերջ, դեռ չէ ներկայացուած։ Կը խնդրեմ որ այս հարցը շուտով օրակարգի վրայ բերէք։ Հիմա նոր տեղեկաբեր մը նշանակուած է այս խնդրին համար՝ Պ. Մալարմէ, որ վստահ եմ թէ շուտով պիտի ներկայացնէ իր տեղեկագիրը եւ օրէնքը միաձայնութեամբ պիտի ընդունուի Երեսփ. Ժողովին կողմէ։

Ամփոփելով, կը հարցնեմ. կառավարութիւնը կ'ուզէ՞ որ հպատակութեան օրէնքը քուէարկուի։ Եթէ այո՛, ի՞նչ միջոցներ կը խորհի ձեռք առնել խիստ կարճ ժամանակէն անոր քուէարկութիւնը պահանջելու համար։

Նախագահը.— Խօսքը Պ. դատական նախարարինն է։

Պ. Լուի Պարթու, դատական նախարար.— Պ. Շառլ Լամպէրի այնքան քաղաքավարութեամբ դրած հարցումին կը պատասխանեմ մէկ խօսքով. բացարձակապէս համամիտ եմ իրեն։ Պ. Լամպէր յիշեց պերճախօս թիւեր եւ տուաւ վճռական պատճառներ։ Ծերակոյտին քուէարկած օրինագիծը բառին բացարձակ իմաստով ազգային շահ ներկայացնող եւ ազգային պաշտպանութեան վերաբերող օրինագիծ մըն է։

Ուրեմն ինծի ուղղուած առաջին հարցումին կը պատասխանեմ թէ կառավարութիւնը կատարելապէս համաձայն է Պ. Լամպէռի եւ նոյն ինքն յանձնաժողովին։

Գալով արագ քուէարկութեան համար ձեռք առնուելիք միջոցներուն, ատիկա կախում ունի տեղեկաբեր Պ. Մալարմէէն, որ որքան շուտ ներկայացնէ իր տեղեկագիրը, այնքան արագ կը քուէարկուի։

Պ. Մալարմէ.— Ես տեղեկաբեր նշանակուեցայ ուրբաթ օր։ Աշխատանքի սկսայ արդէն եւ տեղեկագիրս շուտով պիտի տամ։ Այն համոզումը ունիմ որ Երեսփ. Ժողովը այս օրինագիծը պիտի քուէարկէ Զատկի արձակուրդէն առաջ։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

86.— ԻՍԻԼ (Արտէշ)

Հակառակ եղանակի բարելաւման, գործերը երթալով աւելի կը սեղմուին։ Բոլոր մետաքսի վաճառականները (ընդհանրապէս շրջանիս մէջ գտնուած ամբողջ գործարանները մետաքսի են) նպարավաճառի ապրանք ծախելու պէս օրէ օր մանր մունր վաճառման պայմանագիրներու կը սպասեն, գործարանները բանեցնելու համար։ Մինչեւ Յունուար ամսուն վերջը շաբաթական 4-5 ժամ կրճատելով կ'աշխատցնէին, բայց Փետրուար ամսուն գործազրկութիւնը աւելի զգալի դարձաւ։ Ներկայիս շաբաթը կ'աշխատին 4 օր կամ 36 ժամ։ Առ հասարակ կիներ են գործաւորուհիները։ Իսկ այրերը, որոնք գործարաններու մէջ կ'աշխատին, բաղդատաբար լաւ են։ Քանի մը հոգի գործէ հանուած են թէեւ, բայց առժամապէս տեղաւորուեցան շինութիւններու եւ կամ պարտէզներու մէջ, ուրիշներ ալ գործ գտան 60-65 քիլոմէթր հեռու, Կանիէօ կոչուած քաղաքի ածխահանքերին մէջ։ Թէեւ աշխատանքը անտանելի է, բայց ընտանեկան հոգերու ծանրութիւնը ամէն տանջանք յանձն առնել կուտայ թափառական եւ անտէր ժողովուրդին։

Մ. Շ.

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Թարգմ.՝ Խորհրդ. Թերթերէն)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ՄԱՍԻՆ.— Ալեքսանդրապոլ քաղաքի վերաշինման յատուկ Յանձնաժողովը որոշած է նոր քաղաքը կանգնել տուֆ հանքի շրջանին մէջ, նկատելով որ տուֆը կը մեղմացնէ երկրաշարժի ցնցումները։ Գարնան սկսելու համար աշխատանքները, արդէն եղած են անհրաժեշտ ապսպրանքներ զանազան մեքենաներու համար։ Այս աւերուած շրջանին վերաշինութեան համար բացուած 8 միլիոն րուբլի վարկէն 3 միլիոնը պիտի յատկացուի գիւղերու վերականգնումին։ Կ'ենթադրուի որ այս տարի շինուի 100 երկյարկ տուներ, 3,500 սենեակով։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏԻ ՄԸ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ.— Լրացած է յայտնի երաժշտագէտ Նիկ. Տիգրանեանի գործունէութեան քառասնամեակը։ Հայաստանի մէջ կը խորհին տօնել անոր յոբելեանը։ Ն. Տիգրանեանը հայ լաւագոյն երաժիշտներէն մէկն է։ Ծնած է 1856ին. 9 տարեկան հասակին՝ բռնուելով ծաղիկ հիւանդութեան՝ կուրցած է։ Աւարտած է Վիէննայի կոյրերու վարժարանը եւ երաժշտութիւն ուսած է Վիէննայի յայտնի փրոֆէսօր Շէննէրի մօտ։ Տիգրանեանի համերգները մեծ յաջողութեամբ կ'անցնէին միշտ Հայաստանի, Թիֆլիսի եւ Ռուսաստանի զանազան քաղաքներուն մէջ։ Ան յատկապէս մասնագէտ է ժողովրդական երգերու և իր «Պայաթի քիւրտը», «Պայաթի Շիրազը», «Հէյվարի»ն, «Զարկեահ»ը յայտնի են ամբողջ Կովկասի մէջ ու կը նուագուին թէ Հայերու, թէ Վրացիներու եւ թէ Ատրպէճանցիներու կողմէ հաւասար հաճութեամբ։ Նիկ. Տիգրանեանը եղբայրն է յայտնի հանրային գործիչ Սիրական Տիգրանեանի եւ այժմ կ'ապրի Լէնինականի մէջ։

ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐԸ.— Շինութեանց մէջ աշխատող 1200 բանուորներ այս ձմեռ դատապարտուած են գործազրկութեան։ Բանուորական Միութեան Վարչութիւնը գտած է տալիք լաւագոյն նպաստը գործազուրկներուն.... 8 դասախօսութիւն «ինչ ինչ» նիւթերու շուրջ։ Մարդ ոչ միայն հացով կ'ապրի, այլ եւ խօսքով։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Փետր. 12ին Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատանի միութիւնը տուաւ երեկոյթ-ներկայացում մը «Էսփանեօլ»ի սրահին մէջ, ուր հաւաքուեր էր 300է աւելի երկսեռ բազմութիւն մը։

Առաջին անգամ ներկայացուցին Ա. Ահարոնեանի «Էլ մի աղօթիր»ը։ Վարագոյրը բացուելուն կալի գեղեցիկ տեսարան մը պարզուեցաւ, ուր՝ գեղջուկ քահանան իր զաւակներուն հետ կ'ուզէր վայելել բնութեան շնորհները եւ կը պատուիրէր անոնց որ աղօթեն շարունակ ամենակալ Աստծուն, որպէսզի իր զօրաւոր աջին հովանիին տակ պահէ ու պաշտպանէ իրենց ինչքը, հոգին ու պատիւը։ Որդին կ'առարկէ իր ծերունի հօրը, եւ կ'ուզէ աղօթքի տեղ սուրով պաշտպանել ու անարատ պահել իրենց պատիւը, ու զէնքը ձեռին կը հեռանայ հայրենի օճախէն։ Գիւղին քիւրտ «Պէկ»ը քահանային կը սպառնայ ու կը պահանջէ երիտասարդ աղջիկը։ Քահանան կ'աղաչէ, կը պաղատի որ խնայէ իր մէկ հատիկ աղջկան, բայց Պէկը անդրդուելի կը մնայ։

Քահանան կը կանչէր իր Աստուածը, բայց ան ձայն չի տար ու երբ յուսահատ ծունկի կուգայ, «Պէկ»ին առջեւ ձայն կուտայ «Հայ ֆէտային»։ Իր որդին է խումբ մը ընկերներով եւ քրոջ պատիւը փրկելու կուգայ։ Պէկը կը վիրաւորէ քահանան, ֆէտայիները ներս կը խուժեն, կը սպաննեն պէկն ու իր արբանեակները ու երբ կը մօտենայ իր մահամերձ հօրը քով նա հազիւ լսելի ձայնով մը կը շշնջէ «Էլ մի աղօթիր» եւ կը համբուրէ զաւկին ճակատը։

Յուզիչ էր տեսարանը եւ կարժէ շնորհաւորել դերակատար պատանիները։ Քառորդ ժամ դադարէ վերջ, ներկայացուցին «Վեցու կէս պորտի ժառանգ մնացած սնտուկը» որը՝ պատճառեց անվերջ քրքիջներ։

Ս. Մ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

Երեքշաբթի իրիկուն Central Sporting clubի սրահներուն մէջ 1500 հանդիսատեսներու ներկայութեամբ, հայ կռփամարտիկ Գուրգէն Աթաեան եղանակի առաջին մրցումը կատարեց, եւ կէտերու պակասութեամբ պարտուած հռչակուեցաւ։

Աթաեանի հակառակորդն էր կատաղի Տօնան, որ mi-moyenի լաւագոյն խաղացողներէն է։ Տօնա բնիկ Մարսիլիացի է, Փարիզի մէջ չորս մրցումներ կատարած է որոնց երկուքը «նոք աութ»ով երրորդին հակառակորդին չորս ակռաները թափած է, իսկ չորրորդն ալ կէտերով յաղթած է։ Շատ քիչ անգամ պարտուած է, շատ ուժեղ եւ միեւնոյն ատեն ծուռ խաղացող մըն է, միշտ ձախ կողմին վրայ կրթնած կը մրցի, եւ ճիշտ այդ կէտն էր որ Աթաեանի դժուար եկաւ։ Հայ կռփամարտիկին պարտութեան ամենամեծ պատճառը այն եղաւ որ խաղի երկրորդ մասին աջին՝ դէպի շնչառութեան կողմին շատ զօրաւոր հարուած մը ստացաւ, եւ ատոր վրայ ուժաթափ եղաւ, եւ միայն իր քաջութեամբ էր որ խաղը չձգեց։ Եթէ այդ հարուածը նախապէս ինքը տուած ըլլար խաղը կը շահէր։

Կը մաղթենք որ իր յառաջիկայի մրցումներուն մէջ Աթաեան լաւ յաղթանակ մը տանի, արժեցնելով հայկական դնդերին ուժը։

Այժմ Աթաեան Եւրոպայի նախկին ախոյեան Bretonnelի հետ կը շարունակէ իր փորձերը յառաջիկայի մրցումներուն համար եւ շատ հաւանական է որ ամիս մը վերջը միեւնոյն սրահին մէջ մեծ մրցում մը ունենայ, նշանաւոր սեւամորթ Bendiougouի դէմ, որուն հետ նախապէս հաւասար մնացած է։

Գ. Կ.

ՖՈՒԹՊՈԼ.— Կիրակի օր (13 փետր.) Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղի ֆութպոլի Ա. խումբը յաղթեց C. S. Thiaisի Ա. խումբին 5—2։ Թիէի խումբը իր կարգին յաղթած է T. A. S. G.ի (1B)ին 4—1։ Իսկ պահեստի խումբը որ եղանակի սկիզբէն ի վեր մէկ պարտութիւն կրած է, F. C. Dionysienի (B)ին յաղթեց 3—2, իսկ Stade de Parisի (1B)ին 5—0։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԱԳԻԼՆԵՐԸ.— Եկա՜ն, եկա՜ն, արագիլները եկան, բարակ ու երկար սրունքներով, ճերմակ ու սեւ ժապաւէններով։ Ալզասի մէջ Փալսպուրկ քաղաքին ծխնելոյզներուն վրայ թառած են արդէն անոնք եւ կ'ալեւեն թէ «կ'երթայ ձմեռ, կուգայ գարուն»։

Թուրքերը շատ կը սիրեն արագիլները, իբրեւ պահապան բնակարաններու։ Անոնք մէկ ոտքի վրայ կը կենան եւ կը դիտեն երկինքը, անշարժ ու խոհուն։ Օձե՛ր կը բերեն իրենց ձագերուն։ Կը պատմեն թէ արագիլները կը պահեն ու կը կերակրեն իրենց ծերացած, անկար հայրերը։ Այսպէս, հոռմէական հին շքանշաններուն վրայ արագիլը կը խորհրդանշէ որդիական սէր։ Սակայն արագիլը նոյնքան անգութ է եւ կը սպաննէ իր ձագը, եթէ ատենին չկարենայ թռչիլ սորվիլ։ Արագիլները կէս ընտանի են։ Մեր գիւղերուն մէջ, շատ անգամ անոնք կը զեգերին կալին շուրջը տարածուող արտերուն մէջ, պզտիկ տղոց կը մօտենան անվախօրէն, եւ կարծես համ կ'առնեն անոնց չարութենէն։ Գիշերները կը թառին կամ թուրք գիւղերու ծխնելոյզներուն վրայ, կամ չորցած եւ կիսովին այրած ծառերու վրայ։ Հայերը ընդհանրապէս չեն ձգեր որ արագիլները բոյն շինեն տան վրայ, որովհետեւ օձ կը բերէ։ Յիշենք նաեւ որ սատիկ ծեծ կերած ենք արագիլներէն, անխնայ կտցահարած են մեզ, երբ փորձած ենք բռնել դաշտին վրայ կամ գիշերը թառած պահուն։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ.— Չորեքշաբթի գիշեր, Բոլմար փողոցը, Պ. Փիլատոռ կէս գիշերին կը դառնայ տուն։ Երբ առաջին յարկը կը բարձրանայ, կը տեսնէ որ, երկրորդ յարկի սանդուղէն արիւն կը կաթկթի գլխուն վրայ։ Անմիջապէս հասկնալով որ ոճիր մը պատահած է, օգնութիւն կը պոռայ։ Դրացիները կը հասնին, և կը տեսնեն որ երկրորդ սանդուղին վրայ պառկած է մարդ մը, որ զարնուած է քունքէն, և արիւնը կը հոսի կարմիր դերձանի մը նման։ Դեռ նոր մեռած էր. վրայէն գտնուեցաւ նամակ մը ուր կը գրէր թէ անձնասպանութիւն փորձած է, ձանձրացած ըլլալով կեանքէն։ Երկրորդ յարկը կը գտնուէր իր բնակարանը։

Մեռեալը կը կոչուի Ռուայեէ, 49 տարեկան։ Պատերազմի ընթացքին հեղձուցիչ կազերէն հիւանդացած ըլլալով, ջղագրգիռ մարդ մը դարձած էր։ Կը կենակցէր իր քենիին հետ, որ այրի էր եւ երկու զաւակ ունէր։ Առտու մը յանդիմանած ըլլալով խորթ զաւակը, կինը միջամտեց։ Բորբոքած, Ռուայեէ հեռացաւ տունէն եւ Սուասոն գնաց, մօրը քով։ Երկու օր յետոյ դառնալով, գիշերը, իր բնակարանին դրանը առջեւ անձնասպան եղաւ։

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՇԻՐԱԿԻ ՋՈՀԵՐՈՒՆ

(''ՅԱՌԱՋ,,Ի ՄԻՋՈՑԱՒ)

Իսեէլի հայրենակիցներէն	855.—
Ա. Ա. Փարիզ	50.—
Գումար	905.—
Փետր. 5ի գումարը	13,206.45
Գումար	14,111.45
Եւ մէկ սդերլին դեկտ. 31ին փակուած հաշիւը	65963.55
Ընդհ. գումար	80075.—

ԻՍԵԷԼ.— Նախապէս Յառաջի միջոցաւ ծանուցուած էր թէ Շիրակի Աղէտեալներու ինպաստ «Արեւելք» Հայրենակց. Միութեան կողմէ ներկայացում մը սարքուած է։ Հասոյթն եղաւ 505 ֆրանք։ Այդ առթիւ նշանտուքի հանդէսէ մը գոյացած է 350 ֆրանք, որով ձեզի կը ղրկենք համագումար 855 ֆրանք։ (Տես վերի ցուցակը)։ Մ. Շ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԿՌՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Մինչդեռ անոնք հարիւր զանազան հարցումներ կը փոխանակէին, դիտելով մէկտեղ բակը, ուր հաւեր, խոզեր եւ բադեր կը վխտային—խմեցի, եւ նորէն ալ պիտի խմէի, բայց կեցայ. որովհետեւ, ինծի այնպէս թուեցաւ թէ ուրիները դէպի գետ կը փոխադրուէին, մինչդեռ ցանկութիւնը կ'ունենայի խոզերը եւ բադերը երթալ համբուրելու՝ իրենց ցեխոտ լիճին մէջ։

Կինը ոտքի ելաւ։

— Ձեզ կը ձգեմ, տղաքներս... Կով մը ունիմ որ դժուար է կթել, որովհետեւ հորթը՝ անոր ստինքները խածեր եւ վրան ուռեցքներ շիներ։ Երթամ նայիմ կրնա՞մ կաթը առնել։

— Ես ալ կուգամ, ըսի։

* * *

Ախոռին մէջ՝ աշխատելով մէկտեղ, ան ինքնիրեն կը խօսէր.

— Այսպէս ուրեմն, մայրդ լուացարարուհի է եւ կրնայ ձեզ այդքա՜ն մաքուր հագուեցընել։ Խե՜ղճ կին։ Որքա՜ն ինքզինքը կը զրկէ արդեօք։ Ա՜խ, աշխարհը տառապանքով լեցուն է։

Անասունին ստինքներուն տակ կծկտած, կ'ուղղէր զանոնք եւ մեղմօրէն՝ կաթը դոյլի մը մէջ կը հոսեցնէր։

— Կը տեսնե՞ս, տղաս..., պէտք է որ մարդ երախտապարտ ըլլայ...։ Ամէն մարդ քեզի պէս բախտաւոր չէ։ Աւելի հեռուները չերթանք։ Նայէ՛ Կոտինին. պզտիկուց տանջած, ծեծած են զայն. անոր ծնողքը աղքատ չէին, ո՛հ, ոչ. հողեր ունէին որ...։ Բայց այնքա՜ն կծծի էին, որ իրենց «եզուկներուն տակի ցեխը» կ'ուտէին։ Եւ խեղճ պզտիկը կը տառապէր նաեւ անոր համար, որ իր ծնողքը եւ բոլոր թաղեցիները կ'ըսէին թէ տգեղ էր. այո՛ շատ տգեղ. տկճորի պէս ուռած՝ կապիկի գլուխ մը ունէր, բայց, տէր Աստուած. ինքը ինչ յանցանք ունէր. առտուընէ մինչեւ իրիկուն զայն կը ծաղրէին. գէշ կ'ազդէր. էն վերջը չար դարձաւ։ Երբ տասներեք տարու եղաւ, իր ծնողքը, ալ չէին կրնար ծեծել զինքը. ծեծ ուտելու կարգը իրենց եկած էր, որովհետեւ Տէրը երբեք մեղքը անպատիժ չի թողուր։ Երկուքն ալ խոփած էին. Կոտին՝ անոնց ծոծրակէն կը բռնէր ու ձմեռը՝ մինչեւ փորերնին, ձիւնին մէջ կը նետէր։ Կ'աղաչէի տղուն,

— Կոտի՛ն, զաւակս, գթա՛ անոնց որ քեզի կեանք տուին. իրա՛ւ չար էին, բայց Աստուած չ'ուզեր որ դուն ալ անոնց պէս ըլլաս. բարի եղիր զաւակս, ներողամիտ եղիր։ Բարի էր ան, միշտ կը կակուղնար։ Յետոյ, երկար տարիներ զայն աչքէ կորսնցուցինք. իսկ մենք՝ դժբախտութեան ենթարկուեցանք. Մեր մեծը՝ սիրահարուեցաւ աղջկայ մը, որ ուրիշին հետ ամուսնացաւ. իսկ ան՝ իր որսի հրացանով ինքզինքը զարկաւ։ Այն ատեն, մենք ալ հոս քաշուեցանք լուռ աղօթելու համար։— Բայց ահա՛ Կոտին՝ մեր մօտերը կուգայ, տասնեւութ տարու էր. շատ արիւնոտ ըլլալուն, ճաթելու չափ ուժեղ էր եւ ճամբու շինութեան համար բանուորներու խումբի մը մէջ կ'աշխատէր։ Ա՜խ զաւակս, ինչ տըխուր բաներ...։ Բոլորը զայն կ'ատէին... իր ուժին համար...։ Կային ալ որ դեռ զայն կը ծաղրէին իր տգեղութեան համար.. Բարին Աստուած...։ Մէկ հարուածով անոնց կողերը կը փշրէր...։ Բայց ան գիտէր թէ շատեր կային, որ իր ճամբան կը սպասէին։ Այն ատեն որպէսզի քունին մէջ անակնկալի չգայ, լողալով գետը կը կտրէր, իր զգեստներուն կապոցը ջուրէն վեր բռնած եւ ճահիճներուն մէջ կը քնանար։ Գիշեր մը, իր թշնամիներէն չորսը գետը կ'անցնին եւ Կոտինը կը փնտռեն զայն սպաննելու համար... Յաջորդ առտուն, տղա՛ս, անոնցմէ մէկը՝ փռուած գտնուեցաւ, աչքերը դուրս թափած,— Կոտին լուսնի լոյսով, բռնած էր զանոնք եւ սպաննած էր։ Զայն անմեղ նկատելով, դատաւորները անպարտ արձակեցին. բայց մտի՛կ ըրէ. երկու տարի յետոյ. մարդ մը կը զարնէր սիրտէն, այս անգամ զայն իր սիրուհիին անկողնին մէջ գտած էր։ Այն ատեն Աստուած պատժեց Կոտինը։ Տասը տարի հանքերէն աղ հանեց։ Մարդիկ զայն Թիապարտ կը կոչեն. իրաւունք չունին։ Ապացոյցը այն է որ, Աստուած ալ անոր հանդէպ կ'ուզէ բարի ըլլալ եւ քեզի պէս անմեղ հրեշտակ մը ղրկեց անոր։

Կոտին զիս դուրս կը կանչէր, որպէս զի միասին երթանք եւ ճահիճներուն մէջ բադի հաւկիթ փնտռենք։ Կէսօրին երբ վերադարձանք, մժեղներու խայթուքէն կ'այրէինք։ Այն ատեն սկսաւ հսկայ ճաշը. բադի տասնըվեց հաւկիթ՝ խոզի ճարպի մէջ եփած, ձուկի ապուր, ագարակատիրոջ որսացած մէկ գայլաձուկը, սխտորով եփած հաւ մը եւ տասը լիտր գինի՝ որուն կէսը կուլ տուաւ Կոտին։ Յետոյ բաժնուեցանք. կէսօրուան ժամը մէկին՝ դպրոցը կ'անցնէինք։

Կոտին սաստիկ կը քրտնէր...։ Իր շապիկին բացուածքէն որ հովը կ'ուռեցնէր, իր կուրծքին սեւ, երկար մազերը կը տեսնէի, շապիկ հագած արջի մը կը նմանէր։ Այս միջոցին, ձգեց թիերը եւ ուժով մը շնչեց։ Լաւ մը իրեն նայելով ըսի.

— Իրա՛ւ, Կոտին, այս մարդիկը շատ բարի են։

— Այնպէս չէ՞, բացագանչեց։ Եւ սակայն, որ եւ է, որ եւ է ծառայութիւն մը չեմ ըրած իրենց։ Ուրիշներուն այո՛, ինչպէս այս առտու, անոնց, ոչինչ։

— Եւ չես գիտեր թէ ինչո՞ւ քեզ կը սիրեն։

— Ո՛չ...։ Չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ զիս կը սիրեն։

(Շար.)

Երեսփ. Ժողովի բանակի յանձնաժողովը քննելէ վերջ Պ. Շառլ Լամպէրի ներկայացուցած օրինագիծը, ընդունեց որ մինչեւ 25 տարեկան օտարականները միայն զինուորական գործօն ծառայութեան ենթակայ պիտի ըլլան, եթէ ֆրանսական քաղաքացի դառնան: Անոնք որ իրենց հայրենիքին մէջ զինուորական ծառայութիւն կատարած են, իրենց ծառայութեան շրջանը նկատի պիտի առնուի:

Տոկոսի սակը կը զեղչուի

Պանք տը Ֆրանսը, երէկուրնէ սկսեալ, արժեթուղթերու վրայ կատարուած կանխավճարներու տոկոսի սակը 100ին 8էն 100ին 7ի իջեցուց: Զեղչի սակը անցեալ ամիսէն ի վեր կը մնայ 100ին 5ու կէսի վրայ: Այս ձեւով, վարկի պայմանները կը դիւրանան, ինչ որ կը նշանակէ թէ Ֆրանսայի ելմտական վիճակը հետզհետէ կը բարուոքի:

Ծխախոտը կ'աժանանայ

Երէկ առտուան պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած հրամանագիր մը կը զեղչէ կարգ մը ծխախոտներու արժէքը: Այսպէս, կօլուազ Մարիլանը փոխանակ 3.50 ֆր.ի, պիտի արժէ 3.25, կօլուազ քափորալ սիւփէրիէօրը 3 ֆր., կօլուազ քափորալ տուն՝ 2 ֆրանք, էլէկանթ Մարիլանները՝ 3 ֆրանքի տեղ 2.75ի:

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՓՈԽԵԼ ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐԸ

Աշխատանքի նախարարութիւնը կը հաղորդէ հետեւեալ գեկոյցը.—

Երկար սպասումէ խուսափելու համար, կը ծանուցուի օտար աշխատաւորներուն թէ՝ աշխատաւորի ինքնութեան թուղթ ստանալու համար իրենց գործատէրերուն կողմէ տրուած աշխատանքի վկայագիրներուն քննութեան գործողութիւնները պիտի կատարուին 2, Avenue Rapp, հետեւեալ տրամադրութիւններու համաձայն.

փետրուար 18ին եւ 19ին (այսօր) պիտի քննուին խնդրագիրները այն աշխատաւորներուն, որոնց մականունները կը սկսին A. B. C. D. գիրերով:

փետրուար 21ին՝ E. F. G. H. գիրերով սկսողներունը:

փետրուար 22ին եւ 23ին՝ I. J. K. L.ով սկսողները:

փետրուար 24ին եւ 25ին՝ M. N. O. P.ով սկսողները:

փետրուար 26ին՝ Q. R. S. T.ով սկսողները:

փետրուար 28ին՝ U. V. W. X. Y. Z.ով սկսողները:

Երկրաշարժ եւ փոթորիկ ամէն կողմ

Քլէրմոն - Ֆէրրանէն հեռագրի մը համաձայն փետր. 16ին ժամը 1ին Փիւի-տը Տոմի դիտարանը արձանագրած է երկրաշարժի ցնցում մը, որուն կեդրոնը կը գտնուի մօտ 10,000 քիլոմեդր հեռուն:

Ֆաէնցայի (Իտալիա) շարժագիր գործիքներն ալ նոյն գիշերը արձանագրած են զօրաւոր երկրաշարժ մը, 8500 քիլոմեդր հեռաւորութեան վրայ: Փատովայի համալսարանին գործիքները եւս նման ցնցում մը արձանագրած են 9000 քիլոմեդր հեռուն:

Այս սաստիկ ցնցումները տեւած են չորս ժամ:

Պելկրատէն կը հեռագրեն.— Վարչապետը Խորհրդարանին առջեւ յայտարարեց թէ Հէրսէքի, Տալմացիոյ եւ Մօնթէնէկրոյի երկրաշարժին մասին հրատարակուած տեղեկութիւնները չափազանցուած են եւ թէ նիւթական կորուստները այնքան մեծ չեն:

Ընդդիմադիրները առաջարկեցին 15 միլիոն տինարի (54 հազար 500 ոսկիի) բացառիկ վարկ մը քուէարկել աղէտեալներուն համար, սակայն վարչապետ Ուզունովիչ յայտարարեց թէ սովորական ելմտացոյցէն արդէն անհրաժեշտ օժանդակութիւնները յատկացուած են, որով նոր վարկի հարկ չկայ:

Ներքին նախարարը յայտնեց թէ երկրաշարժէն մեռած են երկու հոգի եւ վիրաւորուած հինգ հոգի: Նիւթական ընդհանուր կորուստն է 5 միլիոն տինար: Հէրսէքի մօտ Լիւպինիյէի մօտ նոր ցնցում մը զգացուեցաւ. երկու զոհ կայ, նիւթական վնասը աննշան է:

Խաղաղական Ովկիանոսին վրայ բուռն փոթորիկ կը տիրէ: Ովկիանոսին եզերքի քաղաքներէն ոմանք ողողուած են: Մինչեւ հիմա արձանագրուած են 35 մեռեալ եւ 250 վիրաւոր: Ուրականին պատճառաւ Քոլորատոյէն հազարաւոր ընտանիքներ քշուած են:

Վերջին թղթաբերով հասած թերթերէն կ'իմանանք թէ Պոլսոյ մէջ ալ ձիւնամրրիկը կը շարունակուի դեռ: Սեւ Ծով մեկնող «Աք Տէնիզ» շոգենաւը նեղուցին առջեւ բաւական սպասելէ վերջ չէ կրցած դուրս ելլել եւ նաւահանգիստ վերադարձած է: «Քարա Տէնիզ» Սեւ Ծովու մէջ երկու անգամ փոթորիկի բռնուելով ստիպուած է նաւահանգիստները ապաստանիլ, ու միայն Սամսոն, Րիզէ, Տրապիզոն եւ Կիրասոն կրցած է հանդիպիլ: Նաւապետը կ'ըսէ թէ տարիներէ ի վեր այսքան դժուարութիւններու չէր հանդիպած Սեւ Ծովու մէջ: Ինչպէս գրեցինք, «Էնկիւրի» շոգենաւը Տրապիզոնի մօտ խրած է: 450 ճամբորդները կարելի եղած է ազատել:

Պէյքոզի եւ Պէօյիւքտէրէի առջեւ շարուած են բազմաթիւ օտար շոգենաւեր, որոնք չեն համարձակիր բաց ծով ելլել: «Խիւտայա Էմանէթ» մեծ առագաստանաւը Ալաճալըի կողմերը խրած է: Փետրուար 9ին Իզմիրէն մեկնած կառախումբ մը Ուշաքի մօտ ձիւներու մէջ խրած մնացած է: Հետեւեալ օրը ղրկուած շոգեշարժերու միջոցաւ ազատուած է:

Այս բացառիկ ձիւնամրրիկին ու ցուրտին պատճառաւ փայտի եւ ածուխի վաճառականները առիթէն օգտուելով շահագիտութեան սկսած են:

Ատլանտեանը օդանաւով

Իտալացի օդանաւորդ մարքիզ տը Փինէտօ երկու օրէ ի վեր ընդհատած է իր ճամբորդութիւնը եւ կը սպասէ Պոլամայի մէջ: Երկու ժամուան փորձէ վերջ օդանաւը չէ կրցած օդ բարձրանալ: Կը կարծուի թէ անընդհատ 3000 քիլոմեդր ճամբայ կտրելու համար անհրաժեշտ պէնզինը շատ ծանր կուգայ իր ջրօդանաւին համար:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ *առթիւ, այս երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ նախկին Մոսկուա-կովկաս ճաշարանը:*

Billancourt, 41 Rue St Cloud կամ 30 Rue Nationale

Հաղորդակց. միջոց. Porte Versailleէն թրմ. 32 իջնել Place Nationale

» « 23 » Point du Jour

Porte d'Auteuil » 32 » Place Nationale

Porte d'auteuil » 23 » Point du Jour

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

վաղը առաւօտ ժամը 9ին

րիւ թափի-վէր (Rue Tapis Vert) Սինէմա թափի վէրի մէջ

պիտի խօսին՝ ԸՆԿ. ԱՐՕԵԱՆ *եւ* ԸՆԿ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

երգ, Արտասանութիւն եւ նուագ: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ "ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18„

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՓՐԱԿԱՅԻ ՈՒՍԱՆՈՂ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— 1.— Երկու խօսք: 2.— փետրուարեան յեղափոխութիւնը եւ բոլշեւիզմը: 3.— փետրուարեան ապստամբութեան աղբիւրները: 4.— փետրուար 18, իբրեւ ամբողջացումը հայ ազատագրական շարժման: 5.— փետրուար 18ի նշանակութիւնը: 6.— Մեր զոհերը, 7.— Յուշեր Հայոց - Ձորի ապստամբական շարժումներից: 8.— փետրուար 18ից յետոյ (ժամանակագրութիւն):

Գինը՝ Ֆրանսայի համար 5 ֆրանք, Արտասահման՝ 25 սէնթ: Մեծաքանակ գնողներուն՝ զեղչ:

Դիմել *Յառաջի* խմբագրատուն, կամ Օր. Սաթենիկ Յակոբեանին, *Դրօշակի* խմբագրութեան:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

վաղը կիրակի գիշերը ժամը 8.30ին Ալպէր Ա. մեծ թատրոնը

Մ. Ա. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ Հայ Դրամատիկ դերասանական խումբ

փարիզահայ բեմի վրայ Ա. անգամ ըլլալով Շիլլէրի

ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 ԱՐԱՐ, և 8 ՊԱՏԿԵՐ

Կը մասնակցին Տիկ. Մամիկոնեան — Կոստանեան, Պ. Պ. Մ. Ա. Կոստանեան, Մարութեան, Սարեան, Նաւասարդեան, Պէշիկթաշլեան, Գմբէթեան, Պաղտասարեան եւայլն:

Տոմսերուն գինը 3էն 15 ֆրանք. կը ծախուին Պէլվիլի եւ Սէն Միշէլի բոլոր հայկ. ճաշարանները:

Իւսէլի մէջ (Արտէշ) Պ. Հայկազուն Պէկեանի նշանաւուքին առթիւ հաւաքուած.—

Տէր եւ Տիկ. Անդրէաս Սարգիսեան 50 ֆրանք, Հայկազուն Պէկեան եւ նշանածը 50 ֆրանք, Մ. Շահպազեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Թումանեան 40ական ֆր., Տիկին Պէկեան, Ա. Մանուկեան, Մըլքոնեան, Մարտիրոս, Բիւզանդ 20ական ֆրանք, Գարաճեան, Քաֆթանճեան, Օր. Պրիժիթ Օրինեալ, Տիկ. Արշալոյս, Տիկ. Մանուկեան, Տիկ. Հօրօյեան 10ական ֆրանք, Տիկին Գազանճեան, Տիկ. Լուսիկեան 5ական ֆր.: Ընդհ. գումար 350 ֆրանք: *(Յանկը տես Գ. էջ):*

Հ. Յ. Դ. ԿԱՐՏԱՆԻ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի Տան շինութիւնը վերջացած ըլլալով, բացումը տեղի կ'ունենայ վաղը կէս օրէ վերջ ժամը 2ին:

Նկատելով որ Հ. Յ. Դ. Տան բացումը կը զուգադիպի հայ ժողովրդի կամքը արտայայտող Փետրուարեան Ապստամբութեան, հանդէսը պիտի ըլլայ աւելի շքեղ:

Պիտի բանախօսեն Հ. Յ. Դ. Ֆրանսայի շրջան գործիչ ընկեր Արօեան եւ ուրիշ ծանօթ գործիչներ: Պիտի ըլլան արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 1.30ին նոր ըրադարանի սրահը (26 Bld. Vauban), *խիստ կարեւոր օրակարգ:*

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Վարդգէս խումբին ընդհ. ժողովը՝ վաղը կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ. Լա Կոփվինորակամ «Թաթուլ» խումբին անդրանիկ ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէս օրէն վերջը ժամը 3ին, Ընկեր Ա. Ճէյրանեանի բնակարանը:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբի ընկերական ժողովը երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին գրադարանի սրահը: Ներկայանալ անդամատետրով:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր խումբի ընդհ. ընկերական ժողովը 21 Փետր. երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, 63 Rue de la République *սրահին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ամասիոյ երկսեռ Հայրենակց. Միութեան ընդհանուր ժողովը՝ վաղը 20 Փետրուար կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին, 63, Rue de la République*ի վերի սրահին մէջ:*

ՎԻԷՆԻ Յառաջդիմասէր եւ Զ. Ո. Միութեան թէյասեղանը՝ վաղը 20 Փետր. կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ:

«ՌՈՍՏՈՄ» Լսարանական Միութեան ընդհ. ժողովը Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 80,30ին, «Ռոստոմ»ի սրահը: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ԿՈՎԿԱՍԱՀԱՅ դերասան Յ. Ղազարեան Նիս եւ Մարսէյլ մեկնեցաւ, կազմակերպելու երկու ներկայացումներ: Իրեն կ'ընկերակցին խումբին գլխաւոր դերակատարները: Մեզի կը հաղորդեն թէ մօտ օրէն վերադառնալով Փարիզի մէջ պիտի ներկայացնէ առաջին հայկական օփէրան, «Անուշ»ը: Անուշի դերը պիտի կատարէ Տիկին Սաթենիկ: Մանրամասնութիւնը առանձին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Նոյեմզար Սահակեան կը փնտռէ Իգմիրի Նիֆ գիւղացի շօֆէօր Անտոն Անտոնեանը, 24 տարեկան, հօր անուն Յովակիմ մօր անուն Մարի, որ Իզմիրի դէպքերէն վեց ամիս վերջ Իզմիր թուրքերուն կողմէ զինուորագրուած է: Տեղեկութիւն տուողին 500 ֆր.ի նուէր: Գրել Noyemzar Sahakianի՝ 18 Rue Blanqui Kremlin Biectre s)Seine France. կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— վիքթորիա խաչատուր կը փնտռէ Աքշէհիրցի Գօճաքաֆաեան Արթին, կարապետ եւ Յակոբ, կը կարծուին նիւ եորք կամ շրջակաները ըլլալ. Գրել՝ Hrand Nazariantz, B. P. 15, Bari (Italie):

— *Կը փնտռուի Տէրէնտէցի Խաչիկ Ադամեան, որ 1926ին սկիզբները կը գտնուէր Գահիրէ՝ Քօտաքի ընկերութեան մէջ Էլֆի պէյ փողոց: Գրել՝ Զարուհի Եազուպեանի* Papeterie de Varennes, 17, Aubigné, (Sarthe) France: *Կը խնդրուի Յուսաբերէն արտատպել:*

Կը Փնտռուի Խարբերդցի, Պետրոս Երեմեան՝ 15 տարեկան (որբ), հօր անունը Մանուկ, մօր անունը Մարիամ, որ Իզմիր նահանգի գիւղերուն մէջ ըլլալ կը կարծուի. Գրել՝ M. Chahbajian*ի* SAM Ucel-Ardéche.

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դիմել «Մասիս» Տպարանի վարչութեան: 208 bis, Rue Lafayette: *Մէթրօ՝* Louis Blanc *կամ* Jaurès.

Կ'ուզուի սպասուհի մը տնական ամէն գործերու համար. դիմել՝ 26 Rue de Constantinople չորրորդ յարկ աջ կողմ:

Կը փնտռուի *արեւելեան կերակուրներու մասնագէտ հայ խոհարար* (chef cuisinier) *մը:*

Դիմել անմիջապէս խմբագրատուն:

ՆԱՓՕԼԻԻ 1906ի ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԱԾ

ԽՄԵՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ

ՀՈՏԱՒԷՏ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՀԱՄ

ԵԱՎՐՈՒԻ ԹԷՅԵՐԸ «THÉ YAVROU»

Հաստատուած 1880ին

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԴԻՄԵԼ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Գառնիկ Պահլավեան 7 Mahmoud Pacha El Falaki Alexandrie

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Միհրան Սարգիսեան 14 Rue Philonos le Pirée

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Կ. Աֆէեան եւ Ընկ. Վառնա

ԻՏԱԼԻԱ.— Zovighian Setrak, Via Mentana 27 Padova

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Tamer Frères Boite Postale N° 84

ԹՈՒՆՈՒԶ.— Daniel Cartozo Rue de Tunis Bizerte

ՄԱՐՕՔ.— Elbaz Frères Boîte Postale 295 Casablanca

PARIS.— O. Papadopoulo 18 Rue Poulet Paris XVIII

NICE.— J. Ciais 5 Rue Dabray

Գնումներու եւ ամէն տեղեկութեանց համար թղթակցութիւնք ուղղել նաեւ Comptoir des THÉS YAVROU 23 Rue Senac Marseille (B. du R,)

ՈՍԿԻԷՆ ԱՒԵԼԻ ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ

Ոսկին կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ կորսնցուց իր արժէքին կէսէն աւելին: Անգլիական ոսկին 250 ֆրանքէն թաւալգլոր ինկաւ 120ի: Զղջացին եւ կորսնցուցին ոսկի գնողները, իսկ շահեցան անոնք միայն որ անշարժ կալուած գնած էին: Որովհետեւ հողը եւ կալուածը ոչ թէ միայն չկորսնցուցին իրենց արժէքը, այլ օրէ օր բարձրանալու վրայ է: Հետեւաբար շատ իրաւամբ կ'ըսէինք եւ կ'ըսենք թէ խիստ շահաւոր գործ մը բրած կ'ըլլան անոնք որ հող կամ շէնք կը գնեն միայն:

Փարիզի մէջ եւ Փարիզի շրջակայքը ունինք ծախու հողեր, տուներ եւ ափարթմաններ, խիստ նպաստաւոր պայմաններով եւ վճարման դիւրութիւններով:

Կը զբաղինք նաեւ վարձու ափարթմաններով, ունինք Փարիզի որեւէ թաղին մէջ 2—3 սենեակէն մինչեւ 10 սենեակնոց ափարթմաններ, խանութներ եւայլն:

դիմել՝ ամէն օր ժամը 9—1

ԿՌԷԿՈՒԱՐ ՇԷՔԷՐԵԱՆԻ

5 Rue Cardinal Mercier Մէթրօ Գլիշի

Tel. Central 96 –70 կամ 97—39 Նոր հասցէիս ուշադրութիւն

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՌԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐ

ՃԱՇԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ՆԱԽԿԻՆ ՄՈՍԿՈՒԱ—ԿՈՎԿԱՍ

41 Rue de St. Cloud *կամ* 30 Rue Nationale

3.75 *ֆրանքի Համեղ եւ մաքուր ճաշ Ջրի առատ Հաց*

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9.12

ՍԱԿԱՐԱՆ

18 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	123
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի) 100	Mark	604
Թրքական թղթ.	L. Trq.	12
Թրք. ոսկի	» or	114
Մէճիտիէ	Médjidié	8
Լէվա 100 հատը	Léva	18
Տրախմի »	Drachme	33
Լիր »	» Lire	110
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71
Զուից. »	Frc. Suisse	491
Լէյ 100 հատը	Ley	14
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3010
» II	»	1900
» III	»	1690
Թուրքի նրկթղ.	Lots turcs	158

Comptoir Parisien de change et de Crédit

80, Rue Lafayette

DOCTEUR PROY

Ex - Interne des Hopitaux

Médaille d'argent

Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԵՐԵԱՆ

Աշխատակցութեամբ

Կը խնամէ ներքին, կանանց, մորթային, վեներական հիւանդութիւնները: Երակալայնութիւններու (varices) *հիմնական դարմանում առանց գործողութեան:*

Ամէն օր ժամը 10-12, 2-8, Կիրակի եւ տօն օրեր 9—12:

142 R. DU FB. St. DENIS

Կառ տը լ'Էսթի մօտ

Հեռաձայն՝ Nord 31—49:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

20 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 266

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՐԴԷՍԱԶԻ ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՉԸԼԼԱՆ

Օրուան տագնապին առթիւ, նորէն կ'արծարծուի Ֆրանսայի ռուս եւ հայ գաղթականներու տեղաւորման խնդիրը։

Ռուսերը, աւելի բազմաթիւ — մօտ 400.000 — կարգ մը առաւելութիւններ կը վայելեն արդէն։ Եւ այս՝ ոչ այնքան արտաքին օժանդակութեան, որքան իրենց ներքին կազմակերպութեան շնորհիւ։ Տակաւին անցեալ օր կը գրէինք թէ ընտանիք գլուխ 5000 ֆրանք պիտի յատկացուի, Ֆրանսայի ռուս գաղթականները հողագործական շրջաններ փոխադրելու համար։ Ազգերու Դաշնակցութեան Աշխատանքի Գրասենեակը նոյն խնդիրը կը հետապնդէ նաեւ Յունաստանի, Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ մէջ։ Պոլսոյ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ տասը հազարի չափ ռուս փախստականներ կան, որոնք եթէ Թրքական հպատակութիւնը չընդունին, պիտի հարկադրուին հեռանալ Թուրքիայէն։ Աշխատանքի Գրասենեակին ծրագիրն է այս գաղթականներուն մէկ մասը տեղաւորել Պոլսոյ մէջ, իր հոգատարութեան տակ, իսկ միւս մասը ցրուել զանազան երկիրներ, մանաւորապէս Մեքսիկա եւ Հարաւ. Ամերիկա։

Դառնալով հայ գաղթականներուն, ըսենք թէ փորձութեան նոր առիթներ չեն պակսիր։

Ֆրանսայի գործազրկութենէն առաջ ալ, տեղափոխութեան անընդհատ հոսանք մը կար։ Պուլկարիայէն, Յունաստանէն եւ Սուրիայէն կարաւաններ կը հասնէին Ֆրանսա, տեղաւորուելու կամ աւելի հեռուները երթալու համար։ Երբ տագնապը երկարեցաւ հետզհետէ սաստկանալով, հոսանքը կանգ առաւ։ Անոնք որ իրենց բոյները կապած էին, մնացին իրենց տեղերը։ Իսկ երբեւ նոր երեւոյթ, Ֆրանսայէն Սուրիա դառնալու տրամադրութիւն մը յայտնուեցաւ։ Եւ դարձողներ ալ կան։ Եթէ աւելի բազմաթիւ չեն անոնք, պատճառը այն է որ իրենց տեղէն շարժելու կարողութիւն չունին։ Իսկ Հարաւ. Ամերիկայի ճամբան — կործանումի արագ եւ ստոյգ ճամբան — կը մնայ միշտ բաց։

Ինչպէս ըսինք, Ա. Դ. Աշխատանքի Գրասենեակը նորէն սկսած է զբաղիլ այս խնդրով, իբրեւ հետեւանք տիրող գործազրկութեան։ Մեր քաղած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ իսկապէս ծրագիր կայ մաս մը Հայեր տեղաւորելու Սուրիոյ ծովեզերքը եւ Լիբանանի տրամադրելի հողերուն վրայ։

Ներկայ պայմաններուն մէջ, լաւագոյն ձեւն է այս, քանի որ փակ են հայրենիքին դուռները, և դեռ երկար ատեն յոյս չկայ նոյն իսկ տարին քանի մը հազար հոգի ընդունելու։ Մեծ բան է, եթէ կարենան համախմբել եւ տեղաւորել Շիրակի գաւառին Թափառականները։ Երեք տարի ժամանակ է նախատեսուած, աւերեալ քաղաքին վերաշինութեան համար։ Եթէ ճամբաները բանային, գացողները կրնային ոչ միայն հայրենի հողը մշակել, այլ եւ նոր տուներ եւ գիւղեր շինել, մանաւանդ որ, Շիրակի շրջանէն 27,000 հոգի հեռացած են արդէն, իրենց իսկ խոստովանութեամբ։

Բայց, այժմ աւելորդ է վիճիլ։ Ուրեմն աչքի առջեւ ունենալով անմիջական պահանջները, պէտք է լրջօրէն հետաքրքրուիլ Սուրիոյ ծրագրով, որպէս զի նորէն ցիրուցան չըլլան քիչ-շատ համախմբուած գաղութներ։

Իբրեւ սկզբունքի խնդիր, աւելորդ անգամ մըն ալ կը յիշեցնենք, թէ տասն անգամ նախընտրելի է տապկուիլ պալքանեան եւ սուրիական հողերուն վրայ, քան ուղղուիլ դէպի արեւմուտք, ուր լաւագոյն բախտը՝ գործարանի ծուխն ու մուրն է (այսօր այն ալ չկայ), եւ այլասերումը՝ եօթը պորտով։ Այս խօսքը կ'ուղղենք մասնաւորապէս հայ աշխատաւորներուն, գիւղացիներուն եւ արհեստաւորներուն, որոնք իրենց ունեցածն ալ, մարմնական առողջութիւնն ու հոգեկան կորովը վրայ պիտի տան, պատառ մը հացի համար։ Թող տեսնողները պատմեն անոնց որ Ֆրանսայի կամ Հարաւ. Ամերիկայի կարօտով կը մրկուին... Բացառութիւն կրնան ըլլալ միայն անոնք որ բռնադատուած են հեռանալու։

Որքան գիտենք, այդպիսի խնդիր չկայ, այսօր, ոչ Պուլկարիոյ, ոչ Յունաստանի, ոչ ալ Սուրիոյ մէջ։ Ազգերու Դաշնակցութեան ցուցակագրութիւնները յաճախ շփոթութիւն կը պատճառեն։ Ա. Դ. Աշխատանքի գրասենեակը կ'ուզէ թօթափել գաղթականներու բեռը, աշխատանք ճարելով, եւ ատոր համար հարցարաններ կ'ուղղէ։ Գաղթականներուն կամքէն կախում ունի որոշել իր մնալիք կամ երթալիք տեղը։ Այդ գրասենեակին համար ձեռնտու է Մարօք, Ալժերիա, Մեքսիկա կամ Հարաւ. Ամերիկա ղրկել գաղթականները եւ ժամ առաջ հաշուեյարդարի ենթարկել այս «տաղտկալի» գործը։

Կը հետեւի թէ՝ շատ արթուն պէտք է ըլլալ, եւ եթէ կարելի չէ կենալ իր տեղին վրայ,— ոչ թէ զգացումով, այլ իր կամքէն անկախ — այն ատեն պէտք է ընտրել Սուրիան։ Հարաւ. Ամերիկայի կամ ուրիշ հեռաւոր գաղթավայրի մը տեղ բաղդատելով, Ֆրանսան նուազագոյն չարիքն է. բայց թէ կան հայրենակիցներ որ կ'ուզեն հեռանալ այս ափերէն, լաւ է որ դառնան Սուրիա։ (Պալքանեան երկիրներու մասին չենք խօսիր, որովհետեւ գիտենք որ անգամ մը հեռացողը ա'լ չի կրնար դառնալ)։

Այս խորհուրդները մեր թափառական բազմութիւններուն ուղղած ատեն, գիտենք որ անոնց անունով գործող մարմիններ կան, եւ հետեւաբար անոնք ալ պարտականութիւններ ունին, մանաւանդ ներկայիս։

Ի՞նչ ձեռնարկներ կատարած են անոնք, այս հեռանկարին առջեւ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄՈՒԹ ԽԱՂԵՐ

Քիչ անդին հրատարակած ենք Մելքոնեան նուէրի մասին Քանի մէջ կատարուած խորհրդակցութիւնները, որոնք երբեք բարենշան չեն։ Եգիպտոսի «Յուսաբեր»ը, որ քաջ ծանօթ է այս գործին բոլոր ծալքերուն, խմբագրականի մը մէջ դիտել կուտայ.

—«Մեր խօսքերուն բովանդակ պատասխանատուութիւնը առնելով մեր վրայ. կը յայտարարենք, որ խումբ մը մարդոց կողմէ այս օրերուս գերագանց ճիգ կը թափուի վերջնականապէս վտանգելու համար այս հաստատութիւնը։ Ազգին շահը հոն է,— ըսէ ու կրկնէ— որ Մելքոնեան գործարանը վաճառուի։ Իսկ այս մարդոց շահը հոն է, որ Մելքոնեան հաստատութիւնը շարունակէ կթան կով մնալ Մուշեղատիպ «խնամակալներու» ձեռքին։

«Խորհրդաւոր լռութեան դատապարտուած խմբակը անգամ մըն ալ կը լարէ իր ճիգերը՝ ձախողա քի մատնելու համար գործարանի վաճառման փրկարար, ազգօգուտ, պատուաբեր գործը։»

Երկրորդ խմբագրականի մը մէջ, մեր պաշտօնակիցը դիտել կուտայ.

«Ուրեմն թող գիտցած ըլլայ այս ժողովուրդը, որ Մելքոնեան հաստատութիւնը ճշմարիտ վըտանգի տակ կը գտնուի այսօր։

«... Ինչ փոյթ, թէ ճիշտ այս խաղերուն պատճառով գործարանը քանի մը տարիներու մէջ կորսնցուցած է իր արժէքին թերեւս կէսը,— 700 հազարէն իջնելով 400 հազարի թերեւս, ինչպէս «չար բերաններ» կ'ըսեն։

«Եւ ի՜նչ փոյթ, թէ քանի մը տարիէն ան կրնայ իջնել մինչեւ իսկ այդ գումարի կէսին։»

ԵՐԵՒԱՆԻ ԵՒ ՇԻՐԱԿԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի վիճակագրական վարչութիւնը հետեւեալ նոր մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ Երեւանի եւ Շիրակի գաւառներու բնակչութեան մասին, քաղելով վերջին մարդահամարէն.—

Երեւան քաղաք.— Այր՝ 31 հազար 797, կին՝ 30,383, ընդամէնը՝ 62,180 հոգի։ 1922ի վիճակագրութեան համաձայն Երեւանի մէջ կային ընդամէնը 46,642 հոգի. 4 տարուան ընթացքին աճեր է 100ին 33,3։

Ղամարլու աւան.— Այր 1151, կին՝ 1107, ընդամէնը՝ 2,258 հոգի։ 922ին 1637՝ հոգի. աճում՝ 48·3։

Ծաղկաձոր ամարանոց.— Այր՝ 299, կին՝ 318, ընդամէնը՝ 617 հոգի։

Երեւան գաւառի գիւղական վայրեր.— Այր՝ 56,325, կին՝ 24,235, ընդամէնը՝ 110,560 հոգի։ 1922ին՝ 96,380 հոգի. աճում՝ 14.7։

Ամբողջ Երեւանի գաւառը.— Այր՝ 89,723, կին՝ 86,093, ընդամէնը՝ 175,816 հոգի։ 1922ին 145,590 հոգի. աճում՝ 20.8։

Լենինական քաղաք.— Այր՝ 18,203, կին՝ 20,230, ընդամէնը՝ 38,433 հոգի։ 1922ին ընդամէնը 44,656 հոգի. պակսեր է 13.4 (երկրաշարժի պատճառով)։

Պեմզայի հանքեր.— Այր՝ 210, կին՝ 118, ընդամէնը՝ 328 հոգի։ 1922ին՝ 228 հոգի. աճում՝ 43.8։

Գիւղական վայրեր.— Այր՝ 61,027, կին՝ 62,791, ընդամէնը՝ 123,818 հոգի։ 1922ին 111 հազար 420, աճում՝ 11.1։

Լենինականի ամբողջ գաւառը.— Քաղաքները եւ գիւղական վայրերը միասին՝ այր՝ 79,440, կին՝ 93,133, ընդամէնը՝ 162 հազար 579 հոգի։ 1922ին՝ 156,304 հոգի. աճում՝ 4.0։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր հինգերորդ անգամ ըլլալով Երեսփ. ժողովը զբաղեցաւ գործազրկութեան տագնապով։

Առաջին խօսքը առաւ արմատական-ընկերվարական երեսփոխան Տիւպուան, որ քննադատեց Փուանքարէի դրամական քաղաքականութիւնը։ Ըստ թէ ֆրանքին վերարժեւորումը (revalorisation) կ'աւելցնէ թղթադրամ ֆրանքին արժէքը, բայց չ'աւելցներ հանրային հարստութիւնը, եւ ասկէ առաջ կուգայ ներկայ անհաւասարակշռութիւնը։ «Վերարժեւորում» կը նշանակէ անհետացնել մեծ քանակութեամբ դրամատոմսեր, եւ հետեւաբար, պակսեցնել ռոճիկները, հանգստեան թոշակները ևն.։ Դուք վերարժեւորումով կը նպաստէք բոլոր պահանջատէրերուն, մանաւանդ օտար պահանջատէրերուն։ Մենք բաւական առնելիքներ ունինք արտասահմանի մէջ, բայց անոնք օտար դրամով հաշուուած են և ֆրանքին վերարժեւորումը բան մը չէ փոխած. ընդհակառակն, օտարներուն ունեցած ֆրանքով առնելիքներու արժէքը կ'աւելնայ, քանի կը բարձրանայ ֆրանքը»։

Վարչապետը ընդհատելով, դիտել տուաւ. «Բայց մենք կրնանք աւելի դիւրութեամբ վճարել մեր պարտքերը։ Երբ դուք նախարարութենէն քաշուեցաք, չէիք կրնար վճարել պայմանաժամը լրացած մուրհակները. ես կրցայ»։ Այնուհետեւ խօսքի բուռն մենամարտ մը սկսաւ վարչապետին եւ երեսփոխանին միջեւ։ Այս վերջինը պահանջեց որ կառավարութիւնը յայտարարէ թէ ի՛նչ է, վերջապէս, իր դրամական քաղաքականութիւնը։ «Բա՛ռ մը աւելի չպիտի ըսեմ», պատասխանեց Պ. Փուանքարէ, չոր շեշտով մը։ Բայց, քիչ յետոյ նորէն ոտքի ելլելով, ծանր մեղադրանքներ ուղղեց հարցապնդող երեսփոխանին կուսակիցներուն։ Անոնք հանդարտեցուցին իրենց ընկերը, որ կը պատրաստուէր բուռն պատասխան մը տալ, բայց համակերպեցաւ եւ շարունակեց իր ճառը, եւ ուզեց գիտնալ թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ՞ օրինական վերարժեւորում մը հաստատել։ Վարչապետը պատասխանեց թէ ինք համաձայն է, բայց ներկայիս անկարելի է այդ։ «Անոնք որ յանձն կ'առնեն կատարել այդ գործը, թող գան իմ տեղս նստին»։

Երեսփոխան մը վէճի ենթարկեց կառավարութեան լաւատեսութիւնը՝ անգործներու թիւի մասին եւ պահանջեց խստօրէն գործադրել ութ ժամուայ աշխատանքը։ Ուրիշ մը դիտել տուաւ թէ գործազրկութեան տագնապը աստիճան մը հետեւանք է Ֆրանսայի սպառման կարողութեան յաւելումին, պատերազմէն ի վեր։ «Գործօն բնակչութեան թիւը աւելցած է։ Օտարներու ըրած ծախքերը այսօր շատ աւելի մեծ են քան առաջ»։ Եւ առաջարկեց աւելցնել գործազրկութեան նպաստը, բայց առանց խանգարելու ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը։ Չորրորդ երեսփոխան մը գնահատելով Փուանքարէի քաղաքականութիւնը, համբերութեան խրատներ տուաւ։ Այս երեսփոխանն ալ պահանջեց որ հաստատուն հանգամանք մը առնէ ֆրանքը։ «Կայուն դրամի մը ստուգութիւնը աւելի արժէք ունի քան ամուր դրամի մը յոյսը։ Մինչեւ որ այդ ստուգութիւնը չունենանք, չպիտի կրնանք ըսել թէ շահած ենք 1914ի պատերազմը»։

Թուրքիա եւ Ամերիկա համաձայնած

Սելանիկէն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի կը հեռագրեն փետրուար 18 թուականով.—

Հակառակ Լօզանի դաշնագրին չվաւերացուելուն, Թուրք-ամերիկեան դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատուեցան՝ երկու երկիրներու միջեւ փոխանակուած գրութիւններով։ Ամերիկեան մարզպան Մարք Պրիսթըլ Էնկիւրիի մէջ ստորագրեց առեւտրական նոր դաշնագիր մը, որով ամերիկեան ներածումները ամենէն նպաստաւորեալ ազգի դիւրութիւնները պիտի վայելեն։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ՓՐԿԵՆ ԱՒԱՐԸ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ՔԱՆԻ ՄԷՋ

Նիսէն թղթակից մը կը հաղորդէ մեզի թէ այս օրերս Ռիվիէրայի եզերքներուն վրայ կարեւոր երթեւեկներ տեղի կ'ունենան։ Գործունէութեան կեդրոնն է Քան ծովեզերեայ քաղաքը, ուր կը ձմեռէ Բարեգործականի հիմնադիր-նախագահ՝ Պ. Պօղոս Նուպար։

Քանի մը օր առաջ Եգիպտոսէն յիշեալ քաղաքը հասած են Պ. Պ. Վահան Թէքէեան, Տիգրան Հաճընլեան և Հայկ Ինայէթեան, որոնք, ինչպէս «Յառաջ» գրեց Հինգշաբթի օր, նամակ մը բերած են Կարապետ Մելքոնեանի կողմէ՝ ուղղուած Պ. Պօղոս Նուպարի, որով կը խնդրուի չծախել Մելքոնեան ծխախոտի գործարանը։

Պ. Պօղոս Նուպար այս կարեւոր խնդրին մասին խորհրդակցելու համար արտակարգ նիստի հրաւիրած է Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան կեդրոնի Տնօրէն ժողովը։

Քանի ժողովին կը մասնակցին Պ. Գաբրիէլ Նորատունկեան, Բարեգործականի ընդհանուր քարտուղար՝ Պ. Գրիգոր Սինապեան, Երուանդ Աղաթօն պէյ, Պ. Պ. Պօղոս Էսմէրեան, Լեւոն Կիւմիւշկէրտան և Միքայէլ Պապաջանեան։

Այս արտակարգ ժողովին մէջ պիտի որոշուի Մելքոնեան գործարանը ծախելու կամ պահելու խնդիրը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԿԱՏԱՂԻ ՎՐԷԺԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Առջի օր, Փարիզի արուարձաններէն՝ Փալէզոյի մէջ, տունէն կանուխ, երբ դեռ Տիկին Տիւշէ պառկած էր իր վերմակին տակ, բացուեցաւ ննջասենեակին դուռը եւ ներս մտաւ միջահասակ տիկին մը, երեսը ծածկած՝ թանձր քօղով մը։ Տիկին Տիւշէ, սարսափահար, ուզեց պոռալ, սակայն խորհրդաւոր կինը ժամանակ չտուաւ եւ ցատկեց անկողինին վրայ, ծունկը դրաւ տիկնոջ փորին, եւ բերնին դէմ սեղմելով բարձը՝ ուզեց խեղդել։ Յետոյ հանեց շիշ մը վառող հեղուկ (արջասպ), զոր փորձեց խմցնել։ Այսպէս այրեց լեզուն, շրթները, այտերը, կուրծքը, մինչեւ որ նուաղեցաւ տիկինը։ Երբ արթնցաւ, անծանօթը մեկնած էր։ Օգնութիւն կանչեց եւ հասան դրացիները, յետոյ՝ ոստիկանները։ Անմիջապէս փոխադրեցին զայն հիւանդանոց։

Տիկին Տիւշէի նոր ամուսինը, Տըվօր, ամուսնացած էր իրմէ տարիքով շատ մեծ Պելժուհիի մը հետ. սակայն գրեթէ տարի մը առաջ ձգած էր զայն եւ կը կենակցէր մանկամարդ Տիկին Տիւշէի հետ։ Պելժուհին շատ ու շատ փորձեց դարձի բերել իր մոլորած ամուսինը, բայց ի զուր, մինչեւ որ իմացաւ թէ իր փոխանորդուհին զաւակ մը պիտի ունենայ ամուսինէն։ Այդ օրէն ի վեր, յուսահատ, քաշուած էր։

Սակայն այս ոճիրին առթիւ, բոլոր կասկածները ծանրացան լքուած կնոջ վրայ, որովհետեւ խորհրդաւոր կնոջ հասակն ու շարժումները կը համապատասխանէին ճշգրտօրէն։ Միւս կողմէ գործածուած հեղուկին շիշը կը կրէ վաճառանիշը այն դեղարանին, ուր կը բնակի (Փարիզ) ան։ Բայց կնոջ տանտէրը կը հաստատէ թէ Պելժուհին յարձակումը գործուած առտուն կը գտնուէր տունը, հանգիստ զբաղած իր գործերով։

Հակառակ այս փաստերուն, ձերբակալուած է։

ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿԻ ՄԸ ՎՐԷԺԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ առաւօտ, Սէն-Ժօզէֆ փողոցին վրայ Լորթիուալէօրան վաճառատունէն ահաւոր հրդեհ մը ծագեցաւ եւ երկու ժամէն, ուժգին ճիգերու շնորհիւ հազիւ կարելի եղաւ մարել։ Հըրշէջ զինուոր մը վիրաւորուեցաւ թեւէն։ Վնասները կ'անցնին կէս միլիոնը։ Ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկած էր հրդեհին պատճառներուն մասին, սակայն ո եւ է եզրակացութեան չէր կրնար գալ, երբ, իրիկունը, երիտասարդ մը ներկայացաւ ոստիկանատունը եւ յայտարարեց.

— Պարոններ, հրդեհը, որ տեսաք, ես վառեցի։ Եթէ չըսէի, չպիտի կրնայիք ստուգել։

Հրձիգը ձերբակալուեցաւ։ Ան այսպէս շարունակեց յետոյ.

— Ուզեցի վրէժ լուծել վաճառատան պահապանէն, որ հացէս հանեց զիս եւ տեղս անցաւ։ Ուզեցի որ նոյնքան ծանր վնաս մըն ալ ես իրեն պատճառեմ։

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀԵՐԸ.— Տարքուր, որ Ռէօնթկէնեան ճառագայթներով կը զբաղէր եւ այդ պատճառով 6 անգամ գործողութեան ենթարկուած էր, վերջերս ալ կորսնցուց աջ ցուցամատը։

Նոյնպէս, թոյր կլոսէնտ, մեռաւ Մէցի հիւանդանոցին մէջ, 12 ամիս տառապելէ յետոյ այն տաժանելի ցաւէն, որուն ենթարկուած էր Ռէօնթկէնեան ճառագայթներու մէջ աշխատած ըլլալուն համար։

ԱԻԱՐԻ ՆՈՐ ՊԱՏՐՈՒԱԿ ՄԸ

Խորհրդային թերթերը եւ մասնաւորապէս «Զարիա վոստոկա» հեռագրքրական վիճաբանութիւն մը կը պատմեն, որուն պատրուակն է պետական խնայողութիւնը։

Ազգանշանը տուած է Անդրկովկասի նախկին փոխարքայ Օրժոնօկիձէն, իսկ նիւթը կ'ընդլայնէ Ազրբէյջանի գործավարներէն Գարայեւը։ Այս հեղինակաւոր մարդիկը, որոնցմէ կախուած է թերեւս ոչ միայն Անդրկովկասի, այլ եւ աստիճան մըն ալ Ռուսիոյ ճակատագիրը, կ'ըսեն.

— Անդրկովկասի մէջ եղած հինգ ինքնավար շրջանները (Աջարիա, Նախիջեւան, Լեռնային Ղարաբաղ, հարաւային Օսեթիա եւ Աբխազիա) իրենց հողամասով, ազգաբնակչութեամբ այնքան փոքր են, որ տարբերութիւն չունին սովորական գաւառէ մը, իրենց որակով եւ քանակով։ Արդ, աւելորդ չե՞ն այն ծախքերը որ կ'ըլլան մանր ինքնավարութեանց մէջ, պահպանելու համար անոնց մեքենան։ Պէտք է խնայողութիւն կատարել եւ ինքնավարութեանց համապատասխան մեքենաները պարզացնելով, խնայուած գումարները յատկացնել ուրիշ պէտքերու։

Այս առաջարկները փաստօրէն կը ձգտին ինքնավար ազգային շրջանակները դարձնելու մէկ-մէկ գաւառ, իրենց գաւառապետներով որ պիտի նշանակուին Բագուէն եւ Թիֆլիսէն։ Ուրիշ խօսքով, եթէ նպատակ իսկ ունին դրամական խնայողութիւն կատարելու, իրականին մէջ կ'առաջնորդեն ոչնչացնելու մանր ազգութեանց ինքնավարութիւնները եւ անոնց ձուլումը Ազրբէջանի եւ Վրաստանի մէջ։ Այդ առաջարկը շատ կը նմանի այն ձեռնարկին, որ անկողինը կրակի կուտայ, լուերէն ազատելու համար։

Իմ կարծիքով խնայողութիւնը պատրուակ է, եւ Ազրբէյջանն ու Վրաստանը կ'ուզեն ազատիլ մանր ազգերու գլխացաւէն, ընդարձակելու համար իրենց երկիրները։

Այդպէս պէտք է մտածել, որովհետեւ բանավէճին մասնակցող բոլոր պաշտօնեաները, բացի Հայերէն, առանց վերապահութեան կ'ողջունեն Գարայեւի առաջարկը։ Նախկրայի Կեդր. Կոմիտէի նախագահ Բաբայեւը ջերմ կողմնակից է Նախիջեւանը ուղղակի Բագուի կապելու։ Ան կ'ընդդիմախօսէ հակառակորդներուն հետեւեալ ձեւով.— «Բանի մը ընկերներ կ'առարկեն թէ Նախիջեւանի հանրապետութիւնը հեռու է կեդրոնէն եւ կը պարզեն անոր ազգագրական առանձնայատուկ վիճակը։ Բայց ճիշդ չէ այդ. երբ նկատի առնենք երկաթուղագիծը, Նախիջեւանի հանրապետութիւնը աւելի մօտ է կեդրոնին քան Քիւրտիստանը կամ Զաքաթալա գաւառները։ Մենք պէտք է խնայողութիւն ընենք շատ բացեր գոցելու համար։ (Զարիա Վոստոկա, թիւ 1387)։

Բաբայեւին կը ձայնակցին կոմիսար Սաֆարովը եւ Ազրբէյջանի միւս գործավարները անխտիր։ Միաձայնութիւնը կատարեալ է։ Բայց եթէ իրօք խնայողութիւնն է նպատակը, ինչո՞ւ «ազգագրական առանձնայատուկ դիրք ունեցող» Նախիջեւանը, փոխանակ Բագուին կապելու, ինչպէս կը նախատեսէ Բաբայեւը, չմիանայ Հայաստանին, քանի որ երկաթուղին կ'անցնի Երեւանէն։ Փոխանակ Հայաստանի եւ Վրաստանի վրայով 1000 քիլոմէթր ճամբայ կտրելէ յետոյ Նախիջեւանը միացնելու Բագուին, ճամբորդութեան եւ ժամանակի խնայողութեան համար բնական պահանջ է Նախիջեւանը կապել Երեւանին քան Բագուին։

Ինչո՞ւ չի տրուիր այս տրամաբանական առաջարկը։ Պարզ է.— Ատրբէյջանը կը ձգտի հայկական այդ գաւառը վերջնականօրէն մարսել, դարձնել սովորական գաւառ մը։ Այդ կերպով աւելի պիտի ամրանայ ինքը, աւելի մօտէն պիտի իշխէ, աւելի մօտէն պիտի հարուածէ Հայաստանը, թուրանականութեան գաղափարը իրականացնելու համար։

Գարայեւը, Բաբայեւը եւ Սաֆարովն ու միւսները նոյն ձգտումներն ունին նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի համար։ Անոնք թերեւս կը մտածեն այդ շրջանն ալ դարձնել գաւառ, «խնայողութեան» համար, բայց մտքէ չեն անցըներ որ, եթէ Նախիջեւանը կրնայ միանալ Հայաստանի եւ Վրաստանի վրայով Ազրբէյջանի հետ, Ղարաբաղը անմիջականօրէն կրնայ կապուիլ Հայաստանի հետ, առանց 1000 քիլոմէդր կտրելու։ Այդ հարցը չկայ։ Սեղանի վրայ դրուած է անհետացումը Ղարաբաղի ինքնավարութեան, չնչին իրաւունք մը որ տրուած էր ցարդ Հայերու աչքին փոշի փչելու համար։ Լեռնային Ղարաբաղի կեդր. կոմիտէի անդամ Գ. Առուստամեան կ'ընդդիմախօսէ Գարայեւին, կը հերքէ այն բոլոր պատճառները որ կը թելադրեն փաստօրէն իրաւազուրկ դարձնել Ղարաբաղը։ Նոյն թերթի 1382 թիւին մէջ կը կարդանք իր խօսքերը. «Այն ինչ որ կ'առաջարկէ Գարայեւը,— խնայողութեան մասին է խօսքը, շատոնց գործադրուած է Ղարաբաղի մէջ։ Մենք մեր խնայած գումարները գործածած ենք արդիւնաբերական, մշակութային ձեռնարկներու վրայ… Բագուի մէջ կը ծրագրուի Նախիջեւանի համար շինել 160 սենեակնոց տուն, ժողովրդական գործավարներու համար, իսկ լեռնային Ղարաբաղի մէջ մինչեւ «գիւղացու տուն»։ Բոլոր տուեալները կ'ըսեն որ Ղարաբաղի պաշտօնէութիւնը աւելի քիչ է քան Գանձակ գաւառին մէջ, եւ մենք հիանալի կերպով կը գոցենք մեր պաշտօնեաներուն ծախքերը։ Մեր մէջ աւելորդութիւն եւ շռայլութիւն չկայ… Օրինակ, Գանձակի մէջ քանի մը ինքնաշարժ կայ երկու վերստ տարածութեան համար, իսկ մենք ունինք միայն մէկ հատ՝ 100 վերստի համար։ Մեր պետակա՛ն մեքենան շատ սերտ կապուած է ժողովրդական զանգուածներու հետ»…

Առուստամեան գործնապէս կը ժխտէ Գարայեւի տեսակէտը, բայց կանգնած կը մնայ կուսակցական կարգապահութեան վրայ։ Չի բանար խնդրին էութիւնը իր բոլոր ծալքերով։ Չըսեր այն ինչ որ պիտի ըսէր թէ տրամաբանօրէն եւ թէ ժողովրդական շահերէն թելադրուած։ Իր ըսելիքը պիտի ըլլար.— «Լաւ, եթէ ձեր նպատակը իրօք խնայողութիւնն է, այդ պարագային մեզ միացուցէք Հայաստանին, թող ան նշանակէ Ղարաբաղի գաւառապետը, մանաւանդ որ Ղարաբաղը հայ է ամբողջութեամբ եւ իր բազմաթիւ համագումարներով կամք յայտնած է միանալու Հայաստանի։

Վրաստանն ալ վարակուած է Ազրբէյջանի օրինակով։ Ան ալ կ'ուզէ ազատիլ իր թեւարկութեան տակ եղած ինքնավար շրջաններէն, կ'ուզէ հարաւային Օսեթիան, Աջարիան, Աբխազիան դարձնել գաւառ, ղեկավարելով Թիֆլիսէն։ Ան ալ խնայողութիւնը պատրուակ կը բռնէ եւ իբրեւ սրտցաւ խորհուրդ կուտայ այդ փոքրիկ հանրապետութեանց համար վատնուած դրամը ծախսել դպրոցի, եւ այլ պարտքերու։

Մինչդեռ, եթէ իրապէս կ'ուզեն յարգել ազգերու ինքնորոշումը եւ միեւնոյն ատեն խնայողութիւն կատարել, աւելի պարզ, եւ վճռական միջոցը կայ։ Օրինակ, եթէ Աջարիան փոքր է եւ իր միջոցները չեն բաւեր ծախքերը գոցելու, կարելի էր ընդարձակել։ Չէ՞ որ Ախալցխայի գաւառին բնակիչները խոշոր մասով իսլամ Աջարներ են։ Պաթումը եւ Ախալցխան միացած՝ կրնան կազմել շօշափելի ուժ մը՝ որակով, թիւով եւ տարածութեամբ, ուժ մը որ իր գլուխը կարող է պահել այնքան, որքան Վրաստան մը։ Կամ առնենք Օսեթիան։ Եթէ Վրաստանի մէջ գոյութիւն ունի հարաւային Օսեթիան, կայ եւ հիւսիսային Օսեթիա, սահմանակից վրացական Օսեթիային։ Հիւսիսային Օսեթիան մեծ է իր քանակով եւ որակով, թող իրաւունք տան վրացական Օսեթիոյն ինքնորոշուելու։ Այդ պարագային երկու Օսեթիաներէն կը կազմուի մէկ Օսեթիա, 300.000 ազգաբնակչութեամբ, որով թէ ինքնորոշման գաղափարը կ'իրագործուի եւ թէ կրկնակի խնայողութիւն կ'ըլլայ։ Եթէ անկեղծ ըլլար խնայողութեան սկզբունքը, այդպէս պիտի շարժէին։ Բայց այդ չէ, եղածը պարզ խաբէութիւն է, որուն վարժ են վրացի եւ թաթար ղեկավարները։

Նպատակը մէկ է,— Անդրկովկասը բաժնել Թուրքին եւ Վրացիին միջեւ։ Կարծես այս վիճակը կը զգան Հայաստանի պոլշեւիկները, Աշոտ Յովհաննիսեանը, Կեդր. Կոմիտէի նախագահը, նոյն «Զարիա վոստոկա»ի մէջ տեսակցութեան մը առթիւ, բայց խիստ մանուածապատ եւ զգոյշ։ Ըստ էութեան դէմ չէ խնայողութեան.— Պէտք է վերաքննել Սահմանադրութիւնը, պէտք է խնայողութիւն ընել եւ Հայաստանի մէջ, բայց այնպիսի ձեւով մը որ ազգերու ինքնորոշման սկզբունքը չի խախտի։

Դժուար է բուն միտքը հասկնալ տողերու տակ։ Կ'ենթադրենք թէ կ'ըմբռնէ խնդրին էութիւնը, կը կռահէ Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդին կզկիացումը, կը զգայ որ իր եղբայր կոմունիստները զիրենք ձգած են նոյն այն վիճակին մէջ, ուր Մենշեւիկները եւ Մուսավաթը ձգած էին իրեն ատելի ըմբոստ Դաշնակցութիւնը։ Բայց քաղաքացի Աշոտ Յովհաննիսեան, ցաւը սրտին մէջ պահելով խնդիրը չի լուծուիր եւ ոչ ալ ջայլամի նման գլուխը աւազին մէջ ծածկելով որսկանը կը խնայէ։ Այսօր պարզ է որ ձեր ընկերները կ'ուզեն կոմունիստաբար մարսել հայկական գաւառները։ Ակներեւ է եւ այն, որ վաղը փոքրացած, 800.000 բնակչութեամբ Հայաստանի հանդէպ ալ Բագուն եւ Թիֆլիսը հարց պիտի դնեն «խնայողութեան» համար ենթարկել Բագուին եւ Թիֆլիսին։

Գլուխ ծռելով բան դուրս չի գար։ Կա՛մ պէտք է հարցը լուծել հայկական գաւառները միացնելով Հայաստանին, կամ վերջ տալու է այդ խեղկատակութեան։

ՌՈՒԲԷՆ

«ՎԷՊ 25».— Խորհրդային Ռուսիոյ երիտասարդ գրողներէն խումբ մը, 25 հոգի, հաւաքաբար սկսած են գրել վէպ մը, որ պիտի կոչուի «Վէպ 25»։ Իւրաքանչիւր գրող, դնելով իր առանձնայատկութիւնը, իր ոճը, իր գրական հայեացքները, պիտի գրէ գլուխ մը։ Սակայն վէպին մէջ գործող անձերը պիտի պահեն հաւաքական ներդաշնակութեան գիծը։ Այս փորձը իբրեւ մեծ «նորութիւն» կը յայտաբարուի Ռուսիոյ մէջ. թերեւս ճիշդ է հեղինակներու թիւի տեսակէտով, բայց Եւրոպայի մէջ շատոնց ունեցած է իր նախընթացը։ Նոյնիսկ հայ գրողներ փորձած են զայն։

ՆԿԱՐԻ ՄԸ ԳԻՆԸ.— Բրիտանական Գանձային նախարարութիւնը, ի հաշիւ Ազգին 65,000 սթերլինի պիտի գնէ, Տըլլինգի նպարավաճառէ մը, Romneyի մէկ նկարը, որ կը ներկայացնէ «Նէլըընի մանկութիւնը»։ Այս կտաւը քանի մը փէննիով գնած է նպարավաճառը հին դղեակէ մը։

Տարօսք հայ նկարիչներուն։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԻՏԱԼԻԱ ՊԱՏՐԱՍՏ Է

Նոր Առաքս-Պարի

Ինչ որ այս օրերս կը գրեն օտար թերթերը տեսակ մը դառն հեգնութեամբ, Իտալիոյ հետապնդած արեւելեան քաղաքականութեան մասին, բոլորովին սխալ չէ։

Իտալիա պատրաստ է ու պատրաստ են Իտալացիները։ Կազմ ու պատրաստ են նաւերը ծովերուն համար ու բազուկները՝ յանդուգն ձեռնարկներու համար։

Իտալիա չուզեր ըլլալ ցնորքի երբեմնի երանաւէտ ու կանոնապաշտ երկիրը՝ մխիթարելու համար ուրիշ երկիրներու կեղծաւոր խաղաղասէրները։ Ան չի պատրաստեր իրեն համար ընկերային չէզոք ու անմիտ խաղաղութիւն մը։ Իտալիա կը պատրաստուի առաջ շարժելու աշխարհի լայն ճամբաներուն վրայ, մօտաւոր ապագայի մը լուրջ ու վիճելի արդարութեանց համար։

Թերեւս կան ազգեր որ չեն սիրեր Իտալիան, որոնք խոչընդոտներ յարուցանել կը փորձեն ու թերեւս զայն կ'ատեն ալ։ Իտալիա սակայն չունի նախընտրութեան, ոխի, հակառակութեան ու ատելութեան ոչ մէկ մտահոգութիւն ուրիշ ոեւէ երկրի հանդէպ ու չի պատրաստեր ոչ մէկ ննդաւոր հարուած՝ ի վնաս ուրիշ ոեւէ եւրոպական երկրի։ Իրականութեան մէջ, Եւրոպան շատ սահմանափակ հորիզոն մըն է իտալական բազուկին, անոր նայուածքին համար։ Ու Իտալացիները վերջին ծայր կը խրտչին այլեւս պահակ մնալ ուրիշներու ամուլ ճամբաներուն անկիւնները։ Եւրոպայի մէջ, պէտք է խոստովանիլ, տեսակ մը ծերութիւն, փտութիւն ու մեռելութիւն կայ։ Հաշուեյարդարի մը ժամը եկած է ու մարդիկ իզուր իրար խաբել կը ջանան։ Իտալացիները չեն կրնար խաբել իրենք զիրենք։ Նոր Իտալիան չի ծագիր աւանդութենէ մը. ան նոր եւ յանդուգն ճիգի մը ծնունդն է։

Շատ կը սխալին անոնք որ կը կարծեն թէ Իտալիա դաշնակցած է Անգլիոյ հետ, որովհետեւ այդպիսի դաշինք մը կը նշանակէ այս կամ այն դիրքը Ֆրանսայի, Գերմանիայի կամ Ռուսիոյ հանդէպ։ Իտալիա չէ անոնց հետ որոնք անշարժ կը կենան, այլ անոնց հետ որոնք առաջ կ'երթան, անոնց հետ որ նոր ճակատագիրներ կը փնտռեն, անոնց հետ որոնք մարդկային յանդուգն լուծումներ կը փորձեն։

Ի՞նչ պիտի ուզէ ընել Իտալիան։ Ու եթէ կայ պատմութիւնը որ կը վերսկսի Ասիոյ մէջ, որուն դերակատարները, գործակիցները, մեղսակիցները, կամ պատասխանատուներն են Անգլիացիները, Ֆրանսացիները, Ռուսերը, Ամերիկացիները, Ճափոնցիները, ինչո՞ւ չպիտի ըլլան նաեւ Իտալացիները։ Ի՞նչ պիտի ուզէ ընել Իտալիան։ Ուրեմն կա՞յ արտա-եւրոպական (extra-européen) բան մը զոր Իտալիա կրնայ ընել առանց ուրիշներուն, առանց խանգարուելու ուրիշներէն։ Իտալիա չուզեր մնալ ստոր իրականութեան մը մէջ, տարակոյսներու ու հաւանականութիւններու միջեւ, ու կը ձգտի իր տեղը գրաւել հո՛ն ուր իրարու դէմ կեցած են սլաւ եւ անգլիական հսկաները ու ուրիշ հսկաներ, այս միջոցիս երկրորդական կարգի վրայ կեցած, Ճափոն ու Ամերիկան, զինուած եւ պատրաստ։

Արեւելքի մէջ Իտալիոյ շահերը սահմանափակ են, կ'ըսուի։ Բայց անոնք արժէք կը ստանան ապագայի կշիռով։ Այսօրուընէ կախում ունի որ Իտալիա մեծ գործողութեանց խարիսխը ըլլայ վաղը։ Իր արժէքը իր կամքին մէջն է ու ինքզինքը արժեցնելու իր ծրագրին մէջ։

Իտալիա որոշած է վճռականապէս յարգել տալ իր անունը ու տանիլ իր դրօշակը Արեւելքի բոլոր նոր կարգադրութեանց հողին վրայ։ Չինաստանի միջամտելու հրաւիրուած Իտալայէ մը վաղը ոչ ոք պիտի կրնայ խլել Թանճէրէն Պոլիս միջամտութեան մը իրաւունքը, ինչպէս ոչ ոք պիտի կրնայ մերժել իրեն իրաւունքը միշտ ներկայ ըլլալու հո՛ն ուր վէճի առարկայ է ազդեցութեան, թափանցումի, հաւասարակշռութեան շահու եւ արժանապատուութեան ո եւ է խնդիր։

Վենետիկի ու Ճէնովայի հանրապետութեանց խաչակիր նաւերը իրենց ժառանգութիւնը թողած են Լէբանթօի նաւերուն։ Խրիմի մէջ է որ իտալական անկախութեան դատը օրինապէս նուիրագործուեցաւ Եւրոպայի առջեւ։ Իտալական աւելի նշանաւոր նուիրագործումի մը ժամը շուտով պիտի հնչէ բոլոր աշխարհի առջեւ։

Ապագայ փառքերու խոստումները այսօրուան Իտալիան կը նկատէ ռամկավարական սուտեր։

Այսօրուընէ սկսեալ Իտալիա ներկայ է բոլո՛ր հողերուն, բոլո՛ր ծովերուն վրայ…։

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

ՄԵՂՐԱԼՈՒՍՆԻ ԿԱՅԾԵՐԷՆ

ԳԵՐՈՒԹԻՒՆ

Բանտ մ'է դարձեր սիրտս այսօր, ուր բանտարկած եմ ըզքեզ,
Եւ ուր, սակայն, կ'իշխես դուն։
Ու բանտապահ՝ ես կ'ապրիմ նայուածքիդ տակ օրն ի բուն,
Կալանաւոր մէկուն պէս…։

Եւ նայուածքիդ հորիզոնն իմ քայլերուս է՛ սահման,
Ի՛նչ լայն աշխարհ աչքերուս,
Երբ ես կ'անցնիմ աչքերուդ ըստուերին մէջ մինչեւ լոյս՝
Խենթ ջղջիկի մը նման…։

Սրտիս բանտին որմերէն, ո՛վ բանտարկեալ միապետ,
Ըզքեզ գգուելն է դժուար։
Օրերուս մէջ, բանտապահ, եղայ ըստրուկդ ոգեվար,
Որ ալ ապրիմ քեզի հետ…։

Բայց մինչեւ ե՞րբ ըլլամ ես դրանդ առջեւ բանտարկեալ.
Ձիս աքսորէ՛ քիչ մ'հեռու,
Որ նայուածքիդ կարօտէն, կարենայ սիրտըս արու
Քեզ իրեն մէջ ուրանալ…։

Ամէն անգամ որ կուլամ դո՛ւն կը հոսիս աչքերէս՝
Արտասուքիս յորձքին տեղ։
Քեզի համար կուլամ ես, ո՛վ բանտարկեալդ իմ անմեղ,
Որ զիս բանտէն արձակես…։

*
* *

Բանտ մ'է դարձեր սիրտս այսօր, ուր բանտարկած եմ ըզքեզ,
Եւ ուր, սակայն, կ'իշխե՛ս դուն։
Ու բանտապահ՝ ես կ'ապրիմ նայուածքիդ տակ օրն ի բուն,
Կալանաւոր մէկուն պէս…։

Գ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ ընկեր Ա. Ահարոնեան երկու նոր հատորներ յանձնած է տպագրութեան, ա.) «ԿԱՐՕՏ ՀԱՅՐԵՆԻ», չափածոյարձակով։ Կը հրատարակուի Ամերիկա, «Հայրենիք»ի տպարանին մէջ։

Երկրորդն է «ԻՄ ԳԻՐՔԸ»՝ առաջին հատորը այն ամբողջական գործին, որ պիտի ընդգրկէ հեղինակին յիսուն տարուան կեանքը։ Առաջին հատորը մանկութեան շրջանն է, որուն պիտի յաջորդեն միւս երեք հատորները, բ.) պատանեկութիւն, գ.) երիտասարդութիւն, եւ դ.) գրական հանրային եւ քաղաքական գործունէութիւնը։ Այս վերջին գործը կը տպագրուի Փարիզի մէջ։

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ԴՐԱԿԱՆՈՒԹԻ

ԿԻՆԸ

Կինը՝ քսանութ-երեսու
միջեւ։
Այրը՝ երեսունութէն
ռասուներկու։
Երիտասարդը՝ ծաղիւ
հինգ։
Առաւօտ է, աշուն,
տեղը։
Հեռուն, միւս ափին,
նշմարուին լեռներու
պոյտ գագաթները,
կուած մշուշով զոր
տակաւին ցրուած չէ։
Այրը.— Ինչպէ՛ս։ Դուք
Կինը (որոշ պաղութեամբ
— Ինչպէս որ կը տեսնէք։
Այրը.— Միշտ այսպէս
նո՞ւէս կ'արթննաք։
Կինը.— Այս ժամու պա
կին մէջ սենեակիս
խողովակը այս առաւօտ
պիսի աղմուկ մը հանեց
վեցուկէսին արթնցայ եւ չկր
նորէն քնանալ։ Ուստի որո
հագուիլ եւ եկայ դիտելու
ի՛նչ է առաւօտը, աշնան, գե
վրայ։ (Յոյց կուտայ անոր)։
Այրը.— Ես միշտ, այս
մուն, ոտքի կ'ըլլամ, և
Կինը (Չի պատասխաներ
նայի հակառակ կողմը, դէպի
մացի գետափը)։
Այրը.— Շատ հազուադէպ
ձեզ առանձին կը տեսնեմ։
Կինը.— Կը կարծէ՞ք։
Այրը.— Այո՛։
(Լռութիւն մը)
Կը խորհիմ որ շատ դժ
է հանդիպիլ երիտասարդ
կնոջ մը առանձին, եթէ ան
փափաքիր։
Կինը.— Ես ալ կը յուսամ
երիտասարդ այրի կնոջ մը
ուար չէ առանձին ըլլալ, երբ
փափաքի։
Այրը.— Հը՛մ… ուրեմն
նա՞մ։
Կինը.— Մտածածս բոլորո
այդ չէ։ Բայց օդը խոնաւ
այն ամպոտ օրերէն մէկն է
րոնց մէջ մարդ կարծես
է, իսկ միտքը՝ մութ եւ թախ
Այրը.— Ձեզի պէս կը
հիմ։ Բայց գիտեմ դարման
Կինը.— Ի՞նչ է։
Այրը.— Բառ մը։ Բառ մը
սիրտը կը տաքցնէ եւ արե
փայլեցնէ։
Կինը.— Ի՞նչ։
Այրը.— Այո՛, բառ մը,—
(Պահ մը)
Կինը.— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ
Այրը.— Կը սիրեմ ձեզ։ Եր
տարիէ ի վեր կը սիրեմ ձեզ
կու տարիէ ի վեր կը սիրեմ ձեզ
ռանց ձեզի ըսած ըլլալու
դացէք զայն աչքերուս մէջ
րին էր տեսնել ամէնէն
ակնարկիս մէջ. տարիկա կը
կցուէր ձեզի ըսած բառ
մէջէն։

կինը.— Ուրե՞մն։

Այրը.— Ուրե՞մն... Այս է ա-մէնը... Այսօր առանձին ենք եւ պէտք է որ սակա ձեզի ըսեմ։ Ձեզի ըսելս կը հանդստացնէ զիս։ Կը սիրեմ, կը պաշտեմ ձեզ խորունկ եւ կրակոտ յարգան-քովը այն չափահաս մարդուն որուն սրտին մէջ յարդէ կրակ մը չէ որ բռնկած է, այլ բոց մը որ դայն կ'այրէ մինչեւ ոսկոր-ները։

կինը.— Փողոցի լապտերներ վառողի մը պէս կը խօսիք։

Այրը.— Ի՞նչ կատակներ ու-նիք...

կինը.— Բացարձակ անմիտ էք։ Եւ այս պարագան ցոյց կու-տայ թէ մինչեւ ո՛ւր կը հասնի ձեր անմտութիւնը։

Այրը.— Ինչպէ՞ս։

կինը (դառնալով իր կողմը, խնդալով) Ի՛նչ ալ յարմար ժա-մանակ ընտրեր էք։ Ժամը քանի՞ է։ Առտուան եօթը։ Թուակա՞նը։ Քսանըինը Սեպտեմբեր։ Ի՞նչ-պիսի օր մը կը սպասէ մեզ։ Աշ-նանային արեւոտ, պաղ եւ մեղ-կօրէն թախծոտ աղուոր օ՞ր մը։ Բնա՛ւ երբեք, — օդը խոնաւ է, ցուրտ, մթին եւ տրտում։ Կար-ծես արգելափակուած ըլլայի, կաթկթող խցիկի մը մէջ, այն-պէ՛ս սառած կը զգամ ինքզ-զինքս։ Դեռ նոր անկողնէն ելայ ու նախաճաշ ըրած չեմ։ Սա-ռոյցի տրամադրութի՞ւն մը ու-նիմ։ Ու անհաւասիկ ձեր սէրը յայտնելու համար այս պահը կ'ընտրէք։ Ձեր սէրը որ երկու երկար տարիներու է պէտք ու-նեցեր բոց դառնալու համար։ Ձեր սէրը որ չուզեր հասկնալ թէ որո՛նք են յարմար եղա-նակը, ժամը եւ վայրկեանը։ Ձե-րինին պէս յայտարարութիւն մը իր տեղին պիտի ըլլար միայն զարդախուցի մը կիսախաւարին մէջ ուր խորունկ գորգեր, մե-տաքսէ վարագոյրներ եւ առկայ-ծող սիրուն կրակ մը մտերմու-թեան և վստահութեան մթնո-լորտ մը ստեղծած պիտի ըլլա-յին։ Փոխանակ մարզական այս հագուստին, հագած պիտի ըլ-լայի տնական իմ ամենաշքեղ զգեստս։ Մէկ խօսքով, վիպա-գիրներուն նկարագրածին պէս պատկեր մը, զոր պէտք է միշտ փնտռել կեանքը աւելի գրաւիչ եւ աւելի գեղեցիկ դարձնելու համար։ Բայց այս ժամուն եւ եւ այս շրջանակին մէջ ինծ խօ-սելով զիս այնքան վիրաւորեցիք որ չեմ կրնար ըսել։ Ինքզինք-նիդ դրիք մարդու մը դիրքին մէջ որ, իր ամբողջ հարստու-թիւնը գործի մը պառկեցնելով, երկու տարի առանց բան մը ը-սելու կը սպասէ, ու յանկարծ կը պահանջէ իր դրամագլուխը եւ բաղադրեալ տոկոսներ։ Ձեր դրա-մագլուխը կորսուած է։ Մէկ վայրկեանի մէջ ամէն ինչ կոր-սնցուցիք, քանդեցիք, փճա-ցուցիք։

Այրը.— Բայց...

կինը.— Կը նմանիք այն մար-դուն որ, կամուրջի մը վրայ, տեսնելով իր գլխարկը որ հովէն տարուած գետ կ'իյնայ, օդին մէջ շարժումներ կը կատարէ զայն բռնելու համար։ Այս պա-րագային միակ ընելիքը հոգ չընել եւ գլխարկին վրայ այլեւս չմտածելն է։ Բրուտոս սպաննեց իր հայրը, ու սակայն, պատմա-կան ժամանակներու մէջ, իր որդիական զգացումներուն զսպ-ման մէկ ապացոյցը նկատուե-ցաւ։ Այն մարդը որ շարժումներ պիտի չընէ երբ հովը իր գըլ-խարկը կը տանի, պիտի նկատ-ուի ապագայի Բրուտոսը։ Ամէն պարագայի իր հայրը սպաննե-լէն զիւրին բան չկայ։ Սակայն երբ պիտի սորվիք դիմադրել ձեր բնազդներուն ամենափցու-նին եւ ձեր հակազդումներուն ամենաբնականին, այն ատեն ապացուցած պիտի ըլլաք ձեր նկարագրին ուժն ու ուշիմու-թիւնը։ Ա՛լ մի՛ խօսիք, խնայե-ցէք ինծի ձեր թոթովումները,— առանց որու ինծի լոկ ապացու-ցած պիտի ըլլաք որ արտառոց էք։ Կ'աղաչեմ, լռելու ձեր այս պատեհութիւնը մի՛ կորսնցնէք։ Լռութիւնը Աստուած մըն է զոր նախընտրելի էր որ չխանգա-րէիք։

Այրը.— Իրաւունք ունիք. սխալ մը գործեցի։

կինը.— Ծանր սխալ մը։

(Պահ մը)

Այրը.— Կ'ընդունիմ։

կինը.— Երջանիկ եմ իմանա-լով որ կ'ըսէք զայն... Բայց գո-նէ սորվեցաք բան մը որ կրնայ ձեզ ապագային օգտակար ըլ-լալ ուրիշ կիներու հետ։ Արդա-րեւ կը խոստովանիմ, եւ սակա ուղղակի, որ եթէ հանդիպած ըլլայիք ինծի ուրիշ պահու մը տարբեր տրամադրութեամբ, թե-րեւս յաջողէիք։ Այսուհետեւ ջանացէք մտաբերել որ բոպէ մը կը բաւէ կին մը շահելու հա-մար։ Սակայն պէտք է գիտնալ այդ բոպէն ընտրել։ Գէթ քանի մը ամիս պիտի յիշէք որ ընե-լիք յիսուն հազար աւելի խելա-ցի բաներ կան քան սիրոյ մա-սին խօսիլ կնոջ մը երբ անօթի է, կը մսի եւ սիրոյ մտածումը իրեն համար այնքան անհաճոյ է որքան...

(կը բարեւէ եւ ձախ կողմէն կը մեկնի... հազիւ մեկնած՝ ե-րիտասարդ մը աջ կողմէն կը համնի)

կինը (անոր վզին շուրջ նե-տելով բազուկները).— Վերջա-պէս եկա՛ր...

Երիտասարդը.— Սէ՛րս...

կինը.— Համբուրէ՛ զիս... (կը համբուրուին) ո՛հ, ի՛նչ գեղեցիկ առաւօտ։ Աշնան այս գողտր թախծութիւնը զիս բերնիդ տա-քութեանը չափ խորապէս կը յուզէ... համբուրէ՛ զիս... սեղմէ՛ զիս բազուկներուդ մէջ... երբե՛ք այսքան հաճելի չէիր եղած ին-ծի... երբե՛ք այսքան սիրուն ե-ղած չէիր... երբե՛ք զիս այսքան յուզած չէիր... ո՛հ, ի՛նչ գեղե-ցիկ օր...

(Բուռն կերպով կը համբուրուին)

(ՎԱՐԱԳՈՅՐ)

Ֆ. ՄՕԼՆԱՐ

Թրգմ. Պ. Զարոյեան

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Թարգմ.՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ.— Մարդահամարի նախ-նական արդիւնքներուն համա-ձայն, Հայաստանի քաղաքնե-րուն եւ քաղաքակերպ տունե-րուն թիւն է 33,516, կալուած-ներու՝ 20,902, ընտանիքներու՝ 41,946։ Միայն Երեւանի մէջ տուներուն թիւն է 12,197, ըն-տանիքներու՝ 17,764, կալուած-ներու՝ 5216։

Գիւղերուն մէջ տուներուն ընդհ. թիւն է 145,148։ Միայն Երեւանի գիւղերուն մէջ՝ 25,417, Դարալագեազի՝ 5570, Դիլի-ջանի՝ 14,764, Էջմիածնի՝ 22,935, Զանգեզուրի՝ 13,607, Ալեքսանդրապոլի՝ 24,248, Մեղրիի՝ 1996, Նոր-Բայազիտի՝ 15,901, Լոռի-Փամբակի՝ 145 հազար 148։

ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼՆԵՐԸ.— Մէկ տարուան ընթացքին Հայաս-տանի մէջ 232 աղքատներու նպաստ տրուած է 9535 րուբլի։ 49 հաշմանդամ զինուորներու՝ 7142 րուբլի։ Անապաստան տղոց բնակութեան (80 հոգիի համար) 18,282 րուբլի, 18—20 հաշմանդամ կիներու՝ 5,174 րուբլի։

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.— «Մարտակոչ»ի թղթա-կիցը Ալեքսանդրապոլի գիւղե-րէն կը գրէ. «Ցուցակագրում ենք մի տուն։ Գրել ենք տանտիրոջը, գրում ենք կնոջը։

Իսկ դա ո՞վ է, հարցնում ենք միւս կնոջ համար։

— Կինը

— ?

— Զարմանալու բան չկայ։ Այդ կինը երեխայ չէր բերում։ Ես էլ նրա համաձայնութեամբ սրա հետ էլ պսակուեցի։ Թարսի պէս դա էլ հինգերորդ աղջիկն է բերել»։

ՈՐԲԵՒԱՅՐԻ ԹԱՂ ՄԸ.— Լուսաւոր Երեւանի մէջ կայ թաղ մը, կը գրէ «Խ. Հ.», որ խորթ զաւակի պէս լքուած՝ մէկ կողմ է նետուած։ Դամբր Բուլաղ կը կոչուի այդ թաղը, ուր կը բնակին աղքատիկ գաղ-թականները, զրկուած՝ ջուրի, լոյսի, մաքրութեան բարիքնե-րէն։ Գոնէ կարելի չէ՞ այս ըն-չազուրկներուն փողոցին մէջ կախել պոլշեւիկ լապտեր մը, շինել ջուրի կռուց մը, ա՛յ գոր-ծավարներ, որ բարիք կը տե-ղացնէք ընչազուրկներուն, Անգ-լիոյ սեւ բանուորներէն մինչեւ Չինաստանի դեղին մարտիկ-ները։

ՆԱԽԱՆՁԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ.— Հունգարացի երիտասարդ մը, հինգշաբթի լուսնալու գիշերը, ուշ ատեն, բռնօրէն կը մտնէ, Սէն-Տիտիէ փողոցը, իր սիրա-կանին սենեակը։ Ու նախանձի պատճառով, կը յարձակի Օր. Վէրա Լէնկիէրմէրի վրայ, կա-պարի ծանրութեամբ բռունցք-ներ կ'իջեցնէ իր սիրականին դէմքին ու գլխուն։

Օգնութեան աղաղակներուն վրայ կը հասնին դրացիները, յետոյ ոստիկանները, երբ նա-խանձոտ պարոնը ատրճանակով կը ծակէ կուրծքը։ Ծանրապէս վիրաւոր, կը փոխադրուի հիւան-դանոց։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Պարբերաբար «Յառաջ» գը-րած է գործազրկութեան այն ծանր տագնապին մասին, որուն մատնուած է խորհրդ. Ռուսիա։ Այս տագնապին մասին մանրա-մասնօրէն կը գրագի յօդուածա-գիր մը Բագուի «Կոմունիստ» թերթին մէջ (30 Յունուար), ուր-կէ կը քաղենք կարեւոր մասերը։

Գործազրկութեան հետզհետէ աճող տագնապը օրուան խնդիրն է խորհրդ. Ռուսիոյ մէջ։ Այժմ գործազուրկներու ամբողջական թիւն է մօտ մէկուկէս միլիոն։ Կիները կը կազմեն 100 էն 47ը, անչափահասները՝ 100 էն 14ը։ Ճարտարարուեստի գործազուրկ-ներուն թիւն է 230,000։ Բանուո-րական միութիւններու անդամնե-րուն մէջ աւելի շատ են գործա-զուրկները։ Անոնք որ առաջին ան-գամ գործի կ'ուզեն մտնել, մեծ թիւ մը կը կազմեն, յետոյ կու-գան քիչ աշխատած գործազուրկ-ները։

Գործազուրկները գլխաւորա-բար համախմբուած են մեծ քա-ղաքներու, արդիւնաբերական կեդ-րոններու մէջ։ Որովհետեւ գիւղը ստիպուած է իր աւելցած բանուո-րական ուժերը ղրկել քաղաք։ Ա-մանք քաղաք գալէ յետոյ կը հաստատուին ու մնան։ Եւ տեղի կ'ունենայ «պրոլետարականացու-մը», որուն շնորհիւ, ժամանակա-ւորապէս, աճած է գործազրկու-թիւնը։

Մեր արդիւնաբերութիւնը այս պայմաններուն մէջ չի կրնար գործ հայթայթել գործազուրկ-ներուն։ Նախ անհրաժեշտ է ար-հեստաւոր բանուոր, ինչ որ կը պակ-սի մեզի։ Պատրաստելու համար արհեստաւոր բանուորի բանակը, որ բաւարարէ մեր արդիւնաբերու-թեան պահանջները, կը խորհուի անչափահասները օգտագործել։ Աշխատանքի գործավարութիւնը, այս նպատակով, 15 հազար ան-չափահասներ պիտի պարտաստէ անհրաժեշտ արհեստներուն։

Այս տարի գործազուրկներուն համար յատկացուած է 63 միլիոն րուբլի նպաստ։ Անցեալ տարի այդ նպատակով տրուած է 48 միլիոն րուբլի։ Այս միջոցներով 600—700 հազար հոգի պիտի կրնան ապրիլ 6—9 ամիս։ Միւս կողմէ ծրագիր մշակուած է ազատ հողե-րու մշակման ղրկել բանուորները, որոնք պիտի հաստատուին հետզհե-տէ իրենց աշխատած հողերուն վրայ։ Այս ծրագիրին համար յատկացուած է 24 միլիոն րուբլի։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

87.— ԼԸ ՓՈՒԶԷՆ

Լը Փուզէն, 17 Փետրուար.— Տեղւոյս երկաթի գործարանին մէջ կ'աշխատէին մօտաւորա-պէս 150 հայ գործաւորներ։ Ա-նոնց մեծամասնութիւնը ճամ-բուեցան, այժմ կ'աշխատին միայն 50 հոգի։ Փուզէնի մե-տաքսի գործարաններուն մէջ կիները շաբթուան բոլոր օրերն ալ կ'աշխատին, իսկ շրջանին մէջ գտնուողները շաբաթը 4 օր (32 ժամ) միայն կ'աշխա-տին։

Այս տեղի անգործները մե-ծամասնութեամբ ընտանիք եւ զաւակ ունին։ Մեծ թիւով հայ-րենակիցներ ուրիշ տեղեր եր-թալով գործ գտան ու կ'աշխա-տին։ Հոս կազմուեցաւ Գործա-զուրկներու Պաշտպան Կոմիտէ մը՝ 5 հոգիէ բաղկացած, եւ ձեռնարկներ կ'ընէ կառավարու-թեան մօտ՝ գործ եւ կամ նպաստ հայթայթելու համար։ Այսօր 11 հոգիներու համար գործ գտան եւ յոյս կայ որ քանի մը օրէն ուրիշներուն համար ալ գտնեն։ Ներկայիս անգործ են 49 ըն-տանիք, որոնց անդամներուն ընդհանուր թիւը կը հասնի 121ի։ Գաղութիս մէջ հիւան-դութիւն չկայ։

88.— ՊՈՒԱ - ՔՈԼՈՄՊ

Գործազրկութիւնը կը շարու-նակուի հոս։ Առջի գործազուրկ-ներուն վրայ քանի մը հոգի եւս աւելցան, իսկ նախկին գործա-զուրկներէն եւ ոչ մէկը գործ գտաւ։ Կառավարութիւնը կը շարունակէ նպաստը մեր գոր-ծազուրկներուն։ Այս շաբթու 50 քիլօ ածուխ եւս տուաւ։ Իսկ գործազուրկներուն ֆրան-սական դպրոց յաճախող պզտիկ-ներուն ալ կէս օրուան ճաշ տալ սկսան։

Քանի մը օր առաջ հայրենա-կից մը կը դիմէ նպաստի ճիւ-ղին։ Պաշտօնեան կ'ըսէ որ եր-թայ ու Աշխատանքի Նախա-րարութեան գրասենեակէն թուղթ մը բերէ, եւ յետոյ նպաստ կը ստանայ։ Հայրենա-կիցը երբ կ'երթայ Աշխատան-քի Նախարարութեան գրասեն-եակը, պաշտօնեան կ'առաջարկէ գաւառները ղրկել զինքը։

— Մայր ունիմ հոս, չեմ կրնար երթալ, կ'ըսէ մեր հայ-րենակիցը։

— Հոգ չէ, անկէ դրամ կը ղրկես մօրդ ու եթէ գործերը բացուին նորէն կուգաս Փարիզ, քանի որ ինքնութեան թուղթդ Փարիզէն առած ես։

Մեր հայրենակիցը կը մերժէ եւ պաշտօնեան ալ կը մերժէ նպաստի թուղթ տալ ու կը ճամբէ։

Կարդացէք և տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇՈԳԵԿԱՌՔԻՆ ՏԱԿ.— Հինգ-շաբթի առաւօտ, երկաթուղիի պաշտօնեայ մը, Ֆրանսուա Լը Ֆրան, Մոնփարնասի կայարա-նին մօտ, գիծերուն վրայ կ'աշ-խատէր, երբ հեռուէն լսեցաւ շոգեկառքին դժոխային ձայնը. անմիջապէս գիծին միւս կողմը նետուեցաւ։ Սակայն շոգեկառ-քին խլացուցիչ սուլը զարնուե-լով պատերուն, երկար արձա-գանգ մը տուաւ, եւ դժբախտ գործաւորը չլսեց ձայնը ուրիշ վայրաշարժի մը, որ կուգար միւս գիծին վրայէն։ Ինկաւ եր-կուքին մէջտեղը եւ կտրուեցան ոտքերը, ծունկերէն վեր։

Ցորեկ եղած էր։ Նոյն տեղին վրայ կ'աշխատէր ուրիշ գործա-ւոր մը։ Վակոններու յարդար-ման պահուն, եռեւի վակոն մը գիծէն կ'ելլէ, կը շրջի եւ կ'իյ-նայ գործաւորին վրայ, որ կը ճզմուի, խմոր կը դառնայ։

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՆԱԽԱՆՁ.— Տի-կին Մուքէ, 76 տարեկան, նա-խանձոտ էր, ոչ թէ էրկանը մա-սին։ Էրիկ չունէր։ Տիկինը կը խորհէր որ շուտով պիտի չուէ երկինք, ունեցածը պիտի ձգէ հոս, պիտի վայելեն իր ժառանգորդ-ները։ Նախանձ մը մտաւ հոգին. ուղեց վրէժ լուծել անոնցմէ ո-րոնք կը սպասէին իր օր առաջ մեռնելուն։ Ու նախ իր ամբողջ հարստութիւնը որ դրամի վերա-ծած էր, եւ ծանրկեկ գումարի մը կը հասնէր, պատռեց. յետոյ չուան մը կախեց ձեղունէն, վի-զին կապեց եւ խեղդեց ինքզին-քը։

Ժառանգորդները անշուշտ շատ կատղած պէտք է ըլլան այս յիմարութեան պատճառաւ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Այսօր կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Պէլվիլի մասնաճիւղի ֆութպոլի Ա. խումբը, զօրացած ուրիշ հայ խաղացողներով, գաւառ պիտի երթայ մրցելու՝ Racing Club Arrasի Ա. խումբին դէմ։

Առասի խումբը ֆրանսայի լաւագոյն խումբերէն է եւ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Պէլվիլի խումբը շատ դժուարին հակառակորդի մը առջեւ պիտի գտնուի։

Առաս ֆրանսայի հիւսիսային կողմը կը գտնուի եւ Փարի-զէն 193 քիլոմէթր հեռու է։

Ժամադրավայր՝ ժամը 7.30ին կար տիւ Նօռ, մեկնում ժամը 8.30ին ճեպընթացով։

Պէլվիլի պահեստը պիտի մրցի U. S. Saint-Germainի Ա. խումբին դէմ, որ առաջին դա-սակարգին կը պատկանի։ Ժամա-դրավայր՝ ժամը 1-ին Porte-Maillot։

*** Այսօր կիրակի 20 փետր. Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Բ. խումբը պիտի մրցի U. S. Fontenésienne-ի Բ. խում-բին դէմ. ժամադրավայր — Place Chatelet, ժամը ճիշդ 12ին. բոլոր խաղացողներէն կը խնդրուի ճիշդ ժամուն ներկայ ըլլալ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

***

Արձակուրդը վրայ հասաւ։ Խնայելու համար մօրս որ բանէ մը չէր կասկածեր, Կոտինի հետ խօսք մէկ ըրած էինք թաղին մէջ բնաւ միասին չերեւնալու։ Բայց ալ ազատօրէն կրնայի Անէժէլինո-յի գինետան նստարաններուն վը-րայ բազմիլ եւ հանդարտ բարե-կամս դիտել անոր անակնկալ մի-ջամտութենէն ասդին, մարդ չէր համարձակեր ինծի դպչելու։ Եւ ահա թէ ինչպէս՝ կիրակի իրիկուն մը, հանդիսատես եղայ թաղին ամէնէն մեծ խրախճանքին։

Ժամը հինգն էր։ Գինետունը խմողներով լեցուած էր։ Մաս մը առջի իրիկունէ սկսուած գինարբուքը կը շարունակէր. Կոտին-առանցմէ էր։ Մօտաւորապէս տասը ընկերներէ բաղկացած խումբ մը, անոր հետեւորդները կը կազմէին, բայց ան՝ իր սեղանին առջեւ միշտ առանձին էր, իր երգիչին՝ Ալէք-սիսի հետ գլուխ գլխի։ Գինին կը հոսէր։ Կրակարանը՝ առատօրէն տապկած ձուկ կը հայթայթէր սեղաններուն. երկու ցիկաններ ջութակին վրայ մեղմօրէն երգ մը կը շարշրկէին. Նոր երգ մըն էր, որ բոլորին բերանն էր եւ իրօք կը համապատասխանէր իր գեղեցիկ ու տէգ սիրուհիին հանդէպ՝ Կոտի-նի կացութեան, Ալէքսիս մինչեւ որ յագենար, կը կրկնէր զայն.

Այդ յօնքերը որո՞ւ համար
Երբ զանոնք կը պռստես.
Որքա՛ն կուզեմ զանոնք դիտել։
Պարապ տեղը տուն կ'երթամ.
Որովհետեւ կին չունիմ,
Որովհետեւ կին, ոչ ալ տղաքներ.
Երկրի վրայ, աննպատակ մարդ-
եմ ես։

Իր հօյնէ գաւազանին վրայ կրթնած, փոկը բազուկին շուրջ ան-ցուցած մտիկ կ'ընէր, կը խմէր ու կը լռէր, բայց հաճոյք կը զգար, երբ խումբը իրեն ի պատիւ ու-րախութեան աղաղակներ կ'արձա-կէր։ Բոլորը, լաւ, բայց արտա-ւոր զգեստներ հագած, գլխարկնին իրենց ծոծրակին կամ ճակտին մէկ կամ միւս ականջին վրայ ծռած. ամէն տեղ ծաղիկներ։ Շա-տերը իրենց դանակները կը ցուցա-դրէին, ուրիշներ՝ իրենց բաճկոնին տակ կը պահէին։ Սակայն մթնո-լորտը հանդարտ էր, երբ անակն-կալ մը պատահեցաւ. երեք դժ-բախտ երաժիշտներու ընկերակ-ցութեամբ, տասներկու երիտա-սարդներ կրող չորս կառքեր, Կրի-վատա փողոցին անկիւնէն դարձան եւ ծանրօրէն գինետան առջեւ կանգ առին։ Բոլորը վար իջան. ա-նոնց աղմուկը շարժման մէջ դրած էր թաղը, բոլոր կիները մէջ-տեղ ինկան։

Ցայտնի էր. աչքի կը զարնէր Ատարնացիի բարեկամները (քա-մարօֆքայի չափ նշանաւոր թաղ) կուգային հին հաշիւ մը լուծել։ Չէին ծածկեր արդէն. լիրբ, շնա-կան ու գրգռիչ կերպով խմելիք ուզեցին...։ Տրամադրելի սեղան չկար. սպասարկուները աթոռակ-ներուն վրայ հրամցուցին ինչ որ կ'ուզէին. զայրացան եւ գացին գրաւել սեղան մը որ Կոտինի խումբին սեղաններուն մէջ ամէ-նէն փոքրն էր։

Կոտին հանդարտօրէն հագաւ եւ պաշտպանողական դիրք բռնեց։ Երկու խոշորկեկ անձեր որ կ'երե-ւի թէ խումբին կը հրամայէին, անոր պէս ըրին, որովհետեւ պետե-րը միշտ շատ արժանաւոր են։ Մինչ-դեռ խումբին թափթփուքները՝ ցիկաններուն ուղղելով կը պոռա-յին,

— Նուագեցէ՛ք, բորոտնե՛ր, թէեւ այս փնթիներուն բոյնին մէջ, բայց նորէն՝ մեր երկրին մէջ ենք...։

Կոտին միշտ կը լռէր, բոլոր բարեկամներուն աչքերը՝ իրեն կը յառէին, իբրեւ առաջինը որ կ'են-թարկուէր անարգանքին։ Մէկը ը-սաւ, «ազմուկ պիտի ելլէ»։

Վախկոտները եւ անտարբեր-ները հեռացան։ Մնացին միայն երկու կողմէն անոնք՝ որ ամէն բան աչք առած էին, ինչպէս նաեւ ստահակները որ սակայն քիչ մը հեռացան տեղ ձգելու համար։ Անժելինօ աճապարանքով կը հա-ւաքէր գաւաթները եւ շիշերը, մինչդեռ կարապանները եւ նուա-գածուները կծիկը դնելու համար նշանի մը կը սպասէին։

Այդ իրիկունը՝ հասարակ կեր-պով մը չէր որ տրուեցաւ նշանը — փառաւոր՝ Կոտինի ուղ-ղամտութեան համբաւին համար՝

Երջու անգլիացի նաւաստիներ, հանդարտօրէն եւ ծխամորճը ի-րենց բերնին, փողոցին մէջտեղէն անցան պտտելով եւ դիտելով — Աստուած գիտէ թէ ինչ չար խոր-հուրդով, որովհետեւ հանրատուն-ներու փողոցը (այն օր օտար նա-ւազները սովորաբար կը պտտուէին) մեր թաղէն բաւական հեռու է։

«Ալաանացիներու» խումբէն երկու թշուառականներ բաժնուե-ցան ու գացին ասպարէզ կարդալ Անգլիացիներուն, որոնք կանգ ա-ռին եւ քաղաքավարի բարեւեցին։

— Ձեր կլափները մեր աղ-ջիկներուն ցուցնելո՞ւ համար է, որ այս կողմերը կը թափառիք։

Նաւազները բան մը չհաս-կնալով, իրարու նայեցան։ Այդ վայրկեանին՝ Կոտին ոտքի ելաւ մեծ վայելչութեամբ մը, որ սարս-ռացուց զիս. կարծես դիւթան-քով մը, ամէն աղմուկ դադ-րեցաւ տպաւորիչ լռութեան մը մէջ, ան՝ իր մրցորդներուն ուղ-ղուելով, կը գոռար.

— Եթէ հո՛ս, իմ տեղիս մէջ, ձեր շուները օտարներուն վրայ յարձակին, գործ ունիք...

Դեռ իր խօսքը չաւարտած, Անգլիացիները արդէն գետին փռը-ուած էին, իսկ նոյն վայրկեանին Կոտինի բիրը փայլակի պէս կ'իջ-նէր։

(Շար.)

Մ. Բաշէնի Ռումանիա մուտքը արգիլուած

Համայնավար երեսփոխան Մարսէլ Բաշէն Փարիզէն մեկնած էր եւ կը յուսար Ուրբաթ օր հասնիլ Պուքրէշ, ուր կանչուած էր, ներկայանալու համար դատարանը, իբրեւ վկայ՝ համայնավար Պորիս Սթէֆանովի։

Զուիցերիոյ մայրաքաղաքը հազիւ հասած, զուիցերական ոստիկանութիւնը ձերբակալեց զայն եւ 1921ին տրուած արգելքի որոշման մը համաձայն, վերադարձուց ֆրանսական սահմանագլուխը։ Բաշէն ստիպուեցաւ բռնել Գերմանիոյ ճամբան։ Սակայն Պուքրէշի մէջ, կարծելով թէ որոշեալ օրը պիտի կրնայ հասնիլ, ազգայնական ուսանողներու խումբ մը հաւաքուեցաւ կայարանին մէջ, հակառակ ցոյցեր կատարելու համար Բաշէնի դէմ։ Համայնավար ուսանողներու խումբ մըն ալ, իր կարգին, գնաց դիրք բռնելու կայարանը։ Ու մինչ Բաշէն կ՚ուշանար, երկու հակառակորդ խումբերը բախում մը ունեցան, զիրար ծեծեցին, երկու ժամ անընդհատ, մինչեւ որ ոստիկանութիւնը միջամտեց։ Ձերբակալուեցան 50 համայնավարներ, իսկ ազգայնականներէն՝ ոչ ոք։

Այս միջադէպերուն պատճառով, ռումանական կառավարութիւնը հրաման տուաւ սահմանագլուխի իշխանութեանց, արգիլել Բաշէնի մուտքը ռումանական հողէն ներս։ Ռումէն սահմանապահ ոստիկաններ ձերբակալեցին զինքը Սիկուրոնցայի մէջ եւ ամբողջ գիշերը արգելափակեցին Բուրթիչի կայարանին ոստիկանատան մէջ։ Յաջորդ առաւօտ հաղորդուեցաւ իրեն թէ Սթէֆանովի դատավարութիւնը յետաձգուած է։ Բաշէն Վիէննայի ճամբով Փարիզ կը դառնայ։

Քանթոնի բանակին յաղթանակը

Քանթոնի ազգայնական բանակը կը շարունակէ իր յաղթական յառաջխաղացումը։ Հանկ-Չէուն գրաւուեցաւ Հինգշաբթի առաւօտ։ Բազմաթիւ վիրաւորներ կը հասնին Շանկայ։ Սուն-Շուանկ-Ֆանկի զինուորները կը նահանջեն, քանդելով բոլոր կամուրջները եւ թալլելով բոլոր գիւղերը՝ իրենց ճամբուն վրայ։ Ազգայնական բանակը մեծ խանդավառութեամբ կ՚ընդունուի ժողովուրդին կողմէ։

Հօնկ-Քօնկէն Շանկայ մեկնեցան անգլիական երկու նոր յածանաւեր՝ «Քարսոոք» եւ «Տուրպան»։

Անգլիոյ Նախարարական Խորհուրդը երկու օրէ ի վեր շարունակ նիստ կը գումարէ՝ զբաղելու համար չինական խնդիրներով։ Նոր հրահանգներ ղրկուեցան Քանթոնի ներկայացուցիչ Օ՚Մալլէյի։ Այս վերջինին եւ Քանթոնի արտաքին նախարարին միջեւ բանակցութիւնները բոլորովին չեն խզուած եւ յոյս կայ որ Հանքէուի անգլիական առանձնաշնորհեալ հողին մասին կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն կնքել։ Հանքէուի անգլ. զինուորներուն եւ նաւազներուն ընդհանուր թիւն է 8000։ Ներկայիս 21 մարտանաւեր կան քաղաքին առջեւ, 4 ֆրանսական, 6 անգլիական, 5 ամերիկեան, 5 ճափոնական եւ 1 իտալական։

Շանկայի մէջ կան 5000 անգլիացի զինուորներ եւ նաւազներ, որոնց 4000ը արդէն ցամաք ելած են, 1100 Ամերիկացիներ եւ 800 Ֆրանսացիներ։

Մուսոլինի նոր պատերա՞զմ կը պատրաստէ

Անգլիոյ Աշխատաւորականներու օրկան «Տէյլի Հէրըլտ» մտատանջուած է Մուսոլինիի շարժումներէն եւ հարց կուտայ ինքզինքին թէ «Մուսոլինի Պալքանեան նոր պատերա՞զմ մը կը պատրաստէ, եւ կամ նոր արշաւա՞նք մը դէպի Անատոլու, թէ ուրիշ ծրագի՞ր մը ունի։ Բոլոր անոնք, որոնք Իտալիոյ անցուդարձերուն կը հետեւին եւ ուշադրութիւն կը դարձնեն Մուսոլինիի ճառերուն, ստիպուած են այս հարցը դնելու, որովհետեւ ատոնց պատասխանէն կախում ունի Եւրոպայի եւ աշխարհի խաղաղութիւնը։ Բան մը կը թխսուի Հռոմի մէջ, որ երբեք լաւ նշան չէ։ Ի՞նչ է այդ իրականին մէջ։»

Աշխատաւորական թերթը կը հարցնէ որ միթէ անգլիական կառավարութիւնը քիչ շատ տեղեակ չէ՞ Իտալիոյ դիկտատորին նպատակներուն եւ գիտել կու տայ թէ Չըրչիլի Հռոմ ճամբորդութենէն վերջ իտալական մամուլը չինական խնդիրներու մասին լեզուն փոխեց։

Ու կ՚եզրակացնէ.

«Այս խորհուրդը լուսաբանելու համար, նախ պէտք է գիտնալ թէ ի՞նչ ըսած է Մուսոլինի Չըրչիլի, եւ, ինչ որ աւելի կարեւոր է, ի՞նչ ըսած է Չըրչիլ Մուսոլինիի։

Միթինկ մը Մարսիլիոյ մէջ

Մարսիլիայէն կը գրեն.— Փետր. 13ին կիրակի առաւօտ մեծ միթինկ մը գումարուեցաւ Թափի Վէռի սինէմայի սրահին մէջ։ Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը։ Բանախօսութիւններ եղան գործազրկութեան մասին եւ քուէարկուեցան երկու բանաձեւեր։ Առաջինով պաշտօն կը տրուէր Գործազուրկներու Օգնութեան կոմիտէին, դիմել Մարսիլիոյ Առաջնորդարանը, պահանջելու համար ֆրանս. կառավարութեան կողմէ հայ գաղթականներուն տրուած մօտ 75,000 ֆրանքը։ Եթէ մինչեւ 24 ժամ այս պահանջին գոհացում չտրուի, դիմել Նահանգապետարան եւ դարման խնդրել։ . . . Պահանջել Հայաստանի կառավարութենէն որ հայրենիքի դուռները լայն բանայ գործազուրկներուն առջեւ . . . պահանջել Բարեգործականէն եւ ուրիշներէն որ ազգին անունով ձգուած կտակները գործածուին այս նպատակին։

Երկրորդ բանաձեւով կը պահանջուէր անմիջապէս հրաւիրել Մարսիլիոյ Գաղթային Ընդհ. ժողովը, որուն իրաւասութիւն տրուած էր 71,000 ֆրանքի գործածութեան համար, եւ ի հարկին իբր ընտրական գործերու վարիչ համարել կազմուած գործազուրկներու կոմիտէն, որ 11 հոգիէ կը բաղկանայ։

Այս միթինկին ազդեցութիւնը շատ ուժեղ եղաւ։ Գործազուրկներու կոմիտէն յաջորդ օրն իսկ դիմեց Առաջնորդարան, որ մասնաւոր մարմին մը կազմելով յիշեալ գումարէն 10,000 ֆրանք դրաւ անոր տրամադրութեան տակ։ Գործազուրկներու կոմիտէն իր կազմն ու նպատակը վաւերացնել տուաւ կառավարութենէն եւ կ՚աշխատի օգտակար ըլլալ անգործներուն, հաց եւ գործ հայթայթելով անոնց։

Տեղւոյս հոգեւոր հովիւը վերջապէս սթափեցաւ եւ գործի լծուելու տրամադրութիւններ ցոյց կուտայ։ Մարտի վերջերը ընտրութիւնները պիտի կատարուին վճռական կերպով։

Երկրաշարժ Ֆրանսայի մէջ

Նորմանտիոյ եւ Պրըթանի բազմաթիւ քաղաքներուն մէջ զգացուեցան երկրաշարժի ցնցումներ, որոնք տեւեցին մինչեւ մէկ վայրկեան։ Մասնաւորաբար ցնցուեցան ծովեզերեայ քաղաքները։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

27 փետր. կիրակի ցորեկ ժամը 2.30ին
Էմիլ Զօլայի սրահին մէջ (127-129 Rue Boileau,
ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ
ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
ԼԻՈՆԻ ԳՕՄԷՏԻ ՏՐԱՄ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ
Մ. ՄՆԱԿԵԱՆԻ ԽԱՂԱՑԱՆԿԷՆ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ
Ազգ. յուզիչ դրամ, 6 արար 1 պատկեր

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
27 փետրուար կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին
վարուժան ակումբին մէջ 15 Rue Jeanne d'Arc
կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է
ԵՒ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,,
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՓՐԱՆՍԱՅԻ ՈՒՍԱՆՈՂ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— 1.— երկու խօսք։ 2.— փետրուարեան յեղափոխութիւնը եւ բոլշեւիզմը։ 3.— փետրուարեան ապստամբութեան աղբիւրները։ 4.— փետրուար 18, իբրեւ ամբողջացումը հայ ազատագրական շարժման։ 5.— փետրուար 18ի նշանակութիւնը։ 6.— մեր զոհերը, 7.— յուշեր Հայոց-Ձորի ապստամբական շարժումներէն։ 8.— փետրուար 18էն յետոյ (ժամանակագրութիւն)։

գինը՝ Ֆրանսայի համար 5 ֆրանք, Արտասահման՝ 25 սէնթ։ Մեծաքանակ գնողներուն՝ զեղչ։

դիմել *Յառաջի* խմբագրատուն, կամ Օր. Սաթենիկ Յակոբեանին, *Դրօշակի* խմբագրութեան։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

Այսօր կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին Ալպէր Ա. մեծ թատրոնը Մ. Ա. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ Հայ Դրամատիկ դերասանական խումբ *փարիզահայ բեմի վրայ Ա. անգամ ըլլալով Շիլլէրի*

ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 ԱՐԱՐ, և 8 ՊԱՏԿԵՐ

Կը մասնակցին Տիկ. Մամիկոնեան — Կոստանեան, Պ. Պ. Մ. Ա. Կոստանեան, Մարութեան, Սարեան, Նաւասարդեան, Պէշիկթաշլեան, Գմբէթեան, Պաղտասարեան եւայլն։

Տոմսերուն գինը 3էն 15 ֆրանք. կը ծախուին Պէլվիլի եւ Սէն Միշէլի բոլոր հայկ. ճաշարանները։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբի ընկերական փաղը՝ ժողովը երկուշաբթի ժամը 8.30ին գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր խումբի ընդհ. ընկերական ժողովը վաղը երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, 63 Rue de la République *սրահին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։*

«ՌՈՍՏՈՄ» Լսարանական Միութեան ընդհ. ժողովը Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8,30ին, «Ռոստոմ»ի սրահը։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գործ. Գ. Ծ.— Ստացանք 465,50 ֆր.։

ԱՐԼ, Հ. Ա.— Ստացանք 50 ֆր., մինչեւ 20 Մայիս վճարած էք։

ԼԱՆՍԷՅ, Հ. Խ. Ստացանք 93,95 ֆր.։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, Ն. Ղ. Ստացանք 10 ֆր.։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ե. և Տ. Ստացանք 525 ֆրանք։

ՆԷՕՅԵՒ, Հ. Խ.— Ստացանք 140 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Յ. Թ. Ստացանք 7 ֆրանք։

ՏԷՔԱԶՎԻԼ, Կ.— Ստացանք 35 ֆրանք։ Գրեցէք որոշ ձեր հասցէն։

ՍԷՆ ՄԱՐԹԷՆ, Ա. Խ.— Ստացանք 35 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Հ. Պ.— Ստացանք 25 ֆրանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Տէրէնտէյի Խաչիկ Ադամեան, որ 1926ին սկիզբները կը գտնուէր Գահիրէ՝ Բօտաքի ընկերութեան մէջ էլ-Ֆի պէյ փողոց։ Գրել՝ Զարուհի Եաղուպեանի Papeterie de Varennes, 17, Aubigne, (Sarthe) France։ *Կը խնդրուի* յուսաբերէն *արտատպել։*

Կը Փնտռուի Խարբերդցի, Պետրոս Երեմեան՝ 15 տարեկան (որբ), հօր անունը Մանուկ, մօր անունը Մարիամ, որ Իգէր նահանգի գիւղերուն մէջ ըլլալ կը կարծուի. Գրել՝ M. Chahbajian*ի* SAM Ucel-Ardéche.

„ԳՈՒՍԱՆ''Ի ՀԱՄԵՐԳԸ

«Գուսան» երգչախումբի Ա. սէնֆօնիք համերգը՝ այսօր կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Salle d'Horticulture, 84 rue de Grenelle, մասնակցութեամբ Օտէոնի սէնֆօնիք օրքէսթրին եւ յայտնի երգիչներու։ Յայտագրի մէջ հայկ. եւ եւրոպական գործեր։ 80 հոգի մասնակցողներ։ գին՝ 30, 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք։

ՀԱՅ ԼԵԳԷՈՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Հայ Լեգ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կեդրոնէն ստացած վերջին շրջաբերականի համաձայն, կ՚ուզէ ունենալ Ֆրանսայի մէջ գտնուող բոլոր լէգէոնականներու ցանկը, հետեւեալ մանրամասնութեամբ.— Անուն, մականուն, տարիք, ծննդավայր, ամուսնացած թէ ամուրի, ընտանիքի թիւ, արհեստ, ներկայ զբաղում, զինուորական թիւն ու տեղը, պատկանած վաշտը եւ գումարտակը, զինուորական թիւը, արձակման թուականն ու տեղը, նոյնպէս երկու լուսանկար։ Ղրկել հետեւեալ հասցէին. Abonné Colbert B. P. 381 Marseille։

Հ. Լ. Մ. Մարսէյլի ճիւղ

ՏՕՔԹ. Տ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ

փարիզի բժշկ. Համալսարանէն
նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ
վիրաբոյժ իզմիրի Ազգային
Հիւանդանոցին
44, Rue Poissonnière, Paris (2e)
ընդունելութիւն ամէն օր ժամը
14էն 18 եւ ժամադրութեամբ։

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դիմել «Մասիս» Տպարանի վարչութեան։ 208 bis, Rue Lafayette։ *Մէթրօ՝* Louis Blanc *կամ* Jaurès.

ATELIER D'ÉLECTRICITÉ ET DE T.S.F.

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ *Ամէն կարգի ելեքտրական գետեղումներ։ Ելեքտրական գործիքներու, մօթէօրներու եւն. նորոգումներ։*

ԿԸ ԾԻՆԷ *Անթել հեռաձայնի գործիքներ, որոնց միջոցով կը լսէք Եւրոպայի անթելի կայաններէն տրուած բոլոր քոնսէրներն ու օրուան լուրերը։*

M. G. BASMADJIAN, 93, RUE DU GAZ, PARIS (13e)
Tél: Goblins 52—18, Metro Italie

ՀՐԱՉ ՋԱՐԴԱՐԵԱՆ
ՎԻՐԱԲՈՅԺ - **ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ**
Chirurgien - **DENTISTE**
ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ
126 RUE BOLIVAR (մէթրօ Պօլիվար կամ Ժորէս)
Մասնագիտութիւն ատամնաշարերու (քաուչու թէ ոսկի) և պրէճ
Բոլոր աշխատանքները ԱՌԱՆՑ ՑԱՒԻ, ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ
Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 1.30էն մինչեւ 8ը։ Ուրէշ ատեն՝ ժամադրութեամբ։

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԱՐԱՔՍ,,
փարիզի հայկ. ժամադրավայր։ Համեղ, մաքուր, խնայողական
10 Rue Rampal - Belleville
ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ **3** ՖՐ. 25Ի ՃԱՇ
ՄԻՄԻԱՅՆ **15** ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐՈՒ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՌԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐ
ՃԱՇԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
ՆԱԽԿԻՆ ՄՈՍԿՈՒԱ—ԿՈՎԿԱՍ
41 Rue de St. Cloud *կամ* 30 Rue Nationale
3.75 *ֆրանքի Համեղ եւ մաքուր ճաշ Զրի առատ Հաց*

STRAND IMPERIAL HOTEL
STRAND (OPPOSITE GAIETY THEATRE) LONDON, W. C.
Լոնտոնի կեդրոնը հաստատուած այս մեծ պանդոկը, մասնաւոր դիւրութիւններ կուտայ հայ հայրենակիցներու։
ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ Telephone: 4788 GERRARD

PRIMEROSE
183, Rue St. Honoré, 183 PARIS (1)
Téléph. Richelieu 91-64 Métro:Pyramides - Palais-Royal
GALERIES MAUBEUGE
39, Rue de Maubeuge, 39 PARIS (9)
Téléph. Trudaine 75-55 Métro: Cadet
Սոյն երկու վաճառատանց մէջ կը ծախուին կանանց յատուկ ամէն տեսակ մետաքսեղէն եւ բրդեղէն կերպասներ շատ նպաստաւոր գիներով։ Ճոխ մթերք քրէփ տը շինի։

ՍԱԿԱՐԱՆ

19 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	123	82
Տոլար,	Dollar	25	51
Մարք (ոսկի) 100	Mark	604	70
Թրքական թղթ.	L. Trq.	12	98
Թրք. ոսկի	» or	114	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	50
Լէվա 100 հատր	Léva	18	65
Տրախմի »	Drachme	33	—
Լիր »	» Lire	110	40
Պելժ. ֆրանք	» Frc. Belge	71	—
Զուից. »	Frc. Suisse	491	—
Լէյ 100 հատր	Ley	14	10
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3010	—
» II	»	1900	—
» III	»	1690	—
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	158	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

Կ'ուզուի սպասուհի տնական գործերու համար. դիմել՝ 26 R... de Constantinople չորրորդ յարկ աջ կողմ։

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48, rue Montmartre
(Բ. յարկ. աջ կողմը առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ
ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ եւ ԿՈԿՈՐԴԻ
հիւանդութիւններ
Téléph. CENTRAL 73-38
Métro : SENTIER կամ HALLES
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր
ԺԹ '—10եւ 1,30 — 8

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St. Denis և Réaumur
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
ջերմամիզութեան, ֆրանկ...
ա տի, արիւնի եւ մորթային
հիւանդութեանց։
Բժշկական տարրալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—6
Կիրակի՝ 9—12։
ժողովրդական գիներ

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

22 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 267

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԵՂՐԻ ԿԱՐԱՍԸ ԵՒ "ԱԶԳԸ,,

Ինչպէս գրեցինք, այս միջոցին պատկառելի ժողով մը տեղի կ'ունենայ Միջերկրականի գեղածիծաղ ափերուն վրայ, քանի մէջ, նախագահութեամբ Պ. Պօղոս Նուպարի:

Օրակարգը, — Մելքոնեան աւարին հաշուեյարդարը:

Շատ երկար է այս գործին պատմութիւնը, եւ զզուելի ու ըմբոստացուցիչ՝ իր ներքին ծալքերով:

1921ի գարնան, Եգիպտոսէն ծխախոտի գործարանատէր Մելքոնեան կէս միլիոն ոսկիլին կը կտակէր Հայաստանի կառավարութեան: Այդ օրերուն պոլշեւիկեան իշխանութիւնը վերահաստատուած ըլլալով, կարելի չեղաւ օգտուիլ կտակէն: Այն ատեն, ասպարէզ եկան գործ-եփողներ, որոնց գլուխը կը գտնուէր Մուշեղ Սերոբեան, ռամկավար գործիչ եւ արքեպիսկոպոս: Ասոնք յաջողեցան իրենց ափին մէջ առնել մեղրի կարասը, եւ բազմածախս շինութիւններու ձեռնարկեցին Կիպրոսի մէջ: Մասնաւորապէս Նախկին արքեպիսկոպոսը յաջողեցաւ ապահովել իր ապրուստը, ամսական երեսուն անգլիական ոսկի կենսաթոշակ հաստատել տալով իրեն համար: Յետոյ, նոր խաղ մը, — Մուշեղ Սերոբեան պաշտօնանկ, կտակը վտանգուած, փոխադարձ վարկաբեկումներ, դատ եւլն.: Եւ նոր ծրագիր՝ աւարը օգտագործելու:

Ամէնէն առաջ՝ Մուշեղ Սերոբեանը դատէն ետ կեցնելու համար, 5-6000 ոսկիլին պարգեւ կուտան Պ. Պօղոս Նուպարի բարձր հրամանով: Եւ կը կազմեն ու կը վաւերացնեն նոր ծրագիրը, որուն համաձայն, կ'որոշուէր ծխախոտի գործարանին եկամուտներէն 1.— Գումար մը յատկացնել 500 որբեր պահելու Կիպրոսի հաստատութեան մէջ: 2.— Տարեկան հազար ոսկի՝ Երուսաղէմի ժառանգաւորներու վարժարանին: 3.— Տարեկան 3000 ոսկի՝ Հայաստանի համալսարանին: Եթէ հասոյթը աւելնար, պիտի գործածուէր զանազան պէտքերու:

Այս կարգադրութեամբ, ամբողջ գործը կը փոխանցուէր Բարեգործականին. իսկ ծրագրին իրականացման համար կը կազմուէր խնամակալութիւն մը, որուն նախագահն էր Նախկին պատրիարք Զաւէն արք:

Տարին չլրացած, նոր պատմութիւն.— Զաւէն արք. պաշտօնանկ, զարմանազան պատմութիւններ, անվերջ երթեւեկ՝ Եգիպտոսէն Փարիզ,— եւ ահա Քանի ժողովը:

Հասկնալի է որ աւարը լաւ չէին բաժնած, եւ նորէն սրբուած են ախորժակները: Այս բոլոր քաջագործութիւններուն մէջ խոշոր բաժին մը ունի նաեւ կտակարարին եղբայրը, կարապետ Մելքոնեան, որ ամէն անգամ նոր թուղթ մը կը ստորագրէ եւ յետոյ չեղեալ կը համարէ:

Եղբայրը թէ խնամակալ, եւ աշխարհի բոլոր ռամկավարները այնպէս հաւատացուցին թէ՝ աննման բարեգործութիւն մը կատարուած է, եւ ազգին կը մնայ միայն բարեւի կենալ եւ երախտագիտութիւն յայտնել:

Իսկ իրապէս «ազգը» օգուտ մը տեսա՞ւ այս աճպարարութիւններէն: Հարցնելն իսկ հեգնել է: Թերեւս փշրանքներ հասան Պոլիս կամ Երուսաղէմ: Բայց խնդիրը այն է որ, առիւծի բաժինը կը վայելեն կարասին պահապանները, որոնք միեւնոյն ատեն խնամակալներ են: Իսկ հիմա որ նորէն խախտած է 1925 Դեկտ. 28ի պայմանագրութեան հիմքը, ա՛լ ոչ ոք կը հետաքրքրուի «ազգ»ով... Ամէնէն զարմանալին, ռամկավարները, որոնք փառաբանութեան բառ չէին գտներ անցեալ տարուան ծրագրին համար, հիմա քաշուեր են իրենց պատեանին մէջ, եւ «դաւեր» կը տեսնեն: Որո՞ւ կողմէ: Որո՞ւ օգտին: Հասնելո՛ւ կ:

Առաջին օրէն իսկ, հանրային շահը կը պահանջէր որ գործարանը ծախուի, եւ արդիւնքը յատկացուի Հայաստանի կամ հայ ժողովուրդին: Խնամակալները եւ ամբողջ ռամկավար մամուլը իրենց բոլոր ուժով դէմ էին այս ծրագրին: Կը թուի թէ Պ. Պօղոս Նուպար այս պահանջը դրեր է վերջին պահուն, — և ահա պերճախօս իրարանցում մը, զոյգ պատուիրակներ, խորհրդակցութիւններ, աքնաջան երկունք՝ բոլորը մութին մէջ:

Եւ բոլորը՝ մէկ նպատակի համար,—որպէս զի չծախուի գործարանը, չցամքի տեւական շահու աղբիւրը՝ խումբ մը մակաբոյծներու համար:

Ինչպէս առաջ, այսօր աւելի քան երբեք փորձաքար մըն է այս խորհրդաւոր գործը՝ Բարեգործականին համար:

Ա՛ն է պատասխանատուն մինչեւ հիմա եղածին, եւ պիտի ըլլայ այսուհետեւ:

«Յուսաբեր», Եգիպտոսի մեր պաշտօնակիցը, դիտել կուտայ թէ՝ գործարանը որ 700,000 ոսկիլին կ'արժէր քանի մը տարի առաջ, այսօր հազիւ 400,000 կը բռնէ. թերեւս աւելի պակաս:

Ո՞վ պիտի տուժէ այս կորուստը:

Բարեգործականը իր իսկ պատիւը փրկելու համար, պարտաւոր է բուն տիրոջը, ժողովուրդին տրամադրութեան տակ դնել Մելքոնեան հարստութիւնը, դրամ թէ գոյք, միանգամ ընդ միշտ քշելով անոր բոլորտիքը թառած ճանճերը:

Ունի՞ այդ քաջութիւնը,— ուրեմն աւելորդ են արտակարգ ժողովները, որոնք իրենց կարգին ահագին ծախսեր կը պատճառեն, միշտ ի վնաս ժողովուրդին: Իսկ եթէ չունի, այն ատեն թո՛ղ անգամ մըն ալ արձանագրուի, թէ ինչ որ Հայ Բարեգործական Միութիւն կը կոչենք, պարզ «իմարէթխանէ» մըն է, խնամակալներու եւ խնամիներու որջ մը, ուրկէ իւղոտ պատառ ուրիշները կը վայելեն, իսկ ժողովուրդին կ'իյնան միայն փշրանքներ:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆՈՐ ԲԱՆ ՉԿԱՅ

Պոլսոյ *Ժամանակ* թերթը անցեալները խոշոր տառերով կ'աւետէր թէ արտասահմանի Հայերը պիտի կրնան Թուրքիա վերադառնալ: Իր աղբիւրն էր՝ Պոլսոյ կուսակալ Սամի պէյը: Այս վերջինը անմիջապէս յայտարարեց թէ իր խօսքերը սխալ հասկցած են: *Ժամանակ* իր միւս պաշտօնակիցներուն քով պզտիկ չմնալու համար, նորէն կուսակալին դիմեց եւ փոխանակ իր սխալը խոստովանելու, պնդեց թէ իր գրածը ճիշտ է: Պոլսոյ Ազդարարը իր կարգին կրկին մարդ ղրկելով կուսակալին, հետեւեալ պատասխանը ստացեր է.

— Կը տեսնեմ թէ, յայտարարութիւնս ՍԽԱԼ ՀԱՍԿՑՈՒԱԾ է: ԵՍ ՉԵՄ ԸՍԱԾ, թէ «ավտէթի կայըը ճալիգ» յիշատակութեամբ անցագիր ունեցող Հայերը ի մօտոյ պիտի վերադառնան:

«Ավտէթի կայըը ճալիգ» բառերուն մասին ոեւէ յիշատակութիւն չկայ Երթեւեկի Հրահանգին մէջ: Հետեւաբար այդ բառերը խնդրոյ առարկայ չեն կրնար ըլլալ: Անոնք որ վերադառնալ կ'ուզեն, կը դիմեն տեղին Թրք. հիւպատոսին, եւ պէտք կ'ըլլայ մնամեծ կը ստանան: Եթէ խնդրարկուն Պոլսեցի է, պէյաննամէին մէկ օրինակը կը ղրկուի մեզի եւ մենք քննութիւն կը կատարենք: Այս քննութեան արդիւնքէն յետոյ միայն կ'որոշուի թէ խնդրարկուն կրնա՞յ վերադառնալ, թէ՝ ոչ: Եւ այս բոլորը կը կատարուին համաձայն Երթեւեկի Հրահանգին, որմէ դուրս ոեւէ նոր որոշում չկայ: Ամէն տեսակ թիւրիմացութիւններու առաջքը առնելու համար, կը կրկնեմ թէ, վերադարձի խնդիրը կը կարգադրուի ՄԻՄԻԱՅՆ Երթեւեկի Հրահանգի պայմաններուն համաձայն:»

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱՒՈՐԿՆԵՐՈՒ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Մարսիլիայէն կը գրեն մեզի.— Փետր. 13ին Սինեմա Թափի Վէրի մէջ գործաւորկներու հրաւէրով գումարուած ժողովրդական միթինկին ներկայ էին 1500 աշխատաւորներ: Օրուան բանախօսները՝ Պ.Պ. Արապեան և Մ. Գույումճեան պարզեցին ժողովին նպատակը: Յետոյ կարդացուեցան երկու բանաձեւերը որ բուռն եւ խանդավառ ծափահարութիւններու մէջ քուէարկուեցան: Յետոյ ընտրուեցաւ Գործաւորկներու Օգնութեան Կոմիտէ մը, հետեւեալ տասնըմէկ անդամներով.— Պ. Պ. Հայկ Սէրէնկիւլեան, Շաւարշ Թաշճեան, Արամ Արծնեան, Թադէոս Գըլըճեան, Յարութիւն Ճնտօեան, Վահան Թապագեան, Գէորգ Սաֆեան, Արամ Խաչվէրտեան, Տէր Մէրկերեան, Անտոն Անտոնեան, Հմայեակ Մխիթարեան:

Քուէարկուած բանաձեւերն են. —

Ա.— Մարսէյլի բովանդակ հայ աշխատաւորութիւնը աւելի քան 1500 հոգի, այսօր, 13 Փետրուար 1927, Կիրակի առաւօտ, հաւաքուած Թափի Վէրի սինեմային մէջ, առանց կուսակցական-դաւանական խտրութեան, լսելէ վերջ օրուան բանախօսներն ու զեկուցումները եւ գործադրկութեան տագնապալի բնոյթը հասկնալէ յետոյ, կ'որոշեն՝

Ա.— Ընտրել 11 հոգինոց մարմին մը Հայ Գործազուրկներու Օգնութեան կոմիտէ անունով:

Բ.— Անոր կազմն ու նպատակը վաւերացնել տալ տեղական իշխանութիւններէն:

Գ.— Ձայն յարաբերութեան մէջ դնել կառավարական գետեղման դիւաններու հետ, որպէսզի հոս կամ գաւառները անգործներու գործ հայթայթեն:

Դ.— Կազմակերպել հայ աշխատաւորութիւնը ազգային հողի վրայ, իրերօգնութեան համար եւ դասակարգային հասկացողութեամբ, անկախ ու զերծ ոեւէ քաղաքական գունաւորումէ, տեսակ մը եղբայրական փոխադարձ աջակցութեան մարմին:

Ե.— Լիազօրել ընտրուած գործազուրկներու Օգնութեան կոմիտէն որ վաղն իսկ երթալով Առաջնորդարան, պահանջէ ֆրանսական ազնիւ կառավարութեան կողմէ խեղճ գաղթականներուն յատկացուած 80 հազար ֆրանքը:

Զ.— Այս պահանջը Առաջնորդարանի կողմէ չբաւարարելու պարագային՝ տրուած պայմանաժամը լրանալէ 24 ժամ վերջը լիազօրել Գործազուրկներու Օգնութեան Կոմիտէն տեղական իշխանութեան դիմել եւ անոր միջոցաւ հարկադրել որ 80,000 ֆրանքը պահող մարմինը՝ այդ գումարը տայ Գործազուրկներու Օգնութեան Կոմիտէին:

Է.— Մօտաւոր ժամանակի մը մէջ պատրաստել գործազուրկներու անուանացանկը:

Ը.— Ուժգնօրէն պահանջել, որ արտասահմանի բոլոր կտակները՝ որոնք ընդհանրապէս Բարեգործականի ձեռքի տակ են, գործածուին հաւասարապէս, երկրի եւ գաղութներու ազգային մշակոյթին եւ ներգաղթի կարիքին:

Բ. ԲԱՆԱՁԵՒ.— Օրուայ տագնապին առթիւ՝ լսելէ յետոյ զեկուցումները, ու համոզուած որ ամէն կարգի թշուառութեանց առաջքը առնելու կոչուած միակ հաստատութիւնը Առաջնորդարանն է, ու նկատելով որ ցարդ ժողովուրդին համար անհասկնալի պատճառներով չի հրաւիրուիր գաղութահայ ժողով եւ հրապարակէն անհամուկ եւ առանց հաշիւ տալու քաշուած է Ազգային Միութիւնը, ու նկատելով որ 80 հազար ֆրանքը կառավարութենէն գանձուած է Ազգային Միութեան անունով, ստիպել գաղութահայ ընդհ. ժողովի Ա. եւ Բ. նախագահները որ մինչեւ 10 օրէն ժողովի կանչեն գաղութահայ ընդհ. ժողովը եւ այդ ժողովին մէջ՝ լսելէ յետոյ նախկին Ազգ. Միութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը, ընտրել նոր Ազգային Միութիւն համագործակցական հիմունքներով. նոյնպէս, այս պահանջները չիրականանալու պարագային լիազօրութիւն տալ Գործազուրկներու Օգնութեան Կոմիտէին որ հսկէ ընտրութիւններուն վրայ ու անպայման պատասխանատուութեան կանչէ Ազգ. Միութիւնը իր ամբողջական կազմով:

*** Հայ Գործազուրկներու Օգնութեան Կոմիտէի գործավարը Հինգշաբթի օրուընէ ի վեր ժամը 1էն 3 կ'արձանագրէ անգործները: Անոնք որ դեռ արձանագրուած չեն, թող դիմեն օր առաջ:

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԷՆԵԱՆ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ. — Անդրկովկասի պետական թատրոններու յայտնի դերասանուհի Տիկին Դուրեան-Արմէնեան երէկ իրիկուն մեկնեցաւ Մարսիլիա, ուր հրաւիրուած է տալ երկու արտակարգ ներկայացումներ: Առաջին ներկայացումը պիտի ըլլայ Պիտոնի «Անյայտ կինը»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Չինացի ըմբոստները դէպի Շանկայ

Ազգայնական բանակին յառաջխաղացումը ծանր կացութիւն ստեղծած է Շանկայի շրջանին մէջ, ուր բազմաթիւ օտարականներ կան: Չինացիները իրենց համակրութիւնը յայտնելու համար Քանթոնի բանակին, Շանկայի մէջ ընդհանուր գործադուլ յայտարարեցին, որուն կը մասնակցին 100,000 աշխատաւորներ: Անգլ. եւ ճափոնական բամպակի գործարանները, անգլիական ծխախոտի գործարանները եւ ուրիշ բազմաթիւ օտար ձեռնարկներ մեծ վնասներու կ'ենթարկուին: Բոլոր օտար պետութիւնները հապճեպով ցամաք զինուոր կը հանեն՝ իրենց քաղաքացիները պաշտպանելու համար: Շանկայի փողոցներուն մէջ կամաւորներու խումբեր եւ մասնաւոր ոստիկանական պահեստներ կարգապահութեան կը հսկեն եւ գործադուլի հրաւիրող կոչերը կը գրաւեն: Ճափոնական կառավարութիւնը 300 նոր զինուոր, յածանաւ մը եւ չորս թորփիլահալած ղրկեց, զինուորներու թիւը 600ի բարձրացնելով:

Միւս կողմէ Սըն-Շուան-Ֆանկ վճռած է շարունակել կատաղի կռիւը Քանթոնցիներու բանակին դէմ: Շանկայէն 20 մղոն հիւսիս Սունկքիանկ քաղաքին մէջ կեդրոնացուցած է 40,000 զինուորներ, որոնց թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ:

Հանկչէու գրաւուեցաւ շաբաթ օր: Բնակիչները ազգայնականներու դրօշը պարզած, ընդ առաջ գացին յաղթական բանակին: Նահանջող զինուորները քաղաքին մէջ կողոպտեցին 400 խանութներ և կիսովին քանդեցին երկաթուղիի կայարանը:

Սըն-Շուան-Ֆանկ ահուսարսափի դրութիւն ստեղծած է վտանգուած շրջաններուն մէջ: Բոլոր ցուցարարները անմիջապէս ձերբակալուելով կը գլխատուին: Մինչեւ հիմա գլխատել տուաւ 20 Չինացիներ, որոնց գլուխները փողոցներուն մէջ ցուցադրուեցան, իբրեւ օրինակ ծառայելու համար:

Իշանկի մէջ ցուցարարները յարձակեցան ամերիկացի ծովային սպայի մը վրայ: 600 ամերիկացի նոր նաւազներ ցամաք ելան Շանկայ:

Անգլիոյ ներկայացուցիչ Օ'Մալլէյի եւ Քանթոնի արտաքին նախարար Շէնի միջեւ ստորագրուեցաւ համաձայնագիր մը, որուն համաձայն Հանքէուի առանձնաշնորհեալ հողամասը պիտի յանձնուի անգլեւչին կոմիտէի մը, նախագահութեամբ Չինացիի մը:

Վերջին հեռագիրներու նայելով, զօր. Սըն-Շուան-Ֆանկի զինուորները անկարգօրէն կը նահանջեն եւ յոյս չկայ որ կարենան դիմադրութեան նոր ճակատ մը կազմել: Կ'ըսուի թէ Քանթոնցիներու բանակը Շանկայէն միայն երեք քիլոմեթր հեռու կը գտնուի: Նիկի-Փօ նաւահանգիստը գրաւուեցաւ առանց դիմադրութեան: Կարմիր բանակը արագօրէն կը շարունակէ իր յառաջխաղացումը:

Գործադուլը ժամէ ժամ կ'աճի Շանկայի մէջ: Թրամուէյներու երթեւեկը ընդհատուած է: Նամակատուն-հեռագրատունը գոցուած է: Ամբողջ ճարտարարուեստը կանգ առած է: Բանթողները կը յարձակին օտար գործարաններուն վրայ: Գործադուլի կոմիտէն միթինկ մը գումարեց, պահանջելով օտար զինուորներու մեկնումը Շանկայէն:

Ազգայնական բանակը Շանկայը գրաւելէ վերջ իր յառաջխաղացումը պիտի շարունակէ դէպի Նանքին, զոր մինչեւ Մարտ 12 գրաւելու յոյս ունի: Ընկիւրիի նախկին դեսպան Արալօֆ Քանթոնի խորհրդային դեսպան նշանակուած է:

Կիպրոսի Հայերուն դատը

Կիպրոսի թուրքեւանգլիական խառն դատարանին անգլ. պատուիրակը յանուն Կիպրոսի Հայերուն վնասուց հատուցման դատ բացած է Թուրք կառավարութեան դէմ: Մինչեւ հիմա բացուած այս տեսակ դատերուն թիւը 14ի կը հասնի: Պատուիրակը իբրեւ պատճառաբանութիւն կը յայտնէ թէ Կիպրոսը 1914ին Անգլիոյ կցուած է եւ հետեւաբար այնտեղի Հայերը բրիտանական հպատակ կը նկատուին:

«Ճիւմհուրիյէթ» դիտել կուտայ թէ բացուած դատերը 1914էն առաջուան շրջանին կը պատկանին, մինչդեռ այդ միջոցին Հայերը թրքահպատակ էին: Թերթը ասոր համար եղած ձեռնարկը «աւելորդ փութկոտութիւն» կը նկատէ:

Թուրք սպաներ Իտալիոյ մէջ

Պոլսոյ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Միլանօ հասած է Թուրք զինուորական մարմինը, բաղկացած երկու զօրապետէ եւ երկու գնդապետէ, որոնք զինուորական հաստատութիւնները պիտի այցելեն:

Թուրքեւիրաք սահմանագծումը

Ընկիւրիէն կը հեռագրեն թէ յառաջիկայ Մարտ 1ին Մուսուլի մէջ պիտի հաւաքուի թուրքեւիրաքեան սահմանագծման խառն յանձնաժողովը: Թուրք պատուիրակութիւնը, նախագահութեամբ Ճեմիլ պէյի, Ընկիւրիէն մեկնեցաւ: Չէզոք նախագահը՝ զուիցերացի փրոֆէսէօր Պէշլէն, նոյնպէս Մուսուլ մեկնած է:

«Լքեալ» գոյքերը կը վերադարձուին

Տարի մը առաջ Պոլսոյ «լքեալ» գոյքերու վարչութիւնը Բերայի մէջ գրաւած էր Նիւ Եօրքի Գարակէօզեան ընտանի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴԱՒԱՆԱՆՔ

Զաւրեանդին

«Ազգերու կեանքին մէջ անկարելի բան չկայ...», կ'ըսէ Ալի Հայտար Էմիր, Հաւանութեան շեշտով մը, բառացիօրէն այն քաղաքական դաւանանքին, որ կը կայանայ օր մը տեսնել Թուրքիան մայր երակ՝ միացած Թուրանի մարմինն, Նոր փրուսիա մը 1871ին։

Իբրեւ Թուրք, ուրիշ կերպ չէտի մտածէին։ Որովհետեւ այդ կը պահանջէ Թուրք ազգին շահը։ Ի՞նչ հոգ թէ այդ շահու ճամբուն վրայ Հայն ու Հայաստանը պիտի փչեն վերջին շունչը։

Եթէ իմ կեանքը կ'երաշխաւորուի ուրիշին մահով, թող մեռնի այդ ուրիշը. որովհետեւ իմ կեանքին վայելքը աւելի մեծ է ինծի համար, քան ուրիշի մը մահուան կսկիծը։

Այս էր օսմանցի Թուրքին քաղաքականութեան լծակը երէկ. այս է «Թիւրքճի» Թուրքին քաղաքականութեան շնչերակը այսօր։ Այս պիտի ըլլայ անկասկած պոլշեւիկ Թուրքին նշանախօսքը՝ վաղը։

Եթէ Հայն ու Հայաստանը այդ քաղաքականութեան ճամբուն վրայ մահուան քարինքներով կը քրտնի ու կը կսկծացնէ իմ հոգին, այդ միայն ինծի իրաւունք կրնայ տալ ինքնապաշտպանութեան զէնքեր ճարելու։

Ան բրաւ այն ինչ որ իր շահերը կը թելադրէին ու մարսեց ու վաւերացնել տուաւ աշխարհին։ Հայն ալ պարտաւոր է ընել այն ինչ որ իր շահերը, իր կեանքը կը թելադրեն։ Կու գայ օրը, երբ ան ալ վաւերացնել կուտայ իր ըրածը։ Որովհետեւ սուտ է ամէն բան, միայն կատարուածն է ճշմարիտ։

Կրնա՞նք հաշտուիլ Թուրքին հետ։ Ո՛չ.—

Կա՞յ Թուրանական մարմինը խոցուած՝ Հայաստան կոչուած խոցով.— Այո՛։

Ստո՞յգ է Թուրքին վճիռը վերահաստատութեան մը մասին.— Այո՛։

Ի՞նչ ընել ուրեմն, ապրելու համար։

Եթէ Թիւրքճի Թուրքերը քաջութիւնն ունին յայտարարելու սուլթաններու խալամական, օսմանեան քաղաքականութեան սնանկութիւնը եւ կրցան ազատել Թուրք մարմինը թունաւորող այդ վէրքերէն, Հայը պարտաւոր է, գոնէ այսօր, հռչակել սնանկութիւնը իր անցեալ դաւանանքներուն, որոնք իր քրիստոնէական բաղձանքներէն միայն կը ծնէին ու միայն ծիծաղ կը շարժէին Թուրքին շրթունքին վրայ։

Ու եթէ անգամ մը զոհերու արիւնէն այդ իմաստութիւնը ծնէր, այլեւս խպառ կը փակուէին Թուրքին հետ խոնարհաբար խօսելու բոլոր դուռները, հաշուեյարդարի կ'ենթարկուէին բոլոր հին ու սնանկ իմաստութիւնները եւ Թուրքին կողմէ գրուած համաթուրանական, զուտ «Թիւրքիստ» ծրագրին ու քաղաքականութեան դէմ կը գրուէր արիական ժողովուրդներու տեսակէտն ու քաղաքականութիւնը։ Այն ատեն երեք կողմէն Թուրքերով շրջապատուած Հայաստանի արգելքը վերցնելու Թրքական ծրագիրին դէմ Հայը կը դնէր Թուրքին հետ միայն արեւելքէն սահման ունենալու հիմնապէս փրկարար ծրագիրը։

Հայութեան եւ Հայաստանի մահ սպառնացող մեծագոյն վտանգը այն չէ, որ իր արեւելքի սահմանները Թուրք ժողովուրդներ կան, ո՛չ ալ այն որ Կասպից ծովի շուրջն ու արեւելքը կան ընդարձակ Թրքական երկիրներ եւ 30 միլիոնի հասնող Թուրք-Թուրանութիւն։ Մեծագոյն վտանգը այն է, որ Հայաստանի արեւմուտքը, Անատոլուի մէջ, 750.000 քառակուսի քիլոմէթր տարածութեան վրայ կայ վեց միլիոննոց Թուրք անկախ աշխարհակալութիւն։

Հայութեան ու Հայաստանի մեծագոյն վտանգը այն չէ՝ որ Ասիոյ խորերն ու ռուսական հողամասերուն մէջ գտնուող 30 միլիոն Թրքութիւնը կ'ուզէ իր ազատ ու անկախ կեանքն ունենալ, այլ այն, որ այդ ժողովուրդները իբր փրկարար փարոս կը ծգտին դէպի վեց միլիոննոց Թուրքիան. որ արեւելքն ու արեւմուտքը կը ձգտին իրարու միանալու, եւ այս միացումը երկանաքարի պէս ամէն օր կ'աղայ հայութեան եւ Հայաստանի մարմինը։

Այս միացումն է մեր մահացու վտանգը եւ այդ վտանգը կարելի չէ վերցնել ո՛չ անուշ խօսքերով, ո՛չ աղաչանքով, ո՛չ եղբայրական քարոզներով, ո՛չ սնանկ առաքինութիւններով։

Այս մահացու վտանգը կը վերնայ վտանգը խորապէս ճանչնալով եւ «Թիւրքճի» ձգտումներու փարոսը մարելով, որպէսզի Հայաստանի արեւելքի 30 միլիոն Թուրք-Թուրանութիւնը այլեւս ձգտում չունենայ դէպի արեւմուտք եւ ստիպուած չըլլայ կոխկրտել Հայաստանի դիակը։

Անգամ մը, որ այս եղաւ դաւանանքը հայութեան, ան գտած կ'ըլլայ իր փրկութեան ճամբան, որու վրայ ժամանակին ու քաղաքական դէպքերուն հետ կը վարուի այնպէս ինչպէս կը պահանջէ իր փրկութիւնը։

Ի՞նչ կը պատահի վաղը, կարելի չէ գուշակել։

Բայց ի՞նչ ազդակներ կան այսօր Հայաստանի արեւմտեան ճակատի մեծագոյն վտանգէն թեթեւնալու եւ ազատելու։

Կը խօսուի իտալական պատեհաբաշխի հաւանականութեան մասին. «Իտալիա կամ պիտի տարածուի կամ պիտի պայթի», կը պօռայ Մուսոլինի։

Ընենք ամիջապէս որ հայ դիւանագիտութիւնը հարկաւ չի յաւակնիր իրեն վերագրել Մուսոլինիին այս խօսքը ըսել տալը. ո՛չ ալ հայ ժողովուրդը կրնայ ըսել որ իտալացի ժողովուրդին երկիրը պայթեցնող աճումին պատճառն ինք է։ Անհրաժեշտ է ըսել այս, որպէսզի քրիստոնեայ հայ ժողովուրդը չիյնայ նորէն դիւանագիտութեան բաւիղներուն մէջ այն բաներուն համար, որու մէջ իր էամքն ու գոյութիւնը դեր չունին։ Իտալացին է, որ կ'աճի եւ Իտալիան է, որ պիտի պայթի, Հայ ըլլար թէ չըլլար։

Բայց երբ Իտալիան կը պայթի Թուրքին գլխուն, մենք պիտի գիտնանք առնել այն բոլոր քայլերը որ կը բխին մեր շահերէն։

Նման դէպք մը հայ ժողովուրդը կրնայ խանդավառել այն չափով որչափով որ կ'ազօտանայ 30 միլիոննոց արեւելքի Թուրքերը դէպի գինքը քաշող վեց միլիոննոց արեւմուտքի «Թիւրքճի»ներու փարոսը։

Ասկէ աւելիէն ոգեւորուելու իրաւունք չունինք եւ չպիտի բնա՛ւ մոռնանք, որ Իտալիան Իզմիրն ու Անատոլին գրաւելով Հայն ու Հայաստանը փրկուած չեն, որ վտան-

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ն. ՌՈՒՍԻՆԵԱՆԻ "ՈՒՂՂԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ"Ը

Ասկէ առաջ հրատարակեցինք Բժ. Վահրամ Թորգոմեանի մէկ ուսումնասիրութիւնը, Պոլսոյ Ազգ. Սահմանադրութեան հիմնադիրներէն Բժ. Նահապետ Ռուսինեանի մահուան յիսնամեակին առթիւ։

Այդ հանդէսին օրը, խօսեցաւ նաեւ բանասէր Կ. Բասմաջեան։ Մեկնելով տարբեր տեսակէտէ մը եւ մասնաւորապէս ծանրանալով Ռուսինեանի «Ուղղախօսութիւն» գրքին վրայ։ Պատկերը լրացնելու համար, կը հրատարակենք նաեւ այդ գրութիւնը.—

Հայերէն լեզուն՝ հայ ազգին նման՝ բազմաչարչար եւ տառապած լեզու մը եղած է, դարերու ընթացքին մէջ։

Առաջին եղողը՝ հայ լեզուին հետ վարուած է այնպէս, ինչպէս որ բարբարոս վոհմակները հայ ժողովուրդին հետ վարուած են Հայաստան արշաւած ժամանակ։

Հայ մատենագրութեան հիմնադիրներուն՝ Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի ջանքերով Ե. դարու մեր Ոսկեդարը կազմող Ագաթանգեղոսներէ, Փաւստոս Բուզանդներէ, Եղնիկ Կողբացիներէ ու Կորիւններէ ետք՝ Է. դարուն սկիզբները երեւան եկան «յունաբան" դպրոցի աշակերտներ, որոնք իրենց համար «յօրինեցին» նաեւ մասնաւոր քերականութիւն մը, Դիոնեսիոսի Թրակացւոյ յունարէն լեզուի քերականութիւնը պարզապէս թարգմանելով հայերէնի, որմէ հատուածներ կը կարդամ ձեզի։

Իսկ ԺԴ դարուն մէջ Ունիթորները կամ միաբանողները անխնայ խաթարեցին Հայոց լեզուն, հիմը դնելով լատինաբան դպրոցին։

Ասկէ առաջ երեւան ելած էր նաեւ արաբաբան դպրոցը, արաբախառն բառերով աղճատելով հայ լեզուն։

Այս բոլոր փորձերը, սակայն, բարեբախտաբար արմատ չբռնեցին, եւ շուտով մոռացութեան դատապարտուեցան։ Բայց ԺԹ դարուն մէջ Վենետիկի Մխիթարեանց տպարանէն լոյս տեսաւ Հ. Ղուկաս Վ. Ինճիճեանի «Դարապատում»ը, Թրքախառն հայերէնով մը, զոր կանուանէր՝ «աշխարհիկ բարբառ» (՟), եւ որուն հետեւեցան ապա բժիշկ Միքայէլ Բէստէն եւ ԺԹ եւ Ի դարերու մեր պաւեշտագիրները։

Այսչափ՝ լեզուի մասին։

Հիմա գանք ուղղագրութեան, որ անբաժան է լեզուէն։

1853ին Կ. Պոլսոյ Միւհէնտիսեան տպարանէն լոյս տեսաւ «Ուղղախօսութիւն արդի հայ լեզուին» վերնագրով աշխարհաբարի քերականութիւն մը, առանց հեղինակի անուան, բայց շուտով իմացուեցաւ, որ զայն գրողն էր Դոկտ. Նահապետ Ռուսինեան։

Այս գործը — եւ ուրիշ հեղինակներու կողմէ նախապէս գրուած համանման գործերը — բաղդատելով Ամերիկացի միսիոնար Դոկտ. Էլիաս Ռիգսի հայերէն աշխարհաբար լեզուի քերականութեան հետ, որ անկէ քանի մը տարի առաջ լոյս տեսած էր, բոլորովին անօգուտ եւ նոյնիսկ անհամապատասխան դատուեցաւ հայերէնի կանոններուն։ (Դոկտ. Ռիգս, զոր անձամբ ճանչցած եմ, հիանալի կերպով հայերէն գիտէր։)

Աժա ձեզի իբրեւ նմոյշ ներկայացնեմ Ռուսինեանի «Ուղղախօսութեան» մէջէն եւ վերջաբանէն քանի մը տող։

Ռուսինեանի համար «խօսքի «մէջ ուժ տեսակ բառ կը գոր- «ծածվի, որոնք խօսքի մասեր «կ'ըսվին. եւ ասոնք էն. Անուն, «Մականուն (Ածական ըսել կ'ու- «զէ), Դերանուն, Պարանուն «(Նախդիր ըսել կ'ուզէ), Բայ, «Մակբայ, Բառկապ (Շաղկապ «ըսել կ'ուզէ), Ջայնարկ (Ձայնար- «կութիւն ըսել կ'ուզէ)»։

— «Պարանունը՝... խօսքի մէջ «մինակ չը վարվի, այլ հոլովէլի «բառէրուն ըսկիզբը դրվելով եւ «կամ վերջը կցվելով՝ նշանա- «կութեան ուժ կ'ըստանայ...»։

— «Ուղղախօսութիան ըն- «թացքին մէջ լեզուին հիմնական «կանոնն էրը տեսական կերպով «միայն կ'ուսվին. իսկ մաքուր «խօսէլու եւ գրէլու վարժու- «թիւնը՝ արդի լեզուով ընտիր «գրվածնէրու յաճախ եւ ուշա- «դիր ընթերցանութիամբը կ'ըս- «տացվի» եւլն.։

Ինչպէս կը տեսնուի, Ռուսինեան յոգնակիները կը կատարէ «Նէր»ով, «Թեան» սեռականները՝ «Թիան»ով, „եւ" բայերը՝ «էլ»ով, եւ՝ «վեվագրութեան» ալ ուժ կուտայ հոն, որուն հակառակ «ուէնագրութիւն»ը կը հաստատուէր Թիֆլիսի հայ գրողներէ ոմանց կողմէ, Ռուսինեանէն տարիներ ետք։ Ռուսինեան գրած է նաեւ հայերէն լեզուով Տարեցոյց մը, «Բնական Տարեցոյց 1871-1872 Թուին Քրիստոսի» տիտղոսով, տպուած Կ. Պոլիս։ Գրած է նաեւ Ֆրանսերէն փիլիսոփայութիւն մը, որ «Դասագիրք փիլիսոփայութեան» վերնագրով հայերէնի թարգմանուած եւ տպուած է Թիֆլիս, Զաքարիա Գրիգորեանցի կողմէ։

Անմիջապէս ըսենք, թէ գրական մարզին մէջ հետեւողներ չէ ունեցած Ռուսինեան, բացի Մինաս Չերազէ, որ 1874ին «Գրական փորձեր»ով անյաջող փորձեր կատարեց, եւ փորձանքի հանդիպեցաւ Չերազի համար «ամէն բառ՝»„ի"վերջաւորութեամբ պէտք էր հոլովել, ինչպէս՝ Աստուած։ Աստուածի, ստութիւն, ստութիւնի, գուեր, գուերի, եւն. եւն։ Չերազէն կէս դար ետք՝ Մանուկ Աբեղեան աններելի ոտնձգութիւններով ուզեց խանգարել մեր պաշտելի նախնիքներէն մեզի աւանդ մնացած ուղղագրութիւնը, եւ իր կամքը պարտադրել ջանաց հայ ժողովուրդին, առանց խորհելու թէ լեզուի մը տէրը՝ նոյն ինքը ժողովուրդն է, ո՛չ թէ իր տասնեակ մը գրագէտներն են։

Լեզուի մը քերականութիւնը՝ ժողովո՛ւրդը կը շինէ։

Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ

գը անցած չէ։ Նման դէպք մը եթէ մեզ սպառնացող վտանգը աւելի չշեշտէ անգամ, արմատապէս չի վերցներ զայն, քանի չէ մարած այդ արիւնագոյն եւ գրգռիչ փարոսը։

Լաւագոյն պարագային, Իտալիան միայն կրնայ աղօտացնել այդ մագնիսական փարոսը, իսկ այդ աղօտացումին մէջ Հայը դեր չունի։

Կը մնայ, ուրեմն, սպասել որ դէպքերը գան իրենք իրենց, մեր կամքէն անկախ։

ՃԱՀԱՆ

«ՈՂՋՈ՛ՅՆ».— «Կոմսոմոլսքայա Փրավտա» թերթը պայքար բացած է «ողջոյն»ներուն դէմ, որոնք ամէն համաժողովի կը տեղան խնամէ խնամի։ Բոլոր թերթերն ալ մասնակցած են այս պայքարին, վերցնելու համար «ողջոյն»ի անձրեւները։ Համաժողովի մը մէջ ողջոյնի մը արտասանութիւնը տեւած է 10 բոպէ, եւ հեռագրումը՝ 500 րուբլի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

Հայաստանի համալսարանի 6րդ տարեդարձին առթիւ, վերատեսուչ Յ. Յովհաննէսեան կարդացած է զեկոյց մը, որմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Պիւտճէն.— Ամբողջ առաջին մէկ տարուան եկամուտը, մօտաւոր թիւով մը, չէ անցած 10—12,000 րուբլին։ 1922—1923ին՝ 49,216 րուբլի, 1923—1924ին՝ 95,012 րուբլի, 1924—1925ին՝ 174,802 րուբլի, 1925—1926ին՝ 288,216 րուբլի։ Վերջին թիւին վրայ աւելցնելով 28,800 րուբլի, որ վճարուած էր մասնաւոր հիմնադրամէն, եւ 120,000 րուբլի, որ կը ներկայացնէ փրոֆէսէօրներու եւ ուսանողներու բնակութեան ծախքերը, 1925—1926 տարեշրջանի ամբողջական ծախքերը կը հասնին 436,216 րուբլիի։

Տարիներ առաջ, ցարական իշխանութեան օրերուն, Կովկասի մէջ բարձրագոյն դպրոց մը բանալու խնդրանքը մերժուած էր, — անշուշտ պարզապէս քաղաքական նկատումներով— պատրուակելով որ պետութիւնը չի կրնար 800,000 րուբլի յատկացնել։ Այժմ միայն Հայաստանի համալսարանը ծախսած է այդ գումարին կէսը, եւ դեռ Կովկասի մէջ կան նման վեց բարձրագոյն դպրոցներ։

Համալսարանի շէնքը.— Թամանեան կազմած է յատակագիծ մը նոր համալսարանին համար, որ պիտի շինուի, իր հինգ ճիւղերով, 24 դեսեատին տարածութեան վրայ։ Այդ հողին սահմաններն են, հիւսիսէն՝ Քանաքեռի բարձունքները եւ Նորքի ճամբան, արեւելքէն՝ Գետառը, արեւմուտքէն՝ բոլորաձեւ Նոր փողոցը, հարաւ-արեւմուտքէն՝ Սունդուկեան փողոցը եւ Քանաքեռի ճամբան։ Մէջէն կ'անցնին Աբովեան եւ Տէրեան փողոցները եւ Աբուհայաթ գետը, որ պիտի կազմէ մեծ լիճ մը։ Այս տարածութեան վրայ պիտի շինուին փորձարանները (լապորաթուար), փրոֆէսէօրներու, ուսանողներու ակումբները եւ պալատները։ Պիտի ունենանք 2 հազար ուսանողի համար առանձին լսարան։ Այդ յատակագիծին մէջ պիտի կառուցուին բժշկանոցի (քլինիք), կաթնատնտեսութեան, անասնաբուժական, անդամազննութեան (անաթօմի) շէնքերը, ինչպէս նաեւ հիմնովին վերանորոգուած բնապատմական թանգարանը։ Հող պիտի կառուցուին նոյնպէս նոր քանի մը բժշկանոցներ։

Գրադարան.— Գրադարանին մէջ կը գտնուի 52,000 գիրք. 32,000ը թուագրուած եւ դասաւորուած, 8000ը պիտի զըկուին ուրիշ հաստատութիւններու, որովհետեւ չեն հետաքրքրեր համալսարանը։ Համալսարանը կը ստանայ 67 ամսագիր, 52ը եւրոպական լեզուներով, 13ը՝ ռուսերէն, 2ը՝ հայերէն։

Հրատարակչական.— Համալսարանը հրատարակած է փրոֆ. Աճառեանի Հայոց լեզուի արմատական բառարանի 10 պրակները։ Նման հրատարակութիւնները պիտի շարունակուին հետզհետէ։

Թանգարանները.— Բնապատմական թանգարանը համալսարանին ամենամեծ հաստատութիւնն է, որ կազմուած է զանազան գիտական արշաւանքներու միջոցով։ Հոն կը գտնուին Հայաստանի հանքաբանական, բուսաբանական եւ կենդանաբանական հարիւր—հազարաւոր նմոյշները։ Թանգարանին մաս կը կազմեն Մալեւձինկոյի, Վասիլէվի թիթեռնաբանական եւ միջատաբանական թանկարժէք հաւաքածոյները, Լազարեան ճեմարանի հանքաբանական ժողովածուները։

Նմոյշները ուսումնասիրուած են Հայաստանի, Վրաստանի, Մոսկուայի ծանօթ մասնագէտներու կողմէ։ Յայտնաբերուած են 30ի չափ բոյսերու նոր տեսակներ։

Բնալուծական փորձարանները առ այժմ կը բաւարարեն մեր պահանջները։ Բնագիտական փորձարանները համեմատաբար հարուստ են իրենց կահաւորումով, թէեւ զգալի է շէնքին կասութիւնը։ Անդամազննական հիւսուածաբանական բաժինները շուտով կը փոխադրուին նոր կառոյց շէնքին մէջ։ Անդամազննական նորակառոյց բաժինը օժտուած է լուսաւոր սրահներով, երկշերտ երկաթ-պէտք յատակով, շոգեջեռուցներով, սառնարաններով եւ թանգարաններով։ Բուսաբանական, կենդանաբանական եւ հանքաբանական փորձարանները կը կարօտին ընդարձակուելու։

Համալսարանի փորձարանները կահաւորման համար Մոսկուայէն ստացուած է 10 հազար րուբլի, Անդրկովկասեան Դաշնակցութենէն՝ 27 հազար րուբլի։ Համալսարանը ունի րէնթկէնեան գեղեցիկ եւ ամբողջական կազմածներ, նուիրուած Պ. Կ.... պէնկեանէ։

Դասախօսները.— Սկիզբէն ի վեր Համալսարանը նեղուած դասախօսներու պակասէն ... մար։ Շատ քիչ են հայ դասախօսները։ Միւս կողմէ բնակարանային տագնապն ալ ... կը բարդացնէր այս նեղութիւնը։ 5 տարի շարունակ կանչուած են դասախօսները Մոսկուայէն, Կրասնոտարէն, Ռոստովէն, Թիֆլիսէն եւ Բագուէն։ Պատրաստուեցան երիտասարդ աշխատակիցներ։

1921—1922 տարեշրջանին Համալսարանին մէջ կը դասախօսէին 32 փրոֆէսօրներ, 1922—1923ին՝ 41։ 1923—1924ին՝ 62, 1924—1925ին՝ 74 եւ 1925—1926ին՝ 109։

Այս վերջիններէն 50ը աւարտած են ռուսական, 18ը՝ գերմանական, 7ը՝ Ֆրանսական, մնացածներն ալ՝ զուիցերական, պելճիքական եւ ամերիկեան համալսարաններ։

Ըստ իրենց մասնագիտութեան, դասախօսներէն 19ը տնտեսագէտ-իրաւաբան են, 14ը պատմաբան-գրագէտ, 4ը՝ ուսուցիչ, 22ը՝ բնագէտ, 4ը՝ հաշուագէտ, 17ը՝ բժիշկ, 18ը՝ ճարտարարագէտ, 11ը՝ գիւղատնտես։

Համալսարանը մտադիր արտասահման ղրկել ... ուսանողներու խումբ մը, պատրաստելու համար մեր վաղուան դասախօսները, որոնք պիտի փոխարինեն հիները։

Ուսանողներու Թիւը.— Համալսարանը 1921—1922 տարեշրջանին ունէր 255 ուսանող, 1922—1923ին 403, 1923—1924ին՝ 938, 1924—1925ին՝ 895, 1925—1926ին՝ 116...

1924—1925ին ուսանողներու թիւին նուազումը հետեւանք այն զտումին, որ կատարուեցաւ համալսարանական աշխատանքներու կանոնաւոր աճման համար։ Ուսանողուհիները կը կազմեն հարիւրին 33ի համեմատութիւն մը։

Ուսանողները 1925—1926 տարեշրջանին կը ներկայացնէին հետեւեալ գաւառները. Երեւան՝ 489, Ալէքսանդրապոլ՝ 118, Էջմիածին՝ 91, Լոռի-Փամբակ՝ 35, Դիլիջան՝ 32, Նոր Բայազիտ՝ 17, Դարալագեազ՝ 11, Զանգեզուր՝ 12, Մեղրի ... Իսկ համաձայն երկիրի, Հայաստան՝ 799, Վրաստան՝ 18... Ազրբէջան՝ 59, Ռուսաստան՝ 51, Թուրքիա՝ 5, Պարսկաստան՝ 8, Թուրքիստան՝ 3, Աբխազիա՝ 2, Աճարիստան՝ 5, Սուրիա՝ 3, Յունաստան՝ 1, Պուլկարիա ...

Ուսանողներէն 68ը բանուոր, գաւակներ են 219ը՝ պաշտօնեայի, 585ը՝ գիւղացի, 145ը՝ արհեստաւորի, 69ը՝ առեւտրականի, 75ը զանազան ասպարէզներու։

Ուսանողներէն 13ը բանուոր են, 606ը պաշտօնեայ, 123ը՝ ռոճիկաւոր, մնացածներն ալ կ'ապրին ուրիշներու օգնութեամբ։

Օտար ուսանողները.— 1921—1922 տարեշրջանին այլազգի ուսանողներ չկային համալսարանին մէջ, 1922—1923ին արձանագրուած են 3 հոգի, 1923—1924ին՝ 4, 1925—1926ին ...

Կուսակցականութիւնը.— 1925—1926 տարեշրջանին ուսանողներէն 166ը թեկնածու էին կուսակցութեան, իսկ միութեան անդամ էին 679 հոգի։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑԻՆ ԵԿԱՄՈՒՏԻ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐԸ

Մեր նախորդ համարներով հրատարակեցինք Մերձաւոր Արեւելքի Ամերիկեան Նպաստամատոյցի ընկերութեան տարեկան տեղեկագրէն մաս մը:

Նախագահ Ճաուրն Պըլքլիի ստորագրուած տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ լրացուցիչ տեղեկութիւնները.—

Վերջացող տարուան ընթացքին ընկերութեան ելմտական պէտքերը հոգացուեցան մօտ 300,000 անձերու անհատական նուէրներով: Մանուկի մը ապրուստին համար ընդհանուր ծախք եղած է մօտ հարիւր տոլար, մէջն ըլլալով բժշկական խնամքն ու կրթութիւնը:

Յաջողեցանք ունենալ 2500 կնքամայրեր եւ կնքահայրեր, որոնք իւրաքանչիւրը մէկ մանուկի ծախքերը կը ստանձնէ՝ մինչեւ որ անոնք 16 տարեկանը թեւակոխեն:

Սակայն Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցի կրթական գործին ամէնէն կարեւոր ճիւղը կը կազմեն հաւանաբար իր երկրագործական վարժարաններն ու փորձի կեդրոնները:

Ամէնէն մեծ երկրագործական հաստատութիւնը կը գտնուի Հայաստանի մէջ և կապուած է տեղւոյն որբանոցներուն: Հոն հազար արտավար հող կ'ոռոգուի եւ կը մշակուի ու 6000 որբեր կ'աշխատին այս կամ այն հողագործական աշխատանքներու մէջ:

Անասնապահութեան զանազան ճիւղերուն, երկրագործութեան և տնկամշակութեան մասին չորս տարրական դասագիրքեր խմբագրուեցան եւ հրատարակուեցան Հողագործական Խորհրդակցական Կոմիտէին կողմէ, որուն նախագահն է Քանասի երկրագործական Քէփըր, և փոխնախագահը՝ փրոֆ. Օ. Ս. Մորկըն, Քոլոմպիա համալսարանի երկրագործական ճիւղին պետը:

Արջառի, խոզերու հաւերէնի ներկայ ցեղերը ազնուացուեցան ո՛չ միայն Կովկասի, այլ նաեւ Յունաստանի մէջ, շնորհիւ Զուիցերիայէն և Ամերիկայէն գնուած կամ նուէր ստացուած ազնուազգի կենդանիներու: Այս կարգի փորձեր եղան, օրինակ, Յունաստանի Սիրա կղզիին մէջ, ուր 2500 մանուկներ կը խնամուին:

Սուրիոյ որբուհիներուն շինած կալուածներու եւ արեւելեան ասեղնագործութեանց վաճառումէն քանի մը հազար տոլար հասոյթ գոյացաւ: Ֆիլատելֆիոյ մեծ Ցուցահանդէսին մէջ ամէնէն աւելի ժողովրդականութեան արժանացած տաղաւարներէն մէկն էր Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցինը, ուր Ղազիրի (Սուրիոյ մէջ, Պէյրութի մօտ) որբուհիները արեւելեան գորգերու շինութեամբ կը զբաղէին:

Չորս տարի առաջ Ժընեւի մէջ միջազգային կազմակերպութիւն մը ստեղծուած ըլլալով, ներկայիս զանազան երկիրներու մէջ գտնուող 25 մարդասիրական ընկերութիւններ կը գործակցին Ամերիկեան Նպաստամատոյցին՝ Մերձաւոր Արեւելքի պէտքերուն հասնելու համար: Այդ թուականէն ի վեր Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Փարիզի ներկայացուցիչ Պ. Կորտըն Լ. Պէրրի, յիշեալ միջազգային ընկերակցութեան ընդհ. քարտուղարի պաշտօնը կը վարէ: Այս կազմակերպութեան անդամակցող զանազան ընկերութիւններն են որ տուին երկրաշարժի աղէտեալներուն համար հանգանակուած գումարին երկու երրորդը: Բոլոր գումարները երեք ամիսէ ի վեր Փարիզի գրասենեակին միջոցաւ ղրկուեցան Հայաստան:

Նուէրներ ստացուած են գրեթէ ամէն կողմէ:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

89.— ՀԷՐԻՔՈՒՐ

Հէրիքուր կը գտնուի Պէլֆօրի եւ Մօնպէլիարի միջեւ: Ինչպէս գրուած է ասկէ առաջ, 1925 Մայիսին Յունաստանէն եկած էին 4—5 ընտանիքներ մէկ տարուան պայմանագրով, Շփօպ եղբայրներուն ոստայնանկի (tissage) *գործարանը: Հետզհետէ ունեցանք 160ի մօտ հայրենակիցներ, բոլոր ալ պայմանագրուած: Այժմ մնացած ենք 65 հայրենակիցներ: Մօտ երկու տարուան ժամանակամիջոցին դժբախտաբար ո եւ է կազմակերպութիւն չկրցանք ունենալ, թէեւ գործունեայ ձեռքեր անպակաս էին: Քանի մը անգամներ ձեռնարկեցին բայց ապարդիւն, շնորհիւ զանազան թիւրիմացութեանց եւ նախանձուներու: Ունեցած ենք 5 ծնունդ եւ 3 մահ:*

Հոս անգործութիւն չկայ: Մինչեւ երկու ամիս առաջ ժամով կ'աշխատէինք. հիմա կտոր գլուխ ըրին: Արհեստէն չեղող և տարուան մը մէջ սորվողներուն համար դժուար եկաւ այս գործը: Ամենաթեթեւ անուշադրութեան 5—10 ֆրանք տուգանք առնելէ զատ, երբեմն ալ կտորին դրամը չեն վճարեր. (մէկ կտորը 110 մէթր է, երկու օրուան աշխատանք):

Կը ստանանք միայն Յառաջը, եւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք որ մեզ միշտ տեղեակ կը պահէ իր հարցարաններով:

Յ. Մինասեան

*
* *

ԻՆՉ ԿԸ ԳՐԵՆ ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԸ

... Խմբագիր

Քանի մը օրէն, մեզի օտարականներուս, ինքնութեան թուղթը փոխելու պայմանաժամը կը լրանայ: Անոնք որ պայմանաժամը կ'անցընեն, տուգանքի պիտի ենթարկուին:

Աշխատող, կամ դրամ ունեցողները բնականաբար 40 ֆր. վճարելով պիտի ունենան նոր թուղթը, իսկ ի՞նչ պիտի ընեն դրամ չունեցողները, երկու երեք ամիսէ ի վեր անգործ մնացող, եւ պետական եւ այլ միջոցներով նպաստ ստացողները:

Ամուսնացած կամ զաւկի տէր հայրերուն վիճակը աւելի անտանելի է: Մարդիկը եղած նպաստով հազիւ ցամաք հաց մը ունին, ի՞նչպէս պիտի կրնան թէ իրենց եւ թէ իրենց կնոջ կամ անչափահաս զաւակներուն համար քառասունական ֆրանք վճարել:

Չէ՞ք կարծեր որ անհրաժեշտ է պատկան պաշտօնատան դիմում մը կատարել եւ գոնէ անգործներուն համար պայմանաժամի երկարաձգում ձեռք բերել:

Մեր ազգային կեանքի սա ողբալի քաոսին մէջ քանի որ կանոնաւոր ղեկավարութիւն չունինք, միայն «Յառաջ»ն է որ պիտի հետաքրքրուի մեր ցաւերով ու ան է որ պիտի կրնայ արդիւնք մը ձեռք բերել, խմբագիր մը ղրկելով ուր որ անկ է:

Կը յուսանք որ կենսական ու անյետաձգելի կը գտնէք մեզի հետ եւ դուք այս հարցը ու անտարբեր չէք մնար, ինչպէս երբեք չէք մնացեր:

Ի դիմաց խումբ մը անգործներու՝

Ե. Երանոսեան

ՅԱՌԱՋ.— Քանիցս գրած ենք, դարձեալ կը յիշեցնենք թէ՝ անոնք որ անգործ են, անոնք որ ընտանեկան ծանր բեռի տակ կը գտնուին եւ վիճակի չեն ո՛չ 375, ոչ ալ 40 ֆրանք վճարելու, պէտք է դիմեն իրենց բնակավայրի քաղաքապետութեան (Mairie) եւ խնդրեն չքաւորութեան վկայագիր (Certificat d'indigence): Յաճախ գործազրկութեան վկայականն ալ այդ նպատակին կը ծառայէ:

Ներքին նախարարութեան 31 դեկտ. 1926ի շրջաբերականին մէջ՝ ուղղուած նահանգապետներուն, մասնաւորապէս յանձնարարուած է բարեացակամ վերաբերուիլ հայ եւ ռուս գաղթականներու հանդէպ:

ՊՈՒԱ-ԲՈԼՈՄՊ.— Մեր շրջանին մէջ ինքնութեան թուղթերը *անոնք որ Փարիզէն առած են, իրենց աշխատած գործարանէն կ'առնեն վկայագիր մը, որուն մէջ յիշուած է թէ օրական ի՞նչ կը վաստկին եւլն.: Վաւերացնելէ վերջ Ոստիկանութենէն, երեք լուսանկարով կը ներկայանան Թաղի Ոստիկանապետին, որ առանց անցագիր հարցնելու, խնդրին կը գանձէ 40 ֆրանքը եւ կուտայ նոր առժամեայ ինքնութեան թուղթը: Անոնք որ այժմ չեն աշխատիր, իրենց նախկին գործարանատիրոջմէն վկայագիր կը տանին Ոստիկանութեան:*

Կ'իմանամ որ կարգ մը գործարանատէրեր վկայագիր տալ չեն ուզեր: Այդպիսիներուն ոստիկանապետը նամակ կը գրէ որ պարտաւոր են տալ: Հոս այսպիսի դէպք մը պատահեցաւ արդէն եւ ենթական յաջողեցաւ ինքնութեան թուղթը առնել:

Տակաւին զաւառներէն եկողները կը վարանին դիմել: Հայրենակից մը՝ Յունաստանէն գաւառ եկած էր պայմանագրութեամբ, ու պայմանագրութեան օրը լրացնելէ վերջ գործարանատիրոջմէն թուղթ առնելով Փարիզ եկած էր եւ կ'աշխատէր հոս, սակայն ամիս մը առաջ հանուած էր գործէն: Յիշեալը քանի մը օր առաջ կը դիմէ տեղւոյս ոստիկանութեան՝ ինքնութեան թուղթը փոխելու համար: Ոստիկանապետը զինքը կը ղրկէ Աշխատանքի Նախարարութեան, ուր ձեռքէն կ'առնեն պայմանագիրը, այստեղի գործատիրոջ թուղթը եւ ինքնութեան թուղթը, լաւ մը քննելէ վերջ վար կը դնեն փոխարէն տալով նոր տոմսակ մը, *որուն վրայ գրուած է թէ իբր ինքնութեան թուղթ արժէք չունի. դրամ ալ չեն առներ ու կը պատուիրեն որ երբ լուր ղրկեն պիտի գայ: Հիմա խեղճը չուարեր է: Վերջապէս գաւառէն եկողները ամէնքն ալ շուարման մատնուած են:*

Ի՞նչ պիտի ըլլայ ասոնց վիճակը:

Յակոբ Ադամեան

ԳԱՅԼԵՐԸ.— Ղարաքիլիսայի շրջանը ձիւնով ծածկուած ըլլալով, գայլերը կը խուժեն գիւղերը եւ կը յարձակին անասուններու վրայ: Գիւղացիները պաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առած են:

ՖԸՄԻՆԻՍՄ.— Տիկին Պէրթիէ, հարուստ հասարակ, աղջիկ գիշեր ուշ ատեն կը դառնար տուն, Վուլթ փողոցը: Երկու կիներ, յանկարծ, կը յարձակին վրան, մէկը կը քաշէ դանակը եւ կը զարնէ վիզին, միւսը կը քաշէ ձեռքի պայուսակը, որ կը պարունակէր գումար մը կլորիկ:

Տիկինը, բարեբախտաբար թեթեւօրէն վիրաւորուած ըլլալով, կ'երթայ ոստիկանատուն և կը պատմէ թէ գողերը կիներ էին. աւելի տեղեկութիւն չի կրնար տալ, միայն կ'աւելցնէ որ երկար մազ ունէին:

ՇՈՖԵՆԿԱՌՔԻ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ.— Անգլիոյ մէջ Հըլի կայարանը մտած պահուն, ճեպընթաց մը կատաղի արագութեամբ կը զարնուի շոգեկառքի մը: Վեց վակոններ կը ճզմուին, եւ վիրաւորներուն թիւը կը հասնի 30ի: Քննութեան համաձայն, ընդհանրումը պատահած է մշուշին պատճառով:

Կարդացէք և տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆ.— Շօսէ-տ'Անթէնի նորաձեւութեանց մեծ վաճառատան մը պահեստներու պաշտօնեան, միլիոնատէր էր դարձեր, եւ քիչ էր մնացեր որ իր տիրոջ վաճառատունը ծախու առնէր:

Քննութեան մը պահուն, վաճառատան տնօրէնը կ'ուզէ ստուգել ապրանքներու պահեստը, եւ կը տեսնէ որ կը պակսին մօտ մէկ միլիոն 200 հազար ֆրանք արժէքով ապրանքներ: Քննութիւնները շարունակելով, հարկ կ'ըլլայ փնտռել պակսած ապրանքները հայթայթող վաճառականները, թերեւս մեղսակիցներ: Գաղտնի ոստիկան մը անակնկալի մը առջեւ կը գտնէ ինքզինք: Ներկայացուած երեք վաճառականները գոյութիւն չունէին, այլ այդ երեք անունները փոխ-անուններն էին ճարպիկ պաշտօնեային որ իբրեւ թէ այդ անունով վաճառականներէ ստացած ըլլար կարեւոր ապրանքներ, կը ներկայանար վաճառատան գանձապահին, կը ստանար չէքը, առանց ո եւ է մեղսակիցի եւ առանց ո եւ է ապրանքի փոխադրութեան: Դիւրին գործ:

Անմիջապէս ձերբակալուեցաւ պաշտօնեան, գրաւուեցան դրամները դրամատունէն, ուր տեղաւորած էր գանոնք:

Պաշտօնեան յայտարարած է թէ, իրաւ է որ չէքերը գրպանած է, սակայն կը պնդէ որ ապրանքները ինք ընդունած է մթերանոցին մէջ, միայն թէ վաճառաթուղթերը . . . ո՞վ գիտէ ո՛վ առեր է . . . :

ԱՂՋԻԿ ՄԸ ԿՐԱԿ Կ'ԸՆԷ ՀՕՐԸ ԴԷՄ.— Կիյիըմէնօ շրջանի տօնավաճառներու պատուական ներկայացուցիչ մըն էր, որ լքած էր իր կինը եւ կը բնակէր աղջկանը հետ Լիվրի - Կարկանի մէջ: Կը շրջէր գաւառէ գաւառ, կը բանար պազար, աղջիկն անօթի տունը կը մնար: Երբ տունը կը դառնար, աղջիկը սպառնալից բաներ կը գործէր հօրկանը դէմ, թէ ինչո՛ւ անօթի կը ձգէր զինք տունը: Մանչոյ աղջիկ էր: Առջի օր ալ, ծանր բառեր տեղաց հօրը երեսին, յետոյ փրփրեցաւ, ինքնիրմէ ելաւ, ատրճանակն ուղղեց եւ չորս անգամ պարպեց: Հայրը գլխէն վիրաւոր, ինկաւ գետին: Ոստիկանները հասան, եւ բանտ տարին պզտիկ մեղաւորը:

ՕԴԻՆ ՄԷՋ ԿԱԽՈՒԱԾ.— Մոնպէլեարի մօտ խորո՛ւնկ ձոր մը կայ: Կրօզլօտ, գահավէժն 200 մէթր բարձր եզերքին վրայ կեցած, կը դիտէր անդունդին յատակը, ուր ջուրը կը մերկանայ ծովանուշի պէս: Յանկարծ, խելքը դարձաւ, գլորեցաւ եւ դագաղի պէս փոսն ի վար ինկաւ: Բարեբախտաբար, անդունդին յատակը չհասած, թուփի մը կառչեցաւ եւ կախուեցաւ միջոցին մէջ: Վերէն չուան նետեցին եւ ազատեցին խեղճ երիտասարդը.

«ԿՐԱ՛Կ ԿԱՅ».— Արսէնալ թաղին մէջ մարդ մը փողոցներուն մէջ կը վազվզէր եւ կը պոռար «կրակ կա՛յ, կրակ կա՛յ», եւ կը կեցնէր կառքերն ու անցորդները: Ոստիկանները առաջնորդեցին մարդը, Մարիուս Սէրէն, պաղ տեղ մը: Խենթ մըն էր:

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆԸ... ԲԺԻՇԿՆ Է.— Ֆրանսացի բժիշկ մը առջի օր Պուլվար տէ զ'Իթալիէնի վրայ սինէմա մը կը մտնէ: Մութ սրահին մէջ շարժանկարի տախտակին վրայ մոդական մատներ կը գծէին ու կ'աւրէին, կը ներկէին ու կը սրբէին: Ամէն մարդ, շունչը բռնած, կը դիտէր դերասանները որ կը համբուրուէին, կը ծեծկուէին: Յանկարծ խաւարին մէջ ճաթեցաւ ատրճանակ մը. բայց իրակա՛ն: Եղիցի լոյս եւ եղեւ լոյս: Այն ատեն տեսան որ բժիշկ մը կը տապլտկի: Անմիջապէս օգնութեան վազեցին, տարին հիւանդանոց: Բժիշկը արդէն նամակ մը ունէր գրպանին մէջ, կը գրէր որ, ընտանեկան վիշտերու չդիմանալով՝ ուզեր է չունել անդիի աշխարհը:

ԿՌԻՒ ԲԱՆՏԻ ՄԷՋ.— Բագուի բանտը կը նետեն պատանի Ատրպէճանցի մը, Ալի Էքպէր Ռուստամով, ենթակայ զարշելի մոլութեան մը: Բանտին մէջ ալ, սակայն, բոլոր բանտարկեալները երկուքի կը բաժնուին եւ լաւ կռիւ մը կը սարքեն, իրենց կողմը շահելու համար տղան: Բանտապահները կը միջամտեն: Սակայն կռիւը այնքան կատաղի կը դառնայ, որ շատեր իրար կը խածնեն ու կը վիրաւորեն, մինչեւ որ բոլորը մէկ կը տարուին դատարան:

ՄԷԿ ՖՐԱՆՔ ՏՈՒԳԱՆՔ.— Ոստիկանական դատարանի մէջ անցեա՛լ օր կատարուեցաւ դատը Ֆէրնանտէի, որ, Շան զ'Էլիզէի վրայ, անցած էր ոտքով քալելու սահմանուած ճամբէն դուրս, արգիլուած վայրերէ: Նման դատի մը նախընթացը եղած է, թէեւ առանց տուգանքի: Սակայն այս անգամ, հակառակ փաստաբանին ճարտարախօսութեան, որ կը պաշտպանէր անձի, քայլի ազատութիւնը, վերյիշելով հին Փարիզի երջանիկ օրերը, դատարանը դատապարտեց օրինազանցը մէկ ֆրանք տուգանքի:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջի 15 փետր.ի թիւին մէջ կարդացինք յօդուած մը, «Մալաթիացի» ստորագրութեամբ:

Կը փութանք յայտարարել թէ.— Ա. Միութիւնս լուծուած չէ: Բ. Մանտոլինները որոնց կ'ակնարկէ, միշտ միութեան տրամադրութեան տակ են, եւ գընուած են ուղղակի միութեան նպատակին ծառայելու համար:

Սէն Շամօն

Կնիք Հայունի Միութեան

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Նոյն պահուն, կարելի չեղաւ բան մը տեսնել. կառապանները իրենց մտրակները կը շաչեցնէին, գիկանները՝ գործիքները պահելով, իսկ նաւազները իրենց հրացանները բռնած կը փախէին. Ժամբուն մէջտեղը որ ոտքերուն հանած փոշիի ամպը կը պատէր, մարդկային մարմիններու կոյտ մը կատաղօրէն կը խառնուէր. բիրերը իրարու կը բախէին ու կը կոտրտէին. մխճլուած բազուկներէ՝ դանակներ կ'իյնային. ուրիշ դանակներ սպաննելիք կը մնային, պատառ հարուածելու սիրտ մը կամ փոր մը. ցիրկ ցիրկի՝ զինաթափ հակառակորդները հողին վրայ կը թաւալէին. Թաղեցի կռուողներու տարերը եւ ամուսինները փութով կը հասնէին ու դեդեւելով կը հարուածէին իրենց կարգին:

Ընդհանուր ուշադրութիւն կեդրոնացած էր Կոտինի եւ խումբին երկրորդ պետին կռիւին վրայ:

Այս վերջինը թէեւ իր հակառակորդին հետ չափուելու ուժը չունէր, բայց հետը կը բռնէր շնորհիւ երկար եւ սարսափելի բիրի մը, որուն ծայրը անցուցած էր երկաթեայ խոշոր պտուտակ մը:

Կռիւը՝ ձիարանի հրապարակին վրայ տեղի կ'ունենար եւ քառորդ մը յետոյ, գրեթէ միայն երկու ըմբիշները կը տեսնուէին: Հողը ծածկուած էր վիրաւորներով, գլխարկներով, զգեստներով, դանակներով եւ կոտրած բիրերով: Մէկը միայն կը յամառէր դեռ տաժանելի կերպով կռուիլ. Ալէքսիսն էր. այս սրիկան՝ ուրիշ սրիկայի մը դեռ գլուխ կը բռնէր երբ լալով պոռաց. «Կոտի՛ն..., կը սպաննեն զիս...»: Կոտին՝ քովնտի ցատկեց, դարձաւ, եւ հարուած մը իջեցուց Ալէքսիսի թշնամիին կռնակին, որ հեծեց եւ ինկաւ, բայց նոյն պահուն, սարսափելի բիրը որ Կոտինի գլխուն կը սպառնար, իջաւ անոր գանկին, որ բարեբախտաբար մինչեւ ականջները ծածկող թաղիքէ գլխարկ մը կը պաշտպանէր: Քանի մը վայրկեան կարծեցի որ Կոտին գետնին վրայ պիտի փռուէր. հակառակորդն ալ նոյնը յուսալով, բիրը օդին մէջ բռնած կը վարանէր. Կոտին հարուածին տակ գոգդոջուն, երկու ձեռքերով բռնեց իր բիրը, եւ անով գլխուն շուրջ սկսաւ ահեղասաստ շրջանակներ գծել: Այս շարժումին մէջ էր որ Կոտին նետուեցաւ իր հակառակորդին վրայ որ ուզեց պաշտպանուիլ նահանջելով. բայց խիստ բախումէ մը յետոյ, անոր գաւազանը տասը մեդր հեռուն կը նետուէր. Կոտինինը կը կոտրէր եւ մինչդեռ մէկը ամբողջ ուժը կուտար փախելու, միւսը՝ դանակը բացած՝ կը սկսէր զայն հալածել:

Հակառակորդը կը վազէր փոքր բայց արագ քայլերով. Կոտինը խաբելու համար, զիկզակներ կը ձեւացնէր. բայց Կոտին՝ կապիկի ոստումներով, զայն շատ մօտէն նեղը կը դնէր, պողպատը կ'երկարէր զարնելու համար, եւ անոր ծոծրակին վրայ մահուան շունչը կը փչէր:

Այն ատեն հասկցայ որ դուռներուն առջեւ կեցած բոլոր մարդոց մէջ մէկը չկար որ միջամտէր, մարդ մը մահէ փրկէր եւ թիապարտի մը խնայէր տաժանակիր նոր աշխատանքներ: Այս արշաւին, մահուան այս պայքարին մէջ կեանքի երկու զոհերը տմարդի կերպարանքներ կ'առնէին, Կոտինի ծոծրակը եւ աջ ականջը արիւնաթաթախ,— հալածականը՝ ճերմակ մոմի դէմքով բերանը բաց, աչքերը՝ որ ներողութիւն եւ փրկութիւն կը պաղատէին: Ահա Կոտինը, որ ինծի քսուելով, բազուկը կը բարձրացնէ եւ կռնակէն կը զարնէ...: Իրրեւ թէ մէկ կուրծքէ մը ելած ըլլար, միաձայն աղաղակ մը կը պոռթկայ... Ցղի կին մը կը նուաղի: Բայց դանակը՝ վերէն վար կիսազգեստը միայն պատռած է եւ հիմա, կերպասին երկու կտորները օդին մէջ կը ծածանին, հալածականը՝ յուսահատի պէս կը վազէ, շնչասպառ եւ կթոտ: Այս անգամ, Կոտին ալ զգեստը չպիտի ճեղքէ, այլ ողնայարը: Անգամ մը եւս տին ալ զգեստը չպիտի ճեղքէ, այլ ողնայարը: Անգամ մը եւս Կոտինը կը տեսնեմ շղթայուած, որ չորս սուիններու միջեւ, արդարութեան պալատը կ'երթայ, ժտիկ ընելու այն պարոնները, որ «դուն» ըսելով չեն խօսիր:

Իմ կարգիս՝ կրկէս կը նետուիմ եւ երբ երկու կատաղիները կը մօտենան, Կոտինի ոտքերուն առջեւ կը փռուիմ. անոր ծանր կօշիկը մարմինիս կը զարնուի, եւ Կոտին կ'իյնայ, գլուխը փոշիներուն մէջ, մինչդեռ ես բոլոր ուժովս կը պոռամ որ ինծի ալ չզարնէ:

Հալածուած մարդուն կը նայիմ. հեռու է արդէն, կը վազէ, գլուխը կը դարձնէ առանց բան մը հասկնալու. բայց գոհ եմ որ ան հեռացած է. եւ փողոցի մը անկիւնէն անհետանալու միջոցին նորէն ետ կը նայի, ու նորէն բան մը չի հասկնար...: Դուռներուն առջեւ վխտացող ամբոխն ալ սարսափէն պապանձած, բան մը հասկընալու երեւոյթը չունի: Բայց մէկը կար սակայն որ կը հասկնար:

Երկուքս ալ գետինը փռուած ես՝ ձեռքս կը բռնէի թմրած կողիս վրայ որուն զարնուեր էր կօշիկը, Կոտին՝ դժուարութեամբ կը բռնէր իր գլխարկը՝ որուն տակ ալ մազ չկար, այլ կարմրորակ սառոյց մը: Երկու ձեռքով, եւ մաս մաս, հաւաքուած արիւնը կը նետէր փոշիին մէջ, յետոյ իր գանկին ետեւի կողմը շօշափելով մէկտեղ, աչք աչքի զիս կը դիտէր:

(Շար.)

քին պատկանող կարգ մը կալուածներ: Գարակէօզեանի փոխանորդները հաստատած են թէ այդ գոյքերուն մասին 1924 Օգոստոս 6էն առաջ տեղեկութիւն առնուած է, որով պէտք չէ գրաւման ենթարկուին: «Լքեալ» գոյքերու վարչութիւնը խնդիրը քննելով հաստատած է այս պարագան եւ հրամայած է յիշեալ կալուածները վերադարձնել փոխանորդներուն:

Պոլսոյ մէջ ձիւն-ձմեռ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը տեղեկանանք թէ կը շարունակէ ձիւնել քաղաքին վրայ: Մինչեւ անցեալ Հինգշաբթի տեղացած ձիւնին բարձրութիւնը կէս մեթրը անցած է: Քաղաքապետութեան բոլոր բանուորները, թիւով 1500էն աւելի, ինչպէս նաեւ հրշէջները կ'աշխատին գլխաւոր պողոտաներու վրայ՝ ճամբաները բանալու համար: Քաղաքապետարանին հրամանով բոլոր խանութպանները պարտաւոր են իրենք մաքրել, իրենց խանութներուն առջեւի մասը:

Ձիւնի ծանրութեան տակ Պոլսոյ, Վոսփորի եւ Սկիւտարի մէջ փլած են բազմաթիւ շէնքեր, որոնց մէջ նաեւ Իճատիյէի բարձունքի թատրոնը, Պ. Զարիֆեանի պարասրահը, Սէլամսըզի մէջ մածունի գործարան մը, Մաքրիգիւղ Պէզազեան վարժարանի ձմեռնային խաղավայրին տանիքը են: Մարդկային զոհեր չկան, սակայն վիրաւորման դէպքեր եւ արկածներ շատ եղած են: Պէօյիւքտէրէի մէջ մեծ աղմուկով փլած է «Սապահ»ի տնօրէն Միհրան Նազգաշեանի տունը:

Ձիւնին պատճառով «Ֆիաթ»ի Մաչքայի կառատունը փլած է, փլատակներուն տակ փճացնելով 20 ինքնաշարժներ: Մարդու կորուստ չկայ: Նիւթական վնասն է 40,000 ոսկի:

Բերա, Փասաժ տ'Էօրօփի ապակիէ տանիքը մեծ շառաչիւնով փլած ու ջարդ ու փշուր եղած է: Այս անցքը, որ կը պատկանի Միքայէլ Յակոբեանի ժառանգորդներուն, շինուած էր 50 տարի առաջ: Պահապան Մինաս վիրաւորուած է զանազան տեղերէն: Վնասուած են քանի մը խանութներ: Փլած են նոյնպէս Ենի Ճամիի հրապարակին արհեստաւորներու փայտաշէն տաղաւարները:

Ձիւնագնդակը արգիլուած է:

Անատոլուի եւ Թրակիոյ զանազան քաղաքներէն առնուած լուրերու համաձայն, առատ ձիւն տեղացած է ամէն կողմ: Գըրշէհիրի մէջ փոթորիկին պատճառով 6 օր ոչ ոք կրցած է դուրս ելլել: Գայլեր յարձակած են քաղաքին վրայ: Զոհերն են երկու մարդ եւ 30 ոչխար:

Սեբաստիոյ մէջ օդերու մշտական փոփոխման պատճառաւ կոփը վարակած է ամբողջ քաղաքը, որ մեծ հիւանդանոցի մը պատկերը կը ներկայացնէ: Ժողովուրդին 100էն 80ը պառկած է: Ամէն ընտանիք 4էն 8 հիւանդ ունի: Մահացու դէպքերը հազուադէպ են: Դեղարաններու մէջ մթերքը սպառած է: Առատ ձիւն կը տեղայ լեռնային շրջաններուն մէջ:

Ատանայի վրայ ալ երեք տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով առատ ձիւն իջած է: Փլած է ոստիկան զօրքերու պաշտօնատունը:

Հրդեհ Պոլսոյ Մայր եկեղեցիին մէջ

Չորեքշաբթի գիշեր ժամը 8,30ին առեններ հրդեհ ծագած է Գումքափուի Մայր եկեղեցիին մէջ, քահանաներու շէնքէն, որ ամբողջովին այրած է: Հասած արագ օգնութեան շնորհիւ կարելի եղած է փրկել խորհրդարանն ու եկեղեցին:

Վնասը հարիւրաւոր ոսկիի կը հասնի: Շէնքը լաւ կահաւորուած էր եւ ունէր բաւական ճոխ գրադարան մը. բարեբախտաբար ապահովագրուած էր:

Կեղծ չէրվոնեց ելլողներ

Տասը օր առաջ Սակարանին մօտակայ սեղանաւորի մը ներկայացան երկու Ռուսեր, որոնք խորհրդային կեղծ չէրվոնեցներ աւրել տուին: Սեղանաւորը անոնց մեկնելէն վերջ միայն կրցաւ ստուգել թղթադրամներուն կեղծութիւնը եւ լուր տուաւ ոստիկանութեան: Շաբաթ օր երկու Ռուսեր ներկայացան ուրիշ սեղանաւորի մը եւ ուզեցին աւրել տալ 15000 ֆրանք արժէքով չէրվոնեցներ: Սեղանաւորը թուղթերը քննելով հաստատեց որ բոլորն ալ կեղծ են ու ձերբակալել տուաւ անոնց տէրերը՝ հայր եւ որդի Սիմանովիչ, որոնք յայտնեցին թէ իրենք բոլորովին անմեղ են եւ այդ թղթադրամները առած են Վրացի իշխան Երիսթոֆէն: Այս վերջինը նախ ուրացաւ, յետոյ խոստովանեցաւ, ու յայտնեց թէ իր կարծիքով այդ դրամները կեղծ չէին, մանաւանդ վրացի պարկեշտ վաճառական մը՝ Զորոքշվիլի յաճախ աւրած էր զանոնք: Վաճառականը ոստիկանատուն բերուելով հաստատեց իշխանին խօսքերը եւ պնդեց որ անոնք կեղծ չէին:

Զորոն ալ բանտարկուեցան: Քննութիւնները կը շարունակուին:

Թմրեցուցիչ ծախողներ ձերբակալուեցան

Ատենէ մը ի վեր Ընդհանուր Ապահովութեան Տնօրէնութիւնը կասկածներ ունէր կարգ մը մարդոց վրայ, որոնք թմրեցուցիչներ կը ծախէին (քոքային, էրօին եւն.): Գաղտնի ոստիկանները յաջողեցան գտնել անոնցմէ մէկը՝ Վիքթոր Թէթէնս, նախկին սպայ գերման բանակին: Թէթէնս Սարկէմին պիտի երթար, ուր ժամադրուած էր քոքաինի հայթայթիչ գերման Քարլ Միւլլէրի հետ: Որոշեալ վայրը Թէթէնսի տեղ ներկայացան ֆրանսացի գաղտնի ոստիկաններ Պունքաթէլ եւ Մալօ, որոնք ձերբակալեցին Միւլլէրը: Ասիկա իր վրայ ունէր 500 կրամ քոքաին, ու յայտնեց թէ ինք միջնորդն էր Սթէնկլէր անուն նախկին գերման սպայի մը, որ իր կարգին այդ թոյնը կ'առնէր Տօլինկէնի մէջ Պայեարտ անուն դեղարաններու հայթայթիչէ մը:

Միւլլէր յայտնեց որ քոքաինի քիլօն կը ծախէին 35,000 ֆրանքի. շաբաթը 5 քիլօ պիտի յանձնուէր եւ ընդհանուր քանակը պիտի ըլլար 500 քիլօ:

Չորս Գերմանները ձերբակալուեցան:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԵԳԻՊՏՈՍ. ՔՐԷՏԻ ՖՕՆՍԻԷի փետր. 15ի վիճակահանութեան մէջ 50,000ական ֆրանք շահեցան հետեւեալ թիւերը.— 85,109 (1886ի պարտաթուղթերէն), 482,604 (1903ի) եւ 228,741 (1911ի պարտաթուղթերէն):

ԳԵՐՄԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ նախարար Շթրէզէման այս շաբթուան վերջերը պիտի գայ, Սան Րէմոյէն Անթիպ «պտոյտ»ի համար:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

27 փետր. կիրակի ցորեկ ժամը 2.30ին Էմիլ Զօլայի սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ ԼԻՈՆԻ ԳՈՄԷՏԻ ՏՐԱՄ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

27 փետրուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին վարուժան ակումբին մէջ 15 Rue Jeanne d'Arc

կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ԵՒ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,,

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՓՐԱԿԱՅԻ ՈՒՍԱՆՈՂ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Գինը՝ Ֆրանսայի համար 5 ֆրանք, Արտասահման՝ 25 սէնթ: Մեծաքանակ գնողներուն՝ զեղչ:

Դիմել Յառաջի խմբագրատունը, կամ Օր. Սաթենիկ Յակոբեանին, Դրօշակի խմբագրութեան:

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

Յառաջդիմասէր երկսեռ Միութեան կողմէ 26 փետր. Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ ժամը 5, SALLE PELISSIER, Place Jean-Jaurès. Ղեկավարութեամբ ծանօթ հայ եւ ֆրանսացի փրօֆէսէօրներու: Անակնկալներ եւ քօնքուրներ:

ԳԱԼՈՒՍՏ ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ

ԵՒ

ՄԱՐԻԱՄ ԳԼԻՃԻԿԵԱՆ

Ամուսնացած

Փարիզ 20 Փետր.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արմէն-Գարօի, Ռոստոմի, Խաժակի, Գէորգ Չաւուշի եւ Պէլվիլի շրջանի մէջ գտնուող եւ ցարդ ոեւէ խումբի չմասնակցող բոլոր ընկերները, 25 Փետրուար Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ռոստոմի սրահը, 131 Faubourg du Temple, Belleville.

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Քեռի խումբի դասախօսական ժողովը՝ այսօր Երեքշաբթի 22 Փետրուար իրիկուան ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պիտի խօսի ընկ. Վ. Զուլլէրեան:

«ՌՈՍՏՈՄ» Լսարանական Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8,30ին, «Ռոստոմ»ի սրահը: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ՅԱՌԴԻՈՂԻ յառաջիկայ գրական երեկոն, 24 Փետր. Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ֆլօրիա ճաշարան: Թէր ու դէմ վիճաբանութիւններ Իրապաշտութեան մասին: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՍԱԼԱԶՈՐ-ԱԽԼԱԹ Հայրենակցական Միութիւնս վերակազմուած ըլլալով, Վարչութիւնս կուգայ խնդրել, որ Ֆրանսա, Ամերիկա եւ այլուր գտնուող մեր հայրենակիցները յարաբերութեան մէջ մտնեն մեզ հետ ու չզլանան իրենց նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնները: Վարչութիւն

Հասցէ.— 167 Alaviste. St-Louis, Marseille (B. D. R.):

Կը խնդրուի ամերիկեան թերթերէն արտատպել:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վահագ» Ենթակոմիտէի անդամութիւնը եւ անդամները չափազանց ազդուած՝ կուգան իրենց անկեղծ ցաւակցութիւնները յայտնել Այրի Տիկին ընկերուհի Նարկիզ Քիպրիթճեանին իր տարաբախտ ամուսնոյն ընկեր Բժ. ՀԱՅԿ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Խմբագրական

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Շ.— Ձեր ուզած հասցէն է 5, Ave. Quihou, St-Mandé (Seine).

ՄԱՐՍԷՅԼ, Մ. Գ.— Ձեր 15 Փետրուար թուակիրը ստացանք Փետրուար 19ի իրիկունը:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Շ. Թ.— Նոյնպէս:

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ խմբագրատուն, Պ. Պ. Գերասիմ Բաշաեան, Լեւոն Դարբինեան, Համբարձում Գրիգորեան եւ Անտէր Տէր Օհանեան:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կ. Խաչի Օգնութեան Մասնաճիւղը իր տարեկան պարահանդէսը կը սարքէ՝ յառաջիկայ փետրուար 26 Շաբաթ գիշեր, ժամը 10.30ին, Salle Hocheի մէջ, 9, Ave. Hoche, Paris (8e).

Պարահանդէսի արդիւնքին մեծ մասը, ուրիշ տարիներու պէս, պիտի յատկացուի Հայաստանի Արփա գիւղի հիւանդանոցին, մնացեալ մասը, պիտի ծառայէ՝ Փարիզի աղքատ-հիւանդներուն դեղ ու խնամք տալու ծախքերուն, գործազուրկներու հաց ու մանուկներուն կաթ տալու:

Ջանք չէ խնայուած՝ հաճելի եւ արդիւնաւոր ընծայելու համար սոյն պարահանդէսը, որ պիտիըլլայ ծպտեալ եւ դիմակաւոր (Paré et Masqué), բայց ո՛չ պարտաւորիչ:

Երջանկաբեր «փէթիշ»ներու պարահանդէսն է այս:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Խարբերդցի, Պետրոս Երեմեան՝ 15 տարեկան (որբ), հօր անունը Մանուկ, մօր անունը Մարիամ, որ Իգէր նահանգի գիւղերուն մէջ ըլլալ կը կարծուի. Գրել՝ M. Chahbajianի SAM Ucel-Ardéche.

— Ախլաթի Թիգուտ գիւղացի Մեսրոպ Պիւլպիւլեան որ 1915էն տարագրած էր: 22 թիւին Դամասկոսի որբանոցը ըլլալը իմացուած է. լուր տուողին 100 ֆր. նուէր: Գրել՝ Զարուհի Պիւլպիւլեանի՝ Rue de Trabos No. 6 Comboy par Aubin Aveyron, France.

ՎԵՑ ՏԱՐՈՒԱՅ փորձառութիւն ունեցող, թէ՛ հայերէնի եւ թէ ֆրանսերէնի (արագ) հայ գրաշար մը, գործ կը փնտռէ հայ տպարանի մէջ, կատարեալ հմտութիւն ունենալով, վաճառականական գործերու, թերթի, գիրքերու եւն.: Գրել՝ Agop Agopian, 5, Rue du Sommerard, Paris (5e).

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դիմել «Մասիս» Տպարանի Վարչութեան: 208 bis, Rue Lafayette: Մէթրօ՝ Louis Blanc կամ Jaurès.

Կ'ուզուի սպասուհի մը տնական ամէն գործերու համար. դիմել՝ 26 Rue de Constantinople չորրորդ յարկ աջ կողմ:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարաններու առջեւ: Թարգմանութիւններ եւ պայմանագրութիւններ ամէն լեզուով: Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, վիզայի, անցագրի, եւ անձնագրի գործողութիւններ:

ԱՐԱԳ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

VAHAN YARJANIAN

CONTENTIEUX

5 Rue Cardinal Mercier Paris, (9e)

Tél. CENTRAL 96-70 կամ 97-39 Métro: CLICHY

» GUTEMBERG 46-65 կամ 71-29 Nord-Sud: TRINITÉ

Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9-12 և 2-7 բացի Կիրակէ

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՌԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐ

ՃԱՇԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ՆԱԽԿԻՆ ՄՈՍԿՈՒԱ—ԿՈՎԿԱՍ

41 Rue de St. Cloud կամ 30 Rue Nationale

3.75 ֆրանքի համեղ եւ մաքուր ճաշ
Ձրի առատ հաց

Հ Ա Յ

ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ԵՐԿԵՐ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Arakélian, Contes et Nouvelles, 12 frs.

Aharonian, Vers la Liberté, 12.

Aslan K., L'Arménie et les Arméniens 20.

Baronian, Maitre Balthazar 12.

Barsamian, L'Homme et la Femme 6.

Barsamian, Elle et Moi 7.50.

Basmadjian, Histoire Moderne des Arméniens 12.

Chirvanzadé, La Possédée 12.

Djivani, Les plus belles chansons, 5.

Macler F., Ancienne Eglise d'Arménie 12.

Macler F., Contes et Légendes de l'Arménie 12.

Macler F., La Version Arménienne 12.

Macler F., Contes Arméniens 12.

Mesrob K. L'Arménie au point de vue... 12.

Minasse Mme Iskouhi, Nouvelles et Contes 15.

Minasse Mme Iskouhi, Flore Attique, poème 6.

Minasse Mme Iskouhi, Voix dans la Nuit, poème 7.50.

Morgan J. de, Histoire du Peuple Arménien 40.

Papazian V., Santho 12.

Raffi, Samouel, 2 volumes 25.

Sandaldjian, Père J., Histoire documentaire de l'Arménie des ages du Paganisme, 2 grands volumes 100.

Tcheraz M., Nouvelles Orientales 12.

Tchobanian A., La Femme Arménienne 6.

Tchobanian A., La Roseraie d'Arménie, 2 grands volumes, illustré 150.

Zartarian R., Clarté Nocturne 12 francs.

Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու փոխթի ծախք չկայ:

Դիմել՝ Librairie BALENTZ 233 Fbg. St. Martin, Paris 10.

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ

ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ

ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու:

Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ ԵՒ ԽԱՆՈՒԹ

Մարսէյլի St-Jéraume (Սէնժէրօմ) արուարձանին մէջ, ունիմ տուն մը, տակը խանութ եւ պարտէզ, որուն առջեւ կը կենայ ճանրակառքը: Վարձել փափաքողները դիմեն՝ կղեմես խոզեանի, 8, Rue Barbarosse, 4րդ յարկ.

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ

ԱՆԹՈՒԱՆ ՔԷՍԷՃԵԱՆԻ

Ամառնային եւ Տըմի-Սէզօն (demie-saison) կերպասներու գնուած գիներէն:

29, Rue Berthe. PARIS (18e)

Tél. : NORD 93—06

ԲԵՐԼԻՆ ՀԱՄԸ ԳԻՏՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ԽԱՒԵԱՐ "ԵՐԵՒԱՆ"

Թարմ եւ պահածոյ, լաւ սակէն, ուղղակի Ռուսիայէն բերուած:

Անընդաբար եւ դիւրամատչելի գիներով, տուն յանձնելու ուզուած հասցէին կը ղրկուի:

Դիմել նամակով

SÉFERIAN CHARAM

73 Grand'Rue - Enghien-les-Bains (S. et O.)

DOCTEUR PROY

Ex - Interne des Hopitaux

Médaille d'argent

Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

Աշխատակցութեամբ

Կը խնամէ ներքին, կանանց, մորթային, վեներական հիւանդութիւնները: Երակային լայնութիւններու (varices) հիմնական դարմանում առանց գործողութեան:

Ամէն օր ժամը 10-12, եւ 2-8, Կիրակի եւ տօն օրեր 9—12:

142 R. DU FB. St. DENIS

Կառ տը լ'Էսթի մօտ,

Հեռաձայն՝ Nord 31—49:

ՍԱԿԱՐԱՆ

21 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	123
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի) 100 Mark		607
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13
Թրք. ոսկի	» or	114
Մէճիտիէ	Médjidié	8
Լէվա 100 հատը	Léva	18
Տրախմի »	Drachme	32
Լիր »	» Lire	112
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71
Զուից. »	Frc. Suisse	492
Լէյ 100 հատը	Ley	15
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	92

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3035
» II	»	1910
» III	»	1695
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	161

Comptoir Parisien de change et de Crédit

80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

23 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 268

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԶԱՐՄԱՑՈՒՑԻՉ ԼՌՈՒԹԻՒՆ

Խորհրդային վարիչները երկինք-երկիր իրար անցուցին, քանի մը շաբաթ առաջ, նոր պատերազմի մը հեռանկարը պարզելով ժողովուրդներու մէջ:

Եւ հիմա, լռութի՛ւն:

Անոնց ճառերէն կը հետեւէր թէ՛ արշաւանք մը կը պատրաստուի խորհրդային իշխանութեան դէմ, դրամատէր-աշխարհակալներու եւ մանր ազգութեանց «հակայեղափոխականներուն» կողմէ: Այս առթիւ յայտնութիւններ ալ կ'ընէին, մանաւանդ Վրացիներու մասին, որոնց ապստամբութեան ծրագիրը իբրեւ թէ «գրական իմաստով լուծուեր է»:

Արդ, ի՞նչ անցաւ-դարձաւ, որ բազմութիւնները դող հանելէ յետոյ, յանկարծ լռեցին: Թերեւս չինական տագնապը պատճառ եղած է ուշադրութիւնը ցրուելու: Բայց, աւելի հաւանական է որ, նոյն այդ ճառերը բոլորովին տարբեր արդիւնք տուած ըլլան, խուճապի մատնելով ժողովուրդը եւ խախտելով խորհրդային իշխանութեան դիրքը:

Ամէն պարագայի մէջ, պերճախօս է այդ լռութիւնը, ռազմական զուռնա-գոչումներու, փողի ու թմբուկի խառնիճաղանճ ժխորէն յետոյ:

Պերճախօս է, մանաւանդ, հայկական մամուլին լռութիւնը:

Ընդհանուր աՀազանգին մէջ, մէկ-երկու չուան ալ քաշեցին Թիֆլիսի եւ Երեւանի հայերէն թերթերը, պարզապէս կապկելով տրուած ազդանշանը: Անոնք ո՛չ բառ մը աւելի ըսին, ոչ ալ մղուեցան այդ ազդանշանէն իրենց ինկած բաժինը հասկնալու, իրենց վարած երկրին կացութիւնը վերլուծելու: *Որովհետեւ, եթէ իսկապէս վտանգուած է խորհրդային իշխանութեան ապահովութիւնը. եթէ ճիշտ է որ նոր դաւեր կը սարքուին, այն ատեն կոյրերն ալ կը տեսնեն թէ* առաջին *հարուածը պիտի պայթի մինուճար Հայաստանի գլխուն:*

Իսկ արտասահմանի մէջ, մունջ հարս դարձաւ մանաւանդ Երեւանի փարիզեան կոչնակը: Այդ լրագիրը առիթ չի փախցներ ցնծութեամբ արտատպելու զանազան սնամէջ զեկուցումներ եւ ճամարտակութիւններ, բայց խոհեմութիւն սեպեց չքրքրել Կովկասի դիկտատորին եւ հռչակաւոր Պուխարինի ազդարարութիւնները՝ գալոց վտանգի մասին:

Խօսքը չենք ըներ միւսներուն, «ողջամիտ»ներուն, որոնց սիրտը այնքան փափուկ է որ, գէ՛շ կ'ըլլայ, եթէ աննպաստ բան մը լսեն Ռուսաստանի եւ Անդրկովկասի կացութեան մասին, հոգ չէ թէ խորհրդային վարիչներու բերնով, անոնց լայնածաւալ օրագիրներու սիւնակներէն: Թո՛ղ ժողովուրդը քնանայ երջանիկ անգիտութեան մէջ, եւ «մեծացուցէ» երգէ, որպէս զի անհանգիստ չըլլան ո՛չ իրենք, ոչ ալ Երեւանի անզուգակա՛ն իմաստունները...

Եւ ասոնք ա՛յն տարրերն են որ «ազգը մեռա՛ւ, կորա՛ւ» կ'աղաղակէին, եթէ, հանրապետական կառավարութեան օրով, կաթողիկոսը առանց ինքնաշարժի իջած ըլլար Էջմիածինէն Երեւան:

Հեռո՛ւ մեզմէ խուճապ ստեղծելու ո՛ր եւ է մտադրութիւն: Խուճապի ազդանշանը՝ իրենք, խորհրդային վարիչները տուին: Եւ հարկաւ բան մը գիտէին որ ժամերով ճառ խօսեցան եւ անոնց բնագիրներն ալ հրատարակութեան տուին:

Արդ, ներելի՞ է հարցնել թէ՝ մատնանշուած վտանգին հանդէպ, ի՞նչ ծրագիրներ մշակած են Երեւանի մէջ:

Մենք չենք պահանջեր որ հրապարակ դնեն իրենց գաղտնիքները: Մեզ հետաքրքրողը՝ ժողովուրդին ապահովութիւնն է: Եւ ճիշտ ատոր համար, մեր սրբազան պարտքը պիտի ըլլայ մուրճը ձեռքէ չձգել, որպէս զի արթուն կենան:

Ո՛չ մեզի, ոչ ալ իրենց համար գաղտնիք է թէ ո՛ւրկէ պիտի գայ վտանգը՝ Հայաստան աշխարհին վրայ, խռովութեան մը պարագային: Վրացինե՞րը դաւ կը լարեն թէ Լեհերը, Անգլիա՞ն առաջ պիտի յարձակի թէ Ուկրայնիան, — կարեւորը այդ չէ:

Երեւանի վարիչները պիտի կրնա՞ն փրկել հայ ժողովուրդին *ֆիզիքական* գոյութիւնը, — *ահա՛ խոշոր հարցականը:*

Եւ այս հարցումը անոր համար որ, Հայաստանի իշխաւորներն ալ այսպիսի դէպքերու վրայ կը նային շատ լա՛յն, ռուսական «մասշտապ»ով: Մինչ ուրիշները ընդհանուր դատի մը հետ կապուելով հանդերձ, իրենց մասին կը մտածեն, անոնք թեթեւօրէն կը մոռնան իրենց անմիջական շրջապատը, — մեր փշուառ հայրենիքը՝ չորս կողմէն բաց, զինաթափ եւ ուժասպառ:

Եւ մանաւանդ անոր համար, որ Երեւանցիները տակաւին գտան *գաղտնիքը՝ ժողովուրդին բոլոր տարրերը եւ ուժերը* ա՛յս *կէտին վրայ կեդրոնացնելու:*

Գոնէ ա՛յս կէտին վրայ ազգային ճակատ կազմելու:

«Բուրժուա-նացիոնալիստական» միտքե՞ր կ'արծարծենք արդեօք:

Ընդհակառակն. բուն իսկ աշխատաւորութեան գոյութեան անդիրն *ու դատն է որ իրենց ուշադրութեան կը յանձնենք:* Որովհետեւ, *վտանգի պահուն, ամէնէն առաջ անզէն, անպաշտպան գիւղացին ու բանուորն են որ պիտի կոտորուին, եւ ոչ թէ* հարուստ, *դեղին կամ կարմիր «բուրժուա»ները, որոնք միշտ միջոց կրնան գտնել պրծելու: Եւ փորձը իրենք ալ տեսան, 1920ի հայ-թրքական պատերազմին, երբ «դաշնակ»ները պատժելու պատրուակով, «եղբայր» Քէմալի զինուորները կոտորեցին հազարաւոր հայ աշխատաւորներ, որոնց կարգին եւ «Ռեւկոմ»ի անդամներ:*

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊՈԼՍՈՅ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ «Ագշամ» թերթը՝ խմբագրականի մը մէջ գիտել կուտայ.—

«Երբ անդին՝ սրմսարներու եւ յանձնակատարներու ձրիակեր խումբ մը ու մաս մը հարուստներ կը զուարճանան, ասդին ահագին զանգուած մը կը տառապի թշուառութեան մէջ, առանց նոյն իսկ լսելի ընելու իր հեկեկանքը: Եթէ գիտնանք թիւը անոնց որ առանց ձեռք բանալու կը տոկան սեւ ու լուռ թշուառութեան, այն ատեն միայն կը հասկնանք ահաւորութեան սաստկութիւնը: Անդին, հաճոյքի վայրերուն մէջ, կան քանի մը հազար հրեայ, յոյն, հայ աշխարհաքաղաքացիներ (քօզմօփօլիթ), *ինչպէս նաեւ մաս մը բարեկեցիկ թուրքեր: Իսկ ասդին կայ թշուառներու ամբողջ բանակ մը: Ճիշտ է թէ այս խեղճերը անօթութենէ չեն մեռնիր. բայց անոնց հիւծումը սարսափելի է, եւ աւելի վտանգաւոր քան անմիջական մահը, որովհետեւ անոնց հիւծումը կ'անցնի նաեւ իրենց զաւակներուն: Թերթերը քանի մը օրէ ի վեր դառն դառն կը գանգատին թոքախտի զոհերու շատութենէն:»*

ՆԵՐԳԱՂԹ ԵՒ ՁՈՒԼՈՒՄ

Ցէփէշ տը Թուլուզ, *Ֆրանսայի մեծագոյն գաւառական թերթը, խօսելով գաղթականներու, մասնաւորաբար Իտալացիներու ձուլման մասին, կը գրէ.—*

«Իտալական կառավարութեան համար խնդիրը կը կայանայ իր քաղաքացիներու իրաւունքներուն յարգումը ապահովել եւ այդ ձեւով աւելի վստահօրէն պահել զանոնք իր ազդեցութեան տակ: Գալով ֆրանսական կառավարութեան, բաւական է որ ան դիւրացնէ կամաւոր ձուլումը եւ իտալացի գաղթականին համար բանայ գիշերային դպրոցներ՝ որպէս զի մեր լեզուն սորվի, ինչ որ թոյլ պիտի տայ անոր աւելի մտերմօրէն խառնուիլ բնիկ ժողովուրդին հետ:

«Մեր մօտ ոչ ոք կը զբաղի այս խնդրով: Պաշտօնական իշխանութիւնները նոյն իսկ չեն գիտեր թէ ո՛րքան իտալացի գաղթականներ ունինք: Երկրագործական եւ Աշխատանքի նախարարութեան վիճակագրութիւնները իրար չեն բռներ: Իտալիոյ մէջ գաղթականական շարժումին համար խիստ որոշ եւ խիստ սահմանափակ օրէնքներ կան: Ֆրանսայի մէջ գործը ինք իր գլխուն ձգած ենք: Ժամանակ է որ, մենք եւս ներգաղթի քաղաքականութիւն մը ունենանք:»

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԼԵԶՈՒՆ.— Վրաստանի մէջ Քիւրտերը, Եզիտիները, Ասորիները, Յոյները, Օսերը, դասագիրքի պակասութեան պատճառով դժուարութիւններու կը հանդիպին: Քիւրտերը Լազոյի դասագիրքերէն զատ ուրիշ միջոց չունին, եւ չեն կրնար շարունակել իրենց ուսումը: Այս պատճառով, հարցում ուղղուած է փոքրամասնութիւններուն թէ ի՛նչ լեզուով կ'ուզեն կատարել իրենց ուսումը: Բոլորն ալ ընտրած ըլլալով ռուսերէնը, դասախօսութիւնները պիտի կատարուին ռուսերէնով, միայն թէ շաբաթական 5—6 դաս պիտի յատկացուի մայրենի լեզուի ուսուցման,

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՏԱԼԻԱ ԶՕՐԱՇԱՐԺԻ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ՞

Անգլիոյ Աշխատաւորականներու օրկան «Տէյլի Հէրըլտ»ի Լուկանոյի թղթակիցը կը գրէ թէ՝ Իտալիոյ մէջ զօրաշարժի պատրաստութիւնները փութով առաջ կը տարուին: Միլանոյէն կը հաղորդեն որ բազմաթիւ պահեստի սպաներ իրենց զօրագունդերէն կանչուած են: Նմանօրինակ միջոցներ ձեռք առնուած են Ճենովայի, Ալեքսանդրիոյ եւ Թորինոյի մէջ: Կը հաստատուի թէ Իտալիոյ պատերազմական Նախարարը հինգ դաս զինուորներու զօրաշարժին մասին ծրագիր մը կ'ուսումնասիրէ:

«Ֆաշիստ քաղաքապահները զէնքի եւ ռազմանիւթի կարեւոր պահեստներ ստացան: Անցած շաբաթ հակաֆրանսական ցոյցեր տեղի ունեցան Միլանոյի մէջ: Ցուցարարները կը պոռային. «Կը պահանջենք Նիսը, Քորսիքան եւ Սավուան»:

Ընկերվարական թերթէն ետք անգլիական պահպանողական շաբաթաթերթ «Ռիֆըրի» եւս տեղեկութիւններ կուտայ Իտալիոյ պատերազմական պատրաստութիւններուն մասին: Յիշեալ թերթին թղթակիցը կ'ըսէ թէ Իտալիոյ մէջ տեսած է պատերազմական սպառազինումներով բազմաթիւ զինուորական կեդրոնացումներ, ու կ'աւելցնէ թէ այդ կեդրոններուն մասին շուտով որոշ տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ:

Նոյնպէս զանազան մանրամասնութիւններ կուտայ զինարաններուն եւ այն գործարաններուն մասին, որոնք ռազմանիւթ կը պատրաստեն: Շատ մը գործարաններու զինուորական կերպասներու ապսպրանք եղած է, ուրիշ տեղ հեռադիտակներ ապսպրուած եւ հրամաններ տրուած են սպաներու գիտական կրթութեան գիրք տալու համար:

Թղթակիցը յետոյ կը քննէ Իտալիոյ քաղաքականութիւնը, մանաւանդ Գերմանիոյ հետ վերջին համաձայնութիւնը, եւ կը պրպտէ այս ռազմական գործունէութեան նպատակները, զորս կը գտնէ Արեւելքի, Թունուզի, Մալթայի եւ ֆրանսական Ռիվիէրայի վրայ:

Թղթակիցը կը շարունակէ.—

«Իտալիա պատերազմի կը պատրաստուի: Տեղւոյն վրայ կատարած մանրակրկիտ քննութիւններս այն համոզումը տուին ինծի որ այս խնդրին մասին լռութիւն պահելը շահադրութիւն կամ վախի հետեւանք միայն կրնայ ըլլալ: Անցնող իւրաքանչիւր օր ճակատագրական կրնայ ըլլալ Եւրոպայի խաղաղութեան համար, եւ մեծ պետութեանց վրայ պարտականութիւն կ'իյնայ գործել, եթէ կ'ուզեն որ ուրիշ ահռելի ջարդի մը առաջքն առնեն: Ֆրանսա եւ Անգլիա է որ պէտք է նախաձեռնարկ ըլլան այսպիսի գործողութեան մը:»

Յետոյ կրկին գիտել կուտայ թէ ամէն կարգի գործարանները մեծ փութկոտութեամբ կ'աշխատին պատերազմական եւ ծովային նախարարութեանց հաշւոյն: Մասնաւոր ուշադրութիւն կը հրաւիրէ ֆրանսական սահմանին դէմ իտալական սպայակոյտին կողմէ եղած հսկողութեան վրայ:

«Ֆրանքօ-իտալական սահմանին երկայնքը, Վինթիմիլլայէն մինչեւ Մոտանա, իտալացի սպաներ սերտ հսկողութիւն կը կատարեն, եւ օդանաւեր շարունակ կը քննեն այս կէտերը: Ֆաշիստ սպայակոյտին մէջ մարդկութեան դէմ մեծ ոճիր մը կը պատրաստուի:

«Ֆրանսացիները, որոնք իրական կացութեան մասին բան չեն գիտեր, վերջերս մեծ թիւով զինուոր կեդրոնացուցին: Իրապէս զարմանալի է որ անգլիական կառավարութիւնը տեղեակ չըլլայ այս բոլորին մասին: Յօդուածիս նպատակն է Անգլիոյ հանրային կարծիքը լուսաբանել Իտալիոյ մէջ տիրող ռազմական վիճակին մասին, քանի որ իտալական ո եւ է պատերազմէ մեծապէս կը տուժէ Անգլիա: Առաջիկային իտալական ծրագրին մասին մանրամասնութիւններ պիտի տամ: Առ այժմ բաւական է ըսել, որ եթէ այս ծրագիրը յաջողի, Մուսոլինիի թոյլ պիտի տայ անդամահատել բրիտանական կայսրութիւնը, կործանել բրիտանական առեւտուրը եւ Անգլիան երրորդ կարգի պետութեան մը վերածել: Գործելու ժամը գրեթէ հնչած է եւ Մուսոլինիի ուժերը պատրաստ են գործելու:»

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎՐԱՅ ՉՊԻՏԻ ՅԱՐՁԱԿԻ

Պոլսոյ իտալական դեսպանատունը պաշտօնապէս կը հերքէ Եւրոպայի, մանաւանդ Ժընեւի թերթերուն մէջ հրատարակուած այն լուրը, որուն համաձայն իբրեւ թէ Իտալիա եւ Անգլիա համաձայնած են հետեւեալ հիման վրայ,— Իտալիա պիտի գործակցի Անգլիոյ հետ չինական խնդրին մէջ, իսկ Անգլիա ազատ պիտի թողու Իտալիան՝ գործելու Թուրքիոյ մէջ:

Ֆրանքեւռուս վէճը

Փարիզի խորհրդային դեսպան Ռաքովսքի, որ Մոսկուայէն պիտի վերադառնար Փետր. 20ին, տասը օր յետաձգած է իր ճամբորդութիւնը: Դեսպանը Մոսկուայի մէջ շարունակ խորհրդակցութիւններ կ'ունենայ պոլշեւիկ վարիչներուն հետ, ֆրանքեւռուս բանակցութեանց վերսկսման առթիւ ներկայացուելիք նոր պայմաններու մասին: Նախկին պատուիրակութեան կարեւոր անդամները պաշտօնազուրկ եղած ըլլալով, նոր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՊՈԼՍՈՅ ՁԻՒՆ-ՓՈԹՈՐԻԿԸ

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, ձիւն-փոթորիկին հետեւանքով Պոլսոյ զանազան կողմերը փլած տուներուն թիւը երեսունէն աւելի է: Սկիւտարի մէջ Նուրիէ հանըմի տունը փլած է գիշերը, երբ նամազ կ'ընէր: Նոյնպէս Սկիւտար Ֆէնէր Պաշը, քանի մը տեղէ փլած է Տիկին Սաթենիկի տունը, որ քաղաքապետութեան հրամանով պարպուած է:

Կիւմիւշ Սույու Այվալը Տէրէ գայլեր յարձակած են անցորդներու վրայ:

Օր մը դադարէ վերջ, Հինգշաբթի օր դարձեալ բուռն փոթորիկ մը ծագած է Մարմարայի մէջ: Սէյրը Սէֆայինի շոգենաւերու երթեւեկը դադրած է, ու Գատը գիւղի, Հայտար փաշայի եւ կղզիներու բնակիչները չեն կրցած իրենց տուները դառնալ: Վոսփորի շոգենաւերն ալ մեծ դժուարութեամբ երթեւեկած են: Ռումէն Եաշ *շոգենաւը հոսանքէն քշուելով զարնուած է յունական* Մաթէոս *շոգենաւին, որ Ռումանիայէն գալով խարսխած էր Գավաքներու առջեւ:* Եաշ *թեթեւակի վնասուած ըլլալով կը յաջողի ճամբան շարունակել դէպի Եգիպտոս. իսկ* Մաթէոս *ծանր վնասներ կրած է:*

Մէսաժըրիի Հանրի Ֆրէսինէ *շոգենաւը Գատը գիւղի առջեւ զարնուած է* Ինգըլապ *նաւուն: Երկուքն ալ թեթեւապէս վնասուեցան: Կէմլէյիկի առջեւ խրած է ձէյլան շոգեմակոյկը:*

ՊՐԱՆՏԷՍԻ ՄԱՀԸ

Դանիացի համբաւաւոր իմաստասէր-գրագէտ Կէորկ Պրանտէս մեռաւ Քոփէնհակի մէջ, Փետր. 19ին:

Վերջերս կը տառապէր աղիքներու հիւանդութենէ եւ կրած էր գործողութիւն մը, որ իր ծերունի կեանքը մատնած էր ծանր վիճակի մը:

Ծնած էր 1842ին Քոփէնհակի մէջ: Իր գրական ստեղծագործութիւններէն զատ, նշանաւոր է իմաստասիրական եւ քննադատական գրականութեամբ, մինչ՛նք՝ Կէօթէի եւ Իպսէնի մասին լաւագոյն վերլուծումները: Իր գործերն են՝ *Ֆրանսական արդի գեղեցկագիտութիւնը, ԺԹ. դարու գրական մեծ հոսանքները:* Կը խմբագրէր առանձին ամսագիր մը եւ կը դասախօսէր Քոփէնհակի համալսարանին մէջ: Ֆրանսական գրականութեան վրայ ունեցած է որոշ ազդեցութիւն: Նոր քննադատներէն Լէտօն ժալու կը վկայէ ատոր:

ԼԵՀ ԳՐԱԳԷՏ ԶԷԼԷՎՍՔԻ որ լեհերէնի թարգմանած է մօտ հարիւր ֆրանսական գործեր, ֆրանսական գրականութիւնը ծանօթացնելով իր ազգակիցներուն, Փարիզ կը գտնուի այս միջոցին: Ֆրանս. կառավարութիւնը Պատուոյ Լէգէոնի սպայի աստիճան տուաւ Զէլէվսքիի, որուն ի պատիւ Սորպոնի մէջ հանդէս մը սարքուեցաւ եւ թօշակներու նախարար Պ. Լուի Մարէն ճառով մը վեր հանեց անոր ծառայութիւնները:

ԹՈՒՐՔ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ ՄԸ ՄԱՀԸ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ.— Յունուար ամսուան ընթացքին, Բագուի մէջ մեռաւ Ատրպէճանցի թուրք բանաստեղծ Մամէտ Մանսուրը:

Ծնած է Բագուի մէջ 1880ին: Նախնական կրթութիւն ստանալէ յետոյ, ինքնաշխատութեամբ դարձաւ բանաստեղծ: Գրական, հրապարակագրական աշխատութիւններէ զատ, թարգմանած է նաեւ պոլսական թուրք գրագէտներու թատերական գործերը՝ ատրպէյճանեան թուրքերէնի: Անկուսակցական էր:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴԱՒԱՆԱՆՔ

(Շար. Երէկուան Թիւէն եւ վերջ)

Կայ եւ քրտական ազգային շարժումը, իբր ազդակ, որու սեւեռած են շատ աչքեր։

Ի՛նչ խօսք որ քրտական շարժումը, որ ապստամբութիւններով կ'արտայայտուի, աւելի մեծ ազդակ է մեր գծած քաղաքականութեան քան խալական պատերազմ մը։ Եւ զարմանալու չէ, եթէ Թուրքիա աւելի դիւրին հաշտուի Իզմիրի ու Միջերկրական ծովի զրկման հետ, քան Տիգրանակերտին ու Քիւրտիստանի լեռներու կորուստին հետ։ Եւ այդ ո՛չ թէ անոր համար միայն որ Իտալիա ուժեղ է ու իր կամքը կը բռնադատէ, իսկ Քիւրտը տկար. այլ անոր համար որ մանաւանդ Միջերկրականի ջուրերուն վրայ ու ջուրերէն անդին Թուրք ժողովուրդ չկայ. իսկ Քիւրտիստանէն անդին՝ պարսկական Ատրպատականը եւ անոր շարունակութիւնը՝ մեծ Թուրանն ու Թուրանականները կան։ Այս է միակ պատճառը, որ երէկ օսմանցի Թուրքը Քիւրտով կոտորեց ու մաքրեց Հայը եւ այսօր «Թիւրքճի» Թուրքը կը մաքրէ Քիւրտը։

Քիւրտն ալ, սակայն, ապստամբեցաւ առանց Հայու եւ եթէ ան աւելի պէտք ունի Հայուն իր պայքարին մէջ քան Իտալացին պատերազմի մը պարագային, այդ դեռ չի նշանակեր որ ան առանց Հայուն զէնքը վար կը դնէ։

Ճիշտ է, որ Քիւրտը մեր շահուն իսկ պահանջումով իրաւունք ունի ակնկալելու մեր աջակցութիւնը և Հայը չպիտի մերժէ տալ պէտք եղածը, ինչ որ կրնայ։ Որովհետեւ հայ-քրտական միացում մը, երբ արիական ժողովուրդներ, կը լայնցնէ դիմադրական ճակատը եւ կ'ընդարձակէ արեւելքի ու արեւմուտքի Թուրքերը բաժնող միջոցը, ապա ուրեմն կը դժուարացնէ անոնց միացումը։

Քրտութեան հետ ըլլալ անկեղծ ու անյիշաչար՝ կը հարկադրէ մեզ համաթրքական վտանգը։ Եւ եթէ ո եւ է ազատագրական կռիւի մէջ մեր մասնակցութիւնը իմաստ պիտի ունենար, այդ քրտական ազատագրական պայքարն է։ Ռուսական ու պարսկական ազատագրական պայքարներու մէջ մեր բերած բաժինը վերդնահատեցին փաստերը։

Բայց բաւական երկար ճամբայ կայ կարելիք մինչեւ ցեղագրական, աշխարհագրական ու քաղաքակրթական այն անհրաժեշտ նուաճումները, որոնք հիմնական պայմաններ են Քիւրտին հետ մէկտեղ Հայը փրկելու. զոյգ ժողովուրդներու արիւնը իբր իւղ գործածող Անատոլուի փարոսին լոյսը նսեմացնելու։ Որովհետեւ քիւրտ ժողովուրդը դեռ չի հասկնար անգամ թէ ի՛նչ ըսել է արիական ժողովուրդ եւ թէ ինք ուրկէ եկած է։ Չի կրնար ըմբռնել թէ ինչո՞ւ կը կոտորեն զինքը, լեզո՞ւն տարբեր ըլլալուն, քիչ մը ազատ շունչ քաշե՞լ պահանջելուն, թէ՞ մեծ Թուրանիա մը ստեղծելու նպատակին համար... Քիւրտ ժողովուրդը այսօր դեռ անքանով բարկացած է Թուրքին դէմ որքան որ իր տան անդամներէն մէկը աքսորեր են, մէկը կախեր կամ խրճիթը թալլեր են։ Եւ դեռ ապահովաբար հարց կուտայ ինքնիրեն. — ինքն ալ իսլամ, Թուրքն ալ իսլամ, ինչո՞ւ իսլամն իսլամը կը սպաննէ։ Զարմանալի ոչինչ կայ այս հարցումին մէջ. հայ ո՛չ թէ տգէտ ժողովուրդը, այլ այսպէս կոչուած, կրթուածներու մեծ մասը դեռ մինչեւ այսօր չի՞ հարցներ. — Ես ալ քրիստոնեայ, Եւրոպան ալ քրիստոնեայ, ինչո՞ւ չի գար զիս պաշտպանել։

Աւելին կ'ըսեմ. Կոտորուող իսլամ Քիւրտը այսօր դեռ աւելի մօտ կը զգայ կոտորող իսլամ Թուրքին, քան իրենց դատին օգնող քրիստոնեայ Հայուն։ Ո՛չ կը զարմանամ, ո՛չ կը մեղադրեմ զայն։

Որովհետեւ դարերու քանդակածը օրերով ու տարիներով չէ կարելի քանդել։ Իսկ դարերը տգէտ ժողովուրդներուն սորվեցուցեր են ազգը ճանչնալ իր կրօնով։ Քիւրտ կոտորուող իսլամը մահմետականութիւնը իր ազգն է համարեր եւ խալիֆան իր ազգապետը և Թուրքին հետ մէկ մարմին մէկ ազգ։ Ան չի գիտեր անգամ թէ հիմա խալիֆա չկայ. եթէ գիտէ անգամ ուղեղով, որ խալիֆայի անձը չկայ, հոգիով չի կրնար ըմբռնել թէ ինչպէ՞ս խալիֆայութիւն չըլլար։ Ու քիւրտ ժողովուրդին համար դեռ անմարսելի նիւթ է թէ ինք ուրիշ ազգ է, Թուրքը՝ ուրիշ, երբ երկուքն ալ իսլամ են։

Եւ նորէն, զարմանալի ոչինչ կայ ասոր մէջ, երբ կրթուած Հայն անգամ մինչեւ այսօր իր կրօնով ու աղանդով կը ճանչնայ իր ազգութիւնը, ազգով բողոքական է, կա՛մ կաթոլիկ կամ լուսաւորչական։

Որ պիտի փարատի այս աղիտաւոր տգիտութիւնը, — տարակոյս չկայ. որ այդ գործին մէջ Հայը պէտք է, ի նպաստ իր քաղաքականութեան, մեծ բաժին վերցնէ զուգընթացաբար ազատագրական պայքարին մէջ բերելիք աջակցութիւնով, ո՛չ մէկ վէճ։

Բայց այդ փրկարար օրը աւելի հեռու է քան մահացու վտանգը։

Ահա թէ ինչո՛ւ արիական ժողովուրդներու միացեալ ճակատը համաթրքական վտանգին դէմ որքան ալ հիմնական քաղաքական քայլ ըլլայ, արիական ժողովուրդներու միացեալ աշխարհ մը որքան ալ մահացու վտանգը հեռացնելու իրական միջոց մը ըլլայ, ժամանակը այն դաւաճանն է, որ մինչեւ այդ գեղեցիկ օրը մահը կը կանգնեցնէ մեր սեմին։

Այս ազդակին մէջ ալ, ուրեմն, մեր կամքը եթէ նոյնիսկ արժէք մը համարենք, չպիտի յաւակնինք անոր տալ բախտորոշ դեր։ Եւ այս իրական գնահատութիւնը պիտի մղէ մեզ նոր ազդակներ որոնել։ Որովհետեւ ամէ բանէ վեր, պիտի գիտնանք մէկ բան.— Ի՛նչ ալ ըլլայ մեր ուժն ու ազդեցութիւնը, մեզմէ դուրս կան աւելի զօրաւոր ուժեր, որոնք քրտութեան շահերը կրնան այնպէս պատճառել, որ եթէ ամբողջ Հայութիւնը ջանայ Թուրքին դէմ հանել քրտութիւնը, հէնց քրտութեան գերագոյն շահին համար, դարձեալ չի կրնար։

Կայ Անատոլուի Թուրքին ինքնաքայքայումը, իբր ազդակ։

Ճիշտ է, կայ։

Ճիշտ է որ Թուրք ժողովուրդին անաճողութիւնը, աղքատութիւնը եւ անոր հետեւանքով անճիտումը, տգիտութիւնը, ադտոտութիւնն ու հիւանդութիւնները եւ այս բոլորին վրայ նոր օրերու բերած անխուսափելի անբարոյութիւնները կը հիւծեն Թուրքը։

Եթէ պահ մը նոյնիսկ ընդունինք, որ ազգ դարձող Թուրքը նոր կեանք ու ուժ ստանալու բացարձակ անընդունակ է. որ բոլոր միջոցները անզօր են փրկելու ինքնակեր Թուրքը (թէեւ ճիշտ չեն այդ միտքերը եւ խաբուսիկ են այդ միտքերէն բխող յոյսերը), քանի՞ տարիներ անհրաժեշտ են որ ինքնակերութիւնը խաւարեցնէ Թուրք աշխարհակալութեան փարոսը եւ մենք ազատինք երկանաքարի աղօն դառնալու վտանգէն, որ արդէն մեր դուռն է կանգներ։

Եւ ամենակարեւորը, ի՞նչ է մեր կամքն ու դերը այդ ազդակին մէջ, եթէ Թուրքիա պիտի ուտէ ինքզինքը մինչեւ որ մաշի ու հատնի, այդ պիտի կատարուի մեր կամքէն անկախ։

Բայց քանի տարի ու քանի սերունդ որ տեւէ այդ մաշումը, Հայն ու Հայաստանը արեւելքի ու արեւմուտքի իրար միացող թրքութեան մէջ մահուան քրտինքով պիտի քրտնի։ Եւ քանի Թուրքիա ուժ ունի թեւերը տարածելու Անատոլուէն դուրս, իբրեւ փրկութեան փարոսը արեւելքի Թուրքերուն, այնքան ատեն դահիճի լախտը մեր գլխուն է։

Այս երեք ազդակներն ալ, որ նախատեսելի են եւ կրնան ծառայել, աւելի կամ պակաս չափով, մեր հիմնական թշնամին տկարացնելու, հայ ժողովուրդի կամքէն անկախ են եւ մեր կամքն ու բաղձանքները ոչինչով կրնան փոխել այն ինչ որ պիտի ըլլայ։

Այս փրկարար գիտակցութիւնը կարեւոր է ամէն մէկ Հայու, անոր համար, որ 1.— Ուրիշներու վրայ մեր յոյսերը դնելու սնանկ քաղաքականութեան վերջ կը տրուի եւ այդ աղիտաւոր քաղաքականութեան իբր հետեւանք յուսախաբութիւններու լկումն ու բարոյալքումը կը խնայուի մեզի։ Բ.— Ապրիլ ուզող եւ ապրելու իրաւունք ունեցող Հայութիւնը, օգտուելով մէկտեղ ժամանակի ու դէպքերու թելադրած զէնքերէն, կը մղուի փնտռել, գլուխը ճաթեցնել անխաբրդալի զէնքեր գտնելու։

Կա՞յ անխաբրդալի զէնք Հայու համար։

Այո՛, կայ։ Եւ անխաբրդալիը միայն այն է, որ կ'իյնայ մեր ուժին ու կամքին մէջ։

«Ազգերու կեանքին մէջ անկարելի բան չկայ...» կ'ըսէ Ալի Հայտար։ Որքան ճիշտ է այս խօսքը «Թիւրքճի»ներուն համար, նոյնքան ճիշտ կրնայ ըլլալ Հայաստաններուն համար, միայն թէ արմատախիլ ըլլար անգամ մը հին, սնանկ քաղաքականութիւնը, որ միլիոնով զոհերու արիւնէն ալ չզգաստացաւ, որ Հայաստան իր համապատասխան ազգային ուխտը հակադրէր «Թիւրքճի»ներու ազգային ուխտին.— «Ո՛չ մէկ Հայ ու Հայաստան Թուրանական միութեան արգելք»։

Բաւական է դաւանիլ քաղաքական նոր դաւանանքը, դնել Հայն ու Հայաստանը վերացնելու Թուրք ուխտին դէմ՝ Թուրքն ու անկախ Թուրքիան անվնաս դարձնելու հայկական ուխտը և անկեղծ ու անձնուէր ըլլալ դէպի ուխտը, եւ ոչ թէ դիւանագէտ։ Հայ արիւնի ծովը եւ ապրելու արդար իրաւունքը կը հայթայթեն զէնքերը։

«Ազգերու կեանքին մէջ անկարելի բան չկայ...»։

ՇԱՀԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Թարգմ.՝ Խորհրդ. Թերթերէն)

Երեւանի ծնունդներն ու մահերը.— Յունուար ամսուան ընթացքին Երեւանի մէջ ծնած են 249 հոգի, 122ը մանչ, 127ը աղջիկ։ Մեռած են 99 հոգի, 55ը այր, 44ը կին։ Ամուսնութիւն՝ 21, ամուսնալուծում՝ 33։

Փետրուարի ծնունդ.— Աբովեան փողոցէն վեր քարահանքին մէջ գտնուած է նորածին երախայ մը։

Պէթհովէնի տօնը Հայաստանի մէջ.— Մարտ 26ին Հայաստանի մէջ պիտի տօնուի Պէթհովէնի 100 ամեակը։ Կազմուած է առանձին յանձնախումբ մը, որ պիտի զբաղի հանդէսին կազմակերպութեամբ։ Տեղի պիտի ունենան դասախօսութիւններ մեծ երաժշտագէտին կեանքին ու արուեստին շուրջ, եւ համերգ մը, որ պիտի կրկնուի երեք անգամ, առաջին անգամը՝ հասարակութեան, երկրորդը՝ ուսանողութեան եւ երրորդը Միութեանց անդամներուն համար։ Նախ քան տօնակատարութիւնը, ծանօթացնելու եւ պատրաստելու համար ժողովուրդին միտքը, պիտի հրատարակուի գրքոյկ մը, հեղինակութեամբ Ղորղանեանի։ Նոյն օրուան մէջ, պիտի կատարուին աշակերտական երեկոյթներ։

ՏՕՔԹ. Հ. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

1877 - 1927

Մարսէյլ 15 փետր.

Փետրուար 13ին հոգին աւանդեց ընկեր Հայկ Քիպրիթճեան, ատամնաբոյժ։ Հինգ երկար ամիսներ մահցաւ անկողնին գամուած մնաց, ու մոմի պէս հալեցաւ, հատաւ։

Փետր. 15ին սգակիրներու բազմութիւն մը կը հետեւէր մեռելական քին հիւանդանոցէն գերեզմանատուն։ Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Ս. Դ. Հնչակեանները եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը։

Ամէն կուսակցութեան եւ դաւանանքի պատկանող բազմութիւնը կը վկայէր թէ համեստ ու համակրելի մարդ մըն էր մեզմէ անդարձ բաժնուողը։

* * *

Տօքթ. Հայկ Քիպրիթճեանը ճանչցայ 1923ի Սեպտեմբերին Մարսէյլի մէջ։ Երկուքիս միեւնոյն գաղափարին - Դաշնակցութեան - պատկանիլը մտերմացուց մեզ։ Երբ ճանչցայ զինքը անդամ էր Մարսիլիոյ Նորակազմ Ազգ. Միութեան։ Նորեկ մը Պոլսէն, մտած էր Ազգ. Միութեան մէջ աշխատելու որ կերպարանքի մը մէջ մտնէ գաղթականներով լեցուն Մարսիլիոյ ազգային կեանքը։ Լրջութիւնը իր նկարագրին անբաժան գիծն էր. հակառակ իր տարիքին որ 45ի եւ 50ի միջեւ կը տատանէր, ուժեղ եւ առողջ կազմ ունէր, ու ազգային-կուսակցական ժողովներու մէջ չէր խօսեր, չէր վճռեր, երբեմն կը բռնկէր։

Դաշնակցութեան հին, ֆէտայական դպրոցէն՝ մեզի նորերուս չէր հաւներ, զինք կուսակցութեան կապողը ռումբը, ուժանակը եղած էին, զօռ պայքարը, ֆէտայիններուն մարտնչումները։ Պարսկաստանի երկրամերձ մէկ անկիւնին մէջ գործած այս մարդը, երկիր անցնող, արծիւի պէս խոյացող հերոսներու վառօդին բուրմունքովը գինովցած էր, ու մեր մտերիմ զրոյցներուն մէջ միշտ կը գտնէի այդ գինովանքին արձագանգները։ Այո, մեզ նորերուս չէր հաւներ, որովհետեւ ի վիճակի չէինք համահայկական ոգեւորութեան նորագաղբիւրներ ստեղծելու որովհետեւ, էնկիւրին մեզ բռնաւեր դարձնելէ յետոյ անխռով կը գործէր ու հայ յեղափոխութիւնը «չար պատուհաս մը» պատրաստելու «նշանները չէր ցուցներ։

Կը ջանայի խանդավառել զինքը։ Լուցկիի թեթեւ հարուածով մը բռնկցնելէ յետոյ, խանդավառուելու կարգը ինծի կ'ուգար։ Կը տեսնէի ու կը հրճուէի, որովհետեւ կը համոզուէի որ դաշնակցական ամէն տարիքի, հասակի մէջ, իւրաքանչիւր դաշնակցական սրտի խորքը կորիւն մը կը պահէր։

Ըսի որ ժողովներու մէջ չէր խօսեր, չէր վճռեր, իր շիտակ ու մաքուր նկարագրով հանդերձ քուլիսի մարդն էր, վարագոյրի ետեւի մարդը։ Ծայրայեղ հետաքրքիր հոգի ունէր, ամէն բան պէտք էր հասկնար, գիտնար։ Մինչեւ վերջը որ մնաց ու հալեցաւ անկողնի մէջ կը հետաքրքրուէր կուսակցական կեանքով, կը հարցնէր ամէնէն յետին մանրամասնութիւններու մասին. թէ, օրինակ Դաշնակցութեան օրը ինչպէս պիտի տօնուի, ինչպէս տօնուեցաւ։ Եւ ուրիշներու ժողովներու մէջ երկար վէճերով չլրածը ան կ'ընէր ժողովէ դուրս շատ հեշտութեամբ, համոզելով, խօսելով։ Մարսէյլի մէջ եղած է կոմիտէի անդամ, մասնակցած է բոլոր յանձնախումբերու, ու երբ «Ցարագիր»ը կը հրատարակէր, իր մէջ գտած եմ համոզուած աջակից մը, նեցուկ մը։

* * *

Տօքթ. Հայկ. Քիպրիթճեան 1897ին կ'ամուսնանայ ու կը մտնէ Դաշնակցութեան մէջ։ Իր հանրային-կուսակց. գործունէութիւնը կը սկսի պարսկական Ատրպատականի մէջ։ Հայ յեղափոխութիւնը զարնուած ճակատէն, խոցուած թիկունքէն (Ռուսաստան), իր գործունէութեան ծանրութեան կեդրոնը կը փոխադրէ Սալմաստի շրջանը։ Հայ յեղափոխութեան ամէնէն բախտորոշ շրջանին Տօքթ. Հայկ Քիպրիթճեան կը հաստատուի հոն, իբրեւ բժիշկ։ Իր արհեստին շնորհիւ անկախ, այդ յետադէմ շրջանին մէջ տօքթօրի հանգամանքով կը տիրանայ բացառիկ ազդեցութեան։ Եւ դիրքն ու ազդեցութիւնը ամբողջապէս ի սպաս կը դնէ յեղափոխական գործին։ Պարսկաստանի մէջ Պարսից Շահէն աւելի ազդեցիկ եւ ինքնակալ էր Մակուի Սարտարը. որ իր անսահման իշխանութեամբ ու ուժով կը խանգարէր յեղափոխութեան երթը դէպի Ցաճկաստան, արգելք էր զէնքերու փոխադրութեան։ Տօքթ. Հայկ Քիպրիթճեան իբրեւ բժիշկ եւ ծանրաբարոյ մարդ ազատօրէն մտնել ելլելով Մակու, դիւրացուցած էր այդ շրջանին յեղափոխութեան թափանցումը, տալով կարեւոր արդիւնքներ որոնք, մնացած են անծանօթ շատերուն։

1901ին եղած է Թաւրիզ, յետոյ Սալմաստ, Խոյ. իբրեւ ատամնաբոյժ, շարունակ շրջիկ։ Ամէն տեղ մտնել ելլելով աշխատած է իբրեւ անպաշտօն գործիչ։

1909ին երբ Դաշնակցութիւնը Եփրեմով ղեկավարն էր պարսկական սահմանադրական կռիւներուն, Տօքթ. Հ. Քիպրիթճեան Պայազիտի եւ Մակուի շրջանէն կռուող խումբեր հանած է եւ ղրկած է Խոյ, հակառակ Մակուի ժամանակի Սարտարի շլացուցիչ խոստումներուն։

Օսմանեան սահմանադրութենէն յետոյ, 1910ին վերադարձած է Պոլիս։ 1915ին կը ձերբակալուի Մարզպետի խնդրով եւ սպանդէն կ'ազատի իբրեւ պարսկահպատակ։

12 տարուան Պարսկաստանի իր գործունէութիւնը կ'ըլլայ մաքուր եւ անշահախնդիր։ Բոլոր Պարսկաստան ապրող տօքթօրները հարստացած վերադարձան, իսկ Քիպրիթճեան հազիւ ինքզինք Պոլիս ձգեց, եւ այսօր ալ առանց սնթիմ ձգելու կը բաժնուի մեզմէ։

Արդար ըլլալու համար, պէտք է խոստովանիլ որ զինք դէպի յեղափոխական կեանքը մղողն ու ներշնչողը եղած է իր կինը, նաեւ աջակից մը։

Ընկեր Հայկ Քիպրիթճեան մէկն էր Դաշնակցութեան բազմաթիւ ու անանուն ուխտաւորներէն, որոնք իրենց երազած հայրենիքի ազատութեան կախարդական արշալոյսը չողջունած կ'իյնան ուժաքամ, սիրտերը հաւատքով լի, յոգնած ու պէծուրատ, օտար աստղերու տակ։

Ցարգա՛նք իր թարմ հողակոյտին։

Մ. Մ.

Ա. Իսահակեան՝ էսփէրանթօյով.— Լայփցիկի մէջ Գ. Սհակ էսփէրանթօ լեզուին թարգմանած է Ա. Իսահակեանի «Աբու-Լալա-Մահարին»։ Մայիսին, Պերլինի մէջ, նոյն լեզուին պիտի թարգմանուի նաեւ Շիրվանզադէի «Մելանիան»։

ՖՐԱՆՍ. ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆ

ՈՒՇԱԴՐԱՒ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԵՍՓ. Պ. ՇԱՐԼ ԼԱՄՊԷՐԻ ԿՈՂՄԷ

Ուրբաթ երեկոյ փասի հրապարակային հաւաքոյթ սարքուած էր, ուր Ռօնի երեսփոխան Պ. Շարլ Լամպէր (M. Charles Lambert) խիստ շահեկան բանախօսութիւն մը ըրաւ օտարներ ֆրանսական հպատակ դառնալ (naturalisation) հարցին շուրջ.

Ներկայ էին կարեւոր թիւ ֆրանսացիներ ու օտարներ։ Մ վրայ կը համրուէին Հայեր։

Ինչպէս յայտնի է, յարգ երեսփոխանը աւելի քան եր տարիէ ի վեր պայքար կը ֆրանսական հպատակութ ստացման հին օրէնքին գէմ, այնքան դժուարութիւններ ւանգիտական կնճռոտութիւն եւ ծախքեր կը պատճառէ գի ներուն։ Պ. Լամպէրի կողմէ երե ժողովին ներկայացուած օրի գծին շնորհիւ, որ մէկ երկու սէն գործադրութեան պիտի ուի, — օտարները մեծ դիւ թիւններ պիտի վայելեն հետեւ, ֆրանսացի դառնալու մար։

Նախորդ օրէնքով տասը րիին տեղ միմիայն երեք տա շարունակաբար Ֆրանսայի վրայ բնակող օտար մը պիտի նայ ֆրանսացի դառնալ եւ դիւանական ծախք պիտի վ 200 ֆրանք, փոխան նախ պահանջուած 1200 ֆրան Պաշտօնական գործողութիւն կրճատուած են ու պիտի առ առաւելն երեք ամիս, դեռ նախապէս հազիւ մէկ-եր տարիէն կ'աւարտէին։ Դի պատուաւոր պէտք է ըլլայ սայի մէջ ամենաթեթեւ ցանք մը գործած կամ պա մը ենթարկուած չըլլայ, եր քաղաքականութեան ու հա ւին վնասող անցեալ մը ու կայ մը չունենայ, երկրոր պաշտօնեայ, առեւտրական, ւորական, գիտական կամ գե ուեստական ասպարէզներու ւող որ եւ է անձ, որուն մ տեղի ունենալիք ոստիկան քննութիւնը ապացուցանէ թէ անբարոյ եւ երկրին վրայ բոյծ դառնալիք մարդ մը պիտի կրնայ ընդունուիլ սական հպատակ։

Ցարդ ֆրանսական հպա կութիւնը ընդունող երիտասա ներէն անոնք որ 30 տարին լրացուցած, ստիպուած էին սական բանակին մէջ կատա իրենց զինուորութիւնը։ Նոր քով, այդ տարիքը զեղչուա 25ի. եւ մինչեւ նոյն տարի ղած երիտասարդներ եթէ նախկին երկրին մէջ արդէն զինուորական ծառայութիւն տուցած են, այդ պիտի հաշ կամ զեղչուի ֆրանսական ծա յութեան հետ։ Այսպէս 25 տարեկան երիտասարդներ բնաւ զինուոր չպիտի ըլլան շատ քիչ զինուորութիւն ընեն, իսկ 25ն է վեր եղածներ մէկ ծառայութիւն։

Ֆրանսական հպատակ ընդունող ամոլի մը զաւակներ ինքնին ֆրանսացի պիտի Օտարի մը հետ ամուսնացող նը պիտի պահէ իր ինքնու եւ եթէ նախկին օրէնքով կորսնցուցած է, նոր օրէնքով վերստանայ։

Ասկէ առաջ հրատար ըլլալով Պ. Լամպէրի ընդար ճառը Երեսփ. Ժողովին մէջ կ'ընենք ուրիշ մանրամասն թիւններ այս ուշագրաւ խօսուածներէն։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

90.— ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ

Գործազրկութեան տագնապը ստեպ համգամանք ոտացաւ վերջերս: Կրկին դուրս նետուեցան շատ մը ընտանիքի տէր եւ աշխատ մը ընտանիքի տէր եւ ամուրի հայ աշխատաւորներ: Ամենք բոլորն ալ յուսահատ, չեն գիտեր ինչ ընեն եւ ուր երթան: Թէեւ տագնապը իր ծայրագոյն սահմանին չէ հասած հոս, բայց եթէ այս վիճակը երկար տեւէ, այն ժամանակ մեր գաղութին նիւթական եւ բարոյական վիճակը պիտի դառնայ անտանելի: Երկար Թափառումներէ վերջ, երբ մեր աշխատաւոր հայրենակիցները չեն կրնար աշխատանք ճարել, յուսահատօրէն կը բացագանչեն.

— «Ինչո՞ւ Երեւանի կառավարութիւնը չի բանար հայրենիքին դռները, որպէսզի երթանք եւ մեր հայրենիքին հողերը շէնցնենք»:

Գործազրկութեան տագնապէն ներշնչուած, շաբաթ մը առաջ, խումբ մը անգործներու կողմէ հրաւէր եղաւ բոլոր կազմակերպութիւններուն, կազմելու համար Գործազուրկներու Օգնութեան Կոմիտէ մը: Յաջողութիւն մաղթելով, կ'ուզէինք որ, անոր վարիչ անդամները ընտրուէին անկեղծ եւ գործունեայ անհատներէ, որպէսզի կարենային ամէն բանէ առաջ գործ արտադրել: Հակառակ քանի մը ժողովներու, տակաւին չէ կազմուած նոր կոմիտէն:

Համազասպ

91.— ԼԱ ՍԷՅՆ (ՎԱՐ)

Մեր քաղաքին միակ գործարանը որ մեծ թիւով օտար բանուորներ կ'աշխատցնէ, Forges et chantiers de la Méditerranée անունով հսկայ նաւարանն է:

Մենք գործազրկութենէն ազդուած չենք: Ոչ գործաւոր կ'առնեն, ոչ ալ կ'արձակեն: Սովորական շաբաթը 48 ժամ կ'աշխատինք: Օրականները բաղդատելով ուրիշ տեղերու հետ, շատ քիչ են, 15—20 ֆրանք: Արհեստաւորներն իսկ 20էն աւելի չեն շահիր, ամուսնացածները՝ կնոջ համար 75 սանթիմ իսկ ամէն մէկ երախայի համար ալ մէկ ֆրանք աւելի կը ստանան:

92.— ՓՈԼԷՆ

Հակառակ դուրսը տիրող գործազրկութեան տագնապին, Փոլէնի աղիւսի բոլոր գործարաններն ալ ազդուած չեն այդ համատարած անգործութենէն: Կարգ մը ամուրի հայրենակիցներ, զանազան տեղերէ հասնելով հոս, յաջողած են գործի մտնել: 15 օրէ ի վեր գործարանները գործաւոր կ'ընդունին, այսպէս կամ այնպէս ձգձգելէ վերջ: Սակայն կարգ մը գործարաններու հսկիչները, չարաչար կը գործածեն բանուորին համբերութիւնը, չափէն աւելի կը նեղեն, ընկճելով ու յոգնեցնելով մեր անլեզու հայրենակիցները: Հակառակ որ՝ օրավարձքերը 15 առ հարիւր զեղչուած են՝ կ'ուզեն բանուորին բերանը գոցել, դուրսը տիրող գործազրկութեան տագնապը շահագործելով դրամատէրներուն ի նպաստ: Այս պատճառով ալ չտոկացողները, կամ՝ պարապ են, կամ՝ կ'աշխատին միւս գործարանները դիմել ու կը յաջողին գործ մը ճարել, քանի մը օր պատելէ վերջ:

Ու դեռ կ'ըսեն թէ Ֆրանսա օտար բանուորներու պէտք չունի... Գործարանատէրերը կը նախընտրեն Հայը Սպանիացիէն ու Իտալացիէն, որովհետեւ ամէնէն անպաշտպանն ու ծանր գործ կատարողը Հայն է, որ իր հայրենիքէն յոյսը կտրած աբուռը կը ցամքեցնէ օտար հողի վրայ, գէթ պատուաւոր ապրելու համար, իր զաւակներով ու ընտանիքով:

*** Վերջերս C. G. T. U. սէնտիքան փրոփականտի մէջ է իր անդամները շատցնելու համար: Մեր հայրենակիցներէն քանի մը հոգի ապազային օգուտ մը գտնելու յոյսով — աւելի անգիտակցաբար քան գիտակցաբար — անդամագրուեցան այդ սէնտիքային: Կառավարչական պատասխանատու անձ մը հասկցուցած է մեր մէկ ընկերոջ թէ «լաւ է հեռու մնալ այս կարգի սէնտիքաներէ»: C. G. T. U.ի անդամները 50-60ի կը հասնին, որոնց միայն 20-25ը Ֆրանսացիներ են, իսկ մնացեալ մեծամասնութիւնը օտարականներ:

Հոս C. G. T.ն գոյութիւն չունի: Ամէն պարագայի մէջ չէզոք մնալը յարմարագոյնն է, նկատելով որ C. G. T. U.ն բանուորին իսկական շահուն հետ կ'ուզէ շփոթել Սուրիան և Մարոքը, եւ այս պատճառաւ գործարանատէրերէն առաջ, կառավարութեան աչքին կը զարնէ, օր մը երբ ցոյց մը կամ գործադուլ մը սարքեն:

Ա. Ա.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՊՈԼԷՆ. 18 փետր.— Վերջերս կազմուեցաւ Թատերասիրաց Միութիւն մը, սակայն իսկականին մէջ անհատական խումբի մը ուղղութեամբ կ'աշխատի: Շիրակի աղէտեալներուն ի նպաստ գոյացած գումարէն 40 ֆր. վար դնելով, բոլոր ղեկավարները, կը խուսափին Թատերասիրաց Միութեան ? անդամներուն յայտնել այս կարգադրութեան մասին ու եւ է խօսք ու «ես»երով կը շահագրգռուին: Իսկ անդամները ոչ խելք ունին ոչ ալ միտք:

*** Բաւական ատենէ ի վեր 15—18 պատանիներ քով քովի գալով կազմած են ֆութպոլի խումբ մը ու ամէն կիրակի փորձեր կը կատարեն, քիչ շատ վարժուելէ վերջ մտադիր են կապուիլ Հ. Մ. Ը. Մ.ին:

*** 15—18 օրէ ի վեր Պոլէն հասած էր շարլըսթօնի «փրօֆէսէօր» մը՝ Արսէն Կարապետեան որ կ'աշխատէր Պոլէնի կայարանը՝ Պոլէն-լա-Քրուազիէրի մէջ:

Առջի օր յանկարծ կծիկը դրաւ, հետը տանելով իր ազգակիցներուն հագուստներէն նորերը, կօշիկներ, մէկուն ինքնութեան թուղթը եւ մաս մըն ալ դրամ՝ ճաշարանին ունեցած 180 ֆր.ի պարտքէն զատ: Յայտնի չէ թէ այս մարդուն անունը ճի՞շդ է թէ կեղծ: Գողութեան զոհերը ոստիկանատուն դիմած են, ուր ո՛չ մէկ արձանագրութիւն կար անոր մասին: Պոլէնի մէջ առաջին անգամ պատահած ըլլալով նման դէպք մը, գէշ տպաւորութիւն թողած է բոլորին վրայ, մանաւանդ՝ տեղացիներուն:

Աստ-Անդ

ԼԱՆՍԷՑ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» ակումբին վարչութիւնը կազմակերպած էր հրապարակային բանախօսութիւն մը, որուն ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը:

«Մեր Հայրենիք»էն վերջ խօսք առաւ ընկ. Ա. Աբօեան, որ երկարօրէն պարզեց Հայ ժողովուրդին տառապանքները որոնց հետեւանքն եղաւ «Ակն ընդ ական»ի քաղաքականութիւնը: Հայ ժողովուրդը գիտցաւ սուրին դէմ սուրով պաշտպանել իր գէնքը:

Բանախօս ընկերը ներկայացնելով այսօրուան կացութիւնը, շեշտեց թէ հայութեան 2/3 մասը երկրէն դուրս կը գտնուի, ենթակայ՝ ձուլումի, եւ միջոցներ առաջարկեց վտանգը կանխելու համար:

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Երկու շաբաթ առաջ սեւ հողին յանձնեցինք գժբախտ օրիորդ մը, հազիւ 20 տարեկան: Իսկ սա վերջին երեք ամիսներու ընթացքին ունեցեր ենք չորս հարսնիք:

Շնորհիւ մեր հայրենակիցներու խաղաղասէր բնաւորութեան, այս տեղ ոչ մէկ կուսակցական հակամարտութիւն կը տիրէ: Եւ երբ արդիւնք ունեցանք ո՛չ միայն մեր փոքրիկ մատուռը, այլ եւ դպրոց մը: Վերջերս առաջնորդարանի միջոցաւ դիմում կատարուած ըլլալով կրթական նախարարութեան, այս վերջինը արտօնեց որ ֆրանսական վարժարաններու հայ փոքրիկներուն ուսուցուի մայրենի լեզուն: Մէկ շաբաթէ ի վեր Պ. Ա. Աճէմեանը արդէն սկսեր է մեր 30ի մօտ երկսեռ հայ փոքրիկներուն սորվեցնել հայերէն լեզուն: Պիտի աւանդէ նաեւ Հայոց պատմութիւնը:

*** Հ. Յ. Դ. տեղւոյս ենթակոմիտէն կ'աշխատի միշտ մեր հայրենակիցներու մէջ վառ պահել ազգային ոգին: Վերջին մէկ երկու ամիսներու ընթացքին տուաւ երեք դասախօսութիւն, հայկական կեանքի մասին եւ մէկ գեղարուեստական ներկայացում: Պիտի ներկայացուի նաեւ շուտով «Վարդանանք»:

Իսկ անցեալ օր Դաշնակցութեան Ֆրանսայի շրջան գործիչ ընկեր Աբօեան հոս այցելելով, բանախօսեց: Ընկերը պատկերացուց Հայ ժողովուրդին անցեալ կեանքը: Ըսաւ որ մեր շատ մը հին գաղթականութիւնները այսօր բոլորովին ձուլուած եւ անհետացած են: Որպէսզի կարենանք մինչեւ մեր վերջնական ազատութիւնը պահել մեր ազգային դէմքն ու աւանդութիւնները, պէտք է լրջօրէն աշխատինք այս օտար ափերուն վրայ վառ պահել մեր ազգային ոգին եւ մշակոյթը: Այս առթիւ շեշտեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ դերը այս ճամբուն վրայ:

Հոս ինքնութեան թուղթերը նորոգելու ժամանակ Նանսէնեան անցագիր չեն պահանջեր:

Համազասպ

ԼԱՍԷՅՆ.— Այստեղ իբրեւ ազգային կազմակերպութիւն ունինք «Լա Սէյն Թուլօնի Հայ գաղութային միութիւնը»: Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէ մը եւ անխուսափելի Հօկը: Առաջին երկուքը բաւական գործունէութիւն ունեցան ժամանակին իրենց օգտակարութեամբ, ներկայիս ամէն բան ձգուած է իր ճակատագրին: Միութիւնը ըրաւ իր կարելին գաղութս օժտելու համար մատուռ եւ մանկապարտէզով. միայն կարելի եղաւ առաջինը հիմնել, բայց սեւ բախտը այն ալ չձգեց: Իբրեւ մատուռ գործածուած շէնքը տաղաւար մըն էր, որ գործարանին տնօրէնութիւնը սիրայօժար տրամադրած էր: Անցեալները այդ շէնքը ընկերութեան կողմէ պարպուելով ստիպուեցանք մեր մատուռն ալ լքել:

Ներկայիս 40—50 անձ կարելի է հաշուել, բացի երախաներէն Լա Սէյնի համար, նոյնչափ ալ կան Թուլօն: Եթէ քիչ մը բարեկամեցողութիւն ըլլայ, կարելի է շատ բան ընել: Ամէն մարդ իր հոգերով ծանրաբեռնուած չի հետաքրքրուիր հանրային կեանքով: Տեսակ մը յուսահատութիւն կայ ամէնուն վրայ: Այս ժողովուրդը իր միջոցներով կազմակերպուեցաւ եւ եթէ բարձրէն եկած անգործածելի խօսումները չըլլային, իր բնական զարգացումով կ'ունենայինք մեր թէ մատուռը, թէ մանկապարտէզը եւ թէ ընթերցարանը: Թերթերէն լսեցինք որ կաթող. պատուիրակութիւնը 1000 ֆրանք յատկացուցած է գաղութիս մանկապարտէզին համար: Տարի ու կէս անցած է եւ միշտ կը սպասենք այդ գումարին որ գալիք չունի: Տեղը չէ՞ հարցնելու. եթէ չպիտի կրնային ղրկել, ինչո՞ւ խոստացան եւ ջլատեցին գաղութին ձեռներէցութիւնը:

Հետաքրքիր

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖԱՇԻՍՏ ԵՒ ՀԱԿԱՖԱՇԻՍՏ ԴԷՄ ԴԷՄԻ.— Կիրակի առաւօտ Փարիզի արուարձաններէն Վանվի քաղաքապետարանին մէջ Լիւէ Միշէլի ընկերվարական ուսանողները վիճաբանական ժողով մը սարքած էին: Ֆաշիստ եւ արքայական երիտասարդներ մեծ թիւով սրահ խուժեցին, հաւաքոյթը խանգարեցին եւ ուսանողները խոշտանգեցին: Ընկերվարական ուսանող մը անմիջապէս լուր տուաւ համայնավարներուն, որոնք ժողով կը գումարէին իրենց կեդրոնին մէջ: Համայնավար եւ ընկերվարական թափօր կազմած սկսան հետապնդել ֆաշիստները, որոնք Փարիզ կը դառնային: Փողոցին մէջ յարձակեցան անոնց վրայ եւ լաւ ծեծ մը քաշեցին: Սթէֆանօ Փիկէթթի անուն ֆաշիստ ուսանող մը ատրճանակ քաշեց, սակայն զինաթափ եղաւ եւ ոստիկանատուն առաջնորդուեցաւ: Երկու ֆաշիստներու գլուխը պատռեցաւ եւ հիւանդանոց տարուեցան:

Պուլօնի եկեղեցիին առջեւ ալ համայնավար բանուորներ «Ավանկարտ» թերթը կը ծախէին. արքայական ուսանողներ ալ՝ «Աքսիօն ֆրանսէզ»: Երկու հակառակորդ կողմին միջեւ կռիւ ծագեցաւ եւ կռուփներն ու մտրակները գործեցին: Քանի մը հոգի ձերբակալուած է:

ՈՎ ԿԱՅ ԷՅՖԷԼԻ ՎՐԱՅ.— Գիշեր: Էյֆէլ, ամխացած հսկայ գերանի պէս, կանգուն է երկինքին տակ:

— Ժմնեցէ՛ք, հասէ՛ք, հասէ՛ք...:

Յուսահատ ձայն մը կը պատռէ գիշերը: Ոստիկանները կը վազեն, քայլերու ձայներ, ամէն անդին, արագ: Էյֆէլի շրջակայքը, Շան-տը-Մարսի ծառերուն ու թուփերուն տակ, մարդ մարդասանք չկայ: Ինքնաշարժի վարիչ մը սեւ-սատանայ, Էյֆէլին լարուած սրունքներուն տակէն կը պոռայ, թէ ձայնը կուգայ Էյֆէլի աշտարակէն: Ոստիկանները Էյֆէլի կարկինին տակն են: Յանկարծ կը տեսնեն որ, Էյֆէլի երկրորդ յարկին բարձրութեամբ, երկաթէ գերաններուն վրայ թառած է մարդ մը:

Ոստիկանները կը բարձրանան սանդուղէն վեր, սակայն չեն կրնար մօտենալ յիմար աճպարարին, որ, ուշ գիշերով, այդ խելացնոր բարձրութեան վրայ, թառած է Էյֆէլի երկաթէ ոսկորներուն: Ոստիկանները կը հրաւիրեն զինքը որ վար իջնէ: Մարդը կը մերժէ: Ու, հանդարտ, շրթներուն մէջ սիկար մը որ կայծոռիկի պէս լոյս կուտայ, կը յայտարարէ.

— Գացէք բերէք կինս, որ կը բնակի 8 Մոնթէսիւի փողոցը: Անունս Կասթոն Օրֆօլան է:

Ոստիկանները կը հպատակին: Տրուած հասցէին, կը գտնեն կին մը, շէկ ու գեղանի, որ երբ կը լսէ թէ իր էրիկը բուի պէս թառած է Էյֆէլի վրայ, տաք արցունքներ կը թափէ:

— Գիշերը քիչ մը խօսքով ծեծկուեցանք, եւ բարկացած դուրս ելաւ: Ախ, իցի՛ւ թէ անձնասպանութիւն չփորձէր:

Աճապարանքով գացին Էյֆէլ: Պահապան ոստիկանները զգուշացուցին կինը եւ թելադրեցին որ պահուըտի, որովհետեւ ամուսինը յայտարարած էր թէ կնոջը ոտքերուն պիտի նետուի եւ անձնասպան պիտի ըլլայ:

Օրֆօլան, գերաններու մէջ առկախ, կարծես երկինքին մէջ, կը ծխէր ու կը ծխէր: Կինը ծառի մը տակ կեցած, յուսահատ կը դիտէր ամուսինը:

— Մարի՛, ո՞ւր ես, հո՞ղ ես, հարցուց յանկարծ դժբախտ յիմարը:

Ոստիկանները պատասխանեցին որ հիմա կը հասնի: Եւ դարձեալ փորձեցին համոզել որ վար իջնէ, կամ թոյլ չտան որ վտանգաւոր բան մը ընէ: Ի զո՛ւր:

Առտուն կը լուսնար արդէն:

Յանկարծ Օրֆօլան ձգեց գերանը, ուր թառած էր, եւ վերէ՛ն, երկինքէն, թաւալումով ինկաւ վար, աշտարակին առաջին յարկին տախտակամածին վրայ:

Ու, ջախջախուած, մեռաւ:

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՌՆԻՆ ԲԱՑՑ...— Ուրբաթ իրիկուն ընկղմեցաւ նաւ մը, որ կուգար Լէքքոյէն: Նաւին մէջ կային 700 ուխտաւորներ, կին կամ աբեղայ: Վտանգի պահուն շատեր նետուեցան ծով: Մօտ հարիւր հոգի վիրաւորուեցան: Դտնուեցաւ դիակ մը, մեռելներ ալ չեն պակսիր:

Եւ սակայն ազատուած է..., սուրբ նշխարքը...

ԱՇԽԱՐՀԻ ՊԱՅԹԻՒՆ.— Քալապրայի մէջ լուսանկարչական տան մը մագնեզիոմի մթերանոցը բռնկեցաւ եւ ամբողջ շէնքը պայթիւնին հետեւանքով օդը ելաւ: Հինգ հոգի մեռան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Իր դէմքը քրտինքով եւ արիւնի կաթիլներով թաթախուած, կը նմանէր դէմքին ջրամոյն մարդոց որոնք գետեզրը բաց օդին կը ձգուին, այնքան բարկութենէն անճանաչելի դարձած էր. իր աչքերը արիւնով լեցուած, կոպիճներէն դուրս ինկած էին ու կատղած շան մը պղտոր ու պիշ նայուածքով կը դիտէր...: Բուռն ճիգով կրցաւ թուլցնել իր կզակը որ ոխը կարծրացուցեր էր եւ ըսաւ,

— Տեսա՞ր ամէն բան...

Ցօնքերս վար առնելով պատասխանեցի.

— Այո՛:

— Ցանկանք ունի՞մ ես:

Գլխու նշանով մը ժխտեցի. չէի կրնար խօսիլ. մեր շուրջը, տասը մեդրնոց բոլորակի մը մէջ, առանց կեանքի նշան տալու, մարդեր կային, որ կը հանգչէին, կռուի սկիզբէն ի վեր:

Կոտին վերցուց իր դանակը եւ դանդաղօրէն ոտքի ելաւ: Երեք մարմիններ քննեցինք. երկուքը դեռ կը հոնդային, ոգեվարքի մէջ. երրորդը՝ դէմքը գետնին, արեան ճապաղիքի մը մէջ, աչքերը փակած էր եւ ձախ այտը կրթնցուցած փոշիի խաւին: Ջայն մատովը ցուցնելով Կոտին ըսաւ.

— Սրւիկա ա՛լ բանի մը պէտք չունի. իսկ միւսները՝ մայրամուտէն առաջ անոր պիտի հետեւին:

Մեռեալը՝ մեր թաղէն, Կոտինի անձնուէր երիտասարդ մըն էր, ոգեվարները՝ յարձակողներու խմբակէն էին:

Դէպի կուզայի պողոտան կ'երթայինք, ուր Կոտին կ'ուզէր կառք մը վարձել, բժիշկին երթալու համար: Հեռացած պահուս, վերջին ակնարկ մըն ալ նետեցի կռուադաշտին վրայ: Խուժանը կը սկսէր հասնիլ վախով ու դողով, բայց ոստիկանութենէն մէկը չկար, ոչ ալ օգնութեան փոխադրակառք մը:

Մարդիկ ազատ են զիրար սպաննելու...:

***

Կոտին ապաքինելու վրայ էր, երբ դատական քննութիւնը, միաձայն վկայութիւններու վրայ, զայն ազատ կասեցուց ամէն հետապնդումէ: Ալ բոլորին աչքին առջեւ Կոտինի հետ կը պտտէին, — փիղին քով՝ մատակ ձի մը —:

Բայց աչա առտու մըն ալ իմացանք թէ՝ ժանտատենդը որ Ռուսիոյ մէջ կը ճարակէր, Դանուբի վրայ՝ Ռէնի անցած էր. յուզումը մեծ էր. իշխանութիւնները յիշեցին վերջապէս թէ՝ քամաբոֆկան փտութեան օճախ մըն էր եւ առողջապահական պաշտօնեաներ ղրկեցին՝ թաղը ողողելու համար կրաջուրով եւ փինաթթուով:

Մայրս կ'ուզէր գիս գիւղ ղրկել հօրեղբայրներուն քով, բայց ես կ'ընդդիմանայի. Կոտին աւելի կը շահագրգռէր զիս քան թէ գիւղը, ան հիմա, ամէն իրիկուն իր մայրը կը ծեծէր եւ գիշերը, բակէն դուրս կը նետէր զայն. օդը տաք ըլլալուն, կինը՝ դրան առջեւ մեծ քարի մը վրայ կծկտած կը մնար մինչեւ լոյս: Առտուն, դուրս ելած պահուն, Կոտին՝ զայն հոն քնացած կը գտնէր ու ոտքի հարուածով մը կը տապալէր, կ'անցնէր:

Այդքա՛ն բարբարոսութիւն կը խռովէր զիս. բացատրութիւնը, որ կուտային, այն էր թէ՝ մայր Անասթասիան հողեր ունէր. տղան զինքը կը ծեծէր որ ստիպուի զանոնք ծախել: Այս պատմութիւնը չէր բաւեր ինծի, իսկ Կոտին ըընաւ չէր խօսեր այս մասին: Թաղին կիները, մինչեւ իսկ մայրս այդ մարտիրոսութեան վրայ կը խօսէին զարհուրելի հանդարտութեամբ մը. վարժուած էին: Աւելի կը զարմանային, երբ տանջահար մայրը՝ շաբաթ մը սենեակին մէջ պառկէր:

Այս անտարբերութիւնը կուգար այն բանէն, որ մայր Անասթագիա վայրենիի պէս լափկեց էր: Դրացուհիները կը հաստատէին թէ՝ դեռ անոր ձայնին շեշտը չէին ճանչնար. զանելիք տալու չափ ագահ, խորամանկ եւ անընկերական, միշտ ճամբուն մէջտեղէն կը քալէր, մարդոց շփումէն զգուշանալու համար, սայլերուն մէջէն սողոսկելով: Մարդ չէր գիտեր թէ ո՞ւր կերթար, ո՞ւրկէ կուգար. հակառակ իր եւ իր ցնցոտիներուն վրայ կատարած խուզարկումներուն, Կոտին՝ խուրձ մը սխտոր գնելու չափ իսկ ստակ չէր գտած: Հլութեամբ կը հետեւէր կիներուն, որ գիշերը կ'ուզէին իրեն պառկելու տեղ տալ եւ եթէ ապուր մըն ալ հրամցնէին, կ'ուտէր. բայց յաջորդ օրն իսկ, նոյն կիները ալ անծանօթներ էին իրեն համար: Աչքերը միշտ հողին յառած կը քալէր, հաւաքելու համար ժանգոտ գամեր, քուրջեր, ոսկորներ եւ լուցկիի պարապ տուփեր. երբ իրեն հարցնէին.

— Բայց վերջապէս, Անասթագիա, ինչո՞ւ հողերդ չես ծախեր:

Անփոփոխ կերպով կը պատասխանէր.

— Ամէն մարդ իր գործը գիտէ:

***

Երբ ժանտատենդը ծագեցաւ, Կոտին սկսաւ զայն աւելի նեղել. շատ ծիծաղելի էր. քիթս փակցուցած տախտորմին որ բակը կը բաժնէր, կը տեսնէի ինչ որ կ'անցնէր: Կոտին կուգար, իր մայրը՝ միշտ բազմոցին վրայ կը գտնէր, եւ կօշիկովը անոր քանի մը հարուած տալէ յետոյ, քոսոտ կատուի պէս գրեթէ երկու մատներով, զայն ծոծրակէն կը բռնէր ու փողոց կը նետէր: Կարելի է ըսել թէ՝ երկուքին միջեւ, իրիկուան պարտականութիւն մըն էր, տղուն համար՝ հարուածներու քանակը տալ մօրը ու զայն դուրս նետել, մօրը համար միշտ նոյն տեղը գտնուիլ, — պատրաստ «զանձելու» — քիչ մը հեծել, եւ քարին վրայ իր տեղը գրաւել:

(Շար.)

պատուիրակներ պիտի նշանակուին: Վերջնական հրահանգները դեռ չեն բանաձեւուած: Մոսկուայի ֆրանս. դեսպանատան խորհրդական Պ. Լապօն Փարիզ պիտի գայ, իբրեւ ընդհ. քարտուղար մասնակցելու ֆրանքեւռուս բանակցութեանց:

Վրացի եւ Անգլիացի՝ պոլշեւիկներուն դէմ

«Փրավտա» կը հրատարակէ Սթալինի եւ Ժիրսի գաղտնի թղթակցութիւնները: 1926 Սեպտեմբեր 23 թուակիր գրութեան մը մէջ Սթալին կը հաղորդէ որ անցած տարուան Յուլիսին Լոնտոն հասաւ գերման զօրավար Հօֆման (որ Ռուսիոյ հետ Պրէսթ-Լիթովսքի դաշնագիրը կնքեց), ընկերակցութեամբ երկու վրացի պետական դէմքերու: Երեքը միասին շփման մէջ մտան Լօքըր-Լէմփսըն խմբակին հետ եւ կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցան բազմաթիւ կարեւոր դրամատէրերու հետ: Իրենց նպատակն էր կազմել խմբակ մը, որ դրամ տրամադրէ սովետական կառավարութեան դէմ նոր արշաւանք մը փորձելու համար, ինչպէս ըրաւ Վրանկէլ: Կազմուած ծրագրին համաձայն, այս արշաւանքին համար ծախք կը նախատեսուէր 200 միլիոն ոսկի:

Թուրքեւռուս կնճիռը դեռ չէ հարթուած

Թանի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Թուրքեւռուս տնտեսական վէճը դեռ շատ հեռու է կարգադրուելէ: Էնկիւրիի կառավարութեան կիսապաշտօն օրկան «Միլլիյէթ» կը հրատարակէ յօդուած մը, ըսելով որ երկու տեսակէտները փոխանակ մօտենալու, հիմա զգալիօրէն կը հեռանան եւ թէ առեւտրական դաշնագրին ստորագրութիւնը դեռ յուսալի չէ: Թերթը կ՚աւելցնէ թէ Թուրք հանրապետութիւնը իրաւունք ունի սպասելու որ սովետները տնտեսական հողի վրայ եւս փոխադրեն այն բարեկամութիւնը, որ կը յատկանշէ Թուրքեւռուս քաղաքական յարաբերութիւնները: Էնկիւրիի կառավարութիւնը ամէնէն մեծ բարեացակամութիւնը ցոյց տուաւ՝ ներկայիս ի զօրու եղած առժամեայ համաձայնագրին գործադրութեան համար. սակայն այս բարեացակամութիւնը չի կրնար յաւիտեան տեւել:

Միւս Թուրք թերթերն ալ վեր կը հանեն թէ իրերու ներկայ վիճակը շատ երկար տեւեց:

Քիւրտ ցեղապետ մը սպաննուած Հալէպի մէջ

Հալէպէն կը գրեն Ատանայի Թուրք թերթերուն.—

Երկու ամիս առաջ, Րէսիւլայնի կողմերը դաշտի մէջ ձգուելով սպաննուեցաւ քիւրտ աշիրէթապետի մը՝ Իպրահիմ փաշայի տղան: Աշիրէթին մարդիկը, զայրացած այս ոճիրէն, փորձեցին յարձակիլ Չէչէններուն վրայ, որոնցմէ ամէնէն աւելի կը կասկածէին. սակայն ֆրանս. ուժերը արգիլեցին:

Այդ օրէն ի վեր, աշիրէթին մէջ վառ է վրէժխնդրութեան կրակը: Կարգ մը անձեր ալ աւելի կը բոցավառեն կրակը, սուտ զրոյցներ տարածելով: Այսպէս, տարաձայներ են թէ, սպանութեան արմատը կը գտնուի ո՛չ թէ Սուրիոյ, այլ Թուրքիոյ մէջ: Որպէս թէ Թուրք հարիւրապետ մըն է եղեր քիւրտ աշիրէթապետը սպաննողը: Հարիւրապետը, զինուոր մը սպաննած ըլլալով, կը ստիպուի Թուրքիայէն Սուրիա փախչիլ: Սահմանի Թուրք հրամանատարը հարիւրապետին կը հաղորդէ թէ պիտի ներուի իրեն, եթէ յաջողի սպաննել աշիրէթի պետին տղան: Ասկէ զատ հազարապետութեան աստիճան պիտի ստանայ: Ասոր վրայ է եղեր որ հարիւրապետը գործի կը սկսի եւ կը սպաննէ Իպրահիմ փաշայի տղան:

Նոր հրդեհ Մայր եկեղեցին մէջ

Երէկ գրեցինք Պոլսոյ Մայր եկեղեցիին մէջ պատահած հրդեհին մասին: Քահանաներու սենեակը այրելէն եւ կրակը մարելէն ժամեր վերջ, առտուան ժամը 3ին նոր հրդեհ մը կը ծագի, այս անգամ բանկալէն, ու կ՚այրի Թաղական խորհուրդի սենակին առաստաղը:

Ընդհանուր վնասը 2000 ոսկի կ՚ենթադրուի: Քահանաներու սենեակին գրադարանը 150—200 օրինակ հին գրքեր կը պարունակէր: «Ազդարար» կ՚ըսէ թէ շէնքերը ապահովագրուած չէին:

Ֆրանս. նաւաքաժին մը արեւելքի մէջ

Ծովային նախարար Պ. Ժօրժ Լէկ ծրագրած է ֆրանս. նաւաքաժին մը ղրկել արեւելքի ջուրերը՝ Մարտ եւ Ապրիլ ամիսներուն: Նաւաքաժինը պիտի բաղկանայ բոլորովին նոր նաւերէ. ասոնք են՝ Տիւկէ-Թրուէն յածանաւը, «Թիկր» եւ «Շաքալ» թորփիլահալածները, «Թանփէթ» եւ «Սիմուն» թորփիլանաւերը եւ «Րըքէն» ու «Սուֆլէօր» ընդծովեաները:

Այս նաւաքաժինը Մարտ 7ին ծովակալ Պուիի նախագահութեամբ Պիզէրթէն պիտի մեկնի դէպի Փիրէ, Ֆալէրօն, Սելանիկ եւ Պոլիս: Յետոյ Սեւ ծով անցնելով պիտի խարսխէ Կոստանցայի եւ Կալացի առջեւ: Վերադարձին Անատոլուի եզերքը քերելով պիտի հանդիպի Իզմիր, Իսքէնտէրուն, Պէյրութ եւ Աղեքսանդրիա: Մայիսի սկիզբը Պիզէրթ վերադարձած պիտի ըլլայ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ամրաշէն վաշտեր նաւահանգիստ մը պիտի շինեն Տուրացցօի եւ մէջ երկաթուղի մը Տուրացցոյէն Թիրանա:

ԱԶԳԵՐՈՒ դաշնակցութեան խորհուրդի Մարտի նստաշրջանին պիտի նախագահէ Պ. Շթրէզէման:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ 810 ծովային զինուորներ ցամաք ելան Նիքարակուա:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ միջազգային պատուիրակութիւն մը հասած է յեղափոխական Չինաստանի մայրաքաղաքը՝ Քանթօն: Ֆրանս. պատուիրակն է Տօրիօ:

ՍՊԱՆԻՈՅ արտաքին նախարար Եանկուաս, որ Թանճէրի խնդրին առթիւ խիստ պահանջներ ներկայացուցած էր, ստիպուեցաւ հրաժարիլ: Վարչապետ Փրիմօ տը Րիվէրա ստանձնեց արտաքին նախարարութիւնը:

ԻՏԱԼԻԱ մերժողական պատասխան տուաւ նախագահ Քուլիճի զինաթափութեան հրաւէրին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ պարտքի մասին Պէրանժէ-Մէլլըն համաձայնագիրը դեռ չէ վաւերացուած: Վարչապետ Փուանքարէ առժամեայ կարգադրութեամբ մը կ՚ուզէ 1927ին համար վճարել նախատեսուած 30 միլիոն տոլարը: Ընկերվարական երեսփոխան Վէնսան Օրիօլ այս առթիւ բողոքի նամակ մը ուղղեց վարչապետին:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ վիճաբանական ժողովը Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Պարսկաստանի կարգ մը բաժանորդներ իրենց պարտքը վճարած չըլլալով, հարկադրուեցանք թերթերու առաքումը դադրեցնել փետրուար 15էն սկսեալ:

Դադրեցուցած ենք նաեւ հատավաճառը:

Անոնք որ կ՚ուզեն ստանալ ՅԱՌԱՋը, պէտք է ուղղակի մեզի ղրկեն փոխարժէքը: *ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ*

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

27 փետր. կիրակի ցորեկ ժամը 2.30ին Էմիլ Զօլայի սրահին մէջ *Մասնակցութեամբ* ԼԻՈՆԻ ԳՈՄԷՏԻ ՏՐԱՄ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ *կը ներկայացուի* ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍԷՆ - ՇԱՄՕՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

27 փետրուար կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին վարուժան ակումբին մէջ 15 Rue Jeanne d'Arc կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը *ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է*

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է
ԵՒ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18"

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՓՐԱԿԱՅԻ ՈՒՍԱՆՈՂ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Գինը՝ Ֆրանսայի համար 5 ֆրանք, Արտասահման՝ 25 սէնթ: Մեծաքանակ գնողներուն՝ զեղչ:

Դիմել *Յառաջ*ի խմբագրատունը, կամ Օր. Սաթենիկ Յակոբեանին, *Դրօշակ*ի խմբագրութեան:

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

Յառաջդիմասէր երկսեռ միութեան կողմէ 26 փետր. Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ ժամը 5, SALLE PELISSIER, Place Jean Jaurès. Ղեկավարութեամբ ծանօթ հայ եւ ֆրանսացի փրօֆէսէօրներու: Անակնկալներ եւ քօնքուրներ:

ԸՆԿ. ԱՐԱՄ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
ԵՒ
ՕՐ. ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՄԵՆՊԱՔԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
Տէսին

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տըջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր խումբի եւ Սէն Միշէլի շրջանին մէջ գտնուող բոլոր դաշնակցականները 26 փետր. Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Café Rocher, Métro Odéon:

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի ենթակոմիտէին դասախօսական ժողովը 26 փետր. Շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին երիտասարդաց միութեան ակումբը:

Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան խումբի ժողովը 26 փետր. Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին: կը հրաւիրուին Պիյեանքուրի, Իսի լէ Մուլինոյի, Մէօտօնի եւ Պուլոնեի շրջանի բոլոր դաշնակցական ընկերները:

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արմէն-Գարօի, Ռոստոմի, Խաժակի, Գէորգ Չավուշի եւ Պէլվիլի շրջանին մէջ գտնուող եւ ցարդ ոև է խումբի չմասնակցող բոլոր ընկերները, 25 Փետրուար Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ռոստոմի սրահը, 131 Faubourg du Temple, Belleville.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան վիճաբանական ժողովը՝ վաղը փետր. 24 երեկոյեան ժամը 8.30ին, 63 րիւ րէփիւպլիք սրահին մէջ: Նիւթ՝ Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն «Խայը», մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատ. միութեան ընկերական ընդհ. ժողովը՝ 27 փետր. կէս օրէ վերջ ժամը 1ին Rue République 63 սրահին մէջ: Անդամատետրերը միասին բերել:

«ՌՈՍՏՈՄ» Լսարանական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Զորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8,30ին, «Ռոստոմ»ի սրահը: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ՅԱՐԴԳՈՂԻ յառաջիկայ գրական երեկոն, 24 Փետր. Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ֆլօրիա ճաշարան: Թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ Իրապաշտութեան մասին: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ վասպուրականի «Արծիւ» Սիրողներու խումբի վարչութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները կարեւոր խնդրի մը մասին խորհրդակցելու համար, Ուրբաթ օր 25 փետր. երեկոյեան ժամը 7ուկէսին Rue d'Aubagne 83 թիւ Պ. Պ. Նազարեանի սենեակին մէջ: Ոչ-անդամներն ալ կրնան ներկայ ըլլալ:

Զ. ԵՐԿՍ. ՈՐԲ. Մ. Վալանսի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ, Վարդանանց տօնի առթիւ փետ. 26 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սինէմա Սէն Լուի մէջ, պիտի բեմադրուի Յ. Պարոնեանի Շողոքորթը: Երգ, նուագ, եւ արտասանութիւն, Մուտքը ազատ է: Ղեկավարութեամբ Տիկին Ա. Շամախեանի:

ԸՆԿ. ՀԱՅԿ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ Հ. Յ. Դ. Պատ. միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Քիպրիթճեանի եւ զաւակներուն:

Նոյնպէս՝ Մարսէյլի շրջանային կոմիտէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը Փնտռուի Խարբերդցի, Պետրոս Երեմեան՝ 15 տարեկան (որբ), հօր անունը Մանուկ, մօր անունը Մարիամ, որ Իզէր նահանգի գիւղերուն մէջ ըլլալ կը կարծուի. Գրել՝ M. Chahbazian*ի* SAM Ucel-Ardéche.

— *Ախլաթի Թիզուտ գիւղացի Մեսրոպ Պիւլպիւլեան որ 1915ին տարագրուած էր: 1922ին Դամասկոսի որբանոցը ըլլալը իմացուած է. լուր տուողին 100 ֆր. նուէր: Գրել՝ Զարուհի Պիւլպիւլեանի՝* Rue de Trabos No. 6 Combes par Aubin Aveyron, France.

— Ամասիացի Գէորգ Էսկիճեան կը փնտռէ Այնթապցի Հաճի Նազարէթ, որ 1923ին Պոլիս (Լանկա) ջուլհակութեամբ կը զբաղէր: Այժմ Ալճէրիա ըլլալը կը կարծուի: Տեղեկացնել՝ K. Eskidjian*ի* 5 Rue Jouye Rouve- Hotel Jenne d'Arc Paris (20me).

ՎԵՑ ՏԱՐՈՒԱՅ փորձառութիւն ունեցող, թէ՛ հայերէնի եւ թէ ֆրանսերէնի (արագ) հայ գրաշար մը, գործ կը փնտռէ հայ տպարանի մէջ, կատարեալ հմտութիւն ունենալով, փաճառականական գործերու, թերթի, գիրքերու եւն.: Գրել՝ Agop Agopian, 5, Rue du Sommerard, Paris (5e).

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբուժական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Երեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկուշաբ. եւ Ուրբ. օրերը ժամը 11—12: Ատամնաբուժը ամէն օր ժամը 9էն մինչեւ 18:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ATELIER D'ÉLECTRICITÉ ET DE T.S.F.
ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ *Ամէն կարգի ելեքտրական զետեղումներ, ելեքտրական գործիքներու, մօթէօրներու եւն. նորոգումներ:*
ԿԸ ՇԻՆԷ *Անթել հեռաձայնի գործիքներ, որոնց միջոցով կը լսէք Եւրոպայի անթելի կայաններէն տրուած բոլոր քոնսէրներն ու օրուան լուրերը:*
M. G. BASMADJIAN, 93, RUE DU GAZ, PARIS (13e)
Tél: Goblins 52—18. Metro Italie

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կ. Խաչի Օգնութեան Մասնաճիւղը իր տարեկան պարահանդէսը կը սարքէ՝ յառաջիկայ փետրուար 26 Շաբաթ գիշեր, ժամը 10.30ին, Salle Hoche*ի մէջ,* 9, Ave. Hoche, Paris (8e).

Պարահանդէսի արդիւնքին մեծ մասը, ուրիշ տարիներու պէս, պիտի յատկացուի Հայաստանի Արփա գիւղի հիւանդանոցին, մնացեալ մասը, պիտի ծառայէ՝ Փարիզի աղքատ-հիւանդներուն դեղ ու խնամք տալու ծախքերուն, գործազուրկներու հաց ու մանուկներուն կաթ տալու:

Ջանք չէ խնայուած՝ հաճելի եւ արդիւնաւոր ընծայելու համար սոյն պարահանդէսը, որ պիտի ըլլայ ծպտեալ եւ դիմակաւոր (Paré et Masqué), *բայց ո՛չ պարտաւորիչ:*

Երջանկաբեր «Փէթիշ»ներու պարահանդէսն է այս:

ՁԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Ֆաքիր Թաշրա պէյ 5, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 12.50, Յունահայ տարեգիրք 25, Ռասբութին 15, Նամուս 10, Զար ոգի 10, Պատուի համար 10, Լռութիւնը 8, Երգաշխան 6, ինչպէս նաեւ աւելի քան հարիւր տեսակ այլեւայլ գրքեր:

ԳՐԱՅՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ

Առաջին տպագրութիւնը ամբողջովին սպառած ըլլալով, հրատարակչանեցինք երկրորդ տպագրութիւնը՝

կարդացէ՛ք եւ կարդացնել տուէ՛ք

ԿՈՅՍԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ

(Թարգ. Վ. Սեւունի) գինն է 5 ֆր.

Հրատարակութիւն՝ «Լուսաբաց» մատենաշարի որ թարգմանական գործերու հետ միասին պիտի հրատարակէ նաեւ յաջորդաբար հայ երիտասարդ գրողներուն անտիպները: Գրավաճառներու եւ թերթերու գործակալներուն մասնաւոր զեղչ: Ֆրանսայի եւ գաղութներուն համար, փօսթի ծախք չկայ:

Ստանալու համար՝ դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé.

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ ԵՒ ԽԱՆՈՒԹ

Մարսէյլի St-Jéraume (Սէն-Ժէրօմ) արուարձանին մէջ, ունիմ տուն մը, տակը խանութ եւ պարտէզ, որուն առջեւ կը կենայ հանրակառքը: Վարձել փափաքողները դիմեն՝ Կղեմես Խոզեանի, 8, Rue Barbarosse, 4րդ յարկ.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St. Denis *և* Réaumur)
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
ջերմամիզութեան, ֆրանկ. ախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց:
Բժշկական տարրալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, Կիրակի՝ 9—12:
Ժողովրդական գիներ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մասնաւորապէս գաւառներէն կը խնդրուի մէկ օր առաջ ղրկել ժողովի ազդերը, որպէսզի կարելի ըլլայ հասցնել համապատասխան օրուան:

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48, rue Montmartre
(Բ. յարկ. աջ կողմը առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ
ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ եւ ԿՈԿՈՐԴԻ
հիւանդութիւններ
Téléph. CENTRAL 73-38
Métro : SENTIER կամ HALLES
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր
8է0 —10եւ 1,30—8

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ
ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ
ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր *ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու:*
Դիմել, — Librairie Haigachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

Կ՚ուզուի սպասուհի տնական գործերու համար. դիմել՝ 26 Rue de Constantinople չորրորդ յարկ աջ կողմ:

ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	123..
Տոլար,	Dollar	25..
Մարք (ոսկի) 100 Mark		605
Թրքական թղթ.	L. Trq.	13..
Թրք. ոսկի	» or	115..
Մէճիտիէ	Médjidié	8..
Լէվա 100 հատը	Léva	18..
Տրախմի »	Drachme	32..
Լիր » »	Lire	112..
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71..
Զուից. »	Frc. Suisse	492..
Լէյ 100 հատը	Ley	15..
Ջերվոնեց	(10 Roubles or)	90..

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Բր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3050
» II	»	1900
» III	»	1700
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	165

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

24 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 269 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆԱԽ ՄԵՐ ՏՈՒՆԸ ԿԱՐԳԻ ԴՆԵՆՔ

Հակառակ բոլոր փորձերուն, գաղութներու կազմակերպութեան խնդիրը կը մնայ միշտ առկախ։

Մեր բնակած հողերէն քշուեցանք եւ ինկանք եօթը ծովերու վրայ։ Կ'ենթադրուէր թէ նոր միջավայրերը մեզի պիտի թելադրեն նոր եռանդ ու մանաւանդ խորհելու եւ գործելու նոր ձեւեր։ Մանաւանդ որ, օտար հողն ու կեանքը բոլորովին տարբեր պահանջներ կը դնեն մեր առջեւ։

Ի՞նչ միամտութիւն։

Գաղթի յորձանքը հազիւ հանդարտած, փռուեցան ապիկարութեան կամ ասիական բարքերու փաստերը։ Ծայր տուաւ ամուլ և ընդվզեցուցիչ մրցակցութիւն մը ամէնէն տարրական հարցերու մասին, դպրոցէն մինչեւ հայրենիքի օգնութեան գործը։

Հինգերորդ տարին է, վերջին գաղթէն ի վեր, եւ կացութիւնը փոխանակ պայծառանալու, աւելի պղտորած է, շնորհիւ կարգ մը խառնակիչ եւ խափանարար խմբակցութեանց խաղերուն։

Ի՞նչ կ'ուզեն անոնք։ Թերեւս իրենք ալ չեն գիտեր։ Օրինակ՝ Ֆրանսայի մէջ։ Ամէն կողմէ կը շեշտուի կազմակերպութեան պահանջը։ Չկայ պարկեշտ մարդ մը, որ չխոստովանի թէ՝ այլասերումը խոշոր համեմատութիւններ առած է, եւ եթէ կանխարգել միջոցներ չխորհինք չարիքը սահմանափակելու համար, հետեւանքը աղիտաբեր պիտի ըլլայ։ Անոնք ալ կ'ընդունին որ այսպէս է. բայց, կը սարսափին գաղթային կազմակերպութեան անունէն իսկ, զայն համարելով թշնամական ձեռնարկ մը... Երեւանի դէմ։ Ուրիշ խօսքով, կը նախընտրեն որ արտասահմանի 700,000 հայութիւնը կազմալուծուի, մանուկները օտարանան, երիտասարդութիւնը աղճատուի, բայց իրենք եւ Երեւանի վարիչները անհանգիստ չըլլան։

Այսպէս է որ, քիչ շատ կազմակերպուած գաղութներու մէջ անգամ, եղածը քանդելու կամ խաթարելու «շինարար» աշխատանքի մը ձեռնարկեցին անոնք եւ այսօր ծափ կը զարնեն արդիւնքին առջեւ։ Վկայ՝ Յունաստանը, ուր տարին տասներկու ամիս ներքին կռիւ կը ծագի, մինչեւ կառավարութեան զրասենեակները հասցնելով աղմուկը։ Օրինակ, դարձեալ, Պուլկարիան, ուր հայ գաղութին աւանդաբար վայելած իրաւունքներն անգամ վտանգուեցան, եւ այսօր պարզապէս հովուապետութիւն մը նշանակուած է, կառավարութեան ձեռքով։ Խառնակիչները «ազգ»ին համար փայլուն յաջողութիւն մը կը համարեն այս արդիւնքը, որ քանի տարի ետ շրջեց անիւը, ոչ-հըպատակները զրկելով ամէն իրաւունքէ, եւ առանց նոր բարիք մը արտադրելու։

Իսկ ինչ որ տեղի կ'ունենայ Եգիպտոսի մէջ, ուր սկիզբէն ի վեր լայն իրաւունքներ կը վայելէ հայ գաղութը, ազգ. սահմանադրութեամբ, աւելի քան վրդովիչ է։ Աղեքսանդրիոյ անջատումը խրատ չեղաւ Գահիրէի որջին համար։ Դափնիներու վրայ կը քնանար գոյնզգոյն ամիրաներու այդ ոստանը, խնդալով Աղեքսանդրիոյ ժողովրդավար իշխանութեան վրայ, որ 2500 ոսկի պարտք ձգեր է. բայց ահաւասիկ իրենք ազգային կալուածները ծախելու ելեր են, տասնըչորս հազար (իրականը՝ 17,000) ոսկիլինի պարտք մը դիզած ըլլալով...

Խօսի՞նք, տակաւին, Ֆրանսայի կամ առհասարակ Եւրոպայի մասին։ Պատկերը մէջտեղն է,— ամէն ինչ բախտի ձգուած, ամէն մարդ իր գլխուն։ Խառնակիչները ուրախութեամբ ողջունեցին Թեմական Խորհուրդին հրաժարումը. ուրիշ խօսքով՝ ձեռնարկուած կազմակերպութեան ձախողումը։ Եւ եթէ իրենցմէ կախում ունենայ, պատրաստ են կառավարութեան միջոցաւ իսկ խափանել ո՛ր եւ է նոր փորձ։

Մարդիկ այնքան կուրացած են կիրքով եւ նորաստեղծեալ «հայաստանճի»ութեամբ, որ չեն հասկնար թէ, նոյն իսկ հայրենիքին իրապէս օգնելու համար, անհրաժեշտ է լրջօրէն կազմակերպել գաղութները։

Երբ միացման գիծ մը հաստատուի գաղութէ գաղութ, կեդրոնական վարչութեան մը ձեռքը յանձնելով անոնց ղեկը և կեդրոնացնելով բոլոր եկամուտները, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ ո՛չ միայն հոգալ բազմազան տեղական պէտքեր, այլ եւ հաւաքաբար աջակցիլ հայրենիքի վերաշինութեան։ Այսպիսի գործ մը ո՛չ հոգեւոր հովիւները կրնան կատարել, ոչ խեղճուկրակ և խարդախ Հօկերը, ոչ ալ Երեւանի մարզպանները կամ անոնց դիմակաւոր գործակալները։

Ո՛րքան ատեն որ արտասահմանը կարգի չէ դրած իր տունը, պարզմտութիւն է բարիք սպասել։ Ամէն գաղութ պիտի հալի կամ կարծրանայ ինքն իր մէջ, մէկ մասը՝ նիւթական թշուառութեամբ, ուրիշներ՝ հոգեկան չքաւորութեամբ կամ ներքին պառակտումներով. իսկ Երեւանը պիտի մնայ ո՛չ թէ կեդրոնացման, այլ կազմալուծման ազդակ։

Ատոր համար է որ անդադար կը կրկնենք,— թող ամէն գաղութ, եւ իւրաքանչիւր գաղութի մէջ ամէն հայաշատ շրջան ձեռնարկէ ինքն իր տունը կարգի դնելու, եւ առո՛վ իսկ ամբափեցնելու, զգաստացնելու կեդրոնները։ Հոգեւոր հովիւները կրնան պահել իրենց տեղերը, բայց հայ ժողովուրդը հօտ չէ եւ կրնայ ստեղծել իրեն անհրաժեշտ օրգանները, Ազգային խորհուրդներ՝ համաձայն տեղական պայմաններուն, բայց առանց ո՛ր եւ է խտրութեան։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՔՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արև, եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը, խմբագրական մը նուիրելով խորհրդային վարիչներու վերջին աճապանգին եւ «կովկասի ազատագրման կոմիտէ»ի ձեռնարկներուն, սա տողերը կը սահեցնէ.

«Երկու տարի առաջ ալ նոյն տարրերը արիւնահեղ ապստամբութիւն մը փորձեցին Վրաստանի մէջ։ Ատեն մը յաջողութեան յոյսերը բարձր էին անոնց համար։ Կը յուսային որ դժգոհ տարրերը ոտքի պիտի կանգնին Ատրպէճանի եւ Հայաստանի մէջ եւ անհաւանական չէ որ այդ տարրերուն ներկայացուցիչներէն խոստումներ ալ ստացած էին նախօրօք։

«Չենք գիտեր թէ այս նոր արկածախնդրութիւնը պիտի կատարուի՞ վրացի Մենշեւիկներու կողմէ թէ ոչ։ Անոնք անցեալին եղած են զգուշաւոր, անգամ մը միայն յանդգնութիւնն ունեցան եւ տուժեցին։ Բայց ողբերգական պիտի ըլլար եթէ գտնուէին Հայեր եւս որոնք այս յիմարական ձեռնարկին մասնակցէին, պատճառ դառնալով Կովկասի խաղաղութեան խանգարման։»

Սովորութիւնը՝ երկրորդ բնաւորութիւն կը դառնայ, կ'ըսեն։ Ռամկավարներն ալ չեն կրնար շնչել առանց մութ ակնարկներու եւ քսութիւններու։ Բոլորին համար — եւ *Արեւ*ի համար ալ— պարզ էր որ 1924ի վրացական ապստամբութեան՝ Հայերը, իր մօտքով՝ «դաշնակ»ները հակառակ էին եւ զգուշութեան հրաւէր ուղղեցին։ Ներկայիս ալ, Օրախելաշվիլին անգամ յայտարարեց թէ «դաշնակ»ները չեն մասնակցիր կովկասի ազատագրութեան կոմիտէին։ Արդ, ինչո՞ւ կը ծամծմեն բառերը...

„ՆՈՐ ԱՐԱՔՍ„Ի ՄԱՍԻՆ

փարիզի «Էնթրանսիժան» թերթը, շաբաթ օրուան թիւին մէջ, երեք սիւնակ յատկացուցած է իտալիոյ «Նոր Արաքս» գիւղին կազմութեան, որուն մասին մեր աշխատակիցը, բանաստեղծ նազարեանց իր ժամանակին տուած է մանրամասն նկարագրութիւն։ Նոյն էջին վրայ տպուած են նաեւ երեք նկարներ, որոնք կը ներկայացնեն գիւղին համայնապատկերը, Մարիամ փողոցը եւ աշխատանոց մը, ուր կ'երեւին երկու Հայուհիներ, գորգաշինութեամբ զբաղած։

Յօդուածագիրը, ժօրժ Նորմանտի, այս առթիւ, կուտայ նաեւ կենսագրականը բանաստեղծ Հր. Նազարեանցի, որ վաղուց հաստատուած է Պարիի մէջ։ Յօդուածագիրը կը յիշէ նաեւ թէ Հր. Նազարեանց այլեւս ծանօթ դէմք մըն է իտալական գրական շրջանակներուն մէջ եւ իր գործերը թարգմանուած են Սպանիոյ եւ Իտալիոյ մէջ։ Վերջերս իվան կոլ ալ հրատարակած էր «Վահագնը» իր ծաղկաքաղին մէջ։

ՆՈՐԷՆ ՏՈՒՐՔԵՐ.— Անդրկովկասի կառավարութիւնը հրատարակած է իր որոշումները տուրքերու չափին մասին։ Այդ տուրքերը կը վերաբերին. 1— Փոխադրական միջոցներու, 2— Շրջուն վաճառականութեան, 3— Անասուններու, 4 — Ներկայացումներու, 5 — Յայտարարութիւններու, 6— Աճուրդով ծախուած գոյքերու. 7—Վկայագիրներու, 8—Բուժակայաններու, 9— Պանդոկներու և ճաշարաններու։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Շանկայէն առնուած վերջին հեռագիրները կը հաղորդեն թէ կացութիւնը, որ հետզհետէ բարւոքելու վրայ էր, յանկարծ ծանրացած է կապոյտ գետին մէջ խարսխած չինական նաւատորմին ապստամբութեան հետեւանքով։ Երկու յածանաւեր, որոնք մինչեւ հիմա մաս կը կազմէին Սըն-Շուան-Ֆանկի նաւատորմին, կարմիրներու կողմը անցնելով անմիջապէս սկսան կրակ բանալ Շանկայի դէմ։ Այս ձեւով Շանկայ թէ՛ ծովէն և թէ ցամաքէն վտանգի տակ կը գտնուէր։ Ըմբոստ յածանաւերը իրենց թնդանօթները ուղղած էին Քիանկ-Նան կոչուած մեծ զինարանին վրայ, ուր թնդանօթներ եւ ռազմանիւթ կը պատրաստուէր Շանկայի ամբողջ բանակին համար եւ որուն քանդումը մեծապէս պիտի դիւրացնէր Քանթոնի բանակին գործը։ Զինարանը ֆրանս. առանձնաշնորհեալ հողամասին մօտ գտնուելուն՝ տասը ռումբեր ինկան հոն, իսկ միւս ռումբերը տեղացին չինական թաղերուն վրայ։

Ֆրանսական «Մառն» պահականաւը եւ «Ալէրթ» թնդանօթակիրը անմիջապէս իրենց թնդանօթները ուղղեցին ապստամբ յածանաւերուն վրայ, առանց կրակելու։ Ֆրանսական հիւպատոսը ազդարարութիւն մը ուղղեց ապստամբներուն՝ պահանջելով կրակը դադրեցնել, հակառակ պարագային սպառնալով փոխ-վրէժի դիմել։ Ֆրանսացի ծովային հրացանակիրները արագօրէն գրաւեցին բոլոր ռազմագիտական կէտերը։ Անգլիացի զինուորներն ու կամաւորները եւս շարժման մէջ դրուեցան, ինչպէս նաեւ զրահապատ ինքնաշարժները։

Ռմբակոծումը, որ կէս ժամ տեւեց, ահ ու սարսափ պատճառեց թէ չինական եւ թէ միջազգային թաղերուն մէջ։ Դուրսը մնացած օտարականները նախազգուշական միջոցներ ձեռք կ'առնեն եւ իրենց արժէքաւոր առարկաները առանձնաշնորհեալ հողամասերը կը փոխադրեն։

Միացեալ սուրիական թագաւորութիւն

«Թայմզ»ի Հայֆայի թղթակիցը կը հեռագրէ 21 փետր. թուականով.—

Պէյրութի առաջնակարգ թերթերէն մէկը կը հրատարակէ Փարիզէն մասնաւոր աղբիւրէ առնուած լուր մը, որուն համաձայն Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը հաւանութիւն տուած է սուրիական խնդիրը լուծելու համար մարզպան Պ. Փօնսօի ներկայացուցած ծրագրին։

Այս ծրագրին գլխաւոր գիծերն են .— Սուրիական Միութիւն յայտարարել՝ ընդհանուր դաշնակցութեան հիման վրայ, որուն մէջ Լիբանանը պիտի մտնէ իբրեւ ինքնավար նահանգ, մայրաքաղաք ունենալով Պէյրութը, որ հաւանաբար պիտի ըլլայ ազատ նաւահանգիստ, յետոյ Միացեալ Սուրիոյ սահմանադրական միապետութիւն մը պիտի հաստատուի։

Սուրիական գահին թեկնածու են կարգ մը Եգիպտացի յայտնի իշխաններ։

Մարզպանութիւնը հրատարակեց հրամանագիր մը, որով Մարտ 1էն սկսեալ Սուրիոյ եւ Լիբանանի անջատ ոստիկանզինուորութիւնը պիտի միացուի։ Ասիկա թէեւ կը ձգտի լաւագոյն կերպով երաշխաւորել ապահովութիւնը, եւ սակայն առաջին քայլը կը նկատուի դէպի քաղաքական միութիւն։

Այս լուրը մեծ գրգռութիւն առաջ բերած է։ Թերթերը կը պահանջեն որ իշխանութիւնները պաշտօնապէս հերքեն, սակայն մինչեւ հիմա ո՛չ մէկ հերքում հրատարակուած է։

Յունաստանի հայ գաղթականները

Մեծ ձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցի կեդրոնէն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդուին, Յունաստանի հայ եւ յոյն գաղթականներու առողջական վիճակին մասին.—

Հայ եւ յոյն ապաստանեալները Յունաստան գալով վրաններու ներքեւ բնակեցան։ Այս ծանր եւ հակառողջապահիկ կեանքին հետեւանքը եղաւ ուռախտի աննախընթաց համաճարակ մը, որ անցեալ տարի 10,000 մահերու պատճառ դարձաւ։

Ամերիկեան Նպաստամատոյցը հիւանդապահուհիներու դպրոց մը հաստատեց Յունաստանի մէջ, որպէսզի որբանոցները աւարտած աղջիկներ եթէ փափաքէին՝ երթային հիւանդապահութիւն սորվելու։ Արդ, այս դպրոցէն 12 հոգի ընթացաւարտ եղան եւ մասնաւոր կրթութիւն տրուեցաւ իրենց թոքախտաւորներու եւ կամ ուռախտաւորներու հոգատարութեան համար։ Անոնց ուսուցուած է նաեւ թէ, ինչպէս պէտք է կանխարգիլեն հիւանդութիւններու տարածումը։

1923ին Ամերիկեան Նպաստամատոյցի որբանոցները տարուած որբերէն 79 առ հարիւրը թրախոմայի հիւանդութենէն կը տառապէին։ Աշխարհի այս մասին մէջ թրախոման շատ կուրութիւն կը պատճառէ։

Վերջին երեք տարուան ընթացքին խնամեալ դարմանումով կարելի եղած է 79 առ հարիւր տոկոսը 12 առ հարիւրի իջեցնել։

Պարտքերու խնդիրը

Ամերիկեան եւ անգլիական պարտքի խնդիրը սկսած է լրջօրէն զբաղեցնել խորհրդարանական շրջանակները։ Ընկեր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՀԱՅԵՐԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Փետր. 2ին Պուլկարիոյ վարչապետ Պ. Լիափչէֆ Վառնա այցելած ըլլալով, հայ հասարակութեան կողմէ ալ պատուիրակութիւն մը ներկայացած է։ Այս առթիւ վարչապետը, որ միեւնոյն ատեն ներքին նախարար է, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է.

— «Իմ ունեցած տեղեկութիւններուս համաձայն, այժմ տակաւին 20,000 հոգիէ աւելի հայ նոր գաղթականներ կը մնան Պուլկարիոյ մէջ, վերջին գաղթէն ասդին։ Վերջերս տնտեսական ընդհանուր տագնապին եւ երկրին մէջ տիրող անգործութեան պատճառով, ասոնց մեծ մասը գործազրկութեան դատապարտուած են։ Դժբախտաբար մեր կառավարութիւնն ալ ներկայիս չի կրնար անոնց դրամական օժանդակութիւն մը ընել, երբ երկրին բնիկ տարրին համար իսկ ապրուստի լաւ պայմաններ ստեղծելու ի վիճակի չենք, մանաւանդ որ պատերազմներու հետեւանքով 3—400,000ի մօտ պուլկար գաղթականներով խճողուած է մեր փոքրիկ երկիրը նոր հոգեր ստեղծելով կառավարութեան գլխուն։ Բոլոր այս պարագաները աչքի առջեւ ունենալով, ես պիտի յորդորէի ձեր միջոցաւ բարեկեցիկ եւ բնիկ տեղացի Հայերուն, որոնք անտարակոյս նիւթական աւելի լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուին, քան ձեր գաղթական ազգակիցները, *որ իրենց կարելին ընեն օժանդակելու համար այդ խեղճերուն*, որոնք ամէն բան կորսնցուցած, միայն իրենց կեանքը փրկելու համար մեր երկիրը ապաստանած են։ Գաղթականի այս դժբախտ վիճակին մէջ անոնք եթէ անգործութեան ու անօթութեան ալ դատապարտուին, կրնան *վատ գաղափարներով վարակուիլ...։*

«Ահա այն ատեն է որ կառավարութիւնը լաւ աչքով չպիտի դիտէ զանոնք...։»

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԷՆ

Անցեալ օր հրատարակեցինք երեւանի եւ շիրակի բնակչութեան համեմատութիւնը, համաձայն վերջին մարդահամարին։ Այսօր կ'արտատպենք ուրիշ երկու շրջաններու պատկերը.—

1.— Դիլիջան քաղաք.— *Այր՝ 2891, կին՝ 2718, ընդամէնը՝ 5609 հոգի։ 1922ին՝ 4235 հոգի. աճումը՝ 32.4 առ հարիւր։*

2.— Իջեւան քաղաք.— *Այր՝ 1151, կին՝ 1107, ընդամէնը՝ 2258 հոգի. 1922ին՝ 2172 հոգի. աճում՝ 4.0։*

3.— Գիւղական վայրեր.— *Այր՝ 35,941, կին՝ 33,765, ընդամէնը՝ 69,706 հոգի։ 922ին 66,680 հոգի. աճում՝ 4.5։*

Ամբողջ գաւառին մէջ.— *Այր՝ 39,983, կին՝ 37,590, ընդամէնը՝ 77,573 հոգի։ 1922ին՝ 73,087. աճում՝ 6.1։*

1.— Նոր-Բայազիտ քաղաք.— *Այր՝ 4170, կին՝ 4262, ընդամէնը՝ 8432 հոգի։ 1922ին՝ 9342 հոգի. նուազում՝ 9.7։*

2.— Ելենովկա աւան.— *Այր՝ 524, կին՝ 508, ընդամէնը՝ 1032 հոգի։ 1922ին՝ 832 հոգի. աճում՝ 24.0։*

3.— Գիւղական վայրեր.— *Այր՝ 46,131, կին՝ 45,877, ընդամէնը՝ 92,088 հոգի։ 1922ին՝ 78,244 հոգի, աճում՝ 17.6։*

Ամբողջ գաւառին մէջ.— *Այր՝ 50,825, կին՝ 50,647, ընդամէնը՝ 101,472 հոգի։ 1922ին՝ 88,418 հոգի. աճում՝ 14.8։*

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

Խորհրդարանը վերջերս ստացած է կրկնակի մը երեւոյթը։ Առ այժմ յառաջապահներու ռազմախաղեր միայն կը տեսնուին, բայց կարծէք թէ յարձակման կը պատրաստուին եւ ամէն խմբակցութիւն իր դիրքը կը ճշդէ մասնաւոր ուշադրութեամբ։ Որոշ նշաններ կան թէ Փուանքարէի դահլիճի կազմութենէն ի վեր Խորհրդարանի բռնած կրաւորական քաղաքականութիւնը իր վախճանին կը մօտենայ։

Ամէն անգամ որ վարչապետը բեմ ելլելու կը ստիպուի, 1919էն ի վեր իրարու հետեւող դահլիճներուն պատմականը կ'ընէ եւ կը ծանրանայ 1925էն մինչեւ 1926 Յուլիսի տագնապին եւ անկէ ի վեր տեղի ունեցած վերականգնումին վրայ, դէմ առ դէմ բերելով «Ազգային Պլօք»ի եւ «Քարթէլ»ի քաղաքականութիւնները.

Պ. Փուանքարէ կը զգուշանայ անշուշտ անհատներ մատնանշելէ, քանի որ, մանաւանդ 1925-1926ի դահլիճի անդամներէն ոմանք իր իսկ դահլիճին կը մասնակցին, բայց ձախակողմեան խմբակցութիւնը (Քարթէլ) չախորժիր այդ բաղդատութենէն եւ դէպքերու շարայարումէն։ Պէտք չէ որ ընտրողներն այն տպաւորութեան տակ մնան թէ Խռիօ ամէն ինչ վտանգած էր եւ Փուանքարէ ամէն ինչ կանոնաւորեց։ Մանաւանդ ընկերվարականները, որ արմատականներու հետ էին 1925—1926ին, առիթ չեն փախցներ յայտարարելու թէ Խռիօի դժուարութիւնները Ազգային պլօքի անհաշիւ քաղաքականութեան հետեւանքներն էին եւ թէ ֆրանքին թշնամիները նոյն պլօքի հարուստ անդամներն էին եւ ոչ թէ Քարթէլի ռամկավար սկզբունքները։

«Մեր արտաքին պարտքերու վճարումներն ապահովուած են մինչեւ 1929 եւ մեր յաջորդները չպիտի կրնան մեզ մեղադրել թէ դժուարութիւններ ժառանգ կը թողունք իրենց», ըսաւ Փուանքարէ.

— «Միեւնոյն կերպով չհեռացաք սակայն իշխանութենէ 1924ին», աղաղակեցին Քարթէլի անդամները միաբերան։

Վէնսան Օրիօլ եւ Ժօրժ Պոնէ (Քարթէլի ժամանակ ելմտական նախարար) խստօրէն քննադատեցին Փուանքարէի քաղաքականութիւնը և ժամադրութիւն տուին անոր մէկ երկու ամիսէն. Ժօրժ Պոնէ մասնաւորապէս յիշեց 1924ի տեղեկագիրները, որոնց մէջ կային «գանձային յուսահատ վիճակ» եւայլն բացատրութիւնները եւ երեսփոխաններէն շատեր կը վախնային թէ շուտով պիտի վերսկսին 1924էն 1926ի աղմկայոյզ տեսարանները, որոնք յաճախ յեղափոխական կոմիտէներու նիստերուն կը նմանէին։

Ի՞նչ բանի կը ծառայեն սակայն այս հարցադրումները։ Թէ՛ ձախերը թէ աջերը գիտեն որ հիւանդը բժշկելու համար վիրաբուժական գործողութիւններ անհրաժեշտ էին եւ թէ անկարելի էր ֆրանքը վերականգնել առանց մեծ դժուարութեանց կամ զոհողութեանց։ Բայց կարեւորը այն է որ, ոչ մէկ խմբակցութիւն կ'ուզէ ֆրանսական ժողովուրդին առջեւ պատասխանատուութիւն ստանձնել նոր ֆրանքը մէջտեղ հանելու՝ անգլիականը 125ի հաշուով, այսինքն ֆրանքի իսկական գինի մէկ հինգերորդ արժէքով։

Քայեօ եւ Տիւպուան, մէկը՝ ելմտական նախարար, միւսը փոխ-նախարար 1926ին, չեն կուսակիցներ կը մնան պաշտօնական կայունացման։ Անկայուն դրամը, կ'ըսեն անոնք, կախեալ վիճակի մէջ կը պահէ Ֆրանսայի ազդեցութիւնը եւ առեւտուրի բարոյական հիմը։ Փուանքարէ կը յամառի իր քաղաքականութեան մէջ եւ Ուրբաթ օր պոռթկաց իր զայրոյթը՝ յայտարարելով երեսփ. ժողովին. «Օրինական կայունացումը բառ մըն է միայն, եթէ որոշ պայմաններ չիրացուին նախապէս. այդ պայմաններու առաջինն է քաղաքական վիճակի ամրապնդումը, որու վստահութիւնը չունիմ տակաւին։ Ֆրանսայի մէջ չէ միայն որ ոմանք կը պնդեն պաշտօնական կայունացման, ի նպաստ, այլ արտասահմանի մէջ ալ այդ պայքարը կը մղուի մեզի դէմ։

Սակայն, ո՛չ, եթէ փափաքիմ ալ չեմ կրնար յօժարիլ պաշտօնական կայունացման, մինչեւ որ նոր ընտրութիւնները չմաքրեն մթնոլորտը եւ Ֆրանսան չյայտնէ իր բացարձակ կամքը, ոչինչ կրնամ ըսել մինչեւ այն ատեն եւ չեմ ուզեր հրահրել շահադէտներու խաղերը։ Ապագայի հաւանականութիւններն ինծի ալ անծանօթ են եւ եթէ գիտնամ իսկ, պէտք չէ որ ըսեմ»։

Կայունացումը յետաձգուած է ուրեմն 15 ամիս, մինչեւ 1928ի երեսփոխանական ընտրութիւնները եւ եթէ այլ եւ այլ խմբակցութիւնները կը ճշդեն իրենց դիրքը, ինչպէս ըսինք վերեւ, պատճառն այն է որ յառաջիկայ ընտրութեանց հիմը պիտի կազմէ ֆրանքին պաշտօնական կայունացման թեր ու դէմ ըլլալը։ Ընտրողներուն կը ձգուի ուրեմն ֆրանքի նոր գինը որոշելը եւ նոր բնօրինակի (étalon) հաստատումը։

Բայց մինչեւ ա՞յդ։ Դահլիճը պիտի քաշքշէ իր գոյութիւնը եւ պիտի աշխատի ժամանակ շահիլ։ Փուանքարէ կ'ուզէ նախ եւ առաջ 1928ի ելմտացոյցը քուէարկել տալ Յուլիսի արձակուրդէն առաջ։ Այսպիսով դահլիճը կ'ապահովուի յանկարծական յարձակման մը անակնկալներէն, որոնք յաճախ մայթերու վրայ ձգուած նարինջի կեղեւներու դերը կը կատարեն։ Մինչեւ Յուլիս 14 եթէ նոր դէպքեր չպատահին, կրնայ արձակուրդը յետաձգուիլ մինչեւ օրինական պայմանաժամը՝ Յունուար, եւ ապահով կերպով մօտենալ ընտրութիւններուն։

1928ի նախահաշիւին հետ հաւանաբար խորհրդարանին պիտի ներկայացուի նաեւ ընտրական բարեփոխման օրինագիծը, որ կենսական կարեւորութիւն ունի դահլիճի դիրքին եւ յառաջիկայ երեսփոխական ժողովի կազմութեան համար։ Դահլիճի անդամներէն Պ. Սարօ եւ Պ. Լուի Մարէն տարբեր տեսակէտներ ունին եւ Փուանքարէի դիրքը բաւական փափուկ է այդ հակամարտ անդամները համերաշխութեան մէջ պահելու համար։ Բարեբախտաբար Պ. Պրիան միշտ ջատագով կը մնայ ազգային միութեան եւ Փուանքարէ ճարտարօրէն կ'օգտագործէ այդ նպաստաւոր պարագան։

* * *

Ժան Հէնէսի, Զուիցերիոյ ֆրանսական դեսպանը, որ նախագահն է ընկերային գիտութեանց գոլէճին, կազմակերպած է շարք մը բանախօսութիւններ դրամի եւ անոր փոփոխութեանց վրայ եւ Շաբաթ օր ինք ըրաւ առաջին դասախօսութիւնը՝ ընտրեալ բազմութեան մը ներկայութեան։ Բանախօսութիւնը սկսաւ վաճառականութեան նախնական ձեւէն փոխանակութիւն— troc— երբ դրացիներ իրարու մէջ կը փոխանակէին զանազան նիւթեր, օրինակ աւելորդ ցորեն ունեցողը գարիի հետ կը փոխանակէր զայն, կամ աւելորդ հագուստ մը ունեցողը ո եւ է ուրիշ կարեւոր նիւթի մը հետ կը փոխէր զայն եւայլն եւ հետզհետէ յիշելով մետաղեայ դրամներու ծագումը, հասաւ դրամատուներուն եւ վերջապէս այսօրուան բարդ խնդիրներուն։

Առաջին անգամ Հռոմայեցիք պղնձի կտորներ կը գործածեն իբր դրամ եւ 485 թուականին (Քրիստոսէ առաջ) արծաթեայ եւ պղնձեայ դրամներ կը կոխեն, բառակուսի կամ կլոր ձեւերով։ Փիւնիկեան պատերազմներու միջոցին այդ դրամներու գիները կ'իյնան, ճիշտ ինչպէս այժմ, որովհետեւ անոնց ալ արժէքը աւելի պայմանադրական էր քան իրական։ Աւելի վերջը, 400 թուականներուն (Քա.է առաջ) կը սկսի ոսկի դրամի գործածութիւնը։ Միջին դարուն դրամ կոխելու իրաւունքը կը պատկանէր կայսրերուն, բայց Մերովինկեան վեհապետներու ժամանակ, ամէն կողմ դրամ կը կոխուէր առանց ո եւ է հսկակշռի։ Կարոլոս մեծ, քիչ մը կարգի կը բերէ կացութիւնը, բայց վերջը աւատականութեան ժամանակ իշխանները կը սկսին իւրաքանչիւրն իր պատասխանատուութեան տակ դրամ կոխել։ Գործածողները բնականաբար ստիպուած էին նկատի ունենալ իւրաքանչիւր դրամի մետաղին որակն ու բաղադրութիւնը, որով անոնք կը տարբերէին իրարմէ մէկ գաւառէ միւսը, ո՛ւր կը մնայ մէկ երկրէ միւսը։

Յաջորդական շատ մը բարեփոխումներէ յետոյ, կը հաստատուի (Սէն-Լուի) ոսկեայ դրամի պաշտօնական խառնուրդն ու գինը եւ կ'արգիլուի մասնաւորներու դրամ կոխելու իրաւունքը։ Նոր դարերու մէջ, նաւարկութեանց եւ միջազգային յարաբերութեանց դիւրութիւնները, Ամերիկայի հանքերու շահագործումները, տպագրութիւնը եւլն. կը կերպարանափոխեն հին ձեւի վաճառականութիւնը եւ հետզհետէ ծնունդ կ'առնէ դրամատունը։ 1800ին կը հաստատուի Պանք տը Ֆրանսը, որ միակ իրաւասութիւնն ունի դրամատոմս հրապարակ հանելու։ Ոսկիի պահեստին եւ շրջաբերութեան հանուած դրամատոմսերուն համեմատութիւնը ահագին փոփոխութեանց ենթարկուած է 1800էն մինչեւ այսօր, 100ին 27էն մինչեւ 100ին 127։

Հէնէսի վերջացուց իր դասախօսութիւնը յիշեցնելով թէ գոյութիւն չունի իրապէս կայուն դրամ, կամ լաւ կամ գէշ, առողջ կամ հիւանդ դրամ. բայց տարբեր հարց է գիներու կայունութիւնը բաղդատմամբ դրամին։ Լաւագոյն պիտի ըլլար թերեւս միջազգային ոսկեայ դրամ մը հրապարակ հանել՝ Ազգերու Դաշնակցութեան իրաւունք տալով հսկելու ոսկիի արտադրութեան վրայ, բայց երբ քաղաքական վիճակը այնչափ անկայուն է աշխարհի այլեւայլ մասերուն մէջ, ի՞նչպէս կարելի է պարտադրել Ազգերու Դաշնակցութեան որոշումները եւ ինչպէ՞ս այդ մարմինը ինք պիտի կրնայ կիրարկել կարեւոր հակակշիռը ոսկիի հանքերուն վրայ։

Հարստութեան եւ դրամներու ապագայ պատմութիւնը լեցուն է գաղտնիքներով եւ մեր ժամանակի մարդիկ եթէ կարենան մեր առջեւ ցցուած դժուարութիւնները մասամբ հարթել, արդէն մեծ գործ կատարած կ'ըլլան։ Ապագայի հարցերը թող մնան ապագայ քաղաքագէտներուն։

«Շատ է աւուրն չար իւր»։

Մ. Տ.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿԱԼՈՒԱԾԱՏԵՐԸ.— Մի հաւատաք թէ Խորհրդային Միութեան մէջ կալուածատէր չկայ։ «Խորհրդ. Հայաստան» (Փետր. 8), վկայելէ յետոյ թէ խորհրդային կալուածատէրեր գոյութիւն ունին, երեք կարգի կը բաժնէ զանոնք. Ա, կալուածատէրեր, որոնք գիւղի հետ կապ չունին, բայց հող ստացած են, Բ, կալուածատէրեր, որոնք պատահաբար գիւղ գտնուելով, հող ստացած են, Գ, կալուածատէրեր, որոնք զանազան միջոցներով հող ստացած են։ Անոնք տուրք չեն տար, սակայն հողէն կը ստանան ահագին եկամուտներ։ Այս «կալուածատէրերը» տարին երկու անգամ, ճշտապահութեամբ, կուգան գիւղ, հողը մշակին տալու եւ հունձքը առնելու ժամանակ։ Անոնք կ'ըսեն գիւղացիին. «Հողը ինձմէ, սերմն ու աշխատանքը քեզմէ։»

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՉԻՆԱԿԱՆ ԵՐԿՈՒՆՔԸ

Հակասական լուրեր կը հասնին Հեռաւոր եւ խռովայոյզ Չինաստանէն։ Ոմանք կը պատմեն կատաղի կռիւներ հիւսիսցիներու եւ հարաւցիներու միջեւ. ուրիշներ կը խօսին երկու խումբերուն գաղտնի մէկ համաձայնութեան մասին՝ ի վնաս Եւրոպացիներուն, Ռէօթէրը կը ծանուցանէ թէ Չիան-Սօ-Լին գիւղ քաշուած է, ազատ դաշտ ձգելով ազգայնականներուն. «Մօրնինկ փօսթ»ը կը պնդէ հակառակը, թէ Չիանկ-Սունկ-Չիանկ, ուրիշ փէքինցի մը, կը յառաջանայ քանթօնցիներուն դէմ։

Ամէն բան հակասական է ոչ թէ Չինաստանի մէջ, այլ այն լուրերուն մէջ որոնք Չինաստանէն կուգան, որովհետեւ շահախնդրութիւնը բազմազան ու հակամարտ են եւ խռովայոյզ շրջան մըն է որ կ'անցնի։

Պէտք է համոզուիլ որ Չինաստան հասունցած երկիր մըն է արտաքսելու համար օտարականները։ Այն նշանաւոր «տասնեւչորս կէտերը» զորս Ուիլսըն նուիրեց... ու յետոյ լքեց, ծակի դեր մը կը խաղան Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ։ Ժողովուրդներու ինքնորոշում, ազգութիւններու իրաւունք, եւայլն, բանաձեւեր են զորս կարելի է նաեւ թարգմանել չինական լեզուով։ Աւելցուցէք ասոնց վրայ այն եւրոպական կրթութիւնը զոր անթիւ չինացի երիտասարդներ ստացած են Եւրոպայի մեծ կեդրոններուն մէջ. ու աւելցուցէք նաեւ գործօն՝ գրգռիչ պոլշեւիզմը։ Չինաստան բոցերու մէջ է։ Պիտի գտնուի թերեւս տակաւին զօրավար մը որ յանձնառու ըլլայ Արեւմուտքցիներու ամսականովը շարժելու եւ զօրագունդեր՝ տրամադիր կռուելու միեւնոյն ցեղէ մարդոց դէմ, բայց ասիկա սովորական երեւոյթ մըն է Չինաստանի եւ ոչ հասուն երկիրներու համար,

Կարեւորը այն է որ Չինաստանի մէջ դրուած է օտարականներու հարցը ու դրուած է զէնքերու ուժով, 1927ին։

Անգլիան ալ, որուն հրացանակիրները ճամբայ ելան դէպի չինական ծովափը, դրած է իր բռնելիք ուղղութեան տագնապալի հարցը։ Դիւանագիտական յամեցումները կը հաստատեն Անգլիոյ մտահոգութիւնը։ 1927ին կարելի չէ «պօքսըր»ներու ապստամբութեան առիթով գործածուած ու որդեգրուած միջոցը. Իրերը ու մարդիկ չափազանց փոխուած են այսօր։ Առաջին անստգութենէն վերջ Անգլիա իր ծովային զինուորներուն յանձնեց հարցին լուծումը, բայց միայն իր արժանապատուութեան եւ շահերուն պաշտպանութեանը համար։

Այս պայմաններուն տակ, ու ինչ որ ըլլան վաղուան իրադարձութիւնները, օտարականները պիտի կրնա՞ն երկար ատեն մնալ չինական հողին վրայ։

Օտար երկրի մը մէջ որ նախնական քաղաքակրթութեան մը մարդերովը լեցուած է, Եւրոպացին կրնայ մնալ երկու ձեւով — կրակի զէնքերով կամ քաղաքականութեան զէնքերով։ Այսօր այս եղանակներէն մին կը մերժէ միւսը։ Ատեն մը այս երկու եղանակները համաձայն կ'ընթանային. Նախ կրակ կ'ընէին ու յետոյ կը հիմնէին դպրոցները ու կը ներածէին մեքենաներն ու մեքենագէտները։ Այսօր մինչեւ իսկ նիամ-նիամները կը ճանչնան կրակի զէնքերու գործածութիւնը։ Ցանո՞ւն եւրոպական եղբայրակցութեան մը, իւրաքանչիւր պետութիւն իր կարգին կը մատակարարէ հրացանները այն ամէն ցեղերուն որոնք կրնան նեղութիւն պատճառել մրցակից պետութեան մը։ Գաղթային պատմութիւնը՝ ապացոյց։ Այսօր հրացանաձգութեան հիմքով աշխարհակալութիւն մը կորսնցուցած է իր արժէքը։ Այլեւս չի խօսուիր գաղթավայրերու անունով, այլ կ'ըսուի «հոգատարութիւն». չի խօսուիր տիրապետութեան անունով, այլ կ'ըսուի «պաշտպանութիւն եւ օգնութիւն»։ Եթէ Միջերկրականի աւազանին համար ընդունուած է այս կեղծիքը, ինչո՞ւ պիտի չընդունուի Հեռաւոր Արեւելքին մէջ։ Չինաստանը ինքզինքը կառավարելու անկարող երկիր մըն է. կը ճանչնայ կրակի զէնքերու, կազերու ու հեռախօսի գործածութիւնը, բայց չի գիտեր օգտագործել իր անհուն կարելիութիւնները։ Ուրե՞մն.— Հրացաններով ու կազերով պիտի վանէ Եւրոպացիները ու պիտի թափէ զանոնք ծով, որովհետեւ գիտէ նաեւ միւս կազին գործածութիւնը, որ կը կոչուի Ուիլսոնականութիւն, ու այն քօքայինին գործածութիւնը, որ կը կոչուի պոլշեւիզմ։ Ցետոյ... Ցետոյ պիտի սպասենք որ մէկը սորվեցնէ իրեն գործածել արդիական քաղաքակրթութեան խաղաղասէր միջոցները։ Ո՞վ պիտի ըլլայ այս մէկը. պոլշեւի՞զմը. կարելի է։ Բայց հսկայ երկիր մը որ քաղաքական կռուէ մը ու օտարին դէմ մղուած պայքարէ մը դուրս կուգայ, կրնայ զգալ պէտքը նոր կարգի մը որ չըլլայ սակայն սովետներուն անբնական ու անգութ հրամանը։ Այդ պարագային, կարելի է նաեւ՝ ֆաշիզմը։

Ճափոնի ճշմարիտ պատմութիւնը իբրեւ աշխարհային պետութիւն կը սկսի եւրոպական ազգի մը, Ռուսերուն վրայ տարած իր յաղթանակէն։ Նոյնպէս Չինաստանի համար — կամ իր մէկ մասին համար — կրնայ սկսիլ պատմութիւնը Եւրոպացիներու վրայ տարուած յաղթանակէ մը։ Ցեղի մը ուրիշ ցեղի մը վրայ ցոյց տուած ուժի փորձն է որ կ'ապացուցանէ ցեղին կորովը։ Թերեւս Չինաստան պէտք է որ միայն ցոյց տայ հրացան ու եւրոպական եղանակով «տասնեւչորս կէտերը» գործածելու իր կարողութիւնը։ Այդ օրուընէ պիտի սկսի Չինաստանի նոր պատմութիւնը։

Այդ օրը, պէտք է տեսնել թէ ո՞ւր պիտի գտնուի ֆաշիստ իտալիան։ Թերեւս գտնուի ծովը թափուած Եւրոպացիներուն խումբին մէջ. թերեւս պատահի նաեւ որ ան թելադրէ նոր օրէնք մը, կարգ մը, գաղափար մը ժողովուրդի մը, որ պէտք ունի նոր օրէնքի մը, կարգի մը, գաղափարի մը։ Ֆաշիզմը ոկսաւ յարմար կլիմայ գտնել ճափոնական կղզիներուն մէջ։ Ինչո՞ւ չկարենայ գտնել նաեւ դիմացի ափերուն վրայ։

Ո՞րը պիտի յաղթանակէ ծայրագոյն Արեւելքի մէջ — պոլշեւի՞զմը թէ ֆաշիզմը։

Վաղուան պատմութիւնը պիտի պատասխանէ այս հարցումին։

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

ՊՈԼՇԵՒԻԿ ԹՈՒՐՔ ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Րիգէի միջնակարգ վարժարանին տնօրէնը քաղաքացիական կրթութեան դասի միջոցին յեղափոխութիւններու պատմականը ընելու ատեն ծանրացեր է կարմիր յեղափոխութեան վրայ։ Կարմիր յեղափոխութեան ներբողը հիւսող տնօրէնը, հակառակ արտայայտուեր է ներկայ կառավարութեան դէմ։ Ասոր վրայ աշակերտները դուրս ելեր են դասարանէն եւ պատերուն վրայ թուղթեր փակցուցեր են տնօրէնին վնասակար մտքերը տարածելով։ Այս դէպքը մեծ յուզում առաջ բերած է Րիգէի մէջ եւ խնդիրը յանձնուած է դատարանին։

''ԳՈՒՍԱՆ''Ի ՀԱՄԵՐԳԸ

Նորակազմ «Գուսան»
չախումբին համերգը, որ
ունեցաւ կիրակի օր, ընկերակ
թեամբ ծանօթ նուագախումբի
անվերապահօրէն կարելի է
մարել աննախընթաց ու գեղ
երեւոյթ մը՝ փարիզահայ
գարուեստական կեանքին մէ
թէ չյիշենք Պ. Տ. Ալիքսան
Salle Gaveauի մէջ տուած
գործիական նուագահանդէս
լսեցան նոյնպէս հայ եկեղ
կան երաժշտութեան ամենա
ղեցիկ կտորներէն մէկ քանի

Երգը ըլլալով իր էութ
իսկ միջազգային լեզու,
պարտաւոր էինք՝ հայ արու
եւ քաղաքակրթութեան պրո
գանտի սեսակէտէն՝ առաջին
տալ անոր, մեր գեղարուես
մտահոգութիւններուն մէջ,
գացնել զայն ու ներկայ
մեզ շրջապատող օտարներուն,
րեւ հսկայ եւ անխախտ ապա
մը ցեղին գեղարուեստական
րին, անոր քաղաքակրթական
ռաքելութեան բնատուր կոչում

Ու երգը, սակայն, եղաւ
մէջ ամենէն աւելի անտեսուա
զոհուածը։

Պէտք է շնորհակալ ըլլա
Պատմագրեանին որ լծուեր է
ազգօգուտ եւ գերազանցօրէն
ղեցիկ գործի մը։ Անոր առ
արտայայտութիւնը եղաւ սպ
ուածէն շատ աւելի յաջող
գրաւիչ։ Ան երաժշտախումբի
խերգանքներուն մէջ երեւա
բած է երաժշտական գիտութ
մը անհերքելի փաստերը,
անոնց մէջ զգացումի խորութ
եւ վառ երեւակայութեան մ
ձեռած գոյներն ու երանգն
որոնք միանալով անհատա
«ռոմանթիք» խառնուածքի
շեշտուած արտայայտութի
րուն, իր ներդաշնակութիւնն
կուտան մեր հոգիներուն
զանոնք նուագայնօրէն թրթ
ցնելու առանձնայատկութիւն

Զափազանց ճոխ ծրագի
կուտար հայ եւ օտար
կտորներէ, որոնց մէջ պէտք
մասնաւորաբար յիշել Մուսօ
քիի «Josué»ի խմբերգը,
րապէս արտայայտուած,
տաս վարդապետի «Գ.ա
Տիկին Պատմագրեանի մենե
Weberի «Freischutz»ին խմ
գը, ուր ընդհանուր ներդաշն
թիւնը հասաւ կատարելութ
եթէ չնկատենք խմբին «թէ
ձայներուն որակը, որոնց կը
սի ճկունութիւն եւ պայծառ
թիւն, մանաւանդ մեղմ
յայտութիւններու միջոցին
նկատենք որ «սիրող» մը
տալ... ինչ որ ունի։

Երեկոյթին անակնկալ
եղաւ նաեւ Տիկին Պատմագր
յայտնութիւնը իբրեւ վարժ
զմայլելի ու վճիտ ձայնով
օժտուած և գչուհի, որուն
նօթերը պահեցին իրենց
եւ հաճելի նկարագիրը,
կանչի անախորժ տպաւորութ
ձգելու։ Տիկինը «Louise»ի
կտորին մէջ հասաւ վերարտ
րութեան այնպիսի կատարե
թեան՝ որուն հազուադէպօրէն
հանդիպինք նոյն իսկ օտար
գահանդէսներու մէջ։

Խորապէս տպաւորիչ եղաւ
մալեանի «Աստուած Մեր»
«Տէր Ողորմեան»։ Այս վեր
պիտի շահէր անշուշտ աւելի
դաղ, աղերսարկու երգեցողու
մը մէջ։

Տիկին Կազարեանի ձայնը
աւելի կը պատշաճի եւրոպ
նկարագրին, քան հայկական
պէս ան շատ սահուն եւ հ

երգեց պ. կօլուպէֆի հետ «Romeo et Juliette»ի - Madrigalը- քան «Տէ Խաման»ի մասնաւոր զգայնութիւն պահանջող երաժշտական «փրազ»ները:

Weberի «Գատապարտեալը» եղաւ պ. պատմագրեանի կարողութեան համար նիշ մը որ պիտի թեան յաւ իր արժէքին մէջ երկար: ԱԺԴ հօյակապ ներդաշնակութիւնը իր վերարտադրութեան մանը իր վերարտադրութեան մաքուր ու խղճամիտ ձեւին մէջ պիտի կրնար պատիւ բերել փարիզեան ո եւ է մեծ սէնֆօնիք նուագախումբի: պ. պատմագրեան կըցուց յոյց տալ՝ որ գիտէ ղեկավարել ճկունօրէն եւ ներդաշնակել գեղարուեստական ըմբռնումով: Հայ երգը սպասելիքներ ունի իրմէն:

ՀՐ. ԱԼԽԱՆԱՔ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴՐԱԽՏԻՆ ՄԷՋ

"ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇԱԲԱԹԸ" ՎԵՐՋԱՑԱԾ

Մէկը միւսի ետեւէն Ռիկով, Վորոշիլով, Պուխարին եւ Ունշլիխտ «ժողովուրդին ռազմական ոգին» բարձրացնելու համար ճառեր արտասանեցին քանի մը շաբաթ առաջ:

Սակայն ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ արդիւնքը հակառակ եղաւ: Ժողովուրդը «կը պատրաստուի», բայց ոչ թէ պատերազմելու, այլ իր կաշին փրկելու համար:

Կարգ մը հարուստ Հրեաներ նախատեսելով մօտալուտ պատերազմը, վաճառական կ'արձանագրուին, որպէսզի համաձայն խորհրդային զինուորագրման օրէնքին ազատին զինուորական ծառայութենէ: Շատերն ալ կ'աշխատին օր առաջ ազատիլ թղթադրամ չէրվոնեցէն, կամ ոսկիի վերածելով և կամ զանազան մթերքներ գնելով: Ամէնէն շատ ալիւրի պաշարի մասին է որ կը մտածէ ժողովուրդը, խրատուած նախորդ պատերազմին դառն փորձերէն: Ոմանք ալ կ'աշխատին բժշկական համապատասխան վկայական ունենալ, որ կրնայ զիրենք զերծ պահել ապագայ զօրահաւաքէն:

Ամէնէն նշանակալիցն է ժողովուրդին վախը՝ դրամատուներուն հանդէպ: Ամէն մարդ իր պահ տուած դրամը ետ կ'առնէ ու հողի մէջ կը թաղէ իր խնայողութիւնը: Մոսկուայի խոշոր փոխատու-վարկային դրամատան սնանկութիւնը աւելի մղում կուտայ ասոր: Գաւառներէն ալ նոյն լուրերը կը հասնին Մոսկուա եւ կ'ըսուի թէ ամէն օր քանի մը վարկային դրամատուներ կը սնանկանան: Պետական դրամատունը ի վիճակի չէ կատարելու ելմտական գործավարութեան վճարումները: Անհամար մասնաւոր ձեռնարկներ որ եւ է պատրուակով կը գոց-

ուին, դրամագլուխը բռնագրաւման ենթարկելով:

Այսպիսով «ժողովուրդին ռազմական ոգին» բարձրացնելու պոլշեւիկեան փորձերը վերջացան շատ ողբերգական ձեւով: Այժմ ալ նոր ճառեր կ'արտասանեն, ժողովուրդը հանգստացնելու համար: Կ'ըսեն թէ մենք բնաւ նպատակ չունինք պատերազմելու, եւ եթէ կը խօսինք պատերազմի մասին, պատճառն այն է, որ մեր հակառակորդներն ամէն օր նոր դաւեր կը նիւթեն մեզի դէմ եւ աւելի անզուսպ կը դառնան:

Որքա՛ն ճիշտ է ըսուած. «Իշուն վրայ նստիլը մէկ ամօթ է, վար իջնելը՝ երկու»:

Արա Արծուիկ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

փարիզի կարմիր խաչի վարչութենէն կը ճաղորդեն մեզի.—

Սէն — Շամօնի Ֆրանսական Կ. Խաչը որ անձնուիրաբար ու ձրիապէս կը խնամէր մեր գործաւորները, իմաց տուած է մեզի թէ գաւառներու մէջ ապրող բոլոր Հայերու հիւանդութիւնները յառաջ կուգան առողջապահական պայմաններու անգիտակցութենէն:

Այս մասին ղրկած են մեզի իրենց թելադրութիւնները, որոնք շատ պարզ ու յստակ են:

Հայերուն խորհուրդ կուտանք ապրիլ կարելի եղածին չափ բացօթեայ եւ լոյսին մէջ: Պատուհանները բաց պահել մաքուր օդ ծծելու համար, վարագոյրները վեր առնել լոյսին ներս մտնելուն արգելք չըլլալու համար:

«Խորհուրդ կուտանք իրենց ուտելիքներուն մեծ ուշադրութիւն ընել: Ուտել գլխաւորապէս ալիւր պարունակող կերակուրներ. լուբիա, բրինձ, գետնախնձոր, մաքարոնի: Զգուշանալ բիչ սնունդ պարունակող կերակուրներէ որոնք ստամոքսին կը վնասեն: Զգուշանալ թթու, կծու, աղի կերակուրներէ»:

Այս շատ կարճ բայց պայծառ ճշմարտութիւնները պէտք է մտցնենք բոլոր հայ շրջանակներու մէջ: Պէտք է կրկնենք թէ պարզ առողջապահութեամբ կրնանք առաջքը առնել բոլոր այն հիւանդութեանց, որոնք օրերով դժբախտ կ'ընեն ամբողջ ընտանիքներ:

Փարիզի Հայ Բժշկական Միութիւնը, Տիկնանց Միութեան Կ. Խաչի օգնական մասնաճիւղին հետ միացած, անմիջապէս նոր գրքոյկ մը պիտի հրատարակէ այս նիւթին վրայ. «Ինչպէս պէտք է ապրինք. ինչ պէտք է ուտենք, ինչ պէտք է խմենք», ու ձրի բաշխէ բոլոր հայ կեդրոններուն մէջ:

ՁԱՑՆԻՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Վիէն, 21 փետր.— Կիրակի, կէս օրէ յետոյ ժամը 3ին տեղի ունեցաւ Չափահաս Որբերու եւ Յառաջդիմասէր Միութիւններու սարքած թէյասեղանը: Ներկայ էին երկու Միութիւններուն անդամներն ու համակիրները, մօտ 70 հոգի: Սեղանը կոկիկ էր: Սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Աթանաս Տէմիրճեան:

Սեղանապետը հրաւիրեց կազմակերպիչները, որ բացատրեն հաւաքոյթին նպատակը: «Յառաջդիմասէր»ի կողմէ Ե. Եայլեան համառօտակի պարզեց թէ սեղանը սարքուած է երկու Միութիւններուն միջեւ ստեղծելու համար համերաշխութիւն մը աշխատանքի:

Յետոյ խօսեցաւ Չ. Ո. Միութեան կողմէ ատենապետ Ս. Գալուստեան, որ հաստատեց ըսուած խօսքերը եւ շեշտեց որ երկու Միութիւններուն այս համերաշխութիւնը արդիւնք է այն բանին, որ ծրագիրները կը համապատասխանեն իրարու եւ բոլոր անդամները որբեր են:

Ներկաներն ալ քաջալերեցին այս միացեալ քայլը դէպի իրենց ծրագրած նպատակը: Սեդրոս Պարոնեան, Դ. Մըխճեան, յոյս յայտնեցին որ օր առաջ կատարուի միացումը: Մ. Թէրզեան արտասանեց Ահարոնեանի «Յարգանք Բեզ»ը, Յակոբ Զարմայրեան երգեց «Ես Լսեցի»ն:

Ներկայ երիտասարդութեան մասնակցութեամբ երգուեցան ազգային երգեր: Ստեղծուած տաքուկ մթնոլորտին մէջ եղան զուարճախօսութիւններ: Փոքրիկն Մուրատեան արտասանեց Հայաստանի Ձօնը: Սեղանապետը իր անակնկալներով աւելի տաքցուց մթնոլորտը:

Յետոյ սկսան պարերը, դաշնակի եւ մանտոլինի ընկերակցութեամբ:

Ուշ ատեն ներկաները մեկնեցան «Բամբ Որոտան» խանդավառ քայլերգը երգելէ յետոյ:

Ս. Գալուստեան

ԿԵԱՆՔԸ ԱԼՖՕՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱԼՖՕՐՎԻԼ.— Շատ է գրուած այս գաղութի մասին: Ես քանի մը նորութիւններ կ'ուզեմ հաղորդել:

Ալֆօրվիլահայ գաղութը կը հաշուէ նաեւ 60ի մօտ չափահաս որբեր, որոնք վերջին քաղաքական դէպքերու հետեւանքով Ցունաստանի զանազան գիւղերն ու քաղաքները թափառելէ վերջ, ճարահատ՝ պայմանագրով կամ իրենց սեփական միջոցներով նետուած են այս կողմերը: Ահասարակ արհեստաւորներ են եւ սաները՝ Պոլսոյ Գուլէլիի Գարակէօզեանի եւ Պէշիկթաշի որբանոցներու: Կան նաեւ Պզտատէն եւ Մուսուլէն եկած որբեր:

Այժմ գրեթէ բոլորն ալ գործաւորկ են: Ահա որբերու երամ մը, վազուան երիտասարդութիւնը որ սակայն գիտէ տոկալ այս նեղ օրերուն անգամ, իրեր-օգնութեամբ:

Փետրուար 13ին ազնուորութիւն մը կար Ալֆօրվիլի հայ գաղութին մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ալֆօրվիլի մասնաճիւղի ֆութպօլի խումբը դաշտ ելած էր մրցելու ֆրանսական խումբի մը հետ: Ընդին խումբ խումբ Հայեր ցեաընդառաջի տօնի առթիւ մատուռը կը հաւաքուէին, իսկ չափահաս որբերու բազմութիւն մըն ալ հաւաքուեր էին մատուռին կից սրճարանի մասնաւոր հաւաքավայրը, ուր պիտի լսէին Չ. Ե. Ո. Միութեան կեդր. վարչութեան պատուիրակները:

Որբերը պահ մը կարծեցին թէ որբանոցին մէջն է որ կը գտնուին եւ որ տարիներ շարունակ միեւնոյն սեղանէն ճաշած ու միեւնոյն յարկաբաժինին տակ դաստիարակուած: Արդ, այժմ չափահասութեան հասած այդ սերունդը չի կրնար անտարբեր մնալ բնականաբար կազմակերպութեան մը հանդէպ որ իրենցն է:

Պատուիրակները քաջալերուած ներկաներու խանդավառ տրամադրութենէն ամփոփ խօսքերով շեշտեցին միութեան անհրաժեշտութիւնը եւ ինքնազարգացման կարեւորութիւնը եւ տուին կարեւոր տեղեկութիւններ միութեան կեդրոնի եւ մասնաճիւղերու գործունէութեան մասին:

Կարգ մը լուսաբանութիւններ արդէն բաւական եղան իրենց որ կազմեն մասնաճիւղ մը:

Մասնաճիւղը ներկայիս ունի 37 անդամ: Աւելցնենք սակայն թէ մաս մը որբեր բացակայ էին մրցման հետեւանքով:

Պ. Փափազեան

ՓԱՐԻԶԻ ԲԱՆՏԵՐԸ. — 31 Դեկտ. 1926ին հրատարակուած վիճակագրութեան մը համաձայն, կուտանք բանտերու բնակչութեան թիւերը:

Ֆրէն.— 1003 ֆրանսացի, 262 օտարական,— 101 ֆրանսուհի, 2 օտարուհի:

Սանթէ.— 973 ֆրանսացի, 303 օտարական:

Քօնսիէրժըրի.— 90 ֆրանսացի, 7 օտարական:

Փըթիթ Րօքէթ (Փոքրերու բանտ).— 419 ֆրանսացի, 49 օտարական:

Ոստիկանական տեսչութեան մօտակայ բանտը.— 80 ֆրանսացի, 70 օտարական, — 28 ֆրանսուհի, 12 օտարուհի:

Սէն-Լազար.— Դատական բաժին, 347 ֆրանսուհի, 47 օտարուհի, — տղոց բաժին, 30 ֆրանսուհի,— պարտականներու բաժին. 7 ֆրանսուհի, — վարչական բաժին, 262 ֆրանսուհի:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՅԱՃԱԽՈՐԴ ՄԸ.— Պուրժի մէջ, Տիկին Բօթինօ կը բանար իր նպարավաճառատունը, երբ դուրսէն ներս մտաւ անսովոր յաճախորդ մը, խաթուն առիւծ մը: Դեռ քանի մը վայրկեան առաջ, առիւծներու ցուցադրութեան աւարտումի պահուն, փախելով վանդակէն, մատակ առիւծը ելած էր փողոցները: Մարդիկ խուճապահար կը փախչէին, մինչդեռ հանդարտ քայլերով առիւծը գնաց մտաւ նպարավաճառին խանութը, թերեւս տեսնելու եւ քննելու համար թէ մարդիկ ի՛նչ հոտած բաներ կը ծախեն իբրև ուտելիք: Տիկին Բօթինօ, սարսափած, փախաւ խանութին վերի յարկը: Առիւծը վերն ալ քննելու ելաւ: Հոն կը պառկէր ու կը քնանար ամուսինը, որ արթննալով դողաց ու սարսռաց: Նոյն պահուն հասաւ առիւծին տէրը՝ օգնականներով, որոնք կապեցին զայն:

Ո՞Վ ԿԵՐԱՒ ԳՆԴԱԿԸ.— Երկուշաբթի, խեղօքիկ Լէվի, այսպէս կը պատմէր ոստիկաններուն.— Կը սիրէի Մօննա Կայեօն, եւ կ'ապրէինք միասին տնակի մը մէջ, որ դրախտ կը թուէր երկուքիս: Ի՛նչ սիրոյ քայլերգներ երգած ենք, երբ Սէն-Բլուի անտառներէն կը դառնայինք դէպի մեր տնակը, որ կը գտնուի այդ քաղցր գիւղին մէջ: Յանկարծ իմ սէրս խռովեցաւ. որովհետեւ կը կասկածէի եւ կը համոզուէի որ Մօննա կը խաբէր զիս: Երէկ իմացայ որ Մօննա գաղտնի նամակ մը ստացած է. ուզեցի նամակը, չտուաւ, պահեց եւ ուրացաւ: Ես ալ ըսի որ պիտի սպաննեմ... ինքզինքս: Եւ գացի փնտռել միւս սենեակէն ատրճանակս: Մօննա ըսաւ որ պահած է: Գտայ, պահած տեղէն առի եւ կրակեցի... պատին դէմ: Մօննա ըսաւ. «Ես յանցաւոր եմ»: Եւ ուզեց որ սպաննեմ զինք: Երբ մերժեցի, վրաս յարձակեցաւ որ ատրճանակը առնէ ձեռքէս: Թոյլ չտուի, քաշեցինք, քաշքշեցինք: Յանկարծ ատրճանակը պոռաց: Վախցած՝ մէկ կողմ քաշուեցանք: Ո՞վ կերած էր գնդակը: Մօննա գլտորելով գետին ինկաւ: Գնդակը անոր փորն էր մտած: Վազեցի կանչել բժիշկը, որ ըսաւ. «Մօննան մեռած է»:

Ոստիկանը աւելցուց. «Եւ իբր ոճրագործ դուք կը մնաք բանտարկուած»:

ՄԱՀԱՑՈՒ ԽԱՂ ՄԸ.— Սէն-Մալոյի մէջ, 14 տարեկան տղեկ մը, Լըմէրսիէ, կը խաղար հողմաղացի մը մօտ: Կը կախուէր հողմաղացին անիւին թեւերէն, երբ անիւը սկսաւ դառնալ, եւ տղեկը բարձրացաւ օդին մէջ, և յանկարծ վար ինկաւ եւ վայրկենական մեռաւ:

ՆՇԱՆԱԾՍ Ո՞ՒՐ ԴՆԵՄ.— Գիտէինք որ աղջիկները, իրենց նշանածին պատկերը կը դնեն իրենց բարձին տակ, իրենց ծոցը, կամ կը կախեն շքանշանով մը կուրծքն ի վար: Ֆրանսացի օրիորդ մը, որ շատ կը սիրէր իր նշանածը նստեցնել իր ծունկերուն վրայ, գծել կուտայ իր նշանածին չափազանց ողջ եւ իրազօրն նկարը իր... սրունքին վրայ: Ու ոտքը ոտքին դրած, կը նստի հայելիին դիմաց, կը դիտէ իր սիրականը:

ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՄԸ ԿԱՏԱԿԸ.— Լուիզիանայի մէջ անձրեւախառն փոթորիկ մը կը ծեծէր տուները: Յանկարծ մէկ փչելով կը կործանէ տանիքը, չորս պատերը տունի մը սենեակին, ուր ճաշի նստած էին խումբ մը մարդիկ: Սակայն ճաշողներն ու սեղանը երբեք վնաս չկրեցին փոթորիկին այս կատակէն:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ՋՈՀԵՐԸ.— Լոնտոնի մէջ կատարուած վիճակագրութեան մը համաձայն, 1926 տարուան ընթացքին ինքնաշարժի արկածներու պատճառով մեռած են 1003 հոգի (շաբաթը՝ 22), իսկ վիրաւորուած են շաբաթը 274 հոգի: Մասնաւոր կառքերու պատճառած մահերու թիւը կը հասնի 292ի, վիրաւորներու թիւը՝ 600ի: Բեռնատար ինքնաշարժներու պատճառով վիրաւորներու թիւն է 322:

ՍԷՐ... ԱՐԿԱԾԻ ԵՒ ՈՃԻՐԻ. — Նիւ Եօրքի մէջ փոքրիկն Միքայէլ Փանքրասքով, հազիւ 12 տարեկան, կը ձգէ դպրոցը և կը նետուի արկածախնդրութեան մէջ: Այնքա՛ն փափաք ունէր նոր բան տեսնելու, նոր յուզումներ ունենալու: Աշկերտ կ'ըլլայ վաճառատան մը մէջ, քանի մը օր ետքը կը սպաննէ իր տէրը պարզապէս սորվելու համար նոր բան մը:

Յետոյ կը խորտակէ դրամարկղը, անշուշտ կարդացած վէպերու թելադրանքէն մղուած: Երբ կը բռնեն զինք եւ բանտ կը տանին, հանդիստ սիրտով կը պատմէ թէ ինչեր ըրած է դպրոցէն փախելէն ի վեր, թէ ինչ յաջողութեամբ սպաննած է իր տէրը, աւելցնելով որ իր կատարած ոճիրը աւելի հետաքրքրական է քան վիպասաններու հնարածները:

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՔԵՌԱՅՐԸ. — Երկուշաբթի իրիկուն, երկու բանուորներ, Կլինէլ եւ Կուպէր, որոնք միեւնոյն գործին կ'աշխատին, հիւր կ'երթան իրենց մէկ ազգականին տունը: Կլինէլ ամուսնացած է Կուպէրի քրոջ հետ: Ճաշի պահուն Կուպէր կը յանդիմանէ թէ ինչու համար Կլինէլ ձգած է իր կինը: Ու կը սկսի կռիւը, որու ընթացքին Կուպէր եւ Կլինէլ ձեռք ձեռքի եւ ոտք ոտքի կուգան:

Յանկարծ Կլինէլ կ'իյնայ կրակարանին մէջ: Կը ցատկէ այդ կրակէ նստարանէն, եւ տաքը այրած ըլլալով, կատղած, կը հանէ դանակը, կը զարնէ բերնին, կը զարնէ կուրծքին: Կուպէր կ'իյնայ, կը փչէ հոգին:

Ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ Կլինէլը, որ փախած էր եւ կը քնանար իր գործատիրոջ ախոռին մէջ:

Կարդացէք և տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Ո՛չ մէկ բառ, ո՛չ մէկ բարձր աղաղակ, ո՛չ մէկ բացատրութիւն:

Մայրս՝ ուրիշին գործին չէր խառնուեր. բայց իրիկուն մը, թերեւս մտածելով որ իր պարտականութիւնն էր, Անասթազիայի ընկերակցութեամբ ներս մտաւ պզտիկ անասունի մը պէս՝ պառաւը մօրս կը հետեւէր եւ խռհանոցին մէջ, համր, կծկուած: անկիւն մը տեղաւորուեցաւ: Իսկ անոր աչքերուն արտայայտութիւնը չէի հանչնար, եւ զանոնք նշմարելու մ բոլոր ծիգերս՝ ապարդիւն էին: Գայուշի պէս, խարուսիկ ակնարկներ պտտցնելով, գլուխը կախ կը կենար:

Ճիշդ անկիւնին մօտիկը, ուր ան տեղաւորուած էր, ճրագը կը վառէր. մայրս կոտր մը ուտե-

լիք տուաւ անոր, յետոյ, աթոռը անոր մօտեցնելով ըսաւ.

—Պարապ բանի մըհամար ինքզինքդ կը տանջես, խեղճ Անասթազիա, աւելի լաւ է որ քու խաղաղութեանդ համար, քանի մը արտավար հող ծախէիր:

Գիտէինք թէ՝ միայն մէկ խօսքով մը կը պատասխանէր, բայց զարմանքով տեսանք որ ան խօսեցաւ եւ ինչ որ ըսաւ սարսափելի էր: Հազիւ իր շրթները շարժելով, ձայնը մեղմ ու թոյլ, հիմա մեզի կը նայէր բուի աչքերով:

— Կ'ըսես թէ աւելի լաւ է որ ծախեմ... Ծախե՛լ, ծախե՛լ... Դիւրին է ձեզի համար...: Ես քեզի կ'ըսեմ թէ, աւելի լաւ պիտի ըլլար, եթէ տղադ, անցեալ օր թօղուր թիապարտը որ սպաննէր այդ մարդը...: Ան հիմա թիարանը պիտի ըլլար, ես ալ ազատած...:

Մօրս հետ, սարսափահար ակնարկ մը փոխանակեցինք: Չէինք ուզեր մեր ականջներուն հաւատալ: խենթ կատաղութիւն մը խուժեց վրաս, պէտքը զգացի ճրագը բռնելու եւ անոր գլխուն վրայ կոտրելու. բայց ահա, բաց դրան սեւ շրջանակին մէջ, կոտին կը յայտնուէր յանկարծ, մայրս ընդոստ ոտքի ելաւ եւ գնաց անոր դէմը կեցաւ. անոր առջեւը, ուղիղ կեցած, անոր աչքերուն մէջ նայելով, ըսաւ,

— Կոտի՛ն, իմ տանս մէջ, իմ վրայէս անցնելով միայն անոր կրնաս դպիլ:

Կոտին, գլխաբաց, հողաթափով եւ շապիկով ճակատը կը ծռէր եւ դունչը կուրծքին կը փակցնէր, իբրեւ հաւանութեան նշան: Ետքը, գլուխը բարձրացնելով,

— Մայր Ջօյիցա, անոր դըպելու չեկայ, բայց ձեզի ըսելու որ, այս աղտեղութիւնը... ձեր երդիքին տակ չպահէք: Մայր մը չէ աս, այլ քօլէրա...

— Քեզի իր արգանդին մէջ կրած է, կոտին. ընդմիջեց մայրս:

Ձեռքը ճակտին տարաւ:

— Այդ կէտը մի՛ յիշեցներ ինծի... կ'ամչնամ. թօյնով սնուցած է զիս:

Ու մեկնեցաւ, դէմքը ծածկած իր ձեռքերով:

Մայրս «քօլէրա»ին դարձաւ:

— Թշուա՛ռ կին. պիտի սպաննէ քեզ... կը տեսնե՛ս...:

— Հոգ չէ. ինչ ալ ըլլայ չպիտի ծախեմ:

— Բայց ի՞նչ պիտի ընես այդ հողերը: Չէ՞ որ մահէդ յետոյ, նորէն անոր պիտի մնան:

— Ոչի՛նչ... Բան չպիտի մնայ անոր... Ամէնը եկեղեցիին ձգեցի, ամէնը...:

Դէպի դուռ ուղղուելու պէս ըրաւ, բայց մայրս ալ զինքը վար չդրաւ: Եւ Անասթազիա, գնաց իր քարին վրայ կծկտեցաւ:

*
* *

Ատենէ մը ի վեր կոտին ճահիճներուն կողմերը, վայրի սագեր ու բադեր որսալու կը պատրաստուէր, գեղեցիկ հրացան մը ունէր, եւ երբ զինքը տեսնէի որ փամփուշտները կը պատրաստէր բերնիս ջուրերը կը վազէին: Բայց մեծ դժուարութիւններ կային. պէտք էր գիշերանց մեկնիլ, ճահիճներուն մէջ պառկիլ, մեծ տարածութիւններու վրայ, կային ջուրեր կտրել, ուր տզրուկներն եւ մժեղները կը վխտային: Որովհետեւ ձուարկութեան եղանակին, երբ ուռիներուն մէջ կ'ապրին, որսորդութիւնը արգիլուած է, իսկ երբ թօյլատրուի, այն ատեն ալ թռչունները այն տեսակ տեղեր կ'երթան, ուր ցանցառօրէն որսորդները կը համարձակին ուղղուիլ:

— Հո՛ն, ըսաւ կոտին, աչք ընելով, ճերմակ նունուփար լեցուն է, ինչպէս նաեւ վայրի թութ, կեռասի մեծութեամբ:

Այսքանն իսկ կը բաւէր արդէն որ խելքս թռցնէր եւ իրիկունը, մօրմէս ծածկելով ինչ որ զայն կրնար աչառեկել, անոր յայտնեցի թէ կոտինի հետ որսի կ'երթայի. Գիտէր արդէն թէ ի՛նչ ըսել էր: Թէպէտ եւ խելօք մանչուկ մըն էի, բայց կային կէտեր, որոնց մասին հետս խօսիլ կարելի չէր: Տկար ընդդիմութենէ մը յետոյ տեղի տուաւ:

Մեծ ճահիճներու մէջ որսորդութիւնը՝ կրնայ օրեր տեւել — ամէն ինչ բախտէն կախում ունի, — եւ որսորդին մեկնումը հպարտանալու առիթ մըն է: Հրացան փամփուշտներ, որսի եւ պարէնի տոպրակներ, ծածկոցներ, այս բոլորը խոստումներով եւ սնապարծութեամբ լեցուն են: Թաղին պզտիկները՝ պատուոյ թափոր մը կը կազմեն եւ ատեն մը որսորդին կ'ընկերանան, դարձին՝ անոր ճամբան կը սպասեն եւ զայն կը դիմաւորեն տարբեր զգացումներով. եթէ որսորդին տոպրակները լեցուն ըլլան, զայն ամպերը կը բարձրացնեն, եթէ պարապ են, կը թշնամանան, կը ծաղրեն ու կը քաշքշեն:

(Շար.)

վարական երեսփոխան Վէնսան Օրիոլի բողոքի նամակին պատասխանեց վարչապետ Փուանքարէ՝ նամակ մը ուղղելով Երեսփ. ժողովի ելմտական յանձնաժողովի նախագահ Մալվիին: Վարչապետը կ'ուզէ ժամ առաջ վճարել 1927ին երկու երկիրներուն տրուելիք մասնավճարները, առանց սպասելու որ այդ մասին կնքուած համաձայնագիրները վաւերացուին խորհրդարանին կողմէ:

Անգլիոյ պիտի վճարուի վեց միլիոն ստերլին, ըստ Քայյօ—Չըրչիլ համաձայնագրին, իսկ Միացեալ Նահանգներուն՝ 10 միլիոն տոլար, ըստ Մէլըն—Պէրանժէ համաձայնագրին, եւ թէ խորհրդարանին իրաւունքներուն դէմ ոչ մէկ ոտնձգութիւն եղած է:

Ելմտական յանձնաժողովը պիտի զբաղի վարչապետին պատասխանով եւ խնդիրը պիտի հանէ խորհրդարանին առջեւ: Փուանքարէ պատրաստակամութիւն յայտնեց պատասխանելու երեսփոխան ԼուիՏիւպուայի պարտքերու մասին ուղղելիք հարցումին:

Ներգաղթի մասին նոր կարգադրութիւններ

Ներգաղթի Միջնախարարական Մնայուն Յանձնաժողովը, որ պաշտօն ունի, արտաքին նախարարութեան մէջ, գաղթականներու Ֆրանսա մտնելու պայմաններուն մասին կանոնագիր մը պատրաստել եւ որ մասնաւորաբար կ'ուսումնասիրէ օտար բանուորներու ներգաղթի մասին գոյութիւն ունեցող միջազգային համաձայնագիրները, առջի օր նիստ գումարեց եւ կարգ մը որոշումներ տուաւ վերջնապէս Ֆրանսա հաստատուող օտարականներու հանդէպ ձեռք առնուելիք առողջապահական նախազգուշութիւններու մասին:

Այսպէս, հրահանգներ պիտի ղրկուին արտասահմանի դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն եւ հիւպատոսներուն, յանձնարարելով որ ճարտարարուեստի, առեւտուրի կամ երկրագործական բոլոր օտար բանուորները Ֆրանսա մտած ատեն՝ բացի օրինաւորապէս վաւերացուած աշխատանքի պայմանագրութենէն՝ պէտք է ներկայացնեն նաեւ բժշկական վկայագիր մը՝ հաստատող թէ ո՛չ մէկ փոխանցիկ կամ մնայուն հիւանդութեան ենթակայ է, եւ թէ իրմէ պահանջուած աշխատանքին համար ֆիզիքական անհրաժեշտ կարողութիւնն ունի: Հանրային Առողջապահութեան Գերագոյն Խորհուրդը այս բժշկական քննութեան համար էական հրահանգները պիտի հայթայթէ:

Բժշկական վկայագիրները պէտք է տրուին հիւպատոսներուն նշանակած մասնաւոր բժիշկներուն կողմէ եւ վաւերացուին հիւպատոսէն:

Խիստ լուրջ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին այս որոշումը կէտ առ կէտ գործադրելու համար: Բոլոր այն գաղթականները, որոնք առանց այս բժշկական վկայագրին Ֆրանսա ներս կը մտնեն, վտարուելու վտանգին ենթակայ են:

Նպաստ Սէնթ-Էթիէնի օտար բանուորներուն

Սէնթ-Էթիէնի քաղաքապետ-ծերակուտական Պ. Լուի Սուլիէ ներքին նախարարին ղրկեց տեղեկագիր մը, որով գործազրկութեան մասին տեղեկութիւններ տալէ վերջ կը հաղորդէ թէ բազմաթիւ օտար անգործ բանուորներ արձանագրուած են նպաստընկալներու ցանկին վրայ եւ սակայն քաղաքապետութիւնը ի վիճակի չէ նիւթապէս օգնելու անոնց: Պ. Սուլիէ կը խնդրէ նախարարէն քննել այս խնդիրը եւ կարգադրութիւն մը ընել:

*** Տագնապին սկիզբէն ի վեր Ֆրանսա մտնող օտար բանուորներու թիւը հետզհետէ նուազեցաւ: Անցած շաբաթ եկան միայն 20 օտարականներ, որոնց 15ը հողագործներ են:

Ձիւն-ձմեռ Պալքաններու մէջ

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ ամբողջ Պալքաններու մէջ բացառիկ ցուրտ մը կ'ընէ: Շատ մը շրջաններու մէջ առատ ձիւն տեղացած է, տեղ տեղ վեց մեթր բարձրութեամբ հասնելով:

Ամէն կողմ սառնամանիքով պատած է: Ջերմաչափը զերոյէն վար 10 աստիճան իջած է:

Մոսկուայի մէջ առջի գիշեր բաւական սաստիկ երկրաշարժի ցնցումներ զգացուած են: Փլած են տամնեակ մը տուներ, որոնք արդէն ճեղքուածքներ ստացած էին վերջին ցնցումներէն:

Ուաշինկթընի տարեդարձը

Առջի օր աշխարհի ամէն կողմը տօնուեցաւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն փրկիչ զօրավար Ուաշինկթընի ծննդեան տարեդարձը: Փարիզի մէջ դեսպան Մայրօն Հէրրիք եւ Ամերիկեան Քլիւպը հացկերոյթներ տուին նախարարներու եւ դեսպաններու: Նախագահ Քուլիճի ճառը Ուաշինկթընէն անթել հեռաձայնով հաղորդուեցաւ ամէն կողմ եւ նոյն իսկ Փարիզի, Լոնտոնի եւ Պերլինի մէջ կարելի եղաւ մտիկ ընել զայն: Առաջին անգամն է որ Եւրոպայի մէջ կարելի եղաւ ամերիկեան Նախագահի մը ճառը մտիկ ընել: Այս ճառը մտիկ ընողներու թիւը կ'անցնի 20 միլիոնը, կոտրելով բոլոր մրցանիշները:

Իտալացի համայնավար մը սպաննուած

Իտալացի համայնավար բանուոր մը՝ Փիլատէ Մօնթի, որ Իտալիայէն փախչելէ վերջ յաջորդաբար վտարուած էր Զուիցերիայէն եւ Պելճիքայէն, ու Ֆրանսա ապաստանած, առջի գիշեր Փարիզի արուարձաններէն Պանեօլէի մէջ սպաննուեցաւ անծանօթներու կողմէ: Կէս գիշերին մօտ փողոցին մէջ Լիլայի բնակիչները օգնութեան աղաղակներ իմացած էին, նոյն իսկ զոհը քար մը նետած էր տան մը պատուհանին՝ ուշադրութիւն հրաւիրելու համար, սակայն ոչ ոք տեղէն շարժած էր: Ոճրագործները Մօնթիի կռնակէն եւ խիստ մօտէն զարկած էին, հինգ հարուածներ արձակելով փախան: Երիտասարդ բանուորը կողոպտուած չէր, որով կը կարծուի թէ ոճիրը քաղաքական բնոյթ ունի:

ՀՐԵԱՅԻ ՄԸ ՆՈՒԷՐԸ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Գաղտատի հրեայ հարուստներէն Մ. Մէնախիմ հայ գաղթականներու տղոց վարժարանի մը շինութեան համար գետին նուիրած է, եւ ասկէ զատ 10,000 անգլ. ոսկիի ալ նուիրատուութիւն ըրած է այդ վարժարանը կառուցանելու նպատակով:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

վիճաբանական ժողովը Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին

փլաս տ'իթալի, քաֆէ գլէռ-տը-Լիւնի վերնայարկը: Մէթրօ՝ իթալի:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Պարսկաստանի կարգ մը բաժանորդներ իրենց պարտքը վճարած չըլլալով, հարկադրուեցանք թերթերու առաքումը դադրեցնել փետրուար 15էն սկսեալ:

Դադրեցուցած ենք նաեւ հատավաճառը:

Անոնք որ կ'ուզեն ստանալ ՅԱՌԱՋը, պէտք է ուղղակի մեզի ղրկեն փոխարժէքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

27 փետր. կիրակի ցորեկ ժամը 2.30ին Էմիլ Զօլայի սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ ԼԻՈՆԻ ԳՈՄԷՏԻ ՏՐԱՄ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ

կը ներկայացուի ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

27 փետրուար կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին

վարուժան ակումբին մէջ 15 Rue Jeanne d'Arc

կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

Յառաջդիմասէր երկսեռ միութեան կողմէ 26 փետր. շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ ժամը 5, SALLE PELISSIER, Place Jean-Jaurès. Ղեկավարութեամբ ծանօթ հայ եւ ֆրանսացի փրօֆէսէօրներու: Անակնկալներ եւ քօնքուրներ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ԵՒ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,,

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՓՐԱԿԱՅԻ ՈՒՍԱՆՈՂ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Գինը՝ Ֆրանսայի համար 5 ֆրանք, Արտասահման՝ 25 սէնթ: Մեծաքանակ գնողներուն՝ զեղչ:

Դիմել *Յառաջ*ի խմբագրատունը, կամ Օր. Սաթենիկ Յակոբեանին, *Դրօշակ*ի խմբագրութեան:

ՊՈԼՍԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի մէջ կազմուած է Պոլսի եւ շրջակայից (Տիւզճէ, Տէվլէթ-Համիտիէ, Ջօնկուլտաք եւ Պարթըն) հայրենակցական երկսեռ միութիւն մը, նպատակ ունենալով ներկայիս բարոյապէս իսկ ապագային նիւթապէս ալ օգնել ֆրանսաբնակ մեր հայրենակիցներուն:

Մանրամասն տեղեկութեանց եւ անհրաժեշտ աջակցութեանց համար գրաւոր դիմել միութեանս քարտուղար Պ. Ղեւոնդ Եղիաեանի. 78 Rue de Sèvres Paris VII:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր խումբի եւ Սէն Միշէլի շրջանին մէջ գտնուող բոլոր դաշնակցականները 26 փետր. շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Café Rocher, Métro Odéon:

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի ենթակոմիտէին դասախօսական ժողովը 26 փետր. շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին երիտասարդաց միութեան ակումբը:

Հ. Յ. Դ. Ջաւալեան խումբի ժողովը 26 փետր. շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին: կը հրաւիրուին Պիյեանքուրի, Իսի լէ Մուլինոյի, Մէօտօնի եւ Պուլոնի շրջանի բոլոր դաշնակցական ընկերները:

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արմէն-Գարօի, Ռոստոմի, Խաժակի, Գէորգ Չաւուշի եւ Պէլվիլի շրջանին մէջ գտնուող եւ ցարդ ո և է խումբի չմասնակցող բոլոր ընկերները, 26 Փետրուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ռոստոմի սրահը, 131 Faubourg du Temple, Belleville.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատ. միութեան ընկերական ընդհ. ժողովը՝ 27 փետր. կէս օրէ վերջ ժամը 1ին Rue République 63 սրահին մէջ: Անդամատետրերը միասին բերել:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Շրջանային կոմիտէի ընդհանուր անդամական ժողովը կիրակի փետր. 27ին կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Հայ Ժողովրդային Լսարանի մէջ: Բոլոր ընկեր-ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կազմակերպած է Հրապարակային բանախօսութիւն մը, 2 Մարտ, Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ: Պրոֆէսէօր Փրօֆ. Աշար (Ֆրանս. Բժշկ. Ակադեմիայէն) Նիւթ՝ Տպաւորութիւններ Հնդկաչինէն:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ վասպուրականի «Արծիւ» Սիրողներու խումբի վարչութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները կարեւոր խնդրի մը մասին խորհրդակցելու համար, Ուրբաթ օր 25 փետր. երեկոյեան ժամը 7ուկէսին Rue d'Aubagne 83 թիւ Պ. Պ. Նազարեանի Սենեակին մէջ: Ոչ-անդամներն ալ կրնան ներկայ ըլլալ:

Զ. ԵՐԿՍ. ՈՐԲ. Մ. Վալանսի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ, Վարդանանց տօնի առթիւ փետր. 26 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սինէմա Սէն Լուի մէջ, պիտի բեմադրուի Յ. Պարոնեանի Շողոքորթը: Երգ, նուագ, եւ արտասանութիւն, Մուտքը ազատ է: Ղեկավարութեամբ Տիկին Ա. Շամախեանի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— *Ախլաթի Թիղուտ գիւղացի Մեսրոպ Պիւլպիւլեան որ 1915ին տարագրուած էր: 1922ին Դամասկոսի որբանոցը ըլլալը իմացուած է. լուր տուողին 100 ֆր. նուէր: Գրել՝ Զարուհի Պիւլպիւլեանի՝* Rue de Trabesco, 6, Combes par Aubin Aveyron, France.

— Ամասիացի Գէորգ Էսկիճեան կը փնտռէ Այնթապցի Հաճի Նազարէթ,որ 1923ին Պոլիս (Լանկա) ջուլհակութեամբ կը զբաղէր: Այժմ Ալճէրիա ըլլալը կը կարծուի: Տեղեկացնել՝ K. Eskidjianի 5 Rue Jouye Rouve-Hotel Jeanne d'Arc Paris (20me).

ՓԵՏՐ. 27Ի ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դաշնակահարուհի Օր. Տիրուհի Զատուրեան կը մասնակցի նուագահանդէսի մը, որ տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Փետրուար 27ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle des Agriculteurs, *մասնակցութեամբ նուագախումբի:*

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Ցէր եւ Ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը խնամեն ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Երեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկուշաբթի եւ Ուրբ. օրերը ժամը 11—12: Ատամնաբոյժը ամէն օր ժամը 9էն մինչեւ 18:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

ՊԻՑԵԱՆՔՈՒՌԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐ

ՃԱՇԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ՆԱԽԿԻՆ ՄՈՍԿՈՒԱ—ԿՈՎԿԱՍ

41 Rue de St. Cloud *կամ* 30 Rue Nationale

3.75 *ֆրանքի համեղ եւ մաքուր ճաշ Ջրի առատ հաց*

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան կ. Խաչի Օգնութեան Մասնաճիւղը իր տարեկան պարահանդէսը կը սարքէ՝ յառաջիկայ փետրուար 26 Շաբաթ գիշեր, ժամը 10.30ին, Salle Hocheի մէջ, 9, Ave. Hoche, Paris (8e).

Պարահանդէսի արդիւնքին մեծ մասը, ուրիշ տարիներու պէս, պիտի յատկացուի Հայաստանի Արփա գիւղի հիւանդանոցին, Միացեալ Մասը, պիտի ծառայէ՝ Փարիզի աղքատ-հիւանդներուն դեղ ու խնամք տալու ծախքերուն, գործազուրկներու հաց ու մանուկներուն կաթ տալու:

Ջանք չէ խնայուած՝ հաճելի եւ արդիւնաւոր ընծայելու համար սոյն պարահանդէսը, որ պիտի ըլլայ ծպտեալ եւ դիմակաւոր (Paré et Masqué), *բայց ո՛չ պարտաւորիչ:*

Երջանկաբեր «Փէթիշ»ներու պարահանդէսն է այս:

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ ԵՒ ԽԱՆՈՒԹ

Մարսէյլի St-Jéraume (Սէնժէրօմ) արուարձանին մէջ, ունիմ տուն մը, տակը խանութ եւ պարտէզ, որուն առջեւ կը կենայ ճանրակառքը: Վարձել փափաքողները դիմեն՝ Կղեմէս Խոզեանի, 8, Rue Barbarosse, 4րդ յարկ:

Կ'ուզուի սպասուհի մը տնական ամէն գործերու համար. դիմել՝ 26 Rue de Constantinople չորրորդ յարկ աջ կողմ:

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործոցը, աշխարհաբար լեզուով, գիրք՝ ընթերցումի եւ աղօթքի: Գին 40 ֆր.: Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը եւ Սեւունիի մօտ (5, Ave. Quihou, St-Mandé):

Վարձու են 2 սենեակներ դիւրամատչելի պայմաններով 2 կամ 3 անձի համար: Դիմել՝ Տիկ. Շահպազի, 5, Gay-Lussac. Paris, Լիւքսէնպուրկի պարտէզի դիմաց:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մասնաւորապէս գաւառներէն կը խնդրուի Մէկ ՕՐ ԱՌԱՋ ղրկել ժողովի ազդերը, որպէսզի կարելի ըլլայ հասցնել համապատասխան օրուան:

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մանկավարժանի գիրքերու:

Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ԵՐԿԵՐ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Arakélian, Contes et Nouvelles, 12 frs.

Aharonian, Vers la Liberté, 12.

Aslan K., L'Arménie et les Arméniens 20.

Baronian, Maître Balthazar

Barsamian, L'Homme et la Femme 6.

Barsamian, Elle et Moi 7.50

Basmadjian, Histoire Moderne des Arméniens 12.

Chirvanzadé, La Possédée

Djivani, Les plus belles chansons, 5.

Macler F., Ancienne Eglise d'Arménie 12.

Macler F., Contes et Légendes de l'Arménie 12.

Macler F., La Version Arménienne 12.

Macler F., Contes Arméniens 12.

Mesrob K. L'Arménie au point de vue... 12.

Minasse Mme Iskouhi, Nouvelles et Contes 15.

Minasse Mme Iskouhi, Fleur Attique, poème 6.

Minasse Mme Iskouhi, Voix dans la Nuit, poème 7.50.

Morgan J. de, Histoire du Peuple Arménien 40.

Papazian V., Santho 12.

Raffi, Samouel, 2 volumes

Sandaldjian, Père J., Histoire documentaire de l'Arménie des âges du Paganisme, 2 grands volumes 100.

Tcheraz M., Nouvelles Orientales 12.

Tchobanian A., La Femme Arménienne 6.

Tchobanian A., La Roseraie d'Arménie, 2 grands volumes illustré 150.

Zartarian R., Clarté Nocturne 12 francs.

Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու փոխթի ծախք չկայ:

Դիմել՝ Librairie BALENTZ 233 Fbg. St. Martin, Paris 10e

ՍԱԿԱՐԱՆ

23 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի) 100 Mark		[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից․ »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Ձերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	[illegible]
» II	»	[illegible]
» III	»	[illegible]
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	[illegible]

Comptoir Parisien de change et de C... 80, Rue Laf...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ
3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ 35 ֆ. 70 ֆ. 140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ 20 շլ. 40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ » »
ԵԳԻՊՏՈՍ » »
ԱՄԵՐԻԿԱ 6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ 100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
25
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1927

25 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 270 | ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ | ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱԼԻՔԸ

Լրջօրէն մտահոգ են դիւանագէտները, չինական դէպքերուն հետեւանքով:

Տակաւին անցեալ տարի, պարզ միջադէպ մը կը համարուէր Երկնային կայսրութեան գաւակներուն խլրտումը: Եւ Մեծն Բրիտանիա, որ միշտ վարժուած է հրամայելու, իբրեւ տէր-տիրականը ծովերուն, ապահովաբար չէր նախատեսած թէ դէպքերը այնքան պիտի ծանրանան, որ պիտի հարկաւորուի քանի մը տասնեակ մարտանաւ և քանի հազար զինուոր ղրկել: Իսկ այսօր արդէն կրակին հետ կը խաղայ, ինչպէս դիտել կուտան Անգլիոյ աշխատաւորներն ալ:

Կացութեան ծանրութիւնը կ'ապացուցանէ նաեւ Խորհրդային Միութեան ուղղուած ազդարարութիւնը, որ վերջնագրի մը համամանք ունի: «Սահմաններ կան որոնցմէ անդին վտանգաւոր է ազդել Անգլիոյ հանրային կարծիքին վրայ. այս կարգի արարքներու շարունակութիւնը ուշ-կանուխ անխուսափելի պիտի դարձնէ առեւտրական դաշնագրին ջնջումը եւ նոյն իսկ դիւանագիտական յարաբերութեանց խզում պիտի պատճառէ»:

Գաղտնիք չէ որ խորհրդային իշխանութիւնը ոտքով-ձեռքով մխրճուած է չինական խառնարանին մէջ, եւ անդադար իւղ կը լեցնէ կրակին վրայ: Եւ այս՝ ոչ թէ ժողովուրդներու ազատագրութեան համար, ինչպէս կը պնդեն, այլ խոցոտելու, խորտակելու համար բրիտանական կայսրութիւնը: Այս վերջինն ալ, ինչպէս միւս բոլոր աշխարհակալները, քաղաքակրթութեան անունով է որ կը փորձէ խոնարհեցնել Չինաստանի ըմբոստները: Այս գետնին վրայ տարբերութիւն չկայ կարմիրին եւ ճերմակին միջեւ: Եւ վա՛յ այն ժողովուրդներուն որ կը հաւատան մէկուն կամ միւսին: Երկուքն ալ փրկանքներ կը նետեն իրենց թաթին տակ ինկած բազմութիւններուն, կը ձգնին մէկ-մէկու գլուխ պատռել, անոնց ողնայարին վրայ: Վաղը Անգլիան կրնայ համակերպիլ Չինաստանի պահանջներուն, ուրիշները կրակը ձգելով. միայն թէ ապահովուին իր առեւտրական շահերը եւ ծովերու բանալին: Իսկ պոլշեւիկ Ռուսաստանը պիտի շարունակէ հրահրել կրակը, որպէսզի կարենայ ոտքի հանել ամբողջ Ասիան, եւ ջլատել իր ծրագիրներուն ամէնէն ահարկու հակառակորդը:

Այս հիմնական պատկերէն դուրս, ինչ որ տեղի կ'ունենայ չինական ափերէն մինչեւ Եւրոպայի սրտին վրայ, ժողովուրդներու սթափումն ու զարթումն է, ազատագրութեան ալիքը՝ յարաճուն եւ դղրդագին:

Այսօրուան Չինաստանի համար այլեւս հմայք չունի Կոնֆիւկիոսի վարդապետութիւնը: Անտեղ ալ սերունդներ հասած են, գիտակից եւ գործելու պատրաստ: Եւ եթէ ազատագրական պայքարը կը բացուի միջազգային ազդակներուն հետ խառն, անբնական ոչինչ կայ: Բոլոր ազատագրական կռիւներն ալ այդպէս պայթած են, այս կամ այն հանգամանքին եւ ճնշումին տակ, մինչեւ որ իրենց վերջնական ձեւը գտած են:

Ազատագրութեան նոյն ալիքն է որ կ'որոտայ, յայտնապէս, Խորհրդային Ռուսաստանի մէջ, Անդրկովկասէն մինչեւ երկրին խորերը, կեդրոնի կողին վրայ: Անտեղ թնդանօթը չի գոռար տակաւին, ինչպէս Չինաստանի մէջ, բայց դէպքերու ընթացքը նոյնքան փոթորկալի է:

Մենք զանազան առիթներով պարզեցինք Ուկրայնայի մէջ ծաւալող դժգոհութիւնը: Վերջերս լուր կար թէ՝ յառաջիկայ Յունիս 10ին, Խարքովի մէջ, Ուկրայնայի Խորհուրդներու Համագումարը պաշտօնապէս պիտի դնէ երկրին անկախութեան հռչակման, հետեւաբար եւ բուն Ռուսաստանէն անջատման խնդիրը: Որքան գիտենք, այս լուրը չհերքուեցաւ մինչեւ այսօր:

Մոսկուա խոհեմութիւն կը համարէ շատ չքրքրել այս խնդիրը, որ իրականին մէջ խոշոր պալար մըն է: Խորհրդային Միութեան բազմազան հանրապետութիւններուն մէջ, ամէնէն կենսական կէտն է Ուկրայնան, տարածութեամբ աւելի մեծ (172,760 քառ. մղոն) բուն Ռուսաստանէն, փո՛քր՝ Սիպերիայէն, Թուրքիստանէն եւ Քըրկըզներու երկրէն, բայց բնակչութեամբ՝ անհամեմատ բարձր՝ թէ թիւով եւ թէ որակով (առնուազն 35 միլիոն): Արեւմուտքէն եւ հարաւ. արեւմուտքէն շրջապատուած՝ Լեհաստանով եւ Ռումանիայով, հարաւէն սահման ունենալով Սեւ Ծովը, այս լայնատարած երկրամասը եթէ բաժնուի Խորհրդային Միութենէն, հին Ռուսաստանը պիտի դառնայ նախորդին ծաղրանկարը, մինչեւ անգամ Կովկասը կորսնցնելու վտանգին տակ:

Տեղական թերթ մը դիտել կուտայ թէ Լոնտոնի, Պերլինի եւ Հռոմի մէջ մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին Ուկրայնայի անցուդարձերուն, եւ նոյն իսկ յատուկ պաշտօնեաներ սահմանած են այդ երկրի գործերուն համար: Ուկրայնայի նախորդ արտաքին նախարարներէն Պ. Շուլկին կը յայտնէ թէ անհաւատալի փոփոխութիւններ կատարուած են 1922էն ի վեր, եւ Խարքովէն մինչեւ Օտեսա միայն ուկրաներէն կը խօսուի, եւ թերթերն ալ այդ լեզուով կը հրատարակուին: Պոլշեւիկները նախապէս միայն եկեղեցական արարողութեանց համար արտօնած էին ուկրաներէնը. յետոյ թոյլատրուեցաւ նախակրթարաններու, յետոյ երկրորդական վարժարաններու, իսկ այսօր Քիեւի, Խարքովի եւ Օտեսայի համալսարաններն ալ մայրենի լեզուով կը դասախօսեն:

Ամէն պարագայի մէջ, ծանր է հեռանկարը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

„ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՓՈԽԱՍԱՑՆԵՐ„

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Խորհրդային Հայաստան» կը գրէ կոմիսար Ա. Մռաւեանի ստորագրութեամբ (13 փետր.).—

«Հակախորհրդային «ազնիւ ընկերութեան» անխուսափելի փոխասացներն են նաեւ հնչակեանները: «Սոցիալ-դեմոկրատ» «մարքսիստ» յորջորջուող հնչակեան վերջին քաղաքական փինաչիները (հնակարկատ), մինչեւ վերջին ժամանակները հերթական քաղաքական իրենց սպեկուլացիան կատարում էին Խորհրդային Հայաստանի անունով, մեր սոցիալական շինարարութեան թասիբն էին անում կեղծաւոր շուրթերով: Այժմ հնչակեան թափթփուկներին թւում է, թէ «ժամանակները փոխւում են», թէ հրապարակ են իջնում «զօրաւոր նոր ուժեր», որոնք կարող են դրութիւնն արմատապէս փոխել:

«Հնչակեան գրչակները գառամեալ փոխասացի նման կրկնում են այն ամէնը, ինչ գրում է վրացական ֆաշիստ Ռամիշվիլին, ինչ վայրահաչում է (որովհետեւ գրելու սովորութիւն չունի) Քիւրտիստանի սոցիալիստ Խոսրովբեկ Սուլթանովը, ինչ խօսում, գրում եւ վայրահաչում է փրկչապետ եւ վարժապետ Վրացեան Սիմոնը:

«Յայտնի է, որ վերջերս քիչ երկարել է Ռամիշվիլի—Խոսրով բեկ—Վրացեան հակայեղափոխական բլոկի լեզուն՝ լաւ վարձատրելով լեհական շտապի միջոցով՝ Լոնդոնից: Լորդ Չէմպըրլէնի իմպերիալիստական քաղաքականութեան նպատակներից մէկն է նաեւ Անդրկովկասը, ուստի եւ գործի է անցել Ռամիշվիլի—Խոսրով բէկ-Վրացեան բլոկը: Եւ նրանց ո՛չ սարսափելի նոր կարաւանին միանում են այսօր նաեւ հնչակեան կաղ էշաւոր «գործիչները»:

ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ՉԻ ԾԱԽՈՒԻՐ ԱՌ ԱՅԺՄ...

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կեդրոնական վարչական ժողովը, որ քանի մէջ արտակարգ նիստի հրաւիրուած էր անցած շաբաթ, նախագահութեամբ Պ. Պօղոս Նուպարի, վերջացած է եւ ժողովին անդամները վերադարձած են Փարիզ:

Կը տեղեկանանք թէ ժողովին մէջ երկարօրէն քննուած է Մելքոնեան ծխախոտի գործարանը ծախելու խնդիրը: Լսուած են Եգիպտոսէն եկող պատուիրակները՝ Պ. Պ. Վահան Թէքէեան, Տիգրան Հաճընլեան եւ Հայկ Ինայէթեան (վերջին երկուքը՝ խնամակալ): Ասոնք տեղեկութիւններ հաղորդած են գործարանը գնելու համար Մասիերօ-Մաթոսեան խմբակին առաջարկած պայմաններուն մասին, որոնք անընդունելի նկատուած են:

Որոշուած է առ այժմ չծախել Մելքոնեան գործարանը եւ շարունակել բանակցութիւնները յիշեալ խմբակին հետ, մինչեւ որ կարելի ըլլայ համաձայնութեան յանգիլ եւ աւելի շահաւոր պայմաններ ձեռք բերել:

Պ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ 2,750 անգլիական ոսկի տրամադրած է Օքսֆորտի Համալսարանին, իր հօր՝ Նուպար փաշայի անունով «Պուրս» մը հաստատելու հայերէն լեզուի եւ հայ պատմութեան համար:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒՆ

Անգլիոյ Նախարարական Խորհուրդը Ռուսիոյ խորհրդային ներկայացուցիչին յանձնեց մօտ երկու հազար բառէ բաղկացած ազդարարագիր մը, խիստ ոճով խմբագրուած, որուն մէջ կ'ըսուի որ եթէ սովետական կառավարութիւնը իր խոստումները չյարգէ, անգլեւռուս առեւտրական դաշնագիրը պիտի ջնջուի: Այս ծանուցագիրին կցուած են ինը յաւելուածներ, որոնք կը պարունակեն Չիչերինի, Վորոշիլովի, եւ այլ պետական մարդոց ճառերը, ինչպէս նաեւ «Իզվեստիա»ի եւ ուրիշ թերթերու յօդուածները:

Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ հակառակ 1921ին, 1923ին եւ 1924ին խորհրդային կառավարութեան հանդիսաւոր յանձնառութեանց, թէ բրիտանական կայսրութեան մէջ պոլշեւիկեան քարոզութիւններ չպիտի ընեն եւ ոեւէ կերպով չպիտի խանգարեն կայսրութեան ներքին անդորրութիւնը, պոլշեւիկեան գործակալները, նոյնիսկ պաշտօնական մարմինները դրժելով իրենց խոստումները, կը շարունակեն տենդագին պրոպագանդ մղել ամէն կողմ եւ դաւադրութիւններ ու ապստամբութիւններ կը պատրաստեն: Անգլիական կառավարութիւնը քանիցս Լոնտոնի խորհրդային ներկայացուցիչին ուշադրութիւնը հրաւիրեց այս մասին:

«Այնքան ատեն որ Խորհրդային կառավարութիւնը յամառի հրապարակաւ անուանարկիչ խօսքեր ընել Անգլիոյ դէմ եւ կամ համաշխարհային յեղափոխութիւնը ջատագովել, կարելի չէ որ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները բարւոքին»:

Սըր Չէմպըրլէյն այստեղ կը յիշէ Չիչերինի, Վորոշիլովի, Քամէնէֆի, Պուխարինի, Րիքովի ճառերը, ու մասնաւորաբար Կոմկուսի Քաղաքական Բիւրօյի,—«որ իսկական կառավարութիւնն է»,— գրգռութիւնները հանքագործներու գործադուլին ատեն:

«Եթէ անգլիական կառավարութիւնը հաշտարար դիրք բռնեց խորհրդային գործակալներուն եւ ռուս քաղաքացիներուն հանդէպ, ատիկա չի նշանակեր թէ անտեղեակ էր անոնց ծրագիրներուն»:

«Խորհրդային վարիչներուն բռնած ցաւալի դիրքը ընդգծելով, Լոնտոնի կառավարութիւնը երբեք նպատակ չունի վիճաբանութեան մտնել անոնց հետ, այլ կը բաւականանայ նկատել տալ անժխտելի իրողութիւնները եւ վեր հանել անոնց իմաստը: Խորհրդային կառավարութիւնը թող տգիտութեան, տկարութեան կամ քաջալերանքի չվերագրէ հանդուրժողական քաղաքականութիւնը: Լոնտոնի կառավարութիւնը չի խառնուիր Ռուսիոյ ներքին գործերուն, ո՛չ ալ անոր վարչաձեւին: Իր ուզած միակ բանը այն է որ Մոսկուայի կառավարութիւնը չմիջամտէ զուտ բրիտանական գործերու մէջ եւ հրաժարի բրիտանական հպատակներու դէմ ոեւէ թշնամական արարքէ կամ քարոզութենէ:

«Ընդհակառակը անհրաժեշտ կը նկատէ խստիւ ազդարարել Խորհրդային Միութեան թէ սահմաններ կան, ուսկից անդին վտանգաւոր է Անգլիոյ հանրային կարծիքին վրայ ազդել, եւ թէ այս կարգի արարքներու մէջ յամառիլը վերջ ի վերջոյ անխուսափելի պիտի դարձնէ ջնջումը առեւտրական համաձայնագրին, որուն տրամադրութիւնները բացէ ի բաց դրժուած են, ու նոյն իսկ կրնայ Անգլիոյ եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ դիւանագիտական յարաբերութեանց խզում առաջ բերել:»

Ծանուցագիրը կը վերջանայ յոյս յայտնելով որ Խորհրդային Միութիւնը լուրջ ուշադրութեան պիտի առնէ զայն եւ թէ անգլ կառավարութիւնը այլեւս գանգատելու պէտք չպիտի ունենայ:

Մոսկուայի մէջ մեծ յուզում առաջ բերած է այս ազդարարագիրը, մանաւանդ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզելու սպառնալիքը: Կոմկուսի Քաղաքական Բիւրօն արտօնած է մամուլին արտայայտուիլ անգլիական խնդրին մասին, ինչ որ արգիլուած էր ատենէ մը ի վեր: Հականգլիական բուռն պայքար մը կը սպասուի, մանաւանդ երբ Անգլիա յաջողի համաձայնութիւն կնքել Չինաստանի հետ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Շանկայի իշխանութիւնները, զօրավար Սըն-Շուան-Ֆանկի հրամանով գրաւեցին այն երկու ըմբոստ յածանաւերը, որոնք առջի օր կրակ բացած էին Շանկայի վրայ:

Քաղաքին մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ: 30000 բանւորներ գործի վերսկսան, սակայն դեռ 80,000 հոգի գործադուլը կը շարունակեն: Հակառակ կարմիրներու քարոզութեանց, Շանկայի բնակչութիւնը հանդարտ է եւ կը յուսայ թէ Սըն-Շուան-Ֆանկ պիտի կրնայ ազգայնականներու յառաջխաղացումը կասեցնել՝ շնորհիւ Չանկ-Ցօ-Լինի աջակցութեան, որ չպիտի ուշանայ հասնիլ: Ֆրանս. իշխանութիւնները օգնական ուժ խնդրած են եւ կը զգուշանան ոեւէ խնդիր ունենալէ տեղական բնակչութեան հետ:

Խռովարարներու դէմ խստութիւնները կը շարունակուին: Սակայն քանի մը օրէ ի վեր գլխատման դէպքերը նուազած են: Հօնկ-Քօնկ հասաւ փոխադրանաւ մը, հազար անգլիացի ծովային հրացանակիրներով: «Թայմզ» կը գրէ թէ Հարաւի եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԷՆ

Երէկ տուած էինք Հայաստանի երկու գաւառներուն մարդահամարին մանրամասնութիւնը: Այսօր կուտանք ուրիշ երկու գաւառներու պատկերը.—

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԳԱՒԱՌ

Վաղարշապատ քաղաք.— 8035 հոգի, 4028ը այր, 4007ը կին: 1922ին՝ 7966. աճած՝ 0.5 առ հարիւր համեմատութեամբ:

Աշտարակ աւան.— 4848 հոգի, 2432ը այր, 2416ը կին: 1922ին 5167: Մանկատուներու փակումին պատճառով, նուազած՝ 6.2 համեմատութեամբ:

Սարտարապատ կայարան եւ աւանը.— 481 հոգի, 359ը այր, 122ը կին: 1922ին՝ 128 հոգի, աճած 275.7 համեմատութեամբ:

Գիւղական վայրեր.— 100,566 հոգի, 51,153ը այր, 49,413ը կին: 1922ին՝ 85,133 հոգի, աճած՝ 18.1 համեմատութեամբ:

Ամբողջ գաւառին մէջ.— 113,930 հոգի, 57,972ը այր, 55,968ը կին: 1922ին՝ 98,424, աճած՝ 15,8 համեմատութեամբ:

ԼՈՌԻ ՓԱՄԲԱԿԻ ԳԱՒԱՌ

Ղարաքիլիսա քաղաք.— 8301 հոգի, 4115ը այր, 4186ը կին: 1922ին՝ 6427 հոգի, աճած՝ 29.2 համեմատութեամբ:

Ստեփանաւան քաղաք.— 4936 հոգի, 2492ը այր, 2444ը կին: 1922ին՝ 5847 հոգի, նուազած՝ 15.6 համեմատութեամբ:

Ալլահվէրտիի հանքային շրջան.— (Ալլահվէրտի, Մանէս, Պըրտիկ, Ախդալա, Շամլուխ, Սիսիմադան եւ Սանահին կայարան).— 4927 հոգի, 2761ը այր, 2166ը կին: 1922ին՝ 2260 հոգի, աճած՝ 118.0 համեմատութեամբ:

Գիւղական վայրեր.— 114,177 հոգի, 57,453ը այր, 56,724ը կին: 1922ին՝ 102,683 հոգի, աճած՝ 11.2 համեմատութեամբ:

Ամբողջ գաւառին մէջ.— 132,341 հոգի, 66,821ը այր, 65,520ը կին: 1922ին 117,217, աճած՝ 12.9 համեմատութեամբ:

Կրիփը Հայաստանի մէջ.— Այս ձմեռ թէեւ կրիփի համաճարակ չկայ Հայաստանի մէջ, սակայն ամբողջովին ալ չէ անհետացած: Առողջապահական Մարմիններու վիճակագրութեան համաձայն, 1923ին Հայաստանի մէջ կային 5016 վարակուածներ, 1924ին՝ 8243, 1925ին՝ 11,726, 1926ին՝ 19,793: Անցեալ տարուան մէջ մէկ ամսուան ընթացքին վարակուած էին 1600 հոգի, Սեպտեմբերին՝ 649, Հոկտեմբերին՝ 1133, Նոյեմբերին՝ 1580, Դեկտեմբերին՝ 1460:

ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԺԱՄԸ

Խօսակցութիւններ կը կատարուին ֆրանսական, անգլիական, պելժիական եւ հոլանտական կառավարութիւններուն միջեւ, որոշելու համար ամառուան ժամը հաստատելու օրը: Ֆրանսա սովորութիւն ունի ամառուան ժամը սկսելու Մարտ ամսուան վերջին շաբաթ օրը, Անգլիա՝ Ծաղկազարդի կիրակի օրը, իսկ Պելճիքա եւ Հոլանտա երբեմն ֆրանսական, երբեմն ալ անգլիական ժամը կ'ընդունին:

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐԱմատան դատը նորէն կ'արծարծուի: Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը տեղեկանանք թէ դրամատան տնօրէն Պ. Թագւոր Սուքիասեան նորէն դատարան կանչուած է, Վճռաբեկ Ատեանը բեկանած ըլլալով անպարտութեան վճիռը:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ճեպընթացները չեն կրնար բանիլ Արեւելեան Թրակիոյ մէջ ձիւնին պատճառաւ, որ տեղ տեղ չորս մեթր բարձրութեան հասած է:

ՍՍՍՌ.

«ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ՌԷԺԻՄԸ»

Խորհրդային Միութիւնը աշխարհիս ամէնէն անհեթեթ, ամէնէն դանդաղաշարժ կազմութիւնը ունեցող պետութիւնն է։ Անոր հիմքը դրուած է ոչ թէ տնտեսական ու քաղաքական անհրաժեշտութեան կամ ազգային հարցը ամենաարդար ձեւով լուծելու ցանկութեան, այլ՝ գռեհիկ խուժանավարութեան վրայ։

Այդ խուժանավարութեամբ միայն կարելի է բացատրել ստեղծումը Նախիջեւանի կամ Աբխազիայի նման զաւեշտական «հանրապետութիւններու», որոնց հողին տարածութիւնն ու ազգաբնակութեան քանակը պզտիկ գաւառի մը սահմաններէն անդին չեն անցնիր։ Նախկին ռուսական կայսրութեան ամբողջ տարածութեան վրայ ստեղծուած են բազմաթիւ «անկախ» եւ «ինքնավար» հանրապետութիւններ՝ իրենց Խորհուրդներու համագումարներով, «գործկոմ»ներով ու «ժողկոմ»ներով, անհամար պաշտօնէութեամբ ու նմանը չունեցող պիւրոկրատութեամբ, որոնք կը կլանեն տեղական եկամուտներու խոշոր մասը եւ արճիճի պէս կը ճնշեն ժողովուրդի ու երկրի տնտեսութեան վրայ։

«Խնայողութեան ռէժիմը», որ հանգուցեալ Ջէրժինսկիի վերջին պատգամին համաձայն, դարձած է խորհրդային տնտեսավարութեան անկիւնաքարը, վերջերս հասած է նաեւ «անկախ» եւ «ինքնավար» հանրապետութիւններուն։ Օրուան կարգախօսը «պետական մեքենայի պարզացումն» է։ Այս տեսակէտով չափազանց ուշագրաւ է խորհրդային մամուլին մէջ ծայր տուած բանակռիւ մը, որ դեռ չէ վերջացած եւ որու նպատակն է «ինքնավար հանրապետութիւններու եւ շրջաններու» պետական մեքենային կրճատման խնդիրը։ Բանակռուի հիմքը դրաւ Ատրպէճանի կոմիսար Ա. Գարաջեւ՝ «Փրավտա»յի եւ «Զարիա Վասթոքա»յի (Յուն. 14) մէջ տպած ընդարձակ մէկ յօդուածով, որ բաւական լայն արձագանգ գտաւ «խորհրդային հասարակութեան» մէջ եւ առիթ ծառայեց մտքերու կենդանի փոխանակութեան։

Բանակռիւը հետաքրքրական է ո՛չ միայն Գարաջեւի շօշափած հարցերը պարզաբանելու տեսակէտով, այլ եւ այն մտայնութեամբ, որ կ'արտայայտեն անոր մասնակցող համայնավար գործիչները։ Մենք, հաւանաբար, առիթ կ'ունենանք անդրադառնալու անոր, երբ կողմերը ըսեն իրենց վերջին խօսքը, իսկ առ այժմ կ'ուզենք առաջ բերել Գարաջեւի յօդուածի էական մասերը։ Ընթերցողը կը տեսնէ, թէ ի՛նչ բան է խորհրդային պետականութիւն ու խորհրդային տնտեսավարութիւն։

Գարաջեւի համոզումով համայնավար կուսակցութեան «մեծ նուաճումներէն մէկն ալ մեր միութեան աշխատաւոր զանգուածներու ազգային հաւասարութեան հաստատումն է»։ «Մանր ազգերու ինքնորոշումը վերջին հաշւով վերածուած է բազմաթիւ առանձին ինքնուրոյն հանրապետութիւններու եւ ինքնավար շրջաններու ստեղծման», բայց կասկած չկայ, որ ինքնուրոյն եւ ինքնավար հանրապետութիւնները իրենց մեքենայի պահպանութեան մասով տեսակ մը մեծ բեռ են պետական պիւտճէի համար, որովհետեւ այդ հանրապետութիւններու եւ շրջաններու մեքենաներն այժմ այնպէս են, որ անոնց պահանջներու լիակատար բաւարարը — աչքի առջեւ ունենալով խորհրդային պետութեան միջոցներու աղքատութիւնը — չափէն աւելի դժուար եւ հազիւ իրագործելի խնդիր են»։ Եւ օրինակ կը բերէ «Նախիջեւանի հանրապետութեան» եւ «ինքնավար շրջան լեռնային Ղարաբաղի» պարագան՝ համեմատելով Գանձակի գաւառին հետ։ Այս համեմատութիւնը կը կատարուի «ո՛չ թէ այն նպատակով, որ ջնջուին ինքնավար Ղարաբաղն ու Նախիջեւանի հանրապետութիւնը։ Ընդհակառակը, ես կը կարծեմ, որ այն նուաճումները, որ մենք ունինք ինքնավար Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի հանրապետութեան մէջ ազգային խաղաղութեան հաստատման տեսակէտով անհրաժեշտ է ամէն կերպ ամրացնել։ Այդ շրջաններու հետ համեմատելով, ի նկատի ունիմ միայն պետական մեքենաներու արժէքը, անոնց ճկունութիւնը, աժանութիւնը, պայքարը պիւրոկրատութեան դէմ եայլն։»

Ահա Նախիջեւանի հանրապետութիւնը. ըստ սահմանադրութեան ունի կենտգործկոմ՝ սեփական քարտուղարութեամբ, գրասենեակով, հաղորդակցութեան ձրի միջոցներով, ժողկոմխորհ՝ նախագահով, յատուկ վարչութեամբ, հաշուապահութեամբ, քարտուղարով, զեկուցանողով, ինքնաշարժով եայլն, ամէն կարգի ժողկոմատներ, օգնականներով, կոլեգիաներով, գրասենեակներով, հաշուապահներով եայլն, գերագոյն դատարան, Շրջանային դատարան, ժողովրդական դատարաններ, իւրաքանչիւր ժողկոմատը ունի ամէն տեսակ բաժիններ ու ենթաբաժիններ՝ Ռուսաստանի ժողկոմատներու համաձայն։ Այս բոլոր հիմնարկութիւններն ու պաշտօնէութիւնը տեղաւորելու համար գրաւուած են Նախիջեւանի բոլոր լաւ տուները։ Գործավարներու ռոճիկը յարմարցուած է միութեան միւս հանրապետութիւններու գործավարներու ռոճիկին։

Եւ այս բոլորը երկրի մը համար, որու տարածութիւնը 6478 քառ. քիլոմեդր է եւ ազգաբնակութեան թիւը 90,000ը չանցնիր։ Հետեւանքները, բնականաբար, չափազանց ողբալի են։ Այսպէս, Նախիջեւանի խնամատարութեան գործավարութիւնը իր անցեալ տարուան ամբողջ պիւտճէի 9,126 րուբլի գումարէն 2,520 րուբլի ծախսած է, գործավարի և իր գրասենեակին, աւելի քան 5000 րուբլի պաշտօնէութեան և միայն 4000 րուբլի տրուած է նպաստ, այսինքն կարօտներուն 4000 րբ. բաժնելու համար ծախսուած է 7500 րուբլի։

Նոյնն է պատկերը եւ Ինքնավար Ղարաբաղի մէջ։ 1925—1926 տարուան ընթացքին Ղարաբաղի խնամատարութեան գործավարութեան պիւտճէն եղած է 105,395 րուբլի, որմէ 41,638 րբ. ծախսուած է գործավարութեան եւ պաշտօնէութեան, իսկ 300 ընտանիքներու նպաստ տրուած է 63,658 րբ.։

«Ընդհանրապէս, կ'ըսէ Գարաջեւ, գործավարութիւններու միջնորդական զանազան հիմնարկութիւններու եւ անոնց պաշտօնէութեան ծախքը շատ մեծ է։ Օրինակ, Նախիջեւանի հանրապետութեան մէջ ժողկոմներու համար 3-4 անգամ աւելի ծախս կ'ըլլայ, քան Գանձակի կամ Սալիանի Գաւգործկոմներու։ Այսպէս, Գանձակի գաւառի հանրային կրթութեան բաժինը ունի 6 պաշտօնեայ, Նախիջեւանի Լուսժողկոմը՝ 16, Գանձակի Հողբաժինը՝ 3 պաշտօնեայ, Նախիջեւանի Հողժողկոմը՝ 12 եւլն., այն ժամանակ, երբ... Գանձակի գաւառի աշխատանքը աւելի շատ է»։

Ո՞րն է ելքը. Գարաջեւը կ'առաջարկէ «չվազել այս ու այն մեծադղորդ անունի ու ձեւակերպութիւններու ետեւէն։ Անհրաժեշտ է կազմակերպել այնպիսի մեքենայ, մշակել այնպիսի Սահմանադրութիւն մանր հանրապետութիւններու համար, որ ապահովէր նախ՝ ամրապնդումը մեր բոլոր նուաճումներու ազգային հարցի տեսակէտով. երկրորդ՝ առաւելագոյն մերձեցումը զանգուածներու հետ եւ երրորդ՝ ծախսելու առաւելագոյն կրճատումը։ Այդ նպատակով կ'առաջարկեմ ջնջել կարգ մը ինքնավար հանրապետութիւններու Գործավարներու Խորհուրդն ու գործավարութիւնները՝ պահելով կենտգործկոմը՝ համապատասխան բաժիններով (հողային, հանրային կրթութեան, առողջապահութեան եւլն.) տալով անոնց, օրինակի համար, սովորական գաւառներու պաշտօնէութեան կազմը։ Այն ատեն կը ստացուի մեծ խնայողութիւն։

Այս ձեւով մեծապէս կը մեղմանայ եւ պիւրոկրատութիւնը։ Այժմ Նախիջեւանի հանրապետութեան մէջ քաղաք եկած գիւղացին պաշտօնատուն մը դիմում ընելու եւ պատասխան մը ստանալու համար օրեր պէտք են. «Մինչեւ որ իր թուղթը անցնի գործավարութիւններու բաժիններէն ու սեղաններէն եւ հասնի գործավարին եւ նոյն ճանապարհով ալ ետ դառնայ՝ առնուազն 3-4 օր կ'անցնի։ Այս մասին կարելի է շատ փաստեր բերել, բայց ես կը սահմանափակեմ միայն մէկով։ Նախիջեւանի հանրապետութեան Կենտգործկոմի նախագահին աւելի բարձր կանգնած հիմնարկութիւններէն մէկը թուղթ մը կը գրէ։ Ստանալով այդ թուղթը՝ ան կը գրէ «Ժողկոմխորհ»ի նախագահին. վերջինը կը գրէ «Ներքգործկոմ»ին, սա ալ իր հերթին՝ օգնականին, օգնականը՝ գաւառակի պետին եւ գաւառակի պետը՝ գիւղական խորհրդին։ Նոյն ճանապարհով ալ՝ հիմնարկութենէ հիմնարկութիւն՝ թուղթը ճամբորդութիւն կ'ընէ դէպի ետ, եւ այս ճամբորդութիւնը միայն մէկ ուղղութեամբ՝ ամիսներ կը տեւէ»։

Գարաջեւը կ'առաջարկէ կրճատումներ կատարել եւ աւելի խոշոր ազգային հանրապետութիւններու պետական մեքենային մէջ։ Վրաստանի, Հայաստանի, Ատրպէճանի եւ այլ հանրապետութիւններու մէջ կայ կենտգործկոմ։ Իւրաքանչիւր Կենտգործկոմ ունի իր գրասենեակը, հաշուապահութիւնը, իրաւագէտ խորհրդականը, կառաժը եւայլն։ Կարելի չէ՞ կենտգործկոմի գրասենեակը, հաշուապահութիւնը, իրաւագէտ խորհրդականը միացնել ժողկոմխորհի նոյն հիմնարկութիւններուն հետ։ Այդ ձեւով կը կրճատուին տասնեակ պաշտօնեաներ, բայց փոխարէնը մեծապէս կը շահի պետութիւնը»։

«Ազգային հանրապետութիւններու մէջ կայ եւ մէկ ուրիշ հիւանդագին երեւոյթ — ձգտում ո և է գործավարութեան կամ ուրիշ հիմնարկութեան կազմակերպութեան ատեն փոխ առնել Խորհրդ. Միութեան գործավարութիւններու եւ հիմնարկութիւններու կազմը իրենց բոլոր բաժիններով ու ենթաբաժիններով»։

Եւ դարձեալ օրինակներ, «Խորհրդ. Ատրպէճանի մէջ կայ 16 թրեսթ ու սէնտիքա (պետական, արդիւնաբերական և առեւտրական հիմնարկութիւններ)։ Առնենք մէկը՝ Ազգաթրեստը։ Այս թրեստին մէջ կ'աշխատին ընդամէնը 98 բանուորներ, իսկ պաշտօնեաներ անցեալ տարի 44 էին եւ այս տարի 24։ Կարի՞ք է աղի արդիւնաբերութիւնը տակաւ վարչական նման մեքենայի։ Անցեալ տարի վնաս ունեցաւ։ Այս տարի ալ, թէեւ հաշիւները հրատարակուած չեն, համոզուած եմ, որ եթէ վնաս իսկ չըլլայ, մեծ շահ ալ չըլլար։ Նոյնն է եւ Ազգիազգուստը, ուր կայ 224 բանուոր, իսկ պաշտօնեաներու թիւն է 84»։ Գարաջեւի խօսքով, Ատրպէճանի առեւտրա-արդիւնաբերական հիմնարկութիւններու մեծ մասը ուռած է, աւելորդ պաշտօնեաններով լեցուն, անշահաբեր, հարիւր հազարներ կը ծախսուին զուր տեղը՝ պաշտօնեաներու եւ աւելորդ հիմնարկութիւններու համար։

Երեւոյթը նոյնն է եւ գաւառներու մէջ։ Ահա Բարեւակինի քոմխոզը՝ քաղաքային տնտեսութիւնը.— երկու աղբակիր սայլ, երկու կոտրտուած հրշէջ տակառ, բարեխնամարար, բաղնիք, ելեկտրական (պզտիկ, 2000 մոմի) եւ սեփական կերի «գործարան մը»։ Այս «թրեստի» համար կը ծախսուի տարեկան 12,000 րուբլի, իսկ հասոյթը հազիւ կը գոցէ ծախքը»։

«Այստեղ թուած ախտաւոր երեւոյթները գոյութիւն ունին Միութեան բոլոր կողմերը», կը գրէ Գարաջեւ եւ կ'առաջարկէ վերջ տալ այս կացութեան, վերցնել կամ միացնել կարգ մը հիմնարկութիւններ, կրճատել պաշտօնէութիւնը եւ, առհասարակ, մտցնել «խնայողութեան ռէժիմ»։

Ինչպէս ըսինք, Գարաջեւի յօդուածը լայն դուռ բացաւ բանավէճի եւ շատեր յետին միտքեր տեսան անոր խօսքերուն մէջ։

Այսպէս կամ այնպէս՝ Գարաջեւ մատը դրած է բուն վէրքին վրայ։ Ատո՛վ կը բացատրուի իր յօդուածի առաջ բերած հանրային հետաքրքրութիւնը։ Իսկապէ՛ս, Խորհրդ. Միութիւնը եւ անոր բաղադրիչ մասերը իրենց պետական եւ տնտեսական կազմակերպութեամբ եւ անհաշիւ հիմնարկութիւններով կը ներկայացնեն պիւրոկրատութեան հազուագիւտ օրինակ մը։ Անհաշիւ միլիոններ կը վատնուին միանգամայն անպէտք եւ աւելորդ պաշտօնատուներու ու պաշտօնեաներու պահպանութեան համար, իսկ կենդանի գործը, ժողովուրդին տնտեսութիւնը կը մնայ զուրկ զարգացման նիւթական միջոցներէ։ Եւ հիմնական կրճատումներն ու մաքրագործումները, ի հարկէ, կը ծառային ժողովուրդի շահին, եթէ, հարկաւ, այդ խնայողութենէն գոյացած դրամը չերթայ Կոմկուսի անյատակ որկորը։ Եւ Գարաջեւ մեծ ծառայութիւն մատուցած կ'ըլլար «բանւորա-գիւղացիական իշխանութեան», եթէ մերկացումներով հարուստ երկրորդ յօդուած մըն ալ գրէր Համայնավար Կուսակցութեան ներսը թագաւորող պիւրոկրատութեան, շռայլ ծախքերու ու վատնումներու մասին։

Գարաջեւի դրած հարցը կենսական է եւ Հայաստանի համար, ուր կենդանի կեանքը նոյնպէս խեղդուած է չինովնիկա պետութեան բիրտ ճիրաններուն մէջ։ Քանի՛ քանի աւելորդ հիմնարկութիւններ ու պաշտօնեաներ կը խժռեն ժողովրդի կաշիէն փրցուած դրամները, տասնեակ ու հարիւր հազարաւոր թուղթեր կը գրուին, բազմաթիւ «թրեստ»ներ, «Սովխոզ»ներ ու «Բոմխոզ»ներ կը պահեն, կենտգործկոմ, ժողկոմխորհ, գերտնտխորհ, քաղվարչութի՛ւն եւ ուրիշ անթիւ «խորհ»եր ու «խոզ»եր, այն պահուն, երբ պարզ նահանգային վարչութիւն մը կատարելապէս բաւական է կառավարելու համար արդի Հայաստանը։ Վարչութիւն մը հարկ է, ոչ թէ Հայաստանի իրաւունքները սահմանափակելու, այլ հիմնարկութիւններն ու պաշտօնէութիւնը կրճատելու ու պարզացնելու տեսակէտով։

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ.— Ֆրանսացի ժաքար, որ կատարեց Էնկիւրիի մարդահամարը, յայտարարած է թէ պիտի կատարուի նաեւ Պոլսոյ մարդահամարը։ Այս առթիւ գործողութիւններուն պիտի օգնեն համալսարաններու ուսանողները, ուսուցիչները, քաղաքապետական պաշտօնեաները։ Ամուրիներու արձանագրութիւններուն համար, պիտի աշխատուի որ, առտուն կանուխ, անկողիններնին մէջ պաշտօնեաները երթան գտնեն զանոնք։ Մարդահամարը, ամբողջ Թուրքիոյ մէջ, պիտի սկսի Հոկտեմբերի վերջը։

ՃԱՀՃԱՏԵՆԴԻ ԴԷՄ.— Ռուս մասնագէտներ, Փրոֆ. Մարցինովսկի, մանրէաբան Կանդելաքի, Խարազով եւ ուրիշներ Հայաստանի մէջ պիտի ուսումնասիրեն ճահճատենդի դէմ պայքարի կազմակերպումը։

ՈՒՍԿԻ՞Ց ՅԱՌԱՋ ԿՈՒԳԱՅ

ՔԱՂՑԿԵՂԸ

ՆՈՐ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Յառաջ»ի փետր. 3ի թիւին մէջ, փրոֆ. Ա. Պէրպէրեան ամփոփ կերպով բացատրած էր քաղցկեղի իսկական բնոյթի եւ ծագման պատճառներու մասին բժշկական աշխարհի մէջ ներկայիս տիրող ընդհանուր տեսութիւնը։

Սակայն, ինչպէս ամէն տեսութիւն որ հաստատ փաստերէ զուրկ է, նոյնպէս ալ քաղցկեղի վերաբերեալ տեսութիւն մը ենթադրական ըլլալէ չի դադրիր ու առիթ կուտայ նորանոր վարկածներու որոնք արդիւնք են տքնաջան ու անձնուէր գիտուններու յարատեւ խուզարկութեանց։

Այս կարգէն պէտք է նկատել նաեւ գերման բժիշկ Տօքթ. Վիթֆելտի քաղցկեղի ախտաճանաչութեան մասին կատարած հետազօտութիւնները՝ զորս հեղինակը փոքր գրքոյկի մը մէջ հաւաքելով գիտական աշխարհի նկատառման յանձնած է։

Ստորեւ կը ներկայացնենք գերման բժշկի տեսութիւնը որ իր քանի մը մասերով նոր ու թելադրիչ կրնայ նկատուիլ։

Տօքթ. Վիթֆելտի հետախուզական մեթոտը փորձառական կամ ախտաճանաչական է։ Իր տեսութիւնը ամբողջովին հիմնուած է քաղցկեղի ցոյց տուած արտաքին երեւոյթներու ու զայն շրջապատող պարագաներու վրայ։ Նոյնատեն իր հետազօտութեանց իբր մեկնակէտ կ'առնէ այդ նոյն երեւոյթներն որոնց յաճախակի ներկայութենէն կը հետեւցնէ հիւանդութեան պատճառներու ու ծագման հետ սերտ առնչութիւն մը ունենալը։ Այս երեւոյթներէն կամ պարագաներէն կարեւորները յիշենք.—

ա) Քաղցկեղը առհասարակ յառաջացեալ տարիքի մէջ ու աւելի կիներու վրայ երեւան կուգայ.

բ) Քաղցկեղի ուռոյցներու բաղկացուցիչ բջիջները իրենց մէջ աճելու մեծ ուժ մը կը պարունակեն։

գ) Մանրադիտակի տակ այս բջիջները սաղմնային բջիջներու շատ կը նմանին։

դ) Ուռոյցները յաճախ նոյն եւ որոշ տեղեր կ'երեւին, թէեւ անոնց տարափոխիկ հանգամանք մը ունենալը չէ հաստատուած։

ե) Քաղցկեղը որոշ օրկաններ կը նախընտրէ (ինչպէս ստինքային գեղձը կամ արգանդը) որոնք ամէնքն ալ իրենց բջիջային կազմութեամբ իրարու հետ առնչութիւն ունին։

Գերման բժիշկը այս կարգի բազմաթիւ ու համանման պարագաներ դիտելէ եւ ուսումնասիրելէ վերջ իր խուզարկութեանց երկու տարբեր ուղղութիւն տալով իր վարկածը երկու մասերու կը բաժնէ. ա) Վախճանաբանական կամ կենսաբանական վարկած, բ) Թունաբանական վարկած։

Վախճանաբանական վարկած.— Քաղցկեղի բջիջներու ու սաղմնային բջիջներու մէկզմէկու հետ ունեցած հիւսուածաբանական նմանութիւնը նկատի ունենալով, կարելի է քաղցկեղի եւ սեռային գործունէութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւն մը ենթադրել։ Արդարեւ նշմարուած է որ սաղմնային բջիջ մը եթէ գրգռուի — ինչ որ արդէն տեղի կ'ունենայ բնականոն ծննդագործութեան ընթացքին — ճիշդ քաղցկեղի բջիջներու պէս արագօրէն կ'աճի։ Այս արագ ա-
ճումը նախնական դասակ
պատկանող էակներու սերնդագ
ծութեան պէս բջիջներու բա
նումով տեղի կ'ունենայ։

Արդ՝ հոս է որ աչքի կը զա
սաղմնային բջիջներու գործ
նէութեան ու քաղցկեղի ե
ման միջեւ գոյութիւն ու
ցող սերտ կապակցութիւնը. Քա
կեղը առհասարակ երեւան
գայ այնպիսի տարիքի մը մ
երբ մարդկային էակի սերն
գործական գործունէութիւնը
դէն դադրած է ու աւելի
անգամ կը յարձակի այն մ
դոց որոնք աւելի երկար
կրնան պահել իրենց սեռ
գործունէութիւնը քան կին
որոնք կանուխէն կը կորսն
իրենց սերնդագործական ճկ
թիւնը։

Կայ նաեւ սա յատկանշ
պարագան. 12—15 տարե
պատանիներու դէմքին վրայ
րեւան եկող ելունդները,
շատ մը հանգամանքներով ք
կեղի ուռոյցներու կը նմանին
ռային գեղձերու հիւթահոս
հետ կ'անհետանան։ Ասիկա
նշանակէ թէ, սեռային առ
նութեան պաշտպանը նկատ
կոնագեղձի «հօռմոն»ային
ծունէութեան դադարման ու
ղեղային աւազին մէջ կորս
լուն իբր հետեւանք ծնունդ
նող ներքնահիւթահոսային
ձերու արտասորման խանգար
վերջ գտած ու ընդհանուր
մօնային դրութեան գործուն
թիւնը ներդաշնակ ու բնակ
ընթացք մը վերստացած է։
Նշագրաւ է նաեւ սեռային
ձերու անգործութեան դատապ
տուելու ժամանակ այս ել
ներու վերստին երեւան
կենսաբանական վարկած
քաղցկեղի բջիջներու ա
խիստ անկանոն, անհշխան
ռանց կեդրոնական նպատակ
տեղի կ'ունենայ։

Արդ, ըստ նորագոյն հե
զօտութեանց հաստատուած
մարդկային մարմնի բնակ
աճումն ու զարգացումը արդի
է՝ վահանագեղձի (կոկորդին
կոնագեղձի (ուղեղին մէջ)
ձիքներու լեարդի եւն.ի պէսն
նահիւթահոսային գեղձերու
կանոն ու ներդաշնակ գործուն
թեան։ Որով այս կարգի գեղ
րէն մէկուն կամ միւսին
կասը ֆիզիքական ընդհա
զարգացումը կը խանգարէ
ծնունդ կուտայ առհաւակա
բեւոյթներու։

Կը բաւէ միայն աչքի առ
բերել այն պատանիներն
կոնագեղձը շատ կանուխէն
գործունէութեան դատապարտու
Ննոնց մօտ կոնագեղձի արդ
ազդեցութիւնը բացակայ ըլլա
կը տեսնուի սեռային կանխ
գործունէութիւն մը։

Այս կամ այն գեղձի
չափով զարգացած ըլլալը
բացատրուի Հէքէլի հասարա
«կենսածննդագործական քաղ
ծային օրէնքով»։ Ըստ այս
քի մարդկային էակը իր սաղ
յին վիճակէն մինչեւ իր կատ
րելութիւնը կը կրէ այն փոփոխ
թիւններն զորս կրած է
բաւոր կենդանիներու դասակ
իր զարգացման ու կատար
գործման բիւրաւոր տարի
ընթացքին։ Հետեւաբար
կը թուի որ «ստորադաս
ներու» ձեւերն ու յատկանիշ
առնող ու յաջորդաբար զանա
թափող մարդկային սաղմը
սաբանական որ եւ է պաշտօն
այդ անկատարութիւններէն
կամ այն մասը վրան պահէ։

Եզրակացնելով, կրնանք
թէ Տօքթ. Վիթֆելտի

թեան առաջին մասը սա հետեւութեան կը յանգի.— Ներքնահիւթահոսային ու մասնաւորաբար սեռային գեղձերու գործունէութեան մէջ յառաջ եկած որ եւ է խանգարում՝ բջիջներու աճման մէջ անիշխանութիւն մը ստեղծելով պատճառ կը դառնայ նաեւ քաղցկեղի բջիջներու նմանօրինակ աճման: Հետեւաբար քաղցկեղէ խուսափելու կարեւորագոյն պայմաններէն մէկն ըլլալ կը թուի թէ՛ այրերու եւ թէ՛ կիներու համար, մինչեւ յառաջացեալ տարիքի մէջ սեռային ճկունութեան պահպանումը:

Թունաբանական վարկած.— Տօքթ. Վ.իթֆէլտ իր տեսութեան երկրորդ մասին մէջ կը քննէ քաղցկեղի ուռոյցներու բորբոքման պատճառ եղող թունաբանական ազդակներու կատարած դերը:

Հոս ալ իր մէթոտը նոյնն է ու իր խուզարկութիւնները կը հիմնէ կարգ մը ծանօթ երեւոյթներու վրայ: Առնենք մէկ երկու օրինակ յիշենք:

ա) Քաղցկեղը առհասարակ եւրոպական ու մասնաւորաբար քաղաքներու բնակչութեան մէջ աւերներ կը գործէ, մինչ ասիական (արաբ կամ հնդիկ) ժողովուրդներուն գրեթէ անծանօթ է:

բ) Անիլինի եւ կուպրի գործարաններու մէջ աշխատող բանուորներ յաճախ կ'ենթարկուին քաղցկեղի:

գ) Դիտուած է որ քաղցկեղէ տառապողներ երբեմն սաստիկ տենդով մը ընկերացող հիւանդութենէ մը վերջ կը բուժուին այդ պատուհասէն:

Գերման բժիշկը իր հետազօտութեանց ընթացքին սա եզրակացութեան կը յանգի թէ քաղցկեղը արդիւնք է նաեւ մարմնի մէջ առնուած արտաքին թոյնի մը ուղղակի քաղցկեղի բջիջներու վրայ ունեցած բորբոքիչ ազդեցութեան կամ հետեւանքը այդ նոյն թոյնին սեռային բջիջներու վրայ գործադրած տկարացուցիչ ներգործութեան: Ըստ Տօքթ. Վ.իթֆէլտի այդ թոյնը կապարն է:

Քաղաքարնակ ժողովուրդներ շարունակ ենթակայ են իրենց մէջ խիստ փոքր քանակութիւններով կապար ընդունելու — մասնաւորաբար ջուրի խողովակներու եւ կերակուրի անօթներու միջոցաւ: Թէեւ կապարը իր բիւրեղային վիճակին մէջ ջուրի մէջ լուծելի չէ, սակայն kolloidal ոչ բիւրեղային վիճակի մէջ ու ելեկտրալուծումով կրնայ լուծելի ըլլալ, խմուած ջուրի հետ միասին այդ վնասակար թոյնէն խիստ փոքր քանակութիւններ մարդկային մարմնին մէջ սպրդելով ոսկորներուն մէջ կ'ամբարուին:

Ասիական ժողովուրդներու առհասարակ ջրամբարի ջուր գործածելու պարագան իրենց այս պատուհասէն զերծ մնալնին հասկնալի կը դարձնէ:

Կապարը մասնաւորաբար աւերիչ ազդեցութիւն մը կը գործէ սերնդագործական բջիջներու վրայ:

Այս տեսակէտով ուշագրաւ է նաեւ փրօֆ. Պլէյր Պէլի (Լիվըրփուլ) քաղցկեղի դարմանաբանութեան վերաբերեալ մէթոտը զոր 1920էն ի վեր յաջողութեամբ կը գործադրէ: Փրօֆ. Պէլ նմանաբուժութեան դիմելով, հիւանդին կը ներարկէ — վեց շաբթուան մէջ չորս անգամ — զօրաւոր դեղաչափով, ջուրի մէջ լուծուած կապար: Հետեւանքը կ'ըլլայ քաղցկեղի բջիջներու խորտակումը: Հոս յատկանշական է սա պարագան թէ քաղցկեղի ուռոյցը որքան զարգացած ըլլայ կապարին գործած բուժիչ ազդեցութիւնն ալ այնքան մեծ կ'ըլլայ:

Արդ բժշկութեան մէջ հետզհետէ հաստատուած իրողութիւն մըն է թէ կարգ մը թոյներ՝ փոքր քանակութեամբ աւերիչ՝ իսկ մեծ քանակութեամբ բուժիչ ազդեցութիւն մը կը գործեն մարմնային հիւսուածնութեներու վրայ: Վերեւ յիշուած 3րդ պարագան ալ արդիւնք է սաստիկ տենդի հետեւանք ոսկորներու մէջ ամբարուած կապարին արիւնին մէջ մղուելով քաղցկեղի բջիջներուն վրայ գործած ազդեցութեան:

Վարկածի թունաբանական մասը կը կեդրոնանայ քաղցկեղի ծագման ու դարմանաբանութեան մէջ «կապարի» խաղացած դերին վրայ: Հետեւաբար առօրեայ կեանքի մէջ այդ վտանգաւոր թոյնէն զերծ մնալու համար միջոցներ ձեռք առնելը աւելորդ պէտք չէ նկատել:

Գերման բժիշկին տեսութիւնը, որքան ալ հաստատիչ փաստերու կարօտ ըլլայ, դարձեալ քաղցկեղի ախտաբանութեան վրայ նոր լոյս մը կը սփռէ: Մասնաւորաբար ծննդագործական ազդակներու մէջբերումը կարեւոր ուղի մը կը բանայ գիտուններու հետազօտութեանց:

Մաղթենք որ այդ ջանքերը շուտով վճռական արդիւնքի մը յանգելով մարդկութիւնը միանգամընդմիշտ փրկեն աւերիչ պատուհասէ մը:

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԱՐՍԻԼԻԱՆ ԿԸ ՇԱՐԺԻ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ, 22 փետր.

Փետրուար 13ը Մարսիլիոյ հայ գաղութի համար նշանակալից օր մը եղաւ, ոչ միայն անոր համար, որ գումարուած միթինկը ուշագրաւ թիւ մը կը կազմէր, այլ եւ այն պատճառով, որ գործաւորք եւ ոչ-գործաւորք հայրենակիցներ հաւաքուած էին իրենց ցաւին դարմանը գտնելու ու միանգամ ընդմիշտ վերջ տալու ազգային այն անկազմակերպ վիճակին, որուն մատնուած են Մարսէյլ եւ շրջականները:

Ստեղծուած քաոսը եւ զայն այդ վիճակին մէջ պահելու կողմնակից քանի մը անձեր, բնականաբար շատ ծանր պիտի զգան, երբ տեսնեն թէ ժողովուրդը այլ եւս չպիտի հանդուրժէ ներկայ վիճակին ու չպիտի բաւականանայ չոր խոստումներով:

Արդար պէտք է ըլլալ ըսելու թէ, դատապարտելի անտարբերութեամբ մը, մէկուկէս տարիէ ի վեր թմրութեան մէջ մրափեց Մարսիլիոյ գաղութը; հանդուրժելով վարդապետի մը եւ քանի մը ազաներու կամայական գործունէութեան: «Կ'ընենք, պիտի ընենք» եւ նման օրօրներ այլեւս չեն կրնար խաբել մեզ:

Կ'երեւի թէ գործունէութեան նոր շրջան մը կը բացուի, ներքին կազմակերպութեան եւ ազգային ու կրթական գործերու յառաջացման մեծ զարկ մը տալու համար: Կը հաւատեն թէ սին խօսքերուն պիտի յաջորդեն գործնական քայլեր, որոնք պիտի գան գոհացում տալու գաղութին պէտքերուն: Մխիթարական է որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ Ս. Դ. Հնչակեանները միաբանաբար շարժեցան գործաւորներու կոչին առթիւ ու այժմ կ'ուզեն համախորհուրդ գործել եւ կազմակերպել գաղութը:

Եղած նշանները թէեւ շատ յուսատու են եւ առնուած քայլերը լուրջ, սակայն մութի մէջ գործող ձեռքերը կը շարունակեն դաւեր լարել եւ որոմ ցանել: Կը հաւատանք թէ ճշմարտութիւնը շուտով պիտի պարզուի, անգամ մըն ալ պիտի սեւնան խառնակիչները:

Առժամեայ վարչական մարմինը եւ վարդապետը, տեսնելով ժողովրդական այս շարժումը, հրապարակ իջան, ո՛չ թէ շինելու այլ վիժեցնելու եղած ձեռնարկները: Անոնք կազմած են Աղքատախնամ մը յայտնի դէմքերէ եւ անոր տրամադրութեան տակ դնելով 10,000 Ֆր., կ'ուզեն խափանել եղած շարժումը եւ քանի մը ֆրանք բաժնելով ցոյց տալ թէ կը հետաքրքրուին ժողովուրդին ցաւերով: Ո՞ւր էին մինչեւ այսօր:

Մեծ միթինկէն ընտրուած մարմնի (գործաւորներու օգնութեան կոմիտէ) ներկայացուցիչները երբ կը ներկայանան հոգեւոր հովիւին ու կը յայտնեն տրուած որոշումները, վարդապետը կը մերժէ տեղ տալ գործաւորներու կոմիտէին այն անդամին, որ օրական երկու ժամ, Ազգին տան մէջ, պիտի գայ արձանագրելու անգործները ու անոնց կը յանձնարարէ սրճարանի մը մէջ կատարել այդ գործողութիւնը: Այս արարքին անունը ընթերցողը ինք թող տայ: Առայժմ կոմիտէի անդամներէն մէկը կ'երթայ ամէն օր եւ բակին մէջ կ'արձանագրէ դիմող գործաւորները:

Ներկայիս քանի մը մարմիններ գործի վրայ են: Անպատասխանատու եւ անժողովրդական անձեր հակառակ միթինկին եւ անոր բանաձեւերուն, գործի ձեռնարկած են հոգաբարձութեան եւ վարդապետին շնորհիւ, անոնք կը խնդան ժողովուրդին վրայ, անտես կ'առնեն անոր արդար բողոքն ու ձայնը, Առաջնորդարանէն կը վռնտեն անօթի ու վտիտներու մէջ գիշերող որբերը:

Երկար պիտի տեւէ՞ այս անիշխանութիւնը:

Վ.ՐՈՅՐ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ.— Միացեալ Նահանգներու հայ գաղութին մէջ, վերջերս հրապարակ եկած է կորիճ ըմբիշ մը, Մանուկ Նազարեան, Չմշկածագցի, որ մինչեւ հիմա բազմաթիւ յաղթանակներ տարած է կարեւոր ուժերու դէմ: Մեր հայրենակիցը, Լօրէնսի մէջ աղուոր դաս մը տուաւ Թուրք յայտնի ըմբիշի մը, Մեհմէտ Ալի անունով, որուն հետ, ըստ նախապէս եղած կարգադրութեան երեք անգամ պիտի մրցէր, բայց հարկ չմնաց ասոր, որովհետեւ Թուրքը մէկ անգամէն ուժասպառ, չէ ուզած շարունակել այլ եւս եւ ընդունած է իր պարտութիւնը: Ուրիշ ամերիկաբնակ Թուրք մեծ ըմբիշ մը, Ահմէտ Սիւլէյման, ուզած է բախիլ Նազարեանի հետ, իր ազգային կորսուած պատիւը փրկելու համար:

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Փետրուար 18ին, Նիւ Եօրքի մէջ, Jim Maloney յաղթեց Քանատացի Jack Delaneyին, կէս-ծանրութեան կշիռներու աշխարհի ախոյեանին: Այս մրցումին նպատակն է աշխարհի մեծագոյն ախոյեանին՝ Gene Tunneyի համար հակառակորդ մը ընտրել: Նոյն մտօքով կը կատարուին եւ ուրիշ հանդիպումներ:

ՖՈՒԹՊՈԼ.— Ֆրանսայի մէջ անցեալ կիրակի երկու կարեւոր մրցումներ տեղի ունեցան: Փարիզի Բ. խումբը 2-3ով յաղթեց Հիւսիսային Ֆրանսայի, եւ Հիւսիսային Ֆրանսայի Բ. խումբը Արեւմուտքին յաղթեց 1-3ով: Փարիզի Ա. խումբը Գերմանիա էր գացած, Պերլինի դէմ ելլելու համար: Պերլինցիները 40,000 հոգիի ներկայութեան, 1ի փոխարէն 5 նշանակէտով ընկճեցին Փարիզցիները: Իսկ մինչ Վ.իէննան ու Պուտափէշթը վերջին կիրակին իրարու հետ հաւասար մնացած էին 1-1ով, Չեխօսլովաքիոյ եւ Իտալիոյ Ազգ. խումբերն ալ զիրար չկրցան ճզմել եւ իւրաքանչիւրը վաստկեցան 2ական նշանակէտ: Այս խաղին ալ ներկայ եղած են 36,000 հանդիսական, մուտք վճարելով 600,000 ֆրանք: Միլանի մարզարանը աւելի մարդ չէր կրնար պարունակել: Տեղի անձկութեան նոյն երեւոյթը գերազանցապէս նկատելի կ'ըլլայ Անգլիոյ բաժակի վերջին մրցումին, որուն անցեալ տարի 90,000 հոգի ներկայ էին գտնուած: 23 Ապրիլին կատարուելիք այս տարուան մրցումին համար տրամադրելի 100,000 տոմսակները հիմակուընէ սպառած են արդէն: Մարզական շրջանակներու մէջ ուշագրաւ երեւոյթ մը կը համարուի ասիկա: Փորթուկալ-Ֆրանսա խաղը, որ ջնջուեցաւ, Փորթուկալեան ծանօթ խռովութեանց հետեւանքով, պիտի կրկնուի, Մարտ ամսուան ընթացքին, լուր օր մը: Ֆութպոլի եւրոպական ժամանակացոյցին համար հետաքրքրական նորութիւն մըն է Անգլիացի ֆութպոլիստներու զօրաւոր խումբի մը ունենալիք մրցումները Պելճիքայի (10 Մայիս), Լիւքսէնպուրկի (14 Մայիս), Զուիցերիայի (17 Մայիս) եւ Ֆրանսայի (26 Մայիս) դէմ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը քաջալերուած անցեալ տարուան պարահանդէսի գտած ընդունելութենէն, պատրաստութիւններ կը տեսնէ յառաջիկայ ամսուն սարքել երկրորդ մը: Մանրամասնութիւնները ուրիշ անգամ:

Հ. ԳՆԴ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՂՋ ՈՂՋ ԱՅՐԱԾ.— Շարլվիլի մօտ, գիւղի մը մէջ, փոքրիկն Իվ Բիւլլաք, 4 տարեկան, մինակ էր տանը մէջ: Լուցկի մը վառեց եւ այրեց լրագիր մը: Բոցը փակաւ շրջազգեստին եւ, աղիողորմ ճիչերու եւ տառապանքներու մէջ, այրեցաւ ու ածուխ կտրեցաւ խեղճ մանուկը:

ԳՈՂԵՐԸ.— Պ. Մալարէ, թանկագին մետաղներու ձուլիչ է եւ կը բնակի Վ.էզինէ: Ամէն առտու պայուսակը կը լեցնէ արժէքաւոր առարկաներ, արծաթեղէններ եւ դրամ, ու կը նստի շոգեկառքը, Փարիզ իր վաճառատունը հասնելու համար: Անցեալ առտու, շատ կանուխ, ճամբան կը բռնեն երեք գողեր, որոնք ծանօթ էին վաճառականին սովորութիւններուն: Ինքնաշարժով մը կուգան կը կենան ճամբուն վրայ: Երբ Պ. Մալարէ կ'անցնէր, կը յարձակին վրան, կը պահանջեն դրամները: Անոնցմէ մէկը խօսքը բերանը կը ձգէ եւ ծանր հարուած մը կ'իջեցնէ գլխուն: Վաճառականը կը տապալի: Գողերը ինքնաշարժով կը փախչին, առնելով պայուսակը, որ պարզ թուղթեր կը պարունակէր: Վաճառականը կ'ուշաբերի եւ կը դիմէ ոստիկանատուն: Անցորդ մը, որ պատահմամբ ականատես եղած էր գողերու փախուստին, կ'առնէ ինքնաշարժին թիւը: Ինքնաշարժը գտնուած է արդէն Գոլոմպի մէջ: Ոստիկանութիւնը կը փնտռէ գողերը:

ՀԱԶԻ ԴԵՂ.— Ռէնսի մէկ գիւղին մէջ, հողագործի մը կինը, Էրպէն, իր երեք տարեկան մանչուկին հազը դարմանելու համար խմցուց դգալ մը օշարակ: Ափսո՛ս, փոխանակ օշարակի, տուած էր ֆենիկական թթու (ասիտ ֆէնիք): Երախան, սարսափելի ցաւերու մէջ, եւ հակառակ տրուած կաթին եւ հակաթոյներուն, մեռաւ թունաւորուած:

ԱԶՆՈՒԱԿԱՆ ՇՈՒՆԵՐԸ.— Շարանթոնէն երկու ոստիկաններ անցեալ իրիկուն, ուշ ատեն, կամուրջին վրայ տեսան երկու ազնուական շուներ, որոնք կը հաչէին, անհանգիստ շարժումներ կ'ընէին, եւ կարծես թէ օգնութիւն կը պոռային:

Ոստիկանները մօտեցան, շուները սկսան այնպիսի շարժումներ ընել, որ ոստիկանները հասկցան թէ շուները կ'ուզեն առաջնորդել զիրենք ոճիրի մը վայրը: Յանկարծ շուները, շարունակ հաչելով, ցատկեցին Մառն գետը, եւ ուղղուեցան թուփի մը մօտ, որ կը թաթխէր իր քղանցքը ջուրին մէջ: Շուները կը սուզուէին ջուրին մէջ, յետոյ կը բարձրացնէին իրենց գլուխը եւ կը հաչէին:

Ոստիկանները կեղծ շարժումով մը ցոյց տուին թէ կը հեռանան: Շուները դուրս ցատկեցին ջուրէն, եւ գացին խածնել ոստիկաններուն գուլպաները, տաբատը:

Այլեւս ապահով էր որ շուները ականատես եղած էին ոճիրի մը, կամ մահուան արկածի մը: Բերին սուզակ մը, որ շուներուն ցոյց տուած տեղը փնտռեց եւ ոչինչ գտաւ: Անտարակոյս, գետին հոսանքը տարած էր ինչ որ կը վկայէին շուները: Այն ատեն ոստիկանները կանչեցին շուները, որոնք տխուր և վշտահար հետեւեցան իրենց մինչեւ ոստիկանատուն: Գեղեցիկ էին շուները, եւ ազնիւ իրենց վիշտին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Մեկնումի պատիւները՝ Կոտինի տրուեցան Անժելինայի գետան առջեւ, ուրկէ առինք նաեւ ըմպելիքի պաշարը — ճահիճներու ջուրը աղտոտ կ'ըլլայ. յետոյ՝ գացինք փնտռելու նաեւ շուն մը, որ ուրախ՝ Կոտինի վրայ նետուեցաւ, իբր թէ իր տէրը եղած ըլլար: Մութը կոխելուն, մեր նաւակը՝ արդէն կը սահէր, հեռուն, «Հին Տանուբ» կոչուած թեւին վրայ, պահ մը յետոյ, կը մտնէինք պզտիկ, շատ նեղ «թեւ»ի մը մէջ, որ ալ ամէն կողմ կորսնցուցի:

Կ'ըսէին թէ՝ Կոտին իր գրպանին պէս կը ճանչնար ճահիճները:

Գետ, ուռիներու գօտիին մէջն էինք, ու երկինքի աստղերն իսկ չէինք նշմարեր, միակ առաջնորդը այս տեղերուն համար:

Սակայն Կոտին՝ առանց վարանումի կը թիավարէր: Տեղ տեղ, ջուրը ցած ըլլալով, նաւակը գետնին կը քսուէր. այն ատեն, ուռիներու ճիւղերուն կառչելով կ'առաջանայինք, կամ երկու թիերը գետեզրին կրթնցնելով ուժ կ'առնէինք, իսկ երբ այս ալ չբաւէր, Կոտին՝ ջուրը կ'իջնէր մինչեւ ծունկերը ու կը հրէր:

— Տե՛ս, ջուրերը կարծածէս աւելի ցած են եղեր...: Եթէ երկինքը պայծառ մնայ, լուսինի լոյս ալ պիտի ունենանք..., աւելի դիւրին եւ աւելի հաճելի պիտի ըլլայ:

Տակաւ, ուռիները նուազեցան, երկինքը յայտնուեցաւ իր ամբողջ գիշերային պերճանքով եւ սեւ հողի մեծ տարածութիւններ պարզուեցան մեր առջեւ: Կը գտնուէինք բնական ջրանցքներու ճշմարիտ լաբիւրինթոսի մը մէջ, որ տիղմ եւ ձուկ կը հոտէր: Նաւակը թեթեւցնելու համար, ստիպուեցայ ես ալ իջնել, ու մինչդեռ Կոտին զայն կը քաշէր շղթայով, ես՝ շունին կապէն բռնած, կը զուարճանայի վազելով կաւին վրայ, որ գորգի պէս փափուկ էր:

Երկար զիկզակներէ յետոյ, վերջապէս հասանք լայն ու խոր ջրանցք մը, ուր կրցանք առանց դժուարութեան սահիլ: Յօլիսի խաղաղ գիշերուան թեթեւ լռութեան մէջ, առաջին անգամ ըլլալով, հեշտանքը վայելեցի կորսուած ըլլալու եղտիւրներուն մէջ, ինչպէս չլսելու նաեւ ուրիշ աղմուկ բացի թիերու ճողփիւնէն, մակերեսին վրայ ձուկերու ոստոստումէն եւ գիշերուան օդին մէջ բոռիճակին ճիչէն:

Լիալուսնի վառ սկաւառակը՝ արդէն հորիզոնին վերեւն էր, երբ Կոտին՝ որսի յատուկ նիւթերով բեռնաւոր, ես ալ շունը բռնած, թողուցինք նաւակը ու ոտքով մեկնեցանք դէպի հոն՝ ուր կը յուսայինք գտնել վայրի բադեր եւ սագեր:

Երկրին պէս տարածուն, մեր առջեւ կը բացուէր անհուն հողամասը եղէգներուն, որ կ'օրօրուէին գաղջ հովի մը մեղմ շունչով, — քաոսը, ուր կը տիրեն գայլը, աղուէսը, մժեղներու անթիւ բազմութիւններ, ուր դիակապուտը կ'որսայ աւելի տկարը, ուր տզրուկը օձի պէս կը խայթէ, ուր համեղ թութերուն ու զմայլելի նունուփարներուն սիւքերը միայն կը հպին եւ ուրկէ՝ ամառնային գիշերներու սարսուռին տակ կը բարձրանայ, գորտերու աստուածային երաժշտութիւնը:

Քիլոմեթրներով ճամբայ կը քալէինք ապերախտ հողի մը վրայ, նեղուելով փշոտ թթենիներէն՝ որոնց պտուղը մեր կ'իյնար ափերուն մէջ, տեղ տեղ, ջրակոյտեր՝ մինչեւ ծունկերնիս կը հասնէին, ու ճամբայ մը բանալու համար, մերթ ստիպուած էինք կտրել անցնիլ՝ սուր տերեւներով եղէգի թաւուտներու մէջէն:

Երբ մօտէն լսուի, գիշերային լոյսի զարմանալի շրջանակին մէջ, գորտերու հսկայ համերգը կը գլէ յուզումնալից ամէն գեղեցկութիւն, որ կրնայ հոգին թրթռացնել:

* * *

— Հասանք վերջապէս...:

Կոտին իր բեռները վար կը նետէր:

Եզերքն էինք ջրակոյտի մը, որ բաւական տարածուն էր, ամէնէն ընդարձակը մեր կտրածներուն. միւս եզերքները լուսնային մշուշին մէջ, հազիւ տեսանելի կերպով կ'ուրուագծուէին:

Կոտին՝ իր պայուսակին մէջէն պզտիկ մանգաղ մը հանեց, կարճ ու կոշտ, եւ եղէգներու թաւուտին դառնալով, սկսաւ տենդագին կտրել:

— Ի՞նչ պիտի ընես այդ եղէգներով, հարցուցի:

— Կղզի մը, ծերուկս, կղզի մը եւ խրճիթ մը, այս պզտիկ անասունները խաբելու համար, կը տեսնես քիչ յետոյ...: Հաւաքէ եւ դիզէ, եթէ կ'ուզես: Երբ լմնցնեմ, անոնցմով խուրձեր պիտի շինեմ:

Մէկ ժամ յետոյ, լճին նուազ խոր մէկ կէտին վրայ, կը տեսնուէր կղզեակ մը, որ կազմուած էր իրարու վրայ դիզուած խուրձերու վեց խաւերով: Ասիկա «բանտա» կը կոչուի:

Խրճիթը որ նմանապէս եղէգներէ շինուած էր, մեզ կը ծածկէր: Իբր ձեղուն՝ երկինքը:

— Որը որ պիտի բռնենք, կը մրմռար Կոտին, շատ չարաճճի է: Վայրի բադերը տեղ մը կը սնանին, բայց ուրիշ տեղ մը կը հանգչին: Այսպէս է: Առտուն՝ արշալոյսէն կը փախին, իրիկունը վերջալոյսէն, երկու ուղղութիւններու միջեւ, յաւիտենական գնացք մըն է, կը հասկնա՞ս:

(Շար.)

Հիւսիսի Չինացիները հաւանաբար պիտի յաջողին համաձայնիլ եւ միացեալ կառավարութիւն մը կազմել, նպատակ ունենալով կարգադրել օտար պետութեանց հետ առկախ բոլոր խնդիրները եւ Չինաստանի վերադարձնել իր գերիշխան իրաւունքները: Այս ձեւով կարելի պիտի ըլլայ վերջ տալ քաղաքացիական կռիւներուն:

Վերջին լուրերու համաձայն, Շանթունկի կառավարիչ Շանկ-Ցունկ-Շանկ 90,000 հոգիի գլուխն անցած՝ գրաւած է Հու-Չէուի եւ Շանկ-Չէուի միջեւ բոլոր դիրքերը: Իր զինուորներուն մէջ կան նաեւ ճերմակ ռուսեր:

Մանչուրիոյ ընդհ. բանակատեղիէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Չինաստանի նախկին դեսպան Գարախան մասնաւոր կառախումբով Վլատիվոսթոք հասած է փետրուար 14ին: Կառախումբի շատ մը վակոններուն մէջ ռազմանիւթ կար: Փեքինէն հեռագիրներ ղրկուեցան գաւառական իշխանութեանց, հրահանգելով որ խստիւ հսկեն Գարախանի բոլոր շարժումներուն վրայ եւ արգիլեն անոր Քանթոն մուտքը:

Լոնտոնէն Պաղտատ եօթը օրէն

Անցի օր Քրոյտընի օդակայանէն ճամբայ ելաւ «Ծիւփիթըր» օդանաւը, որ եօթը օրէն Պաղտատ պիտի հասնի, անցնելով Մարսիլիայէն, Նափոլիէն, Պէնկազիէն, Գահիրէէն եւ Ղազայէն: Օդանաւին մէջ կան ութ ճամբորդներ, հինգ կին եւ երեք այր: Ասոնցմէ զատ երեք օդանաւորդներ եւ մեքենավարներ ալ կան: Օդանաւը ժամը 160 քիլոմեթր արագութեամբ պիտի երթայ:

Պատերազմի սարսափը Ռուսիոյ մէջ

«Թայմզ» կը գրէ թէ Մոսկուայի «Կարմիր Խորհրդարան»ին վերջին նստաշրջանը բոլորովին անհետաքրքիր եղած է: Նախագահ Մուսաբէկոֆի ճառը բոլորովին իմաստէ զուրկ էր: Կոմկուսի Քաղաքական Բիւրօն յատկապէս հրաման տուած է որ արտաքին քաղաքականութեան մասին ազատ վիճաբանութիւններ տեղի չունենան,

Համայնավարներէն շատեր սարսափի մատնուած են Ռիքօֆի, Վորոշիլովի եւ Պուխարինի ռազմաշունչ ճառերէն, որոնք ոչ միայն վտանգի ենթարկեցին սովետական յարաբերութիւնները արտասահմանի հետ, այլեւ խուճապի մթնոլորտ մը ստեղծեցին երկրին ներսը: Շատ տեղեր ժողովուրդը սկսած է պաշար ամբարել պատերազմի «վտանգ»ի մը դէմ պաշտպանուելու համար, իսկ վաճառականները ապրանքներու գիները բարձրացուցին: Պատերազմի հեռանկարը, զոր պոլշեւիկ վարիչները բացէ ի բաց ցոյց տուին, ոչ միայն կռուելու եռանդ չներշնչեց ժողովուրդին, այլ ընդհակառակը սարսափ առթեց նոյնիսկ համայնավար «քաջարի» շարքերուն մէջ: Իշխանութիւնները հիմա կը ջանան խաղաղասիրական յայտարարութիւններով հանդարտեցնել բնակչութիւնը:

Մարզպանը կը մերժէ

Երէկ հրատարակած էինք «Թայմզ»ի Հայֆայի թղթակցին հեռագիրը, որուն համաձայն Սուրիոյ մէջ Սահմանադրական Միապետութիւն պիտի հռչակուի եւ գահ պիտի բարձրանայ եգիպտացի իշխան մը:

Սուրիոյ մարզպան Պ. Հանրի Փոնսօ, որ քանի մը շաբաթէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի, կը հերքէ այս լուրը:

Ծանր տագնապ մը Գերմանիոյ մէջ

Տնտեսական սուր պայքար մը ծագած է Գերմանիոյ մէջ, որ կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ, եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ:

Մինչեւ հիմա, բանուորներու աշխատավարձերը կարգադրուած են աշխատաւորներու եւ գործատէրերու սէնտիքաներուն փոխադարձ համաձայնութեամբ: Գերմանական ճարտարարուեստի գրեթէ բոլոր ճիւղերուն մէջ,— մետաղագործութիւն, քիմիագիտութիւն, հիւսուածեղէն, ծխախոտ եւլն.— գործատէրերը այժմ կ'ուզեն չեղեալ համարել այդ համաձայնութիւնը: Անոնք ոչ միայն նոր զիջում չեն ըներ, այլ եւ կ'ուզեն ջնջել նախապէս եղած յաւելումները:

Իսկ բանուորները, նկատի առնելով ապրուստին սղութիւնը, նոր յաւելումներ կը պահանջեն: Գործատէրերը կը մերժեն եւ նոյնիսկ կը սպառնան զեղչել մաս մը բանուորներու աշխատավարձը: Բանուորական Միութիւնները ազդարարած են թէ երբեք չպիտի համակերպին: Գերմանիոյ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը միլիոնաւոր անդամներ ունի որոնք պատրաստ են կռուելու: Եթէ գործատէրերը յամառին, քանի մը շաբաթէն 2-3 միլիոն բանուորներ ընդհ. գործադուլ պիտի ընեն: Գործատէրերը արդէն փակած են իրենց դուռները Սաքսոնիոյ մէջ, 150,000 բանուորներ փողոց ձգելով:

Գործադուլները ձրի պիտի ճամբորդեն

Լիոնի ընկերվարական երեսփոխան Վիքթոր Տարմ առաջարկ ներկայացուցած էր Երեսփ. ժողովի հանրօգուտ շինութեանց յանձնաժողովին, հրաւիրելու կառավարութիւնը որ գործադուլ բանուորներուն եւ պաշտօնեաներուն ձրի երթեւեկի բաժնետոմսեր տրուին երկաթուղիներու համար: Յանձնաժողովը ընդունեց այս առաջարկը: Գործադուլութեան վկայաթուղթ ունեցող բոլոր բանուորները պիտի օգտուին այս դիւրութենէն, երբ կառավարութիւնը վերջնապէս տայ իր հաւանութիւնը:

Պատուանշան ծախողները դատապարտուած

Առեւտրական նախարարութեան ազդեցիկ պաշտօնեաներէն երեք հոգի՝ Մարսէլ Ռիւօթ, Տիւմուլէն եւ Քամիւզէ իրենց ազդեցութիւնը չարաչար գործածելով Պատուոյ Լէգէոնի պատուանշաններ կը ծախէին անհատներու, փոխարէն ստանալով 100,000 ֆրանք: Իրենց այս զեղծարարութիւնը ամիսներ առաջ երեւան հանուած ըլլալով ամբաստանեալները ձերբակալուած էին: Դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ անցած շաբաթ եւ վճիռը տրուեցաւ առջի օր: Ռիւօթ դատապարտուեցաւ երեք տարի բանտարկութեան եւ 95,000 ֆր. տուգանքի, Տիւմուլէն 18 ամիս բանտարկութեան եւ 125,000 ֆր. տուգանքի, Քամիւզէ մէկ տարի բանտարկութեան եւ 95,000 ֆր. տուգանքի: Տուրքերն ալ հաշուելով այս տուգանքներու քանակը պէտք է բազմապատկել 4ով, ինչ որ ընդհանուր գումարը կը հասցնէ 1,200,000 ֆր.ի: Ռիւօթ 900,000 ֆրանք ունի դրամատան մէջ:

Եթէ դատապարտեալները չկարենան վճարել տուգանքի իրենց բաժինը, բանտարկութեան շրջանը պիտի երկարի:

Զէնքի մթերանոց մը երեւան հանուած

Փարիզի ոստիկանութիւնը գողցուած ինքնաշարժ մը գտնելու համար փնտռտուքներ կատարելու պահուն Սէն-Մարսէլ թաղի մէկ կառատան մէջ գտաւ կարգ մը զէնքեր: Կառատան տէրը՝ Թանքար հարցաքննուելով, յայտնեց թէ զէնքերու հաւաքածոյ կը կազմէ: Գաղտնի ոստիկաններ խուզարկեցին նաեւ յիշեալին բնակարանը, Փասքալ փողոց թիւ 67, վեցերորդ յարկ, ուր տեսան թէ ճաշարանը իսկական զինարանի մը երեւոյթն ունի: Պատերը ծածկուած էին վերջին դրութեամբ խոշոր հրացաններով,— Լըպէլ, Մաուզէր, ամերիկեան, անգլիական, ռուսական հրացաններ, բոլորին ալ սուին անցուած եւ փամփուշտները լեցուած, պատրաստ անմիջապէս կրակելու: Պատերուն վրայ կախուած էին 100 հրացան, 100 սուին, 100 ատրճանակ՝ զանազան մեծութեամբ, նոյնպէս լեցուած, քօփտի պահարաններէն գտնուեցան 16,000 փամփուշտ, 10 քիլօ վառօդ, շէտիթ, մէլինիթ եւ ուրիշ պայթուցիկ նիւթեր:

Երեք բեռնատար ինքնաշարժ պէտք եղաւ, այս բոլորը Ընդհ. Ապահովութեան պաշտօնատունը փոխադրելու համար:

Թանքար ձերբակալուեցաւ: Ասկէ առաջ ալ քանի մը անգամ բռնուած էր, սակայն դրացիները կը պատմեն թէ անմեղ մարդ մըն է:

Ծ ՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Երեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկուշ. եւ Ուրբ. օրերը ժամը 11—12: Ատամնաբոյժը ամէն օր ժամը 9էն մինչեւ 18:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ
Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարաններու առջեւ: Թարգմանութիւններ եւ պայմանագրութիւններ ամէն լեզուով: Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, վիզայի, անցագրի, եւ անձնագրի գործողութիւններ:
ԱՐԱԳ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
VAHAN YARJANIAN
CONTENTIEUX
5 Rue Cardinal Mercier Paris, (9e)
Tél. CENTRAL 96-70 կամ 97-39 Métro: CLICHY
» GUTEMBERG 46-65 կամ 71-29 Nord-Sud: TRINITÉ
Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9-12 և 2-7 բացի Կիրակէ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
վիճաբանական ժողովը այս երեկոյ ժամը 8ին
փլաս տ'իթալի, քաֆէ ֆլէռ-տը-լիսի վերնայարկը: Մէթրօ՝ իթալի:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ
27 փետր. կիրակի ցորեկ ժամը 2.30ին Էմիլ Զօլայի սրահին մէջ
Մասնակցութեամբ ԼԻՈՆԻ ԳՈՄԷՏԻ ՏՐԱՄ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ
կը ներկայացուի ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍԷՆ - ՇԱՄՕՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
27 փետրուար կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին
վարուժան ակումբին մէջ 15 Rue Jeanne d'Arc
կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Հ. Յ. Դ. ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ ԵՒ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԼԻՈՆԻ ՏՐԱՄ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ
վաղը՝ Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3ին րիվէ յուն. պարասրահը

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ
ցառաջդիմասէր երկսեռ Միութեան կողմէ 26 փետր. վաղը երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ ժամը 5, SALLE PELISSIER, Place Jean-Jaurès. ղեկավարութեամբ ծանօթ հայ եւ ֆրանսացի փրօֆէսէօրներու: Անակնկալներ եւ քօնքուրներ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. փարիզի Շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ քրիստափոր խումբի եւ Սէն Միշէլի շրջանին մէջ գտնուող բոլոր դաշնակցականները 26 փետր. շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Café Rocher, Métro Odéon:

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի ենթակոմիտէին դասախօսական ժողովը վաղը շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին երիտասարդաց միութեան ակումբը:

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը վաղը շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին ծանօթ հիւաքատեղին:կը հրաւիրուին Պիյեանքուրի, Իսի լէ Մուլինոյի, Մէօտօնի եւ Պուլոնի շրջանի բոլոր դաշնակցական ընկերները:

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արմէն-Գարօի, Ռոստոմի, Խաժակի, Գէորգ Չաւուշի եւ Պէլվիլի շրջանին մէջ գտնուող եւ ցարդ ոև է խումբի չմասնակցող բոլոր ընկերները, վաղը 26 Փետր. Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ռոստոմի սրահը, 131 Faubourg du Temple, Belleville.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատ. միութեան ընկերական ընդհ. ժողովը՝ 27 փետր. կէս օրէ վերջ ժամը 1ին Rue République 63 սրահին մէջ: Անդամատետրերը միասին բերել:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Շրջանային կոմիտէի ընդհանուր անդամական ժողովը կիրակի փետր. 27ին կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Հայ ժողովրդային Լսարանի մէջ: Բոլոր ընկեր-ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կազմակերպած է Հրապարակային բանախօսութիւն մը, 2 Մարտ, Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ: Պիտի խօսի Փրօֆ. Աշար (Ֆրանս. Բժշկ. Ակադեմիայէն) Նիւթ՝ Ցպաւորութիւններ Հնդկաչինէն: Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԻ եւ արուարձաններու անգործ բոլոր որբերը կը հրաւիրուին Զաւ. երկս. Որբերու Միութեան ընթերցասրահը (61, Rue Mr. le Prince Métro St. Michel) 27 փետր. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:

Զ. ԵՐԿՍ. ՈՐԲ. Մ. Վալանսի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ, վարդանանց տօնի առթիւ վաղը շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սինէմա Սէն Լուի մէջ, պիտի բեմադրուի Յ. Պարոնեանի «Շողոքորթը»: Երգ, նուագ, եւ արտասանութիւն, Մուտքը ազատ է: Ղեկավարութեամբ Տիկին Ա. Շամախեանի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Ամասիացի Գէորգ Էսկիճեան կը փնտռէ Այնթապցի Հաճի Նազարէթ,որ 1923ին Պոլիս (Լանկա) ջուլհակութեամբ կը զբաղէր: Այժմ Ալճէրիա ըլլալը կը կարծուի: Տեղեկացնել՝ K. Eskidjian 5 Rue Jouye Rouve-Hotel Jeanne d'Arc Paris (20me).

— Իզմիթցի Աղնիւ, Վաղինակ եւ Հայկանէր Եղիաեան, հօր անուն Կարապետ, մօր անուն Զարուհի, որոնցմէ վերջին անգամ Ռաքքայէն (Մէսքէնէ) լուր առնուած էր: Փնտռողն է իրենց քոյրը՝ Բնար Աղնաւորեան, հասցէն՝ 3 Rue Champollion Paris (5e).

— Կը փնտռուի Եօզկատի Իւռօճ գիւղացի Էմիմէ եւ Վարդավառ Եսաեան, հօր անունը Յովհաննէս, մօր անունը Եղսա, ընդհ. պատերազմին զինուոր էր: Տեղեկացնել Եթէր Եսաեանի՝ 129 Chenoir Dupuete Bordeaux France:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կ. Խաչի Օգնութեան Մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը վաղը Շաբաթ գիշեր, ժամը 10.30ին, Salle Hoche ի մէջ, 9, Ave. Hoche, Paris (8e).
Պարահանդէսի արդիւնքին մեծ մասը, ուրիշ տարիներու պէս, պիտի յատկացուի Հայաստանի Արփա գիւղի հիւանդանոցին, մնացեալ մասը, պիտի ծառայէ՝ Փարիզի աղքատ-հիւանդներուն դեղ ու խնամք տալու ծախքերուն, գործադուրկներու հաց ու մանուկներուն կաթ տալու:
Ջանք չէ խնայուած՝ հաճելի եւ արդիւնաւոր ընծայելու համար սոյն պարահանդէսը, որ պիտիըլլայ ծպտեալ եւ դիմակաւոր (Paré et Masqué), բայց ո՛չ պարտաւորիչ:
Երջանկաբեր «փէթիշ»ներու պարահանդէսն է այս:

ՓԵՏՐ. 27Ի ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ
Դաշնականհարուհի Օր. Տիրուհի Զառափեան կը մասնակցի նուագահանդէսի մը,որ տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Փետրուար 27ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle des Agriculteurs, մասնակցութեամբ նուագախումբի:

Կ'ուզուի սպասուհի մը տնական ամէն գործերու համար. դիմել՝ 26 Rue de Constantinople չորրորդ յարկ աջ կողմ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Մասնաւորապէս գաւառներէն կը խնդրուի մեկ ՕՐ ԱՌԱՋ ղրկել ժողովի ազդերը, որպէսզի կարելի ըլլայ հասցնել համապատասխան օրուան:

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ
ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ
ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու:
Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ
Ցաքեր Թաշրա պէյ 5, Բժշ. գիրքէն փրցուած էջեր 12.50, ... նաշայ տարեգիրք 25, Ռասբ... 15, Նամուս 10, Զար ոգի 10, Պ... համար 10, Լաւութիւնը 8, Երազ... 6, ինչպէս նաեւ աւելի քան ... տեսակ այլեւայլ գիրքեր:
ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ
Առաջին տպագրութիւնը ... ջուլին սպառած ըլլալով, հրապ... հանեցինք երկրորդ տպագրութիւն... կարդացէ՛ք եւ կարդացնել տուէ...
ԿՈՅՍԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ
(Թարգ. Վ. Սեւունի) գինն է 5...
Հրատարակութիւն՝ «Լուսաբ... մատենաշարի որ թարգմանական ... ծերու հետ միասին պիտի հրատար... նաեւ յաջորդաբար հայ երիտասա... գրողներուն անտիպները: Գրա... ճառերու եւ թերթերու գործա... ներուն մասնաւոր զեղչ: Ցրան... եւ գաղութներուն համար, ... ծախք չկայ:
Ստանալու համար՝ դիմել ... մակով՝ Vahram Sévouni 5 A... nue Quihou, Saint-Mandé.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒ...
123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St. Denis և Réaum...
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
ջերմամիզութեան, ֆրան... ա... տի, արիւնի եւ մորթ... հիւանդութեանց:
Բժշկական տարրալուծում...
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—...
Կիրակի՝ 9—12:
Ժողովրդական գիներ

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ ԵՒ ԽԱՆՈՒ...
Մարսէյլի St-Jéraume (... ժէրօմ) արուարձանին մէջ, ... տուն մը, տակը խանութ ... պարտէզ, որուն առջեւ կը ... հանրակառքը: Վարձել փափ... քողները դիմեն՝ Կղեմես ... եանի, 8, Rue Barbarosse, ... յարկ:

ՍԱԿԱՐԱՆ

24 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	
Տոլար,	Dollar	
Մարք (ոսկի)	100 Mark	
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	
Թրք. ոսկի	» or	
Մէճիտիէ	Médjidié	
Լէվա 100 հատը	Léva	
Տրախմի »	Drachme	
Լիր »	» Lire	
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	
Զուից. »	Frc. Suisse	
Լէյ 100 հատը	Ley	
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	
» II	»	
» III	»	
Օսմանեան երկթղ.	Lots turcs	

Comptoir Parisien de change et de C...
80, Rue Lafa...

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տարի.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

26 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 271 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ ՄԵՂՔԸ

Յատկանշական էր «Խորհրդային Հայաստան»ի բուռն յարձակողականը՝ հին հնչակեաններու հասցէին։

Քաղուած մը ներկայացուցինք երէկ, ամէնէն հիմնական կէտերը առնելով։ Բայց «Խ. Հ.» տակաւին ունի բացատրութեան ձեւեր, որոնք ատելութեան սաստկութիւնը կ՚ապացուցանեն.—

«Հնչակեան գրչակներն այնքան են տափակ ու բութ, նրանց գանգերն այնքան փտած, որ այլեւս ոչ մի ճունար (հնարք) չունին մի ինքնուրոյն խօսք ասելու, մի նոր միտք արտայայտելու։»

Ուրիշ տեղ մը, դաշնակցական և հնչակեան «նախկին մարդկանց սրճարանային եռուզեռը» համարելով իբրեւ «պատերի ճեղքերից դուրս եկած մողէսներու սլքտոց», Երեւանի պաշտօնաթերթը կը պատգամէ.

— «գաղութահայ բանւորները երկաթէ կրունկներով, յեղափոխական անխնայութեամբ եւ վճռականութեամբ պէտք է կոխկրտեն այդ մողէսներու գլուխները»։

Լսեցէք եւ սարսափեցէ՛ք. կոմիսար Ա. Մռաւեանն *է որ ազդանշան կուտայ, երեւի նախանձելով պաշտօնակից Աշոտ Յովհաննիսեանի, որ կը գոռար երեք տարի առաջ.— «Մեր* պատկոմների բահերով (պատանի կոմունիստներ) *նրանց կ՚անենք շանսատակ»։ Այդ «նրանց»ը նորէն Դաշնակցականներն ու Հնչակեաններն էին, որոնց անքաւելի մեղքերը կը պարզէր ժողովի մը առջեւ։*

Ի՞նչ է շարժառիթը այս շանթ ու որոտին։ Շատ պարզ։ Հին հնչակեաններն ալ, երկար թարթափումներէ յետոյ, տեղ-տեղ յանգեր են այն եզրակացութեան, թէ «սխալ է այսօրուայ Հայաստանը իր ներկայ դրութեամբ եւ ներկայ քաղաքական կացութեամբ եւ սահմաններով համարել հայ ժողովրդի խտէալ եւ նպատակ»։ Այս տեսակէտը կ՚արծարծէ մանաւորապէս Փարիզի հնչակեան շաբաթաթերթը, շարք-շարք անաթեմաներ կարդալով. լենինականութիւնը նմանցնելով… մահմէտականութեան, պահանջելով սահմաններու ընդարձակում, Ախալքալաքը, Նախիջեւանը, Ղարաբաղը եւ ուրիշ ինչ որ կը պահանջեն Դաշնակցականները, երազելով «Անկախ եւ Մեծ Հայաստան» եւլն.։ Եւ դեռ ի՛նչ ամբարիշտ արտայայտութիւններ, որ միայն «Դաշնակ»ներուն վայել են.—

«Բանւորի եւ գիւղացիի շահերը պաշտպանելու պատրուակին տակ, Մոսկուայի քոմիսէրները կը միջամտեն բոլոր երկիրներու ներքին գործերուն, կը գրգռեն Թուրք, պարսիկ, մոնկոլ, հնդիկ եւ չին ազգային եւ կրօնական զգացումները, յենլով փաշաներու, խաներու, շէյխերու եւ մանտարիններու նման աւատապետներու եւ մօլլաներու նման յետադիմական կրօնապետներու ուժերուն վրայ։ (*Նոր Երկիր*, 16 Յունուար)։

Այս բոլորին մէջ ուշագրաւը ոչ թէ հնչակեան շաբաթաթերթին շեշտած տարրական ճշմարտութիւններն են, այլ նոյն ինքն հնչակեաններուն բռնած դիրքը՝ այդ իրողութիւններուն հանդէպ։ Առաջին անգամը չէ որ «մայր-կուսակցութեան» միացորդներէն անհատներ մէջտեղ կուգան եւ խելօք միտքեր կը յայտնեն։ Բայց արդի՞ւնքը։ Բոլորովին արգահատելի։

Մենք չենք գիտեր գոնէ մէկ շրջան, ուր միատեսակ խորհին ու գործեն խումբ մը հնչակեաններ։ Եթէ Սոֆիան և Ռուսճուքը մէկ բերան խօսին, Վառնան ուրիշ եղանակ մը կը հնչեցնէ։ Աթէնք ինկած հնչակեանը չի հասկնար Փարիզի լեզուն. եւ Թէհրանի կամ Թաւրիզի վեթերանը կ՚ապշի, կարդալով Հալէպի հաւատակցին գոհարները։

Միտքերու, կեցուածքի, կիրքերու այս խառնիճաղանճին շնորհիւ է որ, հնչակեանը աղաներուն, խաւարեալներուն եւ դաւանափոխներուն հետ թեւ-թեւի կը քալէ Յունաստանի եւ Պուլկարիոյ մէջ, Դաշնակցութիւնը հարուածելու համար, «պլօք»ներով եւ Հօկերով. իսկ այստեղ կը ճակատի Հօկերուն դէմ, որ իրենց համար սրբութիւն էր մէկ տարի առաջ, կը փորձէ Հօմեր կազմել, եւ, հրա՛շք, լեզու կը գտնէ Դաշնակցութեան հետ (Մարսէյլ)։

Սկզբնական մեղք մը կայ, որ թոյլ չի տար ներդաշնակել խօսքն ու գործը, եւ հակասութենէ հակասութիւն կը գլորէ մարդիկը, միեւնոյն ատեն այլասերելով նուիրական գաղափարներ։ Այդ մեղքը շողիքներ վազցուց երէկ, խորհրդային Հայաստանի հանդէպ, իսկ այսօր խոշորացոյցով կը թուէ անոր վէրքերը, գոնէ Փարիզի մէջ։ Ու փոխարէն կը լսէ «փինաճի»ներ, «փտած գանկեր», «կաղ էշաւոր գործիչներ» եւլն.։

Ո՞ւր է ելքը այս անրնական եւ ախտաւոր վիճակին։

Մեզի չի՛յնար տալ պատասխանը։ Եթէ այդ ջարդուփշուր կուսակցութեան միացորդները կը հաւատան թէ իրենք ալ առաքելութիւն մը ունին այս ժողովուրդին մէջ եւ բաց մը գոցելու կոչուած են, ապա ուրեմն իրենք պիտի գտնեն առողջացման եւ փրկութեան միջոցը։ Չի բաւեր միայն հեռացնել տաւանողները։ Անոնք արդէն իրենց գլուխն առած կ՚երթան։ Եւ անոնք էին որ կազմեցին Ֆրանսայի հայ պոլշեւիկներուն առաջին կորիզը։ Կարեւորը՝ միացողներուն պահպանումն է, որ կը պահանջէ պայծառ տեսակէտ, ամուր նկարագիր եւ կենդանի գործ։

Ընդունա՞կ են թօթուելու սկզբնական մեղքը։

Գոնէ՛ իրենց համոզումներուն համաձայն շարժելու, ինչպէս Մարսէյլի մէջ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՇԻՐԱԿԻ ԱՂԷՏԸ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ

Եգիպտոսի համազգային համագանակից յանձնախումբի հաշուեփակին առթիւ, «Յուսաբեր» կը գրէ.—

«Հայրենի երկրի ծանրագոյն աղէտը քով-քովի բերած եւ միեւնոյն նպատակին շուրջ համախմբած էր այս համայնքի մինչեւ իսկ ամէնէն անհաշտ տարրերը։ Եղբայրական այս համերաշխ մթնոլորտին մէջ էր, որ ստեղծուեցաւ Հանգանակչ. Յանձնախումբի Գործադիր Մարմինը։ Եւ այս համերաշխութեան ու գործակցութեան հետեւանքով է, որ շուրջ 3 ամսուան մէջ մօտ հինգ հազար ոսկի հանգանակուեցաւ, որմէ 4000ը՝ Եգիպտոսի, իսկ 1000ը՝ անոր կից շրջաններու մէջ. ասկէ դուրս երկիր ճամբուեցաւ նաեւ մօտ 5000 կտոր հագուստեղէն։

«Մեծ չէ անշուշտ այս գումարը, սակայն Անկախութեան Փոխառութենէն ետքը առաւելագոյն *զոհողութիւնն է այս, որ Եգիպտահայ գաղութը կ՚ընէ ի նպաստ իր հայրենիքի»։*

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԷՆ

Շարունակելով Հայաստանի գաւառներուն մարդահամարի մանրամասնութիւնները, կուտանք միացեալ երեք գաւառներու թիւերն ալ.—

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԳԱՒԱՌ

Գորիս քաղաք.— 2668 հոգի, 1309ը այր, 1355ը կին։ 1922ին՝ 3660 հոգի։

Ղափանի հանքերը.— 1507 հոգի, 1199ը այր, 308ը կին։ 1922ին՝ 108 հոգի։

Գիւղերը.— 64,685 հոգի, 32 հազարը այր, 32,685ը կին։ 1922ին՝ 63,425, աճած՝ 2.0 առհարիւր համեմատութեամբ։

Ամբողջ գաւառին մէջ.— 68,860 հոգի, 34,508ը այր, 34,352ը կին։ 1922ին՝ 67,193 հոգի, աճած՝ 2.5 առհարիւր համեմատութեամբ։

ԴԱՐԱԼԱԳԵԱԶԻ ԳԱՒԱՌ

Քէշիշքէնտ աւան.— 1580 հոգի, 865ը այր, 715ը կին։ 1922ին՝ 1370, աճած՝ 19.3 առհարիւր համեմատութեամբ։

Գիւղերը.— 28,494 հոգի, 14,954ը այր, 13,540ը կին, 1922ին՝ 25,648 հոգի, աճած՝ 11.1 առհարիւր համեմատութեամբ։

Ամբողջ գաւառին մէջ.— 30,084 հոգի, 15,819ը այր, 14,225ը կին։ 1922ին՝ 27,018 հոգի, աճած՝ 11.3 առհարիւր համեմատութեամբ։

ՄԵՂՐԻԻ ԳԱՒԱՌ

Մեղրի աւան.— 1129 հոգի, 607 այր, 521ը կին։ 1922ին՝ 1100 հոգի, աճած՝ 2.6 առհարիւր համեմատութեամբ։

Գիւղերը.— 6947 հոգի, 3725ը այր, 3221ը կին։ 1922ին՝ 6660 հոգի, աճած՝ 4.3 առհարիւր համեմատութեամբ։

Ամբողջ գաւառին մէջ.— 8076 հոգի, 4334ը այր, 3742ը կին։ 1922ին՝ 7760 հոգի, աճած՝ 4.1 առհարիւր համեմատութեամբ։

ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Քաղաքները.— 159,760 հոգի, 80,715ը այր, 79,045ը կին։ 1922ին՝ 144,738 հոգի, աճած՝ 10.4 առհարիւր համեմատութեամբ։

Գիւղերը.— 710,961 հոգի, 358,710ը այր, 352,251ը կին։ 1922ին՝ 636,273 հոգի, աճած՝ 11.7 առհարիւր համեմատութեամբ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անգլիական ազդարարագիրն վերջ

Անգլիոյ ծայրայեղ պահպանողականները բոլորովին յուսախաբ եղած են Սըր Չէմպըրլէյնի կողմէ խորհրդային ներկայացուցչին յանձնուած ազդարարագրին առթիւ։ Ասիկա վեցերորդ ազդարարագիրն է քանի մը տարուան ընթացքին։ Ծայրայեղ պահպանողականները կը սպասէին որ ազդարարագրին ոճը աւելի խիստ ըլլայ եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները բացէ ի բաց խզուէին պոլշեւիկներուն հետ։

«Տէյլի Մէյլ» կը գրէ.—

«Սըր Չէմպըրլէյնի ծանուցագիրը՝ իբրեւ տկարութեան եւ վախկոտութեան արտայայտութիւն՝ կ՚եռացնէ ինքզինքը յարգող ամէն մէկ Անգլիացիի արիւնը։ Ռամսէյ Մաքտոնալտ իսկ աւելի կորովի դուրս եկաւ, երբ 1924ին պատասխանեց Զինովիեւի նամակին։ Կը հարցնենք թէ բրիտանական առիւծը թաղուա՞ծ է արդեօք, եւ թէ մեր նախարարները անոր տեղ ճերմակ նապաստա՞կ մը դրած են»։

Միւս հոսանքներն ալ գոհ չեն Չէմպըրլէյնի ծանուցագրէն։ Աշխատաւորականները կը ծաղրեն կառավարութիւնը՝ ըսելով թէ ճառերէ եւ լրագրական յօդուածներէ զատ մեղադրելիք բան չէ գտած։ Մաքտոնալտ հեգնանքով դիտել կուտայ թէ ատիկա աւելի շատ մեծ թերթի մը խմբագրականին կը նմանի քան դիւանագիտական վաւերաթուղթի մը։

Ազատականները, մանաւանդ Լոյտ Ճորճի հետեւորդները, որոնք սկիզբէն ի վեր հակառակ եղած են կառավարութեան հակապոլշեւիկ քաղաքականութեան, հաստատելով հանդերձ ծանուցագրին մէջ յիշուած իրողութիւնները, կ՚առարկեն թէ սպառնալիքը անտեղի է եւ վեր կը հանեն խզումի մը վտանգը։

Նախարարներն ալ երկար ատեն անհամաձայն գտնուած են ծանուցագրի պարունակութեան մասին։ Մեծամասնութիւնը, խմբուած Չըրչիլի շուրջը, կը մտածէր թէ առեւտրական համաձայնութեան ջնջումը եւ դիւանագիտական յարաբերութեանց անմիջական խզումը ազգու եւ արժանի պատասխանը պիտի ըլլար պոլշեւիկեան դաւերուն, ընդդէմ կայսրութեան։

Վարչապետը եւ Լորտ Պալֆուր ալ Չէմպըրլէյնի կարծիքէն էին, որուն համաձայն խզումը շատ հակառակ պիտի ըլլար Լոքառնոյի ոգիին, միւս կողմէ ալ աւելի մեծ ազատութիւն պիտի տար պոլշեւիկներուն՝ իրենց պրոպականդը ուժովցնելու համար Անգլիոյ դէմ։ Արտաքին Նախարարը նոյնիսկ չէր ուզեր դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումի խօսք ընել ազդարարագրին մէջ, վախնալով որ ետքէն ստիպուի գործադրել զայն։ Երկու հակառակ տեսակէտներուն միջեւ պէտք եղաւ միջին ճամբայ մը գտնել եւ խմբագրուեցաւ այն ծանուցագիրը, զոր երէկ հրատարակեցինք։

Միայն չափաւոր պահպանողականներն են որ չեն քննադատեր կառավարութիւնը, սակայն չեն ալ արտայայտուիր ազդարարագրին մասին։

Գործադուլը վերջացած է Շանկայի մէջ

Շանկայի մէջ ընդհանուր գործադուլը վերջացաւ եւ բամպակի հիւսուածեղէնի, ինչպէս նաեւ միւս գործարաններու մէջ աշխատանքը վերսկսաւ։ Կացութիւնը հանդարտ է. միայն տեղական թերթերը դեռ չեն հրատարակուիր։ Բանթոններ Շափէյ թաղին մէջ յարձակեցան պահականոցին վրայ, սակայն օգնական ոստիկաններ հասնելով ձերբակալեցին զանոնք, որոնցմէ երկուքը գլխատուեցան անմիջապէս։ Այս գլխատումի դրութիւնն ալ հետզհետէ վերջ կը գտնէ։

Չինական նաւային իշխանութիւնները պաշտօնապէս ներողութիւն խնդրեցին ֆրանս. եւ անգլ. ներկայացուցիչներէն՝ Երեքշաբթի օր Շանկայի առանձնաշնորհեալ հողամասերուն ռմբակոծման համար։

Քանթոնի ազգային բանակին դէմ ճակատելու համար չինական մեծ բանակ մը պատրաստուած է եւ կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ ազգայնականներու յառաջխաղացումը արգիլել։ Սըն-Շուան-Ֆանկ գացած է Նանքին, ուր կը խորհրդակցի Շանթունկի կառավարիչին եւ Ֆէնկքինկի բանակին սպայակոյտին հետ, ռազմական յատակագիծ մը պատրաստելու համար։ Հիւսիսայիններու յառաջապահները արդէն հասած են Ու-Սիհ, Շանկայէն 120 քիլօմէդր հիւսիս-արեւմուտք եւ Ֆէնկքինկի զինուորներէն 30,000 հոգի անցած են Եանկ-Ցէ-Քիանկը՝ ճակատելու Քանթոնցիներու հետ։ Շանթունկի զինուորներէն 8000 հոգի Շանկայ կը սպասուին։ Ամէն օր 2000 նոր զինուորներ կը հասնին Շանկայ։

Մակեդոնիոյ ինքնավարութիւնը

Քանի մը օր առաջ Սոֆիայի մէջ գումարուեցաւ Մակեդոնացի գաղթականներու համաժողովը։ Երկար վիճաբանութիւններէ վերջ քուէարկուեցան շարք մը բանաձեւեր, որոնք ուշադրութիւն կը հրաւիրեն Պալքաններու անկայուն վիճակին վրայ եւ իբր միակ դարման կ՚առաջարկեն ինքնավարութիւն տալ Մակեդոնիոյ։

Կ՚ըսուի թէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը Մակեդոնիոյ մէջ ալ գործադրել պիտի տայ փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան դաշնագիրը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՇԻՆԱՐԱՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Աղեքսանդրիայէն ստացանք նամակ մը, «Հայ Գիւղատնտես Ուսանողներու Օգնութեան Յանձնախումբ»ի կողմէ։ Գնահատելով այս շինարար ձեռնարկը, ստորեւ կը հրատարակենք յանձնախումբին կոչը, որ անշուշտ անպատասխանի չպիտի մնայ.—

«Աւելորդ է շեշտել թէ՝ մեր ազգային տնտեսական քաղաքականութեան հիմնաքարն է երկրագործութիւնը, որ միեւնոյն ժամանակ պահապանն է նաեւ մեր ազգային նկարագրին։ Նոյնպէս հանրածանօթ ճշմարտութիւն մըն է թէ՝ մեր ազգային այս նուիրական արհեստը՝ ազնուագո՛յնը արհեստներուն՝ դեռ մեծագոյն չափով նահապետական դրոշմ կը կրէ եւ անոր արդիացումը անյետաձգելի պահանջ մը դարձած է։ Այս հայրենանուէր նպատակին հասնելու կարեւոր միջոցը դպրոցաւարտ գիւղատնտեսներու միջոցաւ գիտութեան լոյս ջամբելն է հայ գիւղացիներուն։ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի երկրագործական վարժարաններուն մէջ կան բազմաթիւ հայ ուսանողներ, մեծագոյն մասամբ որբեր՝ որոնք ժամ առաջ իրենց ուսումնը աւարտելով Հայաստան կարենալ երթալու համար պէտք ունին նիւթական աջակցութեան։

Ահա այս եւ յաջորդ գիւղատնտես կարօտ ուսանողներուն օգնելու նպատակով կազմեցինք «Հայ Գիւղատնտես Ուսանողներու Օգնութեան Յանձնախումբ»ը, եւ ներկայիս կոչ կ՚ընենք ձեզի՝ ազնիւ հայրենակիցնե՛ր, զօրավիգ ըլլալ մեզի, միշտ մտքի մէջ ունենալով սա պարագան թէ՝ ուղիղ եւ իրական հայրենասիրութեան միակ ճամբան՝ հայ գիւղացիութեան զարգացման եւ հայ գիւղատնտեսութեան յառաջդիմութեան սատարելն է։ Լուսամիտ եւ առողջակազմ գիւղացիները հայրենիքին անսասան սիւներն են եւ ներքին մշակութեան ենթակայ արտերն ալ՝ անոր անառիկ բերդերը։

Յանձնախումբիս նշանաբանն է «ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀՈՂԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԶՕԹԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐ»ով։

Վստահ ենք թէ՝ հայ ժողովուրդին գիտակից եւ խորաթափանց ոգին դիւրաւ պիտի ըմբռնէ մեր նշանաբանին բազմակողմանի նշանակութիւնը»։

Յանձնախումբի անդամներն են.— Նախագահ՝ Մամբրէ Ծ. Վ. Սիրունեան, ատենապետ՝ Տքթ. Կ. Գալստեան, գանձապետ՝ Ղազար Փափազեան, քարտուղար՝ Սեպուհ Սահիմանեան։

Այս առթիւ յանձնախումբը իբրեւ նշանաբան կը հրատարակէ նշանաւոր դէմքերու խօսքերը, որոնցմէ կ՚արժէ ուշադրութեան յանձնել Խրիմեան Հայրիկի պատգամը.—

«Չկայ աւելի արդար, ազատ եւ անխարդախ վաստակ աշխարհի վրայ, քան հողագործութիւնը։ Սիրել հայրենատուր հողն ու դաշտը, երբեք չբաժնուիլ անկից, գիտնալով թէ՝ իր կեանքն հողն է, ու հողագործութիւնը արդար վաստակ»։

ԷՍՓԷՐԱՆԹՕՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Եօթնամեայ եւ երկրորդական վարժարաններու մէջ պիտի բացուին էսփէրանթօ լեզուի դասընթացքներ, որոնց հետեւիլ՝ ձգուած է ուսանողներու կամքին։ Քաղաքներու մէջ ալ ժողովուրդին էսփէրանթօ սորվեցնելու համար պիտի բացուին մասնաւոր դասընթացքներ։

ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

22 փետր.

«Յառաջ» գրեց փետր. 13ի ժողովրդական մեծ միթինկի մասին։ Թէեւ ուշ, սակայն աւելորդ չըլլար մատնանշել մէկ կարեւոր պարագայ։ Վերջին տագնապի հետեւանքով գործազրկուած թէ տակաւին գործող՝ խումբ մը գիտակից աշխատաւորներ փետր. 7ի սատուն թռուցիկ մը ցրուեցին, հրաւիրելով գաղութը միթինկի (13 փետր.) ծայր տուած թշուառութեան դարման մը խորհելու համար։

Անդադար բանւորական միասնական ճակատէն ճառող կոմունիստներու հոգեզուակ տխրահռչակ Հօկը՝ կարդալով թռուցիկը կը մատնէ կատարեալ խուճապի։ Համայնավար պարոնները, փոխանակ ուրախանալու որ Մարսիլիոյ աշխատաւորութիւնը իր մէկ շատ կարեւոր իրաւունքին տիրանալու համար միթինկ կազմակերպած է, մատնուեցան ջղաձգութեան եւ դիրք բռնեցին բանւորներուն դէմ, մեծապէս ուրախացնելով 80 հազար փրանքի անհաւատարիմ պահակը։ Եւ ահա փետր. 8ի երեկոն նոր թռուցիկ մը Հօկի կողմէ կամ անոր դըրդումով, որ գրեթէ միեւնոյն նպատակի համար աշխատաւորութիւնը տարբեր միթինկի մը կը հրաւիրէ փետր 12ին, փետր. 13ին ըլլալիք մեծ շարժումին ազդեցութիւնը կոտրելու մտքով։ Արդար ըլլալու համար շատ ալ չմեղադրենք մեր կարմրուկները, որովհետեւ Մարսիլիոյ Հօկին մէջ տիրող տարրը ռամկավարներն են, որոնց խնամիական կապը «հոգեւոր հովիւ»ի եւ 80 հազարի պահակներուն հետ կասկածէ դուրս է։ Այս ընդգծումէն յետոյ, հեշտ է ենթադրել որ փետր. 12ի միթինկի ներշնչումը Հօկին եկած է ուղիղ գծով Առաջնորդարանէն, վիա ռամկավարութիւն։

Բայց ո՞րքան աշխատաւոր գացած էր փետր. 12ի միթինկին. ամէնը 60 հոգի՝ որոնցմէ քառասունը Հօկին յանցանքը անոր երեսին զարնելով քշուեցաւ Լօն Շանի սրահէն, մինակ թողնելով կազմակերպիչները։

փետր. 13ին, աւելի քան 1500 աշխատաւորներ խռնուած էին Թափի Վէրի մեծ ու իրական միթինկին, ու այդ հսկայ բազմութեան մէջ երկու կին միայն։

Բանաձեւերը տուինք արդէն։

Ընտրուեցաւ 11 հոգինոց մարմին մը։ Գործազուրկներու օգնութեան կոմիտէ անունով. իրականին մէջ թիւ 2 բանաձեւի տուած լիազօրութիւններով գ. Օ. կոմիտէն նաեւ ժամանակաւոր Ազգային իշխանութիւն է, յատուկ պարտականութեամբ՝ գաղթ. ընդհ. ժողովը նիստի հրաւիրելու, նախորդ Ազգ. Միութեան նիւթական ու բարոյական համարատուութիւնը լսելու, նորը ընտրելու ու վերջապէս ընտրութեանց ընթացքին վրայ հսկելու համար։

Այստեղ կ'արժէ փոքրիկ փակագիծ մը բանալ։ Ի՞նչ է գաղութահայ ժողովը, որուն հրաւիրման պաշտօնը կը տրուի գ. Օ. կոմիտէին, — Հայրենակցական եւայլ միութիւններու, քաղաքական կուսակցութեանց (Դաշնակց. Հնչակեան, Ռամկավար) երկուքական ներկայացուցիչներէն եւ Ազգ. տուրք վճարող հայրենակիցներէ կազմուած ժողով մը՝ օրէնսդրական իրաւունքներով։ Այդ ժողովը կազմած ու վաւերացուցած է իր կանոնագիրը. եւ ճանչցուած կառավարութենէն, իբրեւ գաղութին բարձրագոյն ժողովը։ Գաղթ. ընդհ. ժողովն է որ 1924ի Յունուարի վերջերը կամ փետր.ի սկիզբները ընտրած է Ազգ. Միութիւն մը (Հրաշքով եթէ ըսենք, երբեք չենք չափազանցեր) հաստատած է մատուռ, թէեւ փոքր բայց ներկայանալի, հիմնած է դպրոց, գաղթակայանը մատակարարած ու կարգի դրած է մինչեւ անոր «անկախացումը»։ կարճ՝ երկու տարի մրջնաջան աշխատանք թափած է։

Օր մը կաթողիկոսական պատուիրակին մեղսակցութեամբ եւ անոր ատենապետին նենգութեամբ խաղի մը զոհ կ'երթայ Ազգ. Միութիւնը։ Հարուածէն աւելի, անոր հրապարակէն քշուելէն աւելի, դաւին մէջ լրբութիւն մը կար, արհամարհանքը՝ դէպի գաղթ. ընդհ. ժողովը, որ իր ծոցէն ու իրմէ բղխած մարմինի շուրջ անցած դարձածէն բոլորովին անտեղեակ կը պահուէր։ Եւ Ազգ. Միութիւնը իր կազմով, անոր ատենապետը իր անձով, գաղթ. ընդհ. ժողովի ատենապետը իր հասակով (2-3 անձ ի մի բնութիւն) տարրական բարոյական պարտաւորութեան մը տակ չզգացին գոնէ պարզ պատշաճութեան սիրոյն հաշիւ ու համար տալու զիրենք ընտրող մարմինին. որմէ ուղղութիւն, նիւթական ու բարոյական լայն աջակցութիւն ստացած էին։ Տարբեր պայմաններու տակ, աւելի գիտակից հասարակութիւններու մէջ, հանրային գործի մը, պարտաւորութիւններու՝ նոյն իսկ ձեւական այս կերպ վերաբերումը բարոյական զեղծարարութենէ տարբեր բան չպիտի նշանակէր։ Ահա թէ ինչու թիւ երկու բանաձեւը՝ նախկին Ազգ. Միութիւնը ի հարկին պատասխանատուութեան կանչել կը պարտաւորցնէ գ. Օ. կոմիտէն։

Եթէ նախկին Ազգ. Միութեան անդամները իրենց արժանապատուութեան նուազագոյն նախանձախնդրութիւնը ունին, ահա պատուաւոր պատեհութիւն իրենց՝ իրենք զիրենք արդարացնելու, իսկոյն քով քովի գալով, զօրավիգ դառնալու գ. Օ. կոմիտէին, որպէս զի գիւրութեամբ գումարուի գաղթ. ընդհ. ժողովը եւ իրենք բաց ճակատ տան իրենց նիւթական ու բարոյական հաշիւը։ Աւելորդ չըլլար ըսել որ գ. Օ. կոմիտէն ամէն միջոց ձեռք առած է որպէս զի գաղթ. ընդհ. ժողովը գումարուի յառաջիկայ կիրակի, անկնկալ դժուարութիւններ միայն մէկ շաբաթ կարող են յապաղեցնել անոր գումարումը։

գ. Օ. կոմիտէն՝ իսկոյն ձեռնարկեց գործի։ Անոր քարտուղարը եկեղեցիի շրջափակին մէջ օրական 2-3 ժամ սիրայօժար նստելով կ'արձանագրէ գործազուրկները։ Դահանգապետութիւնը պաշտօնապէս վաւերացուց անոր կազմն ու նպատակը։ S. F. I. O.ի Պուշ տիւ Ռօնի ճիւղին համակրելի ընդհ. քարտուղար ընկ. Լէոն Պօն որ միաժամանակ քաղաքապետի առաջին օգնականն է, իր բովանդակ աջակցութիւնը տուած է գործին։ Եւ երէկ քաղաքապետարանը վաւերացուց ստորագրութիւնը։ Երկու օրէն արձանագրըւած անգործներէն ամէնէն չքաւորներուն օրական ճաշեր կը տրուին։ Ու այժմ կոմիտէի տրամադրութեան տակ դրուեցաւ 2500 փրանք, որ ամէն ամիս մինչեւ տագնապին վերջանալը պիտի տրուի։

«Հոգեւոր հովիւ»ը եւ 75 հազարի պահակը չփոթ ստեղծելու համար, անմիջապէս հրաւիրեր են կարգ մը հայրենակիցներ, որպէս զի կազմեն Աղքատախնամ մարմին եւ խոստացեր է անոնց տրամադրութեան տակ դնել 75 հազարէն տասը հազար փրանք։ Հրաւիրուած հայրենակիցներու մեծ մասը ողջմտօրէն մերժեր են մտնել «ապօրէն» մարմնի մը կողմէ կազմուած յանձնախումբին մէջ, առարկելով նաեւ որ «բազմահազար ժողովուրդ փետր. 13ին ընտրեր է արդէն գ. Օ. կոմիտէ մը» եւ թէ այդ դրամը պէտք է յանձնուի անոնց ոչ թէ 1/7ով այլ ամբողջութեամբ։ Առաջին փորձի ձախողանքէն յետոյ առաջնորդը կանչած է ուրիշներ։ Վերջին պահուն իմացայ որ անոնք ալ մերժած են։

Մինչ այս մինչ այն, գ. Օ. կոմիտէն բարոյապէս զօրացած ժողովրդական լայն համակրանքով, նիւթապէս ուժ առած անակնկալ աղբիւրներէ, մեծ եռանդով սկսած է գործի, եւ յետագայ ձեռնարկները պիտի ըլլան նոյնպէս ամուր։

Թող ուրիշներ ճառեր արտասանեն յանուն աշխատաւորութեան։ Այս աշխարհը գործողներու եւ զոհաբերողներու աշխարհն է։ Ով որ կամք, խիղճ, ու ընդունակութիւն ունի, կ'անցնի առաջ։

ՇՐՋԻԿ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

(մասնագէտի մը տեսութիւնները)

(Յրդ. եւ վերջին մաս)

Եթէ ընդունինք այսպէս, որ խնդրոյ առարկայ վերոյիշեալ տառերն ու անոնց բարդութիւնները հետեւողականօրէն, ունին մէկը միւսէն տարբեր հնչիւն, այն ատեն ուղղագրութիւնը մեծ, կամ առհասարակ դժուարութիւն չունենար։ Այս պատճառով շատ զգոյշ պէտք է ըլլալ ուղղագրութիւնը եւ առ հասարակ լեզուն կանոնաւորելու առթիւ։ Ժողովուրդը ինքնաբերաբար, առանց վերին հրամանի կամ ճնշման կը շարունակէ իր ստեղծագործ եւ շինարար ուղին, մինչ գրագէտն ու մտաւորականը ոչ թէ եղածը պէտք է փոխէ ըստ կամս, այլ ընտրէ ընդհանուր հարազատը եւ համեմատաբար գեղեցիկն ու նպատակայարմարը — լեզուի հիմնական ոգիին ու օրէնքներուն չհակասող — գրական յարաբերական լեզուի համար։ Իրաւունք ունի, չեմ յիշեր ո՞ր Ֆրանսացի մը ըսած է «թէ բնական մարդը լեզու հնարելու ձիրք ունի, մինչ կրթուած մարդը կրնայ զայն միայն աղաւաղել։» Եւ թէ «գրաւոր լեզուի հետ գործ ունեցողը ամէն բանէ առաջ պիտի գիտնայ լեզուն յարգել իբրեւ սրբազան բան մը եւ ոչ թէ զայն ծառայեցնել։»

Մեր նախնիքներէն մեզի մնացած այս 1500ամեայ սրբազան աւանդը, սուրբ եւ անաղարտ պահելու համար պէտք է զգոյշ մօտենանք անոր փոփոխութեանը, «տասը չափէ և մէկ ձեւէ», ժողովրդական առածը հոս լաւագոյնս կը պատշաճի. յեղակարծ, անխորհուրդ փոփոխումը ծանր հետեւանք կրնայ ունենալ։

Բառերը իրենց իմաստները կրնան փոխել, եւ փոխած են ժամանակի ընթացքին, իրենց արտասանութիւնները կրնան փոխել եւ փոխած են համեմատաբար աւելի արագ քան հընչիւնները, որոնց տեսանելի պատկերներն են տառերը։ Մեր տառերը իրենց հնչիւնները փոխած չեն ժողովուրդի մէջ, եղած շեղումները արհեստական են, ինչպէս տեսանք։

Ե, Է, Ո, Օ, Յ, ՈՒ եւ Լ տառերուն իսկական հնչիւնները ոմանց համար քիչ մը ռամիկ եւ խորթ պէտք է երեւայ. ասոնց վերահաստատումը — որ միայն վարժութեան կարօտ է, պիտի ունենայ քանի մը մեծ առաւելութիւն։

Նախ՝ յետս կոչած կը լինինք այն սխալը, որ կ'ուզենք գործել մեր լեզուի գրականութեան դէմ. երկրորդ՝ կորուստէ ազատած կը լինինք մինչ այժմու մեր աշխարհիկ գրականութիւնը, որով ներկայ սերունդը սնած է եւ դեռ շատեր պիտի սնանին, ամենայն իրաւամբ եւ յաջորդ սերունդներու բանասէրներուն միայն մատչելի չպիտի լինի իբրեւ պատմական գրականութիւն. երրորդ՝ ուղղագրութեանց փոփոխութեան ենթարկելով — այս ձեւով, ահագին նիւթական կորուստ պիտի ունենանք զուր տեղը — անցեալը նոր ուղղագրութեան վերածելով տպելու համար։

Ասկէ զատ վերահաստատելով տառերու իսկական ուրոյն հնչիւնները, բուն ժողովրդային զանգուածի համար դժուարութիւն մը ստեղծած չենք լինիր. այլ անոր կը վերադարձնենք ինչ որ անկէ փորձեր ենք եւ կը փորձուի խլել անգիտակցօրէն։

Եւ ո՞րն է աւելի դիւրին եւ նպատակայարմար, անգէտ զանգուածը իր ուղղութենէն շեղել ահագին անհարկի աշխատանքո՞վ, թէ գիտակիցը իր կամաւոր շեղումէն յետ դարձնել. անշուշտ որ վերջինը։ Գիտակիցը գիտակից ճիգով մը կրնայ համոզմամբ ընդգրկել ուղիղը. այսպէս ալ պէտք է ըլլալ. այս կը պահանջէ ուղիղ դատողութիւնը. «Վնասի որ տեղէն ետ դառնանք օգուտ է» կ'ըսէ ժողովրդական առածը։ Մէկ խօսքով տառերուն տալով իրենց սեփական հնչիւնները, փրկենք թանկագին ազգային գործերը աղաւաղումէ եւ կորուստէ։

Շատեր կը կարծեն թէ տառերու թիւը պակսեցնելով ընթերցումն ու ուղղագրութիւնը կը դիւրացնենք, շիտակ է, եթէ միայն այդ համեմատաբար քիչ տառերով արտայայտել կարողանայինք մեր լեզուի բոլոր հնչիւնները հարազատօրէն. իսկ մեր լեզուի հարստութիւնը կազմող բազմաթիւ հնչիւնները կը պահանջեն համապատասխան թիւ։ Մեր (եւէնզաս) 38 տառին վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ ուրոյն տառ չունեցող երկու ձայնաւորներն ալ (ու և իւ) որ ստանանք քառասուն հնչման քառասուն տառի դիւթական թիւը։

Մեր տառերու այս հսկայ բանակն է, որ մեզի այնչափ դիւրութիւն կուտայ շատ մը օտար լեզուներ այնչափ հարազատօրէն արտայայտելու. ո՞ր մէկ եւրոպական լեզուի տառապաշարը կրնայ այս բանը կատարել։ Տեսակ մը միջազգային բնոյթ ստացած 25 լատինական տառը չի բաւեր նոյնիսկ յաճախ զանոնք գործածող լեզուները գոհացնելու, որով ստիպուած են իւրաքանչիւրը իւրայատուկ փոփոխութեան ենթարկել տառերը, կազմելով նաեւ քանի մը տառէ մէկ հնչիւն եւ ատով ընթեռնելի ըլլալ միայն այդ լեզուն գործածողներուն. այսպէս, մեր Շ տառի հնչիւնը արտայայտելու համար, օրինակ Ռումանացին կ'առնէ s (էս) լատինական տառը վրան նշան մը դնելով, Ֆրանսացին ch գրելով, Գերմանացին sch, Անգլիացին sh, եւն. եւ կամ j լատինական տառը առանձին առած, Ֆրանսացիին համար ան Ժէ հնչիւնը ունի, Անգլիացիի համար Ճէ, Գերմանացիի համար Եը (մեր Յ տառի երկու ձայնաւորի մէջ եղած հնչման նման. այո) Սպանացիի համար Խ է։ Փորթուկալցիի համար ՀԸ եւն. արդ ի՞նչ օգուտ քիչ (եւ գեղեցիկ ընդունուած) տառ, երբ ընթերցումն ու ուղղագրութիւնը դիւրացնելու փոխարէն կը դըժուարացնէ։

Ո՞ր մէկս, լատինական տառերուն ծանօթ լինելով մէկտեղ, կրնանք այդ տառերով գրուած որեւէ լեզու կարդալ (եթէ յատկապէս այդ լեզուն սորված չենք) օրինակ, ֆրանսերէն, գերմաներէն, անգլերէն, որոնց պատկանող մանուկ մը տարիներով դպրոց յաճախելէ վերջն ալ դեռ դժուարաւ կարող է անսխալ գրել ու կարդալ։ Թիֆլիսցի բարեկամ մը իրաւամբ կ'ըսէր թէ Անգլիացիք Լոնտոն կը գրեն Մանչեսդր կը կարդան. կարծեմ թէ բարեկամս ճշմարտութենէ շատ հեռու չէ։

Մենք հպարտ պիտի ըլլանք մեր այսչափ ճոխ եւ կատարեալ այբուբենով։ Գիտնանք անոր յարգը։

Գ. ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Դերձակութիւնը ունի երկու շրջան, ուր գործերը կը դանդաղին եւ ծանօթ է «Մօրթ-Սէզօն» անունով։ Առաջին գործօն եղանակը կը սկսի Մարտ 15ին եւ կանոնաւոր կերպով կը շարունակուի մինչեւ Յուլիս 15։ Իսկ Յուլիսէն Հոկտեմբեր անկանոն։ Հոկտեմբերին գործերը կը վերսկսին եւ կը տեւեն մինչեւ Նոր Տարի։ Դերձակութիւնը կը բաժնուի երկու մասի.— Ա.— Հայթայթիչ հաստատութիւններ զանազան ճիւղերով, այսինքն մեծաքանակ կամ փոքրաքանակ գործ հայթայթողներ։ Բ.— Արդիւնաբերող դերձակ աշխատաւորներ։

1922էն մինչեւ վերջին գործազրկութեան շրջանը դերձակութիւնը շատ բարգաւաճ վիճակ կը ներկայացնէր Փարիզի մէջ եւ գործերը նախ քան պատերազմն վիճակէն աւելի փայլուն էին։ Ասոր գլխաւոր պատճառն էր Ֆրանքին աննախընթաց անկումը։

Գործի առատութիւնը այն ատենէն հասած էր որ փոքր Ասիոյ աղէտին հետեւանքով, Ֆրանսա ապաստանած հայ դերձակ արհեստաւորները Փարիզ կուգային, շատեր յքելով իրենց ապահով գործերը եւ բոլորն ալ անմիջապէս գործի կը տեղաւորուէին։ Միայն իմ միջոցաւս տեղաւորուեցան 30-40է աւելի հայրենակիցներ։ Յիշեմ նաեւ թէ «Մէրսըրի»ներու ցուցատախտակները լեցուած կ'ըլլային գործաւոր պահանջող ազդերով (այժմ ոչինչ կայ)։ Բաղդատմամբ վերջին տարիներու, 1922ին եւ անկէ առաջ հայ արհեստաւորներու եւ հայ դերձակատուններու թիւը շատ աննշան եղած է։

Դերձակատունները կը բաժնուին երկու դասակարգի.— Ա. գործատէրեր, որոնք ուղղակի շփման մէջ են գնող եւ չափի վրայ ապսպրանք կատարող յաճախորդներու հետ։

(Բ. Յանձնառու աշխատաւորներ անթրըփրընէօր) որոնք ունին իրենց սեփական աշխատանոցը եւ իրենց տրամադրութեան տակ կ'աշխատցնեն բազմաթիւ աշխատաւորներ, վերցնելով մեծաքանակ կտրուած գործ, մեծ վաճառատուններէ։

Այս վերջին դասակարգէն կային երկու հայ հաստատութիւններ, որոնցմէ մէկը դժբախտաբար իր անհաճոյ վարմունքով վարկէ ինկած է, իսկ երկրորդը անակնկալ յաջողութիւն մը ձեռք բերելով լաւ դիրք շահած է։

Ա. դասակարգի հաստատութիւններու, (այսինքն գործատէրեր) թիւը տասը չէր անցներ։

Գործաւորութիւնն ալ երկու դասի բաժնուած է, Ա.— «Ափիէսէօր» ուրիշ խօսքով գալֆա, Բ.— «փօմփիէ» (գօմանթաթուրաճի)։ Առաջինները (յանձնառուներուպէս գործը իրենց վրայ կ'առնեն եւ կը գործեն իրենց սեփական աշխատանոցին մէջ։ Անոնք ալ նոյնպէս իրենց տրամադրութեան տակ երեք կամ չորս գործաւոր ունին «փօմփիէ»ներ կը գործեն [illegible] տիրոջ սեփական աշխատան[illegible] միեւնոյն աշխատանոցին մէջ [illegible] ըլլի է «գալֆա»յութիւն ընել։ Գրեթէ երկու դասակարգ[illegible] ալ հաւասար թիւով հայրեն[illegible] կիցներ կը համրուէին, ոչ աւել[illegible] քան 50։ 1923ին, երբ անհամ[illegible] մատ շատցաւ Հայերու թ[illegible] քառապատկուեցաւ նաեւ [illegible] գործատէր եւ թէ աշխատա[illegible] դերձակներու թիւը։ Իսկ 192[illegible] եւ 1925ին այս թիւը տասն[illegible] պատիկ աճեցաւ. Բազմաթիւ հա[illegible] րենակիցներ, որոնք տաժանել[illegible] աշխատանքի լծուած՝ իբր պա[illegible] բանուոր կ'աշխատէին ամէն զոհ[illegible] ղութիւն աչք առնելով դերձա[illegible] կութիւն սորվեցան, ձեւագիտ[illegible] թեան վարժարաններու հետեւ[illegible] ցան ու յաջողեցան։ Ըստ ինձ [illegible] ճամբան միագին նեցուկ չունեն[illegible] լուն համար։ Թէեւ ճշգրիտ [illegible] ճակագրութիւն մը չկայ, սակ[illegible] կարելի է ըսել թէ ներկայիս [illegible] բանց եւ կանանց դերձակ գործա[illegible] ւորներու թիւը մօտ հազար հա[illegible] կը հաշուուի։ Եւ առանց չափա[illegible] զանցութեանց կարելի է ըսել [illegible] մինչեւ երէկ բոլորն ալ շատ [illegible] պայմաններու տակ կ'ապրէ[illegible] բայց այսօր կացութիւնը բոլոր[illegible] վին հակառակն է։

Մինչեւ գործազրկութ[illegible] տագնապը, գործաւորի մը ժամ[illegible] գինը կ'արժէր, միջինը առնել[illegible] 5-6 փրանք, որով գործաւոր [illegible] շաբաթական 50 ժամուան հ[illegible] մար կը ստանար 250-300 փրան[illegible] Յուէն աշխատողները 50 ժա[illegible] աւելի կը գործէին։ Երկրորդ [illegible] տիճանի աշխատաւորի ժամավ[illegible] էր 3.50—4 Փր., շաբաթը 175-200 փրանք, իսկ նորավ[illegible] մը շաբաթը 100-120 փրանք վաստկէր։ Չմոռնամ յիշ[illegible] թէ 1922ին առաւելագոյն [illegible] մավարձն էր 3-3.50 փր[illegible] Սակայն Աշխատաւորական [illegible] տիքանները, տեսնելով որ [illegible] բուստի հետզհետէ սղելուն հե[illegible] ւանքով, գործատէրերը իրենց [illegible] բանքին գինը բարձրացնելով [illegible] տեղ չէին խորհեր գործաւորներ[illegible] շահերը, կարգ մը երկրորդա[illegible] խանութներու գործաւորն[illegible] գործադուլի մղեցին գործատ[illegible] րուն դէմ։ Մօտ ամիս մը տե[illegible] բանակցութիւններէ վերջ [illegible] թեթեւ գոհացում ստացան [illegible] խատաւորները։ Կարգ մը գործ[illegible] տէրեր ալ սկսան ինքնաբերաբ[illegible] յաւելում ընել։

Ափիէսէօրները կը վճարու[illegible] կտորի գլուխ։ 1922ին մէկ բա[illegible] կօնի համար կը ստանային [illegible] փր.էն 80 փրանք, վերարկու [illegible] 80, «սմօքինկ» 50—80 Փր. [illegible] Ցետոյ վճարումները աստիճ[illegible] բար բարձրացան, ինքնաբերաբ[illegible] կամ գործադուլի պարտադր[illegible] թիւններով։ 50ը եղաւ 80, [illegible] եղաւ 100, 100ը եղաւ 150 [illegible] Այնպէս որ հանգիստ կարելի [illegible] օրապահիկ ապահովել եւ խն[illegible] ղութիւն ալ ընել, «մեռեալ [illegible] նակ»ին հանգիստ ուտելու հա[illegible]

Գործաւորներու կարգին [illegible] չենք փոքր կտոր կարողները [illegible] սինքն բաճկոն եւ տափաս[illegible] ալ շատ լաւ պայմաններու [illegible] կ'ապրէին։ Մանաւանդ վերջի[illegible] հեստի հետեւողները այս [illegible] գին կը պատկանին մեծ մա[illegible]

Գործազրկութեան տագն[illegible] ժամանակէն առաջ եկաւ [illegible] այն պահուն՝ երբ ձմրան եղա[illegible] կին գործերը սկսած էին. [illegible] լաւ եղանակներէն աւելի [illegible] նալից կերպով, հակառակ [illegible] պաններուն գիներն անհամե[illegible] բարձրանալուն։ Այս [illegible] ջջմեցուց ո՛չ միայն պարզ [illegible] ծաւորները, այլ նոյնիսկ [illegible]

քանակ սպառող հարուստ կեր-պասավաճառները, որոնցմէ ոմանք միլիոններու հասնող բաց տուին։ Ազդուեցան նաեւ կարեւոր "մէր-սըրի"ները, որոնք վերջերս ահագին գործ կ'ընէին։

Նոյնպէս ազդուած են Հանրի-ւտռէր, Գէլ-Ժարտինիէր, Սամա-ռիթէն, Կալըրի-Լաֆայէթ, Պոն-մարշէ, Լուվրը եւ նման հաստա-տութիւնները, որոնք իրենց շուրջ կեդրոնացուցած էին քանի մը տասնեակ հազարաւոր աշխատա-ւորներ թէ ներսը եւ թէ դուրսը գործ հայթայթելով անոնց։

Մեր դերձակ արհեստակից-ներէն շատեր ներկայիս ահագին պարտքի տակ ինկած են շուարած հարց կու տան իրարու թէ, եթէ այսպէս շարունակուի ինչ պիտի ըլլայ իրենց վիճակը։ Կան որ եր-կու ամիսէ ի վեր տան վարձք չեն վճարած։ Հայրենակից մը իբրեւ գործազուրկ շաբաթը 80 Ֆր. կը ստանայ իր կնոջ եւ 2 տարեկան պզտիկին համար. հիմա նորածին մըն ալ աւելցեր է...

Ամբողջական գործազրկու-թեան ենթարկուողները հարիւրին տասը կը կազմեն։ Կէս-անգործ-ներն ալ նոյն համեմատութեամբ կարելի է հաշուել։ Հարիւրին եօ-թանասունը թէեւ աննպաստ, սա-կայն ոչ այնքան վատ դրութեան մէջ են։ Շատեր ժամանակաւո-րապէս փոխած են իրենց հետե-ւած ճիւղը. եւ այսպէս թէ այն-պէս, իրենց օրապահիկը կը հա-նեն։ Կան որ ստիպուած են գոր-ծարանները մտնել իբրեւ բան-ուոր։

Կ. Պ. ԵՐԱՆԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԸ ԱՆԳՈՐԾ ԵՆ

Rabis, խորհրդ. Ռուսիոյ ար-ուեստագէտներու սէնտիքային շաբաթաթերթին համաձայն, 1927 տարուան առաջին ամսուան ընթացքին, սէնտիքայի ան-դամ 81,583 արուեստագէտներէն 22,475ը անգործ կը պտըտին։ Սէնտիքան նպաստ կուտայ ան-դամներուն հարիւրին քսան հա-մեմատութեամբ։ ընդհանրապէս, դերասանները աւելի շատ կը տառապին գործազրկութենէ։ Գործազուրկներու քառորդէն ա-ւելին կը բաղկանայ դերասան-ներէ։

Սէնտիքան կը ստանայ իր անդամներու ամսականէն հա-րիւրին մէկ, օգնելու համար գործազուրկներուն։

Պուշկինի 90ամեակը.— Փե-տրուար 11ին Լէնինկրատի մէջ տօնուեցաւ Պուշկինի մահուան 90ամեակը։ Այս առթիւ իր հին վիճակովը վերահաստատուեցաւ բանաստեղծին բնակարանը։ Թիֆլիսի մէջ ալ կազմակերպ-ուած է Պուշկինի երկերուն ցու-ցահանդէսը, բեմադրուած են թատերական գործերը։

ՁԱՅՆԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակ-ցութեան Շրջանային կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, առաջին ան-գամ ըլլալով, մարսիլահայ գա-ղութը տօնեց «փետրուարեան յե-ղափոխութիւնը» Սինէմա Թափի Վէրի սրահին մէջ, 20 փետր. կի-րակի առաւօտ ժամը 9ին։ Ներ-կայ էր հազարէ աւելի երկսեռ բազմութիւն։

Նախագահ ընկեր Ճանիկեան երկու խօսքով բացատրեց օրուան տօնին նշանակութիւնը։ Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով որ երգուեցաւ խումբ մը դաշ-նակցական ընկերներու կողմէ։ Բոլոր ներկաները ոտքի կանգնած էին. շատերը կը ձայնակցէին։

Ընկեր Գաբրիէլեան յաջողու-թեամբ արտասանեց Ա. Ահա-րոնեանի «Ուխտաւորները», յե-տոյ ընկ. Հայկ Սէրէնկիւլեան մէկ ժամ խօսեցաւ, մանրամաս-նօրէն պարզելով «փետրուարեան յեղափոխութիւն»ը։ Իբրեւ ակա-նատես պատմեց թէ ինչպէս մեր հայ պոլշեւիկները ռուսական սուիններու օգնութեամբ մտան Հայաստան եւ բնակչութիւնը փողոց թափելով ժամերով սպաս-ցուցին անշարժ ու լուռ, ձիւնին ու բուքին մէջ. թէ ինչպէս խու-ժեցին տուներէն ներս, եւ առանց խղճահարելու աւարի տուին ամէն բան եւն.։ Անոնք եղբայրակցե-ցան Թուրքին հետ եւ խորտակե-ցին հայկական պետութիւնը։

«Մենք անվհատ պիտի պա-հանջենք մեր նահատակներուն արեան գինը՝ «Միացեալ անկախ Հայաստան»։

Պատանի Միութեան անդամ-ներէն մէկը ջութակով քանի մը հայկական կտորներ նուագեց, իսկ Պուլկարիայէն նոր եկած ընկ. Հայկ Ֆրէնկեան գեղեցիկ առո-գանութեամբ արտասանեց Մ. Վարանդեանի «Հայ Հերոս»ը։

Վերջին բանախօսն էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եւրոպայի շըր-ջուն գործիչ ընկեր Արօեան։ Ընկ. Արօեան պարզեց Դաշնակցու-թեան 36 տարուան ընթացքին առաւելութիւններն ու թերու-թիւնները, նկարագրեց հայ եւ ռուս պոլշեւիկներու շահատակու-թիւնները եւ իբրեւ հետեւանք՝ հայ, հայրենասէր ու պատա-տենչ ժողովուրդին ըմբոստացումն ու անհաւասար կռիւը։

Քանի մը նուագէ եւ խմբերգ-ներէ վերջ, հանդէսը փակուած էր արդէն, իսկ հանդիսականները լեցուած հայրենասիրական ոգիով չէին ուզեր բաժնուիլ սրահէն։

Ներկայ էին նաեւ քանի մը կարմրուկներ եւ Հօկի անդամ-ներ։

Ստ. Միլտոնեան

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՊՈՒԱ ՏԷՕՒ ՄԷՋ (ՍԱՐԹ)

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի նախաձեռնութեամբ կիրակի ժա-մը 4ին տօնուեցաւ Փետր. 18ը։ Ընկերներէն Մ. Սեթեան, Վ. Սընըքճեան, Մ. Խաչատուրեան մէկ շաբաթ առաջ պարտակա-նութիւն ստացեր էին իբրև այդ օրուան կարգադիր յանձնա-խումբը պատրաստուած էր լայն սենեակ մը որուն պատերը զար-դարուած էին հերոսներու եւ մը-տաւորականներու նկարներով եւ հայկական եռագոյնով։ Որոշ-ուած ժամուն խռնուած էր երի-տասարդներու բազմութիւն մը նախագահութեամբ Յ. Պօշնակ-եանի։ Ընկերը հանդէսը բացաւ. «Մեր Հայրենիք»ով։ Ընկ. Մ. Խաչատուրեան օրուան տօնի նշանակութիւնը, շեշտելով որ Փետր. 18ը հայ ժողովուրդին համար նուիրական տօն մըն է։ «Այդ օրն էր որ հայ ժողովուրդը աննման դիմադրութիւն ցոյց տուաւ պոլշեւիկ բռնակալու-թեան դէմ, առանց կուսակցական խտրութեան, բացի պոլշեւիկ-ներէ. քիչ անգամներ այսպիսի միաձայն գործ կատարած էր»։

Ընկեր Վարդավառ Սընըք-ճեան կարդաց ինքնագիր ու-ղերձ մը որ բուռն ծափերու ար-ժանացաւ։

Ընկ. Միքայէլ Սեթեան ան-մահ Մուրատի կեանքը պատ-մեց, մանկութենէն մինչեւ Բա-գուի հերոսամարտը։ Շատերը անծանօթ այս փառաւոր կեան-քին, կ'ուզէին երկրորդ անգամ լսել։ Պ. Յարութիւն Շիրվանեան եւս բացատրութիւններ տուաւ օրուան տօնի մասին։ Պ. Պետ. Սահակեան շնորհակալութիւն յայտնեց օրուան տօնի կազմա-կերպիչներուն։ Երգուեցան ազ-գային եւ յեղ. երգեր։ Գիշեր-ուան ժամը 11ին վերջացաւ հան-դէսը։ Ներկաները խնդրեցին որ միշտ այսպիսի հաւաքոյթներ ունենան քանի որ կազմակեր-պուած խումբ կայ։

Թղթակից

ՆԱՆՍԷՆԵԱՆ ԹՈՒՂԹ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

ՏԷՍԻՆ.— Նանսէնեան անցա-գրի խնդիրը տակաւին դժուա-րութիւններ կը պատճառէ։ Անց-եալ օր աշխատաւոր մը ինքնու-թեան թուղթը փոխելու համար քաղաքապետարան դիմած էր, ես ալ հոն ներկայ էի։ Պաշտօն-եան դէմքէն կռահեց որ հայ գործաւոր մըն է եւ բարկացոտ հարցուց թէ Նանսէնեան անցա-գիր պիտի առնէ՞։ — «Եթէ այո, ինքնութեան թուղթդ կը փո-խեմ, եթէ ոչ, դուրս կորսուէ։ Արդէն գործարան լուր պիտի տամ, ով որ չունի Նանսէնեան, դուրս հանել պիտի տամ։ Այն ժամանակ նեղի մնալով պիտի վազէք իրարու ետեւէ առնելու»։ Եւ ուրիշ սպառնական խօսքեր։ Շատեր ճարահատ եւ միեւնոյն ժամանակ գործատէրին սպառնա-լին վրայ, անցագիր կ'առնեն, որպէս զի կարենան փոխել իրենց թուղթերը եւ գործը չկորսնցնել։ Անոնք որ հին թուղթեր ունին, երբ դիմեն գործի համար, պաշ-տօնեան թուղթերը ձեռք առա-ծին պէս կ'ըսէ. «գնա թուղթդ փոխէ եւ եկուր որ առնեմ»։ Թէեւ մինչեւ Մարտ 31 պայ-մանաժամ կայ, բայց խեղճ գոր-ծաւորը գլուխը կախ կը դիմէ քաղաքապետարան կ'առնէ Նան-սէնեան անցագիրը, թուղթը կը փոխէ։ Զարմանալին այն է որ Իզէրի նահանգին մէջ շատ մը վայրեր ինչպէս Պուրկուան, Փօն տը Շէրի, Մօրեսթիլ եւ բուն կեդրոնը՝ Նանսէնեան անցագիր չեն պահանջեր իսկ այստեղ ան-դրդուելի կը մնան։

Ազգային Միութիւնը ուղեց որոշ տեղեկութիւններ առնել Լիոնի Ազգային միութենէն։ Ան ալ իր կարգին ներքին նախա-րարէն եկած պաշտօնական նա-մակը կը ցուցնէ։ Ազգ. Միու-թիւնը այդ նամակը յանձնած է S. L. S. A. գործարանին տնօ-րէն Պ. Բուզէնին որպէս զի պէտք եղածը կարգադրէ դիմելով կա-ռավարութեան մօտ։

Կը յուսանք թէ պիտի յաջո-ղի, ազատելով բանուորները եւ բազմանդամ ընտանիքաւորնե-րը։ Ապրուստի սղութիւնը, գոր-ծազրկութիւնը, ծանր տուրքերը ապագայի անորոշութիւնը մտա-տանջութեան մատնած են մեր հայրենակիցները։

Հետախոյզ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Վրաստանի մէջ գիրքի տպա-գրութեան 300ամեակը.— Տօնե-լու համար վրացերէն ա. գիրքի տպագրութեան 300ամեակը, որ կը լրանայ 1929ին, մասնաւոր յանձնաժողով մը ձեռնարկած է նախապատրաստական աշխա-տանքներու։ Առաջին վրացերէն գիրքը քերականութիւն մըն է, որուն կցուած է վրացերէն եւ իտալերէն բառարան մը։ Այս գիրքը տպագրուած է Հռոմի վրացական տպարանին մէջ, ի-տալացի վիտականի մը կողմէ, որ ծագումով վրացի էր։ Անկէ յետոյ միւս գիրքերը տպա-գրուած են Մոսկուայի մէջ։ Մոնկոլական պատերազմներու պատճառով, շատ ուշ սկսած է վրացերէն գիրքերու տպագրու-թիւնը Վրաստանի մէջ,

Հայերէնէ Թուրքերէն Թարգ-մանութիւն.— Ատրպէճանի մէջ պետական հրատարակչական ընկերութիւն մը ձեռնարկած է հայ եւ թուրք գրականութիւնը փոխադարձաբար ծանօթացնել երկու երկիրներու ժողովուրդին։ Այսպէս հայ գրականութեան կարեւոր դէմքերու գործերը պի-տի թարգմանուին թուրքերէնի, եւ փոխադարձաբար թուրք գրագէտներու գործերը՝ հայերէ-նի։ Արդէն լոյս տեսած է Սէյիտ Ազիմ Շիրվանիի քերթողական գիրքը, թարգմանութեամբ՝ Գ. Հայկունիի. շուտով կը հրատա-րակուի նաեւ Սաբիրի «Հոպ հոպ նամէ»ն, թարգմանութեամբ՝ Ամեոի։

Իսկ թուրքերէն լեզուով լոյս տեսած են Թումանեանի «Մի կաթիլ մեղր»ը եւ «Գիքոր»ը, թարգմանութեամբ՝ Ալի Աժդար Սէյտիեվի։ Շուտով կը հրատա-րակուի նաեւ Գ. Սունդուկեանցի «Պէպօ»ն, թարգմանութեամբ՝ Ապտիւր Րահիմ Ախվէրտովի։

Սահմանային վէճի մը լու-ծումը.— Անդրկովկասեան կեդր. գործադիր յանձնաժողո-վին շնորհիւ վերջնապէս լուծ-ուած է Մեղրիի եւ Կարեագինի գաւառի սահմանային վէճը, որ գոյութիւն ունէր Հայաստանի եւ Ատրպէճանի միջեւ։ Համա-ձայն եղած կարգադրութեան, Մեղրի գաւառին պիտի միաց-ուին Նիւվադ, Թղութ եւ Առ-նաձոր գիւղերը, մօտ 3000 տեսիադին, որոնց հետ՝ ձմեռ-նային արօտատեղիները։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Փետրուարի երկրորդ շաբ-թուն առատ ձիւն տեղացած է Երեւանի վրայ։ Քաղաքին փո-ղոցներուն մէջ սահնակ կը խա-ղան։ Թանձր ձիւնին պատճա-ռով, Երեւանի, Նոր-Բայազիտի մէջ Ախտայի, Ելենովկայի եւ Նոր-Բայազիտի միջեւ դադրած են թղթատարա-կան հաղորդակցութիւնները։

Քաղաքին մէջ բարեխառնու-թիւնը —2 աստիճան է։

⁂ Աճարիստան ծածկուած է թանձր ձիւնով. ճամբաները մէկ մեթր խաւով գոցուած են։

⁂ Վրաստան ալ ձիւնի տակ է։ Սաստիկ փոթորիկ մը կը դառնայ Վրաստանի վրայ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՀՌԵԼԻ ՈՃԻՐԻ ՄԸ ԴԱՏԸ.— Պլուայի մէջ կատարուած է դատը ահաւոր ոճիրի մը։ Սէն Թ'Ավիի մէջ, քանի մը տարի ա-ռաջ կը գտնուի դիակը 5 տա-րեկան աղջնակի մը, որ խեղ-դամահ եղած էր։ Դատարան կը ներկայանայ աղջնակին հայրը եւ կ'ըսէ թէ ի՛նք գործած է ո-ճիրը։ Եւ կը դատապարտուի 5 տարուան բանտարկութեան։ Տարի մը յետոյ նոր դէպք մը կը պատահի։ Այն ատեն բանտարկեալը վերաքննութիւն կը պահանջէ։

Որովհետեւ, իրականին մէջ, ինք չէր ոճրագործը։ Լէվէք կը կասկածէր իր կնոջ վրայ, սա-կայն ազատելու համար զայն բանտէն, ինք ներկայացած էր իբրեւ ոճրագործ։ Բայց երբ կի-նը այս անգամ փաստացի կեր-պով կը վկայէ թէ իր մայրն է սպաննած պզտիկը, վերաքըն-նութիւն կը պահանջէ։ Ոճրա-գործ պառաւը կը խոստովանի ոճիրը եւ իբրեւ արդարացում կը յայտնէ թէ նկատելով որ նորա-ծին մը եւս պիտի ըլլար աղ-քատ ընտանիքին վրայ, յարդի դէզի մը տակ տարած է թոռ-նիկը եւ՝ խեղդած։

Յետոյ սակայն, դատի պա-հուն, ցնդածը չնականօրէն կը պնդէ թէ երբեք չէր ուզած սպաննել թոռնիկը, այլ ուզած է պատժել թէ ինչո՞ւ համար այս-պիսի տարիներու աշխարհ է եկած, միայն թէ, աւելցուցած է պառաւը, սխալմամբ քիչ մը ուժով սեղմեր եմ վիզը։

ԳՈՐԾԱՁՈՒՐԿԻ ՄԸ ՎՐԷԺԸ. — Նիսի մօտ վերին Կրիմալտի գիւղին մէջ ութսուն տարեկան բանուոր մը, Պորսոթթի, կը ծա-ռայէր Տիկին Լորէնցիի ագարա-կին մէջ իբրեւ հողագործ։ Սա-կայն շատ ծերացած ըլլալուն, չէր կրնար հանել գործերուն եւ գործատիրուհին ուղեց ճամբել զայն։ Ծերուկ բանուորը չուզեց հեռանալ ագարակէն։ Տիկինը կանչեց օգնական մը, վռնտելու համար, սակայն ծերունի բան-ւորը այնքան կատղեցաւ որ զա-նակը հանեց եւ չորս անգամ ճեղքեց տիրուհիին կուրծքը, երկուք ալ զարկաւ տիրուհիին օգնականին։ Յետոյ դանակով բացաւ ձախ ձեռքին արեան ե-րակները եւ արիւնը պարպեց։

ՈՃԻՐ.— Անցեալ օր, խումբ մը գործաւորներ կ'անցնէին Նի-սէն Թիւրպի տանող ճամբէն, երբ տեսան որ տախտակէ տա-ղաւարի մը դուռնէն կը բարձ-րանար մուխ մը։ Կը մօտենան եւ կ'աշխատին բանալ դուռը, որ դժուարութեամբ կը բացուի։ Դրան ետին ինկած էր Իտալացի գործաւոր մը, կիսովին մերկ եւ հոգեվարք։ Խեղճ բանուորը վի-րաւորուած էր նաեւ երեք տե-ղերէ։ Կը կարծուի որ գողու-թեան պատճառով մարդասպա-նը ներս մտած, սպաննած եւ հետք չձգելու համար այրած է խրճիթը։ Բանուորը կը թողու այրի մը եւ աղջնակ մը Իտա-լիոյ մէջ։

ՍՏՈՅԻԿԵԱՆ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒ-ԹԻՒՆ.— Շարլ Թիթէր գնդակով մը ծակած էր աջ քունքը, եւ չուած էր դէպի երկինք, դիակը ձգելով Սիւրէն (արուար-ձան) մէկ պանդոկին մէջ։ Չէր մոռցած նամակ մըն ալ ձգել իբ-րեւ վկայ։ Այդ նամակով կը պատմէր թէ ուզած էր անձնաս-պան ըլլալ կաց շնչելով սակայն չէր յաջողած։ «Կը սկսիմ զգալ կազով շնչահեղձութեան քաղց-րութիւնները, բայց ես կ'ուզեմ մեռնիլ աւելի արագ։ Ահա գնդակ մը պարպեցի գլխուս...։ Վրիպե-ցա՜ւ...։ Հատ մըն ալ կը պար-պեմ ահա...։ Ահաւասիկ...։» Նա-մակը շարունակել չէ կրցած։ Ուրեմն այս անգամ յաջողած է։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մասնաւորապէս գաւառնե-րէն կը խնդրուի մէկ օր առաջ ղրկել ժողովի ազդերը, որպէսզի կարելի ըլլայ հասցնել համա-պատասխան օրուան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ՍԹՐԱԹԻ

Այն ատեն միայն կարելի է զանոնք ձեռք ձգել, որովհետեւ պզտիկ աղմուկ մը լսելով, կը խու-սափին. ամէնը այս չէ սա-կայն։ Եթէ թաւուտներուն վրա-յէն անցնին, հրացանի հասողու-թենէն դուրս կը թռին։ Կը հար-ցնես թէ ինչպէ՞ս ուրեմն ձեռք կ'անցնին։ Աղբարիկս, այս անա-սուններն ալ մեզի պէս են,— ըն-կերութիւնը զանոնք կորստեան կը մատնէ. երբ աւազանները թա-փանցիկ ըլլան, կը սիրեն իրենք զի-րենք դիտել ջուրի հայելիին մէջ։ Ահա թէ ինչպէս խարբերայ բան-[illegible] մը մէջ կարելի է զանոնք [illegible]։ Կը հասկնա՞ս թէ ինչու են այս բոլոր աշխատանքները։

Լուսնին տակ սարսռացող ջու-րի ընդարձակ տարածութիւնը որ խորհրդաւոր եզերքներով կը շր-ջանակուէր, ինծի կարծել կու տար թէ՝ երկիրը նոր ջրհեղեղի մը են-թարկուած է եւ թէ մենք՝ աշ-խարհի մէջ ողջ մնացած միակ կենդանի արարածներն էինք։ Եր-ջանկութեան հոսանք մը խուժեց մէջս, պոռալու, լալու, նոյն իսկ ջուրը նետուելու զօրեղ պէտք մը։

Յուզումէն դողդղալով, ձեռ-քերը բռնեցի Կոտինի՝ որ իր գե-ղեցիկ ակռաները ցուցադրելով կը խնդար եւ իրեն ըսի.

— Կը սիրեմ քեզ, Կոտի՛ն։

— Գիտեմ, Ատրիէ՛ն, որ զիս կը սիրես, ու կը ցաւիմ այդ լսե-լով։

— Կը ցաւի՞ս, ինչո՞ւ, Կոտի՛ն։

— Կը ցաւիմ որ հինգ կամ տասը տարու աւելի մեծ չես, որ-պէսզի կարենայիր ըլլալ իմ «խաչեղբայրս»։

— Բայց խաչեղբայր մը ու-նիս արդէն, Ալեքսիսը։

Կոտին ուժով մը շնչեց. դէմքը մռայլած էր։

— Ալեքսիս ճշմարիտ խաչ-եղբայր մը չէ...։ Անմտօրէն ա-տանկ բան մը ըրինք. բայց այդ չէ։ Ան ալ՝ միւսներուն պէս է, անոնց պէս որ կը վախնան ինձմէ ու կատու կը կոչեն, որովհետեւ ու-ժեղ եմ։ Եթէ վաղը տկարանամ, հէ՜, երեսիս պիտի թքնեն, ամէ-նէն առաջ Ալեքսիսը։ Զա՛յն նա-խընտրեցի դժկամակութեամբ, յուսահատութենէս ու նաեւ անոր համար որ լաւ կ'երգէ։ Ինքը՝ զիս նախընտրեց հպարտութեամբ, ճիշտ Էլէնին պէս որ կը սիրէ Կո-տինի սիրուհին կոչուիլ, բայց եթէ անկէ չվախնար, այս գիշեր իսկ պիտի խաբէր զայն։

Իր դէմքը բարձրացուց երկնքի արծաթ սկաւառակին եւ զառնու-թեամբ բացագանչեց.

— Ատրիէ՛ն, բարեկամս... Խաչեղբայրը ուրիշ բան է..., բան մը որ թերեւս գոյութիւն չունի...։ Խաչեղբայրը ինքնիրմով մէկն է, ոչ թէ ուրիշով, եւ այն ատեն, անոր սէրը մեծ է, անշահախնդիր, մեր սիրտին սիրելի։ Որովհետեւ, կը տեսնե՞ս, դիւրին է ինքզինքը սիրցնել՝ ծառայութիւններ մա-տուցանելով։ Բայց ահա, այսօր կը հարցնեմ ինքզինքիս։ Այո, ինքնիրմով մէկը՝ կրնա՞յ դեռ սի-րել շատ զօրեղ սիրով մը։

Կոտին ձեռքը դէմքին վրայէն անցուց, յետոյ սիկառ մը վառեց, շփոթած էր. վստահ չէր թէ կը հասկնայի։

—Քեզի բացատրեմ թէ ըսաւ, ինչ կերպով տեղի կ'ունենայ մար-դոց միջեւ.— Լսած ես որ տաս-ներկու տարի առաջ, Կէչիրի դի-մացը ուռիներուն տակ՝ մարդ մը սպաննեցի. ան՝ իմ խաչեղբայրս էր։ Ուխերիմ թշնամիներ ըլլալէ առաջ, կը սիրէինք զիրար։ Մանա-ւանդ ես՝ որ առաջին անգամ ըլլա-լով բարեկամի մը սէրը կը ճանչ-նայի տասնեւօթ տարու էի եւ շատ կեանքով մեծցած էի...։ Ծը-նողքս զիս կը ծեծէին եւ ոչինչ բաներ գողնալու կը ղրկէին, նա-ւահանգստէն՝ յորենի տոպրակ մը կամ գրացիներէն՝ հաւ մը եւ զիս վարձատրելու համար, ինծի կ'ը-սէին թէ՝ յղի կին մը վիժեցնելու չափ տգեղ էի։ Փողոցը ընկերներս նոյն եղանակով կը վարուէին ինծի հետ. բայց այս կեանքը՝ մինչեւ տասնեւչորս տարեկանս տեւեց. այդ տարիքէս սկսայ իմ կարգիս զանոնք շոյել, իմ գիտ-ցած կերպովս։ Այն ատեն, արիւնս թունաւորուեցաւ երկրի բոլոր օ-ձերուն թոյնովը։ Մէջքը կը կոտ-րէի բոլոր անոնց որ կը համարձա-կէին իմ տգեղութեանս մասին խօսիլ։ Կարծեմ թէ հայրս իմ ձեռքէս մեռաւ։ Այդ ատեններուն էր որ՝ Թանաշ դէմս ելաւ եւ մէկ անգամէն սիրեց զիս։ Ալեքսիսի պէս գեղեցիկ էր ան, բայց ուժեղ եւ վեհանձն։ Երկուքս ալ տասնեւ-հօթը տարու էինք։ Ա՜հ, Ատրիէն, պզտիկ եղբայրս, մարդուն սէրը՝ մեծ հրաշք մըն է։ Երբ առաջին անգամ, բարեկամական համբոյ-րը տուաւ ինծի, աշխարհի գոյնն ալ փոխուեցաւ. գրեթէ ալ չէի ծեծկուէր. կը հանդուրժէի որ ին-ծի ըսէին թէ տգեղ եմ. խաչեղ-բայրներ եղանք եւ անշահախնդրօ-րէն զիրար սիրեցինք, կասկած չի վերցներ։

Բայց ութը ամիս յետոյ, Նախանձը որ կը զգար ուժիս հան-դէպ, աւրեց իր արիւնը. Թանաշ սկսաւ խոռ աչքով նայիլ ինծի. ալ զիս չէր համբուրեր. բան չէր ըսեր. կը ներէի եւ գայն ինծի կապելու համար, աւելի կը սիրէի զինքը, եւ իրմէ աւելի ուժեղ ե-րեւնալէ կը զգուշանայի...։ Որով-հետեւ իր Նախանձը՝ ատկից կու-գար։ Սակայն ան կը հեռանար ինձմէ. միշտ կը հեռանար, մինչեւ այն սարսափելի օրը, ուր բոլոր բարեկամներուն միջեւ երբ զինքը կը համբուրէի, երեսիս պոռաց...,

— Կապկատ ե՛ս...։

(Շար.)

Գերմանիա մտահոգ

Անգլիոյ դէմ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Գերմանիոյ։ «Տէօյչէ Թակէս Ցայթունկ» «Անգլիա, Ռուսիա եւ մենք» խորագրով յօդուածի մը մէջ կ'ըսէ.

— Ռուսիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ լռելեայն գոյութիւն ունեցող վէճին ծանրացումը հակառակ է Գերմանիոյ շահերուն, որովհետեւ իրականին մէջ Գերմանիան է որ ամէնէն աւելի պիտի տուժէ երկու երկիրներու միջեւ առաջ եկած կնճռոտութիւններէն։ Մինչեւ վերջին ատեններս Անգլիա ջերմապէս կողմնակից էր Լոքառնոյի դաշինքին մէջ խոստացուածները գործադրելու, մասնաւորապէս Հռենոսեան երկիրները պարպելու. սակայն հիմա Անգլիան իր ամբողջ ուժը կուտայ Եւրոպայի մէջ հակառուս ճակատ մը ստեղծելու։ Այս ջանքը կը կատարուի ի վնաս Գերմանիոյ։

Դաժնեալ պարտքերու խնդիրը

Երեսփ. ժողովին մէջ Պ. Լուի Տիւպուա խատիւ քննադատեց վարչապետին եւ ելմտական քաղաքականութիւնը՝ մասնաւորապէս պարտքերու խնդրին մէջ։ Ինչպէս գրեցինք, Փուանքարէ, առանց սպասելու խորհրդարանի վաւերացման, գայն կերպով մը կատարուած իրողութեան առջեւ կը դնէր՝ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի վճարումներ ընելով Քայեօ-Չըրչիլ եւ Մէլըն-Պէրանժէ համաձայնագիրներու հիման վրայ։ Տիւպուա անընդունելի նկատեց այս երկու համաձայնագիրներն ալ եւ յայտնեց թէ անկարելի է որ խորհրդարանը վաւերացնէ զանոնք, որովհետեւ, աւելցուց, եթէ վաւերացնէ, Ֆրանսա պարտաւոր պիտի ըլլայ ամէն տարի 6,848 միլիոն տոլար վճարել Ամերիկայի մինչեւ 62 տարի, ինչ որ կը նշանակէ թէ ամբողջ 62 տարի Ֆրանսա տնտեսական եւ ելմտական անհնելի գերութեան մէջ պիտի ըլլայ։

Պ. Տիւպուայի ճառը ջերմ ծափերով ընդունուեցաւ։

Վարչապետ Փուանքարէ բեմ ելլելով յայտարարեց թէ այդ վճարումները ընելով, կառավարութիւնը երբեք չի կապեր խորհրդարանի իրաւունքները։ «Ո՛չ մէկ պարկեշտ Ֆրանսացի կրնայ մերժել պարտքերու վճարումը։ Պարտական ենք եւ պէտք է վճարենք։»

Ընկերվարական Վէնսան Օրիոլ ուզեց հարցապնդում ուղղել, սակայն վարչապետը վստահութեան խնդիր յարոյց։ Վիճաբանութիւնները չեն վերջացած եւ Փուանքարէ լայն բացատրութիւններ պիտի տայ Երեսփ. ժողովի ելմտական յանձնաժողովին։

Թուրքիա եւ Պալքանները

Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյ «Ժուռնալ տը Ժընեւ»ի թղթակցին յայտարարութիւններ ըրած է Պալքաններու մասին։ «Պէտք է որ, ըսած է, բոլոր Պալքանցիները խաղաղօրէն եւ անկեղծօրէն հաւաքուին եւ հաշուեյարդարի ենթարկեն իրենց փոխադարձ դժուարութիւնները։ Մանաւանդ պէտք է որ Պալքանեան երկիրները դադրին ուրիշներու ձեռքը գործիք ըլլալէ, եւ սակայն անհրաժեշտ է որ նկատի առնեն միւս բոլոր պետութեանց շահերը եւ ոչ թէ պալքանեան խնդիրները մեկուսացնեն, ինչպէս կը թելադրեն ոմանք։ Այս խնդիրները Եւրոպայի ընդհ. խնդիրներուն հետ սերտ կապակցութիւն ունին։ Պէտք չէ որ պալքանեան ազգերու համաձայնութիւնը ուղղուի այս կամ այն մեծ պետութեան դէմ, կամ սաոր կամ անոր ազդեցութեան ենթարկուի։ Այս համաձայնութիւնը պէտք է գնահատուի բոլոր պետութեանց կողմէ։

«Ու մանաւանդ գիտցէք, որ ոչ մէկ արդիւնաւէտ բան կարելի է ընել Պալքաններու մէջ, առանց Թուրքիոյ եւ մեր բարեկամ Ռուսիոյ հաւանութեան»։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Թանի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Թերթերը կը յայտնեն թէ Թոքիոյի Թուրք դեսպան Ֆուատ պէյ Փեքինէն անցած ատեն տեսակցած է Չինաստանի արտաքին նախարարին հետ։ Սակայն այս դէպքին մեծ կարեւորութիւն տալու տեղի չկայ։ Չինաստան եւ Թուրքիա, աշխարհագրապէս բաժնուած, երբեք տեւական յարաբերութիւններ չեն ունեցած պատմութեան ընթացքին։ Շատ շատ, Չինաստանի կայսրերը ժամանակին կարգ մը թանկարժէք նուէրներ ըրած են սուլթաններուն, օրինակ, Թօփգաբուի պալատին կիտուածազարդ յախճապակիները։ Միւս կողմէ, յայտնի է թէ Թուրք հանրապետութեան արտաքին քաղաքականութիւնը, որ միաժամանակ իրապաշտ է ու խաղասէր, համասիական յարձակողական հեռանկարի մը զոհուիլ չուզեր։ Կը տեսնուի ուրեմն թէ երկու երկիրներու միջեւ հասարակաց քաղաքականութիւն մը հաստատելու կարելիութիւն չկայ։ Այս պարագան արգելք չէ սակայն, որ Թուրք մամուլն ու հանրային կարծիքը կը համակրին ազգայնական Չինացիներուն, Անգլիոյ դէմ իրենց պայքարին մէջ։ Այս կերպով, Թուրքերը անգամ մը եւս առիթ կը գտնեն Անգլիոյ դէմ արտայայտելու այն խորունկ ատելութիւնը, զոր Թուրքիոյ մէջ առաջ բերաւ Լոյտ Ճորճի քաղաքականութիւնը 1919էն 1923։

Վենիզելոս Կրետէ կ'երթայ

Աթէնքի «Էլէֆթէրօն Վիմա» թերթը կը հրատարակէ Վէնիզէլոսի մէկ նամակը, որով նախկին վարչապետը կը յայտնէ թէ Ապրիլին Կրետէ պիտի համնի։

Վէնիզէլոսեան շրջանակները կը հաւատեն թէ իրենց պետը ժամանակ մը Կրետէ մնալէ վերջ Մակեդոնիա պիտի այցելէ, և Սեպտեմբերին Աթէնք պիտի երթայ։

Փոթորիկ եւ հրաբուխ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն 24 փետր. թուականով.—

Քոսթանցայէն առնուած լուրը նայելով, Սեւ Ծովու շրջանին մէջ շատ գէշ օդ կ'ընէ։

Կովկասի նախկին Սուկաս, հրաբուխը որ ատենէ մը ի վեր արթնցած է, կատարեալ բորբոքման մէջ է։ Բոցավառ լաւայի հեղեղներ պաշարած են շրջակաները, մեծ վնասներ պատճառելով։

Գիտական մարմիններ մեկնեցան դէպի Սուկաս, ուսումնասիրելու համար հրաբուխը։ Միւս կողմէ երկրաշարժներ արձանագրուած են Սեւ Ծովու մօտակայ շրջաններու մէջ։

Սեւ Ծովու վրայ փոթորիկը կը շարունակուի մեծ սաստկութեամբ։ Բաց ծով գտնուող բոլոր նաւակները ընկղմեցան։

Համայնավարութիւնը ջնջուած Չիլիի մէջ

Սանթիակօէն կը հեռագրեն թէ Չիլիի կառավարութիւնը ձերբակալել տուած է խորհրդարանի բոլոր համայնավար անդամները, ինչպէս նաեւ համայնավար եւ բոլոր անիշխանական վարիչները։ Ժու Թիսիա համայնավար թերթը ջնջուեցաւ։ Կարմիր դրօշը արգիլուեցաւ եւ վարչապետը կը յայտարարէ թէ համայնավարութիւնն ու անիշխանութիւնը բոլորովին պիտի ջնջէ երկրին մէջ։ Ձերբակալուած երեսփոխանները կղզի մը պիտի աքսորուին։

Հ. Յ. Դ. ԱԼՖՕՐՎԻԼԻ ենթակոմիտէին հրապարակային բանախօսութիւնը վաղը՝ 27 փետր. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին Երիտասարդաց Ակումբը։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ
վաղը կիրակի ցորեկ ժամը 2.30ին Էմիլ Զօլայի սրահին մէջ
Մասնակցութեամբ ԼԻՈՆԻ ԳՈՄԷՏԻ ՏՐԱՄ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ
կը ներկայացուի ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
վաղը կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին
վարուժան ակումբին մէջ 15 Rue Jeanne d'Arc
կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՖԱՔԻՐ ՃԻՒԼՖԻՔԵԱՐ ԷՖԷՆՏԻ
Միջազգային մեծ երեկոյթ ՖԱՔԻՐԻՍՄԻ Ամերիկա մեկնումի առթիւ
1 Մարտ Երեքշաբթի ժամը ճիշտ 21ին
(SALLE COMOEDIA 51, R. St-George)ի մէջ պիտի ապացուցանէ
թէ ի՛նչ է ԻՐԱԿԱՆ ՖԱՔԻՐԻՍՄԸ։
Խիստ հետաքրքրական փորձեր, Հայ եւ օտար բժիշկներու հսկողութեամբ։ Եւրոպական Orchestre։ Տոմսերու համար դիմել՝ Salle Comoediaի Տնօրէնութեան։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր խումբի եւ Սէն Միշէլի շրջանին մէջ գտնուող բոլոր դաշնակցականները այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Café Rocher, Métro Odéon:

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի ենթակոմիտէին դասախօսական ժողովը այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին երիտասարդաց միութեան ակումբը:

Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան խումբի ժողովը այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը հրաւիրուին Պիյեանքուրի, Իսի լէ Մուլինոյի, Մէօտօնի եւ Պուլոնեի շրջանի բոլոր դաշնակցական ընկերները:

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արմէնօ-Գարօի, Ռոստոմի, Խաժակի, Գէորգ Չաւուշի եւ Պէլվիլի շրջանին մէջ գտնուող եւ ցարդ ո և է խումբի չմասնակցող բոլոր ընկերները, այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ռոստոմի սրահը, 131 Faubourg du Temple, Belleville.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատ. միութեան ընկերական ընդհ. ժողովը՝ վաղը կէս օրէ վերջ ժամը 1ին Rue République 63 սրահին մէջ: Անդամատետրերը միասին բերել:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Շրջանային կոմիտէի ընդհանուր անդամական ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Հայ ժողովրդային Լսարանի մէջ: Բոլոր ընկեր-ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ Բ.Ժ.Հ.Կ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կազմակերպած է հրապարակային բանախօսութիւն մը, 2 Մարտ, Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ։ Պիտի խօսի փրոֆ. Աճառ (ֆրանս. բժշկ. Ակադեմիայէն) նիւթ՝ Ցպաւորութիւններ Հնդկաչինէն։

Մուտքը ազատ է։

ՓԱՐԻԶԻ եւ արուարձաններու անգործ բոլոր որբերը կը հրաւիրուին Ձափ. երկս. Որբերու միութեան ընթերցասրահը (61, Rue Mr. le Prince Métro St. Michel) վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Իգմիրցի Ազնիւ, Վաղինակ եւ Հայկանէր Եղիաեան, հօր անուն Կարապետ, մօր անուն Զարուհի, որոնցմէ վերջին անգամ Ռաքքայէն (Մէսքէնէ) լուր առնուած էր: Փնտռողն է իրենց քոյրը՝ Քնար Ազնաւուրեան, հասցէն՝ 3 Rue Champollion Paris (5e.)։

ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ Թատերախումբը իբրեւ հրաժեշտի ներկայացում կը խաղայ «Դաւաճանութիւն»ը, որմէ վերջ կ'երթայ Մարսիլիա, ուր քանի մը ներկայացում տալէ յետոյ կ'անցնի Եգիպտոս եւ Հնդկաստան։

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Մարսէյլի «ՔՆԱՐ» երաժշտասիրաց Ընկերութեան, այսօր Շաբաթ, 26 Փետրուար իրիկուան ժամը 8.30ին, Սալօն Լիւլլիի մէջ, 5, Rue Lulli, (Salon Lulli)։ Երգ, բանախօսութիւն, արտասանութիւն, պար եւլն.։ Պիտի երգէ յայտնի թէնօր Պ. Ազատ Աստուրեան։ Տոմսերու գիներ՝ Ա. կարգ 6 ֆր., Բ. կարգ 4 ֆր.։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կ. Խաչի Օգնութեան Մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը այսօր Շաբաթ գիշեր, ժամը 10.30ին, Salle Hocheի մէջ, 9, Ave. Hoche, Paris (8e).

Պարահանդէսի արդիւնքին մեծ մասը, ուրիշ տարիներու պէս, պիտի յատկացուի Հայաստանի Արփա Գիւղի Հիւանդանոցին, մնացեալ մասը, պիտի ծառայէ՝ Փարիզի աղքատ-հիւանդներուն դեղ ու խնամք տալու ծախքերուն, գործազուրկներու հաց ու մանուկներուն կաթ տալու։

Ջանք չէ խնայուած՝ հաճելի եւ արդիւնաւոր ընծայելու համար սոյն պարահանդէսը, որ պիտի ըլլայ ծպտեալ եւ դիմակաւոր (Paré et Masqué), բայց ո՛չ պարտաւորիչ։

Երջանկաբեր «ֆէթիշ»ներու պարահանդէսն է այս։

ՓԵՏՐ. 27Ի ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դաշնակահարուհի Օր. Տիրուհի Ջառափեան կը մասնակցի նուագահանդէսիմը, որ տեղի կ'ունենայ վաղը Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle des Agriculteurs, մասնակցութեամբ նուագախումբի։

ՆԱՐԵԿ Հայ Մատենագրութեան գլուխ-գործոցը, աշխարհաբար լեզուով, գիրք՝ ընթերցումի եւ աղօթքի: գին 40 ֆր.: կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Պալենց գրատունը եւ Սեւոնիի մօտ (5, Ave. Quihou, St-Mandé):

ԽՄԵՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ
ՀՈՏԱՒԷՏ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՀԱՄ
ԵԱՎՐՈՒԻ ԹԷՅԵՐԸ «THÉ YAVROU»
Հաստատուած 1880ին
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԴԻՄԵԼ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒՆ
ՆԱՓՕԼԻԻ 1906ի ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԷՆ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԱԾ
... 1907ի ... ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԱԾ

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Գառնիկ Պաճըլաճեան 7 Mahmoud Pacha El Falaki Alexandrie
ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Միհրան Սարգիսեան 11 Rue Philonos le Pirée
ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Կ. Աֆէեան եւ Ընկ. Վառնա
ԻՏԱԼԻԱ.— Zovighian Setrak, Via Mentana 27 Padova
ՊԷՅՐՈՒԹ.— Tamer Frères Boite Postale Nº 84
ԹՈՒՆՈՒԶ.— Daniel Cartozo Rue de Tunis Bizerte
ՄԱՐՕՔ.— Elbaz Frères Boîte Postale 299 Casablanca
PARIS.— O. Papadopoulo 18 Rue Poulet Paris XVIII
NICE.— J. Ciais 5 Rue Dabray
Գնումներու եւ ամէն տեղեկութեանց համար թղթակցութիւնք ուղղել նաեւ Comptoir des THÉS YAVROU 23 Rue Senac Marseille (B. du R,)

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Երեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկուշբ. եւ Ուրբ. օրերը ժամը 11—12։ Առամնաբոյժը ամէն օր ժամը 9էն մինչեւ 18։

DOCTEUR PROY
Ex-Interne des Hopitaux
Médaille d'argent
Տօքթ. Յ. ԽՈՒՄԷՍԷՐԵԱՆի
Աշխատակցութեամբ
Կը խնամէ ներքին, կանանց, մորթային, վեներական հիւանդութիւնները։ Երակալայնութիւններու (varices) հիմնական դարմանում առանց գործողութեան։
Ամէն օր ժամը 10-12, եւ 2-8, Կիրակի եւ տօն օրեր 9—12։
142 R. DU FB. St. DENIS
Կառ տը լ'Էսթի մօտ,
Հեռաձայն՝ Nord 31—49։

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ
ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ
ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մատենադարանի գիրքերու։
Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

ՍԱԿԱՐԱՆ

25 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	—
Տոլար,	Dollar	25	57
Մարք (ոսկի) 100	Mark	606	—
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	12	90
Թրք. ոսկի	» or	115	--
Մէճիտիէ	Médjidié	9	—
Լէվա 100 հատը	Léva	18	75
Տրախմի »	Drachme	32	50
Լիր » »	Lire	111	85
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	25
Զուից. »	Frc. Suisse	492	—
Լէյ 100 հատը	Ley	15	25
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	97	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	3010	—
»	II »	1890	—
»	III »	1690	—
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	160	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit

80, Rue Lafayette

ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ԵՐԿԵՐ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Arakélian, Contes et Nouvelles, 12 frs.։
Aharonian, Vers la Liberté
Aslan K., L'Arménie et les Arméniens 20.
Baronian, Maître Balthazar
Barsamian, L'Homme et la Femme 6.
Barsamian, Elle et Moi 7.
Basmadjian, Histoire Moderne des Arméniens 12.
Chirvanzadé, La Possédée
Djivani, Les plus belles chansons, 5.
Macler F., Ancienne Eglise d'Arménie 12.
Macler F., Contes et Légendes de l'Arménie 12.
Macler F., La Version Arménienne 12.
Macler F., Contes Arméniens 12.
Mesrob K. L'Arménie au point de vue... 12.
Minasse Mme Iskouhi, Nouvelles et Contes 15.
Minasse Mme Iskouhi, Fleur Attique, poème 6.
Minasse Mme Iskouhi, Voix dans la Nuit, poème 7.50.
Morgan J. de, Histoire du Peuple Arménien 40.
Papazian V., Santho 12.
Raffi, Samouel, 2 volumes
Sandaldjian, Père J., Histoire documentaire de l'Arménie des âges du Paganisme, 2 grands volumes 100.
Tcheraz M., Nouvelles Orientales 12.
Tchobanian A., La Femme Arménienne 6.
Tchobanian A., La Roseraie d'Arménie, 2 grands volumes illustré 150.
Zartarian R., Clarté Nocturne 12 francs.

Պատարագամատոյց հայերէն 1926 փարիզ 35 ֆր.։

Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու փոսթի ծախք չկայ։
Դիմել՝ Librairie BALENTS 233 Fbg. St. Martin, Paris 10

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ ԵՒ ԽԱՆՈՒԹ

Մարսէյլի St-Jéraume (...) քէրօմ) արուարձանին մէջ, ... տուն մը, տակը խանութ ... պարտէզ, որուն առջեւ կը ... հանրակառքը: Վարձել ... քողները դիմեն՝ կղեմեն ... եանի, 8, Rue Barbarosse, յարկ։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1927

27 FÉVRIER 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 272 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԱՊԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առածի կարգ անցած է մեր կապկելու սովորութիւնը, կեանքի բոլոր երեւոյթներուն մէջ։

Ժողովուրդը խորապէս կը պահէ իր ինքնուրոյն գիծը, բայց, լուսաւորիչներ կամ «լուսաւորեալ»ներ յաճախ կը սայթաքին, կեղծիքէն մինչեւ մոլեռանդութիւն յանգելով։

Այսպէս եղած է, քրիստոնէութեան առաջին փորձերէն մինչեւ Պոլսոյ չերմանոցներու գրականութիւնը։ Առեւտուրի մէջ անգամ, ուր այնքան հռչակ ունինք, աւելի շատ միջնորդի, հետեւակի դերն է որ աչքի կը զարնէ։

Բայց հնոտիները չերթանք։ Ահա կենդանի փաստ՝ հայկական համայնավարութիւնը։ Հայ համայնավարը շատ աւելի սուրուկ է եւ մոլեռանդ, քան դրացի Թաթարն ու Վրացին, քան Ֆրանսացին, Գերմանացին, Իտալացին կամ Չինացին։ Ընդհանրապէս միջակութիւններ, հայ կոմունիստները աչքերը կապուած ձիերու պէս կը դառնան ու կը դառնան տառերու և «ֆորմիւլ»ներու նեղ շրջանակին մէջ, եւ բերանաբաց երեսդ կը նային, երբ ղիտողութիւն ընես։

Շատերու մէջէն, յիշենք նոր ախտանշան մը։

Արեւմտահայ երիտասարդներ կան որոնք հազիւ Կովկասը տեսած կամ անոր բարբառը լսած, կը մոռնան իրենց լեզուն, եւ կը սկսին ճռուողել... ռուսահայերէն։ Եւ ի՛նչ գեղգեղանքով.— զեկուցեց կամ զեկուցանեց (*զեկոյց*), կառուցանեց (*կառոյց*), փրոփոքասիոն մտքեր, դրատիցիա *ևլն.։ Գո՛նէ ճիշտը գրէին։*

Թուրքիոյ խորերէն Երեւան գացած նորընծաներ կան որ արեւելահայ բարբառով կը փայլին այսօր, անշուշտ ամէնէն առաջ բուն Ռուսահայերուն ծիծաղը շարժելով։ Անոնց մէջէն պոլսեցի մը, դերասան և 1922ին տեղափոխուած, քայլ մը առաջ նետուելով, տակաւին առջի օր «Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ կ'առաջարկէր պետական լեզուի վերածել... Պարոնեանի գործերը, «Մեծապատիւ Մուրացկաններ» կամ «Պաղտասար Աղբար»։ Այս առթիւ ռուսահայերէն ուսումնասիրութիւն մըն ալ գրած էր, որ կրնայ նմոյշ ծառայել լեզուի ճոխութեան...

Ինչո՞ւ այս կապկութիւնները, մանաւանդ տեսնելէ յետոյ սա անգիտաց անպէտ պետական լեզուն եւ իր «զավֆիզկուլտխորհ»ը, «գլխքաղլուսվար»ը, «փոխօգնկոմգանձարկղ»ը, «սոցդասվար»ը, «ուչկպրոֆսոժ»ը, «սանլուսաշխատանք»ը, «սանգրոյց»ը, «լուսաշխ»ը, «ժողտնտխորհ»ը, «աշխժողկոմ»ը, «հայսոցապ»ը, «սոցապմուծանք»ը, «արհլուսգլխվարում»ը եւ միւս հրաշալիքները։

Այս շոշորթութեան թագ ու պսակը պիտի կազմէ Թէհրանի պոլշեւիկ շաբաթաթերթին, «Գաղափար»ի գիւտը։ Խմբագրականի մը մէջ, այդ լրագրին նորընծայ խմբագիրը կ'աւետէ որ երկու բարբառները ձուլելու «ծանր եւ դժուարին պրոբլեմը բարեյաջող պայմանների մէջ է գտնւում»։ Ի՞նչպէս, — «շնորհիւ այն բանին որ թիւրքահայութիւնը մասսայաբար (զանգուածօրէն) գտնւում է ներկայիս գաղթական վիճակում»։ Եւ, զանազան գաղութներու մէջ «ծւարած սովալլուկ թիւրքահայութիւնը իր վերջնական հանգիստն է առնելու ռուսահայութեան ծոցում»։

Գոհութիւն եւ փառաբանութիւն ե՛ւ մէկուն ե՛ւ միւսին։ Չէ՞ որ խոշոր հոգ մը կը պակսի գրչի մէկ հարուածով, ինչպէս եղաւ, ժամանակին, Զիչէրինի բերնով, հայ գաղթականութիւնը Քուպան եւ Քըրկըզներու աշխարհը փոխադրելու համար։ Երեւանի վարիչները կորեցին-նետեցին Թրքահայ դատը, իբրեւ անզոյ կամ անիմաստ բան մը։ Անոնց փոքրաւորներն ալ ահա կը լուծեն լեզուի հարցը, իրենց ծոցին մէջ ձուլելով զանազան կայիկներ, եւ «վերջնական հանգիստ» խոստանալով «ռուսահայութեան ծոցում»։ Խեղճերը մոռցած են որ բուն Ռուսահայերը իրենք գունդագունդ կը գաղթեն այդ երջանի՛կ հանգստավայրէն, բախտ փնտռելով Ռուսաստանի խորերը։

Ահա թէ ինչպէս կը զարգանայ կապկութիւնը, ե՛ւ արեւելահայ ե՛ւ արեւմտահայ իմաստակներու շնորհիւ։

Երկու բարբառներու խնդիրը կարելի չեղաւ լուծել սովորական ժամանակներու մէջ, երբ ողջ եւ իր բոյնին մէջ էր Թրքահայ ժողովուրդը։ Հարցարաններ բացուեցան, թելադրութիւններ եղան, բայց ամէն ինչ մնաց իր վիճակին մէջ, քանի որ արհեստական ճիգով լեզու չի կազմուիր։ Իսկ եթէ այսօր Թրքահայ ժողովուրդին մէկ երրորդը կոտորուած է եւ միւսը կը հառաչէ եօթը կամուրջներու վրայ, այդ չի նշանակեր թէ ռուսահայերէնը դատը շահած է արդէն, եւ մեզի կը մնայ ողջ-ողջ թաղել գեղեցիկ, հարուստ եւ կենդանի բարբառ մը եւ հետեւիլ կարաւանին։

Ընդհակառակն, մեր պարտքն է գուրգուրալ անոր վրայ, ուժ տալ անոր զարգացման եւ տարածման, դարմանել անոր թերութիւնները, (մանաւանդ Պոլսէն մնացած թրքաբանութիւնն ու ֆրանսաբանութիւնը), իբրեւ միակ ամուր աղղակը ազգային միութեան։

Հասարակ լուր մը թրքավարի կը խմբագրուի Պոլսոյ մէջ, կէս-թրքահայերէն կէս-ռուսահայերէն՝ գաղութներու մէջ։ Թերթեր կան որ դպրոցական շարադրութիւն կը հոտին քրոնիկներէն մինչեւ խմբագրականները, հում եւ թխածոյ։

Ասոնք մանրամասնութիւններ են, բայց սերտ կապ ունին Թրքահայ արձակին տկարացման հետ, մանաւանդ որ, միւս կողմէ, անարգել կ'արշաւէ կապկութիւնը, Երեւանէն մինչեւ Փարիզ ու Ամերիկա։

Ո՞ւր կանգ պիտի առնէ այս անիշխանութիւնը։

Շ.

МАМՈՒԼ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ

Անգլիերէն թերթերը կը շարունակեն զբաղիլ պոլշեւիկներուն ուղղուած ազդարարագիրով։

«Իվնինկ Նիուզ» (Պահպանողական), կը գրէ.—

«Սովետներուն ուղղուած անգլիական ծանուցագիրը վերջինը պէտք է ըլլայ։ Այլ եւս վերջացնենք պոլշեւիկներուն հետ։

Մէկ անգամի համար, մէկ կողմ դնենք պատշաճութիւնները եւ գոհունակութիւնը ունենանք ճամբայ տալու Մոսկուային։

«Երբ մեր կառավարութիւնը տոկալ ընելու քաջութիւնը չունի, աւելի ծիծաղելի չդառնանք, շարունակելով մեր վայրահաչութիւնները։»

Պահպանողական բոլոր թերթեր ալ գրեթէ այս իմաստով կ'արտայայտուին եւ բացէ ի բաց դժգոհութիւն կը յայտնեն։

Միւս կողմէ, խորհրդ. կառավարութիւնը տակաւին չէ պատասխանած, սակայն իր պաշտօնական բերանները՝ «Իզվեսթիա»յի եւ «Փրավտա»յի գրածներէն կարելի է գաղափար մը կազմել ազդարարագրին առաջ բերած տպաւորութեան մասին.

«Իզվէսթիա» կը գրէ.—

«Ծանուցագիրը իր նպատակին չհասաւ։ Անոր մէջ չկայ ո՛չ մէկ որոշ ամբաստանութիւն, որ արդարացնէ առեւտրական դաշնագիրը ջնջելու կամ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզելու սպառնալիքը։ Խորհրդային կառավարութեան դէմ անգլիական մամուլին ըրած գլխաւոր ամբաստանութիւններն էին սովետներու կողմէ Անգլիոյ հանքագործներուն տրուած կարծեցեալ նպաստը եւ Չինաստանի մէջ անգլ. շահերուն դէմ կարծեցեալ միջամտութիւնը։ Արդ, այս մասին ո՛չ մէկ յիշատակութիւն կայ ծանուցագրին մէջ։

«Գալով սովետական միութեան դէմ եղած այն ամբաստանութեան թէ համաշխարհային յեղափոխութիւն կը փափաքի կամ Անգլիոյ դէմ կ'արտայայտուի, Մոսկուայի կառավարութիւնը երբեք որ եւ է մէկուն չէ խոստացած արգիլել ռուս քաղաքացիները, ըլլան անոնք պարզ անհատներ թէ կառավարութեան անդամներ, ճառերու մէջ արտայայտելէ իրենց հաստատ հաւատքը թէ համաշխարհային յեղափոխութիւն մը անխուսափելի է, մանաւանդ երբ այդ կարգի կարծիքները կ'արտայայտուին սովետական հողի վրայ։

«Կարելի՞ է հարցնել թէ ի՛նչ պիտի ըսէ անգլ. կառավարութիւնը Զըրչիլի Հռոմի մէջ արտասանած ճառին, որով անգլիացի նախարարը կը հրաւիրէր կառավարութիւնը տապալել «պոլշեւիկեան վարչաձեւը»։

«Փրավտա» իր կողմէ դիտել կուտայ թէ դիւանագիտական յարաբերութեանց խզման սպառնալիքը մէկ արդիւնք միայն կրնայ ունենալ՝ այն է՝ աւելի գէշ դարձնել երկու երկիրներու յարաբերութիւնները։

«Եթէ Անգլիացիները կը կարծեն թէ Ռուսիոյ հետ կրնան խօսիլ այնպիսի ոճով մը, որ գաղթավայրի մը բնակիչներն անգամ չեն ընդունիր, շատ կը խաբուին»։

ՏԱՐԻՈՑՆ ամէնէն տաք օրն էր երէկ... Արժանթինի մայրաքաղաք Պուէնոս-Այրէսի մէջ։ Արեւահար մեռաւ մարդ մը, և 17 ուրիշներ հիւանդանոց փոխադրեցին։ Ստուերին ջերմաչափը ցոյց կուտար 37 աստիճան 2։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիա եւ Իտալիա

Իտալական կիսապաշտօն «Սթէֆանի» գործակալութիւնը կը հրատարակէ հետեւեալ զեկոյցը.—

Իտալական մամուլը չարտատպեց այն պարբերական դիտումնաւոր զրոյցները, որոնք կը շրջին արտասահմանի մէջ՝ Թուրքիոյ հանդէպ իտալեւանգլիական համաձայնութեանց մասին։

«Ամէն առիթ լաւ է այս թունալից բամբասանքներուն համար. հիմա ալ այս զրոյցներուն հետ կը կապեն չինական խնդիրը, մինչդեռ ամէն մարդ գիտէ թէ Չինաստանի մէջ իտալական գործողութիւնը ներշնչուած է բացարձակապէս իտալական շահերու պաշտպանութենէն։ Կառավարութիւնը միշտ եւ ամէն տեղ կը ձգտի այդ շահերը պաշտպանել։ Այս կարգի լուրերու աղբիւրներն իսկ,— այն է Ժընեւի եւ Փարիզի հակաֆաշիստ շրջանակները— ցոյց կուտան անգամ մը եւս թէ անոնք յերիւրուած են այնպիսի տարրերու կողմէ, որոնք մասնաւոր շահ ունին արգելքներ հանելու իտալական կառավարութեան խաղաղ ու պայծառ քաղաքականութեան դէմ եւ ամէն կերպով վնասել Իտալիոյ։ Բայց այս միօրինակ խաղը ի վերջոյ հակառակ արդիւնք պիտի տայ եւ անոր հեղինակներուն չարամտութիւնը հասկցուելով ծիծաղելի պիտի դառնան»։

Անգլիացիները պիտի պաշտպանեն Շանկայը

Շանկայի անգլ. զինուորներու հրամանատար Սէնկսթըր Փետր. 25ի առտուն յանկարծ հրամայեց իր 5000 զինուորներուն գրաւել ռազմագիտական բոլոր կէտերը միջազգային առանձնաշնորհեալ հողամասին շուրջ։ Անգլ. զինուորական մեքենան անմիջապէս շարժման մէջ դրուեցաւ եւ կէսօրին երկաթուղիներն ու բոլոր կարեւոր դիրքերը գրաւուած էին։ Անգլ. եւ հնդիկ զինուորներ պաշարեցին ամբողջ քաղաքը, գնդացիրներ եւ թնդանօթներ դրուեցան կարեւոր տեղեր։

Միայն Իտալացիներն են որ կը գործակցին Անգլիացիներուն։ 50 իտալացի զինուորներ ցամաք ելան եւ պաշտպանութեան գիծին վրայ փոքրիկ կէտ մը բռնեցին։

Ամերիկացիներն ու Ճափոնցիները առ այժմ սպասողական դիրք կը բռնեն եւ մինչեւ որ բացառիկ պարագայ մը չներկայանայ անհաւանական է որ մասնակցին։

Ֆէնկցիէնի եւ Շանկ-Ցուն-Շանկի զինուորները եւս կը մասնակցին Շանկայի պաշտպանութեան գործին։

Փեքինի օտար դեսպանները Փեքինի, Հանքէուի եւ Շանկայի զինուորական իշխանութիւններուն ծանուցագիր մը տալով ազդարարեցին որ զինուորական խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, եթէ Շանկայի միջազգային հողամասին մէջ անդորրութիւնը խանգարուի։

Վերջին լուրերու համաձայն, Քանթոնցիներու բանակը Շանկայէն 40 քիլոմէթր հեռու կը գտնուի։ Ազգայնականներուն դէմ ընդհ. հրամանատարութիւնը վերջնապէս ստանձնած է Շանկ Ցուն-Շանկ, որուն զինուորները շարունակ կը հասնին Շանկայ։ Իր տրամադրութեան տակ 90,000 զինուոր ունի։

Թուրքեւյունական համաձայնագիրը

Աթէնքէն Փետր. 25 թուականով կը հեռագրեն թէ հելլէն խորհրդարանը միաձայնութեամբ վաւերացուց թուրքեւհելլէն համաձայնագիրը, որ, ինչպէս յայտնի է, կը վերաբերի Յունաստանի Թուրքերուն եւ Թուրքիոյ Յոյներուն կալուածական, բնակութեան եւ հպատակութեան խնդիրներուն։ Արտաքին Նախարարը յայտարարեց թէ «Էնկիւրիի անցեալը պիտի մոռցուի երկու երկիրներուն կողմէ»։ Ու աւելցուց որ Յունաստան չպիտի միջամտէր մեծ պատերազմին, եթէ Թուրքիա չեզոք մնացած ըլլար։

Պոլշեւիկները Անգլիայէն կը քաշեն իրենց դրամները

«Տէյլի Թելէկրաֆ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը կը գրէ թէ անգլիական ազդարարագիրը շատ խոր տպաւորութիւն գործած է Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան շրջանակներուն մէջ։ Դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումէն շատ կը վախնան։

Անգլիոյ Մոսկուայի գործակատար Սըր Ֆրանսիս Հօճսըն ներկայիս Լոնտոն կը գտնուի եւ իր պաշտօնատեղին սեկնումը պիտի յետաձգէ, մինչեւ որ յայտնի ըլլայ պոլշեւիկներուն բռնելիք դիրքը Անգլիոյ հանդէպ։

Պոլշեւիկներուն սարսափը եւ դիւանագիտական յարաբերութեանց խզման կարելիութիւնը կը բացատրուի մանաւանդ անով, որ քանի մը օրէ ի վեր խորհրդային գործակալները Անգլիոյ դրամատուններէն կը քաշեն իրենց դրամները։ Ելմտական շրջանակներու մէջ կը հաւաստուի թէ մինչեւ հիմա քաշուած դրամը կը հասնի երկուքուկէս միլիոն ոսկիի։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ
ՎԵՑ ՀԱԶԱՐ ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿ ԱՒԵԼՑԱԾ

Աշխատանքի Նախարարութեան պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, Փետրուար 24ին Փարիզի եւ գաւառներ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄ

Գրած էինք թէ ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան վարիչ մարմինը պատասխանատուութեան կանչած է իր ընկերներէն Մօրիս Մօրէնը, որ ձախ թեւի գլխաւոր ներկայացուցիչն է, պոլշեւիկեան հակումներ ունի, կուսակցութեան դէմ քննադատութիւններ հրատարակած է եւ յարձակած է ընկերվարական երեսփոխաններ Լէոն Պլումի եւ փօլ Պօնքուրի վրայ։

Գերագոյն Մարմինը յետ քննութեան կուսակցութենէն կախակայեց Մօրէնը, զայն զրկելով քանի մը տարի կուսակցական ո եւ է պաշտօն ստանձնելու իրաւունքէն։

Այս որոշումին համաձայն՝ Մօրիս Մօրէն կը կորսնցնէ կուսակցութեան վարիչ Մարմնին մէջ ունեցած իր աթոռը, եւ չպիտի կրնայ իբրեւ թեկնածու ներկայանալ գալ տարի երեսփոխանական ընտրութեանց ատեն։

Ընկերվարական կուսակցութեան Ռօնի (Լիոն) մարմինը բողոքի բանաձեւ մը քուէարկեց Իզէռի ընկերվարական ծերակուտական Պըրնիէի դէմ, որ ելմտացոյցի քուէարկութեան ատեն ճառ մը խօսած եւ փուանքարէն պաշտպանած էր։

ՈՎ Է ՄԵՂԱՒՈՐ.— «Խորհրդ. Հայաստան»ի մէջ յօդուածագիր մը կը գանգատի թէ սխալ կը հասկցուին, այսինքն՝ կը թարգմանուին Երեւանեան լեզուով գրուած յօդուածները։ Մեղադրուողը Փարիզի «Երեւան»ն է, որ Հայաստանի Հնութիւններու Պահպանութեան Մարմնին տեղեկատուութիւնը թարգմանած է Թրքահայերէնի «ոչ-իրազեկութեամբ»։

Արեւելքի մէջ առած մը կայ. «ուղտերը չեն խնդար մէկ-մէկու սապատի վրայ»։ Կը բաւէ միայն խնդրել մաքուր հայերէն թէ մեղադրողէն, եւ թէ մեղադրուողէն։

ԴԱՇՆԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄ.— Վերջերս Վարշաւիայի մէջ տեղի ունեցաւ, Շոփէնի յուշարձանին բացման հանդէսին առթիւ, միջազգային մրցում մը դաշնակահարներու միջեւ։ Կը մասնակցէին բազմաթիւ ազգեր, 32 ներկայացուցիչ՝ ռուսական դրախտէն։ Ա. մրցանակը ստացաւ ռուս Օբորին, չորրորդը՝ դարձեալ ռուս Գինզբուրգ։

Օբորին ծնած է Մոսկուա, դեռ 19 տարեկան է։ Երաժշտական նախնական վարժարանը աւարտած է 13 տարեկանին, յետոյ՝ Մոսկուայի երաժշտանոցը։ Այժմ այցելութեան ելած է եւրոպական երաժշտական կեդրոնները. յետոյ պիտի անցնի Կովկաս, համերգներ տալու։

ՍԻՊԵՐԻՈՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ.— Աւարտած է մարդահամարը Սիպերիոյ, ուր կը գտնուին 8,600,000 հոգի։ Մարդահամարը երեւան հանած է 10 հոգի, որոնք 100 տարեկան են, եւ ուրիշ մը (Խակասիայի մէջ), որ 130 տարեկան է։

ՀԱՅ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ.— Երէկ առտուան Իւմանիթէ կը գրէ թէ Պէյրութէն Րաքքա աքսորուած չորս համայնավար Հայերը՝ Մատէեան, Պօյաճեան, Փափազեան և Պարտիզպանեան Փետր. 2ին Սուրիոյ մարզպանին նամակ մը ուղղած են, խնդրելով ազատ ձգել զիրենք։ Նամակը իր հասցէին չէ հասած, որովհետեւ նամակատան պաշտօնեան վար դրած է զայն։ Պոլշեւիկեան թերթը կը պահանջէ որ յիշեալները անմիջապէս իրենց տուները վերադարձուին։

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՎՐԱՅ

ԱԹԷՆՔ, 18 փետրուար

Զանազան շրջաններ առանձին-առանձին ներկայացնելէ յետոյ, կ'ուզեմ ընդհանուր ակնարկ մը նետել ամբողջ յունահայ գաղութին վրայ։

Նախ, յիշեմ տխուր կէտերը։

Յունահայ գաղութը բաժնուած է երկու խոշոր շրջաններու, ազգային կազմակերպութեամբ՝ երկու թեմերու.— Հին ու Նոր Յունաստան։

Հին Յունաստանի շրջանը կը կազմեն, Հին Յունաստանի ամբողջ ցամաքամասն ու կղզիները, որոնց տարածութեան վրայ կան ցրուած մեծ ու փոքր հայ գաղութներ։ Ասոնց ստոյգ թիւը յայտնի չէ, սակայն կ'ենթադրուի 25 հազար հոգի։

Նոր Յունաստանի շրջանը կը կազմեն ամբողջ Մակեդոնիա եւ արեւմտեան Թրակիա։ Այս շրջանի հայ ազգաբնակչութիւնը հաստատուած է գլխաւորապէս երկաթուղիի գծին վրայ ինկած քաղաքներու մէջ, Սելանիկէն մինչեւ Տէտէաղաճ եւ Տիմօթեքա։ Ազգաբնակչութեան թիւը կը հասնի 16 հազարի։ Ընչին քանակութիւն մը կազմեն գիւղերու մէջ հաստատուածները, այն պարզ պատճառով որ կառավարութիւնը ոչ միայն տեղահանեց այս շրջանի գիւղերու հայ ազգաբնակչութիւնը, այլ եւ խստիւ արգիլուած է անոնց՝ գիւղերու մէջ հաստատուիլ, պետական նկատումներով։

Ազգային մշակութային գործերն ալ նոյն ձեւով, երկու շրջաններու բաժնուած են։ Հին Յունաստանի կեդրոնը Աթէնքի մէջ է, իսկ երկրորդինը՝ Սելանիկ։ Առաջինին գլուխը կեցած է յայտնի խռովարար մը, Մաղլըմեան եպիսկոպոս, իսկ երկրորդին գլուխը՝ առաջ. փոխանորդը, քահանայ մը, որ յայտնի է իր տկարութեամբ, հետեւանք՝ իր ծերութեան։

Արտասահմանի հասարակութեան ծանօթ է այս գաղութի վերջին տարիներու խռովայոյզ վիճակը, իբրեւ բնական հետեւանքը երկար պայքարներու։ Այժմ անսակ մը հանդարտութիւն կը տիրէ։ Այս հանդարտութիւնը խաբուսիկ է եւ կրնայ մէկ օրէն միւսը կրկին փոթորիկի վերածուիլ, եթէ ներկայ խաղաղութեան շրջանին, վէճերը եւ անոնց պատճառները հաշուեյարդարի չենթարկուին։

Աթէնքի սեւագլուխը զանազան էնթրիքներով եւ Շահվէրդեանի թելադրութեամբ եւ գործօն աջակցութեամբ կրցած է քովքովի բերել համայնավար հոսանքները եւ անոնց կազմած «Պլօք»ին վրայ ստեղծել կեդրոնական վարչութիւն մը։

Անշուշտ այդ հոսանքները շօշափելի բան մը չպիտի ներկայացնէին, եթէ անոնց օգնութեան հասած չըլլար, Շահվէրդեանի Հայաստանավաճառութեան փնթկակութիւնը, որուն պիտի անդրադառնամ քիչ յետոյ։

Այս խայտառակ վարչութիւնը ուժեղ եւ ամբողջական կը մնար, որքան ատեն որ Հայաստանավաճառութեան սակը արժէք ունէր տեղական սակարանին մէջ։ Անոր սակի անկման հետ կ'իյնար նաեւ իշխանութեան արժէքը։ Վերջերս այդ ապրանքը վարկաբեկուած ըլլալով, ոչ միայն իշխանութիւնը քանդուած է, այլ եւ անոր կապուած մարմիններն ալ կ'ապրին հոգեվարքի մէջ։

Կեդրոնի վարչութիւնը ունի զոյգ մը կէս-կարմիր անդամներ, նոյն որակը ներկայացնող կեղծ եկեղեցականի մը գլխաւորութեամբ։ Ասոր հետեւանքով, Առաջնորդարանի եւ Ժողովուրդի միջեւ ամէն յարաբերութիւն խզուած է։ Խրամատը աւելի լայնցած է Նոյ. 29ի համայնավարական ծանօթ ցոյցէն յետոյ, որուն պաշտօնապէս մասնակցութիւն ունեցաւ սեւագլուխը, ինչ որ գայթակղութ պատճառեց յունական իշխանութիւններուն եւ մամուլին։

Անտարակոյս, այս վիճակը ձեռնտու պիտի ըլլար «Առաջնորդ»ին, կրկնակ տեսակէտներով, 1.- իր պաշտօնին տեւականութիւնը, 2.- հանգիստ սրտով, առաջնորդարանը դարձնելու խորհրդային մարզանքներու որջ մը, եթէ միայն իր ձեռքը անցնին բաւական հասոյթներ՝ պահելու համար առաջնորդարանը եւ գոնէ չնչին օգնութիւն հասցնելու մշտակարօտ գաղթականներու դպրոցներուն։ Այս եկամուտներն են որ ամբողջապէս ցամքած են բառին բուն իմաստով։

Այս պարագան առիթ եղաւ, որ մտածէ նոր ձեւի մը մասին։ Կը թուի թէ այդ գիտը բրած ըրած է։ Իր մունետիկներուն միջոցաւ կ'աշխատի համաձայնութիւն մը գոյացնել կուսակցութեանց միջեւ, անոնց հաւասար մասնակցութեամբ ստեղծելու կեդրոնական վարչութիւն մը։ Օրինակ՝ երկու համայնավար, երկու հնչակեան, երկու ռամկավար, երկու դաշնակցական եւ մէկ անկուսակցական, որով թէ ապահոված պիտի ըլլայ դաշնակցութեան գործակցութիւնը եւ թէ վարչութեան մէջ իր ուզած մեծամասնութիւնը, իր ձին խաղցնելու համար։

Ասիկա յաջողցնելու դիտաւորութեամբ, այժմ բանակցութիւններ կը վարէ Ռամկավարներու հետ։ Անոնց համաձայնութիւնը ստանալէ յետոյ, հասարակութեան առջեւ, իրաւունք պիտի ունենայ յայտարարելու թէ դաշնակցութեան հաւասար եւ արդար տեղ կը տրուի, սակայն անիկա մենատիրութեան ձգտումներով չուզեր մասնակցիլ. ուրիշ խօսքով տեսակ մը բարոյական շանթաժ կը փորձէ։ Կը թուի թէ ռամկավարները ըմբռնելով անոր յետին նպատակը, կը պնդեն անկուսակցական վարչութեան մը վրայ։

Դաշնակցութիւնը անշուշտ բաւական արթուն է, այդ ծուղակէն զգուշանալու համար։ Ան բացորոշապէս կը յայտարարէ թէ անկուսակցական վարչութիւն մը պէտք է կազմուի, ուր կուսակցութիւնները մասնակցութիւն պէտք չէ ունենան, որով Մաղլըմեան եպիսկ.ի քսութիւնը հիմք չունի։

Այս խառնակիչին համար աւելի մղձաւանջ մըն է նաեւ, Նոր Յունաստանի թեմը։ Ամէն խորամանկ միջոց կը գործածէ զանազան ոտնձգութիւններով իր թեմին կապելու Նոր Յունաստանի շրջանը, որոշ նպատակներով։

Այս է պատճառը որ տեւական հակառակութիւն մը ունի Սելանիկի փոխանորդին հետ։

Նոր Յունաստանի մէջ ունեցած իր գործակալներու միջոցով կը յարուցանէ զանազան գժտութիւններ, թաղական խորհուրդներու, հոգաբարձութիւններու, քահանաներու եւ դպրոցներու մէջ։

Թարմ օրինակներէն մէկը այն է, որ Գավալայի համար քահանայ ձեռնադրեց Պանտրմայի իր մեղսակիցներէն մէկը, առանց կանխապէս իմացնելու, կամ հաւանութիւն ստանալու պատկան թեմի փոխանորդէն եւ իշխանութենէն։ Այդ քաղաքին մէջ քահանայ մը կայ արդէն, բայց չուզեր մեղսակից ըլլալ եպիսկոպոսին։

Այս առթիւ Էջմիածնի գեր. բագուն խորհուրդը իրեն յանդիմանութեան նամակ մը գրած է, բայց ան բանսարկու տեղեկագրով մը փորձած է տարհամոզել։

Անշուշտ այս մտադրութեան մէջ եւս յաջողութիւն պիտի ունենար, եթէ այն շրջանի մէջ ալ փերեզակ Շահվէրդեանի Հայաստանավաճառութեան ապրանքի սակը բարձր մնար։ Դժբախտաբար հոն աւելի ինկած է այդ ապրանքին արժէքը։

Ց. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՆԿԱՐԻՉ Մ. ՍԱՐԵԱՆ

Նկարիչ Մարտիրոս Սարեանը բողոքեց եւ չուզեց որ 25ամեակը տօնեն — Շպենգլերեան ձեւով արտայայտուելով նա դեռ վազում է, բայց երեւոյթին եւ դեռ պէտք չի զգում յոբելեանական դամբանականների։

Եւ իսկապէս ինչ անիմաստ են գովասանական այն յօդուածները, որոնք ընդհանուր բառեր հոլովելով, ոչինչ չեն ասում, եւ միայն նման են շողքորթի լպրծուն ժպիտի, եւ երբեմն էլ արջի ծառայութեան, որ յօնքը շինելու տեղ — աչքն է հանում։

Ես այս նեղ սիւնակներում ամենալայն գծերով ուզում եմ տալ նկարիչ Մարտիրոս Սարեանի առաւելութիւններն ու արժանիքները եւ միեւնոյն ժամանակ իր պակասները, որոնց վրայ կ'ուզեմ իր ուշադրութիւնը նոյնպէս հրաւիրել։

Սարեանը Ջերմանոցի ծաղիկ է, ռուսական գեղարուեստի դաշտերից քաղուած, նա Հայաստանի Ջերմանոցներում գուրգուրանքով պահուած մի ծաղիկ է։

Ահա այս է պատճառը, որ Սարեանը չունի ոչ հետեւորդներ, եւ ոչ էլ մանաւանդ նախորդներ հայկական արուեստի անցեալի կամ իրականութեան մէջ։

Եթէ մենք քննենք մեր նկարչութեան վերջին 100ամեակը, մենք չենք կարող գտնել մի օղակ, որ Սարեանը կապէ ու շարք կազմէ այդ պատմութեան հետեւողականութեան մէջ, բայց ընդհակառակն բաւական է մի թեթեւ ակնարկ ձգենք ռուսական արուեստի վերջին 30ամեակի անցուդարձերի վրայ եւ Սարեանը պարզ ու բնորոշ կերպով կը նկարուի Վրուբէլի, Սէրովի եւ Կարովինի պատմութեան լուսանցքների վրայ։ Այստեղից է ահա Սարեանը իր արիւնը առել։

Սէրովից Սարեանը վերցրել է պարզեցուած կենդանագրի գաղափարը, Կարովինից գիւղանկարի եւ առհասարակ գունաւոր արժէքների ըմբռնումները եւ Վրուբէլից՝ պարզեցուած ու շեշտուած ստիլիզասիօնի գաղափարը, բիւզանդականի ու արեւելեան արուեստի վրայ հիմնուած։

Դժբախտաբար այս էջերը թոյլ չեն տալիս մի քանի արտատպութիւններով ակնյայտ դարձնել իմ այս ասածները։ Բայց ովքեր ճանաչում են այս յիշուած արուեստագէտների ու Սարեանի գործերը, թող մտքով ճամբորդեն։

Սարեանը աշակերտեց Սէրովին ու Կարովինին։ Սարեանը ապրեց ու զարգացաւ Ռուսաստանում Մոսկուայում եւ ինչ էր այդ շրջանի գեղարուեստական մթնոլորտը։

Շչուկինի նշանաւոր ժողովածուն լցւում էր Գոգէնի, Վան Գօգի ու Մաթիսի նկարներով։ «Իմպրեսիոնիզմի յաղթական գաղափարները իրենց լաւագոյն վարպետների կտաւների վրայ դրօշակաւորուած մտնում էին Մոսկուա Մաքերը եռում էին, ռուսական մտաւորականութեան անիշխանական եւ ոչնչական հոգին իր լաւագոյն արտայայտութիւնը գտաւ Մարքսի «մեծ ոչինչի» եւ Գոգէնի Տախեան տարաշխարհիկ վիպականութեան մէջ։

Ահա Ռիմսկի Կորսակովը, իր Շեխերազադայով, ահա Լ. Բակստը տարուած արեւելեան էքզօտիկայով. օրուայ յափշտակութիւնն էր Ռուսաստանում էքզօտիկան, որ գալիս էր Եւրոպայից։

Մոսկուայի համար Կովկասն ու Հայաստանն էր տարաշխարհիկ բնագաւառը, եւ բնականաբար իրենց հետաքրքրութիւնը դարձնում են դէպի այդ ծայրագաւառները։ Ահա Մաքսիմ Գորկին, որ ոտքով ճամբորդում է մինչեւ Թիֆլիս։

Հայաստանն ու Կովկասը դառնում է մասնաւոր հետաքրքրութեան առարկայ։

Եւ մենք տեսնում ենք մի շարք հայ երիտասարդներ, Վահան Տէրեան, Ռոմանոս Մելիքեան, Մակինցեան, Օքրոյեան և Սարեան եւ ուրիշներ, որոնք ամէն մէկը իր ձեւով ու կարողութեամբ տարածում են իրենց բնիկ արուեստը։

Գրականութիւնը ունէր այս տեսակէտից մի հսկայ նիւթ, եւ այս շրջանից է, որ Վ. Տէրեանի Մակինցեանի եւ ուրիշների օգնութեամբ Վալէրի Բրիւսովի շուրջ համախմբուած յղանում են թարգմանել ռուսերէն հայ հին ու ժամանակակից գրականութեան ընտիր մի հաւաքածոյ։ Այս շրջանից է թափ առնում Ռոմանոս Մելիքեանի տաղանդաւոր երաժշտական գործը եւ որ շարունակում է էլ աւելի ուժգնօրէն բուն երկրում՝ Հայաստանում։

Բայց նկարչութեան մասին հարցը շատ էր բարդանում։ Գրականութեան եւ երաժշտութեան համար կար հսկայ նիւթ, մինչդեռ նկարչութեան համար գրեթէ ոչինչ եւ ահա Սարեանը գտնւում է մի մեծ դժուարութեան առջեւ, ո՞րն էր հայկական արուեստը որպէսզի գայն մշակէր եւ վերստեղծէր ու տարածէր։

Այս գործը կատարելու համար հարկաւոր էր մի մեծ զարգացում, եւ որ դժբախտաբար պակասում էր մեր նկարչին։

Երկրագործի զաւակ էր նա, իսկ իր դպրոցական կրթութիւնը՝ Նախիջեւանի քաղաքային վարժարանը, որտեղ անհնարին էր ստանալ լուրջ, եւ մանաւանդ, իսկապէս հայկական կրթութիւն։ Եւ Սարեանը ընտրում է կարճ ճանապարհը եւ անցնում է անմիջապէս ընդհանուր արեւելեան արուեստի եռեւը։ Ահա այստեղից է, որ նա ճամբորդում է Պարսկաստան (1913)ին, մինչ այդ Պոլիս (1910), Եգիպտոս (1911)։

Բայց եւ այնպէս անհրաժեշտ էր մեծ պատրաստութիւն, քաղելու ու ճզմելու այն հսկայ նիւթը որ տալիս էին այս ճամբորդութիւնները։ Պէտք էր մի մեծ եւ մանաւանդ բազմակողմանի նախապատրաստութիւն, որ Արեւելքի այդ հին քաղաքակրթութեան մնացորդները մարմին եւ արիւն առնէին ու մտնէին նոր նկարչութեան ձեւերի մէջ։

Սարեանը չունէր այդ պատրաստութիւնը։

Նա իր շօշափուկներով միայն զգաց արեւելքը։

Ահա այս է պատճառը, որ Սարեանը չկարողացաւ զարգացնել ու ընդլայնել իր արուեստը եւ միշտ մնաց այն ինչ որ էր 1910ից սկսած։

Սարեանը չունեցաւ իր արուեստի բարեշրջումն ու զարգացումը, ոչ նկարչական մօտեցումի, գոյների, ձեւի, եւ ոչ իսկ նիւթի։

«Պոլսոյ շները» արեւի փոշու մէջ մրափած, նոյնիսկ շատ աւելի ուժեղ են, քան թէ Փարիզում նկարած շները, որ դարձեալ արեւի տապի մէջ են. այնտեղ ինչպէս եւ այս նկարի մէջ քնութիւնը խուլ է, տապը կարծես ամէն ինչ կեցրել է, երկինքը կապոյտ է. գետինը ոսկէ դեղին եւ մի մարդկային սիլուետ։ Հայաստանի թանգարանի «եկեղեցական դիմակները» շատ աւելի համոզիչ են եւ ուժեղ, քան Ե. Չարենցի կենդանագրի մի կողմը ընկած եգիպտական դիմակը, որ կարծես նկարիչը մեզ իր հին գեղեցիկ երիտասարդութիւնը յիշեցնելով ներողամտութիւն է խնդրում բանաստեղծի չարչրկուած ու անվարժ նկարուած դէմքի համար։ Եւ նոյնիսկ ոճի մէջ բեկումն կայ, կենդանագիրը նկարուած է շատ աւելի ակադեմիկ ձեւով քան դիմակը, իր լայն ու պարզեցուած վրձինի թափերով։

Ահա միշտ նոյն գիւղանկարները, միշտ դեղին հողերով, միշտ կապոյտ երկինքներով եւ միշտ տաքից լեզուն դուրս հանած շները։ Չկայ ոչ մի նոր փնտռում գոյների կամ ձեւերի, չկայ նոր յղացում, եւ մանաւանդ չկայ նոյն թափն ու գոյնի հնչունութիւնը ինչ որ երբեմն։ Այժմեան նկարների գոյները Ջրիկ են, ճերմակունակ, եւ զգում ես, որ այլեւս սովորութիւն է դարձած այդ բոլորը։ Ահա նոյն պտուղները բազմապիսի ու բազմագոյն. երբեմն դրանք տարուած էին գոյնի ու ձեւի ռիթմով, եւ ընդգրկած արուեստագէտի հրամայող կամքով, մինչդեռ հիմա նոյնն են պտուղները, նոյնն են գոյները, բայց զգում ես, որ այլեւս տէրը այնտեղ չէ, տեսնում ես, որ այդ պտուղները անտէր են թափած եւ չկայ ալեւս նրանց միացնող ձեռքը։ Զգում ես ծերութեան ներողամտութիւնը։ Ահա կարմիր խնձորը որ իր տեղը չէ, ահա նկարի անկիւնները որ անխնամ են, ահա խաղողները որոնք նկարուած են մի տեսակ «նաղշքեարի» ձեւով, մինչդեռ ահա առջեւի թասի մէջ հաւաքուած սոխերն ու բողկերը, որ Սէզաննեան վերլուծականութեամբ աշխատուած։ Ահա դարձեալ դեղին հողերի վրայով վազող այծեամներն, բայց այս անգամ դրանք երեք հատ են և անփոյթ ու միագոյն ու միօրինակ նկարուած։

Սարեանը պէտք ունի խիստ կոնտրոլի եւ մանաւանդ բազմակողմանի զարգացման եթէ կ'ուզէ դեռ ապրեցնել իր խորքով գեղեցիկ ու արժէքաւոր արուեստը։ Այս ձեւով Փարիզը նրան ոչինչ չի տայ։

Բոլորին եմ ասում — հանեցէք ձեր ականջների բամպակները, եւ լսեցէք գալիքի ձայնը, մաքրեցէք ու սրեցէք ձեր մտքի զէնքերը եւ ամրացրէք ձեր մէջքի տարողութիւնը, որովհետեւ վաղուայ քայլերը պողպատէ են եւ զինուած հրեղէն մտքով։

* * *

Բնականաբար նկարիչ Սարեանը արել է այն ինչ որ կարող էր անել, եւ եթէ այսպէս խստօրէն վերաբերուեցայ իր գործին, միայն նրա համար է, որ սիրում եմ իր տաղանդը եւ ուզում եմ մատնանշել աւելի լայն հնարաւորութիւններ։

Բայց այս բոլորով հանդերձ Սարեանի գործը կը մնայ մեր պատմութեան մէջ իբր մի [...] նշանակալից երեւոյթ, եւ [...] նենայ իր խոշոր ազդեցութ[...] մեր գալիք արուեստի վր[...] Սարեանը միակ հայ նկարիչ[...] որ ընդգրկեց «Իմպրէսիոնիզ[...] յետոյ ծաղկած գաղափարն[...] եւ զարկ տուեց նրանց։ Մա[...] ւանդ նոր սերունդը շատ բա[...] պարտ Սարեանին, որովհետ[...] նա շատ բանով ներշնչեց [...] մարձակել» ու գաղափարը [...] ուեստի մէջ։ Առաջին հայ նկ[...] րիչը եղաւ Սարեանը, որ պա[...] ռեց ակադեմականութեան կ[...] արուեստի քօղը եւ իր արո[...] տը դրաւ անկեղծ եւ պայծ[...] հիմերի վրայ։

ԵՐՈՒԽԱՆԴ ՔՈՉԱ[...]

* * *

Ես հիմա հեռու, քեզմէ բաժանուած, ափն այս լճակին
Իմ ցաւը կուլամ, կարօտըս անհուն՝ հրդեհ մը անմար.
Ես հիմա մինակ, հեռու քու տեսքէն, գիւղակն այս օտար
Քեզի՛ կը կանչեմ, քու սէրըդ կ'երգեմ տխու՛ր ու լռին։

Առաւօտ մ'Աշնան, բախտը մեզ բաժնեց դառնօրէն յուզիչ.
Դու եկար մինչեւ սրարշաւ վազող կառքը ծանրաբեռ,
Ու վերջին անգամ ինկար իմ վզիս, արցունքներ կիզիչ
Այրեցին սիրտըս, որոնց վէրքերէն դեռ չէ ան բուժուե՛ր...

Նպատակ չունիմ, նոր տենչանք չունիմ, բոլորն են մեռեր,
Պատկերդ երբ կուգայ խաւարեալ աչքերս, անքուն ու թափառ
Կ'իյնամ դաշտերը, հեռաւոր անձայն ձորերը երկար,
Ջայն կուտամ անոնց, ձայներս չեն առներ, լո՛ւռ են, անտա՛ռ[...]

Ե՞րբ պիտի նորէն քու մօտըդ դառնամ ո՛վ երազ աղջիկ,
Կամ դու ալ նըման արդեօք իմ սրտիս կը տանջուի՞ս յոգնած[...]
Եւ ահա՛, կրկին, իմ միտքըս կուգան աչքերըդ քաղցրիկ,
Եւ ահա՛, կրկին, ծանծրոյթն ու թախիծ իմ սիրտս են պատա՛[...]

ԱՐՍԷՆ ԱՃԷՄԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻՄ[...]

ՊԵՐԼԻՆ, 22 փե[...]

Պերլինի գաղութային մ[...] թեան տարեկան ընդհ. ժողո[...] տեղի ունեցաւ Կիրակի օր, [...] Փետրուար, Քաֆէ Շէթայնի[...] մէջ։ Ուրախալի է, որ սր[...] լեցուն էր, ամէն ատենէ ա[...] եւ մեծ հետաքրքրութիւն [...] այս ժողովին շուրջ։

Ժողովին նախագահ ընտր[...] ցաւ նախկին դեսպան Տօ[...] Կրինֆիլտ, եւ Պ. Արամեան [...] տարեց վարչութեան համա[...] տուութիւնը, որ գոհացուցի[...] Արդարեւ այս վարչութիւնը [...] բազանցած է իր նախորդնե[...] ունեցած է, իր կարելի սահմ[...] ներուն մէջ, գովելի գործուն[...] թիւն մը։ Ջանք չէ խնայած [...] նաւանդ ազգային համայ[...] կեանք մը պահելու համար։ [...] շենք իր գործունէութեան գլ[...] ւոր մէկ մասը.— Տօքթ. Լ[...] սիուսի մահուան տարելի[...] նուիրուած հանդէսը, (հայաս[...] յիշատակը այս ժողովին մէջ [...] յոտնկայս յարգուեցաւ), [...] գաղրութիւն տեղական գո[...] րու, օժանդակութիւններ, [...] մութեան երիտասարդակա[...] ութիւն, վերակազմութիւն [...] ներու միութեան, հանգանակ[...] թիւն եւ իրեղէնի հաւաքում[...] բակի աղէտեալներուն համա[...]

Վարչութիւնը իր ընդհ. [...] մուտքը ցուցնող թերթեր [...] նեց ժողովականներուն։ Հաշ[...] կշիռէն կը տեսնուի, որ սնտ[...] 70 մառքի պատրաստ դր[...] կայ։

Կարճ վիճաբանութիւն [...] տեղի ունեցաւ, որու ընթացք[...] տեղեկացանք, որ հագուստեղ[...] առաքման հրաման ուզուած [...] տեն Պերլինի Անգրկովկաս[...] ներկայացուցիչ Իվանեշ[...] բացարձակապէս պահանջած [...] կա՛մ բան չղրկել Հայաս[...] կա՛մ հնազանդիլ Հօկին, [...] դուրս ուրիշ մարմին չի [...] նար։ Ի զուր բացատրուեր է [...] որ ասիկա զուտ բարեսիր[...] եւ եղբայրական գործ մըն է [...] գաղթային միութեան վար[...] թիւնը ստիպուեր է իր հաւա[...] իրեղէնները Հօկի նախագ[...] խորհրդային պաշտօնեայ [...] Սահակեանի տրամադրութ[...] տակ դնել, յուսալով որ [...] այս կերպ շուտով կը [...] արկածեալ ժողովուրդին։ [...] աւելին կայ. երկու օրէն վեր[...] ցնել խստացուած գործը, [...] ներ կը մնայ Հօկի [...] վրայ եւ յաճախակի դի[...]

…րում կը պատասխանուի, «հի-ւանդ է», «հոս չէ» եւլն. իսկ վերջին անգամին պատասխանը եղեր է որ «ես կորսնցուցի ձեր տուած արձանագրութիւնները ինչպէս նաեւ հակերու թիւերը, խնդրեմ նորը ուղարկէք, բայց դուք ճամբայ հանեցէք, ես թուղթերը կը հասցնեմ…»:

Եւ դեռ թուղթերը պիտի երթան… մինչ հոն ձիւնի մէջ անպատսպար կը դողան։ Դժբա՛խտ ժողովուրդ:

Ժողովին նախագահ Տոքթ. Կրինֆիլտ վերջ տալով վիճաբանութիւններուն, գոհունակութիւն յայտնեց հրաժարող վարչութեան գործունէութեան համար եւ առաջարկեց վերընտրել զայն. նոյնպէս խօսեցաւ Պ. Արտ. Աբեղեան դիտել տալով, որ երբեք հոգինոց ամէնէն գործօն տարրն է մնացած արդէն եւ պակասը դիւրաւ կարելի կ'ըլլայ լրացնել: Մեծամասնութեամբ և բուռն ծափերով վերընտրուեցաւ նախկին վարչութիւնը (Նախագահ՝ Պ. Ե. Տէր-Մինասեան, ատենադպիր Պ. Հ. Արամեան եւ գանձապահ Պ. Ա. Շալճեան):

Յետոյ կատարուեցաւ միւսներու ընտրութիւնը: Հակառակ անեղունկի մը պղտոր ձեռնարկին, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ժողովուրդը ընտրեց միայն իր ուզածները, բոլորն ալ ազգային եւ չէզոք հողի վրայ կեցած հայրենակիցներ,— Պ. Պ. Արտ. Աբեղեան, Ն. Մովսէսեան, Գ. Շահլամեան, Պ. Ֆրունճեան, Տոքթ. Գըլըճեան, Վ. Ռափայէլեան, Յակոբ Աւագ:

Իրազեկ

ԼՈՒՐԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

(Թղթակցութիւն Թաւրիզէն)

Ռուսիոյ մէջ վաճառականներ ու ժողովուրդը մեծ ցոյցեր կատարած են պոլշեւիկներու դէմ, առեւտրական պատճառներով:

*** Թաւրիզի մէջ խուլ դժգոհութիւն ծագած է պարսիկ առեւտրական շրջաններու մէջ պոլշեւիկներու հանդէպ:

Պարսկաստանի ամէն կողմերու վաճառականները որոշած են չմասնակցիլ Բագուի պոլշեւիկեան տօնավաճառին, քանի որ Ռուսերը կը մերժեն պարսկական ապրանքներու մուտքը՝ խորհրդային երկիրներու մէջ:

*** Մինչեւ այժմ, դարեր շարունակ Պարսկաստանի մէջ դեռ կանոնաւոր մարդահամար կատարուած չէ ստուգելու եւ գոնէ գիտնալու համար թէ այս երկրին բնակչութեան քանակը քանի՛ միլիոնի կը հասնի: Օտար ճամբորդներ եւ հեղինակները, իրար հեռու ելլելով Պարսկաստանի ազգաբնակութեան թիւը մօտաւորապէս ութ եւ կամ տասը միլիոն կը հաշուեն: Այս անորոշութեան վերջ տալու համար, կառավարութիւնը որոշած է 1927ի սկիզբէն ձեռնարկել ընդհանուր մարդահամարի: Գործողութիւնները սկսած են արդէն:

*** Քրտական շարժումները պարսկական սահմանագլուխներու վրայ դադրած են առայժմ: Պարսկական քիւրտիստանի ընդհանուր զինուորական հրամանատար նշանակուած է նախկին զինուորական նախարար Ապտուլլահ խան Թահմասբին:

*** Պարսից կրթական նախարարութիւնը կոչով մը հրաւէր կը կարդայ երկրի ուսեալ եւ գրասէր անհատներուն, որպէսզի ամէն ոք նուիրական պարտք համարէ նիւթեր եւ տեղեկութիւններ հաւաքելու պարսիկ հռչակաւոր բանաստեղծ եւ «Շահնամէ»ի հեղինակ Ֆիրդուսիի մասին: Այդ բոլոր նիւթերը պիտի դասաւորուին եւ լոյս տեսնեն առանձին հատորով մը:

— Թաւրիզի մէջ շուտով լոյս պիտի տեսնէ, Ռուբէն խանդատի «Նախապատմական մարդ եւ Պարսկաստանի նախապատմութիւն» դասագիրքը, պարսկերէն եւ պարսիկ դպրոցներու համար:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի եւ արուարձաններու երեսունի մօտ Սանասարեան սաները հաւաքուելով 1927 փետր. 6ին Պ. Գէորգ Աբուլեանի նախագահութեան տակ, հիմնեցին ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, նպատակ ունենալով վառ պահել հանգուցեալ անզուգական բարերարի յիշատակը հայ ժողովուրդի ամէն խաւերուն մէջ:

Միութեան կրնան անդամակցիլ բացի Սանասարեանի խնամակալներէն, տեսուչներէն, ուսուցիչներէն, սաներէն եւ պաշտօնեաներէն, նաեւ բոլոր այն ազգայինները, առանց ո եւ է խտրութեան, որոնց սրտին մօտ է Սանասարեան բարերարի յիշատակը եւ անոր յաւերժացումը:

Անդամավճարն է տարեկան նուազագոյն 20 ֆր. կամաւոր մուտքի տուրքով մը:

Միութեան նպատակներէն մէկն ըլլալով նաեւ հրատարակել Մկրտիչ Սանասարեանի եւ կ. Եղեանցի կենսագրականներն ու վարժարանի պատմութիւնը, կոչ կ'ուղղենք բոլոր ազգայիններուն խրախուսել Միութիւնն իր ջանքերուն մէջ, հաղորդելով անոր ո եւ է տեղեկութիւն, յօդուած, թերթ, լուսանկար եւլն. որ կրնայ օգտակար ըլլալ վերոյիշեալ հրատարակութեանց: Անդամակցութեան համար դիմել հետեւեալ հասցէին. M. Derbédérian-188bis Avenue de Neuilly-Neuilly s)Seine,, près Paris. Դրամական առաքումներ՝ գանձապետի հասցէին, M. H. Zartarian - 126 Rue Bolivar - Paris.

Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպել այս կոչը:

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Թարգմ.՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ՈՍՏԱՆԱԻՈՐՈՎ ԿԸ ԲԱՑԱՏՐԵՆ.— Հայաստանի հողազուրկ գիւղացիներուն բացատրելու համար զանազան պայմանագրութեանց անհրաժեշտութիւնները ու օգուտները, Գիւղերու և Անտառներու Միութիւնը տպագրած է 3000 օրինակ գրքոյկներ, որոնց մէջ պատկերներով եւ ոտանաւորներով լուսաբանուած են վարձակալութեան օրէնքները, քաղուածաբար «Առժամանակեայ կանոններէն»: Գրքոյկը կը կրէ «Ի՞նչպէս Գիւղ-Անտառ Միութիւնը պաշտպանեց հողազուրկ գիւղացին» խորագիրը, որ… ոտանաւոր չէ:

ՄՏԱԻՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՏՆԱՆ.— Մտաւորական գործազուրկներու համեմատութիւնը հարիւրին 8էն բարձրացած է 15ի:

ՊԱՏԱՆԻ ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐԸ.— Պատանի գործազուրկներու թիւը վերջերս աճած ըլլալով, որոշուած է զանոնք տեղաւորել արդիւնաբերական համագործակցականներու մէջ:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՏՈՒՆԵՐԸ.— Հայաստանի մէջ առողջապահական տուներու (սանաթօրիօմ) անբաւականութեան հետեւանքով, Անդրկովկասեան նման տուներու մէջ, այս տարի, Հայաստան կրցած է ապահովել 240 հոգիի տեղ: Իշխանութիւնները կը խորհին, եթէ աւելի տեղ չկրնան ստանալ, գոնէ չկորսնցնել շահուած տեղերը, ինչպէս անցեալ տարի: Իւրաքանչիւր հիւանդի կը տրուի, ճանապարհածախսով 170 ռ. ամսական: Միւս կողմէ կը խորհուի Դիլիջանի մէջ կառուցանել առողջապահական տուն մը, որուն համար նախատեսուած 346,000 րուբլիի վարկն ու ծրագիրը արդէն վաւերացուցած է Մոսկուա: Իսկ Ալխալայի կայարանին մօտ Արամեանի նախկին տունը այժմէն պիտի վերածուի առողջապահական տունի: Ներկայիս հանգստեան պիտի ղրկուին 1600 հիւանդներ:

ԽԱՍՔՕՎԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Պուլկարիոյ Խասքովա քաղաքին մէջ տագնապալի աստիճանի մը հասած է աշխատող հայութեան վիճակը: Անգործութեան դատապարտուած են մօտ 20,000 բանուորներ, որոնց կարգին Հայերը, որովհետեւ գոցուած են ծխախոտի բոլոր գործարանները: Երկու տարի առաջ, գործի առատութեան պատճառով, ամէն կողմէ եւ Պուլկարիոյ զանազան քաղաքներէն 350 ընտանիքներ լեցուեցան Խասքովա, որ առաջնակարգ դիրք մը կը գրաւէր իր 12 ծխախոտի գործարաններով: Հայերը հետզհետէ հանդիստ վիճակ մը գտան, եւ հիմնեցին մետաքսի գործարան մը ուր կ'աշխատէին 60 Հայուհիներ՝ օճառի արտադրութեան երկու գործատեղի, եկեղեցի եւ դպրոց: Սակայն տնտեսական տագնապը եկաւ նեղել հայ աշխատաւորները: Գործերը դադրեցան եւ շատեր, անգործ, սկսան թափառիլ փողոցները: Հինգ ամիսէ ի վեր գոցուած են գործարանները:

Ամբողջ հայ գաղութը տագնապի մատնուած է: Սենեակի մը վարձքը չկարենալով վճարել բազմաթիւ ընտանիքներ մտած են նկուղներու, գետնայարկ խոնաւ սենեակներու մէջ: Այս երկրորդ պատճառով, հիւանդութիւններն ալ միւս կողմէն տագնապի մատնեցին Հայերը: Թոքախտի դէպքերը շատցան:

Աղքատախնամը չի կրնար օգնել չքաւորներուն: Եկեղեցին ալ սկսաւ բացեր ունենալ: Ազգ. վարժարանը նեղութեան մատնուեցաւ որովհետեւ 30 լէվա թոշակ մը չկարենալով վճարել, շատեր իրենց տղաքը կը զրկեն դպրոցէն:

ՆՈՐՈՅԹԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

Պաշտպանողական Անգլիա հագուստներու նորաձեւութեան մէջ կ'աշխատի մտցնել նորօրինակ երանգներ: Անգլիոյ դերձակներու Ազգ. Դաշնակցութեան նախագահը, Ճէյմս Ռէտոլը, յայտարարած է որ մարդկային կեանքին տալու համար աւելի զուարթութիւն, անհրաժեշտ է կարել հագուստները զուարթ գոյներով:

Եւ քանի մը շաբաթէն արդէն Լոնտոնի եւ ամբողջ աշխարհի մէջ հրապարակ պիտի ելլեն այրերու համար զգեստներ՝ զանազան զուարթ գոյներով. կարմիր, ինչպէս կեռասը կամ ոսկեխնձորը, ոսկեգօծ, ինչպէս վերջալոյսը, ծիրանի, ինչպէս օգոստոսի խաղողները, կանանչ, ինչպէս գարնանային մարմանդը, կապոյտ, ինչպէս մեր երկինքը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

"ԳԱԲՕ" ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Կռփամարտիկ Պաղտասարեան եւ Սպանիացի Լոփէզ, Մարսէյլի մէջ կազմակերպուած կռփամարտի խաղի մը ընթացքին, Հայը, Պաղտասարեան կը յաղթէ կէտերու առաւելութեամբ: Պաղտասարեան, խաղին առաջին իսկ վայրկեանին, իր ուժովը կը տիրապետէր եւ վախ կար որ Սպանիացին լքէր խաղը: Ու եթէ մինչեւ վերջ դիմացաւ ան, շայուն ուղիղ եւ կանոնաւոր հարուածներուն տակ, վերջին րոպէներուն ինկաւ գետին, եւ «գաբօ» հռչակուեցաւ յաղթական:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՅ ՈՐԲԻ ՄԸ ՎԻՇՏՆ ՈՒ ՏՐՏՈՒՆՋԸ.— Սէն - Փիէր - Սու - Գ'Օպնա (Արտէշ)էն հայ որբ մը կը գրէ մեզի.— Ես 18 տարեկան որբ մըն եմ: Մօտ երեք տարի առաջ Պէյրութի որբանոցէն ելլելով ապրուստս ճարելու համար, եկայ Ֆրանսա: Հոս կ'աշխատիմ մետաքսի գործարանի մը մէջ, ուր քիչ թէ շատ դրամ աւելցուցի: Տարի մը առաջ Յունաստանէն հոս հասան խումբ մը հայ ընտանիքներ: Անոնց մէջ կար աղջիկ մը, որ մայր մըն ալ ունէր հետը: Ես յանկարծ սիրահարուեցայ աղջկան, որ կը կոչուի Մ. Պ. Ուզեցի ամուսնանալ, նշանուեցանք: Անկողինս շալկեցի եւ անոնց տունը գացի: 2 հազարէ աւելի դրամ ունէի իբր պահեստի: Մայր ու աղջիկ զիս չարաչար կ'աշխատցնէին, ասբեր, ան բեր, կ'ըսէին, մայր ու աղջիկ հրամանատար դարձած էին որբ գլխուս: Ես կ'ուզէի որ շուտով ամուսնանայինք, եւ ձայն ձուն չէի հաներ: Կը սպասէի: Անոնք ալ դրամ քաշելու միտքով կը սպասեն եղեր: Գրեթէ 6 ամիս այսպէս շարունակուեցաւ: Վերջին անգամ 500 ֆրանքնոց վերարկու մըն ալ առնել տուին, յետոյ երբ տեսան որ դրամս հատած է, ինծի ըսին որ կարգելիք աղջիկ չունինք: Ես ալ անկողինս առնելով հեռացայ: Ես կը գրեմ այս փորձանք պատմութիւնս, որպէսզի դաս ու օրինակ ըլլայ իմ որբ ու անփորձ եղբայրներուս:— Ելիաս Գաբրիէլեան:

ՅԱՆՈՒՆ ՆԻՑՇԷԻ.— Մոսկուայի մէջ հետաքրքրական դատ մը: Տան մը մէջ գիշերօթիկ ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ: Անոնցմէ մէկը Սլավօ Օխաթօֆ մոլեռանդ Նիցչէական է: Դեռ քսան տարեկան, անփորձ ու անպետ: «Ես գերմարդ մըն եմ» կը պոռայ փիլիսոփայական վիճաբանութեան մը ընթացքին՝ ընկերներու միջեւ: Եւ կ'աւելցնէ թէ, շնորհիւ իր կամքին, առանց յուզումի կրնայ սպաննել մարդ մը: Ուսանողուհի մը, օրիորդ Զէնա, դեռ 16 տարեկան, կը լսէ այս խօսքերը եւ խնդալէն կը ճաթի: Նիցչէականը կ'ըսէ որ, եթէ գրաւոր յայտարարութիւն տայ թէ պատասխանատուութիւնը իր վրայ կը վերցնէ, հանգիստ սրտով կը սպաննէ զինք: Օրիորդը կուտայ գրաւոր յայտարարութիւն: Երկու օր յետոյ, օրիորդը փռուած էր իր սենեակին մէջ, կուրծքէն մխուած՝ սուր մը: Ձերբակալուեցաւ Նիցչէական ուսանողը, որ խոստովանեցաւ թէ ի՛նք սպաննած էր օրիորդը, պարզապէս ցոյց տալու համար իր գերմարդու կամքը:

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ՄԸՆ ԱԼ.— Գրեցինք թէ Ծնունդի տօներէն յետոյ ամերիկացի ուսանողներու միջեւ անձնասպանութեան համաճարակ մը կայ: 19 տարեկան ուսանող մըն ալ Նիւ-Ճէրսըյի մէջ, իր եղբօր գերեզմանին վրայ գնդակով մը անձնասպան եղած է, որովհետեւ, ինչպէս կը գրէ հօրը, «յուսահատած է աշխարհէն»:

Եւրոպայի մէջ անձնասպան կ'ըլլան խումբերով՝ պարզ ապրուստի դժուարութիւններու համար, տոլարներու աշխարհին մէջ՝ մելամաղձոտութենէ մղուած:

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՓԱԽԻՆ ԲԱՆՏԷՆ.— Կասթոն Լանֆան կանխահաս տաղանդ ունէր աւազակութեան: 19 տարեկանէն, արդէն զանազան կաղապարներով համբաւ էր առած: Դեկտեմբերի մէջ ձերբակալուած եւ բանտարկուած էր, եւ՝ լաւ ամրացուած խուցի մը մէջ, որովհետեւ շատ անգամ կրցած էր փախչիլ բանտէն: Անցեալ գիշեր իր մահճակալին երկաթէ ոտքը փրցուց, ծռեց եւ ֆրանսերէն S գիրին նման դարձուց: Այս Տով ծակեց քարէ պատը: Անցաւ բակը: Ելաւ տանիքը, ցատկելով բանտին տնօրէնին խուցին վրայէն: Յետոյ հետը տարած երեք երկաթէ օղակներու օգնութեամբ, սահեցաւ ջուրի խողովակներէն վար: Դրացի մը տեսաւ փախուստը, բայց արդէն կծիկը դրած էր բանտարկեալը: Լանֆան ձերբակալուեցաւ:

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԴԱՏ.— Ծանօթ են վիրաբուժական փորձերը Վօրօնոֆի, որ կապիկներու սեռային գեղձերու պատուաստումով կ'երիտասարդացնէ ծերերը: Տեսակ մը վիրաբուժական կիրարկումը Ֆրօյտ վարդապետութեան: Հետեւորդները վերջերս շատցած են: Պելկրատցի բժիշկ մըն ալ, համաձայն Վօրօնոֆի մեթոտներուն, իր յաճախորդներէն մէկուն վրայ կը պատուաստէ մանկապարտի սեռագեղձը: Սակայն, ընդհ. ներումի մը շնորհիւ, մահապարտը կ'ազատի բանտէն: Ազատեալ մարդը փոխանակ մահէն ազատած ըլլալուն համար գոհ մնալու, սաստիկ վրէժխնդրութեամբ մը լցուած, կը դիմէ դատարան եւ դատ կը բանայ բժիշկին եւ բանտին տնօրէնին դէմ, որ թոյլատրած էր նման գործողութիւն մը իր վրայ: Պելկրատի իշխանութիւնները միջամտելով կը բողոքեն բանտի տնօրէնին դէմ, որ հաւանաբար դատապարտուի:

ԱՐՀԵՍՏԻ ԳԱՂՏՆԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ.— Պեռնի հեռաձայնի պաշտօնէուհիներէն օրիորդ մը, հեռաձայնի սպասարկութեան միջոցին հաղորդակից կը դառնայ գաղտնիքի մը: Զուիցերիացի սպայի մը տիկինը հեռաձայնով ժամադրութիւն կուտայ իր «բարեկամ»ին: Հեռաձայնի օրիորդը անմիջապէս լուր կուտայ տիկնոջ ամուսինին, որ կը հասնի եւ կը վիժեցնէ ժամադրութիւնը: Տիկինը, իմանալով խաղը, դատ կը բանայ պաշտօնէուհիին դէմ, որ արհեստի գաղտնապահութեան դրժած էր: Օրիորդը դատապարտուեցաւ 250 ֆր. տուգանքի եւ կորսնցուց իր պաշտօնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԿՈՏԻՆ

ՓԱՆԱՅԻԹ ԻՍԹՐԱԹԻ

Առաջին անգամ ըլլալով կեանքիս մէջ լացի ու ներեցի: Բայց Թանաշ կը սահէր, միշտ ինծմէ հեռու կը սահէր. մէկը չկար որ այս չափ սրամտութեամբ, իմ ազնուութիւնս ծաղրէր ի վերջոյ, որքան նաեւ զիս ծեծել: Նորէն արիւնս զգացի.— Ու գիշեր մը իմ եղբայրս Թանաշ՝ երեք աւազակներու ընկերակցութեամբ, եկաւ զիս փնտռել ուրիններու իմ աքսորցիս մէջ, զիս սպաննելու համար.— Ես ցինքը սպաննեցի…— Իմա մտիկ ըրէ մարդոց գատաւանը՝ անպարտ արձակեցին զիս, եւ սակայն ոճրապարտ էի, որովհետեւ ծառէն փրցուած ճիւղով մը՝ կրնայի զանոնք փախուստ մատնել. բայց ուզեցի, այո՛, ուզեցի սպաննել Թանաշը եւ յաղթեցայ: Անոր հակառակ՝ պարոն դատաւորները զիս յանցաւոր նկատեցին, երբ սիրուհիիս անկողնին մէջ իսկ, մարդ մը սպաննեցի հէ՛, այն ատեն պիտի կրնայի նաեւ սպաննել տղաքս, ծնողքս եւ Աստուած ալ, որ այնքա՛ն գէշ կը կառավարէ աշխարհը:

Ինծի նայէ՛ Ամրի՛ն, դուն որ դեռ, խաբուած սիրոյ տանջանքը չես գիտեր, գիտցիր սակայն թէ՝ այդ աւելի գէշ է քան անօթութիւնը որ աղիքները կը կրծէ, կարմիր երկաթին այրուցքէն ալ գէշ, մահէն ալ գէշ…: Ես էի որ կը սպաննուէի այն ատեն, եւ զիս էր որ թիարան կը ղրկէին: Ասիկա գլխուդ մէջ տեղաւորէ, Ամրի՛ն, եւ յիշէ օր մը. մարդիկ չեն կրնար սիրել, մարդիկ չեն գիտեր դատել…:

— Ես կրնամ քեզ սիրել, Կոտի՛ն, պոռացի: Քու խաչեղբայրդ կ'ուզեմ ըլլալ:

Կոտին մազերս կը շոյէր, տխրօրէն յափշտակուած կ'երեւէր. երկար ատեն լուռ մնաց, յետոյ.

— Ես ալ կը հաւատամ թէ, Ամրի՛ն, դուն միայն կրնաս թիապարտ մը սիրել եւ ոճրագործը բարի մարդ մը դարձնել. բայց դեռ խօսք տալու տարիքին մէջը չես: Անկէց զատ, գիտե՞ս, խաչեղբայրները դանակով կ'ընեն խաչի նշանը՝ իրենց ձախ բազուկին վրայ եւ կը խմեն արիւնը որ իրենց եղբօրը սրտէն կուգայ. մահ է պատիժը այն եղբօր, որ արիւնս խմելէ յետոյ կը մատնէ զիս:

— Լաւ ուրեմն, Կոտի՛ն, արիւնդ պիտի խմեմ եւ զիս մահով պիտի պատժես, եթէ քեզ մատնեմ:

Վայրի անասունի մը պէս՝ Կոտին վեր ցատկեց եւ մեր կղզին դղրդաց: Շունը հաչեց. Կոտին կկզած՝ բազուկները երկինք կը բարձրացնէր եւ կարծեցի թէ իր ձեռքերով՝ լուսինն պիտի դպէր. ուժով մը ճակտին զարկաւ:

— Ամենակալ Տէ՛ր, ոռնաց, բազուկները բանալով: Կ'արժէ դեռ մարդ ըլլալ, նոյն իսկ եթէ կապիկի դէմք ունիս, քանի կրնաս ինքզինքդ այդքան սիրցնել տղեկի մը:

Եւ վրաս գլորելով, ուսերս ճզմեց իր ծանր թաթերով եւ աչքերուս մէջ նայեցաւ: Ինծի նայեցաւ. ես ալ անոր նայեցայ— եւ այդ պահուն՝ Կոտինի չափ գեղեցիկ ուրիշ մէկը չտեսայ ալ:

— Բարեկամ, պոռաց, քաջութիւնը պիտի ունենաս թոյլ տալու որ բազուկդ ճանկռտեմ, որպէս զի անմեղութեան արիւնը կարենամ ճաշակել:

— Այո՛, նա՛ կտրէ՛…:

Ձախ բազուկս երկարեցի իրեն. ուրախութենէս ժպտելու չափ երջանիկ էի: Առաջքս կծկուեցաւ եւ առանց ակնարկը վրայէս վերցնելու, դանակը քաշեց… Վայրկեան մը զայն բռնած կեցաւ, կուրծքիս խօթելու պէս, պողպատը կը փայլէր աչքերուս առջեւ. չէի շարժեր:

— Կտրէ՛ Կոտի՛ն:

Այն ատեն, շունչը կտրելով գլխարկը հանեց, երեք անգամ խաչակնքեց, ձախ ձեռքս բռնեց…, կ'այրէր. աջովը՝ դանակին ծայրը՝ բազուկիս մէջտեղը կրթնցուց եւ սպասեց… Անոր վայրենացած դէմքին ժպտելով ըսի.

— Ուժով խնդա՛, Կոտին, եւ կտրէ:

Ուժով մը խնդաց եւ մինչդեռ աչքերը իմիններուս յառած կը դիտէն, մխիս վրայ՝ լայնքին ու երկայնքին պզտիկ այրուցք մը զգացի: Կոտինի ձեռքերը դողդղալէն վար ինկան. իր ստորին շուրթը նմանապէս սկսաւ դողդղալ մեր աչքերը վէրքին դարձան, անհամաչափ խաչ մը թեթեւօրէն կ'արիւնէր: Խոժոռ՝ նայեցաւ անոր յետոյ անոր գլուխը հակեցաւ բազուկիս վրայ, շրթունքները ծծեցին, իսկ անոր տաքութիւնը գէշութիւն բերաւ վրաս…:

Երկար ատեն, Կոտին այսպէս մնաց… Ալ չէր շարժեր, կարծես կը քնանար… Անոնց գլուխ եւ մարմինը՝ անշարժ կոյտ մը կը կազմէին այն ատեն, ինչպէս յաճախ մօրս կ'ընէի, անոր գանկին գագաթը համբուրեցի:

Կոտին՝ որուն աչքերը կէսմութին մէջ կը կայծկլտային, շտկուեցաւ. գրեթէ մեքենաբար, դանակը առաւ եւ յանկարծ խաչաձեւ, վոր հարուած մը տուաւ իր լայնածաւալ ձախ բազուկին: Արիւնը ժայթքեց. վէրքը շրթունքիս մօտեցուց:

— Խմէ՛, եղբայր եւ քու պզտիկ սիրտդ պիտի գիտնայ թէ ինչ է թիապարտի մը սէրը— իմ՝ մինչեւ գերեզման պիտի տանի տղու մը սէրը:

Մինչդեռ շունս իր անհամբեր աչքերով մեզ կը դիտէր, Կոտինի արիւնը խմեցի:

(Շար.)

րու մէջ արձանագրուած նպաստընկալ գործազուրկներու թիւն էր 79,689 հոգի, որոնց 59,625ը այր եւ 20,064ը կին։ Անցած շաբաթ նպաստընկալներու թիւն էր 73,632, որով մէկ շաբթուան մէջ 6000 հոգի աւելցած է։ Միայն Փարիզի մէջ մինչեւ փետրուար 19 նպաստ կը ստանային 36,023 հոգի, իսկ Սէն նահանգի միւս համայնքներուն մէջ՝ 26,696։

Գաւառներու մէջ ամէնէն աւելի գործազրկութենէ ազդուած նահանգներն են Ռօն՝ 3335 նպաստընկալ, Նօռ՝ 2874, Հօթ-Վիէն՝ 2258, Լուար՝ 1913, Իլ-է-Վիլէն՝ 802, Պուշ-տիւ-Ռօն՝ 786 եւլն.։

Ինչպէս կը տեսնուի, Փարիզի հետ բաղդատելով գաւառներու մէջ գործազրկութիւնը շատ աննշան համեմատութիւն մը կը ներկայացնէ։

Գործազրկութեան վերջին տագնապին ատեն, 1921 Մարտին, նպաստընկալ բանուորներու առաւելագոյն թիւն էր՝ 91,225 հոգի։ Այս թիւը ետքէն հետզհետէ ինկաւ. 1922 Յունուարին 10,071 հոգի եղաւ, 1923 Յունուարին 2674, 1924 Յունուարին՝ 1228, 1925 Յունուարին՝ 705, 1926 Յունուարին՝ 547 հոգի։

1926 Դեկտեմբերէն ի վեր նպաստընկալ գործազուրկներու թիւը աճեցաւ հետեւեալ կերպով.— Դեկտեմբեր 8ին՝ 1396, Դեկտեմբեր 23ին՝ 6703, Յունուար 6ին՝ 7178, Յունուար 22ին՝ 45,222, Փետրուար 5ին՝ 64,434 եւ Փետրուար 24ին՝ 79,689։

Վերջին շաբթուան ընթացքին, Աշխատանքի Նախարարութեան Օտար Բանուորներու Գրասենեակը տեղաւորած է 480 օտար անգործ բանուորներ, եւ 3 նորեկներ։ Միւս կողմէ, Տեղաւորման Գրասենեակները աշխատանք հայթայթած են Ֆրանսա գտնուող 519 օտար աշխատաւորներու։ Ուրեմն մէկ շաբթուան մէջ 1002 օտար բանուորներու գործ հայթայթուած է։

Վերոյիշեալ 480 հոգին տեղաւորուած են հետեւեալ վայրերը.— Փարիզ՝ 165, Մարսիլիա՝ 147, Թուլուզ՝ 50, Պորտօ՝ 45, Նանթ՝ 28, Լիոն՝ 26, զանազան՝ 19։

Ասոնք տեղաւորուեցան հետեւեալ գործերու մէջ.— երկաթի հանքեր՝ 54 հոգի, քարահանք՝ 18, մետաղագործարան՝ 33, շինութիւն՝ 72, ատաղձագործարան՝ 37, հիւսուածեղէն եւ հագուստ՝ 2, սպասաւորութիւն՝ 3, բանուորութիւն՝ 78, հողագործութիւն՝ 96, զանազան՝ 35։

Վերջին շաբթուան ընթացքին Ֆրանսա մտան 20 օտար բանուորներ, իսկ մեկնեցան 2165 հոգի։ Եկողներն են 6 սպանիացի եւ 11 իտալացի հողագործներ, 3 զանազան ազգէ։ Մեկնողներ.— 460 Իտալացի, 449 Սպանիացի, 334 Չեխօսլովաք, 262 Լեհ, 135 Զուիցերիացի, 92 Պելժ, 78 Փորթուկալցի, 60 Յոյն, 26 Գերման եւ 262 զանազան ազգեր։

Շաբթուան ընթացքին կարելի չէ եղած գործ հայթայթել 96,466 դիմողներու, 70,194 այր եւ 26,272 կին, ասոնցմէ 68,768ը միայն Սէն՝ նահանգին մէջ։ Շաբաթ մը առաջ ասոնց թիւն էր 94,097, հետեւաբար մէկ շաբթուան մէջ 2300 տրամադրելի բանուորներ աւելցած են։

Իտալիա եւ Ալպանիա

Թիրանայի դաշնագիրը վաւերացման համար խորհրդարանին ներկայացնելով, Մուսոլինի տեղեկագիր մը կը կցէ իտալեւալպանական յարաբերութեանց եւ խնդրոյ առարկայ դաշնագրին իմաստին մասին.

«Ալպանիոյ հետ բաղդատմամբ, Իտալիոյ աշխարհագրական դիրքը, կը գրէ, մասնաւոր բնոյթ մը կը պարտադրէ երկու պետութեանց քաղաքական յարաբերութեանց եւ անոնց միջեւ կը ստեղծէ շահերու նոյնութիւն մը, որ հիմնուած է փոխադարձ օժանդակութեան վրայ։ Իտալիա Ալպանիոյ անկախութիւնն ու հողային ամբողջութիւնը կը նկատէ իբրեւ երաշխիք մը Ադրիականի մէջ իր կացութեան։» Յիշելէ վերջ Իտալիոյ ջանքերը Ալպանիան պետութիւն մը դարձնելու համար, Մուսոլինի կ'եզրակացնէ թէ Թիրանայի դաշնագիրը պարզապէս կը հաստատէ այն բարեկամական յարաբերութիւնները, որոնք արդէն բնական կերպով գոյութիւն ունէին երկու երկիրներուն միջեւ։

⁂ Ալպանիոյ նախկին վարչապետ մօնսէնեօր Ֆան Նոլի ակնարկելով Եուկոսլաւիոյ նախկին արտաքին նախարար Պ. Նինչիչի «Մաթէն»ի բրած յայտարարութիւններուն, կ'ըսէ թէ վէրսայլի դաշնագրէն ի վեր Իտալիա եւ Եուկոսլաւիա իրարու հետ կը մրցին Ալպանիան իրենց թեւարկութեան տակ առնելու համար։ 1924ին Նինչիչ կարծեց թէ Սերպիոյ այդ աշխարհակալական երազը պիտի կրնայ իրականացնել Ահմէտ Զօկուի միջոցաւ։

Ահմէտ Զօկու Պելկրատէն մեկնեցաւ, եուկօսլաւ բանակի մը գլուխն անցած, Ալպանիա արշաւեց, իշխանութիւնը խլեց, ինքզինքը նախագահ հռչակեց, եւ սակայն ի վերջոյ ստիպուեցաւ ընդունիլ իտալական թեւարկութիւնը, համաձայն 1926ին ստորագրուած իտալեւալպանական դաշնագրին։

Նախկին վարչապետը կ'ըսէ թէ իրականութիւնը այս է իր ամբողջ մերկութեան մէջ ու կ'աւելցնէ թէ այս կացութիւնը վտանգներով լեցուն է։

Մենեղիկեանի դատավարութիւնը

Կրընոպլէն կը հեռագրեն թէ Իզերի ոճրադատ ատեանը 1927ի իր առաջին նստաշրջանին պիտի դատէ կօշկակար Տիգրան Մենեղիկեանը, որ 1926 Նոյեմբեր 22ին Վիէնի մէջ իր կնոջ՝ Սաթենիկ Գահվէճեանի գլուխը կտրած էր կացինով։

Ժամանակին գրած էինք այս ահռելի ոճիրին մանրամասնութիւնները։ Ֆրանսերէն թերթերը դարձեալ կը գրաղին այս խնդրով եւ կ'ըսեն թէ Սաթենիկ Գահվէճեան առաջին ամուսնութենէ մը ունէր Տիգրանուհի անուն աղջիկ մը, տասը տարեկան, եւ թէ ոճիրին օրը յայտնած էր իր նոր ամուսինին թէ չէր ուզեր զաւակ ունենալ իրմէ եւ կ'ուզէր բաժնուիլ՝ ուրիշի մը հետ ամուսնանալու համար։

Ոճրագործ Մենեղիկեան Դեկտ. 25ին Վիէնի բանտին մէջ կատաղութեան նշաններ ցոյց տուած եւ ոստիկան զօրաց միջոցաւ զսպուած էր։

Իզերի դատական ատեանն ու երդուեալները պիտի տան իրենց վճիռը։ Ընդհանուր դատախազն է Պ. Ռէյ։ Մենեղիկեանի պաշտպանութեան ծանր գործը ստանձնած է Կրընոպլի կաճառէն յայտնի փաստաբան Պ. Պարպ։

Հ. Յ. Դ. ԱԼՖՕՐՎԻԼԻ *ենթակոմիտէին հրապարակային հանդէս բանախօսութիւնը Վարդանանցի առթիւ այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Երիտասարդաց Ակումբը։*

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ
4 Մարտ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին վարիէթէ սինէմաին մէջ
կը ներկայացուի "ՕԹԷԼԼՕ,,

ՖԱՔԻՐ ՋԻԽԼՖԻՔԵԱՐ ԷՖԷՆՏԻ
միջազգային մեծ երեւոյթ ՖԱՔԻՐԻՍՄԻ, Ամերիկա մեկնումի առթիւ
1 Մարտ Երեքշաբթի ժամը ճիշտ 21ին
SALLE COMOEDIA 51, R. St-Georges*ի մէջ պիտի ապացուցանէ*
թէ ի՛նչ է ԻՐԱԿԱՆ ՖԱՔԻՐԻՍՄԸ։
Խիստ հետաքրքրական փորձեր, Հայ եւ օտար բժիշկներու հսկողութեամբ։ Եւրոպական Orchestre*։ Տոմսերու համար դիմել* Salle Comoedia*ի Տնօրէնութեան։*

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է
ԵՒ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
"ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18,,
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՓՐԱԿԱՅԻ ՈՒՍԱՆՈՂ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
գինը՝ Ֆրանսայի համար 5 ֆրանք, Արտասահման՝ 25 սէնթ։ Մեծաքանակ գնողներուն՝ զեղչ։
դիմել *Յառաջ*ի խմբագրատունը, կամ Օր. Սաթենիկ Յակոբեանին *Դրօշակ*ի խմբագրութեան։

ՑՈՒՑԱՏԵՍ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ առաջիկայ գրական երեկոն, (3 Մարտ, Հինգշաբթի, ժամը 9ին, ֆլօրիա) նուիրուած է Պ. Վ. Թէքէեանի գրականութեան։ Հեղինակը ներկայ պիտի գտնուի երեկոյին։ կը խօսի Հրանտ Բալուեան, կ'արտասանեն Մարութեան, Քոչարեան, Սարեան, Սինէմեան, դաշնակ Օր. Ն. Գալփաքեանէ։

կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ *կազմակերպած է հրապարակային բանախօսութիւն մը, 2 Մարտ, Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ։ պիտի խօսի փրօֆ. Աշար (Ֆրանս. Բժշկ. Ակադեմիայէն) նիւթ՝ Տպաւորութիւններ Հնդկաչինէն։ Մուտքը ազատ է։*

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղի ժողովը Ուրբաթ 4 Մարտ ժամը 8.30ին 40 Rue de Belleville:

ԵՒՐՈՊԱՀԱՅ Թատերախումբը ի գիտութիւն բոլոր կազմակերպութիւններուն կը յայտարարէ որ իր Բ. ներկայացումը տեղի կ'ունենայ 9 Ապրիլ Շաբաթ երեկոյ նոր եւ սիրուն Թատրոնի մը մէջ։

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վալանսի նոր ակումբ ընթերցարանի հասցէն է. 26 Bld. Vauban, *բաց է շաբթուան Երկուշաբթի, Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ 10ը, իսկ Կիրակի օր առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ 12։ Հայ հասարակութիւնը կրնայ օգտուիլ սոյն պատեհութենէն, ակումբին մէջ կը գտնուին ամէն տեսակ թերթեր եւ գրքեր ընթերցման համար։*

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դաշնակահարուհի Օր. Տիրուհի Ջառափեան կը մասնակցի նուագահանդէսի մը, որ տեղի կ'ունենայ այսօր Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle des Agriculteurs, *մասնակցութեամբ նուագախումբի։*

ՖՈՒԹՊՈԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը կը մրցի այսօր S A Nord-Estի Ա.ին դէմ Aubervilliersի մէջ։ Հաւաքավայր ժամը 2ին Villetteի մեթրոյին ելքը։ Բոլոր խաղացողներէն կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ։

⁂ Այսօր կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղի ֆութպոլի Ա. խումբը գաւառ պիտի երթայ (Montereau) մրցելու տեղական A. S. A. Montereauի Ա. խումբին դէմ։

Ժամադրավայր կիրակի օր ժամը ճիշտ 11.30ին կառ. տը Լիոն։

Պէլվիլի պահեստին պիտի մրցի U. S. Gennevilliersի պահեստիին դէմ, ժամադրավայր այսօր 12ին Porte de Clichy:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍԷՆ ՓԻԷՌ, Թ. Գ.— Ստացանք 15 ֆր.։

ՊԵՐԼԻՆ, Գ. Շ.— Ստացանք 100 ֆրանք։

ԼԻՈՆ, Յ. Բ.— Ստցք. 20 ֆր.։

ՎԱՐԷՆ, Զ. Ե.— Ստացանք 15 ֆրանք։

ՓԱՐԻԶ, Մ. Ղ.— Ստացանք 35 ֆրանք։

ԼԱ ՍԻՕԹԱ, Ա. Պ.— Ստացանք 17 ֆր. մինչեւ 1 Մարտ վճարած էք։

ԼԱՍԷՅՆ, Խ. Պ.— Ստացանք 35 ֆրանք։

ՎԱԼՖՐՈՒԱՔՈՒՌ, Ս. Բ.— Ստացանք 140 ֆր.։ Սկսանք ղրկել։

ՇԱԹՕ ՌԸՆՕ, Ս. Գ.— Ստացանք 35 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գործ.—Ստացանք 485.50։

ՊԷԼՖՕՌ, Կ. Հ.— Ստացանք 35 ֆրանք։

ՎԱԼԱՆՍ, Ե. Թ.— Նոյնպէս։

ՎԻԼԷՆ-ԼԱ-ՔԱՌԷԼ, Կ. Օ.— Ստացանք 35 ֆրանք։

ԼԻՈՆ-ՊՐՕՆ, Ա. Մ.— Ստացանք 35 ֆրանք։

ՔՐԷՕԶՕ, Գ. Ա.— Ստացանք 20 ֆրանք։ Սկսանք ղրկել. կը պարտիք 15 ֆրանք։

ՍԷՆ ՍԱԹՈՒՐՆԷՆ, Պ. Մ.— Ստացանք 25 ֆրանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Իզմիթցի Աղնիւ, Վաղինակ եւ Հայկասէր Եղիաեան, հօր անունն Կարապետ, մօր անունն Զարուհի, որոնցմէ վերջին անգամ Ռաքքայէն (Մէսքենէ) լուր առնուած էր։ Փնտռողն է իրենց քոյրը՝ Բնար Աղնաւորեան, հասցէն՝ 3 Rue Champollion Paris (5e.)*։*

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԻՐՔԵՐ
ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՁԵԶԻ
ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
որ հրատարակիչն է մասնաւորապէս Լուսաբեր *ընթերցարաններու եւ ճոխ մթերք մը ունի մանկավարժանի գիրքերու։*
Դիմել, — Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Constantinople.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St. Denis *և* Réaumur)
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
ջերմամիզութեան, ֆրանկատի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։
Բժշկական տարրալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, Կիրակի՝ 9—12։
ժողով րդական գիներ

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

ՀՐԱՉ ՋԱՐԴԱՐԵԱՆ
ՎԻՐԱԲՈՅԺ - **ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ**
Chirurgien - **DENTISTE**
ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ
126 RUE BOLIVAR (մէթրօ Պօլիվառ կամ ժօռէս)
Մասնագիտութիւն ատամնաշարերու (քաուչու թէ ոսկի) և պրե...
Բոլոր աշխատանքները ԱՌԱՆՑ ՑԱՒԻ, ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ
Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 1.30էն մինչեւ 8ը։ Ուրիշ ատեն՝ ժամադրութեամբ։

ATELIER D'ÉLECTRICITÉ ET DE T.S.F.
ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ *Ամէն կարգի ելեքտրական զետեղումներ, ելեքտրական գործիքներու, մօթէօրներու եւն. նորոգումներ։*
ԿԸ ՇԻՆԷ *Անթել հեռաձայնի գործիքներ, որոնց միջոցով կը լսէք Եւրոպայի անթելի կայաններէն տրուած բոլոր քոնսէրները, օրուան լուրերը։*
M. G. BASMADJIAN, 93, RUE DU GAZ, PARIS (13)
Tél: Goblins 52—18, Metro Italie

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՌԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐ
ՃԱՇԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
ՆԱԽԿԻՆ ՄՈՍԿՈՒԱ—ԿՈՎԿԱՍ
41 Rue de St. Cloud *կամ* 30 Rue Nationale
3.75 *ֆրանքի համեղ եւ մաքուր ճաշ*
Ձրի առատ հաց

STRAND IMPERIAL HOTEL
STRAND (OPPOSITE GAIETY THEATRE) LONDON, W.C.
Լոնտոնի կեդրոնը հաստատուած այս մեծ պանդոկը մասնաւոր դիւրութիւններ կուտայ հայ հայրենակիցներու
ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ Telephone: 4788 GERRARD

PRIMEROSE
183, Rue St. Honoré, 183 PARIS (1)
Téléph. Richelieu 91-64 Métro: Pyramides - Palais-Royal
GALERIES MAUBEUGE
39, Rue de Maubeuge, 39 PARIS (9)
Téléph. Trudaine 75-55 Métro: Cadet
Սոյն երկու վաճառատանց մէջ կը ծախուին կանանց յատուկ ամէն տեսակ մետաքսեղէն եւ բրդեղէն կերպասներ շատ նպաստաւոր գիներով։ ձոխ մթերք քրէփ տը շինի։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր ...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Երեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկուշաբ. եւ Ուրբ. օրերը ժամը 11—12։ Ատամնաբոյժը ամէն օր ժամը 9էն մինչեւ 18։

ՍԱԿԱՐԱՆ
26 Փետրուար 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	123	—
Տոլար,	Dollar	25	57
Մարք (ոսկի)	100 Mark	606	—
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	12	90
Թրք. ոսկի	» or	116	--
Մէճիտիէ	Médjidié	9	—
Լէվա 100 հատր	Léva	18	75
Տրախմի »	Drachme	32	50
Լիր »	» Lire	111	85
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	25
Զուից. »	Frc. Suisse	492	—
Լէյ 100 հատր	Ley	15	25
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	97	—
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3040	—
» II	»	1910	—
» III	»	1725	—
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	160	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

ՏՕՔԹ. Տ. ՍՊԱՐԹԱԼԻ
փարիզի բժշկ. Համալսարանէն
նախկին գլխաւոր բժիշկ եւ
վիրաբոյժ Իզմիրի Ազգային
Հիւանդանոցին
44, Rue Poissonnière, Paris (2e)
ընդունելութիւն ամէն օր ժամը
14էն 18 եւ ժամադրութեամբ։

ՋԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ
Ֆաքիր Թահրա պէյ 5, Բ... գիրքէն փրցուած էջեր 12.50, նահայ տարեգիրք 25, Թա... 15, Նամուս 10, Չար ոգի 10, ... համար 10, Լռութիւնը 8, Եր... 6, ինչպէս նաեւ աւելի քան ... տեսակ այլեւայլ գրքեր։
ԳՐԱՅՈՒՅԱԿԸ ՁՐԻ
Առաջին տպագրութիւնը ... ջովին սպառած ըլլալով, հրա... հանեցինք երկրորդ տպագրութիւնը
կարդացէ՛ք եւ կարդացնել տուէք
ԿՈՅՍԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ
(Թարգ. Վ. Սեւունի) գինն է ...
Հրատարակութիւն «Լ...»
մատենաշարի որ թարգմանութիւններ ... ծերու հետ միասին պիտի հրա... նաեւ յաջորդաբար Հայ երկ... գրողներուն անտիպները, ... ճառերու եւ թերթերու ... ներուն մասնաւոր գրողնե... եւ գաղութներուն համար ... ծախք չկայ։
Ստանալու համար՝ դիմել ... մակով՝ Vahram Sévouni 5 ... nue Quihou, Saint-Mandé.

ՃԱՇԱՐԱՆ COST...
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱ... ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱ...
Խնամեալ սպասարկութ... Ընդարձակ սրահներ... Մասնաւոր սենեակներ...
54, Rue du Pont-Neuf
BRUXELLES,
Tel. 118.44